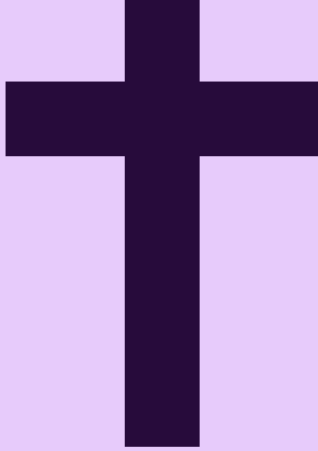

Alacatlalzala Mixtec
New Testament

Mixtec, Alacatlalzala: Alacatlalzala Mixtec New Testament
(New Testament+)

Alcatlatzala Mixtec New Testament
Mixtec, Alcatlatzala: Alcatlatzala Mixtec New Testament
(New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Alcatlatzala

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
a74bfb3f-bd55-5ab9-983e-8d19de48c198

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	49
SAN LUCAS	78
SAN JUAN	128
HECHOS	170
ROMANOS	227
1 CORINTIOS	253
2 CORINTIOS	277
GÁLATAS	292
EFESIOS	301
FILIPENSES	310
COLOSENSES	316
1 TESALONICENSES	322
2 TESALONICENSES	327
1 TIMOTEO	330
2 TIMOTEO	337
TITO	342
FILEMÓN	345
HEBREOS	347
SANTIAGO	364
1 PEDRO	370
2 PEDRO	377
1 JUAN	381
2 JUAN	387
3 JUAN	388
JUDAS	389
APOCALIPSIS	391

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña nĩtaa taMateo

*Ñayó'o ká'an xa'a naxii sikuá Jesu-
cristo*

(Lc. 3:23-38)

¹ Yó'o vaxi kivi naxii sikuá Jesucristo; tayó'o kúu ra sa'ya ñani sikuá tarey David, tayó'o kúu sa'ya ñani sikuá taAbraham na xindoo xina'á.

² TaAbraham xikuu yivá taIsaac; taIsaac xikuu yivá taJacob; taJacob xikuu yivá taJudá xí'in inká nañani ra. ³ TaJudá xikuu yivá taFares xí'in taZara, ta si'i ovi tayó'o xinaní ña Tamar. TaFares xikuu yivá taEsrom; taEsrom xikuu yivá taAram. ⁴ TaAram xikuu yivá taAminadab; taAminadab xikuu yivá taNaasón; taNaasón xikuu yivá taSalmón. ⁵ TaSalmón xikuu yivá taBooz, si'i taBooz xinaní ña Rahab. TaBooz xikuu yivá taObed, si'i taObed xinaní ña Rut. TaObed xikuu yivá taIsai. ⁶ TaIsai xikuu yivá tarey David ta tayó'o xa'nda chiño nqo nalsrael, ta tarey David xikuu yivá taSalomón. Ta si'i taSalomón xikuu ña naki'in taDavid ta nixi'i yii ña tanoo, ta xinaní Urías.

⁷ TaSalomón xikuu yivá taRoboam; taRoboam xikuu yivá taAbías; taAbías xikuu yivá taAsa. ⁸ TaAsa xikuu yivá taJosafat; taJosafat xikuu yivá taJoram; taJoram xikuu yivá taUzías. ⁹ TaUzías xikuu yivá taJotam; taJotam xikuu yivá taAcáz; taAcáz xikuu yivá taEzequías. ¹⁰ TaEzequías xikuu yivá taManasés; taManasés xikuu yivá taAmón; taAmón xikuu yivá taJosías. ¹¹ TaJosías xikuu yivá taJeconías xí'in inká ñani ra. Xindoo nayó'o ñoo Israel ta kivi saá kixaá naño Babilonia ta kixá'á na káni tá'an na xí'in nalsrael, ta kündeé naBabilonia nqo nayó'o. Ta saá tiin na nalsrael ku'án na xí'in na ñoo Babilonia.

¹² Ta saá taJeconías xikuu yivá taSalatiel; taSalatiel xikuu yivá taZorobabel. ¹³ TaZorobabel xikuu yivá taAbiud; taAbiud xikuu yivá taEliaquim; taEliaquim xikuu yivá taAzor. ¹⁴ TaAzor xikuu yivá taSadoc; taSadoc xikuu yivá taAquim; taAquim xikuu yivá taEliud. ¹⁵ TaEliud xikuu yivá taEleazar; taEleazar xikuu yivá taMatán; taMatán xikuu yivá taJacob. ¹⁶ Tajacob xikuu yivá taJosé, ta taJosé

xikuu yii ñaMaría, ta ñayó'o xikuu si'i taJesús, ta kúu Cristo.*

¹⁷ Ta saá nija'a uxu komi nave'e ra, na xikuu xii sikuá Jesucristo ña kixá'á nda kuyá xitaku taAbraham tãda kuyá xitaku taDavid. Ta tuku nija'a uxu komi nave'e ra, ña kixá'á nda kuyá xitaku taDavid tãda kuyá naño Babilonia tiin na nalsrael ku'án na ñoo Babilonia. Ta nija'a inká uxu komi nave'e ra, ña kixá'á nda kuyá kee naño Israel nixa'án na ñoo Babilonia tãda kuyá kaku Jesucristo.

Ñayó'o ká'an xa'a ña kaku Jesucristo
(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Kivi kaku Jesucristo si'a nixiyo. ÑaMaría ña kuu si'i ra, nixiyo ini ña tonda'a ña xí'in taJosé. Ta tayó'o, ta'an ka tonda'a ra xí'in ña, ta kunda'i ini ra ñó'o sa'ya ña, ta on sivi sa'ya taJosé kía, chi ña ñó'o kúu ña sa'ya Nima Ndios. ¹⁹ Ta taJosé, ta kóni kuu yii ñaMaría, ñii tã va'a ní ini kúu ra, ta ni-xiin ra ndato'on ra xí'in nivi ña ñó'o sa'ya ñaMaría ta sakuka'an ra nqo ña. Ta saá chika'i ini ra sandakoo se'é ra ña, ña on koni ndi'i nivi ñayó'o. ²⁰ Tá xáni sijn ra sandakoo ra ña, ta noó nixisin taJosé ta nixani ra ñii ñaangel kee nqo Ndios kixi ña nqo ra, ta káchí ña saá xí'in ra:

—Tata José, sa'ya ñani sikuá tarey David kúu ún, on kuyi'vi ini ún naki'in ún ñaMaría koo ña xí'in ún, chi sa'ya ña ña kaku, sa'ya Nima Ndios kúu ña. ²¹ Tá kaku tã sa'ya ña, ta chinoo ún kivi ra kunani ra Jesús.† Saá kunani ra, chi ta sakaku nanivi xa'a kuachi na kuu ra —káchí ñaangel xí'in taJosé.

²² Ta ndi'i ñayó'o nixiyo, chi saá xini ñó'o kundivi ña nika'an Ndios xí'in taprofeta‡ xina'á, chi taprofeta nĩtaa ra si'a:

²³ Ñaña'a lo'o, ña yii ña ta'an tonda'a tã, ta kee sa'ya ña, ta sakaku ña ñii tã lo'o,

ta kunani ra Emanuel,
káchí to'on Ndios ña nĩtaa taprofeta xina'á. Ta kivi "Emanuel" kóni káchí ña saá: Ndios yoo ra xí'in yó.

²⁴ Ta saá nakáxin ini taJosé, ta ndakoo ra, ta kisa ndivi ra tá yoo ndi'i ña nika'an ñaangel xí'in ra, ta naki'in va'a ra ñaMaría nduu ña ñási'í ra. ²⁵ Ta taJosé xí'in ñaMaría on vása ní-kisin xí'in tá'an na andá kivi kaku sa'ya ña, ta saá taJosé chinoo ra kivi talo'o kaku yó'o kunani ra Jesús.

* 1:16 To'on "Cristo" kóni káchí ña: Tã ta ti'vi Ndios ña sakaku ra nivi. † 1:21 Kivi "Jesús" kóni káchí ña: Ndios sákaku ra nivi. ‡ 1:22 Naprofeta kúu nivi na ká'an ndoso to'on Ndios.

2

Ñayó'o ká'an xq'a nandíchi na nákoní kímí
kívi kixaa na xito na tafesús

¹ Ta Jesús kaku ra ñoo Belén ña ndá'vi ndaa estado Judea, ta taHerodes xikuu rey ñoo estado Judea. Ta saá kixaa nandíchi na nákoní kímí ñoo Jerusalén; nayó'o kixi na chí nqo vaxi kana ño'o. ² Ta saá kixá'á na ndáká to'on na ñañoo Jerusalén, káchí na si'a:

—¿Mikía kaku talo'o ta kuu rey nqo ndó'o najudío? Chí nqo vaxi kana ño'o xini ndí ñii kímí, ta saá kundaa ini ndí xa kaku ra, ta vitin vaxi ndí yó'o ña kasa to'ó ndí ra —káchí nandíchi.

³ Kívi xini so'o tarey Herodes to'on ña nika'an nandíchi yó'o, ta nindi'i ní ini ra. Ta ñii kí'va saá nindi'i ini ñañoo Jerusalén. ⁴ Ta saá tarey Herodes kana ndí'i ra naná'no nqo nasutu, ta kana ra ndí'i na sáná'a ndayí Ndios, ta kixaa ndí'i nayó'o nqo ra. Ta nindaqa to'on ra nayó'o, mikía kaku Cristo. ⁵ Ta nayó'o ndakuijn na, káchí na saá:

—Ñoo Belén ña ndá'vi ndaa estado Judea yó'o kaku ra, chí saá káchí to'on Ndios ña nítáa taprofeta xina'á, káchí ña saá:

⁶ Ñoo Belén, ña ndá'vi ndaa estado Judea, kúu ña ñii ñoo ña ndáya'ví ní ká nqo ndí'i ñoo;

chí ndá ñoo yó'o kixi ta kuiso chiño, ta kundaa ra ñañoo Israel, káchí to'on Ndios ña nítáa taprofeta —káchí na ndiso chiño nqo ñañoo judío xí'in tarey Herodes.

⁷ Ta saá taHerodes kana se'é ra nandíchi na nákoní kímí, ta nayó'o kixaa na nqo ra, ta nindaqa to'on ra na, ndá kívi kúu ña nítivi naye'e kímí xini na. Ta saá ndato'on na xí'in ra, ta kundaa ini ra. ⁸ Ta tí'vi ra na kuá'an na ñoo Belén, ta nika'an ra si'a xí'in na:

—Kuá'an ndó ñoo Belén, ta nandukú ndó michí yóo talo'o. Tá xini ndó ra, ta saá ndikó tuku ndó yó'o ta ndato'on ndó xí'in j, ta saá yí' kq'onj kasa to'ó j ra —káchí taHerodes xí'in na.

⁹ Ta kívi ndí'í xini so'o na ña nika'an tarey, ta saá kee na kuá'an na. Ta kímí tí xini na, kuá'an si'na rí nqo na, ta nixaá rí ta xikanóo rí nqo kándú'u talo'o. ¹⁰ Tá xini na xikanóo tikími yó'o, ta saá kúsij ní ini na. ¹¹ Ta níki'vi na ini ve'e, ta xini na talo'o xí'in si'í ra ñaMaría. Ta saá xikuxití na nqo talo'o, ta kisa to'ó na ra. Ta ñakuiná na xatqon váli na, ta sání'i na ra ñaoro, xí'in xuxa va'a ña yá'ví ní, xí'in nduta va'a tá

támi xá'an nani rá mirra. ¹² Ta Ndios tí'vi ra xani nqo nandíchi yó'o, ta saá kundaa ini na ña qn ndikó na ñoo nqo yóo tarey Herodes. Ta saá ndikó na kuano'o na inka yichí, ta qn vása ní-ndikó ká na yichí nqo kixi na.

Ñayó'o ká'an xq'a nave'e tafesús kívi kuá'an na ñoo Egipto

¹³ Tá kee nandíchi na nákoní kímí kuano'o na, ta ñoo níksin tafosé ta nixani ra ñii ñaangel kee nqo Ndios kixi ña nqo ra, ta káchí ña saá xí'in ra:

—Ndakoo ún, ta naki'in ún tikuá'á lo'o xí'in si'í ra, ta kama kee ndó kq'on ndó anda ñoo Egipto, ta kán kundoo ndó anda kívi ká'an j xí'in ún, saá ndikó ndó. Chí tarey Herodes nandukú ra tikuá'á lo'o, chí kóni ra ka'ni ña'á ra —káchí ñaangel xí'in tafosé.

¹⁴ Ta xandikon ñoo saá tafosé xí'in ñaMaría ndakoo na, ta naki'in na tikuá'á lo'o, ta kee na kuá'an na anda ñoo Egipto. ¹⁵ Ta ñoo yó'o níxiyo na anda kujya níxi'i tarey Herodes. Saá kundivi to'on Ndios ña nítáa taprofeta xina'á, káchí ña saá: "Kana j sa'ya j vaxi ra ña kee ra ñoo Egipto, ta no'o ra ñoo ra", káchí to'on Ndios.

Ñayó'o ká'an xq'a tarey Herodes kívi xq'nda chiño ra ka'ni na ndí'i naválí

¹⁶ Tá tarey Herodes kundaa ini ra nandíchi na nákoní kímí sandá'ví na ra, ta nisaá ní ra. Ta saá naká'an ra ña ndato'on na xí'in ra ama kaku talo'o. Ta saá xq'nda chiño ra nqo natropa ña ka'ni ndí'i na nataa váli na ovi kujya ta chí nino na ndóo ñoo Belén xí'in inka na ñoo yatin. Ta saá kuá'a ní naválí níxi'i, kisa natropa. ¹⁷ Ta saá kundivi ña nítáa taprofeta Jeremías, káchí ra saá:

¹⁸ Xini so'o na xáku ní ña'á ñoo Ramá, ndeé ní xáku ñá, ta kúchuchú ní ini ñá; ñaRaquel kúu ñá, xáku ní ña'á sa'ya ñá,

ta qn vása xijn ñá kindoo ini ñá ña kuá'a ní nataa váli níxi'i, káchí to'on Ndios, ña nítáa taJeremías xina'á.

¹⁹ Ta níxi'i tarey Herodes, ta tafosé yóo ra ñoo Egipto, ta ñoo níksin ra ta nixani ra ñii ñaangel kee nqo Ndios kixi ña nqo ra, ta ndato'on ña xí'in ra:

²⁰ —Ndakoo ún, ta naki'in ún tikuá'á lo'o xí'in si'í ra, ta no'o ndó ñoo Israel, chí xa níxi'i na kóni ka'ni tikuá'á lo'o —káchí ñaangel xí'in ra, tíxin xani kixi nqo ra.

²¹ Ta saá ndakoo tafosé xí'in ñaMaría, ta naki'in na tikuá'á lo'o, ta kuano'o na ñoo Israel. ²² Ta kívi xini so'o tafosé to'on taArquelao sa'ya taHerodes kúu ta ñakuiso

* 2:2 Najudío kúu nasá'ya ñani síkuá taIsrael ta xinani Jacob xina'á.

chiño nqo estado Judea, ta nɔjɔ'vi ní ra ko'on ra ñoo yó'o. Ta tuku nɔxani ra ñii ñaángel nɔka'an ña xí'in ra, ña on ko'on ka ra estado Judea, ta saá k'i'in ra ku'a'an ra inka yichí ña ku'a'an estado Galilea. ²³ Ta nɔxaa ra estado yó'o, ta nɔkani ini ra va'a ka ko'on ra koo ra ñoo Nazaret, ñii ñoo ndikon ndaa estado Galilea. Ta saá kundivi to'on nɔka'an naprofeta, kachi na saá xa'a ta ti'vi Ndios sakaku ra na ñoyivi: "Ñii taño Nazaret kuu ra", kachi to'on Ndios ña nɔtaa na xina'a.

3

Ñayó'o ká'an xa'a tafuan, ta sákuchu nɔvi

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Ta saá nɔja'a ku'a'a ní kuɔya, ta kɔxaa tafuan ta sákuchu nɔvi, nɔxaa ra nqo yóo yuku yichí estado Judea. Ta nɔxaa ku'a'a ní nɔvi xini so'o na ña nɔka'an ndoso ra xí'in na. ² To'on yó'o kúu ña nɔka'an ra xí'in na:

—On vása ke'é ka ndó ña on vá'a, ta nandikó ini ndó xa'a ña on vá'a ke'é ke'é, chí xa yóo yatin ní yichí ña xá'nda chiño Ndios kutaku yó —kachi tafuan xí'in na.

³ Xa'a tafuan yó'o nɔtaa taprofeta Isaías xina'a, kachi ra saá:

Ta nqo yóo yuku yichí ko'on ra ka'an ndoso ra, kachi ra saá:

"Ná koo ti'va ini ndó, saá chí yaxh kixaa mɔi taKá'no nqo yó;

kindaa ndó ña on vá'a sási nqo ndó, ta saá va'a kuchiño naki'in ndó ra", kachi ta ta koo yuku yichí,

saá kachi to'on Ndios ña nɔtaa taIsaías xina'a.

⁴ Tikoto tafuan kuvá'a ña xí'in yisi tícanello, ta nó'ni ñii ñá'ño ñii kití toko ra. Ta xixi ra tjka ndiama xí'in ñoño tío'ko váli yóo yuku. ⁵ Ta nɔvi naño Jerusalén, xí'in na ndóo ndi'i saá ku'a'a ka ñoo ña ndá'vi ndaa estado Judea, xí'in na ndóo yatin yu'u yuta Jordán va'xi na, ta kɔxaa na ña konj so'o na to'on ña ká'an ndoso tafuan. ⁶ Ta saá xini so'o na, ta kɔxá'a na ná'ma na xa'a kuachi na. Ta tafuan sákuchu ra nayó'o yuta Jordán.

⁷ Ta tafuan xini ra va'xi ku'a'a ní naná'no nqo najudío, na kúu nafariseo xí'in nasa-duceo, chí kóni na kucha na, kasa tafuan. Ta tafuan nɔka'an ra to'on yó'o xí'in na:

—Ta ndó'ó, isa'ya koqo xatj kúu ndó! ¿Yu kúu na nɔka'an xí'in ndó kuchu ndó, ta saá sakaku xí'in mɔi ndó ña on saxo'vi Ndios ndó'ó kɔvi ña va'xi? ⁸ Tá ndixa nandikó ini ndó ta kóni ndó ko'on ndó yichí Ndios, ta xini ñó'ó kasa ndivi ndó chiño ña va'a ndatán kóni Ndios. ⁹ Saá chí on vá'a kani sɔni ndó ndí xa'a ña kúu ndó sa'ya ñani síkuá tafAbraham, Ndios sakaku ra

ndó'ó. Ta ká'an xí'in ndó, Ndios kúchiño ra ndasa ra yu'u yó'o nɔvi na kuu sa'ya ñani síkuá tafAbraham. ¹⁰ Ta nɔvi na on vása kisa ndivi ña kóni Ndios, ndatán yóo yiton tón koon ku'i'i on vá'a nda'a, saá yóo na nqo Ndios. Ta Ndios xa yóo ti'va ra xí'in yáchá sɔni ña ka'nda ra ndi'i yiton tón on vása koon ku'i'i va'a nda'a, ta ka'nda ra nó, ta taan ra nó ko'ko nó nqo xixi ño'o. ¹¹ Ta yí'i, sákuchu j'ndó'ó xí'in takuú, ña kundaa ini nɔvi ña ndixa nandikó ini ndó. Ta ta ta va'xi sataj kúu ta ndeé ka nqo yí'i. Ta yí'i kúu ñii ta kisa chiño kuiti nqo ra. Ta tayó'o sakuchu ra ndó'ó xí'in mɔi Nima Ndios, ña yóo ndatán yóo ño'o xixi. ¹² Xa yóo ti'va ra kasa nani ra xa'a kuachi nɔvi, ta ke'é ra xí'in nɔvi ndatán ke'é nɔvi xí'in ndikun trigo ña xa'nda na ta saxixin na ña. Saá chí tayó'o nata'vi ra nɔvi na va'a nqo na on vá'a. Ta taxi va'a ra nɔvi na va'a ña kundoo na ve'e ra, ta taan ra nɔvi na on vá'a nqo xixi ño'o, ta ndá ñii kɔvi on ndá'va ña —kachi tafuan xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a tafuan kivi sákuchu ra tafesús

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Ta saá kee tafesús estado Galilea, ta kɔxaa ra nqo yóo tafuan yu'u yuta Jordán, ta tafesús ndukú ra nqo tafuan ña sakuchu ña'a ra. ¹⁴ Ta tafuan nɔ-xini ra sakuchu ra tafesús, kachi ra saá xí'in ra:

—On vása xini ñó'ó sakuchuj yó'o. Yó'o kúu ta xini ñó'ó sakuchu ún yí'va —kachi tafuan xí'in tafesús.

¹⁵ Ta ndakuijn tafesús, kachi ra saá:

—Va'a ka sakuchu ún yí' vitin, saá chí xini ñó'ó kasa ndivi yó ndi'i ña xá'nda chiño Ndios —kachi tafesús.

Ta saá ñinoo ini tafuan, ta sákuchu ra tafesús. ¹⁶ Tá ndi'i sákuchu ña'a ra, ta tafesús keta ra yu'u yuta. Ta nɔxoná ñoyivi ñino nqo ra, ta xini ra va'xi noo Nima Ndios, ndatán va'xi noo ñii tísata, saá va'xi noo ña, ta xikanóo ña nqo ñindichi ra. ¹⁷ Ta nɔvi na ndóo yu'u yuta xini so'o na to'on Ndios nɔka'an ra ndá ñoyivi ñino, kachi ra saá:

—Tayó'o kúu Sa'ya j, ta k'ivi ní ini j xini j, ta kúsi j ní ini j xini j ra —kachi Ndios xa'a tafesús.

4

Ñayó'o ká'an xa'a tafesús kivi ñanimá ndiva'a ká'no xito ndoso ña ra
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Ta saá Nima Ndios nɔka'an ña xí'in tafesús ko'on ra yuku yichí, chí ñanimá ndiva'a ká'no koto ndoso ña ra, chí kóni ña sandá'vi ña ra.

² Ta ndá lo'o on vása ní-xixi tafesús, chí nɔxijo so'on ra ovi sɔko ndivi xí'in ovi sɔko

ñoo, ta saá xí'i ní ra soko. ³ Ta kixaa ñandiva'a ká'no nqo tajesús ña koto ndoso ña ra, ta njka'an ña xí'in ra to'on yó'o, káchí ña saá:

—Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta va'a ka'nda chiño ún nqo yuu ña ndóo yó'o ná nduu ña sija va'a —káchí ña xí'in ra.

⁴ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá xí'in ñanímá ndiva'a:

—To'on Ndios káchí ña saá: “On sivi nina ña xixi nivi kúu ña xíni ñó'ó ña kutaku na. Ta xíni ñó'ó kandixa va'a na to'on Ndios, ta saá kutaku na”, káchí to'on Ndios —káchí tajesús xí'in ñanímá ndiva'a.

⁵ Ta saá ñanímá ndiva'a ká'no njka'an ña xí'in tajesús ko'on ra xí'in ña, ta njxaa na yita na sijn torre ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ⁶ ta njka'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta sakana xí'in mji ún nda njno, chi saá káchí to'on Ndios:

Ndios ti'vi ra ángel ña chindee na yó'ó, ta kundaa va'a na yó'ó.

Ta naángel natiin na yó'ó kanóo ún nqo nda'a na,

ko'qo nakava ún nqo yuu, ta takué'g ún, káchí to'on Ndios —saá káchí ñandiva'a xí'in tajesús.

⁷ Ta ndakuijn tajesús:

—Saá tuku káchí to'on Ndios: “On vá'a koto ndoso yó Ndios” —káchí tajesús xí'in ñanímá ndiva'a.

⁸ Ta sondji ñandiva'a ká'no njka'an tuku ña xí'in tajesús ko'on ra xí'in ña, ta saá nda na ñii yuku síkón ní, ta ñandiva'a saná'a ña ra ndi'i ñoo ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ñakuiká ñoyívi. ⁹ Ta saá njka'an ñandiva'a xí'in ra, káchí ña:

—Tá kuxití ún nqo j ta kasa to'ó ún yi'i, ta saá taxi j ndayí nda'a ún kuu ún taká'no nqo ndi'i ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ñakuiká kómí ña —káchí ñandiva'a xí'in ra.

¹⁰ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in ña:

—iKuta'a ún nqo j, yó'o, ñanímá ndiva'a ká'no Satanás!, chi káchí to'on Ndios saá: “Ndasaá kuiti Ndios kasa to'ó yó, ta kasa ndivi yó xí'in ra, ta on kasa to'ó yó, ni on kasa ndivi yó xí'in inka na”, káchí to'on Ndios —saá njka'an tajesús xí'in ñanímá ndiva'a.

¹¹ Ta saá ñandiva'a sandakoo ña ra, ta kee ña ku'a'an ña, ta saá kixaa naángel chindee na tajesús, taxi na ndi'i ña xíni ñó'ó nqo ra.

*Ñayó'o ká'an xa'q tajesús
ña kixá'a ra kisa ndivi ra chiño Ndios
(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)*

¹² Kivi xíni sq'o tajesús xa'a ña chikaa na tajuán ini ve'e kaa, ta ndjko tajesús kuano'o ra estado Galilea. ¹³ Ta njxaa ra ñoo Nazaret, ta kee tuku ra ku'a'an ra koo ra ñoo Capernaum, ña nákaa yatin yu'u mjni, nqo yóo yatin ñoo nqo ndóo sa'ya ñani síkuá taZabulón xí'in inka taNeftalí.

¹⁴ Ta saá kundivi ña njka'an taprofeta Isaías kujya xina'a, ta kachi ra saá:

¹⁵ Ñoo nqo ndóo sa'ya ñani síkuá taZabulón xí'in inka taNeftalí, nákaa ña yatin yu'u mjni, inka yu'u yuta Jordán.

Ta estado Galilea, ta kán ndóo sava nivi na on vása kúu najudio, ni on vása ndikón na yichí najudio.

¹⁶ Ndatán ndóo na naa ní ini, án na naa ní nqo, saá ndóo na, chi on vása táku na nqo Ndios.

Ta ñii kivi koni na ñii ño'o ká'no ye'e, ña ye'e ña nqo na tandra nima na, chi Ndios taxi ra ña kundaq ini na ñava'a ña ná kundikón na yichí ra, ta on ndi'i xa'a na nqo ra,

káchí to'on Ndios ña njtaa taIsaías xina'a.

¹⁷ Ta saá kixá'a tajesús ká'an ndoso ra to'on Ndios xí'in nivi, káchí ra saá:

—Ta vitin on vása ke'é ka ndó ña on vá'a, ta nandikó ini ndó, chi xa yóo yatin ní yichí ña xá'nda chiño Ndios kutaku yó —káchí tajesús.

*Ñayó'o ká'an xa'q tajesús kivi kana ra
komi tqa na táva tiaká, ña kundikón na sata
ra*

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Tá ku'a'an tajesús yu'u mjni Galilea, ta xini ra ovi taa, ñii ra naní Simón ta inka kivi ra kúu Pedro, ta inka taa naní ra Andrés, ñani taSimón yó'o kúu ra. Ta ovi taa yó'o sákana na ñono ini takuii, chi na táva tiaká kúu na. ¹⁹ Ta njka'an tajesús xí'in na:

—Na'a ndó kundikón ndó yi'i, ta saná'a j ndó'o ndasaá nakaya ndó nivi kundikón na yichí Ndios —káchí tajesús xí'in na.

²⁰ Ta xandikón sandakoo nataq yó'o ñono na, ta xikundikón na ku'a'an na sata tajesús.

²¹ Ta tajesús ku'a'an ka ra, ta xini ra inka ovi taa, taJacobó xí'in ñani ra tajuán, sa'ya taZebedeo. Ndóo na ini tón barco xí'in yivá na, sánda'a na ñono na. Ta tajesús njka'an ra xí'in na:

—Na'a ndó kundikón ndó yi'i.

²² Ta xandikón sandakoo nataq yó'o tón barco na, ta sandakoo na yivá na, ta xikundikón na ku'a'an na sata tajesús.

*Ñayó'o ká'an xa'q tajesús kivi saná'a ra
ku'a'q ní nivi
(Lc. 6:17-19)*

²³ Ta saá xíka tajesús kuá'án ra ndi'i saá ñoo ndá'vi ndaa estado Galilea, ta sáná'a ra ñivi ve'e ño'o sinagoga, ta ká'án ndoso ra to'on ñava'a xa'a yichí ña xá'nda chiño Ndios, ta saá sánda'a ra ñivi na ndeé ndó'o ndi'i saá nõg kué'e. ²⁴ Ta kixá'á ñixita ní'no to'on xa'a tajesús ndi'i saá ñoo Siria, ta ñivi kuá'án na xí'in na ndeé ndó'o ta ñixaa na nõg yóo ra estado Galilea. Ta na ndeé ndó'o yó'o, sava na kómí nímã ndiva'a, sava na xí'í yí'í, sava na õn kivi kaka, ta tajesús sánda'a ra ndi'i nayó'o. ²⁵ Kuá'á ní ñivi na kee estado Galilea, na kee ñii xiiña nõg naní Decapólis, na kee ñoo Jerusalén, xí'in inkã kuá'á ñoo ña ndá'vi ndaa estado Judea, ta na kee inkã tá'vi yu'y yuta Jordán, ñakutá'an na ta kuá'án na sata tajesús.

5

*Ñayó'o ká'án xa'a tajesús
kivi ñika'án ndoso ra xí'in ñivi ñii xiki*

¹ Ta xini tajesús kixaa kuá'á ní ñivi, ta saá ndaa ra ñii xiki, ta xikoo ra, ta kixaa naxíka xí'in ra yatin nõg ra ña konj sò'o na ña ka'án ra.

*Tõ'on yó'o saná'a tajesús xa'a ñivi na
ní'í ñava'a
táxi Ndios nda'a na, ta nákaa ñasij nímã
na*

(Lc. 6:20-23)

² Ta kixá'á tajesús sáná'a ra na, káchí ra saá xí'in na:

³ —Tá kúu ndó nandá'vi, na kúndaq ini ndi xini ñó'o ndó Ndios, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó, chi kúu ndó ñivi na ndikõn yichí nõg xá'nda chiño Ndios.

⁴ 'Tá kúchuchú ini ndó ndã xáku ndó xa'a ñoyívi yó'o, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó, chi vaxi ñii kivi Ndios ndasa va'a ra ini ndó.

⁵ 'Tá na ñinõ ini kúu ndó, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó, chi vaxi ñii kivi ndi'i ño'o ñoyívi yó'o kuu ña naki'in ndó, káchí Ndios.

⁶ 'Tá nándukú ndó Ndios, ndatán ñivi na xí'í ní soko án na yichí ní taku'i nándukú na ña kuxu na, án ña ko'o na, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó, chi ñii kivi Ndios taxi ra ña kutú ini ndó xí'in ñava'a.

⁷ 'Tá kúnda'vi ini ndó xini ndó inkã ñivi, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó, chi Ndios kundá'vi ini ra koni ra ndó'o.

⁸ 'Tá ndino'o ní ini ndó kúu ndó ñivi na va'a nõg Ndios, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó, chi vaxi ñii kivi xí'in nduchu nõg ndó koni ndó Ndios.

⁹ 'Tá ndó'o kúu na kisa chiño ká'án to'on va'a xí'in ñivi ña kundõ va'a na xí'in tá'an na, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó,

chi Ndios naki'in va'a ra ndó'o chi sa'ya ra kúu ndó.

¹⁰ 'Tá yóo ñivi na ké'é ñandiva'a xí'in ndó chi táku ndó ndatán kóni Ndios, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó, chi kúu ndó ñivi na ndikõn yichí nõg xá'nda chiño Ndios.

¹¹ 'Tá yóo ñivi na kándiva'a xí'in ndó, ta sáxo'vi na ndó'o, ta ká'án na ñavatá xa'a ndó chi ndikõn ndó yí'í, ta xa'a ñayó'o nákaa ñasij nímã ndó. ¹² Kivi ña kundéé ndó nõg ña xó'vi ndó, ta ná kusij ní ini ndó, chi ká'no ní ñava'a taxi Ndios nda'a ndó ñoyívi ñino. Nanjivi na xitaku xina'a sáxo'vi ní na naprofeta, ta ñii kiva saá ñivi sáxo'vi na ndó'o vitin, chi ndikõn ndó yí'í —káchí tajesús xí'in na.

*Tõ'on yó'o saná'a tajesús
ndasa xini ñó'o kutaku ñivi na ndikõn ña'a
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)*

¹³ Ta tuku káchí tajesús saá xí'in naxíka xí'in ra:

—Ndátán yóo ñii yó'va ña chíkaa yó xí'in ña kuxu yó, saá yóo ndó'o nõg nanjivi ñoyívi yó'o. Tá yóo ñii ña õn vása yó'va, ta õn kuchiño ka nduva'a ña. Ta õn vása xini ñó'o ka ñii yó'o, ta va'a ka ná kuítã ña yichí nõg ya'a ñivi ta kundõso na ña.

¹⁴ 'Ndátán yóo ño'o ña ye'e, saá yóo ndó'o nõg ñivi ñoyívi yó'o. Ñii ñoo ña yóo sijní yuku, õn sivi ña yóo se'é kúu ña, ta ndi'í ñivi kuchiño koni na ña. ¹⁵ Tá ñivi nátoõn na ño'o, ta õn vása chíkaa se'é na ña, ta chínoo na ña nõg síkón, ta saá náye'e ña nõg ndi'í ñivi na ndóo ve'e. ¹⁶ Ta saá ndó'o, tá kutaku ndó ndatán kóni Ndios ta naye'e ndó ndatán yóo ño'o ye'e ñoyívi yó'o, ta saá nanjivi koni na ñava'a ke'é ndó, ta kasa ká'no na Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi ñino —káchí tajesús xí'in na.

*Tõ'on yó'o saná'a tajesús xa'a ndayí
ñitaa taMoisés*

¹⁷ Ta tuku káchí tajesús saá xí'in na:

—Õn kani ini ndó ndi yí'í kóni j sandi'ij xa'a ndayí Ndios, ni õn kani ini ndó ndi yí'í kóni j sandi'ij xa'a to'on Ndios ña ñitaa naprofeta xina'a. Õn sivi xa'a ñayó'o kúu ña kixaa j; yí'í vaxi j kasa ndivi j to'on ña ñika'án Ndios. ¹⁸ Ndixa ká'án j xí'in ndó, ta kivi yóo ka ñoyívi ñino xí'in ñoyívi yó'o, ta õn nondaa ndã ñii letra, ta ndã ñii punto nõg ndayí to'on Ndios ña ñitaa taMoisés, ta ndixa kundivi ndi'í ña. ¹⁹ Tá saá yóo ñii tã ta yá'a ndoso ra ñii ndayí yó'o, varã ña lo'o ní kúu ña, ta saá tuku sáná'a ra inkã ñivi ña ya'a ndoso na ndayí yó'o, ta Ndios káchí ra tayó'o kúu tã lo'o ní ka nõg ndi'í inkã na ndikõn yichí Ndios. Tá yóo ñii tã ta kisa ndivi ra ndayí yó'o, ta sáná'a ra inkã ñivi ña kasa ndivi na ña, ta Ndios káchí ra tayó'o kúu tã ká'no ní ka

noq ndi'i inká na ndíkõn yichí ra. ²⁰ Lo'o ní kisa ndivi nafariseo xí'in na sáná'a ndáyí Ndios ña kóni Ndios. Ta ndó'ó, xíní ñó'ó kasa ndivi vạ'a kạ ndó ndi'i ña kóni Ndios. Yí'j ká'an j xí'in ndó, tá õn kasa ndivi ndó ñayó'ó, ta saá õn kuchiño ndó kị'vi ndó noq xá'nda chiño Ndios —káchí tạJesus.

Tq'on yó'o saná'a tạJesus
ña õn vạ'a saq ini ñivi koni na inkạ ñivi
(Lc. 12:57-59)

²¹ Ta tạJesus ñikạ'an tuku ra saá xí'in ñivi:

—Xa xịnj sọ'ó ndó ña ñikạ'an namaestro na saná'a ndáyí Ndios xịnạ'á. Ñikạ'an na xí'in naxij sikuá yó, káchí na saá: “Qn ka'ni ndó ñivi. Tá ñii tạ xạ'ni ra inkạ tạ, ta saá xínj ñó'ó kọ'õn ra noq nachiño ña kasa nani na xạ'ạ kuạchi ra”, káchí namaestro. ²² Ta vitin yí'j ká'an j xí'in ndó, tá yóo ñii tạ ta sạq ní ini ra xini ra ñani ra, ta tạ sạq ini yó'ó ndiso ra kuạchi noq Ndios. Tá yóo ñii tạ ká'an ra tọ'on ña kándivạ'a ra xí'in ñani ra, ta tạ ká'an tọ'on yó'ó ndiso ra kuạchi noq nachiño ná'no. Tá yóo ñii tạ ká'an ra tọ'on ña sátavj chĩ'ña ra ñani ra, káchí ra saá: “Tạkị'ví kúu ún”, ta tạyó'ó kúu tạ tạ kuạ'an yichj noq kọ'õn ra ndaya noq xixi ño'ó ndi'i saá kị'vi.

²³ “Tạ kuạ'an ndó taxi ndó ñasókọ noq Ndios ve'e ño'ó ká'no, ta náká'an ndó yóo tạñani ndó ta õn vạ'a kóni ra xini ra ndó'ó, saá chĩ xáni sịnj ra õn vạ'a ke'é ndó xí'in ra, ²⁴ ta õn taxi ndó ñasókọ noq Ndios, sandakoo ná'á ndó ña, ta kọ'õn ndó ta kuaku ndá'ví ndó noq tạñani ndó ña nakutá'an vạ'a ndó xí'in ra, ta saá ndikó ndó taxi ndó ñasókọ noq Ndios.

²⁵ “Tạ ñii ñivi kóni na taxi na kuạchi xạ'ạ ndó noq nachiño, tá tạ'an kạ xạq ndó ve'e chiño, ta kama ndukuj ndeé ndó kasa nani ndó kuạchi xí'in na. Saá chĩ tá õn kasa nani ndó kuạchi xí'in na, ta yjyõ nataxi na ndó'ó ndạ'ạ tạjuez. Ta tạjuez nataxi ra ndó'ó ndạ'ạ tạpolicia, ta kọ'õn ndó ve'e kạ. ²⁶ Ndixa ká'an j xí'in ndó, õn kee yạchj ndó ve'e kạ chĩ õn tava na ndó'ó andạ ná cha'vi ndó ndi'i sị'ũ ña ñíká ndó —káchí tạJesus xí'in ñivi.

Tq'on yó'o saná'a tạJesus xạ'ạ kuạchi
ña kị'vi tạ xí'in ña'ạ ñá õn sivi kúu ñásí'í ra

²⁷ Ta tuku káchí tạJesus saá xí'in na:

—Xa xịnj sọ'ó ndó ña ñikạ'an namaestro na saná'a ndáyí Ndios xịnạ'á, káchí na saá: “Qn vạ'a kụsụn ñii tạ xí'in ñii ña'ạ ñá õn sivi kúu ñásí'í ra”, káchí namaestro. ²⁸ Ta yí'j ká'an j xí'in ndó, tá ñii tạ xito ra ñii ña'ạ tá kóni ra kụsụn ra xí'in ñá, ta tạyó'ó xí'in ñimạ ra xa ñikị'vi ra kuạchi xí'in ñá.

²⁹ “Tạ nduchj noq ndó kúu ña chinda'á ndó'ó kuạn kị'vi ndó kuạchi, ta saá vạ'a kạ tava ndó ña ta sakana ndó ña. Chĩ vạ'a kạ sandañó'ó ndó ñii ñá'ño yjki kọñu ndó, noq ña kọ'õn ndó xí'in ndi'i yjki kọñu ndó ndaya. ³⁰ Tá ndạ'ạ ndó kúu ña chinda'á ndó'ó kuạn kị'vi ndó kuạchi, ta saá vạ'a kạ kandoso ndó ña ta sakana ndó ña. Chĩ vạ'a kạ sandañó'ó ndó ñii ñá'ño yjki kọñu ndó, noq ña kọ'õn ndó xí'in ndi'i yjki kọñu ndó ndaya —káchí tạJesus xí'in na.

Tq'on yó'o saná'a tạJesus
ña õn vạ'a sandakoo vạ'a tạ ñásí'í ra
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ Ta tuku káchí tạJesus saá:

—Ñikạ'an namaestro xịnạ'á, káchí na saá: “Tạ ñii tạ kóni ra sandakoo vạ'a ra ñásí'í ra, ta saá xínj ñó'ó taxi ra ñii tutu ndạ'ạ ñá ña ká'an ndi sandakoo vạ'a ra ñá”, káchí namaestro. ³² Ta yí'j ká'an j xí'in ndó, tá ñii ña'ạ ñá yóo yjyõ õn vasa ní-ki'vi ñá kuạchi xí'in inkạ tạ, ta yjyõ ñá õn kọ'õ yichj kómi ra sandakoo vạ'a ra ñá. Tá ñii tạ sándakoo vạ'a ra ñásí'í ra, ta ñáyó'ó tonda'ạ tuku ñá, ta yjyõ ñá tạnó ndiso ra kuạchi, chĩ ke'é ra ña kị'vi ñá kuạchi xí'in inkạ tạ. Ta tạ tạ tonda'ạ xí'in ñáyó'ó kị'vi ra kuạchi xí'in ñá, chĩ ñásí'í tạnó kúu ñá noq Ndios —káchí tạJesus xí'in na.

Tq'on yó'o saná'a tạJesus
xínj ñó'ó kasa ndivi ñivi tọ'on ká'qn na

³³ Ta káchí tạJesus saá:

—Xa xịnj sọ'ó ndó ña ñikạ'an namaestro xí'in naxij sikuá yó xịnạ'á, káchí na saá: “Tạ chiná'a ndó Yivá yó Ndios ña kasa ndivi ndó ñii chiño, ta saá xínj ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i ña ká'an ndó”, káchí namaestro. ³⁴ Ta yí'j ká'an j xí'in ndó, õn vasa vạ'a chiná'a ndó Yivá yó Ndios. Ni õn vạ'a chiná'a ndó xạ'ạ ñoyivi ñino. Qn vasa vạ'a kạ'an ndó saá, chĩ ñoyivi ñino kúu noq xá'nda chiño Ndios. ³⁵ Ni õn vạ'a chiná'a ndó xạ'ạ ñoyivi yó'o. Qn vasa vạ'a kạ'an ndó saá, chĩ Ndios kúu tạká'no noq ñoyivi yó'o. Ni õn vạ'a chiná'a ndó xạ'ạ ñoo Jerusalén. Qn vasa vạ'a kạ'an ndó saá, chĩ ñoo Jerusalén kúu noq koo tạRey ká'no. ³⁶ Ni õn vạ'a chiná'a ndó xạ'ạ sịnj ndó. Qn vasa vạ'a kạ'an ndó saá, chĩ õn kuchiño mji ndó nasama ndó ñii yisj sịnj ndó nduu ña ña yaa án ña tọõn. ³⁷ Ta saá tá ká'an ndó, káchí ndó saá: “Kasa ndivi yó chiño yó'ó”, ta saá xínj ñó'ó kasa ndivi ndó ña; tá ká'an ndó, káchí ndó saá: “Qn vasa kasa ndivi yó ñayó'ó”, ta saá õn kasa ndivi ndó ña. Qn vasa xínj ñó'ó chinóo ndó kạ'an ndó inkạ tọ'on ña kandixa ñivi ndó'ó, chĩ inkạ tọ'on ña chinóo ndó vaxi ña sịnj ñandivạ'a —káchí tạJesus.

Tq'on yó'o sáná'a tajesús ña on ndikó ni'i n̄vi

ña on vá'a ke'é natá'an na xí'in na

(Lc. 6:29-30)

³⁸ Ta tuku káchí tajesús saá xí'in n̄vi:

—Xa x̄inj s̄o'ó ndó ña n̄ka'an namaestro x̄ina'á, káchí na saá: “Tá yóo ñii t̄a s̄atakué'e ra nduch̄u n̄oq̄ ink̄a t̄a, ta yóo ndayí ñii k̄i'va saá s̄atakué'e na nduch̄u n̄oq̄ m̄ji ra. Tá yóo ñii t̄a k̄ani ra yu'u ink̄a t̄a ta t̄ayó'o nakava ñii n̄o'ó ra, ta yóo ndayí ñii k̄i'va saá k̄ani na yu'u ra ta nakava ñii n̄o'ó m̄ji ra”, káchí namaestro. ³⁹ Ta ȳi'j ká'anj̄ xí'in ndó, on ndikó ni'i ndó ña on vá'a xí'in n̄vi na s̄atakué'e ndó'ó. Tá k̄ani n̄vi x̄a'nda'nda' na n̄oq̄ ñii ndó, ta on k̄ani tá'an ndó xí'in na, ta v̄a'a k̄a taxi ndó ná k̄ani na ink̄a tá'ví n̄oq̄ ndó. ⁴⁰ Tá yóo n̄vi ká'anj̄ kuachi na x̄a'á ndó n̄oq̄ nachíño, ta kóni na kindaa na kotó ndó, ta v̄a'a k̄a taxi ndó kotó ndó xí'in ink̄a tikachi ndó nda'á na. ⁴¹ Tá yóo n̄vi k̄isa ndux̄a na xí'in ndó kuiso ndó ña'a ña k̄o'q̄n ndó xí'in na ñii kilómetro, ta v̄a'a k̄a k̄o'q̄n ndó xí'in na ovi kilómetro. ⁴² Tá yóo n̄vi ndúkú na ña'a n̄oq̄ ndó, ta v̄a'a taxi ndó ña ndúkú na nda'á na. Tá yóo n̄vi ndúkú na ña satati ndó na, ta saá ndó'ó, satati ndó na —káchí tajesús.

Tq'on yó'o sáná'a tajesús x̄inj ñó'ó kuki'vi ini n̄vi

koni na n̄vi na s̄a'q̄ ini x̄ini ña'a

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ Ta tuku káchí tajesús saá xí'in na:

—Xa x̄inj s̄o'ó ndó ña n̄ka'anj̄ namaestro x̄ina'á, káchí na saá: “Kuki'vi ini ndó koni ndó natá'an ndó, ta kusaq̄ ini ndó koni ndó na s̄a'q̄ ini x̄ini ndó'ó”, káchí namaestro. ⁴⁴ Ta ȳi'j ká'anj̄ xí'in ndó, kuki'vi ini ndó koni ndó na s̄a'q̄ ini x̄ini ndó'ó, ta ndukú ndó n̄oq̄ Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in na s̄atav̄i chi'ña ndó'ó. Ta ke'é ndó ñava'a xí'in n̄vi na on x̄inj koni ndó'ó, ta k̄a'anj̄ ndó xí'in Ndios x̄a'á n̄vi na s̄ax̄o'v̄i ndó'ó. ⁴⁵ Tá ke'é ndó ñava'a xí'in n̄vi na s̄a'q̄ ini x̄ini ndó'ó, ta saá n̄vi kundaa ini na ndixa kúu ndó sa'ya Yivá yó Ndios, t̄a yóo ñoyivi n̄no. Chi Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ndi'i n̄vi; chindú'u ra ña ye'e ño'o n̄oq̄ n̄vi na on vá'a xí'in n̄oq̄ n̄vi na v̄a'a, ta s̄akoon ra s̄av̄i n̄oq̄ n̄vi na v̄a'a xí'in n̄oq̄ n̄vi na on vá'a. ⁴⁶ Tá k̄i'vi ini ndó x̄ini ndó ndasaá kuiti n̄vi na k̄i'vi ini x̄ini ndó'ó, ta on kundati ndó naki'in ndó ñava'a n̄oq̄ Ndios, chi nda'ndi'i n̄vi na k̄aya s̄i'ún x̄a'á nagobierno k̄i'vi ini nayó'o x̄ini na n̄vi na k̄i'vi ini x̄ini ña'a. ⁴⁷ Tá ká'anj̄ ndó to'on t̄o'ó xí'in ndasaá kuiti natá'an ndó, ta, zyú kúu k̄a ví ñava'a ke'é ndó n̄oq̄ ink̄a n̄vi?, chi nda' n̄vi na on vása kándixa Ndios ká'anj̄ na to'on t̄o'ó xí'in tá'an na. ⁴⁸ Ndatán yóo

Yivá yó Ndios t̄ava'a, taȳi, t̄anda'a, ñii k̄i'va saá x̄inj ñó'ó kutakú ndó —káchí tajesús xí'in n̄vi.

6

Tq'on yó'o sáná'a tajesús

ndasaá x̄inj ñó'ó chindee n̄vi nanda'ví

¹ Ta tuku n̄ka'anj̄ tajesús xí'in n̄vi, káchí ra saá:

—Tá ke'é ndó ñava'a ña kóni Ndios, ta kasa kuenda xí'in m̄ji ndó ña on ke'é ndó ñava'a yó'o x̄a'á ña koto ink̄a n̄vi. Saá chi tá ndasaá kuiti ke'é ndó ñava'a x̄a'á ña kanóo v̄a'a t̄o'on ndó n̄oq̄ ink̄a n̄vi, ta saá Yivá yó Ndios, t̄a yóo ñoyivi n̄no, on taxi ra nda' ñii ñava'a nda'á ndó. ² Ta saá, tá s̄aní'i ndó s̄i'ún nda'á nanda'ví, ta on k̄a'anj̄ ndoso ndó xí'in ndi'i n̄vi ña ke'é ndó saá. Chi n̄vi na ovi yu'u, tá s̄aní'i na s̄i'ún nda'á nanda'ví, ta ká'anj̄ ndoso na xí'in ndi'i na ndóo ve'e ño'o sinagoga, ta ká'anj̄ ndoso na xí'in n̄vi yich̄i, chi kóni na ña kasa t̄o'ó ña'a na, saá chi ke'é na ñava'a xí'in nanda'ví. Ndixa ká'anj̄ xí'in ndó, ñat̄o'ó ña náki'in na ovi yu'u nda'á ink̄a n̄vi x̄a'á ña chindee na nanda'ví, kúu ñii laá kuiti ñava'a naki'in na; saá chi on k̄o'q̄ ñava'a naki'in na k̄i'vi ña v̄axi n̄oq̄ Ndios. ³ Ta saá ndó'ó, tá s̄aní'i ndó s̄i'ún nda'á nanda'ví, ta v̄a'a k̄a ña on konj̄ nda'á ñii n̄vi yuk̄a taxi ndó, vará natá'an ndó kúu na, ta on ndat̄o'on ndó xí'in na, ⁴ ta s̄aní'i se'é ndó ña'a nda'á nanda'ví. Ta saá Yivá yó Ndios, t̄a x̄ito ña ke'é se'é ndó, taxi ra ñava'a nda'á ndó x̄a'á ña s̄aní'i ndó —káchí tajesús.

Tq'on yó'o sáná'a tajesús ndasaá v̄a'a k̄a'anj̄ n̄vi xí'in Ndios

(Lc. 11:2-4)

⁵ Ta káchí tajesús saá xí'in na:

—Tá ká'anj̄ ndó xí'in Ndios, ta on ke'é ndó ndatán ke'é n̄vi na ovi yu'u. Chi nayó'o kúsij̄ ní ini na yíta na n̄oq̄ x̄ito ndi'i n̄vi ve'e ño'o sinagoga, án yíta na yich̄i n̄oq̄ x̄ito kua'á ní n̄vi ña ká'anj̄ na xí'in Ndios. Ta ndixa ká'anj̄ xí'in ndó, ñat̄o'ó ña náki'in na ovi yu'u nda'á ink̄a n̄vi x̄a'á ña ká'anj̄ na xí'in Ndios, kúu ñii laá kuiti ñava'a naki'in na; saá chi on k̄o'q̄ ñava'a naki'in na n̄oq̄ Ndios. ⁶ Ta ndó'ó, tá kóni ndó k̄a'anj̄ ndó xí'in Ndios, ta k̄i'vi ndó ini ve'e ndó, ta nakasi ndó ye'é ndó, ta saá k̄a'anj̄ ndó xí'in Ndios. Ta Yivá yó Ndios, t̄a t̄a on vása kúchiño ndó koto ndó xí'in nduch̄u n̄oq̄ ndó, x̄ito ra ña ke'é se'é ndó, ta taxi ra ñava'a nda'á ndó x̄a'á ña ká'anj̄ ndó xí'in ra.

⁷ Tá ká'anj̄ ndó xí'in Ndios, ta on k̄a'anj̄ ndó to'on ña on vása ndáya'ví, ndatán ká'anj̄ n̄vi na on vása ndik̄on Ndios, chi x̄ani s̄inj̄ na Ndios konj̄ s̄o'ó ra na x̄a'á ña

kuḗ'a ní tḗ'on ká'an na. ⁸ On vá'a kaḗ'an ndó xí'in Ndios ndatán ká'an nayó'o, chí Yivá yó Ndios xíní va'a ra yu kúu ña xíní ñó'ó nḡo ndó ta tḗ'an ka ndukú ndó ña nḡo ra —káchí taJesús xí'in na.

⁹ Ta tuku káchí ra saá:

—Tá ká'an ndó xí'in Ndios, saá káchí ndó:

Tata Yivá yó, tḗ yóo ñoyívi ñino, ná kanóo síkón ní ñatḡ'ó ún.

¹⁰ Ná kama kixaaḗ kivi ka'nda chiño ún nḡo ndi'i nivi.

Ndatán yóo ñoyívi ñino kisa ndivi ndi'i na ña kóni ún, ñii k'i'va saá ñoyívi yó'o ná kasa ndivi ndi'i nivi ña kóni ún.

¹¹ Ndi'i saá kivi taxi ún ña xíní ñó'ó kuxu ndi.

¹² Ta kasa ká'no ini ún xa'a kuḗchi ndi, ndatán kisa ká'no ini mji ndi xa'a nivi na ké'é ña on vá'a xí'in ndi.

¹³ Tá xó'vi ndi tondó'ó, ta chindeé ún ndi'i ña on k'i'vi ndi kuḗchi, ta sakaku ún ndi'i nḡo ndi'i ña on vá'a.

Chí yó'ó kúu tḗ xá'nda chiño, yó'ó kúu tḗ kómí ndee, ta ndi'i nivi kasa ká'no na yó'ó ndi'i saá kivi ña va'xi. Saá ná koo ña.

Saá kaḗ'an ndó xí'in Ndios —káchí taJesús xí'in na.

¹⁴ Ta káchí ka ra saá xí'in na:

—Tá kasa ká'no ini ndó xa'a nivi na ké'é ñandiva'a xí'in ndó, ta saá Yivá yó Ndios, tḗ yóo ñoyívi ñino, kasa ká'no ini ra xa'a ndó. ¹⁵ Tá on kasa ká'no ini ndó xa'a kuḗchi nivi, ta saá Yivá yó Ndios on kasa ká'no ini ra xa'a kuḗchi ndó —káchí taJesús.

Tḡ'on yó'o saná'a taJesús ndasaá xíní ñó'ó koo so'on nivi

¹⁶ Ta káchí taJesús xí'in na:

—Tá yóo so'on ndó ña kasa tḡ'ó ndó Ndios, ta on ndasa chuchú ndó nḡo ndó, ndatán yóo nḡo nivi na on yu'u, chí nayó'o sáná'a na ña chuchú nḡo na, ña kundaaḗ ini inkḗ nivi ña yóo so'on na. Ndixa ká'an j xí'in ndó, ñatḡ'ó ña náki'in na on yu'u nda'a inkḗ nivi xa'a ña yóo so'on na, kúu ñii laá kuiti ñava'a náki'in na; saá chí on koḡ ka ñava'a náki'in na nḡo Ndios. ¹⁷ Ta ndó'ó, tá yóo so'on ndó, ta nakata ndó nḡo ndó, ta nacho'on ndó sijní ndó. ¹⁸ Ta saá nivi on kundaaḗ ini na ña yóo so'on ndó. Ta Yivá yó Ndios, tḗ tḗ on vása kúchiño ndó koto ndó xí'in nduchú nḡo ndó, xito ra ña ké'é se'é ndó, ta taxi ra ñava'a nda'a ndó xa'a ña yóo so'on ndó —káchí taJesús xí'in na.

Tḡ'on yó'o saná'a taJesús

xḗ'a ñakuiká ndino'o yóo ñoyívi ñino
(Lc. 12:33-34)

¹⁹ Ta tuku káchí taJesús saá xí'in na:

—On ndukú ndó taan va'a ndó ñakuiká ñoyívi yó'o, chí ñoyívi yó'o yóo tikisin xáxi ndi'i rí ña, ta inkḗ ñakuiká kivi kuxé'é ña ta ndi'i xa'a ña, án nakuí'ná kivi k'i'vi na ve'e ndó ta kasa kuí'ná na ñakuiká ndó. ²⁰ Va'a ka kasa ndivi ndó ndi'i ña kóni Ndios, ta saá kukomí ndó ñakuiká ndino'o ñoyívi ñino, chí ñoyívi ñino on koḡ tikisin, ni on kuxé'é ña'a, ni nakuí'ná on kivi kasa kuí'ná na ñakuiká ndino'o ña yóo ñoyívi ñino. ²¹ Saá chí nḡo ñó'ó ñakuiká kómí ndó, kán yóo níma ndó xí'in sijní ndó —káchí taJesús.

Tḡ'on yó'o saná'a taJesús xa'a ño'o yé'e ini nivi

(Lc. 11:34-36)

²² Ta tuku ñikaḗ'an taJesús xí'in nivi, káchí ra saá:

—Ndatán yóo ño'o ña yé'e, saá yóo nduchú nḡo yó. Tá va'a yóo nduchú nḡo ndó, ta va'a yé'e ndi'i ini ndó, saá va'a kundaaḗ ini ndó ñandaaḗ. ²³ Tá on vása va'a yóo nduchú nḡo ndó, ta naa ní ini ndó. Saá chí xáni sijní ndó xika ndó xí'in ño'o yé'e, ta on sivi ñandaaḗ kúu ña. Ta saá, indachun naa ní ini ndó! —káchí taJesús.

Tḡ'on yó'o saná'a taJesús xa'a si'un

(Lc. 16:13)

²⁴ Ta tuku káchí taJesús saá xí'in na:

—Nda ñii tḗa on kivi kasa chiño ra nḡo on patrón. Tá yóo on patrón ra, ta kivi kuki'vi ini ra koni ra ñii ra, ta kusaa ini ra koni ra tḗ inkḗ. Ta kivi kusij ini ra kasa chiño ra xí'in ñii ra, ta on kua'a ra kasa chiño ra xí'in tḗ inkḗ. Tḡ'on yó'o káchí ña saá: Tá Ndios kúu tḗ xá'nda chiño nḡo yó, ta on kivi taxi yó ka'nda chiño si'un nḡo yó —káchí taJesús.

Tḡ'on yó'o saná'a xa'a Ndios

táxi ra ña xíní ñó'ó nda'a ndi'i sa'ya ra

(Lc. 12:22-31)

²⁵ Ta tuku káchí taJesús saá xí'in na:

—Ta ká'an j xí'in ndó, on kundí'i ini ndó xa'a ña xíní ñó'ó kutaku ndó, ni on kundí'i ini ndó mí kixi ña kuxu ndó, ña ko'o ndó, ni on kundí'i ini ndó xa'a tikḡo ña kundixin ndó ñoyívi yó'o, saá chí níma yó ndáya'vi ní ka ña nḡo ña xíxi yó, ta yiki koḡu yó ndáya'vi ní ka ña nḡo tikḡo yó. ²⁶ Ta koto ndó ndasaá táku tísaa, ni on vása chí'i rí, ni on vása nákaya rí ña xáxi rí, ni on vása táan va'a rí ña xáxi rí. Mji Yivá yó Ndios, tḗ yóo ñoyívi ñino, táxi ra ña xáxi tísaa yó'o. Ta ndó'ó, ndáya'vi ní ka ndó nḡo tísaa. ²⁷ Ta ndó'ó, on sivi xí'in ña ndi'i ní ini ndó kúu ña kúchiño ndó sakua'no síkón ka ndó xí'in mji ndó, chí ñii laá Ndios kúu tḗ xá'nda chiño ndasaá k'i'va síkón koo ndó.

28 '¿Ndachun ndi'i ini ndó xá'a tikotó ña xini ñó'ó ndó? Koto ndó ndasaá livi ndáxaa yita ña yóo yuku; yita yó'o on vása kisa chiño ña, ni on vása kisa va'a ña tikotó ña. 29 Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, vará tarey Salomón, takuiká ní xikuu ra, ta xikomí ní ra ku'a'a ní tikotó va'a, ta yita ña yóo yuku livi ní ka ña nqo tikotó va'a ña xindixin tayó'o. 30 Vará nda lo'o kivi táku yita váli yuku, chi ñii kivi ndáxaa ña, ta inka kivi ndá'va ña, ta saá táan na ña ini xiton koto ña, ta Ndios ndáa ra ña, ta ndátón sákundixin ra ña. Nayó'o sáná'a ndí Ndios ndáa va'a ra ndó'ó, chi ndó'ó ndáya'vi ní ka ndó nqo yita váli. ¿Ndachun lo'o ní kándixa ndó Ndios ña kundaa ra ndó'ó? 31 Ta saá on kundí'i ini ndó, ta ni on ka'an ndó, kachi ndó saá: "¿Mí kixi ña kuxu yó? ¿Mí kixi ña ko'o yó? ¿Mí kixi ña kundixin yó?", on kachi ndó saá. 32 Chi nivi na on vása ndíkon Ndios kuu nivi na ndí'i ní ini xa'a ñayá'o. Ta Yivá yó Ndios xini va'a ra yu kuu ndi'i ña xini ñó'ó yó. 33 Ta mji ndó, ndino'o ini ndó ná kundikon ndó yichí nqo xá'nda chiño Ndios, ta kasa ndivi ndó ndi'i ña kóni mji ra, ta ndixa Ndios taxi ndi'i ra ña xini ñó'ó nda'a ndó. 34 Ta saá on kundí'i ní ini ndó xa'a ña konj ñó'ó nqo ndó kivi ña vaxi. Ndi'i saá kivi kómí ndó tondini, ta Ndios xini ra taxi ra ndi'i ña xini ñó'ó nda'a ndó kivi vitin. Ta on kundí'i ini ndó xa'a kivi taan —káchí tajesús xí'in nivi.

7

Tq'on yó'o saná'a tajesús ña on vá'a ka'an nivi

tq'on ña on vá'a xa'a inka na

(Lc. 6:37-38, 41-42)

1 Ta káchí tajesús saá xí'in na:

—On ka'an ndó tq'on ña on vá'a xa'a inka nivi, saá chi kuachi kuu ña nqo Ndios, ta ta kasa nani xa'a ndi'i kuachi nivi ñii kivi vaxi. 2 Ndatán ka'an ndó tq'on ña on vá'a xa'a inka nivi, saá ka'an Ndios ña on vá'a xa'a ndó. Ndatán yóo kiva taxi ndó nda'a inka nivi, ta mji kiva yó'o taxi Ndios nda'a ndó. 3 Ndatán yóo nivi na kí'in va'a kuenda ña nákaa ñii mji'í lo'o nduchy nqo ñani tá'an na, ta on vása kí'in na kuenda ña nákaa ñii yiton ká'no nduchy nqo mji na, ta saá yóo ndó'ó, chi kí'in va'a ndó kuenda ña kuachi lo'o ké'é natá'an ndó, ta on vása kí'in ndó kuenda ña kuachi ká'no ké'é mji ndó. 4 Tá ñii yiton ká'no nákaa nó nduchy nqo ndó, ta on vá'a ka'an ndó xí'in ñani ndó, kachi ndó saá: "Taxi ún ná tava j mji'í lo'o nákaa nduchy nqo ún", kachi ndó. 5 Tá saá ké'é ndó, ta, nivi na qvi yu'u kuu ndó'ó! Chi si'na xini ñó'ó tava ndó yiton nákaa nduchy nqo ndó, ta saá

kuchiño va'a koto ndó ña tava ndó mji'í lo'o nákaa nduchy nqo ñani ndó.

6 'Qn taxi ndó ña'a ñayij Ndios nda'a tí ina kotó sandi'í rí xa'a ña, ta ndikó rí kaxi rí ndó'ó. Ta on kata ndó ñakuiká ndó nqo tikini kotó kundoso rí ña —káchí tajesús xí'in na.

Tq'on yó'o saná'a tajesús ndasaá ndukú nivi nqo Ndios

(Lc. 11:9-13; 6:31)

7 Ta tuku káchí tajesús saá xí'in na:

—On sandakoo ndó ndukú ndó ña xini ñó'ó ndó nqo Ndios, saá chi ndixa taxi ra ña nda'a ndó. Ta ni on sandakoo ndó nándukú ndó Ndios, saá chi ndixa nani'í ndó ra. Ta ni on sandakoo ndó kána ndó yé'é yichí Ndios, saá chi ndixa nakuiná ra ña kivi ndó yichí ra. 8 Chi ndi'í nivi na ndukú nqo Ndios ña xini ñó'ó na, ta naki'in na ña. Ta ndi'í nivi na nándukú Ndios, nani'í na ra. Ta ndi'í nivi na kána Ndios, ta nakuiná ra yé'é ra ña kivi na yichí ra.

9 'Tá yóo ñii sa'ya ndó, tá ndukú ra sija va'a nqo ndó, ta on kivi taxi ndó yuu nda'a ra, chi sa'ya ndó kuu ra. 10 Tá ndukú ra ñii tiaká nqo ndó kuxu ra, ta on kivi taxi ndó ñii koo nda'a ra, chi sa'ya ndó kuu ra. 11 Vará ndó'ó kuu ndó nivi na on vá'a, ta saá ni, táxi ndó ñava'a nda'a sa'ya ndó. Ta Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyivi ñino, kuu ra ta va'a ní ka nqo nivi, ta ndixa taxi ra ñava'a nda'a ndi'í nivi na ndukú ña nqo ra.

12 'Ñii kiva ndatán kóni ndó ké'é nivi ñava'a xí'in ndó, saá ké'é ndó ñava'a xí'in na. Tá ké'é ndó saá, ta kisa ndivi ndó ña njka'an ndayí Ndios ña njtaa ta Moisés xí'in tq'on ña njtaa naprofeta xina'a —káchí tajesús.

Tq'on yó'o saná'a tajesús

xa'a yichí nqo kutaku nivi xí'in Ndios

(Lc. 13:24)

13 Ta káchí tuku tajesús xí'in na:

—Ta xini ñó'ó ndixa xa'a ndó ndeé ña kivi ndó yé'é ña táño ní ña ko'on ndó yichí Ndios. Chi yóo inka yichí ña ndíka ní, ta ndíka ní kuu yé'é ña; ta yichí yó'o ku'a'an ña nqo ndi'í xa'a nivi, ta ku'a'a ní nivi ku'a'an na yichí yó'o. 14 Ta yichí táño ña kómí yé'é táño, kuu ña ku'a'an nqo kutaku nivi xí'in Ndios ndi'í saá kivi, ta lo'o ní nivi kuu na nani'í yichí táño yó'o ta ndíkon na ña —káchí tajesús.

Tq'on yó'o saná'a tajesús

ndasaá nákoní yó nivi na sáná'a tq'on vatá

(Lc. 6:43-44)

15 Ta tuku káchí tajesús saá xí'in na:

—Koto va'a ndó chi yóo naprofeta vatá. Xáni ini ndó nava'a kuu na xa'a ña livi ní tq'on sáná'a na, ta on xini ndó ndí ña on vá'a yóo ini na, chi kóni na sandá'vi na

ndó'ó. ¹⁶ Koto ndó yukia ké'é na, tá yóo ña on vá'a ké'é na, ta saá kundaa ini ndó on sivi na sáná'a t'ón Ndios kúu na. Nda ñii nivi on kivi ka'nda na tíuva nda'a tón ñiño, ni on kivi ka'nda na tíhigo nda'a tón vi'nda. ¹⁷ Ndi'i yiton tón va'a, koon kuji'í tí va'a nda'a nó, ta ndi'i yiton tón on vá'a, koon kuji'í tí on vá'a nda'a nó. ¹⁸ Nda ñii yiton tón va'a, on kivi koon kuji'í tí on vá'a nda'a nó. Ta nda ñii yiton tón on vá'a, on kivi koon kuji'í tí va'a nda'a nó. ¹⁹ Ta taa tá kómi yiton, tayó'o ka'nda ra ndi'i yiton tón koon kuji'í tí on vá'a nda'a, ta chikaa ra nó nqo ño'o kqo. ²⁰ Ndatán yóo yiton xi'in kuji'í nó, saá yóo nivi xi'in ña ké'é na. Ta saá nakoni ndó nivi na sáná'a ñavatá, chi ké'é na ña on vá'a —káchí tajesús xi'in na.

T'ón yó'o saná'a tajesús xa'a nivi na k'vi yichí Ndios
(Lc. 13:25-27)

²¹ Ta káchí tuku tajesús saá xi'in na:
—Tá yóo nivi na ká'an xi'in j: "Yó'ó kúu taKá'no tá xá'nda chiño nqo ndi", káchí na xi'in j, ta on sivi ndi'i nivi na ká'an t'ón yó'o kúu na kúchiño k'vi nqo xá'nda chiño Ndios. Ndasáa nivi na kisa ndivi ña kóni Yivá j Ndios, tá yóo ñoyivi ñino, nayó'o kúu na kúchiño k'vi na yichí ra. ²² Kivi ña vaxi tá kasa nani Ndios xa'a kuachi nivi, ta ku'a ní nivi káchí na saá xi'in j: "Tata, Tata, ndiso ndi t'ón nixa'an ndi ta nixa'an ndoso ndi t'ón ún nqo nivi, ta xi'in t'ón ún tava ndi ñaníma ndiva'a, ta xi'in t'ón ún ku'a ní milagro ké'é ndi nqo nivi", káchí na. ²³ Ta yi'í ndakuiin j, káchí xi'in nayó'o: "On sivi na ndikon yi'í kúu ndó, kuta'a ndó nqo j, chi na ndiva'a kúu ndó'ó", káchí xi'in na —káchí tajesús xi'in nivi.

T'ón yó'o saná'a tajesús ndi xinj ñó'ó nivi kasa ndivi na ña ká'an ra
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ Ta káchí tuku tajesús saá xi'in na:
—Ndatán yóo ñii taa tá ndíchi ní sijn, ta tayó'o va'a kisa va'a ra ve'e ra sata yuu chée kútu, saá yóo nivi na xinj sq'o t'ón j, ta kisa ndivi na ña ká'an j xi'in na. ²⁵ Ta ndeé ní koon savj, ta xá'no ní yuta, ta xa'a ve'e tayó'o ndeé ní káni takuií, ta saá ndeé ní káni tachi ve'e ra, ta ve'e yó'o on vása ní-nakava ña, chi xa'a ve'e yó'o nákaa kútu ña sata yuu chée. ²⁶ Ndatán yóo ñii taa tá on vása ndíchi sijn, ta tayó'o kisa va'a ra ve'e ra nqo yóo yoti vitá, saá yóo nivi na xinj sq'o t'ón ña ká'an j, ta on vása kisa ndivi na ña. ²⁷ Ta ndeé ní koon savj, ta xá'no ní yuta, tandra xa'a ve'e tayó'o ndeé ní káni takuií, ta ndeé ní káni tachi ve'e yó'o, ta saá on vása ní-kundeé

ña, ta nakava ña ta ndi'i xa'a ña —káchí tajesús xi'in nivi.

²⁸ Tá tajesús ndi'i nika'an ra xi'in na, ta naka'nda ini ndi'i nivi xa'a ña xinj sq'o na ña sáná'a ra, ²⁹ chi sáná'a ra na ndatán sáná'a ñii taa tá kómi ndayí, ta inka namaestro na sáná'a ndayí Ndios, nayó'o sáná'a na ndatán sáná'a nivi na on vása kómi ndayí.

8

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kivi sanda'a ra
ñii tá ndeé ndó'o kue'e tá'yí
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Ta saá kee tajesús ta vaxi noo ra xiki, ta ku'a ní nivi xikundikon na sata ra. ² Ta kixaa ñii taa tá ndeé ní ndó'o kue'e tá'yí ña naní lepra. Kixaa ra xikuxití ra nqo tajesús, ta káchí ra saá xi'in ra:

—Tata, tá kóni ún, ta sanda'a ún yi'í nqo kue'e ña ndó'o j —káchí tá ndeé ndó'o xi'in tajesús.

³ Ta tajesús chinóo ra nda'a ra sqko tayó'o, ta nika'an ra:

—Kóni j chindeé j yó'o. j Nda'a ún!
—káchí tajesús xi'in ra.

Ta xandikon saña kue'e tá'yí xi'in ra, ta nduva'a ra. ⁴ Ta saá nika'an tajesús xi'in ra:

—On ndat'ón ún xi'in nda ñii nivi. Ta vitin k'ón ún nqo tasutu ná koto ra yó'ó ña kundaa ini ra xa ñinda'a ún. Ta kuni'í ún ndi'i ñasoko ña xá'nda chiño ndayí Ndios ña ñitaa táMoisés, ta taxi ún ñayó'o nda'a Ndios ña kundaa ini nivi xa ñinda'a ún —káchí tajesús xi'in ra.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kivi sanda'a ra
tá kisa chiño nqo ñii taká'no nqo natropa
(Lc. 7:1-10)

⁵ Ta saá tajesús niki'vi ra ñoo Capernaum. Ta ñoo yó'o yóo ñii tañoo Roma, ta ndiso chiño ra xi'in ñii ciento natropa, ta kixaa ra nqo tajesús, xa'ku ndá'vi ra, ⁶ káchí ra saá xi'in ra:

—Tata, yóo ñii taa tá kisa chiño nqo j, ta ndeé ní ndó'o ra, kándú'u ra ve'e j, on kivi kanda ra, ta xó'vi ní ra.

⁷ Ta nika'an tajesús xi'in ra:

—K'ón j xi'in ún ve'e ún ña sanda'a j ra.

⁸ Ta ndakuiin tá ndiso chiño xi'in natropa, káchí ra saá:

—Tata, yó'ó kúu tá ká'no ní nqo j, ta yi'í kúu tá ñino ní nqo ún, ñakán on vása va'a k'ón ún ve'e j. Chi kómi ún ndayí ña kuiti ka'nda chiño ún nqo kue'e, ta nduva'a tá kisa chiño nqo j. ⁹ Kundaa ini j xa'a ndayí, chi yóo na xá'nda chiño nqo j, ta kisa ndivi ña ká'an na xi'in j; ta yi'í xá'nda chiño j nqo inka natropa, ta kisa ndivi na

ña ká'anj. Tá yí'j ká'anj xí'in ñii tãtropa ña kq'on ra, ta saá kuq'an ra. Tá kána j inkã ra, ta saá vaxi ra. Tá ká'anj xí'in tã xika chiño nqo j kasa ndivi ra ñii chiño, ta kisa ndivi ra ña —káchí ra xí'in tãJesús.

¹⁰ Ta tãJesús ñaka'nda ini ra xinj sq'o ra tq'on yó'o, ta ñika'an ra xí'in ñivi na ndóo xí'in ra:

—Ndixa ká'anj xí'in ndó, ndi'i saá ñoo Israel ta'an nakutá'anj xí'in ñii tã tã kándixa Ndios ndatã kándixa tayó'o, ta ni on sivi tãjudío kúu ra. ¹¹ Ká'anj xí'in ndó, ta vaxi ñii kivi ka'an Ndios viko ñoyívi ñino, ta kixaa kuq'a ní ñivi, na kixi nqo vaxi kana ño'o, ta inkã na kixi nqo kuqã ketã ño'o, ta kixaa na vaxi ndi'i saá xiiña ñoyívi. Ta kundqo na kuxu na xí'in naxij sikuá yó tãAbraham, tãIsaac xí'in tãJacob. ¹² Najudio kúu na si'na chitónj Ndios kundqo na xí'in ra viko ñoyívi ñino, ta kuq'a ní nayó'o on xijn na kándixa na Ndios. Ta Ndios on taxi ra kivi na on vása kándixa ña'a kuxu na nqo yóo viko, ta kq'on na nqo yóo yavj naa, nqo kuaku ní na, nqo ndeé ní xq'vi na —káchí tãJesús xí'in ñivi.

¹³ Ta ñika'an tãJesús xí'in tã ndíso chiño xí'in natropa, káchí ra saá:

—Vitin va'a, no'q ún ve'e ún. Ta xa nduvã'a tã kisa chiño nqo ún xã'a ña kándixa ún yí'j —káchí tãJesús.

Ta mji hora ñika'an tãJesús ñayó'o, nduvã'a tã ndeé ndó'o.

Ñayó'o ká'an xq'a tãJesús kivi sanda'a ra

ña'a q ñásiso tãPedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Ta saá kuq'an tãJesús ve'e tãPedro. Ta ñixaa ra ta xini ra ña'a ñásiso tãPedro, kándú'u ña nqo xito, ndeé ní ndó'o ña kue'e ka'nj. ¹⁵ Ta chinóo ra nda'a ra sãta nda'a ña, ta xandjkon saña kue'e xí'in ña ta nduvã'a ña. Ta saá ndakoo ña, ta kixá'a ña kisa ndivi ña ña kuxu na.

Ñayó'o ká'an xq'a tãJesús kivi sanda'a ra

kuq'a ní na ndeé ndó'o

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Tá xikuaa kuq'an kuñoó kúu ña, ta kuq'a ní ñivi kuq'an na xí'in natá'an na nqo tãJesús; sava na kómí nímã ndivã'a. Ta sava na kómí inkã nqo kue'e. Ta tãJesús xã'nda chiño ra nqo ndi'i ñanímã ndivã'a kee ña, ta tãva ra ña, ta saá tuku sandúvã'a ra ndi'i na kómí inkã nqo kue'e. ¹⁷ Ña ke'e ra ndi'i ñayó'o kúu ña kisa ndivi ra ña ñitaa tãprofeta Isaiás xina'a xã'a tã ta tí'vi Ndios ñoyívi yó'o, káchí ra saá: "Kíndaa ra ndi'i kue'e ña xó'vi yó, ta nduvã'a yó", káchí tãIsaiás xina'a.

Ñayó'o ká'an yq'vi ní kundikon ñivi tãJesús

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Ta xini tãJesús kuq'a ní ñivi xino nduu na nqo ra, ta ñika'an ra xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Ná ko'yqo inkã xiiña nqo mjni.

¹⁹ Ta saá kixaa ñii tãmaestro tã sáná'a ndayí Ndios, ta ñika'an ra xí'in tãJesús, káchí ra saá:

—Tata, kundikon j sãtã ún, ndã mí ko'on ún ta kq'on j xí'in ún —káchí ra.

²⁰ Ta ndakuijn tãJesús, káchí ra saá:

—Tíñokuij kómí rí kavuã nqo kisin rí, ta tísaa kómí rí tãkã rí nda'a yiton nqo kisin rí, ta yí'j, tã tã kixi nqo Ndios, on koq ve'e j nqo kusun j —káchí tãJesús xí'in ra.

²¹ Ta inkã tã ndikon xini sq'o ña sáná'a tãJesús, ñika'an ra saá xí'in ra:

—Tata, kónij kundikon j yó'o. Ta si'na taxi ún ña kundatij ndã ná kivi yivã j, ta sandúxun ra, ta saá kundikon j yichj ún —káchí ra.

²² Ta ñika'an tãJesús xí'in ra, káchí ra saá:

—Ñivi na on vása ndino'o táku nqo Ndios, va'a sandúxun na natá'an na nandij. Ta yó'o, xini ñó'o kundikon ún yí'j —káchí tãJesús xí'in ra.

Ñayó'o ká'an xq'a tãJesús

kivi sayaq ra tãchi xí'in takuii mjni

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Ta saá ñikivi tãJesús ini tón barco xí'in naxika xí'in ra. ²⁴ Ta kixá'a ndeé ní káni tãchi na'a nqo takuii, ta kixá'a nákutú takuii ini tón barco. Ta tãJesús kándú'u ra kisin ra ini tón barco. ²⁵ Ta naxika xí'in ra sanakáxin na ini ra, ta ñika'an na xí'in ra: —Tata, ¡sakaku ún ndi'j! ¡Yiyo ní ka'a ndi'j yó xí'in takuii, chi kuqã ketã tón barco ini mjni!

²⁶ Ta ñika'an tãJesús xí'in na:

—¿Ndachun yí'vi ní ndó? ¿Ndachun on vása kándixa ndó Ndios ndaa ra ndó'o?

Ta ndakoo tãJesús, ta xã'nda chiño ra nqo tãchi na'a xí'in takuii mjni. Ta saá kutásin tãchi na'a xí'in takuii mjni, ñii yã yã kuq. ²⁷ Ta ñaka'nda ní ini na, ta ñindakã tq'on tá'an na:

—¿Yu kúu tayó'o? ¡Chi ndã tãchi na'a xí'in takuii mjni xini sq'o tq'on ká'an ra! —káchí na.

Ñayó'o ká'an xq'a tãJesús

kivi tava ra nímã ndivã'a xikomí qvi tã

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Ta ñixaa tãJesús inkã tá'vi yu'u mjni nqo ndóo ñañoo Gadara. Ta qvi tã tã kómí nímã ndivã'a kixaa na nqo ra. Ta qvi tayó'o sakán kee na kavuã nqo ndúxun nandij, chi kavuã yó'o táku nataa yó'o. Kue'e ní na, ta ndã ñii ñivi on kivi ya'a na

yichj yu'v kavua nõõ táku õvî tayó'o. ²⁹ Ta õvî tayó'o xîni na vaxi tajesús, ta kixá'á ñandiva'a ña kómî na xí'in ndi'i ndeé ña ñika'an ña, ta káchî ña saá:

—¿Yukíá kóni ún ke'é ún xí'in ndj vitin?, chi yó'ó tajesús kúu Sa'ya Ndios. ¿Án kixaa ún vitin saxõ'vî ún ndj'î?, saá chi tã'án kixaa kîvj ña kasa nani Ndios xa'a kuachi —káchî ña xí'in tajesús.

³⁰ Ta yatin yó'o xíka kuá'a ní tíkinî xíxa'an rí. ³¹ Ta ndi'i nímã ndiva'a xaku ndá'ví ña nõõ tajesús, káchî ña saá:

—Táná tava ún ndj'î kõ'õn ndj, ta taxi ún k'í'vi ndj ini tíkinî kaã.

³² Ta ñika'an tajesús saá xí'in ña:

—Va'a, jk'í'vi ndó ini rí!

Ta saá kee ndi'i nímã ndiva'a ña xikomî õvî tayó'o, ta ñixaa ña ta ñik'í'vi ña ini ndi'i tíkinî, ta ndi'i tíkinî xîno rí kuá'an rí, ta sãkõyo xí'in mji rí ta'vî, nõõ ñikõyo rí ini mîni, ta ñika'a ndi'i rí ta ñixi'î ndi'i rí.

³³ Ta ñvi na ndáa kinj xîno na kuá'an na ndato'on na xí'in nañoõ, yukíá ndõ'o kinj sãna na, ta ndato'on na yukíá ndõ'o õvî tãa tã xikomî nímã ndiva'a. ³⁴ Ta saá ndi'i nañoõ kee na kuá'an na nõõ yóo tajesús. Tá xîni na ra, ta xaku ndá'ví na nõõ ra ná kee ra kõ'õn ra inkã ñoo.

9

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kîvj sanda'a ra tã õn kîvj kanda

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ Ta saá tajesús ndãa ra tón barco, ta ndjîkó ra kuá'an ra inkã xiña nõõ mîni, ta ñaxaa ra ñoo ra. ² Ta saá sava ñvi vaxi na xí'in ñii tã ndeé ndó'o nõõ tajesús, kánóõ ra nõõ xjto, ñísokó na, chi õn kîvj kanda ra. Tá tajesús xîni ra ña kándixa na ndí kúndeé ra sanda'a ra tãtã'an na, ta ñika'an tajesús xí'in tã ndeé ndó'o, káchî ra saá:

—Ñani, õn kuyj'ví ún. Vitin xa kisa ká'no ini j xa'a kuachi ún —káchî tajesús.

³ Ta sava na sáná'a ndayî Ndios xînj sõ'o na ña ñika'an tajesús, ta xáni sjîj na saá: "¿Ndãchun kándiva'a tayó'o xí'in Ndios? ¿Án xáni ini ra mji ra kúu Ndios?", káchî na, xáni sjîj na. ⁴ Ta tajesús xînj ra yukíá xáni sjîj nayó'o, ta ñika'an ra saá:

—¿Ndãchun xáni sjîj ndó ña õn vá'a yó'o? ⁵ ¿Yukíá yõ'vî kã ka'an j xí'in tã õn kîvj kanda? ¿Án yõ'vî kã ka'an j xí'in ra ña ndoo kuachi ra? ¿Án yõ'vî kã ka'an j xí'in ra ña nakundichi ra, ta kõ'õn xá'á ra?

⁶ Ta vitin sanda'aj tayó'o, ta saá kundãa ini ndó'ó ndí yj'î kúu tã kómî ndayî Ndios ñoyívi yó'o ña nakata j kuachi ñvi —káchî tajesús xí'in na.

Ta saá ñika'an ra xí'in tã ndeé ndó'o:

—Nakundichi ún ta ná kuiso ún xjto ún, ta no'õ ún vitin —káchî tajesús xí'in ra.

⁷ Ta ñakundichi tayó'o, ta kuãno'õ ra ve'e ra. ⁸ Ndi'i na yíta yó'o ñaka'nda ní ini na xíto na ndasaá keta ra kuãno'õ ra, ta kisa ká'no ní na Ndios, chi taxi ra ndayî ra nda'a ñvi.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kîvj kãna ra tãMateo

ña kundikõn ra sãtã ra

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Ta saá tajesús kee ra kuá'an ra, ta xîni ra ñii tãa nani ra Mateo, yóo ra kisa chiño ra nõõ kãya ra sj'ún xa'a nagobierno ñoo Roma. Ta ñika'an tajesús xí'in tãMateo, káchî ra saá:

—Na'a, kundikõn ún sãtã j —káchî ra xí'in ra.

Ta saá ñakundichi tãMateo, ta kuá'an ra sãtã tajesús.

¹⁰ Tá ñixaa tajesús xí'in naxíka xí'in ra ve'e tãMateo, ta kixaa kuá'a ní na kãya sj'ún xa'a nagobierno xí'in kuá'a ní inkã na kánóõ tõ'on ña õn vá'a xa'a, ta xikundõõ na xíxi na xí'in tajesús. ¹¹ Ta nafariseo xîni na yu kúu ñvi ndóõ xíxi xí'in tajesús, ta ñika'an na xí'in naxíka xí'in tajesús, káchî na saá:

—Õn vása va'a ñayó'o. ¿Ndãchun xíxi tãMaestro xí'in ñvi na kãya sj'ún xa'a nagobierno, xí'in inkã na kánóõ tõ'on ña õn vá'a xa'a? —káchî nafariseo xí'in na.

¹² Ta xînj sõ'o tajesús yukíá ñika'an na, ta ñika'an ra saá xí'in na:

—Ñvi na õn vása ndeé ndó'o, õn vása xînj ñó'ó nayó'o na kasa tãtan ña'á, ta ñvi na ndeé ndó'o kúu na xînj ñó'ó kutátan. ¹³ Xînj ñó'ó kundãa ini ndó yukíá káchî Ndios nõõ tõ'on ra, ña káchî saá: "Kóni j ña kundá'ví ini ndó koni ndó inkã ñvi, ta ke'é ndó ñava'a xí'in na. Tá õn xîjin ndó kundá'ví ini ndó koni ndó nayó'o, ta saá õn vása kusj ini j ña sõkõ ndó nda'a j", káchî Ndios. Õn sj'vî xa'a nanjvi va'a kúu ña kixaa j ñoyívi yó'o. Ta xa'a nanjvi õn vá'a kúu ña kixaa j, ta kana j na ña nandikó ini na ta kundikõn na yichj Ndios —káchî tajesús xí'in nafariseo.

Ñayó'o ká'an xa'a ña yóo so'on ñvi

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ Ta naxíka xí'in tãJuan tã sãkuchu ñvi, kixaa na nõõ tajesús, ta ñindaãã tõ'on na ra:

—Kuá'a ní yichj yóo so'on ndj, ta yóo so'on nafariseo. Ta naxíka xí'in mji ún, ¿ndãchun ndã ñii kîvj õn vása yóo so'on na?

¹⁵ Ta ndãkuijn tajesús, káchî ra saá:

—Tá yóo ñii tãa tã tonda'a, ta ndi'î ñvi na yóo vikõ yó'o xíxi na, ta õn kîvj kuchuchú ini na, saá chi yóo kã tayó'o xí'in na. Ta kîvj ña vaxi õn kóo kã ra xí'in na. Ta saá kã koo so'on na.

16 'Tá yóo tikotqo ña yatá, ta ndá ñii ñivi on sanda'a na ña xí'in tikotqo xáá, saá chí tá nakata na ña, ta nduu lo'o ña xáá, ta nasita ña tikotqo yatá, ta kini ka tá'ndá tikotqo yatá yó'o. 17 Ta vino xáá, ta ndá ñii ñivi on vása taan na rá ini ñii yatá, saá chí tá'ndá ñii yó'o, ta kujta ndi'i távino ta ndi'i xa'a ñii. Xíni ñó'ó taan na távino xáá ini ñii xáá, ta saá kúndeé rá koo rá, ta ñii xáá yó'o on tá'nda ña —káchi tájesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a tájesús kivi sanataku ra ñii ñálo'o ñá ñixi'i, ta sánda'a ra ñii ñáña'a ñá ñitondqa nda'a tikotqo ra
(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

18 Tá ká'an tájesús xí'in na, ta saá kixaa ñii tá xá'nda chiño nqo naño judío, ta kixaa ra xikuxítí ra nqo tájesús, ta ñika'an ra, káchi ra saá xí'in ra:

—Tata, sákan ñixi'i ñálo'o sa'ya. Ná kó'on ún xí'in jí ve'e, ta ná chinóo ún nda'a ún sijní ñá, ta natakú ñá —káchi táyó'o xí'in tájesús.

19 Ta saá ñakundichi tájesús, ta kee ra ku'a'an ra sa'a táyó'o, ta naxika xí'in ra ku'a'an na xí'in ra ve'e táyó'o. 20 Ta yóo ñii ña'a ku'a'an ñá xí'in ñivi na ku'a'an sa'a tájesús. Ta xa uxu ovi kujya ndeé ní ndó'o ñá kúe'e xítá ñi. Ta kixaa ñá sa'a tájesús, ta ñitondqa nda'a ñá yu'u tikotqo ra, 21 chí xáni ini ñá saá: "Tá lo'o kuiti ná tondqa nda'a yóo tikotqo ra, ta saá nduvá'a yó", xáni sijní ñá. 22 Ta ndjiko koo tájesús ta xini ra ñá, ta káchi ra saá xí'in ñá:

—Qn kují'ví ún, nana. Xa nduvá'a ún chí kándixa ini ún yí'í.

Ta saá xandikqon nduvá'a ñá, ta ñiyaa xítá ñii ñá.

23 Ta ñixaa tájesús ve'e tá xá'nda chiño. Ta xini ra na tívi tilalí, ta xini ra ku'a'a ní ñivi ndá síso kúu na, xáku ní na xa'a ñálo'o ñá ñixi'i. 24 Ta ñika'an ra xí'in na:

—Ku'a'an ndi'i ndó ke'é. Ñálo'o yó'o on vása ní-xi'i ñá, ñá kisiin kuiti kúu ñá —káchi ra.

Ta saá kusiki na tájesús ta ñixaku ndaa na ra. 25 Ta tí'ví ra ndi'i ñivi ku'a'an na ke'e, ta ñiki'ví ra nqo kándú'u ñálo'o, ta tíin ra nda'a ñá, ta ndakoo ñá. 26 Ta saá ñixita ní'no t'on xa'a ña natakú ñálo'o yó'o ndi'i saá ñoo.

Ñayó'o ká'an xa'a tájesús kivi sánda'a ra ovi tákuáá

27 Ta kee tájesús ku'a'an ra, ta ovi tákuáá ndikqon ra sa'a ra ku'a'an ra, ta ndá'yi ovi saá tákuáá, káchi ra saá:

—Tata, sa'ya táDavid,* jná kundá'ví ini ún koni ún ndi'í! —káchi ovi tákuáá yó'o.

* 9:27 "Sa'ya táDavid" kóni káchi ña: Taa tá tí'ví Ndios ña sakaku ra ñivi. Qn vása kóni káchi ña sa'ya mji tárey David, ta kuiti kóni káchi ña sa'ya ñani sikuá ra.

28 Tá ñiki'ví tájesús ñii ve'e, ta kixaa ovi tákuáá yó'o nqo ra, ta ñindaka t'on ra ovi táyó'o, káchi ra xí'in ra:

—¿Án kándixa ndó yí'í kúchiño j sánda'a j ndó'o?

—Oon, Tata, kándixa ndi yó'o —káchi ovi tákuáá.

29 Ta saá ñitondqa nda'a ra nduchú nqo tákuáá yó'o, ta ñika'an ra xí'in ra:

—Xa'a ña kándixa ndó yí'í saá nda'a ndó vitin.

30 Ta nduvá'a ovi ra saá, va'a ñakoto nduchú nqo ra. Ta tájesús ñika'an ra xí'in ra:

—Kuenda koo ndó, on ndatq'on ndó xí'in ndá ñii ñivi ndasaá nduvá'a ndó.

31 Ta saá ní, táyó'o kee ra ta sákujta ní'no ndi'i ra t'on xa'a yukía ke'é tájesús xí'in ra ndi'i saá ñoo yatin.

Ñayó'o ká'an xa'a tájesús kivi sánda'a ra ñii táñi'í

32 Tá kee ovi tá xikuu tákuáá kuano'o ra, ta inká ñivi kixaa na nqo tájesús xí'in ñii taa táñi'í chí kómí ra nímá ndiva'a. 33 Ta tava tájesús nímá ndiva'a ña kómí táyó'o, ta saá kúchiño kixá'a ká'an tá xikuu táñi'í. Ta ñaka'nda ní ini ñivi na yíta yó'o, ta ñika'an na, káchi na saá:

—¡Nda ñii yichí on tá'an koni ndi ñava'a yó'o ñoo Israel! —káchi na.

34 Ta nafariseo na xini yukía ñindo'o táñi'í, káchi na saá:

—Táyó'o tava ra nímá ndiva'a xí'in ndee ñandiva'a ká'no ña ndiso chiño xí'in ndi'i ñandiva'a —káchi na.

Ñayó'o ká'an xa'a tájesús kundá'ví ní ini ra xini ra ñivi

35 Ta saá ku'a'an tájesús ndi'i saá ñoo ná'no xí'in ñoo válí, ta sáná'a ra ñivi ve'e ño'o sinagoga, ta ká'an ndoso ra t'on ñava'a xa'a yichí ña xá'nda chiño Ndios, ta saá sánda'a ra ñivi na xó'vi ndi'i saá nqo kúe'e. 36 Tá xito ra ndi'i ñivi na ndikqon sa'a ra, ta kundá'ví ní ini ra xini ra na, chí ndeé ní xó'vi na. Ta on kivi chindee xí'in mji na, ta ní on kóo ñivi na chindee ña'a. Ndatán yóo ndikachi tí on kóo taa tá ndaa rí, saá yóo ñivi yó'o. 37 Ta saá ñika'an ra xí'in naxika xí'in ra, káchi ra saá:

—Ndatán yóo kují'í ña xa yóo tí'va nakaya, saá yóo ñivi na xa yóo tí'va kundikqon yí'í, ta on kóo ñivi kasa chiño nqo j nakaya na nayó'o. 38 Ta saá kuaku ndá'ví ndó ndukú ndó nqo Ndios ña tí'ví ra inká ñivi ña kasa ndivi na chiño ra ñoyívi yó'o —káchi tájesús xí'in na.

10

Nayó'o ká'an xá'a tajesús kivi naxáxin ra uxu ovi taa,

ta taxi ra ñandayí nda'a natqa yó'o

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Kana tajesús uxu ovi naxíka xí'in ra, ta kixaxá na nqo ra, ta taxi ra ndayí nda'a na ña tava na nímá ndivá'a ña sáxo'vi inká nivi, ta taxi ra ndayí nda'a na sanda'a na ndi'i nqo kue'e.

² Ta na uxu ovi taa yó'o naní na apóstol.* Ta ñii ñii taa'póstol yó'o naní si'a: si'na ñii ra naní Simón ta inká kivi ra kúu Pedro; inká ra naní Andrés, ñani ta Simón kúu ra; inká ra naní Jacobo, xí'in ñani ra ta Juan, sa'ya ta Zebedeo kúu ovi tayó'o; ³ inká ra naní Felipe; inká ra naní Bartolomé; inká ra naní Tomás; inká ra naní Mateo, tayó'o xikuu ta nakaya si'ún xá'a nagobierno; inká ra naní Jacobo, sa'ya ta Alfeo kúu ra; inká ra naní Lebeo ta inká kivi ra kúu Tadeo; ⁴ inká ra naní Simón, ta kúu ta ndikon partido naní ña cananeo; inká ra naní Judas Iscariote. Tayó'o xikuu taa ta ñitondaa njsikó ku'ná tajesús nda'a na sáa ini xini ña'a.

Nayó'o ká'an xá'a tajesús kivi ti'vi ra naapóstol

ko'on na ka'an ndoso na to'on ra

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ Ta ti'vi tajesús uxu ovi naapóstol ko'on na ka'an ndoso na to'on ra, ta káchí ra xí'in na saá:

—On ko'on ndó nqo inká nivi na on sivi kúu najudío, on kivi ndó nda ñii ñoo na Samaria. ⁶ Ta ko'on ndó nqo najudío ñoo Israel, chi ndatán yoo ndikachi ti ndañó'o nqo xito'o ri, saá yoo nayó'o. ⁷ Tá kuá'an ndó, ta ka'an ndó xí'in na to'on yó'o, káchí ndó saá: “Xa yoo yatin ní yichí va'a ña xá'nda chiño Ndios kutaku yó”, káchí ndó xí'in na. ⁸ Ta sanda'a ndó nivi na ndeé ndó'o, ta sanataku ndó nivi na nixi'i, ta sanda'a ndó nivi na ndeé ndó'o xí'in kue'e tá'yí naní lepra, ta tava ndó nímá ndivá'a ña saña ña nivi. Ta saní'i ndó'o ndayí ña kasa ndivi ndó ndi'i ñayó'o, ta on vása xini ñó'o cha'vi ndó ña. Ta saá, tá ke'é ndó ñava'a xí'in nivi, ta on ndukú ndó ña cha'vi na ndó'o.

⁹ Tá kuá'an ndó chiño yó'o, ta on kuni'i ndó si'ún ko'on ndó, ¹⁰ ni leká ndó, ni inká tikoto ndó, ni inká nduxan ndó, ni on kuni'i ndó yiton.† Chi ndó'o kómi ndó ndayí naki'in ndó ña xini ñó'o nqo ndó, nda'a nivi na ke'é ndó ñava'a xí'in.

¹¹ Tá nixaxá ndó ñii ñoo ká'no án ñii ñoo lo'o, ta ndandukú ndó nivi va'a; tá naní ndó na, ta saá kundqo ndó ve'e na nda tondaa kivi kee ndó ñoo nayó'o. ¹² Tá kuá'an kivi ndó ve'e nqo kundqo ndó yó'o, ta ka'an ndó to'on yó'o xí'in nivi: “Ná koo ndi'i ñava'a ini nivi na yoo ve'e yó'o”, káchí ndó. ¹³ Tá nayó'o naki'in va'a na ndó'o ve'e na, ta saá kivi kasa ndivi Ndios ñava'a ndukú ndó nqo ra xa'a j nayó'o. Tá on xjin na naki'in va'a na ndó'o, ta on vása naki'in na ñava'a ndukú ndó nqo Ndios xa'a na, ta ñava'a yó'o ndikó ña sata mji ndó. ¹⁴ Tá yoo nivi na on xjin naki'in va'a na ndó'o, ta on xjin na koni sq'o na to'on ka'an ndó, ta saá kee ndó ve'e na án ñoo na, ta ko'on ndó, ta sakisin ndó xa'a ndó ña nakoyo yaa.‡ ¹⁵ Ndixa ká'an j xí'in ndó, tondaa ñii kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i nivi ñoyivi yó'o, ta kivi yó'o ndeé ka yo'vi saxo'vi ra ñaño yó'o nqo nivi na on vá'a na xindqo ñoo Sodoma xí'in ñoo Gomorra kuiya xina'a —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

Nayó'o ká'an xá'a naapóstol ña xo'vi ní na kivi ña vaxi

¹⁶ Ta tuku nika'an tajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ti'vi j ndó'o ko'on ndó ka'an ndoso ndó to'on j xí'in nivi. Ta kasa kuenda ndó, chi ndatán ko'on ndikachi ma'ño tndivá'yí saá ko'on ndó, chi yoo ni nivi na maña na kóni ke'é ñandivá'a xí'in ndó. Ta saá ndichí ní koo ndó nqo na, ta kuu ndó nivi nandaa nqo na. ¹⁷ Koto va'a ndó nqo nivi, chi taxi na kuachi xa'a ndó nqo na ndiso chiño xí'in ve'e ño'o sinagoga, ta kani na ndó'o xí'in kuártá. ¹⁸ Tiin na ndó'o ko'on ndó xí'in na nqo nachiño ná'no án nqo tarey, ta taxi na kuachi xa'a ndó nqo nayó'o, chi ndó'o kúu na ndikon yichij. Tá kundqo ndó nqo nachiño yó'o, ta saá kukomi ndó yichí ka'an ndó to'on ñava'a xa'a j xí'in nayó'o ta xí'in inká nivi na on vása kúu najudío. ¹⁹ Táná tiin na ndó'o, ta on kundi'i ini ndó xa'a to'on ña ndakuin ndó, saá chi mji kivi ña kundo'o ndó ñayó'o, Ndios taxi ra to'on ña ka'an ndó. ²⁰ Chi on sivi to'on mji ndó kúu ña ka'an ndó, saá chi Nímá Yivá yó Ndios kúu ña taxi to'on ka'an ndó xí'in na.

²¹ Kivi ña vaxi sava natqa taxi na kuachi xa'a ñani na nqo nachiño, ta sava na kúu yivá taxi na kuachi xa'a sa'ya na nqo nachiño. Ta sava na kúu sa'ya kasa toon na nqo yivá si'i na, ta taxi na kuachi xa'a mji yivá si'i na yó'o nqo nachiño, ta nachiño ka'an na, káchí na saá: “Va'a, ná

* **10:2** To'on “apóstol” kóni káchí ña: Nivi na ti'vi taká'no kasa ndivi na chiño ra. † **10:10** Yiton yó'o ñii kúu ndó xí'in tatqon, án garrote. ‡ **10:14** Na sakisin na xa'a na ta koyo yaa, káchí ña saá: Nivi na on xjin koni sq'o, nayó'o nákuiso na kuachi nqo Ndios.

kivj nayó'o", kachí na. ²² Ndi'i n̄ivi kusaq̄ ini na koni na ndó'ó chi na ndíkɔn yichij̄ kúu ndó. Tá ɔn sandakoo ndó yichij̄ ta kundikɔn va'a ndó ña, nda n̄oq ndi'i ña xo'vj ndó ñoyívi yó'o, ta Ndios sakakú ra ndó'ó ña kutakú ndó xí'in ra ndi'i saá k̄ivj ña va'xi. ²³ Tá n̄ivi saxo'vj na ndó'ó ñii ñoo, ta saá kama kee ndó ko'ɔn ndó ink̄a ñoo. Ndixa ká'an̄j xí'in ndó, ta nda ta'an̄ ndi'i ká'an̄ ndoso ndó to'on Ndios n̄oq ndi'i saá ñoo Israel, ta yí'j, ta ta k̄ixi n̄oq Ndios, ndikó tuku j̄ ñoyívi yó'o.

²⁴ 'Ñii tá sakuá'a, ɔn vása kúu ra ta ká'no ka n̄oq tamaestro ra, ta ñii támozo ɔn vása kúu ra ta ká'no ka n̄oq ta xá'nda chiño n̄oq ra. ²⁵ Ta ta sakuá'a kúchiño nduu ra ndatán yóo tamaestro ra, ta támozo kúchiño nduu ra ndatán yóo ta xá'nda chiño n̄oq ra. Ñii k̄i'va saá kundo'o ndó xí'in̄j chi n̄ivi n̄ika'an̄ na xa'a j̄, sakunaní na yí'j Beelzebú,[§] ta ñii k̄i'va saá ká'an̄ na xa'a ndó, chi ndíkɔn ndó yichij̄ —káchí taJesús xí'in naxika xí'in ra.

Ñayó'o ká'an̄ ña ɔn kuyi'ví yó n̄ivi

(Lc. 12:2-9)

²⁶ Ta tuku n̄ika'an̄ taJesús, káchí ra saá: —Ta saá ɔn kuyi'ví ndó n̄oq n̄ivi na kándiva'a xí'in ndó. Xínj ñó'ó ká'an̄ ndoso ndó xa'a j̄ xí'in na, chi ndatán yóo ña yóo se'é, saá yóo to'on ñava'a xa'a j̄. Ta nda ñii ñava'a nákaa se'é ɔn k̄ivj koo se'é ña ndi'i saá k̄ivj, ta xínj ñó'ó nat̄ivi ña. ²⁷ To'on ña ká'an̄ se'é j̄ n̄oq naa xí'in ndó, ndato'on ndó ña xí'in ndi'i n̄ivi k̄ivj ndivi yé'e ño'o; ta to'on ña ká'an̄ yaaj̄ xí'in kuiti ndó, ta kuita ndó s̄inj ve'e ta ká'an̄ ndoso ndó to'on yó'o. ²⁸ ɔn kuyi'ví ndó n̄oq n̄ivi na kóni ka'ni ndó'ó, chi ɔn kuchiño na sandi'i na xa'a ním̄a ndó. Va'a ka kuyi'ví ndó n̄oq Ndios, chi Ndios kivi sandi'i ra xa'a yikí koñu ndó xí'in ním̄a ndó, ta sakana ra ndó'ó ndaya.

²⁹ 'Koto ndó tísaa válí, ñii s̄i'un lo'o kúu ya'vi ɔvi rí. Tá ɔn s̄ivj ña káchí ini Ndios kúu ña, ta nda ñii tísaa lo'o ɔn k̄ivj nakava rí n̄oq ño'o ta k̄ivj rí, chi Ndios ndaa ra ndi'i rí. ³⁰ Ta ndó'ó, Ndios man̄j ní ka ra ndó'ó, chi xínj ndi'i ra ndasaá kúu yis̄j s̄inj ndó. ³¹ Ta ndixa ndaa va'a ra ndó'ó, ñakán ɔn kuyi'ví ndó, chi ku'a ní ka ndaya'vi ndó n̄oq tísaa válí —káchí taJesús xí'in naxika xí'in ra.

Ñayó'o ká'an̄ yu kúu n̄ivi ndakuijn taJesús xa'a

(Lc. 12:8-9)

³² Ta n̄ika'an̄ tuku taJesús xí'in na, káchí ra saá:

—N̄ivi na ndákuijn xa'a j̄ n̄oq n̄ivi ñoyívi yó'o, ta yí'j ñii k̄i'va saá ndakuijn̄j xa'a na n̄oq Yivá j̄ Ndios, ta yóo ñoyívi ñino. ³³ Ta n̄ivi na ɔn x̄ijn ndakuijn xa'a j̄, ta yí'j ɔn ndakuijn̄j xa'a nayó'o n̄oq Yivá j̄ Ndios, ta yóo ñoyívi ñino —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'an̄ ña ɔn vása yóo yu'ú n̄ivi xa'a taJesús

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Ta n̄ika'an̄ tuku taJesús, káchí ra saá:

—ɔn kani s̄inj ndó ndi ña kundɔo va'a ndó xí'in natá'an ndó, kúu ña k̄ixaaj̄ ñoyívi yó'o, chi xa'a ña nata'vi n̄ivi kúu ña k̄ixaaj̄. Ndatán yóo ñii espada s̄inj tá'vi ña ñii ña'a ɔvi ña'ño, saá yóo to'on j̄. Saá chi sava n̄ivi kándixa na to'on j̄, ta ink̄a n̄ivi ɔn vása kándixa na to'on j̄. ³⁵ Sava nataa ko'ɔn na yichij̄, ta sava nataa sa'ya na ko'ɔn na ink̄a yichij̄. Sava naña'a ko'ɔn ná yichij̄, ta sava naña'a sa'ya ná ko'ɔn ná ink̄a yichij̄, ta sava naña'a ko'ɔn ná yichij̄, ta xa'no ná ko'ɔn ná ink̄a yichij̄. Ta saá kundaa ini yó ndi ɔn vása kivi koo yu'ú n̄ivi xa'a j̄. ³⁶ Ta n̄ivi na ɔn kua'a kutá'an xí'in n̄ivi na ndíkɔn yichij̄, kuu n̄ivi natá'an m̄ji na na táku ve'e na.

³⁷ 'Ndi'i n̄ivi na kóni ko'ɔn yichij̄, xínj ñó'ó kuki'vi ní ka ini na koni na yí'j n̄oq nave'e m̄ji na. Tá n̄ivi k̄i'vi ka ini na xínj na yivá na, án si'í na, án sa'ya na n̄oq yí'j, ta saá nayó'o ɔn vása kómí na ndayí kundikɔn na sataj̄. ³⁸ Ndi'i n̄ivi na ɔn x̄ijn kusokó tón cruz m̄ji na,* ta ɔn x̄ijn na kasa ndivi na to'on j̄, ta nayó'o ɔn vása kómí na ndayí kundikɔn na yichij̄. ³⁹ Ndi'i n̄ivi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutakú va'a na ñoyívi yó'o, ta ɔn x̄ijn na xo'vj na xa'a j̄, ta nayó'o ɔn kuchiño na kutakú na xí'in Ndios. Ta n̄ivi na ɔn vása ndi'í ini ndúkú kutakú va'a na ñoyívi yó'o, xa'a ña kundikɔn na yí'j, nayó'o kúu n̄ivi na kutakú xí'in̄j —káchí taJesús xí'in naxika xí'in ra.

Ñayó'o ká'an̄ xa'a ña naki'in n̄ivi na kándixa taJesús

(Mr. 9:41)

⁴⁰ Ta tuku n̄ika'an̄ taJesús saá:

—Ndi'i n̄ivi na náki'in va'a ndó'ó, chi na ndíkɔn yí'j kúu ndó, ta nayó'o náki'in va'a tuku na yí'j. Ta ndi'i n̄ivi na náki'in va'a yí'j, ta nayó'o náki'in va'a na Ndios, ta kúu ta t̄i'vi yí'j va'xi j̄. ⁴¹ Ndi'i n̄ivi na náki'in va'a ñii ta'profeta, chi ká'an̄ ndoso ra to'on Ndios, ta nayó'o ñii k̄i'va naki'in na ñava'a xí'in ta'profeta nda'a Ndios. Ta ndi'i n̄ivi na náki'in va'a ñii ta'va'a, chi ta'va'a ní kúu ra, ta nayó'o ñii k̄i'va naki'in na ñava'a xí'in

§ 10:25 Ink̄a k̄ivj nan̄i Satanás ña kúu ním̄a ndiva'a ká'no, kúu Beelzebú.

* 10:38 To'on kusokó na tón cruz m̄ji na kóni káchí ña: Xínj ñó'ó koo ti'va n̄ivi ña xo'vj na ta ndákuiti k̄ivj na xa'a ña ndíkɔn na taJesús.

tava'a yó'o nda'a Ndios. ⁴² Ndi'i nivi na táxi lo'o takuii vixin ko'o ñii ndó'ó, chi na ndikõn yi'i kúu ndó, vará õn sivi naná'no kúu ndó, ta ndixa ká'ãnj xi'in ndó, nayó'o naki'in na ñava'a nda'a Ndios kivi ña vaxi —káchí tajesús xi'in na.

11

Ñayó'o ká'ãn xq'a tajesús kivi ñika'ãn ra
xi'in naxíka xi'in tajuán, tã sãkuchu nivi
(Lc. 7:18-35)

¹ Ta ndi'i saná'a tajesús uxu õvi naxíka xi'in ra, ta kee ra kuã'ãn ra sáná'a ra nivi kuã'ã ní ñoo estado Galilea, ta ká'ãn ndoso ra t'õn Ndios xi'in na.

² Ta tajuán tã tã sãkuchu nivi, nákaã ra ini ve'e kaã, ta xinj s'õ'õ ra xq'a ndi'i ñava'a ke'é tajesús xi'in nivi, ta ti'vi ra õvi naxíka xi'in ra kuã'ãn na nõõ tajesús, ta ñixaa na nõõ ra, ³ ta ñindaqã t'õn na ra, káchí na saá:

—¿Án yó'ó kúu tã tã ndáti ndi ti'vi Ndios sakãku ra na ñoyivi yó'õ, án kundati kã ndi inkã ra?

⁴ Ta ndakuijn tajesús, ñika'ãn ra xi'in naxíka xi'in tajuán, káchí ra saá:

—Ná ndikó ndó nõõ tajuán, ta ndat'õn ndó xi'in ra ña xinj s'õ'õ ndó ta ña xini ndó yó'õ. ⁵ Chi xa xini ndó nivi na xikuu nakuáá, ta xa va'a xito na vitin. Ta nivi na õn vása ní-kivi kaka, ta vitin xa va'a xika na. Ta nivi na xikuu na ndeé ní ndó'õ xi'in kuẽ'ẽ tá'yí ñani lepra, ta vitin xa ndundii na. Nivi na kãku só'õ, ta vitin xa va'a xinj s'õ'õ na. Ta nivi na ñixi'i, ñatakũ na. Ta vitin nandá'vi xinj s'õ'õ na t'õn ñava'a ká'ãn ndosõj. Ta ndi'i ña xinj s'õ'õ ndó ta xito ndó kisa ndivi j yó'õ, saá ndat'õn ndó xi'in tajuán. ⁶ Ta tã tã kãndixa yi'i, tá õn sandakoo ra yi'i, vará õn kasa ndivi j chiño ña ndáti ra, ta nákaã ñasij nímã tayó'õ —káchí tajesús xi'in naxíka xi'in tajuán.

⁷ Ta saá kee na kuãno'õ na, ta tajesús kixá'á ká'ãn ra xi'in nivi na ndóo nõõ ra, káchí ra saá xi'in na:

—Ta kivi ñixã'ãn ndó xito ndó tajuán nõõ yukũ yichí, çyukia ndáti ndó koto ndó? ¿Án ndáti ndó koto ndó ñii tón toyóó tón kisin ní, kisa tãchi? Ó'on, õn sivi saá. ⁸ ¿Án ká'ãn ndó koto ndó ñii tã tã va'a ní tikotõ ndixin? Ó'on, chi nivi nakuikã na va'a ní tikotõ ndixin õn vása ndóo na yukũ yichí, nayó'õ ndóo na ve'e ná'no ña livi ní. ⁹ ¿Án ñixã'ãn ndó xito ndó ñii taprofeta? Saá va, tajuán kúu ñii taprofeta ndino'õ, ta ká'no ní kã chiño kisa ndivi tajuán nõõ chiño kisa ndivi inkã naprofeta na ñika'ãn ndoso t'õn Ndios xinq'á. ¹⁰ Ta kuyã nija'a ñii taprofeta ñitaa ra t'õn

Ndios xq'a tajuán, t'õn Ndios ña káchí saá:

Tayó'õ kuu tã xika chiño nõõj, ta ti'vi ra k'õn si'na ra nõõ tãKá'no tã ti'vi ñoyivi.

Ta ndasa va'a ra yichi ña k'õn tãKá'no tã ti'vi sakãku nivi ñoyivi, saá ñika'ãn Ndios xq'a tajuán xinq'á.

¹¹ Ta ñika'ãn tuku tajesús xi'in na, káchí ra saá:

—Ñandixa ká'ãnj xi'in ndó, õn k'õõ inkã taprofeta ká'no kã nõõ tajuán, tã sãkuchu nivi. Ta saá ní, tã tã ñinõ ní kã yóo nõõ ndi'i inkã nivi na náki'in yichi ña xá'nda chiño Ndios, ta tayó'õ kúu tã ká'no kã nõõ tajuán —káchí tajesús xi'in na.

¹² Ta ñika'ãn tuku ra saá xi'in na:

—Nda kivi kixá'á tajuán ká'ãn ndoso ra t'õn Ndios tãnda vitin, yóo nivi na chikaã ndeẽ ndiva'a ña sandi'i na xq'a yichí Ndios. ¹³ Yóo ndayí Ndios ña ñitaa tãMoisés xinq'á, ta yóo t'õn Ndios ña ñitaa inkã naprofeta. Ta ndi'i ñayó'õ ñika'ãn ña yu kúu ña koo ndã xinq'á tãnda kivi kixá'á ñika'ãn ndoso tajuán, tã tã sãkuchu nivi. ¹⁴ T'õn Ndios xinq'á káchí ña ndi taprofeta Elias ndikó ra ñoyivi yó'õ kivi tã'ãn kã kixaa tã ti'vi Ndios sakãku na ñoyivi yó'õ. Xinj ñó'õ kundaa ini ndó ndi xa kundivi t'õn yó'õ, saá chi ndatán ñixyo tãElias saá yóo tajuán, tã tã sãkuchu nivi. ¹⁵ Ndi'i ndó'õ nivi na yóo s'õ'õ, xinj ñó'õ chikaã s'õ'õ ndó ña ká'ãnj xi'in ndó —káchí tajesús xi'in na.

¹⁶ Ta ñika'ãn tuku ra saá xi'in na:

—¿Ndasaá yóo nivi na ndóo ñoyivi yó'õ vitin? Ndatán yóo naváli na sásiki nyá'vi, saá yóo na. Sava naváli ká'ãn na xi'in inkã naváli tá'an na, ¹⁷ káchí na saá: "Tã tvi ndi música livi xq'a ndó, ta ñi-xiin ndó kata xá'á ndó. Tá xita ndi yaa ndá'ya ní ña xita na nõõ ndúxun na ñixi'i, ta ñi-xiin ndó kuaku ndó", káchí naváli. ¹⁸ Ndatán yóo naváli yó'õ, saá yóo ndó, chi tajuán õn vása ní-xixi va'a ra, ta ndã ñii kivi õn vása ní-xi'i ra vino, ta káchí ndó xq'a ra: "Tayó'õ kómí ra nímã ndiva'a." ¹⁹ Va yi'i, tã tã kixi nõõ Ndios, kixaa j ñoyivi yó'õ, ta xixi va'a j, ta xi'i j vino, ta káchí ndó saá xq'a j: "Ta ndeé ní xixi ra, ta kuã'ã ní xi'i ra. Ta kúsij ní ini ra xika ra xi'in na káya sj'un xq'a nagobierno, xi'in inkã nivi na kánóo õn vá'a t'õn xq'a", saá káchí ndó xq'a j. Ta ndi'i nivi na kómí ñandichí Ndios, kúu na ke'é ñava'a, ta ñayó'õ sáná'a ndi ñandichí Ndios kúu ñandaã —káchí tajesús xi'in na.

Ñayó'õ ká'ãn xq'a naõõ na õn xijn konj s'õ'õ
ña ká'ãn tajesús
(Lc. 10:13-15)

²⁰ Ta saá kixá'a tájesús nika'an ndoso ra to'on yo'vi ña sáa ra nqo ñaño nqo ke'é ra kuá'a ní milagro xí'in ñivi, saá chi ñi-xiin na ndikó koo ini na ña sandakoo na ña qn vá'a ké'é na. Nika'an ra xí'in nanjivi ñoo yo'o, káchí ra saá:

²¹ —¡Ndá'ví ní ndó, ñivi ñaño Corazín! ¡Ndá'ví ní ndó, ñivi ñaño Betsaida! Chi vaxi ñii kivi ña xo'vi ní ndó. Saá chi kuíya xina'a tá ní xini ví ñaño Tiro xí'in ñaño Sidón milagro ña ké'é jí xí'in ndó vitin, níkuu, ta nandikó ní ká ini nayó'o, ta nakundixin na tikoto ndayí nqo, ta chikaq na yaq no'q sinj na ña kúchuchú ní ini na xa'a kuachi na. ²² Ta ndixa ká'an jí xí'in ndó, tondaq ñii kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i na ñoyívi yo'o, ta kivi yo'o xo'vi ní ndó'o, ñaño Corazín xí'in ñaño Betsaida. Ndeé ká yo'vi saxo'vi Ndios ndó'o nqo ñivi na qn vá'a na xindqo ñoo Tiro xí'in ñoo Sidón. ²³ Ta ndó'o, ñaño Capernaum, zan xani sinj ndó kanó va'a ní to'on ndó ndá ñoyívi ñino? ¡Qn vása! Ta ndá'ví ní ndó, chi Ndios ti'vi ra ndó'o ko'qn ndó ñino, ndá ndaya. Saá chi kuíya xina'a tá ní xini ví ñaño Sodoma milagro ña ké'é jí xí'in ndó vitin, ta ñaño Sodoma qn ndi'i xa'a na, níkuu. ²⁴ Ta ndixa ká'an jí xí'in ndó, tondaq ñii kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i ñivi ñoyívi yo'o, ta kivi yo'o xo'vi ní ndó'o, ñaño Capernaum. Ndeé ká yo'vi saxo'vi Ndios ndó'o nqo ñivi na qn vá'a na xindqo ñoo Sodoma —káchí tájesús.

Ñayó'o ká'qn, ná xixi ñivi nakindée na nqo tájesús
(Lc. 10:21-22)

²⁵ Ta saá tájesús nika'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá j, kisa ká'no jí yo'o. Yo'o kúu táKá'no tá xá'nda chiño nqo ndi'i ña yóo ñoyívi yo'o xí'in ña yóo ñoyívi ñino. Kisa ká'no jí yo'o chí xa saná'a ún nayó'o, na ñino ini kúu na, ta kúndaq ini na ñava'a xa'a ún. Ta chjse'é ún ñava'a yo'o nqo inka ñivi na ñani nandichí, xí'in na ñani na ká'vi ta ti'va ní yóo ñoyívi yo'o, ²⁶ chí saá káchí ini ún ke'é ún xí'in ndi'i ñivi, Tata —káchí tájesús xí'in Ndios.

²⁷ Ta tuku nika'an tájesús xí'in ñivi, káchí ra saá:

—Yivá j Ndios taxí ra ndi'i ñava'a nda'a j. Nda ñii ñivi qn vása xinj na ini yi'j, taq tá kúu Sa'ya Ndios, ta ñii laá mji Ndios kúu tá xinj va'a ini yi'j. Ta ndá ñii ñivi qn vása xinj na ini Yivá j Ndios, ta ñii laá yi'j, taq tá kúu Sa'ya ra, kúu tá xinj ini ra, ta ñivi na ñaxaxinj j taxi j konj na ini ra. ²⁸ Ndi'i ndó'o ñivi na xa kúnaq ní nqo ndi'i chiño, ta veé ní ndiso ndó, na'a ndó nqo j, ta yi'j taxi j ña nakindée ndó. ²⁹ Nakuiso ndó xí'in j ña

ndiso j ta kasa chiño ndó xí'in j, ta kandixa ini ndó yi'j, ta sakuá'a ndó yichij, chí taq tá yaq ini tá ndá'vi ini kúu j, ta saá nan'i ndó ña koo va'a ini ndó, ta nakindée níma ndó. ³⁰ Saá chí ña nakuiso ndó xí'in j ta ña kasa chiño ndó xí'in j, qn vása yo'vi ní ña, ta ni qn vása veé ní chiño yo'o —káchí tájesús xí'in ñivi.

12

Ñayó'o ká'qn xa'q tájesús kómí ra ndayí ka'nda chiño ra xa'q kivi yij ña nákindée najudío

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Ñii kivi yij ña nákindée najudío, ta tájesús xí'in naxika xí'in ra kuá'an na yá'a na ma'ño nqo yóo yita trigo. Ta naxika xí'in tájesús kixá'a na xí'í ní na sóko, ta saá xa'nda na yokó ta kúnda na soq trigo, ta xa'xi na trigo. ² Ta xini nafariseo ña ke'é nayó'o, ta nika'an na saá xí'in tájesús: —Naxika xí'in ún ñiya'a ndoso na ndayí Ndios chí xa'nda na trigo, ta qn vá'a kasa chiño yó kivi yij ña nákindée yó, káchí ndayí Ndios ña ñitaq táMoisés xina'a.

³ Ta ndakuinj tájesús, káchí ra saá xí'in na:

—¿Zán qn vása ní-ka'vi ndó to'on Ndios nqo ká'an ña xa'q xij síkuá yó tarey David xí'in natá'an ra, kivi ñixi'j ní na sóko? ⁴ Saá chí kuíya xina'a níki'vi nayó'o ini ve'e Ndios, ta xixi na sija va'a ñayij vará qn sivi sutu xikuu na. Ta káchí ndayí Ndios saá: “Ndasaá sutu kuiti kúchiño kuxu sija va'a ñayij.” ⁵ Ta xa ká'vi ndó ndayí Ndios ña ká'an qn kivi kasa chiño yó kivi yij ña nákindée yó. Ta nasutu kisa ndivi na chiño ve'e ño'o ká'no kivi yij ña nákindée yó, ta qn koó kuachi ndiso na xa'a ñayó'o. ⁶ Ta ndixa ká'an jí xí'in ndó, yi'j kúu taq tá kómí ní ká ndayí nqo ve'e ño'o ká'no. ⁷ To'on Ndios káchí ña saá: “Kóni j ña kundá'vi ini ndó koni ndó inka ñivi, ta ke'é ndó ñava'a xí'in na. Tá qn xijn ndó kundá'vi ini ndó koni ndó nayó'o, ta saá qn vása kusi j ini j ña sóko ndó nda'aj”, káchí Ndios. Tá va'a ná kúndaq ini ndó to'on yo'o, níkuu, ta saá qn chikaq kuachi ini ndó koni ndó ñivi na qn koó kuachi kómí. ⁸ Yi'j, taq tá kixi nqo Ndios, kómí j ndayí ká'an j yukia va'a ke'é yó kivi yij ña nákindée yó —káchí tájesús xí'in nafariseo.

Ñayó'o ká'qn xa'q tájesús kivi sanda'a ra

ñii taq tá yichí nda'a

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Ta kee tájesús kuá'an ra, ta níki'vi ra ve'e ño'o sinagoga. ¹⁰ Ta yóo ñii taq, tá yichí nda'a kúu ra, ta qn vása kánda ña. Ta ndó nafariseo xito na yu kúu ñii ña

on vá'a ke'é ta Jesús, ña kuchiño chikaḡ na kuḡchi saṭa ra. Ta saá nindaḡa to'on na ra: —Zyukia káchí ndayí Ndios ña kándixa yó? ¿Án kuchiño sanda'a yó nivi kivi yij ña nákindée yó?

¹¹ Ta ndakuijn ta Jesús, nika'an ra xí'in na:

—Tá ñii ndó'ó kómí ndó ñii ndikachi saṇa ndó, ta náka va rí ñii yavi kónó kivi yij ña nákindée yó, ta, zyukia ke'é ndó? ¿Án on ko'on ndó tava ndó kitj saṇa ndó tí naka va? ¹² Ta kuḡ'a ní ka ndáya'ví ñii ṭa ṇoḡ ñii kitj saṇa yó! Ta ndixa ñava'a kúu ña ke'é yó chiño va'a kivi yij ña nákindée yó.

¹³ Ta saá nika'an ta Jesús xí'in ṭa ṭa yichí nda'a:

—Sanakaḡ ún nda'a ún vitin —káchí ra. Ta ṭayó'o sanakaḡ ra nda'a ra, ta nduva'a ña. Ndatán yóo inka nda'a ra ña va'a, saá kindoḡ ña. ¹⁴ Ta kee nafariseo kuḡ'an na, ta kixá'a na ká'an na xí'in tá'an na ndasaá koo ka'ni na ta Jesús.

Ñayó'o ká'an xa'a ña nita ñii taprofeta xa'a ta Jesús

¹⁵ Ta ta Jesús xini ra yukia xani ini nafariseo, ta keṭa ra ve'e ṇo'o sinagoga ta kuḡ'an ra. Ta kuḡ'a ní nivi xikundikon na saṭa ra, ta saá sanda'a ra ndi'i na ndee ndó'o. ¹⁶ Ta nika'an ra xí'in na:

—On ka'an ndó xí'in nda ñii nivi xa'a ña ke'é j.

¹⁷ Nayó'o nika'an ra, ta saá kundivi to'on ña nika'an Ndios xí'in taprofeta Isaías xina'a. Ta to'on yó'o nita ta Isaias ña nika'an Ndios xa'a ṭa ṭa ti'vi ra sakaku nivi ñoyívi yó'o, káchí ña saá:

¹⁸ Yó'o yóo ṭa ṭa naxinij ña kasa chiño ra ṇoḡ j,

ta kí'vi ní ini j xini j ra, ta kúsi j ní ini j xini j ra.

Ta nataxi j Nima j ini ra, ta saá ka'an ndoso ra ñandaa xí'in ndi'i nivi.

¹⁹ On ṇa ra, ta ni on kutee ra, ta on nda'yi ndaa ra xí'in nda ñii nivi.

Ta on nda'yi ra ko'on ra yichí ña konj so'o nivi.

²⁰ Ndatán yóo ñii ṭa ṭa on vása ka'no ka ñii tón tamá tá'no chi tón xa tá'no kúu nó, saá yóo ṭa ṭa naxinij, ta ndatán yóo ñii ṭa ṭa on vása nda'va ka ñii timá tón xa kána ñi'ma yi'va, saá yóo ṭa ṭa naxinij,

chi ṭa kundá'vi ini kuu ra koni ra nivi nandá'vi na vitá ini, na on kivi chindee xí'in mji,

anda kúnde ra ṇoḡ ndi'i ña on vá'a ta chinóo síkón ra ñava'a ñandaa.

²¹ Ta ndi'i nivi na ñoyívi yó'o xí'in ndino'o nima na kundati na ra ña ke'é ra ñava'a ta sakaku ra na, ka'chi Ndios, nita ta Isaias xina'a.

Ñayó'o ká'an, nivi nika'an na xa'a ta Jesús

kómí ra ndee ñanimḡ ndiva'a

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Ta nivi kuḡ'an na ña kuḡ'an ñii ṭa ṭa kómí nima ndiva'a xí'in na ṇoḡ ta Jesús, ta kixaa na ṇoḡ yóo ra. ṭa ṭa ndee ndó'o yó'o kúu ra ta kuáa tá'ni ra, ta ta Jesús sanda'a ña'a ra, ta saá kuchiño nakoto ra ta naka'an ra. ²³ Ta ndi'i nivi na ndóo yó'o naka'nda ní ini na xini na ña ke'é ta Jesús, ta nika'an na, káchí na saá:

—¿Án ṭayó'o kúu ṭasa'ya ñani síkuá ta David, ṭa ndati yó ti'vi Ndios kixaa?

²⁴ Ta xini so'o nafariseo ña nika'an nivi yó'o, ta saá nika'an tá'an na:

—Xí'in ndee ña Beelzebú,* ña kúu ñaká'no ṇoḡ ndi'i nima ndiva'a, táva ṭayó'o nima ndiva'a —káchí na.

²⁵ Ta ta Jesús xini ra ndi'i ña xani ini nafariseo, ta nika'an ra saá xí'in na:

—Tá yóo ñii ṇo, ta on vása yóo yu'u nivi, ta naṭa'vi tá'an na, ta kixá'a na káni tá'an na xí'in natá'an na, ta kama ní ndi'i xa'a ṇo yó'o. Tá yóo ñii ve'e ṇoḡ naṭa'vi tá'an na, ta káni tá'an na, ta ndi'i xa'a nivi ve'e yó'o. ²⁶ Tá ñanimḡ ndiva'a ká'no Satanás natava ña ini nivi nima ndiva'a tá'an ña, níkuu, ta saá naṭa'vi tá'an ñandiva'a ta káni tá'an ña xí'in tá'an ña, ta ya'chi ní ndi'i xa'a yichí ña. ²⁷ Mji ndó ká'an ndó ndi' xí'in ndee ñanimḡ ndiva'a ká'no táva j ñandiva'a. Tá ndixa saá xani ini ndó, ta na ndikon saṭa ndó na táva ñandiva'a, ¿míchi va'xi ndee nayó'o táva na ñandiva'a? Na ndikon saṭa ndó kachí na on sivi ndee ñanimḡ ndiva'a ká'no kúu ña kómí na kivi tava na ñandiva'a. Ta saá kixaa ñii kivi na ndikon saṭa mji ndó yó'o kuu na kasa nani xa'a kuḡchi ndiso ndó chi ñavatá ka'an ndó xa'a j. ²⁸ Ta yi'j, kómí j ndee Nima Ndios ña tava j nima ndiva'a, ta ña ké'é j yó'o káchí ña saá: vitin kixaa kivi ña kixá'a xa'nda chiño Ndios ṇoḡ nivi ñoyívi yó'o.

²⁹ Ta yóo ñii ṭa ndee ní ndaku, ta nivi on kuchiño kivi na ve'e ra ña kindaa na ñakuika kómí ra. Si'na xini ṇó'ó katón na ra, ta saá kuchiño kivi na kindaa na ndi'i ñakuika kómí ra. Ndatán yóo ṭa ndee ní ndaku yó'o, saá yóo ñanimḡ ndiva'a ká'no.

³⁰ 'Ndi'i nivi na on vása yóo yu'u xí'in j, nayó'o kúu na on xini koni na yi'j. Ta ndi'i nivi na on vása chindee yi'j nakaya na nivi ña kundikon na yichí Ndios, nayó'o kúu na

* 12:24 Inka kivi nani Satanás kúu Beelzebú.

sákuiṭa ní'no n̄ivi ña ɔn kundikɔn na yichí Ndios.

³¹ 'Ta ndixa ká'an̄i xí'in ndó, Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i ña ɔn vá'a ké'é n̄ivi, ta kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i tɔ'on ña ká'an ndiva'a na xí'in Ndios. Ta ndi'i n̄ivi na ká'an ndiva'a xí'in Ním̄a Ndios,† ta Ndios ɔn kasa ká'no ini ra xa'a n̄ivi yó'o. ³² Ta n̄ivi na ká'an ndiva'a xí'in yí'j, ɽa ɽa k̄ixi n̄o Ndios, ta Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a na. Ta n̄ivi na ká'an ndiva'a xí'in Ním̄a Ndios, ta Ndios ɔn kasa ká'no ini ra xa'a nayó'o vitin, ni ndi'i saá kujya ña vaxi —káchí ɽaJesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an, ndatán yóo ním̄a n̄ivi,
saá yóo tɔ'on ña ká'an na
(Lc. 6:43-45)*

³³ Ta tuku n̄ika'an ɽaJesús xí'in na, káchí ra saá:

—Tá yóo yiton tón va'a, ta saá kóon kuj'i tí va'a nda'a nó. Tá yóo yiton tón ɔn vá'a, ta saá kóon kuj'i tí ɔn vá'a nda'a nó. Tá xito ndoso ndó kuj'i tí yóo nda'a yiton, ta saá kundaa ini ndó án tón va'a kúu nó, án tón ɔn vá'a kúu nó. Ndatán yóo yiton, saá yóo n̄ivi. ³⁴ Ta ndó'o, ká'an̄i xí'in ndó, js̄a'ya k̄oɔ xatj kúu ndó! Chi m̄ji ndó kúu n̄ivi na ɔn vá'a, ta ñak̄an ɔn kúchiño ka'an ndó tɔ'on va'a. Ndatán yóo ním̄a n̄ivi, saá yóo tɔ'on ña ká'an na. ³⁵ N̄ivi na kómí ním̄a va'a, ká'an na tɔ'on va'a. Ta n̄ivi na kómí ním̄a ɔn vá'a, ká'an na tɔ'on ɔn vá'a. ³⁶ Ta ká'an̄i xí'in ndó, kixaa ñii k̄ivj ña kasa nani Ndios xa'a ndi'i n̄ivi ñoyívi yó'o, ta kóni ñó'o ndi'i n̄ivi taxi na kuenda xa'a ndi'i tɔ'on ña ɔn vá'a n̄ika'an na. ³⁷ Chi xa'a tɔ'on m̄ji ndó ña n̄ika'an ndó, Ndios kasa nani ra xa'a ndó'o, ta saá ka'an ra án kundɔo ndó xí'in ra, án kɔ'ɔn ndó ndaya —káchí ɽaJesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xa'a n̄ivi k̄ivj ndúkú na
ñii milagro n̄oɔ ɽaJesús
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)*

³⁸ Ta sava nafariseo xí'in na sán'a ndayí Ndios n̄ika'an na xí'in ɽaJesús, káchí na saá:

—Tata maestro, kóni ndj ña ke'é ún ñii milagro n̄oɔ ndj.

³⁹ Ta ndakujin ɽaJesús:

—jN̄ivi na ndiva'a ní ini, na ɔn vása kándixa Ndios kúu ndó'o! Saá chi ndúkú ndó ñii milagro n̄oɔ ña kandixa ndó ndi ɽa ɽa k̄ixi n̄o Ndios kúu j. Ta ɔn ke'é j ink̄a milagro ña koto ndó, chi va'a k̄a xini ñó'o kundaa ini ndó ña n̄indo'o ɽapofeta Jonás kujya xina'á. ⁴⁰ Ta ɽaJonás xinakaa ra unj ndivi, ta unj ñoó t̄ixin t̄iɽiáká ká'no.

† 12:31 N̄ivi tɔ'on ña ká'an ndiva'a xí'in Ním̄a Ndios kúu ña ká'an n̄ivi ndi ndee ña kisa ndivi chiño va'a kúu ndee ña vaxi n̄oɔ ním̄a ndiva'a ká'no.

Ta saá yí'j, ɽa ɽa k̄ixi n̄o Ndios, kunakaa j unj ndivi, ta unj ñoó t̄ixin ño'o. ⁴¹ Tá kixaa k̄ivj kasa nani Ndios xa'a n̄ivi ñoyívi yó'o, ta nañoo Ninive chikaa na kuachi ɽaɽa ndó'o na táku vitin. Saá chi x̄inj sɔ'o na ña n̄ika'an ɽaJonás xí'in na, ta ñandikó ini na ta k̄andixa na Ndios. Ta yí'j, ɽa ɽa yóo xí'in ndó vitin, kúu ñii ɽaká'no k̄a n̄oɔ ɽaJonás, ta ɔn x̄ijn ndó kónj sɔ'o ndó ña ká'an̄i. ⁴² Tá kixaa k̄ivj kasa nani Ndios xa'a n̄ivi ñoyívi yó'o, ta saá tuku ñii ñareina, ñá n̄ixa'nda chiño n̄o ñoo naní Sabá xina'á, chikaa ña kuachi ɽaɽa ndó'o na táku vitin. Chi ñareina yó'o xíká ní n̄ixa'an ñá x̄inj sɔ'o ñá tɔ'on ña n̄ika'an ɽarey Salomón, chi ɽa ndíchi ní s̄inj x̄ikuu ra. Ta yí'j, ɽa ɽa yóo xí'in ndó vitin, kúu ñii ɽaká'no k̄a n̄oɔ ɽaSalomón, ta ɔn x̄ijn ndó kónj sɔ'o ndó tɔ'on ña ká'an̄i —káchí ɽaJesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xa'a ɽaJesús k̄ivj saná'a ra
xa'a ním̄a ndiva'a
(Lc. 11:24-26)*

⁴³ Ta tuku n̄ika'an ɽaJesús xí'in na:

—Tá ñii ním̄a ndiva'a sáña ña ñii ɽa, ta saá ku'a'an ña n̄oɔ yuky yichí ña nandukú ña n̄oɔ nakindée ña. Tá ɔn vása nán'i ña n̄oɔ nakindée ña, ⁴⁴ ta xáni ini ña saá: "Ndikó yóo ndi'vi yóo ini ɽa n̄oɔ kee yó vaxi yó", káchí ña. Ta ndikó ña, náxaa ña n̄oɔ yóo ɽa n̄oɔ kee ña, ta nákoto ña vichí ini ra. Ndatán yóo ñii ve'e n̄it̄'vi ta ndasa livi na, saá yóo ini ɽa yó'o. ⁴⁵ Ta ndikó ním̄a ndiva'a ku'a'an ña, ta nandukú ña ink̄a ním̄a ndiva'a, ta nán'i ña ux̄a ním̄a ña ndiva'a ní k̄a n̄oɔ m̄ji ña. Ta ndikó koo ña, ta ku'a'an ux̄a ním̄a ndiva'a yó'o ndikó ña, ta kixaa ndi'i ña nakoo ña ini ɽa yó'o. Ta saá xó'v̄j ní k̄a ra vitin n̄o ña si'na. Saá kundo'o ndó'o na ndóo ñoyívi yó'o vitin tá ɔn x̄ijn ndó kónj sɔ'o ndó tɔ'on j —káchí ɽaJesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xa'a k̄ivj kixaa si'i ɽaJesús
xí'in ñani ra
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)*

⁴⁶ Tá ká'an k̄a ɽaJesús xí'in n̄ivi, ta saá kixaa si'i ra xí'in nañani ra, ta yíta na ke'e n̄oɔ yóo ra, ta kóni na k̄a'an na xí'in ra. ⁴⁷ Ta ñii ɽa ndatɔ'on ra xí'in ɽaJesús:

—Tata, si'í ún xí'in nañani ún yita na ke'e, ta kóni na k̄a'an na xí'in ún —káchí ra.

⁴⁸ Ta ndakujin ɽaJesús, n̄ika'an ra xí'in ɽayó'o:

—jYu kúu si'í j? jTa yu kúu nañani j?

⁴⁹ Ta saná'a nda'a ra naxika xí'in ra, ta n̄ika'an ra, káchí ra saá:

—Yó'o ndóo si'í j xí'in nañani j. ⁵⁰ Chi n̄ivi na kisa ndivi ña kóni Yivá j Ndios, ɽa

yóo ñoyívi ñjno, nayó'o kúu ñani j xí'in kǐ'vǎ j xí'in sí'í j —káchí tǎjesús.

13

Cuento yó'o ndát'o'on xǎ'a tǎ chí'i ndikǐn trigo

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Ta mǐi kǐvǐ yó'o kǎta tǎjesús ñii ve'e ta kuǎ'an ra, ta ñixǎǎ ra xǐkoo ra yu'u mǐni. ² Ta kǐxǎǎ kuǎ'a ní ñvi ñoq ra, ta saá ndǎa ra ñii tón barco ta xǐkoo ra satǎ tón barco ñoq mǐni, ta ndi'i ñvi yó'o yita na yu'u takuí. ³ Ta kǐxǎ'á ra ndát'o'on ra kuǎ'a ní cuento ña saná'a ra na, ta káchí ra saá xí'in na:

—Saá ndo'o ñii tǎa tǎ chí'i ndikǐn trigo. ⁴ Ta kǐxǎ'á ra xíta ní'nó ra ndikǐn trigo ña chí'i ra ñoq ño'q. Ta sava ña ñikoyo yichǐ, ta kǐxǎǎ tísaa ta xǎxi rí ña. ⁵ Sava ndikǐn ñikoyo ñoq yásín ní ño'q satǎ yuu, ta ndikǐn yó'o kama ní ñndutǎ ña, chí ǒn vása kuikon ñoq ño'q yó'o. ⁶ Ta kǎta ño'q ta ñyichǐ ña, ta ndi'i xǎ'a ña, saá chí ñ-kee kónó tí'o' ña. ⁷ Ta sava ña ñikoyo ma'ño tón ñiño, ta ñndutǎ ña, ta ñ-kuchiño kua'no ña, saá chí xǎ'no tón ñiño yó'o ta xǎ'ni ndutǎ nó ña. ⁸ Ta sava ndikǐn ñikoyo ñoq ño'q va'a ña kuikon. Ta ñndutǎ ña, ta xǎ'no ña, ta kuǎ'a ní ñixiyo ndikǐn yita yó'o. Sava yita tǎxi ña ñii ciento ndikǐn, sava yita tǎxi ña ǔñǐ sǐko ndikǐn, ta sava yita tǎxi ña ǒko ǔxu ndikǐn. ⁹ Ndi'i ndó'o ñvi na yóo sǒ'o, xǐñǐ ñó'o chikǎǎ sǒ'o ndó ña kǎ'an j xí'in ndó —káchí tǎjesús xí'in na.

Ñayó'o kǎ'an ndǎchun tǎjesús saná'a ra ñvi xí'in cuento

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Ta kǐxǎǎ naxika xí'in ra ñoq ra, ta ñndǎkǎ tǒ'on na ra:

—¿Ndǎchun xí'in cuento saná'a ǔn ñvi?

¹¹ Ta ndǎkuin ra, ñikǎ'an ra xí'in na:

—Ta ndó'o, kúndǎǎ ini ndó tǒ'on ña ñó'o se'é ña yǒ'vǐ ní ña kǎ'an xǎ'a yichǐ ñoq xǎ'nda chíño Ndios, chí saá tǎxi Ndios nda'a ndó. Ta inkǎ ñvi kuiti xǐñǐ sǒ'o na tǒ'on yó'o, ta ǒn vása kúndǎǎ va'a ini na yukǐǎ káchí ña. ¹² Ta ñvi na kúndǎǎ ini tǒ'on kǎ'an j, ta Ndios tǎxi ra ña kúndǎǎ va'a kǎ ini na ña, ta ñvi na ǒn xǐin kúndǎǎ ini tǒ'on ña kǎ'an j, ta ña lo'o tǒ'on xǐñǐ sǒ'o na ta sandaño'ó na ndi'i ña. ¹³ Xǎ'a ñayó'o kúu ña saná'a j ñvi xí'in cuento: Vará xító na, ta ǒn vása xǐñǐ na ñandǎǎ. Vará xǐñǐ sǒ'o na, ta ǒn vása chikǎǎ sǒ'o na, ní ǒn vása kúndǎǎ ini na ña ndát'o'on j. ¹⁴ Ta saá kisa ndivi na tǒ'on ña ñitaa tǎprofeta Isaiás xǐna'á, ña káchí: Ndios káchí ra saá:

“Vará xǐñǐ sǒ'o ní na, ta ndǎ ñii kǐvǐ ǒn kúndǎǎ ini na ña xǐñǐ sǒ'o na.

Vará xító ní na, ta ndǎ ñii kǐvǐ ǒn kúndǎǎ ini na yukǐǎ xító na.

¹⁵ Ta nímǎ ñvi yó'o xa kutǎ'yá yuu ña.

Ta nákasi kútǔ na sǒ'o na, ta nákasi na nduchǔ ñoq na, chí ǒn xǐin na koto na, ní ǒn xǐin na konǐ sǒ'o na.

Ña ké'é na saá kúu ña ǒn xǐin na kúndǎǎ ini na ñandǎǎ,

ní ǒn xǐin na ndikó na kixi na ñoq j ña sanda'a j na”,

káchí Ndios, káchí tǎprofeta xǐna'á.

¹⁶ Ta mǐi ndó, nákaǎ ñasij nímǎ ndó chí xító ndó ñava'a ké'é j, ta xǐñǐ sǒ'o ndó ña kǎ'an j xí'in ndó. ¹⁷ Ndixa kǎ'an j xí'in ndó, kujyǎ xǐna'á ñixiyo kuǎ'a ní ñaprofeta xí'in inkǎ ñvi na ñixika ndǎkú ñoq Ndios, ta ndi'i nayó'o kútoo na koto na ña xító ndó vitin, ta ñ-kuchiño na, ta kútoo na konǐ sǒ'o na ña xǐñǐ sǒ'o ndó vitin, ta ñ-kuchiño na —káchí tǎjesús xí'in naxika xí'in ra.

Ñayó'o kǎ'an tǎjesús nándaxin ra cuento

xǎ'a tǎ chí'i ndikǐn trigo

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Ta tuku ñikǎ'an tǎjesús xí'in naxika xí'in ra:

—Ta vitin konǐ sǒ'o ndó yukǐǎ káchí cuento xǎ'a tǎ chí'i ndikǐn trigo. ¹⁹ Ndikǐn ña ñikoyo yichǐ ndát'o'on ña xǎ'a ñvi na xǐñǐ sǒ'o xǎ'a yichǐ ñoq xǎ'nda chíño Ndios, ta nayó'o ǒn vása kúndǎǎ ini na, ta saá vǎxi ñandiva'a kǎ'no ta táva ña tǒ'on Ndios ña xǐñǐ sǒ'o na. ²⁰ Ta ndikǐn ña ñikoyo ñoq yuu ndát'o'on ña xǎ'a ñvi na xǐñǐ sǒ'o tǒ'on Ndios, ta xǎndǐkon náki'in va'a na ña, ta kúsij ní ini na. ²¹ Ta yá'a ñii kǎñǐ lo'o, tá kǐxǎ'á vǎxi ña xó'vǐ na, án inkǎ ñvi ǒn xǐin kǎ na koni ña'á na xǎ'a ña kǎndixa na tǒ'on Ndios, ta nayó'o xǎndǐkon sándakoo na yichǐ Ndios, ta ǒn xǐin kǎ na kǎndixa na, saá chí ǒn tǎ'an chikǎǎ va'a ini na tǒ'on Ndios. ²² Ta ndikǐn ña ñikoyo ñoq tón ñiño ndát'o'on ña xǎ'a ñvi na xǐñǐ sǒ'o tǒ'on Ndios. Ta saá chíño yóo ñoyívi yó'o sándi'i ní ini na, ta kǐxǎ'á na kisa chíño na ña kukomǐ na kuǎ'a ní ñakuikǎ ñoyívi yó'o, ta saá ǒn xǐin kǎ na kutakǔ na ndǎtán kǎ'an tǒ'on Ndios. ²³ Ta ndikǐn ña ñikoyo ño'q va'a ña kuikon ndát'o'on ña xǎ'a ñvi na xǐñǐ sǒ'o tǒ'on Ndios, ta kǎndixa ini na ña. Nayó'o kúu na kúndeé nduu ñvi na va'a ini ta ke'é na kuǎ'a ní ñava'a ñoq Ndios. Nǎtán yóo ñii ndikǐn ña tǎxi ǒko ǔxu ndikǐn, ta inkǎ ndikǐn ña tǎxi ǔñǐ sǐko ndikǐn, ta inkǎ ndikǐn ña tǎxi ñii ciento ndikǐn, saá yóo ñvi na kǎndixa ndino'o ini tǒ'on Ndios —káchí tǎjesús xí'in naxika xí'in ra.

Cuento yó'o ndát'o'on ña xǎ'a yita trigo xí'in kǔ'y na'á

²⁴ Ta ndat̄o'on taJesús inka cuento ña saná'a ra n̄ivi, káchí ra saá:

—Ndatán yóo ñii t̄a ch̄i'i ra ndik̄in trigo, saá yóo yich̄i n̄oq xá'nda chiño Ndios. ²⁵ K̄iv̄i k̄is̄in t̄a ch̄i'i trigo ta k̄is̄in ndi'i t̄a k̄isa chiño n̄oq ra, ta k̄ixaa ñii t̄a t̄a s̄a ini x̄ini ña'a, ta ch̄i'i ra ndik̄in ku'̄u na'a n̄oq ño'q n̄oq xa ch̄i'i na ndik̄in trigo, ta saá k̄eta ra kūa'an ra. ²⁶ Ta n̄indut̄a trigo ta x̄a'no ña, ta k̄ixaa k̄iv̄i k̄ána yoko ña, ta saá x̄ini n̄ivi ndi' ku'̄u na'á xá'no ña ma'ñó yita trigo. ²⁷ Ta na k̄isa chiño n̄oq t̄a t̄a ch̄i'i trigo k̄ixaa na n̄oq ra, ta n̄ika'an na x̄i'in ra: "Tata, ¿án on v̄asa kuiti ni-chi'i ún ndik̄in trigo? Ta vitin yóo kūa'a ní ku'̄u na'á x̄i'in trigo. ¿Míchí k̄ixi ña?", káchí na. ²⁸ Ta ndakuijn t̄a ch̄i'i trigo: "Ñii t̄a t̄a s̄a ini x̄ini ȳi' k̄ixi ra ch̄i'i ra ku'̄u na'á." Ta na k̄isa chiño n̄oq ra n̄indak̄a t̄o'on na ra: "¿Án kóni ún to'on ndi' ndi' ku'̄u na'á?" ²⁹ Ta ndakuijn ra, káchí ra saá: "Ó'on, on to'on ndó ku'̄u na'á kōto to'on ndó trigo x̄i'in ña. ³⁰ V̄a'a ná taxi yó kua'no x̄i'in tá'an ña and̄a k̄iv̄i ka'nda yó ña. Ta k̄iv̄i t̄a'nda ña ta ka'an̄j x̄i'in na xá'nda, káchí saá: Ka'nda ndi' ndó ña, ta tava síin ndó trigo, ta ki'in ndó ku'̄u na'á, ta katón nomi ndó ña ta ko'on ña kōko ña; ta saá taan v̄a'a ndó ndik̄in trigo yak̄a ve'e'j", káchí t̄a t̄a ch̄i'i trigo x̄i'in na k̄isa chiño n̄oq ra —káchí taJesús x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra.

Cuento yó'o ndat̄o'on x̄a'q ndik̄in mostaza

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ta ndat̄o'on taJesús inka cuento ña saná'a ra n̄ivi, káchí ra saá x̄i'in na:

—Ndatán yóo ñii ndik̄in mostaza ña ch̄i'i ñii t̄a ño'q ra, saá yóo yich̄i n̄oq xá'nda chiño Ndios. ³² Ta ndik̄in mostaza kúu ña válí ní ka n̄oq ndi' ndik̄in yóo ñoyivi yó'o, ta k̄iv̄i ndut̄a ña ta ndúu ña ña ká'no ní ka n̄oq ndi' inka ñat̄a t̄a ch̄i'i n̄ivi. K̄iv̄i x̄a'no ña, ta ndyu ña ñii tón yiton ká'no, ta k̄ixaa t̄isaa k̄isa v̄a'a rí t̄a k̄a rí nda'q no.

Cuento yó'o ndat̄o'on x̄a'q levadura

(Lc. 13:20-21)

³³ Ta tuku ndat̄o'on taJesús inka cuento, káchí ra saá:

—Ndatán yóo levadura ña ñasaka n̄ivi x̄i'in yux̄an s̄īta v̄a'a, saá yóo yich̄i ña xá'nda chiño Ndios. Vará lo'no ní levadura ñasaka n̄ivi x̄i'in un̄j ko'ndo ná'no yux̄an harina, ta k̄undeé ña s̄anaño ña ndi' yux̄an yó'o.

Ñayó'o ká'an ndaqhun saná'a taJesús n̄ivi x̄i'in cuento

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Ta k̄iv̄i n̄ika'an taJesús x̄i'in n̄ivi, ta ndasaá kuiti x̄i'in cuento saná'a ra na; on v̄asa ni-saná'a ra nayó'o x̄i'in inka n̄oq

t̄o'on. ³⁵ Saá k̄isa ndivi ra t̄o'on Ndios ña n̄itaa ñii taprofeta x̄ina'á, ña káchí saá:

K̄a'an̄j x̄i'in n̄ivi x̄i'in cuento; ta ndat̄o'on j̄ x̄i'in na xa'a t̄o'on ña n̄ix̄iyo se'e' nd̄a k̄iv̄i k̄isa v̄a'a j̄ ñoyivi yó'o t̄anda k̄iv̄i vitin, káchí Ndios, n̄itaa taprofeta x̄ina'á.

Ñayó'o ká'an taJesús n̄andaxin ra cuento x̄a'q yita trigo x̄i'in ku'̄u na'á

³⁶ Ta n̄indayi taJesús n̄ivi, ta n̄ik̄i'vi ra ve'e. Ta k̄ixaa yatin nax̄ika x̄i'in ra n̄oq ra, ta n̄ika'an na x̄i'in ra:

—Nandaxin ún n̄oq ndi' yuk̄iá kóni káchí cuento x̄a'q ku'̄u na'á x̄i'in yita trigo.

³⁷ Ta ndakuijn ra, káchí ra saá x̄i'in na:

—T̄a t̄a ch̄i'i ndik̄in trigo kúu ȳi', t̄a t̄a k̄ixi n̄oq Ndios. ³⁸ Ta ño'q n̄oq ch̄i'i ra kúu ñoyivi yó'o, ta ndik̄in trigo kúu n̄ivi na kūa'an yich̄i Ndios. Ta ku'̄u na'á kúu n̄ivi na ndik̄on yich̄i ñanim̄a ndiva'a. ³⁹ Ta t̄a t̄a s̄a ini t̄a ch̄i'i ku'̄u na'á kúu ñanim̄a ndiva'a ká'no. Ta k̄iv̄i ña ka'nda na trigo x̄i'in ku'̄u na'á kúu k̄iv̄i sondí'í ñoyivi yó'o, ta na ka'nda kúu naángel. ⁴⁰ Ndatán náto'on n̄ivi ku'̄u na'á n̄oq ño'q ch̄i'i na, ta ka'mi na ku'̄u na'á yó'o n̄oq x̄ixi ño'q, saá ke'e' naángel k̄iv̄i sondí'í ñoyivi yó'o. ⁴¹ Ȳi', t̄a t̄a k̄ixi n̄oq Ndios, ti'ví'j naángel ko'on na tava na ndi' n̄ivi na chú'u inka n̄ivi ke'e' na ña on v̄a'a, ta tava na ndi' n̄ivi na ke'e' ña on v̄a'a. ⁴² Ta taan na n̄ivi yó'o n̄oq ndeé ní x̄ixi ño'q, n̄oq kuaku ní na ta xo'vi ní na. ⁴³ Ta ndi' n̄ivi na k̄isa ndivi ña kóni Ndios kund̄o na n̄oq xá'nda chiño Yivá yóo Ndios, ta ndatán yóo ña ye'e' ño'q, saá naye'e' n̄ivi yó'o. Ndi' n̄ivi na yóo so'q, x̄ini ñó'ó chikaq so'q na ña ká'an̄j x̄i'in na —káchí taJesús x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra.

Cuento yó'o ndat̄o'on x̄a'q ñakuiká ña yóo se'e'

⁴⁴ Ta tuku ndat̄o'on taJesús ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá x̄i'in na:

—Ñii ñakuiká yóo se'e' t̄ixin ño'q, ta ñii t̄a ñani'i ra ña, ta k̄is̄ij ní ini ra, ta tuku ch̄ikaq se'e' ra ña, ta n̄ix̄a'an ra n̄is̄jko' ndi' ra ña kómí ra, ta saá nd̄jko' ra s̄ata ra ño'q yó'o n̄oq ch̄ikaq se'e' ra ñakuiká. Ndatán yóo ñakuiká yó'o, saá yóo yich̄i n̄oq xá'nda chiño Ndios.

Cuento yó'o ndat̄o'on x̄a'q yūu livi

⁴⁵ Ta ndat̄o'on taJesús inka cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Ñii t̄a t̄a s̄īko' ña'a ndúkú ra yūu livi ní ña ndáya'ví ní ñani' ña perla. ⁴⁶ Ta ñani'i ra ñii yūu livi ña ndáya'ví ní, ta n̄ix̄a'an ra n̄is̄jko' ndi' ra ña kómí ra, ta saá nd̄jko' ra s̄ata ra yūu livi yó'o. Ndatán yóo yūu livi ña ndáya'ví ní, saá yóo yich̄i ña xá'nda chiño Ndios.

Cuento yó'o ndátq'on xq'a ñonq ña táva na tiqká

⁴⁷ Ta ndátq'on tajesús inká cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Ndátán yóo ñii ñonq ña chíkaa na ini m̄ini, ta kuq'a ní nqo tiqká táva na, saá yóo yichí ña xá'nda chiño Ndios. ⁴⁸ Tá chútú ñonq, ta násita na ña yu'y takuú. Ta saá nákaxin na ndi'i tiqká tí va'a ta táan na rí ini chikiva, ta xáta na tí qn vá'a. ⁴⁹ Saá kundo'o ñivi k̄ivj sondí'í ñoyívi yó'o: ta kixaa naängel ta nata'ví na ñivi na va'a xí'in na qn vá'a, ⁵⁰ ta na qn vá'a kuítá na ko'qn na nqo xixi ño'o ndi'i saá k̄ivj, nqo kuaku ní na ta xo'vi ní na.

Ñayó'o ká'qn tajesús xq'a ñakuiká xqá xí'in ñakuiká yatá

⁵¹ Ta tajesús n̄indaqá to'on ra naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—¿Án kúndaq ini ndó ndi'i ña njka'an j xí'in ndó?

—Kúndaq va'a ini ndj, Tata —káchí na.

⁵² Ta njka'an tajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i na sáná'a ndayí Ndios ña n̄ntaa taMoisés ta ndikqon na yichí nqo xá'nda chiño Ndios, ta ndátán yóo ñii t̄qa xí'in ve'e ra nqo ño'o ñakuiká yatá xí'in ñakuiká xaa, saá yóo nayó'o. Ta saá kúchiño na konj ño'o na ñakuiká xaa xí'in ñakuiká yatá —káchí ra.

Ñayó'o ká'qn xq'a tajesús k̄ivj ñixiyo ra ñoo Nazaret

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Ta ndi'i ndátq'on tajesús cuento ña sáná'a ra na, ta kee ra kuq'an ra. ⁵⁴ Ta naaxaa ra ñoo m̄ji ra, ta k̄ixá'á ra sáná'a ra ñivi ve'e ño'o sinagoga. Ta naqa'nda ní ini na, ta káchí na xí'in tá'an na saá:

—¿Mikíā sakuá'á tayó'o ndi'i ña x̄inj ní ra? ¿Mikíā kee ndee ña ke'é ra milagro xí'in ñivi? ⁵⁵ ¿Án qn s̄iví tayó'o kúu sa'ya ta carpintero? ¿Án qn s̄iví si'í tayó'o kúu ña naní María? ¿Án qn s̄iví ñani taJacobó, taJosé, taSimón xí'in taJudas kúu ra? ⁵⁶ ¿Án qn ndixa ndóo k̄i'va ra ñoo yó yó'o? ¿Mikíā k̄ixi ña x̄inj ní tayó'o? —káchí na.

⁵⁷ Ta ñi-xiin na konj sq'o na ña ká'qn ra. Ta njka'an tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Ndi'i saá ñoo ñoyívi yó'o kisa to'ó na ta profeta, ta naño m̄ji ra xí'in nave'e m̄ji ra qn x̄inj na kasa to'ó na ra —káchí ra.

⁵⁸ Ta saá qn vása ní-ke'é ra kuq'a ní milagro xí'in na, chí ñi-xiin na kandixa na ra.

14

Ñayó'o ká'qn xq'a ña ñixi'í taJuan, ta s̄akuchu ñivi

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Ta k̄ivj yó'o tarey Herodes, ta xá'nda chiño nqo naño estado Galilea, x̄inj sq'o ra ndi'i ñava'a ña ke'é tajesús, ² ta njka'an ra xí'in na kisa chiño nqo ra:

—Tajesús yó'o kúu taJuan, ta s̄akuchu ñivi, ta ñixi'í ra ta vitin n̄ataku ra, ñakán kómí ra ndee ké'é ra ndi'i milagro yó'o vitin —káchí tarey.

³⁻⁴ Njka'an taHerodes to'on yó'o chí xáni s̄inj ra xa'a ña qn vá'a ke'é ra xí'in taJuan. Chí taJuan njka'an ra kuq'a ní yichí xí'in taHerodes, káchí ra saá:

—Ndayí Ndios ña n̄ntaa taMoisés káchí ña, qn koq yichí naki'in ún ñásí'í ñani ún koo ña xí'in ún —káchí ra.

Saá chí taHerodes xa n̄ntonda'á ra xí'in ñaHerodías ñásí'í taFelipe ta kúu ñani m̄ji ra. Ta taHerodes, xa'a ña sakusij ra ini ñásí'í ra yó'o, xa'nda chiño ra nqo natropa ña tiin na taJuan, ta kaqón na ra ta chíkaa na ra ini ve'e qa.

⁵ Ta taHerodes kóni ra ka'ni ra taJuan, ta ñi-kuchiño ra chí yí'vi ra nqo ñivi, chí ñivi xáni ini na ndi taJuan kúu ra profeta. ⁶ Ta ñii k̄ivj kana viko n̄ixinq kuíya taHerodes, ta ñasa'ya ñaHerodías kaqa xa'á ña nqo ndi'i na ndóo viko yó'o, ta kúsij ní ini taHerodes xini ra ña, kaqa xa'á ña. ⁷ Ta saá chína'a ra Ndios ña taxi ra nda'a ñálo'o yó'o ndi'i ña ndukú ña nqo ra. ⁸ Ta si'í ña njka'an ña xí'in sa'ya ña yukia ndukú ña nqo tarey, ta saá njka'an ñálo'o yó'o xí'in tarey:

—Chinóo ún s̄inj taJuan, ta s̄akuchu ñivi, nqo ko'q ña ndíka, ta taxi ún ña nda'á j.

⁹ Ta kúchuchú ní ini tarey ña x̄inj sq'o ra ña ndukú ñálo'o, ta saá ní, xa'nda chiño ra ña kasa ndivi na ña ndukú ña nqo ra, xa'a ña x̄inj sq'o ndi'i na ndóo viko yukia njka'an ra xí'in ñálo'o ña chína'a ra Ndios. ¹⁰ Ta ti'vi ra natropa kuq'an na ve'e qa, ta kaqoso na s̄iqon taJuan. ¹¹ Ta saá ní'í na s̄inj taJuan kánóo ña nqo ko'q ta taxi na ña nda'a ñálo'o, ta ñálo'o yó'o n̄ataxi ña ko'q yó'o nda'a si'í ña.

¹² Ta naxíka xí'in taJuan k̄ixaa na ve'e qa, ta naquiso na yiki koñu ra, ta njxa'an na sañdúxun na ña. Ta saá k̄ixaa na nqo yóo tajesús, ta ndátq'on na xí'in ra yukia ñindo'o taJuan.

Ñayó'o ká'qn xq'a tajesús k̄ivj taxi ra x̄ixi q'qn mil t̄qa

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Ta k̄ivj x̄inj sq'o tajesús ña ñindo'o taJuan, ta saá kee ra kuq'an ra ini tón barco, ta njxaa ra ñii xiiña nqo qn koq ñivi. Ta saá x̄inj sq'o ñivi mí kuq'an tajesús, ta

keꝑe na kuꝑ'ꝑn xá'á na sꝑꝑꝑ ra. ¹⁴ Tá nõo tꝑJesús tón barco, ta xini ra kuꝑ'á ní nivi, ta kúnda'ví ní ini ra xini ra na, ta sꝑnda'a ra nivi na ndeé ndó'o. ¹⁵ Ta xa nikuua ní kúu ña, ta saá nĩtondaꝑa yatin uxꝑ oꝓi naxiꝑa xi'in ra, ta nĩka'ꝑn na xi'in ra:

—Tata, nõo ndóo yó vjchí ní, ta nikuua ní kúu ña vitin. Vꝑ'a ti'vi ún ndi'i nivi yó'o ná ko'õn na ñoo válí yatin ña ndukú na sata na ña kuxu na —káchí naxiꝑa xi'in ra.

¹⁶ Ta ndakuijn tꝑJesús, nĩka'ꝑn ra xi'in naxiꝑa xi'in ra:

—Qn vása xini ñó'ó ko'õn na. Mji ndó taxi kuxu na —káchí ra.

¹⁷ Ta nĩka'ꝑn na saá:
—Qn ko'ó kuꝑ'á ñaxiꝑi. Yóo kuiti o'õn sꝑꝑꝑ vꝑ'a ta oꝓi kúu tiꝑáá.

¹⁸ Ta nĩka'ꝑn tꝑJesús saá xi'in na:

—Taxi ndó ña yóo nda'á j.

¹⁹ Ta saá nĩka'ꝑn ra xi'in nivi kundoo ndi'i na nõo yita síi. Ta k'i'n ra o'õn sꝑꝑꝑ vꝑ'a xi'in oꝓi tiꝑáá, ta xito ndaa ra ñoyivi ñino, ta nĩka'ꝑn ra, káchí ra:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á ún tꝑxi ún ñaxiꝑi.

Ta tꝑ'ví ra sꝑꝑꝑ vꝑ'a, ta taxi ra ña nda'á naxiꝑa xi'in ra, ta nayó'o nataxi na ña nda'á ndi'i nivi na ndóo yó'o. ²⁰ Ta nani ña xixi ndi'i nivi ndꝑ nĩxaa ini na. Tá ndi'i xixi na, ta naxiꝑa xi'in tꝑJesús sꝑkutú na uxꝑ oꝓi chikiva xi'in ña kĩndoo ndoso, chi nĩ-kundeé nanivi kuxu ndi'i na ña. ²¹ Ta ndi'i na xixi yó'o xĩkuu na ñii o'õn mil tꝑa, xi'in inka kuꝑ'á ní nási'í xi'in kuꝑ'á ní naváli.

Ñayó'o ká'ꝑn xꝑ'á tꝑJesús ña xika ra nõo mjni

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Ta saá tꝑJesús xꝑ'nda chiño ra nõo naxiꝑa xi'in ra ña ndaa na tón barco ta ko'õn si'na na nõo ra ndꝑ inka xiiña nõo mjni, saá chi nĩndoo ra ndꝑi ra ndi'i nivi. ²³ Tá ndi'i nĩndꝑi ra nivi, ta ndꝑa ra kuꝑ'ꝑn ra yukꝑ nõo kꝑ'ꝑn ra xi'in Ndios. Ta saá nĩketá ño'o ta kúnaa, ta yóo mató'õn ra yukꝑ yó'o, ²⁴ ta tón barco kánóo nó ma'ñó mjni. Nĩ-kuchiño ko'õn kꝑ'õn nó chi ndeé ní káni tꝑchí xi'in takui' ta sákuiko ní ña tón barco. ²⁵ Ta xa yatin kóni tivi kúu ña,* ta tꝑJesús xika xá'á ra nõo takui' vꝑxi ra nõo kánóo tón barco. ²⁶ Tá xini naxiꝑa xi'in ra ndi xika ra nõo mjni, ta saá nĩj'vi ní na, ta xi'in ndi'i ndeꝑ na nĩka'ꝑn na:

—Ñii ní'ná kúu ñakaꝑ! —káchí na.

²⁷ Ta saá kama nĩka'ꝑn tꝑJesús xi'in na:

—Qn kund'i ini ndó, chi yij' va kúu j. Qn kuyj'vi ndó —káchí tꝑJesús xi'in na.

²⁸ Ta nĩka'ꝑn tꝑPedro, káchí ra saá:

—Tata, tá ndixa yó'ó kúu ún, ta ka'nda chiño ún nõo j ta ná kundoso j nõo takui' ta xaꝑ j nõo ún.

²⁹ —Na'a —káchí tꝑJesús xi'in ra.

Ta tꝑPedro nõo ra tón barco, ta kixá'á ra xika xá'á ra nõo takui' ña xaꝑ ra nõo tꝑJesús. ³⁰ Ta xini ra ndeé ní vꝑxi tꝑchí, ta nĩj'vi ní ra, ta kixá'á ra kuꝑ'ꝑn nĩketá ra ini mjni, ta xi'in ndi'i ndeꝑ ra nĩka'ꝑn ra:

—Tata, jꝑakaꝑ ún yij'! —káchí ra.

³¹ Ta tꝑJesús xꝑndĩkõn sꝑnakaꝑ ra nda'á ra, ta tijn ra tꝑPedro, ta nĩka'ꝑn ra xi'in ra:

—jTꝑa tꝑ lo'o ní kándaꝑa ini yij' kúu yó'ó! ¿Ndꝑchun xika ini ún, ta õn vása kándaꝑa ún yij' chindeé j yó'ó?

³² Ta saá ndꝑa na tón barco, ta nĩyꝑꝑ tꝑchí. ³³ Ta na ñó'o ini tón barco xĩkuxiti na nõo tꝑJesús, ta kjsa to'ó na ra, nĩka'ꝑn na saá xi'in ra:

—jNdixa yó'ó kúu ún Sa'ya Ndios! —káchí na.

Ñayó'o ká'ꝑn xꝑ'á tꝑJesús kivi sꝑnda'a ra nivi ñoo Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Nĩyꝑ'a na mjni ta nĩxaa na inka xiiña, ta nõo na tón barco ñoo Genesaret. ³⁵ Ta nꝑkoni nanivi ñoo yó'o yu kúu tꝑJesús, ta saá tꝑ'ví na nivi ndato'õn na xi'in inka na ñoo yatin ña kixaa tꝑJesús. Ta nayó'o kixaa na xi'in na ndeé ndó'o nõo ra. ³⁶ Ta xaꝑu ndá'ví na nõo ra ña taxi ra tondꝑa nda'á na ra, vará lo'o yu'ũ tikõto'õ ra, ta ndi'i nivi na nĩtondaꝑa nda'á ña'á ndvꝑ'a na.

15

Ñayó'o ká'ꝑn yu kúu nivi na yꝑkuꝑ nõo Ndios

(Mr. 7:1-23)

¹ Ta sava nafariseo xi'in sava na sáná'a ndꝑyi Ndios kixi na ñoo Jerusalén, ta kixaa na nõo tꝑJesús, ta nĩndaꝑa to'õn na ra:

² —¿Ndꝑchun yá'a ndoso naxiꝑa xi'in ún nõo ña saná'a naxij' síkuá yó xĩnꝑ'á? Chi õn vása ndá'á na ta xixi na —káchí na xi'in tꝑJesús.

³ Ta ndakuijn tꝑJesús, nĩka'ꝑn ra saá xi'in na:

—Ta ndó'ó, ¿ndꝑchun yá'a ndoso ndó ndꝑyi ña xá'nda chiño Ndios, ta kisa ndivi ndó ña saná'a naxij' síkuá ndó xĩnꝑ'á? ⁴ Chi Ndios nĩka'ꝑn ra, káchí ra saá: “Kasa to'ó ndó yivá ndó, ta kasa to'ó ndó si'í ndó”, ta “Xini ñó'ó kivi ndi'i nivi na kándaꝑa xi'in yivá na án xi'in si'í na”, káchí Ndios. ⁵ Ta ndó'ó, sáná'a ndó káchí ndó yóo yichí kꝑ'ꝑn ñii tꝑa xi'in yivá ra ta xi'in si'í ra, káchí ra saá: “Qn kúchiño j chindeé j ndó'ó, saá chi xa nĩka'ꝑn tꝑxi j ndi'í ña kómij' nda'á Ndios”, káchí ra. ⁶ Ta xa'á ña

* 14:25 Na cuarta vigilia nákaa ña tixin kꝑa unj xi'in kꝑa jñõ xitaꝑn.

ká'án ra ñayó'o káchí ña saá: Qn vása xíní ñó'ó ká kasa tó'ó ra yivá ra, ta qn vása xíní ñó'ó ká kasa tó'ó ra si'í ra. Ta saá chíkaq ñinq ndó t'on Ndios xa'a ña ndikon ndó yichí mji ndó. ⁷ Na qv'í yu'u kúu ndó'ó! Ta ñandaa kúu t'on Ndios ña njtaa t'profeta Isaiás xa'a ndó kujya xina'a, ña káchí saá: ⁸ Njvi yó'o kisa tó'ó na y'i'í xí'in ndasaá kuiti t'on kée yu'u na, ta nima na xiká ní yóo ña nqo'j, chi qn vása ndino'o ini na kisa tó'ó na y'i'í.

⁹ Ta nda manj kisa tó'ó na y'i'í, chi sáná'a na njvi ña kúu ndayí mji na, ta qn vása sáná'a na njvi ña xá'nda chiño j nqo na, káchí Ndios —káchí tajesús xí'in nafariseo ta xí'in na sáná'a ndayí.

¹⁰ Ta tajesús kana ra njvi vaxi na nqo ra, ta njka'an ra saá xí'in na:

—Konj so'o ndó, ta kundaa ini ndó ña ka'an j xí'in ndó. ¹¹ Ña xixi njvi ta ña kí'vi yu'u na, ta qn vása ndása ña nduu njvi na yakuq nqo Ndios. Ta t'on ña qn vá'a vaxi yu'u njvi, ta ñayó'o ndása ña nduu njvi na yakuq nqo Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹² Ta naxika xí'in ra kixaa na nqo ra, ta njndaka t'on na ra:

—¿Án xíní ún ña njsaq ní nafariseo ña xíní sq'o na t'on ña njka'an ún xí'in na?

¹³ Ta ndakuijn ra:
—Ndátan yóo ku'u ña qn vása ní-chi'i Yivá yó Ndios, ta xíní ñó'ó t'on ndi'i ra ña, saá yóo nafariseo yó'o. ¹⁴ Ta saá qn kani sjnj ndó xa'a na. Ndátan yóo nakuáá tijn na nda'a inká nakuáá kuq'an na yichí, saá yóo nayó'o. Tá ñii takuáá tijn ra nda'a inká takuáá kuq'an na yichí, ndiqv'i ra saá koyo ta'vi.

¹⁵ Ta ndakuijn taPedro, njka'an ra, káchí ra saá:

—Nandaxin ún nqo ndi' cuento saaná'a ún xa'a ña ndasaá nduu njvi na yakuq nqo Ndios.

¹⁶ Ta njka'an tajesús xí'in na:
—¿Án ñii kí'va ndátan yóo inká njvi, saá yóo ndó'o? ¿Án ta'an kundaa ini ndó?

¹⁷ Ndi'i ña xixi njvi kí'vi ña yu'u na ta xaá ña tixin na, ta saá yá'a ña xita ña. ¹⁸ Ta t'on ña qn vá'a vaxi ña yu'u na chi káku ña nima na, ta ñayó'o ndása ña nduu njvi na yakuq nqo Ndios. ¹⁹ Chi ndi' ña qn vá'a xáni ini njvi káku ña nima na. Ta chinda'a ña na ke'é na ndi'i saá nqo ña qn vá'a, ña kúu ña xá'ni na inká njvi, xí'in ña kí'vi taa kuachi ñoyivi xí'in inká ña'a ña qn sjvi kúu ñasí'í ra, án kí'vi ña'a kuachi ñoyivi xí'in taa t' qn sjvi kúu y'i'í ña, xí'in ndi'i inká nqo ñakini ña ke'é njvi xí'in inká ña'a án taa. Ta inká ña qn vá'a ke'é na

kúu ña kisa kuí'ná na, xí'in ña ká'án na ñavatá, xí'in ña kándiva'a na xí'in inká njvi. ²⁰ Ndi'i ñayó'o kúu ña ndása ña nduu njvi na yakuq nqo Ndios. Tá ña qn vása ndá'a njvi ña kuxu na, ñayó'o qn vása ndása ña nduu na njvi yakuq nqo Ndios —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'án xa'a ñii ña'a ña kixi xiká ta kandixa ña tajesús

(Mr. 7:24-30)

²¹ Ta kee tajesús xí'in naxika xí'in ra, ta kuq'an na ñii xiiña nqo yóo yatin ñoo Tiro xí'in Sidón. ²² Ta ñii ñaCanaán* vaxi yatin ña nqo kuq'an ra, ta xí'in ndi'i ndee ña njka'an ña, káchí ña si'a xí'in ra:

—Tata, sa'ya taDavid, ña kundá'ví ini ún koni ún y'i'í! Sa'ya ña'lo'o ndee ní xó'vi ña, chi kómí ña nima ndiva'a —káchí ña.

²³ Ta qn vása ní-ndakuijn tajesús nda ñii t'on ra. Ta saá naxika xí'in ra kixaa na nqo ra, ta xaku ndá'ví na nqo ra:

—Ka'án ún xí'in ñayó'o ná ko'qn ña, saá chi ndá'vi ní ña vaxi ña sata yó.

²⁴ Ta njka'an tajesús:

—Ndios t'ví ra y'i'í vaxi j kuiti nqo ñaño Israel, chi ndátan yóo ndikachi tí ndaño'o nqo xito'o rí, saá yóo nayó'o —káchí ra.

²⁵ Ta ñaña'a yó'o njtondaa yatin ña, ta xikuxítí ña nqo tajesús, ta njka'an ña xí'in ra:

—Tata, jchindee ún y'i'í!

²⁶ Ta ndakuijn ra, njka'an ra:

—Qn vása va'a tava njvi sjta va'a ña xixi sa'ya na ta sakana na ña nqo tí ina kuxu rí ña.

²⁷ Ta njka'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Ndixa, Tata. Ta saá ni, tí ina xixi rí ña chachi kóyo yu'u mesa xito'o rí —káchí ña.

²⁸ Ta tajesús njka'an ra:

—Nana, kónó ní chíkaq ún ña ndaa ini ún y'i'í. Ta kasa ndivi j ña ndúkú ún nqo j —káchí ra.

Ta ñalo'o sa'ya ñaña'a yó'o mji hora yó'o ndvva' ña.

Ñayó'o ká'án xa'a tajesús kivi sanda'a ra

kuq'a ní njvi na ndee ndó'o

²⁹ Ta saá tajesús kee ra kuq'an ra yu'u mjni Galilea. Ta ndaa ra ñii yukú ta xikoo ra. ³⁰ Ta kuq'a ní njvi kixaa na nqo ra, ta xí'in nayó'o kixaa njvi na qn kivi kaka xá'a, njvi nakuáá, njvi nañí'í, njvi na lavó nda'a, njvi na lavó xa'a, xí'in inká na ndee ndó'o ndi'i saá nqo kue'e kixaa na nqo tajesús. Ta sanda'a ra ndi'i na ndee ndó'o yó'o. ³¹ Ta saá ñaka'nda ní ini njvi xini na ndi na xikuu nañí'í ká'án na, na xikuu na

* 15:22 Njxijo ñii xiiña xjanani Canaan xina'a, ta njvi na xitaku yó'o qn sjvi najudio xikuu na, ta nanjvi xinqo yó'o njxaa na xinqo na ñii xiiña nqo nani Fenicia yatin ñoo Tiro xí'in Sidón.

lavó nda'a xí'in na lavó xá'a nduvá'a na, na xikuu na on kivi kaka xá'a xika na, na xikuu nakuáá xito na. Ta ndi'i nivi kisa ká'no na ta kisa to'ó na Ndios ta xá'nda chiho nqo nafsrael.

Náyó'o ká'an xá'a tafjesús kivi taxi ra xixi komi mil taa
(Mr. 8:1-10)

³² Ta tafjesús kana ra naxika xí'in ra vaxi na nqo ra, ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Kúndá'ví ní inij xini j nivi, chi xa unj kivi ndóo na yó'o ta on ko'ó ña kuxu na. On xini j ti'ví j na no'q na ko'qo kivi ndu'ú na yichí, chi xí'í ní na so'ko —káchí ra.

³³ Ta ndakuijn naxika xí'in ra:

—¿Mikíá sata yó sítá vá'a kuxu ndi'i nanjivi, chi vichí ní káa yó'o?

³⁴ Ta njndaqá to'on tafjesús naxika xí'in ra:

—¿Ndasaá sítá vá'a kómí ndó?

Ta ndakuijn na:

—Yóo uxá sítá vá'a xí'in lo'o tiaká válí.

³⁵ Ta saá njka'an ra xí'in nivi kundqo ndi'i na nqo ño'q. ³⁶ Ta k'i'in ra uxá sítá vá'a xí'in lo'o tiaká, ta njka'an ra, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á ún taxi ún ñaxixi.

Ta tá'vi ra sítá vá'a yó'o, ta tá'vi ra tiaká, ta taxi ra ña nda'a naxika xí'in ra, ta nayó'o ntaxi na ña nda'a nivi kuxu na.

³⁷ Ta nani ña xixi ndi'i nivi ndá njxaa ini na. Tá ndi'i xixi na, ta naxika xí'in tafjesús saktú na uxá chikiva sítá vá'a xí'in tiaká ña kundqo ndoso, chi nj-kundeé nivi kuxu ndi'i na ña. ³⁸ Ta ndi'i nivi na xixi yó'o xikuu na komi mil taa xí'in inká kuá'a ní násí'í xí'in kuá'a ní naválí. ³⁹ Ta tafjesús njka'an ra njnda'yi ra nivi yó'o ta kuano'q na, ta saá ndá ra tón barco, ta kuá'an ra ñii xiiña nani ña Magdala.

16

Náyó'o ká'an xá'a nafariseo xí'in nasaduceo

kivi ndukú na ñii milagro nqo tafjesús

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Ta nafariseo xí'in nasaduceo kixaa na nqo tafjesús. Ta kóni koto ndoso na ra, káchí na saá xí'in ra:

—Ke'é ún ñii milagro ña kundaa ini ndi, tá ndixa Ndios tí'ví yó'o.

² Ta ndakuijn tafjesús, káchí ra saá xí'in na:

—Tá njkuua, tá kukuá'á nqo sakan njketá ño'q, ta ká'an ndó, káchí ndó saá: “Vá'a ní koo kivi taan.” ³ Tá xitaan, tá kukuá'á ndi'i nqo sakan vaxi kana ño'q, ta ká'an ndó, káchí ndó saá: “On vása vá'a koo kivi vitin.” ¡Nivi na oví yu'u

kúu ndó'ó! Xini vá'a ndó ña kúu seña ña káchí ndasaá koo kivi, ta, ¿ndachun on vása kundaa ini ndó yukíá kóni káchí ña xito ndó xí'in ña xini so'qo ndó ké'é j vitin? ⁴ ¡Nivi na ndiva'a ní ini, na on vása kándixa Ndios kúu ndó'ó! Saá chi ndúkú ndó ñii milagro nqo j ña kandixa ndó tá taa ta kixi nqo Ndios kúu j. Ta yí'j on ké'é j inká milagro ña koto ndó, chi vá'a ká xini ñó'ó kundaa ini ndó ña njndo'o taprofeta Jonás kuyá xina'á.

Ta saá kee tafjesús kuá'an ra xí'in naxika xí'in ra.

Náyó'o ká'an xá'a levadura nafariseo
(Mr. 8:14-21)

⁵ Ta ndaa na tón barco ta kuá'an na njya'a na inká xiiña nqo mñi, ta naxika xí'in tafjesús nandoso na kuni'i na sítá vá'a ko'qon na. ⁶ Ta njka'an tafjesús xí'in na:

—Koto vá'a ndó. On naki'in ndó levadura nafariseo xí'in nasaduceo.

⁷ Ta njka'an naxika xí'in ra xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Ká'an ra saá xí'in yó chi on ko'qo sítá vá'a ní'í yó.

⁸ Ta kundaa ini tafjesús yukíá njka'an xí'in tá'an na, ta káchí ra saá xí'in na:

—Na on vása kándixa kúu ndó. ¿Ndachun ká'an xí'in tá'an ndó: “On ko'qo sítá vá'a ní'í yó”, káchí ndó? ⁹ ¿An tá'an kundaa ini ndó? ¿An nandoso ndó ña tá'ví j o'on sítá vá'a xixi na o'on mil taa, ta njndqo kuá'a ní ká chikiva sítá vá'a?

¹⁰ ¿An nandoso ndó xa'a uxá sítá vá'a xixi na komi mil taa, ta njndqo kuá'a ní ká chikiva sítá vá'a? ¹¹ ¿Ndachun on vása kundaa ini ndó chi on sivi xa'a sítá vá'a kúu ña ká'an j xí'in ndó vitin? Koto vá'a ndó, on naki'in ndó levadura nafariseo xí'in nasaduceo —káchí ra xí'in naxika xí'in ra.

¹² Ta saá kundaa ini na on sivi xa'a levadura ña ñó'o xí'in sítá vá'a kúu ña ká'an tafjesús xa'a. Ta ña ká'an ra xa'a xí'in na kúu ña koto vá'a na nqo to'on ña sáná'a nafariseo xí'in nasaduceo.

Náyó'o ká'an xá'a taPedro kivi njka'an ra ndí tafjesús kúu Cristo ta tí'ví Ndios sakaku nivi ñoyivi yó'o

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Ta kixaa tafjesús ñii xiiña nqo yóo yatin ñoo Cesarea Filipino, ta njndaqá to'on ra naxika xí'in ra:

—¿Yukíá káchí nivi xa'a j yu kúu j?

¹⁴ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Sava nivi ká'an yó'o kúu ún taJuan, ta sákuachu nivi. Sava na ká'an yó'o kúu ún taprofeta Elías. Ta inká na ká'an yó'o kúu ún tajeremías án inká taprofeta ta xitaku xina'á.

¹⁵ Ta njndaqá to'on ra na:

—Ta mji ndó, ζυκιά κάχί ndó yu kúu j?
 16 Ta ndakuijn taSimón Pedro, njka'an ra:

—Yó'ó kúu Cristo, taa ta ti'ví Ndios sakaku njvi ñoyivi yó'ó, ta kúu ún Sa'ya Ndios taťákú.

17 Ta njka'an taJesús xí'in ra:

—Ñava'a ní ke'é Ndios xí'in ún, tata Simón, sa'ya taJonás, chi on sivi njvi kúu na saná'a yó'ó ñandaqá yó'ó. Ta Yivá j Ndios, ta yóo ñoyivi ñino, kúu ta saná'a yó'ó. 18 Ndixa ká'an j xí'in ún, ta vitin sakunaní j yó'ó Pedro, * ta sata yuu yó'o† kasa va'aj ve'e ño'o j noo nakutá'an ndi'i njvi na kandixa yi'j, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'a ña, chi ndee ña xa'ni njvi, on kuchiño kundeé ka ña noo njvi na kándixa yi'j, ta kutakú ndino'o na ndi'i saá kivi. 19 Ta nataxi j nda'a ún llave ña nakuiná ún yé'é noo ki'vi nanjvi yichí noo xa'nda chiño Ndios. Ta Ndios taxi ra ndayí nda'a ún ña ka'an ún yu kúu ñava'a ta yu kúu ña on vá'a ke'é njvi ñoyivi yó'ó. Ta saá koo yu'ú ra xí'in ún xa'a ndi'i ñayó'o —káchí ra xí'in taPedro.

20 Ta taJesús njka'an ra xí'in na:

—Ta on ka'an ndó xí'in nda ñii njvi ndi yi'j kúu Cristo, taa ta ti'ví Ndios sakaku njvi ñoyivi yó'ó.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús ndát'o on ra ña ka'ni na ra

(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

21 Nda kivi yó'o kixá'a taJesús ndát'o on ra xí'in naxíka xí'in ra ndí xínj ñó'ó ko'on ra ñoo Jerusalén. Ta ñoo yó'o naxíkuá'a noo najudio, xí'in na saná'a ndayí Ndios xí'in naná'no noo nasutú saxo'vi ní na ra. Ta ka'ni na ra, ta kivi unj natakú ra, kasa Ndios. 22 Ta saá taPedro tava síin ña'a ra, ta kixá'a ra ñnqa ra xí'in taJesús xa'a ña njka'an ra, ta taPedro njka'an ra, káchí ra saá xí'in taJesús:

—iNá on taxi Ndios kundo'o ún ñayó'o, Tata! jNda ñii kivi on kundo'o ún saá!

23 Ta ndíko koo taJesús ta njka'an ra xí'in taPedro, káchí ra saá:

—iKuta'a ún noo j, ñandiva'a ká'no! Ta yó'ó taPedro sási ún noo j ña on kasa ndivi j ña kóni Yivá j Ndios. On vása xáni ini ún ndatán xáni ini Ndios. Ta kuiti xáni ini ún ndatán xáni ini njvi —káchí taJesús xí'in taPedro.

24 Ta njka'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra:

—Ndi'i njvi na kóni kundikón yi'j xínj ñó'ó sandakoo na ndi'i ña káchí ini mji na, ta kusokó na tón cruz mji na‡ ta kundikón na sata j. 25 Ndi'i njvi na ndasaá kuiti

ndúkú ña kutakú va'a na ñoyivi yó'ó, ta on xínj na xo'vi na xa'a j, ta nayó'o on kuchiño na kutakú na xí'in Ndios. Ta njvi na on vása ndi'i ini ndúkú kutakú va'a na ñoyivi yó'ó, xa'a ña kundikón na yi'j, nayó'o kúu njvi na kutakú xí'in j. 26 Tá kómí njvi ndi'i ñakuiká ñoyivi yó'ó, ta on vása táku ndino'o na noo Ndios, ta nda manj kúu ña. Saá chi on kuchiño na cha'vi na xí'in ndi'i ñakuiká kómí na xa'a ña kutakú na xí'in Ndios. 27 Ta yi'j, taa ta kixi noo Ndios, vaxi ñii kivi ndikó j ñoyivi yó'ó xí'in ndi'i ndee ña va'a ña livi yé'e Yivá j Ndios, ta kixaa naangel xí'in j, ta saá cha'vi j ñii njvi xa'a ndi'i ñava'a án ña on vá'a ke'é na ñoyivi yó'ó. 28 Ndixa ká'an j xí'in ndó, sava ndó'ó na ndóo vitin, kutakú ka ndó ña kivi koni ndó yi'j, kivi ndikó j ñoyivi yó'ó ña ka'nda chiño j noo ndi'i njvi —káchí taJesús xí'in na.

17

Ñayó'o ká'an xa'a kivi nqtaxa taJesús, xini unj taxíka xí'in ra

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

1 Njya'a jño kivi ta taJesús naqaxin ra unj taxíka xí'in ra, taPedro, taJacobó xí'in taJuan ta kúu ñani taJacobó yó'ó, ta kuá'an na xí'in ra ñii yukú síkón. 2 Ta kán xini na ñasama noo taJesús. Ndatán yé'e ño'o saá náye'e noo ra. Ta nduyaa tikoto ra. Ndatán yóo ño'o ña yé'e saá yóo tikoto ra. 3 Ta saá njtvi taMoisés xí'in taElías, ndát'o on na xí'in taJesús. 4 Ta njka'an taPedro xí'in taJesús:

—Tata, va'a ní ndóo yó yó'ó. Tá kóni ún, ta kasa va'a ndi unj tia'va, ñii ña koo mji ún, ñii ña koo taMoisés, ta inka ña koo taElías —káchí taPedro xí'in ra.

5 Tá ká'an ka taPedro, ta noo ñii vjko ña yé'e nda noo ñindichi ra xí'in nataa yó'ó, ta nisa'vi ndi'i na tixin vjko. Ta tixin vjko yó'ó kixi to'on ña njka'an Ndios, káchí ra saá:

—Tayó'o kúu Sa'ya j, ta kí'vi ní ini j xíní j, ta kúsij ní ini j xíní j ra. Ta konj so'o va'a ndó to'on ña ká'an ra —káchí Ndios.

6 Tá xini so'o naxíka xí'in taJesús to'on yó'ó, ta xikunde ndi'i na noo ño'o, ta njy'ví ní na. 7 Ta taJesús kixaa ra noo na, ta njtondaa nda'a ra na, ta njka'an ra saá xí'in na:

—Ndakoo ndó. Ta on kuyi'ví ndó.

8 Tá na unj yó'o naqoto ndaa na, ta nda ñii njvi on koó ka ní-xini na, nda ñii laá kuiti taJesús ñindichi noo na.

* 16:18 To'on griego "petros" kivi Pedro, kóni káchí ña: yuu lo'o. † 16:18 To'on griego "petra" kóni káchí ña: yuu ká'no. ‡ 16:24 To'on kusokó na tón cruz mji na kóni káchí ña: Xínj ñó'ó koo ti'va njvi ña xo'vi na ta ndákuiti kivi na xa'a ña ndikón na taJesús.

⁹ Tá vaxi noo na yuku yó'o, ta tajesús xa'nda chiño ra noo na, káchí ra saá xí'in na:

—On ndato'on ndó xí'in nda ñii nivi ña sakán xini ndó. Tá kixaa kivi kivi ta natakuj, saá kivi ndato'on ndó xí'in nivi —káchí ra xí'in na.

¹⁰ Ta naxika xí'in ra nindaqqa to'on na tajesús, káchí na saá:

—¿Ndachun ká'an na sáná'a ndayí Ndios ndí si'na xini ñó'ó kixi taelias, ta saá kixaa qa ta ti'vi Ndios sakaku ra nivi ñoyívi yó'o? —káchí na.

¹¹ Ta ndakuijn tajesús:

—Ndixa taelias si'na xini ñó'ó kixaa ra, ta ndasa va'a ndi'i ra ña'a. ¹² Ta yi'i ká'an j xí'in ndó, xa kixi taelias, ta on vása ní-nakoni nivi ra, ta ke'é na xí'in ra ndi'i ña on vá'a káchí ini mji na. Ñii kiva saxo'vi na tayó'o, saá saxo'vi na yi'i, qa ta kixi noo Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹³ Ta saá kundaa ini naxika xí'in ra ndí tajesús ká'an ra xa'a tajuan, ta sakuchu nivi.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kivi sanda'a ra

ñii talo'o ta kómi nima ndiva'a

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Ta kixaa tajesús xí'in naxika xí'in ra noo nákutá'an ku'a ní nivi, ta ñii qa kixaa yatin ra noo tajesús, ta xikuxití ra noo ra. ¹⁵ Ta njka'an ra, káchí ra saá xí'in ra:

—Tata, kundá'vi ini ún koni ún talo'o sa'ya. Saá chi ta xí'i yi'i kúu ra, ta ndeé ní kini xó'vi ra. Ku'a ní yichí nákava ra noo xixi ño'o, ta ku'a ní yichí nákava ra ini takui. ¹⁶ Njka'an ra xí'in j noo naxika xí'in ún, ta on vása ní-kuchiño na sanda'a na ra —káchí ra.

¹⁷ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in nivi:

—jNivi na toon ní ini kúu ndó'ó, ta on xjin ndó kandixa ndó Ndios! ¿Ndasaá ka kivi xini ñó'ó kutaku j xí'in ndó? ¿Nda ama kundeé ini j xí'in ndó? Ta vitin, va'a taxi ndó ná kixi talo'o yó'o noo j —káchí ra.

¹⁸ Ta kixaa talo'o ta tajesús xa'nda chiño ra noo nima ndiva'a ña kee ña. Ta ñanima ndiva'a yó'o kee ña, ta xandikon nduva'a talo'o.

¹⁹ Ta kixaa naxika xí'in tajesús noo ra, ta nindaqqa to'on se'é na ra:

—¿Ndachun on vása ní-kuchiño ndi tava ndi nima ndiva'a yó'o?

²⁰ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra xí'in na:

—On vása ní-kuchiño ndó chi xini ñó'ó kandixa ka ndó Ndios. Ndixa ká'an j xí'in ndó, tá kandixa ndó Ndios vará nda lo'o kuiti, ndatán yóo ndikjin mostaza

lo'o ní ña, ta xa'a ña lo'o kuiti kandixa ndó, ñayó'o taxi ña kukomí ndó ndeé ña ka'an ndó xí'in yuku ká'no ñindichi yó'o: “Kuta'a ún yó'o ta ku'a ún inka xiña ka”, káchí ndó, ta yuku ká'no ñindichi yó'o kuta'a ña. Saá chi tá kandixa lo'o ndó Ndios, ta kuchiño ndó kasa ndivi ndó ndi'i ña'a. ²¹ Ta ñanima ndiva'a tá'an ña xikomí talo'o yó'o, xini ñó'ó koo so'on ndó ta ka'an ní ndó xí'in Ndios, saá kuchiño tava ndó ña —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús ndato'on tuku ra xa'a ña kivi ra

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Ta yóo tajesús xí'in naxika xí'in ra estado Galilea, ta njka'an ra xí'in na:

—Ñii kivi ña vaxi ñii qa nataxi ra yi'i, ta kúu qa ta kixi noo Ndios, nda'a nivi.

²³ Ta nayó'o ka'ni na yi'i, ta tondaa kivi uni natakuj, kasa Ndios —káchí ra xí'in na.

Ta kúchuchú ní ini naxika xí'in ra xini so'o na to'on yó'o.

Ñayó'o ká'an xa'a ña chá'vi na si'ún ve'e ño'o ká'no

²⁴ Tá njka'a tajesús xí'in naxika xí'in ra ñoo Capernaum, ta na káya si'ún naní dracma xa'a ve'e ño'o ká'no kixaa na noo taelio, ta nindaqqa to'on ña'a na:

—¿An on vása chá'vi taelio Maestro si'ún xa'a ve'e ño'o ká'no?

²⁵ Ta ndakuijn taelio, káchí ra saá:

—Chá'vi va ra ña —káchí ra.

Ta saá taelio njkivi ra ve'e, ta si'na njka'an tajesús xí'in ra, káchí ra saá:

—¿Yukia xani ini ún, Simón? Narey ñoyívi yó'o, ¿yo noo nivi ndúkú na si'ún?

¿An ndúkú na si'ún noo naño mji na, án ndúkú na si'ún noo nivi na inka ñoo?

²⁶ Ta ndakuijn taelio:

—Ndúkú na ña noo nivi na inka ñoo.

Ta njka'an tajesús:

—Ta naño mji narey on vása chá'vi na.

²⁷ Ta saá ní, xa'a ña on sasaq yó na, va'a ka ku'a ún mjni, ta sakana ún ini takui yi'va ña kómi ka chikí'i noo ña satiin yu'u títiaká, ta títiaká tingo tiin ún nakuiná ún yu'u ri, ta nani'i ún ñii si'ún, ta ko'on ún ve'e ño'o ká'no, ta chá'vi ún xa'a yi'i xí'in xa'a mji ún —káchí tajesús xí'in taelio.

18

Ñayó'o ká'an xa'a yu kúu taká'no ka noo xa'nda chiño Ndios

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Ta kixaa naxika xí'in tajesús noo ra, ta nindaqqa to'on na ra:

—¿Yu kúu taká'no ka noo xa'nda chiño Ndios?

² Ta saá kana tajesús ñii talo'o, ta njka'an ra xí'in talo'o yó'o kundichi ra ma'ño noo

naxíka xí'in ra. ³ Ta nǐk'a'an taJesús xí'in na:

—Ndixa ká'anǐ xí'in ndó, tá on vása ndasa nǐng xí'in mǐi ndó, tá on vása nduu ini ndó ndatán yóo ini naválí, ta on kǐví kǐ'vi ndó nǒo xá'nda chiño Ndios. ⁴ Ta tǎa tǎ ndása lo'o xí'in mǐi, ndatán yóo tǎlo'o yó'o, ta tayó'o kúu taká'no kǎ nǒo xá'nda chiño Ndios. ⁵ Ndi'i nǐvi xǎ'a ña kándixa na yǐ'j, ta náki'in vǎ'a na naválí, kóni káchí ña saá, ndí yǐ'j náki'in vǎ'a na —káchí taJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xǎ'a ña yǐyo kǐ'vi nǐvi kuqchi

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Ta tuku nǐk'a'an taJesús, káchí ra saá xí'in na:

—Tá yóo nakuálí na ndíkɔn yǐ'j, ta nǐvi na chında'á nakuálí yó'o kǐ'vi na kuqchi, indá'ví ní nǐvi yó'o! Vǎ'a kǎ si'na inka nǐvi ná katón na ñii yuu ká'no sǐkɔn nayó'o, ta sakana ña'á na nǒo kónó vǎ'a ini takuúí, ña on chında'á na nakuálí kǐ'vi na kuqchi. ⁷ Indá'ví ní nǐvi ñoyívi yó'o, saá chi ndi'i kǐvj yóo kuǎ'a ní ña on vá'a ña chında'á nǐvi kǐ'vi na kuqchi. ¡Ta ndá'ví ní kǎ nǐvi na chında'á inka nǐvi kǐ'vi na kuqchi!

⁸ Tá ñii nda'á ndó án ñii xǎ'a ndó kúu ña chında'á ndó ó kuǎn kǐ'vi ndó kuqchi, ta saá vǎ'a kǎ kandoso ndó ña ta sakana ndó ña. Chi vǎ'a kǎ kutaku ndó xí'in ñii laá nda'á ndó án ñii laá xǎ'a ndó, nǒo ña kǒ'on ndó xí'in ɔvi nda'á ndó ta xí'in ɔvi xǎ'a ndó ndaya nǒo xǐxǐ ño'ɔ ndi'í saá kǐvj. ⁹ Tá ñii nduchú nǒo ndó kúu ña chında'á ndó ó kuǎn kǐ'vi ndó kuqchi, ta vǎ'a kǎ tava ndó ña ta sakana ndó ña. Chi vǎ'a kǎ kutaku ndó xí'in ñii laá nduchú nǒo ndó, nǒo ña kǒ'on ndó xí'in ɔvi nduchú nǒo ndó ndaya —káchí taJesús xí'in na.

Cuento yó'o ndátɔ'on xǎ'a ñii tǐndikachi ndaño'ó

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ Ta ndatɔ'on tuku taJesús ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Koto vǎ'a ndó ña on kani sǐnj ndó na on vása ndáya'ví kúu naválí yó'o. Ká'anǐ xí'in ndó, naángel na ndáa naválí yó'o ndóo na ndi'í saá kǐvj xí'in Yivá j Ndios, tǎ yóo ñoyívi nǐno. ¹¹ Saá chi yǐ'j, tǎa tǎ kǐxi nǒo Ndios, kǐxaa j ñoyívi yó'o sakǎku j nǐvi na ndaño'ó.

¹² '¿Yukía xáni ini ndó? Tá yóo ñii tǎa kómí ra ñii ciento ndikachi saǎa ra, ta ñii rí ndaño'ó, ta saá, ¿án on sandakoo ra tí kǒmǐ sǐkɔ xǎ'on kǒmǐ kundɔo mǐi rí yuku, ta kǒ'on ra nandukú ra tí ndaño'ó?

¹³ Ndixa ká'anǐ xí'in ndó, tá naní'í ra rí, ta kusij ní kǎ ini ra xǎ'a tí naní'í ra nǒo

ndi'í inka tí kǒmǐ sǐkɔ xǎ'on kǒmǐ saǎa ra. ¹⁴ Ndatán yóo tǎ ndáa ndikachi, saá yóo Yivá yó Ndios, tǎ yóo ñoyívi nǐno. On xǐin ra ndaño'ó ndǎ ñii nǐvi nǒo ra —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'an ndasaá xǐnj ñó'ó kasa ká'no ini nǐvi

xǎ'a natá'an na

(Lc. 17:3)

¹⁵ Ta tuku nǐk'a'an taJesús xí'in na:

—Tá yóo ñii tatá'an ún, ta ke'é ra ña on vá'a xí'in ún, ta xǐnj ñó'ó kǒ'on mató'ón ún kǎ'an ún xí'in ra ña on ke'é kǎ ra ña on vá'a saá xí'in ún. Tá tayó'o chikaǎ sǒ'o ra ña ká'an ún, ta ndikó ini ra xǎ'a ña on vá'a ke'é ra, ta saá tuku nakoo vǎ'a ra xí'in ún ta nakoo vǎ'a ra xí'in Ndios. ¹⁶ Tá tayó'o on xǐin ra konǐ sǒ'o ra ña ká'an ún, ta saá kana ún ñii án ɔvi nǐvi kǒ'on na xí'in ún, ta nǒo nayó'o ká'an tuku ún xí'in ra. Ta saá kasa ndivi ún tǒ'on Ndios, ña káchí ndí xǐnj ñó'ó ɔvi án unǐ nǐvi na ndakuijn kasa ndǎa xǎ'a kuqchi. ¹⁷ Ta saá ni, tá tayó'o on xǐin ra konǐ sǒ'o ra ña ká'an unǐ ndó xí'in ra, ta saá ndatɔ'on ndó xí'in na ve'e ño'o yukía ke'é ra. Tá on xǐin ra konǐ sǒ'o ra ña ká'an na ve'e ño'o, ta ke'é ndó xí'in tayó'o ndatán yóo ña ká'an ndó xí'in na ve'e kándixa Ndios, án ndatán yóo ña ká'an ndó xí'in ñii tǎa tǎ káya sǐ'un xǎ'a nagobierno ñoo Roma, saá ke'é ndó xí'in tayó'o.

¹⁸ 'Ta Ndios taxi ra ndayí nda'á ndó ña kǎ'an ndó yu kúu ñava'a ta yu kúu ña on vá'a ke'é nǐvi ñoyívi yó'o. Ta saá koo yu'ú ra xí'in ndó xǎ'a ndi'í ñayó'o.

¹⁹ 'Ta ká'anǐ xí'in ndó, tá yóo yu'ú ɔvi ndó ñoyívi yó'o xǎ'a ña ndukú ndó nǒo Ndios, ta saá Yivá j tǎ yóo ñoyívi nǐno kasa ndivi ra ña. ²⁰ Saá chi nǒo nákutá'an ɔvi án unǐ na ndíkɔn sǎtǎ j ta ká'an na xí'in j, ta yǐ'j yóo j xí'in nayó'o —káchí taJesús.

²¹ Ta saá tǎPedro nǐtɔndaǎ yatin ra nǒo taJesús, ta nǐndaǎa tǒ'on ña'á ra:

—Tata, ¿ndasaá yichǐ xǐnj ñó'ó kasa ká'no ini j xǎ'a tǎa tǎ ke'é ña on vá'a xí'in j? ¿Án vǎ'a andǎ uxǎ yichǐ kasa ká'no ini j xǎ'a ra?

²² Ta ndakuijn taJesús:

—On vása ká'an j xí'in ún andǎ uxǎ yichǐ kasa ká'no ini ún xǎ'a ra, ká'an j xí'in ún andǎ unǐ sǐkɔ uxu yichǐ uxǎ, saá kasa ká'no ini ún xǎ'a ra.

Cuento yó'o ndátɔ'on xǎ'a ɔvi tǎa níká

²³ Ta ndatɔ'on taJesús ñii cuento ña saná'a ra na:

—Ndatán yóo ñii tǎrey kóni ra ndasa vǎ'a ra kuenda xí'in na kisa chiño nǒo ra, saá yóo nǒo xá'nda chiño Ndios. ²⁴ Ta yóo ñii tǎa tǎ kisa chiño nǒo tǎrey, ta níká

* 18:24 Ñii talento kúu sǐ'un ña kúu ya'vi ñii tǎa tǎ kǐsa chiño xǎ'on kuǐya.

ra nõõ tarey uxu mil sji'un naní talento.* Ta kivi kixá'a tarey ndása va'a ra kuenda, ta nivi kixaa na xí'in ta níká yó'o. ²⁵ Ta on vása ní-kuchiño taxa'vi ra sji'un tarey, ta saá xá'nda chiño tarey ña sijkó na ra kuu ra esclavo, ndatán kasa chiño kitj saá kasa chiño ra nõõ xito'o ra. Ta xá'nda chiño tuku tarey ña sijkó na ñásí'i ra xí'in sa'ya ra, xí'in ndi'i ña kómí ra ña cha'vi ra ndi'i ña níká ra. ²⁶ Ta saá ta kisa chiño yó'o xikuxití ra ta xaku ndá'vi ra nõõ tarey, káchí ra saá: "Tata, kundá'vi ini ún koni ún yí'i, ta saá cha'vi ndi'i sji'un ña níká'j nda'a ún." ²⁷ Ta saá kundá'vi ini tarey xini ra tayó'o, ta kisa ká'no ini ra xa'a ña níká ra, ta taxi ra ndayi kuá'an ndíka tayó'o. ²⁸ Ta saá ta kisa chiño yó'o kee ra kuá'an ra, ta yichí nakutá'an ra xí'in inka tatá'an mji ra ta níká nõõ ra ñii ciento sji'un válí naní denario.† Ta tjin ra sijkon ta níká lo'o yó'o nõõ ra ta kixá'a ra sakuá'na ña'a ra, káchí ra saá xí'in ra: "iCha'vi yí'i vitin ña níká ún nõõj!" ²⁹ Ta saá tatá'an ra ta níká lo'o yó'o xikuxití ra ta xaku ndá'vi ra nõõ ra, ta káchí ra saá: "Kundá'vi ini ún koni ún yí'i, ta cha'vi ndi'i ña níká'j nda'a ún." ³⁰ Ta nji-xiin ra kundati ra. Ta saá chjkaa ra ta níká lo'o yó'o nõõ ra ini ve'e kaá andá cha'vi ra ndi'i ña níká ra. ³¹ Ta inka na kisa chiño nõõ tarey xini na ña ndó'o ta níká lo'o, ta kúchuchú ní ini na, ta nixa'an na ndato'on na xí'in tarey ndi'i ña xini na ndo'o ta níká lo'o yó'o. ³² Ta saá tarey ka'na ra ta kixaa ra tayó'o ini ra xa'a yó'o, ta kixaa ra nõõ ra, ta tarey níka'an ra xí'in ra, káchí ra saá: "iYó'o ta ndivá'a kúu ún! Kisa ká'no ini j xa'a ndi'i ña níká ún nõõj, chi xaku ndá'vi ún nõõj. ³³ Ñii kiva ndatán kisa ká'no ini j xa'a ún, saá xini ñó'o kasa ká'no ini ún xa'a tatá'an ún ta níká lo'o nõõ ún." ³⁴ Ta tarey njsaa ní ini ra, ta chjkaa ra tayó'o ini ve'e kaá, ta xá'nda chiño ra ña saxo'vi ña'a na andá kixaa kivi ña cha'vi ndi'i ra ña níká ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí tajesús.

³⁵ Ta tuku káchí tajesús saá:

—Ndátán ke'é tarey yó'o, ñii kiva saá ke'é Yivá'j Ndios xí'in ndó, tá on xjin ndó kasa ká'no ndino'o ini ndó xa'a natá'an ndó.

19

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kivi saná'a ra ña on vá'a sandakoo va'a ta ñásí'i ra
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Ta ndi'i níka'an tajesús xí'in na, ta saá kee ra estado Galilea ta kuá'an ra estado Judea ña nákaa inka tá'vi yu'u yuta

Jordán. ² Ta kuá'a ní nivi xindikon na sata ra, ta sanda'a ra na ndeé ndó'o.

³ Ta sava nafariseo kixaa na nõõ ra ña koto ndoso ña'a na, ta níka'an na xí'in ra:

—iÁn yoo yichí ñii ta sandakoo va'a ra ñásí'i ra xa'a ña káchí ini mji ra?

⁴ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá:

—iÁn on vása ní-ka'vi ndó to'on Ndios ña ká'an xa'a kivi kisa va'a Ndios ñoyívi yó'o? Chi Ndios kisa va'a ra ñii ta xí'in ñii ña'a. ⁵ Ta níka'an Ndios: "Xa'a ñayó'o ñii ta sandakoo ra yivá ra ta sandakoo ra sí'i ra ña tonda'a ra xí'in ñásí'i ra, ta na ovi yó'o nduu na ñii nivi", káchí to'on Ndios. ⁶ Ta saá, on sivi ka ovi nivi kúu na, saá chi ñii nivi kúu na nõõ Ndios. Ta nivi na sanakutá'an Ndios, nda ñii inka nivi on vá'a sata'vi tá'an na nayó'o —káchí tajesús xí'in na.

⁷ Ta ninda'ka to'on nafariseo tajesús:

—Ta saá, ndachun taxi ta Moisés ndayi nda'a ta ña kasa va'a ra tutu xa'a ña sandakoo va'a ra ñásí'i ra, ta ka'an ra ndayi ra ña ko'on ña?

⁸ Ta ndakuijn tajesús:

—Ta Moisés taxi ra ndayi ña sandakoo va'a nataa ñásí'i na chi ndó'o najudio nji-xiin ndó chikaa ndó to'on Ndios ini ndó. Chi xina'a kivi kixá'a ñoyívi on vása ní-chitóni Ndios sandakoo va'a ta ñásí'i ra. ⁹ Ta yí'i ká'an j xí'in ndó, tá ñii ña'a ña yoo yí'i ta on vása ní-ki'vi ña kuachi xí'in inka ta, ta yíi ña on ko'o yichí kómí ra sandakoo va'a ra ña. Tá ñii ta sandakoo va'a ra ñásí'i ra, ta tonda'a tuku ra, tayó'o kivi ra kuachi xí'in ñásí'i ra ña'ovi. Ta ta ta tonda'a xí'in ñaña'a ña ninda'o, kisa yíi ña, ta tayó'o kivi ra kuachi xí'in ña, chi ñásí'i tanoo kúu ña nõõ Ndios —káchí tajesús xí'in nafariseo.

¹⁰ Ta naxika xí'in ra níka'an na, káchí na saá xí'in tajesús:

—Tá on ko'o yichí sandakoo va'a ta ñásí'i ra, ta va'a ka on tonda'a ra.

¹¹ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá:

—Yoo nivi na on kivi naki'in to'on yó'o. Ta ndasaá kuiti nivi na chindee Ndios kuchiño naki'in va'a to'on yó'o. ¹² Yoo ta ta on vása tonda'a chi saá kaku ra. Yoo inka ta ta on kuchiño konj ñó'o ra ña'a, saá chi xa'nda na ra ña on konj ñó'o ka ra ña'a. Ta yoo inka ta ta chikaa ini on tonda'a, saá chi kóni ra kasa chiño ra nõõ Ndios. Ndi'i ta ta va'a kuchiño naki'in to'on yó'o, xini ñó'o kasa ndivi ra ña —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kivi chinoo ra nda'a ra sijn naválí
(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

† 18:28 Nii denario kúu sji'un ña kúu ya'vi ñii ta ta kisa chiño ñii kivi.

¹³ Ta kixaaŋ n̄vi xí'in naválí n̄q̄o yóo t̄ajesús ña chinóo ra nda'a ra s̄inj na, ta ndukú ra ñava'a n̄q̄o Ndios xa'a na. Ta naxíka xí'in ra ñika'an na xí'in n̄vi yó'o:

—Qn kixi ndó xí'in naválí yó'o —káchí na.

¹⁴ Ta ñika'an t̄ajesús saá:

—Taxi ndó naválí ná kixi na n̄q̄o j, qn kasi ndó n̄q̄o na ña kixi na, chí n̄vi na ndík̄on yichí n̄q̄o xá'nda chiño Ndios, ndatán yóo naválí yó'o, saá yóo na.

¹⁵ Ta chinóo ra nda'a ra s̄inj naválí yó'o, ta saá k̄ee ra ku'a'an ra ink̄a xiiña.

*Ñayó'o ká'an xa'a ñii t̄a t̄akuiká ní
(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)*

¹⁶ Ta ñii t̄a kixaaŋ ra n̄q̄o t̄ajesús, ta ñika'an ra, káchí ra saá:

—Tata maestro, t̄a va'a ini kúu ún, ¿ndá chiño va'a x̄inj ñó'ó ke'é j, ta taxi Ndios ña kutaku j xí'in ra ndi'i saá k̄ivj ña va'xi?

¹⁷ Ta ndakuijn t̄ajesús:

—¿Ndaq̄hun ká'an ún yj'j kúu t̄a va'a ini? Saá chí qn k̄oq̄ ndá ñii n̄vi va'a ini, ñii laá Ndios kuiti kúu t̄a va'a ndino'o ini. Tá kóni ún kutaku ún xí'in Ndios ndi'i saá k̄ivj ña va'xi, ta x̄inj ñó'ó kasa ndivi ún ndayí ra.

¹⁸ Ta saá ñindaq̄a t̄o'on tayó'o t̄ajesús, káchí ra:

—¿Ndá ndayí x̄inj ñó'ó kasa ndivi j? —káchí ra.

Ta ndakuijn t̄ajesús:

—Qn ka'ni ún n̄vi, qn k̄i'vi ún ku'achi ñoyivi xí'in ink̄a ña'a ñá qn s̄ivi kúu ñásí'í ún, qn kasa kúí'ná ún ña kómí n̄vi, qn ka'an ún ñavatá xa'a ink̄a n̄vi, ¹⁹ ta kasa t̄o'ó ún yivá ún, ta kasa t̄o'ó ún si'í ún, ta ñii k̄i'va ndatán k̄i'vi ini ún x̄inj ún xí'in m̄ji ún, saá kuki'vi ini ún koni ún natá'an ún —káchí t̄ajesús xí'in ra.

²⁰ Ta saá ndakuijn tayó'o, ñika'an ra xí'in t̄ajesús:

—Yj'j ndá lo'o j kisa ndivi j ndi'i saá ndayí yó'o. ¿An yóo ink̄a chiño kúmanj kasa ndivi j? —káchí ra.

²¹ Ta ndakuijn t̄ajesús:

—Tá kóni ún kuu ún t̄a va'a ndino'o ini, ta ku'a'an ún s̄ik̄o ún ndi'i ñakuiká kómí ún, ta saní'í ún s̄i'ún nda'a nandá'ví. Ta saá kukomí ún ñakuiká ndino'o xí'in Ndios ñoyivi ñino. Tá ndi'i ke'é ún ñava'a yó'o, ta kixi ún kundik̄on ún yj'j —káchí t̄ajesús xí'in ra.

²² Ta x̄inj s̄o'o tayó'o ña ñika'an t̄ajesús, ta kúchuchú ní ini ra, ta k̄ee ra ku'a'an ra, saá chí ku'a'a ní ñakuiká kómí ra.

²³ Ta ñika'an t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ȳo'v̄j ní k̄i'vi nakuiká yichí n̄q̄o xá'nda chiño Ndios.

²⁴ Tuku ká'an j xí'in ndó, vará ȳo'v̄j ní tá kuchiño ñii tícamello ya'a rí yavj xa'a túkú, ta ȳo'v̄j ní ka kuchiño ya'a ñii t̄akuiká ye'é ña k̄i'vi ra yichí n̄q̄o xá'nda chiño Ndios —káchí t̄ajesús xí'in na.

²⁵ Ta naxíka xí'in ra x̄inj s̄o'o na ña ñika'an t̄ajesús, ta ñaka'nda ní ini na, ta ñindaq̄a t̄o'on na ra:

—Tá ȳo'v̄j ní k̄i'vi nakuiká yichí Ndios, ta, ¿yu kúu n̄vi kuchiño k̄i'vi yichí Ndios ta kund̄o na xí'in ra?

²⁶ Ta t̄ajesús x̄ito ra n̄q̄o na, ta ñika'an ra xí'in na:

—N̄vi qn kúchiño na sakaku xí'in m̄ji na, ñii laá Ndios kúu t̄a kúchiño sakaku ña'a. Ndios kúchiño kasa ndivi ra ndi'i chiño. Qn k̄oq̄ ña ȳo'v̄j n̄q̄o Ndios.

²⁷ Ta ñika'an t̄a Pedro xí'in ra:

—Ta m̄ji ndj, xa sandakoo ndj ndi'i ñava'a ña x̄ikomí ndj, xa'a ña ndík̄on ndj sat̄a ún. ¿Yu kúu n̄vi ña'ni n̄vi ñayó'o? —káchí ra.

²⁸ Ta ñika'an t̄ajesús xí'in na:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, tá kixaaŋ k̄ivj ña nduxaá ñoyivi, ta yj'j, t̄a t̄a kixi n̄q̄o Ndios, koo j táyi ká'no tón livi ña ka'nda chiño j, ta m̄ji ndó na ndík̄on yj'j kund̄o ndó ux̄u ov̄j táyi ná'no, ta ka'nda chiño ndó n̄q̄o na ux̄u ov̄j ti'vi n̄vi ña'noo Israel.

²⁹ Ta ndi'i n̄vi na sandakoo ve'e na, án ñani na, án k̄i'va na, án yivá na, án si'í na, án ñásí'í na, án sa'ya na, án ño'o na, xa'a ña ch̄ikaŋ ini na k̄o'q̄n na yichí n̄q̄o xá'nda chiño Ndios, ta nayó'o naki'in na ñava'a n̄q̄o Ndios. Ñoyivi yó'o Ndios taxi ra nda'a na ku'a'a ní ka ñava'a, andá ñii ciento ñava'a xa'a ñii ñii ñava'a ña sandakoo na. Ta saá ñoyivi ñino Ndios taxi ra ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá k̄ivj ña va'xi. ³⁰ Ta saá ku'a'a ní n̄vi nan̄q̄o nduu na n̄vi nasondí'í, ta n̄vi nasondí'í vitin nduu na n̄vi nan̄q̄o —káchí t̄ajesús xí'in na.

20

Cuento yó'o ndát̄o'on xa'a n̄vi na kisa chiño xí'in t̄uva

¹ Ta ndát̄o'on t̄ajesús ñii cuento ña saná'a ra na:

—Ndatán yóo ñii t̄a t̄a kómí ño'o, saá yóo yichí n̄q̄o xá'nda chiño Ndios. Ta tayó'o k̄ee ra ve'e ra xitaŋ ní, ta ku'a'an ra ndukú ra na kasa chiño xí'in ra n̄q̄o ño'o n̄q̄o ñataŋ ra tón uva. ² Ta ñani'í ra n̄vi, ta ñika'an ra xí'in na: “Cha'vi j ndó'ó ñii s̄i'ún denario* tá k̄o'q̄n ndó kasa chiño ndó k̄ivj vitin n̄q̄o ño'o j n̄q̄o ñataŋ j tón uva.”

* 20:2 Ñii denario kúu s̄i'ún ña kúu ya'vi ñii t̄a t̄a k̄isa chiño ñii k̄ivj. † 20:3 Kaŋ jin xitaŋ ñani ña kaŋ unj n̄q̄o ña'noo Roma, chí kaŋ n̄q̄o n̄q̄o ña'noo Roma kúu kaŋ ux̄a xitaŋ.

Ta saá kuaʼan na kasa chiño na. ³ Ta kaa jin xitaan[†] tuku kuaʼan ra, ta xini ra sava nivi ndóo na ngyá'vi chi on koó chiño kómí na.

⁴ Ta njkaʼan ra xí'in na: "Ko'on ndó kasa chiño ndó nqo ño'oj nqo ñataan i tón uva, ta cha'vi j ndó'ó ña kúu ya'vi ndó." Ta saá kuaʼan na kasa chiño na nqo ra. ⁵ Ta kaa uxu ovi ta tuku kaa unj xikuaa[‡] tuku kee ra kuaʼan ra, ta naní'i ra nivi na kasa chiño nqo ra. ⁶ Ta kaa o'on xikuaa[§] tuku kee ra kuaʼan ra, ta naní'i ra inka nivi na ndóo mji ta on koó chiño kómí na. Ta njndaqa to'on ra na: "¿Ndachun ndivi ndaa ndóo mji ndó yó'o, ta on vása kisa chiño ndó?"

⁷ Ta ndakuijn na: "Chi nda ñii nivi on vása ní-kaʼan xí'in ndi kasa chiño ndi xí'in na." Ta saá njkaʼan ra xí'in na: "Ndó'ó ko'on ndó kasa chiño ndó nqo ño'oj nqo ñataan i tón uva, ta naki'in ndó ña kúu ya'vi ndó."

⁸ Tá xikuaa njketá ño'o kúu ña, ta ta xí'in ño'o nqo kisa chiño na njkaʼan ra xí'in ta ndiso chiño nqo na kisa chiño nqo ra, káchí ra saá: "Kana ún na kisa chiño kixi na yó'o, ta cha'vi ún na. Si'na kixá'á ún cha'vi ún na njki'vi sondí'i, ta sandi'i ún cha'vi ún na si'na njki'vi kisa chiño." ⁹ Ta kixaa na njki'vi kisa chiño kaa o'on xikuaa, ta ñii ñii na naki'in na ñii sj'un denario.

¹⁰ Ta saá kixaa na njki'vi nqo na xitaan ní kixá'á kisa chiño, ta nayó'o ndáti na naki'in ka na sj'un. Ta ñii ñii nayó'o naki'in na ñii laá sj'un denario. ¹¹ Ta kixá'á na ká'an kuáchí na nqo ta ta xí'in ño'o nqo kisa chiño na, ¹² káchí na saá xí'in ra: "Nivi na kisa chiño ñii laá hora, ta naki'in na sj'un ñii ki'va ndatán yóo ña naki'in ndi'j na kisa chiño ndivi ndaa, ta ndeé ní kisa chiño ndi ta ñi'ni ní nxi'j ndi."

¹³ Ta ndakuijn ta ta xí'in ño'o, káchí ra saá xí'in ñii tayó'o: "Tata migo, on vása ké'éj nda ñii ña on vá'a xí'in ún. ¿An on vása ní-kindoo yu'ú ún xí'in j naki'in ún ñii sj'un denario? ¹⁴ Va'a ná ki'in ún sj'un ún ta kuano'o ún vitin. Saá chi yí'j káchí ini j cha'vi j ñii sj'un ta kisa chiño sondí'i ndatán yóo ña cha'vi j yó'o." ¹⁵ ¿An on koó yichí kómíj ke'éj ña kóni j xí'in sj'un j? ¿An kisa kuíni ini ún chi ta va'a ini kúu j xí'in nivi?", káchí ta xí'in ño'o xí'in ta kisa chiño nqo ra. ¹⁶ Ta saá nivi nanóo nduu na nivi nasondí'i, ta nivi nasondí'i vitin nduu na nivi nanóo. Saá chi Ndios nákana ra kua'a ní nivi, ta lo'o kuiti kúu na naqaxin ra —káchí taJesús xí'in na.

Nayó'o ká'an xa'a taJesús ndát'o'on ra xa'a ña kivi'ra

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Ta kuaʼan taJesús yichí kuán ndaa ñoo Jerusalén, ta tava síin ra uxu ovi naxíka xí'in ra, ta njkaʼan ra xí'in na:

¹⁸ —Ta vitin kuaʼan yó yichí kuán ndaa ñoo Jerusalén, ta ñii ta nataxi ra yí'j, ta kúu ta ta kxi nqo Ndios, nda'a naná'no nqo nasutu, xí'in nda'a na sáná'a ndayí Ndios. Ta nayó'o káchí na yí'j xíní ñó'ó kivi j, ¹⁹ ta nataxi na yí'j nda'a na on vása kúu najudio ka'ni na yí'j. Ta kusiki ní na yí'j, kuaku ndaa na yí'j, kani ní na yí'j xí'in kuártá, ta sondí'i ka'ni na yí'j nda'a tón cruz. Ta kivi unj natakui j —káchí taJesús.

Nayó'o ká'an xa'a si'i taJacobo xí'in taJuan

kivi ndukú ña ñii ñava'a nqo taJesús

(Mr. 10:35-45)

²⁰ Ta saá kixaa si'i taJacobo* xí'in taJuan, sa'ya taZebedeo kúu ra, ta kixaa ñá xí'in ovi sa'ya ñá nqo taJesús, ta xixuxití ñá chi ndukú ñá ñii ñava'a nqo ra. ²¹ Ta njkaʼan taJesús xí'in ñá:

—¿Ndá ñava'a kóni ún ke'éj xí'in ún?, nana.

Ta ndakuijn ñá:

—Tata, kivi kixá'á ún ka'nda chiño ún ñoyívi, taxi ún ná koo ñii sa'ya j táyi tón kundichi sijn kua'á ún ta inka ra koo táyi tón kundichi sijn yitin ún.

²² Ta ndakuijn taJesús, njkaʼan ra xí'in ovi sa'ya ñá:

—On vása kúndaq ini ndó yukia ndukú ndó nqo j xa'a mji ndó. ¿An ndixa kúndeé ndó xo'vi ní ndó ndatán xo'vi yí'j?

Ta ndakuijn na ovi yó'o:

—Kúchiño va ndi —káchí na xí'in taJesús.

²³ Ta njkaʼan taJesús xí'in na:

—Ndixa xo'vi ní ndó ñii ki'va ndatán xo'vi yí'j. Ta on kúchiño taxij ndayí kundoo ndó táyi tón kuita sijn kua'á j xí'in sijn yitin j. Saá chi Yivá j Ndios kúu ta ta chitóni yu kúu nivi kundoo táyi kán —káchí taJesús xí'in ovi tayó'o.

²⁴ Ta xini sq'o inka uxu naxíka xí'in taJesús yukia ndukú ovi ta yó'o nqo ra, ta kixá'á na nisaq ní na xini na ta ovi yó'o. ²⁵ Ta taJesús kana ra vaxi ndi'i na nqo ra, ta njkaʼan ra xí'in na:

—Xini ndó na ndiso chiño nqo na ñoo inka xiiña, nayó'o kisa ká'no xí'in mji na, ta yá'a ní ndeé xá'nda chiño na nqo nivi.

²⁶ Ta mji ndó, on vá'a kutaku ndó saá. Tá ñii ta kóni ra kuu ra taká'no nqo ndó'ó, xini ñó'ó nduu ra ta kasa chiño nqo ndó.

²⁷ Tá ñii ta kóni ra kuu ra tanóo nqo ndó'ó, xini ñó'ó nduu ra tamozo nqo ndó.

²⁸ Ta yí'j, ta ta kxi nqo Ndios, kixi j xa'a

[‡] 20:5 Kaa uxu ovi ndivi naní ña kaa jñq nqo ñaño Roma, ta kaa unj xikuaa naní ña kaa jin nqo ñaño Roma.

[§] 20:6 Kaa o'on xikuaa naní ña kaa uxu ñii nqo ñaño Roma. * 20:20 TaJacobo, inka kivi ra kúu Santiago.

ña chindee j̄ n̄vi, ta ɔn s̄ivj̄ x̄a'á ña chindee n̄vi yj̄'j̄ kúu ña k̄ix̄ij̄. Ta taxi x̄i'in m̄ij̄j̄ ña k̄ivj̄j̄, ta x̄i'in ñayó'o cha'vi'j̄ ña va'a saña kuá'á ní n̄vi n̄o ndi'i ña ɔn va'a ndiso na —káchi t̄ajesús.

Ñayó'o ká'an x̄a'á t̄ajesús k̄ivj̄ sanda'a ra ɔvi t̄akuáá

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Ta saá kee t̄ajesús x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra ñoo Jericó, kuá'an na yichj̄, ta kuá'á ní n̄vi ndik̄on kuá'an saɬa na. ³⁰ Ta ndóo ɔvi t̄akuáá yu'u yichj̄ yó'o, ta x̄inj̄ s̄o' ra yá'a t̄ajesús yichj̄, ta x̄i'in ndi'i ndee ra n̄ka'an ra, káchi ra saá:

—Tata, sa'ya t̄David, ¡ná kundá'vi ini ún koni ún ndj̄'j̄! —káchi ra.

³¹ Ta n̄vi na kuá'an yichj̄ n̄ka'an na x̄i'in ra:

—¡Kasi ndó yu'u ndó! —káchi ra.

Ta n̄-chikaɬ s̄o' ɔvi t̄akuáá ña n̄ka'an na x̄i'in ra, ta k̄ix̄á'á ra ndee va'a ka ká'an ra:

—Tata, sa'ya t̄David, ¡ná kundá'vi ini ún koni ún ndj̄'j̄! —káchi ra.

³² Ta x̄ikundichj̄ t̄ajesús yichj̄ yó'o, ta k̄ana ra ɔvi t̄akuáá kixi ra n̄o ra, ta t̄ajesús n̄j̄ndaɬa t̄on ra t̄akuáá yó'o:

—¿Yukia kóni ndó ke'éj̄ x̄i'in ndó? —káchi ra.

³³ Ta ndakuijn ɔvi t̄akuáá, káchi ra saá:

—Tata, kóni ndj̄ sanda'a ún nduchy n̄o ndj̄, ta va'a koto ndj̄ —káchi ra.

³⁴ Ta kundá'vi ní ini t̄ajesús x̄inj̄ ña'á ra, ta n̄j̄tonɬa nda'á ra nduchy n̄o ra. Ta x̄andik̄on nduva'a nduchy n̄o ɔvi ra saá, ta xa va'a x̄ito ra, ta saá n̄akundik̄on ɔvi ra saá saɬa t̄ajesús.

21

Ñayó'o ká'an x̄a'á t̄ajesús k̄ivj̄ n̄k̄i'vi ra ñoo Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ K̄ivj̄ kuá'an t̄ajesús x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra yichj̄ ña kuá'an ñoo Jerusalén, ta n̄ixaɬ na ñoo Betfage, ña nákaɬ n̄o x̄ik̄j̄ tón Olivo. Ta t̄ajesús n̄ka'an ra x̄i'in ɔvi nax̄ika x̄i'in ra, ² káchi ra saá:

—Kuá'an ndó ñoo ña x̄ito ndaa ndó kaɬ. Tá n̄ixaɬ ndó ñoo kaɬ, ta nani'i ndó ñii burra nó'ni rí, ta ñii sa'ya rí x̄i'in rí. Ta ndaxin ndó rí ta kixi ndó x̄i'in rí yó'o. ³ Tá yóo n̄vi na ndaka t̄on ndó'o: “¿Ndachun ndáxin ndó kitj̄ yó'o?”, káchi na x̄i'in ndó, ta ndakuijn ndó, káchi ndó saá x̄i'in na: “TáKá'no n̄o yó x̄inj̄ ñó'o rí, tá ndj̄'j̄ x̄inj̄ ñó'o ra rí, ta kama ní nataxi ra rí nda'á ndó”, káchi ndó x̄i'in na —káchi t̄ajesús.

⁴ Ta ndi'i ñayó'o n̄ix̄j̄yo, chi saá x̄inj̄ ñó'o kundivi ña n̄ka'an Ndios x̄i'in t̄aprofeta, chi t̄aprofeta n̄taa ra t̄on ña káchi saá:

⁵ Ka'an ún x̄i'in nañoo Jerusalén:*

“Koto ndó, t̄Rey ñoo ndó vaɬi ra n̄o ndó, t̄a ndá'vi ini kúu ra, yóso ra ñii burro, yóso ra ñii burro lo'o, sa'ya tí ndiso ñavee”,

káchi t̄on Ndios.

⁶ Ta kuá'an ɔvi nax̄ika x̄i'in t̄ajesús, ta k̄isa ndivi na chiño ndatán yóo ña n̄ka'an t̄ajesús x̄i'in na. ⁷ Ta saá ndikó na k̄ixaɬ na n̄o t̄ajesús x̄i'in burra ta x̄i'in sa'ya rí. Ta ch̄inóo na tikot̄o na saɬa rí, ta saá n̄akoso t̄ajesús ta kuá'an ra yichj̄. ⁸ Ta kuá'á ní n̄vi ch̄indoo na tikot̄o na yichj̄ n̄o yá'a ra kuá'an ra, ta sava n̄vi x̄a'nda na n̄o nda'á tón yit̄on ta ch̄indoo na nó yichj̄ ña yá'a ra saɬa nó, saá k̄isa t̄o' na ra. ⁹ Ta n̄vi kuá'an si'na n̄o ra x̄i'in na ndik̄on kuá'an saɬa ra, ndee ní kúsij̄ ini na, ta ká'an na, káchi na saá:

—¡Kasa ká'no yó Ndios x̄a'á sa'ya t̄David yó'o! ¡Ná ke'é Ndios ñava'a x̄i'in t̄ayó'o, t̄a t̄ k̄ixaɬ x̄i'in ndayí Ndios! ¡Ná kanóo síkón ñat̄o' Ndios! —káchi n̄vi na kuá'an x̄i'in t̄ajesús.

¹⁰ Ta t̄ajesús n̄k̄i'vi ra ñoo Jerusalén, ta ndi'i nañoo yó'o ñii n̄is̄is̄o na, ndaka t̄on na ta ká'an na x̄i'in tá'an na:

—¿Yu kúu t̄ayó'o? —káchi na.

¹¹ Ta ndakuijn n̄vi na kuá'an x̄i'in t̄ajesús:

—Tayó'o kúu t̄ajesús, t̄aprofeta t̄a kee ñoo Nazaret estado Galilea —káchi na.

Ñayó'o ká'an x̄a'á t̄ajesús k̄ivj̄ t̄ava ra ndi'i na síkó ke'e yé'e ve'e ño' ká'no

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² Ta n̄k̄i'vi t̄ajesús ke'e yé'e ve'e ño' ká'no, ta k̄ix̄á'á ra táva ndi'i ra na síkó x̄i'in na sáta ña kee na k̄o'ɔn na. Ta sandiva ra mesa n̄vi na sáma sj̄'ún, ta xaɬa ra táȳi na síkó t̄is̄ata. ¹³ Ta n̄ka'an ra x̄i'in ndi'i na:

—Saá káchi t̄on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á: “Ve'ej̄ kunaní ña ve'e n̄o k̄o'ɔn n̄vi ña ka'an na x̄i'in j̄”, káchi t̄on Ndios. Ta ndó'o, ɔn vása va'a ke'é ndó, chi sanduu ndó ve'e yó'o ñii kavua nakuí'na —káchi t̄ajesús x̄i'in na.

¹⁴ Ta saá n̄vi nakuáá x̄i'in n̄vi na ɔn k̄ivj̄ kaka k̄ixaɬ na n̄o t̄ajesús ve'e ño' ká'no yó'o, ta sanda'a ra na. ¹⁵ Ta na sáná'a ndayí Ndios x̄i'in naná'no n̄o nasut̄ȳ n̄isaɬ ní na x̄inj̄ na t̄ajesús, chi x̄inj̄ na ndi'i milagro ke'é ra, ta x̄inj̄ s̄o' na n̄ka'an naválí na yíta ke'e yé'e ve'e ño' ká'no, x̄i'in ndi'i ndee na káchi na saá:

—¡Kasa ká'no yó Ndios x̄a'á sa'ya t̄David yó'o!

* 21:5 Inka k̄ivj̄ n̄ni ñoo Jerusalén kúu Sion.

¹⁶ Ta na sán'a a ndayí Ndios xí'in naná'no nqo nasutü nįndaką tō'on na tajesús:

—¿Án xini sō'ō ún yukia ká'an navalı yó'ō?

Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá:

—Oon, xini sō'ō j ña ká'an na. Ta ndó'ó, ¿án on vása ní-ka'vi ndó tō'on Ndios, nqo káchí ña saá?:

Ndios chitóni ra ká'an navalı ñatō'ó xā'a ra.

Nda yu'u navalı xí'in yu'u navalı pá'a na chíchín naki'in ra ñatō'ó, káchí tō'on Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹⁷ Ta sandakoo tajesús naná'no yó'ō ta kua'an ra ñoo Betania, nqo nįkįsin ra ñii ñoo.

Ñayó'ō ká'an xā'a ña sátavi chí'ña tajesús tón higo

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Ta xitaan ní kúu ña, ta kee tajesús ñoo yó'ō ndikó ra kua'an ra ñoo Jerusalén, ta xí'i ní ra soko. ¹⁹ Ta xini ra ñii tón higo yatin yu'u yichí, ta nįxaa yatin ra nqo ñindichi nó, ta nį-naní'i ra nda ñii ku'i'i nda'a nó. Nina yukü kuiti yoo nda'a nó. Ta saá nįka'an ra xí'in tón higo yó'ō, káchí ra saá:

—Qn koon ka ku'i'i nda'a ún nda ñii kivi ña vaxi —káchí ra.

Ta xandikon nįyichí tón higo yó'ō. ²⁰ Ta xini naxika xí'in ra yukia nįndo'ō tón higo yó'ō, ta naka'nda ní ini na, ta nįndaką tō'on na tajesús:

—¿Ndachun kama ní nįyichí tón higo yó'ō? —káchí na xí'in ra.

²¹ Ta ndakuijn tajesús:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, tá kándixa ndino'ō ini ndó Ndios, ta on vása xika ovi ini ndó, ta saá kuchiño kasa ndivi ndó ndatan yoo ña ke'éj xí'in tón higo yó'ō. Tá ká'an ndó, káchí ndó saá xí'in ñii xikí ká'no: “Kuta'a ún ta kō'on ún sakana xí'in mji ún nqo mįni”, ta saá koo ña. ²² Tá kándixa ndino'ō ini ndó Ndios, ta naki'in ndó ndi'i ña ndukú ndó nqo ra.

Ñayó'ō ká'an xā'a ndayí ña kómi tajesús ke'é ra chiño

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Ta kįxaa tajesús ke'e yé'é ve'e ñō'ō ká'no ta sán'a ra nįvi, ta naxikua'a nqo najudío xí'in naná'no nqo nasutü kįxaa na nqo ra, ta nįndaką tō'on na ra:

—¿Mikía kįxi ndayí ke'é ún ñayó'ō? ¿Yu kúu na taxí ndayí nda'a ún ke'é ún chiño yó'ō saá? —káchí na xí'in ra.

²⁴⁻²⁵ Ta ndakuijn tajesús:

—Ta yi'i kóni j ndaką tō'on j ndó'ó ñii laá tō'on. ¿Mikía kįxi ndayí tajuan sakuchu ra nįvi? ¿Án taxí Ndios ndayí nda'a ra? ¿Án nįvi kúu na taxí ndayí nda'a ra ña sakuchu

ra nįvi? Tá ndakuijn ndó ña ndaką tō'on j ndó'ó, ta saá ká'an j xí'in ndó mikía kįxi ndayí ke'é j chiño yó'ō —káchí tajesús xí'in na.

Ta saá kįxá'a na ká'an tá'an xí'in mji na:

—¿Ndasaá koo ndakuijn yó vitin? Chi tánan ká'an j Ndios taxí ndayí nda'a tajuan, ta saá ndaką tō'on tajesús mji yó: “¿Ndachun on vása ní-kándixa ndó ña nįka'an ra?” ²⁶ Tánan ká'an yó nįvi kuiti kúu na taxí ndayí nda'a tajuan, ta saá yijo ní sasaa yó naño, chi nayó'ō kándixa na ndi tajuan xįkuu ra ñii taprofeta —káchí na, ká'an tá'an na.

²⁷ Ta saá ndakuijn na, káchí na si'a xí'in tajesús:

—Qn xini ndi yu kúu na taxí ndayí nda'a tajuan —káchí na.

Ta saá tajesús nįka'an ra xí'in na:

—Ta ni yi'i, on ká'an j xí'in ndó mikía kįxi ndayí kómi j ña ke'éj chiño yó'ō —káchí ra.

Cuento yó'ō ndato'on xā'a ñii tqa tq kómi ovi sā'ya

²⁸ Ta tajesús nįndaką tō'on na ra:

—¿Yukia kani sįni ndó xā'a ña kóni j ndato'on j xí'in ndó vitin? Saá ndo'ō ñii tqa, kómi ra ovi sā'ya ra. Ta nįka'an ra xí'in sā'ya ra tanqó, káchí ra saá: “Sā'ya j, kō'on ún vitin kasa chiño ún nqo ño'ō j nqo ñataan j tón uva.” ²⁹ Ta ndakuijn sā'ya ra: “Qn kō'on j”, káchí ra, ta saá nįya'a ñii káni lo'ō ta ñandikó ini ra, ta nįka'an ra kįsa chiño ra. ³⁰ Ta saá tqa tq kómi ovi sā'ya yó'ō nįka'an ra xí'in inką sā'ya ra, ñii kį'va nįka'an ra xí'in tanqó. Ta ndakuijn sā'ya ra tawji yó'ō, káchí ra saá: “Va'a, tata, kō'on j”, káchí ra, ta tayó'ō on vása ní-xa'an ra kasa ndivi ra chiño. ³¹ Ta vitin, ¿yukia xáni ini ndó? ¿Ndá sā'ya tayó'ō kúu tq kįsa ndivi ña xā'nda chiño yivá ra? —káchí tajesús.

Ta ndakuijn na:

—Tanqó kúu tq kįsa ndivi chiño ña kóni yivá ra —káchí na.

Ta saá nįka'an tajesús xí'in na:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, nįvi na káya sį'ún xā'a nagobierno, xí'in náña'a ná kįsin xí'in kua'a ní tqa, kúu na si'na ka kúchiño kį'vi nqo ndó yichí nqo xá'nda chiño Ndios. ³² Chi tajuan kįxi ra nqo ndó ña saná'a ra ndó'ó ndasaá va'a kutaku ndó nqo Ndios, ta nį-xiin ndó kándixa ndó ra. Ta na káya sį'ún xā'a nagobierno xí'in náña'a ná kįsin xí'in kua'a ní tqa, ñandikó ini na ta kándixa na ña nįka'an ra. Ta ndó'ó xini ndó ndi'i ñayó'ō, ta nį-xiin ndó ñandikó ini ndó, ta on vása ní-kándixa ndó ra —káchí tajesús.

Cuento yó'o ndátq'on xá'q nivi na on vá'a na táti ño'q nqo yóo tón uva

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Ta nika'an tajesús:

—Koni sq'o ndó inká cuento ña saná'a j ndó'ó. Saá ndo'ó ñii taa, nataan ra tón uva. Ta kisa va'a ra ñii namá xino nduu ña ndi'i nqo ño'q nqo nataan ra tón uva. Ta xata ra nqo ño'q ña kisa va'a ra ñii nqo ko'on ndutá tiuva, ta kisa va'a ra ñii torre nqo kundqo nivi kundaa na tón uva yó'o.

'Ta saá satati ra ño'q ra xí'in tón uva ra inká nivi, ta kee ra kuá'an ra inká ñoo xiká ní. ³⁴ Ta kixaa yatin kivi ña ka'nda na tiuva yó'o, ta taa tá xí'in yiton tón uva t'ví ra namozo ra kuá'an na naki'in na sava tiuva ña kuu ya'vi ra. ³⁵ Ta nivi na táti ño'q nqo yóo tón uva tjin na namozo yó'o, ta kani ní na ñii tayó'o, ta xá'ni na ñii t'atá'an tayó'o, ta koon na yuu inká ra. ³⁶ Ta taa tá xí'in yiton tón uva t'ví ra kuá'a ká namozo kuá'an na naki'in na tiuva, ta ñii k'va nindo'o nanó, saá ndó'o nayó'o.

³⁷ 'Ta saá taa tá xí'in yiton tón uva t'ví ra sa'ya nivi ra kuá'an ra nqo na táti ño'q, chí xani ini ra: "Ndixa kasa to'ó na sa'ya mii yó." ³⁸ Ta na táti ño'q xini na kixaa talo'o sa'ya ra, ta nika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá: "Takaá kuu sa'ya tá nataan tón uva, ta sa'ya ra yó'o kuu tá naki'in ñakuiká xí'in ño'q yó'o táná kivi yivá ra. Na'a ndó ná ko'yo ka'ni yó ra, ta kindqo yó xí'in ndi'i ñakuiká ra", káchí na. ³⁹ Ta saá tjin na ra, ta sákana na ra ndá satá namá ña xino nduu nqo yóo tón uva, ta xá'ni na ra. Saá ndi'i cuento yó'o —káchí tajesús.

⁴⁰ Ta tajesús nindaqá to'on ra nivi na xini sq'o cuento yó'o:

—¿Yukía xani ini ndó? Kivi ndikó taa tá xí'in yiton tón uva, ¿yukía kundo'o nivi na táti ño'q nqo yóo tón uva, kasa tá xí'in ño'q?

⁴¹ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—On kundá'ví ini ra koni ra nivi na on vá'a na táti ño'q nqo yóo tón uva, ta sandi'i ra xá'a na. Ta satati tuku ra ño'q ra inká nivi, ta nataxi na tiuva nda'a ra ña kuu ya'vi ra —káchí na.

⁴² Ta nika'an tajesús xí'in na:

—¿An on vása ní-ka'vi ndó to'on Ndios, ña káchí saá?:

Yóo yuu ña nj-xiin nivi na kisa va'a ve'e koni ñó'ó na,

ta mii yuu yó'o nduu ña yuu ñanqó nákaa xá'a ve'e.

Ndios kuu tá kisa ndivi saá, ña'a livi ní kuu ña ke'e Ndios,

ta mii yó náka'nda ini yó xini yó ñayó'o, káchí nivi,

káchí to'on Ndios. ⁴³ Ta saá ká'an j xí'in ndó, Ndios tava ra ndó'ó nqo xá'nda chiño ra, ta taxi ra kundqo inká nivi nqo xá'nda chiño ra, ta nivi yó'o kuu na kasa ndivi ña kóni Ndios. ⁴⁴ Ndi'i nivi na kaki'i ta nakava na satá yuu ña nduu ñanqó yó'o, nivi yó'o ndi'i xá'a na; ta yuu yó'o, tá nakava ña satá nivi, ta chí'ma ña na, ndá nduu na yaá —káchí tajesús xí'in na.

⁴⁵ Ta xini sq'o nafariseo xí'in naná'no nqo nasutu cuento ña ndátq'on tajesús, ta kundaa ini na cuento yó'o ká'an ña xá'a mii na. ⁴⁶ Ta saá xani sinj na ndúkú na ndasaá koo tiin na ra, ta on vása ní-kuchiño na, chí yí'vi na kotqo saá ñaño, chí ndi'i ñaño kándixa na tajesús kuu ra ñii taprofeta.

22

Cuento yó'o ndátq'on xá'q yu kuu nivi na kuxu viko ká'no xí'in Ndios
(Lc. 14:15-24)

¹ Ta tuku ndátq'on tajesús ñii cuento ña saná'a ra nafariseo xí'in naná'no nqo nasutu, káchí ra saá:

² —Ndátan yóo ñii tarey xakjn ra ñii viko ká'no ña tonda'a sa'ya ra, saá yóo yichi nqo xá'nda chiño Ndios. ³ Ta mii kivi viko t'ví ra namozo ra kuá'an na nakana na nivi na xa ndátq'on ra xí'in koo viko yó'o, ta nj-xiin na kixi na. ⁴ Ta saá tuku t'ví ra inká namozo ra, káchí ra saá: "Kq'on ndó ká'an ndó si'a xí'in nivi na kana j: Xa yóo ndivi ndi'i ña kuxu ndó. Xa nixi'j sindiki xí'in inká kití tí ndu'u sana tarey kuxu ndó; xa yóo ti'va ndi'i ña'a. Kama ndó kixi ndó viko tonda'a, káchí ndó xí'in na", káchí tarey xí'in namozo. ⁵ Ta nivi na kana ra yó'o nj-xiin na ko'on na viko, ta sava na kee kuá'an nqo chí'i na, ta inká na kuá'an nqo kisa chiño na. ⁶ Ta inká na tjin na namozo tarey, ta saxo'vi ña'a na, ta xá'ni ña'a na. ⁷ Ta xini sq'o tarey ña nindo'o namozo ra, ta saá ndeé ní nisaar ra. Ta t'ví ra natropa ña sandi'i na xá'a ndi'i nivi na xá'ni namozo ra ta chikaq na ño'q ña koqo ndi'i ñoo nayó'o. ⁸ Ta saá nika'an ra xí'in inká namozo ra: "Xa yóo ndivi ndi'i viko tonda'a, ta nivi na si'na kana j kixi viko, on vása kómí ká na ndayí kixi na. ⁹ Ta vitin ko'on ndó ndi'i yichi nqo nákutá'an nivi ta nakaya ndó na ná kixi na viko." ¹⁰ Ta saá kee namozo kuá'an na yichi, ta ñakaya na ndi'i nivi na ñani'i na yichi, nava'a an na on vá'a kuu na, ta saá chutú ndaa ve'e nqo yóo viko tonda'a.

* 22:11 Si'a nixiyo viko tonda'a xina'a: taa tá ká'an viko yó'o sání'i ra tikotqo yaa kundixin ñii ñii nivi na kivi kuxu nqo viko.

11 "Ta kixaa tarey viko ta chindee ra na nakuta'an yó'o, ta nakoto ra ñii taa on vása ndixin ra tikoto yaa ña ndixin na ñó'o viko tonda'a.* 12 Ta njindaqa to'on ra tayó'o: "Tata, jinda chun niki'vi ún yó'o, ta on koto tikoto yaa ndixin ún?" Ta tayó'o on vása ní-kundaa ini ra ndasaá koo ndakuijn ra. 13 Ta tarey njika'an ra xí'in namozo ra: "Katón ndó nda'a xí'in xa'a tayó'o ta tava ndó ra ke'e, ta chikaa ndó ra nqo naa ní, nqo ndeé ní kuaku ra, nqo ndeé ní xo'vi ra", káchí tarey. 14 Saá chi Ndios nákana ra kua'a ní ñivi, ta lo'o kuiti kúu na nakaxin ra —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'an xa'a ña chá'vi ñivi kota nda'a nagobierno

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

15 Ta saá nafariseo kee na kua'an na, ta nakoo yu'ú na ndasaá koo ndukú na ña ka'an tajesús to'on on vá'a ña kuchiño na chikaa na ra kuachi. 16 Ta ti'vi na na ndikón sata na xí'in na ndikón partido ta Herodes, ta kixaa na nqo tajesús, ta njika'an na saá xí'in ra:

—Tata maestro, xini ndi yó'o kúu ún taa ta ká'an ñandaq, ta sáná'a ún ñandaq xa'a yichí Ndios. Ta on vása ndí'i ini ún ña ká'an ñivi xa'a ña sáná'a ún, ta on vása nákanin ún ñivi, ta ñii ki'va ká'an ún xí'in ndí'i na. 17 Ta saá ka'an ún yukia xani ini ún. ¿Án va'a cha'vi yó kota nqo tarey César ñoo Roma? ¿Án on vá'a cha'vi yó ña? —káchí na xí'in ra.

18 Ta tajesús kúndaq ini ra ndí kóni na koto ndoso na ra, ta njika'an ra xí'in na:

—¡Na ovi yu'ú kúu ndó'ó! ¿Nda chun kóni ndó koto ndoso ndó yi'j? 19 Taxi ndó sj'ún ña chá'vi ndó kota ná koto i nqo ña.

Ta saná'a na ñii sj'ún naní denario.† 20 Ta saá njindaqa to'on ra na:

—¿Yo na'ná, ta yo kivi kúu ña yóo nqo sj'ún yó'o?

21 Ta ndakuijn na:

—Sj'ún yó'o kómí ña na'ná xí'in kivi tarey César.

Ta saá njika'an tajesús xí'in na:

—Taxi ndó nda'a tarey César ña kúu kuenda ra, ta taxi ndó nda'a Ndios ña kúu kuenda Ndios —káchí tajesús xí'in na.

22 Ta xini so'o na ña njika'an ra xí'in na, ta naka'nda ní ini na. Ta saá sandakoo na ra, ta kee na kua'an na.

Ñayó'o ká'an xa'a ñivi nixi'i ta nataka na

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 Ta mji kivi yó'o, nasaduceo kixaa na nqo tajesús. Nasaduceo yó'o kúu naná'no

na sáná'a ta ká'an na ndí na nixi'i on vása natakú ka na. Ta njindaqa to'on na tajesús:

24 —Tata maestro, ndayi Ndios ña njtaa ta Moisés, káchí ña saá: "Tá ñii taa nixi'i ra, ta on koto sa'ya ra ní-xiyo xí'in ñásí'i ra, ta ñani ra xini ñó'o tonda'a ra xí'in ña njndqo yó'o, ña kivi koo sa'ya na. Ndatán koo sa'ya ta nixi'i, saá koo sa'ya nayó'o", káchí ndayi ña njtaa ta Moisés. 25 Ta, zyukia káchí yó'o xa'a ñayó'o? Chi saá ndo'o natá'an ndi, uxá ñani kúu ra. Tanqó tonda'a ra xí'in ñii ña'a, ta nixi'i ra, ta on koto sa'ya na ní-xiyo. Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o. 26 Ñii ki'va ndo'o tanqó, saá ndo'o inka ñani ra. Taqvi nixi'i ra, ta on koto sa'ya na ní-xiyo. Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koto sa'ya na. Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koto sa'ya na. Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koto sa'ya na. Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koto sa'ya na. Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñaña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koto sa'ya na. 27 Ta saá nixi'i mji ñaña'a yó'o. 28 Ta kivi natakú ndí'i na nixi'i, zyukú taa kuu yi' ñaña'a yó'o?, chi ndí'i taa uxá ñani nixiyo ra xí'in ña —káchí na xí'in tajesús.

29 Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Sándá'vi xí'in mji ndó, chi naa ní ini ndó, on vása kúndaq ini ndó ña ká'an to'on Ndios, ni on vása kúndaq ini ndó ña kúu ndeé Ndios. 30 Saá chi kivi natakú ñivi na nixi'i, on vása tonda'a ka na ñoyivi ñino, ni on vása taxi na sa'ya na tonda'a na xí'in inka ñivi. Ndatán yóo naangel ñoyivi ñino, saá koo ñivi na kundqo xí'in Ndios. 31 Xa'a ña natakú na nixi'i, zan on vása ní-ka'vi ndó yukia njika'an Ndios xí'in ta Moisés xina'a? Káchí ra saá: 32 "Yi'j kúu Ndios, ta ta Abraham, ta Isaac, xí'in ta Jacob kisa to'o ra yi'j vitin", káchí Ndios. Ta xí'in to'on yó'o kúndaq ini yó ndí táku ka xii sikuá yó yó'o, chi na ndixa nixi'i on kuchiño na kasa to'o na Ndios —káchí tajesús xí'in na.

33 Ta xini so'o ñivi ña njika'an ra xí'in nasaduceo, ta naka'nda ní ini na.

Ñayó'o ká'an xa'a ndayi ña xini ñó'o ní ka nqo inka ndayi

(Mr. 12:28-34)

34 Ta nafariseo xini so'o na ndí tajesús sa'ya ra yu'ú nasaduceo ta on vása ní-naní'i ka na ña ka'an na xí'in ra, ta saá nafariseo nakuta'an xí'in ta'an mji nayó'o. 35 Ñii tafariseo yó'o kúu ñii taa ta xini va'a

† 22:19 Ñii denario kúu sj'ún ña kúu ya'vi ñii taa ta kisa chiño ñii kivi.

ndayí ña ñitaa taMoisés, ta nɛndaq̄a to'on ra ña koto ndoso ra taJesús, káchí ra saá:
³⁶—Tata maestro, ¿ndá ndayí Ndios kúu ña xínj ñó'ó ní ka ñoq ndi'i inka ndayí? —káchí ra.

³⁷ Ta ndakuijn taJesús:
 —Ndayí ña xínj ñó'ó ní ka kúu ñayó'o: “Kuki'vi ini yó koni yó Yivá yó Ndios xí'in ndi'i ním̄a yó, xí'in ndi'i ini yó, xí'in ndi'i sijn̄ yó.” ³⁸ Ñayó'o kúu ndayí ñanoq̄o, ña xínj ñó'ó ní ka. ³⁹ Ndatán sáná'a ndayí ñanoq̄o, saá sáná'a ndayí ñanoq̄i, káchí ña saá: “Ñii k'va ndatán k'vi ini yó xínj yó xí'in m̄ji yó, saá kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó.” ⁴⁰ Qv̄j ndayí yó'o kúu ña ná'no va'a, ta kúu ña ñoq̄ k̄aku ndi'i inka ndayí ña ñitaa taMoisés, ta ñoq̄ ñayó'o k̄ee ndi'i to'on ña sáná'a naprofeta x̄ina'á.

Ñayó'o ká'an x̄a'q̄ yu kúu nave'e Cristo (Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Ta ndóo ka nafariseo, ta taJesús nɛndaq̄a to'on ra na, ⁴² káchí ra saá xí'in na:

—¿Yukíá xáni ini ndó x̄a'á Cristo? ¿Yu kúu nave'e tayó'o?

Ta ndakuijn na:

—Ñii sa'ya ñani síkuá tarey David kuu ra —káchí na.

⁴³ Ta saá ñika'an ra si'a xí'in na:

—Tá ndixa Cristo kuu ra sa'ya ñani síkuá tarey David, ¿ta ndachun ñika'an tarey David x̄a'á Cristo, káchí ra: “TaKá'no ñoq̄j kúu ra?” Chi Ním̄a Ndios ñika'an ini taDavid, ta ñitaa ra to'on yó'o, ña káchí saá:

⁴⁴ Ndios ñika'an ra xí'in taKá'no ñoq̄j: “Koo ún xí'in j̄ sijn̄ kua'á j̄ ñoq̄ táyi tón to'ó yó'o,

tañda k̄ivj taxi j̄ koyo ndi'i na káni tá'an xí'in ún t̄ixin x̄a'á ún”, káchí Ndios, ñitaa taDavid x̄ina'á. ⁴⁵ Xí'in to'on yó'o taDavid káchí ra Cristo kúu taKá'no ñoq̄ ra. Ta, ¿m̄i kúchiño kúu Cristo sa'ya ñani síkuá taDavid? —káchí taJesús xí'in na.

⁴⁶ Ta ndá ñii nayó'o ñi-kuchiño ndakuijn na ndá ñii to'on ña ñika'an ra xí'in na, tañda k̄ivj yó'o ñi-xiin ka na ndaqa to'on na ra ña koto ndoso na ra.

23

Ñayó'o ká'an x̄a'q̄ taJesús k̄ivj ch̄ikaq̄ ra kuq̄chi

saq̄a nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios (Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Ta saá taJesús ñika'an ra xí'in ñivi, ta xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

² —Nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios kómí na yich̄i nandaxin na ndayí ña ñitaa taMoisés. ³ Ta saá xínj ñó'ó kasa ndivi ndó

ndi'i ña ká'an na xí'in ndó. Ta on kutaku ndó ndatán táku nayó'o, chi ña sáná'a na ndó'ó on vása kisa ndivi m̄ji na. ⁴ Chi nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios ké'é na ndatán ké'é ñivi na kátón chiño veé ní ta yo'v̄j ní kuiso ñivi, ta sákuiso na ña saq̄a inka ñivi, ta m̄ji na ndá lo'o on x̄iin na tindaa na chiño veé ta yo'v̄j ní yó'o. ⁵ Ndi'i ña ké'é na kúu x̄a'á ña kóni m̄ji na ña koto inka ñivi ta k̄a'an na ndí va'a ní ñivi kúu nafariseo xí'in na sáná'a ndayí. Ta nayó'o kátón ndaa na ta'ya na ñii caja lo'o ñoq̄ ñó'o tutu kómí to'on Ndios, ta inka caja lo'o kátón ndaa na ndó ñoq̄ ch̄yoq̄ nda'a na, ta tón ovi caja válí kátón nayó'o kúu tón ná'no ka ñoq̄ caja inka ñivi. Ta ndáxin na tikoto ña tákaq̄ yivá nánj̄ ní ka ñoq̄ ñayivá yu'v̄j tikoto inka ñivi. ⁶ Ta ñoq̄ yóo vikó x̄ixi, ndúkú na kundqo na ñoq̄ táyi ná'no tón to'ó. Ta kútoo ní na kundqo na táyi tón ná'no tón to'ó yóo ve'e ño'ó sinagoga. ⁷ Ta x̄ika na noyá'vi, ta kóni na ña kasa to'ó ní ñivi na, kóni na ña k̄a'an ñivi xí'in na, káchí na saá: “Rabí, Rabí.”*

⁸ 'Ta ndó'ó, on vása va'a ké'é ndó ña ndátí ndó ñii k'va saá k̄a'an ñivi xí'in ndó, káchí na: “Rabí”, chi ñii laá kúu taq̄a taMaestro ñoq̄ ndó, ta ndi'i ndó'ó kúu ndó ñani ndó xí'in tá'an ndó. ⁹ Ta on k̄a'an ndó “Yivá j̄” káchí ndó xí'in ndaa ñii taq̄, saá chi ñii laá kúu Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyívi ñino. ¹⁰ Ta on taxi ndó k̄a'an na xí'in ndó “TaKá'no” káchí na, chi ñii laá kúu Taq̄a taKá'no ñoq̄ ndó. ¹¹ Ta ta ká'no ní ka ñoq̄ ndó'ó kuu ta kasa chiño ñoq̄ ndó. ¹² Chi ndi'i na kisa ká'no xí'in m̄ji nduu na nan̄j̄no ní, ta ndi'i na kisa ñj̄no xí'in m̄ji nduu na naná'no ní, kasa Ndios xí'in na —káchí taJesús.

¹³ Ta ñika'an tuku taJesús xí'in nafariseo ta xí'in na sáná'a ndayí Ndios, káchí ra saá:

—j̄Ñii k̄ivj xo'v̄j ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! j̄Na ovi yu'v̄j kúu ndó! Chi nákasí ndó yich̄i ña on ya'a nan̄j̄vi ña k'vi na yich̄i ñoq̄ xá'nda chiño Ndios. Ta ní m̄ji ndó, on x̄iin ndó k'vi ndó yich̄i yó'o.

¹⁴ j̄Ñii k̄ivj xo'v̄j ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! j̄Na ovi yu'v̄j kúu ndó! On vá'a ké'é ndó chi k̄indaa ndó ve'e náña'a ná ñixi'j̄ yj̄. Tá ndi'j̄ ké'é ndó saá, ta xí'in ñavata ini ndó, xá'an ndó ve'e ño'ó sinagoga, ta na'a ní ká'an ndó xí'in Ndios. Ké'é ndó saá x̄a'á ña kóni ndó kani sijn̄ ñivi ndí ndó'ó kúu navá'a ní ñoq̄ Ndios. Ta x̄a'á ña on vá'a ké'é ndó, Ndios saxo'v̄j ka ra ndó'ó ñoq̄ inka ñivi.

¹⁵ j̄Ñii k̄ivj xo'v̄j ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! j̄Na ovi

* 23:7 To'on “Rabí” kóni káchí ña: Tata Maestro.

yu'u kúu ndó! Saá chi ku'á'an ndó ndi'i saá xiiña ndá nqo m̄ni, ta ndúkú ndó n̄vi na kundik̄on yich̄i ndó. Ta n̄vi na ndik̄on yich̄i ndó, ndása ndó nayó'o n̄vi na ndiva'a ní k̄a ini nqo ndó, ta ndixa ko'q̄n nayó'o ndaya xí'in ndó.

¹⁶ ¡Ñii k̄ivj xo'vj ní ndó'ó, chi sáná'a ndó n̄vi ko'q̄n na yich̄i ña káchí m̄i ndó, ta ndixa m̄i ndó nakuáá kúu ndó, q̄n vása xini ndó yich̄i! Saá chi ká'an ndó, káchí ndó saá: "Tá ñii n̄vi ká'an na chiná'a na xa'a ve'e ño'o ká'no, ta q̄n vása xini ñó'ó kasa ndivi na to'q̄n na. Tá ká'an na chiná'a na xa'a ñaoro ña yóo ve'e ño'o ká'no, ta saá ndixa xini ñó'ó kasa ndivi na ña ká'an na", káchí ndó. ¹⁷ ¡Nakí'ví kúu ndó ta nakuáá kúu ndó! ¿Yukíá kúu ñaká'no xini ñó'ó ní k̄a? ¿Án ñaoro, án m̄i ve'e ño'o ká'no?, saá chi ve'e ño'o ká'no kúu ña ndása ȳi ndi'i ñaoro ñó'ó ini ña. ¹⁸ Ta tuku ká'an ndó: "Tá ñii n̄vi ká'an na chiná'a na xa'a n̄ma ȳi ve'e ño'o ká'no, ta q̄n vása xini ñó'ó kasa ndivi na to'q̄n na. Tá ká'an na chiná'a na xa'a ña sóko na nqo Ndios ña ndoso nqo n̄ma yó'o, ta saá ndixa xini ñó'ó kasa ndivi na ña ká'an na", káchí ndó. ¹⁹ ¡Nasó'ó ta nakuáá kúu ndó'ó! ¿Yukíá kúu ñaká'no xini ñó'ó ní k̄a? ¿Án ña sóko n̄vi nãndoso nqo n̄ma, án m̄i n̄ma ȳi ve'e ño'o ká'no?, saá chi n̄ma ve'e ño'o ká'no kúu ña ndása ȳi ndi'i ñasóko ña nãndoso nqo ña. ²⁰ Chi n̄vi na chiná'a xa'a n̄ma ȳi ve'e ño'o ká'no, nayó'o chiná'a na xa'a ndi'i ñasóko ña nãndoso nqo nayó'o, ²¹ ta n̄vi na chiná'a xa'a ve'e ño'o ká'no, nayó'o chiná'a na Ndios, ta yóo ve'e ño'o ká'no. ²² Ta n̄vi na chiná'a xa'a ñoyivi n̄no, nayó'o chiná'a na xa'a tón táyi ká'no Ndios, ta chiná'a na xa'a m̄i Ndios, ta yóo ñoyivi n̄no.

²³ ¡Ñii k̄ivj xo'vj ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! ¡N̄vi na q̄vi yu'u kúu ndó! Saá chi táxi ndó nda'á Ndios ñii ko'ndo ña t̄ava ndó t̄ixin ña uxu ko'ndo ña kúu ñii ñii nqo yuk̄u válí ña xixi yó,† ta q̄n vása kisa ndivi ndó chiño ña xini ñó'ó ní k̄a nqo Ndios. Chi nqo Ndios ña xini ñó'ó ní k̄a kúu ña ke'é yó ñandaa xí'in ink̄a n̄vi, ña kundá'ví ini yó koni yó ndi'i n̄vi, ta chikaa ndino'o ini yó ña kandaya yó Ndios. Xini ñó'ó kasa ndivi ndó chiño ná'no yó'o nqo Ndios. Ta saá ni, q̄n sandakoo ndó kasa ndivi ndó ink̄a chiño válí nqo ra. ²⁴ ¡Ndó'ó sáná'a ndó n̄vi ko'q̄n na yich̄i, ta m̄i ndó nakuáá kúu ndó! Ke'é ndó ndatán ke'é n̄vi na xí'i takuúí ta si'na sãxixin na t̄itikon lo'o ta k̄ok̄o na t̄icamello ñó'ó xí'in takuúí xí'i na.

²⁵ ¡Ñii k̄ivj xo'vj ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! ¡Na q̄vi yu'u kúu ndó! Nákata ndó sat̄a vaso xí'in sat̄a ko'q̄, ta ini m̄i ndó chutú ní ñakuúí ná, ta q̄n vása táku ndó ñandakú. ²⁶ ¡Ndó'ó nafariseo nakuáá kúu ndó! Si'na xini ñó'ó ndasa ndii ndó n̄ma ndó, ta saá ndundii ndi'i m̄i ndó nqo Ndios.

²⁷ ¡Ñii k̄ivj xo'vj ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! ¡Na q̄vi yu'u kúu ndó! Ndatán yóo ñii ve'e yaa nqo nduxun n̄vi na n̄xi'i, saá yóo ndó'ó, chi yaa ní sat̄a ve'e yó'o ta t̄ixin ña nina chutú leke xí'in ndi'i ña tá'yi. ²⁸ Ndatán kaa n̄vi na va'a ní, saá kaa ndó nqo ink̄a n̄vi, ta n̄ma ndó chutú ña q̄n va'a xí'in ñavatá.

²⁹ ¡Ñii k̄ivj xo'vj ní ndó'ó, nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios! ¡Na q̄vi yu'u kúu ndó! Livi ní kisa va'a ndó ve'e nqo n̄nduxun naprofeta x̄ina'á, ta saá livi ní ndása va'a ndó nqo n̄nduxun ink̄a n̄vi na va'a. ³⁰ Ta ká'an ndó: "Tá ní x̄itaku yó x̄ina'á kuȳa x̄itaku nax̄i sikuá yó, ta ndá lo'o q̄n chindee yó nayó'o ña ka'ni na naprofeta", káchí ndó. ³¹ Ta xí'in to'q̄n yó'o ná'ma m̄i ndó ña kúu ndó sa'ya ñani sikuá na xa'ni naprofeta x̄ina'á. ³² ¡Ta vitin va'a sax̄in ndó kasa ndivi ndó ña k̄ixá'á ke'é nax̄i sikuá ndó x̄ina'á!

³³ ¡Sa'ya kq̄o xat̄i kúu ndó'ó! ¿Ndasaá kuchiño sakaku xí'in m̄i ndó ña q̄n ko'q̄n ndó ndaya? ³⁴ Ta saá ti'ví naprofeta na ká'an ndoso to'q̄n, ta ti'ví nandíchi na xini to'q̄n, ta ti'ví na sáná'a to'q̄n ta ká'an na xí'in ndó. Ta ndó'ó ka'ni ndó sava nayó'o, ta ink̄a na katakaq̄ ndaa ndó ña k̄ivj na nda'á tón cruz, ta sava na kani ndó xí'in kuártá ve'e ño'o sinagoga, ta sava nayó'o ñii ñii ñoo ndó taxin ndó na. ³⁵ Ta sat̄a m̄i ndó nakava kuachi xa'a ña n̄x̄it̄a n̄i ndi'i n̄vi na va'a x̄ina'á, ta k̄ixá'á ña xí'in ña n̄xi'i t̄aAbel,‡ ta ndi'i ña xí'in ña n̄xi'i t̄aZacarias, sa'ya t̄aBerequias. Ta n̄vi x̄i sikuá ndó xa'ni na t̄aZacarias k̄ivj x̄indichi ra ma'ño ña kúu yé'é ve'e ño'o ká'no xí'in ña kúu n̄ma ȳi nqo sóko na ña'a nqo Ndios. ³⁶ Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, sat̄a m̄i ndó n̄vi na táku vitin, nakava kuachi xa'a ña n̄x̄it̄a n̄i ndi'i nav̄a'á yó'o —káchí t̄aJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an x̄aku t̄aJesús xa'a ñoo Jerusalem

(Lc. 13:34-35)

³⁷ Ta tuku n̄ka'an t̄aJesús, káchí ra saá: —¡Naño Jerusalem, ndó'ó kúu na xá'ni naprofeta, ndó'ó kúu na koon yu'u n̄vi na ti'ví Ndios ña chindee na ndó'ó! ¡Kua'a ní yich̄i káchí ini j nakaya j ndó'ó, ndatán ñii nduxú si'i nakaya rí sa'ya rí t̄ixin nd̄xin

† 23:23 Yuk̄u válí yó'o kúu m̄ino castila xí'in eneldo xí'in comino.

‡ 23:35 T̄aAbel x̄iku sa'ya t̄aAdán xí'in ñáEva, ta tayó'o n̄xi'i ra, ke'é ñani ra t̄aCaín.

‡ 23:35 T̄aAbel x̄iku sa'ya t̄aAdán xí'in

rí, ta n̄j-xiin ndó kundaa j̄ ndó'ó! ³⁸ Ta vitin sandakoo Ndios ve'e ño'ó ndó, ta kuu v̄chí ña ta nduxun ña. ³⁹ Ta ndixa ká'an̄ j̄ xí'in ndó, ñaño Jerusalén, on koto ka ndó yí'j̄ ndá t̄ondaa k̄iv̄j̄ k̄a'an̄ ndó to'on yó'o: "Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in t̄ayó'o, taa t̄a k̄ixaa xí'in ndayí Ndios", kachí ndó xa'a j̄.

24

Ñayó'o ká'an̄ xa'a ve'e ño'ó ká'no ñoo Jerusalén

ndi'i xa'a ña ñii k̄iv̄j̄ ña v̄axi

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ta saá t̄ajesús keta ra ve'e ño'ó ká'no ta kuá'an̄ ra, ta naxíka xí'in ra ñixaa yatin na ñoq ra, ta k̄ixá'a na ká'an̄ na xí'in ra xa'a ve'e ño'ó yó'o. ² Ta ñik̄a'an̄ t̄ajesús xí'in na:

—¿Án xító ndó ndi'i ñayó'o? Ta ndixa ká'an̄ j̄ xí'in ndó, ndá ñii k̄a yuu on koo k̄a s̄at̄a ink̄a yuu. Saá chí ñii k̄iv̄j̄ ña v̄axi tani ve'e ño'ó yó'o ta ndi'i xa'a ña —káchí t̄ajesús.

Ñayó'o ká'an̄ xa'a seña ña saná'a xa yatin k̄ixaa k̄iv̄j̄ sondí'i ñoyívi yó'o

(Mr. 13:23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Ta saá kuá'an̄ na x̄ik̄j̄ tón Olivo ta x̄ikoo t̄ajesús ñoo ño'ó, ta naxíka xí'in ra x̄ito na on k̄oq k̄a ñvi, ta k̄ixaa na ñoq ra, ta ñik̄a'an̄ na xí'in ra:

—Tata, kóni ndj̄ ndato'on ún xí'in ndj̄, ¿ama koo saá ña k̄achí ún? ¿Ndá seña kuu ña koni ndj̄ ña kundaa ini ndj̄ ña xa yatin kixi tuku ún, ta kixaa k̄iv̄j̄ sondí'i ñoyívi yó'o? —káchí na.

⁴ Ta ndakuijn̄ t̄ajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Koto va'a ndó ña on sandá'ví ñvi ndó'ó. ⁵ Saá chí kuá'a ní t̄aa kixaa, ta k̄iv̄j̄ kixaa ñii ñii na, ta k̄a'an̄ na xí'in ndó, kachí na saá: "Yí'j̄ kúu Cristo, t̄aa t̄a t̄i'ví Ndios sakaku na ñoyívi yó'o", kachí na xí'in ndó, ta sandá'ví na kuá'a ní ñvi. ⁶ Ta konj̄ sq'o ndó yoo kuachi xá'ni tá'an na ñoo yatin, ta xá'ni tá'an na ñoo xiká, ta on kuyi'vi ndó. Chí xinj̄ ñó'ó kundivi ndi'i ñayó'o, ta saá ní, t̄a'an̄ kixaa k̄iv̄j̄ ñasondí'i ñoyívi yó'o. ⁷ K̄iv̄j̄ ña v̄axi nakuita ñvi na ñoo ná'no ká'ni tá'an na xí'in ñvi na ink̄a ñoo ná'no, ta ñoo ñoo yoo narey ká'ni tá'an na xí'in ink̄a ñoo ñoo yoo ink̄a narey. Ta kuá'a ní xiiña t̄aan̄ ñoo ño'ó, ta koo ní soko, xí'in ndi'i ñoo kue'e. ⁸ Ñayó'o kuiti kuu ña kixá'a ña x̄o'v̄j̄ ní ñvi.

⁹ Sava ñvi tiin na ndó'ó k̄o'qn̄ ndó xí'in na, ta nataxi na ndó'ó nda'a nachíño ná'no, ta saxo'v̄j̄ na ndó'ó, ta ká'ni na sava ndó'ó. Ndi'i ñvi ñoyívi yó'o kusaq̄ ini na koni na ndó'ó chí na ndik̄on̄ yí'j̄ kúu ndó. ¹⁰ Ta k̄iv̄j̄ kundivi ñayó'o saá, kuá'a ní ñvi sandakoo na yichí j̄, ta kusaq̄ ní ini na koni na xí'in

tá'an̄ m̄ji na, ta sandá'ví xí'in tá'an̄ m̄ji na nataxi na natá'an̄ na nda'a nachíño. ¹¹ Ta nakuita kuá'a ní ñapofeta vatá sandá'ví na kuá'a ní ñvi. ¹² Ndeé ní kua'no k̄a ña on vá'a, ta kuá'a ní ñvi sandakoo na ña kuki'vi ini na koni tá'an̄ na. ¹³ Ta ñvi na on vása sandakoo yichí j̄, ta kundik̄on̄ va'a na ña, ndá kixaa k̄iv̄j̄ ndi'i ña x̄o'v̄j̄ na ñoyívi yó'o, ta Ndios sakaku ra na ña kutak̄u na xí'in ra ndi'i saá k̄iv̄j̄ ña v̄axi. ¹⁴ Ta ñvi na ndik̄on̄ yí'j̄ ndato'on na xa'a j̄ xí'in ndi'i ñvi na ndóo ndi'i saá ñoo ñoyívi yó'o ña kundaa ini na to'on j̄, ta saá kixaa k̄iv̄j̄ ñasondí'i ñoyívi yó'o —káchí t̄ajesús xí'in na.

¹⁵ Ta ndó'ó na ká'vi to'on yó'o xinj̄ ñó'ó kundaa ini ndó to'on yó'o ña ñik̄a'an̄ t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Kuiya x̄ina'a t̄apofeta Daniel ñik̄a'an̄ ra xa'a ña on vá'a ñakini ña sandí'i xa'a ñayí. Ta kixaa k̄iv̄j̄ koto ndó yoo ña on vá'a ñakini yó'o ve'e ño'ó ká'no, ¹⁶ ta ndi'i ñvi na ndóo estado Judea yó'o, xinj̄ ñó'ó kee na ta kono na k̄o'qn̄ na ñoo yoo yuk̄u síkón. ¹⁷ Tá ñvi nándoso na s̄inj̄ ve'e na, ta nayó'o on vá'a noo na nakí'in na ña kómí na ve'e na. ¹⁸ Tá ñvi ñó'ó yuk̄u, ta nayó'o, on vá'a ndikó k̄a na ve'e na nakí'in na tik̄achí na. ¹⁹ ¡Ndá'ví ní náña'a ná ñó'ó sa'ya, ta ndá'ví ní náña'a ná yoo sa'ya válí na chíchín, chí ndeé ní koo ña x̄o'v̄j̄ ná k̄iv̄j̄ kundivi ñayó'o saá! ²⁰ Ndukú ndó ñoo Ndios ña on kuu ña k̄iv̄j̄ v̄ixin ní, ní k̄iv̄j̄ yí'j̄ ña nákindée yó'o ña kundo'o ndó saá. ²¹ Ndá k̄iv̄j̄ ñoq ña k̄isa va'a Ndios ñoyívi yó'o t̄andá vitin, nan̄j̄vi x̄o'v̄j̄ na. Ta k̄iv̄j̄ koo ña on vá'a yó'o saá, ndeé ní k̄a x̄o'v̄j̄ ndi'i ñvi. Ta ndá ñii k̄a k̄iv̄j̄ ña v̄axi on x̄o'v̄j̄ k̄a na ndatán̄ x̄o'v̄j̄ na k̄iv̄j̄ yó'o. ²² Ta xa'a ña kúnda'ví ini Ndios x̄ini ra ñvi na ñak̄axin ra ndik̄on̄ yichí ra kúu ña ch̄itónj̄ ra salo'o k̄iv̄j̄ x̄o'v̄j̄ ñvi ñoyívi yó'o. Tá on vása ní-chitónj̄ ra saá, níkúu, ta ndá ñii ñvi on k̄iv̄j̄ k̄aku na ñoo ña x̄o'v̄j̄ na.

²³ Tá yoo ñii ñvi na k̄a'an̄ xí'in ndó: "Yó'o yoo Cristo t̄a t̄i'ví Ndios sakaku na ñoyívi yó'o", án "Koto ndó, kaa yoo ra", kachí na xí'in ndó, ta on kandixa ndó na. ²⁴ Chí nakuita kuá'a ní navatá ta k̄a'an̄ na, kachí na si'a: "Yí'j̄ kúu Cristo t̄a t̄i'ví Ndios", ta ink̄a na k̄a'an̄, kachí na: "Yí'j̄ kúu t̄apofeta t̄a ká'an̄ ndoso to'on Ndios", ta on s̄j̄ví nandaa kúu na. Navatá yó'o t̄ondaa na ke'e na milagro ña sandá'ví na ñvi, t̄andá yatin kuchiño sandá'ví na ñvi na ñak̄axin Ndios kundik̄on̄ yichí ra. ²⁵ Vitin kúndaq̄ ini ndó ndi'i ñayó'o, chí xa ndato'on j̄ xí'in ndó. ²⁶ Ta saá tá k̄a'an̄ ñvi xí'in ndó, kachí na: "Koto ndó ñoo yoo yuk̄u yichí, chí kán yoo t̄aa t̄a t̄i'ví Ndios sakaku na ñoyívi yó'o", kachí na, ta on k̄o'qn̄ ndó ñoo yoo yuk̄u yichí koto ndó ra.

Tá ka'an tuku na xi'in ndó: "Koto ndó ini ve'e, chi yó'o yóo taa tá ti'vi Ndios sakaaku na ñoyívi yó'o", kachí na, ta on kandixa ndó ña ka'an na. ²⁷ Ndatán yóo taxa ña náye'e ñoyívi, kixá'a ña náye'e ña nda nqo kána ño'o tанда nqo ndé'ta ño'o náye'e ña, saá koo kivi ndikó j ñoyívi yó'o. ²⁸ Tá xíto ndó míkiá ndáchí ku'a'a ní tiqko chée,* ta saá kundaá ini ndó míchi kándú'u ñii kiti tí nxi'i j. Ñii k'i'va saá kundaá ini ndó seña ña kachí xa yatin ní tondaá kivi ña ndikó j ñoyívi yó'o —káchí taJesús.

*Ñayó'o ká'an xa'q seña ña san'a
xa yatin kixaa kivi ndikó taJesús ñoyívi yó'o
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30,
34-36)*

²⁹ Ta tuku nika'an taJesús, káchí ra saá xi'in na:

—Ta kivi ndi'i ña xo'vi nivi, xandikón ña ño'o ká'no ye'e kunaa nqo ña, ta tiyoo on vása naye'e ka rí, ta tikimi kee rí ñoyívi nino ta koyo rí, ta ndi'i ña kómí ndee yóo ñoyívi nino kanda ña ta kisin ndi'i ñayó'o. ³⁰ Ta ndi'i nivi koni na ñii seña ñoyívi nino ña san'a ña ndikó yi'i, taxa tá kixi nqo Ndios, ta saá ndi'i nañoo ñoyívi yó'o kuchuchú ní ini na, ta kuaku ní na. Ta saá ndi'i nivi koni na yi'i, ta vaxi j ma'ño vjko, xi'in ndee ká'no, xi'in ndi'i ña ye'e livi. ³¹ Xi'in ña ndá'yi trompeta, yi'i ti'vi j naángel ko'on na nakaya na ndi'i nivi na naqaxin j na kúu na ndikón yichij j. Ta nivi yó'o kee na ndi'i saá xiiña nqo ño'o ñoyívi yó'o xi'in ñoyívi nino, ta kixaa na nqo j.

³² Ta ndó'o, sakuá'a ndó ta kundaá ini ndó ña sán'a yiton tón higo: Tá xa vaxi nduxaa nó, ta nákooy yuta nda'a nó, ta saá kundaá ini ndó xa ñukuyatin ní kixaa savi. ³³ Ta kivi xíto ndó xa ku'a'an kundivi ndi'i ñayó'o ña ndato'on j xi'in ndó, ta saá kundaá ini ndó xa vaxi kuyatin kivi ndikó j ñoyívi yó'o. ³⁴ Ta ndixa ká'an j xi'in ndó, nivi na xito kixá'a seña yó'o kutaku ka na nda ndi'i kundivi ndi'i ña ndato'on j xi'in ndó. ³⁵ Ña ñoyívi nino xi'in ña ñoyívi yó'o ñii kivi vaxi ndi'i xa'a ña, ta to'on j on ndi'i xa'a ña, ta kindoo ña ndi'i saá kivi.

³⁶ Nda ñii nivi on vása xini na ama ndikó j, ni nivi na ndóo ñoyívi yó'o, ni naángel na ndóo ñoyívi nino. Ta ñii laá Ndios Tata Yivá yó kúu taxa tá xini ama ndikó j ñoyívi yó'o.

³⁷ Ñii k'i'va xitaku nivi kivi nixiyo taNoé, saá kutaku na kivi kuyatin ndikó j ñoyívi yó'o. ³⁸ Saá chi kivi xitaku taNoé xina'a ndi'i nivi xixi na, xi'i na, ta tonda'a na, ta táxi na tonda'a sa'ya na, saá yóo na nda ntondaa kivi niki'vi taNoé ini tón

barco. ³⁹ Ta on vása ní-kundaá ini na yukia kundo'o na anda kivi kixá'a ñikon savi na'a, ta saá tani ndi'i na ta nika'a na xi'in takui ta nxi'i j ndi'i nivi yó'o. Saá chi on vása ní-xiyo ti'va na, ta ñii k'i'va saá on vása koo ti'va nivi kivi ndikó j ñoyívi yó'o. ⁴⁰ Tá ovi taxa kisa chiño ra yuku, ta naki'in j ñii tayó'o ko'on ra xi'in j, ta inka ra ndoo. ⁴¹ Tá ovi nási'i yóo ná ndiko ná, ta naki'in j ñii ñá ko'on ñá xi'in j, ta inka ñá ndoo.

⁴² Ta saá ndó'o, kundoo ti'va ndó chi on vása xini ndó ama ndikó yi'i, ta ká'no nqo ndó, ñoyívi yó'o. ⁴³ Ta kundaá va'a ini ndó ñayó'o: Tá ñii taxa yóo ra ve'e ra, ta xini ra ama kixaa takui'ná, ta saá koo ti'va ra ta on taxi ra kivi takui'ná yó'o kasa ku'ná ra ñakuiká kómí ra ve'e ra. ⁴⁴ Ta saá ndó'o xini ño'o kundoo ti'va ndó, saá chi ndikó j ñoyívi yó'o ñii kivi ña on vása ndati ndó —káchí taJesús xi'in na.

*Ñayó'o ká'an xa'q nivi na kisa chiño
xi'in ndino'o ini
(Lc. 12:41-48)*

⁴⁵ Ta nika'an tuku taJesús, káchí ra saá: —Ndasaá ke'e ñii taká'no xi'in ñii taxa tá kisa chiño xi'in ndino'o ini nqo ra? Ta taká'no yó'o sakuiso chiño ra tayó'o ña taxi tayó'o kuxu nivi na yóo ve'e ta kasa kuenda ra xi'in ve'e yó'o. ⁴⁶ Ta saá kunakaá ñasij nima taxa kisa chiño xi'in ndino'o ini kivi ndikó taká'no nqo ra, ta koto ra va'a ní kisa ndivi ra chiño. ⁴⁷ Ta ndixa ká'an j xi'in ndó, taká'no yó'o taxi ra nda'a taxa kisa chiño xi'in ndino'o ini, ña kuiso chiño ra xi'in ndi'i ña'a ve'e taká'no yó'o. ⁴⁸ Tá yóo ñii taxa ta on vása kisa chiño ra xi'in ndino'o ini ra, ta xani sijn ra saá: "Xa na'a ní kuáchí taká'no nqo yó, on vása xini yó ndá kivi ndikó ra", xani sijn ra. ⁴⁹ Ta saá kixá'a ra ndi'i saá kivi káni ra na kisa chiño xi'in ra, ta ñii k'i'va saá kixá'a ra ndi'i saá kivi xixi ra ta xi'i ra xi'in na xi'i ní. ⁵⁰ Ta ñii kivi ña on vása ndati ra, ni hora ña on vása yóo ti'va ra, ta ndikó taká'no nqo ra. ⁵¹ Ta taká'no nqo ra yó'o saxo'vi ní ña'a ra, ta ti'vi ña'a ra ko'on ra nqo ndoo nivi na on va'a na ovi yu'u, nqo kuaku ní na ta nqo xo'vi ní na —káchí taJesús xi'in na.

25

*Cuento yó'o ndato'on xa'q uxu nási'i ná
ta'an tonda'a*

¹ Ta nika'an taJesús, káchí ra saá:

—Ná ndato'on j ñii cuento xi'in ndó ndasaá koo kivi ka'nda chiño Ndios ñoyívi yó'o. Saá ndo'o uxu nási'i ná kee ku'a'an nqo yóo viko tonda'a ñii ñátá'an ná. Ta ná uxu yó'o ní'i ná ño'o tón na kee ná ku'a'an

* 24:28 To'on griego ña káchí "tiqko chée" ta tuku káchí ña "tasin ya'a."

ná nakutá'an ná xí'in t̄a t̄a tondá'a. ² Ta o'qn násí'í yó'o ná ndíchí ní s̄inj̄i ta xa yóo t̄i'va ná, ta ink̄a o'qn násí'í ná ɔn vása ndíchí s̄inj̄i ní ɔn vása yóo t̄i'va ná. ³ Ta o'qn náña'a ná ɔn vása ndíchí s̄inj̄i yó'o, vará ní'í ná ño'q tóon, ta ɔn vása ndiso k̄a ná aceite ña chikaq̄ ná ini ño'q yó'o. ⁴ Ta ná o'qn ndíchí s̄inj̄i, ndiso k̄a ná k̄isi ñó'o aceite xí'in ño'q tóon. ⁵ Ta xa na'á ní ñikuáchi t̄a kóni tondá'a, ɔn koq̄ ra k̄ixaq̄, ta ux̄u násí'í yó'o k̄ani ma'ná ná ta ñik̄isin ná. ⁶ Ta ma'ño ñoó x̄inj̄i so'o ux̄u saá náña'a ká'an ñivi: "¡Xa vaxi t̄a t̄a tondá'a! ¡Kee ndó naki'in va'a ndó ral!", káchí na. ⁷ Ta saá ndakoo ux̄u násí'í yó'o, ta k̄ixá'á ná kasa ndivi ná ña natoon ye'e va'a ño'q ná. ⁸ Ta o'qn náña'a ná ɔn vása ndíchí s̄inj̄i ñik̄a'an ná xí'in náña'a ná xa yóo t̄i'va: "Taxi lo'o ndó aceite nda'a ndi, saá chi kóni nda'va ño'q ndi", káchí ná. ⁹ Ta ndakuin násí'í ná xa yóo t̄i'va: "On kúchiño taxi ndi aceite, chi ɔn kunani ña kóni ñó'ó ndó'ó xí'in ndi'j̄i. Va'a k̄a kuá'an ndó noq̄ síkó na aceite ta sata ndó ña konj̄ ñó'ó m̄ji ndó", káchí ná. ¹⁰ Tá kuá'an násí'í ná ɔn vása ndíchí s̄inj̄i ña sata ná aceite, ta k̄ixaq̄ t̄a t̄a tondá'a. Ta násí'í ná ndíchí s̄inj̄i ná xa yóo t̄i'va xí'in ño'q tóon nakutá'an ná xí'in ra, ta ñik̄i'vi ná xí'in ra viko tondá'a. Ta ndásj̄i k̄ut̄u ye'é ve'e noq̄ yóo viko. ¹¹ Ta saá násí'í ná ɔn vása ndíchí s̄inj̄i, ndikó ná k̄ixaq̄ ná ta k̄ana ná, káchí ná saá: "¡Tata, tata, nakuiná ún ye'é ná k̄i'vi ndi viko!", káchí ná. ¹² Ta ndakuin t̄a tondá'a, káchí ra saá: "Ndixa ká'anj̄i xí'in ndó, ɔn vása x̄inj̄i ndó'ó", káchí ra xí'in násí'í ná ɔn vása ndíchí s̄inj̄i ní ɔn vása yóo t̄i'va. Saá ndi'j̄i cuento lo'o yó'o —káchí taJesús.

¹³ Ta saá ñik̄a'an k̄a taJesús xí'in na:

—Ta saá ndó'ó, kundqo t̄i'va ndó chi ɔn vása x̄inj̄i ndó ama ndikó ȳi'j̄i, t̄a t̄a k̄ixi noq̄ Ndios —káchí ra xí'in na.

Cuento yó'o ndato'on xa'q s̄i'ún tax̄i tapatrón

nda'a q̄ unj̄i na kisa chiño noq̄ ra

(Lc. 19:11-27)

¹⁴ Ta ñik̄a'an taJesús, káchí ra saá:

—Ná ndato'onj̄i ink̄a cuento xí'in ndó ndasaá koo ña ka'nda chiño Ndios ñoyivi yó'o. Saá ndo'o ñii t̄a si'na k̄a kee ra ko'ɔn ra ñii chiño ink̄a ñoo, ta k̄ana ra na kisa chiño noq̄ ra, ta k̄ixaq̄ na, ta sakuiso chiño ra na ñaikuiká kómí ra.

¹⁵ "Taxi ra ñii bolsa ká'no s̄i'ún ña kómí o'qn talento* nda'a ñii t̄a kisa chiño noq̄ ra, ta ink̄a bolsa s̄i'ún ña kómí ɔvj̄i talento nda'a ink̄a ra, ta ñii bolsa s̄i'ún ña kómí ñii talento nda'a t̄aunj̄i, saá chi x̄inj̄i va'a ra ndasaá kisa chiño ñii ñii t̄a kisa chiño

noq̄ ra. Ta saá kee ra kuá'an ra. ¹⁶ T̄a t̄a ñaki'in o'qn bolsa ná'no s̄i'ún, ta ñixa'an ra s̄ata ra ta ñis̄ikó ra, ta saá ñaki'in ra ink̄a o'qn bolsa ná'no s̄i'ún. ¹⁷ Ñii k̄i'va k̄isa chiño t̄a t̄aunq̄ saá k̄isa chiño t̄aunj̄i yó'o xí'in ɔvj̄i bolsa ná'no s̄i'ún, ta ñaki'in ra ink̄a ɔvj̄i bolsa ná'no s̄i'ún s̄ata ña. ¹⁸ Ta t̄aunj̄i ñaki'in ñii bolsa ká'no s̄i'ún, ta xa'ta kóno ra ñii yavj̄i noq̄ ño'q, ta sandúx̄an ra s̄i'ún tapatrón ra.

¹⁹ "Ta ñiya'a kuá'a ní k̄ivj̄i, ta saá ndikó tapatrón ñaxaa ra ve'e ra, ta kóni ndasa ra kuenda xí'in na kisa chiño noq̄ ra. ²⁰ Ta k̄ixaq̄ t̄a ñaki'in o'qn bolsa ná'no s̄i'ún, ta ñik̄a'an ra xí'in tapatrón: "Tata, t̄axi ún o'qn bolsa ná'no s̄i'ún nda'a'j̄i, ta vitin yó'o naki'in ún ña, ta naki'in ún ink̄a o'qn bolsa ná'no s̄i'ún ña ñaki'inj̄i s̄ata ña xa'q̄ ña k̄isa chiñoj̄i ña", káchí ra. ²¹ Ta ñik̄a'an tapatrón: "Va'a ní k̄isa ndivi ún chiño. Va'a ní tamozo kúu ún. Va'a ní kúchiño kundaa inj̄i yó'o. Ta sakuiso chiñoj̄i yó'o kuá'a ní k̄a ña'a, saá chi va'a ní k̄isa ndivi ún chiño lo'o yó'o. Ta vitin na'a k̄i'vi ún ve'e'j̄i ta kusij̄i ní ini ún xí'inj̄i", káchí tapatrón. ²² Ta t̄a ñaki'in ɔvj̄i bolsa ná'no s̄i'ún k̄ixaq̄ ra noq̄ tapatrón, ta ñik̄a'an ra: "Tata, t̄axi ún ɔvj̄i bolsa ná'no s̄i'ún nda'a'j̄i, ta vitin yó'o naki'in ún ña, ta naki'in ún ink̄a ɔvj̄i bolsa ná'no s̄i'ún ña ñaki'inj̄i s̄ata ña xa'q̄ ña k̄isa chiñoj̄i ña", káchí ra. ²³ Ta ñik̄a'an tapatrón: "Va'a ní k̄isa ndivi ún chiño. Va'a ní tamozo kúu ún. Va'a ní kúchiño kundaa inj̄i yó'o. Ta sakuiso chiñoj̄i yó'o kuá'a ní k̄a ña'a, saá chi va'a ní k̄isa ndivi ún chiño lo'o yó'o. Ta vitin na'a k̄i'vi ún ve'e'j̄i ta kusij̄i ní ini ún xí'inj̄i", káchí tapatrón. ²⁴ Ta t̄a ñaki'in ñii bolsa ká'no s̄i'ún k̄ixaq̄ ra, ta ñik̄a'an ra: "Tata, x̄inj̄i va'a'j̄i yó'o kúu ñii t̄a t̄a ndeé ní ini. Yó'o kúu t̄a nákaya ña'a noq̄ ɔn vása ní-chi'i ún, ta náki'in ún ñava'a noq̄ ɔn vása ní-kisa chiño ún. ²⁵ Ta ñij̄i'vi inj̄i, ta ñixa'anj̄i ch̄ikaq̄ se'é j̄i s̄i'ún ún yavj̄i kóno t̄ixin ño'q. Ta vitin yó'o naki'in ún s̄i'ún ún ña t̄axi ún nda'a'j̄i", káchí ra. ²⁶ Ta ndakuin tapatrón, káchí ra saá: "¡Yó'o kúu tamozo ndiva'a, t̄a xúxán ní! Tá xa x̄inj̄i ún ȳi'j̄i kúu t̄a nákaya ña'a noq̄ ɔn vása ní-chi'i'j̄i, ta náki'inj̄i ñava'a noq̄ ɔn vása ní-kisa chiñoj̄i, ²⁷ ta, ¿ndachun ñi-chikaq̄ va'a ún s̄i'únj̄i ini ve'e noq̄ tá'vj̄i s̄i'ún? Ta k̄ivj̄i ndikó j̄i, naki'inj̄i s̄i'únj̄i xí'in s̄ik̄i ña, níkúu", káchí tapatrón. ²⁸ Ta saá ñik̄a'an tapatrón xí'in ñivi na ndóo xí'in ra: "Kindaa ndó nda'a ra bolsa ká'no s̄i'ún, ta taxi ndó ña nda'a t̄a t̄a kómí ux̄u bolsa ná'no s̄i'ún. Ta ndi'i ñivi na va'a x̄inj̄i kukomí s̄i'ún, ta nayó'o naki'in k̄a na kuá'a k̄a s̄i'ún. Ta ñivi na ɔn vása x̄inj̄i ndasaá

* 25:15 Ñii talento kúu s̄i'ún ña kúu va'vi ñii t̄a t̄a kisa chiño xa'q̄on kuj̄ia.

vạ'a kukomí na sji'ún, tãnda ñalo'o kómí na, nondaa ña nda'a nayó'o. ³⁰ Ta tãmozo tã on vása kisa chiño vạ'a, tava ndó ra kẹ'e nqo naa ní, nqo kuaku ní ra ta xo'vi ní ra", káchí tapatrón. Ta ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí tãjesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'qan xq'a ndasaá koo
kivi sondí'i ndikó tãjesús ñoyívi yó'o*

³¹ Ta nika'an tãjesús xí'in na:

—Ta kivi ndikó j ñoyívi yó'o, yi'i, tãa tã kixi nqo Ndios, ndikó j xí'in ndi'i ñalivi ña ye'e, xí'in ndi'i naángel, ta saá koo j nqo tãyi tón ká'no tón to'ó nqo ka'nda chiño j. ³² Ta nivi na kixi ndi'i saá xiiña ñoyívi yó'o kixaa na nakutá'an na nqo j, ta nata'vi j nayó'o ndatán nata'vi ñii tãa ndikachi saña ra xí'in tšú'u saña ra. ³³ Ndatán yóo ñii tãa chindoo ra tındikachi saña ra nqo yóo nda'a kua'a ra, ta títšú'u saña ra chindoo ra rí nqo yóo nda'a yitin ra, saá chindoo j nanjivi na va'a nqo yóo nda'a kua'á j ta nivi na on v'a'a chindoo j na nqo yóo nda'a yitin j. ³⁴ Ta yi'i, tãRey, ka'an j xí'in nivi na ndóo nqo yóo nda'a kua'á j: "Ndó'o kúu na naki'in ñava'a nda'a Yivá j. Vitin na'a ndó kivi ndó nqo xá'nda chiño Ndios, saá chi nda ñanqó kivi kixá'a ñoyívi ndó'o kúu na chitóni ra naki'in ndi'i ñava'a ra. ³⁵ Chi kivi nixi'ij soko ta ndó'o tãxi ndó ña xixi j. Kivi njiyichij takuii ndó'o tãxi ndó takuii xi'ij. Ta kivi nixiyo xiká j nqo ñoo j, ta ndó'o tãxi ndó ñii xiiña nqo xindú'u j ñakindée j. ³⁶ Kivi on kqó tikqto j ní-xiyo, ta ndó'o tãxi ndó tikqto xindixin j. Kivi ndee ní saxo'vi kue'e yi'j ta ndó'o nixaa ndó nika'an ndó to'on va'a xí'in j. Kivi xinakaa j ini ve'e kqa ta nixa'an ndó chindee ndó yi'j", káchí xí'in na. ³⁷ Ta saá nivi na va'a ini yó'o ndaka to'on na yi'j, káchí na saá: "Tata, ¿ama xini ndi yó'o nixi'ij ún soko ta tãxi ndi ña xixi ún? ¿Ama xini ndi yó'o njiyichij ún takuii ta tãxi ndi takuii xi'ij ún? ³⁸ ¿Ama nixiyo xiká ún nqo ñoo ún ta tãxi ndi ñii xiiña nqo xindú'u ún ñakindée ún? ¿Ama xini ndi yó'o on kqó tikqto ún ní-xiyo ta tãxi ndi tikqto nda'a ún xindixin ún? ³⁹ ¿Ama xini ndi saxo'vi ní kue'e yó'o, án xini ndi yó'o xinakaa ún ini ve'e kqa ta nixa'an ndi chindee ndi yó'o?" ⁴⁰ Ta yi'j, tãRey, ndakuijn j, ka'an j xí'in na: "Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i saá yichj chindee ndó nivi nanda'vi ní na ndikqon yi'j, ndi yi'j kúu tã chindee ndó saá", káchí xí'in na.

⁴¹ "Ta yi'j, tãRey, ka'an j xí'in na ndóo nqo yóo nda'a yitin j: "Kuta'a ndó nqo j, ndó'o na ndiso chi'ña. Kuq'an ndó ko'on ndó nqo xixi ño'q ña on vása nda'va ndi'i saá kivi, chi Ndios kisa va'a ra ño'q xixi

yó'o ña xo'vi ní ñanima ndiva'a ká'no xí'in ndi'i inka nima ndiva'a tá'an mji ña. ⁴² Saá chi kivi nixi'ij soko ta ndó'o nji-taxi ndó ña kuxu j. Kivi njiyichij takuii, ta ndó'o nji-taxi ndó takuii ko'o j. Kivi nixiyo xiká j nqo ñoo j, ta ndó'o nji-taxi ndó ñii xiiña kandú'u j ñakindée j. ⁴³ Kivi on kqó tikqto ní-xiyo kundixin j, ta ndó'o nji-taxi ndó tikqto nda'a j. Kivi ndee ní saxo'vi kue'e yi'j án kivi xinakaa j ini ve'e kqa ta ndó'o nji-xa'an ndó chindee ndó yi'j", káchí xí'in na. ⁴⁴ Ta nivi na on v'a'a yó'o ndaka to'on na yi'j, káchí na saá: "Tata, ¿ama xini ndi yó'o nixi'ij ún soko? ¿Ama xini ndi yó'o njiyichij ún takuii? ¿Ama xini ndi yó'o nixiyo xiká ún nqo ñoo ún? ¿Ama xini ndi yó'o on kqó tikqto ní-xiyo kundixin ún? ¿Ama xini ndi ndee ní saxo'vi kue'e yó'o?, ¿ama xini ndi yó'o xinakaa ún ini ve'e kqa, ta on vása ní-chindee ndi yó'o?" ⁴⁵ Ta yi'j ndakuijn j, ka'an j xí'in na: "Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i saá yichj ña on vása ní-chindee ndó nivi nanda'vi ní na ndikqon yi'j, ndi yi'j kúu tã on vása ní-chindee ndó saá", káchí xí'in na. ⁴⁶ Ta na on v'a'a yó'o ko'on na nqo xo'vi ní na ndi'i saá kivi ña vaxi, ta nivi na va'a ko'on na kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi —káchí tãjesús.

26

*Ñayó'o ká'qan xq'a ña ká'qan tá'an nivi
tiin na tãjesús*

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ta ndi'i saná'a tãjesús ndi'i to'on yó'o nivi, ta saá nika'an ra xí'in naxika xí'in ra, káchí ra:

² —Xini ndó kumanj ovi kivi ña tondaa kivi kana viko Pascua.* Ta nataxi na yi'j, tãa tã kixi nqo Ndios, nda'a nivi na on xijn koni yi'j ña katakaa ndaa na yi'j ña kivi j nda'a tón cruz —káchí ra xí'in na.

³ Ta saá mji kivi yó'o na saná'a ndayi Ndios xí'in naxikuq'a nqo najudío xí'in naná'no nqo nasutu, ñakutá'an ndi'i na ye'e ve'e tãCaifás, ta tãCaifás yó'o kúu taká'no nqo ndi'i nasutu. ⁴ Ta nika'an tá'an ndi'i nayó'o ndasaá koo kasa va'a na kuachi vatá xa'a tãjesús, ta tiin na ra ña ka'ni ña'a na. ⁵ Ta nika'an na, káchí na saá:

—On kuchiño tiin yó ra kivi viko, kqto koni ndi'i nanjivi ñoo yó'o, ta sjsq na nda'yi na, ta kani tá'an na, ta koo ní kuachi —káchí na.

* **26:2** Pascua najudío kána ña uxq kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios saqaku ra naxij sikuá na nqo ñaño Egipto kujya xina'á.

Ñayó'o ká'an xq'a ñii ña'a q'ijv chikaq ñá

ndutq támi xá'an sijnj tajesús

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Ta yóo tajesús ñoo Betania ve'e tãSimón, tã xjikomi ke'e tá'yí naní ña lepra. ⁷ Tá yóo tajesús xixi ra nõõ mesa, ta kixaa yatin ñii ña'a ní' ñá ñii yuyú ña kuv'a'a xí'in yuyú naní alabastro, tixin ña ñó'o ndutq tá xá'an támi ní, ta ndutq yó'o kúu tá yá'ví ní. Ta chikaq ndi'i ñá rá sijnj tajesús. ⁸ Ta naxíka xí'in ra xini na ñayó'o ta njsaa ní na, ta njka'an na:

—¿Ndachun sandi'i ña'a yó'o xa'a ndutq ya'ví ní? ⁹ V'a'a kã ná sjkó ñá ndutq yó'o ta kuq'a ní sj'un naki'in ñá, níkuu, ta saá kuchíño chindee ñá nandá'ví —káchí na.

¹⁰ Ta xini sq'o tajesús yukia njka'an na, ta njka'an ra saá xí'in na:

—¿Ndachun ká'an ndó sandi'i ndó ñayó'o? Chi ñav'a'a kúu ña ke'é ñá xí'in j.

¹¹ Ndi'i saá k'ijv yóo nandá'ví xí'in ndó. Ta yí'j, salo'o ní kã k'ijv yóo j xí'in ndó.

¹² Chikaq ñá ndutq tá xá'an támi sijnj ña kjsa ti'va ñá yikí koñu j ña nduxun ña.

¹³ Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i saá xiiña ñoyívi yó'o nõõ kã'an ndoso na to'on ñav'a'a xa'a j, ndato'on na xí'in njvi yukia ke'é ñayó'o. Ta saá naká'an njvi xa'a ñav'a'a ke'é ñá xí'in j —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xq'a tãJudas ndasaá kinqoo ra xí'in nandá'no ña nataxi ra tajesús nda'a na

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Ta saá tãJudas Iscariote, tã kúu ñii tã uxu ovi xíka xí'in tajesús, kee ra njka'an ra nõõ naná'no nõõ nasutu, ¹⁵ ta njndaka to'on ra na:

—¿Ndasaá sj'un taxa'vi ndó yí'j tá nataxi j tajesús nda'a ndó? —káchí ra xí'in na.

Ta saá taxa'vi na ra oko uxu sj'un ñaplata. ¹⁶ Tãnda saá kixá'a ndúkú tãJudas ndasaá koo nataxi ra tajesús nda'a na.

Ñayó'o ká'an xa kuq'an kuñoó ta xixi tajesús xí'in naxíka xí'in ra

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30;

1 Co. 11:23-26)

¹⁷ Ta njntõdaa k'ijv kixá'a vikoo xixi nãjudío sjta v'a'a ña õn koó levadura kómí,† ta naxíka xí'in tajesús kixaa na nõõ ra, ta njndaka to'on ña'a na:

—¿Mikia kóni ún kasa ndivi ndj ña kuxu yó vikoo Pascua? —káchí na.

¹⁸ Ta ndakuijn tajesús:

—Kuq'an ndó, ta kuq'an k'vi ndó ñoo Jerusalén, ta kuq'an ndó ve'e ñii tã tã

xini tá'an xí'in yó, ta kã'an ndó si'a xí'in ra: “TãMaestro káchí ra ndi xa kixaa yatin k'ijv kasa ndivi ra chiño ká'no. Ta ve'e ún kóni ra kuxu ra vikoo Pascua xí'in naxíka xí'in ra”, saá kachí ndó xí'in tã —káchí tajesús.

¹⁹ Ta naxíka xí'in ra njka'an na, ta kjsa ndivi na ña kuxu ra xí'in na vikoo Pascua, ndatán xa'nda chiño tajesús nõõ na.

²⁰ Tá kuq'an kuñoó, ta kixaa tajesús xí'in uxu ovi naxíka xí'in ra, ta xjkundoo na nõõ mesa kuxu na. ²¹ Tá ndóo na xixi na, ta njka'an tajesús xí'in na:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ñii ndó'o kúu tã tã sjkó kuí'ná yí'j ta nataxi ra yí'j nda'a njvi na sãã ini xini yí'j —káchí ra.

²² Ta ndi'i nayó'o kúchuchú ní ini na, ta ñii ñii na njndaka to'on na tajesús:

—Tata, ¿án yí'j kúu tã ká'an ún xa'a?

²³ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra xí'in na:

—Ñii ndó'o tã sãchii sjta v'a'a ini ko'o xí'in j, tayó'o kúu tã sjkó kuí'ná yí'j nõõ na sãã ini xini yí'j. ²⁴ Ta yí'j, tã tã kixi nõõ Ndios, ndixa xo'vi ní j ta kivi j, ndatán njtaa naprofeta xina'á. Ta, ¿nda'ví ní tã tã sjkó kuí'ná yí'j nõõ na sãã ini xini yí'j! V'a'a kã níxijo õn kaku tayó'o, níkuu —káchí tajesús xí'in na.

²⁵ Ta tãJudas, tã kúu tã sjkó kuí'ná tãJesús nõõ na sãã ini xini ña'a, njndaka to'on ra tajesús:

—Maestro, ¿án yí'j kúu tã ká'an ún xa'a?

Ta ndakuijn tajesús:

—Saá va, yó'o kúu ra —káchí ra.

²⁶ Tá xixi kã na, tajesús k'i'in ra sjta v'a'a, ta njka'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi taxi ún sjta v'a'a kuxu ndj —káchí ra.

Ta tã'vi ra sjta v'a'a, ta taxi ra ña nda'a ñii ñii naxíka xí'in ra kuxu na. Ta njka'an ra xí'in na:

—Naki'in ndó kuxu ndó sjta v'a'a yó'o, chi ñayó'o kúu yikí koñu j.

²⁷ Ta k'i'in tajesús ñii copa ña ñó'o vino, ta njka'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi taxi ún ndutq ko'o ndj yó'o —káchí ra.

Ta taxi ra copa ñó'o vino yó'o nda'a ñii ñii naxíka xí'in ra, ta njka'an ra saá xí'in na:

—Ndi'i ndó, ko'o ndó táyó'o. ²⁸ Chi ndutq yó'o kúu njj ña kujta. Ta xí'in ñayó'o Ndios chindú'u ra pacto xaá ña kã'an ndasaá ndoo ndi'i kuq'chi nanjvi, ta saá kuchíño kundoo v'a'a na xí'in ra ndi'i saá k'ijv. ²⁹ Ndixa ká'an j xí'in ndó, õn ko'o kã j vino ndã kixaa k'ijv nakutá'an yó nõõ xá'nda chiño Yivá yó Ndios. Ta saá ko'o j távino xaá xí'in ndó —káchí tajesús.

† 26:17 Vikoo yó'o kána ña uxã k'ijv xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios sãkaku ra naxij síkuá na nõõ ñaño Egipto kujyã xina'á.

Ñayó'o ká'qan xq'a tajesús, ká'qan ra ndi tãPedro kã'qan ra
qon vása xínj ña'á ra

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Ta ndi'i xita na ñii yaa ña ká'qan xq'a Ndios, ta kee na kua'qan na xijkí tón Olivo.

³¹ Ta njka'qan tajesús xí'in na:

—Ñoo vitin ndi'i ndó'ó sandakoo ndó yj'i, chi saá kundivi to'on Ndios ña njtaa na xinqa'á, ña káchí saá: "Satakué'ej taa ta ndaa tindikachi, ta tindikachi yó'o kujta ní'nó ndi'i rí", káchí Ndios. ³² Ta kivi natakuj, ko'on si'na j ña kundati j ndó'ó ñoo estado Galilea —káchí tajesús xí'in na.

³³ Ta tãPedro ndakuijn ra, njka'qan ra xí'in tajesús:

—Tata, ta ndi'i njvi sandakoo na yó'ó, ta yj'i qn sandakoo j yó'ó.

³⁴ Ta njka'qan tajesús xí'in ra:

—Ndixa ká'anj xí'in ún, ta'an ka kana nduxú chée ñoo vitin, ta xa unj yichí njka'qan ún xí'in njvi ña qn vása xínj ún yj'i —káchí tajesús xí'in ra.

³⁵ Ta njka'qan tãPedro xí'in ra:

—Tata, ta nda xínj ñó'ó kivij xí'in ún, ta nda ñii yichí qn vása ka'anj qn vása xínj yó'ó —káchí tãPedro.

Ta ñii káchí saá njka'qan ndi'i ka naxíka xí'in tajesús.

Ñayó'o ká'qan xq'a tajesús ña kúchuchú ní ini ra

ká'qan ra xí'in Ndios

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ Ta tajesús kuã'qan ra, ta naxíka xí'in ra kuã'qan na xí'in ra, ta njxaa na ñii noq nanj Getsemani, ta njka'qan ra xí'in na:

—Kundqo ndó yó'ó ta ná ko'onj ka'anj xí'in Ndios —káchí ra.

³⁷ Ta njka'qan ra xí'in tãPedro, ta xí'in qvi sa'ya taZebedeo, kuã'qan na xí'in ra ta njxaa na, ta kixá'á tajesús kúchuchú ní ini ra ta ndi'i ní ini ra. ³⁸ Ta njka'qan ra xí'in unj tayó'ó:

—Ndee ní kúchuchú inji andã ñii kóni ña kivij. Kundati ndó yó'ó ta kundito ndó, qn kusun ndó —káchí tajesús xí'in na.

³⁹ Ta tajesús kee ra kuã'qan ra ñii xiiña xiká ka lo'o, ta xikuxítí ra ta xikundee ra ndã njtondaa ta'ya ra noq ño'o, ta njka'qan ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá mji, tá kuchiño, ta qn taxi ún ña xo'vj ní j yó'o. Ta saá ni, qn kundivi ña kóni mji, ta va'a ka ná kundivi ña kóni mji ún —káchí tajesús xí'in Ndios.

⁴⁰ Ta saá nakundichi ra ta ndjko ra kixaa ra noq ndóo unj naxíka xí'in ra. Ta ndi'i nayó'o kisin na. Ta tajesús njka'qan ra xí'in tãPedro:

—¿An qn vása kúchiño ndó kundito ndó xí'in j vará ñii hora? ⁴¹ Qn kusun ka ndó ta kundito ndó ka'qan ndó xí'in Ndios ña qn nakava ndó kuqchi. Ndó'ó yóo ini ndó ke'é ndó ñava'a, ta qn kúchiño ke'é ndó ñava'a yó'o xí'in ndee mji ndó —káchí tajesús xí'in na.

⁴² Ta yichí qvi tuku ndjko tajesús kuã'qan ra ka'qan ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá mji, tá xínj ñó'ó xo'vj ña yo'vj ní yó'o, ta va'a ka saá ná koo ña kóni mji ún —káchí ra.

⁴³ Ta ndjko tuku ra kixaa ra noq ndóo naxíka xí'in ra, ta naní'í ra na kisin na, saá chi ndee ní xí'í na ma'ná. ⁴⁴ Ta yichí unj ndjko tuku ra kuã'qan ra, ta njka'qan ra xí'in Ndios ndatán yóo to'on ña si'na na njka'qan ra.

⁴⁵ Ta tuku ndjko ra kixaa ra noq naxíka xí'in ra, ta njka'qan ra xí'in na:

—¿An va'a kusun ka ndó ta nakindée ka ndó? Koto ndó, xa njtondaa hora ña nataxi na yj'i, taa ta kixi noq Ndios, nda'a njvi na qn va'a. ⁴⁶ Ndakoo ndó, ná ko'yo. Ta koto ndó, yó'o vaxi ta nataxi yj'i nda'a nanjvi na sáq ini xini yj'i —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'qan xq'a ndasaá tiin na tajesús

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Tá ta'an ka ndi'i ka'qan tajesús xí'in na, ta kixaa tajudas ta kúu ñii ta uxu qvi xíka xí'in tajesús. Ta kixaa kuã'á ní njvi xí'in ra, ta ní na espada xí'in yiton. Naxikuã'á noq najudio xí'in naná'no noq nasutu xa t'í'ví na njvi yó'ó ña tiin na tajesús. ⁴⁸ Ta tajudas xa si'na njka'qan ra xí'in na ndasaá nakoni na tajesús, káchí ra si'a:

—Taa ta chindeé j xí'in ña chito j noq kúu tajesús. Ta tiin ndó ra —káchí ra xí'in na.

⁴⁹ Ta saá njtondaa yatin ra noq tajesús, ta njka'qan ra:

—Kua'a, Tata Maestro —káchí ra.

Ta njchito ra noq tajesús. ⁵⁰ Ta njka'qan tajesús xí'in ra:

—Tata, kasa ndivi ún ñachiño vaxi ún.

Ta saá njvi na yóo xí'in tajudas njtondaa yatin na noq tajesús ta tiin na ra.

⁵¹ Ta ñii taxíka xí'in tajesús tava ra espada, ta kandoso va'a ra ñii so'o ta kisa chiño noq taká'no noq nasutu. ⁵² Ta njka'qan tajesús xí'in taxíka xí'in ra yó'o:

—Taxi va'a ún espada ún noq nákaa va'a ña, saá chi ndi'i na xá'ni xí'in espada ñii kj'va saá tuku kivj nayó'o xí'in espada.

⁵³ ¿An qn vása kúndaq ini ún kúchiño ndukú j noq Yivá ta tiká'an kuiti ti'vi ra kuã'á ní mil⁵ naángel kixaa na chindeé na yj'i? ⁵⁴ Táná ti'vi ra naángel, ta qn vása kuchiño kasa ndivi j to'on Ndios ña káchí

‡ 26:53 To'on griego káchí ña: Ndios ti'vi ra uxu qvi legión naángel. Ñii legión natropa xikomi ña komj mil andã jñq mil njvi.

xíní ñó'ó kundo'o j ñayó'o —káchí ra xí'in tǎxíka xí'in ra.

⁵⁵ Ta ñíka'an tǎJesús xí'in inkǎ ñívi:

—¿Án xáni sijní ndó tǎkuí'ná kúu j? ¿Ndǎchun vǎxi ndó ñoo j ní'i ndó espada xí'in yiton ña tǎin ndó yí'j? Ta yí'j, ndí'i saá kǎjv ñíxíyo j sáná'a j ñívi ve'e ño'o ká'no, ta ñí-tǎin ndó yí'j. ⁵⁶ Ta ndí'i ñayó'o kundo'o j vitin, chí saá xíní ñó'ó kundivi to'on Ndios ña ñjtaa naprofeta —káchí tǎJesús.

Ta ndí'i naxíka xí'in ra sandakoo na tǎJesús, ta xjno na kua'an na.

Ñayó'o ká'an xa'a tǎJesús kǎjv kǎxaa ra ñoo nachíño

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Ta saá ñívi na tǎin tǎJesús, ñíxaa ra xí'in na ve'e tǎCaifás, tǎ kúu tǎká'no ñoo nasutu. Ta ve'e tǎyó'o xa ñakutá'an ndí'i naxíkuá'a ñoo najudío xí'in na sáná'a ndáyí Ndios. ⁵⁸ Ta tǎPedro ñii xíká ndíkõn ra kuá'an ra sǎtǎ tǎJesús ǎndǎ ñíxaa ra ve'e tǎsutu ká'no. Ta xjkoõ ra xí'in napolicía ke'e ve'e tǎsutu yó'o ña koto ra yukíá kundo'o tǎJesús.

⁵⁹ Ta naxíkuá'a ñoo najudío xí'in naná'no ñoo nasutu xí'in ndí'i inkǎ nachíño ñaní na Junta Suprema nándukú na ñívi na kǎ'an to'on vatá ña kuvǎ'a kuáchi xa'a tǎJesús, ta saá kuchiño nataxi na ra nda'a ñívi ña ká'ni na ra. ⁶⁰ Vará kuá'a ní ñívi kǎxi na ñíka'an na ñavata xa'a tǎJesús, ta õn vása ní-naní'i na kuáchi ra ña ká'ni na ra. Ta sondí'i kǎxaa õvǎ tǎa tǎ vatá yu'u, ⁶¹ ta ñíka'an nayó'o saá xa'a tǎJesús:

—Tǎyó'o ñíka'an ra, kǎchí ra: “Yí'j kúchíño j sandí'íj xa'a ve'e ño'o ká'no, ta tǎxin ña ñj kǎjv tuku kasa va'a j ña”, kǎchí tǎJesús —káchí õvǎ tǎa yó'o.

⁶² Ta saá tǎká'no ñoo nasutu ñakundichi ra, ta ñjndǎkǎ to'on ra tǎJesús:

—¿Án õn vása ndákuijn ún yu'u na? ¿Yukíá káchí ún xa'a to'on ña ká'an nayó'o xa'a ún?

⁶³ Ta tǎJesús tásijn yóo ra, õn vása ní-ndakuijn ra. Ta tuku ñíka'an tǎká'no ñoo nasutu xí'in ra:

—Ta xá'nda chíño j ñoo ún chiná'a ún Ndios tǎtǎku, ta kǎ'an ún ñandǎá xí'in ndí, ¿án Cristo tǎ tǎ'ví Ndios kúu ún? ¿Án ndíxa Sǎ'ya Ndios kúu ún? —káchí ra.

⁶⁴ Ta ndákuijn tǎJesús:

—Saá va, mǎj ún ñíka'an. Ta yí'j tuku ká'an j xí'in ndó, kǎjv ña vǎxi koto ndó yí'j, tǎa tǎ kǎxi ñoo Ndios, xa yóo j ñoo táyí tón yóo sijn kua'a Ndios, tǎa tǎ kómí ndí'i ndeë. Ta koni ndó yí'j ndíkó j ñoyívi yó'o, ta vǎxíj mǎ'ño vjko —káchí tǎJesús.

⁶⁵ Ta tǎká'no ñoo nasutu ndí'i xíní sǎ'o ra ñayó'o, ta ñjsaǎ ní ra, ta ndǎta ra tikõto mǎj ra, ta ñíka'an ra:

—jTǎyó'o kándíva'a kini ra xí'in Ndios! Ñn vása xíní ñó'ó kǎ yó inkǎ ñívi taxi na kuáchi xa'a ra. Ndó'ó xíní sǎ'o ndó ña õn vá'a ñíka'an ra. ⁶⁶ ¿Yukíá xáni ini ndó ke'é yó xí'in tǎyó'o? —káchí ra xí'in naná'no na kúu nachíño.

Ta ndákuijn nayó'o:

—Yóo kuáchi ra. Ta xíní ñó'ó kǎjv ra —káchí na.

⁶⁷ Ta kǎxá'a na kúndaa na tásij yu'u na ñoo ra, ta káni na ra xí'in yíkí nda'a na, ta inkǎ na xí'in xa'ndǎ nda'a na káni na ñoo ra, ⁶⁸ ta káchí na saá xí'in ra:

—Tá Cristo kúu ún, ta kǎ'an ún xí'in ndí, ¿yukú ndí kǎni yó'o? —káchí na.

Ñayó'o ká'an xa'a tǎPedro kǎjv ñíka'an ra ñj yichí

õn vása xíní ra tǎJesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ta yóo tǎPedro ke'e ve'e tǎká'no ñoo nasutu, ta kǎxaa ñii ña'a ñá kǎsa chíño ñoo nave'e yó'o, ta ñíka'an ñá xí'in tǎPedro, káchí ñá saá:

—Saá tuku yó'o kúu ún ñii tǎ ñíxíka xí'in tǎJesús, tǎ kǎxi estado Galilea —káchí ñá.

⁷⁰ Ta ñoo ndí'i na ndóo yó'o tǎPedro ñíka'an ra, káchí ra saá:

—Õn vása kúndǎá ini j yukíá ká'an ún xí'in j.

⁷¹ Ta saá kee ra ye'é ke'e ve'e yó'o, ta yóo inkǎ ña'a ñá kǎsa chíño ñoo nave'e yó'o, ta xíní ñá tǎPedro, ta ñíka'an ñá xí'in nanǎjv, káchí ñá saá:

—Tǎyó'o kúu ñii tǎ ñíxíka xí'in tǎJesús, tǎ kǎxi ñoo Nazaret —káchí ñá.

⁷² Ta tǎPedro tuku ñíka'an ra ndǎ chiná'a ra Ndios ña káchí ra saá:

—Õn vása xíníj tǎkaa —káchí ra.

⁷³ Ta ñjya'a ñii kǎj lo'o, ta nanǎjv yíta yó'o ñjtonǎá yatin na ñoo tǎPedro, ta ñíka'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Ndíxa yó'o kúu ún ñii tǎtǎ'an tǎJesús, chí xí'in to'on ña ká'an ún kúndǎá ini ndí kee ún estado Galilea —káchí na.

⁷⁴ Ta kǎxá'a tǎPedro xí'in ndí'i ndeë ra ñíka'an ra, káchí ra saá:

—Xa ñíka'an j xí'in ndó, õn vása xíníj tǎkaa. jNdios ná saxõ'vǎj ra yí'j tá ñavata ká'an j! —káchí ra.

Ta xǎndjõn kǎna ñii nduxú chée. ⁷⁵ Ta saá ñaká'an tǎPedro to'on ña ñíka'an tǎJesús xí'in ra: “Tá'an kǎ kǎna ñii nduxú chée ta xa ñj yichí ñíka'an ún xí'in ñívi ndí õn vása xíní ún yí'j.” Ta kee tǎPedro ke'e, ta ndeé ní xáku ra xí'in ndino'o ini ra.

27

Ñayó'o ká'an xá'a ña ntaxi na tajesus ku'a'an ra nqo taPilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Ta nĩtĩvi inká kivi na ndi'i naxĩkuá'a nqo najudío xĩ'in naná'no nqo nasutũ ñakutá'an na ta ñakoo yu'ú na ña ka'ni na tajesus. ² Ta saá ka'tón na ra, ta ku'a'an ra xĩ'in na, ta ñixaa na ntaxi na ra nda'a tagobrador Poncio Pilato.

Ñayó'o ká'an xá'a ña nixi'i tajudas

³ Ta tajudas ta ntaxi tajesus nda'a naná'no nqo nasutũ, xini ra ndi' chikaa ini nayó'o ka'ni na tajesus, ta kúchuchú ni ini ra ta ndikó ini ra xa'a ñayó'o, ta sandikó ra oko uxu s'i'ún ñaplata nda'a naxĩkuá'a nqo najudío xĩ'in naná'no nqo nasutũ. ⁴ Ta nĩka'an tajudas xĩ'in na, káchĩ na saá:

—Nĩkĩ'vii kuachi ntaxi nda'a ndó taa ta va'a ta on ko' kuachi kómĩ, ña ka'ni ndó ra.

Ta ndakuijn na, nĩka'an na xĩ'in tajudas:

—On vása ndi'ini ndi xa'a ña ke'é ún. On sivi kuachi mji ndi kĩa, kuachi mji ún kĩa —káchĩ na xĩ'in ra.

⁵ Ta saá tajudas ñixá'an ra sakana ra s'i'ún ñaplata ini ve'e ño'o ká'no, ta kee ra ku'a'an ra. Ta ñixaa ra ñii xiiña ta sakuá'na xĩ'in mji ra.

⁶ Ta naná'no nqo nasutũ ñakaya na s'i'ún ñaplata yó'o, ta nĩka'an na, káchĩ na saá:

—On kivi taan yó s'i'ún yó'o ini caja ve'e ño'o ká'no nqo ño'o ña sóko nanivi, chi s'i'ún ña cha'vi yó xa'a ña kivi ñii taa kĩa —káchĩ na.

⁷ Ta saá ñakoo yu'ú na, ta sata na xĩ'in s'i'ún yó'o ñii ño'o nani "Ño'o ta kisa chiño xĩ'in ño'o kisin", ta taxi na ña nda'a nivi na kee inká ñoo ña va'a nduxun natá'an na kivi nixi'i na. ⁸ Ta saá sákanani na ño'o yó'o "Ño'o Nij" andá kivi vitin. ⁹ Ta kundivi ña nĩka'an taprofeta Jeremías xina'á, kachi ra saá: "Naki'in na oko uxu s'i'ún ñaplata, ña ndaya'vi ña kivi ra, ñayó'o kúu ya'vi chinoo naIsrael, ¹⁰ ta xĩ'in s'i'ún yó'o sata na "Ño'o ta kisa chiño xĩ'in ño'o kisin", ndatan yóo ña nĩka'an Ndios xĩ'in j", kachi taprofeta.

Ñayó'o ká'an xá'a taPilato ña nĩndakq
tq'on ra tajesus

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ta ñĩndichi tajesus nqo tagobrador Pilato, ta tayó'o nĩndakq tq'on ra tajesus, káchĩ ra xĩ'in ra:

—¿An ndixa yó'o kúu ún Rey nqo najudío? —káchĩ ra.

Ta ndakuijn tajesus:

—Tq'on mji ún káchĩ y'i' kúu tayer.

¹² Ta naxĩkuá'a nqo najudío xĩ'in naná'no nqo nasutũ taxi na kuachi xa'a

tajesus nqo taPilato, ta tajesus nda ñii tq'on on vása ni-ndakuijn ra nqo na. ¹³ Ta saá taPilato nĩndakq tq'on ra tajesus:

—¿An on vása xini sq'o ún ndi'i ña ká'an na xa'a ún?

¹⁴ Ta tajesus nda ñii tq'on ni-xiin ra ndakuijn ra. Ta ñaka'nda ni ini taPilato xa'a ñayó'o.

Ñayó'o ká'an xá'a taPilato nĩka'an ra xini ño'o kivi tajesus

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ñii ñii viko Pascua tagobrador saña ra ñii ta nákaa ini ve'e kaa ko'on ndiká ra. Ta najudío káxin na yu kúu tayó'o. ¹⁶ Ta yóo ñii ta kánóo ni tq'on xa'a ta nákaa ra ini ve'e kaa, nani ra Barrabás. ¹⁷ Ta ñakutá'an kuá'a ni nivi nqo tagobrador, ta taPilato nĩndakq tq'on ra na, káchĩ ra saá:

—¿Yukú taa kóni ndó saña j ko'on ndiká? ¿An saña j taBarrabás? ¿An saña j tajesus, taa ta sákanani nivi Cristo? —káchĩ ra.

¹⁸ Saá chi kundaa ini taPilato ndi na kisa kuini ini xini tajesus kúu na, ñakán ntaxi na ra nda'a ra.

¹⁹ Ta taPilato yóo ra nqo táyi nqo kisa nani ra xa'a kuachi, ta ñási'i ra t'i'vi ña ña ndatq'on ña xĩ'in ra: "On kasa nani ká ún xa'a kuachi tayó'o, saá chi taa ta on ko' kuachi kúu ra, chi ñoo ndive'e kini ni nixani'j xa'a ra, ta ndi'i ni ini j", káchĩ ña.

²⁰ Ta naxĩkuá'a nqo najudío xĩ'in naná'no nqo nasutũ chú'u na nivi ña ndukú na ko'on ndiká taBarrabás, ta ndukú na ña kivi tajesus. ²¹ Ta tagobrador tuku nĩndakq tq'on ra na:

—¿Yukú ta ovi yó'o kóni ndó saña j ko'on ndiká? —káchĩ taPilato xĩ'in na.

Ta ndakuijn na:

—Saña ún taBarrabás ko'on ndiká ra —káchĩ na.

²² Ta taPilato nĩndakq tq'on tuku ra na:

—¿Ta yukia koo tajesus, taa ta nani Cristo? —káchĩ taPilato.

Ta ndi'i na ndakuijn na, káchĩ na saá:

—¡Ná kivi ra! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchĩ na.

²³ Ta saá tuku nĩndakq tq'on taPilato na: —¿Yu kúu kuachi nĩk'i'vi ra?

Ta ndeé ka nĩka'an nayó'o, káchĩ na saá: —¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz!

²⁴ Ta kundaa ini taPilato on vása xijn ká na chikaa sq'o na tq'on ra, ta kixá'á na ndeé ka nĩsjo na. Ta xa'nda chiño ra nqo na kisa chiño xĩ'in ra taxi na takui'nda'a ra, ta saá nda'a ra nqo nanivi, káchĩ ra saá:

—Yi'j on vása kuiso j kuachi xa'a ña kivi tava'a yó'o. Mji ndó kuiso kuachi xa'a ña kivi ra —káchĩ tagobrador xĩ'in nivi.

²⁵ Ta ndi'i nivi ndakuijn na, káchĩ na saá:

—iMii ndi xí'in sa'ya ndi kuiso ndi kuachi xa'á ña kivi tayó'o! —káchí na.

²⁶ Ta saá taPilato saña ra taBarrabás. Ta xa'nda chiño ra ñoq natropa ña kani na taJesús xí'in kuártá ña nó'ni kaa sjiin ñoq, ta katakaá ndaa na ra nda'a tón cruz.

²⁷ Ta natropa tagobrador, kuá'an taJesús xí'in na ve'e chiño ká'no, ta nixaa na ta nakaya na ndi'i ka natropa, ta xjino nduu ndi'i na ra. ²⁸ Ta k'indaa na ndi'i tikotó ndixin taJesús ta sakundixin na ra ñii tikotó kuá'a, ndatán yóo tikotó ndixin tarey, ²⁹ ta k'isa va'a na ñii corona ñiño ta chinóo na ña sijn ra. Ta taxi na nda'a ra ña tiin ra ñii yiton xí'in nda'a kua'a ra, ta xikuxití na ñoq ra ña kúsiki na ra, ta xáku ndaa na ra, ká'an na si'a xí'in ra:

—iNá koo va'a taRey ñoq najudío! —káchí na.

³⁰ Ta kundaa na tásji yu'u na ñoq ra, ta tón yiton taxi na nda'a ra tuku k'indaa na nó, ta suku na nó sijn ra. ³¹ Ta ndi'i na kúsiki na ra ta xáku ndaa na ra, ta saá k'indaa na tikotó kuá'a ndixin ra ta tuku sakundixin na ra tikotó mji ra. Ta kuá'an ra xí'in na ña katakaá ndaa na ra nda'a tón cruz.

Ñayó'o ká'an xa'á ndasaá katakaá ndaa na taJesús nda'a tón cruz

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Ta kee natropa, ta kuá'an taJesús xí'in na, ta nakutá'an na xí'in ñii ta ta kixi ñoo Cirene, nani ra Simón, ta natropa kisa nduxá na xí'in tayó'o ña kuiso ra tón cruz taJesús.

³³ Ta nixaa na ñii xiiña nani ña Gólgota, ña kóni kachi Leke Sijn Ndji. ³⁴ Ta natropa taxi na vino tá nasaka xí'in nduta yová ní ko'o ra, ta taJesús xito ndoso ra lo'o nduta yó'o, ta nj-xiin ra ko'o ra rá.

³⁵ Ta saá katakaá ndaa na ra nda'a tón cruz, ta natropa nda'ávi na tikotó ra. Chjkaá na ndatj ña koto na yukú ñii ñii nayó'o naki'in ñii ñii lo'o tikotó taJesús. Ta saá kundivi ña njtaa taprofeta xina'á xa'á taJesús, kachi ra ndi ta'vi na tikotó ra ta chikaá na ndatj xa'á tikotó ndixin njno ra, saá njtaa ra xa'á taJesús. ³⁶ Ta xikundoo na ndaa na ra. ³⁷ Ta chinóo kútu na ñii tón viti lo'o sijn tón cruz, ta ñoq tón viti yó'o naka'yi to'on ña ká'an xa'á kuachi ra, ta káchí ña saá: "Tayó'o kúu taRey ñoq najudío."

³⁸ Ta katakaá ndaa na ovi takuí'ná sijn taJesús, ñii takuí'ná tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñindichi sijn kua'a ra, ta inká ra tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñindichi

sijn yitin ra. ³⁹ Ta nanjivi yá'a yichi ñoq tákaa ndaa taJesús kándiva'a ní na xí'in ra, ta káva na sijn na, ⁴⁰ káchí na saá xí'in ra:

—Yó'o kúu ta ta njka'an: "Yi'i sandi'i j xa'á ve'e ño'o ká'no, ta tixin ña unj kivi tuku kasa va'aj ña", kachi ún, ta vitin, jsakaku xí'in mji ún! Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta saá, jsanoo xí'in mji ún nda'a tón cruz! —káchí na xí'in ra.

⁴¹ Ta ñii k'iva saá nafariseo xí'in na sáná'a ndayi Ndios xí'in naxiku'á ñoq najudío xí'in naná'no ñoq nasutu kúsiki na ra ta xáku ndaa na ra, ká'an na xí'in ra:

⁴² —Tayó'o sakaku ra inká njivi, ta on vása kivi sakaku xí'in mji ra vitin. Tá ndixa kúu ra taRey ñoo yó Israel, ta ná sanoo xí'in mji ra nda'a tón cruz vitin, ta saá kandixa yó ra. ⁴³ Ta tayó'o njka'an ra ndaa ini ra Ndios. Tá ndixa Ndios kí'vi ini ra xíini ra tayó'o, ta Ndios ná sakaku ña'a ra vitin, chi njka'an tayó'o: "Yi'i kúu Sa'ya Ndios", kachi ra —saá ká'an na, xáku ndaa na ra.

⁴⁴ Ta ñii k'iva saá ovi takuí'ná tákaa ndaa sijn ra kúsiki ña'a ra ta kándiva'a ra xí'in taJesús.

Ñayó'o ká'an ndasaá nixi'i taJesús

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Ta njtondaa kaa uxu ovi ma'ño ndivi, ta kixá'a kúnaa ndi'i ñoyivi anda kaa unj xikuaa.* ⁴⁶ Ta kaa unj kúu ña, ta saá ndee va'a njka'an taJesús, kachi ra saá:

—Eli, Eli, ¿lama sabactani? —kachi taJesús. To'on yó'o kachi ña saá: Tata Yivá mji, Tata Yivá mji, ¿ndachun sandakoo ún yi'i?, kachi ña.

⁴⁷ Ta sava njivi na yita yatin yó'o, xijn so'o na ña njka'an ra, ta kachi na saá:

—Tayó'o kána ra taprofeta Elías ña chindee ña'a ra —kachi na.

⁴⁸ Ta xandikon ñii tayó'o xjino ra kuá'an ra, ta sachii ra ñii tikotó kuikon xí'in vino yiyá, ta chinóo ra ñayó'o ñoq yiton, ta ndjikó ra taxi ra ko'o taJesús. ⁴⁹ Ta inká njivi njka'an na saá xí'in tayó'o:

—On ke'é ún ra. Ná koto yó án kixi taElías sakaku ña'a ra —kachi na.

⁵⁰ Ta saá taJesús xí'in ndi'i ndee ra njka'an ra, ta nixi'i ra. ⁵¹ Tá mii saá xandikon njndata ma'ño tikotó tákaa Cuarto Yi ve'e ño'o ká'no, ta kixá'a ña njndata ña chi njno ta ñoq ña nda njno. Ta njtaan ñoq ño'o, ta ñayuu ná'no chachi ña. ⁵² Ta njxoná ñoq ñó'o na nixi'i, ta natakú kuá'a ní njivi na xjkuu na kandixa Ndios. ⁵³ Ta kivi natakú taJesús, ndee nayó'o ñoq njnduxun na, ta njkivi na

* 27:45 Kaa uxu ovi ndivi nani ña kaa jño ñoq nafoo Roma, ta kaa unj xikuaa nani ña kaa jin ñoq nafoo Roma.

ño'o yijí Jerusalén, ta kuá'a ní nivi xini na nayó'o.

⁵⁴ Ta tã ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa, yóo ra xí'in inkã natropa ndaa na tãJesus. Ta nayó'o xini na ñiñaan nõõ ño'o, ta xini na ndi'i ña jivo ní ñiya'a, ta ñijí'ví ní na, ta ñika'an na:

—Ndixa tayó'o xikuu Sa'ya Ndios —káchí na.

⁵⁵ Ta ndã xiká yita kuá'a ní násí'í xito ná. Nayó'o kúu ná xindikõn satã tãJesus chindeé ná ra kisa chiño ná nõõ ra, ta kee ná xí'in ra estado Galilea ta kixaa ná ñoo Jerusalén. ⁵⁶ Ñii ñáyó'o kúu ñãMaría Magdalena, inkã ñã kúu ñãMaría, sí'í tãJacobó xí'in tãJosé, ta inkã ñã kúu sí'í tã õví sa'ya tãZebedeo.

Ñáyó'o ká'an xa'a ña ñinduxun tãJesus
(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Ta xikuaa ta xa kuá'an kunaa kúu ña, ta kixaa ñii tãkuiká, tã kixi ñoo Arimatea, ñani ra José. Tayó'o kúu ñii tã xindikõn satã tãJesus. ⁵⁸ Ta ñixã'an ra nõõ tãPilato, ta ndúkú ra yikí koñu tãJesus ña sanduxun ra ña, ta tãPilato xa'nda chiño ra nõõ natropa ña nataxi na ña nda'a ra. ⁵⁹ Ta ñixaa tãJosé ta ñaki'in ra yikí koñu tãJesus, ta chjũku ndaa ra ña xí'in ñii tikõto ndii ña õn vása yakua. ⁶⁰ Ta ñixã'an ra ta chikaa va'a ra yikí koñu tãJesus ini kavua ña xaá ña sakãn kisa va'a ra ini. Ta saá ñakasi ra yé'é kavua yó'o xí'in ñii yuu ká'no, ta kee ra kuano'o ra. ⁶¹ Ta ñindõõ ñãMaría Magdalena xí'in inkã ñãMaría, ndóo na yatin nõõ yóo kavua yó'o.

Ñáyó'o ká'an xa'a natropa na ndaa nõõ ñinduxun tãJesus

⁶² Ta inkã kivi ña kúu kivi yijí ña nákindée najudío, ta nafariseo xí'in naná'no nõõ nasutũ ñixaa na nõõ tãPilato. ⁶³ Ta ñika'an na, káchí na saá xí'in ra:

—Tata, náká'an ndí ña ñika'an tã vatã yu'u tãJesus kivi xitãku ra, ñika'an ra si'a: "Tã ñixi'ijí ta tixin ña unj kivi natakují", kachí ra. ⁶⁴ Ñakãn ka'nda chiño ún nõõ natropa ná nakasi kũtũ va'a na kavua nõõ ñinduxun ra andã tondaa kivi unj, ta saá ñivi na xindikõn satã ra, kõtõ kixi na ñii ñoo, ta tava na yikí koñu ra ta ndatõ'on na xí'in ñivi, kachí na saá: "Xa natakũ ra", kachí na. Ta tõ'on yó'o sandá'ví ní kã ña nanjivi nõõ ña sandá'ví mji ra na xí'in tõ'on ra —káchí naná'no nõõ najudío.

⁶⁵ Ta ñika'an tãPilato xí'in na:

—Va'a, yóo natropa, ná kõ'on na xí'in ndó. Ta nakasi va'a ndó yé'é kavua nõõ ñinduxun ra —káchí ra.

⁶⁶ Ta ñixã'an na ta kisa kũtũ va'a na yé'é kavua, ta xãkĩn na ñii sello yé'é ña õn nõõ

ñã, ta saá ñindõõ natropa yatin yé'é kavua ña kundaa na ña.

28

Ñáyó'o ká'an xa'a tãJesus kivi natakũ ra

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Ta ñiya'a kivi yijí ña nákindée najudío, ta ñitivi inkã kivi; ñáyó'o kúu kivi nõõ semana ña kúu domingo, ta ñãMaría Magdalena xí'in inkã ñãMaría ñixaa ná koto ná nõõ ñinduxun tãJesus. ² Ta xandikõn ndeé ní ñiñaan nõõ ño'o, saá chi ñii ángel kee nõõ Ndios ndã ñoyivi ñino, nõõ ña ñoyivi yó'o, ta kixaa ña ta sakuta'a ña yuu ndási yé'é kavua, ta xikoo ña satã yuu yó'o. ³ Ta ñaángel yó'o náye'e ní ña, ndatãn náye'e ñii tãxa, ta tikõto ña yaa ní ña, ndatãn yaa kaxin saá yóo ña. ⁴ Ta natropa na ndaa yé'é kavua ndeé ní ñijí'ví na xini na ña, ñii kisin ñino na xí'in ña yí'ví na, ta saá ñakõõõ na nõõ ño'o ta ndãñó'ó ini na. Ndatãn ñii kivi va yóo na ñixi'ijí, saá yóo na ndóo na. ⁵ Ta ñaángel ñika'an ña xí'in násí'í yó'o:

—Õn kuyí'ví ndó, saá chi yijí xini ndí ndó'o nãndukú ndó tãJesus, tã tã kãtãkã ndaa na nda'a tón cruz. ⁶ Õn kõõ kã ra yó'o, chi xa natakũ ra, ñii kivi va yóo tõ'on ña ñika'an ra xí'in ndó, saá yóo ña. Na'a ndó koto ndó nõõ chĩnoo na ra. ⁷ Ta saá kama ní kõ'on ndó ta ndatõ'on ndó xí'in na ñixika xí'in ra, kachí ndó saá xí'in na: "Xa natakũ ra, ta kõ'on si'na ra nõõ ndó ña ndatũ ra ndó'o estado Galilea. Kãn koni ndó ra", kachí ndó xí'in na. Nayó'o kúu tõ'on ña ndatõ'onj xí'in ndó —káchí ñaángel xí'in násí'í yó'o.

⁸ Ta saá násí'í yó'o varã ndã yí'ví ní ná, ta kúsijí ní kã ini ná, ta kama ní kee ná xino ná kuá'an ná ndatõ'on ná xí'in na ñixika xí'in tãJesus. ⁹ Ta xandikõn tãJesus ñakutã'an ra xí'in náña'a yó'o yichí, ta chĩndeé ra ná ta ñika'an ra si'a xí'in ná:

—Kua'a, nana. Ná koo ñava'a ini ndó —káchí ra xí'in ná.

Ta ñixaa yatin ná nõõ ra, ta xikuxití ná ta nõõ ná xa'a ra ta kisa tõ'ó ná ra. ¹⁰ Ta tãJesus ñika'an ra xí'in ná:

—Õn kuyí'ví ndó. Kuá'an ndó ndatõ'on ndó xí'in na ñixika xí'inj ná kõ'on na estado Galilea, ta kãn koni na yijí —káchí ra xí'in ná.

Ñáyó'o ká'an xa'a ña ndatõ'on natropa na xĩndaa yé'é kavua nõõ ñinduxun tãJesus

¹¹ Ta kee násí'í kuá'an ná, ta sava natropa na xĩndaa yé'é kavua ndikó na kuá'an na ñoo ká'no, ta ndatõ'on na xí'in naná'no nõõ nasutũ ndi'í ña ñixiyo xini na. ¹² Ta naná'no nõõ nasutũ ñakutã'an na xí'in nãxikua'a nõõ najudío, ta ñakoo yu'ú

na taxi na kuḗ'a ní s'í'ún nda'a natropa,
 13 ta nika'an na, káchí na saá xí'in na:

—Si'a koo ka'an ndó xí'in nivi xa'a ña
 nixiyo xini ndó, kachí ndó si'a: "Tá kisin
 ndi ñoo koni, ta na nixika xí'in tajesús
 nixaḗ na, ta kisa kuí'na na yiki koñu ra,
 ta kuḗ'an na xí'in ña", saá kachí ndó xí'in
 nivi. 14 Tá tagobernador konj so'o ra to'on
 yó'o, ta mji ndi ndakuijn xa'a ndó, ña on
 sakuiso ra kuḗchi ndó'ó —káchí naná'no
 xí'in natropa.

15 Ta saá natropa naki'in na s'í'ún ta kisa
 ndivi na chiño ña nika'an na xí'in na. Ta
 to'on yó'o kúu ña nixita ní'no noo ndi'i
 najudio anda kivi vitin.

*Ñayó'o ká'an xa'a tajesús
 ña sakuiso chiño ra naxika xí'in ra*

*(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-
 23)*

16 Ta saá na uxu ñii naxika xí'in tajesús
 kuḗ'an na estado Galilea, ta nixaḗ na yuku
 noo nika'an tajesús ko'on na. 17 Ta xini
 na ra ta kisa to'ó na ra, vará sava nayó'o
 nixika ini na án ndixa kúu tayó'o tajesús.
 18 Ta nixaḗ yatin tajesús noo na ta nika'an
 ra saá xí'in na:

—Ndios taxi ra ndi'i ndayí ña ka'nda
 chiño j noo ndi'i na ndóo ñoyivi ñino xí'in
 ñoyivi yó'o. 19 Ta saá ká'an j xí'in ndó:
 Kuḗ'an ndó ndi'i saá xiiña ñoyivi yó'o ta
 saná'a ndó nanivi ndasaá koo kundikon na
 yichij, ta sakuchu ndó na xí'in kivi Yivá yó,
 xí'in kivi yij taja'ya ra, ta xí'in kivi Nima
 Ndios. 20 Ta saná'a ndó na ña kasa ndivi
 na ndi'i to'on ña nika'an j xí'in ndó. Ta
 ndixa yij koo j xí'in ndó ndi'i saá kivi ña
 vaxi anda kivi sondí'i ñoyivi yó'o. Saá ná
 koo ña —káchí tajesús xí'in naxika xí'in
 ra.

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña nĩtaa taMarcos

Ñayó'o ká'an xa'a taJuan, ta sákuchu ñivi

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Si'a kixá'á to'on ñava'a xa'a Jesucristo, Sa'ya Ndios, ² tá yóo ña nĩtaa taprofeta Isaias, taa ta ñika'an ndoso to'on Ndios kujya xina'á. Nĩtaa ra ña ñika'an Ndios xí'in taa ta ti'vi ra sakaku na ñoyivi yó'o, káchí ra saá:

Ti'víj ñii ta xika chiño ñojj k'o'on si'na ra ñojj ún,

ña ndasa va'a ra yichí ñojj k'o'on ún.

³ Ta ñojj yóo yuku yichí k'o'on ra ka'an ndoso ra, káchí ra saá:

“Ná koo ti'va ini ndó, saá chi yachj kixaa mji taKá'no ñojj yó;

kindaa ndó ña on va'a sási ñojj ndó, ta saá va'a kuchiño naki'in ndó ra”, káchí taa ta koo yuku yichí,

káchí taIsaias xina'á. ⁴ Saá kixaa taJuan ñojj yóo yuku yichí ta ñii xiiña ñojj yóo takuii sákuchu ra ñivi, ta ñika'an ndoso ra xí'in ñivi, káchí ra saá:

—On vása ke'é ka ndó ña on va'a, ta nandikó ini ndó xa'a ña on va'a ke'é ndó ña kasa ká'no ini Ndios xa'a kuachi ndó, ta saá na'a ndó kuchu ndó —káchí ra.

⁵ Ta ñivi ñaño Jerusalén, xí'in na ndoo ndi'i saá ku'a'q ka ñoo ña ndá'vi ndaa estado Judea va'xi na, ta kixaa na ña konj so'o na to'on ká'an ndoso taJuan. Ta saá xini so'o na, ta kixá'á ná'ma na xa'a kuachi na, ta taJuan sákuchu ra nayó'o yuta Jordán.

⁶ Ta taJuan ndixin ra tikoto ña kuv'a xí'in yisi ticamello, ta nó'ni ñii ñá'ño ñij kitj toko ra. Ta xixi ra tika ndíama xí'in ñoño tíyoko váli yóo yuku. ⁷ Ta ñika'an ndoso ra, káchí ra saá xí'in ñivi:

—Sata yij va'xi ñii taa ta ndee ka ñojj yij. Ta yij kuu ñii ta kisa chiño kuiti ñojj ra. ⁸ Yij sákuchuj ndó'ó xí'in takuii, ta ta va'xi sákuchu ra ndó'ó xí'in mji Nímá Ndios —káchí taJuan xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a taJuan kivi sákuchu ra tafjesús

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Ta saá kee tafjesús ñoo Nazaret estado Galilea, ta kixaa ra ñojj yóo taJuan, ta taJuan sákuchu ra tafjesús yuta Jordán.

¹⁰ Ta keta tafjesús yu'u yuta, ta xini ra

ñixona ñoyivi ñino ñojj ra, ta xini ra va'xi noo Nímá Ndios, ndatán va'xi noo ñii tísata, saá va'xi noo ña, ta xikanóo ña ñojj ñindichi ra. ¹¹ Ta ñivi na ndoo yu'u yuta xini so'o na to'on Ndios ñika'an ra nda ñoyivi ñino, káchí ra saá:

—Yó'ó kuu Sa'ya j, ta kí'vi ní ini j xini j, ta kúsi j ní ini j xini j yó'ó —káchí Ndios.

Ñayó'o ká'an xa'a tafjesús

kivi ñanímá ndiva'a ká'no xito ndoso ña ra

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Ta xandikón Nímá Ndios ñika'an ña xí'in tafjesús k'o'on ra xí'in ña ñojj yóo yuku yichí. ¹³ Ta ovi siko kivi yóo tafjesús ñojj yuku yichí yó'o, yóo ra ñojj táku tikitj yuku, ta ñanímá ndiva'a ká'no xito ndoso ña ra. Ta saá kixaa naángel, ta chindee na ra, taji na nda'a ra ña xini ñó'ó ñojj ra.

Ñayó'o ká'an xa'a tafjesús

ña kixá'á ra kisa ndivi ra chiño Ndios

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Kivi chikaa na taJuan ini ve'e kaa, ta tafjesús ku'a'an ra estado Galilea, ta ñika'an ndoso ra to'on ñava'a xa'a Ndios xí'in ñivi, ¹⁵ káchí ra saá:

—Xa kixaa kivi ña chitónj Ndios. Ta xa yóo yatin ní yichí ña xá'nda chiño Ndios kutakú yó. On vása ke'é ka ndó ña on va'a, ta nandikó ini ndó ta kandixa ndó to'on ñava'a yó'o —káchí ra xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a tafjesús kivi kana ra komj taa na táva tiaká ña kundikón na sata ra

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Tá ku'a'an tafjesús yu'u mji Galilea, ta xini ra tafSimón* xí'in ñani ra tafAndrés, nayó'o sákana na ñono ini takuii, chi na táva tiaká kuu na. ¹⁷ Ta ñika'an tafjesús xí'in na:

—Na'a ndó kundikón ndó yij, ta saná'a j ndó'ó ndasaá nakaya ndó ñivi kundikón na yichí Ndios.

¹⁸ Ta xandikón sandakoo nataa yó'o ñono na, ta xikundikón na ku'a'an na sata tafjesús.

¹⁹ Ta lo'o ka ku'a'an tafjesús, ta xini ra tafJacobó xí'in ñani ra taJuan, sa'ya tafZebedeo, ndoo na ini tón barco sánda'a na ñono na. ²⁰ Ta ñika'an tafjesús xí'in na: —Na'a ndó kundikón ndó yij.

Ta saá sandakoo nataa yó'o yivá na tafZebedeo, ta sandakoo na inka na kisa chiño ñojj na, ta xikundikón na ku'a'an na sata tafjesús.

Ñayó'o ká'an xa'a tafjesús kivi

nakutá'an ra

xí'in ñii taa ta kómí nímá ndiva'a

(Lc. 4:31-37)

* 1:16 Inka kivi nani tafSimón kuu Pedro.

²¹ Ta n̄ixaa na ñoo Capernaum, ta ndi'i saá kivi ȳi ña nákindée najudio tajesús kí'vi ra ve'e ño'o sinagoga sáná'a ra n̄ivi. ²² Ta ñaka'nda ini n̄ivi x̄inj̄ s̄o' na ña ká'an ra, chi sáná'a ra na ndatán sáná'a ñii t̄aa t̄a kómí ndayí, ta ink̄a namaestro na sáná'a ndayí Ndios ña n̄itaa t̄aMoisés x̄inj̄a'á, nayó'o sáná'a na ndatán sáná'a n̄ivi na on vása kómí ndayí. ²³ Ta ve'e ño'o sinagoga yóo ñii t̄aa t̄a kómí ním̄a ndiva'a, ta ñii ndeé ní n̄ik̄a'an ñandiva'a, káchí ña saá:

²⁴ —Yó'o kúu Jesús t̄año Nazaret, ta, ¿nd̄achun sándi'i ún ndi'j̄? ¿Án xa k̄ixaa ún sandi'i ún xa'á ndi'? X̄inj̄ va'a j̄ yu kúu ún, yó'o kúu T̄aa t̄aȲij̄ t̄a k̄ixi noo Ndios —káchí ña x̄i'in ra.

²⁵ Ta tajesús n̄ik̄a'an ra x̄i'in ñandiva'a, káchí ra saá:

—¡Kasi yu'u ún ta saña ún t̄ayó'o!

²⁶ Ta ním̄a ndiva'a ndeé ní s̄akisín ña t̄ayó'o, ta n̄inda'yi ní ña, ta saá saña ña t̄ayó'o. ²⁷ Ta ndi'i na ndóo ñaka'nda ini na x̄inj̄ na ñayó'o, ta n̄inda'ka t̄o'on x̄i'in tá'an m̄ij̄ na:

—¿Yuk̄iá yó'o? ¿Án ink̄a ndeé xaá sáná'a ra m̄ij̄ yó vitin? Kómí ra ndayí xa'nda chiño ra noo ním̄a ndiva'a ta kisa ndivi ña ña ká'an ra —káchí na.

²⁸ Ta kama ní n̄ix̄it̄a ní'nó t̄o'on xa'á tajesús ndi'i ñoo estado Galilea.

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús kivi s̄anda'a ra

ñá'a ñásj̄so t̄aSimón

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Tá kee na ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta kuá'an tajesús x̄i'in t̄aJacobo x̄i'in t̄aJuan, ta n̄ixaa na ve'e t̄aSimón x̄i'in ñani ra t̄aAndrés. ³⁰ Ta ñá'a ñásj̄so t̄aSimón kándú'u ñá noo x̄ito, ndeé ní ndó'o ñá kue'e ka'ñi. Tá k̄ixaa tajesús ta ndat̄o'on na x̄i'in ra ña ndó'o ñá. ³¹ Ta saá tajesús n̄itond̄aa yatin ra noo kándú'u ñá, ta t̄jin ra nda'a ñá chindee ra ñá ndakoo ñá. Ta x̄and̄ik̄on saña kue'e x̄i'in ñá ta nduv̄a'a ñá, ta k̄ixá'á ñá kisa ndivi ñá ña kuxu na.

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús kivi s̄anda'a ra

kuá'a ní na ndeé ndó'o

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Tá xikuaa n̄iket̄á ño'o, ta kuá'a ní n̄ivi kuá'an na x̄i'in natá'an na, na ndeé ndó'o, x̄i'in ink̄a na kómí ním̄a ndiva'a, ta n̄ixaa na noo tajesús. ³³ Ta saá kuá'a ní ñañoo ñakutá'an na yé'é ve'e noo yóo tajesús, ³⁴ ta s̄anda'a ra kuá'a ní na ndeé ndó'o, chi kuá'a ní noo kue'e yóo x̄i'in na. Ta t̄ava ra kuá'a ní ním̄a ndiva'a x̄ikomí sava na, ta on vása ní-taxi ra ka'an nd̄a ñii ním̄a

ndiva'a yó'o, chi ñaním̄a ndiva'a x̄inj̄ ña yu kúu ra.

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús kivi n̄ik̄a'an ndoso ra t̄o'on va'a kuá'a ní ñoo estado Galilea

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Ta x̄it̄aan ní ta naa ka, ndakoo tajesús ta kee ra kuá'an ra ñii x̄i'ña noo on koó n̄ivi, ta n̄ik̄a'an ra x̄i'in Ndios. ³⁶ Ta t̄aSimón x̄i'in natá'an ra kee na kuá'an na nandukú na ra, ³⁷ ta ñani'i na ra, ta n̄ik̄a'an na saá x̄i'in ra:

—Kuá'a ní n̄ivi nándukú na yó'o.

³⁸ Ta ndakuijn̄ tajesús, káchí ra saá:

—K̄o'on yó ndi'i ñoo yatin ña ka'an ndoso j̄ t̄o'on va'a x̄i'in n̄ivi, chi xa'á ñayó'o kúu ña k̄ixaa j̄ —káchí ra x̄i'in na.

³⁹ Ta x̄ika ra ndi'i saá ñoo estado Galilea, ta kí'vi ra ve'e ño'o sinagoga ña ka'an ndoso ra t̄o'on va'a xa'á Ndios, ta t̄ava ra kuá'a ní ním̄a ndiva'a ña kómí n̄ivi.

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús kivi s̄anda'a ra

ñii t̄aa ndeé ndó'o kue'e tá'yi

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Ta ñii t̄aa, ndeé ní ndó'o ra kue'e tá'yi ña ñani lepra, ta k̄ixaa ra noo yóo tajesús, ta x̄ikuxití ra noo ra, ta x̄aku ndá'vi ra, káchí ra saá:

—Tata, tá kóni ún, ta sanda'a ún yj̄'i noo kue'e ña ndó'o j̄.

⁴¹ Ta tajesús kúndá'vi ní ini ra x̄inj̄ na t̄ayó'o, ta ch̄inóo ra nda'a ra sok̄o t̄ayó'o, ta n̄ik̄a'an ra:

—Kóni j̄ chindee j̄ yó'o. ¡Nda'a ún!

⁴² Ta x̄and̄ik̄on saña kue'e tá'yi x̄i'in ra, ta nduv̄a'a ra. ⁴³ Ta saá tajesús n̄inda'yi ra t̄ayó'o, ta n̄ik̄a'an ra x̄i'in ra, káchí ra saá:

⁴⁴ —On ndat̄o'on ún x̄i'in nd̄a ñii n̄ivi. Ta vitin k̄o'on ún noo t̄asut̄u ná koto ra yó'o ña kund̄aa ini ra xa n̄inda'a ún. Ta kuni'i ún ndi'i ñasok̄o ña xa'nda chiño ndayí Ndios ña n̄itaa t̄aMoisés, ta taxi ún ñayó'o nda'a Ndios ña kund̄aa ini n̄ivi xa n̄inda'a ún —káchí tajesús x̄i'in ra.

⁴⁵ Ta kee ra kuá'an ra, ta nd̄a víka ndat̄o'on ra x̄i'in n̄ivi ña ndo'o ra, ta n̄ix̄it̄a ní'nó t̄o'on ndasaá nda'a ra, k̄isa tajesús. Xa'á ñayó'o tajesús on vása kivi kí'vi ka ra ink̄a ñoo, ta kuá'an ra yóo ra ñii x̄i'ña noo on koó n̄ivi. Ta saá ní, kuá'a ní n̄ivi na kee ndi'i saá ñoo k̄ixaa na noo ra.

2

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús kivi s̄anda'a ra t̄a on kivi kanda

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Njya'a sava kivi ta tajesús ndj̄k̄o tuku ra ñoo Capernaum, ta nan̄ivi x̄inj̄ s̄o' na ña ndj̄k̄o ra. ² Ta x̄and̄ik̄on kuá'a ní n̄ivi

naikutá'an na ve'e nqo yóo ra, ta n̄i-kunani kundqo ndi'i na ve'e yó'o, ni ndá yé'é qn vása ní-kunani kundqo na. Ta ká'án t̄aJesús t̄o'on ñavá'a x̄á'a Ndios xí'in ndi'i na. ³ Ta k̄om̄i t̄a ñis̄okó na ñii x̄ito nqo kánóo t̄a qn k̄iví kanda, ta kuá'án na ve'e nqo yóo t̄aJesús. ⁴ Ta n̄i-kuchiño k̄iví na xí'in t̄ayó'o ini ve'e nqo yóo t̄aJesús chi chútú ní n̄iví. Ta saá ndaa na s̄inj̄i ve'e, ndiso na x̄ito nqo kánóo t̄a qn k̄iví kanda, ta k̄indaa na sava chíyó ña n̄ix̄on̄a ñii yav̄i nqo kúchiño sanoo na t̄ayó'o nqo t̄aJesús. ⁵ Tá t̄aJesús x̄ini ra ña kándixa na k̄om̄i t̄a yó'o ndí kúndeé ra sanda'a ra t̄atá'an na, ta n̄ika'án t̄aJesús xí'in t̄a ndeé ndó'o, káchí ra saá:

—Ñani, vitin xa k̄isa ká'no ini j̄ x̄á'a kuachi ún —káchí t̄aJesús.

⁶ Ta ndóo sava na sáná'a ndayí Ndios, ta x̄inj̄i s̄o'o na ña n̄ika'án t̄aJesús, ta x̄áni s̄inj̄i na saá: ⁷ “¿Ndá ndayí kómí t̄ayó'o ká'án ra saá? Kándiva'a ra xí'in Ndios. Chi kúndaq̄ ini yó ndí ñii laá Ndios kómí ndayí kasa ká'no ini ra x̄á'a kuachi n̄iví.” ⁸ Ta x̄and̄ik̄on t̄aJesús x̄inj̄i ra yuk̄iá x̄áni s̄inj̄i nayó'o, ta n̄ika'án ra saá xí'in na:

—¿Ndachun x̄áni s̄inj̄i ndó ña qn vá'a yó'o? ⁹ ¿Yuk̄iá yo'v̄i k̄a k̄á'án j̄ xí'in t̄a qn k̄iví kanda? ¿Án yo'v̄i k̄a k̄á'án j̄ xí'in ra ña ndoo kuachi ra? ¿Án yo'v̄i k̄a k̄á'án j̄ xí'in ra ña nakundichi ra, ta ná kuiso ra x̄ito ra ta ko'qn xá'a ra? ¹⁰ Ta vitin sanda'a j̄ t̄ayó'o, ta saá kúndaq̄ ini ndó'o ndí ȳj̄ kúu t̄a kómí ndayí Ndios ñoyiví yó'o ña nakata j̄ kuachi n̄iví —káchí t̄aJesús xí'in na.

Ta saá n̄ika'án ra xí'in t̄a ndeé ndó'o yó'o:

¹¹ —Nakundichi ún ta ná kuiso ún x̄ito ún, ta no'q̄ ún vitin —káchí t̄aJesús xí'in ra.

¹² Ta x̄and̄ik̄on nakundichi t̄ayó'o, ta na kusokó ra x̄ito ra, ta k̄ee ra kuano'q̄ ra, x̄inj̄i ndi'i n̄iví. Ta ndi'i nayó'o na ka'nda ní ini na, ta k̄isa ká'no ní na Ndios, n̄ika'án na saá:

—j̄T̄á'án koni yó ñavá'a yó'o! —káchí na.

Ñayó'o ká'án x̄á'a t̄aJesús k̄iví kana ra t̄aLeví

ñá kundik̄on ra s̄at̄a ra (ink̄a k̄iví n̄anj̄i t̄aLeví kúu Mateo)

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ Ta n̄iya'a ñayó'o, ta kuá'án t̄aJesús x̄ika ra yu'u m̄inj̄i Galilea. Ta kuá'a ní n̄iví k̄ix̄aa na nqo ra, ta k̄ix̄á'a ra sáná'a ra na. ¹⁴ Ta yá'a ra kuá'án ra, ta x̄inj̄i ra t̄aLeví sa'ya t̄aAlfeo, yóo ra k̄isa chiño ra nqo káya ra s̄j̄'ún x̄á'a nagobierno ñoo Roma. Ta n̄ika'án t̄aJesús xí'in ra, káchí ra saá:

—Na'a, kundik̄on ún s̄at̄a j̄ —káchí ra.

Ta saá nakundichi t̄aLeví, ta kuá'án ra s̄at̄a t̄aJesús.

¹⁵ Tá n̄ix̄aa t̄aJesús xí'in nax̄ika xí'in ra ve'e t̄aLeví, ta k̄ix̄aa kuá'a ní na káya s̄j̄'ún x̄á'a nagobierno xí'in kuá'a ní ink̄a na kánóo t̄o'on ña qn vá'a x̄á'a, ta x̄ikundqo na x̄ixi na xí'in t̄aJesús, chi kuá'a ní nayó'o kúu na kuá'án s̄at̄a ra. ¹⁶ Ta nafariseo xí'in sava na sáná'a ndayí Ndios x̄inj̄i na yu kúu n̄iví ndóo x̄ixi xí'in t̄aJesús, ta n̄ika'án na xí'in nax̄ika xí'in t̄aJesús:

—Qn vása va'a ñayó'o. ¿Ndachun x̄ixi ra xí'in n̄iví na káya s̄j̄'ún x̄á'a nagobierno, xí'in ink̄a na kánóo t̄o'on ña qn vá'a x̄á'a? —káchí na.

¹⁷ Ta x̄inj̄i s̄o'o t̄aJesús yuk̄iá n̄ika'án na, ta n̄ika'án ra saá xí'in na:

—N̄iví na qn vása ndeé ndó'o, qn vása x̄inj̄i ñó'o nayó'o na kasa t̄at̄an ña'a, ta n̄iví na ndeé ndó'o kúu na x̄inj̄i ñó'o kutátán. Qn s̄iví x̄á'a n̄iví va'a kúu ña k̄ix̄aa j̄ ñoyiví yó'o. Ta x̄á'a n̄iví qn vá'a kúu ña k̄ix̄aa j̄, ta kana j̄ na ña nandikó ini na ta kundik̄on na yich̄i Ndios —káchí ra xí'in na.

Ñayó'o ká'án x̄á'a ña yóo so'on n̄iví
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Nafariseo xí'in na ndik̄on s̄at̄a t̄aJuan yóo so'on na. Ta k̄ix̄aa sava n̄iví nqo t̄aJesús, ta n̄indaq̄a t̄o'on na ra:

—Kuá'a ní yich̄i yóo so'on na ndik̄on s̄at̄a t̄aJuan, ta yóo so'on nafariseo. Ta nax̄ika xí'in m̄ij̄i ún, ¿ndachun ndá ñii k̄iví qn vása yóo so'on na?

¹⁹ Ta ndakuij̄n t̄aJesús, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii t̄a t̄a t̄ondá'a, ta ndi'i n̄iví na yóo viko t̄ondá'a yó'o x̄ixi na, ta qn k̄iví koo so'on na, saá chi yóo k̄a t̄ayó'o xí'in na. ²⁰ Ta k̄iví ña va'xi qn kóo k̄a ra xí'in na. Ta saá k̄iá koo so'on na.

²¹ Tá yóo tikot̄o ña yatá, ta ndá ñii n̄iví qn sanda'a na ña xí'in tikot̄o x̄aa, saá chi tá nakata na ña, ta nduu lo'o ña x̄aa, ta nasita ña tikot̄o yatá, ta k̄ini k̄a t̄a'ndá tikot̄o yatá yó'o. ²² Ta ndutá vino x̄aa, ta ndá ñii n̄iví qn vása taan na rá ini ñij̄i yatá, saá chi t̄a'ndá ñij̄i yó'o, ta ku'it̄a ndi'i t̄andutá vino ta ndi'i x̄á'a ñij̄i. X̄inj̄i ñó'o taan na t̄andutá vino x̄aa ini ñij̄i x̄aa —káchí t̄aJesús.

Ñayó'o ká'án x̄á'a t̄aJesús kómí ra ndayí ka'nda chiño ra x̄á'a k̄iví ȳij̄i ña nákindée najudio

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ N̄ii k̄iví ȳij̄i ña nákindée najudio, ta t̄aJesús xí'in nax̄ika xí'in ra, kuá'án na yá'a na ma'ño nqo yóo yita trigo. Ta nax̄ika xí'in t̄aJesús k̄ix̄á'a na xá'nda na yok̄o ta k̄indaa na s̄oq̄ trigo, ta va'xi na trigo. ²⁴ Ta x̄inj̄i nafariseo ña ke'é nayó'o, ta n̄ika'án na saá xí'in t̄aJesús:

—Naxika xí'in ún n̄ya'a ndoso na ndayí Ndios chí x̄a'nda na trigo, ta ɔn vá'a kasa chiño yó k̄iv̄i ȳij̄i ña nákindée yó, káchí ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés x̄ina'á.

²⁵ Ta nd̄akuijn̄ t̄aJesús, káchí ra saá xí'in na:

—¿Án ɔn vása ní-ka'vi ndó t̄o'on Ndios n̄oɔ ká'an ña x̄a'á x̄ij̄i síkuá yó t̄arey David xí'in natá'an ra, k̄iv̄i n̄ixi'j̄i ní na s̄oko? ²⁶ Kujya x̄ina'á x̄itaku t̄aAbiatar t̄a ndiso chiño n̄oɔ ndi'i nasutu, ta n̄ik̄i'vi t̄arey David ini ve'e Ndios, ta x̄ixi ra s̄it̄a v̄a'a ñayij̄i vará ɔn s̄iv̄i sutu x̄ikuu ra. Ta t̄axi ra s̄it̄a v̄a'a yó'o nda'á natá'an ra x̄ixi na. Ta káchí ndayí Ndios saá: “Ndasaá sutu kuiti kúchiño kuxu s̄it̄a v̄a'a ñayij̄i” —káchí t̄aJesús xí'in na.

²⁷ Ta káchí k̄a ra saá xí'in na:

—X̄a'á n̄ivi kúu ña k̄isa v̄a'a Ndios k̄iv̄i ña nákindée yó, ɔn s̄iv̄i x̄a'á k̄iv̄i ña nákindée yó kúu ña k̄isa v̄a'a ra n̄ivi. ²⁸ Ȳj̄i, t̄aa t̄a k̄ixi n̄oɔ Ndios, kómij̄i ndayí ka'an̄i yuk̄iá v̄a'a ke'é yó k̄iv̄i ȳij̄i ña nákindée yó —káchí t̄aJesús xí'in na.

3

Ñayó'o ká'an x̄a'á t̄aJesús k̄iv̄i sanda'a ra ñii t̄aa t̄a ȳichí nda'á

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Ñii k̄iv̄i t̄aJesús n̄ik̄i'vi tuku ra ve'e ño'o sinagoga, ta yóo ñii t̄aa t̄a ȳichí nda'á, ta ɔn vása kánda ña. ² Ta ndóo sava nafariseo ña nándukú na ndasaá chikaá na kuáchi s̄at̄a t̄aJesús. Ta x̄ito naní na yuk̄iá ke'é t̄aJesús, án sanda'a ra t̄ayó'o, chí k̄iv̄i ȳij̄i ña nákindée na kúu ña. ³ Ta t̄aJesús n̄ika'an̄i ra xí'in t̄aa t̄a ȳichí nda'á si'a:

—Na'a kundichi ún ma'ño n̄oɔ ndi'i n̄ivi yó'o.

⁴ Ta saá t̄aJesús n̄indak̄a t̄o'on ra n̄ivi:

—¿Yuk̄iá káchí ndayí Ndios x̄a'á k̄iv̄i ȳij̄i ña nákindée yó? ¿Án ɔn vása ndixa káchí ña ke'é yó ñava'a ta ɔn ke'é yó ñand̄iv̄a'a? ¿Án ɔn vása ndixa káchí ña v̄a'a sak̄aku yó n̄ivi ta ɔn sandi'i yó x̄a'á na? —káchí ra.

Ta nayó'o nd̄a ñii na ɔn vása ndákuijn̄, t̄ásijn̄ ndóo na. ⁵ Ta t̄aJesús n̄akoto v̄a'a ra n̄oɔ ndi'i na, ta n̄isaa ra x̄ini ra na, ta kúchuchú ní ini ra chí na toon ní ini kúu na. Ta n̄ika'an̄i ra xí'in t̄aa t̄a ȳichí nda'á:

—Sanakaá ún nda'á ún vitin —káchí ra.

Ta t̄ayó'o sanakaá ra nda'á ra, ta nd̄uv̄a'a ña. ⁶ Ta k̄ee nafariseo kuá'an̄i na, ta k̄ixá'á ká'an̄i t̄a'an na xí'in na nd̄iɔn partido t̄aHerodes ndasaá koo ka'ni na t̄aJesús.

Ñayó'o ká'an x̄a'á kuá'á ní n̄ivi ndóo na yu'u m̄ini

⁷ Ta t̄aJesús xí'in naxika xí'in ra k̄ee na kuá'an̄i na yu'u m̄ini Galilea. Ta kuá'á ní n̄ivi na k̄ixi ndi'i saá ñoo estado Galilea kuá'an̄i na s̄at̄a ra. ⁸ Tá x̄inj̄i so'o n̄ivi na ink̄a ñoo ñava'a ke'é t̄aJesús, ta kuá'á ní na k̄ixaa n̄oɔ ra. Nayó'o k̄ee na ndi'i saá xiiñi, ña kúu ñoo Jerusalén xí'in ink̄a kuá'á ñoo estado Judea, kuá'á ñoo estado Idumea, kuá'á ñoo ña ñó'o ink̄a tá'vi yuta Jordán, xí'in kuá'á ñoo ña ndá'vi ndaa ñoo Tiro, xí'in ñoo Sidón. ⁹ Ta t̄aJesús n̄ika'an̄i ra xí'in naxika xí'in ra ña koo ti'va ñii tón barco lo'o, ña ndaa ra s̄at̄a tón yó'o, saá chí yóo kuá'á ní n̄ivi, ta chutú ní na n̄o ra, ta ȳijo ní chinda'á na ra ta nakava ra ta taku'é'ra. ¹⁰ Ta xa sanda'a ra kuá'á ní n̄ivi, ñakán ink̄a na ndeé ndó'o kóni na t̄ond̄aa yatin na ra and̄a tiin na ra ña koni na nda'a na. ¹¹ Ta n̄ivi na kómí ním̄a ndiv̄a'a x̄ini na ra, ta x̄ikuxítí na nd̄a n̄oɔ ño'o n̄oɔ ra, ta xí'in ndi'i ndeé na n̄ika'an̄i na, káchí na saá:

—¡Yó'o kúu ún Sa'ya Ndios!

¹² Ta t̄aJesús x̄a'nda chiño ra n̄oɔ ndi'i ñaním̄a ndiv̄a'a ña ɔn ndat̄o'on ña yu kúu ra.

Ñayó'o ká'an x̄a'á t̄aJesús k̄iv̄i n̄akaxin ra ux̄u ɔvi t̄aa,

ta t̄axi ra ñand̄ayí nda'á na

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Ta saá t̄aJesús nd̄aa ra ñii x̄ik̄i ta k̄ana ra na n̄akaxin ra v̄axi n̄oɔ ra, ta k̄ixaa na nakutá'an na xí'in ra. ¹⁴ Ta n̄akaxin ra ux̄u ɔvi t̄aa, ña kasa chiño na xí'in ra, ta k̄o'ɔn na k̄a'an̄i ndoso na t̄o'on ñava'a xí'in n̄ivi ink̄a ñoo, ¹⁵ ta kukomí na ndayí ña sanda'a na na ndeé ndó'o, ta kukomí na ndayí ña tava na ním̄a ndiv̄a'a ña s̄axo'vi ink̄a n̄ivi. ¹⁶ Ta ñii ñii t̄a ux̄u ɔvi yó'o n̄ani ra si'a: ñii ra n̄ani Simón, ta t̄aJesús sakunaní ña'á ra Pedro; ¹⁷ ink̄a ra n̄ani Jacobo, xí'in ñani ra t̄aJuan, sa'ya t̄aZebedeo kúu ɔvi t̄ayó'o, ta t̄aJesús n̄achinóo ra ink̄a k̄iv̄i ña ɔvi saá t̄ayó'o ña kúu Boanerges; t̄o'on yó'o kóni kachí ña: Ndason ní t̄ach̄i na ká'an̄i na, ndatán ndá'yi s̄av̄i, saá ká'an̄i na; ¹⁸ ink̄a ra n̄ani Andrés; ink̄a ra n̄ani Felipe; ink̄a ra n̄ani Bartolomé; ink̄a ra n̄ani Mateo;* ink̄a ra n̄ani Tomás; ink̄a ra n̄ani Jacobo, sa'ya t̄aAlfeo; ink̄a ra n̄ani Tadeo; ink̄a ra n̄ani Simón t̄a kúu t̄a nd̄iɔn partido n̄ani ña cananeo; ¹⁹ ink̄a ra n̄ani Judas Iscariote. T̄ayó'o x̄ikuu t̄aa t̄a n̄it̄ond̄aa n̄is̄ikó kuí'ná t̄aJesús nda'á na s̄aa ini x̄ini ña'á.

Ñayó'o ká'an, n̄ivi n̄ika'an̄i na x̄a'á t̄aJesús

kómí ra ndeé ñaním̄a ndiv̄a'a

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

* 3:18 Ink̄a k̄iv̄i n̄ani t̄aMateo kúu Leví.

Ta saá taJesús kuano'q ra ñoo Capernaum, ta nĵk'vi ra ñii ve'e, ²⁰ ta ku'a'q ni nĵvi tuku naĵutá'an na ve'e yó'o, ta chútú ní nĵvi andá ni nĵ-kivi kuxu ra xí'in naxíka xí'in ra. ²¹ Tá xĵnĵ so'o nave'e ra ñayó'o, ta kĵxaq na naki'in na ra no'q ra xí'in na ve'e na, chi káchí na saá:

—Tá sána ini kúu ra.

²² Ta na sáná'a ndayí Ndios na kĵxi ñoo Jerusalén, nĵka'qan na saá:

—Naká'no nqo ndi'i nĵma ndiva'a, nañi ña Beelzebú,† tíin ní ña taJesús yó'o. Xí'in ndeĵ ñaká'no nqo ndi'i nĵma ndiva'a táva tayó'o ñanímá ndiva'a —káchí na.

²³ Ta taJesús qa'na ra na va'xi na nqo ra, ta ndato'on ra xí'in na ñii cuento ña saná'a ra na:

—¿Ndasaá kúchiño ñanímá ndiva'a ká'no tava ña nĵma ndiva'a tá'an mĵi ña?

²⁴ Tá yóo ñii ñoo, ta qn vása yóo yu'ú nĵvi, ta naĵa'vĵ tá'an na, ta kĵxá'á na káni tá'an na xí'in natá'an na, ta kama ní ndi'i xā'a'q ñoo yó'o. ²⁵ Tá yóo ñii ve'e nqo naĵa'vĵ tá'an na, ta káni tá'an na, ta ndi'i xā'a'q nĵvi ve'e yó'o. ²⁶ Ta ñanímá ndiva'a ká'no Satanás xí'in ndi'i nĵma ndiva'a tá'an ña, táná naĵa'vĵ tá'an ña án ná kani tá'an ña xí'in tá'an mĵi ña, ta yaĵĵi ní ndi'i xā'a'q yĵĵi ña.

²⁷ Tá yóo ñii taĵa ndeé ní ndaku, ta nĵvi qn kúchiño kĵ'vi na ve'e ra ña kindaa na ñakuiká kómí ra. Si'na xĵnĵ ñó'ó katón na ra, ta saá kúchiño kĵ'vi na kindaa na ndi'i ñakuiká kómí ra. Ndatán yóo taĵa ndeé ní ndaku yó'o, saá yóo ñanímá ndiva'a ká'no.

²⁸ 'Ndixa ká'qanĵ xí'in ndó, Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a'q ndi'i ña qn vá'a ké'é nĵvi, ta kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a'q ndi'i to'on ña ká'qan ndiva'a na xí'in Ndios. ²⁹ Ta ndi'i nĵvi na ká'qan ndiva'a xí'in Nĵma Ndios,‡ ta Ndios qn kasa ká'no ini ra xā'a'q nĵvi yó'o, saá chi nakuiso na kuāchi ña qn vá'a yó'o ndi'i saá kĵvĵ ña va'xi.

³⁰ Nĵka'qan taJesús saá xí'in na, saá chi na sáná'a ndayí Ndios nĵka'qan na si'a:

—Nĵma ndiva'a tíin ña tayó'o —káchí na xā'a'q taJesús.

Ñayó'o ká'qan xa'a'q kĵvĵ kĵxaq nañani taJesús xí'in si'i ra

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ta saá kĵxaq nañani taJesús xí'in si'i ra. Ta yĵta na ke'e nqo yóo ra, ta tĵ'vĵ na nĵka'qan na kana na ra kĵxi ra nqo na. ³² Ta nĵvi na ndóo xĵnĵ so'o ña ká'qan taJesús, ndato'on na xí'in ra, káchí na saá:

—Tata, si'í ún xí'in nañani ún yĵta na ke'e, ta ndúku na yó'o —káchí na.

³³ Ta ndakuijn taJesús, nĵka'qan ra xí'in na:

—¿Yu kúu si'í? ¿Ta yu kúu ñaniĵ?

³⁴ Ta naĵoto ra nqo ndi'i nĵvi na ndóo nqo ra, ta nĵka'qan ra, káchí ra saá:

—Yó'o ndóo si'íĵ xí'in ñaniĵ. ³⁵ Chi nĵvi na kĵsa ndivi ña kóni Ndios, nayó'o kúu ñaniĵ xí'in kĵ'vaĵ xí'in si'íĵ —káchí taJesús.

4

Cuento yó'o ndato'on xa'a'q taĵa ch'i ndikĵn trigo

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Ta tuku kĵxá'á taJesús sáná'a ra nĵvi yu'ú mĵni. Ta kĵxaq kua'a'q ní nĵvi nqo yóo ra, ta saá ndaa ra ñii tón barco, ta xĵkoo ra saĵa tón barco nqo mĵni, ta ndi'i nĵvi yó'o yĵta na yu'ú takuií. ² Ta kĵxá'á ra ndato'on ra kuā'a'q ní cuento ña saná'a ra na, ta káchí ra saá xí'in na:

³ —Konĵ so'o ndó cuento yó'o. Saá ndo'o ñii taĵa tá ch'i'ĵ ndikĵn trigo. ⁴ Ta kĵxá'á ra xĵta ní'no ra ndikĵn trigo ña ch'i'ĵ ra nqo ño'q. Ta sava ña nĵkoyo yĵĵi, ta kĵxaq tĵsaa ta xa'xi rí ña. ⁵ Sava ndikĵn nĵkoyo nqo yásin ní ño'q saĵa yu'ú, ta ndikĵn yó'o kama ní nĵnduĵa ña, chi qn vása kuikon nqo ño'q yó'o. ⁶ Ta keĵa ño'q ta nĵyĵĵi ña, ta ndi'i xa'a'q ña, saá chi nĵ-kee kóno tĵo'q ña. ⁷ Ta sava ña nĵkoyo ma'ño tón ñiño, ta nĵnduĵa ña, ta nĵ-kuchiño kua'no ña, saá chi xa'no tón ñiño yó'o ta xā'ni nduĵa nó ña, ñakān nĵ-kuchiño taxi ña ndikĵn. ⁸ Ta sava ndikĵn nĵkoyo nqo ño'q va'a ña kuikon. Ta nĵnduĵa ña, ta xā'no ña, ta kuā'a'q ní nĵxĵyo ndikĵn yĵta yó'o. Sava yĵta taxi ña oĵo uxu ndikĵn, sava yĵta taxi ña unĵ sĵko ndikĵn, ta sava yĵta taxi ña ñii ciento ndikĵn.

⁹ Ta nĵka'qan ka taJesús:

—Ndi'i ndó'o nĵvi na yóo so'o, xĵnĵ ñó'o chikaĵ so'o ndó ña ká'qanĵ xí'in ndó —káchí taJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'qan ndaqchun taJesús sáná'a ra nĵvi xí'in cuento

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Tá xa kee nĵvi kuano'q na, ta nĵndqo taJesús xí'in uxu oĵi naxíka xí'in ra xí'in inĵa na ndĵqon saĵa ra, ta nĵndaĵa to'on ña'a na yukĵa káchí cuento ña ndato'on ra.

¹¹ Ta saá nĵka'qan ra xí'in na:

—Ta ndó'o kúndaĵa ini ndó to'on ña ñó'o se'e ña yo'vĵ ní ña ká'qan xa'a'q yĵĵi nqo xa'nda chiño Ndios, chi saá taxi Ndios nda'a'q ndó. Ta inĵa nĵvi kuiti xĵnĵ so'o na to'on yó'o, ta qn vása kúndaĵa va'a ini na yukĵa káchí ña. ¹² Ta saá kúndivi ña

† 3:22 Inĵa kĵvĵ nañi Satanás kúu Beelzebú.

‡ 3:29 Ñii to'on ña ká'qan ndiva'a xí'in Nĵma Ndios kúu ña ká'qan nĵvi ndi ndeĵ ña kĵsa ndivi chiño va'a kúu ndeĵ ña va'xi nqo nĵma ndiva'a ká'no.

nj̄taa ñii taprofeta x̄inj̄á, k̄achí ra: “Vará x̄ito na, ta ɔn vása x̄inj̄i na ñandaa. Vará x̄inj̄i s̄o’o na, ta ɔn vása ch̄ikaá s̄o’o na, ni ɔn vása kúndaá ini na ña ndátɔ’onj̄. Ñákán ɔn vása nándikó ini na, ta Ndios ɔn kúchiño kasa ká’no ini ra xa’á na”, káchí t̄o’on Ndios —káchí t̄aJesús.

Ñayó’o ká’an t̄aJesús nándaxin ra cuento

x̄a’q̄ t̄a ch̄i’i ndik̄in trigo

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Ta saá t̄aJesús nj̄ka’an ra x̄i’in na:

—¿An ɔn vása kúndaá ini ndó yukía káchí cuento yó’o? Tá ɔn vása kúndaá ini ndó ñayó’o, ta, ¿ndasaá kúndaá ini ndó ink̄a cuento ña ndatɔ’onj̄ x̄i’in ndó? ¹⁴ Ta cuento yó’o káchí ña saá: T̄a t̄a ch̄i’i ndik̄in trigo ñii k̄i’va yóo ra x̄i’in ñii t̄a t̄a ká’an ndoso t̄o’on Ndios x̄i’in nj̄vi. ¹⁵ Sava nj̄vi ndatán ndó’o ndik̄in ña nj̄koyo yich̄i, saá ndó’o na. Saá ch̄i x̄inj̄i s̄o’o na t̄o’on yó’o, ta k̄ixaá ñandiva’á ká’no ta t̄ava ña t̄o’on Ndios ña x̄inj̄i s̄o’o na. ¹⁶ Sava nj̄vi ndatán ndó’o ndik̄in ña nj̄koyo n̄oɔ yuu, saá ndó’o na. Saá ch̄i x̄inj̄i s̄o’o na t̄o’on Ndios, ta x̄and̄j̄k̄on náki’in va’o na ña, ta kúsij̄ ní ini na. ¹⁷ Ta yá’a ñii kánj̄ lo’o, tá k̄ixá’á v̄axi ña xó’vj̄ na, án ink̄a nj̄vi ɔn x̄ijn̄ k̄a na koni ña’á na x̄a’q̄ ña kándixa na t̄o’on Ndios, ta nayó’o x̄and̄j̄k̄on sándakoo na yich̄i Ndios, ta ɔn x̄ijn̄ k̄a na kandixa na, saá ch̄i ɔn t̄a’an ch̄ikaá va’a ini na t̄o’on Ndios. ¹⁸ Ta sava nj̄vi ndatán ndó’o ndik̄in ña nj̄koyo n̄oɔ tón ñiño, saá ndó’o na. Saá ch̄i x̄inj̄i s̄o’o na t̄o’on Ndios, ¹⁹ ta chiño yóo ñoyivi yó’o sándi’i ní ini na, ta k̄ixá’á na kisa chiño na ña kukomí na kuá’q̄ ní k̄a ñakuiká ñoyivi yó’o, ta ch̄ikaá ní ini na kasa ndivi na ña kúsij̄ ini m̄ji na, ta saá ɔn x̄ijn̄ k̄a na kutak̄u na ndatán ká’an t̄o’on Ndios. ²⁰ Ta sava nj̄vi ndatán ndó’o ndik̄in ña nj̄koyo ño’o va’a ña kuikon, saá ndó’o na. Saá ch̄i x̄inj̄i s̄o’o na t̄o’on Ndios, ta náki’in va’a na ña, kándixa na ña, ta kúndeé na nduu na nj̄vi na va’a ini, ta ké’é na kuá’q̄ ní ñava’a n̄oɔ Ndios. Ndátán yóo ñii ndik̄in ña táxi ɔk̄o ux̄u ndik̄in, ta ink̄a ndik̄in ña táxi un̄j̄ s̄j̄k̄o ndik̄in, ta ink̄a ndik̄in ña táxi ñii ciento ndik̄in, saá yóo nj̄vi na kándixa ndino’o ini t̄o’on Ndios —káchí t̄aJesús x̄i’in naxika x̄i’in ra.

Cuento yó’o ndátɔ’on x̄a’q̄ ndasaá yóo ño’o t̄oɔn

(Lc. 8:16-18)

²¹ Ta ndatɔ’on t̄aJesús x̄i’in na ink̄a cuento ña saná’a ra na:

—Tá nátoɔn yóo ñii ño’o, ta ɔn ch̄ikaá se’é yóo ña t̄ixin ñii yax̄in án t̄ixin x̄ito. ɔn vása ké’é yóo saá, ta va’a k̄a chinóo yóo ña n̄oɔ sík̄on ña naye’e ndi’i ña. ²² Kúndaá

ini yóo ndi’i ña yóo se’é vitin, ñii k̄ij̄i ña v̄axi nat̄ivi ndi’i ña, ña konj̄ ndi’i nj̄vi ña. ²³ Ndi’i ndó’o nj̄vi na yóo s̄o’o, x̄inj̄i ñó’o ch̄ikaá s̄o’o ndó ña ká’anj̄ x̄i’in ndó —káchí t̄aJesús x̄i’in na.

²⁴ Ta tuku nj̄ka’an t̄aJesús x̄i’in na:

—Kani va’a ini ndó xa’q̄ ña x̄inj̄i s̄o’o ndó. Ndátán yóo k̄i’va cho’on ndó, saá koo k̄i’va cho’on Ndios x̄i’in ndó. Ta ndó’o na va’a x̄inj̄i s̄o’o, Ndios taxi ra kuá’q̄ k̄a ña kúndaá ini ndó ña x̄inj̄i s̄o’o ndó. ²⁵ Nj̄vi na kúndaá ini ñandaa vitin, kúndaá k̄a ini na k̄ij̄i ña v̄axi, ta nj̄vi na ɔn x̄ijn̄ kúndaá ini ñandaa vitin, ta k̄ij̄i ña v̄axi Ndios kindaa ndi’i ra ñalo’o kúndaá ini na.

Cuento yó’o ndátɔ’on x̄a’q̄ ndasaá xá’no yita trigo

²⁶ Ta tuku nj̄ka’an t̄aJesús x̄i’in nj̄vi:

—Ndátán ndó’o ndik̄in ña x̄ita ní’no ñii t̄a ña ch̄i’i ra n̄oɔ ño’o, saá yóo yich̄i n̄oɔ xá’nda chiño Ndios. ²⁷ Ta t̄ayó’o án t̄a k̄is̄in án t̄a ndító kúu ra, ta saá yá’a ñoó ta yá’a ndivi, ta ɔn vása x̄inj̄i ra ndasaá ndút̄a ndik̄in trigo yó’o, ta xá’no ña n̄oɔ ño’o. ²⁸ Ño’o ch̄indeé ña ndik̄in ña ndut̄a ña; si’na kuu ña ndatán ñii ku’u kuí, ta saá koo yok̄o ña, ta sond̄j̄i’i koo ndik̄in ña. ²⁹ Tá xa nj̄x̄inj̄o va’a ñatrigo, ta tí’vi ra nj̄vi ka’nda na ña, ch̄i xa k̄ixaá k̄ij̄i ka’nda na ña —káchí t̄aJesús.

Cuento yó’o ndátɔ’on x̄a’q̄ ndik̄in mostaza

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Ta nj̄ka’an tuku t̄aJesús, káchí ra saá x̄i’in na:

—¿Ndasaá yóo yich̄i n̄oɔ xá’nda chiño Ndios? ¿Ndá cuento ndatɔ’on yóo ña nandaxin yóo xa’q̄ ña? ³¹ Ndátán yóo ñii ndik̄in mostaza, saá yóo yich̄i n̄oɔ xá’nda chiño Ndios. Válí ní k̄a ndik̄in yó’o n̄oɔ ndi’i ndik̄in yóo ñoyivi yó’o. ³² Tá xa ch̄i’i nj̄vi ndik̄in yó’o, ta xá’no ña ta ndúu ña ña ká’no ní k̄a n̄oɔ ndi’i ink̄a ñat̄at̄a ch̄i’i nj̄vi. Ta nándika tón nda’q̄ ña n̄oɔ táxi ña kúndaṭj̄ nandoso t̄isaa —káchí t̄aJesús.

Ñayó’o ká’an ndaq̄chun sáná’a t̄aJesús nj̄vi x̄i’in cuento

(Mt. 13:34-35)

³³ Ta nj̄ka’an t̄aJesús x̄i’in nj̄vi kuá’q̄ ní k̄a cuento ña saná’a ra na xa’q̄ yich̄i n̄oɔ xá’nda chiño Ndios. Ndátɔ’on ra x̄i’in na x̄i’in cuento válí yó’o ña va’a kúchiño kúndaá ini na. ³⁴ Ta ɔn vása ní-saná’a ra nayó’o x̄i’in ink̄a n̄oɔ t̄o’on. Tá kínd̄o mató’ón ra x̄i’in naxika x̄i’in ra, ta nandaxin ndi’i ra cuento yó’o n̄oɔ na.

Ñayó’o ká’an x̄a’q̄ t̄aJesús k̄ij̄i sayq̄a ra t̄ach̄i x̄i’in takuú m̄j̄ni
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Ta kivi yó'o tá ku'a'an kuñoó, taJesús nika'an ra xí'in uxu ovi naxika xí'in ra:

—Ná ko'yo inka xiiña noq mjni.

³⁶ Ta njndayi ra nivi, ta naxika xí'in ra ndaa na ku'a'an na xí'in taJesús ini tón barco. Ta ku'a'a ka tón barco ndíkon ku'a'an xí'in na. ³⁷ Ta kixá'á ndee ní káni tachj na'á noq takuii, tandá ku'a'an ndaa takuii ta nakutú rá ini tón barco, ta kixá'á nó ku'a'an ketá nó ini takuii. ³⁸ Ta taJesús sata tón barco kándú'u ra kisin ra ta kánóo sinj ra noq ñii kachj. Ta naxika xí'in ra sanakáxin na ini ra, ta nika'an na xí'in ra:

—¡Tata Maestro! ¿An on vása ndí'i ini ún, yijo ní ka'a ndí'i yó xí'in takuii, chi ku'a'an ketá tón barco ini mjni?

³⁹ Ta ndakoo taJesús, ta xa'nda chiño ra noq tachj na'á xí'in takuii mjni:

—¡Koo yaa ndó, koo tásinj ndó! —káchí ra.

Ta saá nyaa tachj ta takuii mjni ñii yaa yaa ñakoo rá. ⁴⁰ Ta nika'an taJesús xí'in naxika xí'in ra:

—¿Ndachun yí'ví ní ndó? ¿Ndachun on vása kándixa ndó Ndios ndaa ra ndó'ó?

⁴¹ Saá ni, nyj'ví ka na, ta njndaka to'on tá'an na:

—¿Yu kúu tayó'o? ¡Chi ndá tachj na'á xí'in takuii mjni xinj so'o to'on ka'an ra! —káchí na.

5

Ñayó'o ká'an xa'q taJesús kivi tava ra nima ndiva'a xikomí ñii taa
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Ta saá njxaa taJesús xí'in uxu ovi naxika xí'in ra inka tá'vi yu'u mjni noq ndóo naño Gadara. ² Tá noq taJesús tón barco, ta ñii taa tá kómí nima ndiva'a kee ra kavua noq nduxun nandij, ta ku'a'an ra ña nakutá'an ra xí'in taJesús. ³ Ta tayó'o táku ra kavua, ta ndá ñii nivi on vása kivi katón na ra, ni xí'in cadena ka. ⁴ Xa ku'a'a ní yichj kátón na nda'a ra, kátón na xa'a ra, tandá ñii válí válí cháchi cadena ka, ta tá'nda ña, ni on vása kúchiño ña kuno'ni ña ra. Ndá ñii nivi nj-kundeé na xí'in ra. ⁵ Ndivi ñoo ndá'yi ra xika ra noq nduxun na, ñii k'í'va saá ndá'yi ra xika ra noq yuku, ta sataku'e ra ñii koñu mji ra xí'in yuu. ⁶ Tá xini ra taJesús ndá xiká ka, ta xino ra njxaa ra xikuxití ra noq taJesús. ⁷ Ta kixá'á ñanimá ndiva'a ña kómí ra xí'in ndí'i ndee ña nika'an ña, ta káchí ña saá:

—¿Yukia kóni ún ke'e ún xí'in j? Chi yó'o taJesús kúu Sa'ya Ndios taKá'no. Tándá noq Ndios ká'an j xí'in ún, on saxo'vi ún yij —káchí ña xí'in taJesús.

⁸ Njka'an ña sí'a, saá chi taJesús xa kixá'á ra táva ra nima ndiva'a, káchí ra saá:

—¡Nimá ndiva'a, kee ún ta saña ún tayó'o!

⁹ Ta taJesús njndaka to'on ra nima ndiva'a:

—¿Ndasaá ñani ún?

Ta ndakuijn ña:

—Ñani ndj Legión chi ku'a'a ní kúu ndj.

¹⁰ Ta xáku ndá'vi ña noq taJesús ña on ti'vi ra ndí'i ñanimá ndiva'a ko'on ña inka xiiña. ¹¹ Ta yatin noq yóo ñii yuku, xika ku'a'a ní tikinj xixa'an rí. ¹² Ta ndí'i ñanimá ndiva'a xa'ku ndá'vi ña noq taJesús, káchí ña saá:

—Ti'vi ún ndj'j ko'on ndj k'í'vi ndj ini ndí'i tikinj ka —káchí ña.

¹³ Ta taJesús taxi ra ña ndukú nima ndiva'a. Ta saá kee ndí'i nima ndiva'a ña xikomí tayó'o, ta njk'í'vi ña ini ndí'i tikinj. Ta ovi mil kúu tikinj yó'o. Ta ndí'i tikinj xino rí ku'a'an rí, ta sakoyo xí'in mji rí ta'vj, noq njkoyo rí ini mjni, ta nika'a ndí'i rí ta njixi'j ndí'i rí.

¹⁴ Ta nivi na ndaa kinj xino na ku'a'an na ndato'on na xí'in na ndóo ñoo xí'in na ndóo yuku, ña ndo'o kinj sana na. Ta saá kixaa nivi xito na yukia ndo'o tikinj xí'in taa tá xikomí nima ndiva'a. ¹⁵ Ta kixaa na noq yóo taJesús, ta yó'o xini na yóo tá xikomí ku'a'a ní nima ndiva'a, xa ndixin ra tikoto, ta xa ñakoo va'a sinj ra. Ta nanjvi yó'o njy'ví ní na. ¹⁶ Ta nivi na xa xini ña njxyo ndato'on na xí'in inka nivi yukia ndo'o tayó'o xí'in ndí'i tikinj. ¹⁷ Ta saá kixá'á nivi xáku ndá'vi na noq taJesús ña kee ra ko'on ra inka ñoo.

¹⁸ Tá ndaa taJesús ini tón barco, ta tá xikomí nima ndiva'a xa'ku ndá'vi ra noq ra:

—Taxi ún ná ko'on j xí'in ún —káchí ra.

¹⁹ Ta taJesús nj-xiin ra taxi ra ko'on ra, ta nika'an ra xí'in tayó'o:

—No'ó ún ve'e ún vitin, ta ndato'on ún xí'in natá'an ún xa'a ñaká'no ní ke'e Ndios xí'in ún, ta ndasaá kundá'vi ní ini ra xí'in ún —káchí taJesús.

²⁰ Ta saá kee tayó'o kuano'o ra, ta kixá'á ra ndato'on ra xí'in nivi na ndóo ndí'i ñoo noq ño'o Decápolis, ta ká'an ra xa'a ñaká'no ní ke'e taJesús xí'in ra. Ta ndí'i na ndóo yó'o ñaka'nda ní ini na.

Ñayó'o ká'an xa'q taJesús kivi sanataku ra ñii ndalo'o ña njx'i', ta sanda'a ra ñii ña'a ña nitondaa nda'a tikoto ra
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Tá tuku ndjko taJesús xí'in tón barco, ta naxaa ra ndá yu'u mjni noq kee ra ku'a'an ra, ta ku'a'a ní nivi nakutá'an na xí'in ra yu'u takuii yó'o. ²² Ta kixaa ñii tá xá'nda chiño xí'in ve'e ño'o sinagoga, ñani ra jairo. Ta xini ra taJesús, ta xikuxití ra

nqo ra, ²³ ta ndeé ní xaku ndá'ví ra nqo ra, káchí ra saá:

—Tata, ndeé ní ndó'o ñálo'o sa'ya j, xa ñá yóo kivi kúu ñá. Ná ko'on ún xí'in j ve'e j, ta ná chinóo ún nda'a ún sijn ñá, ta nda'a ñá ta kutakú ká ñá —káchí ta Jairo xí'in ta Jesús.

²⁴ Ta kee ta Jesús ku'a'an ra xí'in ta Jairo ve'e ra. Ta ku'a'a ní nivi ndíkon na sata ra nda' ñii chinda'a na ra. ²⁵ Ta yóo ñii ña'a ku'a'an ñá xí'in nivi na ku'a'an sata ta Jesús, ta xa uxu ovi kuyá ndeé ní ndó'o ñá kue'e xita ñii. ²⁶ Xó'vi ní ñá chi xa nixa'an ñá nqo ku'a'a ní ndotor, ta sandi'i ñá si'un ñá. Ta on vása ní-kuchiño nduva'a ñá, ta ndeé ní ká ndó'o ñá. ²⁷ Ta xinj so'o ñá xa'a ta Jesús, ta kixa'a ñá sata ra xí'in nivi, ta ntondaa nda'a ñá tikoto ra, ²⁸ chi xani sijn ñá: "Tá lo'o kuiti ná tonda nda'a yó tikoto ra, ta saá nduva'a yó", xáni sijn ñá. ²⁹ Tá ntondaa nda'a ñá tikoto ra, ta saá xandikon naya'a xita ñii ñá, ta kunda'a ini ñá ndí xa nda'a ñá. ³⁰ Ta Jesús kunda'a ini ra kee lo'o nde'e ra. Ta ndíko koo ra, ta njndaqa to'on ra nivi:

—¿Yukú ndó ntondaa nda'a tikoto j? —káchí ra.

³¹ Ta naxíka xí'in ra ndakuijn na:

—Xito ún ndí ku'a'a ní nivi ta ñii chinda'a tá'an na ta chinda'a na yó'ó, ta, ¿ndaqun ndáka to'on ún: "Yukú ndó ntondaa nda'a tikoto j"?

³² Ta Jesús xito ra nqo nivi nándukú ra yukú na ntondaa nda'a tikoto ra. ³³ Ta ñaña'a yó'o, ta yí'vi ñá nda' kisin ñá, chi kunda'a ini ñá yukia kuv'a xí'in ñá, ta kixa'a ñá xikuxiti ñá nqo ta Jesús, ta ndato'on ñá ndí'i ñanda'a xí'in ra. ³⁴ Ta njka'an ta Jesús xí'in ñá:

—Nana, xa nduva'a ún chi kándixa ini ún yí'j. Ta vitin no'ó ún, ta ná koo va'a ini ún chi nduva'a ún, xa kee kue'e yó'ó.

³⁵ Tá ká'an ká ta Jesús xí'in ñáyó'o, ta saá kixa'a nivi na kee ve'e ta Jairo, ta njka'an na xí'in ta Jairo:

—Sa'ya ún xa nixi'j ñá. ¿Ndaqun sandi'i ká ún ta Maestro yó'o?

³⁶ Ta xinj so'o ta Jesús ña njka'an na, ta njka'an ra xí'in ta Jairo:

—On kuyi'vi ún. Kunda'a va'a ini ún yí'j.

³⁷ Ta nj-xiin ra kundikon nivi sata ra, kuiti taxi ra ko'on unj naxíka xí'in ra na kúu ta Pedro, ta Jacobo, xí'in ta Juan, ñani ta Jacobo yó'o. ³⁸ Ta nixa'a ta Jesús ve'e ta Jairo, ta xini ra ku'a'a ní nivi ndá síso kúu na, xáku ní na chí kúchuchú ní ini na xa'a ñálo'o ñá nixi'j. ³⁹ Ta njki'vi ta Jesús ini ve'e, ta njka'an ra xí'in na:

—¿Ndaqun xáku ní ndó? Ñálo'o yó'o on vása ní-xi'j ñá, ñá kisin kuiti kúu ñá —káchí ra.

⁴⁰ Ta saá kusiki na ta Jesús ta nixaku ndaa na ra. Ta tayó'o tí'vi ra ndí'i na ku'a'an na ke'e, ta ndasa'a kuiti xí'in yivá ñálo'o xí'in si'i ñá xí'in unj taxíka xí'in ra, njki'vi ra nqo kándú'u ñálo'o. ⁴¹ Ta tjin ra nda'a ñá, ta njka'an ra xí'in ñá:

—Talita cumi —káchí ra. To'on aramaimo yó'o káchí ña: Ñálo'o, ká'an j xí'in ún, ndakoo ún.

⁴² Ta xandikon ndakoo ñá, nakundichi ñá, ta kixa'a ñá xika ñá, chí uxu ovi kuyá kómi ñá. Ta naka'nda ní ini na ndóo yó'o. ⁴³ Ta xa'nda chiño ta Jesús nqo na ña on ndato'on na xí'in nda' ñii nivi yukia ndo'o ñálo'o, ta njka'an ra xí'in nave'e ñá taxi na kuxu ñá.

6

Ñayó'o ká'an xa'a ta Jesús kivi nixiyo ra ñoo Nazaret

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ Ta Jesús kee ra kuano'o ra ñoo ra, ta naxíka xí'in ra ku'a'an na xí'in ra. ² Tá kixa'a kivi yij ña nákindee najudío, saá kixa'a ra sáná'a ra nivi ve'e ño'o sinagoga, ta ku'a'a ní na xinj so'o ña njka'an ra, naka'nda ní ini na, ta káchí na saá:

—¿Mikía saku'a'a tayó'o ndí'i ñayó'o? ¿Mí kixi ña ndíchi ní ra, ta mikía kee nde'e ña ké'e ra milagro xí'in nivi? ³ ¿Án on sivi tayó'o kúu carpintero? ¿Án on sivi si'i tayó'o kúu ña María? ¿Án on sivi ñani ta Jacobo, ta José, ta Judas xí'in ta Simón kúu ra? ¿Án on ndixa ndóo kivi'va ra ñoo yó yó'o? —káchí na.

Ta nj-xiin na kandixa na ra. ⁴ Ta njka'an ta Jesús, káchí ra saá xí'in na:

—Ndi'i saá ñoo ñoyivi yó'o kisa to'ó na taprofe'ta, ta ñaño mji ra xí'in nave'e mji ra on xijn na kasa to'ó na ra —káchí ra.

⁵ Ta saá on vása ní-ke'e ra nda' ñii milagro xí'in ñaño yó'o. Kuiti chinóo ra nda'a ra sava na ndeé ndó'o, ta nda'a nayó'o. ⁶ Ta ta Jesús naka'nda ini ra chí ñaño mji ra nj-xiin na kandixa na ra. Ta saá kee ra ku'a'an ra ñii ñii ñoo váli yatin sáná'a ra nivi.

Ñayó'o ká'an xa'a ta Jesús kivi tí'vi ra uxu ovi naxíka xí'in ra ko'on na ká'an ndoso na to'on ra
(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ Ta kána ra uxu ovi naxíka xí'in ra va'xi na nqo ra, ta kixa'a ra tí'vi ra ovi ovi na ko'on na ñii ñii ñoo, ta taxi ra ndayí nda'a na ña tava na nima ndiva'a ña saxo'vi inka nivi. ⁸ Saá njka'an ra xí'in na:

* 6:8 Yiton yó'o ñii kúu nó xí'in taqon, án garrote.

—Tá kuḗ'án ndó chiño yó'o, ta ɔn kuni'i ndó ña kuxu ndó, ni leká ndó, ni s'ún ndó ɔn kuni'i ndó. Ta kuiti va'a kuni'i ndó ñii yiton* ko'ɔn ndó. ⁹ Va'a ko'on nduxan xa'a ndó, ta ɔn kuiso ká ndó inká tikotɔ ña nasama ndó —káchi taJesús xí'in na.

¹⁰ Ta nika'an ká ra xí'in na:

—Tá nixaḗ ndó inká ñoo, ta ve'e nɔɔ naki'in va'a na ndó'ó, kundɔɔ ndó ndá tɔndaḗ kivi kee ndó ñoo nayó'o. ¹¹ Tá yóo ñii ñoo nɔɔ ɔn xjin naki'in va'a na ndó'ó, ta ɔn xjin na konj so'o na to'on ka'an ndó, ta saá kee ndó ñoo yó'o, ta ko'ɔn ndó, ta sakisin ndó xa'a ndó ña nakɔyo yaḗ. Saá saná'a káxin ndó ndi nayó'o nákuiso na kuachi nɔɔ Ndios, chi ɔn xjin na konj so'o na to'on ra. Ndixa ká'an j xí'in ndó, tɔndaḗ ñii kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi ndi'i nivi ñoyivi yó'o, ta kivi yó'o ndeé ká yo'vi saxo'vi ra naño yó'o nɔɔ nivi na ɔn va'a na xjndoo ñoo Sodoma xí'in ñoo Gomorra kuyá xina'á —káchi taJesús xí'in naxika xí'in ra.

¹² Ta saá kee uxu ɔvi naxika xí'in ra nixa'an na nika'an ndoso na xí'in nivi ndi xini ñó'ó nandikó ini na ta sandakoo na kuachi na. ¹³ Ta tava na kuḗ'a ní nima ndiva'a ña xikomí nivi, ta chikaḗ na aceite olivo sijn án nɔɔ ki'vi yiki koñu nivi na ndeé ndó'o, ta ndá'a na.

Ñayó'o ká'an xa'a ña nixi'i taJuan, ta sákuchu nivi

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Ta tarey Herodes xjini so'o ra ña kánoo va'a to'on xa'a taJesús xa'a ndi'i ñava'a ña ke'é ra. Ta nika'an ra saá:

—Tayó'o kúu taJuan, ta sákuchu nivi, ta nixi'i ra ta vitin natakú ra, ñakán kómí ra ndeé ke'é ra ndi'i milagro yó'o vitin —káchi ra.

¹⁵ Inká na ká'an:

—Taprofeta Elías kúu tayó'o —káchi na. Ta inká na ká'an:

—Tá ká'an ndoso to'on Ndios kúu tayó'o, ndatán nixiyo naprofeta xina'á, saá yóo ra —káchi na.

¹⁶ Ta xjini so'o taHerodes ña nika'an na xa'a taJesús, ta nika'an ra:

—Yi'i xa'nda chiño j ña kandoso na sikon taJuan. Ta vitin natakú ra —káchi ra.

¹⁷⁻¹⁸ Nika'an taHerodes to'on yó'o chi xáni sijn ra xa'a ña ɔn va'a nika'e ra xí'in taJuan. Chi taJuan nika'an ra kuḗ'a ní yichi xí'in taHerodes, káchi ra saá:

—Ndayi Ndios ña nitaḗ taMoisés káchi ña, ɔn ko'ɔ yichi naki'in ún ñási'i ñani ún koo ña xí'in ún —káchi ra.

Saá chi taHerodes xa ntonda'a ra xí'in ñáHerodías ñási'i taFelipe ta kúu ñani mji ra.

Ta taHerodes, xa'a ña sakusij ra ini ñási'i ra yó'o, xa'nda chiño ra nɔɔ natropa ña tiin na taJuan, ta katón na ra, ta chikaḗ na ra ini ve'e kaḗ. ¹⁹ Ta ñáHerodías sáḗ ní ini ña xini ña taJuan ta kóni ña ka'ni ña ra. Ta nji-kuchiño ña; ²⁰ chi taHerodes yi'vi ra nɔɔ taJuan, ta ndáa ña'a ra chi xjini ra tava'a kúu taJuan, tayi kúu ra. Ta xini so'o ra to'on ña ká'an taJuan ta ñii sándi'i ña ini taHerodes, ta saá ni, kúsiyi ini ra xini so'o ra to'on ká'an taJuan. ²¹ Ta sondji'i ñáHerodías nani'i ña ndasaá koo ka'ni ña taJuan. Ñii kivi taHerodes nixino ra kuyá ta kana viko ra, ta saá taxí ra kuxu na ndiso chiño xí'in ra, xí'in na ndiso chiño nɔɔ natropa ra, xí'in naxikuḗ'a ñoo estado Galilea. ²² Ta kixaḗ ñasa'ya ñáHerodías kaḗ xa'a ña nɔɔ na, ta kúsiyi ní ini taHerodes xí'in na ndóo viko yó'o xini na ña, kaḗ xa'a ña. Ta tarey nika'an ra xí'in ñálo'o:

—Ndukú ún ndá ñava'a kóni ún nɔɔ j, ta taxi j ña nda'a ún.

²³ Ta tuku nika'an ra xí'in ña:

—Chiná'a j Ndios taxi j ndá yukia ndukú ún nɔɔ j, andá ta'vi sava j ñakuiká kómij ta taxi j ña nda'a ún.

²⁴ Ta kee ña nixa'an ña nika'an ña xí'in si'i ña:

—¿Ndá ñava'a ndukú j nɔɔ tarey?

Ta ndakuujin si'i ña:

—Ndukú ún nɔɔ ra sijn taJuan ta sákuchu nivi.

²⁵ Ta kama ndikó ña nɔɔ tarey ta nika'an ña xí'in na:

—Kónij ña chinóo ún sijn taJuan ta sákuchu nivi, nɔɔ ko'ɔ ña ndíka, ta taxi ún ña nda'a j.

²⁶ Ta kúchuchú ní ini tarey ña xjini so'o ra ña ndukú ñálo'o, ta saá ni, xa'a ña xjini so'o ndi'i na ndóo viko yukia nika'an ra xí'in ñálo'o ña china'a ra Ndios, nji-kuchiño nasama ra ña nika'an ra xí'in ña. ²⁷ Ñakán xandikon ti'vi ra ñii tatropa kuḗ'an ra ve'e kaḗ ki'in ra sijn taJuan. ²⁸ Ta nixaḗ tayó'o, ta kandoso ra sikon taJuan, ta ní'i ra sijn taJuan kánoo ña nɔɔ ko'ɔ taxí ra ña nda'a ñálo'o, ta ñálo'o yó'o natakxi ña ko'ɔ yó'o nda'a si'i ña.

²⁹ Tá xjini so'o naxika xí'in taJuan yukia ndo'o ra, ta kixaḗ na ve'e kaḗ ta nakuiso na yiki koñu ra, ta nixa'an na sanduxun na ña ñii kavua. Saá ndi'i historia xa'a ña nixi'i taJuan, kisa taHerodes.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús kivi taxi ra xixi ɔ'on mil taḗ

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Ta ndikó uxu ɔvi naxika xí'in taJesús naxaa na nɔɔ ra, ta ndato'on na xí'in ra ndi'i ña ke'é na, ndato'on na ndi'i ña saná'a na nivi. ³¹ Ta kuḗ'a ní nivi yóo, na

kuq'án na kixaa, ñakán on kví kuxu na. Ta saá nika'án tajesús xí'in naxíka xí'in ra: —Na'a ndó kq'on ndó xí'in j nqo on kqó nivi ña nakindéé yó ñii káni lo'.

³² Ta saá kee na kuq'án na xí'in tón barco nqo on kqó nivi. ³³ Ta kuq'á ní nivi xini na kee tajesús xí'in naxíka xí'in ra kuq'án na. Ta kuq'á ní nayó'o kee na ñoo, ta kuq'án xá'á na andá xíno na, ta nixaa si'na na nqo nakutá'an na xí'in tajesús. ³⁴ Tá nqo tajesús tón barco, ta xini ra kuq'á ní nivi, ta kúnda'ví ní ini ra xini ra na, chi ndatán yóo ndikachi tí on kqó tá ndaa, saá yóo nivi yó'o. Ta saá kixá'á ra sáná'a ra na kuq'á ní ñava'a. ³⁵ Ta xa nikuuaa ní kúu ña, ta saá nítondaa yatin uxu ovi naxíka xí'in ra, ta nika'án na xí'in ra:

—Tata, nqo ndóo yó vchí ní, ta nikuuaa ní kúu ña vitin. ³⁶ Va'a ti'ví ún ndi'i nivi yó'o ná kq'on na rancho án ñoo válí ña yóo yatin ña ndukú na sata na ña kuxu na.

³⁷ Ta ndakuijn tajesús, nika'án ra xí'in naxíka xí'in ra:

—Mji ndó taxi kuxu na —káchí ra.

Ta nika'án na xí'in ra:

—¿An kq'on ndi xí'in ovi ciento sj'ún denario,† ta sata ndi sj'ta va'a ña kuxu na?

³⁸ Ta njndaká to'on tajesús na:

—¿Ndasaá sj'ta va'a kómí ndó? Kuq'án ndó koto ndó —káchí ra.

Ta xini na ndasaá kúu ña yóo, ta nika'án na xí'in ra:

—Q'on sj'ta va'a ta ovi tiaká yóo.

³⁹ Ta tajesús xa'nda chiño ra nqo naxíka xí'in ra ña nata'ví na ñii ti'ví ñii ti'ví nivi kundqo na nqo yita síi. ⁴⁰ Ñakán xikundqo na kuq'á ti'ví ña ciento nivi ta kuq'á ti'ví ña ovi siko uxu nivi. ⁴¹ Ta saá kji'in tajesús o'on sj'ta va'a xí'in ovi tiaká, ta xito ndaa ra ñoyívi njino, ta nika'án ra, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á ún taxí ún ñaxíxi.

Ta ta'ví ra sj'ta va'a, ta taxí ra ña nda'á naxíka xí'in ra, ta nayó'o nataxi na ña nda'á ndi'i nivi na ndóo yó'o. Ta ta'ví ra ovi tiaká ta nataxi na ri nda'á ndi'i nivi. ⁴² Ta nani ña xixi ndi'i nivi nda njxaa ini na, ⁴³ ta naxíka xí'in tajesús naki'in na uxu ovi chikiva sj'ta va'a xí'in tiaká ña kindqo ndoso, chi nj-kundeé nanjvi kuxu ndi'i na ña. ⁴⁴ Ta ndi'i na xixi yó'o xikuu na ñii o'on mil ta.

Ñayó'o ká'an xa'q tajesús ña xíka ra nqo mjni

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Ta saá tajesús xa'nda chiño ra nqo naxíka xí'in ra ña ndaa na tón barco ta kq'on si'na na nqo ra nda inka xiiña nqo mjni nqo yóo ñoo Betsaida, saá chi njndqo

ra ndayi ra ndi'i nivi. ⁴⁶ Ta ndi'i njndayi ra nivi, ta ndaa ra kuq'án ra yuku nqo ka'án ra xí'in Ndios. ⁴⁷ Ta saá njketá ño'o ta kunaa, ta kánóo tón barco ma'ño mjni, ta yóo mató'on ra yuku yó'o. ⁴⁸ Ta xini tajesús naxíka xí'in ra ñii ndeé kisa chiño na xí'in tón barco ña kq'on nó, chi ndeé ní káni tachí ta sándikó ña nó. Ta xa yatin kóni tivi kúu ña,‡ ta tajesús xíka xá'á ra nqo takuii vaxi ra nqo kánóo tón barco. Ta kixá'á ra ya'a ra yatin nqo yóo tón barco. ⁴⁹ Ta xini naxíka xí'in ra ndi xíka ra nqo mjni, ta xani sinj na ndi kuiti ñi'na kúu ña. Ta njnda'yi ní na, ⁵⁰ chi ndi'i na xini na, ta nyji'ví ní na. Ta saá kama nika'án tajesús xí'in na:

—On kundí'i ini ndó, chi yi'í va kúu j. On kuyi'ví ndó —káchí tajesús xí'in na.

⁵¹ Ta ndaa ra tón barco nqo ndóo na, ta njyaa tachí. Ta naka'nda ní ini na ndóo na, ⁵² chi nasó'o ní kúu na, ta on vása kúndaq ini na yu kúu tajesús, na ni on vása kúndaq ini na mí vaxi ndeé ra ña ké'é ra ña kúchiño ra taxi ra xixi kuq'á ní nivi.

Ñayó'o ká'an xa'q tajesús

kivi sand'a ra nivi ñoo Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Njya'a na mjni ta nixaa na inka xiiña nqo yóo ñoo Genesaret nqo katón ndaa na tón barco. ⁵⁴ Tá nqo na tón barco, ta nanjvi na yita yó'o xandjkon nagoni na tajesús. ⁵⁵ Ta nanjvi yó'o xjno na kuq'án na ndi'i saá ñoo yatin ndatq'on na xí'in ndi'i nivi, ta nivi na xini so'o ñayó'o, nakuiso na nivi ndeé ndó'o ta kuq'án na xí'in na nqo tajesús. ⁵⁶ Ta nda mí xiiña xáa tajesús, án ñoo válí, án ñoo ná'no, án rancho, ta nanjvi chindoo na na ndeé ndó'o nqo yá'a ra. Ta xaku ndá'ví na nqo ra ña taxi ra tondaa nda'á na ra, vará lo'o yu'ú tikoto ra, ta ndi'i nivi na njtondaa nda'á ña'á ndu'va'a na.

7

Ñayó'o ká'an yu kúu nivi na yakua nqo Ndios

(Mt. 15:1-20)

¹ Ta sava nafariseo xí'in sava na sáná'a ndayi Ndios kee na ñoo Jerusalén, ta kixaa na nqo tajesús. ² Ta xini na ndi sava naxíka xí'in tajesús nj-nda'á na ndatán chindú'ú naxii síkuá na xina'á, ta xixi na. Ta nafariseo xí'in na sáná'a ndayi Ndios nika'án na xa'á naxíka xí'in tajesús, káchí na saá:

—Na ndiso kuq'achi kúu nayó'o.

³ (Saá chi nafariseo xí'in inka najudío si'na vivíi ndá'á na ta saá xixi na, chi kisa

† 6:37 Ñii denario kúu sj'ún ña kúu ya'vi ñii ta'á tá kisa chiño ñii kví.

‡ 6:48 Ña cuarta vigilia nákaa ña txin kaa unj xí'in kaa jñqo xitaq.

‡ 6:48 Ña cuarta vigilia nákaa ña txin

ndivi na ña saná'a naxij síkuá na xina'á. ⁴ Tá kijí xá'an na sata na noyá'vi, ta ndíko na ve'e na, si'na nákata na ndi'i ña sata na, ta saá vivíí ndá'á na ta kuxu na. Ta kisa ndivi na kuá'a ní inká ña saná'a naxij síkuá na xina'á, ña nákata na vaso, xí'in kisi, xí'in ndi'i káa ña xíní ñó'ó na, ta saá nákata na noq xindqo na xíxi na.) ⁵ Ta nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios njndaká to'on na tafjesús:

—Ndachun on vása kisa ndivi naxíka xí'in ún ña saná'a naxij síkuá yó xina'á, ña si'na vivíí nda'á na ta kuxu na?, chi na on vása ndá'á, nayakuá kúu na noq Ndios.

⁶ Ta tafjesús ndakuijn ra:

—iNa ovi yu'u kúu ndó'ó! Ta ñandaa kúu to'on Ndios ña nítaa taprofeta Isaías xa'a ndó kuyá xina'á, káchí Ndios saá: Njivi yó'ó kisa to'ó na yí'í xí'in ndasaá kuiti to'on kée yu'u na, ta nímá na xíká ní yóo ña noq, chi on vása ndino'ó ini na kisa to'ó na yí'í.

⁷ Ta nda maní kisa to'ó na yí'í, chi sáná'a na njivi ña kúu ndayí mji na, ta on vása saná'a na njivi ña xá'nda chiño j noq na,

káchí Ndios, nítaa taIsaías. ⁸ Xa sandakoo ndó ndayí ña xá'nda chiño Ndios, xa'a ña ndíkon ndó kisa ndivi ndó ña sáná'a njivi ndasaá xíní ñó'ó nakata ndó kisi xí'in vaso. Ta kisa ndivi ndó kuá'a ní inká ña sáná'a na ña ñii kúu xí'in ñayó'ó —káchí tafjesús xí'in na.

⁹ Ta tuku njika'an ra xí'in na:

—Xáa noo ndó ndayí ña xá'nda chiño Ndios, ta kuiti kisa ndivi ndó ña saná'a naxij síkuá ndó xina'á. ¹⁰ Chi ndayí Ndios ña nítaa taMoisés káchí ña saá: "Kasa to'ó ndó yivá ndó, ta kasa to'ó ndó si'í ndó", ta "Xíní ñó'ó kijí ndi'i njivi na kándiva'a xí'in yivá na án xí'in si'í na", káchí Ndios.

¹¹ Ta ndó'ó, sáná'a ndó káchí ndó yóo yichí ka'an ñii taa xí'in yivá ra ta xí'in si'í ra, káchí ra saá: "On kúchiño j chindeé j ndó'ó, saá chi xa njika'an j taxi j ndi'i ña kómí j nda'a Ndios", káchí ra. ¹² Ta ñayó'ó kúu ñava'a noq ndó'ó, ña on vása xíní ñó'ó ka kasa to'ó ra yivá ra, ta on vása xíní ñó'ó ka kasa to'ó ra si'í ra. ¹³ Ta saá chíkaa njno ndó to'on Ndios xa'a ña ndíkon ndó yichí mji ndó, ta sáná'a ndó yichí mji ndó inká njivi. Ta kisa ndivi ndó kuá'a ní ka ña on vá'a ña ñii kúu xí'in ñayó'ó —káchí tafjesús xí'in na.

¹⁴ Ta tafjesús kána ra njivi vaxi na noq ra, ta njika'an ra saá xí'in na:

—Konj so'o ndi'í ndó, ta kundaa ini ndó ña ka'an j xí'in ndó. ¹⁵ Ña xíxi njivi ta ña kí'vi yu'u na, ta on vása ndása ña nduu njivi na yakuá noq Ndios. Ta to'on ña on vá'a vaxi yu'u njivi, ta ñayó'ó ndása ña nduu njivi na yakuá noq Ndios. ¹⁶ Ndi'i

ndó'ó njivi na yóo so'o, xíní ñó'ó chíkaa so'o ndó ña ka'an j xí'in ndó —káchí tafjesús xí'in na.

¹⁷ Tá sandakoo ra njivi yó'ó, ta njiki'vi ra ve'e, ta naxíka xí'in ra njndaká to'on ña'á na yukía káchí cuento yó'ó ña saná'a ra. ¹⁸ Ta njika'an ra xí'in na:

—¿Án ñii kí'va ndatán yóo inká njivi, saá yóo ndó'ó? ¿Án ta'an kundaa ini ndó? Ndi'i ña xíxi njivi ta kí'vi ña yu'u na, ta on vása ndása ña ña nduu na njivi yakuá noq Ndios. ¹⁹ Ña xíxi njivi on vása xaá ña nímá na, kuiti xaá ña tixin na, ta saá yá'a ña xíta ña —káchí ra.

Xí'in to'on yó'ó tafjesús káchí ra ndi'í ña xíxi njivi ñandii kúu ña. ²⁰ Ta njika'an ka ra xí'in na:

—Ña on vá'a vaxi nímá njivi kúu ña ndása ña nduu njivi na yakuá noq Ndios. ²¹ Chi ndi'í ña on vá'a xáni ini njivi káku ña nímá na. Ta chínda'á ña na ke'é na ndi'í saá noq ña on vá'a, ña kúu ña kí'vi taa kuachi ñoyívi xí'in inká ña'a ñá on sjivi kúu ñási'í ra, án kí'vi ña'a kuachi ñoyívi xí'in inká taa taa on sjivi kúu yijí ñá, xí'in ndi'í inká noq ñakini ña ke'é njivi xí'in inká ña'a án taa, xí'in kuachi ña xá'ni njivi inká njivi, ²² xí'in ña kisa kúini na, ta xí'in ña kóni na kukomí na ndi'í ñakuiká, ta xí'in ña ke'é na ndi'í saá noq ña on vá'a, ta xí'in ña sándá'vi na njivi, ta xí'in ña nda lo'o on vása ndása xí'in mji na noq ña ke'é na ña on vá'a, ta xí'in ña kisa kuini na, ta xí'in ña ká'an vatá na, ta xí'in ña kúsi'ni ini na kisa ká'no xí'in mji na, ta xí'in ña xáni ini na ndi'í noq ña on vása ndáya'vi. ²³ Ndi'í ña on vá'a yó'ó vaxi ini njivi ta ndása ña nduu na nayakuá noq Ndios —káchí tafjesús.

Ñayó'ó ka'an xa'a ñii ña'a ña kixi xiká ta kándixa ña tafjesús

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Ta kee tafjesús xí'in naxíka xí'in ra, ta kuá'an na ñii xiiña noq yóo yatin ñoo Tiro xí'in Sidón. Njiki'vi ra ñii ve'e, ta on xjin ra ña konj njivi míchi yóo ra, ta nj-kivi koo se'é ra noq na. ²⁵ Ta ñii ña'a, yóo ñii ñálo'o sa'ya ñá, ta kómí ñálo'o yó'ó nímá ndiva'a. Tá ña'a yó'ó xíní ñá míchi yóo tafjesús, ta kixaa ñá ta xikuxítí ñá noq ra. ²⁶ Ñii ña'a on sjivi ñajudía kúu ñá, nave'e ñá kee na ñoo Grecia, ta ka'ku ñá ñoo Siria Fenicia. Ta xa'ku ndá'vi ñá noq tafjesús tava ra nímá ndiva'a sáxo'vi sa'ya ñá. ²⁷ Ta njika'an ra xí'in ñá:

—Si'na xíní ñó'ó taxi ndj ña kuxu sa'ya ndj nda xaa ini na, saá chi on vása va'a tava njivi sítá va'a ña xíxi sa'ya na, ta sakana na ña noq tí ina kuxu rí ña —káchí ra.

²⁸ Ta ndakuijn ñá:

—Ndixa, Tata. Ta saá ni, tí ina ño'ó tìxin mesa xixi rí ña cháchì ña sákoyo naválí nqo ño'q —káchì ñá.

²⁹ Ta tajesús nìkà'àn ra:

—Xà'á tō'on ñava'a ndakuijn ún, vitin no'q ún ve'e ún, xa kee nímā ndiva'a ña saxo'vì sa'ya ún.

³⁰ Ta naxaa ñá ve'e ñá, ta kándú'u sa'ya ñá nqo xito, on koq ka nímā ndiva'a kómí ñá.

*Ñayó'o ká'an xq'a tajesús kivi sandúvq'a ra
ñii tqa só'ó ta ñí'í ra*

³¹ Ta saá kee tajesús ñii xiiña yó'o nqo yóo yatin ñoo Tiro ta n'ya'a yatin ra ñoo Sidón, ta kuq'an ra n'ya'a ra ñii xiiña naní ña Decápolis, ta n'xaa ra yatin m'ini Galilea. ³² Ta ñii tqa tasó'ó ta ñí'í ra kuq'an ra xí'in sava n'vi, ta k'xaa na ta ndukú na nqo tajesús ña chinóo ra nda'a ra tayó'o xa'a ña sanda'a ña'a ra. ³³ Ta tajesús tava síin ra tasó'ó yó'o, ta chikaa ra nduku nda'a ra ini so'q tayó'o. Ta chikaa ra tásji yu'u ra nqo nduku nda'a ra ta chiso ra tásji yó'o nqo yáa tasó'ó tañí'í. ³⁴ Ta nakoto ndaa tajesús ñoyívi ñino, ta si'na ñii kónó va'a tava ra tachi ra, ta nìkà'àn ra tō'on yó'o:

—jEfata!

To'on aramaico yó'o káchì ña: ¡Ná nqan!

³⁵ Ta nìkà'àn ra saá, ta xandikqon nìxqona so'q tayó'o, ta nduva'a yáa ra, ta kúchiño kixá'a va'a ká'an ra. ³⁶ Ta tajesús xa'nda chiño ra nqo na xini ña ke'é ra, ña on ndato'on na xí'in nda ñii n'vi ndasaá nda'a tayó'o. Vará nìkà'àn ka ra xí'in na ndúkú ra ñayó'o nqo na, ta saá ni, nduxa ndato'on na xí'in inká n'vi ndasaá nduva'a tasó'ó. ³⁷ Ta naka'nda ní ini na ndóo na, káchì na saá:

—Tayó'o ke'é ra ndi'i ñava'a. Sánda'a ra nasó'ó ta va'a xinj so'q na, ta nañí'í va'a ká'an na —káchì na.

8

*Ñayó'o ká'an xq'a tajesús kivi taxi xixi komj mil n'vi
(Mt. 15:32-39)*

¹ Ñii kivi nakutá'an kuq'a ní n'vi xí'in tajesús. Ta on koq ña kuxu na, ta tajesús kána ra naxika xí'in ra va'xi na nqo ra, ta nìkà'àn ra xí'in na, káchì ra saá:

² —Kúnda'ví ní ini j xini j n'vi, chi xa unj kivi ndóo na yó'o ta on koq ña kuxu na.

³ Xí'í ní na soko, ta on xijin j ti'ví j na no'q na koqo kivi ndu'q na yichí, chi sava na kixi na xíká ní —káchì ra.

⁴ Ta ndakuijn naxika xí'in ra:

—¿Míkíá sata yó sítá va'a kuxu ndi'i nan'vi, chí vichí ní káa yó'o? —káchì na.

⁵ Ta nìndaká tō'on tajesús naxíka xí'in ra:

—¿Ndasaá sítá va'a kómí ndó?

—Yóo uxá sítá va'a —káchì na.

⁶ Ta saá nìkà'àn ra xí'in n'vi kundqo ndi'i na nqo ño'q. Ta k'í'in ra uxá sítá va'a yó'o, ta nìkà'àn ra, káchì ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á ún taxí ún ñaxíxi.

Ta t'ví ra sítá va'a yó'o, ta taxí ra ña nda'a naxíka xí'in ra, ta nayó'o ntaxi na ña nda'a n'vi kuxu na. ⁷ Ta yóo sava tiáká váli, ta nìkà'àn ra táxa'vi ña'á Ndios, ta taxí ra rí nda'a naxíka xí'in ra ña taxi na rí nda'a n'vi kuxu na. ⁸ Ta naní xixi ndi'i n'vi nda n'xaa ini na. Ta naxíka xí'in tajesús naki'in na uxá chikiva sítá va'a xí'in tiáká ña k'ndqo ndoso. ⁹ Ta ndi'i na xixi yó'o xikuu na komj mil n'vi. Ta tajesús nìkà'àn ra nìndayi ra n'vi yó'o, ta kuqano'q na. ¹⁰ Ta saá ndaa ra tón barco xí'in naxíka xí'in ra, ta kuq'an ra ñii xiiña naní ña Dalmanuta.

*Ñayó'o ká'an xq'a nafariseo
kivi ndukú na ñii milagro nqo tajesús
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)*

¹¹ Ta nafariseo k'xaa na nqo tajesús. Ta ká'an na tō'on kuáchì xí'in ra ña kóni na koto ndoso na ra, káchì na saá:

—Ke'é ún ñii milagro ña kundaa ini ndi tá ndixa Ndios t'ví yó'o.

¹² Ta tajesús ñii kónó va'a tava ra tachi ra, ta nìkà'àn ra xí'in na:

—¿Ndachun ndúkú ndó'ó ña ke'é j ñii milagro koto ndó?, chí xa n'ke'é j kuq'a ní milagro. Ndixa ká'an j xí'in ndó, on ke'é ka j inká milagro ndó.

¹³ Ta saá tajesús sandakoo ra na, ta tuku ndaa ra tón barco, kuq'an ra inká xiiña nqo m'ini.

*Ñayó'o ká'an tajesús ndqto'on ra
xq'a ña on va'a sáná'a nafariseo
(Mt. 16:5-12)*

¹⁴ Ta kee naxíka xí'in tajesús kuq'an na xí'in tón barco yó'o, ta nandoso na kuni'i na sítá va'a ko'on na, kuiti ñii laá sítá va'a nákaa ndiso na kuq'an na. ¹⁵ Ta nìkà'àn tajesús xí'in na:

—Koto va'a ndó, on naki'in ndó levadura* nafariseo, xí'in levadura tajeHerodes —káchì ra.

¹⁶ Ta nìkà'àn naxíka xí'in ra xí'in tá'an na, káchì na saá:

—Ká'an ra saá xí'in yó chí on koq sítá va'a ní'í yó.

¹⁷ Ta kundaa ini tajesús yukíá nìkà'àn xí'in tá'an na, ta káchì ra saá xí'in na:

* 8:15 Levadura kúu ña yiyá ña sánaño yuxan.

—¿Ndachun ká'an xí'in tá'an ndó: “On kóó sítá va'a ní'i yó”, káchí ndó? ¿Án on vása xíní ndó, ta kúndaq ini ndó? ¿Ndachun toon ní ini ndó ta on xíin ndó kandixa ndó? ¹⁸ Yóo nduchú nqo ndó ta on vása xító ndó. Yóo sq'o ndó ta on vása xíní sq'o ndó. ¿Án on vása náká'an ndó ña xíní ndó? ¹⁹ Tá ta'ví j' o'on sítá va'a ña xíxi q'on mil nivi, ¿ndasaá chikiva sákutú ndó sítá va'a ña kúndqo ndoso náki'in ndó?

—Uxu ovi chikiva sítá va'a náki'in ndi —káchí na, ndakuijn na.

²⁰ —Tá ta'ví j' uxá sítá va'a xa'a na komi mil nivi, ¿ndasaá chikiva sákutú ndó sítá va'a ña kúndqo ndoso náki'in ndó? —káchí ra.

Ta ndakuijn na:

—Uxá chikiva náki'in ndi.

²¹ Ta njka'an ra xí'in na:

—Ta saá ni, ¿án ndá vitin on kivi kúndaq ini ndó?

Ñayó'o ká'an xa'a tafjesús kivi sanda'a ra

ñii takuáá ñoo Betsaida

²² Ta kixaá na ñoo Betsaida, ta ñii taa takuáá nduchú nqo kuá'an ra xí'in nivi, ta kixaá na nqo tafjesús, ta xaku ndá'vi na nqo ra ña tondaa nda'a ra takuáá ña nakoto nduchú nqo ra. ²³ Ta tafjesús tjin ra nda'a takuáá ta kuá'an ra xí'in ra, kee ra ndá nqo ñoo lo'o yó'o. Tá chínóo tafjesús tásji yu'u ra nduchú nqo takuáá, ta chínóo ra nda'a ra sata tayó'o, ta njndaka to'on tafjesús ra:

—¿Án xa va'a xító ún vitin?

²⁴ Ta ndaní'i ra nqo ra xító ra, ta njka'an ra xí'in tafjesús:

—Xító j' nataa, ndatán káa yiton saá káa na, ta xika na —káchí ra.

²⁵ Ta tuku njtondaa nda'a tafjesús sata nduchú nqo tayó'o. Ta njxona nduchú nqo ra, ta nduva'a ra, tandra va'a xító káxín ra ndi'i ña yóo. ²⁶ Ta tafjesús t'ví ra tayó'o kuano'o ra ve'e ra, ta káchí ra saá xí'in ra:

—On k'vi ún ñoo lo'o yó'o, ta on ndatq'on ún xí'in nivi ndasaá nda'a ún.

Ñayó'o ká'an xa'a tafPedro kivi njka'an ra ndi tafjesús kúu Cristo ta t'ví Ndios sakaku nivi ñoyivi yó'o

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Ta kee tafjesús kuá'an ra xí'in naxíka xí'in ra ñii xiiña nqo yóo yatin ñoo Cesarea Filipo. Tá kuá'an ra yichí, njndaka to'on ra naxíka xí'in ra:

—¿Yukia káchí nivi xa'a j' yu kúu j'?

²⁸ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Sava nivi ká'an yó'o kúu ún tafjuan taf sakuchu nivi. Sava na ká'an yó'o kúu ún

ta profeta Elías, ta inka ta profeta taf xitaku xina'a.

²⁹ Ta njndaka to'on ra na:

—Ta mji ndó, ¿yukia káchí ndó yu kúu j'?

Ta ndakuijn tafPedro, njka'an ra:

—Yó'o kúu Cristo, taa taf t'ví Ndios sakaku nivi ñoyivi yó'o.

³⁰ Ta tafjesús njka'an ra xí'in na:

—Ta on ka'an ndó xí'in ndá ñii nivi yu kúu j'.

Ñayó'o ká'an xa'a tafjesús ndatq'on ra ña ka'ni na ra

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Ta saá kixa'a tafjesús ndatq'on ra xí'in naxíka xí'in ra kivi vaxi naxikua'a nqo najudío, xí'in na sán'a ndayí Ndios xí'in naná'no nqo nasutu on kua'a na kandixa na ra ta saxo'vj ní na ra. Ta ka'ni na ra, ta kivi unj natakú ra, ke'é Ndios. ³² Ta njka'an káxín ra xí'in na xa'a ña xo'vj ra. Ta tafPedro tava sín ra tafjesús, ta kixa'a njnaa ra xí'in tafjesús xa'a ña njka'an ra. ³³ Ta ndikó koo tafjesús xító ra nqo naxíka xí'in ra, ta njka'an ra xí'in tafPedro, káchí ra saá:

—jKuta'a ún nqo j, ñandiva'a ká'no! Ta yó'o tafPedro on vása xáni ini ún ndatán xáni ini Ndios. Ta kuiti xáni ini ún ndatán xáni ini nivi —káchí tafjesús xí'in tafPedro.

³⁴ Ta saá kana tafjesús ndi'i nivi vaxi na nqo ra, ta kana ra naxíka xí'in ra, ta njka'an ra xí'in na:

—Ndi'i nivi na kóni kundikqon yi'j xíní ñó'o sandakoo na ndi'i ña káchí ini mji na, ta kusqó na tón cruz mji na[†] ta kundikqon na sata j. ³⁵ Ndi'i nivi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutaku va'a na ñoyivi yó'o, ta on xíin na xo'vj na xa'a j, ta nayó'o on kuchiño na kutaku na xí'in Ndios. Ta nivi na on vása ndi'i ini ndukú kutaku va'a na ñoyivi yó'o, xa'a ña kundikqon na yi'j ta ndatq'on na to'on j xí'in nivi, nayó'o kúu nivi na kutaku xí'in j. ³⁶ Tá kómí nivi ndi'i ñakuiká ñoyivi yó'o, ta on vása táku ndino'o na nqo Ndios, ta ndá manj kúu ña. ³⁷ Saá chí on kuchiño na cha'vi na xí'in ndi'i ñakuiká kómí na xa'a ña kutaku na xí'in Ndios. ³⁸ Kuá'a ní nivi na táku vitin kúu na on vá'a, na on vása kándixa Ndios. Ta saá tá yóo nivi na kúka'an nqo xa'a yi'j xí'in xa'a to'on j nqo inka nivi, ta saá yi'j, taa taf kixi nqo Ndios, kuka'an nqo j xa'a nayó'o nqo Ndios kivi ña ndikó j ñoyivi yó'o xí'in ndi'i ndee ña va'a ña ye'e ña kómí Yivá j Ndios, ta kixaá naángel yji xí'in j —káchí tafjesús xí'in na.

9

¹ Ta njka'an tafjesús xí'in na:

[†] 8:34 To'on kusqó na tón cruz mji na kóni kachi ña: Xíní ñó'o koo ti'va nivi ña xo'vj na ta ndakuiti kivi na xa'a ña ndikqon na tafjesús.

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, sava ndó'ó na ndóo vitin, kutakú ká ndó ña kivi koni ndó ña xá'nda chiño Ndios xí'in ndeę ká'no ra —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'ó ká'an xá'a kivi nataxa tajesús, xini unj taxíka xí'in ra

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Njya'a ño kivi ta tajesús ñakaxin ra unj taxíka xí'in ra, tãPedro, tãJacobó xí'in tãJuan, ta kua'an na xí'in ra ñii yuku sikón. Ta kán xini na ñasama ño tajesús. ³ Ta nataxa tikoto ra, ndyu yaa kachí ña, ta ndá ñii ñvi ñoyívi yó'ó on kivi nakata na tikoto ña yaa ní ndátán yóo tikoto ra. ⁴ Ta saá ñtívi tãMoisés xí'in tãElías, ndátó'on na xí'in tajesús. ⁵ Ta ñiká'an tãPedro xí'in tajesús:

—Tata Maestro, va'a ní ndóo yó yó'o. Va'a ná kasa va'a ndj unj tiá'va, ñii ña koo mji ún, ñii ña koo tãMoisés, ta inká ña koo tãElías —káchí tãPedro xí'in ra.

⁶ Ñiká'an tãPedro saá chi on vása kúndáa ini ra yukíá ká'an ra, chi na yí'ví ní kúu unj na saá. ⁷ Ta ño ñii vjko chée ndá ño yíta natáa yó'ó, ta ñsa'vi na tixin vjko, ta tixin vjko yó'ó kixi to'on ña ñiká'an Ndios, káchí ra saá:

—Tayó'ó kúu Sa'ya j, tã kí'vi ní ini j xini j. Ta konj so'o va'a ndó to'on ña ká'an ra —káchí Ndios.

⁸ Ta ñakoto na, ta xandjkon ndá ñii ñvi ñj-xini ká na, ndá ñii laá kuiti tajesús ñindichi ño na.

⁹ Ta vaxi noo na yuku yó'ó, ta tajesús xa'nda chiño ra ño na ña on ndato'on na xí'in ndá ñii ñvi xa'a ña sakán xini na. Tá kixaa kivi kivi ra ta nataku ra, saá kivi ndato'on na xí'in ñvi. ¹⁰ Ta chjkaa va'a na ña xini na ini mji na, ta on vása ní-ndato'on na ñayó'ó xí'in inká ñvi. Ta ñindaká to'on xí'in tá'an na yukíá káchí ña “nataku ra.” ¹¹ Ta ñindaká to'on na tajesús:

—¿Ndachun ká'an na sáná'a ndayí Ndios ndí si'na xinj ñó'ó kixi tãElías, ta saá kixaa tã tã ti'vi Ndios sakáku ra ñvi ñoyívi yó'ó? —káchí na.

¹² Ta ndakuijn tajesús:

—Ndixa tãElías si'na xinj ñó'ó kixaa ra, ta ndasa va'a ra ndi'i ña'a. Ta, ¿ndachun káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'a, tã tã kixi ño Ndios xinj ñó'ó xo'vj ní ra ta nanjvi kuchiton na ra? ¹³ Ta yí'j ká'an j xí'in ndó, xa kixi tãElías, ta ke'é na xí'in ra ndi'i ña on vá'a káchí ini mji na, ndátán káchí to'on Ndios ña ñitaa na xa'a ra kujya xina'a —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'ó ká'an xá'a tajesús kivi sanda'a ra

ñii tãlo'o tã kómí nímá ndiv'a

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Ta kixaa tajesús xí'in unj taxíka xí'in ra ño ndóo inká naxíka xí'in ra, ta xini ra ñakutá'an kuá'a ní ñvi ño na, ta na sáná'a ndayí Ndios náa na xí'in naxíka xí'in tajesús. ¹⁵ Ta ñvi xini na tajesús, ñaka'nda ini na, ta xino na ñixaa na ño ra chindee ña'a na. ¹⁶ Ta tajesús ñindaká to'on ra ñvi yó'o:

—¿Yukíá náa ndó xa'a xí'in na?

¹⁷ Ta ñii tãtá'an nanjvi yó'o ndakuijn ra:

—Tata maestro, kixaa j xí'in tãlo'o sa'ya j ño ún, chi nímá ndiv'a tii ní ña ra ta on kivi ká'an ra. ¹⁸ Tá tii ña ra sákana ña ra ño ño'o, kée chikiño yu'u ra, andá nákaxi ño'o ra, ta nda'a ra xí'in xa'a ra ñii kútoon ña ta kisin ña. Xa ñndukú j ño naxíka xí'in ún ña tava na nímá ndiv'a yó'o, ta on vása ní-kuchiño na —káchí ra.

¹⁹ Ta ndakuijn tajesús, ñiká'an ra xí'in na:

—jÑvi na on xjin kandixa Ndios kúu ndó'ó! ¿Ndasaá ká kivi xinj ñó'ó kutakú j xí'in ndó? ¿Ndá ama kundé ini j xí'in ndó? Ta vitin, va'a taxi ndó ná kixi tãlo'o yó'o ño j —káchí tajesús.

²⁰ Ta kixaa tãlo'o ño tajesús. Tá nímá ndiv'a a xini ña tajesús, ta xandjkon tii ña tãlo'o, ta kini ní sakisin ña ra, ta ñakava ra ño ño'o tã kixá'a ra kée nda'a ra, kée xa'a ra. Ta kée chikiño yu'u ra. ²¹ Ta tajesús ñindaká to'on ra yivá tãlo'o:

—¿Ama kixá'a ra ndó'o ra kue'e yó'o?

Ta ñiká'an yivá tãlo'o:

—Kixá'a ña xí'in ra ndá lo'o ra. ²² Kua'a ní yichí sákana ña ra ño xixí ño'o, ta kuá'a ní yichí sákana ña ra ini takuii, chi kóni ña ka'ni ña ra. Tá kúchiño ún, ta chindee ún ndj'i. Kundá'vi ini ún koni ún ndj'i, ta sanda'a ún ra —káchí yivá tãlo'o.

²³ Ta ñiká'an tajesús:

—¿Ndachun ká'an ún, án kúchiño j? Ta mji ún, ¿án kúchiño ún kandixa ún Ndios? Chi xí'in ñvi na kándixa, ta Ndios kúchiño ra kasa ndivi ra ndi'i saá ño ñava'a xí'in na.

²⁴ Ta xandjkon yivá tãlo'o ñiká'an ra:

—Kándixa j Ndios. Chindee ún yí'j ná kandixa ká j.

²⁵ Ta xini tajesús kuá'a ní ká ñvi xino na kixaa na ño ra, ta ñiká'an ra xí'in nímá ndiv'a, káchí ra saá:

—Nímá só'ó, nímá ñi'í, yí'j xá'nda chiño j ño ún, kee ún tãlo'o ta on tii ká ún ra —káchí ra.

²⁶ Ta ñindá'yi nímá ndiv'a, ta tuku sakisin ña ra ta sakana ña tãlo'o ño ño'o, ta saá kee ña ra. Ndátán káa tã ñixí'j,

saá káa ɬalo'o kándú'u ra, ta kuá'a ní n̄vi njika'an na:

—N̄xi'i ra —káchi na.

²⁷ Ta ɬaJesús ɬiin ra nda'a ɬalo'o ta ndan'i'i ña'a ra, ta nakundichi ɬalo'o.

²⁸ Tá n̄ki'vi ɬaJesús ve'e, ta naxika xí'in ra n̄ndaqa ɬo'on se'é na ra:

—¿N̄daçhun ɬn vása ní-kuchiño ndi tava ndi n̄ima ndiva'a yó'o?

²⁹ Ta ndaçuin ɬaJesús, njika'an ra xí'in na:

—Saá chi ñanima ndiva'a tá'an ña xikomí ɬalo'o yó'o, xini ñó'o koo so'on ndó ta ka'an ní ndó xí'in Ndios, saá kuchiño tava ndó ña —káchi ɬaJesús.

Ñayó'o ká'an xa'a ɬaJesús ndát'ɬon tuku ra xa'a ña kivi ra

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰ Ta ɬaJesús xí'in naxika xí'in ra kee na ñoo yó'o ta n̄ya'a na ñii xiiña estado Galilea. Ta ɬaJesús n̄-xiin ra ña kundaa ini n̄vi míchi kuá'an ra, ³¹ saá chi xini ñó'o saná'a ra naxika xí'in ra, ta k̄ixá'a ra ká'an ra xí'in naxika xí'in ra, káchi ra saá:

—Ñii k̄ivi ña vaxi ñii ɬa nataxi ra yí'i, ɬa kúu ɬa ɬa k̄ixi noo Ndios, nda'a n̄vi. Ta nayó'o ka'ni na yí'i, ta ɬonda k̄ivi un̄i natakuji, ke'é Ndios —káchi ɬaJesús xí'in na.

³² Ta naxika xí'in ra ɬn vása ní-kundaa ini na yukia káchi ɬo'on ña njika'an ra xí'in na, ta yí'vi na ndaka ɬo'on na ra yukia kóni kachi ña ká'an ra.

Ñayó'o ká'an xa'a yu kúu ɬaká'no ka noo xa'nda chiño Ndios

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ Ta k̄ixaa ɬaJesús xí'in naxika xí'in ra ñoo Capernaum. Ta yóo ɬaJesús ve'e, ta n̄ndaqa ɬo'on na na:

—¿Yukia náa ndó xa'a vaxi yó yich'i?

³⁴ Ta nayó'o tásiin ndóo na, ɬn vása ndakuiin na, chi yich'i n̄naa na xí'in tá'an na xa'a yu kúu ɬa ká'no ka noo ndi'i na.

³⁵ Ta x̄ikoo ɬaJesús noo táyi, ta kana ra uxu ɬvi naxika xí'in ra vaxi na noo ra, ta njika'an ra xí'in na:

—Tá ñii ɬa kóni ra kuu ra ɬaká'no, xini ñó'o nduu ra ɬa kisa n̄no xí'in m̄vi, ta kuu ra ɬa kisa chiño noo inka n̄vi.

³⁶ Ta kana ra ñii ɬalo'o, ta njika'an ra xí'in ra nakundichi ra ma'ño noo naxika xí'in ra. Ta ndan'i'i ra ɬalo'o yó'o ta x̄inomi ndaa ña'a ra, ta njika'an ra xí'in na:

³⁷ —Ndi'i n̄vi xa'a ña kándixa na yí'i, ta náki'in va'a na naváli, kóni kachi ña saá: ndi yí'i náki'in va'a na. Ta ndi'i n̄vi na náki'in va'a yí'i, kóni kachi ña saá: ndi náki'in va'a na Ndios, ɬa ɬi'vi yí'i k̄ixaa'i.

Ñayó'o ká'an, n̄vi na ɬn vása saá ini xini ɬaJesús,

nayó'o kúu na yóo yu'u xí'in ra

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ta njika'an ɬaJuan xí'in ɬaJesús:

—Tata Maestro, xini ndi ñii ɬa tava ra n̄ima ndiva'a. Xá'nda chiño ra noo n̄ima ndiva'a xí'in ndayí'ún, káchi ra. Ta njika'an ndi xí'in ra sandakoo ra ña ké'é ra saá, chi ɬn s̄ivi ɬa ndik̄on saɬa ún xí'in ndi kúu ra.

³⁹ Ta ɬaJesús njika'an ra xí'in na:

—ɬn kasi ndó noo ra, chi yóo yu'u ɬakán xí'in m̄vi yó. Nda ñii n̄vi na ké'é milagro xí'in inka n̄vi ta xá'nda chiño na xí'in ndayí'i, ɬn k̄ivi kama ní ka'an na ña ɬn vá'a xa'a'i, ⁴⁰ chi n̄vi na ɬn vása saá ini xini m̄vi yó, nayó'o kúu na yóo yu'u xí'in m̄vi yó. ⁴¹ Ndixa ká'an i xí'in ndó, ndi'i n̄vi na ɬaxi lo'o takuii ko'o ñii ndó'o, chi ndik̄on ndó yí'i ɬa kúu Cristo, nayó'o naki'in na ñava'a nda'a Ndios k̄ivi ña vaxi —káchi ɬaJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a ña ȳiyo k̄ivi n̄vi kuachi

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Ta tuku njika'an ɬaJesús saá xí'in na:

—Tá yóo nakuáli na ndik̄on yí'i, ta n̄vi na chinda'a nakuáli yó'o k̄ivi na kuachi, jndá'vi ní n̄vi yó'o! Va'a ka si'na inka n̄vi ná katón na ñii yuu ká'no s̄ikon nayó'o, ta sakana ña'a na noo kóno va'a ini takuii, ña ɬn chinda'a na nakuáli k̄ivi na kuachi.

⁴³ Tá ñii nda'a ndó kúu ña chinda'a ndó'o kuan k̄ivi ndó kuachi, ta saá va'a ka kandosó ndó ña. Chi va'a ka kutaku ndó xí'in ñii laá nda'a ndó, noo ña ko'on ndó xí'in ɬvi nda'a ndó ndaya noo xixi ño'o ndi'i saá k̄ivi, ⁴⁴ noo ɬn vása xí'i titikusú, ta ni ɬn vása ndá'va ño'o ña xixi. ⁴⁵ Tá ñii xa'a ndó kúu ña chinda'a ndó'o kuan k̄ivi ndó kuachi, ta saá va'a ka kandosó ndó ña. Chi va'a ka kutaku ndó xí'in ñii laá xa'a ndó, noo ña ko'on ndó xí'in ɬvi xa'a ndó ndaya noo xixi ño'o ndi'i saá k̄ivi, ⁴⁶ noo ɬn vása xí'i titikusú, ta ni ɬn vása ndá'va ño'o ña xixi. ⁴⁷ Tá ñii nduchy noo ndó kúu ña chinda'a ndó'o kuan k̄ivi ndó kuachi, ta va'a ka tava ndó ña. Chi va'a ka kutaku ndó xí'in ñii laá nduchy noo ndó, noo ña ko'on ndó xí'in ɬvi nduchy noo ndó ndaya, ⁴⁸ noo ɬn vása xí'i titikusú, ta ni ɬn vása ndá'va ño'o ña xixi.

⁴⁹ Tá saá ndi'i na kóni ko'on yich'i Ndios xini ñó'o koo ti'va na ña xo'vi lo'o na vitin ña nduu na nandii noo Ndios. ⁵⁰ Ña va'a kúu ñii yo'va. Tá yóo ñii ña ɬn vása yo'va, ta ɬn kuchiño ka nduva'a ña. Ndixa xini ñó'o kuu ndó n̄vi na va'a ndatán yóo ñii yo'va, ta xini ñó'o ké'é ndó ñava'a xí'in

njivi, ta vivivi kutaku ndó xí'in ndi'i na —káchí tajesús xí'in na.

10

Ñayó'o ká'an xá'a tajesús kivi saná'a ra ña on vá'a sandakoo va'a taa ñásí'i ra
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Ta tajesús kee ra ñoo Capernaum ta kuá'an ra estado Judea ta nixaá ra inká tá'ví yu'yú yuta Jordán. Tuku naktá'an kuá'a ní njivi nõo ra, ta ndatán yóo chiño ké'é ra ndi'i saá kivi, tuku saná'a ra njivi.

² Ta sava nafariseo kixaá na nõo ra ña koto ndoso ña'a na, ta njika'an na xí'in ra:

—¿An yóo yichí ñii taa sandakoo va'a ra ñásí'i ra?

³ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá:

—¿Yukiá ká'an ndayi Ndios ña njtaa tamoisés xina'á?

⁴ Ta njika'an na:

—Tamoisés taxi ra ndayi nda'a taa ña kasa va'a ra tutu xa'a ña sandakoo va'a ra ñásí'i ra, ta ka'an ra xí'in ña ndayi ra ña ko'on ña.

⁵ Ta ndakuijn tajesús:

—Tamoisés njtaa ra ndayi yó'o chi ndó'ó najudío nj-xiin ndó chikaá ndó to'on Ndios ini ndó. ⁶ Ta xina'á kivi kixá'á kisa va'a Ndios ñoyivi yó'o, kisa va'a ra ñii taa xí'in ñii ña'a. ⁷ Xa'a ñayó'o ñii taa sandakoo ra yivá ra ta sandakoo ra sí'i ra ña tonda'a ra xí'in ñásí'i ra, ⁸ ta na õvi yó'o nduu na ñii njivi. Ta saá, on sivi ka õvi njivi kúu na, saá chi ñii njivi kúu na nõo Ndios. ⁹ Ta njivi na sanakutá'an Ndios, nda ñii inká njivi on vá'a sata'ví tá'an na nayó'o —káchí tajesús xí'in na.

¹⁰ Ta njiki'vi na ve'e, ta naxíka xí'in tajesús tuku njindaqa to'on ña'a na xa'a to'on yó'o. ¹¹ Ta ndakuijn tajesús:

—Tá ñii taa sandakoo va'a ra ñásí'i ra, ta tonda'a tuku ra, tayó'o kivi ra kuáchi xí'in ñásí'i ra ñaõvi. ¹² Tá ñii ña'a sandakoo va'a ña yijí ña, ta tonda'a tuku ña, ñayó'o kivi ña kuáchi xí'in yijí ña taõvi —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'an xá'a tajesús kivi chinóo ra nda'a ra sijní naváli
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Ta kixaá njivi xí'in naváli nõo yóo tajesús ña chinóo ra nda'a ra sijní na, ta ndukú ra ñava'a nõo Ndios xa'a na, ta naxíka xí'in ra njika'an na xí'in njivi yó'o:

—On kixi ndó xí'in naváli yó'o —káchí na.

¹⁴ Tá xijní so'o tajesús ña njika'an naxíka xí'in ra, ta njisaá ra xa'a ñayó'o. Ta njika'an ra xí'in naxíka xí'in ra:

—Taxi ndó naváli ná kixi na nõo, ndá lo'o on kasi ndó na ña kixi na, chi njivi na ndikõn yichí nõo xá'nda chiño Ndios, ndatán yóo naváli yó'o, saá yóo na.

¹⁵ Ndixa ká'an xí'in ndó, tá on xjin ndó kasa njõn xí'in mji ndó nõo Ndios, ndatán njõn yóo ini naváli yó'o, ta on kivi kivi ndó yichí nõo xá'nda chiño Ndios.

¹⁶ Ta ndani'i ra ta xjinomi ndaa ra ñii ñii naváli yó'o, ta chinóo ra nda'a ra sijní na ta ndukú ra ñava'a nõo Ndios xa'a na.

Ñayó'o ká'an xá'a ñii taa takuiká ní
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Tá naki'in tajesús kuá'an ra, ta ñii taa xino ra kixaá ra nõo tajesús, ta xikuxití ra nõo ra, ta njindaqa to'on ña'a ra:

—Tata maestro, taa va'a ini kúu ún, ¿nda chiño va'a xijní nõ'ó ke'é, ta taxi Ndios ña kutaku xí'in ra ndi'i saá kivi ña va'xi?

¹⁸ Ta ndakuijn tajesús:

—¿Ndachun ká'an ún yijí kúu taa taa va'a ini? Saá chi on koó nda ñii njivi va'a ini, ñii laá Ndios kuiti kúu taa va'a ndino'o ini.

¹⁹ Xijní ún ndayi ña xa'nda chiño Ndios kasa ndivi njivi. Káchí Ndios xí'in njivi saá: “On kivi ndó kuáchi ñoyivi xí'in inká ña'a ña on sivi kúu ñásí'i ndó, ta on kivi ndó kuáchi ñoyivi xí'in taa tá on sivi kúu yijí ndó, on ka'ni ndó njivi, on kasa kui'ná ndó ña kómí njivi, on ka'an ndó ñavatá xa'a inká njivi, on sandá'vi ndó njivi ña kindaa ndó ña kómí na, ta kasa to'ó ndó yivá ndó, ta kasa to'ó ndó sí'i ndó”, saá káchí ndayi Ndios —káchí tajesús xí'in ra.

²⁰ Ta njika'an tayó'o:

—Yijí nda lo'ojí kisa ndivijí ndi'i saá ndayi yó'o —káchí ra.

²¹ Ndi'i xijní so'o tajesús ta xito káxin ra nõo tayó'o xa'a ña ndato'on ra, ta njiki'vi ini tajesús xini ña'a ra.

—Kúmanj inká chiño kasa ndivi ún. Kuá'an ún sijkó ún ndi'i ñakuiká kómí ún, ta sani'ún sijní ún nda'á nanda'vi. Ta saá kukomí ún ñakuiká ndino'o xí'in Ndios ñoyivi njino. Tá ndi'i ke'é ún ñava'a yó'o, ta kixi ún kundikõn ún yijí, ta koo ti'va ún xq'vi ún xa'a j —káchí tajesús xí'in ra.

²² Ta xijní so'o tayó'o ña njika'an tajesús, ta kúchuchú ní ini ra. Ta kee ra kuá'an ra, saá chi kuá'a ní ñakuiká kómí ra.

²³ Ta tajesús xito ra nõo ndi'i naxíka xí'in ra, ta njika'an ra xí'in na:

—jNdachun yo'vi ní kivi nakuiká yichí nõo xá'nda chiño Ndios!

²⁴ Naxíka xí'in ra naka'nda ini na xijní so'o na to'on yó'o. Ta tuku njika'an tajesús:

—jNdachun yo'vi ní kivi njivi yichí nõo xá'nda chiño Ndios xa'a ña ndaa ní ini na ñakuiká na! ²⁵ Vará yo'vi ní tá kuchiño ñii tucamello ya'a rí yavi xa'a tókú, ta yo'vi ní ka kuchiño ya'a ñii takuiká ye'é ña kivi ra yichí nõo xá'nda chiño Ndios —káchí tajesús xí'in na.

²⁶ Ta naxíka xí'in ra naka'nda ní ka ini na, ta njika'an xí'in tá'an na:

—Tá yó'vi ní kǐ'vi nakuiká yichí Ndios, ta, ɔyu kúu n̄vi kuchiño kǐ'vi na yichí Ndios ta kundogo na xí'in ra?

²⁷ Ta taJesús x̄to ra n̄go na, ta n̄ka'an ra xí'in na:

—N̄vi ɔn kúchiño na sakaku xí'in m̄ji na, ñii laá Ndios kúu ta kúchiño sakaku ñá'á. Ndios kúchiño kasa ndivi ra ndi'i chiño. ɔn kóo ña yó'vi n̄go Ndios.

²⁸ Ta k̄ixá'á taPedro n̄ka'an ra xí'in taJesús:

—Ta m̄ji ndj, xa sandakoo ndj ndi'i ñava'a ña x̄komí ndj, xa'a ña ndikɔn ndj sat̄a ún.

²⁹ Ta ndakuijn taJesús, n̄ka'an ra xí'in uxu ɔvi naxika xí'in ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i n̄vi na sandakoo ve'e na, án ñani na, án kǐ'va na, án yivá na, án si'í na, án ñásí'í na, án sa'yá na, án ño'o na, xa'a ña kundikɔn na yǐ'j ta ndato'on na to'on j xí'in n̄vi, ³⁰ ta nayó'o naki'in na ñava'a n̄go Ndios. Ñoyívi yó'o Ndios taxi ra nda'a na kuá'a ní ka ñava'a, and̄a ñii ciento ñava'a xa'a ñii ñii ñava'a ña sandakoo na, ña kúu ve'e na, xí'in ñani na, xí'in kǐ'va na, xí'in si'í na, xí'in sa'yá na, xí'in ño'o na, ta taxi ra ña xó'vi na xa'a ña kundikɔn na yǐ'j. Ta ñoyívi n̄no Ndios taxi ra ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kǐ'j ña vaxi. ³¹ Ta saá kuá'a ní n̄vi nanogó nduu na n̄vi nasondí'í, ta n̄vi nasondí'í vitin nduu na n̄vi nanogó —káchí taJesús xí'in na.

*Ñayó'o ká'an xa'a taJesús
tuku n̄ka'an ra ndi xini ñó'o kivi ra
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)*

³² Ta kuá'an na yichí kuán ndaa ñoo Jerusalén, ta taJesús kuá'an si'na ra n̄go nan̄vi, ta nayó'o naka'nda ní ini na, ta yí'vi na ndikɔn na kuá'an na sat̄a ra. Ta t̄ava síin taJesús na uxu ɔvi xika xí'in ra, ta ndato'on ra xí'in na yukíá kundo'o ra.

³³ —Ta vitin kuá'an yó ñoo Jerusalén, ta ñii t̄ava nataxi ra yǐ'j, t̄a kúu t̄ava t̄a k̄ixi n̄go Ndios, nda'a naná'no n̄go nasutu, xí'in nda'a na sáná'a ndayí Ndios. Ta nayó'o káchí na yǐ'j xini ñó'o kivi j, ta nataxi na yǐ'j nda'a na ɔn vása kúu najudío ka'ni na yǐ'j. ³⁴ Ta kusiki na yǐ'j, kuaku ndaa na yǐ'j, kundaa na tásji yu'u na n̄go j, kani ní na yǐ'j xí'in kuártá, ta sondi'i ka'ni na yǐ'j. Ta kivi unj natakuj j —káchí taJesús.

*Ñayó'o ká'an xa'a taJacobo xí'in taJuan
kivi ndukú na ñii ñava'a n̄go taJesús
(Mt. 20:20-28)*

³⁵ Ta taJacobo* xí'in taJuan, sa'yá taZebedeo, n̄tɔndaɔ yatin na n̄go taJesús, ta n̄ka'an na xí'in ra:

—Tata Maestro, kóni ndj ke'é ún ñii ñava'a xí'in ndj.

³⁶ Ta ndakuijn taJesús:

—¿Ndá ñava'a kóni ndó ke'é j xí'in ndó?

³⁷ Ta ndakuijn na:

—Tata, tá kixaa kivi ka'nda chiño ún ñoyívi, taxi ún ná koo ndj táyi tón kundichi sijn kua'á ún xí'in táyi tón kundichi sijn yitin ún.

³⁸ Ta n̄ka'an taJesús xí'in na:

—ɔn vása kúndaɔ ini ndó yukíá ndúkú ndó n̄go j xa'a m̄ji ndó. ¿Án ndixa kúndeé ndó xó'vi ní ndó ndatán xó'vi yǐ'j?

³⁹ Ta ndakuijn na ɔvi yó'o:

—Kúchiño va ndj —káchí na xí'in taJesús.

Ta n̄ka'an taJesús xí'in na:

—Ndixa xó'vi ní ndó ñii kǐ'va ndatán xó'vi yǐ'j, ⁴⁰ ta ɔn kúchiño taxi j ndayí kundogo ndó táyi tón kuita sijn kua'á j xí'in sijn yitin j. Saá chi Yivá j Ndios kúu t̄ava t̄a ch̄tóni yu kúu n̄vi kundogo táyi yó'o —káchí taJesús xí'in ɔvi t̄ayó'o.

⁴¹ Ta xini s̄o'o ink̄a uxu naxika xí'in taJesús yukíá ndukú ɔvi t̄ava yó'o n̄go ra, ta k̄ixá'á na n̄jsaa ní na xini na taJacobo xí'in taJuan. ⁴² Ta taJesús k̄ana ra vaxi ndi'i na n̄go ra, ta n̄ka'an ra xí'in na:

—Xini ndó na ndiso chiño n̄go na ñoo ink̄a xiiña, nayó'o kisa ká'no xí'in m̄ji na, ta yá'a ní ndeé xá'nda chiño na n̄go n̄vi. ⁴³ Ta m̄ji ndó, ɔn vá'a kutaku ndó saá. Tá ñii t̄ava kóni ra kuu ra taká'no n̄go ndó'o, xini ñó'o nduu ra t̄a kasa chiño n̄go ndó. ⁴⁴ Tá ñii t̄ava kóni ra kuu ra t̄ango n̄go ndó'o, xini ñó'o nduu ra t̄amozo n̄go ndi'i ndó. ⁴⁵ Ta yǐ'j, t̄ava t̄a k̄ixi n̄go Ndios, k̄ixi j xa'a ña chindeé j n̄vi, ta ɔn s̄ivi xa'a ña chindeé n̄vi yǐ'j kúu ña k̄ixi j. Ta taxi xí'in m̄ji j ña kivi j, ta xí'in ñayó'o cha'vi j ña va'a saña kuá'a ní n̄vi n̄go ndi'i ña ɔn vá'a ndiso na —káchí taJesús.

*Ñayó'o ká'an xa'a taJesús kivi sanda'a
ra
t̄akuáá taBartimeo*

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Ta kixaa na ñoo Jericó. Tá k̄ee taJesús kuá'an ra xí'in naxika xí'in ra xí'in kuá'a ní n̄vi ñoo yó'o, ta yóo ñii t̄akuáá naní ra Bartimeo, sa'yá taTimeo, yóo ra yu'u yichí. T̄a ndák̄a chi'ña s̄'ún kúu ra n̄go na yá'a yichí yó'o. ⁴⁷ Tá xini s̄o'o ra yá'a taJesús, t̄año Nazaret, ta k̄ixá'á ra xí'in ndi'i ndeé ra n̄ka'an ra, káchí ra saá:

* **10:35** TaJacobo, ink̄a kivi ra kúu Santiago. † **10:47** "Sa'yá taDavid" kóni káchí ña: T̄ava t̄a t̄'ivi Ndios ña sakaku ra n̄vi. ɔn vása kóni káchí ña sa'yá m̄ji t̄arey David, ta kuiti kóni káchí ña sa'yá ñani sikuá ra.

—Tata Jesús, sa'ya taDavid,[†] iná kundá'ví ini ún koni ún yí'í! —káchí ra.

⁴⁸ Ta nivi na kuá'an yichí nika'an na xí'in ra:

—¡Kasi ún yu'u ún! —káchí na.

Ta ni-chikaá sɔ'o takuáá ña nika'an na xí'in ra, ta kixá'á ra ndeé va'a ka ká'an ra:

—Tata, sa'ya taDavid, iná kundá'ví ini ún koni ún yí'í! —káchí ra.

⁴⁹ Ta xikundichí taJesús yichí yó'o, ta nika'an ra xí'in nivi yó'o:

—Kana ndó ra ná kixi ra nɔɔ j.

Ta saá kana na takuáá, káchí na xí'in ra:

—Chikaá ún ndeé ini ún. Nakundichí ún, chi kana ra yó'o kixi ún nɔɔ ra —káchí na xí'in ra.

⁵⁰ Ta saña ra tikachí ra, ta ñii kãdeta ra ñakundichí ra, ta kixaa ra nɔɔ taJesús.

⁵¹ Ta nika'an taJesús xí'in ra:

—¿Yukía kóni ún ke'é j xí'in ún?

Ta ndakuin takuáá:

—Tata Maestro, kóni j sanda'a ún nduchú nɔɔ j ta va'a koto j —káchí ra.

⁵² Ta nika'an taJesús xí'in ra:

—Va'a kuano'o ún. Xa nduva'a nduchú nɔɔ ún, saá chi kãdixa ún yí'í.

Ta xãdjikon nda'a nduchú nɔɔ ra, ta xa va'a xito ra, ta saá ñakundikon ra sata taJesús.

11

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús kivi niki'vi ra ñoo Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Kivi kuá'an taJesús xí'in naxika xí'in ra yichí ña kuá'an ñoo Jerusalén, ta nixaa na ñoo Betfagé yatin ñoo Betania. Ñoo yó'o ñó'o ña nɔɔ xito ndaa xiki tón Olivo. Ta taJesús nika'an ra xí'in ovi naxika xí'in ra, ² káchí ra saá:

—Kua'an ndó ñoo ña xito ndaa ndó kaá. Tá nixaa ndó ñoo kaá, ta nani'i ndó ñii burro lo'o ndó'ni rí, tí ta'an koso na kúu rí. Ta ndaxin ndó rí ta kixi ndó xí'in rí yó'o. ³ Tá yoo nivi na ndaka to'on ndó'o: “¿Ndachun ndaxin ndó burro yó'o?”, káchí na xí'in ndó, ta ndakuin ndó, káchí ndó saá xí'in na: “TaKá'no nɔɔ yó xinjí ñó'o rí, tá ndí'i xinjí ñó'o ra rí, ta kama ní nataxi ra rí nda'a ndó”, káchí ndó xí'in na —káchí taJesús xí'in ovi naxika xí'in ra.

⁴ Ta saá kuá'an na, ta nixaa na ñoo, ta nani'i na ñii burro lo'o nó'ni ndaa rí nɔɔ ke'e yatin yé'é ñii ve'e, ta ndaxin na rí.

⁵ Ta sava na ndóo ñndaka to'on ña'a na:

—¿Ndachun ndaxin ndó rí? —káchí na.

⁶ Ta saá ndakuin ovi tayó'o ñii kiva ndatán nika'an taJesús xí'in na, ta na ndóo yó'o taxí na ndayí kuá'an burro xí'in na.

⁷ Ta saá ndikó na kixaa na nɔɔ taJesús xí'in burro lo'o, ta chĩnoo na tikoto na sata rí,

ta saá ñakoso taJesús ta kuá'an ra yichí. ⁸ Ta kuá'a ní nivi chĩndoo na tikoto na yichí nɔɔ yá'a ra kuá'an ra, ta sava nivi xa'nda na nɔɔ nda'a tón yiton, ta chĩndoo na nó yichí nɔɔ yá'a ra kuá'an ra, saá kisa to'ó na ra.

⁹ Ta nivi na kuá'an si'na nɔɔ ra xí'in na ndikon kuá'an sata ra, ndeé ní kúsij ini na, ta ká'an na, káchí na saá:

—¡Kasa ká'no yó Ndios! ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o, ta ta kixaa xí'in ndayí Ndios! ¹⁰ ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in yó kivi ña kixá'á ka'nda chiño ra nɔɔ yó, ndatán nika'an Ndios xí'in xijí síkuá yó tarey David! ¡Ná kanóo síkon ñato'ó Ndios! —káchí nivi na kuá'an xí'in taJesús.

¹¹ Ta taJesús niki'vi ra ñoo Jerusalén ta niki'vi ra yé'é ve'e ño'o ká'no. Ta xito káxin ra nɔɔ ndi'i ña'a ña yoo ini ve'e ño'o. Ta saá ndikó ra ñoo Betania xí'in uxu ovi naxika xí'in ra, chi xa ñikuaa ní kúu ña.

Ñayó'o ká'an xa'a ña satavi chĩ'ña taJesús tón higo

(Mt. 21:18-19)

¹² Ta inka kivi ta kee na ñoo Betania ta kuá'an na ñoo Jerusalén, ta taJesús xí'í ní ra soko. ¹³ Ta xini ra nda xiká ní ñii tón higo ta yoo yuku kuí nda'a nó, ta saá kuá'an ra koto ra an on ko'o ku'i nda'a nó. Tá ñitondaá yatin ra nɔɔ yoo yiton yó'o, ta nda ñii ku'i on ko'o, nina yuku kuiti yoo chi ta'an kixaa kivi ña koon higo. ¹⁴ Ta saá nika'an taJesús xí'in yiton tón higo, káchí ra saá:

—Nda ñii ka kivi ña vaxi, nda ñii nivi on kaxi na nda ñii ku'i nda'a ún —káchí ra.

Ta naxika xí'in ra xinjí sɔ'o na ña nika'an ra xí'in yiton yó'o.

Ñayó'o ká'an xa'a taJesús kivi tava ra ndi'i na síkó ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Ta nixaa na ñoo Jerusalén, ta taJesús niki'vi ra ke'e yé'é ve'e ño'o ká'no, ta kixá'á ra tava ra ndi'i na síkó xí'in na sata ña kee na ko'on na. Ta sandiva ra mesa nivi na sama sj'ún, ta xata ra táyi na síkó tsata, ¹⁶ ta on vása ní-taxi ra ya'a nda ñii nivi na ndiso ñaká'ni yé'é ve'e ño'o. ¹⁷ Ta kixá'á ra saná'a ra nivi, káchí ra saá:

—Saá káchí to'on Ndios ña ñtaa na xina'a: “Ve'e j kunani ña ve'e nɔɔ ko'on ndi'i nivi ña ka'an na xí'in j”, káchí to'on Ndios. Ta ndó'o, on vása va'a ké'é ndó, chi sanduu ndó ve'e yó'o ñii kavua nakuí'na —káchí taJesús xí'in na.

¹⁸ Ta na saná'a ndayí Ndios xí'in naná'no nɔɔ nasutu xinjí sɔ'o na ña nika'an ra, ta kixá'á na ndúkú na ndasaá koo ka'ni na taJesús, chi yí'ví ní na nɔɔ ra, xa'a ña ndi'i nivi náka'nda ini na xinjí sɔ'o na ña

sáná'a ra. ¹⁹ Ta xa kóni kuñoó kúu ña, ta tajesús kee ra ñoo Jerusalén ta ndikó ra ñoo Betania.

Ñayó'o ká'an xa'a ña njiyichí tón higo
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Ta inka kivi xitaan ní, ndakoo na ta kuá'an tuku na yichí ñoo Jerusalén, ta xini na xa njiyichí tón higo, nda tío'o xa'a nó njiyichí. ²¹ Ta ñaká'an taPedro to'on ña nika'an tajesús xí'in tón higo, ta nika'an ra xí'in tajesús:

—Tata Maestro, koto ún, njiyichí tón higo tón sataví chi'ña ún kivi koni.

²² Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá xí'in naxíka xí'in ra:

—Kandixa ndino'o ini ndó Ndios. ²³ Ndixa ká'an jí xí'in ndó, nda yukú ndó'ó ka'an ndó xí'in ñii xiki ká'no, káchí ndó sí'a: “Kuta'a ún ta ko'on ún sakana xí'in mji ún noo mjni”, tá on vása xíka ovi ini ndó, ta ndixa kandixa ndó kasa ndivi ña ña nika'an ndó xí'in ña, ta saá kundivi ña. ²⁴ Ta ká'an jí xí'in ndó, tá kandixa ndino'o ini ndó Ndios, ta naki'in ndó ndi'i ña ndukú ndó noo ra. ²⁵ Tá ká'an ndó xí'in Ndios, tá on vá'a kóni ini ndó xini ndó inka nivi, ta va'a ka kasa ká'no ini ndó xa'a na, ta saá Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyivi njno, kivi kasa ká'no ini ra xa'a kuachi ndó. ²⁶ Tá on xjin ndó kasa ká'no ini ndó xa'a inka nivi, ta saá Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyivi njno, on kasa ká'no ini ra xa'a kuachi ndó —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a ñandayí ña kómí tajesús ke'é ra chiño

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Ta kixaa tuku na ñoo Jerusalén. Ta xíka tajesús noo ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no, ta na sáná'a ndayí Ndios xí'in naxikuá'a noo najudío xí'in naná'no noo nasutu kixaa na noo ra, ²⁸ ta njndaka to'on na tajesús:

—¿Mikía kixi ndayí ke'é ún ñayó'o? ¿Yu kúu na taxí ndayí nda'a ún ke'é ún chiño yó'o saá? —káchí na xí'in ra.

²⁹⁻³⁰ Ta ndakuijn tajesús:

—Ta yí'j kóni j ndaka to'on j ndó'ó ñii laá to'on. ¿Mikía kixi ndayí tajan sakucho ra nivi? ¿Án taxí Ndios ndayí nda'a ra? ¿Án nivi kúu na taxí ndayí nda'a ra ña sakucho ra nivi? Tá ndakuijn ndó ña ndaka to'on j ndó'ó, ta saá ka'an jí xí'in ndó mikía kixi ndayí ke'é j chiño yó'o —káchí tajesús xí'in na.

³¹ Ta saá kixá'a na ká'an tá'an xí'in mji na:

—¿Ndasaá koo ndakuijn yó vitin? Chi táná ka'an yó Ndios taxí ndayí nda'a tajan, ta saá ndaka to'on tajesús mji yó: “¿Ndachun on vása ní-kandixa ndó ña

nika'an ra?” ³² ¿Án kivi ka'an yó nivi kuiti kúu na taxí ndayí nda'a tajan? —káchí na, ká'an tá'an na.

Ká'an tá'an na saá chi yí'vi na koto saá nañoo, chi ndi'i nañoo kándixa na ndi tajan xikuu ra ñii taprofeta. ³³ Ta saá ndakuijn na, káchí na sí'a xí'in tajesús:

—On xini ndi yu kúu na taxí ndayí nda'a tajan —káchí na.

Ta saá tajesús nika'an ra xí'in na:

—Ta ni yí'j, on ka'an jí xí'in ndó mikía kixi ndayí kómí ña ké'é j chiño yó'o —káchí ra.

12

Cuento yó'o ndato'on xa'a nivi na on vá'a na táti ño'o
noo yoo tón uva

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Ta kixá'a tajesús ká'an ra xí'in na, ndato'on ra ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii taa, ñataan ra tón uva. Ta kisa va'a ra ñii ñama xjno nduu ña ndi'i noo ño'o noo ñataan ra tón uva. Ta xa'a ra noo ño'o ta kisa va'a ra ñii noo ko'on nduta tíuva, ta kisa va'a ra ñii torre noo kundoo nivi kunda na tón uva yó'o. Ta saá satati ra ño'o ra xí'in tón uva inka nivi, ta kee ra kuá'an ra inka ñoo xíka ní. ² Ta kixaa yatin kivi ña ka'nda na tíuva yó'o, ta tá xí'in yiton tón uva tí'vi ra ñii tamozo ra kuá'an ra naki'in ra sava tíuva ña kuu ya'vi ra. ³ Ta nivi na táti ño'o noo yoo tón uva tjin na tamozo yó'o, ta kani ní na ra, nj-xiin na taxi na rí nda'a ra, ta saá ndikó vichí ra kuano'o ra. ⁴ Ta taa tá xí'in yiton tón uva tuku tí'vi ra inka taa kuá'an ra naki'in ra tíuva. Ta koon na yuu ra, tá'vi na sijn ra, ta sakuca'an na noo ra, ta taxin na ra ndikó ra kuano'o ra ve'e tapatón. ⁵ Ta taa tá xí'in yiton tón uva tuku tí'vi ra inka tamozo kuá'an ra, ta xa'ni na tayó'o. Ta saá tí'vi tuku ra kuá'a ní namozo kuá'an na, ta kani ní na sava nayó'o, ta xa'ni na sava nayó'o.

⁶ Ta saá on koó ka inka na kúchiño ti'vi ra ko'on, ta njndoo ñii taa tá kúu sa'ya mji ra, ta kí'vi ní ini ra xini ra sa'ya ra yó'o. Ta saá tí'vi ra sa'ya ra kuá'an ra noo nivi na táti ño'o, chi xani ini ra: “Ndixa kasa to'ó na sa'ya mji yó”, ká'an ra. ⁷ Ta na táti ño'o xini na kixaa talo'o sa'ya ra, ta nika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá: “Takaá kúu sa'ya tá ñataan tón uva, ta sa'ya ra yó'o kúu tá naki'in ñakuiká xí'in ño'o yó'o táná kivi yivá ra. Na'a ndó ná ko'yo ka'ni yó ra, ta kindoo yó xí'in ndi'i ñakuiká ra”, káchí na. ⁸ Ta saá tjin na ra, ta xa'ni na ra, ta sakana na yiki ko'nu ra nda satá ñama

ña xino nduu nqo yoo tón uva. Saá ndi'i cuento yó'o —káchí tajesús.

⁹ Ta tajesús njika'an ra xí'in nivi na xinj sq'o cuento yó'o:

—¿Vitin yukia ke'é taa ta xí'in yiton tón uva? Ká'an j xí'in ndó, ndikó ra naxaa ra, ta sandi'i ra xa'a nivi na táti ño'q ra. Ta tuku satati ra ño'q ra inká nivi.

¹⁰ ¿Án on vása ní-ka'vi ndó to'on Ndios, ña káchí saá?:

Yoo yuu ña nj-xiin nivi na kisa va'a ve'e konj ñó'o na,

ta mji yuu yó'o nduu ña yuu ñanqó nákaa xa'a ve'e.

¹¹ Ndios kuu ta kisa ndivi saá, ña'a livi ní kuu ña ke'é Ndios,

ta mji yó náka'nda ini yó xini yó ñayó'o, káchí nivi,

káchí to'on Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹² Ta saá xani sijn na ndúkú na ndasaá koo tiin ña'a na, chi kundaa ini na cuento ña njika'an tajesús ndi ká'an ña xa'a na. Ta nj-kuchiño tiin na ra, chi yí'vi na kotqo saa nivi na ndoo yó'o. Ta saá kee na kuá'an na.

Ñayó'o ká'an xa'a ña chá'vi nivi kota nda'a nagobierno

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Ta tí'vi na sava nafariseo xí'in na ndikon partido taHerodes kuá'an na nqo tajesús ña sativi na ñii to'on ka'an tajesús.

¹⁴ Ta kixaa na nqo tajesús, ta njika'an na si'a xí'in ra:

—Tata maestro, xinj ndi yó'o kuu ún taa ta ká'an ñandaa, ta on vása ndi'i ini ún ña ká'an nivi xa'a ña sáná'ún, ta on vása náka'in ún nivi, ta ñii kí'va ká'an ún xí'in ndi'i na. Sáná'ún ñandaa xa'a yichi Ndios. Ta vitin kóni ndi ndaka to'on ndi yó'o, ¿án va'a cha'vi yó kota nqo tarey César ñoo Roma? ¿Án on vá'a cha'vi yó ña? —káchí na xí'in ra.

¹⁵ Ta tajesús kundaa ini ra ndi na ovi yu'u kuu na, kóni na koto ndoso na ra, ta njika'an ra xí'in na:

—¿Ndachun kóni ndó koto ndoso ndó yí'j? Taxi ndó ñii sj'ún ná koto j nqo ña.

¹⁶ Ta taxi na ñii sj'ún nda'a ra, ta xito ra ña, ta njndaka to'on ra na:

—¿Yo na'ná, ta yo kivi kuu ña yoo nqo sj'ún yó'o?

Ta ndakuijn na:

—Sj'ún yó'o kómí ña na'ná xí'in kivi tarey César —káchí na.

¹⁷ Ta njika'an tajesús xí'in na:

—Taxi ndó nda'a tarey César ña kuu kuenda ra, ta taxi ndó nda'a Ndios ña kuu kuenda Ndios —káchí tajesús xí'in na.

Ta naka'nda ní ini na chi va'a ní njika'an ra.

Ñayó'o ká'an xa'a nivi nixi'i ta nataku na

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Nasaduceo kixaa na nqo tajesús. Nasaduceo yó'o kuu na naná'no na sáná'a ta ká'an na ndi na nixi'i on vása natakú ka na. Ta njndaka to'on na tajesús:

¹⁹ —Tata maestro, ndayí Ndios ña njtaa taMoisés, káchí ña saá: “Tá ñii taa nixi'i ra, ta on koq sa'ya ra ní-xiyo xí'in ñásí'i ra, ta ñani ra xinj ñó'o tonda'a ra xí'in ñá njndoo yó'o, ña kivi koo sa'ya na. Ndatán koo sa'ya ta nixi'i, saá koo sa'ya nayó'o”, káchí ndayí ña njtaa taMoisés.

²⁰ Ta, ¿yukia káchí yó'o xa'a ñayó'o? Chi saá ndq'o taa, uxá ñani kuu ra. Tanqó tonda'a ra xí'in ñii ña'a, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na ní-xiyo.

²¹ Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na ní-xiyo. Ta ñani ra taqvi tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'o.

²² Ta ñani ra taqomj tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na. Ta ñani ra taqon tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na.

²³ Ta ñani ra taqon tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na. Ta ñani ra taqon tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na. Ta ñani ra taqon tonda'a ra xí'in ñáña'a yó'o, ta nixi'i ra, ta on koq sa'ya na.

²⁴ Ta kivi natakú ndi'i na nixi'i, ¿yukú taa kuu yij ñáña'a yó'o?, chi ndi'i taa uxá ñani njxjo ra xí'in ñá —káchí na xí'in tajesús.

²⁵ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Sándá'vi xí'in mji ndó, chi naa ní ini ndó, on vása kundaa ini ndó ña ká'an to'on Ndios, ni on vása kundaa ini ndó ña kuu ndee Ndios.

²⁶ Saá chi kivi natakú na nixi'i, on vása tonda'a ka na ñoyívi njno, ni on vása taxi na sa'ya na tonda'a na xí'in inká nivi. Ndatán yoo naángel ñoyívi njno, saá koo nivi na kundoo xí'in Ndios.

²⁷ Xa'a ña natakú na nixi'i, ¿án on vása ní-ka'vi ndó yukia njika'an Ndios xí'in taMoisés xina'a, kivi xini ra yiton ñiño xixj nó? Kachi ra saá: “Yij kuu Ndios, ta taAbraham, taIsaac, xí'in taJacob kisa to'ó ra yij vitin”, kachi Ndios.

²⁸ Ta xí'in to'on yó'o kundaa ini yó ndi takú ka xij síkuá yó yó'o, chi na ndixa nixi'i on kuchiño na kasa to'ó na Ndios. Sána ini ndó chi on vása kundaa ini ndó ndi nivi na nixi'i tuku natakú na —káchí tajesús xí'in nasaduceo.

Ñayó'o ká'an xa'a ndayí ña xini ñó'o ní ka nqo inká ndayí

(Mt. 22:34-40)

²⁹ Nii taa ta sáná'a ndayí Ndios kixaa ra xinj sq'o ra ña njika'an tá'an na. Ta kundaa

ini ra va'a ni ndakuijn tafjesus yu'u na, ta saá nindaqa to'on ra tafjesus:

—Tata, ¿nda ndayi Ndios kuu ña xini ñó'ó ní ka noq ndi'i inka ndayi?

²⁹ Ta ndakuijn tafjesus:

—Ndayi ña xini ñó'ó ní ka kuu ñayó'o: “Konj so'o ndó, nalsrael, Ndios Yivá yó kuu ñii laá Ndios. ³⁰ Kuki'vi ini ndó koni ndó Ndios xí'in ndi'i nima ndó, xí'in ndi'i ini ndó, xí'in ndi'i sinj ndó, xí'in ndi'i ndee ndó.” Ñayó'o kuu ndayi ñanoó, ña xini ñó'ó ní ka. ³¹ Ndatán sáná'a ndayi ñanoó, saá sáná'a ndayi ñanoó, káchí ña saá: “Ñii k'i'va ndatán k'i'vi ini ndó xini ndó xí'in mji ndó, saá kuki'vi ini ndó koni ndó natá'an ndó.” Qn koó ka inka ndayi ña ndaya'vi ní ka noq ovi ndayi yó'o —káchí tafjesus.

³² Ta ta sáná'a ndayi Ndios njka'an ra:

—Va'a ní ká'an ún, Tata Maestro. Ñandaq ká'an ún yóo ñii laá Ndios, ta on koó ka inka Ndios. ³³ Ña kuki'vi ini yó koni yó Yivá yó Ndios xí'in ndi'i nima yó, xí'in ndi'i sinj yó, xí'in ndi'i ini yó, xí'in ndi'i ndee yó, ta ña kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó ndatán k'i'vi ini yó xini yó xí'in mji yó kuu ña ndaya'vi ní ka noq ndi'i ña soqo yó xí'in ña ká'ni yó noq nama yji ve'e Ndios —káchí ta sáná'a ndayi.

³⁴ Tá tafjesus xini so'o ra va'a ní ndichí njka'an ta sáná'a ndayi, ta káchí ra saá xí'in ra:

—Yatin ní yóo ún ña k'i'vi ún yichj noq xa'nda chiño Ndios.

Ta saá nda ñii nvi nj-xiin ka na ndaka to'on na ra ña koto ndoso ña'a na.

Ñayó'o ká'an xq'a yu kuu nave'e Cristo (Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ta tafjesus saná'a ra nvi yé'é ve'e ño'o ká'no, ta káchí ra saá xí'in na:

—¿Ndachun na sáná'a ndayi Ndios ña njtaa taMoisés xina'á káchí na ndí Cristo, ta ti'vi Ndios sakaku ra nvi, kuu ñii sa'ya ñani síkuá tarey David? ³⁶ Chi Nima Ndios njka'an ini taDavid, ta njtaa ra to'on yó'o, ña káchí saá:

Ndios njka'an ra xí'in taKá'no noq j: “Koo ún xí'in j sijn kua'á j noq táyi tón to'ó yó'o,

tanda kivi taxij koyo ndi'i na káni tá'an xí'in ún tixin xa'á ún”, káchí Ndios, njtaa taDavid xina'á. ³⁷ Xí'in to'on yó'o taDavid káchí ra Cristo kuu taKá'no noq ra. Ta, ¿mí kúchiño kuu Cristo sa'ya ñani síkuá taDavid? —káchí tafjesus xí'in na.

Ta kuá'a ní nvi ndóo yó'o, ta kúsiñ ní ini na xini so'o na ña njka'an ra.

Ñayó'o ká'an xq'a tafjesus kivi chikaa ra kuqchi (Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ta tafjesus saná'a ka ra na, káchí ra saá:

—Koto va'a ndó on kundikon ndó yichj nvi na sáná'a ndayi Ndios, chi kuiti ká'vi na ndayi ta on vása kasa ndivi na ña. Kisa ká'no xí'in mji na, kúsiñ ní ini na kundixin na tikoto va'a, ta kuá'an vaxi na noq nvi ña koto ña'a na. Ta xika na noyá'vi, ta kóni na ña kasa to'ó ní nvi na, ³⁹ ta kútoo ní na kundoo na táyi tón ná'no tón to'ó tón yóo ve'e ño'o sinagoga. Ta noq yóo viko xixi, ndúku na kundoo na noq táyi ná'no tón to'ó. ⁴⁰ Ta ké'é na ña on va'a, chi kúndaa na ve'e náña'a ná nixi'j yji. Ta ndi'i ké'é na saá ta xí'in ñavatá ini na, xa'an na ve'e ño'o sinagoga, ta na'a ní ká'an na xí'in Ndios. Ké'é na saá xa'á ña kóni na kani sinj nvi ndí nayó'o kuu nava'a ní noq Ndios. Ta xa'á ña on va'a ké'é na, Ndios saxo'vi ka ra nayó'o noq inka nvi —káchí tafjesus xí'in na.

Ñayó'o ká'an xq'a s'i'un ña njsoqo ñii ña'a ña nixi'j yji (Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ta saá xikoo tafjesus yé'é ve'e ño'o ká'no, yatin noq ñindichi caja ña ñó'o s'i'un xa'á Ndios. Ta xjto ra nvi táan na s'i'un ini caja. Ta nakuiká táan na kuá'a ní s'i'un ini caja yó'o. ⁴² Ta kixaa ñii ña'a ndá'vi ná nixi'j yji, táan ña ovi s'i'un kuáli ini caja, ta lo'o ní ndáka s'i'un yó'o. ⁴³ Ta tafjesus kana ra uxu ovi naxika xí'in ra vaxi na noq ra, ta njka'an ra xí'in na:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ñándá'vi yó'o taxí ñá vi'í ka s'i'un noq ña taxí nakuiká, ⁴⁴ chi nakuiká, vará taxí na kuá'a ní s'i'un, ta kúndoo vi'í ka ña nda'a mji na. Ta ñándá'vi yó'o, vará lo'o ní s'i'un ní'í ñá, ta taxí ndi'í ñá s'i'un ña kómí ñá, ta saá sandakoo ñá ndi'í ña xini ñó'ó ñá —káchí tafjesus xí'in na.

13

Ñayó'o ká'an xq'a ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén ndi'í xq'a ña ñii kivi ña vaxi (Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ta saá tafjesus keta ra ve'e ño'o ká'no ta kuá'an ra, ta ñii taxika xí'in ra njka'an ra xí'in ra:

—Tata Maestro, koto ún, jndachun ná'no ní yuu ñó'o kuva'a ve'e ño'o yó'o! jNdachun livi ní ve'e ño'o yó'o!

² Ta njka'an tafjesus xí'in ra:

—¿Án xito ún ndi'í ñalivi yó'o? Nda ñii ka yuu on koo ka sata inka yuu. Saá chi ñii kivi ña vaxi tani ve'e ño'o yó'o ta ndi'í xa'á ña —káchí tafjesus.

*Ñayó'o ká'an xá'a seña ña saná'a
xa yatin kixaa kivi sondí'i ñoyívi yó'o
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)*

³ Ta saá kuá'an na xikí tón Olivo ña nákaa nõõ xito ndaa ve'e ño'o ká'no. Ta xikoo tajesús nõõ ño'o, ta tãPedro, tãJacob, tãJuan xí'in tãAndrés xito na õn koo kã nivi, ta kixaa na nõõ ra, ta ñika'an na xí'in ra:

⁴ —Tata, kóni ndi ndato'on ún xí'in ndi, ¿ama koo saá ña káchí ún? ¿Ndá seña kuu ña koni ndi ña kundaa ini ndi xa kuyatin ndi'i xa'a ve'e ño'o ká'no yó'o? —káchí na.

⁵ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Koto va'a ndó ña õn sandá'vi nivi ndó'ó. ⁶ Saá chi kuá'a ní tã kixaa, ta kivi kixaa ñii ñii na, ta kã'an na xí'in ndó, káchí na saá: “Yí'j kúu Cristo, tã tã tí'vi Ndios sakaku nivi ñoyívi yó'o”, káchí na xí'in ndó, ta sandá'vi na kuá'a ní nivi.

⁷ Ta koni so'o ndó yoo kuachi xá'ni tá'an na ñoo yatin, ta xá'ni tá'an na ñoo xiká, ta õn kuyí'vi ndó. Chi xini ñó'ó kundivi ndi'i ñayó'o, ta saá ni, tã'an kixaa kivi ñasondí'i ñoyívi yó'o. ⁸ Kivi ña vaçi nakuita nivi na ñoo ná'no ká'ni tá'an na xí'in nivi na inkã ñoo ná'no, ta ñoo nõõ yoo narey ká'ni tá'an na xí'in inkã ñoo nõõ yoo inkã narey. Ta kuá'a ní xiiña tãan nõõ ño'o, ta koo ní soko, ta nakuita nanjivi chi ndi'i ní ini na, ta saá ní ini na, ta kani tá'an na xí'in natá'an na. Ñayó'o kuiti kuu ña kixá'a ña xo'vi ní nivi.

⁹ Ta ndó'ó, kundaa xí'in mji ndó, chi tiin na ndó'ó ko'õn ndó xí'in na, ta nataxi na ndó'ó nda'a nachiño ná'no, ta kani ní na ndó'ó ve'e ño'o sinagoga. Taxi na kuachi xa'a ndó nõõ nagobrador án nõõ narey chi na ndikõn yí'j kúu ndó. Tá kundoo ndó nõõ nachiño yó'o, ta saá kukomí ndó yichí kã'an ndó to'on ñava'a xa'a j. ¹⁰ Si'na nivi na kãndixa yí'j xini ñó'ó kã'an ndoso na to'on ñava'a xa'a j nõõ ndi'i nivi na ndóo ndi'i saá ñoo ñoyívi yó'o, ta saá kixaa kivi sondí'i. ¹¹ Tá tiin na ndó'ó ko'õn ndó xí'in na, ta chikaa na kuachi xa'a ndó nõõ nachiño, ta õn kundí'i ini ndó xa'a to'on ña ndakuijn ndó. Saá chi mji kivi ña kundo'o ndó saá, Ndios taxi ra to'on ña kã'an ndó nõõ nayó'o, chi õn sivi mji ndó'ó kuu na kã'an nõõ na, ta Níma Ndios ña yoo ini ndó kuu ña kã'an. ¹² Kivi ña vaçi sava nataa taxi na kuachi xa'a ñani na nõõ nachiño, ta sava na kúu yivá taxi na kuachi xa'a sa'ya na nõõ nachiño. Ta sava na kúu sa'ya kasa toon na nõõ yivá si'í na, ta taxi na kuachi xa'a mji yivá si'í na yó'o nõõ nachiño, ta nachiño kã'an na saá: “Ná kivi nayó'o.” ¹³ Ndi'i nivi kusaá ini na koni na ndó'ó chi na ndikõn yichí j kúu ndó. Tá õn sandakoo ndó yichí j ta kundikõn va'a ndó ña, ndã

kixaa kivi ndi'i ña xo'vi ndó ñoyívi yó'o, ta Ndios sakaku ra ndó'ó ña kutaku ndó xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaçi —káchí tãJesús.

¹⁴ Ta ndó'ó na ká'vi to'on yó'o, xini ñó'ó kundaa ini ndó to'on yó'o ña ñika'an tãJesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Kuija xina'a tãprofeta Daniel ñika'an ra xa'a ña õn vá'a ñakini ña sandi'i xa'a ñayí. Ta kixaa kivi koto ndó yoo ña õn vá'a ñakini yó'o ve'e ño'o ká'no, ta ndi'i na ndóo estado Judea yó'o, xini ñó'ó kee na ta kono na ko'õn na nõõ yoo yukú síkõn. ¹⁵ Tá yoo nivi ta nándoso na sijní ve'e na, ta nayó'o õn vá'a noo na ndi'vi na naki'in na ña kómí na ve'e na. ¹⁶ Tá yoo nivi ta ñó'o na yukú, ta nayó'o, õn vá'a ndikó kã na ve'e na naki'in na tikáchí na. ¹⁷ ¡Ndá'vi ní náña'a ná ñó'o sa'ya, ta ndá'vi ní náña'a ná yoo sa'ya váli na chíchín, chi ndee ní koo ña xo'vi ná kivi kundivi ñayó'o saá! ¹⁸ Ndukú ndó nõõ Ndios ña õn kuu ña kivi vixin ní ña kundo'o ndó saá. ¹⁹ Ndã kivi nõõ ña kisa va'a Ndios ñoyívi yó'o tãnda vitin, nanjivi xo'vi na. Ta kivi koo ña õn vá'a yó'o saá, ndee ní kã xo'vi ndi'i nivi. Ta ndã ñii kã kivi ña vaçi õn xo'vi kã na ndatãn xo'vi na kivi yó'o. ²⁰ Ta xa'a ña kúndá'vi ini Ndios xini ra nivi na ñakaxin ra ndikõn yichí ra kúu ña chitóni ra salo'o kivi xo'vi nivi ñoyívi yó'o. Tá õn vása ní-chitóni ra saá, níkúu, ta ndã ñii nivi õn kivi kaku na nõõ ña xo'vi ní xo'vi na.

²¹ Tá yoo nivi na kã'an xí'in ndó: “Yó'o yoo Cristo tã tí'vi Ndios sakaku na ñoyívi yó'o”, án “Koto ndó, kaa yoo ra”, káchí na xí'in ndó, ta õn kandixa ndó na. ²² Chi nakuita kuá'a ní navatá ta kã'an na, káchí na si'a: “Yí'j kúu Cristo tã tã tí'vi Ndios”, ta inkã na kã'an, káchí na: “Yí'j kúu tãprofeta tã kã'an ndoso to'on Ndios”, ta õn sivi nãndaá kúu na. Navatá yó'o tãnda na ke'é na milagro ña sandá'vi na nivi, tãnda yatin kuchiño sandá'vi na nivi na ñakaxin Ndios kundikõn yichí ra. ²³ Ta ndó'ó koto va'a ndó, chi vitin kúndaá ini ndó ndi'i ñayó'o, chi xa ndatõn xí'in ndó —káchí tãJesús xí'in naxíka xí'in ra.

*Ñayó'o ká'an xá'a seña ña saná'a
xa yatin kixaa kivi ndikó tajesús ñoyívi yó'o
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)*

²⁴ Ta tuku ñika'an tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—Ta kivi kán, tá ndi'i ña xo'vi nivi, ta ña ño'o ká'no ye'e kunaa nõõ ña, ta tíyõõ õn vása naye'e kã rí, ²⁵ ta tikimi kee rí ñoyívi ñino ta koyo rí, ta ndi'i ña kómí ndee yoo ñoyívi ñino kanda ña ta kisin ndi'i ñayó'o. ²⁶ Ta saá ndi'i nivi koni na yí'j, tã tã kivi nõõ Ndios, ta vaçi j ma'ño viko, xí'in ndee ká'no, xí'in ndi'i ña ye'e livi. ²⁷ Ta yí'j tí'vi j naángel ko'õn na nakaya na ndi'i nivi na

naḵaxin j na kúu na ndíkõn yichij j. Ta nḵivi yó'o kee na ndi'i saá xiiña nõõ ño'õ ñoyivi yó'o xí'in ñoyivi ñino, ta kixaa na nõõ j.

²⁸ 'Ta ndó'ó, sakuá'á ndó ta kundaa ini ndó ña sáná'a yitõn tón higo: Tá xa vaxi nduxaa nó, ta nákoõ yũkũ yútã nda'ã nó, ta saá kundaa ini ndó xa nḵuyatin ní kixaa savj. ²⁹ Ta kivi xito ndó xa kuá'an kundivi ndi'i ñayó'o ña ndatõ'onj xí'in ndó, ta saá kundaa ini ndó xa vaxi kuyatin kivi ndikó j ñoyivi yó'o. ³⁰ Ta ndixa ká'anj xí'in ndó, nḵivi na xito kixá'á seña yó'o kutakũ kã na ndã ndj'i kundivi ndi'i ña ndatõ'onj xí'in ndó. ³¹ Ña ñoyivi ñino xí'in ña ñoyivi yó'o ñii kivi vaxi ndi'i xa'ã ña, ta tõ'onj õn ndi'i xa'ã ña, ta kindõõ ña ndi'i saá kivi.

³² 'Ndã ñii nḵivi õn vása xinj na ama ndikó j, ni nḵivi na ndóõ ñoyivi yó'o, ni naángel na ndóõ ñoyivi ñino, ni yij tã tãSa'ya Ndios. Ta ñii laá Ndios Tata Yivá yó kúu tã tã xinj ama ndikó j ñoyivi yó'o.

³³ 'Ta saá ndó'ó, koto vã'a ndó, kundõõ ti'va ndó ta kã'an ndó xí'in Ndios, chi õn vása xinj ndó ama ndikó j ñoyivi yó'o. ³⁴ Ndátãn ke'é ñii tã tã kuá'an xikã, saá ke'é j xí'in ndó. Saá chi tayó'o sandakoo ra ve'e ra, ta tãxi ra ndayí nda'ã namozo ra, ta ñii ñii na saḵuiso ra na chiño, ta xa'nda chiño ra nõõ tã ndãã yé'é ve'e ra ña koo ti'va ra. ³⁵ Ta ká'anj xí'in ndó, kundito ndó chi õn vása xinj ndó ama ndikó j, án kuá'an kuñoó, án ma'ño ñoó, án xitaan naa kã ta kána nduxũ chée, án xitaan nḵivi, kuu ña ndikó j. ³⁶ Koto vã'a ndó koto ñii kama ndikó j, ta nani'ij ndó'ó ndóõ ndó kisin ndó. ³⁷ Ta tõ'on ká'anj xí'in ndó, ká'anj xí'in ndi'i nḵivi: Nã kundõõ ti'va ndó —káchi taḵesús xí'in na.

14

Ñayó'o ká'an xa'ã ña ká'an tá'an nḵivi tiin na taḵesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ta kúmanj õvĩ kivi ña tondãa kivi kana vikõ Pascua,* xí'in inkã vikõ nõõ xixi najudío sḵã vã'a ña õn koó levadura kómĩ. Ta na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no nõõ nasũtũ ndúkũ na ndasaá koo kasa vã'a na kuachĩ vatã xa'ã taḵesús, ta tiin na ra ña ka'ni ña'á na. ² Ta nḵikã'an na, káchi na saá:

—Õn kuchiño tiin yó ra kivi vikõ, koto koni ndi'i nanḵivi ñoo yó'o, ta sḵõõ na ndã'yi na, ta kani tá'an na, ta koo ní kuachĩ —káchi na.

* **14:1** Pascua najudío kána ña uxã kivi xa'ã ña náká'an na ndasaá Ndios saḵãku ra naxij sikuá na nõõ ñañoõ Egipto kuyã xina'á. † **14:5** Ñii denario kúu sḵ'ún ña kúu ya'vi ñii tã tã kḵsa chiño ñii kivi.

Ñayó'o ká'an xa'ã ñii ña'ã kivi chikaa ñã

ndutã támi xá'an sḵij taḵesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Ta yóõ taḵesús ñoo Betania ve'e taSimón, tã xikomĩ kue'e tá'yí nanĩ ña lepra. Tá yóõ taḵesús xixi ra nõõ mesa, ta kixaa yatin ñii ña'ã ní'ĩ ñã ñii yuyũ ña kuva'a xí'in yuyũ nanĩ alabastro, tũxin ña ñó'o ndutã tá xá'an támi ní, tá kuva'a xí'in yũkũ nardo kúu rá, ta ndutã yó'o kúu tá yá'vi ní. Ta nḵixa'no ñã sḵõõ yuyũ yó'o ta chikaa ndi'i ñã rá sḵij taḵesús. ⁴ Ta sava na ndóõ nḵsaa ní na xini ña'á na, ta nḵikã'an na xí'in tá'an na:

—jNdãchun sandi'i ña'ã yó'o xa'ã ndutã yá'vi ní? ⁵ Vã'a kã ná sḵõõ ñã ndutã yó'o ta unj ciento sḵ'ún denario* naki'in ñã, níkuu, ta saá kuchiño chindee ñã nandá'vi —káchi na, ká'an na.

Ta ká'an na tõ'on õn vã'a xí'in ñã.

⁶ Ta taḵesús nḵikã'an ra xí'in na:

—Õn kã'an ndó tõ'on kuáchi xí'in ñãña'ã yó'o. jNdãchun sandi'i ndó ñã? Chi ñava'a kúu ña ke'é ñã xí'in j. ⁷ Ndi'i saá kivi yóõ nandá'vi xí'in ndó ta kuchiño chindee ndó na. Ta yij, salo'õ ní kã kivi yóõ j xí'in ndó. ⁸ Nãña'ã yó'o ke'é ñã ñava'a, chikaa ñã ndutã tá xá'an támi sḵinj ña kḵsa ti'va ñã yikĩ koñũ ña nduxũ ña. ⁹ Ndiã ká'anj xí'in ndó, ndi'i saá xiiña ñoyivi yó'o nõõ kã'an ndoso na tõ'on ñava'a xa'ã j, ndatõ'on na xí'in nḵivi yukĩã ke'é ñayó'o. Ta saá naká'an nḵivi xa'ã ñava'a ke'é ñã xí'in j —káchi taḵesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'ã taḵudas ndasaá kindõõ ra xí'in naná'no ña nataxi ra taḵesús nda'ã na

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Ta saá taḵudas Iscariote, tã kúu ñii tã tã uxũ õvĩ xikã xí'in taḵesús, kee ra nḵixã'an ra nõõ naná'no nõõ nasũtũ ña nataxi ra taḵesús nda'ã na. ¹¹ Ta kusij ní ini na xinj sõ'o na ña nḵikã'an taḵudas xí'in na, ta nayó'o nḵikã'an na xí'in ra:

—Tã nataxi ún ra nda'ã ndj, ta taxa'vi ndj yó'o —káchi na.

Ta saá kixá'á ndúkũ taḵudas ndasaá koo nataxi ra taḵesús nda'ã na.

Ñayó'o ká'an xa kuá'an kuñoó

ta xixi taḵesús xí'in naxika xí'in ra

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Ta nḵitondãa kivi kixá'á vikõ xixi najudío sḵã vã'a ña õn koó levadura kómĩ, ta ñii ñii ve'e na, xá'ni na ndikachi lo'o ña

náká'án na vikò Pascua. Ta naxíka xí'in tajesús ñndaká t'ón na ra:

—¿Mikía kóni ún kasa ndivi ndi ña kuxu yó vikò Pascua? —káchí na.

¹³ Ta saá t'í'vi tajesús oví naxíka xí'in ra, káchí ra saá xí'in na:

—Kua'án ndó, ta kua'án k'í'vi ndó ñoo Jerusalén, ta nakutá'an ndó xí'in ñii tã ndiso kisi takuii, ta kundikón ndó k'ón ndó sãtã ra, ¹⁴ ta ve'e ñoo k'í'vi ra, ka'an ndó xí'in tã tã xí'in ve'e yó'o: "TaMaestro t'í'vi ndi'j vaxi ndi ndakã t'ón ndi yó'o: ¿Mikía yóo ñii cuarto ve'e ún ñoo kuxu ra vikò Pascua xí'in ndi'j, naxíka xí'in ra?", káchí ndó. ¹⁵ Ta saá tã tã xí'in ve'e san'a ra ndó'o mikía yóo ñii cuarto ká'no ve'e ra ña kánóo piso oví, ñoo yóo ndi'j ña xíní ñó'o ndó. Ta ve'e yó'o kasa ndivi ndó ña kuxu yó vikò Pascua —káchí tajesús xí'in na.

¹⁶ Ta oví naxíka xí'in ra kee na kua'án na, ta ñik'í'vi na ñoo Jerusalén, ta naní'i na ndatán yóo ña ñika'an tajesús xí'in na, ta kisa ndivi na ña kuxu na vikò Pascua.

¹⁷ Tá kua'án kuñoó, kixaa tajesús xí'in uxu oví naxíka xí'in ra. ¹⁸ Ta ndóo na xíxi na ñoo mesa, ta ñika'an tajesús xí'in na:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ñii ndó'o na xíxi xí'in j kúu tã tã sikkó kuí'ná yí'j, ta nataxi ra yí'j nda'a ñivi na sãã ini xíni yí'j —káchí ra.

¹⁹ Ta kixá'á nayó'o kúchuchú ní ini na, ta ñii ñii na ñndakã t'ón na tajesús:

—Tata, ¿án yí'j kúu tã ká'an ún xa'a?

—Ta inka na ñika'an:

—¿Án yí'j kúu ra?

²⁰ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra xí'in na:

—Ñii ndó'o tã uxu oví kúu ra, tã sáchi sítã va'a ini ko'ó xí'in j, tayó'o kúu tã sikkó kuí'ná yí'j ñoo na sãã ini xíni yí'j. ²¹ Ta yí'j, tã tã kixi ñoo Ndios, ndixa xo'vj ní j ta kivi j, ndatán ñtaa naprofeta xina'á. Ta, ñnda'ví ní tã tã sikkó kuí'ná yí'j ñoo na sãã ini xíni yí'j! Va'a kã ñixijo ñ kaku tayó'o, ní kúu —káchí tajesús xí'in na.

²² Tá ndóo kã na xíxi na, tajesús k'í'in ra sítã va'a, ta ñika'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi taxí ún sítã va'a kuxu ndi —káchí ra.

Ta tã'vi ra sítã va'a, ta taxí ra ña nda'a ñii ñii naxíka xí'in ra kuxu na. Ta ñika'an ra xí'in na:

—Naki'in ndó kuxu ndó sítã va'a yó'o, chi ñayó'o kúu yíki koñu j.

²³ Ta k'í'in tajesús ñii copa ña ñó'o nduta vino, ta ñika'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi taxí ún nduta ko'o ndi yó'o —káchí ra.

Ta taxí ra copa ñó'o nduta vino yó'o nda'a na, ta ndi'i na xí'i na rá, ²⁴ ta ñika'an ra saá xí'in na:

—Nduť yó'o kúu ñii j ña kuitã. Ta xí'in ñayó'o Ndios chindú'u ra pacto xaá ña ka'an ndasaá kuchíño naki'in ñivi ñava'a Ndios. ²⁵ Ndixa ká'an j xí'in ndó, ñn ko'o ka j nduta vino ndã kixaa kivi nakutá'an yó ñoo xa'nda chíño Ndios. Ta saá ko'o yó tánduta vino xaá —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús, ká'an ra ndi tãPedro ka'an ra

on vása xíní ña'a ra

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Ta ndi'j xita na ñii yaa ña ká'an xa'a Ndios, ta kee na kua'án na xikí tón Olivo.

²⁷ Ta ñika'an tajesús xí'in na:

—Ñoo vitin ndi'j ndó'o sandakoo ndó yí'j, chi saá kundivi t'ón Ndios ña ñtaa na xina'á, ña káchí saá: "Satakué'e j tã tã ndaa tindikachi, ta tindikachi yó'o kuitã ní'no ndi'j rí", káchí Ndios. ²⁸ Ta kivi natakú j, ko'ón si'na j ña kundati j ndó'o ñoo estado Galilea —káchí tajesús xí'in na.

²⁹ Ta tãPedro ñika'an ra xí'in tajesús:

—Tata, tá ndi'j ñivi sandakoo na yó'o, ta yí'j ñn sandakoo j yó'o.

³⁰ Ta ñika'an tajesús xí'in ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ún, tã'an kã kana nduxú chée oví yichí ñoo vitin, ta xa un j yichí ñika'an ún xí'in ñivi ña ñn vása xíní ún yí'j —káchí tajesús xí'in ra.

³¹ Ta xí'in ndi'j ndee ra ñika'an tãPedro, káchí ra saá:

—Tata, tánda xíní ñó'o kivi j xí'in ún, ta ndã ñii yichí ñn vása ka'an j ñn vása xíní yó'o —káchí tãPedro.

Ta ñii káchí saá ñika'an ndi'j kã naxíka xí'in tajesús.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús ña kúchuchú ní ini ra

ká'an ra xí'in Ndios

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Ta ñixaa na ñii ñoo naní Getsemaní, ta ñika'an tajesús xí'in naxíka xí'in ra:

—Kundoo ndó yó'o tánã ko'ón j ka'an j xí'in Ndios —káchí ra.

³³ Ta ñika'an ra xí'in tãPedro ta xí'in tãJacobo xí'in tãJuan, kua'án na xí'in ra ta ñixaa na, ta kixá'á tajesús kúchuchú ní ini ra ta ndi'j ní ini ra. ³⁴ Ta ñika'an ra xí'in un j tayó'o:

—Ndee ní kúchuchú ini j andã ñii kóni ña kivi j. Kundati ndó yó'o ta kundito ndó, ñn kusun ndó —káchí tajesús xí'in na.

³⁵ Ta tajesús kee ra kua'án ra ñii xiiña xíkã kã lo'o, ta xikuxití ra ta xikundee ra ndã ñoo ño'o, ndukú ra ñoo Ndios, tá kúchiño ví, ta ñn taxi Ndios xo'vj ra. ³⁶ Ta káchí ra xí'in Ndios saá:

—Tata Yivá mji j, xíní va'a j yó'o kúchiño kasa ndivi ún ndi'j saá ña'a. Ta ña kóni j

kúu ña ɔn taxi ún ña xɔ'vji. Ta saá ni, ɔn kundivi ña kóni mji j, ta va'a ka ná kundivi ña kóni mji ún —káchí tajesús xí'in Ndios.

³⁷ Ta saá ñakundichi ra, ta ndjókó ra kixaa ra nɔɔ ndóo unj naxika xí'in ra. Ta ndi'i nayó'o kisin na. Ta tajesús njka'an ra xí'in taPedro:

—¿An kisin ún? ¿An ɔn vása kúchiño ún kundito ún vará ñii hora?

³⁸ Ta njka'an ra xí'in unj naxika xí'in ra: —On kusun ka ndó ta kundito ndó ka'an ndó xí'in Ndios ña ɔn nakava ndó kuachi. Ndó'ó, yóo ini ndó ke'é ndó ñava'a, ta ɔn kúchiño ndó ke'é ndó ñava'a yó'o xí'in ndeɛ mji ndó —káchí tajesús xí'in na.

³⁹ Ta tuku ndjókó tajesús ku'a'an ra, ta njka'an ra xí'in Ndios ndatán yóo tɔ'on ña si'na njka'an ra. ⁴⁰ Ta ndjókó tuku ra kixaa ra nɔɔ ndóo naxika xí'in ra, ta ñani'i ra na kisin na, saá chi ndeé ní xí'j na ma'ná. Ta nayó'o ɔn vása xini na yukia ka'an na xí'in ra. ⁴¹ Ta yichi unj njka'an ra ta njka'an ra xí'in Ndios, ta ndjókó ra kixaa tuku ra nɔɔ ndóo naxika xí'in ra, ta njka'an ra xí'in na:

—¿An va'a kusun ka ndó ta nakindee ka ndó? Koto ndó, xa nɔɔndaa hora ña nataxi na yi'j, ɔa ta kixi nɔɔ Ndios, nda'a nivi na ɔn vá'a. ⁴² Ndakoo ndó, ná ko'yo. Ta koto ndó, yó'o vaxi ta nataxi yi'j nda'a nanjvi na saá ini xini yi'j —káchí tajesús.

Ñayó'o ká'an xa'a ndasaá tjin na tajesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Tá ta'an ka ndi'i ka'an tajesús xí'in na, ta kixaa tajudas ta kúu ñii ta uxu ɔvi xika xí'in tajesús. Ta kixaa ku'a'a ní nivi xí'in ra, ta ní'i na espada xí'in yiton. Naxiku'a'a nɔɔ najudio xí'in na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no nɔɔ nasutu xa ti'vi na nivi yó'o ña tiin na tajesús. ⁴⁴ Ta tajudas xa si'na njka'an ra xí'in na ndasaá nakoni na tajesús, káchí ra si'a:

—Taa ta chindeéj xí'in ña chitoj nɔɔ kúu tajesús. Ta tiin ndó ra katón ndó ra ta ko'on ra xí'in ndó nɔɔ naná'no —káchí ra xí'in na.

⁴⁵ Ta saá kixaa ra, ta nɔɔndaa yatin ra nɔɔ tajesús, ta njka'an ra:

—Kua'a, Tata Maestro.

Ta njchito ra nɔɔ tajesús. ⁴⁶ Ta saá nivi na yóo xí'in tajudas xandjikon tjin na tajesús.

⁴⁷ Ta ñii ta ndikon sata tajesús tava ra espada, ta kandoso va'a ra ñii so'o ta kisa chiño nɔɔ taká'no nɔɔ nasutu. ⁴⁸ Ta njka'an tajesús xí'in nivi na tjin ña'a:

—¿An xani sijn ndó takuí'ná kúuj? ¿Ndachun vaxi ndó nɔɔj ní'i ndó espada xí'in yiton ña tiin ndó yi'j? ⁴⁹ Ta yi'j, ndi'i saá kivi njixyo j sáná'a j nivi ve'e ño'o ká'no, ta nj-tiin ndó yi'j. Ta ndi'i ñayó'o

kundo'o j vitin, chi saá xini ñó'ó kundivi tɔ'on Ndios ña njtaa naprofeta —káchí tajesús.

⁵⁰ Ta ndi'i naxika xí'in ra sandakoo na tajesús, ta xino na ku'a'an na.

Ñayó'o ká'an xa'a ñii talo'o ta ku'a'an sata tajesús

⁵¹ Ta ñii talo'o ndikon ra ku'a'an ra sata tajesús, ta ní'no ra ñii laá tikotɔ ndika nɔɔ, ta nivi tjin na ra, ⁵² ta tayó'o sandakoo ra tikotɔ ndika nɔɔ nda'a na, ta kee ra yalá ra xino ra ku'a'an ra.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús kivi kixaa ra nɔɔ nachino

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Ta saá nivi na tjin tajesús, njxaa ra xí'in na nɔɔ taká'no nɔɔ nasutu. Ta ñakutá'an ndi'i naxiku'a'a nɔɔ najudio xí'in na sáná'a ndayí Ndios xí'in naná'no nɔɔ nasutu. ⁵⁴ Ta taPedro ñii xiká ndikon ra ku'a'an ra sata tajesús andaa njxaa ra ve'e tasutu ká'no. Ta xikoo ra xí'in napolicia nasaa ra yatin nɔɔ xixi ño'o ke'e ve'e yó'o.

⁵⁵ Ta naná'no nɔɔ nasutu xí'in ndi'i inka nachino ñani na Junta Suprema nandukú na nivi na ka'an tɔ'on vatá ña kuva'a kuachi xa'a tajesús, ta saá kúchiño nataxi na ra nda'a nivi ña ka'ni na ra, ta nj-kuchiño naní'i na kuachi ra. ⁵⁶ Chi ku'a'a ní nivi njka'an na tɔ'on vatá xa'a ra, ta ña njka'an na ɔn vása ní-nakutá'an tɔ'on na. ⁵⁷ Sava na ñakuita na njka'an na ñavatá xa'a ra, káchí na saá:

⁵⁸ —Ndi'j xini so'o ndi njka'an ra, káchí ra: “Yi'j sandi'ij xa'a ve'e ño'o ká'no yó'o ña kisa va'a nivi, ta tjin ña unj kivi kasa va'a j inka ve'e ño'o ña ɔn sivi kuva'a xí'in nda'a nivi kuu ña”, káchí tajesús —káchí na.

⁵⁹ Ta nj-kuchiño nakutá'an tɔ'on ña njka'an na.

⁶⁰ Ta taká'no nɔɔ nasutu ñakundichi ra ma'ño ndi'i na ndóo yó'o, ta njndaka tɔ'on ra tajesús:

—¿An ɔn vása ndakuijn ún yu'u na? ¿Yukia káchí ún xa'a tɔ'on ña ká'an nayó'o xa'a ún?

⁶¹ Ta tajesús tásijn yóo ra, ɔn vása ní-ndakuijn ra nda' ñii tɔ'on. Ta taká'no nɔɔ nasutu tuku njndaka tɔ'on ña'a ra:

—¿An Cristo ta ti'vi Ndios kúu ún? ¿An ndixa Sa'ya Ndios kúu ún? —káchí ra.

⁶² Ta ndakuijn tajesús:

—Oon, yi'j kúuj. Ta kivi ña vaxi koto ndó yi'j, ɔa ta kixi nɔɔ Ndios, xa yóo j nɔɔ táyi tón yóo sijn kua'a Ndios, ɔa ta kómi ndi'i ndeɛ, ta koni ndó yi'j ndikó j ñoyivi yó'o, ta vaxi j ma'ño vjko —káchí tajesús.

⁶³ Ta taká'no noq nasutü ndi'i xini sq'o ra ñayó'o, ta njsaa ní ra, ta ndata ra tikoto mji ra, ta njka'an ra:

—Qn vása xini ñó'ó ka yó inka nivi taxi na kuachi xa'a ra. ⁶⁴ Ndó'ó xini sq'o ndó ndi njka'an ra ñii kúu ra xí'in Ndios, ta ñii kuachi ká'no ní noq Ndios kúu ña njka'an ra saá. ¿Yukia xani ini ndó ke'é yó xí'in tayó'o? —kachi ra xí'in naná'no na kúu nachio.

Ta ndi'i nayó'o njka'an na ndi yóo kuachi ra, ta xini ñó'ó kivi ra.

⁶⁵ Ta sava na kixá'a na kúndaa na tássi yu'u na noq ra, ta nakasi na noq ra ta kani na ra xí'in yiki nda'a na, ta kachi na saá:

—Tá taprofeta ta xini va'a kúu ún, ta saá ka'an ún xí'in ndi, ¿yukú ndi kani yó'ó? —kachi na xí'in ra.

Ta napolicia xí'in xa'nda nda'a na kani na noq ra.

Ñayó'o ká'an xa'a taPedro kivi njka'an ra unj yichi

qn vása xini ra tajesus

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ta yóo taPedro ke'e ve'e taká'no noq nasutü, ta kixaa ñii ña'a ña kisa chiño noq nave'e yó'o. ⁶⁷ Ta xini ña taPedro yóo ra násaq ra yatin noq xixi ño'o, ta xito káxin ña noq ra, ta njka'an ña xí'in ra:

—Saá tuku yó'ó kúu ún ñii ta njika xí'in tajesus, ta kixi ñoo Nazaret —kachi ña.

⁶⁸ Ta taPedro njka'an ra, kachi ra saá:

—Qn vása xini j taqaq, ni qn vása kúndaa ini j yukia ká'an ún xí'in j.

Ta saá kee ra ye'é ke'e ve'e yó'o. Ta kana ñii nduxú chée. ⁶⁹ Ta ñaña'a kisa chiño yó'o xini tuku ña ra, ta njka'an ña xí'in nanjivi, kachi ña saá:

—Tayó'o kúu ñii tatá'an tajesus —kachi ña.

⁷⁰ Ta taPedro tuku njka'an ra:

—Qn vása xini j taqaq —kachi ra.

Ta njya'a ñii kani lo'o, ta nanjivi yita yatin noq taPedro, ta njka'an tuku na xí'in ra saá:

—Ndiya yó'ó kúu ún ñii tatá'an tajesus, chi kixi ún estado Galilea, saá chi ndatan ká'an nakán saá ká'an ún —kachi na.

⁷¹ Ta kixá'a taPedro xí'in ndi'i nde qn njka'an ra, kachi ra saá:

—Xa njka'an j xí'in ndó, qn vása xini j taqaq. ¡Ndios ná saxo'vi ra yí'j tá ñavatá ká'an j! —kachi ra.

⁷² Ta xandikon kana nduxú chée yichi qvi. Ta saá naká'an taPedro to'on ña njka'an tajesus xí'in ra: “Tá'an ka kana nduxú chée qvi yichi ñoo vitin, ta xa unj yichi njka'an ún xí'in nivi ndi qn vása xini ún yí'j.” Ta kúchuchú ní ini taPedro,

ta kixá'a ra ndeé ní xáku ra ña náka'an ra to'on yó'o.

15

Ñayó'o ká'an xa'a ña ntaxi na tajesus kuq'an ra noq taPilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ta nitiivi inka kivi xitaqan ní, ta naná'no noq nasutü nakutá'an na xí'in naxikua'a noq najudio xí'in na saná'a ndayi Ndios xí'in ndi'i inka nachio na kúu Junta Suprema, ta nakoo yu'ú na yukia ke'é na xí'in tajesus. Ta saá katon na tajesus, ta kuq'an ra xí'in na, ta njxaa na ntaxi na ra nda'a tagobrador Pilato. ² Ta taPilato njdaqqa to'on ra tajesus, kachi ra xí'in ra:

—¿Án ndixa yó'ó kúu ún Rey noq najudio? —kachi ra.

Ta ndakuin tajesus:

—To'on mji ún kachi yí'j kúu tarey.

³ Ta naná'no noq nasutü taxi na kuq'a ní kuachi xa'a tajesus. ⁴ Ta taPilato tuku njdaqqa to'on ra tajesus:

—¿Án qn ndakuin ún yu'u na? ¡Koni sq'o ún ndi kuq'a ní kuachi taxi na xa'a ún!

⁵ Ta tajesus nda ñii to'on ni-ndakuin ra. Ta naka'nda ní ini taPilato xa'a ñayó'o.

Ñayó'o ká'an xa'a taPilato njka'an ra xini ñó'ó kivi tajesus

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Ñii ñii viko Pascua tagobrador saña ra ñii ta nákaa ini ve'e qa ko'on ndika ra. Ta najudio káxin na yu kúu tayó'o. ⁷ Ta yóo ñii taq nani ra Barrabás, nákaa ra ini ve'e qa xí'in natá'an ra, chi kisa toon na ta kani tá'an na xí'in naná'no na xá'nda chiño noq na, ta xa'ni na nivi. ⁸ Ta kuq'a ní nivi nakutá'an na noq tagobrador, ta kixá'a na ndúkú na noq ra ña saña ra ñii ta nákaa ini ve'e qa, chi saá ké'é tagobrador ñii ñii kujya. ⁹ Ta taPilato njdaqqa to'on ra nivi yó'o, kachi ra saá:

—¿Án kóni ndó saña j taRey noq ndó'ó najudio? —kachi ra xí'in na.

¹⁰ Saá chi kundaq ini taPilato ndi naná'no noq nasutü na kisa kuiní ini xini tajesus kúu na, ñakán ntaxi na ra nda'a ra. ¹¹ Ta naná'no noq nasutü yó'o chú'u na nivi ña ndúkú na ko'on ndika taBarrabás.

¹² Ta taPilato tuku njka'an ra xí'in na:

—¿Yukia koo taq ta ságunaní ndó taRey noq ndó najudio?

¹³ Ta ndakuin na, njka'an ra:

—¡Ná kivi ra! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —kachi na.

¹⁴ Ta saá tuku njdaqqa to'on taPilato na:

—¿Yu kúu kuachi njkí'vi ra?

Ta ndeé ka njka'an nayó'o, kachi na saá:

—¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz!

¹⁵ Ta tãPilato kóni ra kasa ndivi ra ña kóni n̄vi, ta saá sãña ra taBarrabás, ta xa'nda chiño ra nõõ natropa ña kani na taJesús xí'in kuártã ña nó'ni kã s̄jin nõõ, ta katakaã ndaa na ra nda'a tón cruz.

¹⁶ Ta natropa, kuã'an taJesús xí'in na ve'e chiño ká'no, ta n̄xaa na ta ñakaya na ndi'i kã natropa. ¹⁷ Ta k̄ndaa na tikõtõ ndixin taJesús ta sãkundixin na ra ñii tikõtõ ndi'i, ndatán yóõ tikõtõ ndixin taŕey, ta k̄sa va'a na ñii corona ñiñõ ta ch̄nóo na ña s̄jñi ra. ¹⁸ Ta k̄xá'a na ká'an na si'a xí'in ra:

—¡Ná koo va'a taRey nõõ najudío! —káchi na, kúsiki na ra.

¹⁹ Ta sũku na tón yitõn s̄jñi ra, ta k̄ndaa na tãsi yu'u na nõõ ra, ta x̄kuxití na nõõ ra ña kusiki na kisa to'õ na ra. ²⁰ Tá ndi'i ña kúsiki na ra ta xáku ndaa na ra, ta saá k̄ndaa na tikõtõ ndi'i ndixin ra, ta tuku sãkundixin na ra tikõtõ m̄ji ra. Ta kuã'an ra xí'in na ña katakaã ndaa na ra nda'a tón cruz.

Ñayó'o ká'an xa'q ndasaá katakaã ndaa na taJesús nda'a tón cruz

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Ta ñakutá'an na xí'in ñii tã ta k̄xi ñoo Cirene ñani ra Simón, tayó'o kúu yivã taAlejandro xí'in taRufo, ta ndee ra yuku kuãno'õ ra yichí ñoo Jerusalén. Ta natropa k̄sa nduxã na xí'in tayó'o ña kuiso ra tón cruz taJesús.

²² Ta kuã'an taJesús xí'in na, ta n̄xaa na ñii xiiña ñani ña Gólgota, ña kóni kachi Leke S̄jñi Ndji. ²³ Ta natropa tañi na nduta vino tá ñasaka xí'in nduta mirra ko'o ra, ta taJesús ñi-xiin ra ko'o ra nduta yó'o. ²⁴ Ta saá katakaã ndaa na ra nda'a tón cruz, ta natropa ñata'vi na tikõtõ ra. Ch̄kaã na ndatj ña koto na yuku ñii ñii nayó'o naki'in ñii ñii lo'o tikõtõ taJesús.

²⁵ N̄jtondaã kã ñin xitaãn,* ta katakaã ndaa na ra nda'a tón cruz. ²⁶ Ta ch̄nóo kútu na ñii tón viñi lo'o s̄jñi tón cruz, ta nõõ tón viñi yó'o ñaka'yi to'on ña ká'an xa'q kuãchi ra, ta káchi ña saá: "Tayó'o kúu taRey nõõ najudío." ²⁷ Ta katakaã ndaa na ovi takuí'nã s̄jin taJesús, ñii takuí'nã tákaã ndaa nda'a tón cruz tón ñindichi s̄jin kua'á ra, ta inka ra tákaã ndaa nda'a tón cruz tón ñindichi s̄jin yitin ra. ²⁸ Saá k̄ndivi to'on Ndios ña ñitaã naprofeta x̄ing'á xa'q tã ta t̄i'vi Ndios sakãku ra na ñoyivi yó'o, káchi ña saá: "Kani s̄jñi n̄vi ñii kúu ra xí'in n̄vi na õn vá'a, na toon ní ini", káchi ña.

²⁹ Ta nan̄vi yá'a yichí nõõ tákaã ndaa taJesús kãndiva'a ní na xí'in ra, ta káva na s̄jñi na, káchi na saá xí'in ra:

—Yó'õ kúu tã ta ñika'an: "Yi'j sandi'ij xa'q ve'e ñõ'o ká'no, ta t̄xin ña un̄i k̄ivi tuku kasa va'a j ña", kãchi ún, ³⁰ ta vitin, jsakãku xí'in m̄ji ún, ta sanoo xí'in m̄ji ún nda'a tón cruz! —káchi na xí'in ra.

³¹ Ta ñii k̄i'va saá na sán'a ndayí Ndios xí'in naná'no nõõ nasutj kúsiki na ra ta xáku ndaa na ra, ká'an na xí'in tá'an na, káchi na saá:

—Tayó'o sakãku ra inka n̄vi, ta õn vása k̄ivi sakãku xí'in m̄ji ra vitin. ³² Tá ndixa kúu ra Cristo, taRey ñoo yó Israel, ta ná sanoo xí'in m̄ji ra nda'a tón cruz vitin ña koto yó, ta saá kãndixa yó ra —káchi na.

Ta na õvi tákaã ndaa xí'in ra kúsiki ña'á na ta kãndiva'a na xí'in taJesús.

Ñayó'o ká'an ndasaá ñixi'j taJesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-

30)

³³ Ta n̄jtondaã kã uxu õvi ma'ñõ ndivi, ta k̄xá'a kúnaa ndi'i ñoyivi andã kã un̄i xikuaa.† ³⁴ Ta kã un̄i kúu ña, ta saá ndee va'a ñika'an taJesús, káchi ra saá:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —káchi taJesús. To'on yó'o káchi ña saá: Tata Yivã m̄ji j, Tata Yivã m̄ji j, ¿ndãchun sãndakoo ún yi'j?, káchi ña.

³⁵ Ta sava n̄vi na yita yatin yó'o, x̄inj so'o na ña ñika'an ra, ta káchi na saá:

—Konj so'o ndó, tayó'o kána ra ta profeta Elías ña chindee ña'á ra —káchi na.

³⁶ Ta ñii tayó'o xino ra kuã'an ra, ta sãchi ra ñii tikõtõ k̄ilkon xí'in vino yivã, ta ch̄nóo ra ñayó'o nõõ yitõn, ta ndikó ra taxi ra ko'o taJesús, ta ñika'an tayó'o xí'in n̄vi:

—Õn ke'é ndó ra. Ná koto yó án kixi taElías sanoo ña'á ra —káchi na.

³⁷ Ta saá taJesús xí'in ndi'i ndee ra ñika'an ra, ta ñixi'j ra. ³⁸ Tá mií saá x̄andjõn n̄jndatã ma'ñõ tikõtõ tákaã Cuarto Yi'j ve'e ñõ'o ká'no, ta k̄xá'a ña n̄jndatã ña chí ñino ta nõõ ña ndã ñinõ. ³⁹ Ta tá ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa, yóõ yatin ra nõõ tákaã ndaa taJesús, ta x̄inj so'o ra ñii ndee ñika'an taJesús ta ñixi'j ra, ta tá ndiso chiño yó'o ñika'an ra saá:

—Ndixa tayó'o x̄ikuu Sa'ya Ndios —káchi na.

⁴⁰ Ta ndã xiká yita kuã'a ní nás'i'í xito ná. Ñii ñáyó'o kúu ñaMaria Magdalena, inka ña kúu ñaMaría, si'i taJosé xí'in taJacobo tãlo'o, ta inka ña kúu ñaSalomé. ⁴¹ Nayó'o kúu ná x̄indikõn sãta taJesús, ch̄indee ná

* 15:25 Kã ñin xitaãn ñani ña kã un̄i nõõ ñañoõ Roma, chi kã nõõ nõõ ñañoõ Roma kúu kã uxã xitaãn.

† 15:33 Kã uxu õvi ndivi ñani ña kã jñõ nõõ ñañoõ Roma, ta kã un̄i xikuaa ñani ña kã ñin nõõ ñañoõ Roma.

ra, kisa chiño ná nõq ra estado Galilea. Ta yita kuá'á ní inká nási'í ná ndikõn sata ra, ná kixaa xí'in ra ñoo Jerusalén yó'o kúu ná.

Ñayó'o ká'an xa'á ña njnduxun tajesús
(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Ta kivi viernes kúu ña, ta kivi yó'o kisa ndivi na ndi'í ña xini ñó'ó na xa'á kivi yí ña nákindée na. Ta xikuua ta xa kuá'an kunaa kúu ña, xa yatin ní tondaa hora ña kixá'á kivi ña nakindée na. ⁴³ Ta kixaa tajesús, ta kixi ñoo Arimatea, ta kúu ra tachiño ká'no tató'an nafunta Suprema. Ta ndáti ra kivi kixá'á ka'nda chiño Ndios ñoyívi yó'o. Ta on vása ní-yí'vi ra, ta njxa'an ra nõq taPilato ndukú ra yiki koñu tajesús ña sanduxun ra ña. ⁴⁴ Ta naka'nda ní ini taPilato xinj so' o ra ña kama ní nixi'í tajesús, ta kaa ra ta ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa vaxi ra, ta njndaká to'on ña'á ra:

—¿An ñandaa nixi'í tajesús? —káchí ra.

⁴⁵ Ta ta ndiso chiño yó'o njka'an ra, káchí ra:

—Ndixa xa nixi'í tajesús.

Ta saá taPilato taxi ra yichi nda'á tajesús naki'in ra yiki koñu tajesús. ⁴⁶ Ta tajesús sata ra ñii tikoto va'a, ta njxaa ra ta sanoo ra yiki koñu tajesús nda'á tón cruz, ta xí'in tikoto va'a yó'o chisúku ndaa ra yiki koñu tajesús. Ta njxa'an ra ta chikaa va'a ña'á ra ini kavua, ta nakasi ra ye'é kavua yó'o xí'in ñii yuu ká'no. ⁴⁷ Ta ñaMaría Magdalena xí'in ñaMaría si'í tajesús xito ná mikiá chinóo na yiki koñu tajesús.

16

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús kivi natakú
ra

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Ta njya'a kivi yí ña nákindée najudío, ta ñaMaría Magdalena xí'in ñaSalomé, xí'in ñaMaría si'í taJacobó, sata ná ña'á ña xa'an támi ña ko'on ná chikaa ná ña yiki koñu tajesús. ² Ta xitaan ní ta sakán keta ño'o, kivi nõq semana ña kúu domingo, kuá'an ná nõq njnduxun tajesús. ³ Ta ká'an xí'in tá'an mji ná, káchí ná saá:

—¿Yu kúu na chindee mji yó ña sakuta'a na yuu ña nõnã kivi yó kavua yó'o? —káchí ná.

⁴ Ta saá njxaa ná, ta nakoto ná on vása ndási ká ye'é kavua xí'in yuu ká'no. ⁵ Ta njki'vi ná ini kavua. Ta xini ná ñii taa yóo ra sijn kua'a nõq xindú'y yiki koñu tajesús, ta ndixin ra ñii tikoto káni, yaa ní ña, ta nási'í yó'o njyí'vi ní ná. ⁶ Ta saá njka'an ra xí'in ná:

—On kuyí'vi ndó. Ndó'ó nándukú ndó tajesús taño Nazaret, taa ta katakaa ndaa

na nda'á tón cruz. Xa natakú ra. On koó ká ra yó'o. Koto ndó nõq chinóo na ra. ⁷ Ta kuá'an ndó ta ndato'on ndó xí'in taPedro xí'in inka na njxika xí'in ra, káchí ndó saá xí'in na: “Ko'on si'na tajesús nõq ndó ña kundati ra ndó'ó estado Galilea. Kán koni ndó ra, tá yóo ña njka'an ra xí'in ndó”, káchí ndó xí'in na —káchí taa yó'o xí'in nási'í yó'o.

⁸ Ta saá nási'í yó'o kee ná ye'é kavua, ta xino ná kuá'an ná, yí'vi ní ná andã kisin ná kuá'an ná. Ta nj-xiin ná ndato'on ná xí'in ndã ñii nivi, saá chi yí'vi ní ná.

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús
kivi njivi ra nõq ñaMaría Magdalena
(Jn. 20:11-18)

⁹ Ta saá tajesús natakú ra xitaan ní kivi nõq semana ña kúu domingo. Ta si'na njivi ra nõq ñaMaría Magdalena ña xa tava ra uxã níma ndiva'á xikomí. ¹⁰ Ta saá kuá'an ña ndato'on ña xí'in na njxika xí'in ra. Ta naní'í ña nayó'o, ndóo na kúchuchú ní ini na ta xáku ní na. ¹¹ Ta xinj so' o na ña njka'an ña xa natakú tajesús, saá chi xa xini ña ra, ta nj-xiin nayó'o kandixa na ña.

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús
kivi njivi ra nõq õvi na xindikõn sata ra
(Lc. 24:13-35)

¹² Tajesús, kivi njivi ra yichi nõq õvi nivi na kuá'an yukú, ta on vása ná'a ká ra tá si'na xa na'á ra. ¹³ Ta na õvi yó'o ndikó na ta njxaa na nõq yóo inka na xindikõn sata tajesús, ta ndato'on na xí'in nayó'o ña xa xini na ra, ta na xinj so' o ñayó'o nj-xiin na kandixa na.

Ñayó'o ká'an xa'á tajesús
ña sakuiso chiño ra naxika xí'in ra
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Ta saá tajesús njivi ra nõq na uxu ñii naxika xí'in ra, tá ndóo ká na nõq mesa. Ta ndeé ní njka'an ra xí'in na on vá'a ke'é na xa'á ña nj-xiin na kandixa na ña natakú ra, chi kisa só'o xí'in mji na, saá chi nj-xiin na konj so' o na to'on ña njka'an nivi na xini xa natakú ra. ¹⁵ Ta saá njka'an ra xí'in na:

—Kuá'an ndó ndi'í saá xiiña ñoyívi yó'o ta ká'an ndoso ndó to'on ñava'a xa'á j nõq nivi. ¹⁶ Nivi na kandixa yí'í ta kuchu na, ta saá Ndios sakáku ra na ña kutakú na xí'in ra ndi'í saá kivi ña vaxi. Ta nivi na on vása kandixa yí'í, nayó'o kuáchi ndiso na ta kuáchi ñayó'o taxi ña ña xo'v'í ní na ndi'í saá kivi ña vaxi. ¹⁷ Ta vitin ká'an j xí'in ndó, milagro yó'o koo xí'in na kandixa yí'í: xí'in ndayí'í ta xí'in kivi j tava na níma ndiva'a; ta ká'an na inka nõq to'on xaá ña on vása ní-saku'á na; ¹⁸ tá ñii sana tiin na tíkoq xatí ta on kóo ña kundo'o

na; tá ñii sana ko'o na táveneno ta ɔn kóo ña kundo'o na; ta chinóo na nda'a na sɔnɔ́ án nɔɔ kí'vɔ́ na ndeé ndó'o ta nduvá'a na. Milagro yó'o kuu ña kunakaá xí'in na kándixa yí'í —káchí tɔ́Jesús xí'in naxíka xí'in ra.

Ñayó'o ká'an xá'a tɔ́Jesús ña ndaa ra kuano'o ra ñoyivi ñino

(Lc. 24:50-53)

¹⁹Tá ndí'i ñiká'an tɔ́Jesús saá xí'in na, ta ndaa ra kuano'o ra ñoyivi ñino, ta xíkoo ra sɔ́n kua'á Ndios. ²⁰Ta saá na ñixika xí'in ra kixá'á na kuá'an na ka'an ndoso na tɔ'on Ndios nɔɔ ñivi ndí'i saá xiiña. Ta mɔ́i tɔ́Jesús chíndeé ra na ña yóo milagro xí'in ñivi. Xá'a ñayó'o ñivi na xɔ́to milagro yó'o ta na ñixika xí'in tɔ́Jesús kúndaá ini na ndí tɔ'on ká'an ndoso na kúu ñandaá. Saá yóo ña.

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña n̄taaa taLucas

TaLucas táa ra to'on yó'o kuq'an ña nda'q taTeófilo

¹ "Tata Teófilo, xa kuq'a ní n̄vi n̄taaa na xa'a ña ndixa ke'é Jesucristo xí'in yó. ² Ta ñii k'va ndatán yóo to'on ña saná'a na x̄ndik̄on saṭa ra, saá yóo ña n̄taaa na. Tandan̄a k'v̄i k'xá'a Jesucristo k'isa chiño ra ñoyívi yó'o, x̄ini na ña ke'é ra, ta x̄ini so'o na ña saná'a ra, ta nayó'o n̄jka'an ndoso na to'on ra. ³ Ta saá tuku ȳi'j xa saṭuá'a va'a j̄ ndi'i ña ke'é ra xí'in ndi'i ña saná'a ra nda k'v̄i k'ixaṭa ra ñoyívi yó'o. Ta x̄áni s̄inj̄i va'a ná taa j̄ to'on ña ndaa yó'o, ndatán n̄ix̄iyo ña, ta ti'v̄i j̄ tutu yó'o xaṭa ña nda'a ún, Teófilo ta to'ó. ⁴ Ta saá kundaa va'a ini ún ñandaa kúu ña xa saná'a na yó'o xa'a Jesucristo", káchí taLucas xí'in taTeófilo.

Ñii ángel ña k̄ixi noq Ndios ká'an ña kaku taJuan, ta sakuchu n̄vi

⁵ K'v̄i tarey Herodes xá'nda chiño ra noq nañoo estado Judea, n̄ix̄iyo ñii sutu nan̄i ra Zacarías. Tayó'o kúu ñii ta náta'an xí'in ñii ti'vi sutu, ta k'v̄i ti'vi nasutu yó'o nan̄i Abías. Násí'i taZacarías yó'o nan̄i ñá Elisabet, ta m̄ji ra xí'in ñásí'i ra kúu nasa'ya ñani sikuá tasutu Aarón. ⁶ TaZacarías xí'in ñásí'i ra ñáElisabet n̄vi nandaa kúu na noq Ndios, ta kándixa ndi'i na ña xá'nda chiño Ndios, ta ink̄a n̄vi n̄j-kuchiño nan̄i'i na to'on ña ka'an on va'a na xa'a taZacarías xí'in ñásí'i ra. ⁷ Ta on koq sa'ya na, chi ñánoma kúu ñáElisabet, ta ñáyó'o xí'in ȳi'j ñá na x̄ikua'a ní kúu na.

⁸ Ta saá n̄jtondaa k'v̄i nasutu natá'an taZacarías k'ixaṭa na kasa chiño na noq Ndios ve'e ño'o ká'no ña nákaṭa ñoo Jerusalén. ⁹ Chikaṭa na ndat̄i xí'in yuy v̄alí chi saá ke'é na ña koto na yuku chiño kukomí ñii ñii sutu. Ta saá keta ña taZacarías n̄ni'i ra chiño ña k'v̄i ra Cuarto Ȳi'j ña nákaṭa ini ve'e ño'o yó'o, ta ka'mi ra xuxa va'a ña ndóso noq mesa tón ȳi'j. ¹⁰ K'v̄i n̄jki'vi taZacarías Cuarto Ȳi'j ña ka'mi ra xuxa va'a noq Ndios, ta ndi'i n̄vi ndóo na ndat̄i na ke'e ña kúu ye'é ve'e ño'o, ta ká'an na xí'in Ndios. ¹¹ Ta saá ñii ángel k̄ixi noq Ndios k'ixaṭa ña noq taZacarías, ñ̄ndichi ña s̄ijn̄ kua'a mesa tón ȳi'j noq x̄ixi xuxa va'a. ¹² Ta x̄ini ra ñaángel, ta k'ixa'a ndi'i ní ini ra, ta ȳi'vi ní ra. ¹³ Ta saá n̄jka'an ñaángel xí'in ra:

—Tata Zacarías, on kuyi'vi ún, chi Ndios x̄inj̄i so'o ra ña n̄jka'an ún xí'in ra, ta ke'é

ra ñii ñava'a xí'in ndó: koo sa'ya ún xí'in ñásí'i ún ñáElisabet, ta chinóo ndó k'v̄i ra kunaní ra Juan. ¹⁴ K'v̄i kaku sa'ya ndó, ta kusij ní ini ndó'ó. Ta kusij ní ini ink̄a n̄vi k'v̄i kaku ra, ¹⁵ chi noq Ndios sa'ya ndó kuu ra ñii ṭaa ta ká'no. Ta nda ñii k'v̄i on ko'o ra vino, ni on ko'o ra ink̄a nduta tá sáxiini n̄vi. Tandan̄a k'v̄i k'ixa'a ra kunakaṭa ra t̄ixin si'i ra, ta chutú n̄im̄a ra xí'in ñandee N̄im̄a Ndios. ¹⁶ Ta saá chindee ra kuq'a ní naIsrael sanandikó ra n̄im̄a na ña ko'on na yich̄i Ndios. ¹⁷ Ndatán ñii k'va n̄ix̄iyo ndee N̄im̄a Ndios xí'in taprofeta Elías x̄ina'a, saá koo N̄im̄a Ndios xí'in sa'ya ndó yó'o. Ta kukomí ra yich̄i ka'an ra xí'in n̄vi ña nakutá'an va'a na kúu yivá xí'in sa'ya na. Ta chindee ra n̄vi na on x̄in̄ kon̄i so'o ña nduu na n̄vi na va'a kandixa Ndios. Saá sa'ya ndó yó'o chindee ra naIsrael ña koo ti'va na naki'in na ṭaa taKá'no noq yó —káchí ñaángel xí'in taZacarías.

¹⁸ Ta ndakuijn̄ taZacarías, n̄jndaka to'on ra ñaángel, káchí ra saá:

—¿Ndasaá koo kundaa ini ña kundivi ña ká'an ún xí'in j̄?, chi vitin taṭikua'a ní kúu j̄, ta saá tuku ñax̄ikua'a ní kúu ñásí'i j̄ —káchí taZacarías xí'in ñaángel.

¹⁹ Ta ndakuijn̄ ñaángel, n̄jka'an ña xí'in taZacarías.

—Ȳi'j nan̄i Gabriel, ta ndi'i saá k'v̄i ñ̄ndich̄i j̄ noq Ndios. Ta m̄ji Ndios kúu ta ti'vi ȳi'j va'xi j̄ ka'an j̄ ñava'a yó'o xí'in ún. ²⁰ Ta vitin xa'a ña on vása ní-kandixa ún to'on ña n̄jka'an j̄ xí'in ún, on kuchiño ka ka'an ún nda ñii to'on nda k'ixaṭa k'v̄i kundivi to'on yó'o. Ta ndixa va'xi ñii k'v̄i ña kundivi ndi'i ña n̄jka'an j̄ xí'in ún —káchí ñaángel xí'in taZacarías.

²¹ Ta n̄vi na ndóo ndat̄i ke'e, ká'an xí'in tá'an na ña kuách̄i ní taZacarías, ta k'ixa'a na ndi'i ní ini na xa'a ra. ²² Ta saá keta taZacarías, ta n̄j-kuchiño ka'an ra xí'in na. Ta kundaa ini na ndi Ndios ti'vi ra ñii ña n̄j̄ivi noq tayó'o ini Cuarto Ȳi'j ve'e ño'o. Ñakán k̄i n̄j-kuchiño ka'an ka ra xí'in na, nda saná'a kuiti ra xí'in nda'a ra.

²³ Ta n̄jtondaa k'v̄i ndi'j k̄isa chiño taZacarías ve'e ño'o, ta kuano'o ra. ²⁴ Ta saá n̄jya'a lo'o k'v̄i, ta ñásí'i ra ñáElisabet n̄jkee sa'ya ñá. Ta n̄ix̄iyo ñá o'on yoo ini ve'e ñá, ta nda lo'o on vása ní-keta ñá. Ta n̄jka'an ñá, káchí ñá saá: ²⁵ "Ndios ke'é ra ñava'a xí'in j̄, xa n̄taxi ra ñii ñato'ó ká'no nda'a j̄ chi vitin koo ñii sa'ya j̄, ta k̄indaa ra ña kúka'an noq j̄ noq n̄vi", káchí ñá.

To'on yó'o káchí ñaángel ña k̄ixi noq Ndios

k'v̄i n̄jka'an ña xí'in ñaMaría

²⁶ Xa j̄no yoo ño'o sa'ya ñáElisabet ta saá ti'vi Ndios ñaángel Gabriel kuq'an ña ñoo Nazaret, ña nákaṭa estado Galilea.

27 Kuq'ān nā koto nā nīi nākuān lo'o nāni nā María, nā t'ān tōndāa ndā nīi t'ā kúu nā. Ta xa ndāsī nā tōndā'a nā xī'in nīi t'ā nāni ra José, sa'ya nāni sīkuá t'arey David kúu ra. 28 Ta nūxaq' nāángel nōq nāMaría yó'o ta chīndē nā'ā nā, nīka'ān nā, káchí nā saá:

—¡Kua'a, nana! Yó'ó kúu nā nīni'ī nāva'a nōq Ndios, ta yóo ra xī'in ún. Ta ke'é ra nāva'a ní ká xī'in ún nōq ndi'ī inká nāsí'í.

29 Ta nāMaría xīni nā nāángel yó'o, ta xīni so'o nā t'ōn nā nīka'ān nā, ta kīxá'ā ndi'ī ní ini nā, xáni sīni nā: “¿Ndāchun nīka'ān nāángel t'ōn yó'o xī'in yó'o?” 30 Ta saá ká'ān ká nāángel xī'in nā:

—Ōn kuyi'ví ún, chí Ndios taxi ra nīi nātō'ó ní nda'á ún. 31 Ta vitin kee sa'ya ún, ta kīvi kaku t'alo'o sa'ya ún, ta chinóo ún kīvi ra kunaní ra Jesús.* 32 Ta kuu ra t'ā t'ā ká'no, ta sakunaní na ra Sa'ya Ndios t'áKá'no, ta Ndios taxi ra nā kuu tayó'o t'arey ká'no. Ndātān nīxīyo xīi sīkuá ra t'arey David, saá koo ra. 33 Ta ka'nda chíño ra nōq naIsrael, ta ndā nīi kīvi ōn ndi'ī xā'a ndeē ra, ta kuu ra t'arey ndi'ī saá kīvi nā vaxi —káchí nāángel xī'in nāMaría.

34 Ta saá ndākuīn nāMaría:

—¿Ta ndasaá koo nāyó'o?, chí ndā nīi t'ā ōn t'ā'n tōndāa yī'i —káchí nā xī'in nāángel.

35 Ta ndākuīn nāángel:

—Ta Nīmā Ndios kīxaq' nā xī'in ún, ta ndeē Ndios t'áKá'no kīxaq' nā ndātān nīi kundatī koo nā, ta nakundixin ní ndi'ī ún nā. Nākan sa'ya ún kuu ra nīi t'ā yīi, ta kunaní ra Sa'ya Ndios. 36 Ta nāve'e ún nāElisabet xa nō'o sa'ya nā. Vará nāxīkuā'a ní kúu nā, ta ōn kīvi koo sa'ya nā, káchí nīvi, ta vitin xa nīo yōq nō'o sa'ya nā. 37 Saá chí Ndios kúchíño ra kasa ndivi ra ndi'ī chíño, ōn kōq ndā nīi chíño nā yō'vi nōq Ndios —káchí nāángel xī'in nāMaría.

38 Ta ndākuīn nāMaría, káchí nā saá:

—Yī'i kúu nā kisa chíño nōq Ndios, ta va'a ná ke'é ra xī'in j ndātān yóo nā nīka'ān ún xī'in j —káchí nāMaría xī'in nāángel.

Ta saá kee nāángel kuq'ān nā.

T'ōn yó'o ká'ān nāMaría kuq'ān nā koto nā nāElisabet

39 Ta nīya'a lo'o kīvi, ta kee nāMaría, nómī nā kuq'ān nā nōo nā nákaq' mā'ñó yuku estado Judea. 40 Ta nīxaq' nāMaría, ta nīkī'vi nā ve'e t'áZacarias, ta nīka'ān nā t'ōn chīndē nā nāElisabet. 41 Tá xīni so'o nāElisabet nā chīndē nāMaría, ta kāndeta sa'ya nā t'ixin nā, ta Nīmā Ndios

kīxaq' nā, ta saktutí nā nīmā nāElisabet xī'in ndeē Ndios. 42 Ta xī'in ndi'ī ndeē nā nīka'ān nā xī'in nāMaría, káchí nā saá:

—¡Ta ká'no ní ká nāva'a ke'é Ndios xī'in ún nōq ndi'ī inká nāsí'í nōyivi yó'o! ¡Ta ká'no ní nāva'a ke'é ra xī'in sa'ya ún! 43 Ta, jndāchun Ndios ke'é ra nāva'a xī'in j nā t'axi ra kīxaq' ún koto ún yī'i! ¡Yu kúu yī'i, ta vaxi ún koto ún yī'i! Chí yó'ó kúu si'í t'áKá'no nōq j. 44 Xīni so'o j t'ōn chīndē ún yī'i, ta saá sa'ya j kāndeta ra t'ixin j chí kúsij ní ini ra. 45 Ta nákaq' nāsij nīmā ún, chí kāndixa ún Ndios nā kasa ndivi ra nā nīka'ān ra xī'in ún —káchí nāElisabet xī'in nāMaría.

46 Ta nīka'ān nāMaría saá:

Xī'in nīmā j kisa ká'no j Ndios.

47 Kúsij ní ini j chí Ndios sákaaku ra yī'i.

48 Ndios ndāa ra yī'i, vará ndasaá kuiti nāndá'ví nā kisa chíño nōq ra kúu j. Nākan nīvi na tákū vitin xī'in nīvi na kutakū kīvi nā vaxi sakunaní na yī'i: Nā'a nā nákaq' nāsij nīmā, káchí nīvi xā'a j.

49 Saá chí Ndios t'ā kómí ndeē ká'no, ke'é ra kuq'ā ní nāva'a xī'in j.

¡Tāa tayīi kúu Ndios!

50 Ta kīvi vitin xī'in kīvi nā vaxi Ndios kúndá'ví ini ra xīni ra nīvi na kisa t'ó'ó nā'á.

51 Ndios xī'in ndeē mīi ra kisa ndivi ra kuq'ā ní chíño ná'no.

Ta xī'in ndeē ra xāta ní'nó ra nīvi na kisa ká'no xī'in mīi.

52 Ta Ndios sanoo ra ndā nīno nīvi naná'no nōyivi yó'o, na kúu na nā'a ní ini, ta ndāni'ī sīkón ra nīvi na ōn vása nā'a ini nā nduu na naná'no.

53 Ndios t'axi ra kuq'ā ní nāxīni nda'a nīvi nandá'ví na xī'i sōko, ta t'axi ra nīvi nakuiká kuq'ān vīchí na.

54 Ndios chīndē ra naIsrael,

ndi'ī saá kīvi kúndá'ví ini ra xīni ra na,

55 chí saá nīka'ān ra xī'in xīi sīkuá yó t'áAbraham, ta xī'in ndi'ī sa'ya nāni sīkuá tayó'o.

Ndios káchí ra kúndá'ví ini ra koni ra mīi yó ndi'ī saá kīvi nā vaxi, káchí nāMaría.

56 Ta saá nīndōo nā, nīxīyo nā xī'in nāElisabet unī yōq, ta kee nā kuāno'q nā.

Nāyó'o ká'ān xā'a kīvi kaku t'āJuan, t'ā t'ā sakuchu nīvi

57 Tá xa nītōndāa kīvi kaku sa'ya nāElisabet, ta kaku nīi t'ā lo'o. 58 Ta saá kundāq' ini nave'e nā xī'in na xīni t'ān xī'in nā ndi'ī Ndios ke'é nāva'a xī'in nā nā kaku sa'ya nā. Ta saá kúsij ní ini ndi'ī na xī'in nā. 59 Ta nītōndāa kīvi ōnā

* 1:31 Kīvi “Jesús” kóni káchí nā: Ndios sákaaku ra nīvi.

kaku tikuá'a lo'o yó'o, ta kjsa ndivi na costumbre naní ña circuncisión xí'in ra ña kóni kachí xá'nda na lo'o ñii sijní ñatęę ra. Ta kóni na sakunani na ra Zacarías, chi saá naní yivá ra. ⁶⁰ Ta njka'an si'í ra ña Elisabet, káchí ña saá:

—Qn kivi saá, va'a ná kunaní ra Juan —káchí ña.

⁶¹ Ta ndakuijn na, káchí na:

—¿Ndachun kóni ún kunaní ra saá? Nda ñii nave'e ún on kqó naní saá —káchí na.

⁶² Ta saná'a nda'a na nqo yivá ra ndasaá kóni ra kunaní sa'ya ra. ⁶³ Ta saá ndyukú ra ñii vjti nqo na, ta taa ra kivi nqo tón vjti yó'o: "Kunaní ra Juan." Ta naka'nda ini ndi'i na. ⁶⁴ Ta saá xandjkon taZacarías kixá'a kúchiño ka'an ra, ta kisa ká'no ra Ndios. ⁶⁵ Ta ndi'i nivi na ndóo yó'o naka'nda ini na, ta kixá'a na sakuítą ní'no na to'on xa'a ñayó'o ndi'i saá ñoo ña ñó'o yuku estado Judea. ⁶⁶ Ta ndi'i nivi na xinj sq'o ña ndo'o taZacarías, xáni ini na xa'a ña, ta njndaką to'on tá'an na, káchí na saá:

—¿Yu kuu tikuá'a lo'o sa'ya taZacarías kivi kuká'no ra? —káchí na, chi kúndąą ini na ndí kómí tajo'lo yó'o ndeę Ndios.

Xí'in to'on yó'o taZacarías kisa ká'no ra Ndios

⁶⁷ Ta Nima Ndios sakutú ña ini taZacarías xí'in ndeę Ndios, ta njka'an ra, káchí ra saá:

⁶⁸ Ná kasa ká'no yó Ndios, ta xá'nda chiño nqo mji yó naIsrael,

Ndios chjndeę ra nivi nañoo yó na kúu na ndikon ña'a, ta sakaku ra yó.

⁶⁹ Ta t'í'vi ra ñii taa tandeé ní, ta kixaa ra sakaku ra mji yó.

Tandeé yó'o kúu ñii sa'ya ñani síkuá tarey David, taa ta kjsa chiño nqo Ndios kujya xina'a.

⁷⁰ Saá yóo ña kindqo Ndios xí'in naxji síkuá yó naIsrael, chi Ndios taxí ra to'on ra nda'a naprofeta ña njka'an ndoso na kujya xina'a, káchí na saá:

⁷¹ Ndios sakaku ra mji yó nqo na ság ini xini yó, ta sakaku ra mji yó nqo ndi'i nivi na on xijn koni yó.

⁷² Xina'a kúndą'ví ini Ndios xini ra naxji síkuá yó,

ta kasa ndivi ra to'on ra ña chjndú'u ra ke'é ra xí'in na.

⁷³ Njka'an Ndios xí'in xij síkuá yó taAbraham

⁷⁴ ña ndixa sakaku ra mji yó nqo nivi na ság ini xini yó,

ñakán on kuyi'ví yó kasa chiño yó nqo Ndios.

⁷⁵ Ta kuu yó nivi na ndakú ini, na nataxi xí'in mji nqo Ndios, saá kasa ndivi yó chiño nqo ra ndi'i saá kivi ña kutaku yó,

káchí taZacarías.

⁷⁶ Ta saá njka'an ra xí'in tikuá'a lo'o sa'ya ra, káchí ra saá:

Yó'o, tajo'lo, kivi kuká'no ún, ta kuu ún taprofeta ta ka'an ndoso to'on Ndios.

Ndasa va'a ún yichí xa'a ña kivi kixaa Taa taKá'no nqo yó, taa ta vaxi ñoyivi yó'o, ta yó'o kuu ta kq'on si'na nqo ra.

⁷⁷ Ta saná'a ún nivi ndasaá koo ña sakaku Ndios nivi na ndikon ña'a, chi kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na.

⁷⁸ Sandoo ra ndi'i kuachi yó chi Ndios kúu ra ta ká'no ní ini.

Ñakán ti'ví ra ñii taa ta yóo ñoyivi njno, ta ndatán yóo ño'o ña ye'e, saá yóo taa ta ti'ví ra.

Kivi kixaa ra ñoyivi yó'o, ta ndatán yóo ñii kivi xa'a, saá koo ña.

⁷⁹ Saá chi ke'é ra ña naye'e ño'o nqo nivi na xika yichí naa nqo yóo ña on vá'a, ta saá kuchiño naki'in na kq'on na yichí va'a, ta kunakaą ñava'a ini na,

káchí taZacarías xí'in tikuá'a lo'o sa'ya ra.

⁸⁰ Ta saá tajo'lo tajuan yó'o xa'no ra, ta ndyu ra ñii taká'no xí'in ndeę Nima Ndios. Ta kee ra ku'a'an ra, ta táku ra yuku yichí tandą njtndąą kivi kixá'a ra ká'an ndoso ra to'on Ndios nqo nañoo mji ra naIsrael.

2

Ñayó'o ká'an xa'a ña kaku Jesucristo (Mt. 1:18-25)

¹ Kujya saá xa'nda chiño tarey Augusto ña ndakoo ñii censo ndi'i nivi. ² Censo yó'o kúu ñanqó ndakoo kujya xa'nda chiño tagobernador Cirenio nqo na táku ñoo estado Siria. ³ Ta saá ndi'i nivi njxa'an na ñoo nqo xitaku xij síkuá na, ta naka'yí kivi na. ⁴ Ñakán kja kee tajosé ñoo ra Nazaret ña ndá'vi ndaa estado Galilea, ta ku'a'an ra ñoo Belén ña ndá'vi ndaa estado Judea, chi tajosé kúu ra sa'ya ñani síkuá tarey David, taa ta xitaku ñoo Belén kujya xina'a. ⁵ Ta kee tajosé ku'a'an ra, ta ku'a'an ñaMaría xí'in ra naka'yí kivi na, chi xa kindqo tajosé tondą'a ra xí'in ña, ta ñayó'o xa ñó'o sa'ya ña. ⁶ Ta njxaa na ñoo Belén, ta njtndąą kivi kaku sa'ya ña. ⁷ Ta saá kaku ñii taa lo'o, sa'ya nqo ña kúu ra, ta chjsúku ndaa ña ra xí'in tikoto, ta chjndú'u ña ra ini yiton nqo xixa'an kitj, chi on vása ní-naní'i na ve'e nqo kindqo na, saá chi xa chutú ndi'i ve'e nqo kisin nivi na xika yichí.

Naángel na kixi nqo Ndios njka'an na xí'in nivi na ndaa ndikachi

⁸ Tá ñoo kaku sa'ya ñaMaría, ta yuku yatin ñoo Belén, ndóo na ndaa ndikachi.

⁹ Ta saá keta ñii naángel ña kixi nqo Ndios, ta livi ní, ta ká'no ní náye'e ño'o ña

ke'e nqo Ndios, ta náye'e ña nqo ndóo na ndáa ndikachi, ta n̄ȳi'ví ní ndi'i na. ¹⁰ Ta n̄j̄ka'an ñaángel xí'in na, káchí ña saá:

—Qn kuyi'ví ndó, chí v̄ax̄i j̄ ndato'on j̄ ñava'a xí'in ndó, ta on s̄j̄v̄i ndasaá ñii ñava'a xa'á ndó'ó kúu ña ká'an j̄, ta vitin ká'an j̄ ñava'a xa'á ndi'i n̄j̄v̄i, xa'á ña kusij̄ ní ini na xí'in ndó. ¹¹ K̄j̄v̄i vitin k̄aku ñii t̄alo'o ñoo t̄arey David, ta t̄alo'o yó'o kúu T̄aa t̄a Sak̄aku ndó'ó. Ta Cristo T̄aa t̄aKá'no nqo yó kúu ra.* ¹² Ta ñayó'o koto ndó ña kundaa ini ndó ndí t̄o'on ña ká'an j̄ kúu ñandaa, chí nani'í ndó t̄alo'o n̄s̄úku ra t̄ikot̄o, ta nákaa ra ini yiton nqo x̄ixa'an kit̄i —káchí ñaángel xí'in na ndáa ndikachi.

¹³ Ta x̄and̄ik̄on k̄j̄xaa kua'á ní k̄a naángel, ta n̄akutá'an na xí'in ñaángel yó'o. Ta k̄j̄x̄á'á na kasa ká'no na Ndios, káchí na saá:

¹⁴ ¡Ná kanóo s̄ikón ñato'ó Ndios, t̄a yóo ñoyívi n̄j̄no!

Ná koo va'a ini n̄j̄v̄i ñoyívi yó'o, na kúu n̄j̄v̄i na kúsij̄ ini Ndios x̄ini ra, káchí naángel.

¹⁵ Tá ndi'í ñayó'o, ta saá ndi'í naángel kuano'o na ñoyívi n̄j̄no. Ta na ndáa ndikachi n̄j̄ka'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Vitin k̄o'on yó ñoo Belén koto yó yu kúu ña yóo xa'á ña n̄j̄ka'an ñaángel ña t̄i'ví Ndios k̄j̄xi nqo yó —káchí na.

¹⁶ Ta saá kama ke'e na kua'an na nandukú na tikuá'á lo'o, ta n̄j̄xaa na nani'í na t̄ajosé xí'in ñaMaría xí'in tikuá'á lo'o, nákaa ra ini yiton nqo x̄ixa'an kit̄i. ¹⁷ Tá x̄inj̄ na tikuá'á lo'o, ta ndato'on na ndi'í ña n̄j̄ka'an ñaángel xa'á ra. ¹⁸ Ta ndi'í n̄j̄v̄i na x̄inj̄ so'o t̄o'on ña ndato'on na ndáa ndikachi, n̄aka'nda ní ini nayó'o. ¹⁹ Tá ñaMaría ch̄j̄kaa va'a ña t̄o'on yó'o n̄im̄a ñá, ta n̄akani ní s̄inj̄ ña xa'á ña. ²⁰ Ta saá ndi'í na ndáa ndikachi, kuano'o na, ta k̄j̄sa ká'no na ta k̄j̄sa t̄o'ó na Ndios, chí kúsij̄ ní ini na xa'á ndi'í ña x̄inj̄ na xí'in ndi'í ña x̄inj̄ so'o na. N̄ii k̄j̄'va ndatán yóo ña n̄j̄ka'an ñaángel xí'in na, saá yóo ña.

T̄ajosé xí'in ñaMaría kua'an na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén ña taxi na tikuá'á lo'o Jesús nda'a Ndios

²¹ Tá n̄j̄tondaa k̄j̄v̄i on̄a k̄aku tikuá'á lo'o, ta k̄j̄sa ndivi na costumbre n̄ani circuncisión xí'in ra, ña kúu ña xá'nda na lo'o ñij̄ s̄inj̄ ñat̄ee ra, ta sakunaní na ra Jesús, chí saá n̄j̄ka'an ñaángel xí'in ñaMaría k̄j̄v̄i t̄a'an k̄a ke'e sa'ya ña.

²² Ta n̄j̄tondaa k̄j̄v̄i kasa ndivi t̄ajosé xí'in ñaMaría ña ká'an ndayí Ndios ña n̄j̄taa t̄aMoisés. Ndayí yó'o káchí ña yukia ke'é ña'a xa'á ña k̄aku sa'ya ñá, ta kukomí

ñá yichí k̄j̄'vi tuku ña ve'e ño'o. Ta saá t̄ajosé xí'in ñaMaría ke'e na kua'an na xí'in tikuá'á lo'o Jesús, chí kóni na taxi na ra nda'a Ndios ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén. ²³ Saá chí ndayí Ndios ña n̄j̄taa t̄aMoisés x̄j̄na'á káchí ña si'a: “Ndi'í t̄aváli t̄anq̄o sa'ya n̄j̄v̄i, x̄inj̄ ñó'ó taxi na ra nda'a Ndios”, káchí ndayí. ²⁴ N̄akán k̄īa kua'an na ve'e ño'o ká'no ña soq̄o na kit̄i váli nqo Ndios, chí yóo ink̄a ndayí Ndios ña káchí saá: “N̄j̄v̄i nandá'ví x̄inj̄ ñó'ó soq̄o na on̄j̄ t̄indúlú án on̄j̄ t̄is̄ata nqo Ndios xa'á ña k̄aku sa'ya na”, káchí ndayí Ndios ña n̄j̄taa t̄aMoisés kuyi'a x̄j̄na'á.

²⁵ Ta ñoo Jerusalén, yóo ñii t̄aa n̄ani ra Simeón, t̄aa t̄andaa kúu ra, ta k̄isa t̄o'ó ní ra Ndios, ta yóo N̄im̄a Ndios xí'in ra. Ta t̄aSimeón yóo ink̄a ndayí Ndios ña káchí sak̄aku n̄j̄v̄i naIsrael. ²⁶ Ta N̄im̄a Ndios xa n̄j̄ka'an ña xí'in t̄aSimeón yó'o:

—Qn k̄j̄v̄i yach̄i ún, si'na koni ún Cristo, t̄aa t̄a t̄i'ví Ndios —káchí N̄im̄a Ndios xí'in ra.

²⁷ Ta n̄j̄xaa t̄ajosé xí'in ñaMaría xí'in tikuá'á lo'o Jesús ve'e ño'o ká'no ña kasa ndivi na ña ká'an ndayí Ndios. Ta n̄j̄i k̄j̄v̄i yó'o, N̄im̄a Ndios xa n̄j̄ka'an ña xí'in t̄aSimeón ña k̄o'on ra ve'e ño'o yó'o. ²⁸ Ta saá t̄aSimeón n̄akutá'an ra xí'in na, ta t̄j̄n ra x̄inomi ndaa ra tikuá'á lo'o Jesús, ta k̄j̄x̄á'á ra kisa ká'no ra Ndios, káchí ra saá: ²⁹ Tata, yó'o kúu t̄aKá'no nqo ndi'í ña yóo. Ta vitin va'a taxi ún ña k̄j̄v̄i chí xa yóo va'a inij̄ vitin,

chí xa k̄isa ndivi ún ña n̄j̄ka'an ún xí'in j̄. ³⁰ Xa x̄inj̄ j̄ tikuá'á lo'o yó'o, t̄aa t̄a t̄i'ví ún sak̄aku n̄j̄v̄i ñoyívi yó'o.

³¹ Nqo ndi'í n̄j̄v̄i k̄j̄sa ndivi ún ñava'a.

³² Ndatán yóo ño'o ña ye'e saá yóo tikuá'á lo'o yó'o, chí saná'a ra yich̄i ún nqo n̄j̄v̄i na on̄ vasa kúu naIsrael.

Ta xa'á t̄ayó'o, kanóo s̄ikón ñato'ó naIsrael na kúu na ndik̄on yó'o,

káchí t̄aSimeón xí'in Ndios.

³³ Ta t̄ajosé xí'in ñaMaría n̄aka'nda ini na ndóo na, ña x̄inj̄ so'o na ña n̄j̄ka'an t̄aSimeón xa'á tikuá'á lo'o Jesús. ³⁴ Ta saá t̄aSimeón n̄j̄ka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ndó, ná chindee k̄a ra ndó'ó —káchí ra xí'in na.

Ta n̄j̄ka'an k̄a ra xí'in ñaMaría, si'í tikuá'á lo'o Jesús, káchí ra saá:

—Ndios ch̄j̄ton̄j̄ ra sa'ya ún yó'o kuu ra t̄aa t̄a sak̄aku kua'á ní naIsrael. Ta saá ní, sava naIsrael on̄ kua'a na naki'in va'a na ra, ta nayó'o ndi'í xa'á na. Sa'ya ún yó'o saná'a ra n̄j̄v̄i xa'á Ndios, ta kua'á ní n̄j̄v̄i on̄ kandixa na ra. ³⁵ Ña ké'é n̄j̄v̄i yó'o kúu ña saná'a yukia x̄ani s̄inj̄ na. Ta saá, nana, t̄onda ñii k̄j̄v̄i

* 2:11 T̄o'on “Cristo” kóni káchí ña: T̄aa t̄a t̄i'ví Ndios ña sak̄aku ra n̄j̄v̄i.

tə'vɪ nɪmɑ́ ʉn; ndə́tán xɑ́'nda ña xí'in es-pada, saá kundo'o nɪmɑ́ ʉn, chí kuchuchú ini ʉn xɑ́'ɑ sɑ́'ya ʉn —káchí təSimeón xí'in ñáMaría.

³⁶ Ta ini ve'e ño'o ká'no yó'o yóo ñii ñáprofeta, naní ñá Ana. Ñii sa'ya təFaniel kúu ñá, ta xɪ́ sikuá ñá xɪ́kuu təAser, ta ñaxɪkuɑ́'ɑ ní kúu ñá. Kɪvɪ xɪ́kuu ñá ñálo'o, nɪtonda'a ñá, ta nɪxɪyo ñá xí'in yɪ́ ñá ʉxɑ́ kuɪya, ta saá nɪxi'ɪ ra. ³⁷ Ta ñáAna kɪndɔo kuɑ́an ñá, ta nɪxɪno ñá kɔmɪ sɪkɔ kɔmɪ kuɪya. Ta ndiví ñoó yóo ñá, kɪsa ká'no ñá Ndios, ta ndɑ́ ñii kɪvɪ ɔn vása keta ñá ve'e ño'o. Yóo kɪvɪ ɔn vása xɪxi ñá chí yóo so'on ñá, ká'ɑn ñá xí'in Ndios. ³⁸ Ta kɪxɑɑ́ ñáAna nɔɔ yóo ñáMaría xí'in təJosé xí'in tikuá'á lo'o Jesús, ta nɪkɑ́'ɑn ñá xí'in Ndios:

—Tata Ndios, táxa'vi ʉn, chí tɪ'vɪ ʉn tikuá'á lo'o yó'o kɪxɑɑ́ ra ñoyiví yó'o —káchí ñá.

Ta nɪkɑ́'ɑn ñá xɑ́'ɑ təJosé xí'in ndi'i nɪvi na kúu na ndátí ndí Ndios sakɑ́ku ra nañoo Jerusalén.

ÑáMaría, təJosé xí'in tikuá'á lo'o Jesús kuɑno'o na ñoo Nazaret

³⁹ Kɪvɪ ndi'i kɪsa ndivi na ña ká'ɑn ndayí Ndios ña nɪtaa təMoisés xɪnɑ́'á, ta saá təJosé xí'in ñáMaría xí'in tikuá'á lo'o Jesús nɑ́kɪ'in na kuɑno'o na ñoo Nazaret estado Galilea. ⁴⁰ Ta ñoo yó'o xɑ́'no təlo'o Jesús, ta ñii ñii kuɪya ndɪu ndeé kɑ́ ra. Ta ndɪu ra tə ndíchí ní sɪnɪ, ta Ndios kúsiɪ ní ini ra xɪni ñá'á ra.

Ñayó'o ká'ɑn xɑ́'ɑ kɪvɪ nɪndɔo təlo'o Jesús ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén

⁴¹ Ndi'i saá kuɪya təJosé xí'in ñáMaría xá'ɑn na vɪkɔ Pascua† ñoo Jerusalén. ⁴² Kɪvɪ nɪxɪno təJosé ʉxɪ ɔvɪ kuɪya, ta kee ra kuɑ́an ra xí'in na kɪyo yó'o, chí saá nɪxɪyo costumbre na. ⁴³ Ta kɪvɪ ndi'i vɪkɔ, ta nɑ́kɪ'in na kuɑno'o na, ta nɪndɔo təJosé ñoo Jerusalén, ta ɔn vása ní-xɪnɪ təJosé ní ñáMaría ña nɪndɔo ra. ⁴⁴ Xáni ini na ɑ́n vaxɪ təJosé xí'in inkɑ́ nave'e na ɑ́n vaxɪ ra xí'in inkɑ́ natá'an na, ká'ɑn na. Saá kúu, ta xa nɪya'a ñii kɪvɪ xɪka na kuɑ́an na yɪchɪ, ta saá kɪxɑ́'á na nándukú na ra xí'in ñii ñii nave'e na, xí'in ñii ñii natá'an na. ⁴⁵ Ta ɔn kɔó ra, nɪ-naní'i na. Ta saá ñáMaría xí'in təJosé ndíko na kuɑ́an na ñoo Jerusalén nándukú na ra.

⁴⁶ Tɑ́ndɑ́ kɪvɪ ʉnɪ naní'i na təJosé ve'e ño'o ká'no, yóo ra mɑ́'ñó namaestro na sáná'a ndayí Ndios ña nɪtaa təMoisés xɪnɑ́'á. Xɪnɪ so'o təlo'o Jesús ña ká'ɑn namaestro yó'o, ta ndákɑ́ tɔ'on na ra. ⁴⁷ Ta ndi'i nayó'o nɑ́ka'nda ini na xɪnɪ so'o na ña ká'ɑn təJosé chí vɑ́'a ní sɪnɪ ra, ta

ndíchí ní tɔ'on ndɑ́kuɪn ra. ⁴⁸ Ta kɪxɑɑ́ təJosé xí'in ñáMaría, xɪni na təlo'o Jesús, ta nɑ́ka'nda ini na xɪto na, ta nɪkɑ́'ɑn sɪí ra xí'in ra:

—Təlo'o, ɪndɑ́chun ke'é ʉn saá xí'in ndi? Yívá ʉn xí'in yɪ'ɪ, nɑ́ndukú ndi yó'o, ta ndi'í ní ini ndi xɑ́'ɑ ʉn.

⁴⁹ Ta saá ndɑ́kuɪn təJosé:

—ɪNdɑ́chun nɑ́ndukú ndó yɪ'ɪ? ɪÁn ɔn vása xɪnɪ ndó ndí chíno Yívá ɪ xɪnɪ ñó'ó kasa ndivi'ɪ? —káchí ra.

⁵⁰ Ta ɔn vása ní-kundɑ́ɑ ini na yukɪɑ́ kóni káchí tɔ'on ña nɪkɑ́'ɑn ra xí'in na.

⁵¹ Ta saá kee təJosé ñoo Jerusalén xí'in təJosé xí'in ñáMaría, ta kuɑno'o na ñoo Nazaret. Ta nɑ́xɑɑ́ na kán, ta ndi'í saá kɪvɪ chɪkɑ́ɑ so'o ra ta kɪsa ndivi ra ndi'í ña ká'ɑn yívá ra xí'in sɪí ra. Ta sɪí ra, nɪmɑ́ mɪi ñá chɪkɑ́ɑ vɑ́'a ñá ndi'í ña ndó'o ñá xí'in təJosé. ⁵² Ta xɑ́'no təJosé, ta ndɪu ká'no kɑ́ ra, ta kɪu ndíchí kɑ́ sɪnɪ ra. Ta Ndios xí'in nɪvi kúsiɪ ní ini na xɪni na ra.

3

TəJuan, təɑ tə sɑ́kuchu nɪvi, ká'ɑn ndoso ra

nɔɔ nɪvi xɑ́'ɑ yichɪ Ndios

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Kuɪya xɑ́'ɑn xá'nda chíno tərey Tiberio nɔɔ ndi'í ñoo ña ndá'vi ndaa ñoo Roma, təgobnador Poncio Pilato xá'nda chíno ra nɔɔ nañoo estado Judea, tərey Herodes xá'nda chíno ra nɔɔ nañoo estado Galilea, tərey Felipe, ta kúu ñani təHerodes yó'o, xá'nda chíno ra nɔɔ nañoo estado Iturea xí'in Traconite, ta tərey Lisania xá'nda chíno ra nɔɔ nañoo Abilinia. ² Ta təsutɪ Anás xí'in təsutɪ Caifás kúu tɑ́nɑ́'no nɔɔ ndi'í nasutɪ ñoo Israel. Ta mɪi kuɪya yó'o Ndios nɪkɑ́'ɑn ra xí'in təJuan, tə yóo yukɪ yɪchɪ, tə kúu sɑ́'ya təZacaría. ³ Ta kee təJuan kua'ɑn ra ndi'í saá xɪiña yatin yuta Jordán. Ta nɪkɑ́'ɑn ndoso ra tɔ'on Ndios xí'in nɪvi, káchí ra saá:

—ɔn vása ke'é kɑ́ ndó ña ɔn vɑ́'a, ta nandíko ini ndó xɑ́'ɑ ña ɔn vɑ́'a ke'é ndó ña kasa ká'no ini Ndios xɑ́'ɑ kuɑ́chi ndó, ta saá na'a ndó kuchu ndó —káchí ra, ká'ɑn ra xí'in nɪvi.

⁴ Ta xɑ́'ɑ təJuan yó'o nɪtaa təprofeta Isaiás xɪnɑ́'á, káchí ra saá: Nɔɔ yóo yukɪ yɪchɪ kɑ́'ɑn ndoso ra, káchí ra saá:

“Ná koo tɪ'va ini ndó, saá chí yɑ́chɪ kɪxɑ́ mɪi təKá'no nɔɔ yóo.

Kindaa ndó ña ɔn vɑ́'a sási nɔɔ ndó, ta saá vɑ́'a kuchíno naki'in ndó ra”, káchí təɑ tə koo yukɪ yɪchɪ.

† 2:41 Pascua najudío kána ña ʉxɑ́ kɪvɪ xɑ́'ɑ ña náká'ɑn na ndasaá Ndios sakɑ́ku ra naxɪ́ sikuá na nɔɔ nañoo Egipto kuɪya xɪnɑ́'á.

⁵ “Saá chi vaxi kivi tá ndi'i nqo kóno nduu ndaa ña,

ta ndi'i yuku nduu ña yoso.

Ndi'i yichi yakua nduu ndakú ña,

ta ndi'i yichi yuu ní, ndundii ña, ta nduva'a ña.

⁶ Ta ndi'i nivi ñoyivi yó'o koni na yu kúu tã ti'vi Ndios ña sakaku ra na”,

káchí tɔ'on Ndios ña ñataa tãsaías xina'a.

⁷ Ta ku'a ní nivi ñixaã na nqo yóo tãJuan, chi kóni na sakucha ra na, ta ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—ñNdó'ó, sa'ya kqo xati kúu ndó! ÇYu kúu na ñika'an xí'in ndó kuchu ndó, ta saá sakaku xí'in mji ndó ña on saxo'vi Ndios ndó'ó kivi ña vaxi? ⁸ Tá ndixa ñandikó ini ndó ta kóni ndó kɔ'on ndó yichí Ndios, ta xini ñó'ó kasa ndivi ndó chiño va'a ndatán kóni Ndios. Saá chi on vá'a kani sijní ndó ndí xa'a ña kúu ndó sa'ya ñani síkuá tãAbraham, Ndios sakaku ra ndó'ó. Ta ká'an xí'in ndó, Ndios kúchiño ra ndasa ra yuu yó'o nivi na nduu sa'ya ñani síkuá tãAbraham. ⁹ Ta nivi na on vása kasa ndivi ña kóni Ndios, ndatán yóo yiton tón kóon kuj'i on vá'a nda'a, saá yóo na nqo Ndios. Ta Ndios xa yóo ti'va ra xí'in yáchá sijní ña ka'nda ra ndi'i yiton tón on vása kóon kuj'i va'a nda'a, ta ka'nda ra nó, ta taan ra nó kqo nó nqo xixi ño'o —káchí tãJuan, ká'an ra xí'in na.

¹⁰ Ta saá ñindaqã tɔ'on na tãJuan:

—ÇYukia va'a xini ñó'ó ke'é ndi ña on xo'vi ndi saá? —káchí na.

¹¹ Ta ndakuijn tãJuan, ñika'an ra:

—Tá yóo ñii tã, ta kómi ra ovi tikotq, ta xini ñó'ó taxi ra ñii tikotq nda'a tã tã on kqo ndã ñii tikotq kómi. Tá yóo ña xixi ñii tã, ta xini ñó'ó taxi ra ña kuxu tã tã on kqo ñaxixi —káchí tãJuan xí'in na.

¹² Ta sava nivi na káya sj'un nqo nagobierno ñoo Roma kixaã na nqo tãJuan chi kóni na sakucha ra na, ta ñika'an ra xí'in ra:

—Maestro, Çyukia va'a xini ñó'ó kasa ndivi ndi?

¹³ Ta ndakuijn ra:

—On sandá'vi ndó nivi, ta kuiti naki'in ndó sj'un ña káchí nagobierno xí'in ndó.

¹⁴ Ta sava natropa kixaã na ñindaqã tɔ'on na ra:

—Ta mji ndi, Çyukia va'a xini ñó'ó kasa ndivi ndi?

Ta ndakuijn tãJuan, ñika'an ra xí'in na:

—On kasa kui'ná ndó sj'un inka nivi, ta on ka'an ndó ñavatá xa'a na. On ka'an kuáchí ndó xa'a ya'vi ndó, ta kusij ní ini ndó xí'in ña chá'vi na ndó'ó xa'a chiño ké'é ndó —káchí tãJuan xí'in na.

¹⁵ Ta ku'a ní nivi ndáti na ña kixaã Cristo, tã tã ti'vi Ndios ña sakaku ra na,

ta xáni ini na saá: “ÇAn on sivi mji tãJuan kúu ra?” ¹⁶ Ta tãJuan ñika'an ra xí'in na:

—Yi'j sákuchu j ndó'ó xí'in takuii, ta sãta yi'j vaxi ñii tã tã ndeé kã nqo yi'j. Ta yi'j kúu tã kisa chiño kuiti nqo ra. Ta tã ndeé kã nqo'j vaxi sãta'j, ta sakucha ra ndó'ó xí'in mji Nima Ndios, ña yóo ndatán yóo ño'o xixi. ¹⁷ Xa yóo ti'va ra kasa nani ra xa'a kuachi nivi, ta ke'é ra xí'in nivi ndatán ké'é nivi xí'in ndikjn trigo ña xa'nda na ta saxixin na ña. Saá chi tayó'o nata'vi ra nivi na va'a nqo na on vá'a. Ta taxi va'a ra nivi na va'a ña kundqo na ve'e ra, ta taan ra nivi na on vá'a nqo xixi ño'o, ta ndã ñii kivi on ndã'va ño'o yó'o.

¹⁸ Ta xí'in ku'a ní tɔ'on ndíchi, ndatɔ'on tãJuan xí'in nivi ña ñandikó ini na, ta saá tuku ñika'an ndoso ra tɔ'on va'a xa'a Ndios xí'in na. ¹⁹ Ta xa'a tarey Herodes, ñika'an tãJuan, káchí ra saá: “On vá'a ke'é tarey Herodes, chi tonda'a ra xí'in ñásí'i ñani mji ra taFelipe”, káchí ra, ñika'an ra nqo nivi. Ta tãJuan ñika'an kã ra xa'a ku'a ní inka ña on vá'a ke'é tãHerodes yó'o. ²⁰ Ta xí'in ndi'í ña on vá'a yó'o, tãHerodes ke'é kã ra inka ña on vá'a ní kã ña çjkaa ra tãJuan ini ve'e kã.

Ñayó'o ká'an xa'a tãJuan kivi sákuchu ra tãJesús

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Ta kivi tã'an kunakaã tãJuan ini ve'e kã, ta sákuchu ra ku'a ní nivi. Ta saá sákuchu ra tãJesús. Tá ká'an kã tãJesús xí'in Ndios, ta ñixqna ñoyivi ñino nqo ra, ²² ta vaxi noo Nima Ndios. Ndatán ná'a tãsaata vaxi noo ri, saá kxi noo ña, ta xikanáo ña nqo ñindichi tãJesús. Ta nivi na ndóo yu'u yuta xini sq'o na tɔ'on Ndios ñika'an ra ndã ñoyivi ñino, káchí ra si'a:

—Yó'o kúu Sa'ya'j, tã k'ivi ní ini xini'j, ta kúsi'j ní ini xini'j yó'o —káchí Ndios.

Tɔ'on yó'o ká'an yu kúu naxii síkuá tãJesús

(Mt. 1:1-17)

²³ Tá ñixjno tãJesús oqo uxu kuiya, ta kixá'a ra sáná'a ra nivi. Xáni ini nivi ndí sa'ya tãJosé kúu ra. Ta tãJosé kúu sa'ya tãElí. ²⁴ Ta tãElí kúu sa'ya tãMatat, ta tãMatat kúu sa'ya tãLeví, ta tãLeví kúu sa'ya tãMelqui, ta tãMelqui kúu sa'ya tãJana, tãJana kúu sa'ya tãJosé. ²⁵ TãJosé kúu sa'ya tãMatatias, tãMatatias kúu sa'ya tãAmós, tãAmós kúu sa'ya tãNahum, tãNahum kúu sa'ya tãEslí, tãEslí kúu sa'ya tãNagai. ²⁶ TãNagai kúu sa'ya tãMaat, tãMaat kúu sa'ya tãMatatias, tãMatatias kúu sa'ya tãSemei, tãSemei kúu sa'ya tãJosé, tãJosé kúu sa'ya tãJudá. ²⁷ TãJudá kúu sa'ya tãJoana, tãJoana kúu sa'ya tãResa, tãResa kúu sa'ya tãZorobabel, tãZorobabel

kúu sa'ya taSalatiel, taSalatiel kúu sa'ya taNeri. ²⁸ TaNeri kúu sa'ya taMelqui, taMelqui kúu sa'ya taAdi, taAdi kúu sa'ya taCosam, taCosam kúu sa'ya taElmodam, taElmodam kúu sa'ya taEr. ²⁹ TaEr kúu sa'ya taJosué, taJosué kúu sa'ya taEliezer, taEliezer kúu sa'ya taJorim, taJorim kúu sa'ya taMatat, taMatat kúu sa'ya taLeví. ³⁰ TaLeví kúu sa'ya taSimeón, taSimeón kúu sa'ya taJudá, taJudá kúu sa'ya taJosé, taJosé kúu sa'ya taJonán, taJonán kúu sa'ya taEliaguim. ³¹ TaEliaguim kúu sa'ya taMelea, taMelea kúu sa'ya taMainán, taMainán kúu sa'ya taMatata, taMatata kúu sa'ya taNatán. ³² TaNatán kúu sa'ya taDavid, taDavid kúu sa'ya taIsaí, taIsaí kúu sa'ya taObed, taObed kúu sa'ya taBooz, taBooz kúu sa'ya taSalmón, taSalmón kúu sa'ya taNaasón. ³³ TaNaasón kúu sa'ya taAminadab, taAminadab kúu sa'ya taAram, taAram kúu sa'ya taEsrom, taEsrom kúu sa'ya taFares, taFares kúu sa'ya taJudá. ³⁴ TaJudá kúu sa'ya taJacob, taJacob kúu sa'ya taIsaac, taIsaac kúu sa'ya taAbraham, taAbraham kúu sa'ya taTaré, taTaré kúu sa'ya taNacor. ³⁵ TaNacor kúu sa'ya taSerug, taSerug kúu sa'ya taRagau, taRagau kúu sa'ya taPeleg, taPeleg kúu sa'ya taHeber, taHeber kúu sa'ya taSala. ³⁶ TaSala kúu sa'ya taCainán, taCainán kúu sa'ya taArfaxad, taArfaxad kúu sa'ya taSem, taSem kúu sa'ya taNoé, taNoé kúu sa'ya taLamec. ³⁷ TaLamec kúu sa'ya taMatusalén, taMatusalén kúu sa'ya taEnoc, taEnoc kúu sa'ya taJared, taJared kúu sa'ya taMahalaleel, taMahalaleel kúu sa'ya taCainán. ³⁸ TaCainán kúu sa'ya taEnós, taEnós kúu sa'ya taSet, taSet kúu sa'ya taAdán, taAdán kúu sa'ya Ndios.

4

*Nayó'o ká'án xa'a tafesús
kivi nánimá ndiva'a ká'no xito ndoso ña ra
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)*

¹ Ta nímá tafesús chútú ní ña xí'in ndeę Nímá Ndios, ta kee ra yuta Jordán, ta Nímá Ndios njika'an ña xí'in ra ko'on ra noę yóo yuku yichí. ² Ta ovi siko kivi yóo tafesús yuku yichí, ta nánimá ndiva'a ká'no xito ndoso ña ra, chí kóni ña sandá'vi ña ra. Ta ndá lo'o ọn vása ní-xixi tafesús, chí nixiyo so'on ra ovi siko kivi, ta saá xí'í ní ra soko. ³ Ta kixaa nánimá ndiva'a ká'no noę ra ña koto ndoso ña ra, ta njika'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta va'a ka'nda chiño ún noę yuu ña ndóo yó'o ná nduu ña sítá va'a —káchí ña xí'in tafesús.

⁴ Ta ndakuijn tafesús, káchí ra saá xí'in nánimá ndiva'a:

—Tọ'on Ndios káchí ña saá: “Ọn sivi nina ña xixi nivi kúu ña xinjí ñó'ó kutaku na. Ta xinjí ñó'ó kandixa va'a na tọ'on Ndios, ta saá kutaku na”, káchí tọ'on Ndios —káchí tafesús xí'in nánimá ndiva'a.

⁵ Ta saá nánimá ndiva'a ká'no njika'an ña xí'in tafesús ko'on ra xí'in ña, ta ndaa na ñii yuku sikon ní, ta ñandiva'a saná'a ña ra ndi'i ñoo ña yóo ñoyivi yó'o, ⁶ ta njika'an nánimá ndiva'a xí'in tafesús, káchí ña saá:

—Taxi j ndayí nda'a ún kuu ún taká'no noę ndi'i ñoyivi yó'o, ta taxi ndi'i ñakuiká xí'in ndi'i ñava'a nda'a ún. Saá chí ña'a mji kúu ndi'i ña, ta yóo yichí taxi ña nda'a nivi na káchí ini mji xini. ⁷ Tá kuxití ún noę j, ta kasa tọ'ó ún yí'j, ta taxi ndi'i ña kómíj nda'a ún —káchí nánimá ndiva'a xí'in tafesús.

⁸ Ta tafesús ndakuijn ra, njika'an ra xí'in ña:

—jKuta'a ún noę j, yó'ó, nánimá ndiva'a ká'no Satanás! Chí káchí tọ'on Ndios saá: “Ndasaá kuiti Ndios kasa tọ'ó yó, ta kasa ndivi yó chiño ra, ta ọn kasa tọ'ó yó, ní ọn kasa ndivi yó chiño inká na”, káchí tọ'on Ndios —saá njika'an tafesús xí'in nánimá ndiva'a.

⁹ Ta saá nánimá ndiva'a ká'no njika'an ña xí'in tafesús ko'on ra xí'in ña, ta njxaa na yíta na sijní torre ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ta njika'an nánimá ndiva'a xí'in ra:

—Tá ndixa Sa'ya Ndios kúu ún, ta sakana xí'in mji ún nda nino, ¹⁰ chí saá káchí tọ'on Ndios:

Ndios ti'vi ra ángel ña chindee na yó'ó ta kundaa va'a na yó'ó.

¹¹ Ta naángel natiin na yó'ó kanóo ún noę nda'a na,

koęo nakava ún noę yuu, ta takué'e ún, káchí tọ'on Ndios —káchí nánimá ndiva'a xí'in tafesús.

¹² Ta ndakuijn tafesús:

—Saá tuku káchí tọ'on Ndios: “Ọn va'a koto ndoso yó Ndios” —káchí tafesús.

¹³ Ta ndi'i xito ndoso nánimá ndiva'a tafesús, ta kee ña ku'a'an ña, ta ndati ña inká kivi ña ndikó ña koto ndoso ña ra.

Tafesús kixá'a ra kisa ndivi ra chiño Ndios

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ Ta saá ndikó tafesús ku'a'an ra, ta naxaa ra estado Galilea, ta ndeę Nímá Ndios yóo ña xí'in ra. Ta nixitá ní'no tọ'on xa'a ra ñii ñii ñoo. ¹⁵ Ta tafesús saná'a ra nivi na nákutá'an ku'a'a ní ve'e ño'o sinagoga ña yóo estado Galilea yó'o. Ta ndi'i nivi na xinjí so'o ña ká'an ra, va'a ní ká'an na xa'a ra.

*TaJesús naxaaq ra ñoo Nazaret**(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)*

¹⁶ Ta taJesús naxaaq ra ñoo Nazaret noq xa'no ra. Ta ndi'i saá kivi yij ña nákindée najudío xa'an ra ve'e ño'o sinagoga. Ta saá ñii kivi yij, ñakundichi ra ña ka'vi ra to'on Ndios noq inká nivi na ñakutá'an ve'e ño'o yó'o. ¹⁷ Ta taxa na nda'a ra to'on Ndios ña ñitaa taprofeta Isaías xina'á. Ta taJesús ñandika ra ña, ta ñani'ra noq ká'an ña saá:

¹⁸ Nima Ndios yoo ña xí'in j, ta ñakaxin ña yij vaxij ña ndato'on j to'on va'a xí'in nandá'vi.

Ti'vi ña yij ña sandúva'a j nivi na tá'vi nima.

Ta ti'vi ña yij vaxij saña j na nó'ni ndaa xí'in kuachi na.

Ti'vi ña yij sanda'a j nduchú noq nakuáá, ña va'a koto na, ta sakaku j nivi na xó'vi noq ña sáxo'vi ña'á.

¹⁹ Ta ti'vi ña yij vaxij ka'an ndoso j xí'in nivi ndí vitin ñitondaa kivi Ndios chindee ra na, káchi to'on Ndios ña ñitaa taIsaías ña ka'vi taJesús.

²⁰ Ta saá ñakasi taJesús tutu yó'o, ta ñataxi ra nda'a ta xika chiño noq ve'e ño'o sinagoga, ta xikoo ra, ta ndi'i nivi ndati na, xito na noq taJesús. ²¹ Ta kixá'á taJesús ká'an ra xí'in na, káchi ra saá:

—Mji kivi vitin, Ndios xa kisa ndivi ra to'on ra ña xinj so'o ndó ka'vi —káchi taJesús xí'in na.

²² Ta ndi'i nivi va'a ní ká'an na xa'a ra. Ta ñaka'nda ini na ndoo na, chi va'a ní ká'an ra. Ta ñindaqa to'on tá'an na:

—¿An on sivi sa'ya taJosé kúu tayó'o? jNdachun va'a ní xinj ra! —káchi na.

²³ Ta saá ñaka'an taJesús xí'in na:

—Kúndaqa inj ndí kóni ndó ka'an ndó xí'in j: “Ndotor, kasa tañan xí'in mji ún.” Saá chi xinj so'o ndó xa'a ñava'a ke'é j ñoo Capernaum, ta vitin kóni ndó ña ñii k'va saá ke'é j ñava'a ñoo j yó'o —káchi ra xí'in na.

²⁴ Ta saá ñaka'an ka ra xí'in na, káchi ra saá:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndá ñii taprofeta, on vása náki'in va'a na ra ñoo mji ra. ²⁵ Naká'an ndó to'on Ndios xa'a taprofeta Elías, ta ta ñaka'an ndoso to'on Ndios xina'á. Kivi ñixika taEliás ñoyivi yó'o, ta Ndios ke'é ra ña on vása ní-koon sa'vi unj kuyá sava, ta ndi'i nivi ndeé ní ñixi'j na so'ko. ²⁶ Tá mií saá ñoo Israel ñixiyo kuá'a ní náña'a nandá'vi, ná ñixi'j yij. Ta saá ni, Ndios on vása ní-ti'vi ra taEliás ko'on ra ndá ñii ve'e náña'a yó'o ná táku ñoo Israel ña nataxi ná ñaxixi nda'a ra. Ta ñii ñoo xiká ñani Sarepta,

ña nákaa noq ño'o ñani Sidón, kúu ñoo noq ti'vi Ndios taEliás kuá'an ra koo ra ve'e ñii ña'a ndá'vi ña ñixi'j yij. ²⁷ Ta inká kuyá xina'á taprofeta Eliseo ñika'an ndoso ra to'on Ndios xí'in nivi, ta ñixiyo kuá'a ní naIsrael na xindee ní ndó'o ku'e tá'yí ñani ña lepra. Ta Ndios on vása ní-sanda'a ra ndá ñii nivi ñaño Israel na xikomí ku'e lepra, ta Ndios sanda'a ra ñii laá taNaamán, ta taño Siria xikuu ra. Tayó'o on sivi taIsrael xikuu ra, ta tayó'o kúu ta sanda'a Ndios —káchi taJesús xí'in na.

²⁸ Tá nivi na ndoo ve'e ño'o sinagoga ñoo Nazaret xinj so'o na to'on ña ñaka'an taJesús, ta ñisaa ní na xini na ra. ²⁹ Saá ñakuuta na, ta tin na ra, ta tava na ra noq ñoo, ta kuá'an na xí'in ra ñii xikí síkón. Saá chi kóni na sakana na ra ndá ñin noq kóno. ³⁰ Ta on vása ní-kuchiño na sakana na ra, chi taJesús ñiya'a ra ma'ño na, ta ñaki'in ra kuá'an ra.

*TaJesús ñakutá'an ra xí'in ñii taq ta kómí nima ndiva'a**(Mr. 1:21-28)*

³¹ Ta ñaxaa taJesús ñoo Capernaum es-tado Galilea, ta kindoo ra yó'o. Ta ndi'i saá kivi yij ña nákindée najudío, kí'vi ra ve'e ño'o sinagoga, ta sáná'a ra nivi. ³² Ta ñaka'nda ini nivi xinj so'o na ña ká'an ra, chi sáná'a ra na ndatán sáná'a ñii taq ta kómí ndayí.

³³ Ta ve'e ño'o sinagoga yó'o yoo ñii taq ta kómí nima ndiva'a, ta ñii ndeé ní ñika'an ñandiva'a, káchi ña saá:

³⁴ —Yó'o kúu taJesús taño Nazaret, ta, ¿ndachun sándi'ún ndi'j? ¿An xa kixaa ún sandi'ún xa'a ndi vitin? Xinj va'a j yu kúu ún, yó'o kúu Ta taYij ta kixi noq Ndios —káchi ña xí'in taJesús.

³⁵ Ta saá ñaka'an taJesús xí'in ñandiva'a, káchi ra saá:

—¡Kasi yu'ún ta saña ún tayó'o!

Ta nima ndiva'a sanakava ña ta ndeé ndó'o ndá noq ño'o, noq ndi'i nivi. Ta saá saña ña ra, ta ndá lo'on vása ní-sataku'e ña ra. ³⁶ Ta ndi'i nivi na ndoo, ñaka'nda ini na xini na ñayó'o, ta ñindaqa to'on xí'in tá'an mji na:

—¿Yukia yó'o? ¡Saá chi kómí ra ndeé xí'in ndayí, ta xá'nda chiño na noq nima ndiva'a, ta kisa ndivi ña ña ká'an ra! —káchi na.

³⁷ Ta kama ní ñixitá ní'nó to'on xa'a taJesús ndi'i ñoo ña ñó'o yatin.

*Ñayó'o ká'an xa'a taJesús kivi sanda'a ra**ña'a ñasiso taSimón**(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)*

³⁸ Ta kee taJesús ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta ñaki'in ra ku'a'an ra ve'e taSimón* ta ñxa'a ra ve'e tayó'o. Ta ña'a ñásiso taSimón ndeé ní ndó'o ñá kua'e' ka'ni. Ta ñndukú na ñava'a noo taJesús chindee ra ñá. ³⁹ Ta saá taJesús ñitondaa yatin ra noo kándú'u ñá, ta kixá'a ra xá'nda chiño ra noo kua'e' ña saña ña ñáyó'o. Ta xandikon saña kua'e' xí'in ñá, ta nduvva'a ñá. Ta ndakoo ñá, ta kixá'a ñá kisa ndivi ñá ña kuxu na.

TaJesús sánda'a ra ku'a'q ní na ndeé ndó'o

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Tá xikuua ñiketá ño'o, ta ku'a'q ní ñivi ku'a'an na xí'in natá'an na, na ndeé ndó'o, ta ñxa'a na noo taJesús. Ta taJesús ñitondaa nda'a ra ñii ñii na, ta sandúvva'a ra na. ⁴¹ Ta tava ra ku'a'q ní níma ndiva'a xikomí sava na. Tá kee níma ndiva'a ñivi, ta xí'in to'on ndason ñika'an ña xí'in taJesús, káchí ña saá:

—Yó'ó kúu Sa'ya Ndios —káchí ña.

Ta taJesús on vása ní-taxi ra ka'an ka ñanimá ndiva'a, chi xini ña Cristo kúu ra.

TaJesús ká'qan ndoso ra to'on Ndios ku'a'q ní ñoo estado Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴² Tá ñitivi inka kivi, kee taJesús ku'a'an ra ñii xiiña noo on koó ñivi. Ta ku'a'q ní ñivi kee na ku'a'an na ndudukú na ra. Ta ñxa'a na noo taJesús, ta on xini na taxi na kee ra ko'on ra inka ñoo. ⁴³ Ta ñika'an taJesús xí'in na:

—Xini ñó'ó ka'an ndoso j to'on ñava'a xa'a yichí Ndios noo ñivi na inka ñoo, chi xa'a ñáyó'o Ndios ti'vi ra yi'j vaxi j ñoyivi yó'o —káchí ra xí'in na.

⁴⁴ Ta saá taJesús kee ra ku'a'an ra ku'a'q ní ve'e ño'o sinagoga estado Galilea, ta ká'an ndoso ra to'on Ndios noo ñivi.

5

Ñayó'o ká'qan xa'a taJesús kivi kana ra nataa ña kundikon na ra

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Ñii kivi ñindichi taJesús yu'u mjni ká'no ñani Genesaret.* Ta ku'a'q ní ñivi vaxi ta'a na noo ra, chi kóni na konj so'o na to'on Ndios. ² Ta taJesús xini na ovi tón barco yita nó yu'u mjni chi xa noo nataa na táva tiaká, ta kixá'a na nákata na ñono na yu'u takuii. ³ Ta taJesús ndaa ra ñii tón barco, tón barco taSimón kúu nó. Saá ndukú taJesús ña sakuta'a lo'o ka ra nó ma'ño takuii. Ta xikoo taJesús ini tón barco yó'o, ta kixá'a ra sáná'a ra ñivi na

yu'u takuii. ⁴ Tá ndi'i ñika'an ra xí'in nayó'o, ta ñika'an ra xí'in taSimón:

—Vitin va'a sakuta'a ún tón barco noo kóno va'a takuii yó'o, ta sakana ni'ni ndó ñono ña ná kak'o'on tiaká —káchí taJesús xí'in ra.

⁵ Ta ndakuijn taSimón, káchí ra saá:

—Tata Maestro, xa ñikisa chiño ndi ñii ñoo, ta nda ñii tiaká on vása ní-tava ndi. Ta vitin tuku sakana ni'ni ndi ñono, chi saá xa'nda chiño ún noo ndi.

⁶ Ta sakana ni'ni na ñono ini takuii, ta ku'a'q ní tiaká ñikako'on. Njchútú ndaa rí ini ñono, tãnda kixá'a ña tá'nda ña xí'in ña veé ní tiaká. ⁷ Ta xí'in ndaa na kana na natá'an na, na ñó'o ini inka tón barco, ña kixi na chindee ña'a na. Ta saá kixaa nayó'o, ta sakutú na ovi tón barco xí'in tiaká. Ta chútú ndaa tón barco, ta ña veé ní ndiso nó kixá'a nó ku'an ketá nó ini takuii. ⁸ Tá xini taSimón ña chútú ndaa tón barco, ta xikuxití ra noo taJesús, ta ñika'an ra xí'in ra:

—Yi'j kúu tãa ta kómí ku'achi, ta yó'ó kúu tayi. Ñakan on vása kómí j yichí kutá'an j xí'in ún —káchí taSimón xí'in taJesús.

⁹ Chi taSimón yó'o xí'in natá'an ra, ñaka'nda ini na ta ñyi'vi na ña xito na chútú ndaa tón barco xí'in tiaká. ¹⁰ Ta ñii saá ñyi'vi ovi sa'ya taZebedeo, ñani na Jacobo xí'in Juan, ta ñii káchí kisa chiño na xí'in taSimón, ta unj tãa yó'o kúu ta xí'in yiton tón barco. Ta ñika'an taJesús xí'in taSimón:

—On kuyi'vi ún. Saá chi vitin kixá'a ún inka chiño, ña kúu ña nakaya ún ñivi kundikon na yichí Ndios —káchí taJesús xí'in taSimón.

¹¹ Ta saá natava na tón barco nda noo yichí yu'u mjni, ta sandakoo na ndi'i ña kómí na, ta xikundikon na ku'a'an na sãta taJesús.

Ñayó'o ká'qan xa'a taJesús kivi sanda'a ra

ñii tãa ta ndeé ndó'o kua'e' tá'yí

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² Ñii kivi yoo taJesús ñii ñoo, ta kixaa ñii tãa ndeé ní ndó'o ra kua'e' tá'yí ña ñani lepra. Tá xini ra taJesús, ta kixaa ra noo ra, ta xikuxití ra nda chindú'u ra tã'ya ra noo ño'o, ta xaku ndá'vi ra noo taJesús, káchí ra saá:

—Tata, tá kóni ún, ta sanda'a ún yi'j noo kua'e' ña ndó'o j —káchí ra xí'in taJesús.

¹³ Ta taJesús chinoo ra nda'a ra sqko tayó'o, ta ñika'an ra:

—Kóni j chindee j yó'o. jNda'a ún! —káchí ra xí'in ra.

* 4:38 Inka kivi ñani taSimón kúu Pedro.

* 5:1 Inka kivi ñani mjni Genesaret kúu mjni Galilea.

Ta xandikɔn saña ku'e'e tá'yí xí'in ra, ta ndu'va'a ra. ¹⁴ Ta tajesús xá'nda chiño ra nɔɔ ra, káchí ra saá:

—On ndato'on ún xí'in nda ñii n̄vi. Ta vitin ko'ɔn ún nɔɔ tasutɔ ná koto ra yó'o ña kundaɔ ini ra xa n̄nda'a ún. Ta kuni'ún ndi'ún ñasókó ña xá'nda chiño ndayí Ndios ña n̄taa taMoisés, ta taxi ún ñayó'o nda'a Ndios ña kundaɔ ini n̄vi xa n̄nda'a ún —káchí tajesús xí'in ra.

¹⁵ Ta n̄x̄itá n̄'no' tɔ'on xá'a ña ke'e tajesús, ta ku'a'a ní n̄vi ku'a'an na nakutá'an na nɔɔ tajesús ña koni sɔ'o na tɔ'on ña ká'an ra, ta kóni na sanda'a ra na nɔɔ ndi'i ku'e'e ndó'o na. ¹⁶ Ta ku'a'a ní yichj tajesús xá'an ra ñii xiiña nɔɔ ɔn ko'ɔ n̄vi, ña ka'an ra xí'in Ndios.

Ñayó'o ká'an xá'a tajesús kivi sanda'a ra ta ɔn kivi kanda

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Ñii kivi tajesús sáná'a ra n̄vi, ta ndóo sava nafariseo xí'in inka na sáná'a ndayí Ndios ña n̄taa taMoisés x̄ina'á. K̄ixi sava nayó'o ku'a'a ñoo estado Galilea, ta sava na k̄ixi ñoo Jerusalén xí'in inka ku'a'a ñoo estado Judea. Ta ndóo na x̄ini sɔ'o na ña ká'an tajesús, ta ndee Ndios yóo xí'in ra ña sanda'a ra n̄vi. ¹⁸ Ta vaxi komj t̄aa ñisokó na ñii x̄ito nɔɔ kánóo ñii t̄aa ta ɔn kivi kanda, ta k̄ixaa na ve'e nɔɔ yóo tajesús. Ndúkú na k̄i'vi na xí'in t̄aa ɔn kivi kanda ini ve'e yó'o, chi kóni na chindú'u na ra nɔɔ tajesús ña sanda'a ña'á ra. ¹⁹ Ta chútú ndaa n̄vi, ta n̄-kuchiño k̄i'vi na xí'in x̄ito nɔɔ kánóo t̄aa ɔn kivi kanda. Ta saá ndaa na s̄inj ve'e, ndiso na x̄ito nɔɔ kánóo ra, ta k̄inda na sava chíyó ña n̄x̄ona ñii yavi nɔɔ kúchiño sanoo na t̄ayó'o nɔɔ tajesús. ²⁰ Tá tajesús x̄ini ra komj t̄aa yó'o kándixa na ndi kúnde'e ra sanda'a ra t̄atá'an na, ta n̄ka'an ra xí'in t̄aa nde'e ndó'o, káchí ra saá:

—Ñani, vitin xa k̄isa ká'no ini'j xá'a ku'a'chi ún —káchí tajesús xí'in ra.

²¹ Ta nafariseo xí'in inka na sáná'a ndayí Ndios x̄inj sɔ'o na ña n̄ka'an tajesús, ta k̄ixá'a na xáni s̄inj na saá: “¿Nda' ndayí kómí t̄ayó'o ká'an ra saá? ¿Án xáni ini ra m̄ji ra kúu Ndios? Chi kúndaɔ ini yó ndi ñii laá Ndios kómí ndayí kasa ká'no ini ra xá'a ku'a'chi n̄vi”, xáni s̄inj na.

²² Ta tajesús x̄inj ra yukia xáni s̄inj nayó'o, ta n̄ka'an ra xí'in na:

—¿Ndachun xáni s̄inj ndó ña ɔn vá'a yó'o? ²³ ¿Yukia yɔ'v̄i ka ka'an j̄ xí'in t̄aa ɔn kivi kanda? ¿Án yɔ'v̄i ka ka'an j̄ xí'in ra ña ndoo ku'a'chi ra? ¿Án yɔ'v̄i ka ka'an j̄ xí'in ra ña nakundichi ra ta ko'ɔn xá'a ra?

²⁴ Ta vitin sanda'a j̄ t̄ayó'o, ta saá kundaɔ ini ndó'o ndi yí'j kúu t̄aa kómí ndayí Ndios ñoyivi yó'o ña nakata j̄ ku'a'chi n̄vi.

Ta saá n̄ka'an ra xí'in t̄aa nde'e ndó'o yó'o:

—Nakundichi ún ta ná kuiso ún x̄ito ún, ta no'ɔ ún vitin —káchí tajesús xí'in ra.

²⁵ Ta saá nɔɔ ndi'i n̄vi na yíta yó'o, xandikɔn ñakundichi t̄ayó'o, ta ñakusokó ra x̄ito ra, ta ñaki'in ra yichj kuano'ɔ ra ve'e ra. Ta kisa ká'no ní ra Ndios chi nda'a ra. ²⁶ Ndi'i n̄vi ñaka'nda ní ini na, ta kisa ká'no na Ndios. Ta k̄ixá'a na yí'vi ní na, ká'an na:

—j̄Ndachun ñava'a ní x̄ini ndj kivi vitin! —káchí na.

Ñayó'o ká'an xá'a tajesús kivi kana ra tqLevi

ña kundikɔn ra s̄at̄a ra (inka kivi n̄ani tqLevi kúu Mateo)

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ Ta saá tajesús kee ra ku'a'an ra, ta x̄ini ra ñii t̄aa n̄ani ra Levi, yóo ra kisa chiño ra nɔɔ káya ra s̄i'ún xá'a nagobierno ñoo Roma. Ta n̄ka'an tajesús xí'in t̄aLevi, káchí ra saá:

—Na'a kundikɔn ún s̄at̄a j̄ —káchí ra xí'in ra.

²⁸ Ta t̄aLevi sandakoo ra ndi'i ña kómí ra, ta ñakundichi ra, ta ku'a'an ra s̄at̄a tajesús.

²⁹ Ta saá t̄aLevi k̄isa ndivi ra ñii vikɔ ká'no ve'e ra xá'a tajesús. Ta ku'a'a ní na káya s̄i'ún xá'a nagobierno xí'in ku'a'a ní inka na kánóo tɔ'on ña ɔn vá'a xá'a, n̄ix̄ijo na ve'e yó'o x̄ixi na xí'in tajesús. ³⁰ Ta nafariseo xí'in na sáná'a ndayí Ndios, x̄ini na yu kúu n̄vi ndóo x̄ixi xí'in tajesús. Ta saá n̄ka'an na xí'in naxika xí'in tajesús si'a:

—On vása va'a ñayó'o. ¿Ndachun x̄ixi ndó xí'in n̄vi na káya s̄i'ún xá'a nagobierno, xí'in inka na kánóo tɔ'on ña ɔn vá'a xá'a? —káchí na.

³¹ Ta saá n̄ka'an tajesús xí'in na:

—N̄vi na ɔn vása nde'e ndó'o, ɔn vása x̄inj ñó'o nayó'o na kasa t̄at̄an ña'á, ta n̄vi na nde'e ndó'o kúu na x̄inj ñó'o kutátan.

³² ɔn s̄ivi xá'a n̄vi va'a kúu ña k̄ixaa j̄ ñoyivi yó'o. Ta xá'a n̄vi na ɔn vá'a kúu ña k̄ixaa j̄, ta kana j̄ na ña nandikɔ ini na ta kundikɔn na yichj Ndios —káchí tajesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xá'a ña yóo so'on n̄vi

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Ta n̄ka'an n̄vi xí'in tajesús:

—Ku'a'a ní yichj na ndikɔn s̄at̄a t̄aJuan yóo so'on na, ta ká'an na xí'in Ndios, ta ñii k̄i'va saá yóo nafariseo. Ta naxika xí'in m̄ji ún, j̄ndachun nda' ñii kivi ɔn vása yóo so'on na? —káchí na.

³⁴ Ta ndakuijn tajesús, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii t̄aa t̄aa tonda'a, ta ndi'i n̄vi na yóo vikɔ tonda'a yó'o x̄ixi na, ta ɔn kivi koo so'on na, saá chi yóo ka t̄ayó'o xí'in na.

³⁵ Ta kɔvɔ ɲa vaxi, ɔn koo ka ra xi'in na. Ta saá kɔvɔ koo so'on na.

³⁶ Ta saá ndaɔ'on taJesús ɔvɔ cuento ɲa saná'a ra na, káchí ra saá:

—Tá yoo ɲii tikoto ɲa yatá, ta ndá ɲii nɔvi ɔn ka'nda na tikoto xáá ɲa sanda'a na ɲoɔ tikoto yatá. Saá chi tikoto ɲa xáá ndi'i xá'a ɲa, ta ɲii ɲá'ño tikoto xáá ɔn vása va'a kuna'a ɲa ɲa nakutá'an ɲa xi'in ɲa yatá. ³⁷ Ta ndutá vino xáá, ta ndá ɲii nɔvi ɔn vása taan na rá ini ɲii yatá. Saá chi ta'nda ɲii yó'o, ta kuitá ndi'i tándutá vino, ta ndi'i xá'a ɲii. ³⁸ Xini ɲó'ó taan na tándutá vino xáá ini ɲii xáá, ta saá kundedé rá koo rá, ta ɲii xáá yó'o ɔn ta'nda ɲa. ³⁹ Ta nɔvi na kúsiɲ ini xi'i tándutá vino yatá ɔn xɔin na ko'o na tándutá vino xáá, chi ká'an na: “Tándutá vino yatá kúu tá va'a ká ɲoɔ tándutá vino xáá”, káchí na —káchí taJesús xi'in na.

6

TaJesús kómi ra ndayí ka'nda chiño ra xá'a kɔvɔ yɔi ɲa nákindée najudio
(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ ɲii kɔvɔ yɔi ɲa nákindée najudio, ta taJesús xi'in naxika xi'in ra, kuá'an na yá'a na ma'ño ɲoɔ yoo yita trigo. Ta naxika xi'in taJesús kɔxá'á na xá'nda na yoko ta kɔnda na soɔ trigo, ta xaxi na trigo. ² Ta xini nafariseo ɲa ke'é nayó'o, ta ɲika'an na:

—¿Ndaɔhun yá'a ndoso ndó ndayí Ndios?, chi xá'nda ndó trigo, ta ɔn vá'a kasa chiño yó kɔvɔ yɔi ɲa nákindée yó, káchí ndayí Ndios ɲa ɲita taMoisés xɔna'á —káchí nafariseo.

³ Ta ndakuiɲ taJesús, ɲika'an ra saá xi'in na:

—¿Án ɔn vása ní-ka'vi ndó to'on Ndios ɲoɔ ká'an ɲa xá'a xɔi sikuá yó tarey David xi'in natá'an ra kɔvɔ ɲixi'j na soko? ⁴ Saá chi kuyá xɔna'á ɲiki'vi tarey David ini ve'e Ndios, ta xixi ra sɔta va'a ɲayɔi, vará ɔn sɔvi tasutu xikuu ra. Ta taxɔ ra sɔta va'a yó'o nda'a natá'an ra xixi na. Ta káchí ndayí Ndios saá: “Ndasaa sutu kuiti kúchiño kuxu sɔta va'a yɔi” —káchí taJesús xi'in na.

⁵ Ta káchí ká ra saá xi'in na:

—Yɔi, ta ta kɔvɔ ɲoɔ Ndios, kómiɲ ndayí ka'anɲ yuká va'a ke'é yó kɔvɔ yɔi ɲa nákindée yó —káchí taJesús xi'in nafariseo.

TaJesús sanda'a ra ta ta yɔi nda'a
(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ta inka kɔvɔ yɔi ɲa nákindée najudio, taJesús ɲiki'vi ra ve'e ɲo'o sinagoga, ta kɔxá'á ra saná'a ra nɔvi. Ta yoo ɲii ta, ɲa yɔi kúu nda'a kua'á ra, ta ɔn vása

kánda ɲa. ⁷ Ta ndoo sava nafariseo xi'in na saná'a ndayí Ndios, nándukú na ndasaá chikaá na kuachi sata taJesús. Ta xito naní na yuká ke'é taJesús, án sanda'a ra tayó'o, chi kɔvɔ yɔi ɲa nákindée na kúu ɲa. ⁸ Ta taJesús xini ra ɲa xáni ini nayó'o, ta ɲika'an ra xi'in ta ta yɔi nda'a:

—Na'a kundichi ún ma'ño ɲoɔ ndi'i nɔvi yó'o.

Ta saá ɲakundichi ra ta kɔxáa ra. ⁹ Ta taJesús ɲindaɔa to'on ra nɔvi:

—¿Yuká káchí ndayí Ndios xá'a kɔvɔ yɔi ɲa nákindée yó? ¿Án ɔn vása ndixa káchí ɲa ke'é yó ɲava'a, ta ɔn ke'é yó ɲandiva'a? ¿Án ɔn vása ndixa káchí ɲa sakaku yó nɔvi, ta ɔn sandi' yó xá'a na? —káchí ra.

¹⁰ Ta taJesús ɲakoto va'a ra ɲoɔ ndi'i na, ta ɲika'an ra xi'in ta ta yɔi nda'a:

—Sanakaá ún nda'a ún vitin —káchí ra.

Ta tayó'o sanakaá ra nda'a ra, ta nduva'a ɲa. ¹¹ Ta nafariseo ɲisaá ní ini na, ta kɔxá'á na ká'an na xi'in tá'an na ndasaá koo ka'ni na taJesús.

TaJesús ɲakaxin ra uxu ɔvɔ ta ɲa kasa ndivi na chiño ra
(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² ɲii kɔvɔ kee taJesús kuá'an ndaa ra ɲii xiki ɲa ka'an ra xi'in Ndios. Niño ɲoo ɲika'an ra xi'in Ndios. ¹³ Ta ɲitɔvi inka kɔvɔ. Ta kána ra na ndikon sata ra vaxi na ɲoɔ ra, ta ɲakaxin ra uxu ɔvɔ ta, ta sakunaní ra na apóstol. ¹⁴ Ta ɲii ɲii ta uxu ɔvɔ apóstol yó'o ɲani ra si'a: ɲii ra ɲani Simón, ta taJesús sakunaní ɲa'á ra Pedro; inka ra ɲani Andrés, ɲani taSimón kúu ra; inka ra ɲani Jacobo; inka ra ɲani Juan; inka ra ɲani Felipe; inka ra ɲani Bartolomé; ¹⁵ inka ra ɲani Mateo; inka ra ɲani Tomás; inka ra ɲani Jacobo, sa'ya taAlfeo kúu ra; inka ra ɲani Simón, ta ta ndikon partido ɲani ɲa zelote kúu ra; ¹⁶ inka ra ɲani Judas, sa'ya taJacobo kúu ra; inka ra ɲani Judas Iscariote, tayó'o xikuu ta ta ɲitondaá ɲisikó kuí'ná taJesús nda'a na sáa ini xini ɲa'á.

TaJesús sanda'a ra kuá'a ní nɔvi
(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Ta ɲoɔ yukú vaxi noo taJesús xi'in na ɲakaxin ra kaka xi'in ra, ta kɔxáa na ɲii yoso. Ta ɲakutá'an kuá'a ní nɔvi na ndikon sata ra xi'in inka na kɔxáa ɲoɔ ra. Sava nayó'o kɔvɔ na ɲoo Jerusalén xi'in kuá'a ká ɲoo estado Judea, inka na kɔvɔ ɲoo Tiro xi'in ɲoo Sidón, ɲa ɲó'o yatin yu'u takui mɔni. Kɔxáa na kɔvɔ so'o na to'on ɲa ka'an taJesús xi'in na, ta ndúkú na ɲa sanda'a ra nɔvi na ndeé ndó'o kue'e. ¹⁸ Ta taJesús ta va ra ndi'i ɲima ndiva'a, ta sanda'a ra na

* 6:13 To'on “apóstol” kóni káchí ɲa: Nɔvi na tí'vi taká'no kasa ndivi na chiño ra.

ndeé ndó'o. ¹⁹ Ndi'i nayó'o kóni na tondaa na tajesús, saá chi ndeé Ndios kée ña ra, ta sánda'a ña na.

Ká'an tajesús yu kúu na náki'in ñava'a táxi Ndios nda'a na, ta nákaq ñasij nímą na

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Ta saá xito tajesús nqo naxíka xí'in ra, ta ñika'an ra xí'in na:

—Tá kúu ndó'ó nandá'ví, na kúndaq ini ndí xini ñó'ó ndó Ndios, ta xá'a ñayó'o nákaq ñasij nímą ndó, chi kúu ndó ñvi na ndikqon yichj nqo xá'nda chiño Ndios.

²¹ Tá nándukú ndó Ndios, ndatán ñvi na xí'j ní sqo nándukú na ña kuxu na, ta xá'a ñayó'o nákaq ñasij nímą ndó, chi Ndios taxi ra ña kutú ini ndó xí'in ñava'a.

'Tá kúchuchú ini ndó tondaa xáku ndó xá'a ñoyívi yó'o, ta xá'a ñayó'o nákaq ñasij nímą ndó, chi vaxi kivi Ndios sakutú kq ra ñasij ní nímą ndó.

²² Tá yóo ñvi ta sáq ini na xini na ndó'ó, ta qn xjin na kutá'an va'a na xí'in ndó, ta kándiva'a na xí'in ndó ta chikaq na ñatq'ó ndó nda ninqo chi ndikqon ndó yí'j, ta xá'a ñayó'o nákaq ñasij nímą ndó. ²³ Kivi ña kúndeé ndó xó'vi ndó si'a, ta ná kusij ní ini ndó, chi ká'no ní ñava'a taxi Ndios nda'a ndó ñoyívi nino. Nanivi na xitaku xina'a saxo'vi ní na naprofeta, ta ñii kiva saá sa'ya ñani sikuá na saxo'vi na ndó'ó vitin, xá'a ña ndikqon ndó yí'j.

Tajesús ká'an yu kúu ñvi xq'vi kivi ña vaxi

²⁴ 'jNdá'ví ní ndó'ó nakuiká!, chi kúsij ní ini ndó xí'in ña yóo ñoyívi yó'o.

²⁵ 'jNdá'ví ní ndó'ó na chutú tixin vitin!, chi vaxi kivi ña qn koo kq ña kuxu nda'a ndó, ta kivi ndó sqo.

'jNdá'ví ní ndó'ó na sij ní xáku vitin!, chi vaxi kivi ña kuchuchú ní ini ndó tondaa kuaku ndó.

²⁶ 'jNdá'ví ní ndó'ó na va'a ní ká'an ndi'i ñvi xá'a vitin! Saá chi xina'a xij síkuá ndó ñii kiva saá va'a ní ñika'an na xá'a naprofeta vatá —káchi tajesús xí'in na.

Ñvi na sáq ini xini yó, xini ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó na

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Saá ñika'an kq tajesús xí'in na, káchi ra saá:

—Kóni j ká'an kq j xí'in ndó'ó na xini sq'o ña ká'an j: Kuki'vi ini ndó koni ndó ñvi na sáq ini xini ndó'ó, ta ke'é ndó ñava'a xí'in ñvi na qn xjin koni ndó'ó. ²⁸ Ndukú ndó nqo Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in ñvi na sátavj chi'ña ndó'ó, ta ká'an ndó xí'in Ndios xá'a ñvi na kándiva'a xí'in ndó. ²⁹ Tá káni ñvi xá'nda nda'a na nqo ñii ndó, ta qn kani tá'an ndó xí'in na, ta va'a kq taxi

ndó ná kani na inka tá'vi nqo ndó. Tá ñii ñvi kindaa na tikachi ndó, ta va'a taxi ndó ña kindaa na nda kotó ndó. ³⁰ Tá yóo ñvi na ndúkú ña'a nqo ndó, ta va'a taxi ndó ña ndúkú na nda'a na. Tá yóo ñvi na kindaa ña kómí ndó nda'a ndó, ta qn ndukú ndó nataxi na ña kindaa na nda'a ndó. ³¹ Ta ñii kiva ndatán kóni ndó ke'é ñvi ñava'a xí'in ndó, saá ke'é ndó ñava'a xí'in na.

³² 'Saá chi tá kivi ini ndó xini ndó ndasaá kuiti ñvi na kivi ini xini ndó'ó, ta qn vása ká'no ñayó'o nqo Ndios, chi inka ñvi, vará na qn vá'a kúu na, ta saá ni, kivi ini nayó'o xini na ñvi na kivi ini xini ña'a. ³³ Tá ke'é ndó ñava'a xí'in ndasaá kuiti na ke'é ñava'a xí'in ndó, ta qn vása ká'no ñayó'o nqo Ndios, chi inka ñvi, vará na qn vá'a kúu na, ta saá ni, ke'é na ñava'a xí'in ñvi na ke'é ñava'a xí'in na. ³⁴ Tá sátati ndó ña kómí ndó ndasaá kuiti nda'a ñvi na ndati ndó nataxi ña nda'a ndó, ta qn vása ká'no ñayó'o nqo Ndios, chi nda ñvi na qn vá'a sátati na ña kómí na nda'a natá'an na, chi xani sqnj na ñii kivi naki'in tutu na ña sátati na. ³⁵ Ta ndó'ó, xini ñó'ó kuki'vi ini ndó koni ndó ñvi na sáq ini xini ndó'ó. Ke'é ndó ñava'a xí'in na, ta sátati ndó na ña kómí ndó, vará qn vása ndati ndó naki'in tutu ndó ña sátati ndó. Ta saá kuchicho naki'in ndó ñava'a taxi Ndios nda'a ndó. Chi ñava'a ke'é ndó saná'a ña ndixa kúu ndó sa'ya Ndios tqKá'no. Chi Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ñvi na qn vá'a, ta xí'in ñvi na qn xjin nakoni ndi'i ñava'a vaxi nqo Ndios. ³⁶ Kundá'ví ini ndó koni ndó inka ñvi, saá chi Yivá yó Ndios kúu tq kundá'ví ní ini xini ndi'i ñvi.

Qn ká'an yó to'on ña qn vá'a xá'a inka ñvi

(Mt. 7:1-5)

³⁷ Tá qn ká'an ndó ña qn vá'a xá'a inka ñvi, ta Ndios qn ká'an ra ña qn vá'a xá'a ndó'ó. Tá qn sátavj chi'ña ndó inka ñvi, ta Ndios qn sátavj chi'ña ra ndó'ó. Tá kasa ká'no ini ndó xá'a kuachi inka ñvi, ta Ndios kasa ká'no ini ra xá'a kuachi ndó.

³⁸ Tá taxi ndó ñava'a nda'a inka ñvi, ta saá Ndios taxi ra ñava'a nda'a ndó. Ndatán yóo kiva chutú ña sákutú ni'i na, tondaa kóyo ndaa mji ña, saá koo kiva ña taxi Ndios nda'a ndó. Ndatán yóo kiva ña taxi ndó nda'a inka ñvi, ta mji kiva yó'o taxi Ndios nda'a ndó —káchi tajesús xí'in na.

³⁹ Ta ndatq'on tajesús ñii cuento ña saná'a ra na. Njka'an ra, káchi ra saá:

—jÁn kúchiño ñii tqkuáá tiin ra nda'a inka tqkuáá ña ko'on ra ñii yichj? Qn kúchiño, chi qvi ra saá koyo ta'vi. ⁴⁰ Tá yóo ñii tq sakuá'a, ta qn kuchicho kuu ra tq ká'no kq nqo tqmaestro ra. Ta saá ni, tá ndi'i sakuá'a ní ra, ta kuchicho tondaa

ra koo ra ndatán yóo tãmaestro ra —káchí tãJesús.

⁴¹ Ta ndatq'on tãJesús inkã cuento ña saná'a ra, káchí ra saá xí'in na:

—Ndátán yóo ñivi na kí'in va'a kuenda ña nákaã ñii mji'í lo'o nduchy nõõ ñiani tá'an na, ta õn vása kí'in na kuenda ña nákaã ñii yiton tón ká'no nduchy nõõ mji na, ta saá yóo ndó'ó, chí kí'in va'a ndó kuenda ña kuachi lo'o ké'é natá'an ndó, ta õn vása kí'in ndó kuenda ña kuachi ká'no ké'é mji ndó. ⁴² Tá nákaã ñii yiton ká'no nduchy nõõ ndó, ta õn vá'a ka'an ndó xí'in ñiani ndó, káchí ndó saá: "Taxi ún ná tava j mji'í lo'o nákaã nduchy nõõ ún", káchí ndó. Tá ké'é ndó saá, ta, ñivi na õvi yu'ú kúu ndó'ó! Chí si'na xinj ñó'ó tava ndó yiton nákaã nduchy nõõ ndó, ta saá kuchiño va'a koto ndó ña tava ndó mji'í lo'o nákaã nduchy nõõ ñiani ndó —káchí tãJesús xí'in na.

Ña ké'é ñivi saná'a yukia yóo ini na
(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ —Ndã ñii yiton tón va'a, õn kivi koon kuj'i tí õn vá'a nda'a nó, ta ndã ñii yiton tón õn vá'a, õn kivi koon kuj'i va'a nda'a nó. ⁴⁴ Tá xito ndó kuj'i nda'a yiton, ta saá kúndaã ini ndó ndá yiton kúu nó. Yiton tón ñiño ta õn vása kóon tíhigo ni tíuva nda'a nó. ⁴⁵ Tón yiton saná'a saá: Ñivi na kómi nímã va'a, ká'an na to'on va'a. Ta ñivi na kómi nímã õn vá'a, ká'an na to'on õn vá'a. Saá chí ndatán yóo nímã ñivi, saá yóo to'on ña ká'an na —káchí tãJesús xí'in na.

Xinj ñó'ó kasa ndivi ñivi ña ká'an tãJesús xí'in na
(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ Ta saá ñika'an ka ra xí'in na:

—Ta ndó'ó, ¿ndãchun ká'an ndó yj'j kúu tãKá'no nõõ ndó, ta õn xjin ndó kasa ndivi ndó ña ká'an j xí'in ndó? ⁴⁷ Ta vitin ndátõ'on j xí'in ndó ndasaá yóo ñivi na xinj so'o to'on j ta kisa ndivi na ña ká'an j xí'in na. ⁴⁸ Ndátán yóo ñii tãã tã ndíchí sjnj, saá yóo na. Saá chí tãã tã ndíchí sjnj xáta kóno ra ta kisa va'a ra ve'e ra saã yuy chée kúty. Tá ndeé ní kóon saã, ta xá'no ní yuta, ta xa'a ve'e tayó'o ndeé ní káni takuii, ta ve'e ra õn vása ní-nakava ña, chí xa'a ve'e yó'o nákaã kúty ña saã yuy chée. ⁴⁹ Ta ndátán yóo ñii tãã tã õn vása ndíchí sjnj, ta tayó'o kisa va'a ra ve'e ra nõõ yóo yoti vitá, saá yóo ñivi na xinj so'o to'on ña ká'an j, ta õn vása kisa ndivi na ña. Tá ndeé ní kóon saã, ta xá'no ní yuta, tãnda xa'a ve'e tayó'o ndeé ní káni takuii, ta õn vása ní-kundeé ña, ta ñakava ña ta ndi'i xa'a ña —káchí tãJesús xí'in na.

7

TãJesús sanda'a ra ñii tãã tã kisa chiño nõõ ñii tã ndiso chiño xí'in natropa

(Mt. 8:5-13)

¹ Tá ndi'i ñika'an tãJesús xí'in na, ta ndikó ra kuano'o ra ñoo Capernaum. ² Ta yóo ñii tãñoõ Roma tã ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa kúu ra, ta ndeé ní ndó'o ñii tã kisa chiño nõõ ra ndã yóo ña kivi ra. Ta tapatrón ra kí'vi ní ini ra xini ña'a ra. ³ Ta xinj so'o ra to'on ña ñika'an ñivi xa'a tãJesús, ta ti'vi ra sava naxiku'a nõõ najudío ko'on na ndukú na nõõ tãJesús kixi ra sanda'a ra tã kisa chiño nõõ ra. ⁴ Kivi ñixaã naxiku'a nõõ tãJesús, ta kixá'a na xáku ndá'vi na nõõ ra, ká'an na xí'in ra:

—Tata, vaã ndi ndúkú ndi ñamanj nõõ ún sanda'a ún tã kisa chiño nõõ tã ndiso chiño xí'in natropa ñoo Roma. Tãká'no yó'o kúu ñii tãã tã va'a ní, ta xa'a ñayó'o va'a chindeé ún ra. ⁵ Saá chí kí'vi ní ini ra xini ra mji yó nañoõ Israel, ta kisa va'a ra ve'e ño'o sinagoga ñoo yó —káchí na xí'in tãJesús.

⁶ Ta saá kee tãJesús ku'a'an ra xí'in na. Ta xa yatin xaã na ve'e nõõ kándú'u tã ndeé ndó'o, ta tã ndiso chiño xí'in natropa ti'vi ra sava natá'an ra ku'a'an na ká'an na xí'in tãJesús si'a:

—Tata, si'a káchí tãtá'an ndi, tã ndiso chiño nõõ natropa ñoo Roma: Ñon vá'a sandi'i ka ini ún ña kixi ún ve'e ra. Saá chí xáni sjnj ra yó'o kúu tã ká'no ní nõõ ra, ta tã ñjõõ ní kúu ra nõõ ún. Ñakán õn vá'a kivi ún ini ve'e ra, ⁷ ni õn vása kómi ra yichj kixaã ra nõõ ún, xáni sjnj ra. Tá kómi ún ndayí ña kuiti ka'nda chiño ún nõõ kue'e, ta nduva'a tã ndeé ndó'o, káchí ra. ⁸ Kúndaã ini ra xa'a ndayí, chí yóo na xá'nda chiño nõõ ra, ta kisa ndivi ra ña ká'an na xí'in ra; ta mji ra xá'nda chiño ra nõõ inkã natropa, ta kisa ndivi na ña ká'an ra. Tá ká'an ra xí'in ñii tãtropã ña ko'on ra, ta saá ku'a'an ra. Tá kána ra inkã ra, ta saá vaã ra. Tá ká'an ra xí'in tã xika chiño nõõ ra kasa ndivi ra ñii chiño, ta kisa ndivi ra ña, saá káchí tã ndiso chiño nõõ natropa, ta ti'vi ra ndi'j ka'an ndi to'on yó'o xí'in ún —káchí na xí'in tãJesús.

⁹ Ta tãJesús ñaka'nda ini ra xinj so'o ra to'on yó'o, ta ñika'an ra xí'in ñivi na ndóõ xí'in ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i saá ñoo Israel tã'an nakutá'an j xí'in ñii tãã tã kándixa Ndios ndátán kándixa tayó'o, ta ni õn sjivi tajudío kúu ra —káchí tãJesús xí'in na.

¹⁰ Ta saá na kixi xí'in chiño ndikó na kuano'o na. Tá ñaxaã na ve'e tã ndiso

chiño xí'in natropa, ta xini na xa nduvá'a tãa tã kisa chiño nõõ ra.

Tajesús sanatakú ra sa'ya ñii ña'a ñándá'vi

11 Tá ndi'i ñayó'o, ta kee tajesús kuá'an ra xí'in naxika xí'in ra ñii ñoo ñani ña Naín. Ta kuá'a ní ñivi kuá'an na sãta ra. 12 Ta ñixaa na yatin nõõ ñoo, ta ñakutá'an na xí'in ñivi ñisokó na xãton nõõ nákaa ñii tã ñixi'j kuá'an na sanduxun na ra. Tã ñixi'j yó'o kúu talo'o, ñii laá ra saá kúu sa'ya si'í ra, ta ñixi'j ra, ta ñindõõ mató'õn si'í ra, chi ñá xa ñixi'j yij kúu ñá. Ta kuá'a ní natá'an ña kuá'an na xí'in ñá. 13 Ta xini tajesús ñáyó'o, ta ñata'vi ní ini ra xini ñá'á ra, ta ñiká'an ra xí'in ñá:

—On kuaku ún —káchí ra xí'in ñá.

14 Ta ñixaa yatin ra, ta ñjndãã nda'a ra xãton nõõ nákaa talo'o ñixi'j. Ta ñivi na ñisokó xãton, xjkuita na, ta tajesús ñiká'an ra xí'in talo'o ñixi'j, káchí ra saá:

—Talo'o, ká'an j xí'in ún, jndakoo ún! —káchí tajesús xí'in ra.

15 Ta ñatakú ra, ta ndãní'i lo'o xí'in mji ra, ta xjkoo ra, ta kixá'á ra ká'an ra. Ta tajesús ñataxi ra talo'o yó'o nda'a si'í ra. 16 Ta ndi'i ñivi na yita yó'o kixá'á na yí'vi na, ta ká'an na ñava'a xa'a Ndios, káchí na saá:

—Ñii taprofeta ká'no xa kixaa ra nõõ yó'o. Ndios xa kixaa ra chindeé ra ñañoõ ra —káchí na.

17 Ta saá ñixitã ní'nó tã'on xa'a tajesús ndi'i saá ñoo estado Judea, xí'in inkã ñoo ñó'o yatin estado Judea.

TãJuan, tã sákuchu ñivi, tã'vi ra naxika xí'in ra

kuá'an na ndakã tã'on na tajesús

(Mt. 11:2-19)

18 Ta ñivi naxika xí'in tãJuan tãa tã sákuchu ñivi, ñixaa'an na koto na ra, chi nákaa ra ini ve'e kãa, ta ñiká'an na xí'in ra xa'a ndi'i ña ké'é tajesús. Ta tãJuan kãna ra õvi naxika xí'in ra, 19 ta tã'vi ra na kuá'an na nõõ tajesús, ña ndakã tã'on na ra si'a:

—¿Án yó'o kúu tãa tã ndáti ndi' tã'vi Ndios sakãku ra na ñoyívi yó'o, án kundati kã ndj inkã ra?

20 Ta saá, ñixaa naxika xí'in tãJuan nõõ tajesús, ta ñiká'an na xí'in ra:

—TãJuan tã sákuchu ñivi, tã'vi ra ndi'j vaxi ndj ndakã tã'on ndj yó'o: "¿Án yó'o kúu tãa tã ndáti ndi' tã'vi Ndios sakãku ra na ñoyívi yó'o, án kundati kã ndj inkã ra?" —káchí na xí'in ra.

21 Ta mji hora kixaa ñayó'o nõõ tajesús, ta sanda'a ra kuá'a ní ñivi na ndeé ndó'o ndi'i saá nõõ kue'e, ta tãva ra ñimã ndivã'a kómí ñivi, ta sanda'a ra nduchú nõõ nakuáá ña koto va'a na. 22 Ta

ndakuijn tajesús, ñiká'an ra xí'in naxika xí'in tãJuan:

—Ná ndikó ndó nõõ tãJuan, ta ndatã'on ndó xí'in ra ña xini sã'o ndó, ta ña xini ndó yó'o. Chi xa xini ndó ñivi na xjkoo nakuáá, ta xa va'a xito na vitin. Ta ñivi na õn vása ní-kivi kaka, ta vitin xa va'a xika na. Ta ñivi na xjkoo na ndeé ní ndó'o xí'in kue'e tá'yí ñani ña lepra, ta vitin xa ndundii na. Ta ñivi na kãku só'ó, ta vitin xa va'a xini sã'o na. Ta ñivi na ñixi'j, ñatakú na. Ta vitin ñivi nandá'vi xini sã'o na tã'on ñava'a ká'an ndoso. Ta ndi'i ña xini sã'o ndó ta xito ndó kisa ndivi j yó'o, saá kachi ndó ndatã'on ndó xí'in tãJuan. 23 Ta tãa tã kándixa yij, tá õn sandakoo ra yij, varã õn kasa ndivi j chiño ña ndáti ra, ta nákaa ñasij ñimã tayó'o —káchí tajesús xí'in naxika xí'in tãJuan.

24 Ta saá kee na kuãno'õ na, ta tajesús kixá'á ká'an ra xí'in ñivi na ndóõ nõõ ra, káchí ra saá:

—Ta kivi ñixaa'an ndó xito ndó tãJuan nõõ yukú yichí, çyukia ndáti ndó koto ndó? ¿Án ndáti ndó koto ndó ñii tón toyõõ tón kisin ní kisa tãchi? Ó'on, õn sivi saá.

25 ¿Án ká'an ndó koto ndó ñii tãa tã va'a ní tikõto ndixin? Ó'on, chi ñivi na va'a ní tikõto ndixin ta kómí na ñakuiká, õn vása ndóõ na yukú yichí, ñayó'o ndóõ na ve'e ná'no ña livi ní. 26 ¿Án ñixaa'an ndó xito ndó ñii taprofeta? Saá va, tãJuan kúu ñii taprofeta ndino'o, ta ká'no ní kã chiño kisa ndivi tãJuan nõõ chiño kisa ndivi inkã ñaprofeta na ñiká'an ndoso tã'on Ndios xina'á. 27 Ta kuyã ñiya'a ñii taprofeta ñjaa ra tã'on Ndios xa'a tãJuan, tã'on Ndios ña káchí saá:

Tayó'o kuu tã xika chiño nõõ j,

ta tã'vi j ra kã'on si'na ra nõõ tãKá'no tã tã'vi j ñoyívi.

Ta ndasa va'a ra yichí ña kã'on tãKá'no tã tã'vi j sakãku ñivi ñoyívi, saá ñiká'an Ndios xa'a tãJuan xina'á.

28 Ta ñiká'an tuku tajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ñandixa ká'an j xí'in ndó, õn koó inkã taprofeta ká'no kã nõõ tãJuan, tã sákuchu ñivi. Ta saá ni, tãa tã ñinõ ní kã yóo nõõ ndi'i inkã ñivi na náki'in yichí ña kã'nda chiño Ndios, ta tayó'o kúu tã ká'no kã nõõ tãJuan —káchí tajesús xí'in na.

29 Ta ñañoõ yó'o xí'in na kãya si'ún xa'a nagobierno ñoo Roma xini sã'o na tã'on yó'o, ta xáni sijní na ndí ña chitóni Ndios ñandãã kúu ña. Saá chi xa ñixaa'an na nõõ tãJuan ta sákuchu ra na. 30 Ta nafariseo xí'in inkã namaestro na xini va'a ndayí Ndios ña ñjaa tãMoisés, ñi-xiin na naki'in na ñava'a ña chitóni Ndios xa'a na, chi

nj-xiin na taxi na sakuchu taJuan na. ³¹ Ta saá kixá'á ká'an tajesús xí'in nivi:

—¿Ndasaa yoo nivi na ndoo ñoyivi yó'o vitin? ³² Ndatán yoo naváli na sásiki noyá'vi, saá yoo na. Sava naváli ká'an na xí'in inká naváli tá'an na, káchí na saá: "Tá tvi ndi música livi xa'a ndó, ta nj-xiin ndó kata xá'á ndó. Tá xita ndi yaa ndá'ya ní ña xita na noo nduxun na nixi'j, ta nj-xiin ndó kuaku ndó", káchí naváli. ³³ Ndatán yoo naváli yó'o, saá yoo ndó, chi taJuan on vasa ní-xixi va'a ra, ta nda ñii kivi on vasa ní-xi'í ra vino, ta káchí ndó xa'a ra: "Tayó'o kómí ra nima ndiva'a." ³⁴ Ta yi'j, ta ta kixi noo Ndios, kixaa'j ñoyivi yó'o, ta xixi va'a'j, ta xi'ij vino, ta káchí ndó saá xa'a'j: "Ta ndeé ní xixi ra, ta ku'a'j ní xi'í ra. Ta kusij ní ini ra nika ra xí'in na káya sj'un xa'a'j nagobierno, xí'in inká nivi na kánoo on vá'a to'on xa'a", saá káchí ndó xa'a'j. ³⁵ Ta ndi'í nivi na kómí ñandichí Ndios, kúu na ké'é ñava'a, ta ñayó'o sáná'a ndi ñandichí Ndios kúu ñandaa —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús njxaa ra kuxu ra ve'e tafariseo Simón

³⁶ Ñii tafariseo naní Simón kana ra tajesús ko'on ra ve'e ra kuxu ra. Ta tajesús kee ra ku'a'an ra, ta njxaa ra ve'e tafariseo yó'o, ta xikoo ra kuxu ra. ³⁷ Ta ñii ña'a, ñánoo yó'o kúu ña, ta kánoo on vá'a to'on xa'a'j ña, ta xini so'o ña ndi njxaa tajesús ve'e taSimón. Ta kee ña ku'a'an ña xi'in ñii yuyu ña kuva'a xí'in yuu naní alabastro, ta chutú ñayó'o xí'in nduta tá xá'an támi, tá yá'ví ní kúu rá. ³⁸ Ta njxaa ña, xixixití ña xa'a'j tajesús, ta xaku ña, ta xí'in tángo ña, kixá'á ña nákata ña xa'a'j ra, ta náyakón ña xa'a'j ra xí'in yisi sijní ña. Ta chikaa'j ña ndi'í nduta tá xá'an támi xa'a'j ra, ta chito ña xa'a'j ra. ³⁹ Ta xito tafariseo ña ké'é ña xí'in tajesús, ta kixá'á ra xáni sijní ra saá: "Tá ndixa taprofeta ndino'o kúu tayó'o, níkuu, ta kunda'j ini ra ndi ña'a'j yó'o ña kánoo on vá'a to'on xa'a'j kúu ña", xáni ini tafariseo. ⁴⁰ Ta tajesús njka'an ra saá xí'in ra:

—Tata Simón, yoo ña kónij ka'an j xí'in ún —káchí ra.

Ta ndakuijn taSimón, káchí ra saá:

—Va'a, ka'an ún xí'in j, Tata Maestro —káchí ra.

⁴¹ Ta tajesús ndat'on ra ñii cuento xí'in ra, njka'an ra káchí ra saá:

—Saá ndo'o ovi ta ta níka sj'un noo ñii ta satati sj'un. Ñii ta níka ra o'on ciento sj'un denario, ta inká ra níka ovi sijo uxu sj'un denario. * ⁴² Ta nda ñii ra on vasa kómí ra sj'un cha'vi ra ña níka ra. Ta saá ta satati sj'un kisa ká'no ini ra xa'a'j

ndiovi nayó'o, on vasa ka níka na. Saá ndi'í cuento lo'o —káchí tajesús.

Ta njndaka to'on ra taSimón:

—¿Yukia xáni sijní ún? ¿Yukú ñii ta ovi yó'o kuki'vi ka ini ra koni ra ta satati sj'un ra?

⁴³ Ta ndakuijn taSimón, káchí ra saá:

—Taa ta níka ku'a'j ní ka sj'un kúu ta ta kuki'vi ka ini koni ra ta satati sj'un ra —káchí ra.

Ta njka'an tajesús xí'in taSimón:

—Ndixa ká'an ún —káchí ra.

⁴⁴ Ta ndikó koo ra xito ra noo ña'a, ta njka'an ra xí'in taSimón:

—¿Án xito ún ñayó'o? Chi ñayó'o nakata ña xa'a'j xí'in tángo ña, ta nayakón ña xa'a'j xí'in yisi sijní ña. Ta yó'o, tá niki'vi j ve'e ún, ta on vasa ní-taxi ún takui nakata j xa'a'j, ⁴⁵ ta on vasa ní-chindee ún yi'j xí'in ña chito ún noo j. Ta ñayó'o chito ña xa'a'j, nda niki'vi j ve'e ún tandá vitin on vasa sándakoo ña chito ña xa'a'j. ⁴⁶ Ta yó'o, on vasa ní-chikaa ún aceite sijní ña kasa to'ó ún yi'j. Ta ñayó'o chikaa ña nduta tá xá'an támi xa'a'j. ⁴⁷ Ta vitin kónij ka'an j xí'in ún: Vará ku'a'j ní kuachi xikomí ñayó'o, ta kisa ká'no ini j xa'a'j ndi'í ña. Kí'vi ní ini ña xini ña yi'j, saá chi xini ña ku'a'j ní kuachi ña kisa ká'no ini j xa'a. Ta inká nivi, na kómí lo'o kuachi, ta kasa ká'no ini j xa'a'j ña, nayó'o lo'o kuiti kuki'vi ini na koni na yi'j —káchí ra xí'in taSimón.

⁴⁸ Ta njka'an tajesús xí'in ñayó'o:

—Xa kisa ká'no ini j xa'a'j kuachi ún, nana —káchí ra xí'in ña.

⁴⁹ Ta inká na ndoo noo mesa, kixá'á na ká'an tá'an na, káchí na saá:

—¿Yu kúu tayó'o, ta kisa ká'no ini ra xa'a'j kuachi? Chi ñii laá Ndios kómí ra yichi ña kasa ká'no ini ra xa'a'j kuachi nivi —káchí na.

⁵⁰ Ta tajesús njka'an ra xí'in ña'a:

—Xa'a'j ña kándixa ún yi'j, Ndios sakaku ra yó'o. Ta vitin ná koo va'a ini ún na kuano'o ún ve'e ún —káchí ra xí'in ña.

8

Ñayó'o ká'an yu kúu násí'í ná chindee tajesús

¹ Ta saá kee tajesús, ku'a'an ra ku'a'j ní ñoo ná'no xí'in ñoo válí, ká'an ndoso ra noo nivi to'on ñava'a xa'a'j yichi noo xá'nda chiño Ndios. Ta xí'in ra ku'a'an uxu ovi naapóstol, ² xí'in násí'í ná ndikon sata ra. Sava násí'í yó'o ndeé xindo'o ná kue'e, ta tajesús sanda'a ra ná. Ta ta'va ra nima ndiva'a xikomí inká ná, ta nduva'a ná. Ñii ña'ña'a yó'o naní ña María Magdalena, ta xikomí ña uxá nima ndiva'a, ta tajesús

* 7:41 Ñii denario kúu sj'un ña kúu yá'vi ñii ta ta kisa chiño ñii kivi.

táva ra ndi'i ña, ta ndyva'a ñá. ³ Inká ñá ñani Juana, ñá kúu ñási'í tãChuza, tãa tã ndíso chiño xí'in ve'e ká'no tãrey Herodes. Inká ñá ñani Susana, ta ku'a'á ní kã nási'í ndikõn sata tãJesus, ta chindee ná ra xí'in ña xini ñó'ó ra nda'á ra.

TãJesus ndátõ'on ra cuento xa'á tãa tã chi'i ndikõn trigo

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Ta ñakutá'an ku'a'á ní ñivi na kee ñii ñii ñoo, ku'a'á na konj so'o na ña kã'an tãJesus, ta ñika'an ra xí'in na ñii cuento ña saná'a ra na, ta káchí ra saá xí'in na:

⁵—Saá ndo'o ñii tãa tã chi'i ndikõn trigo. Ta kixá'á ra xita ní'no ra ndikõn trigo ña chi'i ra ñoo ño'o. Ta sava ña ñikoyõ yichí, ta ñivi xindosõ na ña, ta kixaa tísaa ta xaxi rí ña. ⁶ Sava ndikõn ñikoyõ ñoo yásin ní ñoo ño'o sata yuu, ta ndikõn yó'o kama ní ñindutã ña, ta ñiyichí ña, ta ndi'i xa'á ña, chi õn vása yóo koyõ ñoo yó'o. ⁷ Ta sava ña ñikoyõ ma'ño tón ñiño, ta ñindutã ña, ta ñi-kuchiño kua'no ña, saá chi xa'no tón ñiño yó'o, ta xa'ni ndutã nó ña. ⁸ Ta sava ndikõn ñikoyõ ñoo ño'o va'a ña kuikon. Ta ñindutã ña, ta xa'no ña, ta ku'a'á ní ñixjyo ndikõn yita yó'o, nda sava yita tãxi ñii ciento ndikõn —káchí tãJesus xí'in na.

Tã ndi'i cuento yó'o, ta saá xí'in ndi'i ndee ra ñika'an ra xí'in na:

—Ndi'i ndó'ó ñivi na yóo so'o, xini ñó'ó chikaã so'o ndó ña kã'an j xí'in ndó —káchí tãJesus xí'in na.

Ñayó'o kã'an ndachun tãJesus saná'a ra ñivi xí'in cuento

(Mt. 13:10-17, 18-23; Mr. 4:10-12, 13-20)

⁹ Ta saá naxíka xí'in tãJesus ñindaãa tõ'on na ra:

—¿Yukíã kóni kachí cuento yó'o? —káchí na.

¹⁰ Ta ndakuijn tãJesus, ñika'an ra xí'in na:

—Ta ndó'ó, Ndios tãxi ra ña kúndaã ini ndó tõ'on ña ñó'o se'é ña yõ'vi ní ña kã'an xa'á yichí ñoo xá'nda chiño ra. Ta inkã ñivi kuiti xini so'o na cuento ña ndátõ'on j xí'in na, ta õn vása kúndaã va'a ini na yukíã káchí ña. Ta saá kúndivi tõ'on Ndios ña káchí saá: “Vará xito na, ta õn vása xini na ñandaã. Vará xini so'o na, ta õn vása chikaã so'o na, ní õn vása kúndaã ini na ña ndátõ'on j”, káchí tõ'on Ndios —káchí tãJesus.

¹¹ Ta saá ñika'an kã ra xí'in naxíka xí'in ra:

—Vitin kã'an j xí'in ndó yukíã káchí cuento yó'o xa'á tã chi'i ndikõn trigo. Ndikõn ña chi'i tãa ndátõ'on ña xa'á tõ'on Ndios. ¹² Ndikõn ña ñikoyõ yichí ndátõ'on

ñá xa'á ñivi na xini so'o tõ'on Ndios, ta saá vaã ñandiva'a kã'no, ta táva ña tõ'on Ndios ña xini so'o na, kotõ kandixa na Ndios ta sakãku ra na. ¹³ Ta ndikõn ña ñikoyõ ñoo yuu ndátõ'on ña xa'á ñivi na xini so'o tõ'on Ndios, ta xandikõn náki'in va'a na ña, ta kúsij ní ini na. Ta yá'a ñii káni lo'o, tá kixá'á vaã ña xó'vi na án ña xito ndoso ña'á, ta nayó'o sãdakoo na yichí Ndios, ta õn xijn kã na kandixa na, saá chi õn tã'an chikaã va'a ini na tõ'on Ndios. ¹⁴ Ta ndikõn ña ñikoyõ ñoo tón ñiño ndátõ'on ña xa'á ñivi na xini so'o tõ'on Ndios. Ta saá chiño yóo ñoyivi yó'o sãndi'í ní ña ini na, ta kixá'á na kisa chiño na ña kukomí na ku'a'á ní ñakuiká ñoyivi yó'o, ta chikaã ní ini na kasa ndivi na ña kúsij ini mji na, ta saá õn xijn kã na kutakõ na ndatán kã'an tõ'on Ndios. ¹⁵ Ta ndikõn ña ñikoyõ ño'o va'a ña kuikon ndátõ'on ña xa'á ñivi na kúu na ndino'o ini náki'in tõ'on Ndios. Saá chi ñivi yó'o xini so'o na tõ'on Ndios, ta kãndixa na ña. Ta nayó'o õn vása sãdakoo na yichí Ndios, ta kúnde'e na nduu na ñivi na va'a ini, na ke'é kua'á ní ñava'a ñoo Ndios. Ndatán yóo yita trigo ña táxi ku'a'á ní ndikõn, saá yóo ñivi na va'a yó'o —káchí tãJesus xí'in naxíka xí'in ra.

TãJesus ndátõ'on ra cuento ña saná'a ndasaã yóo ño'o tõon

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Ta saá ñika'an kã tãJesus, káchí ra saá:

—Tã natõon yó ñii ño'o, ta õn chikaã se'é yó ña tixin ñii yaxin án tixin xito. Õn vása ké'é yó saá, ta va'a kã chinóo yó ña ñoo síkón ña va'a naye'e ña, ta ndi'i ñivi na k'vi ve'e kuchiño koto na ña. ¹⁷ Kúndaã ini yó ndí ndi'í ña yóo se'é vitin, ñii kivi ña vaã nativi ndi'í ña, ña konj ndi'í ñivi ña, ta kúndaã ini na xa'á ña.

¹⁸ “Ta xini ñó'ó kúndaã xí'in mji ndó ña konj so'o va'a ndó. Saá chi ñivi na kúndaã ini ñandaã vitin, ta kivi ña vaã kúndaã kã ini na. Ta ñivi na õn xijn kúndaã ini ñandaã vitin, ta kivi ña vaã Ndios kindaa ndi'í ra ñalo'o kúndaã ini na.

TãJesus kã'an yu kúu si'í ra xí'in ñani ra

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Ñii kivi kixaa si'í tãJesus xí'in nañani ra, ta ñi-kuchiño na tõnda na ñoo ra, chi chutú ní ñivi ve'e yó'o. ²⁰ Ta ñii tãa ndátõ'on ra xí'in tãJesus, káchí ra saá:

—Tata, si'í ún xí'in nañani ún yita na ke'e, ta kóni na kã'an na xí'in ún —káchí ra.

²¹ Ta ndakuijn tãJesus, ñika'an ra:

—Ñivi na xini so'o tõ'on Ndios ta kisa ndivi na ña, nayó'o kúu nañani j xí'in si'í j —káchí ra.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús
kivj sayqa ra tachj xi'in takuii mjni
 (Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Nii kivj tajesús njk'vi ra ini tón barco xi'in naxika xi'in ra, ta njka'an ra xi'in na: —Ná ko'yq inká xiiña noq mjni —káchí ra.

Ta kee na ku'a'an na. ²³ Ta ku'a'an tón barco noq takuii, ta tajesús xikandú'u ra njk'sjn ra. Ta kixá'a ndeé ní káni tachj na'a noq takuii, ta takuii kixá'a rá nákutú rá ini tón barco, ta tón yó'o kóni ketá nó ini takuii. ²⁴ Saá natqa naxika xi'in tajesús sanakáxin na ini ra, ta njka'an na xi'in ra: —¡Maestro! ¡Maestro! ¡Yiyo ní ka'a ndi'i yó xi'in takuii mjni! —káchí na xi'in ra.

Ta ndakoo tajesús, ta xa'nda chiño ra noq tachj na'a xi'in takuii mjni. Ta saá kutásin tachj na'a xi'in takuii mjni, ñii yaq yaq kuu. ²⁵ Ta njka'an ra xi'in naxika xi'in ra:

—¿Ndachun on vása kándixa ndó Ndios ndáa ra yó? —káchí ra.

Ta nayó'o yí'ví ní na, ta ñaka'nda ní ini na ndóo na, ta njndaká to'on tá'an na:

—¿Yu kúu tayó'o? Chi xa'nda chiño ra noq tachj na'a xi'in takuii mjni, ta xini sq'o ña to'on ká'an ra —káchí na.

Ñayó'o ká'an xa'a tajesús
kivj tava ra nima ndiva'a xikomí ñii tqa
 (Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Njxaq barco inká tá'ví yu'u mjni noq ndóo ñaño Gadara. ²⁷ Tá noq tajesús tón barco, ta ñakutá'an ra xi'in ñii taño Gadara, ta tayó'o kómí ra nima ndiva'a. Xa ku'a'a ní kujya xika yalá ra, ta on xjin ra koo ra ve'e ra, ta táku ra kavua noq nduxun na njxi'i. ²⁸ Tá xjini ra tajesús, ta njxaq ra xjixuxití ra noq tajesús, ta xi'in ndi'i ndeé ra njka'an ra:

—¿Yukia kóni ún ke'é ún xi'in j? Chi yó'o tajesús kúu Sq'ya Ndios taKá'no. Ta xaku ndá'ví j noq ún ndí on saxo'ví ún yj'i —káchí ra xi'in tajesús.

²⁹ Njka'an ra si'a, saá chi tajesús xa kixá'a ra táva ra nima ndiva'a, káchí ra saá:

—¡Nima ndiva'a, kee ún ta saña ún tayó'o! —káchí tajesús.

Kivj njya'a, nima ndiva'a ku'a'a ní yichj tjin ña tayó'o. Vará inká njvi xjndaa na ra, ta xi'in cadena ka ku'a'a ní yichj chjkatón na nda'a ra, chjkatón na xa'a ra, ta nj-kuchiño ña, ta ña ñakundeé ra kama chachi cadena ka yó'o, xi'in ndeé ñanima ndiva'a xikomí tayó'o. Ta ñandiva'a kisa nduxa ña xi'in ra ku'a'an ra yóo ra noq yuku yichj. ³⁰ Ta saá tajesús njndaká to'on ra tayó'o, njka'an ra saá:

—¿Ndasaá ñani ún?

Ta ndakuijn ra:

—Ñani ndj León.

Njka'an ra saá chi ku'a'a ní kúu nima ndiva'a kómí ra. ³¹ Ta xaku ndá'ví nima ndiva'a noq tajesús, ña on ti'ví ra ndi'i ña ko'on ña yavj ña kónó ní ña on vása ndi'i kónó. ³² Ta yatin yoo ñii yuku, xika ku'a'a ní kinj xixa'an rí. Ta ndi'i nima ndiva'a xa'ku ndá'ví ña noq tajesús, káchí ña saá:

—Ti'ví ún ndi'i ko'on ndj ki'vi ndj ini ndi'i tikiñj kaq —káchí ña.

Ta tajesús taxj ra ña ndukú nima ndiva'a. ³³ Ta saá kee ndi'i nima ndiva'a ña xikomí tayó'o, ta njk'vi ña ini ndi'i tikiñj. Ta ndi'i tikiñj xino rí ku'a'an rí, ta sakoyo xi'in mji rí ta'v'i, noq njkoyo rí ini mjni, ta njka'a ndi'i rí ta njxi'i ndi'i rí.

³⁴ Ta njvi na ndáa kinj xjini na ñayó'o, ta xino na ku'a'an na ndato'on na xi'in na ndóo ñoo xi'in na ndóo yuku, ña ndo'o kinj saná na. ³⁵ Ta saá kixaa njvi xito na yukia ndo'o tikiñj ta yukia ndo'o tqa ta xikomí nima ndiva'a. Ta kixaa njvi yó'o noq tajesús, ta xjini na ta xikomí ku'a'a ní nima ndiva'a, yoo ra yatin xa'a tajesús, ta xa ndixin ra tikoto, ta xa ñakoo va'a sjni ra. Ta nanjvi yó'o njy'ví ní na. ³⁶ Ta inká njvi na xjini ndasaá nduva'a ta xikomí nima ndiva'a ndato'on na xa'a ña ke'e tajesús. ³⁷ Ta ndi'i na ndóo ñoo Gadara yó'o kixá'a na xaku ndá'ví na noq tajesús ña kee ra ko'on ra inká ñoo. Saá chi yí'ví ní na. Ta ndaa tajesús ini tón barco xi'in naxika xi'in ra ta ku'a'an na. ³⁸ Ta kivj ndaa tajesús ini tón barco, ta ta xikomí nima ndiva'a xa'ku ndá'ví ra noq ra:

—Taxi ún ná ko'on j xi'in ún —káchí ra.

Ta tajesús nj-xiina ra taxi ra ko'on ra, ta njka'an ra xi'in tayó'o:

³⁹ —No'q ún ve'e ún vitin, ta ndato'on ún xi'in natá'an ún xa'a ñaká'no ní ke'e Ndios xi'in ún —káchí tajesús.

Ta saá kee tayó'o kuano'q ra, ta kixá'a ra ndát'o'on ra xi'in ndi'i ñaño ra yu kúu ñava'a ke'e tajesús xi'in ra.

Tajesús sanatakú ra ñii ñálo'o ñá njxi'i,
ta sanda'a ra ñii ñána'a ñá njtondaa nda'a
tikoto ra

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Tá tuku ndikó tajesús xi'in tón barco, ta ñaxaa ra ndá yu'u njvi noq kee ra ku'a'an ra, ta ku'a'a ní njvi kúsiñ ní ini na ñakutá'an na xi'in ra, chi ndati na ndikó ra. ⁴¹ Ta kixaa ñii tqa xa'nda chiño xi'in ve'e ño'o sinagoga, ñani ra Jairo. Tá xjini ra tajesús, ta xjixuxití ra noq ra, ta ndeé ní xa'ku ndá'ví ra noq ra ña ko'on ra xi'in ra ve'e ra. ⁴² Saá chi ñii laá kuiti ñálo'o kúu sq'ya tajairo, ta kómí ña uxu ovi kujya, ta ndeé ní ndó'o ñá, xa ña yoo kivj kúu ñá. Ta kee tajesús ku'a'an ra xi'in tajairo ve'e

ra. Ta kuꜛa'a ní n̄vi ndikɔn na sata ra nda ñii chinda'á na ra.

⁴³ Ta yóo ñii ña'a kuꜛan ñá xí'in n̄vi na kuꜛan sata tajesús, ta xa uxu ovi kuyja ndeé ní ndó'o ñá kuꜛ'e xita ñii. Ta xa n̄xa'an ñá n̄o kuꜛa'a ní ndotor, ta sandi'i ñá s̄i'ún ñá. Ta ɔn vása ní-kuchiño nduva'a ñá. ⁴⁴ Ta vitin vaxi ñá sata tajesús, ta n̄tondaa nda'a ñá yu'u tikoto ra, ta saá xandikɔn n̄iyaá xita ñii ñá, ta nda'a ñá.

⁴⁵ Ta n̄ka'an tajesús:

—¿Yukú ndó n̄tondaa nda'a yí'i? —káchi ra.

Ta ndi'i n̄vi ká'an na:

—On s̄ivi yí'i n̄tondaa nda'a yó'o —káchi na.

Ta taPedro xí'in inka naxíka xí'in tajesús n̄ka'an na xí'in ra:

—Tata Maestro, yóo kuꜛa'a ní n̄vi ta ñii chinda'á tá'an na, ta chinda'á na yó'o, ta ndáka to'on ún: ¿Yukú ndó n̄tondaa nda'a tikotoj?, káchi ún —káchi na xí'in ra.

⁴⁶ Ta ndakuijn tajesús, ká'an ra:

—Xini j ndí ñii n̄vi n̄tondaa yí'i, chi kundaá ini j kee lo'o ndeé j —káchi ra.

⁴⁷ Ta saá kundaá ini ñaña'a yó'o ndi ɔn kúchiño koo se'é ka ñá, ta k̄xá'a yí'vi ñá nda kisin ñá, ta k̄xaa ñá xikuxiti ñá n̄o tajesús. Ta n̄o ndi'i n̄vi, k̄xá'a ñá ndato'on ñá ndachun n̄tondaa nda'a ñá tikoto ra, ta xandikɔn nduva'a ñá. ⁴⁸ Ta n̄ka'an tajesús xí'in ñá:

—Nana, xa nduva'a ún chi kándixa ini ún yí'i. Ta vitin no'ɔ ún, ta ná koo va'a ini ún.

⁴⁹ Tá ká'an ka tajesús xí'in ñayó'o, ta saá k̄xaa n̄vi na kee ve'e tajairo, ta n̄ka'an na xí'in tajairo:

—Sa'ya ún xa n̄xi'i' ñá. ¿Ndachun sandi'i ká ún taMaestro yó'o?

⁵⁰ Ta x̄inj s̄o'o tajesús ña n̄ka'an na, ta n̄ka'an ra xí'in tajairo:

—On kuyí'vi ún. Kundaá va'a ini ún yí'i, ta nduva'a sa'ya ún —káchi ra.

⁵¹ Ta n̄xaa tajesús ve'e tajairo, ta n̄-xiin ra kundikɔn n̄vi sata ra, kuiti taxi ra ko'on un̄j naxíka xí'in ra na kúu taPedro, taJacobó, xí'in taJuan. Ta taxi ra ndayí ñá k̄j'vi yivá ñálo'o xí'in si'i ñá ini ve'e xí'in ra. ⁵² Ta ndóo kuꜛa'a ní n̄vi xáku ní na chi kúchuchú ní ini na xa'a ñálo'o ñá n̄xi'i'. Ta n̄ka'an tajesús xí'in na:

—On kuaku ndó, chi ñálo'o yó'o ɔn vása ní-xi'i' ñá, ñá k̄s̄in kuiti kúu ñá —káchi ra.

⁵³ Ta saá kusiki na tajesús ta n̄xaku ndaa na ra, chi x̄inj na ndí n̄xi'i' va'a ñá.

⁵⁴ Ta tajesús t̄ijn ra nda'a ñálo'o, ta n̄ka'an ra xí'in ñá:

—Ñálo'o, ká'an j xí'in ún, ¡ndakoo ún! —káchi ra.

⁵⁵ Ta saá n̄taku ñá, ta xandikɔn ndakoo ñá. Ta n̄ka'an tajesús:

—Taxi ndó ña'a ná kuxu ñá —káchi ra.

⁵⁶ Ta yivá ñá xí'in si'i ñá n̄ka'nda ini na ndóo na, ta tajesús xa'nda chiño ra n̄o na, káchi ra saá:

—On ndato'on ndó xí'in nda ñii n̄vi xa'a ña n̄taku sa'ya ndó —káchi tajesús xí'in na.

9

Tajesús t̄i'vi ra uxu ovi naxíka xí'in ra ko'on na ká'an ndoso na to'on ra (Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Ñii k̄vj tajesús k̄na ra uxu ovi naxíka xí'in ra, ta k̄xaa na n̄o ra, ta taxi ra ndeé xí'in ndayí nda'a na ña tava na n̄ima ndiva'a ña sáxo'vj inka n̄vi, ta taxi ra ndeé xí'in ndayí nda'a na ña sanda'a na ndi'i n̄o kuꜛ'e. ² Ta t̄i'vi ra na ko'on na ká'an ndoso na xa'a yichí ña xá'nda chiño Ndios, ta sanda'a na n̄vi na ndeé ndó'o. ³ N̄ka'an ra xí'in na, káchi ra saá:

—Tá kuꜛan ndó chiño yó'o, ta nda ñii ña'a ɔn kuni'i ndó ko'on ndó: ɔn kuni'i ndó yiton,* ní leká ndó, ní ña kuxu ndó, ní s̄i'ún ndó, ní inka tikoto ndó. ⁴ Tá n̄xaa ndó inka ñoo, ta ve'e n̄o naki'in va'a na ndó'o, kundoo ndó nda tonda k̄vj kee ndó ñoo nayó'o. ⁵ Tá yóo ñii ñoo n̄o ɔn x̄inj n̄vi naki'in va'a na ndó'o, ta saá kee ndó ñoo yó'o ta ko'on ndó, ta sakisin ndó xa'a ndó ña nakoyo yaa. Saá saná'a káxin ndó ndí nayó'o nákuiso na kuꜛchi n̄o Ndios, chi ɔn x̄inj na konj s̄o'o na to'on ra —káchi tajesús xí'in na.

⁶ Ta saá kee naxíka xí'in tajesús, ta kuꜛan na ndi'i ñoo, ta ká'an na xí'in n̄vi to'on ñava'a xa'a yichí Ndios, ta sanda'a na ña na ndeé ndó'o.

Tarey Herodes xíka ini ra xa'a tajesús (Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ta tarey Herodes, x̄inj s̄o'o ra xa'a ndi'i ñava'a ña ke'é tajesús, ta ɔn vása x̄inj ra yukíka kúu to'on ña ndixa xa'a tajesús. Saá chi sava n̄vi ká'an na si'a:

—Tajesús kúu taJuan, tá s̄akuchu n̄vi, ta n̄xi'i' ra ta vitin n̄taku ra —káchi na.

⁸ Ta inka na ká'an:

—Taprofeta Elías, ta ta n̄ka'an ndoso to'on Ndios x̄ina'á, vitin k̄xaa tuku ra ñoyívi yó'o —káchi na.

Ta inka na ká'an:

—Tajesús kúu inka taprofeta ta x̄itaku x̄ina'á, ta vitin n̄taku ra —káchi na.

⁹ Ta tarey Herodes n̄ka'an ra:

* 9:3 Yiton yó'o ñii kúu nó xí'in taton, án garrote.

—Yí'j kúu tã xã'nda chiño ña kandoso na sikhon tajuan. ¿Ta yu kúu tayó'o tã ká'an na xã'a vitin? —káchí ra.

Ta kixá'a ra ndúkú ra ndasaá kuchiño koni ra tãJesus.

TãJesus taxi ra xixi o'on mil tãa
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Ta ndíkó uxu ovi naapóstol na tí'vi tãJesus, ta naxaa na noq ra, ta ndat'o'on na xí'in ra ndí'i ña ke'é na. Ta saá tãJesus kãna ra nayó'o ña ko'on na xí'in ra inkã xiiña noq on koq ñivi, ta nixaa na yatin ñoo Betsaida. ¹¹ Ta saá ñivi xini so'o na míchí kuã'an tãJesus, ta kee na kuã'an na sãta ra. Ta kixaa na noq ra, ta tãJesus ñaki'in va'a ra na. Sána'a ra na xã'a yichí ña xá'nda chiño Ndios, ta sãnda'a ra ñivi na ndeé ndó'o.

¹² Ta xa ñikuaa ní kúu ña, ta saá ñitondaa yatin na uxu ovi xika xí'in tãJesus, ta ñika'an na xí'in ra:

—Tata, va'a ti'vi ún ndí'i ñivi yó'o ná ko'on na rancho án ñoo válí ña yóo yatin, ta nandukú na noq kusun na ñoo vitin, ta sata na ña kuxu na, chí noq ndóo yó vichí ní yó'o.

¹³ Ta ndakuijn tãJesus, ñika'an ra xí'in naxíka xí'in ra:

—Mji ndó taxi kuxu na —káchí ra.

Ta ñika'an na saá:

—On koq kuã'a ñaxixi. Yoo kuiti o'on sítã va'a ta ovi kúu tiãká. ¿Án kóni ún ko'on ndí ñoo sata ndí ña kuxu ndí'i ñivi yó'o? —káchí na xí'in ra.

¹⁴ Chi yoo kuã'a ní ñivi, ndã o'on mil tãa ndóo. Ta ñika'an tãJesus xí'in naxíka xí'in ra:

—Nata'vi ndó ñivi ñii ti'vi ñii ti'vi kundoo na, ta ovi sikhon uxu ñivi kúu ñii ñii ti'vi —káchí ra.

¹⁵ Ta ñika'an na xí'in ñivi, ta xikundoo ndí'i na. ¹⁶ Ta saá k'i'in tãJesus o'on sítã va'a xí'in ovi tiãká, ta xito ndaa ra ñoyívi ñino, ta ñika'an ra, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ña'á ún taxí ún ñaxixi.

Ta ta'vi ra sítã va'a, ta taxí ra ña nda'a naxíka xí'in ra, ta nayó'o ñataxi na ña nda'a ndí'i ñivi na ndóo yó'o. Ta ta'vi ra ovi tiãká ta ñataxi na rí nda'a ndí'i ñivi.

¹⁷ Ta ñani ña xixi ndí'i ñivi ndã ñixaa ini na. Tá ndí'i xixi na, ta naxíka xí'in tãJesus ñaki'in na uxu ovi chikiva sítã va'a xí'in tiãká ña k'indoo ndoso, chí ñi-kundeé nanjivi kuxu ndí'i na ña.

TãPedro ká'an ra tãJesus kúu Cristo,
tãa tã ti'vi Ndios sakaku ra ñivi ñoyívi yó'o
(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ Ta saá ñii kivi tãJesus ká'an mató'ón ra xí'in Ndios, ta ndasaá kuiti naxíka xí'in ra yoo na xí'in ra. Tá ndí'i ñika'an tãJesus, ta ñindakã to'on na ra:

—¿Yukíã káchí ñivi xã'aj yu kúu j? —káchí ra.

¹⁹ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Sava ñivi ká'an yó'o kúu ún tajuan, tã sakuchu ñivi. Sava na ká'an yó'o kúu ún taprofeta Elías, ta inkã na ká'an yó'o kúu ún inkã taprofeta tã xitaku xina'a.

²⁰ Ta tãJesus ñindakã to'on na ra:

—Ta mji ndó, ¿yukíã káchí ndó yu kúu j?

Ta ndakuijn tãPedro, ñika'an ra:

—Yó'o kúu Cristo, tãa tã ti'vi Ndios sakaku ñivi ñoyívi yó'o.

²¹ Ta tãJesus ñika'an ra xí'in na:

—Ta on kã'an ndó xí'in ndã ñii ñivi yu kúu j.

TãJesus ndat'o'on ra ña ka'ni na ra
(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

²² Ta tãJesus ñika'an kã ra xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra si'a:

—Yí'j, tãa tã kiji noq Ndios, kivi vaxi naxíkuã'a noq najudío, xí'in na sána'a ndayí Ndios xí'in naná'no noq nasutu on kua'a na kandixa na yí'j ta saxo'vi ní na yí'j. Ta ka'ni na yí'j, ta kivi uní nataku j, saá ke'é Ndios.

²³ Tá ndí'i ñika'an ra ñayó'o, ta ñika'an ra xí'in ndí'i ñivi na ndóo yatin:

—Ndi'i ñivi na kóni kundikhon yí'j xini ñó'o sandakoo na ndí'i ña káchí ini mji na, ta ñii ñii kivi kusokó na tón cruz mji na' ta kundikhon na sãta j. ²⁴ Ndi'i ñivi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutaku va'a na ñoyívi yó'o, ta on xijn na xo'vi na xã'aj, ta nayó'o on kuchiño na kutaku na xí'in Ndios. Ta ñivi na on vása ndí'i ini ndukú kutaku va'a na ñoyívi yó'o, xã'a ña kundikhon na yí'j, nayó'o kúu ñivi na kutaku xí'in j. ²⁵ Tá kómí ñivi ndí'i ñakuiká ñoyívi yó'o, ta on vása táku ndino'o na noq Ndios, ta ndã manj kúu ña. ²⁶ Ta ñivi na kúka'an noq xã'a yí'j, ta kúka'an noq na xã'a to'on j noq inkã ñivi, ta saá yí'j, tãa tã kixi noq Ndios, kúka'an noq j xã'a nayó'o noq Ndios kivi ña ndikó j ñoyívi yó'o xí'in ndí'i ndeé ña va'a ña ye'e ña kómí Yivá j Ndios xí'in naángel yí'j, na kixaa xí'in j. ²⁷ Ndixa ká'an j xí'in ndó, sava ndó'o na ndóo vitin, kutaku kã ndó ña kivi koni ndó ñava'a ká'no noq xá'nda chiño Ndios.

Kivi nátaxa tãJesus, xini uní taxíka
xí'in ra

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Njya'a yatin onã kivi, ta ñakaxin tãJesus uní taxíka xí'in ra, tãPedro,

† 9:23 To'on kusokó na tón cruz mji na kóni káchí ña: Xí'j ñó'o koo ti'va ñivi ña xo'vi na ta ndakuiti kivi na xã'a ña ndikhon na tãJesus.

tajacobo xí'in tajuan, ta kuə'an na xí'in ra ñii yuku síkón, ña ka'an ra xí'in Ndios. ²⁹ Tá mií ká'an ra xí'in Ndios, ta nasama nõq tajesús, ta nátaxa tikotq ra, nduyaa ní ña. ³⁰ Ta saá nĩtvi tamoisés xí'in taelías, ndátq'on na xí'in tajesús. ³¹ Ta ñii ká'no ña náye'e, ta xjino nduu ndi'i ña nõq yíta na ká'an xí'in tajesús. Njka'an na ndasaá koo kee ra ñoyivi yó'o, chi xa yatin tondaa kjvi ña nakuita nanjvi ñoo Jerusalén ta ka'ni na ra. ³² Vará tãpedro xí'in inkã ovj natá'an ra kóni ní na kusun na, ta saá ni, kuchiño na xjindito na, ta xjini na ñaká'no náye'e, ta xjino nduu ña tajesús xí'in ovj tãa na yóo xí'in ra. ³³ Tá xa yatin ko'qn na ovj yó'o, ta njka'an tãpedro xí'in tajesús:

—Tata Maestro, va'a ní ndóo yó yó'o. Tá kóni ún, ta kasa va'a ndj unj tia'va, ñii ña koo mji ún, ñii ña koo tãmoisés, ta inkã ña koo tãelías.

Njka'an tãpedro saá chi on vása kúndaa ini ra yukia ká'an ra. ³⁴ Tá ká'an ka tãpedro, ta nõq ñii vjko chée ndã nõq ñindichi ra xí'in nataa yó'o, ta nusa'vi ndi'i na tixin vjko, ta njyivi ní na. ³⁵ Ta tixin vjko yó'o kxi tq'on ña njka'an Ndios, káchí ra saá:

—Tayó'o kúu Sa'ya j, tã kivi ní ini j xini j. Ta konj sq'o va'a ndó tq'on ña ka'an ra —káchí Ndios.

³⁶ Tá xjini sq'o na tq'on yó'o, ta nj-xini ka na ovj tãa tã njka'an xí'in tajesús, ndã ñii laá kuiti tajesús ñindichi nõq na. Ta naxika xí'in tajesús on vása ní-ndatq'on yachj na xí'in ndã ñii njvi xa'a ña xjini nayó'o.

Ñayó'o ká'an tajesús sanda'a ra ñii tãlo'o tã kómi nima ndiva'a
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Ta nĩtvi inkã kjvi, ta ndjko tajesús vaxi noo ra yuku xí'in tãpedro, tajuan, xí'in tajacobo, ta nakutá'an na xí'in kuə'a ní njvi na kixaa nõq na. ³⁸ Ta ñii tatá'an nanjvi yó'o, xí'in ndi'i ndee ra njka'an ra xí'in tajesús:

—Tata maestro, kundá'vi ini ún koni ún tãlo'o sa'ya j. On koq ka inkã sa'ya j, ³⁹ ta kuə'a ní yichj ñanimã ndiva'a tiin ña ra, ta ndá'yi ní ra, ta ndeé ní sákisin ña ra, tãnda kée chikiño yu'u ra. Sátakué'e ní ña ra, ta on xjin ña saña ña ra. ⁴⁰ Ta xa xaku ndá'vi j nõq naxika xí'in ún tava na nima ndiva'a yó'o, ta on vása ní-kuchiño na —káchí ra.

⁴¹ Tá ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in na:

—jNjvi na toon ní ini kúu ndó'ó, ta on xjin ndó kandixa ndó Ndios! ¿Ndasaá ka kjvi xini ñó'ó kutakuj xí'in ndó? ¿Nda ama kundee ini j xí'in ndó? —káchí ra.

Ta saá njka'an tajesús xí'in yivá tãlo'o tã kómi nima ndiva'a:

—Na'a xí'in sa'ya ún —káchí ra.

⁴² Ta kixaa tãlo'o yatin nõq tajesús, ta nima ndiva'a tuku tiin ña ra, ta sakana ña ra nõq ño'o, ta kini ní sákisin ña ra ndã kée nda'a ra xí'in xa'a ra. Ta tajesús xa'nda chiño ra nõq nima ndiva'a ña kee ña. Ta ñanimã ndiva'a yó'o kee ña, ta xandjkon nduva'a tãlo'o, ta tajesús nãtaxi ra tãlo'o yó'o nda'a yivá ra. ⁴³ Ta ndi'i njvi nãka'nda ní ini na, chi xjini na ñandee ká'no kómi Ndios.

Yichj ovj tajesús ká'an ra xa'a ña xo'vi ra ta kivi ra

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ta na ndóo yó'o nãka'nda ini na xa'a ñava'a ke'e tajesús, ta njka'an ra xí'in naxika xí'in ra:

⁴⁴ —Chikaq va'a sq'o ndó tq'on ña ká'an j xí'in ndó vitin. Ñii kjvi ña vaxi ñii tãa nataxi ra yj'i, tã kúu tãa tã kixi nõq Ndios, nda'a njvi —káchí tajesús.

⁴⁵ Ta naxika xí'in ra on vása ní-kundaa ini na yukia káchí tq'on ña njka'an ra xí'in na, saá chi on vása ní-taxi yachj Ndios ña kundaa ini na. Ta yivi ní na ndaka tq'on na ra yukia kóni káchí ña ká'an ra.

Naxika xí'in tajesús náa na

xq'a yu kúu tã ká'no ka nõq ndi'ni ra
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Ñii kjvi naxika xí'in tajesús kixá'a na náa na xí'in tá'an na xa'a yu kúu tã ká'no ka nõq ndi'ni na. ⁴⁷ Ta xjini tã tajesús yukia xáni ini na, ta kãna ra ñii tãlo'o, ta kixaa ra xjkundichi ra sijn tajesús. ⁴⁸ Ta njka'an ra xí'in naxika xí'in ra:

—Ndi'i njvi xa'a ña kãndixa na yj'i, ta náki'in va'a na naváli, kóni káchí ña saá: ndi yj'i náki'in va'a na. Ta ndi'i njvi na náki'in va'a yj'i, káchí ña saá: ndi náki'in va'a na Ndios, tãa tã t'vi yj'i vaxi j. Saá chi tãa tã kúu tã njno ka nõq ndó, tayó'o kúu tã ká'no ka nõq ndi'ni ndó —káchí tajesús xí'in na.

Njvi na on vása saq ini xini tajesús,

nayó'o kúu na yóo yu'ú xí'in ra
(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Ta njka'an tajuan xí'in tajesús:

—Tata Maestro, xjini ndj ñii tãa táva ra nima ndiva'a. Xá'nda chiño ra nõq nima ndiva'a xí'in ndayj ún, káchí ra. Ta njka'an ndj xí'in ra sandakoo ra ña ké'e ra saá, chi on sjvi tã ndjkon satã ún xí'in ndj kúu ra —káchí ra xí'in tajesús.

⁵⁰ Tá ndakuijn tajesús, njka'an ra:

—On kasi ndó nõq ra, chi yóo yu'ú takán xí'in mji yó. Saá chi njvi na on vása saq ini xini mji yó, nayó'o kúu na yóo yu'ú xí'in mji yó —káchí tajesús xí'in ra.

TaJesús ká'an ra ndí taJacobo xí'in taJuan

on vása xínj na mí vaxi tq'on ña ká'an na

⁵¹ Ta xa vaxi kivi ndikó taJesús kq'on ra ñoyívi ñino, ta chikaq ini ra kq'on ra ñoo Jerusalén. ⁵² Ta saá tí'ví ra sava na xika chiño nqo ra, ná kq'on na ñii ñoo estado Samaria ña kasa ndivi na ña xaq ra. ⁵³ Ta ñaño kán nj-xiin na naki'in na taJesús, chi xínj na ndí kóni ra kq'on ra ñoo Jerusalén. ⁵⁴ Ta qvi tqa taxíka xí'in taJesús, taJacobo xí'in taJuan, xínj na ndí nj-xiin ñivi ñaño Samaria yó'o naki'in va'a na taJesús, ta njka'an natqa yó'o xí'in taJesús:

—Tata, ¿án kóni ún ndukú ndj nqo Ndios chikaq ra ño'o ta ka'mi ña ndí'i ñivi ñaño yó'o?, chi saá kisa taprofeta Elías kujya xina'á —káchí na xí'in taJesús.

⁵⁵ Ta ndikó koo taJesús, njka'an ra xí'in na:

—Ndó'ó, on vása va'a ká'an ndó saá, ⁵⁶ chi on sjívi xa'a ña sandí'ij xa'a ñivi kúu ña kixaa j ñoyívi yó'o, ta yí'j, tqa ta kixi nqo Ndios, ta vaxi sakaku ñivi kúu j —káchí ra.

Ta saá kee na kuq'an na inká ñoo.

Ñayó'o ká'an xa'a ñivi na kóni kundikqon satq taJesús

(Mt. 8:19-22)

⁵⁷ Kuq'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra yichj, ta nakutá'an na xí'in ñii tqa, ta njka'an ra xí'in taJesús si'a:

—Tata, kundikqon j satq ún, ndq mí kq'on ún ta kq'on j xí'in ún —káchí ra.

⁵⁸ Ta ndakuijn taJesús, njka'an ra:

—Tíño kúu kómí ri kavua nqo kisin ri, ta tísaa kómí ri taká ri nda'a yiton nqo kisin ri, ta yí'j, tqa ta kixi nqo Ndios, on kqó ve'e j nqo kusun j —káchí taJesús xí'in ra.

⁵⁹ Ta saá njka'an taJesús xí'in inká tqa:

—Na'a kundikqon ún satq j —káchí ra.

Ta ndakuijn tayó'o, njka'an ra:

—Va'a Tata, ta si'na taxi ún ña kundatij ndq ná kivi yivá j, ta sanduxun j ra, ta saá kundikqon j yichj ún —káchí ra.

⁶⁰ Ta njka'an taJesús xí'in ra:

—Ñivi na on vása ndino'o táku nqo Ndios, va'a sanduxun na natá'an na nandí. Ta yó'ó, yóo inká chiño ña xínj ñó'ó ní ka kasa ndivi ún: Va'a kq'on ún ka'an ndoso ún tq'on xa'a yichj nqo xá'nda chiño Ndios —káchí taJesús xí'in ra.

⁶¹ Ta njka'an inká tqa, káchí ra saá xí'in taJesús:

—Kóni kundikqon j yó'ó, Tata, ta si'na taxi ún ná kq'on j ndayij nave'e j —káchí ra.

⁶² Ta saá ndakuijn taJesús, káchí ra:

—Tá yóo ñii tqa tá'vi nqo ño'o, ta tiin ra xa'a yatá, ta ndikó koo ra nakoto ra chí satq ra, ta on vása va'a kasa chiño ra. Ndatán yóo tayó'o, saá yóo ñivi na kixá'a kuq'an yichj Ndios, ta on xínj na sandakoo na yichj yatá. Ta nayó'o on vása va'a kasa chiño na yichj Ndios —káchí taJesús xí'in ra.

10

TaJesús tí'ví ra unj siko uxu tqa kuq'an na ka'an na xí'in ñivi xa'a yichj Ndios

¹ Ta ndí'i ñayó'o, ta taJesús nqaxin ra unj siko uxu tqa, ta tí'ví ra na na, qvi qvi na kuq'an si'na na ndí'i saá ñoo, ta saá xaq mji taJesús. ² Ta tq'an ka kq'on na ta njka'an taJesús xí'in na:

—Ndatán yóo ku'i ña xa yóo ti'va nakaya, saá yóo ñivi na xa yóo ti'va kundikqon yí'j, ta on kqó ñivi kasa chiño na nqo j nakaya na nayó'o. Ta saá kuaku ndá'ví ndó ndukú ndó nqo Ndios ña tí'ví ra inká ñivi ña kasa ndivi na chiño ra ñoyívi yó'o. ³ Ta vitin kuq'an ndó kasa ndivi ndó chiño xa'a Ndios. Ta ndó'ó, ndatán yóo ndikachi válí ma'ño tinda'ví, saá koo ndó, chi yóo kuq'a ní ñivi na on vá'a ini nqo kq'on ndó. ⁴ Tá kuq'an ndó, ta on kuni'i ndó sj'ún, ni leká ndó, ni inká nduxan ndó. Ta on kuita ndó ndatq'on ndó xí'in ñivi yichj. ⁵ Tá nixaa ndó nqo kuq'an ndó, ta ve'e nqo xaq ndó, ka'an ndó xí'in ñivi:

“Ná koo va'a ini ndó'ó na ndóo ve'e yó'o”, káchí ndó xí'in na. ⁶ Tá yóo ñivi na va'a ini ve'e yó'o, ta ndixa ná koo va'a ini na. Tá on kqó ñivi na va'a ini ve'e yó'o, ta saá ñava'a njka'an ndó xa'a nayó'o, on ndqo ña xí'in na, ta ndikó ña xí'in mji ndó. ⁷ Ta nqo nakí'in va'a ñivi ndó'ó, ta kundqo ndó ve'e nayó'o. Ta va'a kuxu ndó ta ko'o ndó ndq ndá ña taxi na nda'a ndó. Ndó'ó kisa ndivi ndó chiño ña chindee nayó'o, ta saá yóo ndayj xa'a ña taxi na ña kuxu ndó. Saá chi ndí'i ñivi na kisa chiño kómí na ndayj naki'in na ya'vi na. ⁸ Tá xaq ndó ñii ñoo, ta ñivi naki'in va'a na ndó'ó, ta va'a kuxu ndó ña taxi na nda'a ndó. ⁹ ta sanda'a ndó ñivi na ndee ndó'ó, ta ka'an ndó saá xí'in na: “Xa yóo yatin yichj nqo xá'nda chiño Ndios”, káchí ndó xí'in na. ¹⁰ Tá xaq ndó ñii ñoo, ta on vása náki'in va'a ñivi ndó'ó, ta kee ndó kuq'an ndó yichj ñoo yó'o, ta ka'an ndó si'a: ¹¹ “Ná sakisin ndj xa'a ndj ña nakoyo yaq ñoo ndó. Xí'in ñayó'o kundaq ini ndó ndí mji ndó kúu na ndiso kuqachi, chi nj-xiin ndó konj sq'o ndó tq'on Ndios. Ta kundaq ini ndó ndi xa yóo yatin yichj nqo xá'nda chiño Ndios”, káchí ndó xí'in na. ¹² Ta ká'an j xí'in ndó, tondaq ñii kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuqachi

‡ 9:53 Ñivi na Samaria on xínj na kóni na ñivi na Israel na ndóo ñoo Jerusalén.

ndi'i n̄ivi ñoyívi yó'o. Ta k̄ivj yó'o ndeé k̄a yó'v̄i saxo'v̄i Ndios nañoo yó'o noq̄ n̄ivi na ɔn vá'a na x̄indqo ñoo Sodoma kūȳa x̄ina'á —káchí t̄ajesús x̄i'in na.

Ñayó'o k̄a'q̄n x̄a'q̄ nañoo na ɔn x̄i'in konj s̄o'o

ña k̄a'q̄n t̄ajesús

(Mt. 11:20-24)

¹³ T̄ajesús k̄a'an k̄a ra, káchí ra saá:

—N̄dá'ví ní ndó, n̄ivi nañoo Corazín! ;N̄dá'ví ní ndó, n̄ivi nañoo Betsaida! Chi v̄axi ñii k̄ivj ña x̄o'v̄i ní ndó. Saá chi kūȳa x̄ina'á tá xini v̄i n̄ivi nañoo Tiro x̄i'in nañoo Sidón milagro ña ké'éj x̄i'in ndó vitin, ní kúu, ta nandikó ní k̄a ini nayó'o, ta nakundixin na tik̄toq̄ ndayí noq̄, ta chikaa na yaa no'ɔ s̄inj̄ na ña kúchuchú ní ini na x̄a'q̄ kuachi na. ¹⁴ N̄akán k̄iá, tá t̄ond̄a ñii k̄ivj ña kasa nani Ndios x̄a'q̄ kuachi ndi'i n̄ivi ñoyívi yó'o, ;ta k̄ivj yó'o x̄o'v̄i ní ndó'ó, nañoo Corazín x̄i'in nañoo Betsaida! Ndeé k̄a yó'v̄i saxo'v̄i Ndios ndó'ó noq̄ n̄ivi na ɔn vá'a na x̄indqo ñoo Tiro x̄i'in ñoo Sidón. ¹⁵ Ta ndó'ó, n̄ivi nañoo Capernaum z̄án x̄ani s̄inj̄ ndó kanóo v̄a'a ní t̄o'on ndó nd̄a ñoyívi n̄ino? ;Q̄n vása! Ta ndá'ví ní ndó, chí Ndios ti'ví ra ndó'ó k̄o'q̄n ndó n̄ino, nd̄a nd̄aya —káchí t̄ajesús x̄i'in na.

¹⁶ Ta saá n̄ika'q̄n k̄a t̄ajesús x̄i'in ɔn̄j̄ s̄iɔo ɔxū t̄aa, káchí ra:

—Ndó'ó kómi ndó nd̄ayíj̄ ndat̄o'on ndó x̄i'in n̄ivi. Ta ndi'i n̄ivi na naki'in v̄a'a t̄o'on ña k̄a'q̄n ndó, t̄o'on ȳi'j̄ kúu ña naki'in na. Ndi'i n̄ivi na ɔn x̄i'in naki'in ndó'ó, ta ȳi'j̄ kúu t̄a ɔn x̄i'in na naki'in na. Ta ndi'i na ɔn x̄i'in naki'in ȳi'j̄, Ndios kúu t̄a ɔn x̄i'in na naki'in na, chí Ndios kúu t̄a t̄a t̄i'ví ȳi'j̄ v̄axi j̄ —káchí t̄ajesús.

¹⁷ Ta saá n̄ix̄a'q̄n na ɔn̄j̄ s̄iɔo ɔxū t̄aa, ta n̄it̄ond̄a k̄ivj̄ ndikó na, ta kúsij̄ ní ini na, ta k̄ix̄aa na noq̄ t̄ajesús, ta n̄ika'q̄n na si'a:

—Tata, nd̄a n̄im̄a ndiv̄a'a k̄isa ndivi ña ña x̄a'nda chiño nd̄j̄ noq̄ ña x̄i'in nd̄ayí ún.

¹⁸ Ta nd̄akuijn̄ t̄ajesús, n̄ika'q̄n ra saá:

—X̄ini j̄ ñandiv̄a'a ká'no Satanás kee ña ñoyívi n̄ino, ta nākava ña nd̄a noq̄ ño'ɔ. Nd̄at̄án k̄aa ñii t̄ax̄a, saá k̄aa ña nākava ña nd̄a noq̄ ño'ɔ. ¹⁹ X̄a t̄ax̄ij̄ ndeēj̄ nda'q̄ ndó ña kuchiño kund̄oq̄o ndó s̄at̄a t̄ik̄oq̄ x̄i'in t̄itis̄im̄a, ta kundee ndó noq̄ ndi'i ndeē ñandiv̄a'a, ta nd̄a lo'o ɔn kuchiño ña satakú'e ña ndó'ó. ²⁰ Ndó'ó, kúsij̄ ní ini ndó vitin, x̄a'q̄ ña kuchiño ndó x̄a'nda chiño ndó noq̄ n̄im̄a ndiv̄a'a. Ta v̄a'a ná kusij̄ ní k̄a ini ndó chí Ndios xa n̄ika'yi ra k̄ivj̄ ndó noq̄ tutu ña yóo ñoyívi n̄ino —káchí t̄ajesús x̄i'in na.

T̄ajesús kúsij̄ ní ini ra

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ta m̄ji hora yó'o, ta N̄im̄a Ndios s̄akutú ña n̄im̄a t̄ajesús x̄i'in ñasij̄, ta n̄ika'q̄n ra x̄i'in Ndios si'a:

—Tata Yivá j̄, ;k̄isa ká'no j̄ yó'ó! Yó'ó kúu T̄aa t̄aKá'no t̄a x̄a'nda chiño noq̄ ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o x̄i'in ña yóo ñoyívi n̄ino. Kisa ká'no j̄ yó'ó, chí xa s̄an̄á'ún nayó'o, na n̄ino ini kúu na, ta kúndaq̄ ini na ñava'a x̄a'q̄ ún. Ta ch̄ise'é ún ñava'a yó'o noq̄ ink̄a n̄ivi na n̄ani nandíchi, x̄i'in na n̄ani na ká'vi ta ti'va ní yóo ñoyívi yó'o, chí saá káchí ini ún ke'é ún x̄i'in ndi'i n̄ivi, Tata —káchí t̄ajesús x̄i'in Ndios.

²² Ta n̄ika'q̄n k̄a ra saá:

—Yivá j̄ Ndios xa t̄axi ra ndi'i ñava'a nda'q̄ j̄. Nd̄a ñii n̄ivi ɔn vása x̄inj̄ na ini ȳi'j̄, t̄aa t̄a kúu S̄a'ya Ndios, ta ñii l̄aá m̄ji Ndios kúu t̄a x̄inj̄ v̄a'a ini ȳi'j̄. Ta nd̄a ñii n̄ivi ɔn vása x̄inj̄ na ini Yivá j̄ Ndios, ta ñii l̄aá ȳi'j̄, t̄aa t̄a kúu S̄a'ya ra, kúu t̄a x̄inj̄ ini ra, ta n̄ivi na nākax̄inj̄ t̄axi j̄ konj̄ na ini ra —káchí t̄ajesús.

²³ Ta saá n̄ika'q̄n ra x̄i'in nax̄ika x̄i'in ra, káchí ra saá:

—N̄akaa ñasij̄ n̄im̄a ndó chí x̄ito ndó ñava'a ké'é j̄ ñoyívi yó'o. ²⁴ Ta kūȳa x̄ina'á n̄ix̄ijo kūa'q̄ ní naprofeta x̄i'in kūa'q̄ ní narey, ta ndi'i nayó'o k̄utoo na koto na ña x̄ito ndó vitin, ta n̄i-kuchiño na. Ta k̄utoo na konj̄ s̄o'o na ña x̄inj̄ s̄o'o ndó vitin, ta n̄i-kuchiño na —káchí t̄ajesús x̄i'in na.

T̄ajesús ndat̄o'on ra cuento

x̄a'q̄ ñii t̄aa t̄a v̄a'a t̄añoo Samaria

²⁵ Ta saá k̄ix̄aa ñii t̄amaestro t̄a x̄inj̄ v̄a'a nd̄ayí Ndios ña n̄it̄aa t̄aMoisés x̄ina'á, ta n̄indaq̄a t̄o'on ra t̄ajesús, chí kóni ra koto ndoso ña'a ra, káchí ra saá:

—Tata maestro, ;yuk̄iá ke'é j̄, ta taxi Ndios koo j̄ x̄i'in ra ndi'i saá k̄ivj̄ ña v̄axi? —káchí ra.

²⁶ Ta nd̄akuijn̄ t̄ajesús, n̄ika'q̄n ra:

—;Yuk̄iá káchí nd̄ayí Ndios ña n̄it̄aa t̄aMoisés x̄ina'á? ;Yuk̄iá ká'vi ún noq̄ nd̄ayí yó'o? —káchí ra.

²⁷ Ta nd̄akuijn̄ t̄ayó'o, n̄ika'q̄n ra saá:

—Saá káchí ña: “Ná kuki'vi ini yó koni yó Yivá yó Ndios x̄i'in ndi'i n̄im̄a yó, x̄i'in ndi'i ini yó, x̄i'in ndi'i ndeē yó, x̄i'in ndi'i s̄inj̄ yó. Ñii k̄i'va nd̄at̄án k̄i'vi ini yó x̄ini yó x̄i'in m̄ji yó, saá kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó”, káchí nd̄ayí Ndios —káchí ra x̄i'in t̄ajesús.

²⁸ Ta nd̄akuijn̄ t̄ajesús, n̄ika'q̄n ra:

—V̄a'a ní k̄a'q̄n ún. Tá kasa ndivi ún nd̄ayí yó'o, ta Ndios taxi ra ña kutakú ún x̄i'in ra —káchí t̄ajesús x̄i'in t̄ayó'o.

²⁹ Ta kóni t̄amaestro yó'o kasa nd̄aa ra x̄a'q̄ m̄ji ra noq̄ t̄ajesús, ta ñakán tuku n̄indaq̄a t̄o'on ra t̄ajesús, n̄ika'q̄n ra saá:

—;Yu kúu natá'an yó?

³⁰ Ta ndakuijn tajesús, ndato'on ra ñii cuento ña saná'a ña'a ra, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii tãa kee ra ñoo Jerusalén, ta ku'a'an ra yichí ña ku'a'an ñoo Jericó. Tá ku'a'an noo ra, ta kãna koyo sava nakuí'ná yichí yó'o, ta saši na ra, kãsa kuí'ná na ndi'i ña kómí ra, kãndaa na tikotõ ra, kãni ní na ra, sãtakué'e ní na ra ndã salo'o kivi ra. Ta sandakoo na ra, ta ku'a'an na. ³¹ Ta saá vaxi ñii suty, ta ñixaa ra nõõ kándú'u tãa tã tãkué'e, ta xini kuiti ña'a ra, ta ñyja'a xiyo ra, ta ku'a'an ra. ³² Ta saá vaxi inkã tãa, tãtã'an naLeví, na kúu na ndiso chiño xí'in ve'e ño'o ká'no. Kixaa ra nõõ kándú'u tã tãkué'e, ta xini kuiti ña'a ra, ta ñyja'a xiyo ra, ta ku'a'an ra. ³³ Ta saá vaxi inkã tãa tãño Samaria, ta kixaa ra nõõ kándú'u tã tãkué'e. Tá xini ña'a ra, ta kundá'ví ní ini ra xini ra tã tãkué'e yó'o. ³⁴ Ta ñixaa yatin ra nõõ ra, ta kixá'a ra chíkaa ra aceite xí'in vino nõõ tãkué'e tãyo'o ña kasa tãtan ña'a ra. Ta chíkatón ra tikotõ ndi'i saá nõõ tãkué'e ra. Ta ndani'i ña'a ra, ta sandaa ña'a ra sãtã tãburro sãna ra, ta ñaki'in ra ku'a'an ra xí'in ra ñii ve'e nõõ kisin na kixa yichí, ta saá xĩndaa ña'a ra. ³⁵ Tá ñitivi inkã kivi, ta tãxi tãa tãSamaria yó'o õvi s'i'ún denario* nda'a tã xí'in ve'e yó'o, ta ñika'an ra xí'in ra: “Kundaa lo'o ún tã tãkué'e yó'o ná ndoo lo'o ra ve'e ún. Tá ñi-nani s'i'ún yó'o kutátan ra, ta chinóo ún s'i'ún mii ún, ta saá cha'vi'i yó'o kivi ndikó'i”, káchí ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí tajesús xí'in tãmaestro tã saná'a ndayí Ndios.

³⁶ Ta ñika'an tajesús xí'in ra:

—Õñi tãa ñyja'a nõõ kándú'u tãa tã tãkué'e yó'o. ¿Yukú tãa ke'e ñava'a ndátan ke'e tãtã'an ra xí'in ra? —káchí tajesús.

³⁷ Ta ndakuijn ra, ñika'an ra:

—Tãa tã ke'e ñava'a xí'in ra kúu tãtã'an ra —káchí ra xí'in tajesús.

Ta ñika'an tajesús xí'in ra:

—Ku'a'an ún, ta ndátan ke'e tã kundá'ví ini xini tã tãkué'e yó'o, saá ke'e ún xí'in inkã ñivi —káchí tajesús xí'in ra.

Tajesús ñixaa ra ve'e ñãMarta xí'in ñãMaría

³⁸ Ku'a'an tajesús xí'in naxíka xí'in ra, ta ñixaa na ñii ñoo lo'o. Ta ñii ña'a ñani ñã Marta ñaki'in ñã na, ta ñiki'vi na ini ve'e ñã. ³⁹ Ta ñãMarta yóo k'i'vi ñã ñani María, ta kixaa ñãMaría xikoo ñã yatin xa'a tajesús, ta xini s'o'o ñã yukia ndátõ'on ra. ⁴⁰ Ta ñãMarta ndi'i ní ini ñã chí yóo ku'a'a ní chiño kasa ndivi ñã. Ta kixaa ñã nõõ tajesús, ta ñika'an ñã xí'in ra:

—Tata, ¿án on vása ndi'i ini ún, chí ñii láa mii kisa chiño? Chí k'i'vi sandakoo

ñã ndi'i chiño, ta kóni j ñã ka'an ún xí'in ñã ná chindeé ñã y'i —káchí ñã xí'in tajesús.

⁴¹ Ta ndakuijn ra:

—Nana, ndi'i ní ini ún chí yóo ku'a'a ní chiño. ⁴² Ta ñii chiño kúu ñã xini ñó'o kã nõõ ndi'i inkã ñã kisa ndivi ún. K'i'vi ún ñãMaría xa ñakaxin ñã kasa ndivi ñã chiño ñã xini ñó'o kã, chí yóo ñã, xini s'o'o ñã t'on ñã kã'an j. Ta ndã ñii ñivi, on vá'a kindaa na chiño yó'o nda'a ñã —káchí tajesús xí'in ñãMarta.

11

Tajesús saná'a ra ndasaá va'a ka'an ñivi xí'in Ndios

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Ñii kivi ñika'an tajesús xí'in Ndios, ta ñii tãxíka xí'in ra kixaa ra nõõ ra, ta ñika'an ra xí'in ra:

—Tata, kóni ndi ñã saná'a ún ndi'i ndasaá ka'an ndi xí'in Ndios, saá chí tãJuan tã sãkuchu ñivi saná'a ra naxíka xí'in ra ndasaá koo ka'an na xí'in Ndios.

² Ta ndakuijn tajesús, ñika'an ra:

—Tã kã'an ndó xí'in Ndios, saá kachí ndó:

Tata Yivá yó, tã yóo ñoyivi ñino, ná kanóo síkón ní ñato'ó ún.

Ná kama kixaa kivi ka'nda chiño ún nõõ ndi'i ñivi.

Ndatán yóo ñoyivi ñino kisa ndivi ndi'i na ñã kóni ún, ñii k'i'va saá ñoyivi yó'o ná kasa ndivi ndi'i ñivi ñã kóni ún.

³ Ndi'i saá kivi taxi ún ñã xini ñó'o kuxu ndi.

⁴ Ta kasa ká'no ini ún xa'a kuachi ndi, chí saá kisa ká'no ini mii ndi xa'a ñivi na ke'e ñã on vá'a xí'in ndi.

Tá xó'vi ndi tondó'o, ta chindeé ún ndi'i ñã on k'i'vi ndi kuachi, ta sakãku ún ndi'i nõõ ndi'i ñã on vá'a,

saá ka'an ndó xí'in Ndios —káchí tajesús xí'in naxíka xí'in ra.

⁵ Ta saá ndato'on ra xí'in na inkã cuento ñã saná'a ra na, ñika'an ra si'a:

—Ñii ma'ño ñoo, ta ñii ndó'o ko'on ndó ve'e tãmigo ndó, ta ka'an ndó xí'in ra:

“Ñani, ¿án kúchiño ún taxi ún unj sítã va'a nda'a i?, ⁶ chí ñii tãmigo i xíka ra viaje, ta sakán kixaa ra ve'e j, ta on ko'o ñã'a nõõ j taxi kuxu ra”, kachí ndó. ⁷ Ta tãmigo ndó yó'o on keta ra ve'e ra, ta ndakuijn ra, kachí ra saá: “On sandi'ún y'i. Xa ndási kútú ye'é j, ta xa kándú'u j xí'in sã'ya j, ñakán on kivi ndakoo j taxi sítã va'a nda'a ún”, kachí ra xí'in ndó. ⁸ Vará tãmigo ndó kúu ra, ta on kua'a ra ndakoo ra taxi ra ñã kuxu ndó. Ta xa'a ñã on xini

* 10:35 Nii denario kúu s'i'ún ñã kúu ya'vi ñii tãa tã kisa chiño ñii kivi.

ndó sandakoo ndó sándi'i ndó ra, ta ndixa ndakoo ra taxi ra ndi'i ña xínj ñó'ó nda'a ndó. ⁹ Cuento lo'o yó'o sáná'a ña si'a: Qn sandakoo ndó ndúkú ndó ña xínj ñó'ó ndó nqo Ndios, saá chi ndixa taxi ra ña nda'a ndó. Ta ni qn sandakoo ndó nándukú ndó Ndios, saá chi ndixa naní'i ndó ra. Ta ni qn sandakoo ndó kána ndó yé'é yichj Ndios, saá chi ndixa nakuiná ra ña k'vi ndó yichj ra. ¹⁰ Chi ndi'i nji na ndúkú nqo Ndios ña xínj ñó'ó na, ta naki'in na ña. Ta ndi'i nji na nándukú Ndios, naní'i na ra. Ta ndi'i nji na kána Ndios, ta nakuiná ra yé'é ra ña k'vi na yichj ra.

¹¹ "Tá yóo ñii sá'ya ndó, tá ndúkú ra sija va'a nqo ndó, ta qn kivi taxi ndó yuú nda'a ra, chi sá'ya ndó kúu ra. Tá ndúkú ra ñii tiaká nqo ndó kuxu ra, ta qn kivi taxi ndó ñii kqo nda'a ra, chi sá'ya ndó kúu ra. ¹² Tá ndúkú ra ñii ndjvi nqo ndó, ta qn kivi taxi ndó tisi'má nda'a ra, chi sá'ya ndó kúu ra. ¹³ Vará ndó'ó kúu ndó nji na qn vá'a, ta saá ni, táxi ndó ñava'a nda'a sá'ya ndó. Ta Yivá yó Ndios, ta yóo ñoyivi nino, kúu ra ta va'a ní ká nqo nji, ta ndixa taxi ra Níma ra nda'a ndi'i nji na ndukú ña nqo ra —káchí taJesús xí'in na.

Ñayó'o ká'an xá'a nji na nika'an xá'a taJesús kómí ra ndee ñanimá ndiva'a

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴ Inka kivi taJesús táva ra ñii nímá ndiva'a ña kómí ñii ta tañí'i. Tá kee nímá ndiva'a, ta saá va'a ñaka'an ra. Ta ñaka'nda ini nji na xini ñayó'o. ¹⁵ Ta sava na nika'an na xá'a taJesús:

—Xí'in ndee ñaBeelzebú,* ña kúu ñaká'no nqo ndi'i nímá ndiva'a, táva tayó'o nímá ndiva'a —káchí na.

¹⁶ Ta inka nji kóni koto ndoso na taJesús, ta ndukú na nqo ra ña ke'é ra ñii milagro ña saná'a ra nqo na ña ndixa kómí ra ndee Ndios. ¹⁷ Ta taJesús xini ra ña xáni ini na, ta nika'an ra xí'in na:

—Tá yóo ñii ñoo, ta qn vása yóo yu'ú nji, ta nata'vi tá'an na, ta kixá'a na káni tá'an na xí'in natá'an na, ta kama ní ndi'i xá'a ñoo yó'o. Tá yóo ñii ve'e nqo nata'vi tá'an na, ta káni tá'an na, ta ndi'i xá'a nji ve'e yó'o. ¹⁸ Ta ñanimá ndiva'a ká'no Satanás, táná tava ña ini nji nímá ndiva'a tá'an ña, níkúu, ta saá nata'vi tá'an ñandiva'a ta kani tá'an ña xí'in tá'an ña, ta yachj ní ndi'i xá'a yichj ña. Ndátō'onj tq'on yó'o xí'in ndó, chi káchí ndó xí'in ndee ñandiva'a ká'no táva j nímá ndiva'a. ¹⁹ Ta yí'j, tá xí'in ndee ñanimá ndiva'a ká'no táva j nímá ndiva'a, níkúu, ta nji na ndíkon saṭa ndó, jmichi

vaxi ndee na táva na nímá ndiva'a? Na ndíkon saṭa ndó káchí na qn sivi ndee nímá ndiva'a ká'no kúu ña kómí na kivi tava na nímá ndiva'a. Ta saá kixaa ñii kivi nji na ndíkon saṭa mji ndó yó'o kuu na kasa nani xá'a kuachi ndiso ndó, chi ñavatá ká'an ndó xá'a j. ²⁰ Ta yí'j, kómí j ndee Ndios ña tava j nímá ndiva'a, ta ña ké'é j yó'o káchí ña saá: vitin kixaa kivi ña kixá'a xá'nda chiño Ndios nqo nji ñoyivi yó'o.

²¹ "Tá yóo ñii ta, ta ndee ní ndaku ra, ta kómí ra espada ná'no xí'in inka ña xini ñó'ó kundaa ra ve'e ra xí'in ndi'i ñakuiká ra, ta saá nji nakuiná na kuchiño na k'vi na ini ve'e ra. ²² Tá ñii kivi kixaa inka ta ta ndaku ka nqo ta xí'in ve'e yó'o, ta kunde'e ra nqo ta xí'in ve'e yó'o, ta kindaa ra ndi'i ñakuiká kómí tayó'o, ta nata'vi ra ña xí'in natá'an ra. Ndátán yóo ta ndee ní ndaku, saá yóo ñanimá ndiva'a ká'no. Ta ndátán yóo ta ndee ka nqo ra, saá yóo yí'j —káchí taJesús xí'in na.

²³ Ta nika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i nji na qn vása yóo yu'ú xí'in j, nayó'o kúu na qn xjin komi na yí'j. Ta ndi'i nji na qn vása chinde'e yí'j nakaya na nji xá'a ña kundikon na yichj Ndios, nayó'o kúu na sakuítá ní'no nji ña qn kundikon na yichj Ndios —káchí taJesús xí'in na.

TaJesús saná'a ra xá'a nímá ndiva'a
(Mt. 12:43-45)

²⁴ Ta nika'an taJesús xí'in na:

—Tá ñii nímá ndiva'a sáña ña ñii ta, ta saá kuá'an ña yukú yichj ña ndandukú ña nqo nakindee ña. Tá qn vása naní'i ña nqo nakindee ña, ta xáni ini ña saá: "Ndikó yó ndj'vi yó ini ta nqo kee yó vaxi yó", káchí ña. ²⁵ Ta ndikó ña, náxaá ña nqo yóo ta nqo kee ña. Ta nákoto ña, ndátán yóo ñii ve'e nji'vi ta ndasa livi na, saá yóo ini tayó'o. ²⁶ Ta ndikó nímá ndiva'a kuá'an ña, ta nándukú ña inka nímá ndiva'a. Ta naní'i ña uxá nímá ña ndiva'a ní ka nqo mji ña. Ta ndikó koo ña ta kuá'an uxá nímá ndiva'a yó'o xí'in ña ta kixaa ndi'i ña nakoo ña ini tayó'o. Ta saá xó'vi ní ka ra vitin nqo ña si'na —káchí taJesús.

Ñayó'o ká'an yu kúu nji na kómí ñasij ini táxi Ndios

²⁷ Tá ká'an ka ra xí'in nji, ta ñii ña'a ña ñíndichi ma'ño ndi'i nji, xí'in ndi'i ndee ña nika'an ña xí'in ra saá:

—jNdachun nákaa ñasij ní ini si'í ún, chi sáaku ña yó'o ta saku'a'no ña yó'o! —káchí ña.

²⁸ Ta ndakuijn taJesús, káchí ra saá:

* 11:15 Inka kivi naní Satanás kúu Beelzebú.

—¡Ta ví'í ká ñasii nákaa ini nivi na xini s'ó'o t'ó'on Ndios ta kisa ndivi na ña! —káchi ra xi'in ñá.

Ñayó'o ká'qn xq'a nivi na ndúku ñii milagro nqo tajesús

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Tá ku'a ní nivi nakutá'an na ta kixaa yatin na, ta tajesús kixá'á ra ká'an ra xi'in na, káchi ra saá:

—Nivi na táku ñoyivi yó'o vitin kúu na na ndiva'a ní ini. Saá chi ndúku na ñii milagro nqo j ña kandixa na ndi taa ta kixi nqo Ndios kúu j. Ta on ke'é j inká milagro ña koto na, chi va'a ká xini ñó'o kundaq ini na ña nindo'o taprofeta Jonás kuyya xina'á. ³⁰ Saá chi ñaño Nínive kundaq ini na ndasaá nindo'o tãJonás, ta ñandikó ini na. Ta ñii k'í'va saá nivi na táku vitin koni na ña kundo'o j, ta nivi na kundaq ini xa'a ñayó'o ñandikó ini na. ³¹ Tá kixaa kivi kasa nani Ndios xa'a nivi ñoyivi yó'o, ta ñii ñareina, ña nixa'nda chiño ño ñoo ñani Sabá xina'á, chikaa ña kuachi sata ndó'o na táku vitin. Chi ñareina yó'o xiká ní nixa'an ña xini s'ó'o ña t'ó'on ña nika'an tarey Salomón, shi ta ndichi ní sijn xikuu ra. Ta yi'j, ta yóo xi'in ndó vitin, kúu ñii taká'no ká nqo tãSalomón, ta on xijn ndó koni s'ó'o ndó ña ká'an j. ³² Tá kixaa kivi kasa nani Ndios xa'a na ñoyivi yó'o, ta saá tuku ñaño Nínive chikaa na kuachi sata ndó'o na táku vitin. Saá chi xini s'ó'o na ña nika'an tãJonás xi'in na, ta ñandikó ini na ta kandixa na Ndios. Ta yi'j, taa ta yóo xi'in ndó vitin, kúu ñii taká'no ká nqo tãJonás, ta on xijn ndó koni s'ó'o ndó t'ó'on ña ká'an j —káchi tajesús xi'in na.

Tajesús saná'a ra xq'a ño'q ye'e ini nivi
(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Ta nika'an tajesús xi'in na, káchi ra saá:

—Ta nivi, tá nátoqon na ño'q, ta on vása chikaa se'e na ña, ta chinóo na ña nqo sikon ña va'a naye'e ña, ta ndi'i nivi na k'í'vi ve'e kuchiño koto na. ³⁴ Ndatán yóo ño'q ña ye'e, saá yóo nduchy nqo yó. Tá va'a yóo nduchy nqo ndó, ta va'a ye'e ndi'i ini ndó, saá va'a kundaq ini ndó ñandaq. Tá on vása va'a yóo nduchy nqo ndó, ta naa ní ini ndó. ³⁵ Ñakán kía xini ñó'o koto va'a xi'in mji ndó án ndixa xika ndó nqo ye'e. Tá xani sijn ndó xika ndó xi'in ño'q ye'e, ta on sivi ñandaq kúu ña, ta saá, jndachun naa ní ini ndó! ³⁶ Tá ndixa ye'e ño'q ini ndó, ta nda lo'o on vása naa ini ndó, ta saá ño'q ña ye'e ini ndó ndatán yóo ñii ño'q ká'no ye'e nqo xika ndó, saá koo ña.

Tajesús chikaa ra kuachi
sata nafariseo xi'in na saná'a ndayi Ndios
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Ta ndi'i nika'an tajesús xi'in na, ta ñii tafariseo kana ra tajesús ko'on ra ve'e ra kuxu ra. Ta tajesús ku'a'an ra xi'in tafariseo ve'e ra, ta nixaa ra, ta xikoo ra kuxu ra. ³⁸ Ta naka'nda ini tafariseo xito ra on vása ní-nda'á tajesús, ndatán k'í'va yóo ndayi mji na. ³⁹ Ta tajesús nika'an ra xi'in ra:

—Ndó'o nafariseo nákata ndó sata vaso xi'in sata ko'o. Ta ini mji ndó chutú ní ñaku'ná xi'in ña on vá'a. ⁴⁰ ¡Ndachun k'í'vi ní ndó! ¿Án on vása xini ndó mji Ndios, taa ta kisa va'a ña kúu sata yó, mji ra kúu ta kisa va'a ini yó? ⁴¹ Tá ndino'o ini ndó taxi ndó ñava'á ndó ña chindee ndó nandá'vi, ta saá ndundii ini ndó.

⁴² ¡Ñii kivi xq'vi ní ndó'o, nafariseo! Vará táxi ndó nda'a Ndios ñii ko'ndo ña tava ndó tixin ña uxu ko'ndo ña kúu ñii ñii nqo yuku váli ña xixi yó,† ta on vása kisa ndivi ndó chiño ña xini ñó'o ní nqo Ndios. Chi nqo Ndios ña xini ñó'o ní kúu ña ke'e yó ñandaq xi'in inká nivi, ta kuki'vi ini yó koni yó Ndios. Xini ñó'o kasa ndivi ndó chiño ná'no yó'o nqo Ndios, ta saá ni, on sandakoo ndó kasa ndivi ndó inká chiño váli nqo ra.

⁴³ ¡Ñii kivi xq'vi ní ndó'o, nafariseo! Kútoo ní ndó kundqo ndó táyi tón ná'no tón t'ó'o yóo ve'e ño'q sinagoga. Saá tá xika ndó ngyá'vi, ta kóni ndó ña kasa t'ó'o ní nivi ndó'o.

⁴⁴ ¡Ñii kivi xq'vi ní ndó'o, nafariseo xi'in natá'an ndó! Saá chi ndatán yóo ño'q nqo ninduxun na nixi'j, ta on vása tívi ña tá'yí ñó'o tixin ño'q, saá yóo ndó'o —káchi tajesús xi'in na.

⁴⁵ Ta ñii tãmaestro ta xini va'a ndayi Ndios nika'an ra xi'in tajesús:

—Tá chikaa ún kuachi sata nafariseo yó'o, ta ñii k'í'va saá chikaa ún kuachi sata ndi —káchi ra.

⁴⁶ Ta ndakuin tajesús, nika'an ra saá:

—¡Ñii kivi xq'vi ní ndó'o, na xini va'a ndayi Ndios! Chi sakuiso ndó nivi chiño ve'e ní, ta yq'vi ní kuiso na. Ta mji ndó, nda lo'o on xijn ndó tindaa ndó chiño ve'e ta yq'vi ní yó'o.

⁴⁷ ¡Ñii kivi xq'vi ní ndó'o, na xini va'a ndayi Ndios! ¡Na ovi yu'u kúu ndó! Livi ní kisa va'a ndó ve'e nqo ninduxun naprofeta xina'á. Ta naxii sikuá mji ndó kúu na xa'ni naprofeta yó'o. ⁴⁸ Xi'in ñayó'o kundaq ini yóo ñii kúu ini ndó xi'in ini naxii sikuá ndó. Chi naxii sikuá ndó kúu na xa'ni naprofeta

† 11:42 Yuku váli yó'o kúu mjno castila xi'in yuku yova.

xina'á, ta ndó'ó kúu na kisa va'a ve'e nqo ninduxun na.

⁴⁹ 'Ñakán kía Ndios nika'an ra to'on ndichí xá'a ndó saá: "Ti'víj naprofeta ña ka'an ndoso na to'on'í xí'in nañoo Israel, ta ti'víj naapóstol ña kasa ndivi na chiño j, ta nañoo yó'o, on kua'a na naki'in va'a na ndá ñii na ti'víj, ta ka'ni na sava na, ta saxo'vi na inká na", kachí Ndios. ⁵⁰ Ta sa'a mji ndó nivi na táku vitin, nakava kuachi xa'a ña nixjta nji ndi'i naprofeta, tá ndá kixá'á kivi nqo tãnda vitin. ⁵¹ Saá chi kixá'á ña xí'in ña nixi'j taAbel,* ta ndi'i ña xí'in ña nixi'j taZacarias. Ta naxji síkuá ndó xa'ni na taZacarias kivi xindichi ra ma'ño ña kúu ye'é ve'e ño'o ká'no xí'in ña kúu namá yji nqo sóko na ña'a nqo Ndios. Ta ndixa ka'an'j xí'in ndó, sa'a mji ndó na táku vitin, nakava kuachi xa'a ña nixjta nji ndi'i nava'a yó'o.

⁵² 'Ñii kivi xo'vi ní ndó'ó, na xini va'a ndayi Ndios! Ndatán ké'é ñii ta'a tá chikaa se'é llave, saá ké'é ndó. Saá chi sási ndó nqo nivi na kóni kivi yichí Ndios, ta ni mji ndó xjin ndó kivi ndó yichí ra —kachi tajesús xí'in na.

⁵³ Tá ka'an tajesús xí'in na, ta nafariseo xí'in inká na sáná'a ndayi Ndios, njsaa ní na, ta kixá'á na sándi'í ní na ra xí'in to'on, ⁵⁴ chi kóni na ña nakava ra ka'an ra to'on ña on va'a, ta saá kuchiño na taxi na kuachi xa'a ra nqo nachiño.

12

Tajesús sáná'a ra naxika xí'in ra ña on ke'é na ndatán ke'é nafariseo na ovi yu'u

¹ Kuá'a ní mil nivi nakutá'an na nqo tajesús, ñii chutú ndaa na tãnda xindoso na xa'a tá'an na. Ta tajesús kixá'á ra ká'an ra xí'in naxika xí'in ra, kachi ra saá:

—Koto va'a ndó on ko'on ndó yichí nafariseo, chi na ovi yu'u kúu na. Ndatán yóo levadura ña kisa chiño se'é xí'in yuxan, saá yóo yichí nafariseo. ² Ta ndó ñii ña nákaa se'é on kivi koo se'é ña ndi'i saá kivi, chi ñii kivi nativi ña. Ndi'i ña ndási nqo nivi, ta vaxi kivi konj ndi'i na ñayó'o. ³ Ñii kivi ndi'i to'on ña nika'an se'é ndó nqo naa, konj so'o ndi'i nivi ñayó'o kivi ndivi ye'é ño'o. Ta to'on ña nika'an yaa ndó xí'in natá'an ndó ini ve'e ndó, ta vaxi kivi ndaa nivi sijn ve'e na, ta ka'an ndoso na to'on yó'o ña konj so'o ndi'i inká nivi —kachi tajesús xí'in naxika xí'in ra.

Ñayó'o ká'an ña on kuyi'vi yóo nivi
(Mt. 10:28-31)

⁴ Saá nika'an ka tajesús:

—On kuyi'vi ndó nqo nivi na kóni ka'ni ndó'ó, chi on kuchiño na sandi'i na xa'a nima ndó. ⁵ Va'a ka kuyi'vi ndó nqo Ndios, chi Ndios kivi sandi'i ra xa'a yiki koñu ndó, ta kóni ra ndee sakana ra ndó'ó ndaya. Ñakán kía, va'a ka kuyi'vi ndó nqo Ndios.

⁶ 'Koto ndó tísaa válí: ovi sj'un válí kúu ya'vi q'on rí. Ta Ndios on vása nándoso ra xa'a ndá ñii tísaa lo'o yó'o, ta ndáa ra ndi'i rí. ⁷ Ta ndó'ó, Ndios manj ní ka ra ndó'ó, chi xini ndi'i ra ndasaá kúu yisi sijn ndó. Ta ndixa ndáa va'a ra ndó'ó, ñakán on kuyi'vi ndó, chi kuá'a ní ka ndaya'vi ndó nqo tísaa válí —kachi tajesús xí'in naxika xí'in ra.

Ñayó'o ká'an ña xa'a nivi na ndakuijn xa'a tajesús

nqo inká nivi ñoyivi yó'o

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ta saá nika'an ka tajesús xí'in na, kachi ra saá:

—Nivi na ndakuijn xa'a j nqo nivi ñoyivi yó'o, ta yi'j, ñii kiva saá ndakuijn j xa'a na nqo naangel xí'in Ndios. ⁹ Ta nivi na on xjin ndakuijn xa'a j, ta yi'j on ndakuijn j xa'a nayó'o nqo naangel xí'in Ndios.

¹⁰ 'Ta ndi'i nivi na ká'an to'on ndiva'a xí'in yi'j, ta'a tá kixi nqo Ndios, ta Ndios kuchiño kasa ká'no ini ra xa'a na. Ta ndi'i nivi na ká'an to'on ndiva'a xí'in Nima Ndios,* ta Ndios on kasa ká'no ini ra xa'a nivi yó'o —kachi tajesús.

¹¹ Ta nika'an ka ra xí'in naxika xí'in ra, kachi ra saá:

—Tá tiin na ndó'ó ko'on ndó xí'in na, ta taxi na kuachi xa'a ndó nqo nachiño án nqo naná'no ve'e ño'o sinagoga, ta on kundi'í ini ndó xa'a to'on ña ndakuijn ndó.

¹² Saá chi mji kivi ña kundo'o ndó ñayó'o, Nima Ndios taxi ña to'on ña ka'an ndó —kachi tajesús.

Tajesús ndátto'on ra ñii cuento ña saná'a ra na xa'a ñakuiká

¹³ Ñii ta'a tá yóo xí'in ndi'i nivi na ndóo xini so'o ña ká'an tajesús, kixaa ra nqo ra ta nika'an ra xí'in ra saá:

—Tata maestro, ka'an ún xí'in ñani j ndi xini ñó'ó nata'vi ra ñakuiká ña kindo kivi nixi'j yivá ndi, ta taxi ra lo'o ñakuiká yó'o nda'a j —kachi ra xí'in tajesús.

¹⁴ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra saá:

—Tata, ¿ndachun xáni ini ún yi'j kúu tachiño án juez tá tá'vi ñakuiká xí'in ndó? —kachi tajesús xí'in ra.

¹⁵ Ta nika'an tajesús xí'in ndi'i nivi na ndóo yó'o:

* **11:51** TaAbel xikuu sa'ya taAdán xí'in ñaEva, ta tayó'o nixi'j ra, ke'é ñani ra taCaín.

* **12:10** Ñii to'on ña ká'an ndiva'a xí'in Nima Ndios kúu ña ká'an nivi ndi ndee ña kisa ndivi chiño va'a kúu ndee ña vaxi nqo nima ndiva'a ká'no.

—Kasa kuenda xi'in mji ndó ña on vása kútoo ndó koo ku'a'a ní ñakuiká nda'a ndó. Saá chi tá kómí ndó ví'í ní ñakuiká, ta on vása chindee ñakuiká ndó'ó ña kutaku va'a ndó nqo Ndios —káchí tajesús xi'in na.

¹⁶ Ta saá njka'an ra ñii cuento ña saná'a ra na:

—Saá ndo'o ñii taa takuiká, ta kómí ku'a'a ní ño'o. Ta va'a ní keta ra xi'in ña chi'i ra, ta chútú ve'e ra xi'in ña kuxu ra. ¹⁷ Ta kixá'a ra xáni ini ra: “;Yukia ke'é yó vitin? On vása yoo ka míchi taxi va'a yó ña kómí yó”, káchí ra. ¹⁸ Ta saá njka'an ra: “;Aan! Xini va yó mí taxi va'a yó ña. Sandi'i yó xa'a ve'e yatá, ta kasa va'a yó inka ve'e xa'a ña ká'no ka nqo kunani ko'on ndi'i ndikin trigo mji yó, xi'in ndi'i ka ña kómí yó. ¹⁹ Ta ndi'i nakoo va'a ña kómí yó, ta ka'an yó xi'in mji yó, káchí yó saá: Vitin yoo ku'a'a ní ña kómí yó, ta nani ñayó'o kuxu yó ku'a'a ní ku'ya. Ta va'a ní kuiti nakindee yó, kuxu va'a yó, ko'o va'a yó, ña kusij ní ini yó chi yoo ví'í ní ña kómí yó”, xáni ini takuiká yó'o. ²⁰ Ta njka'an Ndios xi'in ra: “;Yó'o kúu taa ta ki'vi, saá chi ñoo vitin kivj ún. Ta ndi'i ña kómí ún, ñava'a inka nivi nduu ña”, káchí Ndios xi'in ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o. ²¹ Ndatán ndo'o takuiká yó'o, saá kundo'o ndi'i nvi na kómí ñakuiká ñoyívi yó'o, tá on vása kómí na ñakuiká ndino'o ñoyívi njno xi'in Ndios —káchí ra.

Ndios taxi ra ña xini ñó'ó nda'a ndi'i sa'ya ra

(Mt. 6:25-34)

²² Ta saá njka'an tajesús xi'in naxika xi'in ra:

—Ta ká'an j xi'in ndó, on kundi'i ini ndó xa'a ña xini ñó'ó kutaku ndó, ni on kundi'i ini ndó mí kixi ña kuxu ndó, ni on kundi'i ini ndó xa'a tikoto ña kundixin ndó ñoyívi yó'o. ²³ Saá chi nima yó ndaya'vi ní ka ña nqo ña xixi yó. Ta yjki koñu yó ndaya'vi ní ka ña nqo tikoto yó. ²⁴ Koto ndó ndasaá táku titikaka, ni on vása chí'í rí, ni on vása nákaya rí ña xáxi rí, ta on ko'o ve'e rí nqo táan va'a rí ña xáxi rí. Ta Ndios taxi ra ña xáxi titikaka yó'o. ²⁵ Ta ndó'ó, ndaya'vi ní ka ndó nqo titikaka yó'o. ²⁶ Ta ndó'ó, on sjívi xi'in ña ndi'i ní ini ndó kúu ña kúchiño ndó sakua'no síkón ka ndó xi'in mji ndó, chi ñii laa Ndios kúu tá xá'nda chiño ndasaá k'iva síkón koo ndó. ²⁷ On vása kúchiño ndó ke'é ndó ñayó'o, vará lo'o ní chiño kúu ña. Ta saá, jndachun ndi'i ní ka ini ndó xa'a inka ña'a?

²⁷ 'Koto ndó ndasaá livi ndaxaa yita ña yoo yuku; yita yó'o on vása kisa chiño

ñá, ni on vása kisa va'a ña tikoto ña. Ta ndixa ká'an j xi'in ndó, vará tarey Salomón, takuiká ní xjkuu ra, ta xjkomí ní ra ku'a'a ní tikoto va'a, ta yita ña yoo yuku, livi ní ka ña nqo tikoto va'a ña xjndixin tayó'o. ²⁸ Vará ndá lo'o kvj táku yita válí yuku, chi ñii kvj ndaxaa ña, ta inka kvj ndá'va ña, ta saá táan na ña ini xjton ko'ko ña, ta Ndios ndaa ra ña, ta livi ndátón sákundixin ra ña. Nayó'o sán'a ndi Ndios ndaa va'a ra ndó'ó, chi ndó'ó ndaya'vi ní ka ndó nqo yita válí. jNdachun lo'o ní kándixa ndó Ndios ña kundaa ra ndó'ó! ²⁹ On kundi'i ini ndó xa'a mí kixi ña kuxu ndó, án mí kixi ña ko'o ndó, án mí kixi inka ña xini ñó'ó ndó. ³⁰ Chi nivi na on vása ndikón Ndios kúu nivi na ndi'i ní ini xa'a ñayó'o. Ta Yivá yó Ndios xini va'a ra yu kúu ndi'i ña xini ñó'ó nqo ndó. ³¹ Ta mji ndó, ndino'o ini ndó ná kundikón ndó yichj nqo xá'nda chiño Ndios, ta ndixa Ndios taxi ndi'i ra ña xini ñó'ó nda'a ndó —káchí tajesús xi'in na.

Xini ñó'ó kukomí yó ñakuiká ñoyívi njno

(Mt. 6:19-21)

³² Ta njka'an ka tajesús xi'in naxika xi'in ra, káchí ra saá:

—Ndatán yoo ñii ti'vi ndikachi sanaj, saá yoo ndó'ó. Ta on kuyj'vi ndó, chi kusij ini Ndios taxi ra nda'a ndó ñava'a kómí ra nqo xá'nda chiño ra. ³³ Sjóko ndó ña kómí ndó, ta taxi ndó sj'ún nda'a nivi nandá'vi. Ta saá kukomí ndó ñakuiká ndino'o ñoyívi njno xi'in Ndios. Ta ndá ñii kvj on ndi'i xa'a ñakuiká yó'o, chi ñoyívi njno on ko'o tikisin, ni on kux'é ña'a, ni naku'na on kvj kasa ku'na na ñakuiká ndino'o ña yoo ñoyívi njno. ³⁴ Saá chi nqo ñó'ó ñakuiká kómí ndó, kán yoo nima ndó xi'in sjni ndó.

Xini ñó'ó koo ti'va yó ña ndikó tajesús

³⁵ 'Ndi'i saá kvj namozo ndixin na tikoto ta ní'í na ño'o náye'e, saá yoo ti'va na naki'in na taká'no nqo na. Ta ndatán ndóo ti'va namozo yó'o, saá koo ti'va ndó'ó. ³⁶ Ndáti namozo yó'o ña ndikó taká'no nqo na, chi ku'a'an ra vikó tonda'a. Ta ndatán ndáti nayó'o saá kundati ndó'ó ña ndikó j. Saá chi ndá ndá hora ndikó taká'no ta kani ra yé'é, ta ndóo ti'va namozo ra ña xandikón naku'na na yé'é nqo ra, ta naki'in va'a na ra. ³⁷ Ta kunakaa ñasij nima namozo tá on vása kisin na, ta yoo ti'va na naku'na na yé'é ña kvj taká'no nqo na. Ndixa ká'an j xi'in ndó, taká'no yó'o katón ra toalla tjxin ra, ta chinóo ra ñaxíxi nqo mesa ña kuxu namozo ra. ³⁸ Ta kunakaa ñasij nima namozo tá kundoo ti'va na ndá ndá hora ndikó taká'no, án

má'ñó ñoo, án xa vaxi t̃ivi.† 39 Ta kundaa va'a ini ndó ñayó'o: Tá ñii t̃aa yoo ra ve'e ra, ta xini ra ama kixaa takui'ná, ta saá koo ti'va ra ta on taxi ra ki'vi takui'ná yó'o kasa ku'ná ra ña yoo ve'e ra. 40 Saá tuu ndó'o, xini ñó'o kundoo ti'va ndó, chi ndikó'i ñoyivi yó'o ñii kivi ña on vása ndati ndó —káchí t̃ajesús xi'in na.

Ñayó'o ká'an xq'a ñivi na kisa chiño xi'in ndino'o ini

(Mt. 24:45-51)

41 Ta t̃aPedro ñindaqa to'on ra t̃ajesús, ñika'an ra saá:

—Tata, zan ndasaá xi'in m̃ii ndi naxika xi'in ún ndato'on cuento yó'o, án ndato'on ún ña xa'a ña saná'a ún inka ñivi? —káchí ra xi'in t̃ajesús.

42 Ta ndakuijn t̃ajesús, ñika'an ra:

—¿Ndasaá ke'é ñii taká'no xi'in ñii t̃aa t̃a kisa chiño xi'in ndino'o ini noo ra? Ta taká'no yó'o sakuiso chiño ra tayó'o ña taxi tayó'o kuxu ñivi na yoo ve'e ta kasa kuenda ra xi'in ve'e yó'o. 43 Ta saá kunakaá ñasij̃ ním̃a t̃a kisa chiño xi'in ndino'o ini kivi ndikó taká'no noo ra, ta koto ra va'a ní kisa ndivi ra chiño. 44 Ta ndixa ká'añj̃ xi'in ndó, taká'no yó'o taxi ra nda'a t̃a kisa chiño ndino'o ini, ña kuiso chiño ra xi'in ndi'i ña'a ve'e taká'no yó'o. 45 Tá yoo ñii t̃aa ta on vása kisa chiño ra xi'in ndino'o ini ra, ta xani s̃inj̃ ra saá: “Xa na'á ní kuách̃j̃ taká'no noo yó, on vása xini yó ndá kivi ndikó ra”, xani s̃inj̃ ra. Ta saá kixá'a ra ndi'i saá kivi kani ra nat̃aa xi'in náña'a na kisa chiño xi'in ra, ta ñii k̃i'va saá kixá'a ra ndi'i saá kivi xixi ní ra, ta xi'i ní ra, nina tax̃ini kúu ra. 46 Ta ñii kivi on vása ndati ra, ni hora ña on vása yoo ti'va ra, ta ndikó taká'no noo ra. Ta taká'no noo ra yó'o saxo'vi ní ña'a ra, ta ti'vi ña'a ra ko'on ra noo ndoo ñivi na on vá'a, na on vása kisa ndivi ña xa'nda chiño taká'no noo na.

47 “Tá yoo ñii t̃amozo, ta xa xini ra yukia kóni taká'no noo ra, ta on vása ní-xiin ra kasa ndivi ra ña, ni on vása ní-xiyo ti'va ra kivi ndikó taká'no noo ra, ta saá ndeé ní xo'vi tayó'o. 48 Ta inka t̃amozo, vará ke'é ra ña on vá'a, chi on vása xini ra yukia kóni taká'no noo ra, ta lo'o xo'vi ra. Saá chi tá Ndios táxi ra ku'a'á ní ñava'a nda'a ñivi, ta ndati ra nayó'o kasa ndivi na ku'a'á ní chiño va'a. Tá Ndios s̃akuiso ví'i ní k̃a chiño ñivi, ta ndati ra nayó'o kasa ndivi na ku'a'á ní k̃a chiño va'a —káchí t̃ajesús.

Ñayó'o ká'an ña natq'vi tá'an ñivi xq'a t̃ajesús

(Mt. 10:34-36)

49 Ta ñika'an t̃ajesús saá:

—Ndátan yoo ño'o ña xa'mi m̃i'i, saá koo chiño ña kasa ndivi ñoyivi yó'o. ¡Kóni kama ní t̃ondaqa kivi ña kasa ndivi chiño yó'o! 50 Xini ñó'o xo'vi ní, ta ndi'i ní ini ndá kixaa kivi ña xo'vi ní. 51 On kani s̃inj̃ ndó ndí ña kundoo va'a ndó xi'in natá'an ndó, kúu ña kixaa ñoyivi yó'o, chi xa'a ña nata'vi ñivi kúu ña kixaa j̃. 52 Chi ndi'i kivi ña vaxi ñii ve'e on vása koo yu'ú ndi'i na xa'a j̃. Tá ndoo on ñivi ñii ve'e, ta uñj̃ na kundikon ỹi'j̃, ta ovi na on vása kándixa na ỹi'j̃. Tá ovi na ko'on yich̃j̃, ta uñj̃ na on vása kándixa na ỹi'j̃. 53 Vará nave'e kúu na, on kivi koo yu'ú na: ñii t̃aa ko'on ra yich̃j̃, ta sa'ya ra t̃alo'o ko'on ra inka yich̃j̃; ñii t̃alo'o ko'on ra yich̃j̃, ta yivá ra ko'on ra inka yich̃j̃; ñii ña'a ko'on ña yich̃j̃, ta sa'ya ña ñálo'o ko'on ña inka yich̃j̃; ñii ñálo'o ko'on ña yich̃j̃, ta si'i ña ko'on ña inka yich̃j̃; ñii ña'a ko'on ña yich̃j̃, ta xano ña ko'on inka yich̃j̃; ñii ña'a ko'on ña yich̃j̃, ta s̃iso ña ko'on inka yich̃j̃. Ta saá kundaa ini yó ndí on vása kivi koo yu'ú ñivi xa'a j̃ —káchí t̃ajesús.

Nañivi xini ñó'o kundaa ini na ña kóni kachi ña ke'é t̃ajesús

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

54 Ta saá ñika'an t̃ajesús xi'in ku'a'á ní ñivi na ndoo xi'in ra:

—Tá xito ndó vaxi ṽjko noo kuaj̃ ketá ño'o, ta xini ndó yukia koo, chi kachi ndó yach̃j̃ ní koon s̃aṽj̃, ta ñandaqa k̃ia. 55 Tá xito ndó vaxi t̃ach̃j̃ chí sur, ta saá kachi ndó ñi'ni ní koo kivi vitin, ta ñandaqa k̃ia. 56 ¡Ñivi na ovi yu'u kúu ndó!, chi xini ndó yukia koo tá xika t̃ach̃j̃, ta xini ndó yukia koo tá xito ndó vaxi ṽjko. ¿Ndachun on vása kundaa ini ndó yukia kóni kachi ña xito ndó xi'in ña xini so'o ndó ke'é j̃ vitin? —káchí t̃ajesús xi'in na.

Kama xini ñó'o ka'an ndó xi'in na táxi kuachi xa'a ndó

ña kindoo mañj̃ ndó xi'in na

(Mt. 5:25-26)

57 —¿Ndachun on vása kasa nani m̃ii ndó kuachi xi'in ñava'a ñandaqa? 58 Tá ñii ñivi kóni na taxi na kuachi xa'a ndó noo nachiño, tá t̃a'an ka x̃aa ndó ve'e chiño, ta kama ndukú ndeé ndó kasa nani ndó kuachi xi'in na. Saá chi tá on kasa nani ndó kuachi xi'in na, ta ỹj̃ỹo nataxi na ndó'o nda'a t̃ajuez. Ta t̃ajuez nataxi ra ndó'o nda'a tapolicia, ta ko'on ndó ve'e k̃aa. 59 Ndixa ká'añj̃ xi'in ndó, on kee yach̃j̃ ndó ve'e k̃aa chí on tava na ndó'o and̃a ná cha'vi ndó ndi'i s̃j̃'ún ña níká ndó —káchí t̃ajesús xi'in ñivi.

13

Xini ñó'ó yó nandikó ini yó ta kq'on yó yichí Ndios

¹ Mji kivi yó'o, sava nivi kee na ku'a'an na, ta nixa'a na nqo tajesús. Ta saá kixá'a na ká'an na xí'in ra:

—Sava na estado Galilea na ñó'ó yé'é ve'e ño'o ká'no ña nákaa ñoo Jerusalén, xa'ni na kití tí sóko na nda'a Ndios. Ta tagobrador Pilato xa'nda chiño ra nqo natropa ka'ni na ndi'i nivi yó'o. Ta saá nji nivi na nixi'j yó'o xí'in nji kití tí xa'ni na nasaka ña —káchí na xí'in tajesús.

² Ta ndakuijn tajesús, ká'an ra xí'in na:

—¿An xáni ini ndó nivi na estado Galilea yó'o xikuu nivi na on vá'a ní ká nqo inka nivi, ñakán nixi'j na saá? ³ Ó'on, on sivi na on vá'a ní ká nji-xikuu na nqo inka nivi. Ta mji ndó, tá on xjin ndó nandikó ini ndó ta sandakoo ndó ña on vá'a k'é ndó, ta saá tuku ndi'i xa'a ndó'ó. ⁴ ¿Yukia xáni sjnj ndó xa'a xa'on unj nivi na nixi'j chi nakava torre ñoo Siloe sata na? ¿An xáni ini ndó na nixi'j yó'o xikuu na nivi on vá'a ní ká nqo inka nañoo Jerusalén? ⁵ Ó'on, on sivi saá. Ta ndó'ó, tá on xjin ndó nandikó ini ndó, ta sandakoo ndó ña on vá'a k'é ndó, ta saá tuku ndi'i xa'a ndó'ó —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús ndatq'on ra cuento ña sán'a a ndasaá ke'é Ndios xí'in nivi na on vása kisa ndivi tq'on ra

⁶ Ta saá tajesús ndatq'on ra ñii cuento xí'in na xa'a ña saná'a ra na, ta nika'an ra, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii tqa xí'in yiton tón higo, tón ñindichi nqo ño'o ra. Ñii kivi kixa'a ra nándukú ra kuj'i nda'a tón yiton yó'o, ta nda ñii rí, on vása ní-nan'i ra nda'a nó. ⁷ Ta saá tqa tá xí'in yiton nika'an ra xí'in tqa tá ndaa ño'o ra: "Xa unj kujya vaxi j nándukú j kuj'i nda'a tón yó'o, ta on kóo rí. ¿Ndachun kundichi ká nó?, chi sándi'j xa'a ño'o'j xí'in nó. Vá'a ka'nda ún yiton yó'o", káchí tqa tá xí'in yiton yó'o. ⁸ Ta ndakuijn tá ndaa ño'o ra, nika'an ra: "Tata, taxi ún ña kundichi nó inka kujya, ta kata tikujtá j xa'a nó, ta taan j si'vi kití xa'a nó, ta saá koto yó án on kóo kuj'i nda'a nó. ⁹ Tá on kóo kuj'i koon nda'a nó, ta saá vá'a ka'nda yó nó", káchí ra xí'in ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús sánda'a ra ñii ña'a ña toso sata

¹⁰ Ñii kivi yji ña nákindée najudio, yóo tajesús ini ve'e ño'o sinagoga ta sán'a ra nivi. ¹¹ Ta yóo ñii ña'a, ta xa'on unj kujya ndeé ndó'ó ña kue'e. Saá chi nima ndiva'a tiin ña'a, ta on vása táxi ña nduu ndakú sata ñá, ta xí'in ñanduxa xika toso ñá.

¹² Tá xini tajesús ñaña'a ndeé ndó'ó yó'o, ta nika'an ra xí'in ña kixi ña nqo ra, ta káchí ra si'a:

—Nana, vitin xa nduv'a'ún, on vása ndeé ndó'ó ká ún —káchí ra xí'in ñá.

¹³ Ta saá chiño ra nda'a ra sata ñá, ta xandijon ndun ndakú sata ñá, ta kixá'a ña kisa ká'no ña Ndios. ¹⁴ Ta taká'no nqo na ve'e ño'o sinagoga yó'o, sáa ní ini ra xa'a ña sánda'a tajesús ñáyó'o, chi kivi yji ña nákindée najudio kuu ña, ta on vá'a kasa chiño nivi kivi yó'o. Ta nika'an ra saá:

—Yóo jñq kivi kasa chiño yó ñii ñii semana. Ñakán va'a kixi ndó jñq kivi yó'o nduv'a'á ndó, ta kivi yji ña nákindée yó on vá'a kixi ndó ña nduv'a'á ndó —káchí taká'no xí'in nivi na ñó'ó ini ve'e ño'o sinagoga.

¹⁵ Ta saá ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in na:

—¿Na ovi yu'u kuu ndó!, chi ká'an ndó on vá'a sánda'a'j nivi kivi yji ña nákindée yó. Ta mji ndó, vará kivi yji nákindée yó kuu ña, ta manj ní ndó kití sana ndó. Chi tá yóo sjndikj án burro sana ndó ta yichí ní rí takuí, ta saá ndaxin ndó rí kq'on rí ko'o rí takuí. ¹⁶ Ta ña'a yó'o, ñii kiva kuu ña sa'ya ñani sikuá ta Abraham ndatán kuu mji yó, ta xa xa'on unj kujya ndeé ndó'ó ña xí'in kue'e ña k'é é ñandiva'a Satanás xí'in ñá. Ta saá, ¿án on vá'a ndaxin j ñá, ta saña kue'e ñá, vará kivi yji ña nákindée yó kuu ña? —káchí tajesús xí'in na.

¹⁷ Tá xini so'o nayó'o ña nika'an tajesús, ta saá kúka'an nqo ndi'i na, ta ndeé ká sáa ini na xini na tajesús. Ta inka nañoo yó'o, kúsi j ní ini na xa'a ñava'a ña ná'no ke'é tajesús xí'in na.

Tajesús ndatq'on ra ñii cuento xa'a ndikin mostaza

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Ta nika'an ká tajesús xí'in nivi, káchí ra saá:

—¿Ndasaá yóo yichí nqo xa'nda chiño Ndios? ¿Ndá cuento ndato'on yó ña nandaxin yó xa'a ña? ¹⁹ Ndatán yóo ñii ndikin lo'o mostaza, ña chi'i ñii tqa ño'o ra, ta nduta yiton ká'no, tandá vaxi tisaa kisa va'a rí taka rí nda'a nó, saá yóo yichí nqo xa'nda chiño Ndios —káchí ra xí'in na.

Tajesús ndatq'on ra ñii cuento xa'a levadura

(Mt. 13:33)

²⁰ Saá tuku nika'an ra:

—¿Ndasaá yóo yichí nqo xa'nda chiño Ndios? ¿Ndá cuento ndatq'on yó ña nandaxin yó xa'a ña? ²¹ Ndatán yóo levadura ña nasaka nivi xí'in yuxan sija va'a, saá yóo yichí ña xa'nda chiño Ndios. Vará lo'o ní levadura nasaka nivi xí'in unj ko'ndo

ná'no yuxan harina, ta kündeé ña sánaño ña ndi'i yuxan yo'ó —káchi ra xi'in na.

Yé'é ña kivi nivi yichi Ndios kuu ye'é táño

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ta ku'a'an tajesús yichi ñoo Jerusalén, ta ya'a ra ñoo váli xi'in ñoo ná'no, ta sána'a ra nivi na ñii ñii ñoo ñoo ku'a'an ra. ²³ Ta saá ñii taa nindaqa to'on ra tajesús, káchi ra si'a:

—Tata, ¿án sakaku Ndios lo'o ní nivi, án ku'a'a ní nivi sakaku ra?

Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra:

²⁴ —Yé'é ñoo kivi nivi yichi Ndios táño ní ña, ñakán xini ñó'ó ndixa xa'a ndó ndee ña kivi ndó. Saá chi kivi ña vaxi ku'a'a ní nivi ndukú na kivi na, ta on kuchiño ka kivi na. ²⁵ Ñii kivi taká'no nakasi ra ye'é, ta on kuchiño ka kivi ndó. Tá kindoo ndó ke'e kivi kán, ta kani ní ndó ye'é, ta kuaku ndá'vi ndó ñoo ra ña nakuina ra ye'é kivi ndó, ta saá ndakuinj ra: “On vása xini j ndó'ó, ni on vása xini j mí kivi ndó”, káchi ra xi'in ndó. ²⁶ Ta saá ka'an ndó xi'in ra: “Xini ún ndi'i, tata, chi xixi ndi, ta x'i ndi xi'in ún, ta nixika ún ñoo ndi sána'a ún ndi”, káchi ndó xi'in ra. ²⁷ Ta ka'an ra xi'in ndó: “Xa nika'an j xi'in ndó ña on vása xini j mí kivi ndó. On sivi na ndikon y'i kuu ndó, kuta'a ndó ñoo j, chi na ndiva'a kuu ndó'ó”, káchi ra xi'in ndó. ²⁸ Ta saá ko'on ndó ñoo kuaku ní ndó, ñoo ndee ní xo'vi ndó, chi koni ndó ta Abraham xi'in ta Isaac, xi'in ta Jacob, xi'in ndi'i naprofeta na nika'an ndoso to'on Ndios xina'a, koto ndó ndoo na ñoo yoo Ndios. Ta ndó'ó, on kivi kivi ndó ñoo yoo ra, ta ndoo ndó ke'e. ²⁹ Ta kixi nivi na kee ndi'i saá xiina ñoyivi yo'ó nakutá'an na kuxu na viko Ndios. ³⁰ Ta ku'a'a ní nivi na kuu nasondí'í nduu na nanó, ta ku'a'a ní nivi na kuu nanó nduu na nasondí'í —káchi tajesús xi'in na.

Tajesús xaku ra xa'a ñaño Jerusalén (Mt. 23:37-39)

³¹ Ta mji kivi yo'ó, kixa'a sava nafariseo ñoo tajesús, ta nika'an na xi'in ra:

—Va'a ka kee ún ta ko'on ún inka xiina, chi tarey Herodes kóni ra ka'ni ra yo'ó —káchi na.

³² Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra:

—Ku'a'an ndó ñoo ñokuui Herodes, ta ka'an ndó xi'in ra: “Kivi vitin xi'in kivi taan tava j nima ndiva'a ña tiin sava nivi, ta sanda'a j inka na ndee ndó'ó, tãnda kivi un sandi'i chiño j”, saá káchi ndó xi'in ta Herodes. ³³ Xini ñó'ó ko'on j kivi vitin xi'in kivi taan xi'in kivi yisa, ta saá xaa j ñoo Jerusalén. Saá chi nda ñii naprofeta, on vá'a kivi na inka ñoo —káchi tajesús xi'in na.

³⁴ Saá kixá'a ra ká'an ka ra:

—Ñaño Jerusalén, ndó'ó kuu na xa'ni naprofeta, ndó'ó kuu na koon yuu nivi na t'vi Ndios ña chindeé na ndó'ó! j Ku'a'a ní yichi káchi ini j nakaya j ndó'ó, ndatán ñii nduxú si'i nákaya ri sa'ya ri t'xin ndixin ri, ta ni-xiin ndó kunda j ndó'ó! ³⁵ Ñakán vitin Ndios sandakoo ra ve'e ño'ó ndó, ta kuu v'chi ña ta nduxun ña. Ta ndixa ká'an j xi'in ndó, ñaño Jerusalén, on koto ka ndó y'i nda tonda kivi ka'an ndó to'on yo'ó: “Ná ke'e Ndios ñava'a xi'in tayó'o, taa ta kixa'a xi'in ndayí Ndios”, káchi ndó xa'a j —káchi tajesús xi'in na.

14

Tajesús sanda'a ra ñii taa ta ndee ndó'ó xi'in kuino

¹ Ñii kivi yji ña nákindee najudío, ku'a'an tajesús ve'e ñii taká'no ñoo nafariseo kuxu ra xi'in na. Ta ve'e yo'ó ndóo inka nafariseo, xito naní na tajesús. ² Saá chi yoo ñii taa ta ndee ndó'ó xi'in ku'e kuino. ³ Ta tajesús nindaqa to'on ra nafariseo xi'in sava namaestro na xini va'a ndayí Ndios, káchi ra saá:

—¿Yukia káchi ndayí Ndios ña nita taa Moisés? ¿Án káchi ña va'a sanda'a yo'ó nivi kivi yji ña nákindee yo', án káchi ña on va'a sanda'a yo'ó na? —káchi ra xi'in na.

⁴ Ta on vása ní-ndakuinj na yu'u ra. Ta tajesús, chinoo ra nda'a ra sata ta ndee ndó'ó, ta sanda'a ña'a ra. Ta saá t'vi ña'a ra kuano'o ra ve'e ra. ⁵ Ta tuku nindaqa to'on tajesús nafariseo, nika'an ra saá:

—Ta ndó'ó, ¿án on ndixa kisa chiño ndó kivi yji ña nákindee yo'? Saá chi tá ñii kivi yji ñii burro sana ndó, án ñii sindiki sana ndó nakava ri ini takuú ñoo kóno, ta, ¿án on kama ko'on ndó tava ndó rí? —káchi ra xi'in na.

⁶ Ta on vása ní-naní'i na to'on ña ndakuinj na.

Tajesús sána'a ra nivi ña on kasa ká'no xi'in mji na

⁷ Tá kixa'a nivi kuxu na, ta xini tajesús kútoo na koo na ñoo táyi tón to'ó ní ka. Ta saá ndato'on tajesús xi'in na, káchi ra saá:

⁸ —Tá ko'on ndó ñii viko tonda'a, ta on ndukú ndó koo ndó táyi tón to'ó ní, chi kivi kixa'a inka nivi na ná'no ka ñoo ndó'ó.

⁹ Ta saá taa ta ká'an viko tonda'a ka'an ra xi'in ndó: “Taxi ndó táyi ndó ná koo inka naná'no yo'ó”, káchi ra xi'in ndó. Ta saá kuka'an ñoo ndó chi nduxa ko'on ndó koo ndó inka táyi tón yoo sata. ¹⁰ Nayó'o kuu ñava'a ke'e ndó tá ku'a'an ndó viko tonda'a: koo ndó ñoo táyi tón yoo sata. Ta saá taa ta ká'an viko kixa'a ra ka'an ra xi'in ndó: “Ñani yo', na'a ndó koo ndó ñoo táyi tón to'ó yo'ó”, káchi ra xi'in ndó.

Ta saá kanóo vạ'a ní ñato'ó ndó nọọ ndi'i inka na xíxi nọọ mesa xí'in ndó. ¹¹ Saá chí ndi'i nivi na kisa ká'no xí'in mji, ñii kivi kuka'an nọọ na. Ta nivi na kisa nino xí'in mji nduu na naná'no na to'ó —káchí tajesús xí'in na.

¹² Ta saá njka'an ra xí'in tạ xí'in ve'e yó'o:

—Tá xákin ún ñii viko ve'e ún, ta ọn nakana ún natá'an ún, ni ñani ún, ni nakuiká tá'an ún, chi nayó'o nakana tuku na yó'ó, ta saá taxa'vi na yó'ó. ¹³ Tá xákin ún viko ve'e ún, ta vạ'a kạ kana ún nivi nandá'vi, na ọn kọọ ña kómí, xí'in nivi na ọn kivi kaka, xí'in nivi na njichi'ña, xí'in inka nivi nakuáá. ¹⁴ Ná kọ'on nayó'o kuxu na xí'in ún, ta saá kunakaạ ñasij ini ún. Saá chí nayó'o ọn kuchiño na taxa'vi na yó'ó xí'in inka viko. Ta Ndios taxa'vi ra yó'ó kivi nataku na njixi' na xikuu na vạ'a ini —káchí tajesús xí'in ra.

Tajesús ndátọ'on ra cuento ña saná'a ra

yu kúu nivi na kuxu viko ká'no xí'in Ndios
(Mt. 22:1-10)

¹⁵ Tá xinj sọ'o ñii tạ tạ yóo nọọ mesa xí'in tajesús ña njka'an ra, ta njka'an ra xí'in tajesús, káchí ra saá:

—iNakaạ ñasij ní ini nivi na kuxu viko nino nọọ xá'nda chiño Ndios! —káchí ra.

¹⁶ Ta ndátọ'on tajesús ñii cuento ña saná'a ra na:

—Saá ndọ'o ñii tạ xákin ra ñii viko ká'no, ta kạna ra kuạ'a ní nivi. ¹⁷ Tá kịxaạ hora kuxu na, ta ti'vi ra ñii mozo ra kạ'an ra xí'in nivi kixi na viko, chi xa kịsa ndivi ndi'i ra ña kuxu na. ¹⁸ Saá kẹe tẹmozo, kuạ'an ra kạ'an ra xí'in ñii ñii nivi ná kọ'on kuxu viko yó'o. Ta nanjivi yó'o kịxá'a na ndúkú na nọọ ra ña kasa ká'no ini ra xạ'a na, chi ọn kuchiño kọ'on na viko. Ñii ra njka'an: “Sakán sạta j lo'o ño'ọ ta nduxạ kọ'on j koto j ña. Ta saá xáku ndá'vi j nọọ ún ña kasa ká'no ini ún, ọn kuna'aj kọ'on j xí'in ún viko”, káchí ra. ¹⁹ Ta inka ra njka'an: “Sakán sạta j ọ'on yunta sjndikj, ta kóni kọ'on lo'o j koto ndoso j rí. Xáku ndá'vi j nọọ ún ña kasa ká'no ini ún, chí ọn kuna'aj kọ'on j xí'in ún”, káchí ra. ²⁰ Ta inka ra njka'an: “Sakán tondạ'aj, ta saá ọn kivi kọ'on j viko ve'e táká'no nọọ ún”, káchí ra. ²¹ Ta saá ndjók tẹmozo, ta naxaxạ ra nọọ táká'no nọọ ra, ta ndátọ'on ra xí'in ra: “Ndạ ñii na kạna ún nị-xiin kixi”, káchí ra. Ta táká'no yó'o nịsaạ ní ini ra, ta xa'nda chiño ra nọọ tẹmozo ra: “Kuạ'an ún ndi'i saá yichj ná'no, ndi'i saá yichj váli ño yó'o, ta nakaya ún nivi nandá'vi, na ọn kọọ ña kómí, xí'in nivi na

ọn kivi kaka, xí'in nivi na njichi'ña, xí'in nivi nakuáá, ta kixi na xí'in ún ña kuxu na viko yó'o”, káchí táká'no xí'in tẹmozo ra. ²² Ta saá kẹe tẹmozo njxa'an ra naxaya ra nivi yó'o. Tá ndjók ra naxaxạ ra, ta ndátọ'on ra xí'in táká'no nọọ ra: “Xa njkisa ndivi' ndi'i ña njka'an ún xí'in j, ta saá ni, yóo kạ nọọ kundọọ nivi na kivi kuxu viko yó'o”, káchí ra. ²³ Ta ndakuijn táká'no, njka'an ra saá: “Tuku kọ'on ún yichj ná'no xí'in yichj váli kasa nduxạ ún xí'in nivi ná kixi ndi'i na, tẹnda chútú ndạ na ve'e j. ²⁴ Chi ndixa kạ'an j xí'in ún, ndi'i nanọọ na kạna j kuxu ve'e j, nị-xiin na kixi na. Ta ndạ ñii nayó'o ọn vasa kuxu kạ na viko j”, káchí táká'no xí'in ra. Saá ndi'i cuento lo'o —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús ká'an ra ndi xọ'vi ní nivi na kundikọn yichj ra

(Mt. 10:37-38)

²⁵ Ñii kivi kuạ'an ñii ti'vi nivi xí'in tajesús yichj, ta njka'an ra xí'in na:

²⁶ —Ndi'i nivi na kóni kọ'on yichj j xinj ñó'ó kuki'vi ní kạ ini na kóni na xij j nọọ yivá na, án nọọ si' na, án nọọ sa'ya na, án nọọ ñási' na, án nọọ ñani na xí'in kị'vạ na. Ta saá tuku xinj ñó'ó kuki'vi kạ ini na kóni na yij j nọọ mji na. Tá ọn xjin na kasa ndivi na saá, ta ọn kuchiño na kundikọn na yij. ²⁷ Ndi'i nivi na ọn xjin kusokó tón cruz mji na,* ta ọn xjin na kasa ndivi na to'on j, ta nayó'o ọn kuchiño na kundikọn na sạta j —káchí tajesús.

²⁸ Ta ndátọ'on ra xí'in na ọvi cuento váli ña saná'a ra na, njka'an ra saá:

—Tá ñii ndó'ó kóni ndó kasa vạ'a ndó ñii ve'e, ta, ẹán ọn si'na kani vạ'a sjinj ndó án nani sj'ún kuvạ'a ña tẹnda xinj ve'e ndó? ²⁹ Saá chí tá kixá'a ndó lo'o kuiti xạ'a ve'e, ta ndi'j sj'ún ndó, ta ndi'j nanjivi kuaku ndaa na ndó'ó, ta kạ'an na saá xạ'a ndó: ³⁰ “Nakí'vi kúu nivi yó'o, kịxá'a na kisa vạ'a na ve'e, ta nị-kundeé na xinj ña”, káchí na xa'a ndó. Saá ndi'j cuento lo'o yó'o —káchí tajesús xí'in na.

³¹ Ta tajesús njka'an ra inka cuento xí'in na, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii tẹrey kóni kani tá'an ra xí'in inka tẹrey, ta saá si'na kani vạ'a sjinj ra án kundeé uxụ mil natropa kómí ra kani tá'an na xí'in ọkọ mil natropa kómí inka tẹrey. ³² Tá xáni sjinj ra ọn vasa kundeé natropa kómí ra, tá xíká kạ lo'o vaxi inka tẹrey tạ kani tá'an xí'in ra, ta saá vạ'a kạ ti'vi ra na xika chiño nọọ ra kọ'on na nọọ tẹrey yó'o ña kasa nani na kuachí xí'in ra. Ta saá kuchiño vạ'a kutaku ndi'i na. Saá ndi'j cuento lo'o —káchí tajesús.

³³ Ta njka'an kạ ra:

* **14:27** To'on kusokó na tón cruz mji na kóni káchí ña: Xinj ñó'ó koo ti'va nivi ña xọ'vi na ta ndakuiti kivi na xa'a ña ndikọn na tajesús.

—Ta saá ndi'i ndó'ó na kóni ko'ón yichí j, xíní ñó'ó kani sijní ndó án kundeeé ini ndó ndañó'ó ndó ndi'i ña kómí ndó xá'á j. Tá xító ndó ɔn kuchiño ndó, ta ɔn kivi kuu ndó ñivi na ndikɔn yi'j —káchí taJesús xí'in na.

Ñivi na sándakoo yichí taJesús, tá yóo ñii ña ɔn vása yó'vá ká, saá yóo nayó'ó

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ Saá ndatɔ'on taJesús inka cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Ña va'a kúu ñii yó'vá. Tá yóo ñii ña ɔn vása yó'vá, ta ɔn kuchiño ká nduva'a ña. ³⁵ Ñii ña ɔn vása yó'vá ká, ɔn vása va'a ká ña nasaká ña xí'in ño'ó, ní ɔn vása va'a nasaka yó ña xí'in abono. Ta ɔn vása ndáya'ví ká ñii ña ɔn vá'a yó'o, ta va'a ká ná kujta ña. Ndi'i ndó'ó ñivi na yóo so'o, xíní ñó'ó chikaa so'o ndó ña ká'an j xí'in ndó —káchí taJesús xí'in na.

15

Cuento yó'o ndátɔ'on ña xá'q ñii tándikachi ndañó'ó

(Mt. 18:10-14)

¹ Ñii kivi sava taa ta káya sijní ɔn nda'a nagobierno, ta inka ñivi na kánoo ɔn vá'a tɔ'on xá'a, kixaa ndi'i na konj so'o na ña ká'an taJesús. ² Ta saá nafariseo xí'in sava na saná'a ndayí Ndios, kixá'a ká'an kue'e na xa'a taJesús, ta njka'an na saá:

—On vá'a taa kúu tayó'o, chí náki'in va'a ra ñivi na ɔn vá'a, tãnda xíxi ra xí'in na —káchí na.

³ Ta saá taJesús ndatɔ'on ra ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

⁴ —Tá ñii ndó'ó kómí ndó ñii ciento ndikachi saña ndó, ta ñii rí ndañó'ó, ta saá, zan ɔn sandakoo ndó tí komj siko xá'ɔn komj kundoo mji rí yuku, ta ko'ɔn ndó nandukú ndó tí ndañó'ó ndá mí naní'i ndó rí? ⁵ Tá naní'i ndó rí, ta kusij ini ndó, ta tiin ndó rí chinoo ndó rí soko ndó, ta kuã ndixi ndó xí'in rí. ⁶ Tá naxaa ndó ve'e ndó, ta nakana ndó ndi'i nave'e ndó xí'in natá'an ndó, ta ka'an ndó xí'in na: “Ná kusij ní ini ndó xí'in j chi naní'i j tándikachi saña j tí ndañó'ó”, káchí ndó xí'in na. ⁷ Ta ndixa ká'an j xí'in ndó, ndatán kusij ní ini ndó xa'a tándikachi yó'o, saá kusij ní ini Ndios koni ra ñii taa án ñii ña'a na ñandikó ndino'o ini, ta ñaki'in na kuã'an na yichí ra. Kúsij ká ini Ndios xíni ra ñii nayó'o nɔɔ ña kúsij ini ra xíni ra kuã'a ní inka ñivi na va'a, na ɔn vása xíní ñó'ó ñandikó ká ini —káchí taJesús.

Cuento yó'o ndátɔ'on xá'q ñii sijní ña ndañó'ó

⁸ Ta taJesús ndatɔ'on ra inka cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Tá yóo ñii ña'a kómí ñá uxu sijní ñaplata,* ta ndañó'ó ñii sijní yó'o, ta saá, zan ɔn ndixa natoɔn ñá ño'o, ta kixá'a ñá tí'ví ñá ve'e ñá, ta nandukú va'a ñá andá naní'i ñá sijní ña ndañó'ó? ⁹ Tá naní'i ñá sijní, ta kana ñá natá'an ñá xí'in na ndóo yatin ve'e ñá, ta ndatɔ'on ñá xí'in na: “Ná kusij ini ndó xí'in j chi naní'i j sijní ña ndañó'ó”, káchí ñá xí'in na. ¹⁰ Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndatán kúsij ini ñáyó'o, saá kúsij ini naangel na yóo xí'in Ndios xíni na ñivi na ñandikó ndino'o ini, ta ñaki'in na kuã'an na yichí Ndios —káchí taJesús xí'in na.

Cuento yó'o ndátɔ'on xá'q ndasaá ke'e ñii taa xí'in ɔvi sa'ya ra

¹¹ Ta taJesús saná'a ra ñivi xí'in inka cuento xa'a Ndios, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii taa, kómí ra ɔvi sa'ya ra. ¹² Sa'ya ra ta kúu tãlo'o njka'an ra xí'in yivá ra: “Tata, ñakuiká ña naki'in j tá njxi'j ún, vitin taxi ún ña nda'a j”, káchí ra xí'in yivá ra. Ta saá yivá ra tá'ví ra ndi'i ñakuiká, ta ñatãxi ra ña nda'a ndiovi sa'ya ra. ¹³ Ta njya'a lo'o kuiti kivi, ta sa'ya ra ta kúu lo'o ñisjiko ra ndi'i ña ñaki'in ra, ta ñakuiso ra ndi'i sijní, ta kee ra kuã'an ra inka ñoo xíká. Ta ñoo kán sandi'i ndi'i ra sijní ra, chí ndá lo'o ñi-nasita xí'in mji ra, ta ke'e ra ndi'i nɔɔ ña ɔn vá'a ña káchí níma mji ra. ¹⁴ Ta ñitondaa kivi sandi'i ndaa ra sijní ra, ta saá kixaa kivi káni soko ndi'i ñoo kán. Ta tãlo'o yó'o, ɔn vása ní'i ká ra ña kuxu ra. ¹⁵ Ta saá kee ra kuã'an ra, ta naní'i ra chiño nɔɔ ñii taa ñoo kán. Ta tayó'o xa'nda chiño ra nɔɔ tãlo'o yó'o kundaa ra tikiñi. ¹⁶ Ta xí'j ní tãlo'o yó'o soko, ndá kóni ra kuxu ra ña xáxi tikiñi, ta ɔn vása táxi na ña nda'a ra kuxu ra. ¹⁷ Ta saá kixaa ñii kivi ñaki'in sijní ra ñava'a, ta xáni ini ra saá: “Ndi'i namozo ve'e yivá j xíxi va'a na, ta yi'j, ɔn ko'ó ña kuxu j, xa yatin yoo ña kivi j xí'in soko. ¹⁸ Ta vitin ndikó j no'q j nɔɔ yivá j, ta ká'an j xí'in ra si'a: Tata, njki'vi j kuãchi nɔɔ Ndios ta njki'vi j kuãchi nɔɔ mji ún. ¹⁹ Ñakan ɔn vása kómí ká j ndayí kuuj sa'ya ún, ta va'a ñii kiva tá ke'e ún xí'in namozo ún, saá ke'e ún xí'in j vitin”, xáni ini tãlo'o yó'o. ²⁰ Ta ñaki'in ra kuã'o'q ra ñoo ra nɔɔ yóo yivá ra.

“Ta ndá nɔɔ xíká tívi va'xi tãlo'o, ta ñakoto yivá ra, ta kundá'ví ní ini yivá ra xíni ña'a ra, ta kee yivá ra xíno ra kuã'an ra nakutá'an ra. Tá njxaa ra, ta nɔmi ra sa'ya ra, ta njchito ra nɔɔ tayó'o. ²¹ Ta saá kixá'a sa'ya ra ká'an ra xí'in yivá ra:

* 15:8 Sijní ñaplata yó'o naní ña tɔ'on griego “dracma.”

“Tata, n̄k̄i'vi j̄i kuachi n̄q̄o Ndios, ta n̄k̄i'vi j̄i kuachi n̄q̄o m̄ji ún. Ñakán on vása kóm̄i k̄aj̄ n̄dayí kuuj̄ sa'ya ún”, káchí ra xí'in yivá ra. ²² Ta yivá ra n̄k̄aj̄'an ra xí'in namozo ra: “Kama k̄o'q̄n ndó ki'in ndó tik̄o'to ña va'a ní k̄a ña kundixin sa'ya j̄i yó'o, ta taxi ndó ndux̄an ña ko'on xa'a ra, ta taxi ndó se'e ña kunakaq̄ nda'a ra. ²³ Ta k̄o'q̄n ndó tiin ndó ñii s̄ind̄ik̄i lo'o tí kúu tí ndu'u sa'ya j̄i, ta ka'ni ndó ri ña koo vik̄o xa'a sa'ya j̄i ta nd̄ik̄o. ²⁴ Chi ndeé ní kúchuchú ini j̄i xa'a sa'ya j̄i, ndatán n̄ix̄iyo ta n̄ix̄i'j̄i saá n̄ix̄iyo ra n̄q̄o j̄i, ta vitin kús̄i j̄i ni ini j̄i, chí ták̄u ra nd̄ik̄o ra nd̄ix̄aa ra. Taa ta ndaño'ó x̄ikuu ra n̄q̄o j̄i, ta vitin n̄an̄i'j̄i ra”, káchí yivá t̄alo'o xí'in namozo ra. Ta saá k̄ix̄á'a na ká'an na vik̄o ve'e ra, ta kús̄i j̄i ni ini ndi'i na.

²⁵ “Ta ink̄a sa'ya ra taño'ó kása chiño ra yuk̄u, ta kuaj̄ ndixi ra ve'e ra, ta k̄ix̄aa yatin ra sa'ta ve'e, ta x̄inj̄i so'o ra música ña tívi na xí'in ña sáká'a na, ta x̄inj̄i so'o ra ña káta xá'a na. ²⁶ Ta saá k̄ana ra ñii ta'mozo, ta n̄indaq̄a to'on ña'a ra: “¿Yuk̄iá kúu ni?”, káchí ra. ²⁷ Ta ndakuijn̄ ta'mozo, n̄ik̄aj̄'an ra: “Ta ñani ún nd̄ik̄o nd̄ix̄aa, ta yivá ún xa'ni ñii s̄ind̄ik̄i lo'o tí ndu'u ña k̄aj̄'an ra vik̄o, chí kús̄i j̄i ni ini ra ña nd̄ix̄aa va'a ñani ún”, káchí ra. ²⁸ Ta saá n̄isaa ní ñani ra taño'ó yó'o, ta n̄i-xiin ra nd̄i'vi ra ve'e n̄q̄o yóo vik̄o. Ta k̄eta yivá ra xa'ku ndá'ví ra n̄q̄o ra nd̄i'vi ra ve'e. ²⁹ Ta ndakuijn̄ ra, káchí ra saá: “Xa kuaj̄a ní kuuj̄a k̄isa chiño j̄i n̄q̄o ún, ta ndi'i saá k̄iv̄i k̄isa ndivi j̄i ña ká'an ún. Ta saá ni, nda ñii t̄su'u lo'o on vása ní-taxi ún nda'a j̄i ña kasa ndivi j̄i vik̄o xí'in na náta'an xí'in j̄i. ³⁰ Ta sa'ya ún ta nd̄ik̄o nd̄ix̄aa vitin, sa'ndi'i ra ndi'i s̄i'ún m̄ji ún xí'in náña'a tañ̄i ra, ta xa'a ta'yó'o xa'ni ún s̄ind̄ik̄i lo'o tí ndu'u ña yóo vik̄o”, káchí ra xí'in yivá ra. ³¹ Ta ndakuijn̄ yivá ra, n̄ik̄aj̄'an ra: “Sa'ya j̄i, ndi'i saá k̄iv̄i yóo ún xí'in j̄i, ta ndi'i ña kóm̄i j̄i, ña'a m̄ji ún kúu ndi'i ña. ³² Ta x̄inj̄i ñó'ó koo vik̄o ña kús̄i j̄i ni ini yó, chí ndatán n̄ix̄iyo ta n̄ix̄i'j̄i saá n̄ix̄iyo ñani ún n̄q̄o j̄i, ta vitin ndatán yóo ta n̄atak̄u saá yóo ra. Ta ndaño'ó n̄q̄o j̄i x̄ikuu ra, ta vitin n̄an̄i'j̄i ra”, káchí yivá ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí ta'jesús xí'in na.

16

Ta'jesús ndat̄o'on ra cuento xa'a ñii ta ndiso chiño

¹ Ta ta'jesús ndat̄o'on ra ink̄a cuento xí'in naxíka xí'in ra ña saná'a ña'a ra:

—Saá ndo'o ñii ta'kuiká xí'in ta ndiso chiño xí'in ñakuiká ra. Ta ink̄a taq̄a n̄ix̄aa

ra n̄q̄o ta'kuiká ndat̄o'on ra xí'in ra: “Tata, ta ndiso chiño xí'in ñakuiká ún sándá'ví ra yó'ó, chí on va'a kása chiño ra xí'in ñakuiká ún”, káchí ra. ² Ta saá ta'kuiká k̄ana ra ta ndiso chiño xí'in ñakuiká ra, ta n̄indaq̄a to'on ña'a ra: “¿An ñandaa kúu to'on ña ndat̄o'on na xí'in j̄i xa'a ún? Ta vitin taxi ún ndi'i tutu kuenda nda'a j̄i, ta on vása kasa chiño k̄aj̄ ún xí'in j̄i”, káchí ta'kuiká xí'in ra. ³ Ta ta ndiso chiño yó'o k̄ix̄á'a xáni ini ra saá: “¿Yuk̄iá koo vitin? Ta ta'ká'no n̄q̄o q̄n on x̄iin k̄a ra kasa chiño yó xí'in ra, ta on vása kúndeé yó kata yó xí'in pico, ta ná ko'yó nda'ka chi'ña yó, ta kuka'an ní n̄q̄o yó. ⁴ ¡Áan! ¡Vitin k̄ix̄aa s̄inj̄i yó nda chiño ke'é yó! Ke'é yó ñava'a xí'in n̄ivi na níka n̄q̄o ta'patrón yó, ta saá nayó'o naki'in va'a na m̄ji yó koo yó ve'e na”, xáni ini ra. ⁵ Ta saá k̄ix̄á'a ra kána ra ñii ñii na níka n̄q̄o ta'patrón ra. Ta n̄indaq̄a to'on ra taño'ó: “¿Ndasaá níka ún n̄q̄o ta'patrón j̄i?”, káchí ra. ⁶ Ta ndakuijn̄ ta'yó'o, káchí ra saá: “K̄om̄j̄ mil litro aceite ña x̄ixi kúu ña níka j̄i.” Ta n̄ik̄aj̄'an ta ndiso chiño xí'in ra: “Va'a naki'in ún tutu ña káchí k̄om̄j̄ mil litro níka ún, ta nasama yó nda o'vi mil litro kuu ña níka ún vitin”, káchí ra. ⁷ Ta k̄ana ra ink̄a taq̄a, ta n̄indaq̄a to'on ña'a ra: “¿Ndasaá níka ún n̄q̄o ta'patrón j̄i?”, káchí ra. Ta ndakuijn̄ ta níka, n̄ik̄aj̄'an ra: “Ñii mil chikiva trigo kúu ña níka j̄i”, káchí ra. Ta n̄ik̄aj̄'an ta ndiso chiño xí'in ra: “Naki'in ún tutu, ta nasama yó ña káchí tutu nda on̄a ciento chikiva kuniká ún”, káchí ra. ⁸ Tá x̄inj̄i so'o ta'kuiká yuk̄iá ke'é ta ndiso chiño yó'o, ta n̄ik̄aj̄'an ta'kuiká yó'o xí'in ra: “Taa ta ndichí ní s̄inj̄i kúu ún, chí x̄inj̄i va'a ún ndasaá kasa ndivi ún ña keta va'a xí'in m̄ji ún”, káchí ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí ta'jesús.

Ta tuku n̄ik̄aj̄'an ra:

—Cuento yó'o káchí ña ndi nandichí ní kúu n̄ivi na ndik̄on yich̄i on va'a ñoyívi yó'o, chí x̄inj̄i va'a na ndasaá kasa ndivi na xí'in natá'an na ña keta va'a xí'in m̄ji na. Ta n̄ivi na ndik̄on yich̄i Ndios lo'o kuiti x̄inj̄i na ndasaá kasa ndivi na xí'in natá'an na, ña keta va'a xí'in m̄ji na n̄q̄o Ndios. ⁹ Ñakán ká'an j̄i xí'in ndó, s̄i'ún ndó ña yóo ñoyívi on va'a yó'o, va'a k̄a chindeé ndó ink̄a n̄ivi xí'in ña, ta n̄ivi na naki'in s̄i'ún yó'o nduu na migo ndó. Ta saá, tá t̄ondaa k̄iv̄i ña on vása ndaya'ví k̄a s̄i'ún ñoyívi yó'o, ta koo na naki'in va'a ndó'ó koo ndó ñoyívi ñino.

¹⁰ “Taa ta va'a ini, tá va'a kása ndivi ra chiño váli, ta saá ta'yó'o va'a kasa ndivi ra chiño ná'no. Ta taq̄a to on va'a ini, tá on

* 16:6 K̄om̄j̄ mil litro ndut̄a kúu ñii ciento barril, ta o'vi mil litro kúu o'vi s̄ik̄o ux̄u barril. † 16:7 Ñii mil chikiva trigo kúu ñii ciento medida trigo, ta on̄a ciento chikiva kúu k̄om̄j̄ s̄ik̄o medida trigo.

vá'a kása ndivi ra chiño válí, ta táy'o o ɔn vá'a kasa ndivi ra chiño ná'no. ¹¹ Ta ndó'ó, tá ɔn vá'a kása ndivi ndó xí'in ñakuiká ñoyívi ɔn vá'a yó'o, ta saá, çán xáni sɔnɔ ndó taxi Ndios ñakuiká ndino'o nda'a ndó ñoyívi ñino? ¹² Chi ndi'i ña kómi ndó ñoyívi yó'o ɔn sɔvi ñakuiká mɔi ndó kúu ña, ta kúu ña kuiti ña sɔtati Ndios ndó'ó. Ta saá tá ɔn vása kúchiño vá'a kasa ndivi ndó xí'in ñakuiká sɔtati Ndios ndó'ó ñoyívi yó'o, ta saá, çán xáni sɔnɔ ndó taxi ra ñakuiká ndino'o kukomí ndó ñoyívi ñino?

¹³ 'Nda' ñii tɔa ɔn kɔvi kasa chiño ra nɔɔ ɔvi patrón. Tá yoo ɔvi patrón ra, ta kivi kuki'vi ini ra koni ra ñii ra, ta kusaɔ ini ra koni ra ta inká. Ta kivi kusɔi ini ra kasa chiño ra xí'in ñii ra, ta ɔn kua'a ra kasa chiño ra xí'in tá inká. Tɔ'on yó'o káchí ña saá: Tá Ndios kúu tá xá'nda chiño nɔɔ yó, ta ɔn kɔvi taxi yó ka'nda chiño sɔ'ún nɔɔ yó —káchí tɔjesús.

¹⁴ Tá xɔnɔ sɔ'o nafariseo tɔ'on yó'o, ta nɔxaku ndaa na tɔjesús, chi kútoo ní na sɔ'ún. ¹⁵ Ta nɔka'an tɔjesús xí'in na:

—Ndó'ó, na ɔn vása ndino'o ini kúu ndó, chi kuiti ké'é ndó chiño ña ká'an nanɔvi ndi navá'a kúu ndó, ta Ndios xɔnɔ vɔ'a ra ini ndó. Yoo chiño ña xáni sɔnɔ nɔvi kúu ña ñava'a ní nɔɔ na, ta ɔn sɔvi ñava'a kúu ña nɔɔ Ndios, ta ñakán sáa ini ra xini ra chiño yó'o —káchí tɔjesús xí'in na.

Tɔ'on yó'o ká'an xɔ'a ndayí Ndios ña nɔtaa tɔMoisés xɔnɔ'a

¹⁶ Ta nɔka'an kɔ tɔjesús, káchí ra saá:

—Kɔvi kɔxɔa tɔJuan tɔ sákuchu nɔvi, xa yoo ndayí Ndios ña nɔtaa tɔMoisés xɔnɔ'a, xa yoo tɔ'on Ndios ña nɔtaa naprofeta. Ta saá kɔxɔ'a ká'an ndosoɔ tɔ'on ñava'a xɔ'a yichí ña xá'nda chiño Ndios, ta ndi'i nɔvi chikaa na ndee ña kuɔn kɔ'vi na yichí yó'o.

¹⁷ 'Vará yɔ'vɔ ní yoo ña ndasaá koo ndi'i xa'a ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi ñino, ta yɔ'vɔ ní kɔ yoo ña ndasaá ndi'i xa'a ña ká'an ndayí Ndios. Ta ndá ñii lo'o chíin ɔn samá ndayí Ndios, ta ndixa ndi'i ndayí yó'o kundivi ndi'i ndaa ña —káchí tɔjesús.

Tɔjesús saná'a ra ña ɔn vá'a sandakoo vɔ'a tɔa ñási'i ra

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Ta nɔka'an tɔjesús, káchí ra saá:

—Tá ñii tɔa sandakoo vɔ'a ra ñási'i ra, ta tonda'a tuku ra, tɔyó'o kɔ'vi ra kuɔchi xí'in ñási'i ra ñáɔvi. Ta tɔa tá tonda'a xí'in ñáña'a ñá nɔndoo, kɔsa yɔi ña, ta tɔyó'o kɔ'vi ra kuɔchi xí'in ña, chi ñási'i tɔnɔó kúu ña nɔɔ Ndios —káchí tɔjesús xí'in na.

Tɔjesús ndát'o'on ra cuento xɔ'a tɔakuiká xí'in tɔLázaro

¹⁹ Ñii kɔvi ndát'o'on tɔjesús ñii cuento xí'in nɔvi ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii tɔakuiká, ta ndixin ra tikoto ña yá'ví, tikoto ñalino vɔ'a color ndi'i ndixin ra, ta vɔ'a ní xixi ra ndi'i saá kɔvi. ²⁰ Ta nɔxiyo inká tɔa tandá'vi nani ra Lázaro, ndee ní ndó'o ra, yoo kue'e ndi'i tɔ'ví yiki kɔnu ra, ta kándúyú ra ye'é ve'e tɔakuiká yó'o. ²¹ Ta tɔLázaro kóni ra kuxu ra ña kóyo xɔ'a tón mesa tɔakuiká. Tɔnda tí ina kɔxɔa rí ti'vi ndaa rí nɔɔ tɔ'vi yiki kɔnu ra. ²² Saá nɔtɔnda ñii kɔvi ta nɔxi'ɔ tɔLázaro, ta naangel naki'in na ra, ta kua'an ra xí'in na ña kutaku ra ñoyívi ñino, nɔɔ yoo xɔi síkuá yó tɔAbraham. Tá saá kɔxɔa kɔvi nɔxi'ɔ tɔakuiká ta nɔnduxun ra. ²³ Ta tɔakuiká yó'o xó'vi ní ra nɔɔ yoo ra xí'in inká na nɔxi'ɔ, ta nɔkoto ndaa ra, ta xɔni ra ndá xiká yoo tɔAbraham, ta sɔn ra yoo tɔLázaro. ²⁴ Ta tɔakuiká xí'in ndi'i ndee ra nɔka'an ra xí'in tɔAbraham, káchí ra saá: "Tata yiváɔ Abraham, kundá'vi ini ún koni ún yɔi", ta ti'vi ún tɔLázaro kɔ'on ra saketa nduku nda'a ra takuii, ta chikaa ra lo'o takuii nɔɔ yáaɔ ña ná ndiko lo'o ña, chi xó'vi ní yó'o nɔɔ xixi ño'o", káchí tɔakuiká. ²⁵ Ta ndakunɔ tɔAbraham, nɔka'an ra: "Sɔ'yaɔ, naká'an ún kɔvi xɔtakú ún ñoyívi, vɔ'a ní nɔxiyo ún. Nɔxiyo ndi'i ña káchí ini ún, ta tɔLázaro yó'o nina ña ɔn vása vɔ'a xikomí ra. Ta vitin tɔLázaro vɔ'a ní yoo ra yó'o, ta yó'o xó'vi ní ún. ²⁶ Ta ɔn kɔvi ya'a tɔLázaro kɔ'on ra chindee ra yó'o, chi yoo ñii ta'vi ká'no, ta ndá ñii ndi ɔn kɔvi ya'a ndi xaa ndi nɔɔ yoo ndó, ni ndó'ó, ɔn kɔvi ya'a ndó kixi ndó yó'o", káchí tɔAbraham xí'in tɔakuiká. ²⁷ Saá ká'an tuku tɔakuiká: "Tata Abraham, xáku ndá'vɔi nɔɔ ún ká'an ún xí'in tɔLázaro ná kɔ'on ra ve'e yiváɔ, ²⁸ nɔɔ ndoo ɔ'on ñani. Saá chi kóni ña vɔ'a ndatɔ'on ra xí'in ndi'i ñani ña nandikó ini na, koto kixi na nɔɔ yooɔ, nɔ xó'vi ní", káchí ra. ²⁹ Ta nɔka'an tɔAbraham xí'in ra: "Ñani ún xa kómi na tɔ'on Ndios ña nɔtaa tɔMoisés xɔnɔ'a, ta xa kómi na tɔ'on Ndios ña nɔtaa inká naprofeta. Vɔ'a ná chikaa sɔ'o na tɔ'on yó'o", káchí ra. ³⁰ "Ó'on, tata", káchí tɔakuiká. "ɔn chikaa sɔ'o na tɔ'on ña nɔtaa nakán. Tá saá tá ñii tɔ nɔxi'ɔ nandikó ra ñoyívi, ta ndatɔ'on ra xí'in na, ta ndixa nandikó ini na", káchí ra. ³¹ Ta nɔka'an tɔAbraham: "Ó'on, ɔn sɔvi saá. Tá ɔn xɔn na koni sɔ'o na tɔ'on Ndios ña nɔtaa tɔMoisés xí'in inká naprofeta xɔnɔ'a, ta ni ɔn kandixa na ña ká'an tɔ nɔxi'ɔ, táná nandikó ra ká'an ra xí'in na", káchí tɔAbraham xí'in ra. Saá ndi'i cuento lo'o yó'o —káchí tɔjesús xí'in na.

17

Ndá'vi ní nɔvi na chinda'a inká nɔvi kɔ'vi

na kuachi

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Nii kivi njika'an tajesus xi'in naxika xi'in ra:

—Ndi'i saá kivi ku'a ní ña on vá'a yoo ña chinda'á nvi k'vi na kuachi. Ta, jndá'vi ní ká nvi na chinda'á inká nvi k'vi na kuachi! ² Ta va'a ká si'na inká nvi ná katón na ñii yuú ká'no sikhon nayó'o, ta sakana ña'á na nqo kóno va'a ini takuii, ña on chinda'á na nakuáli k'vi na kuachi. ³ Koto va'a xi'in mii ndó ña on ke'é ndó ña on vá'a. Tá yoo ñii tatá'an ndó, ta ké'é ra ña on vá'a xi'in ndó, ta saá ka'an ndó xi'in ra ña on ke'é ká ra ña on vá'a saá xi'in ndó. Tá tayó'o nandikó ini ra, ta xini ñó'ó kasa ká'no ini ndó xa'a ra. ⁴ Tá yoo ñii taa uxá yichí ña ñii kivi ke'é ra ña on vá'a xi'in ndó, ta uxá yichí saá nandikó ini ra ta xaku ndá'vi ra nqo ndó, ta xini ñó'ó kasa ká'no ini ndó xa'a tayó'o —káchí tajesus xi'in naxika xi'in ra.

Nivi na kándixa Ndios kómí na ndee ká'no

⁵ Ta saá njika'an naxika xi'in tajesus xi'in ra, káchí na saá:

—Tata, chindeé ún ndi'i ña kandixa va'a ní ká ndi Ndios —káchí na.

⁶ Ta ndakuijn tajesus, káchí ra saá:

—Ñii ndikjn mostaza, lo'o ní ña. Ta ndó'ó, tá kándixa ndó Ndios, vará ndá lo'o kuiti, ndátán yoo ndikjn mostaza, ta xa'a ña lo'o kuiti kándixa ndó, ñayó'o taxi ña kukomí ndó ndee ka'nda chiño ndó nqo yiton ká'no tón sicómoro yó'o, ta kasa ndivi nó tq'on ndó. Tá ka'an ndó xi'in yiton yó'o: “Kuta'a ún, ta ku'a ún kunakaa ún ini takuii”, ta kasa ndivi yiton yó'o ña ka'an ndó —káchí tajesus xi'in ra.

Xini ñó'ó kasa ndivi va'a yó chiño xa'a tqáká'no nqo yó

⁷ Ta ndát'on tajesus inká cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Tá yoo ñii tamozo ndó, ta kisa chiño ra ño'q ndó, án ndáa ra kití sana ndó, ta vaxi ra ve'e ndó, zyukía ka'an ndó xi'in ra? ¿Án ka'an ndó xi'in ra ña kuiti nakindée ra ta kuxu ra? ⁸ On ka'an ndó saá, chi ndixa ka'nda chiño ndó nqo ra ña si'na kasa va'a ra ñaxíxi, ta taxi ra ña kuxu ndó. Tá ndi'i xixi ndó'ó, ta ka'an ndó xi'in ra va'a ná kuxu ra. ⁹ Ta on kundati ra ka'an ndó xi'in ra: “Táxa'vi ún”, chi kuiti kisa ndivi ra chiño nqo mii ra. ¹⁰ Ndatán yoo tamozo yó'o, saá yoo ndó'ó yoo Ndios. Tá kisa ndivi ndó ndi'i ña xa'nda chiño Ndios nqo ndó, ta va'a ka'an ndó: “On sivi namozo ti'va ní kúu ndi, ta on vása ní-kisa ndivi ndi ñii chiño ká'no ní, ta kuiti kisa ndivi

ndi chiño ña xini ñó'ó kasa ndivi ndi”, káchí ndó —káchí tajesus xi'in na.

Tajesus sánda'a ra uxu taa xi'in kue'e tá'yi nani ña lepra

¹¹ Tá ku'a'an tajesus ñoo Jerusalén, ta njya'a ra yichí nqo nákutá'an ño'q naSamaria xi'in ño'q naGalilea. ¹² Saá njxaa ra yatin nqo ñoo lo'o, ta nákutá'an ra xi'in uxu taa, ta ndi'i nayó'o ndee ní ndó'o na xi'in kue'e tá'yi nani ña lepra. Ta xiká lo'o yita na. ¹³ Ta saá kjaxá'a na xi'in ndi'i ndee na, ká'an na xi'in tajesus:

—¡Tata Maestro, kundá'vi ini ún koni ún ndi'í!

¹⁴ Tá xini tajesus na ndee ndó'o yó'o, ta njika'an ra xi'in na:

—Ku'a'an ndó nqo sutu ná koto ra ndó'ó án xa njnda'a ndó —káchí ra xi'in na.

Saá kee na ku'a'an na yichí, ta on vása ka ndee ndó'o na, xa nduva'a ndi'i na. ¹⁵ Nii taa nakoto ra xa nduva'a ra, ta ndikó ra ku'a'an ra, ta ndee ní kisa ká'no ra Ndios. ¹⁶ Tá njxaa ra nqo tajesus, ta xikuxití ra, tãnda nqo ño'q njtondaa ta'ya ra, ta njika'an ra, káchí ra saá:

—Táxa'vi ún sãnda'a ún yi'j —káchí ra.

Ta tayó'o on sivi taIsrael kúu ra, kixi ra ñoo estado Samaria. ¹⁷ Ta tajesus njndaqa tq'on ra nvi na ndóo xi'in ra:

—¿Án on sivi uxu kúu taa ta nduva'a? ¿Ndachun ñii laá tayó'o ndikó? ¿Mikía yoo inká nataa tá'an tayó'o? ¹⁸ Chi ñii laá tayó'o, ta on sivi taIsrael kúu ra, ta ndikó ra ta kisa ká'no ra Ndios —káchí tajesus xi'in na.

¹⁹ Ta saá njika'an tajesus xi'in taa ta nduva'a:

—Nakundichi ún, ta kuano'q ún. Xa nduva'a ún chi kándixa ún yi'j —káchí tajesus xi'in ra.

Nafariseo njndaqa tq'on na tajesus ama tondaa kivi

ña ka'nda chiño Ndios ñoyivi yó'o

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nii kivi nafariseo kixaa na nqo tajesus, ta njndaqa tq'on ña'a na, káchí na saá:

—¿Ama kixaa kivi kixá'a Ndios ka'nda chiño ra ñoyivi yó'o? —káchí na.

Ta ndakuijn tajesus, ká'an ra:

—Yichí nqo xá'nda chiño Ndios, on sivi ñii ña kúchiño koni yó kúu ña. ²¹ Nakan kía ndá ñii nvi on kivi ka'an na: “Yó'o yoo ña”, ni on kivi ka'an na: “Kaá yoo ña.” Saá chi yichí nqo xá'nda chiño Ndios xa kixaa ña, yoo ña ma'ño ndó —káchí tajesus xi'in nafariseo.

²² Ta tajesus njika'an ra xi'in naxika xi'in ra, káchí ra saá:

—Vaxi kivi ña káchí ní ini ndó koto ndó yi'j, taa ta kixi nqo Ndios. Káchí ini ndó koo j xi'in ndó, vará ñii kivi, ta on kuchiño

ka. ²³ Ta saá ka'an nivi xi'in ndó: "¡Koto ndó! Yó'o yóo ra", án "Kaá yóo ra", kachi na, ta on kandixa ndó na. ²⁴ Ndatán yóo taxa ña náye'e ñoyivi, kixá'a ña náye'e ña ndá nõõ kána ño'o tãnda nõõ ndétá ño'o náye'e ña, saá koo kivi ndikó j ñoyivi yó'o. ²⁵ Ta si'na xínj ñó'ó xo'vi níj, ta nivi na táku ñoyivi yó'o vitin on kua'a na kandixa na yí'j. ²⁶ Nii ki'va xitaku nivi kivi nixijo taNoé, saá kutaku na kivi kuyatin ndikó j ñoyivi yó'o. ²⁷ Saá chi kivi xitaku taNoé xina'a ndi'i nivi xixi na, xi'i na, ta tonda'a na, ta táxi na tonda'a sa'ya na, saá yóo na ndá nõõndaq kivi nixi'vi taNoé ini tón barco. Ta saá kixá'a njikoon savj na'a, ta tani ndi'i nivi ta njka'a na xi'in takuii, ta nixi'j ndi'i nivi yó'o. ²⁸ Nii ki'va ndatán xitaku nivi kivi xitaku taNoé, saá xitaku nivi kivi xitaku taLot xina'a. Saá chi xixi na, xi'i na, sáta na, síkó na, chí'i na, ta kisa va'a na ve'e na. ²⁹ Ta kivi ña kee taLot xi'in nave'e ra nõõ Sodoma, Ndios sakoyo ra ño'o xixi xi'in ño'o ká'ndi nani ña azufre kixi ña ñoyivi nino, ta ndi'i nivi nõõ yó'o nixixi na ta ndi'i xa'a na. ³⁰ Nii ki'va ndatán nixijo nivi na xitaku xina'a xi'in taNoé án xi'in taLot, saá kutaku na kivi ndikó j ñoyivi yó'o, ta kivi yó'o ndi'i nivi nakoni na ndi yí'j kúu taxa ta kivi nõõ Ndios.

³¹ "Ta kivi ña ndikó j, tá nivi nãndoso na sijn ve'e na, ta nayó'o on vá'a noo na naki'in na ña kómí na ve'e na. Tá nivi ñó'o na yuku, ta nayó'o, on vá'a ndikó ka na ve'e na naki'in na ña kómí na. ³² Naká'an ndó yukia ndó'o násí'í taLot kivi kee ña nõõ Sodoma.* ³³ Ndi'i nivi na ndasaá kuiti ndúkú ña kutaku va'a na ñoyivi yó'o, ta nayó'o on kuchiño na kutaku na xi'in Ndios. Ta nivi na on vása ndi'i ní ini ndukú kutaku va'a na ñoyivi yó'o, xa'a ña kundikõn na yí'j, nayó'o kúu nivi na kutaku xi'in j.

³⁴ 'Kivi ndikó j ñoyivi yó'o, ta naki'in j sava nivi ko'on na xi'in j, ta sava na ndõõ. Tá ovi nivi kisin na ñni nõõ xito, ta naki'in j ñni na, ta inka na ndõõ. ³⁵ Tá ñni ve'e yóo ovi násí'í ndíko ná, ta naki'in j ñni ñá, ta inka ñá ndõõ. ³⁶ Tá ovi taxa kisa chiño ra yuku, ta naki'in j ñni tayó'o, ta inka ra ndõõ —káchi tajesús.

³⁷ Ta naxika xi'in tajesús njndaqã to'on ña'a na, káchi na saá:

—¿Mikía kundivi ñayó'o?, Tata —káchi na.

Ta ndakuijn tajesús njka'an ra:

—Tá xito ndó mikía ndáchi ku'a ní tioko chée,† ta saá kúndaq ini ndó míchi kándú'u ñni kitj tí nixi'j. Ta kivi ña

ndikó j, ndi'i nivi kúndaq ini na xa'a ñayó'o —káchi tajesús.

18

On sandakoo yó ká'an yó xi'in Ndios

¹ Nii kivi ndato'on tajesús ñii cuento xi'in naxika xi'in ra. Xi'in cuento yó'o saná'a ra na ña on nakava ini na ka'an na xi'in Ndios, ta xínj ñó'ó ka'an na xi'in Ndios ndi'i saá kivi. ² Ta káchi tajesús saá:

—Saá ndó'o ñii tajuez yóo ra ñii nõõ, ta on vása kisa to'ó ra Ndios, ni on vása kisa to'ó ra ndá ñii nivi. ³ Ta nõõ yó'o, yóo ñii ña'a, ñá nixi'j yíj kúu ñá, ta ñayó'o ku'a'an ñá ndi'i saá kivi nõõ tajuez ña kasa nani ra kuachi xa'a ñá. Njka'an ñá saá xi'in ra: "Ña kasa nani ún ñandaq xi'in j, chi yóo ñii taxa, ta sáa ini ra xini ra yí'j, kóni ra sandá'vi ra yí'j, káchi ñá xi'in tajuez. ⁴ Ta on vása xijn tajuez chindee ra ñá. Ta njya'a ku'a'a ní kivi, ta saá xani ini tajuez: "Vará on vása kisa to'ó j Ndios, ni on vása kisa to'ó j nivi, ⁵ ta chindee j ña'a yó'o, chi sándi'i ní ñá yí'j, ta on vása kúndeé ka ini j, chi xa'vi ñá sándi'i ñá yí'j ndi'i saá kivi. Ta ñakán kasa nani j ñandaq xa'a ñá, káchi tajuez. Saá ndi'i cuento lo'o —káchi tajesús.

⁶ Ta njka'an ka ra xi'in na:

—Konj so'o va'a ndó to'on njka'an tajuez. Vará ta on vá'a kúu ra, ta kisa ndivi ra ñandaq xi'in ñáña'a yó'o, chi ndi'i saá kivi xáku ndá'vi ñá nõõ ra. ⁷ Ta Ndios kúu taxa'a tãndaq. ¿An on vása ndixa Ndios kasa nani ra ñandaq xi'in nivi na naqaxin ra, na kúu na xáku ndá'vi nõõ ra ndivi nõõ? ¿An xani sijn ndó ña na'a ní kundati na, ta saá ndakuijn Ndios yu'u na? ⁸ Ndixa ká'an j xi'in ndó. Ndios kama ní kasa nani ra ñandaq xa'a na. Ta yí'j, on vása xini j, ¿án nani'í j nivi na ndixa kãndaxa yí'j, kivi ña ndikó j ñoyivi yó'o? —káchi tajesús xi'in naxika xi'in ra.

Cuento yó'o ká'an xa'a ñii tafariseo xi'in

Ñii taxa ta nákaya si'un ko'on nda'a nagobierno nõõ Roma

⁹ Ta saá tajesús njka'an ra xi'in nivi na xani sijn kuiti mji na kúu nava'a, ta xani sijn na inka nivi, on vása va'a nayó'o. Ta tajesús ndato'on ra ñii cuento ña saná'a ra nayó'o:

¹⁰ —Saá ndó'o ovi taxa njka'an ra ve'e ño'o ka'an ra xi'in Ndios. Nii tayó'o kúu tafariseo ta inka ra kúu ta káya si'un xa'a nagobierno. ¹¹ Ta tafariseo ñindichi ra, ta ká'an ra xa'a mji ra, káchi ra saá: "Tata Ndios, taxa'vi ún, yí'j on vása yóo j ndatán

* 17:32 Nási'í taLot nãndikó ña nãkoto ña sãta ñá, ta yiki koñu ña ndõõ ña ñii, ta nixi'j ñá. † 17:37 To'on griego ña káchi "tioko chée" ta tuku káchi ña "taxin ya'a."

yóo inká ñivi, chi on sivi tá kisa kuí'ná kúu j, ni on sivi tá on vá'a kúu j, ni on sivi tá kisin xí'in inká ña'a kúu j, ni on vása yóo j ndátan yóo taa tá ñindichi kaa, tá káya si'ún xa'a nagobierno. ¹² Taa tá va'a kúu j chi ovi kivi ñii ñii semana yóo so'on j. Ta tá ví j uxu ko'ndo si'ún ña kómí j. Ta ñii ko'ndo yó'o táxi j nda'a ún. Saá ké'é j ndi'i saá kivi", káchí ra xí'in Ndios. ¹³ Ta inká taa tá káya si'ún xa'a nagobierno ñindichi ra xíká lo'o. Ta kisa ñino xí'in mji ra ñoo Ndios, ta ni on xini ra koto ra ñoyivi ñino, ta kuiti xito ra ñoo ñoo. Ta kúchuchú ní ini ra ndá káni ra kándiká ra, ta njka'an ra xí'in Ndios si'a: "Tata Ndios, kundá'vi ini ún koni ún yi'j, vará tá on vá'a kúu j", káchí ra. ¹⁴ Ndixa ká'an j xí'in ndó, kivi kuano'g tayó'o ve'e ra kindoqo va'a ra ñoo Ndios. Ta tafariseo, on vása ní-kindqo va'a ra ñoo Ndios. Saá chi ndi'i ñivi na kisa ká'no xí'in mji ñoo Ndios, ta Ndios chikaq ra nayó'o ñino. Ta ñivi na kisa ñino xí'in mji ñoo Ndios, ta Ndios chinóo va'a ra ñat'ó'o na —káchí tájesús xí'in na.

Tájesús chinóo ra nda'a ra sivi naváli
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Ta kixaq ñivi xí'in nakuáli ñoo yóo tájesús ña chinóo ra nda'a ra sivi na, ta ndukú ra ñava'a ñoo Ndios xa'a na, ta naxíka xí'in ra njka'an na xí'in ñivi yó'o: —On kixi ndó xí'in nakuáli yó'o —káchí na.

¹⁶ Ta tájesús kána ndi'i ra nakuáli va xi na ñoo ra, ta njka'an ra xí'in naxíka xí'in ra:

—Taxi ndó nakuáli ná kixi na ñoo j, ndá lo'o on kasi ndó na ña kixi na, chi ñivi na ndíkqon yichí ñoo xá'nda chiño Ndios, ndátan yóo nakuáli yó'o, saá yóo na. ¹⁷ Ndixa ká'an j xí'in ndó, tá on xini ndó kasa ñino xí'in mji ndó ñoo Ndios ndátan ñino yóo ini nakuáli yó'o, ta on kivi kivi ndó yichí ñoo xá'nda chiño Ndios —káchí tájesús.

Ñii tachiño kuíká ní ká'an ra xí'in tájesús

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Ñii tachiño kixaq ra ñoo tájesús, ta njka'an ra, káchí ra saá:

—Tata maestro, taa va'a ní ini kúu ún. ¿Ndá chiño va'a xini ñó'o ké'é j ta taxi Ndios ña kutaku j xí'in ra ndi'i saá kivi ña va xi?

¹⁹ Ta ndakuijn tájesús, njka'an ra:

—¿Ndachun ká'an ún yi'j kúu taa tá va'a ini? Saá chi on koo ndá ñii ñivi va'a ini, ñii laá Ndios kuiti kúu tá va'a ndino'o ini. ²⁰ Xini ún ndayí ña xa'nda chiño Ndios kasa ndivi ñivi. Káchí Ndios xí'in ñivi saá: "On kivi ndó kuachi ñoyivi xí'in inká ña'a ñá on sivi kúu ñásí'í ndó, ta on kivi ndó

kuachi ñoyivi xí'in taa tá on sivi kúu yi'j ndó, on ka'ni ndó ñivi, on kasa kuí'ná ndó ña kómí ñivi, on ka'an ndó ñavatá xa'a inká ñivi, ta kasa to'ó ndó yivá ndó, ta kasa to'ó ndó si'í ndó", saá káchí ndayí Ndios —káchí tájesús xí'in ra.

²¹ Ta njka'an tayó'o:

—Yi'j ndá lo'oj kisa ndivi ndi'i saá ndayí yó'o —káchí ra.

²² Tá xini so'o tájesús ña ndakuijn ra, ta njka'an tuku ra xí'in ra:

—Kúmanj inká chiño kasa ndivi ún. Kuq'an ún siko ún ndi'i ñakuiká kómí ún, ta saní'í ún si'ún nda'a ñivi nandá'vi. Ta saá kukomí ún ñakuiká ndino'o xí'in Ndios ñoyivi ñino. Tá ndi'i ké'é ún ñava'a yó'o, ta kixi ún kundikqon ún yi'j —káchí tájesús xí'in ra.

²³ Tá xini so'o tayó'o ña njka'an tájesús, ta kúchuchú ní ini ra, saá chi kuq'a ní ñakuiká kómí ra. ²⁴ Tá xini tájesús ña kúchuchú ní ini ra, ta njka'an ra saá:

—¿Ndachun yo'vi ní kivi nakuiká yichí ñoo xá'nda chiño Ndios! ²⁵ Vará yo'vi ní tá kuchiño ticamello ya'a rí yavi xa'a tuku, ta yo'vi ní ka kuchiño ya'a ñii takuiká ye'é ña kivi ra yichí ñoo xá'nda chiño Ndios —káchí tájesús xí'in na.

²⁶ Ta ñivi na xini so'o to'on yo'o, ñindaqka to'on na tájesús:

—Tá yo'vi ní kivi nakuiká yichí Ndios, ta saá, ¿yu kúu ñivi kúchiño kivi na yichí Ndios, ta kundqo na xí'in ra?

²⁷ Ta ndakuijn tájesús, njka'an ra saá:

—Ñivi on kúchiño na sakaku xí'in mji na, ñii laá Ndios kúu tá kúchiño sakaku ña'a. Ndios kúchiño kasa ndivi ra ndi'i chiño. On koo ña yo'vi ñoo Ndios —káchí tájesús.

²⁸ Ta saá njka'an táPedro xí'in ra:

—Ta ñii ndi, xa sandakoo ndi ndi'i ñava'a ña xikomí ndi, xa'a ña ndíkqon ndi sata ún.

²⁹ Ta ndakuijn tájesús, njka'an ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, ndi'i ñivi na sandakoo ve'e, án yivá na, án si'í na, án ñani na, án kivi'va na, án ñásí'í na, án sa'ya na, xa'a ña chíkaq ini na ko'on na yichí ñoo xá'nda chiño Ndios, ³⁰ ta nayó'o naki'in na kuq'a ní ka ñava'a taxi Ndios nda'a na ñoyivi yó'o. Ta ñoyivi ñino Ndios taxi ra ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña va xi.

Yichí uni ká'an tájesús kivi ra

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Ta tájesús, kána ra ndi'i saá uxu ovi naxíka xí'in ra, ta njka'an ra xí'in na:

—Ta vitin kuq'an yó yichí kuqan ndaa ñoo Jerusalén, ta ñoo kán kundivi ndi'i to'on Ndios ña ñitaa naprofeta xa'a yi'j, taa tá kixi ñoo Ndios. ³² Natixi na yi'j nda'a na

on vása kúu najudío, ta kuakú ndaa na yí'í, kandivá'a na xí'in í, ta kunda na tásij yu'u na nqo í. ³³ Ta kani ní na yí'í xí'in kuártá, ta sondj'i ka'ni na yí'í. Ta kivi unj natakú í —káchí tajesús xí'in na.

³⁴ Ta naxíka xí'in ra nì-kundaq ini na yukíá kóni káchí t'q'on yó'o, chí ña xínakaq se'é nqo na xikuu ña.

Tajesús sanda'a ra ñii takuáá ta yóo ñoo Jericó

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Ñii kivi kuá'an tajesús xí'in naxíka xí'in ra, ta kuá'a ní nivi ndikón na kuá'an na sata ra. Ta xa yatin xaá ra ñoo Jericó, ta ñii takuáá yóo ra yu'u yichí, ta ndáka chí'ña ra sj'un nqo nivi na yá'a yichí yó'o. ³⁶ Tá xinj sq'o takuáá yó'o ñii síso yá'a kuá'a ní nivi kuá'an na yichí, ta nindaq t'q'on ra na:

—¿Yukíá koo vitin?

³⁷ Ta nika'an na xí'in ra:

—Tajesús taño Nazaret kúu ta yá'a yó'o.

³⁸ Tá xinj sq'o ra ñayó'o, ta kixá'a ra xí'in ndi'i ndee ra nika'an ra, káchí ra saá:

—Tata Jesús, sa'ya taDavid,* ñá kundá'ví ini ún koni ún yí'í! —káchí ra.

³⁹ Ta nivi na kuá'an si'na yichí nika'an na xí'in ra:

—¡Kasi ún yu'u ún! —káchí na.

Ta nì-chíka sq'o takuáá ña nika'an na xí'in ra, ta kixá'a ra ndee va'a ka ká'an ra:

—Tata, sa'ya taDavid, ñá kundá'ví ini ún koni ún yí'í! —káchí ra.

⁴⁰ Ta xikundichi tajesús yichí yó'o, ta xa'nda chíño ra nqo nivi ña ko'on na ki'in na takuáá ta kixí ra xí'in na nqo ra. Tá kixáa takuáá nqo tajesús, ta tajesús nindaq t'q'on ña'a ra, nika'an ra saá:

⁴¹ —¿Yukíá kóni ún ke'é í xí'in ún?

Ta ndakuijn takuáá:

—Tata, kóni í sanda'a ún nduchy nqo í ta va'a koto í —káchí ra.

⁴² Ta nika'an tajesús xí'in ra:

—Va'a, xa nduva'a nduchy nqo ún, saá chí kándixa ún yí'í.

⁴³ Ta xandikón nda'a nduchy nqo ra, ta xa va'a xito ra, ta saá nakundikón ra sata tajesús, ta kixá'a ra kisa ká'no ra Ndios. Tá xinj nivi yó'o ndí tajesús sanda'a ra takuáá, ta ndi'i nivi yó'o kixá'a na kisa ká'no na Ndios.

19

Ñayó'o ká'an xa'q tajesús xí'in taZaqueo

¹ Ta nixaq tajesús ñoo Jericó, ta kuá'an ra yichí ma'ño ñoo yó'o. ² Ta yóo ñii taq

takuáa nani ra Zaqueo, taq ta ndiso chíño xí'in nivi na káya sj'un xa'a nagobierno kúu ra. ³ Ta kóni ra koto ra yu kúu tajesús, ta on vása kúchiño ra, chí chutú ní nivi. Saá chí taZaqueo kúu ra taq ta kuití ní. ⁴ Ta saá kee ra, xíno ra kuá'an si'na ra, ta nixaq ra nqo kúmanj ya'a tajesús. Ta taZaqueo ndaa ra nda'a ñii yitón tón sicómoro ká'no, ña kuchiño koni ra tajesús. ⁵ Ta nixaq tajesús xa'an yitón nqo kánóo taZaqueo, ta nakoto ndaa ra, ta xini ra taZaqueo, ta nika'an ra xí'in ra:

—Tata, xandikón noo ún chí xini ñó'ó kindoo í ve'e ún kivi vitin —káchí tajesús.

⁶ Ta saá xandikón nqo taZaqueo, ta kúsij ní ini ra naki'in ra tajesús ve'e ra. ⁷ Tá xinj nivi ñayó'o, ta kixá'a na kándiva'a na xí'in tajesús, ká'an na, káchí na saá:

—Qn vá'a koo tajesús ve'e taZaqueo, chí taq on vá'a kúu ra —káchí na.

⁸ Ta taZaqueo nakundichi ra nika'an ra xí'in tajesús:

—Koto ví, Tata, vitin ta'ví í ndi'i ñakuiká kómí, ta taxi ñii sava ñayó'o nda'a nandá'ví. Tá yóo nivi na sandá'ví í kindaa í ña xikomí na, ta vitin taxi nda'a na komj yichí ka ñayó'o —káchí ra xí'in tajesús.

⁹ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra:

—Kivi vitin Ndios sakaku ra tayó'o xí'in nave'e ra, chí ñii kiva ndatán xij síkuá yó taAbraham kándixa ra Ndios, saá kándixa taZaqueo vitin. Ta saá kúndaq ini yó taZaqueo kúu ñii sa'ya ndino'o taAbraham. ¹⁰ Yí'í, ta kúu taq ta kixi nqo Ndios, vaxi j nandukú j ta sakaku j nivi na ndañó'ó nqo Ndios —káchí tajesús xí'in na.

Cuento xa'q namozo na ndiso chíño xí'in uxu sj'un

(Mt. 25:14-30)

¹¹ Ta nivi na kuá'an sata tajesús xinj sq'o na t'q'on ña ká'an ra, ta xa yatin xaá ra ñoo Jerusalén, ta xani sijn nivi vitin tondaq kivi Ndios kixá'a ra ka'nda chíño ra nqo na ñoyívi yó'o. Ta saá tajesús ndat'q'on ra ñii cuento ña saná'a ra na, ¹² káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii taká'no, kóni ra ko'on ra inka ñoo xiká, ta ndikó ra, chí ñoo xiká yó'o sakuiso na chíño ra kuu ra tarey ñoo ra, ta ka'nda chíño ra nqo naño ra. ¹³ Tá xa yatin tondaq kivi kee taká'no yó'o ko'on ra, ta kána ra uxu namozo ra, ta kixaa na nqo ra. Ta taxi ra ñii sj'un nani mina* nda'a ñii ñii namozo, ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá: “Kasa chíño ndó sj'un yó'o nda kivi ndikó j”, káchí ra xí'in na. ¹⁴ Ta nivi naño ra on xinj na koni na ra, ñakan t'ví na sava natá'an na ko'on na

* **18:38** “Sa'ya taDavid” kóni káchí ña: Taq ta t'ví Ndios ña sakaku ra nivi. Qn vása kóni káchí ña sa'ya mji tarey David, ta kuiti kóni káchí ña sa'ya ñani síkuá ra. * **19:13** Ñii mina kúu sj'un ña kúu ya'vi ñii taq ta kisa chíño unj yoo.

ka'ʼan na xí'in mji tarey ká'no ñoo xíká, kachí na saá: "Qn vása kóni ndí tayó'o nduu ra tarey, ta ka'nda chiño ra nõq nõq ndí", kachí na. ¹⁵ Ta saá ni, nixa'ʼan ra, ta nduq ra tarey, ta ndikó ra ñoo ra. Ta nika'ʼan ra xí'in namozo ra: "Vitin kq'on ndó kana ndó uxu tʼa tʼa taxij si'ún nda'a, ná kixi na yó'o ña kundaa ini j ndasaá sj'ún naki'in nayó'o satʼa sj'ún ña taxij nda'a na", kachí ra. ¹⁶ Ta tʼanoq kixaa ra, ta kachí ra saá: "Tata, kisa chiño j sj'ún ña taxij ún nda'aj, ta naki'in j uxu sj'ún satʼa ña", kachí ra. ¹⁷ Ta kachí tarey: "Va'a, tamozo va'a kúu ún. Va'a ní kisa ndivi ún xí'in chiño ña lo'o, ta vitin táxij yó'o nduu ún tʼa tʼa ka'nda chiño nõq uxu ñoo", kachí tarey xí'in tamozo yó'o. ¹⁸ Ta tamozo qvi kixaa ra nõq tarey, ta nika'ʼan ra: "Tata, kisa chiño j sj'ún ña taxij ún nda'aj, ta naki'in j q'on sj'ún satʼa ña", kachí ra. ¹⁹ Ta ndakuijn tarey, nika'ʼan ra xí'in ra: "Va'a, ta vitin taxij yó'o nduu ún tʼa ka'nda chiño nõq q'on ñoo", kachí ra. ²⁰ Ta kixaa inkʼa tamozo nõq tarey, ta nika'ʼan ra: "Tata, yó'o yóo sj'ún ña taxij ún nda'aj. Taxij va'aj ña, chjsúku ndaa j ña xí'in tikotq. Nj-xiin sandañó'ó j ña, ²¹ chi yí'vi j nõq ún. Saá chi yó'o kúu ñii tʼa tʼa ndeé ní ini, chi kindaa ún sj'ún vará qn vása ní-kisa chiño ún, ta nákaya ún ña'a nõq qn vása ní-chi'í ún", kachí tamozo xí'in tarey. ²² Ta nika'ʼan tarey xí'in ra: "jTamozo ndiva'a kúu yó'o! Ta xí'in toq'on ña nika'ʼan mji ún, vitin sanakuiso j kuachí yó'o. Kachí ún ndí yí'j kúu tʼa ndeé ini, tʼa tʼa kindaa sj'ún vará qn vása ní-kisa chiño j, ta yí'j nákaya ña'a nõq qn vása ní-chi'í j, kachí ún. ²³ Tá ndixa ñayó'o kúu ña xáni ini ún, ta saá, jndaqhun nj-chikaa va'a ún sj'ún j ini ve'e nõq tá'vi sj'ún?, ta kivi ndikó j, naki'in j sj'ún j xí'in sijk ña, ní kúu", kachí tarey xí'in tamozo qn va'a yó'o. ²⁴ Ta nika'ʼan tarey xí'in na ndóo xí'in ra: "Kindaa ndó sj'ún nda'a tayó'o, ta taxi ndó ña nda'a tʼa tʼa kómí uxu sj'ún", kachí ra. ²⁵ Ta ndakuijn na, nika'ʼan na: "Tata, tayó'o xa kómí ra uxu sj'ún", kachí na. ²⁶ Ta nika'ʼan tarey: "Ta ndi'í nivi na va'a xini kukomí ña'a, ta nayó'o naki'in ka na ñava'a. Ta nivi na qn vása xini ndasaá va'a kukomí na ña'a, tʼandʼa ñalo'o kómí na, nondaa ña nda'a nayó'o. ²⁷ Ta vitin tónɗaa kivi kasa nani j kuachí xa'a nivi na qn xjin koni yí'j, nivi na qn xjin taxi yí'j kuu tʼa tʼa ka'nda chiño nõq na. Va'a kq'on ndó ki'in ndó na ta kixi na yó'o, ta saá ka'ni ndó na nõq j", kachí tarey xí'in na. Saá ndi'í cuento lo'o yó'o —kachí tajesús.

Niki'vi tajesús ñoo Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Ta ndi'í nika'ʼan tajesús to'on yó'o, ta naki'in ra kuʼan ra yichj ñoo Jerusalén. ²⁹ Ta nixaa ra yatin ñoo Betania xí'in ñoo Betfagé, ña ñó'o nõq xikj tón Olivo. Ta tajesús nika'ʼan ra xí'in qvi naxíka xí'in ra, ³⁰ kachí ra saá:

—Kuʼan ndó ñoo ña xito ndaa ndó kaʼa. Ta nixaa ndó ñoo kaʼa, ta nani'í ndó ñii burro lo'o nó'ni rí, tí qn tʼa'án koso na kúu rí. Ta ndaxin ndó rí ta kixi ndó xí'in rí yó'o. ³¹ Tá yóo nivi na ndaka to'on ndó'ó: "jNdʼaqhun ndaxin ndó burro yó'o?", kachí na xí'in ndó, ta ndakuijn ndó, kachí ndó saá xí'in na: "TáKá'no nõq yó xini ñó'o rí", kachí ndó xí'in na —kachí tajesús xí'in qvi naxíka xí'in ra.

³² Ta saá kuʼan na, ta nixaa na ñoo ta nani'í na burro lo'o. Nii k'va ndatʼan yóo ña nika'ʼan tajesús xí'in na, saá yóo ña nani'í na. ³³ Tá ndaxin na burro lo'o, ta nivi xí'in sanaa tívó'o, njndaka to'on ña'a na:

—jNdʼaqhun ndaxin ndó rí? —kachí na.

³⁴ Ta ndakuijn na, kachí na saá:

—Mii tʼaKá'no nõq yó xini ñó'o rí —kachí na xí'in na.

³⁵ Ta saá ndikó na kixaa na nõq tajesús xí'in burro lo'o, ta chjinoo na tikotq na satʼa rí, ta nakoso tajesús ta kuʼan ra yichj.

³⁶ Tá yóo ra rí, kuʼan ra yichj, ta kuʼa ní nivi chjindoo na tikotq na yichj nõq yá'a ra kuʼan ra, saá kisa to'ó na ra. ³⁷ Tá kixá'a ra vaxi noo ra xikj tón Olivo, ta ndi'í nivi na ndikqon satʼa ra kúsi j ní ini na, ta kixá'a na ndeé ní ká'ʼan na, ta kisa ká'no na Ndios xa'a ña ku'a ní milagro ke'é ra, xini na. ³⁸ Nika'ʼan na saá:

—jNá ke'é Ndios ñava'a xí'in tarey yó'o, tʼa tʼa kixaa xí'in ndayí Ndios! jVitin Ndios taxi ra koo va'a nivi xí'in ra ñoyívi njno! jNá kanóo síkón ñato'ó Ndios! —kachí na.

³⁹ Ta sava nafariseo kuʼan na xí'in nivi yó'o, ta nika'ʼan na xí'in tajesús:

—Tata maestro, ka'ʼan ún xí'in na ndikqon satʼa ún, ña qn ka'ʼan na saá —kachí na.

⁴⁰ Ta nika'ʼan tajesús xí'in na:

—Tána ka'ʼan j xí'in nayó'o ndí tásjin koo yu'ʼu na, ta saá nda yuu ndóo yó'o kixá'a ña ndeé ní kasa ká'no ña yí'j —kachí ra xí'in na.

⁴¹ Ta kixaa tajesús yatin ñoo Jerusalén. Tá xini ra ñoo yó'o, ta kixá'a ra kúchuchú ní ini ra, ta xáku ra xa'a nivi nañoo yó'o, ⁴² ta nika'ʼan ra saá:

—jKóni ní j vitin kundaa ini ndó yu kúu ña kivi taxi koo va'a ini ndó! Saá chi ña nákaa se'é nõq ndó kúu ña vitin, ta qn kivi koni ndó ña. ⁴³ Ta vaxi ñii kivi ndi'í na sáq ini xini ndó'ó kono nduu ndi'í na ñoo ndó, ta nakasi na ndi'í yichj ndó, ta qn kuchíño kee ndó ñoo ndó. Ta ndi'í saá xiiña ñoo ndó, kixá'a nivi yó'o kani tá'an na xí'in

ndó. ⁴⁴ Ta sandi'i na xa'a ndi'i ve'e ndó, ta sandi'i na xa'a ndi'i ndó'ó. On ndoo ka nda ñii yuu ndiso tá'an namba ve'e ndó ña koto ndó, chi ndi'i xa'a ve'e ndó. Saá kundó'o ndó chi kivi kixaa ñi sakaku ndó'ó, ta ni-xiin ndó nakoni ndó yi'i —káchí tafjesús xi'in nañoo Jerusalén.

Tafjesús tava ra ndi'i na síkó ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Ta nixa'a na ñoo Jerusalén, ta tafjesús niki'vi ra ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no, ta kixá'á ra táva ra ndi'i ñivi na síkó xi'in ñivi na sáta, ña kee na ko'on na. ⁴⁶ Ta nika'an ra xi'in na:

—Saá káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á: “Ve'e j kuu ve'e noo ko'on ñivi ña ka'an na xi'in j”, káchí to'on Ndios. Ta ndó'ó, on vása va'a ké'é ndó, chi sanduu ndó ve'e yó'o ñii kavua naku'ná —káchí tafjesús xi'in na.

⁴⁷ Ndi'i saá kivi tafjesús xika ra sáná'a ra ñivi ini ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén yó'o, ta na sáná'a ndayí Ndios xi'in nachiño ná'no xi'in naná'no noo nasutu, ndúkú na ndasaá koo ka'ni na tafjesús. ⁴⁸ Ta ni-kivi naní'ni na ndasaá ka'ni na ra, chi ndi'i ñivi kúsij ini na xinj so'o na to'on ña ka'an ra.

20

Ndayí ña kómí tafjesús ke'é ra chiño
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Ñii kivi yoo tafjesús ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ta sáná'a ra ñivi, ká'an ra xi'in na to'on ñava'a xa'a yichí Ndios. Ta saá na sáná'a ndayí Ndios xi'in naxiku'a noo najudio xi'in naná'no noo nasutu kixaa na noo tafjesús, ² ta nika'an na xi'in ra si'a:

—Ka'an ún xi'in ndi, ¿míkía kixi ndayí ke'é ún ñayó'o? ¿Yu kuu na taxi ndayí nda'á ún ke'é ún chiño yó'o saá? —káchí na.

³ Ta nika'an tafjesús xi'in na:

—Ta yi'i kóni j ndaka to'on j ndó'ó ñii laá to'on, ta va'a ndakuin ndó yu'u j. ⁴ ¿Míkía kixi ndayí tafJuan sakuchu ra ñivi? ¿Án taxi Ndios ndayí nda'á ra? ¿Án ñivi kuu na taxi ndayí nda'á ra ña sakuchu ra ñivi? —káchí tafjesús xi'in na.

⁵ Ta saá kixá'á na ká'an tá'an xi'in mji na:

—¿Ndasaá koo ndakuin yó vitin? Chi táná ka'an yó Ndios taxi ndayí nda'á tafJuan, ta saá ndaka to'on tafjesús mji yó: “¿Ndachun on vása ni-kandixa ndó ña nika'an ra?” ⁶ Táná ka'an yó ñivi kuiti kuu na taxi ndayí nda'á tafJuan, ta saá yiyo ní sasaá yó naño, ta kixá'á na tiin na yuu, ta koon na mji yó, chi ndi'i ñivi

yó'o kándixa na ndi tafJuan xikuu ra ñii taprofeta —káchí na, ká'an tá'an na.

⁷ Ta saá ndakuin na, káchí na si'a xi'in tafjesús:

—On xinj ndi yu kuu na taxi ndayí nda'á tafJuan —káchí na.

⁸ Ta saá tafjesús nika'an ra xi'in na:

—Ta ni yi'i, on ka'an xi'in ndó míkía kixi ndayí kómí ña ké'é j chiño yó'o —káchí na.

Cuento yó'o ndato'on xa'a ñivi na on vá'a na táti ño'o
noo yoo tón uva

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Ta saá tafjesús ndato'on ra inka cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá:

—Saá ndo'o ñii taa, na'taan ra tón uva, ta saá satati ra ño'o ra xi'in tón uva inka ñivi, ta kee ra ku'a'an ra koo ra inka ñoo ku'a ní kivi. ¹⁰ Ta kixaa yatin kivi ña ka'nda na tiuva yó'o, ta ta xi'in yiton tón uva ti'vi ra ñii tamozo ra ku'a'an ra naki'in ra sava tiuva ña kuu ya'vi ra. Ta ñivi na táti ño'o noo yoo tón uva tjin na tamozo yó'o, ta kani ní na ra, ni-xiin na taxi na ri nda'á ra, ta saá ndikó vjchí ra kuano'o ra. ¹¹ Ta taa ta xi'in yiton tón uva tuku ti'vi ra inka taa ku'a'an ra naki'in ra tiuva. Ta njkandiva'a na xi'in ra, ta kani ní na ra, ta sakuka'an na noo ra, ta taxin na ra ndikó ra kuano'o ra ve'e tapatón. ¹² Ta taa ta xi'in yiton tón uva tuku ti'vi ra inka tamozo ku'a'an ra, ta tjin na ra, ta satakue'e ní na ra, ta taxin na ra, kuano'o ra.

¹³ Ta saá taa ta xi'in yiton tón uva nika'an ra: “¿Yukía koo ke'é yó vitin? Va'a ka ti'vi yó sa'ya yó, ta ki'vi ní ini yó xini yó. Tá ñivi na táti ño'o yó nakoni na sa'ya yó yó'o, ta kasa to'ó na ra”, káchí ra. ¹⁴ Ta ñivi na táti ño'o xini na kixaa talo'o sa'ya ra, ta nika'an na xi'in tá'an na, káchí na saá: “Takaá kuu sa'ya ta na'taan tón uva, ta sa'ya ra yó'o kuu ta naki'in ñakuiká xi'in ño'o yó'o táná kivi yivá ra. Na'a ndó ná ko'yó ka'ni yó ra, ta kindoo yó xi'in ndi'i ñakuiká ra”, káchí na. ¹⁵ Ta saá tjin na ra, ta sakana na ra nda'á sata namba ña xino nduu noo yoo tón uva, ta xa'ni na ra. Saá ndi'i cuento yó'o —káchí tafjesús.

Ta tafjesús nika'an ra xi'in ñivi na xinj so'o cuento yó'o:

—¿Vitin yukía ke'é ta xi'in yiton tón uva?

¹⁶ Ká'an xi'in ndó, ndixa ndikó ra naxaa ra ta sandi'i ra xa'a ñivi na táti ño'o ra. Ta tuku satati ra ño'o ra inka ñivi —káchí tafjesús xi'in na.

Ta ndakuin ñivi, nika'an na:

—¡Ná on taxi Ndios kundo'o ndi saá! —káchí na.

¹⁷ Ta tafjesús xito ra noo na, ta nika'an ra xi'in na:

—¿Án ɔn vása kúndaꝓ ini ndó ña kóni káchí tɔ'on Ndios ña njtaa na xjñá'a, ña káchí saá'?:

Yóo yuu ña nj-xiin njivi na kisa va'a ve'e konj ñó'ó na,

ta mji yuu yó'o nduu ña yuu ñanɔ́ nákaa xa'a ve'e,

káchí tɔ'on Ndios. ¹⁸ Ndi'i njivi na kaki'i ta nakava na sata yuu yó'o ndi'i xa'a na. Ta yuu yó'o, táná nakava ña sata njivi, ta chi'ma ña na nda nduu na yaꝓ —káchí tɔ'jesús xi'in na.

¹⁹ Ta saá naná'no nɔɔ nasutu xi'in na sáná'a ndayí Ndios xani sijn na ndúku na ndasaá koo tiin ña'a na, chi nayó'o kúndaꝓ ini na cuento ña njka'an tɔ'jesús ndí ká'an ña xa'a na. Ta nj-kuchiño tiin na ra, chi yí'vi na kɔtɔ saꝓ njivi na ndóo yó'o.

Ñayó'o ká'an xa'a ña chá'vi njivi kota nda'a nagobierno

(Mt. 22:15-22; Mr. 12:13-17)

²⁰ Ta saá naná'no nɔɔ nasutu xi'in na sáná'a ndayí Ndios tɔ'vi na sava njivi ña koto ndoso na tɔ'jesús. Ña ká'an na ndatán ká'an njivi na ndino'o ini, saá ka'an nayó'o xi'in tɔ'jesús, chi kóni na ña satɔ'vi na ñii tɔ'on ká'an ra, ta kuchiño na taxi na kuachi xa'a ra nɔɔ tagobnador. ²¹ Saá kixaa na nɔɔ tɔ'jesús, ta njka'an na xi'in ra:

—Tata maestro, xinj ndj yó'ó kúu ún tɔa tɔa sáná'a ñandaꝓ. Ta ɔn vása nákaɔin ún njivi, ta ñii kj'va ká'an ún ñandaꝓ xi'in ndi'i na, ni ɔn vása násama ún tɔ'on ún, ta sáná'a ún ñandaꝓ xa'a yichj Ndios. ²² Ta vitin kóni ndj ndaka tɔ'on ndj yó'ó, ¿án va'a cha'vi yó koto nɔɔ tarey César koo Roma? ¿Án ɔn vá'a cha'vi yó ña? —káchí na xi'in ra.

²³ Ta tɔ'jesús kúndaꝓ ini ra ndí na ɔvi yu'u kúu na, kóni na koto ndoso na ra, ta njka'an ra xi'in na:

—¿Ndaɔhun kóni ndó koto ndoso ndó yj'i? ²⁴ Taxi ndó ñii sj'ún ná koto j nɔɔ ña. ¿Yo na'ná, ta yo kjivi kúu ña yóo nɔɔ sj'ún yó'o? —káchí tɔ'jesús xi'in na.

Ta ndakuijn na:

—Sj'ún yó'o kómí ña na'ná xi'in kjivi tarey César —káchí na.

²⁵ Ta njka'an tɔ'jesús xi'in na:

—Taxi ndó nda'a tarey César ña kúu kuenda ra, ta taxi ndó nda'a Ndios ña kúu kuenda Ndios —káchí tɔ'jesús xi'in na.

²⁶ Ta saá nj-kuchiño naní na tɔ'on ña taxi na kuachi xa'a tɔ'jesús nɔɔ nachiño. Ta naka'nda ini na chi va'a ní njka'an ra, ta nj-nani'i na ña ndakuijn na.

Ñayó'o ká'an xa'a njivi njixi'i ta nɔtaku na

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Nasaduceo kixaa na nɔɔ tɔ'jesús. Nasaduceo yó'o kúu na naná'no na sáná'a ta ká'an na ndí na njixi'i ɔn vása natakú ka na. Ta njndaꝓa tɔ'on na tɔ'jesús:

²⁸ —Tata maestro, ndayí Ndios ña njtaa tɔ'Moisés káchí ña saá: “Tá ñii tɔa njixi'i ra, ta ɔn kɔó sa'ya ra ní-xiyo xi'in ñási'i ra, ta ñani ra xinj ñó'ó tonda'a ra xi'in ñá njndɔo yó'o, ña kivi koo sa'ya na. Ndatán koo sa'ya tɔ njixi'i, saá koo sa'ya nayó'o”, káchí ndayí ña njtaa tɔ'Moisés. ²⁹ Ta, ¿yukú káchí yó'ó xa'a ñayó'o? Chi saá ndɔ'o tɔa, uxá ñani kúu ra. Tɔnɔ́ tɔnda'a ra xi'in ñii ña'a, ta njixi'i ra, ta ɔn kɔó sa'ya ra ní-xiyo. ³⁰ Ta ñani ra tɔvji tɔnda'a ra xi'in ñáña'a yó'o, ta njixi'i ra, ta ɔn kɔó sa'ya na ní-xiyo. ³¹ Ta ñani ra tɔvji tɔnda'a ra xi'in ñáña'a yó'o, ta njixi'i ra, ta ɔn kɔó sa'ya na ní-xiyo. Ta ñani ra tɔkɔmji tɔnda'a ra xi'in ñáña'a yó'o, ta njixi'i ra, ta ɔn kɔó sa'ya na. Ta ñani ra tɔ'ɔn tɔnda'a ra xi'in ñáña'a yó'o, ta njixi'i ra, ta ɔn kɔó sa'ya na. Ta ñani ra tɔ'ñɔ tonda'a ra xi'in ñáña'a yó'o, ta njixi'i ra, ta ɔn kɔó sa'ya na. Ta ñani ra tɔuxá tonda'a ra xi'in ñáña'a yó'o, ta njixi'i ra, ta ɔn kɔó sa'ya na. ³² Ta saá njixi'i mji ñáña'a yó'o. ³³ Ta kjivi natakú ndi'i na njixi'i, ¿yukú tɔa kuu yij ñáña'a yó'o?, chi ndi'i tɔa uxá ñani njixiyo ra xi'in ña —káchí na xi'in tɔ'jesús.

³⁴ Ta ndakuijn tɔ'jesús, káchí ra saá xi'in na:

—ɔn vása kúndaꝓ va'a ini ndó xa'a ñoyívi njino xi'in Ndios. Saá chi ñoyívi yó'o kúu nɔɔ tonda'a tɔa xi'in ña'a, ta táxi na sa'ya na tonda'a na xi'in inka na. ³⁵ Ta kjivi natakú njivi na njixi'i, ɔn vása tonda'a koo na ñoyívi njino, ni ɔn vása taxi na sa'ya na tonda'a na xi'in inka njivi. ³⁶ Ta njivi natakú ɔn kuchiño kjivi ka na, ta ndatán yóo naángel saá koo njivi na kundɔo xi'in Ndios. Sa'ya ndino'o Ndios kuu nayó'o, xa'a ña natakú na. ³⁷ Xa'a ña natakú na njixi'i, mji tɔ'Moisés njtaa ra tɔ'on ña kisa ndaa ndí njivi na njixi'i xinj ñó'ó natakú na. Saá chi ñii kjivi xinj tɔ'Moisés yitɔn ñiño xixi nó, ta saá njka'an Ndios xi'in ra, káchí ra saá: “Yj'i kúu Ndios nɔɔ tɔ'Abraham, tɔ'Isaac, xi'in tɔ'Jacob, ta nayó'o kisa ká'no na yj'i”, káchí Ndios xi'in tɔ'Moisés. ³⁸ Ta xi'in tɔ'on yó'o kúndaꝓ ini yó ndí táku ka xij sikuá yó yó'o. Ndó'o káchí ndó na njixi'i kúu na, ta nɔɔ Ndios nayó'o táku na, chi na ndixa njixi'i ɔn kuchiño na kasa ká'no na Ndios —káchí tɔ'jesús xi'in nasaduceo.

³⁹ Ta njka'an sava na sáná'a ndayí Ndios:

—Va'a ní ká'an ún, tata maestro —káchí na xi'in tɔ'jesús.

⁴⁰ Ta saá nasaduceo nj-xiin ka na ndaka tɔ'on na ra ña koto ndoso na ra.

Ñayó'o ká'qn Cristo kúu tq ká'no ka nqo tarey David

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ta tajesús nįndaką tų'on ra na ndóo xí'in ra:

—¿Ndąchun káchí na ndí Cristo, tq tí'ví Ndios sakąku ra nįvi, kuu nńi sa'ya nńani sikuá tarey David? ⁴² Chi mįi tarey David nįtaa ra nqo tutu nńani nńa Salmos, káchí ra saá:

Ndios nįka'an ra xí'in tąKá'no nqo j:

“Koo ún xí'in j sįjn kua'á j nqo táyi tón tų'ó y'ó,

⁴³ tąndą kįvi taxi j koyo ndi'i na káni tá'an xí'in ún tįxin xa'a ún”, káchí Ndios, nįtaa tąDavid xįn'á.

⁴⁴ Xí'in tų'on y'ó'o tąDavid káchí ra Cristo kúu tąKá'no nqo ra. Ta, ımí kúchiño kúu Cristo sa'ya nńani sikuá tąDavid? —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús chíkaq ra kuąchi sqtą na sáná'a ndayı Ndios

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Tá xįni sq'o ndi'i nįvi, ta nįka'an tajesús xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

⁴⁶—Koto va'a ndó ın kundikon ndó yichį nįvi na sáná'a ndayı Ndios, chi kuiti ká'vi na ndayı ta ın vasa kasa ndivi na nńa. Kisa ká'no xí'in mįi na, kúsįj ní ini na kundixin na tikotų va'a, ta kuą'an va'xi na nqo nįvi nńa koto nńa'á na. Ta xįka na nqyá'vi, ta kóni na nńa kasa tų'ó ní nįvi na, ta kútoo ní na kundqo na táyi tón ná'no tón tų'ó yóo ve'e nńo'o sinagoga. Ta nqo yóo vikų xįxi, ndúkų na kundqo na nqo táyi ná'no tón tų'ó. ⁴⁷ Ta ké'é na nńa ın vá'a, chi kįndaa na ve'e nńa'á ná nįxi'į yįi. Ta ndį'i ke'é na saá ta xí'in nńavata'á ini na, xá'an na ve'e nńo'o sinagoga, ta na'á ní ká'an na xí'in Ndios. Ké'é na saá xa'a nńa kóni na kani sįni nįvi ndí nayó'o kúu nava'a ní nqo Ndios. Ta xa'a nńa ın vá'a ké'é na, Ndios saxo'vj ką ra nayó'o nqo inka nįvi —káchí tajesús xí'in na.

21

Ñayó'o ká'qn xa'q sį'un nńa nįsqkų nńi nńa'q nńa nįxi'į yų

(Mr. 12:41-44)

¹ Ta tajesús yóo ra yé'é ve'e nńo'o ká'no, ta xįto ra nįvi nakuíká táan na sį'un ini caja nńa nńo'o sį'un xa'a Ndios. ² Ta xįni ra nńi nńa'q nńándá'ví nńa nįxi'į yįi, táan nńa ovį sį'un kuálį ini caja, ta lo'o ní ndáką sį'un yó'o. ³ Ta nįka'an tajesús xí'in naxika xí'in ra:

—Ndixa ká'an j xí'in ndó, nńándá'ví y'ó'o tąxi ví'į ką nńa sį'un nqo nńa tąxi nakuíká. ⁴ Chi nakuíká, vará tąxi na kuą'a ní sį'un, ta kįndqo ví'į ní ką nńa nda'a mįi na. Ta

nńándá'ví y'ó'o, vará lo'o ní sį'un ní'į nńa, ta tąxi ndi'i nńa sį'un nńa kómį nńa, ta saá sąndakoo nńa ndi'i nńa xįni nńo'ó nńa —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús ká'qn ra xa'q kįvi ndi'i xa'q ve'e nńo'o ká'no

nńoo Jerusalén

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Ta sava naxika xí'in tajesús ká'an tá'an na ndí livi ní yóo yų nńo'o ku'va'a ve'e nńo'o ká'no, ta livi ní ná'a inka nńa san'įi nįvi koo ini ve'e nńo'o y'ó'o. Ta nįka'an tajesús xí'in na:

⁶—Nńi kįvi nńa va'xi ndi'i nńalivi nńa xító ndó ve'e nńo'o y'ó'o, ndi'i xa'a nńa, ta ndą nńi ką yų, ın kóo ką sįta inka yųy. Saá chi tani ve'e nńo'o ta ndi'i xa'a ndi'i nńa —káchí tajesús.

Xįni nńo'ó koo tí'va yó xa va'xi kįvi sondi'į

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Ta nįndaką tų'on na tajesús:

—Tata Maestro, ımama koo saá nńa káchí ún? ¿Ndá seña kuu nńa koni ndį nńa kundaa ini ndį nńa xa yatin ndi'i xa'a ve'e nńo'o ká'no y'ó'o? —káchí na.

⁸ Ta ndakuijn tajesús:

—Koto va'a ndó nńa ın sandá'ví nįvi ndó'ó. Saá chi kuą'a ní tąa kixaa, ta kįvi kixaa nńi nńi na, ta ká'an na xí'in ndó, káchí na saá: “Yį'į kúu Cristo, tąa tą tį'ví Ndios sakąku nįvi nńoyívi y'ó'o, ta xa yatin tńdąa kįvi kixá'á ka'nda chiño j nqo na nńoyívi y'ó'o”, káchí na xí'in ndó. Ta ın kundikon ndó sįta nįvi na ká'an saá xí'in ndó. ⁹ Ta konį sq'o ndó yóo kuąchi xá'ni tá'an na nńoo yatin, ta xá'ni tá'an na nńoo xíká, ta ın kuy'į'ví ndó. Chi xįni nńo'ó kundivi ndi'i nńayó'o, ta saá ni, tą'an ką kixaa kįvi sondi'į nńoyívi y'ó'o.

¹⁰ Kįvi nńa va'xi nakuita nįvi na nńoo ná'no ka'ni tá'an na xí'in nįvi na inka nńoo ná'no, ta nńoo nqo yóo narey ka'ni tá'an na xí'in inka nńoo nqo yóo inka narey. ¹¹ Ta kuą'a ní xiińa ndeé ní tąan nqo nńo'o, ta koo ní sqko, ta kuą'a ní nńoo kunakaq ndi'i nqo ku'e, ta nńoyívi nńoo koo seña ná'no koni na, ta yį'ví ní nįvi.

¹² “Ta saá ni, tá tą'an ką kixaa kįvi kundivi nńayó'o, ta xo'vj ní ndó'ó, chi sava nįvi tiin na ndó'ó, ta nataxi na ndó'ó nda'a náná'no ve'e nńo'o sinagoga, ta taan na ndó'ó ini ve'e kaa. Taxi na kuąchi xa'a ndó nqo nagobernador án nqo narey chi na ndikon yį'į kúu ndó. ¹³ Tá kundqo ndó nqo nachiño y'ó'o, ta saá kukomį ndó yichį ká'an ndó tų'on nńava'a xa'a j. ¹⁴ Ta ın kundi'i ini ndó xa'a tų'on nńa ndakuijn ndó nqo nachiño, ¹⁵ chi yį'į taxi j tų'on xí'in nńandíchi sįni ndó, ta saá ká'an ndó xí'in na. Ta nįvi na ın xįin koni ndó'ó, ın kivi nan'į na tų'on nńa ndakuijn na yu'ų ndó.

16 Ta *kivji* ña *vaxi*, ta *yivá* ndó, án *si'i* ndó, án ñani ndó, án *inká* nave'e ndó, án *migo* ndó *chikaá* na *kuachi* *saṭá* ndó, ta *ka'ni* na *sava* ndó'ó. 17 Ndi'i *njivi* ñoyívi *yó'o* *kusaa* ini na *koni* na ndó'ó *chi* na *ndíkon* *yí'j* kúu ndó. 18 Ta *Ndios* *kundaa* *vá'a* ra ndó'ó, ta *nda* ñii *yisj* *sini* ndó, *on* *taxi* ra ña *ndi'i* *xá'a* ña. 19 Tá *on* *vása* *sandakoo* ndó *yichj* j, ta *kundikon* *vá'a* ndó ña, *nda* *kixaa* *kivj* *ndj'i* ña *xo'vj* ndó, ta *Ndios* *sakaku* ra ndó'ó ña *kutaku* ndó *xí'in* ra *ndi'i* *saá* *kivj* ña *vaxi*.

20 'Tá *xíto* ndó *xa* *xino* *nduu* *natropa* ñoo *Jerusalén* *yó'o*, ta *saá* *kundaa* ini ndó *xa* *kixaa* *kivj* *ndi'i* *xá'a* ña. 21 Ta *kivj* *yó'o*, *ndi'i* *njivi* na ndóo *estado* *Judea* *yó'o*, *xinj* ñó'ó *kono* na *ko'on* na *noo* *yoo* *yuku* *síkon*. Ta *ndi'i* *njivi* na ndóo ñoo *Jerusalén* *xinj* ñó'ó *kee* *ndi'i* na *ko'on* na. Ta *ndi'i* *njivi* na ndóo *yuku*, *on* *vá'a* *ndi'vi* na ñoo *Jerusalén*. 22 *Saá* *chi* *kivj* *yó'o* *Ndios* *xinj* ñó'ó *saxo'vj* ra *nafoo* *Jerusalén*, ta *saá* *kundiivi* *ndi'i* *to'on* ra ña *njtaa* na *xina'á*. 23 jNdá'ví ní náña'a ná ñó'o *sá'ya*, ta *ndá'ví* ní *náña'a* ná *yoo* *sá'ya* *váli* na *chichín* *kivj* *kán!*, *chi* *ndee* ní *koo* ña *xo'vj* *njivi* ñoyívi, ta *ndee* ní *saxo'vj* *Ndios* *nafoo* *yó'o*. 24 *Natropa* *ka'ni* na *sava* *njivi* *xí'in* *espada*, ta *tiin* na *inká* *njivi* *ko'on* *xí'in* na *kuá'a* ní ñoo *xiká*, ta *kán* *kasa* *nduxá* na *xí'in* na ña *kasa* *chiño* na. Ta *njivi* na *on* *sivj* *najudío* *kúu*, *kuu* na *ka'nda* *chiño* *noo* *nafoo* *Jerusalén*. *Saá* *koo* *ṭandá* *ṭondaa* *kivj* ña *chitónj* *Ndios* —*káchí* *taJesús* *xí'in* na.

Kuá'a ní *koo* *seña* ña *ka'an*

xa *yatin* *ndikó* *taJesús* ñoyívi *yó'o*

(Mt. 24:29-35, 42-43; Mr. 13:24-37)

25 Ta *saá* *nika'an* *taJesús* *xí'in* na:

—*Kivj* *xa* *yatin* *ndikó* j ñoyívi *yó'o* *koni* ndó *seña* ñoyívi *njino*: *koto* ndó *koo* *seña* *xí'in* *kimi*, *xí'in* *yoo*, *xí'in* *ño'o* *ká'no* ña *yé'e*. Ta *ndi'i* *njivi* ñoyívi *ndi'i* ní *ini* na, ta *yí'ví* ní na *koni* na *takuii* *mjini*, *chi* *ndee* ní *nj'j* *rá* ta *nakuita* ní *yaka* *rá* *noo* *rá*. 26 *Sava* *njivi* *nda* *kivj* *nduú* na *xí'in* ña *yí'ví* ní na, ta *on* *vása* *kundaa* ini na *yuká* *kundo'o* ñoyívi *yó'o*. *Saá* *chi* *ndi'i* ña *kómi* *ndee* *yoo* ñoyívi *njino* *kanda* ña ta *kisin* *ndi'i* ñayó'o. 27 Ta *saá* *ndi'i* *njivi* *koni* na *yí'j*, *ṭaa* *ṭa* *kixi* *noo* *Ndios*, ta *vaxi* j *ma'ñó* *viko*, *xí'in* *ndee* *ká'no*, *xí'in* *ndi'i* ña *yé'e* *livi*. 28 Tá *kixá'a* *xito* ndó *seña* ña *nika'an* j *xí'in* ndó, ta *vá'a* *kusij* ní *ini* ndó, ta *koto* *ndaa* ndó ñoyívi *njino*, *chi* *xa* *vaxi* *kuyatin* *kivj* *ndikó* j *sakaku* j ndó'ó —*káchí* *taJesús* *xí'in* na.

29 Ta *saá* *ndaṭo'on* *taJesús* ñii *cuento* ña *saná'a* ra na:

—*Vá'a* *koto* ndó *yiton* *higo*, án *ndi'i* *inká* *yiton*. 30 Tá *xa* *vaxi* *nduxá* nó ta *náko*

yuku *yúṭa* *nda'a* nó, ta *saá* *kúndaá* ini ndó *xa* *njukuyatin* ní *kixaa* *savj*. 31 Ta *kivj* *xíto* ndó *xa* *kuá'an* *kundiivi* *ndi'i* ñayó'o ña *ndaṭo'on* j *xí'in* ndó, ta *saá* *kundaa* ini ndó *xa* *vaxi* *kuyatin* *kivj* *kixá'a* *ka'nda* *chiño* *Ndios* ñoyívi *yó'o*.

32 'Ta *ndixa* *ká'an* j *xí'in* ndó, *njivi* na *xíto* *kixá'a* *seña* *yó'o* *kutaku* *ka* na *nda* *ndj'i* *kundiivi* *ndi'i* ña *ndaṭo'on* j *xí'in* ndó. 33 Ña ñoyívi *njino* *xí'in* ña ñoyívi *yó'o* ñii *kivj* *vaxi* *ndi'i* *xá'a* ña, ta *to'on* j *on* *ndi'i* *xá'a* ña, ta *kindoo* ña *ndi'i* *saá* *kivj*.

34 'Ta *koto* *vá'a* *xí'in* *mji* ndó ña *on* *nduu* ndó *njivi* *nasó'o*, na *on* *vása* *kandixa* *ka* *Ndios*. *On* *kutaku* ndó *ndaṭan* *káchí* *nima* *mji* ndó, ni *on* *kuu* ndó *njivi* na *xíini*, ni *on* *kuu* ndó *njivi* na *ndi'i* ní *ini* *xá'a* *chiño* ñoyívi *yó'o*. *Saá* *chi* *xinj* ñó'ó *koo* *ti'va* ndó *kundati* ndó *yí'j*, *koṭo* *naka* *nda* ini ndó *kivj* *ndikó* j. 35 *Chi* *ndaṭán* *kama* ní *nákava* *ñono* *sakako'on* ña *kitj*, *saá* *kixaa* *kivj* ña *ndikó* j *noo* *njivi* na ndóo *ndi'i* *saá* *xiiña* ñoyívi *yó'o*. 36 Ta ndó'ó, *xinj* ñó'ó *kundoo* *ti'va* ndó *ndi'i* *saá* *kivj* *xá'a* ña *ndikó* j. *Ndi'i* *saá* *kivj* *nduku* ndó *noo* *Ndios* ña *taxi* ra *ndee* *ña* *kuchiño* *kundeé* ndó *noo* *ndi'i* ña *yo'vj* *vaxi*, ta *saá* *kuchiño* *kuita* *ndó* *noo* *yí'j* *kivj* *ndikó* j ñoyívi *yó'o* —*káchí* *taJesús* *xí'in* na.

37 Ta *ndi'i* *saá* *kivj* *taJesús* *sáná'a* ra *njivi* *ve'e* *ño'o* *ká'no* ñoo *Jerusalén*, ta *xa* *kuá'an* *kuñoó*, *kée* ra *xá'an* ra *xikj* *tón* *Oliivo*. 38 Ta *ndi'i* *saá* *xitaan* *vaxi* *njivi* *ve'e* *ño'o* *yó'o* ña *koni* *so'o* na *to'on* ña *ká'an* *taJesús*.

22

Ká'an *tá'an* na *ndasaá* *kuchiño* *tiin* na *taJesús*

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

1 *Xa* *njukuyatin* ní *kana* *viko* *Pascua*,* ta *viko* *yó'o* *naIsrael* *xixi* na *sita* *vá'a* ña *on* *koó* *levadura* *kómi*. 2 Ta na *sáná'a* *ndayí* *Ndios* *xí'in* *naná'no* *noo* *nasuṭu* *ndúkú* na *ndasaá* *koo* *ka'ni* *se'e* na *taJesús*, *chi* *yí'ví* na *noo* *njivi* na *ndíkon* *saṭá* ra.

3 Ta ñandiv'a *ká'no* *Satanás* *nijj'vi* ña ini *taJudás* *Isariote* *ṭa* *kúu* ñii *ṭaa* *ṭa* *uxu* *ovj* *xíka* *xí'in* *taJesús*. 4 Ta *saá* *kee* ra *nixa'an* ra *noo* *naná'no* *noo* *nasuṭu* *xí'in* *naná'no* *noo* *napolicía* na *ndaa* *ve'e* *ño'o* *ká'no*, ta *nika'an* ra *xí'in* na *ndasaá* *koo* *nataxi* ra *taJesús* *nda'a* na. 5 Ta *kusij* ní ini na *xinj* *so'o* na ña *nika'an* *taJudás* *xí'in* na, ta *nayó'o* *nika'an* na *xí'in* ra:

—Tá *nataxi* ún ra *nda'a* *ndj*, ta *taxa'vi* *ndj* *yó'o* —*káchí* na.

6 Ta *taJudás* *kindoo* ra *saá* *xí'in* na, ta *kixá'a* *ndúkú* ra *ndasaá* *koo* *nataxi* ra

* 22:1 Pascua *najudío* *kána* ña *uxá* *kivj* *xá'a* ña *náká'an* na *ndasaá* *Ndios* *sakaku* ra *naxij* *síkuá* na *noo* *nafoo* *Egipto* *kujyá* *xina'á*.

tajesús nda'a na. Ndúkú ra kivi ña on koq ku'a'á ní nivi xí'in tajesús.

Ñayó'o ká'an xa ku'a'an kuñoó ta xixi tajesús xí'in naxika xí'in ra
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Saá nĩtondaa kivi viko najudio xixi na sĩa va'a ña on koq levadura kómi, ta ñii ñii ve'e na xá'ni na ndikachi lo'o ña náká'an na viko Pascua. ⁸ Ta nĩka'an tajesús xí'in taPedro xí'in taJuan, káchí ra:

—Ku'a'an ndó kasa ndivi ndó ña kuxu yó viko Pascua.

⁹ Ta ndakuijn na, nĩka'an na:

—¿Mikía kóni ún kasa ndivi ndi ña?

¹⁰ Ta nĩka'an tajesús xí'in na:

—Ku'a'an ndó, ta ku'a'an kivi ndó ñoo Jerusalén, ta nakutá'an ndó xí'in ñii ta ndiso kisi takui, ta kundikon ndó ko'on ndó sata ra nda naxaa tayó'o ve'e ra nqo kivi ra, ¹¹ ta ka'an ndó xí'in ta xí'in ve'e yó'o, káchí ndó saá: “TaMaestro tvi ndi vaxi ndi ndaka to'on ndi yó'o: ¿Mikía yoo ñii cuarto ve'e ún nqo kuxu ra viko Pascua xí'in ndi, naxika xí'in ra?”, káchí ndó. ¹² Ta saá ta xí'in ve'e saná'a ra ndó'o mikía yoo ñii cuarto ve'e ra ña kánoo piso ovi, nqo yoo ndi'í ña xini ñó'o ndó. Ta ve'e yó'o kasa ndivi ndó ña kuxu yó viko Pascua —káchí tajesús xí'in na.

¹³ Ta kee na ku'a'an na, ta nĩkivi na ñoo Jerusalén, ta nani'í na ndatán yoo ña nĩka'an tajesús xí'in na, ta kisa ndivi na ña kuxu na viko Pascua.

¹⁴ Ta xikuaa ta xa ku'a'an kunaa, kixaa tajesús xí'in uxu ovi naxika xí'in ra, ta xikundo na nqo mesa kuxu na. ¹⁵ Ta nĩka'an tajesús xí'in na:

—Xa na'á ní kóni j kuxu j xí'in ndó viko Pascua yó'o, kivi si'na ka nqo ña kixaa ña xo'vi. ¹⁶ Ndixa ká'an j xí'in ndó, on kuxu ka j xí'in ndó inka viko Pascua nda ndixa kasa ndivi j chiño ña kasa ndaa xa'a viko yó'o, tãda nakutá'an yó nqo xá'nda chiño Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹⁷ Ta saá kivi in tajesús ñii copa ña ñó'o vino, ta nĩka'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi taxi ún nduta ko'o ndi yó'o —káchí ra, ta nĩka'an ra xí'in naxika xí'in ra:

—Ki'in ndó ña ñó'o vino yó'o, ta ñii ñii ndó ko'o lo'o ndó. ¹⁸ Ndixa ká'an j xí'in ndó, on ko'o ka j vino tãda kixaa kivi nakutá'an yó nqo xá'nda chiño Ndios —káchí tajesús xí'in na.

¹⁹ Ta kivi in ra sĩa va'a, ta nĩka'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá yó, táxa'vi ún chi taxi ún sĩa va'a kuxu ndi —káchí ra.

Ta ta'vi ra sĩa va'a, ta taxi ra ña nda'a ñii ñii naxika xí'in ra kuxu na. Ta nĩka'an ra xí'in na:

—Naki'in ndó kuxu ndó sĩa va'a yó'o, chi ñayó'o kúu yiki koñu j ña taxi j xa'a ndó. Ta ndatán ta'vi sĩa va'a ña kuxu ndó vitin, saá kivi ña vaxi ta'vi ndó sĩa va'a ta kuxu ndó ña xa'a ña naká'an ndó yí'j —káchí tajesús xí'in na.

²⁰ Ta ndi'í xixi na, ta kivi in tajesús copa ña ñó'o vino, ta nĩka'an ra:

—Ndu'ta yó'o kúu niji ña kujta xa'a ndó'o. Ta xí'in ñayó'o Ndios chindú'u ra pacto xa'a ña ka'an ndasaá kuchiño naki'in ndó ñava'a Ndios.

²¹ “Ta vitin ñii ndó'o na xixi xí'in j kúu ta ta siko kui'ná yí'j nqo nivi na sáa ini xini yí'j. ²² Ta yí'j, ta ta kixi nqo Ndios, ndixa xo'vi ní j kivi j, ndatán chitóni Ndios. Ta, jndá'vi ní ta ta siko yí'j nqo nivi na sáa ini xini yí'j! —káchí tajesús xí'in na.

²³ Ta kixá'á naxika xí'in ra njndaqa to'on tá'an na yukú ta nataxi tajesús nda'a na sáa ini xini ña'á.

Naxika xí'in tajesús náa ní na xa'a yu kúu taká'no ka

²⁴ Ta saá kixá'á na náa ní na xa'a yu kúu ta ká'no ka nqo ndi'í na. ²⁵ Ta nĩka'an tajesús xí'in na:

—Narey na xá'nda chiño nqo na ñoo inka xiiña, nayó'o kisa ká'no xí'in mji na, ta yá'a ní ndee xá'nda chiño na nqo nivi. Ta narey yó'o sákunaní xí'in mji na: Na va'a ní ké'é chiño ña chindee na nivi. ²⁶ Ta mji ndó, on va'a kutaku ndó saá. On kasa ká'no xí'in mji ndó, ta va'a ka kasa njno xí'in mji ndó. Tá ñii ta kúu taká'no nqo ndó'o, ta xini ñó'o nduu ra ta kasa chiño nqo ndó —káchí tajesús xí'in na.

²⁷ Ta saá njndaqa to'on tajesús naxika xí'in ra:

—¿Yukía káchí ndó? ¿Yu kúu taká'no ka, an ta ta xixi nqo mesa, an ta ta kisa chiño nqo ta xixi? ¿An on ndixa taká'no ka kúu ta xixi nqo mesa? Ta yí'j, vará taKá'no nqo ndó kúu j, ta ndatán ké'é ta kisa chiño nqo ndó, saá ké'é j xí'in ndó.

²⁸ “Ta ndó'o kúu na xjndqo xí'in j kivi ña njya'aj ku'a'á ní tondó'o yo'vi, ta on vása ní-sandakoo ndó yí'j. ²⁹ Ta yí'j taxi j ndayí nda'a ndó ña ka'nda chiño ndó, ndatán Yivá j Ndios xa taxi ra ndayí nda'a j ka'nda chiño j. ³⁰ Ta ñakán kuchiño kuxu ndó ta ko'o ndó xí'in j nqo mesa nqo xá'nda chiño yí'j, ta kundqo ndó uxu ovi táyí ná'no, ta ka'nda chiño ndó nqo na uxu ovi ti'vi nivi naño Israel —káchí tajesús xí'in na.

TaJesús ká'án ra ndí taPedro ká'án ra ña ño vása xini ña'á ra
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Ta nika'an taJesús xí'in taPedro, káchí ra saá:

—Simón, Simón, ¡koto vi!, chi ñandiva'a Satanás xa ndukú ña yichí ño Ndios ña ndeé ní koto ndoso ña ndó'ó. Ndatán ndó'ó ndikín trigo kivi sáxixin na ña, saá kundo'ó ndó. ³² Ta yí'í, xa xaku ndá'víj ño Ndios xa'á ún xa'á ña ño sandakoo ún kándixa ún yí'í. Ta yó'ó, ta ndí'í nija'a ñayó'ó ta tuku kundikón un yichíj, ta saá chindeé ún natá'an ún ña va'a kundikón na yichíj xí'in ún —káchí taJesús xí'in taPedro.

³³ Ta ndakuijn taPedro, nika'an ra:

—Tata, yóo ti'vaj ko'onj xí'in ún nda ve'e ka, án nda kivi'j xí'in ún —káchí ra xí'in taJesús.

³⁴ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in ra:

—Ndixa ká'anj xí'in ún, ta'an ka kana nduxú chée ñoó vitin, ta xa unj yichí nika'an ún xí'in nivi ña ño vása xini ún yí'í —káchí taJesús xí'in ra.

Xa yatin kixaa ña koto ndoso na ndikón saqta taJesús

³⁵ Ta saá nika'an ra xí'in inka naxíka xí'in ra:

—Náká'an ndó kivi ña nija'a, kivi ti'víj ndó'ó nixa'an ndó kua'á ní ño nika'an ndó to'on ñava'a xa'á Ndios. Vará ño koó leká ní-xini'í ndó, ni ño koó inka nduxan ní-xini'í ndó, ta, zan kisa manj ñii ña'á xini ñó'ó ndó? —káchí taJesús xí'in na.

Ta ndakuijn na, nika'an ra xí'in ra:

—Ó'on Tata, ño koó ña'a ní-kisa manj nda'á ndí kivi nixa'an ndí —káchí na.

³⁶ Ta nika'an taJesús xí'in na:

—Ta vitin yóo inka ña ndát'o'nj xí'in ndó: Tá kómí ndó si'ún, kuni'í ndó ña. Tá ño koó espada ní'í ndó, ta va'a sjkó ndó tikáchí ndó ta sata ndó espada kuni'í ndó.

³⁷ Chi vitin tonda kivi ní kundivi to'on Ndios ña ñitaa na xina'á xa'á'í, káchí ña saá: "Ñii kiva ndatán xó'ví taa ta ño va'a, saá kundo'ó taa ta kixi ño Ndios", káchí ña. Ta ndí'í to'on Ndios ña ñitaa na xa'á'í xini ñó'ó kundivi ndí'í ña —káchí taJesús xí'in na.

³⁸ Ta ndakuijn naxíka xí'in ra, nika'an na:

—Tata, yó'o yóo ovi espada —káchí na.

Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra:

—Xa va'a —káchí ra.

TaJesús nika'an ra xí'in Ndios ño naní Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Saá kee taJesús ño Jerusalén, naki'in ra kua'an ra xikj tón Olivo, ño xa'an ra kua'á ní yichí tá'an ñoó. Ta naxíka xí'in ra ndikón na saqta ra. ⁴⁰ Ta nixa'a na, ta nika'an ra xí'in na:

—Ndukú ndó ño Ndios ña chindeé ra ndó'ó ña kundeé ndó ño ña va'xi koto ndoso ndó'ó, ta ño nakava ndó kuachi —káchí taJesús xí'in naxíka xí'in ra.

⁴¹ Ta saá taJesús kee ra kua'an ra ñii xiká ka lo'o, ta ñii kiva ño nakava yu ña sákana yó xí'in nda'á yó, saá kúu ñaxiká kua'an ra ño na, ta xikuxití ra ká'an ra xí'in Ndios:

⁴² —Tata Yivá mji, tá kóni ún, ta ño taxi ún ña xo'vj ní yó'ó. Ta saá ni, ño kundivi ña kóni mji, ta va'a ka ná kundivi ña kóni mji ún —káchí taJesús xí'in Ndios.

⁴³ Ta saá ñii ñaangel ña kixi ño Ndios, kixaa ña ño taJesús taxi ña nde'q ra. ⁴⁴ Ta kixá'á xó'vj ní taJesús xí'in ña ndí'í ní ini ra, ta xí'in ndí'í nima ra nika'an ra xí'in Ndios, ta ñixino tatiin ra. Ndatán yóo ñii, saá ñixijo tatiin ra, ta ñakoyo tatiin ra nda ño'q.

⁴⁵ Ta ndí'í nika'an ra xí'in Ndios, ta ñakundichí ra ndikó ra kixaa ra ño naxíka xí'in ra. Ta nayó'ó ni-kuchiño kundeé na xí'in ña kúchuchú ní ini na, ta ñakán ñikisín ndí'í na. ⁴⁶ Ta nika'an taJesús xí'in na:

—¿Nda'chun kisín ní ndó? Va'a ndakoo ndó, ta ndukú ndó ño Ndios ña chindeé ra ndó'ó ña ño vása nakava ndó kuachi —káchí ra xí'in na.

Ñayó'ó ká'an xa'á ndasaá tjin na taJesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Ta ta'an ka ndí'í ka'an taJesús xí'in na, ta kixaa ñii ti'vi ká'no nivi ño ra. Ta taJudas Iscariote ta kúu ñii ta uxu ovi xika xí'in taJesús, va'xi si'na ra, ta kixaa ra, ta kóni ra chito ra ño taJesús ña chindeé ña'á ra. ⁴⁸ Ta nika'an taJesús xí'in ra:

—Tata Judas, zan xí'in ña chito ún ño j, nataxi ún yí'í nda'á nivi na saá ini xini yí'í? —káchí ra xí'in ra.

⁴⁹ Tá naxíka xí'in taJesús xito na ñayó'ó, ta ñinda'ka to'on ña'á na:

—Tata, zan kani ndí nayó'ó xí'in espada? —káchí na.

⁵⁰ Ta xandikón ñii taxíka xí'in taJesús tava ra espada, ta kandosó va'a ra so'q kua'á ñii taa ta kisa chiño ño ta'ká'no ño nasutu. ⁵¹ Ta nika'an taJesús xí'in na:

—Xa va'a, ño ke'é ka ndó saá —káchí ra.

Ta ñitonda nda'á ra so'q taa takué'e, ta sanda'a ra ña. ⁵² Ta saá nika'an taJesús xí'in naná'no ño nasutu, xí'in naná'no

nogo napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no, xí'in inká naxikua'a, na kóni tiin ña'a:

—¿Án xáni sijní ndó takuí'na kúu j? ¿Ndachun vaxi ndó nogo j ní'i ndó espada xí'in yiton ña tiin ndó yí'j? ⁵³ Ta yí'j, ndi'i saá kivi nixiyo j sáná'a j ñivi ve'e ño'o ká'no, ta ñi-tiin ndó yí'j. Ta vitin ñitondaa kivi Ndios taxi ra ña kasa ndivi ndó chiño ña kóni mji ndó, ta kivi vitin kúu ña ndeé ka xá'nda chiño ñandiva'a nogo ñoyivi yó'o —káchí tajesús xí'in na.

Ta Pedro ñika'an ra uní yichí on vása xini ra tajesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ta saá tiin na tajesús, ta ku'a'an ra xí'in na, ñixaa na ve'e taká'no nogo nasutu. Ta ta Pedro ñii xiká ndik'on ra ku'a'an ra sata tajesús anda ñixaa ra ve'e yó'o. ⁵⁵ Ta xa'mi na ño'o ke'e ve'e taká'no nogo nasutu, ta nakutá'an sava ñivi xindoo na yatin nogo xixi ño'o. Ta ta Pedro xikoo ra xí'in nayó'o. ⁵⁶ Ta ñii ña'a ñá kisa chiño nogo nave'e yó'o, xini ñá ta Pedro yoo ra yatin nogo xixi ño'o, ta xito káxín ñá nogo ra, ta ñika'an ñá:

—Tayó'o kúu ñii ta ñixika xí'in tajesús —káchí ñá.

⁵⁷ Ta ndakuijn ta Pedro, ñika'an ra:

—Nana, on vása xini j ta ká'an ún xa'a —káchí ra.

⁵⁸ Ta ñiya'a ñii káni lo'o, ta saá ñii taa xini ra ta Pedro, ta ñika'an ra xí'in ra:

—Saá tuku yó'o kúu ún ñii tátá'an tajesús —káchí ra.

Ta ndakuijn ta Pedro, ñika'an ra:

—Tata, on sivi yí'j kúu ta ñixika xí'in ra —káchí ra.

⁵⁹ Ta saá ñiya'a inká hora, ta inká taa ñika'an ra:

—Ndixa tayó'o kúu ñii ta ñixika xí'in tajesús, chi taño estado Galilea kúu ra —káchí ra.

⁶⁰ Ta ndakuijn ta Pedro, ñika'an ra:

—On vása kúndaq iní j yukia ká'an ún xí'in j.

Tanda ta'an ka ndi'i ka'an ta Pedro, ta kana ñii nduxú chée. ⁶¹ Ta saá ndikó koo tajesús xito káxín ra nogo ta Pedro. Ta naká'an ta Pedro to'on ña ñika'an tajesús xí'in ra: "Ta'an ka kana ñii nduxú chée ta xa uní yichí ñika'an ún xí'in ñivi ndí on vása xini ún yí'j." ⁶² Ta kee ta Pedro ke'e, ta kúchuchú ní ini ra, ta ndeé ní xaku ra xí'in ndino'o ini ra.

Napolicia kúsi ki na tajesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Ta saá napolicia na ndaa tajesús, kixá'a na xaku ndaa na ra, ta káni ní na ra. ⁶⁴ Ta nakasi na nogo ra ta káni na ra xí'in yiki nda'a na, ta káchí na saá:

—Tá taprofeta kúu ún, ta ka'an ún xí'in ndí, ¿yukú ndí kani yó'o? —káchí na xí'in ra.

⁶⁵ Ta xí'in ku'a'a ní to'on kini kándaiva'a na xí'in tajesús.

Napolicia nataxi na tajesús nda'a nachiño

ngani na Junta Suprema

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Ta saá ñitivi inká kivi, ta nakutá'an ndi'i naxikua'a nogo najudio, xí'in naná'no nogo nasutu, xí'in na sáná'a ndayi Ndios, nakutá'an ndi'i na ndoo na ve'e chiño. Ta ku'a'an tajesús xí'in napolicia, ta ñixaa na nogo nachiño na kúu najunta Suprema. Ta nayó'o ñika'an na xí'in tajesús:

⁶⁷ —Ka'an ún xí'in ndí, ¿án Cristo ta tí'vi Ndios kúu ún?

Ta ndakuijn tajesús, ñika'an ra:

—Nda maní ka'an j xí'in ndó yí'j kúu ra, chi on vása kandixa ndó yí'j. ⁶⁸ Ta nda maní ndaka to'on j ndó'o, chi on ndakuijn ndó yu'u j, ni on kua'a ndó saña ndó yí'j. ⁶⁹ Ta ndi'i saá kivi ña vaxi, yí'j, taa ta kixi nogo Ndios, koo j nogo táyi tón yoo sijn kua'a Ndios, taa ta kómi ndi'i ndeé —káchí tajesús xí'in na.

⁷⁰ Ta saá ñindaq to'on na ra:

—¿Án kóni kachí ún ndí Sa'ya Ndios kúu yó'o? —káchí na.

Ta ndakuijn ra, ñika'an ra:

—Ndixa káchí mji ndó, yí'j kúu Sa'ya Ndios —káchí ra.

⁷¹ Ta saá ñika'an na xí'in natá'an na:

—On vása xini ño'o yó inká ñivi taxi na kuachi xa'a tayó'o, chi mji yó xini so'o yó káchí ra kúu ra Sa'ya Ndios, ta xí'in to'on yó'o kándaiva'a ra xí'in Ndios —káchí na.

23

Ñayó'o ká'an ña taxi na kuachi xa'a tajesús

nogo tagobernador Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ta saá nakuita ndi'i na, ta ku'a'an tajesús xí'in ndi'i na, tanda ñixaa na nogo tagobernador Pilato. ² Ta kixá'a na taxi na kuachi xa'a tajesús nogo ra, ñika'an na, káchí na saá:

—Xini ndí tayó'o sáná'a ra naño yó ña sandakoo na yichí va'a. Ká'an ra xí'in na ña on vá'a taxi na kota nda'a tarey César. Ta ká'an ra mji ra kúu Cristo, ña kóni kachí mji ra kúu ñii tarey —káchí na xí'in ta Pilato.

³ Ta ta Pilato ñindaq to'on ra tajesús, káchí ra xí'in ra:

—¿Án ndixa yó'o kúu ún Rey nogo najudio? —káchí ra.

Ta ndakuijn tajesús:

—To'on mji ún káchí y'i kúu tarey.

⁴ Ta saá njika'an tãPilato xí'in naná'no noq nasutu, ta njika'an ra xí'in njivi, káchí ra:

—Ndã ñii kuachi tayó'o on vása ní-naní'i, on koq xa'a ña kivi ra —káchí tãPilato.

Njixaq tajesús noq tãHerodes

⁵ Ta tuku tuku ndeé ka njika'an na xí'in tãPilato saá:

—Xí'in to'on ña sáná'a tayó'o sásaa ra njivi ndi'i saá ñoo estado Judea ña kani tá'an na xí'in nagobierno. Kixá'a ra ñoo estado Galilea sásaa ra njivi, tãnda ñoo Jerusalén yó'o sásaa ra njivi xí'in to'on ña on vá'a ká'an ra.

⁶ Tá xinj sq'o tãPilato ñayó'o, ta njindaqa to'on ra na, njika'an ra saá:

—¿Án taño estado Galilea kúu tayó'o? —káchí ra.

⁷ Tá kundaqa ini tãPilato ndi tajesús kúu ñii tãa taño estado Galilea, ta njika'an ra: —Ta tarey Herodes kúu ta ndiso chiño kasa nani kuachi yó'o —káchí tãPilato.

Ta saá t'vi tãPilato tajesús kua'an ra noq tãHerodes, chi tãHerodes yoo ra ñoo Jerusalén kivi yó'o. ⁸ Ta tãHerodes kusiñ ní ini ra ña xini ra tajesús, chi xa na'á ní kóni ní ra koni ra tajesús. Saá chi xa xinj sq'o tãHerodes kua'a ní to'on ña ká'an njivi xa'a tajesús, ta kóni ra tajesús ke'é ra ñii milagro ñava'a noq ra. ⁹ Ta kua'a ní yichí tãHerodes njindaqa to'on ra tajesús, ta ndã ñii to'on nj-xiin ra ndakuijn ra. ¹⁰ Ta naná'no noq nasutu xí'in na sáná'a ndayí Ndios, ta ndeé ní ka ká'an na, chikaq na kuachi sata tajesús noq tãHerodes. ¹¹ Ta saá tãHerodes xí'in natropa ra kixá'a na ké'é na ña on vá'a xa'a ña sakua'an na noq tajesús, ta kusiki na ra. Ta ní'i na ñii tikotq livi, ndatán yoo tikotq ndixin tarey, ta chinoo na ña sata tajesús xa'a ña kuaku ndaa na ra. Ta saá tá ndi'i kusiki na ra, ta tãHerodes sandikó ra tajesús kua'an tuku ra noq tãPilato. ¹² Ta kivi yó'o tãHerodes xí'in tãPilato kixá'a ra ndúu migo tá'an ra, chi kivi xina'a tãnda kivi yó'o tãHerodes xí'in tãPilato nj-xiin ra koni tá'an ra.

TãPilato káchí ra xinj ñó'o kivi tajesús

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ Ta tãPilato kãna ra ndi'i naná'no noq nasutu xí'in inkã naná'no noq naIsrael xí'in ndi'i inkã njivi, ¹⁴ ta njika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndó'o kúu njivi na taxí kuachi xa'a tajesús noqj. Njika'an ndó xí'inj xa'a ra ña xika ra chú'u ra njivi ña kani tá'an na xí'in nagobierno, káchí ndó. Ta xito ndoso va'aj ra noq ndi'i ndó, ta on vása

ní-naní'i ndã ñii kuachi ña chikaq ndó sata ra. ¹⁵ Ta ní tãHerodes nj-naní'i ra kuachi tayó'o, ñakán sandikó tuku ña'a ra vaxi ra noqj. On vása ní-naní'i kuachi ndeé sata tayó'o, ta saá on vása xinj ñó'o kivi ra. ¹⁶ Ta va'a kuiti natropa kani na ra xí'in kuártã, ta saña j ra ko'on ndika ra —káchí tãPilato xí'in na.

¹⁷ Saá chi ñii ñii viko Pascua tagovernador xinj ñó'o saña ra ñii tãa tã nákaq ini ve'e kãa, ko'on ndika ra. ¹⁸ Ta ndã ñii njivi nj-xiin na saña ra tajesús, ta ñii yu'ú kúu ndi'i njivi yó'o, káchí na saá: —¡Ná kivi tayó'o! ¡Va'a saña ún tãBarrabás ko'on ndika ra! —káchí na.

¹⁹ TãBarrabás yó'o nákaq ra ini ve'e kãa, chi kisa toon ra ta kani tá'an ra xí'in naná'no na xá'nda chiño noq nañoo ra, ta xa'ni ra njivi. ²⁰ Ta tãPilato kóni ra saña ra tajesús, ta tuku njika'an ra xí'in njivi ndi saña ra tajesús. ²¹ Ta ndeé ní ka njika'an na:

—¡Ná kivi tajesús! ¡Katakaq ndaa ún ra nda'a tón cruz! ¡Katakaq ndaa ún ra nda'a tón cruz!

²² Ta yichí unj njika'an tãPilato xí'in na:

—¿Yu kúu kuachi njiki'vi ra? On vása naní'i ndã ñii kuachi ndeé sata ra, on vása xinj ñó'o kivi ra. Va'a ka saxo'vi ní j ra, ta saña j ra ko'on ndika ra —káchí tãPilato xí'in na.

²³ Ta nj-xiin njivi yó'o, ta tuku ndeé ní ká'an na:

—¡Ná kivi tajesús! ¡Katakaq ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchí na.

Naná'no noq nasutu xí'in inkã njivi, ñii yu'ú ndi'i na, njika'an na xinj ñó'o kivi tajesús. Ta saá kuchiño na tãnda to'on na xa'a ña kóni na. ²⁴ Ta tãPilato xá'nda chiño ra ña kasa ndivi na xí'in tajesús ña kóni njivi yó'o. ²⁵ Ta saña ra tãa tã naqaxin na ko'on ndika, vará xinaqã ra ini ve'e kãa xa'a ña kani tá'an ra xí'in nagobierno, ta xa'ni ra njivi. Ta saá tãPilato natãxi ra tajesús nda'a na ña ke'é na xí'in ra ndatán yoo ña kóni mji na.

Katakaq ndaa na tajesús nda'a tón cruz

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Ta saá kee natropa, ta kua'an tajesús xí'in na, ta naqutá'an na xí'in ñii tãa tã kivi ñoo Cirene, ñani ra Simón, ta ndee ra yuku kuano'o ra yichí ñoo Jerusalén, ta natropa kisa nduxã na xí'in tayó'o ña kuiso ra tón cruz tajesús.

²⁷ Ta kua'a ní njivi ndikõn na kua'an na sata tajesús. Sava náña'a ná ndikõn sata ra, ndeé ní xáku ná, ndã ndá'yi ná, chi kúchuchú ní ini ná xa'a ra. ²⁸ Ta ndikó koo tajesús, njika'an ra xí'in ná:

—Ndó'ó, náña'a ñoo Jerusalén, on kuaku ndó xa'a'j, ta xa'a'j mji ndó, xí'in xa'a sa'ya ndó kuaku ndó. ²⁹ Chi vaxi kivi ña xo'vi ní nañoo Jerusalén, ta ka'an nivi saá: "Nákaa ñasij nima náña'a noma, ná on koó sa'ya, ta nákaa ñasij nima náña'a ná on koó sa'ya válí na chíchín", káchí na. ³⁰ Tá tondaa kivi kixá'a xo'vi ní nivi, ta ka'an na saá: "Va'a ka ná nakava yuku satá yó, ta va'a ka ná sanduxun xikj mji yó ña on xo'vi ka yó", káchí nivi. ³¹ Tá taxi Ndios ke'é nivi ña on vá'a yó'o xí'in yi'i, vará taa ta on vása kómí kuachi kúu j, ta ñii kivi ña vaxi ndee ka xo'vi nivi na kómí kuachi —káchí tajesús.*

³² Ta nixiyo ovi taa ta kómí kuachi, ta kua'an ra xí'in natropa xa'a'j ña kivi ra xí'in tajesús. ³³ Ta nixaaj ña ñii xiiña naní ña Leke Sijn Ndií, ta yó'o katakaaj ndaa na tajesús nda'a tón cruz. Ta katakaaj ndaa na ovi taa ta kómí kuachi, ñii tayó'o tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñindichi sijn kua'a'j tajesús, ta inka ra tákaa ndaa nda'a tón cruz tón ñindichi sijn yitin tajesús. ³⁴ Ta saá nika'an tajesús xí'in Ndios:

—Tata Yivá j, kasa ká'no ini ún xa'a'j nivi na xá'ni yi'i, chi on vása kúndaaj ini nayó'o yukia ke'é na —káchí ra.

Ta natropa nata'vi na tikoto ra, chikaa na ndatí ña koto na yukú ñii ñii nayó'o naki'in ñii ñii lo'o tikoto tajesús. ³⁵ Ta xito nivi ña ndó'o tajesús, ta naná'no nqo nalsrael xáku ndaa na ra, ta ká'an na:

—Tayó'o sakaku ra inka nivi. Ta va'a ka ná sakaku xí'in mji ra vitin, tá ndixa kúu ra Cristo, taa ta ti'vi Ndios sakaku mji yó —káchí na.

³⁶ Ta natropa nixaaj yatin na xa'a'j tón cruz nqo tákaa tajesús, ta xáku ndaa na ra. Chikaa na ndutá vino yiyá yu'u ra ña ko'o ra, ³⁷ ta nika'an na xí'in ra:

—Tá ndixa taRey nqo najudío kúu yó'ó, ta va'a sakaku xí'in mji ún vitin —káchí na xí'in tajesús.

³⁸ Ta chínóo kútu na ñii tón viti lo'o sijn tón cruz. Ta nqo tón viti yó'o naka'yi unj nqo to'on ña kúu to'on griego, latín, xí'in hebreo, ña ká'an xa'a'j kuachi ra, ta káchí ña saá: "Tayó'o kúu taRey nqo najudío."

³⁹ Ta ñii tá kómí kuachi, tákaa ndaa ra nda'a tón cruz sijn tajesús, kixá'a ra kándiva'a ra xí'in ra, nika'an ra saá:

—Tá Cristo, taa ta ti'vi Ndios vaxi sakaku mji yó kúu ún, ta vitin sakaku xí'in mji ún ta sakaku ún ndi'i —káchí ra xí'in tajesús.

⁴⁰ Ta inka tá kómí kuachi, tá tákaa ndaa nda'a tón cruz inka sijn tajesús, ndakuijn ra nika'an ra xí'in tayó'o:

—¡On vá'a káchí ún saá! ¿Án on vása yi'vi ún nqo Ndios?, chi vitin kivi yó. ⁴¹ Ta yó'o xí'in yi'i, xo'vi yó xí'in ñandaa, chi ndixa niki'vi yó kuachi. Ta tayó'o, on koó kuachi ndiso ra —káchí ra xí'in inka tatá'an ra.

⁴² Ta saá nika'an ra xí'in tajesús:

—Tata, tá tondaa kivi ka'nda chiño ún nqo kixá'a kuu ún rey, ta naká'an ún xa'a'j —káchí ra.

⁴³ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in ra:

—Kivi vitin koo ún xí'in j nqo yóo Ndios, nqo yóo ndi'i ñava'a ña livi ní —káchí ra.

Nayó'o ká'an ndasaaj nixi'i tajesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Ta ntondaa kaa uxu ovi ma'ño ndivi, ta kixá'a kúnaa ndi'i ñoyívi andá kaa unj xikuaa.† ⁴⁵ Ta kúnaa ndi'i, ta on vása yé'e ka ño'o. Ta nindatá ma'ño tikoto tákaa Cuarto Yij ve'e ño'o ká'no. ⁴⁶ Ta saá tajesús xí'in ndi'i ndee ra nika'an ra xí'in Ndios:

—Tata Yivá j, nda'a'j mji ún táxi j nima j.

Ta ndi'i nika'an ra saá, ta nixi'i ra.

⁴⁷ Ta yóo ñii taa ta ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa, ta xini ra ndi'i ña yiyo ní nya'a, ta kisa ká'no ra Ndios, nika'an ra saá:

—Ndixa tayó'o xikuu ñii tava'a, tá on vása ndiso kuachi —káchí ra.

⁴⁸ Ta kua'a'j ní nivi xikuuta yatin na nqo yóo tón cruz, ta xito na yukia ñindo'o tajesús. Ta saá ndjókó na kuano'o na, ta káni na kándiká mji na kua'an na, chi kúchuchú ní ini na. ⁴⁹ Ta ndá xiká yita kua'a'j ní nivi na xini tá'an va'a xí'in tajesús, ta saá tuku yita náña'a ná xindikon satá tajesús, ndá kivi kee ra estado Galilea tándá kixaa ra ñoo Jerusalén, ta vitin xito ná yukia ndó'o tajesús.

Nayó'o ká'an xa'a'j ña ninduxun tajesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Nixiyo ñii tava'a tató'ó, naní ra José, ta kúu ra tachiño tá'an najunta Suprema. Kúu ra tañoo Arimatea, ña nákaa estado Judea. ⁵¹ Ta ndátí ra kivi kixá'a ka'nda chiño Ndios ñoyívi yó'o. Vará ñii kúu ra xí'in natá'an ra najunta Suprema na ndukú kivi tajesús, ta on vása ní-xiyo yu'u ra xí'in nayó'o. ⁵² Ta tajesó yó'o nixa'an ra nqo taPilato, ta ndukú ra yiki koñu tajesús ña sanduxun ra ña. ⁵³ Ta saá nixaaj ra ta sanoo ra yiki koñu tajesús nda'a tón cruz, ta xí'in ñii tikoto va'a chisúku ndaa ra yiki koñu tajesús. Ta nixa'an ra ta chikaa va'a

* **23:31** To'on griego káchí ña saá: Tá ke'é nivi ña on vá'a xí'in yiton tón kuíj vitin, ta kini ka ke'é na ña on vá'a xí'in yiton ychí kivi ña vaxi. † **23:44** Kaa uxu ovi ndivi naní ña kaa jño nqo nañoo Roma, ta kaa unj xikuaa naní ña kaa jin nqo nañoo Roma, chi kaa nqo nqo nañoo Roma kúu kaa uxá xitaan.

ra ña ini kavua ña xaá, nõõ ndá ñii ñivi õn tã'án nduxun. ⁵⁴ Ta kivi viernes kuu ña, ta kivi yó'o kisa ndivi najudío ndi'i ña xini ñó'ó na xa'a kivi ña nákindée na. Ta xikuaa ta xa kuá'an kuaa, xa yatin ní tondã hora ña kixá'a kivi ña nakindée na.

⁵⁵ Ta náña'a, ná xindikõn sata tãjesús ndá estado Galilea tãnda ñoo yó'o, kuá'an ná sata tãjosé, ta xini ná kavua nõõ sãnduxun na tãjesús, ta xito ná mikiã chĩnoo na yiki koñu ra. ⁵⁶ Ta saá kuano'o ná ta kisa ndivi ná tãtan ña xa'an tãmi ña chikaã ná yiki koñu tãjesús. Ta ñakindée ná kivi yji, chi saá kisa ndivi ná ña kã'an ndayí Ndios ña ñitaa tãMoisés.

24

Ñayó'o kã'an xa'a kivi natakũ tãjesús
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Ta ñitvi inkã kivi; ñayó'o kuu kivi nõõ semana ña kuu domingo, ta náña'a yó'o ní'i ná tãtan ña xa'an tãmi kisa va'a ná, ta kuá'an ná nõõ ñinduxun tãjesús. ² Ta ñixaa yatin ná nõõ ñinduxun ra, ta ñakoto ná õn vása ndási kã yé'é kavua xí'in yuu kã'no. ³ Ta ñiki'vi ná ini kavua, ta õn koõ kã yiki koñu tãjesús ní-xini ná. ⁴ Ta ndi'i ní ini ná, ta xika sijní ná yukia koo ke'é ná. Ta xãndikõn xini ná õvi tãa yita yatin ra nõõ ná, ndixin ra tikoto yaa ña náye'e táxa. ⁵ Ta ñyí'ví ní náña'a yó'o, ta xikuxití ná ndã ñitõndaã tã'ya ná ndã nõõ ño'o. Ta ñika'an tãa tã ndixin tikoto yaa ña náye'e táxa xí'in ná:

—¿Ndãchun nándukú ndó ñii tã táku nõõ sãnduxun na na ñixi'j? ⁶ Õn koõ kã ra yó'o. ¡Xa natakũ ra! Nakã'án ini ndó ña ñika'an ra xí'in ndó kivi ñixijo ra estado Galilea, ⁷ chi ñika'an ra saá: “Xini ñó'ó tiin na yji, tãa tã kixi nõõ Ndios, ta nataxi na yji nda'a ñivi na õn vá'a, ta katakaã ndaa na yji nda'a tón cruz, ta kivi. Tá tondãã kivi unj, ta natakũ j”, kãchi tãjesús xí'in ndó —kãchi naãgel xí'in náña'a yó'o.

⁸ Saá nakã'án ini ná tã'õn ñika'an tãjesús xí'in ná, ⁹ ta ndikó ná kuá'an ná, ta ndatõ'on ná xí'in mji na uxu ñii ñixika xí'in tãjesús, ta ndatõ'on ná xí'in inkã na xindikõn sata ra. ¹⁰ Náña'a yó'o ñani ná: María Magdalena, Juana, xí'in inkã ñaMaría, ña kuu sí'í tãJacobo. Ta ñixijo inkã kã náña'a xí'in ná. ¹¹ Ta ñivi na xini sã'o ña kã'an náña'a yó'o, ni õn vása kãndixa na ña kã'an ná, chi ndatãn yoo tã'õn ña õn vása ndãya'ví, saá yoo ña nõõ ñivi yó'o.

¹² Ta tãPedro xãndikõn ñakundichi ra, ta xino ra kuá'an ra ndã ñixaa ra nõõ ñinduxun tãjesús. Ta xikundee ra, xito ra

nõõ xĩnakaã yiki koñu tãjesús, ta õn koõ kã ña ní-xini ra. Ndã tikoto ra kuiti ndóo nõõ xĩndú'u yiki koñu ra. Saá ñaka'nda ini ra, kuano'o ra, chi õn vása kũndaã ini ra yukia ndõ'o yiki koñu tãjesús.

Tãjesús ñakutã'an ra xí'in õvi ñivi na kuá'an ñoo Emaús

(Mr. 16:12-13)

¹³ Ta mji kivi yó'o õvi ñivi na xindikõn sata tãjesús, kee na kuá'an na ñoo Emaús. Ndã ñoo Jerusalén tãnda ñoo Emaús kómí ña uxu ñii kilómetro.* ¹⁴ Ta ndiõvi na saá kã'an tá'an na xa'a ña ndõ'o tãjesús ñoo Jerusalén. ¹⁵ Tá tã'án kã ndi'i kã'an tá'an na kuá'an na yichi, ta kixaa tãjesús ñakutã'an ra xí'in na, ta kixá'a ra kuá'an ra xí'in na. ¹⁶ Ta ñi-kuchiño na nakoni na tãjesús, chi Ndios ke'é ra ña õn nakoni na ra. ¹⁷ Ta tãjesús ñindãkã tã'õn ña'a ra:

—¿Yu kuu ña ndatõ'on ndó xa'a, kuá'an ndó yichi yó'o? Ta, ¿ndãchun kũchuchú ní ini ndó? —kãchi tãjesús xí'in na.

¹⁸ Ta ñii nayó'o ñani Cleofas, ndãkuijn ra, ñika'an ra xí'in tãjesús:

—Ndi'i ñivi na ndóo ñoo Jerusalén xini na yu kuu ña ñixijo kivi sakãn ñiya'a. ¿Án yó'ó kuu sijní laã tãa, tã õn vása ní-xini ña ñixijo? —kãchi tãCleofas xí'in tãjesús.

¹⁹ Ta ndãkuijn tãjesús:

—¿Yo xa'a kã'an ndó? ¿Yukia ñixijo? —kãchi ra.

Ta ndãkuijn na, ñika'an na:

—Kã'an ndi xa'a tãjesús ñaño Nazaret. Tayó'o xikuu ra ñii tãprofeta, ta ndeé ní ñixijo ñava'a ke'é ra, ta tã'õn ña ñika'an ra xikomí ña ndeé nõõ ñivi ta nõõ Ndios. ²⁰ Ta nanã'no nõõ nasutũ xí'in inkã na xa'nda chiño nõõ yó, tjin na ra, ta tãxi na kuãchi xa'a ra nõõ nagobierno, ta ñãkan xa'ni na ra nda'a tón cruz. ²¹ Ta ndi'j, xindati ndi tãjesús yó'o kuu tãa tã vaxi sakãku nañoõ mji yó nãraael. Ta kivi vitin ñixinjõ unj kivi ña ñixi'j ra. ²² Ta saá ni, sava náña'a natã'an ndi ndatõ'on ná xí'in ndi tã'õn ña tãxi ñaka'ni ní ini ndi vitin, chi xitaãn ní kivi vitin ñixã'an náyo'o nõõ ñinduxun tãjesús, ²³ ta ñi-nan'í kã ná yiki koñu ra. Ta ndikó ná kuano'o ná, ta ñika'an ná xí'in ndi'j, ta xí'in inkã na xindikõn sata tãjesús ndi xini ná naãgel na ñika'an xí'in ná xa natakũ tãjesús. ²⁴ Ta sava natã'an ndi ñixã'an na nõõ ñinduxun tãjesús. Ndatãn ñika'an náña'a xí'in na, ta saá ndixa yoo ña, ta õn vása ní-xini kã na tãjesús —kãchi nayó'o xí'in tãjesús.

²⁵ Ta saá ñika'an tãjesús xí'in na:

—¿Án kí'vi sijní ndó? ¡Ndãchun yõ'vi ní kãndixa ndó ndi' tã'õn ña ñitaa ñaprofeta, na ñika'an ndoso tã'õn Ndios xĩnã'á!

* 24:13 Uxu ñii kilómetro kuu unj sijkõ estadio, ña kuu kj'va ña xicho'on nañoõ griego.

26 ¿An on ndixa naprofeta kachí na ndí Cristo ta ti'vi Ndios xini ñó'ó xo'vj ní ra, ta kivi kundivi ñayó'o, ta kivi ra nõõ ka'nda chiño ra, ta kasa ká'no ní na ra? —káchí tajesús xí'in na.

27 Ta saá kixá'á tajesús xí'in to'on Ndios ña njtaa taMoisés xina'á, ta saná'a ra xa'a to'on ña njtaa ndi'i inka naprofeta. Ndatq'on kaxín ra xí'in na yukia káchí ndi'i to'on Ndios yó'o xa'a mji ra.

28 Ta njxaa na ñoo Emaús, ta tajesús xito ya'a ra ko'on ra. 29 Ta xaku ndá'ví na nõõ ra, njka'an na xí'in ra:

—Kindqo ún ve'e yó'o xí'in ndi, chi xa njkuua ní kúu ña —káchí na xí'in tajesús.

Ta njkivi ra ve'e xí'in na. 30 Ta ndóo ndi'i na nõõ mesa, ta tajesús kivi ra sija va'a, ta njka'an ra xí'in Ndios:

—Táxa'vi ún xa'a ñayó'o kuxu yó.

Ta ta'ví ra sija va'a, ta taxi ra ña nda'a na. 31 Ta xí'in ña ke'e tajesús saá, Ndios taxi ra ña nakoni na tajesús kúu ra. Ta xandjkon ndañó'ó ra nõõ na. 32 Ta njka'an na xí'in tá'an na:

—¿An on ndixa nda kandeta mji nima yó vaxi yó kivi njka'an ra xí'in yó yichi, ta ndatq'on kaxín ra xí'in yó yukia kóni kachí to'on Ndios ña njtaa na xina'á? —káchí na.

33 Ta saá xandjkon nakuita na, ta ndikó na kua'an tuku na ñoo Jerusalén. Ta kixaa na nõõ ndóo uxu ñii naapóstol xí'in naxika xí'in na. 34 Ta nayó'o njka'an na xí'in na qvi kixaa yó'o:

—ñandaqá kía nataku tajesús taKá'no nõõ yó! TaSimón Pedro xa xini ña'a ra —káchí na.

35 Ta saá na qvi nivi kixaa yó'o, ndatq'on na xí'in na ndóo ndí nakutá'an na xí'in tajesús kivi kua'an na yichi ñoo Emaús. Ta njka'an na tá mji ximi na tá'vi tajesús sija va'a ña taxi ra nda'a na kuxu na, ta saá nakoni na ra.

Tajesús nakutá'an ra xí'in naxika xí'in ra
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

36 Ta ta'an ka ndi'i ndatq'on na, ta kixaa tajesús xikundichi ra ma'ño na, ta káchí ra saá:

—iNá koo ñava'a ini ndó! —káchí ra.

37 Ta nji'vi ní na xini na tajesús, chi kuiti ká'an na ndí nima ra kúu ña. 38 Ta saá njka'an tajesús xí'in na:

—¿Ndachun yí'vi ní ndó? ¿Ndachun xika ini ndó an ndixa yi'j kúu tajesús? 39 Koto ndó nda'a j yó'o, koto ndó xa'a j yó'o, ta saá kundaqá ini ndó yi'j kúu tajesús. Tondaa nda'a ndó yi'j, ta saá kundaqá ini ndó, chi nima on koq koñu ña, ni leke ña on koq; ta yi'j, kúchiño koto ndó leke j xí'in koñu j —káchí ra xí'in naxika xí'in ra.

40 Ta saá saná'a ra nda'a ra xí'in xa'a ra nõõ xiño'o clavo. 41 Vará nda kúsij ní ini na, ta on kivi kandixa na taJesús kúu ra, ta naka'nda ní ini na. Ta njka'an ra xí'in na: —¿An yóo lo'o ñaxixi? —káchí ra.

42 Ta taxi na ñoñqo tyóko xí'in ñii ña'ño tiaká tí yatan nda'a ra. 43 Ta kivi ra ña, ta xaxi ra ña nõõ ndi'i na. 44 Ta njka'an tajesús xí'in na:

—Ta kivi njxika j xí'in ndó, ta ndatq'on j xí'in ndó ndí xini ñó'ó xo'vj ní j, chi saá kasa ndivi j ndi'i to'on Ndios ña ká'an xa'a j, ña kúu ndayi ña njtaa taMoisés xí'in tutu ña njtaa inka naprofeta, xí'in tutu nani ña Salmos. Ta ñii kivi ndatán káchí to'on Ndios yó'o xa'a j, saá kisa ndivi j —káchí tajesús xí'in na.

45 Saá vivii ndatq'on tajesús xí'in na ña kundaqá va'a ini na to'on Ndios yó'o ña njtaa na xina'á. 46 Ta njka'an ra xí'in na:

—To'on Ndios ña njtaa na xina'á káchí ña ndí Cristo xini ñó'ó kivi ra, ta nataku ra kivi unj. 47 Saá na kándixa ra kixá'á na ka'an ndoso na to'on ra nõõ nivi ñaño Jerusalén, ta ka'an ndoso na to'on ra nõõ ndi'i nivi ñaño ñoyivi yó'o. Ta xí'in ndayi mji ra, ndatq'on na xí'in nivi ndí xini ñó'ó ndikó ini na ta sandakoo na ña on va'a, ta saá Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na. 48 Ta ndó'ó kúu na xini va'a xa'a ndi'i ñayó'o, ta kúchiño ndó ndakuijn ndó xa'a ña. 49 Vaxi kivi ti'vi ñava'a ña njka'an Yivá j Ndios ndixa kixaa ña nõõ ndó. Ta xini ñó'ó kundati ndó ñoo Jerusalén nda kivi naki'in ndó ndee ña kixi ñoyivi njno —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús ndaa ra kuano'q ra ñoyivi njno
(Mr. 16:19-20)

50 Ta saá kua'an tajesús xí'in na ndikqon sata ra, ta njxaa na yatin nõõ ñoo Betania. Ta tajesús ndani'i ra nda'a ra, ta njka'an ra xí'in na:

—iNá ke'e Ndios ñava'a xí'in ndó!

51 Ta ndi'i njka'an ra ñayó'o, ta ndaa ra kuano'q ra ñoyivi njno. 52 Ta saá na ndikqon tajesús kisa ká'no na ra, ta ndikó na kuano'q na ñoo Jerusalén, ta kúsij ní ini na. 53 Ta ndi'i saá kivi ndóo na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, kisa ká'no na Ndios. Saá yóo ña.

To'on ñava'a xa'a Jesucristo ña ñitaa taJuan

To'on yó'o ká'an ña xa'a Jesucristo, taa ta kúu To'on Ndios

¹ Nda ta'an ka kixá'a kuvá'a ndi'i ña yóo ñoyívi, xa yóo To'on Ndios. Ta To'on Ndios xa yóo ña xí'in Ndios nda si'na, ta To'on yó'o kúu mji Ndios. ² To'on Ndios yó'o xa yóo ña xí'in Ndios nda si'na ka nqo ndi'i ña'a. ³ Xí'in To'on yó'o Ndios kisa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi ñino xí'in ña yóo ñoyívi yó'o. Ta ndi'i ña táxi kutaku ndi'i ñivi, xí'in mji To'on Ndios. Ta nda ñii ña yóo, on vása ní-kuvá'a ña xí'in inka ndee an inka to'on. ⁴ Ta To'on Ndios yó'o kúu taa ta táku ndino'o, ta ndee ña táxi kutaku ndi'i ñivi, kaku ña nqo ra. Ta ndatán yóo ño'q ña yé'e nqo ñivi ña táxi kuchiño koto na, saá yóo taa yó'o. ⁵ Ta ndi'i saá kivi ndatán yóo ño'q ña yé'e nqo naa ní, saá yóo ra, ta ñanaa ní yó'o, nda lo'o on vása kuchiño ña nda'va ña ño'q yé'e yó'o.

⁶ Nixiyo ñii taa ta ti'vi Ndios ña ka'an ndoso ra to'on Ndios nqo ñivi, ta tayó'o xinaní ra Juan. ⁷ Ta Ndios ti'vi ra tayó'o ña ndakuijn ra xa'a taa ta yóo ndatán yóo ño'q ndino'o ña yé'e. Ta taJuan yó'o ndato'on ra xí'in ñivi xa'a taa yó'o xa'a ña kuchiño kandixa na ra. ⁸ Ta ndixa taJuan yó'o on sivi mji ra xikuu ño'q ndino'o ña yé'e, ta ndasaá kuiti kixi ra ndato'on ra to'on ña ndaa xa'a taa ta kúu ño'q ndino'o. ⁹ Ta saá kixaa kivi kaku taJuan, ta lo'o kuiti nija'a, ta kaku taa ta kúu ño'q ndino'o. Ta ño'q ndino'o yó'o yé'e nqo ndi'i ñivi na táku ñoyívi xa'a ña kuchiño koto na yu kúu yichí va'a.

¹⁰ Ta taa ta kúu ño'q ndino'o kixaa ra ñoyívi yó'o, ta xitaku ra xí'in ñivi. Vará ndi'i ñivi xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi kuvá'a ña xí'in ndee ra, ta nanjivi ñoyívi yó'o ní-nakoní na yu kúu ra. ¹¹ Tayó'o kixaa ra nqo ñivi na kúu ñaño mji ra, ta nayó'o nj-xiin na naki'in na ra. ¹² Ta saá ní, nixiyo sava ñivi na nakí'in va'a ña'a, ta kandixa na ra. Ta nda'a ñivi yó'o na nakí'in va'a ña'a, taxi ra ndayí nduu na sa'ya Ndios. ¹³ Ta ñivi na nduu sa'ya Ndios, nayó'o kaku xa'a na, ta on vása ní-kaku tuku na ñii kiva ndatán si'na kaku na tixin si'i na. Saá chí on sivi xa'a ña kóni yivá si'i na kúu ña tuku kaku xa'a na. Ta xa'a ña kóni Ndios kúu ña nduu ñivi sa'ya mji Ndios.

¹⁴ Ta To'on Ndios nduu ña ñii taa ndino'o, ta xikomí ra yiki koñu ñivi, ta xitaku ra xí'in ndi' ñoyívi yó'o. Ta xini ndi'

ñava'a ká'no ña livi ní ña kómí ra. Ta mji ñava'a ká'no ña livi ní ña kómí Ndios kúu ña kómí ra, chí ñii laá mji ra kúu Sa'ya Ndios, ta taa ta ndixa ndaa ndino'o ini kúu ra, ta chutú ini ra xí'in ndi'i saá nqo ñava'a. ¹⁵ Ta taJuan ndakuijn ra ñandaa xa'a taa yó'o ta kúu To'on Ndios, ta njka'an ra, káchí ra saá:

—Vará yí'i si'na kaku nqo tayó'o, ta ndixa taa ta ká'no nqo yí'i kúu ra, chí on ta'an ka kutaku tixin si'íj, ta xa táku tayó'o —káchí taJuan, taa ta sákuchu ñivi, xa'a Jesucristo, taa ta kúu To'on Ndios.

¹⁶ Ta taa yó'o, chutú ndaa ini ra xí'in ndi'i saá nqo ñava'a. Ta mji yó, xa náki'in yó kua'a ní ñava'a táxi ra nda'a yó ñii ñii kivi. ¹⁷ Kuiya xina'a, nda'a xii sikuá yó taMoisés, Ndios taxi ra ndayí ña xa'nda chiño nqo yó. Ta saá kixaa Jesucristo ñoyívi yó'o, ta taxi ra ña kúndaa ini yó ñava'a ká'no ña yóo ini Ndios, ta taxi ra ña kúndaa ini yó ñandaa ndino'o. ¹⁸ Nda ñii ñivi on ta'an koni na Ndios xí'in nduchu nqo mji na. Ta Jesucristo saná'a ra mji yó yu kúu Ndios ta ndasaá yóo ini Ndios, chí yóo ra xí'in Ndios ta xini va'a ña'a ra, ta ñii laá mji ra kúu Sa'ya Ndios.

To'on yó'o ká'an ña xa'a taJuan, taa ta sákuchu ñivi

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Ñii kivi yóo taJuan saná'a ra ñivi, ta naná'no nqo najudio na táku ñoo Jerusalén ti'vi na sava nasutu xí'in sava naLeví, na kúu na ndiso chiño xí'in ve'e ño'q ká'no, kua'an na ndaka to'on na taJuan. Ta njxaa na nqo tayó'o, ta njka'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¿Yu kúu yó'o? —káchí na xí'in ra.

²⁰ Ta taJuan on vása ní-yivi ra ka'an ra xí'in na, ta ndakuijn ra, káchí ra saá:

—On sivi yí'i kúu Cristo, taa ta ti'vi Ndios sakaku ñivi —káchí na xí'in na.

²¹ Ta tuku njndaka to'on na ra, káchí na saá:

—¿Ta yu kúu yó'o? ¿Án yó'o kúu taprofeta Elías?

Ta njka'an taJuan xí'in na:

—On sivi taElías kúu yí'i —káchí ra.

Ta njndaka to'on ka na ra, káchí na saá:

—¿Án yó'o kúu inka taprofeta ká'no ta ndáti ndi kixaa?

Ta ndakuijn taJuan, njka'an ra saá:

—On sivi yí'i kúu taprofeta ndáti ndó —káchí ra.

²² Ta saá njka'an ka na xí'in ra, káchí na saá:

—Va'a ka'an ún xí'in ndi yu kúu ún, chí xini ño'q ndikó ndi ta ndato'on ndi xí'in ñivi na ti'vi ndi vaxi ndi. Ta vitin ka'an ún xí'in ndi ndixa yu kúu ún.

²³ Ta nika'an taJuan xí'in na, káchí ra saá:

—Yí'j kúu taa taa nika'an taprofeta Isaías xa'a, chi kuyá xina'a taprofeta Isaías yó'o nntaa ra to'on Ndios ña káchí saá: Ñii kivi nno yoo yuku yichi koo ñii taa, ta ndee ní ka'an ndoso ra nno nivi, káchí ra saá: “Ndatán yoo ña ndasa ndaku nivi yichi, ta nakuina na yichi yó'o nno ña kixaa taká'no, ta ñii ki'va saá xini ñó'ó nakuina ndó ini ndó ña koo ti'va ndó naki'in ndó Taa taká'no nno yó'”, káchí to'on Ndios ña nntaa talsaias kuyá xina'a —káchí taJuan xí'in na.

²⁴ Ta sava na kixaa nno taJuan yó'o kúu na nafariseo, ²⁵ ta nafariseo yó'o nndaka to'on na taJuan, káchí na saá:

—Tá on sivi Cristo kúu ún, ta ni on sivi taElías kúu ún, ta ni on sivi inka taprofeta ká'no kúu ún, ta saá, ¿ndachun sákuchu ún nivi? —káchí na xí'in ra.

²⁶ Ta ndakuijn taJuan, nika'an ra xí'in na:

—Xí'in takui kuiti sákuchuj nivi. Ta ndixa xa yoo ñii taa taa taku ñoo Israel xí'in ndó vitin, ta on ta'an koni ndó ra. ²⁷ Tayó'o kúu taa taa vaxi sataj. Ta taa taa ká'no ní nnoj kúu ra, ta yí'j kúu taa taa nino ní ka nno ra. Yí'j kúu taa kisa chiño kuiti nno ra —káchí taJuan xí'in na.

²⁸ Saá ndo'o taJuan xí'in nivi yó'o yatin ñoo Betábara* ña nákaa yu'u yuta Jordán nno sákuchu taJuan nivi.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña nakutá'an taJuan xí'in tajesús

²⁹ Ta saá nitiivi inka kivi, ta taJuan nakoto ra vaxi tajesús, ta nika'an ra xí'in nivi, káchí ra saá:

—¡Koto ndó! Tayó'o kúu taa taa tivi Ndios kivi xa'a kuachi nivi. Ndatán yoo ndikachi lo'o tí sóko nivi nno Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na, saá yoo tayó'o. ³⁰ Tayó'o kúu taa taa ndatq'onj xí'in ndó xa'a. Nika'anj xí'in ndó ndí vaxi ñii taa sataj, ta taa taa ká'no nnoj kúu ra, chi kivi kakuji, xa taku ra. ³¹ Ta si'na on vasa ní-kundaa ini tá tayó'o kúu taa taa tivi Ndios sakuu ra mji yó. Ta yí'j sákuchuj nivi xí'in takui, chi saá kisa ndivi ña kóni Ndios xa'a ña kuchiño naño Israel nakoni na yu kúu tayó'o —káchí taJuan xí'in nivi.

³² Ta saá nika'an ka taJuan xa'a tajesús, káchí ra saá:

—Yí'j xini ndasaá kixi noo Nima Ndios nda ñoyivi nno, ta nno ña ndatán vaxi noo ñii tisaata, ta xikanoo ña nno ñindichi tajesús. ³³ Si'na on vasa ní-kundaa ini tá tayó'o kúu taa taa tivi Ndios sakuu ra

mji yó, ta mji Ndios taa tivi yí'j sákuchuj nivi, nika'an ra xí'inj, káchí ra saá: “Ñii kivi koto ún Nima ndasaá kixi noo ña nda ñoyivi nno, ta kanoo ña nno ñindichi ñii taa, ta tayó'o kúu taa taa sákuchuj nivi xí'in Nima”, káchí Ndia xí'inj. ³⁴ Ta vitin xa xini ñayó'o ndatán yoo ña nika'an Ndios xí'inj, ta saá ká'anj ñandaa xí'in ndó ndí tajesús yó'o kúu Sa'ya Ndios —káchí taJuan xí'in na.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ovi taa taa kixá'a xika xí'in tajesús

³⁵ Ta nitiivi inka kivi, ta tuku yoo taJuan xí'in ovi naxika xí'in ra. ³⁶ Ta xini taJuan nja'a tajesús ku'a'an ra, ta nika'an ra xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Koto ndó kaa, chi taa taa ku'a'an kaa, ndatán yoo ndikachi lo'o tí sóko nivi nno Ndios xa'a kuachi na, saá yoo ra —káchí taJuan.

³⁷ Tá xini so'o ovi taa yó'o ña ká'an taJuan, ta xandikon kixá'a na ndikon na ku'a'an na sata tajesús. ³⁸ Ta saá tajesús nandiko koo ra ta nndaka to'on ra na, káchí ra saá:

—¿Yukia ndúkú ndó?

Ta ndakuijn na, nndaka to'on na ra, káchí na saá:

—Tata Rabí, ¿mikia yoo ve'e nno kindoo ún vitin? —káchí na xí'in ra. (Ta to'on Rabí kóni kachi ña Maestro.)

³⁹ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Na'a ndó ko'on ndó xí'inj ta koni ndó mí yoo ña —káchí ra xí'in na.

Ta saá ku'a'an na xí'in ra nda ve'e nno kindoo ra. Tá nixa'a na ve'e yó'o, ta xa nntondaa kaa komj xikuaa kúu ña,† ta kindoo na ve'e yó'o xí'in ra nda inka kivi.

⁴⁰ Ñii tayó'o naní Andrés, ta kúu ra taa taa xa xini so'o ña nika'an taJuan, ta kixá'a ra ndikon ra sata tajesús. TaAndrés yó'o kómí ra ñii ñani ra, taa naní Simón Pedro. ⁴¹ Ta saá kama ní kee taAndrés yó'o ku'a'an ra nanduku ra ñani ra taSimón Pedro. Tá nixa'a ra ta naní ña'a ra, ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Xa nakutá'an ndi xí'in taa taa kundaa ini ndi kúu taMesías —káchí ra. (To'on Mesias kúu to'on hebreo ña kóni kachi Cristo to'on griego.)

⁴² Ta saá taAndrés xandikon ku'a'an ra, ta ku'a'an ñani ra xí'in ra, ta nixa'a na nno yoo tajesús. Ta tajesús xito káxin ra nno taa taa kúu ñani taAndrés yó'o, ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Yó'o kúu taSimón, sa'ya taJonás. Ta vitin kunaní ún Cefas —káchí ra. (Ta kivi

* 1:28 Inka kivi ñoo Betábara kúu Betania. † 1:39 Kaa komj xikuaa naní ña kaa uxu nno naño Roma, chi kaa nno nno naño Roma kúu kaa xa xitaa.

Cefas kúu tɔ'on arameo, ta kóni kachí ña Pedro tɔ'on griego, ta ɔvɪ kɪvɪ yó'o kóni kachí ña yuu.)

Tɔ'on yó'o ká'an ña tɔJesús kɔna ra tɔFelipe xí'in tɔNatanael ña kundikɔn na sɔtɔ ra

⁴³ Ta nɪtɪvɪ inkɔ kɪvɪ, ta xáni sɪnɪ tɔJesús kɔ'on ra ñoo estado Galilea. Ta kɛe ra kuɔ'an ra, ta nɪxaɔ ra ñoo yó'o, ta nɔnɪ'i ra tɔFelipe. Ta nɪkɔ'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Na'a, kundikɔn ún sɔtɔj —káchí tɔJesús xí'in tɔFelipe.

⁴⁴ Ñoo Betsaida estado Galilea kúu ñoo mɪj tɔFelipe yó'o. Ta saá tuku tɔSimón Pedro xí'in tɔAndrés kúu na ñaño yó'o. ⁴⁵ Ta saá tɔFelipe kɛe ra kuɔ'an ra nándukú ra tɔNatanael. Tá nɔnɪ'i ña'a ra, ta nɪkɔ'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Xa nákutá'an ndɪ xí'in ñii tɔa tɔ kúu tɔ ndátɪ yó chi kuɪyɔ xɪnɔ'a tɔMoisés xí'in inkɔ naprofeta nɪtaa na xɔ'a tɔyó'o. TɔJesús sɔ'ya tɔJosé kúu ra, ta kúu ra tɔño Nazaret —saá nɪkɔ'an tɔFelipe xí'in tɔNatanael.

⁴⁶ Ta ndɔkuijn tɔNatanael, káchí ra saá: —Ñoo Nazaret, ¿káchí ún? ¿Án ndixa kúchiño kee ñii tɔvɔ'a ñoo yó'o? —káchí tɔNatanael xí'in tɔFelipe.

Ta ndɔkuijn tɔFelipe, káchí ra saá: —Na'a kɔ'on ún xí'in, ta koto ún —káchí ra. Ta kɛe na kuɔ'an na.

⁴⁷ Ta saá tɔJesús xɪnɪ ra tɔNatanael vɔxi yatin ra nɔq yóo ra, ta nɪkɔ'an tɔJesús, káchí ra saá:

—Tɔyó'o kúu tɔIsrael ndino'o. Tɔa tɔ ndɔɔ ini kúu ra, ta ndɔ lo'o ɔn vása sándá'vɪ ra nɪvɪ —káchí ra.

⁴⁸ Ta ndɔkuijn tɔNatanael, káchí ra saá: —¿Ndasaá vɔ'a xɪnɪ ún yɪ'i, tata?

Ta ndɔkuijn tɔJesús, nɪkɔ'an ra xí'in ra: —On tɔ'an kɔ xaɔ tɔFelipe kana ra yó'o, ta xa xɪnɪ yó'o, yóo ún xɔ'a yiton tón higo —káchí ra.

⁴⁹ Ta ndɔkuijn tɔNatanael, káchí ra saá: —Tata Rabí, ndixa yó'o kúu Sɔ'ya Ndios, yó'o kúu tɔa tɔRey, tɔká'no nɔq nalsrael.

⁵⁰ Ta ndɔkuijn tɔJesús, káchí ra saá: —¿Án kuiti kándixa ún yɪ'i xɔ'a ña nɪkɔ'an j xí'in ún ndi xɪnɪ j yó'o kɪvɪ yóo ún xɔ'a yiton tón higo? Ta saá nɪ, vɔxi ñii kɪvɪ koni kɔ ún ñanán'no ní kɔ nɔq ñayó'o —káchí tɔJesús xí'in tɔNatanael.

⁵¹ Ta nɪkɔ'an tɔJesús xí'in ndi'i nɪvɪ na ndikɔn sɔtɔ ra, káchí ra saá:

—Ña ndixa ndɔɔ ká'an j xí'in ndó ndí ñii kɪvɪ ña vɔxi koni ndó ndasaá nɔnɔ ñoyívi nɪno, ta saá koni ndó kuɔ'a ní naángel Ndios na kuɔ'an ndaa ndɔ ñoyívi nɪno ta na vɔxi noo ndɔ ñoyívi yó'o, nɔq yóo yɪ'i,

tɔa tɔ kɪxi nɔq Ndios —káchí tɔJesús xí'in na.

2

Tɔ'on yó'o ká'an ña xɔ'a ñii viko tondɔ'a ñoo Caná

¹ Nɪtɔndɔɔ kɪvɪ únɪ, ta kɔna viko tondɔ'a ñoo Caná ña nákaɔ estado Galilea. Ta ñaMaría ña kúu si'í tɔJesús xa yóo ña nɔq koo viko yó'o. ² Ta nɪvɪ na ká'an viko yó'o xa kɔna na tɔJesús xí'in naxika xí'in ra ña koo na viko yó'o. Ta saá kɛe na kuɔ'an na, ta nɪxaɔ na nɔq yóo viko tondɔ'a. ³ Tá yóo na viko yó'o, ta saá ndɪ'i ndutɔ vino tá xí'i nɪvɪ, ta ndɔ lo'o kɔ rá ɔn kɔɔ. Ta saá ñaMaría si'í tɔJesús nɪkɔ'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Ndɪ'i ndɔɔ ndutɔ vino, ta ɔn kɔɔ kɔ rá ko'o nɪvɪ na kɪxaɔ —káchí ña xí'in tɔJesús.

⁴ Ta ndɔkuijn tɔJesús, káchí ra saá xí'in si'í ra:

—¿Ndɔɔchun ndátɔ'on ún tondɪni yó'o xí'in j, nana?, chi ɔn tɔ'an tɔndɔɔ hora ña chɪtónɪ Ndios ña kasa ndivɪ j chiño ná'no —káchí tɔJesús xí'in si'í ra.

⁵ Ta saá nɪkɔ'an ña xí'in nɪvɪ na kisa chiño nɔq na ká'an viko yó'o, káchí ña saá xí'in na:

—Ndi'i ña ka'nda chiño sɔ'ya j nɔq ndó, vɔ'a kasa ndivɪ ndó ña —káchí si'í tɔJesús xí'in na kisa chiño viko yó'o.

⁶ Yatin nɔq yóo tɔJesús yɪta ñɔ kɪsi yuu ná'no, chi najudío xɪnɪ ñó'o na takuii tá ñó'o ini kɪsi yó'o ña kasa ndivɪ na ndɔyɪ na, ña káchí ndasaá xɪnɪ ñó'o nda'a na xɔ'a ña koo na nɪvɪ na ndii nɔq Ndios. Ta ñii ñii kɪsi yuu yó'o kúndeé ña ko'on kɔmɪ sɪkɔ litro án ndɔ ñii ciento litro takuii ini ña.

⁷ Ta nɪkɔ'an tɔJesús xí'in nɪvɪ na kisa chiño nɔq na ká'an viko, káchí ra saá xí'in na:

—Sakutú ndɔɔ ndó takuii ini ndi'i kɪsi yó'o —káchí ra xí'in na.

Ta kɪxá'a na sákutú ndɔɔ na takuii ini ndi'i kɪsi yó'o. ⁸ Ta nɪkɔ'an tuku tɔJesús xí'in na, káchí ra saá:

—Vitin tava ndó lo'o rá ta taxi ndó rá nda'a tɔ ndiso chiño xí'in viko yó'o —káchí tɔJesús.

Ta saá kɛ'é nɪvɪ na kisa chiño yó'o. ⁹ Tá tɔ ndiso chiño xí'in viko xɪto ndoso ra ndutɔ yó'o, ta ɔn sɪvɪ kɔ takuii kúu rá, chi ndɪyú rá vino. Ta tɔyó'o ɔn vása ní-xɪnɪ ra míchɪ kɪxi távino yó'o, ta ndasaá kuiti na kisa chiño nɔq ra xɪnɪ na míchɪ kɛe rá. Ta saá tɔ ndiso chiño xí'in viko kɔna ra tɔa tɔ tondɔ'a, ¹⁰ ta nɪkɔ'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Inkɔ nɪvɪ si'na táxi na vino tá vɔ'a ní kɔ ko'o nɪvɪ na kɪxaɔ viko. Ta saá, xa kuɔ'a ní vino vɔ'a yó'o xí'i na, ta saá tɔa tɔ sákana viko táxi na vino tá nɪnɔ ní kóni

ko'o n̄vi na k̄jxaq̄ viko. Ta yó'ó, n̄j-ke'é ún saá, chí ch̄jkaq̄ va'a ún vino tá va'a ní, t̄anda vitin t̄ava ún rá ta t̄axi ún rá ko'o yó —káchí ra xí'in ta t̄onda'á yó'o.

¹¹ Ta seña yó'o kúu ñanqó ke'é t̄ajesús, ta ñoo Caná ña nákaq̄ estado Galilea kúu nqó ke'é ra ña. Xí'in ñava'a yó'o t̄ajesús saná'a ra ndeé ká'no ña livi ní kómí ra. Ta naxíka xí'in t̄ajesús k̄andixa na ra.

¹² Ta ndi'i n̄jya'a ñayó'o, ta kee t̄ajesús ku'a'an ra. Ta sí'i ra, xí'in ñani ra, xí'in naxíka xí'in ra, ku'a'an na xí'in ra, ta n̄jxaq̄ na ñoo Capernaum, ta x̄indqo na ñoo yó'o lo'o kuiti k̄jvi.

Tq'on yó'o ká'an ña x̄a'q̄ t̄ajesús t̄ava ra na síkó ke'e ye'é ve'e ñq'o ká'no

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Ta xa va'xi yatin k̄jvi kana viko Pascua najudío* ñoo Jerusalén, ta t̄ajesús kee ra ku'a'an ra viko yó'o. ¹⁴ K̄jxaq̄ ra nqó yóo ke'e ye'é ve'e ñq'o ká'no ñoo Jerusalén, ta yó'o x̄ini ra n̄vi na síkó t̄is̄ind̄j̄k̄i, na síkó t̄indikachi, xí'in na síkó t̄is̄ata. Ta yóo ink̄a n̄vi na sama s̄j'ún.† ¹⁵ Tá t̄ajesús x̄ini ra nayó'o, ta k̄j'in ra ñii t̄uchu k̄anj̄, ta k̄isa va'a ra ñii kuártá xí'in t̄uchu yó'o. Ta xí'in kuártá yó'o k̄jxá'á ra táva ra ndi'i n̄vi na síkó yó'o, ta saá kama kee ndi'i na ku'a'an na xí'in t̄indikachi ta xí'in t̄is̄ind̄j̄k̄i síkó na. Ta t̄ajesús sand̄iva ra mesa n̄vi na sama s̄j'ún, ta n̄jx̄it̄a ní'nó ndi'i s̄j'ún na. ¹⁶ Ta x̄á'nda chiño ra nqó n̄vi na síkó t̄is̄ata, káchí ra saá xí'in na:

—¡Tiin ndó tava ndó t̄is̄ata yó'o! Qn vá'a sanduu ndó ve'e Yivá'j̄ ñii n̄yá'vi —káchí ra xí'in na síkó t̄is̄ata.

¹⁷ Ta saá naxíka xí'in ra ñaká'an na ña káchí tq'on Ndios ña n̄jtaa na x̄ina'á x̄a'q̄ ña ke'é t̄ajesús yó'o vitin, chí káchí ña saá: “Ñii n̄jx̄inqó s̄a'j̄ xí'in ña ká'ún in̄i j̄ x̄a'q̄ ña qn vá'a ké'é n̄vi xí'in ve'e Yivá'j̄ Ndios”, káchí tq'on Ndios.

¹⁸ Ta najudío na x̄ini ña ke'é ra saá n̄jndaq̄ tq'on na t̄ajesús, káchí na saá:

—¿Ndá milagro ke'é ún koni ndi ña saná'a ún kundaq̄ ini ndi ña ndixa kómí ún ndayí ke'é ún saá xí'in ve'e ñq'o yó'o? —káchí na xí'in ra.

¹⁹ Ta nd̄akuijn̄ t̄ajesús, n̄jka'an ra:

—Táná sandi'i ndó x̄a'q̄ ve'e ñq'o yó'o, ta saá t̄ixin ña un̄j̄ k̄jvi kasa va'a j̄ ña ta tuku nakundichi ña —káchí t̄ajesús xí'in na.

²⁰ Ta nd̄akuijn̄ tuku najudío, n̄jka'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Qv̄j̄ síkó ñ̄no k̄jya'x̄a k̄isa chiño n̄vi x̄a'q̄ ña k̄isa va'a na ve'e ñq'o ká'no yó'o.

Ta yó'ó, z̄án x̄áni s̄inj̄ ún ndi kúchiño ún kasa va'a ún ve'e ñq'o yó'o t̄ixin ña un̄j̄ kuiti k̄jvi?

²¹ Ta t̄ajesús qn s̄jvi x̄a'q̄ ve'e ñq'o ká'no ña nákaq̄ ñoo Jerusalén yó'o kúu ña ká'an ra, chí t̄ayó'o ká'an ra x̄a'q̄ yikí qoñu m̄ji ra.

²² Ta naxíka xí'in t̄ajesús qn vása kúndaq̄ ini na ñayó'o, t̄anda k̄jxaq̄ k̄jvi ña n̄jxi'j̄ t̄ajesús ta t̄ixin ña un̄j̄ k̄jvi n̄atak̄u ra, t̄anda saá ñaká'an na tq'on yó'o, ta k̄andixa na tq'on Ndios ña n̄jtaa na x̄ina'á, ta k̄andixa na tq'on ña n̄jka'an t̄ajesús x̄inj̄ sq'o na vitin.

Tq'on yó'o ká'an ña t̄ajesús x̄inj̄ va'a ra ini ndi'i n̄vi

²³ Ta yóo t̄ajesús ñoo Jerusalén nqó kána viko Pascua, ta ñii ñii k̄jvi kána viko Pascua yó'o, ke'é ra ku'a'q̄ ní milagro ña x̄ini n̄vi, ta ku'a'q̄ ní n̄vi yó'o k̄jxá'á na k̄andixa na ra. ²⁴ Ta t̄ajesús qn vása ndáa ini ra n̄vi yó'o chí x̄inj̄ ra ndasaá yóo ini ndi'i n̄vi. ²⁵ Ni qn vása ní-xinj̄ ñó'ó ra ink̄a n̄vi ña ndatq'on na xí'in ra, chí xa x̄inj̄ va'a ra ndasaá yóo ini ndi'i n̄vi.

3

Tq'on yó'o ká'an ña x̄a'q̄ t̄ajesús xí'in ñii t̄a'q̄ t̄a'q̄ n̄ani Nicodemo

¹ N̄jx̄jyo ñii t̄a'q̄ t̄a'q̄ n̄ani Nicodemo, t̄afariseo kúu ra, ta ñii taká'no nqó najudío kúu ra, ta t̄at̄an nachiño n̄ani Junta Suprema kúu ra. ² Ta ñii ñoo, ta xa ñoo ní kúu ña, kee t̄aNicodemo ku'a'an ra, ta n̄jxaq̄ ra nqó t̄ajesús, ta n̄jka'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Tata Rabí, x̄inj̄ ndi yó'ó kúu ñii t̄amaestro t̄a'q̄ t̄i'vi Ndios, chí nd̄a ñii n̄vi qn vása kúchiño ke'é na milagro ndat̄an yóo ña ké'é ún, tá qn kqó Ndios yóo xí'in na —saá káchí t̄aNicodemo xí'in t̄ajesús.

³ Ta nd̄akuijn̄ t̄ajesús, n̄jka'an ra:

—Ñandixa ká'an j̄ xí'in ún, nd̄a ñii n̄vi qn k̄jvi k̄j'vi na yich̄i nqó x̄á'nda chiño Ndios tá qn kaku tuku na ink̄a yich̄i —káchí t̄ajesús xí'in ra.

⁴ Ta saá t̄aNicodemo n̄jndaq̄ tq'on tuku ra t̄ajesús, n̄jka'an ra:

—¿Ndasaá kúchiño ke'é ñii t̄ax̄ikua'q̄ ña tuku kaku ra?, chí qn kúchiño ndikó tuku ra ndi'vi ra t̄ixin sí'i ra ta kaku ra ink̄a yich̄i —káchí ra.

⁵ Ta nd̄akuijn̄ t̄ajesús, n̄jka'an ra saá:

—Ñandixa ká'an j̄ xí'in ún, x̄inj̄ ñó'ó kaku n̄vi xí'in takuú' ta xí'in Nima Ndios. Tá qn ke'é na saá, ta qn kúchiño na k̄j'vi na yich̄i nqó x̄á'nda chiño Ndios. ⁶ Ndi'i n̄vi

* 2:13 Pascua najudío kána ña ux̄a k̄jvi x̄a'q̄ ña náka'an na ndasaá Ndios sa'kaku ra nax̄ij̄ síkuá na nqó ñaño Egipto k̄jya'x̄a x̄ina'á. † 2:14 Ndi'i kit̄j̄ yó'o kúu kit̄j̄ t̄i sq̄k̄o n̄vi nqó Ndios x̄a'q̄ ku'a'chi na. Ta sama na s̄j'ún chí ndasaá kuiti s̄j'ún najudío kúu ña x̄inj̄ ñó'ó na ña kúchiño sata na kit̄j̄ ta sq̄k̄o na rí ve'e ñq'o ká'no.

na káku t̄xin si'í kómí na koñu xí'in ním̄a n̄vi, chí n̄vi kúu na. Ta n̄vi na káku xí'in ndeē Ním̄a Ndios kúu n̄vi na ndixa táku Ním̄a Ndios ini. ⁷ Ta saá qn naka'nda ini ún xa'á to'on ña n̄ka'anj xí'in ún ndí xínj ñó'ó kaku tuku n̄vi ink̄a yichí. ⁸ Nda'tán yóo t̄chj saá yóo Ním̄a Ndios, chí t̄chj xika ña yó'o ta xika ña kaq, ta qn vása xínj yó míchí v̄axi ña, ni qn vása xínj yó míchí kuq'anj ña. Ndasaa kuiti xínj so'o yó mí ní'j ña. Nii k̄i'va saá yóo ña xí'in n̄vi na kaku xaá xí'in ndeē Ním̄a Ndios. Saá chí qn kúchiño koto yó ndasaá kisa chiño Ním̄a Ndios ini n̄vi yó'o —káchí t̄jesús xí'in t̄aNicodemo.

⁹ Ta t̄aNicodemo n̄ndaq̄a to'on ra t̄jesús, káchí ra saá:

—¿Ndasaa kuchiño koo ña ká'anj ún xa'á, tata?

¹⁰ Ta ndakuijn t̄jesús, n̄ka'anj ra xí'in ra:

—Yó'ó kúu t̄maestro t̄aká'no nqo ñaño Israel. ¿Ndaq̄hun qn vása kúndaq̄ ini ún ña ká'anj xí'in ún? ¹¹ Nandixa ká'anj xí'in ún ndí m̄ji ndj ká'anj ndj xa'á ña xínj ndj, ta ndákuijn ndj xa'á ña x̄ito ndj, ta ndó'ó qn x̄ijn ndó kandixa ndó to'on ká'anj ndj xí'in ndó. ¹² Ta vitin ndátq'on j xí'in ndó xa'á ña yóo ñoyivi yó'o, ta qn vása kándixa ndó yj'j. Ta saá yo'v̄j ní k̄a kandixa ndó yj'j táná ndatq'on j xí'in ndó xa'á ña yóo ñoyivi ñino nqo yóo Ndios.

¹³ Nda k̄ivj noó t̄and̄a k̄ivj vitin qn t̄'án ndaa nd̄a ñii n̄vi ñoyivi ñino ta noo tuku na nd̄a ñoyivi yó'o. Ta ndasaá kuiti yj'j kúu ñii laá t̄a t̄a k̄e ñoyivi ñino nqo yóo Ndios, ta nqo j k̄ixaaj j ñoyivi yó'o. ¹⁴ Kujya x̄ina'á k̄ivj n̄x̄ijo t̄Moisés yuku yichí, ta xí'in k̄aa ña naní bronce k̄isa va'a ra ñii koq, chí saá n̄ka'anj Ndios xí'in ra ke'é ra. Ta t̄Moisés k̄ani ndichi ra ñii yit̄on ta nqo yit̄on yó'o, k̄atakaq̄ ndaa ra koq yó'o. Ta ndi'i n̄vi na ndeé ndó'o, tá ndasaá kuiti x̄ito ndaa na koq k̄aa yó'o, ta ndv̄va'a ndi'i n̄vi na ke'é saá. Ta ñayó'o x̄ikuu ñii ña ch̄indú'u Ndios ña saná'a ra ndasaá kundo'o yj'j, t̄a t̄a k̄ixi nqo Ndios, chí ñii k̄ivj ña v̄axi n̄vi ñoyivi yó'o kani ndichi na ñii yit̄on síkón ta katakaq̄ ndaa na yj'j nqo yit̄on yó'o. ¹⁵ Saá kundo'o j xa'á ña ndi'i n̄vi na kandixa yj'j, ndixa kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá k̄ivj ña v̄axi, ta nd̄a ñii k̄ivj qn ndi'i xa'á na —káchí t̄jesús xí'in t̄aNicodemo.

Tq'on yó'o ká'anj ndí Ndios kí'vi ní ini ra x̄ini ra n̄vi

¹⁶ Ta n̄ka'anj k̄a t̄jesús xí'in t̄aNicodemo, káchí ra saá:

—Kí'vi ní ini Ndios x̄ini ra n̄vi ñoyivi yó'o, ñakán t̄'vi ra yj'j, ta kúu ñii laá Sa'ya ra nqo ra, ta k̄ixaaj j ñoyivi yó'o, ta ndi'i

n̄vi na ndino'o kandixa yj'j, qn ndi'i xa'á nayó'o, ta ndixa kutaku na xí'in Ndios ndi'i saá k̄ivj ña v̄axi. ¹⁷ Qn s̄ivj xa'á ña ko'qn n̄vi nqo xo'vj ní na kúu xa'á ña t̄'vi Ndios yj'j, t̄a t̄a kúu Sa'ya m̄ji ra, ña k̄ixaaj j ñoyivi yó'o. Ta Ndios t̄'vi ra yj'j xa'á ña kasa ndivi j chiño ña kuchiño sak̄a ra n̄vi ñoyivi yó'o nqo ndeē ña qn vá'a.

¹⁸ Saá chí ndi'i n̄vi na ndino'o kándixa yj'j, qn ko'qn na nqo xo'vj ní na. Ta ndi'i n̄vi na qn x̄ijn kandixa yj'j kúu n̄vi na ndiso kuq̄chi nqo Ndios, ta xínj ñó'ó ko'qn na nqo xo'vj ní na. Saá chí n̄-xiin na kandixa na yj'j, t̄a t̄a kúu ñii laá Sa'ya Ndios. ¹⁹ Ñayó'o kúu xa'á ña Ndios ká'anj ra ndí n̄vi ndiso na kuq̄chi nqo ra: vará xa k̄ixaaj j ñoyivi yó'o, ta yj'j kúu Ño'q ndino'o yé'e, ta kuq̄a ní n̄vi qn x̄ijn na koni na Ño'q yó'o. Nda v̄ika, kúsij ní k̄a ini na x̄ini na ñanaa ní, chí kútoo ní na ké'é na ña qn vá'a. ²⁰ Ta ndi'i n̄vi na ké'é ña qn vá'a, nayó'o s̄aá ini na x̄ini na Ño'q ndino'o yé'e, ta ní qn x̄ijn na kuyatin na nqo ña, chí yj'vi na koq̄o nat̄ivi ndi'i ña qn vá'a ke'é na. ²¹ Ta saá ní, n̄vi na ké'é ñava'a, nayó'o ndixa kúsij ini na kuyatin na nqo yóo Ño'q yé'e, chí saá nat̄ivi káxijn ndí ké'é na chiño va'a kuiti xí'in ndeē Ndios —káchí t̄jesús xí'in t̄aNicodemo.

Tq'on yó'o ká'anj ña xa'á ña ndakuijn t̄Juan xa'á t̄jesús

²² Ta ndi'i n̄ya'a ñayó'o, ta saá k̄e t̄jesús kuq̄anj ra. Ta naxika xí'in ra kuq̄anj na xí'in ra nd̄a ñoo estado Judea, ta sakán lo'o k̄ivj ndóo na ñoo yó'o, ta sákuchu na n̄vi. ²³ Ta ñii k̄i'va saá yóo t̄Juan sákuchu ra n̄vi ink̄a ñoo naní Enón ña nákaq̄ yatin ñoo Salim, chí yatin ñoo yó'o yóo kuq̄a ní takuii. Ta kuq̄a ní n̄vi k̄ixaaj na nqo ra, ta sákuchu ra na. ²⁴ Saá chí qn t̄'án k̄ixaaj k̄ivj tiin na t̄Juan ko'qn ra ve'e k̄aa.

²⁵ Ta ñii k̄ivj saá sava naxika xí'in t̄Juan k̄ixá'a na náa na xí'in ink̄a najudío chí qn vása yóo yu'ú na xa'á ndasaá xínj ñó'ó kuchu n̄vi án ndasaá xínj ñó'ó nda'a na xí'in takuii ña koo ndii na nqo Ndios. ²⁶ Ta saá k̄ixaaj nayó'o nqo t̄Juan ta n̄ka'anj na xí'in ra:

—Tata Rabí, ¿án náka'anj ún t̄a t̄a n̄x̄ijo xí'in ún ink̄a tá'vi yu'ú yuta Jordán, t̄a t̄a ndatq'on ún xa'á xí'in ndj? Ta vitin yóo ra ink̄a x̄iña sákuchu ra n̄vi, ta ndi'i n̄vi kuq̄anj na nqo yóo ra —káchí nayó'o xí'in t̄Juan.

²⁷ Ta ndakuijn t̄Juan n̄ka'anj ra, káchí ra saá xí'in na:

—Nda ñii n̄vi qn k̄ivj kasa ndivi na chiño va'a, tá qn s̄ivj Ndios kúu t̄a taxi ndayí xí'in ndeē nda'a na ña ke'é na saá. ²⁸ Xa x̄inj so'o ndó ña n̄ka'anj j xí'in ndó:

“On sivi yijí kúu Cristo, ɬa ɬa ɬi'vi Ndios sakaku nivi. Ta yijí ndasaá kuiti kúu j ɬa ɬa ɬi'vi Ndios vaxi si'na nɔɔ Cristo ña chindeej nivi koo ti'va na xa'a ña kixaa ra”, saá njka'anj xí'in ndó. ²⁹ Ta vitin ndatán yóo ñii ɬa ɬa xa yóo ti'va naki'in ra ñii ña'a ñá kuu ñásí'í ra, saá yóo Cristo. Ta yijí ndatán yóo ɬamigo ɬa ɬa tonda'a yó'o, saá yóo j, chi ɬamigo ra kúsi j ní ini ra ña xinj s'o' ra t'ɔ'on ña ká'an ɬa ɬa tondá'a yó'o. Ta ñii k'i'va saá chútú ñasi j ini j vitin, chi xa kixaa Cristo ta xinj s'o' j t'ɔ'on ra. ³⁰ Ta ñato'ó tayó'o xinj ñó'ó kua'no ka ña, ta yijí xinj ñó'ó nduu j ɬa njno j ka nɔɔ ra —káchi ɬajuan xí'in naxika xí'in ra.

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'a ɬa ɬa kixi nɔɔ Ndios

³¹ Ta njka'an ka ɬajuan, káchi ra saá:

—Taa ɬa kixi nɔɔ Ndios kúu ra ɬa ɬaká'no nɔɔ ndi'i ña yóo. Ta nivi na kaku ñoyívi yó'o kúu na nivi ñoyívi yó'o, ta ndasaá kuiti ká'an na xa'a ña yóo ñoyívi yó'o. Ta ɬa ɬa kixi ñoyívi njno nɔɔ yóo Ndios, kúu ra ɬa ɬaká'no nɔɔ ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi njno. ³² Tayó'o ndákuijn ra ká'an ra ña ndixa ndaa xí'in nivi xa'a ña xinj s'o' ra, ta xa'a ña xini ra, ta nivi on xjin na kandixa na t'ɔ'on ká'an ra. ³³ Ta saá ni, yóo sava nivi na kándixa ta náki'in va'a na t'ɔ'on ra, ta nivi yó'o ndákuijn na ndí Ndios kúu ɬandaa ndino'o. ³⁴ Ta ɬa ɬa ɬi'vi Ndios ká'an ra ndasaá kuiti t'ɔ'on Ndios, ta Ndios ndi'i saá kivi sákutú ra xí'in Níma ra ini tayó'o. ³⁵ Kí'vi ní ini Ndios xini ra Sa'ya ra, ta saá Ndios ɬaxi ra ndi'i ndee xí'in ndi'i ndayí nda'a ra, ta kúu ra ɬa ɬaká'no nɔɔ ndi'i ña yóo. ³⁶ Ndi'i nivi na kándixa Sa'ya Ndios kúu nivi na ndino'o táku nɔɔ Ndios ndi'i saá kivi. Ta ndi'i nivi na on xjin kandixa Sa'ya Ndios kúu nivi na on vása táku nɔɔ Ndios, ta kivi ña vaxi Ndios saxo'vj ní ra nivi yó'o —káchi ɬajuan.

4

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'a ñii ña'a ñáñoo estado Samaria

¹ Nafariseo xinj s'o' na ndí kua'a ní ka nivi ndikɔn sata ɬajesús vitin nɔɔ nivi na ndikɔn sata ɬajuan, ta ɬajesús sákuchu ra kua'a ní ka nivi nɔɔ ɬajuan káchi na, ká'an na. ² Ta on sivi mji ɬajesús kúu ɬa sákuchu nivi, chi naxíka xí'in ra kúu na sákuchu nivi. ³ Ta kivi xinj s'o' ɬajesús ña ká'an nivi saá xa'a ra, ta kee ra ñoo estado Judea ta kuaño'o ra ñii ñoo estado Galilea.

⁴ Ta saá nduxa xinj ñó'ó ya'a ra ma'ño estado Samaria. ⁵ Ta njxaa ra ñii ñoo naní Sicar, ña nákaa yatin nɔɔ yóo ño'o ña

njtaxi ɬajacob nda'a sa'ya ra ɬajosé kuiya xina'a ní. ⁶ Ta pozo ña kisa va'a ɬajacob kuiya xina'a yóo ka ña ñoo yó'o. Ta xa yatin tondaa ma'ño ndivi' kúu ña, ta kixaa ɬajesús nɔɔ yóo pozo yó'o, ta kúnaa ní ra, chi xíka ní kixi ra, ta saá xikoo ra nakindee lo'o ra.

⁷ Ta kixaa ñii ña'a ñáñoo Samaria ña tava ña takuii pozo yó'o, ta ɬajesús njka'an ra xí'in ña, káchi ra saá:

—Nana, ɬán taxi lo'o ún takuii ko'o j? —káchi ra xí'in ña.

⁸ Ta on koó naxíka xí'in ɬajesús, chi kua'an na ñii ñoo yatin ña sata na ña kuxu na xí'in ra. ⁹ Ta ndákuijn ñáña'a, njka'an ña saá xí'in ɬajesús:

—Yó'o kúu ɬajudío ta yijí kúu ñii ña'a ñáñoo Samaria. ɬNdqchun ndúkú ún nɔɔ yijí taxi j takuii ko'o ún? —káchi ña. (Saá chi najudío on vása náta'an va'a na xí'in ñáñoo Samaria.)

¹⁰ Ta saá ndákuijn ɬajesús, njka'an ra xí'in ña:

—Tá xinj ví ún ñava'a ña kóni Ndios taxi ra nda'a ún, ta tá xinj ví ún yu kúu yijí, ta saá ndúkú ún nɔɔ j takuii ko'o ún, ta yijí taxi j rá nda'a ún. Ta takuii tá taxi j nda'a ún kúu takuii tá kómí ndee ña taxi rá kutaku ndino'o nivi —káchi ɬajesús xí'in ña.

¹¹ Ta ndákuijn ñáña'a yó'o, njka'an ña, káchi ña saá:

—Tata, on vása ní'ún nda ñii ña kuchiño tava ún takuii, ta kóno ní ñó'o rá pozo yó'o. Ta saá, ɬmikíq vaxi takuii tá ká'an ún xa'a? ¹² ɬÁn ká'no ka ndee kómí ún nɔɔ ndee ña xikomí xijí síkuá yó ɬajacob?, chi ɬajacob sandakoo ra pozo yó'o xa'a ndi, na kúu sa'ya ñani síkuá ra, chi tayó'o xí'in sa'ya ra xí'i na takuii pozo yó'o kuiya xina'a, ta ñii k'i'va saá xí'i kití sana ndi'i na —káchi ña xí'in ɬajesús.

¹³ Ta ɬajesús ndákuijn ra njka'an ra xí'in ña:

—Ndi'i nivi na xí'i takuii pozo yó'o, ñii káni lo'o yá'a, ta tuku yichí na takuii. ¹⁴ Ta ndi'i nivi na ko'o takuii tá taxi j nda'a na, nayó'o nda ñii kivi on yichí ka na takuii. Saá chi takuii tá taxi j ko'o nivi nduu rá ñii pozo ká'no ní ini na, ta nda ñii kivi on ndoko takuii yó'o. Ta nivi na ko'o takuii tá taxi j on kivi na, chi takuii tá taxi j kómí rá ndee ña taxi rá kutaku ndino'o nivi ndi'i saá kivi ña vaxi —káchi ɬajesús xí'in ñáñoo Samaria.

¹⁵ Ta ndákuijn ña káchi ña saá:

—Tata, taxi ún nda'a j takuii tá ká'an ún xa'a ná ko'o j. Ta saá on yichí ka j takuii

* 4:5 ɬajacob yó'o kúu xijí síkuá najudío xí'in ñáñoo Samaria.

† 4:6 Kaa uxu ovi ndivi naní ña kaa jño nɔɔ ñáñoo Roma.

nda ñii kivi, ta ni on kuiko ka j takuii ndi'i saá kivi —kachi ña xi'in tajesús.

¹⁶ Ta tuku ndakuijn tajesús, njika'an ra xi'in ña:

—Ku'a'an ún kana ún yij ún, ña kixaa ra xi'in ún yó'o —kachi ra xi'in ña.

¹⁷ Ta ndakuijn ña, njika'an ña xi'in ra:

—On koó yij kómi j, tata —kachi ña.

Ta tajesús njika'an ra xi'in ña:

—Ñandixa kúu ña ká'an ún ndi on koó yij ún, nana, ¹⁸ chi xa o'on taa xikuu yij ún, ta taa ta yoo xi'in ún vitin on sivi yij ún kúu ra. Ñandixa kúu ña ká'an ún ndi on koó yij ún kómi ún, nana —kachi tajesús xi'in ña.

¹⁹ Ta ndakuijn tuku ña njika'an ña:

—Tata, vitin kundaqá ini ndi yó'o kúu ñii taprofeta. ²⁰ Ta vitin, tata, ¿yukia kachi ún?, chi yuku ká'no xito yó'oo kaq kúu xiiña noq ñivi sikuá ndi kisa ká'no na Ndios, ta ndó'o najudio kachi ndó xini ñó'o kasa ká'no yó'oo Ndios ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén —kachi ña xi'in tajesús.

²¹ Ta ndakuijn tajesús, njika'an ra xi'in ña, kachi ra saá:

—Kandixa ún ña ndato'on j xi'in ún vitin, nana. Xa yatin vaxi kivi ña on koni ñó'o ka ko'on ñivi yuku kaq, ni on koni ñó'o ka ko'on na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén xa'a ña kasa ká'no na Ndios.

²² Vitin ndó'o, ñivi naño Samaria, xi'in ñanaa ini ndó kisa ká'no ndó Ndios, chi on ta'an kundaqá ini ndó xa'a ra. Ta mji ndi najudio xini ndi yu kúu Ndios taa ta kisa ká'no ndi, chi Ndios chitóni ra ndi tixin naño judio kixi ñii taa ta sakaku ñivi.

²³ Xa yatin ní vaxi kivi, ta xa vitin kúu kivi ña ñivi na kúu na ndixa kasa ká'no Yivá j Ndios, nayó'o xini ñó'o kasa ká'no na ra xi'in ña ndino'o níma na, ta xi'in ña xini na to'on ndixa xa'a ra. Saá chi Yivá j nándukú ra ñivi ña kasa ká'no na ra saá.

²⁴ Ndios kúu Níma ndino'o, ta saá ñivi xini ñó'o ña koo Níma Ndios ini na ña kuchifio va'a kasa ká'no na ra, ta xi'in ña ndino'o ndaa ini na xini ñó'o kasa ká'no na ra.

²⁵ Ta ndakuijn ña, njika'an ña, kachi ña saá:

—Xini ndi ñii kivi kixaa ta Mesías, taa ta ti'vi Ndios sakaku ra mji yó. Ta tayo'o tuku sákanani na ra Cristo. Ta kivi kixaa tayo'o, ta saná'a ra mji yó ña nandaxin ra ndi' ña xini ñó'o kundaqá ini yó —kachi ña xi'in tajesús.

²⁶ Ta ndakuijn tajesús njika'an ra xi'in ña:

—Yi j, taa ta ká'an xi'in ún, kúu taa ta ká'an ún xa'a —kachi ra xi'in ña.

²⁷ Ta saá kixaa naxika xi'in tajesús, ta naka'nda ini na xini na ña ká'an ra xi'in ñii ña'a. Ta nda ñii nayó'o njika'an na

xi'in ra yu kúu ña ndaka to'on ra ña, an yu kúu ña ndato'on ra xi'in ña'ña'a yó'o. Tásin kuiti yita na. ²⁸ Ta saá ña'ña'a ñoo Samaria sandakoo ña kisi ña xini ñó'o ña xiko ña takuii noq yoo pozo yó'o, ta ndiko ña kuano'o ña ñoo ña. Tá naxaa ña, ta njika'an ña xi'in nanivi ñoo ña, kachi ña saá xi'in na:

²⁹ —Na'a ndó koto ndó ñii taa ta njika'an xi'in j xa'a ndi' ña ke'é j. ¿An on sivi Cristo kúu tayo'o? —kachi ña xi'in ñivi ñoo ña.

³⁰ Ta saá kee nayó'o ña kua'an na noq yoo tajesús. ³¹ Ta on ta'an ka kixaa ña'ña'a yó'o xi'in ñivi noq yoo tajesús, ta naxika xi'in tajesús xaku ndá'vi na noq ra, kachi na xi'in ra saá:

—Tata Rabí, na'a kuxu ún —kachi na.

³² Ta njika'an tajesús xi'in na:

—Yoo ñaxixi kómi yij, ta ndó'o on vása xini ndó yu kúu ña —kachi ra xi'in na.

³³ Ta naxika xi'in ra ká'an na xi'in tá'an na, kachi na saá:

—¿An xa kixi ñivi taxi na xixi ra? —kachi na.

³⁴ Ta ndakuijn tajesús, njika'an ra xi'in na, kachi ra saá:

—Naxixi ndino'o kúu ña kasa ndivi j ta saxino j ña kóni Ndios, taa ta ti'vi yij kixaa j. ³⁵ Yoo to'on ña ká'an saá: “Tá chí'i yó ndikin trigo, ta ndati yó ya'a komi yoo, ta saá nakaya yó yokó trigo ña naki'in yó ndikin ña”, kachi to'on ña xini yó. Ta saá ni, on vása xini ñó'o kundati ka yó, ta vitin ná kixá'a yó nakaya yó ña xa nixino. Saá chi vitin koto ndó kaq, ku'a'á ní ñivi vaxi. Ta ndatan yoo ku'a'á ní yokó trigo ña xa nixino, ta xa yoo ti'va ña nakaya yó ña, saá yoo ñivi na vaxi yó'o. ³⁶ Ta ndixa Ndios cha'vi ra ndó'o na kúu na nakaya ñivi yó'o ña kivi na yichi ra. Ta inka ñivi si'na chí'i na to'on Ndios ini nayó'o, ta saá na chí'i yó'o kusij ní ini na xi'in ndó xa'a ña kivi ñivi yichi Ndios ta kutaku na xi'in ra ndi' saá kivi ña vaxi. ³⁷ Yoo inka to'on kachi saá: “Yoo ñivi na chí'i, ta inka kúu ñivi na nakaya ña xa nixino”, kachi to'on ña xini yó. Ta ñandaqá kúu ña ká'an to'on yó'o, ³⁸ chí ndatan yoo ñivi na chí'i, saá yoo ñivi na si'na njika'an to'on Ndios xi'in naño Samaria yó'o. Ta ndó'o, ndatan yoo ñivi na kixá'a nakaya ña xa nixino noq chí'i inka ñivi, saá yoo ndó'o. Saá chí inka ñivi xa ndeé ní kisa chíño na xi'in nayó'o, ta ñakan kía xa yoo ti'va na vitin ña kivi na yichi Ndios. Ta ndó'o, on vása ní-kisa chíño ndó xi'in nayó'o, ta yij ti'vi ndó'o ña nakaya ndó ñivi yó'o ña kivi na yichi Ndios. Xini ñó'o kundaqá ini ndó ndi inka ñivi kúu na ndeé ní kisa chíño, ta ndó'o vitin naki'in ndó ya'vi xa'a chíño nayó'o —kachi tajesús xi'in naxika xi'in ra.

³⁹ Ku'a'a ní n̄vi na Samaria, na kúu na táku ñoo yó'o, kãndixa na taJesús chi chikaa s̄o'o na to'on ña ndat̄o'on ñáña'a ñoo m̄ji na xí'in na, káchí ñá saá: "Tayó'o ndat̄o'on káxín ra xí'in j̄ xa'a ndi'í ña ke'é j̄", káchí ñá xí'in n̄vi naño ñá. ⁴⁰ Ta saá kixaa naño Samaria yó'o n̄o taJesús, ta xaku ndá'ví na n̄o ra ña ná ndo'o ra xí'in na ñoo na, ta taJesús n̄ix̄iyo ra ovi k̄vi ñoo nayó'o. ⁴¹ Ta saá ku'a'a ní k̄a n̄vi kãndixa na taJesús chi chikaa s̄o'o na to'on ña n̄ka'an ra xí'in na. ⁴² Ta n̄ka'an na xí'in ña'a ñáño m̄ji na yó'o, káchí na saá:

—Si'na kãndixa ndi'í ra xa'a to'on ña ndat̄o'on ún xa'a ra. Ta vitin kãndixa va'a ndi'í ra chi x̄ini s̄o'o ndi'í to'on ña n̄ka'an m̄ji ra, ta kúndaq̄ ini ndi'í ndi'í ndixa tayó'o kúu Cristo, Ta ta Saaku n̄vi ñoyívi yó'o —káchí na xí'in ña.

*To'on yó'o ká'an ña xa'a
ña sanda'a taJesús sa'ya ñii tachiño ká'no*

⁴³ Tá n̄ya'a ovi k̄vi n̄ix̄iyo taJesús ñoo Samaria, ta saá k̄e ra kuano'o ra ñoo estado Galilea. ⁴⁴ Ta taJesús xa n̄ka'an ra ndi'í nda ñii taprofeta on vasa kisa to'o na ra ñoo m̄ji ra. ⁴⁵ Ta saá ni, k̄vi na xaa taJesús ñoo estado Galilea, ta nan̄vi ñoo yó'o va'a ní n̄ki'in na ra. Ku'a'a ní n̄vi na estado Galilea yó'o n̄ix̄iyo na ñoo Jerusalén k̄vi kana vik̄o Pascua, ta xa x̄ini na ndi'í ñava'a ke'é taJesús xí'in n̄vi ñoo Jerusalén yó'o.

⁴⁶ Ta saá taJesús k̄e tuku ra ku'a'an ra ñoo Caná ña nákaa estado Galilea, ta kixaa taJesús ñoo yó'o. Ta ñoo Caná yó'o kúu n̄o ke'é taJesús ña takui'í ndu'u rá vino. Ta yóo ñii t̄a ta k̄ixi ñoo Capernaum, ta kúu ra tachiño ká'no ta kisa chiño n̄o t̄arey, ta ndeé ní ndó'o sa'ya ra ta kãndú'u nda ñoo Capernaum. ⁴⁷ Tá x̄ini s̄o'o tachiño ká'no yó'o ndi'í kixaa tuku taJesús ñoo Caná, chi k̄e ra estado Judea, ta saá ku'a'an ra ta n̄xaa ra xaku ndá'ví ra n̄o taJesús ña ko'on tayó'o xí'in ra ña sanda'a ra t̄alo'o sa'ya ra, ta ndeé ní ndó'o, ta xa nda yóo ña k̄vi t̄alo'o yó'o. ⁴⁸ Ta ndakuijn taJesús n̄ka'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Ndó'o, on x̄in ndó kãndixa ndó ȳi'j̄. Tãda ke'é j̄ milagro koni ndó, án nda ke'é j̄ ñava'a ña naka'nda ini ndó koni ndó, tãda saá kixá'a ndó kãndixa ndó ȳi'j̄ —káchí taJesús.

⁴⁹ Ta ndakuijn tachiño ká'no ta kisa chiño n̄o t̄arey, káchí ra saá:

—Tata, kama ní ko'on ún xí'in j̄ ko'o k̄vi t̄alo'o sa'ya j̄ —káchí ra.

⁵⁰ Ta ndakuijn taJesús, n̄ka'an ra xí'in ra:

—Va'a, tata, kuano'o ún vitin, chi t̄alo'o sa'ya ún on k̄vi ra, kutaku k̄a ra —káchí taJesús xí'in t̄aká'no yó'o.

Ta tayó'o ndixa kãndixa ra to'on ña n̄ka'an taJesús xí'in ra, ta k̄e ra kuano'o ra. ⁵¹ Tá ku'a'an ra yich̄i n̄o kuano'o ra, ta nakutá'an ra xí'in sava na kisa chiño n̄o ra va'xi na. Ta nayó'o n̄ka'an na xí'in t̄aká'no n̄o na, káchí na saá:

—Tata, táku t̄alo'o sa'ya ún, xa ndu'va'a ra vitin —káchí na xí'in ra.

⁵² Ta n̄ndaq̄ to'on t̄aká'no n̄o na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Ama kixá'a saña ku'e'e xí'in t̄alo'o sa'ya j̄? —káchí ra.

Ta ndakuijn na, n̄ka'an na:

—Tá n̄tondaq̄ k̄a ñii xikuaa k̄vi koni kúu ña saña ku'e'e ka'n̄i xí'in ra —káchí na xí'in t̄aká'no n̄o na.

⁵³ Ta saá t̄aká'no yó'o naká'an ra ndi'í m̄ji hora yó'o kúu ña n̄ka'an taJesús xí'in ra ndi'í on k̄vi sa'ya ra. Ta saá tachiño ká'no yó'o xí'in ndi'í nave'e ra kãndixa na taJesús.

⁵⁴ Nayó'o kúu milagro ñaovi ke'é taJesús ñoo estado Galilea, ta ke'é ra ñava'a yó'o k̄vi ndikó ra kixaa ra, ña n̄xaa'an ra ñoo Judea.

5

*To'on yó'o ká'an ña xa'a taJesús
sanda'a ra*

ñii t̄a ta on k̄vi kaka

¹ Tá ndi'í ñayó'o, ta saá k̄e taJesús estado Galilea, ta ku'a'an ra ñoo Jerusalén n̄o koo ñii vik̄o ká'no ña sakana najudío.

² Ta ñoo Jerusalén yó'o nákaa ve'e ño'o ká'no, ta ve'e ño'o ká'no yó'o x̄ino nduu ña xí'in ñii na'ama ká'no, ta ñii ye'é ña kómi na'ama yó'o na'ni ña Yé'é Ndikachi. Ta yatin ye'é yó'o yóo ñii pozo ká'no, ta to'on hebreo na'ni pozo yó'o Betesda. Ta yu'u pozo yó'o x̄ino nduu ña xí'in o'on t̄a'va ña on vasa ndási xa'a. ³ Ta ndi'í saá k̄vi ku'a'a ní n̄vi na ndeé ndó'o ndóo na ini t̄a'va yó'o. Nayó'o kúu n̄vi nakuá'a xí'in n̄vi na yo'vi ní xika, xí'in n̄vi na on k̄vi kanda. Ta nayó'o yóo na ndáti na kixá'a kanda takui'í pozo, chi kóni na k̄vi na ini takui'í yó'o xa'a ña nduva'a na n̄o ku'e'e ndó'o na. ⁴ Saá chi nda ama ví yóo k̄vi ña ñii ñaangel ña k̄e n̄o Ndios nóo ña, ta kixaa ña sãkanda ña takui'í pozo yó'o. Ta saá ndi'í n̄vi na ndeé ndó'o nãkundeé na ña xa'a na n̄o yóo pozo, ta ñii n̄vi na si'na kúchiño noo nda yu'u takui'í ta kí'vi na ini takui'í pozo, ta xãndik̄on nduva'a n̄vi yó'o.

⁵ Ta ini ñii t̄a'va ña x̄ino nduu pozo yó'o, kãndú'u ñii t̄a ta ndeé ndó'o, chi on k̄vi kanda xa'a ra. Ta xa o'ko xa'on un̄i k̄vi

‡ 4:52 K̄a ñii xikuaa na'ni ña k̄a xa'a n̄o naño Roma.

yóo ña on vása kúchiño kaka ra. ⁶ Ta saá tájesús, ta xini ra tá kándú'u yó'o. Ta ndát'o'on na xí'in tájesús ndí xa na'á ní ndeé ndó'o tayó'o. Ta saá tájesús njindaqa t'o'on ra tá ndeé ndó'o yó'o, káchí ra saá xí'in ra:

—¿Án kóni ún nduvá'a ún nqo ku'e ndó'o ún?

⁷ Ta ndakuijn tá kándú'u, njika'an ra:

—Tata, on koó ndá ñii nivi chindeé yí'í ña kuchiño kí'vi'í ini takuí. Saá chi kivi kixaa ñángel sákanda ña takuí, ta yí'í ndúkú ndeé'í kí'vi'í ini takuí, ta on tá án ka xaa'í, ta inká nivi yachi ka kí'vi na ini takuí nqo'í —káchí ra xí'in tájesús.

⁸ Ta saá njika'an tájesús xí'in ra:

—Ta vitin nakundichi ún ta ná kuiso ún xito ún, ta xa va'a kaka xá'á ún —káchí tájesús xí'in ra.

⁹ Ta saá xandjkon nduva'a tayó'o, ta nakundichi ra, ta nakusokó ra xito ra, ta kixá'á ra ku'a'an xá'á ra. Ta ñii kivi yí'í ña nákindée najudío kúu kivi ña sánda'a tájesús tayó'o. ¹⁰ Tá naná'no nqo najudío nakutá'an na xí'in taja tá ndá'a yó'o, ta njika'an na xí'in ra káchí na saá:

—Vitin kúu kivi yí'í ña nákindée yó, ta njya'a ndoso ún ndayí xa'a kivi yí'í yó'o, chi ñisokó ún xito ún xika ún —káchí na xí'in ra.

¹¹ Ta ndakuijn taja tá nduva'a yó'o, njika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Taja tá sánda'a yí'í njika'an ra xí'in: "Ná kuiso ún xito ún ta va'a ko'on xá'á ún", káchí ra xí'in j —saá káchí ra xí'in na.

¹² Ta njindaqa t'o'on na ra:

—¿Yu kúu taja tá njika'an xí'in ún ndí ndani'ún xito ún ta va'a ko'on xá'á ún? —káchí na xí'in ra.

¹³ Ta taja tá nduva'a yó'o on vása xini ra yu kúu taja tá sánda'a ña'á, chi kama ní njya'a tájesús ma'ño nqo chútú nivi, ta ku'a'an ra inká xiiña. ¹⁴ Ta njya'a lo'o, ta saá tájesús nakutá'an ra xí'in taja tá nduva'a yó'o ini ve'e ño'o ká'no, ta njika'an ra xí'in ra:

—Koto ún, vitin xa nduva'a ún, ta saá on kí'vi ka ún kuachi, chi kotó kixaa inká ña ndeé ní ka kundo'o ún —káchí tájesús xí'in ra.

¹⁵ Ta saá taja tá nduva'a yó'o kee ra ku'a'an ra, ta njxaa ra ndát'o'on ra xí'in naná'no nqo najudío, káchí ra saá:

—Tájesús kúu taja tá sandúva'a yí'í —káchí ra xí'in na.

¹⁶ Ta saá naná'no nqo najudío kixá'á na sáa ní ini na, ta ndúkú na ndí'i nqo ña on va'a ña kúchiño ke'é na xí'in tájesús, tãnda tãnda na ña ka'ni na ra, kóni na. Saá chi kivi yí'í ña nákindée najudío kúu kivi ña tájesús sandúva'a ra tayó'o, ta káchí na ndí tájesús njya'a ndoso ra ndayí

chi kisa chiño ra kivi yí'í, káchí na. ¹⁷ Ta saá tájesús nakutá'an ra xí'in naná'no yó'o, ta njika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i saá kivi kisa chiño Yivá j Ndios, ñakan ndí'i saá kivi kisa chiño j —káchí ra.

¹⁸ Ta saá naná'no nqo najudío njaa qa na, ta ndeé ka ndúkú na ka'ni na tájesús, chi xáni sijn na ndí njí'vi ra ovi kuachi ndeé ní. Xáni sijn na ndí njya'a ndoso ra ndayí xa'a kivi yí'í, ta inká kuachi ra kúu ña ká'an ra ndí Ndios kúu Yivá ra, ña kóni káchí ñii kúu ra xí'in Ndios.

*T'o'on yó'o ká'an ña tájesús,
tja tá kúu Sq'ya Ndios, kómi ra ndayí*

¹⁹ Ta njika'an tájesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó ndí on koó ndá ñii chiño ke'é'í xí'in ndayí mji, chi Yivá j Ndios kúu taja tá táxi ndayí nda'aj ke'é'í ndí'i chiño, ta ndasa'a kuiti ke'é'í chiño ña xini j ke'é'í Yivá j. Ta ñii kí'va ndátan ke'é'í Yivá j, saá ke'é'í yí'í, taja tá kúu Sq'ya ra. ²⁰ Saá chi kí'vi ní ini Yivá j xini ra yí'í, taja tá kúu Sq'ya ra, ñakan sáná'a ra yí'í ke'é'í ndí'i nqo ñava'a, ndátan yóo ña ke'é'í mji ra. Ta ndixa saná'a ra yí'í ke'é'í ñava'a ná'no ka nqo ñayó'o, tãnda naka'nda ní ini ndó koni ndó ña ke'é'í. ²¹ Saá chi ndátan Yivá j Ndios sanataku ra nivi na njixí'í, saá yí'í, taja tá kúu Sq'ya ra, taxij ña kutaku ndino'o ndí'i nivi na kúu na kóni j ke'é'í saá xí'in. ²² Yivá j Ndios on vása kisa nani ra kuachi ndá ñii nivi, ta nda'a yí'í, taja tá kúu Sq'ya ra, taxij na ndayí ña kasa nani j ndí'i kuachi nivi, ²³ chi Ndios kóni ra ndí ndí'i nivi ná kasa t'o'o na Sa'ya ra, ndátan ñii kí'va kisa t'o'o na mji ra. Ta ndí'i nivi na on xijn kasa t'o'o yí'í, nayó'o on vása kisa t'o'o na Yivá j Ndios, taja tá tí'vi yí'í kixaa j.

²⁴ Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó ndí ndí'i nivi na chikaa so'o t'o'on ká'an j, ta kándixa na Yivá j Ndios, taja tá tí'vi yí'í, ta nayó'o kúu nivi na ndino'o táku, ta kutaku na ndí'i saá kivi ña vaxi. Saá chi nivi yó'o sandakoo va'a na ña ku'a'an na yichí nqo ndí'i xa'a na, ta vitin ku'a'an na yichí Ndios nqo táku ndino'o na ndí'i saá kivi. ²⁵ Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó ndí nivi na on tá'an kukomí Nímá Ndios, ndátan yóo na njixí'í, saá yóo nayó'o. Tãnda kivi vitin tãnda kivi vaxi nivi yó'o konj so'o na t'o'on ña ká'an yí'í, taja tá kúu Sq'ya Ndios. Ta ndí'i nivi na chikaa so'o t'o'on j, nduu na nivi na kutaku ndino'o. Ta vitin xa kixaa kivi ña kundivi ndí'i ñayó'o saá. ²⁶ Yivá j Ndios kúu taja tatakú ndino'o, ta ndí'i ndeé ña táxi kutaku nivi, káku ña ini Ndios. Ta ñii kí'va saá yí'í, taja tá kúu Sq'ya Ndios, kúu taja tatakú ndino'o, ta ndí'i ndeé ña táxi kutaku nivi, káku ña ini j, chi saá taxij Ndios ndayí nda'aj. ²⁷ Ta saá tuku taxij

Ndios ndayí nda'aḗ ña kasa naniḗ kuachi nivi, chi yí'j kúu ṭaa ṭa kixi noḡ ra. ²⁸ On naka'nda ini ndó ña xiniḡ so'o ndó ṭo'on ña xa nika'anḗ xí'in ndó vitin, chi vaḗi kivi nivi na nixi'j ta ninduxun na, nayó'o konḗ so'o na ṭo'onḗ, ²⁹ ta nataku na, ta ndakoo na, ta sandakoo na ñañá noḡ ninduxun na. Ta nivi na nixi'j ta nataku yó'o, tá xikuu na nivi na ke'é ñava'a, ta nayó'o kutaku na xí'in Ndios. Ta tá xikuu na nivi na ke'é ña on vá'a, ta nayó'o ko'on na noḡ xo'vi ní na —káchí taḗsús xí'in na.

To'on yó'o ká'an ña ndasaá kúndaa ini yó ndí taḗsús kómí ra ndayí Ndios

³⁰ Ta nika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá: —On sivi xí'in ndayí miiḗ kasa naniḗ kuachi nivi, ta xí'in ndayí ña taxi Ndios nda'aḗ kúu ña kasa naniḗ kuachi nivi. Nii k'va ndatán ká'an Ndios xí'inḗ, saá kasa naniḗ kuachi nivi. Ta xí'in ñandaḗ kasa naniḗ kuachi na, chi on sivi xí'in ña kóni miiḗ kúu ña kasa naniḗ kuachi nivi, ta kasa naniḗ xa'a kuachi na ndatán kóni Ndios, ṭaa ṭa ṭi'vi yí'j kixaaḗ. ³¹ Tá ndasaá kuiti miiḗ kuu ṭa ndakuijn xa'aḗ, ta saá on vása ndáya'ví ña ká'anḗ noḡ ñii taḗuez, vará ṭo'on ña ndaa kúu ña ká'anḗ. ³² Ta ndixa yóo inka ṭaa ṭa ndákuijn xa'aḗ, ta yí'j xiniḗ ndí taḗyo'o ká'an ra ñandaḗ xa'aḗ. ³³ Ta ndó'ó, xa ṭi'vi ndó na xika chiño noḡ ndó kua'an na noḡ taḗjan, ṭaa ṭa sákuchu nivi, ta nindaḗa ṭo'on na ra xa'aḗ. Ta taḗyo'o ndakuijn ra, nika'an ra ñandaḗ xa'aḗ. ³⁴ Ta yí'j, on vása xiniḗ ñó'óḗ nivi ña ndakuijn na xa'aḗ. Ta saá ni, ká'anḗ xí'in ndó xa'aḗ taḗjan, chi kóniḗ ña kandixa ndó ṭo'on ña ndaa nika'an ra xa'aḗ. Ta saá Ndios kuchiño sakaku ra ndó'ó. ³⁵ Ta ndatán yóo ño'o lo'o ña ndee ní yé'e, saá nixiyo taḗjan. Ta ñii káni lo'o kutoo ni ndó xiniḗ ndó ño'o ña yé'e yó'o, chi sáná'a ña ndó'ó yichḗ ña ndaa. ³⁶ Ta yóo inka ña ndákuijn xa'aḗ, ta ña ká'no ka ndáya'ví noḡ ṭo'on ña nika'an taḗjan kúu ñayó'o. Saá chi chiño ña sakuiso Ndios yí'j ña kasa ndiviḗ, chiño yó'o kúu ña ndákuijn xa'aḗ, chi chiño ña kisa ndiviḗ sáná'a káxin ña noḡ ndó'ó ndí Yiváḗ Ndios kúu ṭaa ṭa ṭi'vi yí'j kasa ndiviḗ ña kóni ra. ³⁷ Ta mii Ndios ṭaa ṭa ṭi'vi yí'j kúu inka ṭa ndákuijn xa'aḗ. Ta ndó'ó, on ṭa'an konḗ so'o ndó ṭo'on ra, ta ni on vása xiniḗ ndó ndasaá káa ra, ³⁸ ta ni on vása nákaa ṭo'on ra nímaḗ ndó. Saá chi on xjin ndó kandixa ndó yí'j, ṭaa ṭa ṭi'vi Ndios. ³⁹ Ndi'i saá kiviḗ ndee ní sakuá'a ndó ta ká'vi ndó ṭo'on Ndios ña nita na xina'a, chi xáni sinḗ ndó ndí ṭo'on yó'o chindee ña ndó'ó ña kutaku ndó xí'in Ndios ndi'i saá kiviḗ ña vaḗi. Ta mii ṭo'on Ndios yó'o kúu

ñá ndákuijn xa'aḗ, ⁴⁰ ta ndó'ó, on xjin ndó kixi ndó noḡḗ xa'aḗ ña taxiḗ kutaku ndino'o ndó xí'in Ndios.

⁴¹ 'On vása ndúkúḗ ña kasa ká'no nivi yí'j. ⁴² Ta xiniḗ va'aḗ ndasaá yóo ini ndó'ó, ta xiniḗ va'aḗ on vása k'vi ini ndó xiniḗ ndó Ndios. ⁴³ Yí'j kixaaḗ xí'in ndayí Yiváḗ Ndios, ta ndó'ó on xjin ndó naki'in va'a ndó yí'j. Tána kixaaḗ inka ṭaa xí'in ndasaá kuiti ndayí mii ra, ta ndó'ó naki'in va'a ndó ṭayó'o. ⁴⁴ Tá on xjin ndó ke'é ndó ña kóni Ndios, ta saá on kuchiño kandixa ndó yí'j. Saá chi ndi'i mii ndó ndixa sándi'i ndó ini ndó ña ndukú ndó ndasaá va'a kuchiño kasa ká'no ndó xí'in tá'an mii ndó. Ta nda lo'o on vása sándi'i ndó ini ndó ña ndukú ndó ke'é ndó ña xiniḗ ñó'ó xa'aḗ ña kasa ká'no Ndios ndino'o mii ndó. ⁴⁵ Ta yí'j, on taxiḗ kuachi xa'aḗ ndó noḡ Ndios. Saá chi mii taḗxii sikuá ndó taMoisés kúu ṭaa ṭa taxi kuachi xa'aḗ ndó noḡ Ndios. Ta ndó'ó ndaa ini ndó taMoisés ndakuijn ra ka'an ra ñava'a xa'aḗ ndó noḡ Ndios, ta taMoisés ndixa on vása ndakuijn ra saá xa'aḗ ndó. ⁴⁶ Saá chi kuyja xina'a taMoisés nita ra ṭo'on Ndios xa'aḗ, ta on vása kándixa ndó ṭo'on yó'o. Tá ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó ṭo'on ña nita taMoisés, níkuu, ta saá kuchiño kandixa ndó yí'j. ⁴⁷ Tá on vása kuchiño ndó kandixa ndó ṭo'on ña nita taMoisés, ta saá, ¿ndasaá kuchiño kandixa ndó ṭo'on ña ká'anḗ xí'in ndó vitin? —káchí taḗsús xí'in na.

6

To'on yó'o ká'an ña taḗsús taxi ra ña xixi ku'a ní nivi

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ Ta ndi'i nija'a ñayó'o, ta saá taḗsús ndaa ra tón barco xí'in naxika xí'in ra, ta kua'an na xí'in ra inka tá'vi yu'u mni naní Galilea. Yoo inka kiviḗ mni yó'o, naní ña Tiberias. ² Kua'a ní nivi ndikon na kua'an na saṭa taḗsús chi xa xini na milagro va'a ke'é ra ña sanda'a ra nivi na ndee ndó'o. ³ Ta nixaḗ tón barco yu'u takuiḗ mni, ta noḡ taḗsús xí'in naxika xí'in ra. Ta saá naki'in ra kua'an ndaa ra ñii xiki, ta naxika xí'in ra kua'an na saṭa ra. Ta saá nixaḗ ra noḡ xiki, ta xikoo ra ta ñii saá xikundoo naxika xí'in ra. ⁴ Ta kiviḗ yó'o kúu kivi ña yatin kana viko Pascua najudio. ⁵ Ta taḗsús ndani'i ra noḡ ra, ta xini ra kua'a ní nivi vaḗi, ta nindaḗa ṭo'on ra ñii taḗxika xí'in ra, ṭa naní Felipe, káchí ra saá xí'in ra:

—Tata Felipe, ¿mikiḗ sata yó sṭa va'a kuxu nivi yó'o? —káchí taḗsús xí'in ra.

* 6:4 Pascua najudio kána ña uxa kivi xa'aḗ ña náka'an na ndasaá Ndios sakaku ra naxii sikuá na noḡ ñaño Egipto kuyja xina'a.

⁶ Ta xa xíni va'a taJesús yukía ke'é ra xa'á ña kuxu nivi, ta saá ni, nindaqá to'on ra taFelipe chi kóni ra koto ndoso ra tayó'o.

⁷ Ta ndakuijn taFelipe, nika'an ra:

—Tána ko'on yó xí'in ovi ciento sj'un denario,[†] ta on kunani sj'un yó'o ña sata yó vará ndá lo'o ní ña kuxu ñii ñii nivi, chi ví'i ní nivi kúu nayó'o —káchí taFelipe xí'in taJesús.

⁸ Ta saá taAndrés, ta kúu ñii taxíka xí'in taJesús, ta ñani taSimón Pedro kúu ra, ta nika'an ra xí'in taJesús, káchí ra saá:

⁹ —Ñii talo'o yó'o ní'i ra o'on sítá va'a ña kuvá'a xí'in cebada, ta ní'i ra ovi tiaká válí. Ta lo'o ní kúu ña, ta on kunani ña kuxu ndi'i nivi —káchí taAndrés xí'in taJesús.

¹⁰ Ta nika'an taJesús xí'in natáa naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ka'an ndó xí'in nivi ná kundqo na —káchí ra.

Saá chi yóo kuá'a ní yita sii nqo va'a kundqo nivi yó'o. Ta saá ndi'i nivi xikundqo na, ta yatin o'on mil kúu nina taa, xí'in kuá'a ní ka ña'a xí'in naválí.

¹¹ Ta saá k'i'in taJesús o'on sítá va'a yó'o, ta nika'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá yó Ndios, táxa'vi ún xa'á sítá va'a yó'o —káchí ra.

Ta saá taxí ra ña nda'a naxíka xí'in ra, ña nata'vi na ña kuxu ndi'i nivi. Ta ñii káchí saá ke'é taJesús xí'in ovi tiaká válí, ta ñani ri xixi ndi'i nivi. Ta ndi'i nivi yó'o xixi na ndá nixaa ini na. ¹² Tá ndi'i xixi nayó'o, ta nika'an taJesús xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Nakaya ndó ndi'i ña kindqo ndoso yó'o, ña on kuítá ndá lo'o ña xí'in mji'í —káchí ra xí'in na.

¹³ Ta saá nakaya ndi'i na ña kindqo ndoso nqo ña xixi na, ña xikuu o'on sítá va'a válí. Ta xí'in ñayó'o saktutú na uxu ovi chikiva sítá va'a. ¹⁴ Tá xini nivi milagro yó'o ña ke'é taJesús, ta saá kixá'a na ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Ndixa tayó'o kúu mji taprofeta ká'no ta ndáti yó kixaa ñoyivi yó'o —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

¹⁵ Ta kúndaqá ini taJesús ña xáni sjni nivi yó'o ña kasa nduxá na xí'in ra nduu ra rey nqo na, ta saá kama kee mató'on ra kuá'an ra, ta kuá'an ndaa ra ñii xixi.

Tq'on yó'o ká'an ña xa'á kuá'a taJesús

xíka xa'a ra nqo takuii mjni

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Tá xa kuá'an kuñoó kúu ña, ta naxíka xí'in taJesús naki'in na kuá'an na yu'u takuii mjni, ¹⁷ ta ndaa na ini tón barco, ta kuá'an na ñoo Capernaum. Ta xa naa

kúu ña, ta taJesús on ta'an ndikó ra kixaa ra nqo na. ¹⁸ Ta saá kuá'an na xí'in tón barco nqo takuii mjni, ta kixá'a ndee ní káni tachj ta sákanda ní ña takuii yó'o. ¹⁹ Ta nayó'o, xí'in ndi'i ndee na sita na takuii xí'in yitqon ña chinda'a tón barco kuá'an nó, ta xa kuá'an na ñii o'on án ñii jñq kilómetro nqo takuii, ta saá nakoto na vaxi xa'a taJesús nqo takuii mjni yó'o, ta kixá'a na yí'vi ní na. Ta xa yatin vaxi ra nqo tón barco ñó'o na, ²⁰ ta nika'an taJesús xí'in na:

—On kuyj'vi ndó, chi yij va kúu j —káchí ra xí'in na.

²¹ Ta saá kúsiij ní ini na, ta naki'in na taJesús ndaa ra tón barco xí'in na, ta kama ní nixaa na nqo kuá'an na.

Tq'on yó'o ká'an ña xa'á kuá'a ní nivi nándukú na taJesús

²² Ta njiivi inka kivi, ta inka tá'vi yu'u mjni yó'o, xa ndóo nivi ndáti na kixaa taJesús, chi xini na ñii laá barco nixiyo yu'u takuii yó'o, ta saá kúndaqá ini na ndi taJesús on vása ní-ndaa ra ini tón barco yó'o, ta ndasaá kuiti naxíka xí'in ra ndaa na ini tón barco yó'o, ta xa kuá'an na xí'in nó. ²³ Ta saá xjto na sava barco tón kxi ñoo Tiberias kixaa nó yu'u takuii mjni yó'o. Ta ndi'i tón barco yó'o kixaa nó mji xiiña yatin nqo xixi na sítá va'a ña taxi taJesús nda'a na, kivi si'na nika'an ra taxi ra ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios. ²⁴ Ta saá kúndaqá ini na on koq taJesús ní-kixaa, ni on koq naxíka xí'in ra yóo ka na yó'o, ta saá nanjivi yó'o ndaa na ini tón barco tón kxi ñoo Tiberias, ta kuá'an na ñoo Capernaum nándukú na taJesús.

Tq'on yó'o ká'an ndi taJesús kúu ra sítá va'a ndino'o ña táxi kutaku nivi

²⁵ Ta saá nanjivi yó'o nixaa na inka tá'vi yu'u takuii mjni yatin ñoo Capernaum, ta nanjivi na taJesús. Ta saá nindaqá to'on na ra, káchí na xí'in ra:

—Tata Rabí, ¿ama kixaa ún yó'o? —káchí na.

²⁶ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in na:

—Ta ndixa ká'an j xí'in ndó on sjivi xa'a ña xini ndó milagro ña ke'é j nqo ndó kúu ña nándukú ndó yij. Ta xa'a ña taxij sítá va'a xixi ndó andá nixaa ini ndó kúu ña nándukú ndó yij. ²⁷ Qn vá'a tá ndasaá kuiti sandi'i ndó ini ndó ña ndúkú ndó ña kuxu ndó, chi ñayó'o ña yaxhi ní tá'yj kúu ña. Ta va'a ka chikaq ndó ndee ña ndúkú ndó inka nqo ñaxixi ña on vása tá'yj. Ta yij, taa ta kxi nqo Ndios, taxij ña kuxu ndó sítá va'a ña kómi ndee ña taxi kutaku

[†] 6:7 Ñii denario kúu sj'un ña kúu ya'vi ñii taa ta kja chiño ñii kivi.

[‡] 6:19 Q'on án jñq kilómetro kúu oqo o'on án oqo uxu estadio, ña kúu k'va xjcho'on ñañoqo griego.

ndino'o ndó, ta ndá ñii kǐvǐ ǒn ndi'i xǎ'á ndó. Saá chi Yivá j Ndios xa tǎxi ra ndayǐ ra nda'á j ña ke'é j saá —káchǐ tǎJesús xǐ'in na.

²⁸ Ta saá ñindaqǎ tǒ'on na ra, káchǐ na xǐ'in ra:

—ǎYukǐá xǐnǐ ñó'ó ke'é ndǐ ña kivi kasa ndivi ndǐ chiño ña kóni Ndios? —káchǐ na xǐ'in tǎJesús.

²⁹ Ta tǎJesús ndǎkuijn ra, ñǐka'an ra saá: —Ñayó'ó kúu ña kóni Ndios ke'é ndó ña kasa ndivi ndó chiño ña kóni ra: xǐnǐ ñó'ó kandixa ndó yǐ'ǐ, tǎa tǎ tǐ'vǐ ra —káchǐ tǎJesús xǐ'in na.

³⁰ Ta saá ñindaqǎ tǒ'on tuku na ra: —ǎNdá milagro kúu ña ke'é ún nǒ nǒ ndǐ ña koni ndǐ, ta saá kandixa ndǐ ndǐ yó'ó kúu ún tǎa tǎ tǐ'vǐ Ndios? Ta vitin, ǎyu kúu ña ke'é ún? ³¹ Chi naxǐj sǐkuá yó xǐxi na sǐtǎ vǎ'a ña ñanǐ maná kǐvǐ ñixǐyo na yuku yǐchǐ. Ta xǎ'á ñayó'ó káchǐ tǒ'on Ndios ña ñǐtaa na xǐna'á: “Tǎxi ra sǐtǎ vǎ'a ña kǐxi ñoyǐvǐ ñjno, xǐxi na”, káchǐ tǒ'on Ndios —káchǐ na xǐ'in tǎJesús.

³² Ta ndǎkuijn tǎJesús ñǐka'an ra xǐ'in na:

—Ña ndixa ndǎqǎ ká'an j xǐ'in ndó, ǒn sǐvǐ tǎMoisés xǐkuu tǎ tǎxi sǐtǎ vǎ'a ña kǐxi ñoyǐvǐ ñjno xǐxi na, ta Yivá j Ndios kúu tǎ tǎxi ña xǐxi naxǐj sǐkuá yó. Ta vitin Ndios tǎxi ra nda'á ndó sǐtǎ vǎ'a ndino'o ña kǐxi ñoyǐvǐ ñjno. ³³ Ta sǐtǎ vǎ'a ndino'o ña tǎxi Ndios kúu tǎa tǎ kǐxi nǒ Ndios ta nǒo ra ta kǐxaa ra ndǎ ñoyǐvǐ yó'ó, ta tǎyó'ó ndixa taxi ra kutakǎ ndino'o ñjvi —káchǐ tǎJesús xǐ'in na.

³⁴ Ta ndǎkuijn na, ñǐka'an na xǐ'in ra:

—Tata, ndǐ'i saá kǐvǐ taxi ún sǐtǎ vǎ'a yó'ó nda'á ndǐ ña kuxu ndǐ ña —káchǐ na xǐ'in tǎJesús.

³⁵ Ta ndǎkuijn tǎJesús ñǐka'an ra xǐ'in na:

—Yǐ'ǐ kúu sǐtǎ vǎ'a ndino'o, ta tǎxi j ña kutakǎ ndino'o ñjvi. Ta ñjvi na ndǐkǒn yǐ'ǐ ndǎ ñii kǐvǐ ǒn kǐvǐ kǎ na sǒko, ta ñjvi na kándixa yǐ'ǐ ndǎ ñii kǐvǐ ǒn yǐchǐ kǎ na takui. ³⁶ Xa ndǎtǒ'on j xǐ'in ndó tǒ'on yó'ó, ta tuku ká'an j xǐ'in ndó vitin ndǐ ndó'ó, vará xǐto ndó yǐ'ǐ xǐ'in nduchǎ nǒ ndó, ta ǒn xǐin ndó kandixa ndó yǐ'ǐ. ³⁷ Ta ñjvi na chǐtónǐ Yivá j Ndios kundǐkǒn na sǎtǎ j, ndǐ'i nayó'ó kǐxaa na nǒo j. Ta naki'in vǎ'a j ndǐ'i na kǐxaa nǒo j, ta ndǎ ñii kǐvǐ ǒn vása taxǐn j ndǎ ñii nayó'ó ña kuxǐká na nǒo j. ³⁸ Chi yǐ'ǐ kǐj nǒo Yivá j Ndios ta kǐxaa j ñoyǐvǐ yó'ó xǎ'á ña kasa ndivi j ña kóni Yivá j, tǎa tǎ tǐ'vǐ yǐ'ǐ vǎxi j. Ta ǒn sǐvǐ xǎ'á ña kóni mǐj j kúu ña kǐxaa j ñoyǐvǐ yó'ó. ³⁹ Ta Yivá j, tǎa tǎ tǐ'vǐ yǐ'ǐ vǎxi j, kóni ra ña ǒn sandañó'ó j ndǎ ñii ñjvi na tǎxi ra nda'á j. Ta saá tá kǐxaa kǐvǐ sondǐ'ǐ ñoyǐvǐ yó'ó, ta sanatakǎ j ndǐ'i ñjvi yó'ó.

⁴⁰ Yivá j Ndios kóni ra ndǐ ñjvi na xǐni yǐ'ǐ ta kándixa na yǐ'ǐ, ta ndǐ'i nayó'ó kutakǎ ndino'o na xǐ'in ra ndǐ'i saá kǐvǐ ña vǎxi, ta kǐvǐ sondǐ'ǐ, yǐ'ǐ sanatakǎ j ndǐ'i ñjvi yó'ó —káchǐ tǎJesús xǐ'in na.

⁴¹ Ta saá kǐxǎ'á najudǐo ká'an ǒn vǎ'a na xǎ'á tǎJesús, chi ñǐka'an ra, káchǐ ra saá: “Yǐ'ǐ kúu sǐtǎ vǎ'a ndino'o ña kǐxi nǒo Ndios”, káchǐ ra. ⁴² Ta kǐxǎ'á na ká'an na xǐ'in tá'an na, káchǐ na saá:

—ǎAn ǒn sǐvǐ tǎyó'ó kúu tǎJesús sǎ'ya tǎJosé?, chi xǐnǐ vǎ'a yó yivá ra, xǐ'in sǐ'ǐ ra. Ta saá, ǎndǎchun ká'an ra kǐj ra ñoyǐvǐ ñjno nǒo yóo Ndios? —káchǐ na, ká'an na xǐ'in tá'an na.

⁴³ Ta saá ñǐka'an tǎJesús xǐ'in na:

—ǒn kǎ'an kuáchǐ kǎ ndó tǒ'on ǒn vǎ'a xǎ'á j xǐ'in tá'an ndó. ⁴⁴ Saá chi tá Yivá j Ndios, tǎa tǎ tǐ'vǐ yǐ'ǐ vǎxi j, ǒn vása chǐkaǎ ra ini ñjvi ña kǐxaa na nǒo j ña kundǐkǒn na yǐ'ǐ, ta ndǎ ñii ñjvi ǒn kuchiño ke'é na saá. Ta tá kǐxaa kǐvǐ sondǐ'ǐ, ta ndixa yǐ'ǐ sanatakǎ j ndǐ'i ñjvi yó'ó, na kúu na ndǐkǒn yǐ'ǐ. ⁴⁵ Tǒ'on Ndios ña ñǐtaa naprofeta kuyǎ xǐna'á káchǐ ña saá: “Mǐj Ndios saná'a ra ndǐ'i ñjvi”, káchǐ tǒ'on yó'ó. Ta ndǐ'i ñjvi na chǐkaǎ sǒ'o tǒ'on ña saná'a Yivá j Ndios ta sakuá'á na ña, nayó'ó kǐxaa na nǒo j.

⁴⁶ 'Ndixa ndǎ ñii ñjvi ǒn tǎ'an koni na Ndios xǐ'in nduchǎ nǒo na, ta ndasaá kuiti yǐ'ǐ, tǎa tǎ kǐxi nǒo ra kúu tǎa tǎ xa xǐni ña'á. ⁴⁷ Ña ndixa ndǎqǎ ká'an j xǐ'in ndó: Ndi'i ñjvi na kándixa yǐ'ǐ kúu ñjvi na tákǎ ndino'o ndǐ'i saá kǐvǐ. ⁴⁸ Yǐ'ǐ kúu sǐtǎ vǎ'a ndino'o, ta kómǐj ndeǎ ña taxi j ña kutakǎ ndino'o ñjvi. ⁴⁹ Vará naxǐj sǐkuá yó xǐna'á xǐxi na sǐtǎ vǎ'a ña ñanǐ maná kǐvǐ ñixǐyo na yuku yǐchǐ, ta saá ni, ñixǐ'ǐ ndǐ'i nayó'ó. ⁵⁰ Ta yǐ'ǐ kúu sǐtǎ vǎ'a ña kǐxi nǒo Ndios. Táná kuxu ñjvi sǐtǎ vǎ'a yó'ó, ta saá ǒn kǐvǐ kǎ na, ta kutakǎ ndino'o na ndǐ'i saá kǐvǐ ña vǎxi. ⁵¹ Yǐ'ǐ kúu sǐtǎ vǎ'a ña tákǎ, ña kǐxi nǒo Ndios, ta nǒo ña kǐxaa ña ñoyǐvǐ yó'ó. Táná kuxu ñjvi sǐtǎ vǎ'a yó'ó, ta ndixa ǒn ndǐ'i xǎ'á na, ta ñjvi yó'ó kutakǎ na ndǐ'i saá kǐvǐ. Sǐtǎ vǎ'a ña ká'an j xǎ'á yó'ó kúu kǒñu j ña sǒkǒj xǎ'á ndǐ'i ñjvi ñoyǐvǐ yó'ó ña kuchiño kutakǎ na ndǐ'i saá kǐvǐ —káchǐ tǎJesús xǐ'in na.

⁵² Tá najudǐo na ndóo yó'ó xǐnǐ sǒ'o na tǒ'on yó'ó, ta saá kǐxǎ'á na náa na xǐ'in tá'an na, chi ǒn vása kúndǎqǎ ini na tǒ'on ñǐka'an tǎJesús. Ta ñǐka'an na, káchǐ na saá:

—ǎNdasaá ke'é tǎyó'ó ña taxi ra kǒñu ra kuxu yó? —káchǐ na.

⁵³ Ta ndǎkuijn tǎJesús, ñǐka'an ra xǐ'in na:

—Ña ndixa ndǎqǎ kúu tǒ'on yó'ó: ñjvi na ǒn kuxu kǒñu j ni ǒn ko'o na ñǐj j, nayó'ó ndixa ǒn kutakǎ ndino'o na. ⁵⁴ Ta ndǐ'i

njivi na xixi koñu j ta xí'i na nji j, nayó'o kúu njivi na ndixa táku ndino'o, ta kivi sondí'í, yí'í sanatakuj nayó'o. ⁵⁵ Saá chi koñu j kúu ñava'a ndino'o xixi njivi, ta nji j kúu ñava'a ndino'o xí'i njivi. ⁵⁶ Ndi'i njivi na xixi koñu j ta xí'i na nji j kúu njivi na ñii yóo xí'in j, ta yí'í ñii yóo j xí'in nayó'o. ⁵⁷ Ndios taa tatakú ndino'o, tí'ví ra yí'í, ta yí'í táku ndino'o j chi táku Ndios. Ta ñii k'í'va saá ndi'i njivi na kuxu koñu j, nayó'o kutaku ndino'o na chi táku j. ⁵⁸ Yí'í kúu sítá va'a ndino'o ña kee ñoyívi njino nqo yóo Ndios. On vása ñii kúu sítá va'a yó'o xí'in sítá va'a ña ñani maná ña xixi naxij síkuá yó xina'á. Saá chi, vará xixi na sítá va'a maná yó'o, ta saá ni, nixi'í ndi'i na. Ta ndi'i njivi na kuxu sítá va'a ndino'o ña kúu koñu j, ta njivi yó'o kutaku ndino'o na ndi'i saá kivi ña vaxi —káchí taJesús xí'in na.

⁵⁹ TaJesús njika'an ra to'on yó'o kivi yóo ra sáná'a ra njivi ve'e ño'o sinagoga ñoo Capernaum.

To'on njika'an taJesús kómí ña ndee taxi ña kutaku ndino'o njivi

⁶⁰ Tá xinj so'o na ndi'i to'on ña njika'an taJesús yó'o, ta ku'a ní njivi na ndikon sata ra, kixá'á na ká'an tá'an na, káchí na saá:

—To'on yó'o yo'vi ní ña. ¿Yu kúu njivi kuchiño kandixa na to'on yó'o? —káchí na xí'in tá'an na.

⁶¹ Ta kúndaq ini taJesús ña ká'an on vá'a na xa'a to'on ndato'on ra, ta njika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—¿Án to'on ña ndato'on j xí'in ndó sándi'í ña ini ndó? ⁶² Ta saá, ¿ndasaá ka ví naka'nda ní ini ndó táná koto ndó yí'í, taa tá kixi nqo Ndios, kivi ndikó j ndaa j ñoyívi njino nqo si'na nixjyo j? ⁶³ Nii laá Nima Ndios kómí ña ndee ña taxi ña kutaku ndino'o njivi, ta ndee ña kómí yí'í koñu njivi on vása kúndeé ña taxi ña kutaku ndino'o ndá ñii njivi. To'on ña njika'an j xí'in ndó kúu to'on Nima Ndios ta kómí ña ndee ña taxi ña kutaku ndino'o ndó. ⁶⁴ Ta saá ni, sava ndó'o on vása kándixa ndó to'on ña ká'an j xí'in ndó —káchí taJesús xí'in na.

Chi ndá kivi noó xa kúndaq ini taJesús yu kuu njivi na on kandixa ña'á, ta kúndaq ini ra yu kuu taa tá ko'on síko kuí'ná ña'á nda'a njivi na sáa ini xí'ni ña'á. ⁶⁵ Ta saá njika'an ka ra xí'in na:

—Ñakan kíq xa ndato'on j xí'in ndó ndi ndá ñii njivi on kuchiño na kixaa mji na nqo j ña kundikon na yí'í, tá on vása chíkaq Ndios ini na ke'é na saá —káchí taJesús xí'in na.

⁶⁶ Tãnda kivi saá ku'a ní njivi na xindikon sata taJesús, sandakoo na ra, ta

on vása ka ku'a'an na sata ra. ⁶⁷ Ta saá taJesús ndaqa to'on ra na uxu ovi xika xí'in ra, ta njika'an ra saá xí'in na:

—Ta ndó'o, ¿yukia káchí ini ndó? ¿Án kóni ndó sandakoo ndó yí'í ndatán njivi yó'o sandakoo na yí'í? —káchí na xí'in na.

⁶⁸ Ta ndakuin taSimón Pedro njika'an ra:

—Tata, ¿yu kúu ka ví inka taa tá kuchiño ndi kundikon ndi?, chi ñii laá yó'o kúu taa tá ká'an to'on ña kómí ndee ña taxi kutaku ndino'o njivi. ⁶⁹ Xa kándixa va'a ndi yó'o, ta xini ndi yó'o kúu Cristo, taa tá tí'ví Ndios sakaku njivi ñoyívi yó'o ta kúu ún Sa'ya Ndios tatakú —káchí taPedro xí'in taJesús.

⁷⁰ Ta taJesús ndakuin ra njika'an ra, káchí ra saá:

—¿Án on ndixa mji yí'í kúu taa tá naxaxin mji uxu ovi ndó'o ña kundikon ndó yí'í?, ta ini ñii ndó'o nákaa ñanima ndiva'a —káchí taJesús xí'in na.

⁷¹ Káchí ra saá xa'a taJudas sa'ya taSimón Iscariote, chi taJudas yó'o kúu ñii tãtã'an na uxu ovi síka xí'in taJesús, ta vaxi kivi taJudas yó'o xiko kuí'ná ra taJesús nda'a na sáa ini xini ña'á.

7

To'on yó'o ká'an ña nañani taJesús on ta'an kandixa na ra

¹ Ta saá taJesús xika ra ku'a ní ñoo ña ñó'o estado Galilea, chi on xjin ra kaka ka ra ñoo ña ñó'o estado Judea, chi naná'no nqo najudio ndúkú na ka'ni na ra. ² Ta saá xa yatin tondaq kivi ña sákana najudio viko ká'no, ña ñani viko ve'e tia'va. ³ Ta nañani taJesús kixaa na nqo ra, ta njika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¿Án on vá'a sandakoo ún ñoo válí yó'o ta ko'on ún ñoo ná'no ña ñó'o estado Judea?, chi ñoo kán ku'a ní ka njivi na ndikon sata ún kuchiño koto na milagro ke'é ún. ⁴ Tá ndixa ke'é ún chiño ná'no, ta, ¿ndaqun on vása saná'a ún ña nqo ndi'í njivi ña kuchiño na koni na ña ke'é ún? Chi ndá ñii taa on tondaq ra kuu ra taká'no, tá tayó'o kisa chiño se'é ra —káchí nañani taJesús xí'in ra.

⁵ Nañani ra njika'an na saá xí'in ra chi on ta'an kandixa na ra. ⁶ Ta ndakuin taJesús, njika'an ra xí'in na:

—On ko'on j viko vitin chi on ta'an tondaq kivi ña chitoní Ndios. Ta mji ndó, ndá ndá ka kivi kúu ña va'a ko'on ndó, ⁷ chi nanívi ñoyívi yó'o on kivi kusaa ini na koni na ndó'o. Ta yí'í, sáa ní ini njivi yó'o xini na yí'í, chi ká'an káxin j xí'in na xa'a ña on vá'a ke'é na. ⁸ Ta va'a ku'a'an ndó viko vitin, ta yí'í, on ko'on j xí'in ndó, chi

* 7:2 Viko yó'o kána ña uxu kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios chindee ra naxij síkuá na kivi xitaku na nqo ño'o yichi kujya xina'á.

on ta'án kixaa kivi ña chitóni Ndios ko'on j
—káchí tajesús xí'in nañani ra.

⁹ Ta saá ñindqo ra ñoo estado Galilea.

*Tq'on yó'o ká'an ña xa'q ña ndatq'on
tajesús xí'in ñivi na ndóo viko ve'e tiq'va*

¹⁰ Ta nañani tajesús kee na ku'a'an na viko ña kána ñoo Jerusalén. Ta saá ñiya'a lo'o kivi, ta kee tajesús ku'a'an se'é ra viko yó'o, ña on vása koni ñivi ku'a'an ra. ¹¹ Ta najudio na ndóo viko yó'o nándukú na tajesús, ta ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Mikía yóo tajesús? —káchí na.

¹² Ta ku'a'a ní ñivi ká'an na ndatq'on na xí'in tá'an na xa'q tajesús. Sava na ká'an xa'q ra va'a ní taa kúu ra, ta inka na ká'an xa'q ra on vása va'a taa kúu ra, chí ta sándá'ví kuiti ñivi kúu ra, káchí na. ¹³ Ta ndí'i ñivi na ká'an yó'o, ndasaá kuiti xí'in tá'an mji na ká'an na, chí on xjin na ña koni so'o naná'no ñoo najudio xa'q ña ndatq'on na. Saá chí yí'ví na ñoo naná'no yó'o.

¹⁴ Ta tóndaa kivi ña kúu mji ma'ño viko yó'o, ta tajesús ñixaa ra ve'e ño'o ká'no, ta kixá'a ra sáná'a ra ñivi na ndóo yó'o. ¹⁵ Tá najudio xjin so'o na ña ká'an tajesús sáná'a ra, ta ñaka'nda ini na xa'q ña xjin so'o na, ta ñika'an na, káchí na saá:

—¿Ndachun va'a ní xini tayó'o?, ta on vása ní-ka'vi ra ku'a'a ní kujya ve'e ñoo ká'vi na —káchí na.

¹⁶ Ta saá ñika'an tajesús xí'in na:

—On sivi tq'on mji kúu ña sáná'a j, ta sáná'a j tq'on Ndios, taa tá t'ví yí'j. ¹⁷ Ta ndí'i ñivi na chikaan ini ña kasa ndivi na ña kóni Ndios, ñivi yó'o kúu na kúchiño kundaa va'a ini ndí'án ndixa xí'in ndayí Ndios sáná'a j ñivi, án kuiti xí'in ndayí mji sáná'a j na. ¹⁸ Ta taa tá ká'an xí'in ndayí mji, tayó'o ká'an ra ña kasa ká'no xí'in mji ra ñoo ñivi. Ta taa tá ndúkú ña kanóo síkón ñatq'ó inka taa tá t'ví ña'á, ta taa tá ndúkú ñayó'o kúu tá ká'an ña ndixa ndaa, ta on koó ñavatá ini tayó'o.

¹⁹ ¿Án on sivi ñandaa kúu ña taMoisés taxi ra ndayí Ndios nda'a naxij síkuá yó? Ta nda ñii ndó'o on vása kándixa ndó ndayí yó'o. Ta vitin, ñndachun kóni ndó ka'ni ndó yí'j?

²⁰ Ta ndakuijn na, ñika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Yó'o, ñndixa nákaa nima ndiva'a ini ún, ta sáka ní ña sijn ún! ¿Yu kúu ñivi kóni ka'ni yó'ó? —káchí na xí'in ra.

²¹ Ta ndakuijn tajesús:

—Ñii milagro ke'éj ñoo ndó, ta ndí'i ndó'o naka'nda ní ini ndó, chí ke'éj ñava'a yó'o kivi yí'j. ²² Ta mji ndó, kivi yí'j ña

nákindée ndó, ta saá ní, kisa chíño ndó. Saá chí tá ñii talo'o sa'ya ndó ñixino ra ñoo kivi mji kivi yí'j, ta nduxa kasa ndivi ndó costumbre ña ñani circuncisión,[†] chí saá kisa ndivi ndó ña xa'nda chíño ña kasa ndivi ñivi ña ñani circuncisión yó'o, chí on ta'án ka kixaa kivi ka ku taMoisés, ta naxij síkuá yó ta Abraham, ta Isaac, xí'in taJacob xa kisa ndivi na ñayó'o.) ²³ Ta xa'q ña on xjin ndó ya'a ndoso ndó ñoo ndayí taMoisés, ta nduxa kasa ndivi ndó chíño lo'o ña ñani circuncisión, vará mji kivi yí'j kúu ña. Ta saá, ñndachun sáa ini ndó xini ndó yí'j xa'q ña kisa ndivi j chíño va'a, chí sánda'a j ñii tá ndeé ndó'o, vará kivi yí'j xikuu ña? ²⁴ Tá ndasaá kuiti xito ndó ña ké'é ñivi, ta on vása kúchiño kasa nani ndó xa'q ña ké'é na. Saá chí xini ñó'o kundaa ini ndó yu kúu ña ndixa ndaa, ta saá kúchiño kasa nani ndó xa'q ñivi án ndixa ndiso na kuachi —káchí tajesús xí'in na.

*Tq'on yó'o ká'an ña ndí on vása kúndaa
ini ñivi*

án ndixa tajesús kúu Cristo

²⁵ Ta saá sava ñivi na táku ñoo Jerusalén ká'an tá'an na, káchí na saá:

—¿Án on sivi tayó'o kúu taa tá kóni nachiño ná'no ka'ni na? ²⁶ Ta vitin yó'o yóo ra, ká'an ndoso ra ñoo yó, ta nda ñii naná'no on vása ká'an na xí'in ra. ¿Án xani sijn nachiño ná'no yó'o ndí tayó'o kúu Cristo, taa tá t'ví Ndios sakaku mji yó? ²⁷ Ta tayó'o on kivi kuu ra Cristo, chí xani sijn yó ndí nda ñii ñivi on koni na míchi kixi Cristo. Ta tajesús yó'o, xini yó nda ñoo kixi ra —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

²⁸ Ta yóo tajesús sáná'a ra ñivi ve'e ño'o ká'no, ta saá ndeé ka ndani'i ra tachj ra, ta ñika'an ra:

—¿Án ndixa xini ndó yí'j? ¿Án ndixa xini ndó mikía kixi j? On sivi xí'in ndayí mji kúu ña kixaa j ñoyívi yó'o, ta yí'j kixaa j xí'in ndayí Ndios, taa tá t'ví yí'j, ta tayó'o kúu taa tãndaa ndino'o. Ta ndó'o, on vása xini ndó ra. ²⁹ Ta yí'j, xini va'a j ra chí kixi j ñoo ra, ta tayó'o t'ví ra yí'j kixaa j ñoyívi yó'o —káchí tajesús, ká'an ra.

³⁰ Tá xini so'o na ña ñika'an ra, ta kixá'a na ndúkú ndeé na tiin na ra, ta nda ñii ñivi ñj-kúchiño na tondaa na tiin na ra, chí on ta'án tondaa kivi ña chitóni Ndios. ³¹ Ta ku'a'a ní ñivi kãndixa na ra, ta ká'an na, káchí na saá:

—Ndixa tayó'o kúu Cristo, chí on kivi kixaa inka taa tá kúchiño ke'é milagro ná'no ka ñoo ña ké'é tayó'o —káchí na, ká'an na.

[†] 7:22 Costumbre najudio ña ñani "circuncisión" kúu ña xa'nda na lo'o ñii sijn ñatqee talo'o. Ké'é na saá xa'q ña taxi na na nda'a Ndios.

Tq'on yó'o ká'an ña nafariseo t'í'vi na napolicia ña tiin na tajesús

³² Ta nafariseo xinj so'o na ña ndatq'on nivi xa'á tajesús. Ta saá nafariseo yó'o xí'in naná'no noq nasutq' t'í'vi na napolicia na ndáa ve'e ño'o ká'no ña ko'q'on na tiin na tajesús. ³³ Ta ñika'an tajesús xí'in nivi:

—Ñii kánj lo'o koo kaj xí'in ndó, ta saá ko'q'onj ndikó'j noq yóo tqa t'í'vi yí'j kixaa. ³⁴ Ta saá nandukú ndó yí'j, ta on kuchiño ndó naní'i ndó yí'j, ta ni on kuchiño ndó ko'q'on ndó noq kooj —káchí ra xí'in na.

³⁵ Ta saá naná'no noq najudío ká'an tá'an na, káchí na saá:

—¿Mikiá ko'q'on tayó'o? ¿Ndachun ká'an ra ko'q'on ra noq on kivi naní'i yó ra? ¿Án ko'q'on ra ñoo xiká ña kúu ñoo griego noq táku ku'á ní najudío? ¿Án ko'q'on ra ñoo kán ña saná'a ra nagriego? ³⁶ Chi on vása kúndaq ini yó yukia káchí tq'on ká'an ra, chi ñika'an ra ndí nandukú yó ra ta on vása naní'i yó ra, ta ni on kuchiño yó xaa yó noq ko'q'on ra koo ra —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

Tq'on yó'o ká'an ña xa'á noq kaku ku'á ní yuta xí'in takuii tá táku

³⁷ Ta ñitondaq kivi sondí'í viko yó'o, ta mji ñayó'o kúu kivi ká'no ní ka. Ta saá ñakundichi tajesús, ta xí'in ndi'i nde' ra ñika'an ra, káchí na saá:

—Ndi'i nivi na yíchi ní takuii, va'a kixi na noqj, ta taxij takuii ko'o na. ³⁸ Ta nivi na kandixa yí'j, ta ini nayó'o kaku takuii tá táku, ta ñandika takuii yó'o ku'á'an rá, ta nduu rá ku'á ní yuta ná'no, chi saá káchí tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á —káchí tajesús xí'in na.

³⁹ Ku'á ní yuta ná'no xí'in takuii tá táku yó'o ká'an ña xa'á Nima Ndios ña naki'in nivi na kandixa tajesús. Ta kivi ñika'an ra ñayó'o, ta on tá'an ka naki'in nivi Nima Ndios saá, chi on tá'an tondaq kivi ña ndikó tajesús ñoyivi ñino noq yóo ñalivi ká'no xí'in Ndios.

Tq'on yó'o ká'an xa'á ña náta'vi tá'an nivi xa'á tajesús

⁴⁰ Tá xinj so'o na ña ká'an tajesús, ta sava nivi ñika'an na, káchí na saá:

—Ñandaq kía tayó'o kúu taprofeta ká'no tá ndátí ndj kixaa —káchí na.

⁴¹ Ta inká na ká'an, káchí na saá:

—Tayó'o kúu Cristo, tqa t'í'vi Ndios sakaku ra mji yó —káchí na.

Ta sava na ká'an:

—On kivi kuu tayó'o Cristo chi Cristo on kivi kuu ra tá kixi ñoo estado Galilea. ⁴² Tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ña Cristo kuu ra ñii sa'ya ñani síkuá tayeri

David, ta kaku ra ñoo Belén ña nákaq estado Judea noq xitaku tayeri David, káchí tq'on Ndios —káchí na, ká'an na.

⁴³ Ta saá kixá'á na náta'vi tá'an na xa'á tajesús, chi on vása kuchiño ñii koo yu'ú na xa'á ra. ⁴⁴ Sava na kóni na tiin na ra ña ko'q'on ra ve'e kaq, ta nda ñii na ñi-kuchiño ña tondaq na tiin na ra.

Tq'on yó'o ká'an ña ndi napolicia naka'nda ini na

ña xinj so'o na tq'on tajesús

⁴⁵ Ta saá napolicia ndikó na kixaa na noq ndóo nafariseo xí'in inká naná'no noq nasutq'. Ta nayó'o ñindaqá tq'on na napolicia yó'o:

—¿Ndachun ñi-tiin ndó tajesús kixi ra yó'o xí'in ndó? —káchí na.

⁴⁶ Ta ndakuijn napolicia ñika'an na:

—Nda ñii yichi on tá'an konj so'o ndj ñii tqa ká'an ra tq'on ndatán ká'an tayó'o —káchí na.

⁴⁷ Ta ndakuijn nafariseo, ñika'an na, káchí na saá:

—¿Án xa sandá'vi ra ndó'ó? ⁴⁸ Chi nda ñii naná'no ñoo yó'o, ta nda ñii mji ndj nafariseo on vása kándixa ndj ra. ⁴⁹ Ta nivi na chikaq so'o ña ká'an ra, nayó'o kúu na on vása xinj va'a ndayí Ndios ña ñitaa táMoisés, ta nivi na ñitavi chi'ña kúu nayó'o —káchí nafariseo xí'in napolicia.

⁵⁰ Ta ñii tafariseo tá yóo xí'in nayó'o kúu táNicodemo, ta tayó'o kúu tqa tá yachi ka ñixa'an ra ñii ñoo noq tajesús. Ta vitin ká'an ra xí'in nafariseo yó'o, káchí na saá:

⁵¹ —Ndayí Ndios ña ñitaa táMoisés ña kándixa yó káchí ña saá: Tá yóo nivi taxi kuachi xa'á ñii tqa, ta saá si'na nachiño xinj ñó'ó konj so'o na tq'on ña ka'an mji ra ndakuijn ra xa'á ra. Ta saá nachiño kuchiño kasa nani na xa'á ra án ndiso ra kuachi. Saá káchí ndayí ña kándixa yó —káchí táNicodemo xí'in na.

⁵² Ta ndakuijn na, ñika'an na xí'in ra:

—¿Án yó'o kúu tatá'an ra? ¿Án tañoq Galilea kúu yó'o xí'in ra? Xinj ñó'ó ka'vi va'a ún tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á, ta saá kundaq ini ún ndí nda ñii taprofeta on tá'an kee ra ñoo estado Galilea —káchí na xí'in táNicodemo.

⁵³ Ta saá kee ndi'i na kuano'q na ve'e na.

8

Tq'on yó'o ká'an ña xa'á ñii ña'q ña ñikí'vi kuachi xí'in ñii tqa

¹ Ta tajesús ku'á'an ra, ta ku'á'an ndaa ra ñii xikj ña ñani Xikj tón Olivo. ² Ta ñitavi xitaan inká kivi, ta ndikó tajesús, kixaa ra ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén. Ta saá kixaa ñii t'í'vi ká'no nivi noq ra, ta xikoo ra, ta kixá'á ra sáná'a ra nivi yó'o. ³ Ta saá sava nafariseo xí'in nataq na sáná'a ndayí

Ndios ña njataa taMoisés kujya xina'á, vaxi na nqo tajesús. Ta kixaa na nqo ra xí'in ñii ña'a, ñá tjin na, chi nani'i na ñá tá'an mji kí'vi ñá kuachi xí'in ñii taa ta qn sivi yij ñá kúu, káchí na. Ta kani ndichi na ñaña'a yó'o ma'ño nqo ndoo ku'a'á ní nvi, yatin nqo yoo tajesús. ⁴ Ta saá nafariseo xí'in nataa na sáná'a ndayi njka'an na xí'in tajesús, káchí na saá:

—Tata maestro, nani'í ndi ñaña'a yó'o tá'an mji kí'vi ñá kuachi xí'in ñii taa ta qn sivi yij ñá kúu. ⁵ Ta ndayi Ndios ña njataa taMoisés xina'á xá'nda chiño ña ndí xini ñó'o koon yó yuu ndi'i ñaña'a ná ké'é saá, andá kivi ná. Ta yó'o, ¿yukiá káchí ún xa'a ñayó'o? —káchí na xí'in ra.

⁶ Saá njndaqa to'on na tajesús chi ndúku na ña nakava ra kuachi, ñakán kuchiño na taxi na kuachi xa'a ra nqo nachiño. Ta tajesús qn vása ní-ndakuijn ra yu'u na, ta chindee ra nqo ra, ta xí'in nduku nda'a ra, kixá'a ra táa ra nqo ño'o. ⁷ Ta tuku tuku ndaka to'on na yu kúu ña ké'é na xí'in ñaña'a yó'o. Ta saá tajesús ndani'i ra nqo ra, ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Yukú ndó'o na qn koó nda ñii kuachi kómí, ta vitin kuu ndó nanqó sakana yuu sata ñaña'a yó'o —káchí tajesús xí'in na.

⁸ Ta tuku chindee ra nqo ra, ta taa ra xí'in nduku nda'a ra nqo ño'o. ⁹ Ta nvi yó'o xini so' na ña njka'an ra xí'in na, ta saá ñii ñii na kee na ku'a'an na. Si'na kee na xiku'a'á ní ka, ta saá xikundikqon ndi'i inka na, ku'a'an na. Ta saá sijn laá kuiti ñaña'a yó'o njndqo ñindichi nqo tajesús. ¹⁰ Ta tajesús ndani'i ra nqo ra, ta njndaqa to'on ra ñaña'a yó'o, káchí ra xí'in ñá:

—Nana, ¿michi ku'a'an nvi na chikaa kuachi sata ún? ¿Án qn koó nda ñii nayó'o yita na ká'an na ndí xini ñó'o kivi ún? —káchí ra xí'in ñá.

¹¹ Ta ndakuijn ñá, njka'an ñá:

—Qn koó ka nda ñii nvi na ká'an xini ñó'o kivi yita yó'o, Tata.

Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra saá:

—Ta ni yij, qn ka'an ndí xini ñó'o kivi ún, nana. Ta vitin kuano'q ún, ta qn kivi ka ún kuachi —káchí tajesús xí'in ñá.

To'on yó'o ká'an ña tajesús kúu ño'o ndino'o yé'e

¹² Ta saá tajesús tuku njka'an ra xí'in nvi na ndoo ve'e ño'o yó'o:

—Yij kúu ño'o ndino'o yé'e nqo nvi ñoyívi. Ta ndi'i nvi na kundikqon yij, qn ko'qn ka na yichí naa ní ña qn vá'a, chi kukomí na ño'o ndino'o ña taxi kutaku ndino'o na —káchí tajesús.

¹³ Ta nafariseo njka'an ra xí'in ra, káchí na saá:

—Ndasaa kuiti mji ún ká'an ún ndakuijn ún xa'a ún, ta qn koó inka nvi

ndakuijn xa'a ún. Ta saá ña ká'an ún xa'a mji ún, qn vása ndaya'vi ña nqo ndi —káchí na xí'in tajesús.

¹⁴ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in na:

—Vará ndakuijn xa'a mji, ta saá ni, ña ndaya'vi kúu to'on ña ká'an j, chi xini va'a j míchi kixi j, ta xini va'a j míchi ko'qn j. Ta ndó'o, qn vása xini ndó míchi kixi j, ta ni qn vása xini ndó míchi ko'qn j.

¹⁵ Ta ndó'o, ndasaa kuiti xí'in ñandichi sijn nvi kisa nani ndó xa'a kuachi inka nvi. Ta yij, qn vása kisa nani xa'a kuachi nda ñii nvi vitin. ¹⁶ Ta saá ni, táná kisa nani xa'a kuachi nvi, ta xí'in ña ndixa ndaa ké'é saá. Chi qn sivi ñii laá mji kasa nani xa'a kuachi nvi, ta Yivá j Ndios, taa ta t'vi yij, ñii yoo ra xí'in j ña kasa nani ndi xa'a kuachi nvi. ¹⁷ Yoo ndayi ña kisa ndivi ndó ña káchí ndí xini ñó'o koo ovi nvi, tá ñii koo yu'ú to'on ña ndakuijn na ovi yó'o, ta saá va'a kandixa yó ña ká'an na, chi saá kisa ndaa na xa'a kuachi, káchí ndayi ña kisa ndivi ndó. ¹⁸ Ta yij kúu ñii taa ta ndakuijn xa'a mji, ta Yivá j, taa ta t'vi yij, kúu inka ta ndakuijn xa'a j —káchí tajesús xí'in na.

¹⁹ Ta saá njndaqa to'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Mikía yoo Yivá ún? —káchí na.

Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in na:

—Qn vása xini ndó yij, ni qn vása xini ndó Yivá j. Tá kundaq ini ndó yu kúu j, níkuu, ta saá ndixa kundaq ini ndó yu kúu Yivá j —káchí tajesús xí'in na.

²⁰ Ndi'i to'on yó'o njka'an tajesús xí'in na kivi yoo ra ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, chi yoo ra sáná'a ra nvi na ndoo yatin nqo yita caja nqo táan na si'ún ña sóko nvi nqo Ndios. Ta nda ñii nvi nj-tiin na ra ña nataxi na ra nda'a nachiño, chi qn ta'an tqndaa kivi chitóni Ndios saá ké'é na xí'in ra.

To'on yó'o ká'an ña ndí tajesús qn sivi taa ta ñoyivi yó'o kúu ra

²¹ Ta saá njka'an tajesús xí'in na:

—Yachí ni kee j ko'qn j, ta ndó'o nandukú ndó yij, ta qn kuchiño ndó nani'í ndó yij. Saá chi qn xini ndó ndikó ini ndó xa'a kuachi ndiso ndó, ta ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó. Ta saá qn kivi ko'qn ndó ta xa'a ndó nqo ko'qn j —káchí ra.

²² Ta naná'no nqo najudio ká'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Qn kivi ko'qn yó nqo ko'qn ra, káchí ra. ¿Án xani sijn ra ka'ni xí'in mji ra, ñakán njka'an ra saá? —káchí na ká'an na xí'in tá'an na.

²³ Ta njka'an tajesús xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i ndó'ó kúu ndó ñivi ñoyívi yó'o, ta ndasaá kuiti ndíkõn ndó yichí ñoyívi yó'o. Ta yí'í, ɬa ɬa kee ñoyívi ñino kúu j, ta ɔn vása ndíkõn j yichí ñoyívi yó'o. ²⁴ Xa ndatõ'on j xí'in ndó ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó. Saá chi tá ɔn vása kándixa ndó tɔ'on ña ndatõ'on j xa'a j xí'in ndó yu kúu yí'í, ta ndixa kivi ndó xí'in kuachi ndiso ndó —káchí ɬajesús xí'in na.

²⁵ Ta saá ñika'an na xí'in ra:
—Ta yó'ó, ¿yu kúu ún? —káchí na xí'in ra.

Ta ndakuijn ra, ñika'an ra xí'in na:
—Tanda kivi kixá'á j ká'an j xí'in ndó, xa ndatõ'on j xí'in ndó yu kúu j. ²⁶ Yoo kuá'a ní ña kúchiño ka'an j xí'in ndó xa'a ña ɔn vá'a ké'é ndó. Saá chi ɬa ɬa t'í'vi yí'í vaxi j kúu ɬandaa ndino'o, ta ñii k'í'va saá ndatán yoo tɔ'on ña xini sɔ'o j ká'an ra, saá yoo ña ká'an j xí'in ñivi ñoyívi yó'o —káchí ɬajesús xí'in na.

²⁷ Ta ñivi yó'o ɔn vása ní-kundaa ini na ndí ɬajesús ká'an ra xa'a Yivá ra Ndios. ²⁸ Ta saá ñika'an ka ɬajesús xí'in na, káchí ra:

—Ta ñii kivi tii ndó yí'í ta ndani'í ndó yí'í, ɬa ɬa kixi nɔɔ Ndios, ta katakaa ndaa ndó yí'í ñii nɔɔ síkón. Ta saá kundaa ini ndó yu kúu j. Ta kivi yó'o ndixa kundaa ini ndó ndí nda ñii chiño ɔn vása kisa ndivi mató'on j ña, ta ni ɔn vása ká'an j tɔ'on ña vaxi kuiti sijn mji j. Ndasaa kuiti tɔ'on ña ká'an Yivá j xí'in j, ñayó'o kúu ña ká'an j xí'in ñivi. ²⁹ ɬa ɬa t'í'vi yí'í vaxi j, yoo ra xí'in j ndí'í saá kivi, ta nda ñii kivi ɔn vása sándakoo mató'on ra yí'í, chi ndí'í saá kivi kisa ndivi j chiño ña kúsi j ini ra xini ra —káchí ɬajesús xí'in na.

³⁰ Tá xini sɔ'o na ña ñika'an ra, ta kuá'a ní ñivi na ndóo yó'o kãndixa na ra.

Tɔ'on yó'o ká'an ña ndí ña ndixa ndaa ndino'o kúu ña saña ñivi kɔ'on ndíkã na nɔɔ ña ɔn vá'a

³¹ Ta saá ñika'an ɬajesús xí'in najudío na xa kãndixa ña'a:

—Ta ndó'ó, tá ñii ñii kivi vaxi chikaa sɔ'o ndó tɔ'on j, ta kasa ndivi ndó tɔ'on ña sáná'a j ndó'ó, ta saá kuu ndó ñivi na ndino'o ini ndíkõn ndó yí'í. ³² Ta saá konj va'a ndó yu kúu ña ndixa ndaa ndino'o, ta ñandaa ndino'o yó'o kúu ña saña ndó ña kúchiño kɔ'on ndíkã ndó —káchí ɬajesús xí'in na.

³³ Ta ndakuijn na, ñika'an na, káchí na saá:

—Ndi'í kúu ndi sã'ya ñani síkuá ɬaAbraham, ta nda ñii kivi ɔn vása ní-xikuu ndi namozo na ɔn vása kómí ndayí sandakoo na chiño ña kisa chiño na nɔɔ napatrón na. ¿Ndachun ká'an ún xí'in ndi ñii kivi vaxi saña ndi kɔ'on ndíkã ndi?

³⁴ Ta ndakuijn ɬajesús, ñika'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa kúu tɔ'on ká'an j xí'in ndó: Ndi'í ñivi na ké'é ña ɔn vá'a, nayó'o yoo na ndatán yoo namozo na kisa chiño nɔɔ ña ɔn vá'a, chi ña ɔn vá'a yó'o kúu ña xá'nda chiño nɔɔ na. ³⁵ Nda ñii ñivi na ndasaá kuiti kisa chiño nɔɔ ɬaká'no, ɔn vása kómí nayó'o ndayí kutaku na ve'e ɬaká'no ndí'í saá kivi ña vaxi. Ta ɬa ɬa kúu sã'ya mji ɬaká'no xí'in ve'e, ndixa kómí ɬayó'o ndayí kutaku ra ve'e yivá ra ndí'í saá kivi. ³⁶ Ta saá ndixa tá Sã'ya mji ɬa ɬaKá'no kúu ɬa ɬa saña ndó'ó kɔ'on ndíkã ndó nɔɔ ña ɔn vá'a, ta mji ña ndixa ndaa kɔ'on ndíkã ndó, ta ña ɔn vá'a ɔn kukomí ka ña ndayí ka'nda chiño ña nɔɔ ndó. ³⁷ Xini va'a j ndó'ó kúu ndó sã'ya ñani síkuá ɬaAbraham. Ta saá ni, kóni ndó ka'ni ndó yí'í, chi ɔn xijn ndó naki'in va'a ndó tɔ'on j ña kutaku ña ini ndó. ³⁸ Yí'í ká'an j xí'in ndó ndasaá kuiti ña xini j ta xini sɔ'o j nɔɔ ñixiyo j xí'in Yivá j. Ta ndó'ó, ké'é ndó ndasaá kuiti ña xini sɔ'o ndó ká'an yivá ndó xí'in ndó —káchí ɬajesús xí'in na.

Tɔ'on yó'o ká'an yu kúu yivá ñivi na ɔn xijn naki'in ñandaa

³⁹ Ta ndakuijn na, ñika'an na xí'in ɬajesús:

—TaAbraham kúu yivá ndi —káchí na xí'in ra.

Ta ñika'an ɬajesús xí'in na:

—Tá sã'ya ndino'o ɬaAbraham kúu ndó, ta saá kɔ'on ndó kundikõn ndó yichí ra, níkuu. ⁴⁰ Ta ndó'ó, ɔn vása ndíkõn ndó yichí ɬaAbraham, chi kóni ndó ka'ni ndó yí'í, ta yí'í kúu ɬa ɬa ká'an tɔ'on ña ndaa, ña kúu tɔ'on ña xini sɔ'o j ñika'an Ndios xí'in j. Ta ɬaAbraham, ɔn vása ní-ke'é ra ndatán ké'é ndó vitin. ⁴¹ Ta ndó'ó, ké'é ndó ndatán yoo ña ké'é mji yivá ndó —káchí ra xí'in na.

—ɔn sivi sã'ya sáká kúu ndi. Chi xini ndi ñii laá kúu yivá ndi, ɬa kúu Ndios —káchí na xí'in ra.

⁴² Ta ñika'an ɬajesús xí'in na:

—Tá ndixa Ndios kúu yivá ndó, ta saá kuki'vi ini ndó kóni ndó yí'í, chi yí'í kee j nɔɔ Ndios, ta kixaa j yoo j yó'o vitin. Ta ɔn vása ní-kixaa j xí'in ndayí mji j, ta xí'in ndayí Ndios kixaa j, chi Ndios kúu ɬa ɬa t'í'vi yí'í vaxi j. ⁴³ ¿Ndachun ɔn vása kundaa ini ndó tɔ'on ña ká'an j xí'in ndó? ɔn vása kúchiño ndó kundaa ini ndó chi ɔn xijn ndó chikaa sɔ'o ndó tɔ'on j. ⁴⁴ Saá chi yivá ndó kúu ñanimã ndiva'a ká'no, ta ndó'ó kóni ndó kasa ndivi ndó ña ɔn vá'a ña sakusij ndó ini yivá ndó. ɬandã kixá'á kivi nɔɔ ɬandã vitin ñanimã ndiva'a ká'no yó'o kúu ña xá'ni ñivi. Ta ñandiva'a ká'no yó'o, nda lo'o ɔn vása ndíkõn ña

yichj ndaa, saá chi ndá lo'o on vása yóo ña ndixa ndaa ini ña. To'on ña vatá ká'an ña kúu to'on ña káku ini mji ña, chi ndixa nina ñavatá kuiti kúu ñanima ndiva'a ká'no, ta kúu ña yivá ndi'i ñavatá.⁴⁵ Ta yi'i, ká'anj ñandaqá xí'in ndó, ta xa'a ñayó'o, on xjin ndó kandixa ndó yi'i.⁴⁶ ¿Án yóo ñii ndó'ó na kúchiño naní'i ndó ta kasa ndaa ndó xa'a ñii ña on vá'a ke'éj? Tá to'on ña ndixa ndaa kúu ña ká'anj xí'in ndó, ta saá, ¿ndachun on xjin ndó kandixa ndó to'on ká'anj? ⁴⁷ Ndi'i nivi na kúu sa'ya ndino'o Ndios chíkaaq s'o na to'on ña ká'an ra. Ta ndó'ó, on sivi sa'ya Ndios kúu ndó, ñakán on vása chíkaaq s'o ndó to'on ña ká'an Ndios —káchí tafesús xí'in na.

To'on yó'o ká'an ña ndí on ta'an ka kaku taAbraham ta xa yóo tafesús

⁴⁸ Ta ndakuijn sava najudío, njka'an na xí'in tafesús, káchí na saá:

—¿Án on sivi ndixa yó'ó kúu ún taño Samaria? ¿Án on sivi ndixa kúu ún taqá kómi ñii ñanima ndiva'a ña sáka ní sijnj ún?

⁴⁹ Ta ndakuijn tafesús, njka'an ra xí'in na:

—On koq nima ndiva'a kómi j, ta ndixa kisa to'ó j Yivá j Ndios. Ta ndó'ó, ndá lo'o on vása kisa to'ó ndó yi'i.⁵⁰ Ta on vása ndúkú j ña kasa ká'no nivi yi'i. Ta saá ni, yóo inká Taa taKá'no, ta tayó'o kúu ta ndúkú ña kasa ká'no nivi yi'i, ta mji ra kúu ta kisa nani xa'a kuachi xí'in ñandaqá.⁵¹ Ña ndixa ndaa ká'anj ndí ndi'i nivi na chíkaaq s'o to'on ña saná'a j, on kivi nayó'o, ta kutaku na ndi'i saá kivi vaxi —káchí tafesús xí'in na.

⁵² Ta saá najudío njka'an na xí'in ra, káchí na saá:

—Vitin xinj va'a ndi ndí ndixa kómi ún nima ndiva'a, chi nina to'on sána ká'an ún. Saá chi mji taxij sikuá yó taAbraham xí'in ndi'i inká naprofeta na njka'an to'on Ndios xina'a, nayó'o nixi'i ndi'i na. Ta yó'ó, káchí ún ña táná chíkaaq s'o nivi to'on ña saná'a j, ta ndá ñii kivi on kivi na.⁵³ ¿Án xáni sijnj ún kúu ún ta ká'no ka nqo taAbraham, xij sikuá yó? ¿Án xáni sijnj ún kúu ún ta ká'no ka nqo inká naprofeta? Ndi'i nayó'o, xa nixi'i na. ¿Yu kúu yó'ó, ñakán kisa ká'no xí'in mji ún? —káchí na xí'in ra.

⁵⁴ Ta ndakuijn tafesús, njka'an ra xí'in na:

—Ta yi'i, táná kasa ká'no xí'in mji j, ta on vása ndaya'vi ña ké'éj saá. Ta Yivá j kúu taqá ta kisa ká'no yi'i, ta Yivá j yó'o kúu Ndios taqá ta kisa ká'no ndó, káchí ndó.⁵⁵ Ta ndó'ó, on vása xinj ndó Yivá j

Ndios, ta yi'i xinj va'a j ra. Chi tá yi'i ná ka'anj on vása xinj j ra, ta kuuj ñii taqá ká'an to'on vatá kuiti, ñii kivi va ndatán yóo mji ndó ká'an ndó nina to'on vatá. Ta ña ndixa ndaa kúu ña xinj va'a j Yivá j Ndios ta chíkaaq s'o to'on ká'an ra.⁵⁶ Kuija xina'a taxij sikuá ndó taAbraham kúsi j ní ini ra xa'a ña njka'an Ndios xí'in ra ndí koto ra ña kixaa j ñoyivi yó'o. Ta saá ndixa xini taAbraham kixaa j ñoyivi yó'o, ta kusij ní ini ra xini ra ñayó'o —káchí tafesús xí'in na.

⁵⁷ Ta njka'an najudío xí'in tafesús, káchí na saá:

—Ni on ta'an kukomí ún ovi sijo uxu kuija, ta ká'an ún xa xini ún taAbraham. ¿Ndasaa kúchiño kandixa ndi ña ká'an ún? —káchí na xí'in ra.

⁵⁸ Ta ndakuijn tafesús, njka'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'anj xí'in ndó ndí kivi on ta'an ka kaku taAbraham, xa yóo j ta xa táku j —káchí ra.

⁵⁹ Tá ndi'i xinj s'o na to'on yó'o, ta njsaa ní ka ini na xini na tafesús, ta kixá'a na tijn na yuu, ña kóni na koon na yuu ra ña ka'ni na ra. Ta tafesús njki'vi ra ma'ño nivi, ta nj-kuchiño na koni ka na ra, ta kee ra ve'e ño'o ká'no ku'a'an ra.

9

To'on yó'o ká'an ña tafesús sanda'a ra ñii taqá takuaá

¹ Ta tafesús xika ra ku'a'an ra, ta nakutá'an ra xí'in ñii taqá takuaá. Ta tayó'o, takuaá nduchy nqo kúu ra ka ku ra. ² Ta naxika xí'in tafesús nindaka to'on na ra, káchí na saá:

—Tata Rabí, ¿yukú na ndiso kuachi, xa'a ña ka ku tafesús kuáá nduchy nqo ra? ¿Án yivá ra xí'in sí'í ra, án mji ra ndiso kuachi xa'a ña ka ku kuáá ra?

³ Ta ndakuijn tafesús, njka'an ra:

—On sivi kuachi mji ra kúu ña, ni on sivi kuachi yivá ra xí'in sí'í ra kúu ña ka ku ra saá. Tayó'o ka ku kuáá ra xa'a ña kuchiño koto nivi chiño va'a ña kasa ndivi Ndios xí'in ra. ⁴ Vitin kúu kivi ndivi ye'e ño'o, ta xinj ño'ó yó kasa ndivi yó chiño Ndios, taqá ta ti'vi yi'i kixaa j. Saá chi vaxi ña kuñoó, ta saá tá kixaa ñanaa ní, ta ndá ñii nivi on kivi ka kasa chiño na. ⁵ Ta ndi'i kivi ña yóo ka j ñoyivi yó'o, yi'j kúu j ño'o ye'e nqo ndi'i nivi ná saná'a j yichj ña ndaa —káchí tafesús xí'in na.

⁶ Ta saá tafesús, chíkaaq ra tási j yu'u ra nqo ño'o nqo ñindichi ra, ta kisa va'a ra lo'o nda'yi xí'in tási j yu'u ra, ta chinóo ra lo'o nda'yi yó'o saqá ndiovi nduchy nqo takuaá yó'o, ⁷ ta njka'an ra xí'in takuaá, káchí ra saá:

—Vá'a vitin kuá'an ún pozo naní Siloé, ta nakata ún nduchú nq̄ ún xí'in takuí pozo yó'o —káchí t̄aJesús xí'in ra. (Ta t̄o'on Siloé kóni káchí ña: T̄a t̄a t̄i'ví na kuá'an.)

Ta saá k̄ee t̄akuáá kuá'an ra nq̄ yóo pozo yó'o, ta n̄ixaá ra, ta n̄akata ra nduchú nq̄ ra xí'in takuí pozo. Ta saá nd̄ikó ra kuáno'o ra ve'e ra, ta xa va'a x̄ito nduchú nq̄ ra, chi xa nduv̄a'a ra. ⁸Ta n̄ivi na t̄aku yatin nq̄ yóo ra, xí'in ink̄a n̄ivi na x̄ini ña'á k̄iv̄i x̄indukú chi'ña ra s̄i'ún nq̄ na, nayó'o n̄ik̄a'an na, káchí na saá:

—¿Án ɔn s̄iv̄i t̄ayó'o kúu t̄a t̄a n̄ix̄ijo x̄indukú chi'ña s̄i'ún nq̄ n̄ivi? —káchí na, ká'an na.

⁹—Ndixa t̄ayó'o kúu ra —káchí sava na.

Ta ink̄a na n̄ik̄a'an:

—Ó'on, ɔn s̄iv̄i t̄ayó'o kúu ra, ndasaá kuiti ná'a ra ndatán ná'a t̄a x̄indukú chi'ña —káchí na.

Ta m̄i ra, n̄ik̄a'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndixa ȳi'j kúu t̄a t̄a x̄ikuu t̄akuáá t̄a x̄indukú chi'ña —káchí na xí'in na.

¹⁰Ta saá n̄indak̄a t̄o'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Ndasaa vá'a x̄ito nduchú nq̄ ún vitin? —káchí na xí'in ra.

¹¹Ta ndakuijn ra, n̄ik̄a'an ra:

—T̄a t̄a naní Jesús k̄isa va'a ra lo'o nda'yi ta ch̄inóo ndaa ra ña s̄at̄a nduchú nq̄ j. Ta n̄ik̄a'an ra xí'in j k̄o'on j nakata j nq̄ j xí'in takuí tá ñó'o ini pozo Siloé. Tá nd̄i' k̄isa ndivi j ñayó'o, ta saá va'a t̄ivi x̄ito j —káchí ra xí'in na.

¹²—Ta vitin, ¿m̄ik̄iá yóo t̄a k̄e'é saá xí'in ún? —káchí na xí'in ra.

—Qn vása x̄ini j —káchí ra.

T̄o'on yó'o ká'an ña

nafariseo n̄indak̄a t̄o'on na t̄a t̄a x̄ikuu t̄akuáá

¹³Ta n̄ivi kóni na ndí t̄a t̄a x̄ikuu t̄akuáá yó'o k̄o'on ra xí'in na nq̄ nafariseo, ta saá k̄ee ra kuá'an ra xí'in na. ¹⁴Saá chi ñii k̄iv̄i ȳi'j ña nákindée najudío kúu k̄iv̄i ña t̄aJesús k̄isa va'a ra nda'yi ta ch̄inóo ra lo'o ña s̄at̄a nduchú nq̄ t̄akuáá, ta va'a nat̄ivi x̄ito t̄ayó'o. ¹⁵Ta saá n̄ixaá ra xí'in na, ta nafariseo n̄indak̄a t̄o'on na t̄a t̄a x̄ikuu t̄akuáá yó'o, káchí na xí'in ra:

—¿Ndasaa vá'a x̄ito nduchú nq̄ ún? —káchí na.

Ta ndakuijn ra, n̄ik̄a'an ra xí'in na:

—Ch̄inóo ndaa ra lo'o nda'yi s̄at̄a nduchú nq̄ j, ta saá n̄akata j nq̄ j xí'in takuí, ta xí'in ña k̄e'é j saá va'a x̄ito j vitin —káchí ra.

¹⁶Ta sava nafariseo n̄ik̄a'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—T̄a t̄a k̄e'é saá xí'in t̄ayó'o ɔn k̄iv̄i kuu ra ñii t̄a t̄a k̄ixi nq̄ Ndios, chi ɔn vása

k̄isa t̄o'ó ra ndayí Ndios ña káchí ɔn vá'a kasa chiño yó k̄iv̄i ȳi'j —káchí na, ká'an na.

Ta ink̄a na ká'an, káchí na saá:

—Ndixa t̄a t̄a va'a kúu ra chi nd̄a ñii t̄a t̄a ɔn vá'a ɔn kúchiño ra k̄e'é ra milagro va'a ndatán yóo ña k̄e'é t̄ayó'o —káchí na.

Ta saá ɔn vása kivi koo yu'ú na xa'á t̄aJesús. ¹⁷Ta tuku n̄indak̄a t̄o'on nafariseo t̄a t̄a x̄ikuu t̄akuáá:

—Ta, ¿yuk̄iá káchí yó'o xa'á ra? Chi yó'o kúu t̄a t̄a s̄anda'a ra nduchú nq̄.

Ta ndakuijn t̄a t̄a x̄ikuu t̄akuáá, n̄ik̄a'an ra xí'in na:

—Ñii t̄aprofeta kúu ra —káchí ra.

¹⁸Ta naná'no nq̄ najudío ɔn x̄in na kandixa na ndí ndixa t̄ayó'o x̄ikuu t̄akuáá ta vitin nduv̄a'a ra. Ta saá k̄ana na yivá ra xí'in si'í ra v̄axi na ña kasa ndaq̄ na nd̄i' ñayó'o. ¹⁹Ta saá n̄indak̄a t̄o'on na yivá t̄ayó'o xí'in si'í ra, káchí na saá:

—¿Án ña ndixa ndaq̄ t̄ayó'o kúu sa'ya ndó? Chi k̄aku ra kúu ra t̄akuáá, káchí ndó, ta vitin, ¿ndachun va'a x̄ito ra?

²⁰Ta ndakuijn yivá ra xí'in si'í ra, káchí na saá:

—Ndixa x̄ini nd̄i t̄ayó'o kúu sa'ya nd̄i, ta x̄ini nd̄i t̄a k̄aku kuáá kúu ra. ²¹Ta ɔn vása x̄ini nd̄i ndachun va'a x̄ito ra vitin, ni ɔn vása x̄ini nd̄i yu kúu t̄a t̄a s̄anda'a nduchú nq̄ ra. Va'a ndak̄a t̄o'on ndó m̄i sa'ya nd̄i yó'o ndasaá yóo ña nduv̄a'a nduchú nq̄ ra, chi xa t̄achée kúu m̄i ra vitin, ta va'a kúchiño ra ndakuijn ra xa'á m̄i ra —káchí na xí'in naná'no nq̄ najudío yó'o.

²²N̄ik̄a'an yivá ra xí'in si'í ra saá, chi yí'ví na k̄o'to naná'no nq̄ najudío saxo'vi ña'á na, chi naná'no yó'o xa xa'nda chiño na ndí nd̄a ñii n̄ivi ɔn k̄a'an na káchí na ndí t̄aJesús kúu Cristo, t̄a t̄a t̄i'ví Ndios. Ta nd̄i' n̄ivi na ká'an saá ɔn kivi k̄iv̄i k̄a na ini ve'e ño'o sinagoga, ni ɔn kivi kutá'an k̄a na xí'in ink̄a najudío, káchí naná'no yó'o. ²³Ta xa'á ña ȳijo kundo'o na saá, yivá t̄a x̄ikuu t̄akuáá xí'in si'í ra ndakuijn na n̄ik̄a'an na: "Sa'ya nd̄i xa kúu ra t̄achée vitin, va'a k̄a ndak̄a t̄o'on ndó m̄i ra", káchí na xí'in naná'no nq̄ najudío.

²⁴Ta saá tuku k̄ana nafariseo t̄a t̄a x̄ikuu t̄akuáá, ta n̄ik̄a'an na xí'in ra:

—Vá'a kasa ká'no ún Ndios xa'á ña va'a x̄ito nduchú nq̄ ún. Saá chi m̄i nd̄i, x̄ini nd̄i ña t̄aJesús yó'o kúu t̄a t̄a k̄e'é ña ɔn vá'a —káchí na xí'in ra.

²⁵Ta ndakuijn ra, n̄ik̄a'an ra saá:

—Qn vása lo'o x̄ini j tá t̄a t̄a k̄e'é ña ɔn vá'a kúu ra. Ta ñii laá ñandixa x̄ini va'a j kúu ñayó'o: t̄akuáá x̄ikuu j, ta vitin va'a x̄ito j —káchí na.

²⁶Ta tuku n̄indak̄a t̄o'on na ra:

—¿Yukíá ke'é ra xí'in ún? ¿Ndasaá yóo ña va'a xito nduchú nqo ún vitin? —káchí na.

²⁷ Ta tuku ndakuijn ra, njka'an ra, káchí ra saá xí'in na:

—Xa ndato'on ndi'ij xí'in ndó ndasaá ke'é ra xí'in j, ta on xijn ndó kandixa ndó ña njka'an j. ¿Ndachun kóni ndó tuku inká yichj ndato'on j xí'in ndó ndasaá ke'é ra xí'in j? ¿Án saá tuku mji ndó vitin kóni ndó kundikqon ndó ra xí'in j? —káchí ra xí'in na.

²⁸ Tá ndi'ij xinj sq'o na ña njka'an tayó'o, ta kixá'a na sáa ní ini na xini na ra, ta kándiva'a na xí'in ra, káchí na saá:

—Yó'o kúu taa tá ndikqon satá taa tá ke'é ña on va'a yó'o. Ta ndi'ij kúu na ndixa ndikqon yichj tá Moisés, taxij sikuá yó. ²⁹ Chi xinj ndi ndixa Ndios njka'an ra xí'in tá Moisés, ta tájesús yó'o, on vása xinj ndi míchí kixi ra —káchí na.

³⁰ Ta ndakuijn ra, njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndixa náka'nda ini j xinj sq'o j tq'on ká'an ndó, chi ká'an ndó on vása xinj ndó míchí kixi ra, ta tayó'o kúu taa tá sanda'a nduchú nqo j. ³¹ Ta xinj yó ndí Ndios on vása chikaá sq'o ra tq'on ña ká'an nivi na ke'é ña on va'a. Ta Ndios ndixa chikaá sq'o ra tq'on ña ká'an nivi na kisa tq'o ña'a, na kúu na kisa ndivi ña kóni ra. ³² Tandaná kivi nqo kupa'a ñoyívi yó'o, tandaná kivi vitin ndá ñii nivi on tq'an konj sq'o na xa'a ñii taa tá sanda'a nduchú nqo ñii tá kaku kuáá, ta va'a xito ra. ³³ Tá on vása ní-kixi taa yó'o nqo Ndios, ta saá on koo ndeē kukomí ra ke'é ra ñava'a —káchí ra xí'in na.

³⁴ Ta ndakuijn na, njka'an na xí'in ra:

—¡Taa tá kómí chi'ña kúu yó'o! ¡Nda kivi kaku ún tandaná vitin taa tá on va'a kúu ún! ¿Án xáni sinj ún kúu ún taa tá ndíchí ka, ñakán kóni ún saná'a ún ndi'ij? —káchí na xí'in ra.

Ta saá taxin va'a na ra ve'e ño'o sinagoga, ta kuá'an ra ke'e.

Tq'on yó'o ká'an ña ndí nivi na on xijn kandixa ñandaa, ndatán yóo nakuáá, saá yóo nayó'o

³⁵ Kivi xinj sq'o tájesús ña taxin va'a na taa tá xikuu takuáá yó'o, ta on taxi ka na kivi ra ini ve'e ño'o sinagoga, ta saá tájesús nandukú ra tayó'o, ta nan'i ña'a ra, ta njka'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—¿Án kándixa ún taa tá kixi nqo Ndios? —káchí ra xí'in ra.

³⁶ —¿Yu kúu tayó'o, tata? Ka'an ún xí'in j, chi kóni kandixa j ra —káchí ra, ndakuijn ra.

³⁷ Ta njka'an tájesús xí'in ra:

—Xí'in nduchú nqo ún xa xini ún ra, taa tá ká'an xí'in ún vitin kúu ra —káchí ra.

³⁸ Ta saá ndakuijn ra, njka'an ra xí'in tájesús:

—Tata, taKá'no nqo j kúu ún, kándixa j yó'o —káchí ra, ta kisa ká'no ña'a ra.

³⁹ Ta tájesús njka'an ra, káchí ra saá:

—Kixaa j ñoyívi yó'o xa'a ña sanativi j ndasaá yóo ini nivi, án nivi na kándixa ñandaa kúu na, án nivi na on xijn kandixa ñandaa kúu na. Ta saá nivi na on kivi koto, chi ndixa nakuáá kúu na, sanda'a j nduchú nqo nayó'o ña va'a koto na. Ta nivi na va'a xito, tá on xijn na kandixa na tq'on ña ndaa, ta nayó'o kuá'an na yichj on va'a ña kúu nqo naa, ta tondaa na koo na ndatán yóo nivi nakuáá.

⁴⁰ Ta sava nafariseo yíta na yó'o, ta xinj sq'o na ña njka'an tájesús, ta njndaka tq'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—¿Án kóni ún kachí ún ndi ndi'ij kúu nivi nakuáá? —káchí na xí'in ra.

⁴¹ Ta ndakuijn tájesús, njka'an ra:

—Tá ndixa ndó'o kúu ndó nivi nakuáá, níkuu, ta saá on vása ndiso ndó kuachi xa'a ña on vása xito nduchú nqo ndó. Ta ndó'o, vará káchí ndó ndí va'a ní xito nduchú nqo ndó, ta on xijn ndó koto ndó ñandaa, ni on xijn ndó kandixa ndó ña. Ta xa'a ñayó'o, ndiso ka ndó kuachi nqo Ndios —káchí tájesús xí'in na.

10

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a ñii taa tá va'a ndaa tindikachi

¹ Ta saá tájesús ndato'on ra ñii cuento ña saná'a ra na, káchí ra saá xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ndó tq'on yó'o. Tá yóo ñii korra nqo kisin tindikachi, ta kixaa ñii taa, ta tayó'o ñakundeé ra kivi ra ñii xiina nqo on sivi yé'é kúu, ta ña ke'é ra saá táxi ña kundaa ini yó ndí tayó'o on sivi taa tá va'a kúu ra, ta tayó'o kúu ra taa takui'ná. ² Tá yóo inká taa tá kixaa, ta xito yó tayó'o kuán kivi ra yé'é korra nqo ño'o tindikachi, ta saá kundaa ini yó ndí ndixa tayó'o kúu ra taa tá ndaa tindikachi yó'o.

³ Ta inká taa tá ndaa yé'é ña ndásj korra nqo ño'o tindikachi, tá xito tayó'o va xi taa tá ndaa ndikachi, ta nakoná ra yé'é ña kivi taa tá ndaa tindikachi. Ta taa tá ndaa tindikachi yó'o kána ra, ká'an ra ñii ñii kivi tindikachi saña ra ña kundikqon ri satá ra. Ta saá ñii ñii tindikachi yó'o xinj sq'o ri tachj tayó'o, ta kée ri kuá'an ri ndikqon ri satá ra. ⁴ Tá ndi'ij kee ndi'ij tindikachi saña ra, ta saá kuá'an si'na ra, ta ndi'ij tiyó'o ndikqon ri kuá'an ri satá ra. Saá chi va'a xinj ri tachj xito'o ri. ⁵ Ta tindikachi yó'o on vása ko'on ri satá inká taa, chi on vása xinj ri ra. Nda víka xino ri nqo tayó'o, chi

on vása nákoní rí t̄achj ká'an ra —káchi t̄ajesús, ndat̄o'on ra xí'in na.

⁶ Ndat̄o'on ra cuento yó'o xí'in n̄vi ña saná'a ra na, ta nayó'o on vása ní-kundaa ini na yukia kóni kachí cuento yó'o.

T̄o'on yó'o ká'an ña ndí t̄ajesús yóo ra ndat̄án yóo ñii t̄a t̄a v̄a'a ndáa t̄indikachi

⁷ Ta saá t̄ajesús tuku n̄ka'an ra xí'in na:

—Ña ndixa ndaa ká'anj xí'in ndó: Ndat̄án yóo yé'é korra n̄o ndási ñó'o t̄indikachi, saá yóo. Ta n̄vi na ndik̄on yj'i, ndat̄án yóo ndikachi sanaj saá yóo na. ⁸ Ta on ta'an ka kixaañ ñoyivi yó'o, k̄ixi ku'a ní n̄vi na on vá'a, ta nakuí'ná x̄ikuu ndi'na. Ta nayó'o ndukú na ña kundik̄on t̄indikachi ko'on rí sat̄a na, ta n̄-kuchiño na, chí t̄indikachi sanaj on vása ní-chikaq̄ sq'o rí ña n̄ka'an ra xí'in rí. ⁹ Ta ñii laá yé'é yóo, ta yj'i kúu yé'é yó'o. Ta ndi' n̄vi na k̄i'vi ñii laá yé'é yó'o, ta sakaku j̄i nayó'o. Ta nayó'o, ndat̄án yóo t̄indikachi tí viví ndáa j̄i, saá yóo na, chí táxi j̄i ña ko'on ndika na ta chindeej̄i na ña ndixa naní'na ña x̄ini ñó'o na ña v̄a'a kutaku na.

¹⁰ 'Ta n̄vi nakuí'ná, ndasaá kuiti v̄axi na x̄a'a ña kasa kuí'ná na n̄vi na kúu t̄indikachi sanaj, án x̄a'a ña ka'ni ña'á na ta sandi'i na x̄a'a na. Ta yj'i, k̄ixaañ x̄a'a ña taxi j̄i ña ndixa ndaa kutaku n̄vi na kúu t̄indikachi sanaj, ta k̄ixaañ x̄a'a ña ví'í ní v̄a'a kutaku nayó'o na kúu na ndik̄on yj'i. ¹¹ Ta yj'i ndat̄án yóo t̄a t̄a v̄a'a ndáa ndikachi saá yóo. Saá chí ndixa t̄a t̄a v̄a'a ndáa t̄indikachi táxi xí'in m̄ji ra nda k̄ivj ra x̄a'a rí. ¹² Ta t̄a t̄a on s̄ivi xito'o t̄indikachi kúu, ta ndáa ra ndikachi x̄a'a ña k̄i'in ya'vi ra s̄i'un, t̄ayó'o on vása v̄a'a chikuenda ra xí'in rí. Chí t̄ayó'o, tá xito ra v̄axi t̄indiv̄a'yí ña ka'ni rí t̄indikachi, ta saá yí'vi ra ta kama x̄ino ra ku'a'an ra, ta sándakoo ra t̄indikachi yó'o. Ta saá k̄i'vi t̄indiv̄a'yí ña satakué'e rí, ta sakuít̄a ní'no rí ndi'i t̄indikachi yó'o. ¹³ Ta t̄a t̄a k̄isa chíño kuiti x̄a'a s̄i'un, t̄ayó'o x̄ino ra ku'a'an ra, chí on s̄ivi sanaj ra kúu t̄indikachi, ní on vása k̄i'vi ini ra x̄ini ra rí.

¹⁴ 'Ta yj'i on vása ké'éj̄i ndat̄án ké'é t̄ayó'o, chí yj'i kúu t̄a t̄a v̄a'a ní ndáa t̄indikachi sanaj. Yj'i x̄ini v̄a'a j̄i ndikachi sanaj, ta t̄indikachi sanaj x̄ini v̄a'a rí yj'i. ¹⁵ Ñii k̄i'va saá m̄ji Yivá j̄i x̄ini v̄a'a ra yj'i, ta yj'i x̄ini v̄a'a j̄i Yivá j̄i. Ta ndixa k̄i'vi ní ini j̄i x̄ini j̄i t̄indikachi sanaj, t̄anda yóo ti'vaj taxi xí'in m̄ji ña k̄ivj x̄a'a rí. ¹⁶ Yóo ink̄a ndikachi sanaj ta on k̄oó rí ñó'o xí'in tí xa ndik̄on sat̄a j̄i vitin. Ta x̄ini ñó'o ko'on j̄i nakaya j̄i rí ña kundik̄on rí sat̄a j̄i. Ta saá t̄iyó'o chikaq̄ sq'o rí to'on j̄i, ta t̄iyó'o xí'in tí xa yóo xí'in j̄i, nduu ndi' rí ñii laá kuiti

ti'vi ndikachi sanaj, ta ñii laá yj'i kuu t̄a t̄a ndáa ndi'i t̄indikachi sanaj yó'o.

¹⁷ 'Yivá j̄i Ndios k̄i'vi ní ini ra x̄ini ra yj'i chí yj'i taxi xí'in m̄ji ña k̄ivj x̄a'a t̄indikachi sanaj. Ta taxi xí'in m̄ji ña k̄ivj saá x̄a'a ña tuku naki'in xí'in m̄ji ta natakuj̄i. ¹⁸ Nda ñii n̄vi on vása kómí na ndayí kindaa na ña táku j̄i. Ta yj'i xí'in ña káchi ini j̄i, taxi xí'in m̄ji ña k̄ivj j̄i. Saá chí kómí j̄i ndayí ña taxi xí'in m̄ji ña k̄ivj j̄i, ta kómí j̄i ndayí ña tuku naki'in xí'in m̄ji ta natakuj̄i. Kómí j̄i ndayí yó'o chí saá x̄a'nda chíño Yivá j̄i n̄o j̄i ña ke'é j̄i saá —káchi t̄ajesús xí'in na.

¹⁹ Tá ndi'i x̄ini sq'o na to'on yó'o, ta tuku n̄it̄a'vi tá'an najudío. On vása kúchiño koo yu'ú na x̄a'a t̄ajesús. ²⁰ Ku'a'a ní nayó'o ká'an na, káchi na saá:

—T̄ajesús yó'o kúu t̄a t̄a sána s̄ini, chí kómí ra ñii n̄ima ndiv̄a'a. Nda man̄j̄i konj̄i sq'o yó ña ká'an ra —káchi na.

²¹ Ta ink̄a najudío yó'o ká'an na, káchi na saá:

—On s̄ivi saá, chí ñii t̄a t̄a kómí n̄ima ndiv̄a'a on vása kúchiño ka'an ra to'on ndat̄án ká'an t̄ayó'o. ¿Án yóo ñii n̄ima ndiv̄a'a ña kómí ndee ña sanduv̄a'a ña ñii t̄akuáa? —káchi na, ká'an na xí'in tá'an na.

T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'a naná'no n̄o najudío kóni na ka'ni na t̄ajesús

²² Ta saá n̄it̄ondaa yoo v̄ixin, ta kána v̄iko ká'no ñoo Jerusalén, ña kúu v̄iko x̄a'a ña náka'an najudío ndasaá nax̄i s̄iku'a na tuku n̄taxi na ve'e ño'o ká'no nda'a Ndios k̄uȳa x̄ina'á. ²³ Ta t̄ajesús x̄ika ra ñii x̄iña ña naní Corredor t̄arey Salomón, ña nákaq̄ n̄o yóo ke'e ve'e ño'o ká'no yó'o. ²⁴ Ta naná'no n̄o najudío k̄ixi ta'a na n̄o ra, ta x̄ino nduu na ra, ta n̄indaq̄ to'on na ra, káchi na saá xí'in ra:

—¿Ndasaá ka k̄ivj ya'a, ta saá kasa ndaa ún x̄a'a m̄ji ún ña kundaa ini ndj̄i yu kúu ún? Tá yó'o kúu Cristo, t̄a t̄a ti'vi Ndios sakaku ra m̄ji ndj̄i, ta v̄a'a ka'an káxin ún xí'in ndj̄i vitin ndí s̄ivi kúu ún —káchi na xí'in ra.

²⁵ Ta ndakuijn t̄ajesús, n̄ka'an ra xí'in na:

—Xa n̄ka'an j̄i xí'in ndó yj'i kúu ra, ta on x̄in ndó kandixa ndó yj'i. Yóo ku'a'a ní milagro v̄a'a ña ké'é j̄i, ta xí'in ndayí Yivá j̄i Ndios ké'é j̄i ndi'i ña. Ta ndi'i ñav̄a'a yó'o kúu ña ndakuijn x̄a'a j̄i ta saná'a ña n̄o ndó'o yu kúu j̄i. ²⁶ Ta ndó'o, on x̄in ndó kandixa ndó yj'i chí on vása yóo ndó ndat̄án yóo t̄indikachi sanaj. ²⁷ Chí ndi'i n̄vi na yóo ndat̄án yóo t̄indikachi sanaj, nayó'o nákoní na t̄achj̄i ña ká'an j̄i xí'in na. Ta yj'i, x̄ini v̄a'a j̄i ndi'i nayó'o, ta ndi'i

nayó'o ndikõn na sataj. ²⁸ Yí'j táxi'j ña ndixa kutakú na ndi'i saá kivi ña vaxi, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'á na. Ta nda ñii nivi on kuchiño na kindaa na nayó'o nda'á. ²⁹ Yivá'j Ndios kúu taa ta taxa nivi yó'o nda'á. Ta Yivá'j kúu taa ta ká'no va'a ka nõõ ndi'i nivi. Ta xa'á ñayó'o, nda ñii nivi on kuchiño na kindaa na nda ñii nayó'o nda'á ra. ³⁰ Ta yí'j xi'in Yivá'j Ndios, ñii laá kúu ndi —káchí tajesús xi'in na.

³¹ Ta saá najudío yó'o tuku nañiin na yuu ña koon na ra, chi kóni na ka'ni na ra. ³² Ta tajesús njka'an ra xi'in na:

—Nõõ ndó'o xa ke'é'j ku'a'á ní milagro va'a xi'in ndayí Yivá'j. Ta vitin, ¿nda ñava'a ke'é'j kúu ña kóni ndó ka'ni ndó yí'j xa'á? —káchí ra xi'in na.

³³ Ta naná'no nõõ najudío yó'o ndakuijn na, káchí na saá xi'in ra:

—On sivi xa'á ña milagro va'a ke'é'j kúu ña kóni ndi ka'ni ndi yó'o, ta xa'á to'on ña on va'a ká'an ún xa'á Ndios kúu ña kóni ndi ka'ni ndi yó'o, chi vara ndasaá kuiti ñii taa kúu ún, ta ká'an ún xa'á mji ún kúu ún Ndios —káchí na xi'in ra.

³⁴ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xi'in na:

—¿Án on vása ndixa yóo ñii xiiña nõõ ká'an to'on Ndios ña káchí saá: "Ndatán yóo ndios válí saá yóo ndó"? káchí Ndios xi'in naná'no nõõ naxí'j siku'a ndó kujya xina'á. ³⁵ Ta xini yóo to'on Ndios ña nñtaa na xina'á ñandaq ndino'o kúu ña, ta nda ñii kivi on vása násama ña. Ta to'on yó'o káchí ndi mji Ndios kúu taa ta njka'an xi'in nivi na naki'in to'on ra kujya xina'á, ta káchí ra saá: "Ta ndó'o, ndatán yóo ndios válí, saá yóo ndó", káchí ra xi'in na. ³⁶ Ta ndixa mji Ndios yó'o kúu taa ta nakaxin yí'j, ta ti'ví ra yí'j kixaa'j ñoyívi yó'o ña kasa ndivi'j chiño ra. Ta saá, ¿ndaqchun ká'an ndó xi'in ndi yí'j ká'an'j to'on ña on va'a xa'á Ndios chi ká'an'j, káchí'j kúu'j Sa'ya Ndios? ³⁷ Ta yí'j, tá on vása ke'é'j chiño va'a, ndatán yóo ña ke'é'j Yivá'j Ndios, ta saá on vása xini ñó'o kandixa ndó ndi to'on ndaq ká'an'j xi'in ndó. ³⁸ Ta saá ni, tá ndixa kisa ndivi'j chiño va'a ndatán yóo ña ke'é'j Yivá'j Ndios, ta saá xini ñó'o kandixa ndó ndi to'on ndaq ká'an'j xi'in ndó. Tá on xini ndó kandixa ndó to'on ña ká'an'j, ta saá xini ñó'o kani sini ndó xa'á milagro va'a ña ke'é'j. Ta saá kundaa ini ndó ndi ñandixa kúu ña ká'an'j xi'in ndó, ta kandixa ndó ndi Yivá'j Ndios táku ra ini, ta yí'j táku'j ini Yivá'j Ndios —káchí tajesús xi'in na.

³⁹ Ta saá naná'no nõõ najudío yó'o tuku ndukú na tiin na ra ña chikaq na ra ini ve'e kaa, ta nj-kuchiño na, chi tajesús njka'ku ra, ku'a'an ndika ra.

⁴⁰ Ta ndikó tajesús, ku'a'an ra inka tá'vi yu'u yuta Jordán, ta njxaa ra nõõ si'na taJuan njxiyo ra, sákuchu ra nivi, ta yu'u yuta yó'o kinqo tajesús. ⁴¹ Ta ku'a'á ní nivi njxaa na nõõ yóo ra. Nivi yó'o ká'an na xi'in tá'an na, káchí na saá:

—TaJuan on vása ní-ke'é' ra nda ñii milagro, ta saá ni, ndi'i to'on ña njka'an ra xa'á tajesús yó'o kúu to'on ña ndixa ndaq —káchí na, ká'an na xi'in tá'an na.

⁴² Ta mji xiiña yó'o nõõ njxaa na, ku'a'á ní nivi kandixa na tajesús.

11

To'on yó'o ká'an ña xa'á ña nixi'i taLázaro

¹ Ta ñoo Betania yóo ñii taa nani ra Lázaro, ta ndeé ní ndó'o ra. Ta mji ñoo yó'o táku ñaMaría xi'in ñaMarta, ná kúu kiva ra. ² Ta ñaMaría ña kúu kiva taLázaro yó'o kúu ña'á ña chikaq nduta tá xa'an támi ní xa'á tajesús, ta nayakón ña xa'á ra xi'in yisj sini ña. ³ Ta xa'á ña ndeé ndó'o taLázaro, náki'va ra ñaMaría xi'in ñaMarta ti'ví ná ñii ta xika chiño nõõ ná, ku'a'an ra nõõ tajesús, ña ka'an ra xi'in ra. Ta njxaa ra, ta káchí ra saá:

—Tata, vitin ndeé ní ndó'o taa ta kúu ta kivi ini mji ún xini ún —káchí tayó'o xi'in tajesús.

⁴ Tá xini sq'o tajesús ñayó'o, ta njka'an ra:

—On sivi xa'á ña kivi taLázaro kúu ña ndeé ní ndó'o ra vitin. Ta ña ndeé ní ndó'o ra kúu xa'á ña ku'a'á ní nivi chinóo síkón na ñato'o Ndios, ta ñii kiva saá chinóo síkón na ñato'o yí'j, taa ta kúu Sa'ya Ndios.

⁵ Ta tajesús kivi ní ini ra xini ra ñaMarta xi'in kiva ña ñaMaría, xi'in kiva ná taLázaro. ⁶ Ta kivi xini sq'o ra ndi ndeé ní ndó'o taLázaro, ta saá ni, kinqo ka ra ovi ka kivi nõõ yóo ra. ⁷ Tá nja'a ovi kivi yó'o, ta njka'an ra xi'in naxika xi'in ra, káchí ra saá:

—Vitin kee yó ndikó tuku yó ko'on yó ñoo estado Judea —káchí ra.

⁸ Ta naxika xi'in ra njka'an na, káchí na saá:

—Tata Rabí, sakan lo'o kivi nja'a, naná'no nõõ najudío na ndóo ñoo estado Judea, salo'o kuiti, ta ka'ni na yó'o xi'in yuu, níkuu. ¿Ndaqchun kóni ún ndikó tuku yóo ñoo yó'o? —káchí na.

⁹ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xi'in na:

—¿Án on ndixa uxu ovi hora kómi ñii ndivi ña ye'e ño'o? Ta taa ta xika ndivi, on vása káchí'i xa'á ra ña'a, chi va'a ye'e ño'o nõõ yichi xika ra. ¹⁰ Ta taa ta xika ñoo naa, tayó'o káchí'i xa'á ra ku'a'á ní ña'a, chi on ko'o ño'o ye'e yichi nõõ ku'a'an ra —káchí tajesús xi'in naxika xi'in ra.

11 Ta saá njika'an ka ra xí'in na, káchí ra saá:

—Taa tamigo yó tɔLázaro kisin ra vitin, ta ko'on j ña sanakáxin j ini ra.

12 Ta saá ndakuijn naxika xí'in ra, njika'an na:

—Tata, tá tɔ kisin kúu ra, ta saá kúndaq ini yó ndí tɔ xa ku'a'nduwa' a kúu ra —káchí na.

13 Nayó'o on vása kúndaq ini na ña ká'an tɔJesús, chi kóni káchí ra nxi'i j tɔLázaro, ta nayó'o xáni sijn na ndasaá kuiti kisin tɔLázaro. 14 Ta saá tɔJesús njika'an káxin ra xí'in na, káchí ra saá:

—TɔLázaro xa nxi'i j ra. 15 Ta kúsi j ini j ña on vása ní-xiyoy xí'in tɔLázaro kivi nxi'i j ra, chi ña ndó'o ra saá kúu ñava'a xa'a mji ndó. Saá chi ñayó'o chindee ña mji ndó ña kandixa va'a ndó yj'i. Ta ko'yog vitin koto yó nqo kándú'u ra —káchí tɔJesús xí'in na.

16 Ta ñii taxika xí'in tɔJesús naní ra Tomás, tɔ kúu tɔ sakunaní na tɔKuátí, njika'an ra xí'in inka naxika xí'in tɔJesús:

—Va'a ko'on ndi'í yó xí'in ra xa'a ña kivi yó xí'in ra —káchí ra.

Tɔ'on yó'o ká'an ña ndi'í nivi na kándixa tɔJesús

kutaku ndino'o na ndi'í saá kivi

17 Tá njaxa na ñoo Betania, ta xini so'o tɔJesús ña xa njya'a komi kivi njinduxun tɔLázaro yó'o. 18 Ta ñoo Betania yó'o nákaa yatin ña ñoo Jerusalén, ñii unj kilómetro kúu ñaxíka.* 19 Ta ku'a'a ní najudio xa kjaxa na ñoo Betania yó'o, chi nayó'o kóni na chika'a na ndee ini ñaMaría xí'in ñaMarta, chi kúchuchú ní ini náyo'o xa'a ña nxi'i j takj'va náña'a yó'o. 20 Tá kjaxa nivi ndato'on na ndí vaxi tɔJesús, ta xini so'o ñaMarta tɔ'on yó'o, ta kee ña ku'a'an ña nakutá'an ña xí'in ra. Ta ñaMaría kinqoo ña ve'e. 21 Ta njaxa ñaMarta nqo tɔJesús, ta njika'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Tata, tá nxiyo ún xí'in ndi'í yó'o, níkúu, ta on kivi takj'va j. 22 Ta saá ni, vitin kúndaq ini j ndí Ndios ndixa taxi na nda'a ún nda kúu ka ñava'a ndukú ún nqo ra —káchí ñaMarta xí'in tɔJesús.

23 Ta ndakuijn tɔJesús, njika'an ra xí'in ña, káchí ra saá:

—Taa takj'va ún natakú ra —káchí ra.

24 Ta ndakuijn ñaMarta:

—Xa xini j ndi'í ndixa natakú ra, ta ñayó'o kundivi kivi sondí'í ñoyívi, chi kivi saá ndi'í nivi na nxi'i j natakú na —káchí ña xí'in ra.

25 Ta ndakuijn tɔJesús, njika'an ra saá:

—Yj'i kúu ndee ña táxi natakú nivi na nxi'i j, ta yj'i kúu ndee ña táxi kutaku

ndino'o nivi. Ndi'í nivi na kándixa yj'i, vará kjaxa ñii kivi ña kivi na, ta nayó'o ndixa kutaku ndino'o na ndi'í saá kivi vaxi.

26 Ta ndi'í nivi na kúu na táku ndino'o chi kándixa na yj'i, nayó'o nda ñii kivi on ndi'í xa'a na. ¿An kándixa ún tɔ'on yó'o ña ká'an j xí'in ún? —káchí tɔJesús xí'in ñaMarta.

27 Ta ndakuijn ña, njika'an ña:

—Ndixa, Tata, kándixa j tɔ'on ká'an ún, ta kándixa j yó'o kúu Cristo, Sa'ya Ndios, taa tɔ xindatí ndi'í ña ti'vi Ndios, ta vitin xa kjaxa ra ñoyivi yó'o —káchí ñaMarta xí'in tɔJesús.

Tɔ'on yó'o ká'an ña tɔJesús xáku ra nqo njinduxun tɔLázaro

28 Ta saá ndjiko ñaMarta kuano'o ña, ta naxaa ña ve'e ña. Ta kana ña kivi ña ñaMaría kixi ña nqo ña, ta njika'an se'é ña xí'in ñayó'o, káchí ña saá:

—TɔMaestro kjaxa ra yatin nqo ñoo yó'o, ta kána ra yó'o ko'on ún nqo ra —káchí ña.

29 Tá xini so'o ñaMaría tɔ'on yó'o, ta kama ní nakundichi ña, ta kee ña ku'a'an ña nqo yóo tɔJesús. 30 Ta tɔJesús on tɔ'an ka kivi ra ñoo Betania, ta yoo ka ra mji xiiña nqo nakutá'an ñaMarta xí'in ra. 31 Ta najudio na xa kjaxa ndoo ve'e nqo táku ñaMaría xí'in ñaMarta xa'a ña chika'a na ndee ini náyo'o, xito na kama ní nakundichi ñaMaría, ta kee ña ku'a'an ña, ta saá kee na ku'a'an na satá ña, chi xani sijn na: “Ku'a'an ña nqo njinduxun tɔLázaro ña kuaku ña xa'a ra”, saá xani sijn na.

32 Ta njaxa ñaMaría nqo yóo tɔJesús, ta xikuxití ña xa'a ra, ta njika'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—Tata, tá nxiyo ún xí'in ndi'í yó'o, níkúu, ta on kivi takj'va j —káchí ña.

33 Tá xito tɔJesús xáku ní ñaMaría, ta xáku ní natá'an ña na kjaxa xí'in ña, ta saá ña xito ra yó'o nda sakanda ña ini ra, ta njta'vi ní ini ra. 34 Ta njndaq tɔ'on ra na, káchí ra saá:

—¿Míkíá sandúxun ndó tɔ nxi'i j?

Ta ndakuijn na, njika'an na:

—Na'a, ko'on ún xí'in ndi'í ta koni ún nqo njinduxun ra —káchí na.

35 Ta tɔJesús kixá'a ra xáku ní ra. 36 Ta sava najudio na ndoo yó'o, njika'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Koto ndó, ndee ní kí'vi ini ra xini ra taa tɔ nxi'i j —káchí na, ká'an na.

37 Ta inka na ká'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—Tayó'o sanda'a ra nduchú nqo takúa'a.

¿Ndachun on vása ní-xiyoy ra ña chindee ra tɔLázaro ña on kivi ra, níkúu? —káchí na.

* 11:18 Unj kilómetro kúu xa'on estadio.

Tq'on yó'o ká'an ña xq'a tajesús sanatakú ra tǎLázaro

³⁸ Ta tuku ndǎ mji nímǎ tajesús kánda ña xí'in ña kúchuchú ní ini ra, ta kuǎ'an ra, ta nǐxaa ra nqo yóo kavua nqo nǐnduxun tǎLázaro. Ta xǐni ra ñii yuu veé ña ká'no ní, ña va'a ndásǐ yu'u kavua yó'o.

³⁹ Ta nǐkǎ'an tajesús xí'in nǐvi na yíta yó'o, káchǐ ra saá:

—Tiin ndó yuu ña ndásǐ yu'u kavua yó'o, ta sakuta'a ndó ña —káchǐ ra xí'in na.

Ta nǐkǎ'an ñaMarta xí'in ra, káchǐ ña saá:

—On vá'a vitin, Tata, chi xa nǐxǐno kǔmǐ kǐvjǐ nǐxǐ'i ra, ta saá xa xá'an tá'yǐ ní ra vitin —káchǐ ña.

⁴⁰ Ta nǐkǎ'an tajesús xí'in ña, káchǐ ra saá:

—¿Án on vása náká'an ún ña nǐkǎ'an jǐ xí'in ún, nana? Chi nǐkǎ'an jǐ tá kandixa ún yǐ'i, ta saá koni ún ñava'a ká'no ña táxi ña kuǎ'a ní nǐvi chinóo síkon na ñatǔ'ó Ndios —káchǐ ra xí'in ña.

⁴¹ Ta saá sakuta'a na yuu ña ndásǐ yu'u kavua nqo nǐnduxun tǎLázaro. Ta tajesús ñakoto ndaa ra ñoyívi nǐno, ta nǐkǎ'an ra xí'in Ndios, káchǐ ra saá:

—Tata Yivá j, táxa'vi ún chi xǐni so'o ún xa'a ña ndúkú j nqo ún vitin. ⁴² Xǐni va'a j ña ndǐ'i saá kǐvjǐ xǐni so'o ún ña ká'an jǐ xí'in ún, ta vitin ká'an jǐ tq'on yó'o, saá chi kóni jǐ ña kundǎa ini nǐvi na yíta yó'o ndǐ yó'ó kúu tǎa tǎ tǐ'ví yǐ'i kǐxaa j —káchǐ tajesús xí'in Ndios.

⁴³ Ta ndǐ'i nǐkǎ'an ra tq'on yó'o xí'in Ndios, ta xí'in ndǐ'i ndeǐ ra nǐkǎ'an ra xí'in tǎLázaro, káchǐ ra saá:

—Lázaro, keta ún, ta na'a ún yó'o —káchǐ ra.

⁴⁴ Ta saá tǎLázaro, tǎa tǎ xa nǐxǐ'i kúu ra, ta ñatakú ra vitin, ta keta ra tǐxin kavua, ta kǐxaa ra xǐkundichi ra nqo nǐvi na yíta yó'o. Ta yǐkǐ koñu tǎLázaro násúku ndaa ndǐ'i ña xí'in tikoto ña chǐsúku na ra kǐvjǐ nǐnduxun ra. Ta sǐnjǐ ra xí'in nqo ra násúku ndaa ña xí'in inkǎ tikoto. Ta nǐkǎ'an tajesús xí'in na:

—Ndaxin ndó ra nqo tikoto ña nó'ni ra, ta saña ra ko'on ndíkǎ ra —káchǐ tajesús xí'in nǐvi.

Tq'on yó'o ká'an ña naná'no nqo najudío xǐkoo yu'ú na ndasaá koo ka'ni na tajesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Ta saá najudío, na kuǎ'an xí'in ñaMarta nǐxaa na nqo yóo tajesús, xǐni na ñava'a yó'o ke'é tajesús ña sanatakú ra tǎLázaro, ta kuǎ'a ní nayó'o kandixa na tajesús. ⁴⁶ Ta inkǎ najudío yó'o kuǎ'an na,

ta nǐxaa na nqo nafariseo ta ndǎto'on na xí'in na yukǐa ke'é tajesús xí'in tǎLázaro. ⁴⁷ Ta nafariseo xí'in nasutú ná'no nqo najudío kǎna na nǐvi na kúu nachíño ná'no, na ñani Junta Suprema, ta ñakutá'an na. Ta saá kǐxaa na, ta ká'an na xí'in tá'an na, káchǐ na saá:

—¿Yukǐa ke'é yó vitin? Chi tajesús yó'o ke'é ra kuǎ'a ní milagro. ⁴⁸ Táná taxi yó ña ke'é kǎ ra saá, ta ndǐ'i nǐvi kǐxǐ'a na kundikon na ra. Ta saá yǐyo ní sakaku ra kuǎchi xí'in nagobierno ñoo Roma, ta kama ní nachíño ñoo Roma tǐ'vi na natropa ta sandǐ'i na xa'a ñaño yó Israel, ta ñii saá sandǐ'i na xa'a ve'e ño'ó ká'no ñoo yó —káchǐ na, ká'an na.

⁴⁹ Ta ñii sutú tǎtá'an najunta Suprema yó'o, ñani ra Caifás, ta kuǐya yó'o xǐkoo ra tǎsutú ká'no nqo ndǐ'i nasutú, ta nǐkǎ'an ndoso ra xí'in natá'an ra najunta Suprema, káchǐ ra saá:

—¿Án nakǐ'ví kúu ndó?, jchi on vá'a xǐni sǐnjǐ ndó! ⁵⁰ On vása kúndǎa ini ndó ndǐ va'a kǎ kúu ña kǐvjǐ ñii tǎa xa'a nǐvi ñoo yó, koqto ndǐ'i xa'a ndǐ'i yó ñaño Israel —káchǐ ra xí'in na.

⁵¹ Ta on sǐvjǐ sǐnjǐ mji ra kúu ña kǎku tq'on yó'o ña nǐkǎ'an ra saá, ta tq'on ña kee nqo Ndios kúu ña. Saá chi chǐtonǐ Ndios tǎsutú ká'no kuu tǎa tǎ kǎ'an tq'on ña káchǐ ndǐ tajesús kǐvjǐ ra xa'a ndǐ'i ñaño Israel. ⁵² Ta on sǐvjǐ ndasaá kuiti xa'a ñaño Israel kúu ña kǐvjǐ tajesús, ta kǐvjǐ ra xa'a nǐvi na táku ndǐ'i xǐiña ñoyívi. Saá ke'é ra xa'a ña nakaya ra nǐvi na kúu sa'ya Ndios, na ndóo ndǐ'i saá xǐiña nqo ño'ó, ña nduu na ñii tǐ'vi nǐvi xí'in ra. ⁵³ Ta kǐvjǐ ñakutá'an najunta Suprema yó'o, ta xǐkoo yu'ú na, ta chǐkǎa ini na ka'ni na tajesús.

⁵⁴ Ta ñǎkan tajesús on vása ní-xika tǐvi kǎ ra nqo nǐvi, ta kee ra ñoo estado Judea yó'o, ta nǐxaa ra ñii ñoo lo'no ñani Efraín, ña nákaa yatin nqo yóo yukú yǐchǐ. Ta kǐndqo ra yó'o xí'in naxǐka xí'in ra.

⁵⁵ Ta saá xa yatin tóndǎa kǐvjǐ ña kasa ndivi najudío viko Pascua.[†] Ta kuǎ'a ní nǐvi kee na ñoo na, ta kuǎ'an na ñoo Jerusalén. Ña si'na kǎ tǎ'an kana viko Pascua yó'o, kuǎ'an na xa'a ña kasa ndivi na ndǎyǐ ña nǐtaa tǎMoisés kuǐya xǐna'a. Ndǎyǐ yó'o ká'an ña ndasaá ke'é na xí'in mji na ña koo ndii na nqo Ndios xa'a viko yó'o. ⁵⁶ Ta nǐxaa na ñoo Jerusalén, ta ñandukú ní na tajesús ndinin xǐiña ñoo Jerusalén yó'o. Ta ñakutá'an na yíta na ke'e yatin yé'é ve'e ño'ó ká'no, ta ndákǎ tq'on tá'an na, káchǐ na saá:

[†] 11:55 Pascua najudío kána ña uxǎ kǐvjǐ xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios sakǎku ra naxǐ sǐkuá na nqo ñaño Egipto kuǐya xǐna'a.

—¿Yukía xáni sijní ndó? ¿Án xáni sijní ndó kixaa tajesús viko Pascua yó'o? —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

⁵⁷ Ta nafariseo xí'in nasutú ná'no nqo najudío xa si'na xa'nda chiño na nqo njivi, káchí na saá:

—Tá yóo njivi na xíní míkía yóo tajesús, ta nayó'o xíní ñó'ó ndat'ón na xí'in nachiño ná'no ña kuchiño tiin na ra —káchí naná'no yó'o, xa'nda chiño na.

12

*Tq'on yó'o ká'an ña xa'q ñaMaría
chikaa ña nduta xá'an támi xa'q tajesús
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)*

¹ Ta iño kivi yachí ká on ta'an kixá'a viko Pascua, ta ndikó tuku tajesús kixaa ra ñoo Betania nqo yóo taLázaro. Ta taLázaro yó'o kúu taa ta xa njixi'j, ta tajesús sanataku ña'a ra. ² Ta njxaa tajesús ñii ve'e nqo xaqin na ñii viko lo'o ña kisa to'ó na tajesús. Ta ñaMarta xika ña táxi ña xixi njivi na ndóo viko yó'o, ta taLázaro kándi'u ra nqo yóo tón mesa, xixi ra xí'in tajesús. ³ Ta saá inká ñáki'va taLázaro ñaMaría, kixaa ña nqo yóo xa'q tajesús. Ní'i ña ñii yuyú ña sava litro* chútú ña xí'in nduta va'a tá xá'an támi, ñani rá nardo, tá yá'vi ní kúu rá. Ta ñaMaría chikaa ña rá xa'q tajesús, ta yákón ña xa'q ra xí'in yisi sijní ña. Ta siko ña xá'an támi nduta yó'o, njixitá ní'no ndi'i ña ini ve'e yó'o. ⁴ Ta ñii taxika xí'in tajesús, ñani ra Judas Iscariote, sa'ya taSimón kúu ra, ta on va'a kóni tayó'o xa'q ña ke'é ñaña'a yó'o saá. Tajudas yó'o kúu taa ta sjikó kú'i'na tajesús nda'a njivi na saá ini xini ña'a. ⁵ Ta njka'an tajudas, káchí ra saá:

—¿Ndachun on vása ní-sikó ña nduta yó'o xí'in ya'vi rá ña kúu unj ciento sj'ún denario,† ta saní'i ña sj'ún yó'o nda'a njivi nandá'vi, níkuu? —káchí tajudas xí'in na.

⁶ Ta on sivi xa'q ña ndixa kí'vi ini ra xini ra njivi nandá'vi kúu ña njka'an tajudas saá, chi tajudas kúu taa ta ndiso chiño xí'in sj'ún ña xini ñó'ó tajesús xí'in naxika xí'in ra. Ta yóo sava kivi tajudas kisa kuf'ná ra lo'o sj'ún yó'o. ⁷ Ta tajesús ndakuijn ra, njka'an ra xí'in tajudas, káchí ra saá:

—On sandi'i ún ñaña'a yó'o chi ñava'a ke'é ña xí'in j. Saá chi chikaa va'a ña nduta yó'o ña konj ñó'ó ña rá kivi vitin xa'q ña kasa tí'va ña yiki koñu j, chi xa yatin kixaa ña kivi j ta nduxun j. ⁸ Ta ndó'ó, ndi'i saá kivi yóo nandá'vi xí'in ndó, ta yj'i, salo'o ní ká kivi yóo j xí'in ndó —káchí tajesús xí'in njivi na ndóo viko lo'o yó'o.

*Tq'on yó'o ká'an ña ndi kóni na ka'ni
na taLázaro*

⁹ Kuá'a ní najudío xini sq'o na ña kixaa tajesús ñoo Betania, ta kuá'an na koto na ra, ta ñii saá kóni na koto na taLázaro taa ta xikuu ta njixi'j, ta tajesús sanataku ña'a ra. ¹⁰ Ta saá naná'no nqo nasutú na kúu na xa yóo yu'ú ña ka'ni na tajesús, ta vitin nakoó yu'ú nayó'o ña ka'ni na taLázaro. ¹¹ Kóni na ka'ni na taLázaro chi kuá'a ní najudío xa sandakoo na yichí nasutú yó'o, ta kixá'a na ndikón na sata tajesús, chi sanataku ra taLázaro.

*Tq'on yó'o ká'an ña xa'q kivi njivi
tajesús ñoo Jerusalén*

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Ta njivi inká kivi, ta chútú ní njivi ñoo Jerusalén chi xa kóni kixá'a viko Pascua, ta njivi na nakutá'an yó'o xini sq'o na vitin kixaa tajesús ñoo Jerusalén yó'o. ¹³ Ta saá kee na kuá'an na, ta xa'nda na nqo nda'a tón yiton nqo, ta ní'i na kuá'a ní ñqo yó'o, ta kuá'an na nakutá'an na xí'in tajesús yichí nqo vaxi ra. Ta xí'in ndi'i ndee na, njka'an na, káchí na saá:

—¡Ná kasa ká'no yó Ndios! ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o, taa ta kixaa xí'in ndayí Ndios! ¡Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in tayó'o taa ta kúu Rey, taká'no nqo nalsrael! —káchí na, ká'an na.

¹⁴ Ta tajesús xa ñani'i ra ñii burro lo'o ta yóso ra vaxi ra. Saá kisa ndivi ra ña káchí to'on Ndios ña njtaa na xina'a, ña káchí saá:

¹⁵ On kuyi'vi ndó, ñañoo Jerusalén. Koto ndó, yó'o vaxi taa ta kúu Rey nqo ndó, vaxi ra yóso ra ñii burro lo'o, saá káchí to'on Ndios ña njtaa na xina'a.

¹⁶ Ta naxika xí'in tajesús on vása ní-kundaq ini na yukia kóni kachí ndi'i ña xito na yó'o. Ta saá ní, kivi ndi'i kundivi ña njixi'j tajesús ta nataku ra ta ndikó ra ndaa ra ñoyivi njtao, tãda saá ñaká'an na to'on Ndios ña njtaa na xina'a xa'q tajesús. Ta saá kundaq ini na ndi ndi'i ña ke'é njivi xí'in tajesús kúu ña kisa ndivi na to'on Ndios yó'o.

¹⁷ Njixyo kuá'a ní njivi na xini tajesús kivi sanataku ra taLázaro. Chi ta xa njixi'j xikuu ra, ta njnduxun ra tixin kavua, ta saá kixaa tajesús, ta kãna ra taLázaro xí'in kivi ra, ta sanataku ña'a ra. Ta njivi na xini ñayó'o xata ní'no na to'on xa'q ñava'a yó'o ke'é tajesús. ¹⁸ Ñakán kã ndi'i njivi na xini sq'o to'on yó'o, kee na kuá'an na ña nakutá'an na xí'in tajesús yichí nqo vaxi ra ña kixaa ra ñoo Jerusalén. ¹⁹ Ta xa'q ñayó'o nafariseo njka'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

* 12:3 Sava litro nduta kúu ñii libra.

† 12:5 Ñii denario kúu sj'ún ña kúu ya'vi ñii taa ta kisa chiño ñii kivi.

—¡Ndá manj kúu ña ndukú yó kundeé yó nõõ tãýó'ol! ¡Koto ndó! Ndi'i saá nivi ñoyívi yó'o ndikõn na sãtã tãJesus vitin —káchi na, ká'an na xí'in tá'an na.

Tq'on yó'o ká'an ña nivi na inkã ñoo nãndukú na tãJesus

²⁰ Ta sava nivi na kixaa ñoo Jerusalén ña kasa tq'ol na Ndios vikõ Pascua kúu na inkã ñoo, ta ká'an na tq'on griego. ²¹ Ta sava nagriego yó'o kixaa na nõõ ñii taxíka xí'in tãJesus tã naní Felipe, tã tã kee ñoo Betsaida estado Galilea kúu ra. Kixaa nagriego nõõ tãFelipe yó'o, ta njka'an na xí'in ra, káchi na saá:

—Tata, kóni ndj koto ndj tãJesus —káchi na xí'in ra.

²² Ta tãFelipe njka'an ra ndãtq'on ra xí'in inkã taxíka xí'in tãJesus, tã naní Andrés, ta ndiovi na saá kee na ku'a'an na, ta njxaa na nõõ tãJesus ña ndãtq'on na xí'in ra xa'a ña kóni nagriego yó'o. ²³ Ta ndãkuijn tãJesus, njka'an ra saá:

—Xa kixaa yatin ní kivi ña yí'j, tã tã kixi nõõ Ndios, kasa ndivi j chiño ká'no, ta xa'a ñayó'o Ndios kasa ká'no ra yí'j, ta kanóo síkón ñãtq'ól. ²⁴ Ta ña ndixa ndãã ká'an j xí'in ndó tá yóo ñii ndikjn trigo, ta tá õn chi'i nivi ndikjn yó'o, ta kindõõ mató'ón ña. Ta saá ni, tá chi'i nivi ndikjn trigo yó'o tixin ño'õ, ta saá ndixa tã'vi sqõ ña, ta ndutã ña ta kua'no ña, ta nduu ña ku'a'a ní ndikjn trigo. Ta ndãtãn yóo ndikjn trigo ña chi'i nivi tixin ño'õ saá yóo j chi xínj ñó'õ kivi j, ta nduxun j, ta nataku j. Ta xa'a ña kundo'õ j saá, ku'a'a ní nivi kutakú na xí'in Ndios. ²⁵ Ta ndãtãn yí'j táxi xí'in mji ña kasa ndivi j ña kóni Ndios, ñii kj'va saá nivi na ndikõn yichij j, xínj ñó'õ na taxi xí'in mji na ña ke'é na ña kóni Ndios. Chi ndi'i nivi na ndasaá kuiti kúsij ini kutakú va'a ñoyívi yó'o, nayó'o ndãñó'õ na nõõ Ndios. Ta ndi'i nivi na õn vása ndi'i ní ini xa'a ña kutakú va'a na ñoyívi yó'o, nayó'o kúu na naní'i yichij ndãã ña va'a kutakú na xí'in Ndios. ²⁶ Ndi'i nivi na kóni kasa chiño nõõ j, xínj ñó'õ kundikõn na yichij j, ta saá ndãtãn yóo ña ke'é j, saá ke'é na. Ta Yivá j Ndios kasa tq'ol ra ndi'i nivi na kúu na kisa chiño nõõ j.

Tq'on yó'o ká'an ña tãJesus ndãtq'on ra xí'in nivi ndasaá koo ña kivi ra

²⁷ Ta vitin ndi'i ní ini j, ta xáni ní ini j yukãã kã'an j xí'in Ndios. ¿An ndukú j nõõ Yivá j Ndios ña sakãku ra yí'j nõõ ña xo'vi ní j? Ó'on, õn kã'an j saá, chi xa'a ña kasa ndivi j chiño yo'vi ní, ndã kivi j kúu ña kixaa j ñoyívi yó'o —káchi tãJesus.

²⁸ Ta saá njka'an tãJesus xí'in Ndios, káchi ra saá:

—Tata Yivá j, vitin kasa ndivi ún chiño xa'a ña kasa ká'no nivi yó'o ta chinóo

síkón na ñãtq'ól ún —káchi tãJesus xí'in Ndios.

Ta saá xinj sq'o ra tãchi tq'on Ndios ña kixi ñoyívi njno ña njka'an ña, káchi ña saá:

—Xa kisa ndivi j chiño ká'no ña kisa ká'no nivi yí'j, ta chinóo síkón na ñãtq'ól j, ta tuku inkã yichij ke'é j saá —káchi tq'on njka'an ña xí'in ra.

²⁹ Ta nivi na ndóo xí'in tãJesus xinj sq'o na tãchi yó'o, ta sava nivi xani sijn na án ndá'yi sãvi. Ta inkã na njka'an, káchi na:

—Ñii ángel ña kixi nõõ Ndios njka'an ña xí'in ra —káchi na, ká'an na.

³⁰ Ta tãJesus njka'an ra xí'in na:

—Õn sivi xa'a yí'j kúu ña njka'an tãchi yó'o, ta njka'an tãchi yó'o xa'a ña chindeé ña ndó'õ ña ndixa kandixa ndó yí'j. ³¹ Vitin xa yatin kixaa kivi ña kasa naní Ndios xa'a kuãchi nivi ñoyívi yó'o. Ta saá ñanima ndiva'a ká'no, ña kúu ña xá'nda chiño nõõ nivi ñoyívi yó'o vitin, Ndios sakana ra nima yó'o ko'õn ña ke'e nõõ naa ní. ³² Ta yí'j, kivi ndani'i nivi yí'j nõõ síkón, ta xí'in ñayó'o ke'é j ña ndi'i nivi kixaa na nõõ j —káchi tãJesus xí'in na.

³³ Njka'an ra tq'on yó'o ña ndãtq'on ra xí'in nivi ña kundãã ini na ndi kivi ra ndã'a tón cruz. ³⁴ Ta ndãkuijn nivi, njka'an na, káchi na saá:

—Xa kã'vi ndj tq'on Ndios ña njtaa na kuyã xina'a ña káchi xa'a Cristo, tã tã ti'vi Ndios. Ta tq'on yó'o káchi ña ndi Cristo kutakú ra ndi'i saá kivi ña vaãxi. Ta yó'o káchi ún ndi ndani'i na tã tã kixi nõõ Ndios, ta sandaa na ra ndã'a tón cruz. Ta, ¿yu kúu tã tã ká'an ún xa'a, tã káchi ún kuu tã tã kixi nõõ Ndios? —káchi na xí'in ra.

³⁵ Ta ndãkuijn tãJesus, njka'an ra xí'in na:

—Ndatãn yóo ño'õ ndino'o yé'e, saá yóo j, ta salo'o kuiti kã kivi yóo j xí'in ndó. Xínj ñó'õ kundikõn ndó yichij ña yé'e ndino'o, kotq ñii kama naki'in yichij ña naa ndó'õ. Chi nivi na xika yichij naa õn vása xínj nayó'o míchi ku'a'an na. ³⁶ Yí'j kúu ño'õ ndino'o yé'e, ta vitin kivi ña yóo kã j xí'in ndó, xínj ñó'õ kandixa ndó yí'j. Ta saá nduu ndó nivi na ku'a'an yichij nõõ yé'e ño'õ ndino'o —káchi tãJesus xí'in na.

Ta ndi'i njka'an ra saá, ta kee ra ku'a'an ra, ta njxaa ra ñii xiiña nõõ chise'e xí'in mji ra kotq naní'i nanivi ra.

Tq'on yó'o ká'an ña ku'a'a ní najudio ni-xiin na kandixa na tãJesus

³⁷ Varã tãJesus xa ke'é ra ku'a'a ní milagro xinj nivi, ta saá ni, ni-xiin na kandixa na ra. ³⁸ Ta xí'in ña õn kandixa na ra, kisa ndivi na ña njka'an tq'on Ndios ña njtaa taprofeta Isaias kuyã xina'a, ña káchi saá:

Yivá yó Ndios, lo'o ní n̄vi kándixa na t̄o'on ún ña ndát̄o'on j̄ xí'in na.

Ni ɔn vása ní-kundaā ini na ndí xí'in ndeē m̄ji ún kúu ña k̄isa ndivi j̄ ndi'i chiño ná'no ña x̄ini na,

káchí t̄o'on ña n̄taa t̄alsaías x̄ina'á. ³⁹ Vitin k̄isa ndivi najudío yó'o ndát̄án yóo ña n̄taa t̄alsaías k̄uiya x̄ina'á, chi n̄-kuchiño na kandixa na t̄aJesús. Ta ink̄a x̄iña n̄oq̄ t̄o'on Ndios ña n̄taa t̄alsaías x̄ina'á, káchí ña saá x̄a'á n̄vi yó'o:

⁴⁰ ɔn vása ní-xiin na nakoni na ta k̄o'on na yich̄i ña kúu ñandaā,

ñakán k̄iá Ndios t̄axi ra ña nduu nayó'o ndát̄án yóo n̄vi nakuáá,

chi ɔn vása kúchiño na koni na ñandaā.

Ta x̄a'á ña n̄-xiin na kandixa na ñandaā, Ndios t̄axi ra ña nduu toon ní k̄a ini na,

nduu na n̄vi na ɔn vása kúchiño kandixa ñandaā.

Ta x̄a'á n̄vi yó'o, Ndios n̄ka'an ra, k̄achí ra saá:

“Nd̄a lo'o n̄-xiin na nandikó ini na, ta n̄-xiin na kixi na n̄oq̄ j̄ x̄a'á ña sanda'a j̄ na ña va'a kutak̄u na yich̄i ndaā”,

k̄achí Ndios n̄oq̄ t̄o'on ra ña n̄taa t̄alsaías k̄uiya x̄ina'á. ⁴¹ T̄alsaías yó'o x̄ikuu ñii t̄apofeta t̄a n̄ka'an ndoso t̄o'on Ndios k̄uiya x̄ina'á, ta x̄ini na ndi'i ndeē ña livi ká'no ña kómí t̄aJesús ñoyívi n̄no. Ta saá t̄alsaías n̄taa ra t̄o'on yó'o, ña ndát̄o'on x̄a'á ña ndó'o t̄aJesús k̄iv̄i ták̄u ra ñoyívi yó'o.

⁴² Vará sava nachiño ná'no n̄oq̄ najudío kándixa na t̄aJesús ndí ndixa kúu ra t̄a t̄a t̄i'vi Ndios, ta ɔn vása ní-xiin na k̄a'an na saá xí'in ink̄a n̄vi chi yí'vi na n̄oq̄ nafariseo. Saá chi nafariseo xa x̄a'nda chiño na ndí ndi'i n̄vi na kándixa ndí t̄aJesús kúu Cristo, t̄a t̄a t̄i'vi Ndios vāxi, nayó'o ɔn kuchiño k̄a na k̄i'vi na ini ve'e ño'o sinagoga, káchí nafariseo. ⁴³ Ndi'i n̄vi na kúu na yí'vi k̄a'an ña kándixa na t̄aJesús, nayó'o xáni s̄inj̄ na ndí ña ndáya'ví ní k̄a kúu ña kanóo va'a ñat̄o'o na n̄oq̄ n̄vi ñoyívi yó'o, ta xáni s̄inj̄ na lo'o ní ndáya'ví ña kúu ña kanóo va'a ñat̄o'o na n̄oq̄ Ndios.

T̄o'on yó'o ká'an ña ndí t̄o'on t̄aJesús kúu ña kasa nani x̄a'á kuach̄i n̄vi

⁴⁴ Ta saá xí'in ndi'i ndeē ra, t̄aJesús n̄ka'an ra xí'in n̄vi, káchí ra saá:

—Ta n̄vi na kándixa yí'j̄, nayó'o ɔn s̄ivi ñii l̄aá m̄ij̄ kándixa na, ta kándixa na Ndios, t̄a t̄a t̄i'vi yí'j̄ k̄ixaā j̄. ⁴⁵ Ta n̄vi na x̄ini yí'j̄, nayó'o x̄ini na Yivá j̄ Ndios, t̄a t̄a t̄i'vi yí'j̄ k̄ixaā j̄. ⁴⁶ Yí'j̄ kúu Ño'o ndino'o yé'e ñoyívi yó'o. Ta ndi'i n̄vi na ndixa

kándixa yí'j̄, nayó'o ɔn k̄o'on k̄a na yich̄i n̄oq̄ naa. ⁴⁷ Ta ndi'i n̄vi na kuiti x̄inj̄ so'o t̄o'on ña ká'an j̄, ta ɔn x̄in na kasa ndivi na ña, ta ɔn s̄ivi yí'j̄ kúu t̄a t̄a kasa nani x̄a'á ña ɔn vá'a ké'é nayó'o. Saá chi ɔn s̄ivi x̄a'á ña kasa nani x̄a'á kuach̄i n̄vi kúu ña k̄ixaā j̄ ñoyívi yó'o, ta x̄a'á ña sak̄aku j̄ n̄vi ñoyívi yó'o kúu ña k̄ixaā j̄. ⁴⁸ Ta n̄vi na ɔn x̄in koni yí'j̄, ta ni ɔn x̄in na kandixa na t̄o'on j̄, ta ndixa xa yoo ña kasa nani x̄a'á kuach̄i nayó'o. Chi tá k̄ixaā k̄iv̄i sondí'í ñoyívi yó'o, ta m̄ji t̄o'on ña n̄ka'an j̄ xí'in nayó'o kasa nani x̄a'á kuach̄i na ña kúu ña ɔn vása ní-xiin na k̄ixaā so'o na t̄o'on yó'o. ⁴⁹ Chi xí'in ndayí Yivá j̄ Ndios ká'an j̄ t̄o'on ña ndát̄o'on j̄ xí'in ndó. Ta ɔn s̄ivi ndasaá kuiti t̄o'on m̄ji j̄ kúu ña ká'an j̄. Saá chi Yivá j̄ Ndios kúu t̄a t̄a t̄i'vi yí'j̄ k̄ixaā j̄, ta x̄a'nda chiño ra ndá t̄o'on kúu ña k̄a'an j̄ xí'in ndó, ta x̄a'nda chiño ra yu kúu ña saná'a j̄ ndó'ó. ⁵⁰ Ta yí'j̄, x̄inj̄ va'a j̄ ndí ña x̄a'nda chiño Yivá j̄ Ndios kúu ña t̄axi kutak̄u ndino'o n̄vi ndi'i saá k̄iv̄i. Ta ñii k̄i'va ndát̄án yóo t̄o'on ña x̄a'nda chiño ra k̄a'an j̄, saá ká'an j̄ xí'in n̄vi —káchí t̄aJesús xí'in na.

13

T̄o'on yó'o ká'an ña

n̄akata t̄aJesús x̄a'á ñii ñii naxika xí'in ra

¹ Ta ɔn t̄a'an k̄a kixá'á kana vik̄o Pascua,* ta t̄aJesús x̄inj̄ ra ña xa yatin ní t̄ondaā k̄iv̄i ña kee ra ñoyívi yó'o, ta ndikó ra no'q̄ ra n̄oq̄ yóo Yivá yó Ndios. Ndi'i saá k̄iv̄i t̄aJesús xa k̄i'vi ní ini ra x̄ini ra n̄vi na kándixa ña'á ñoyívi yó'o, ta vitin k̄ixaā k̄iv̄i ña saná'a ra na ndasaá ndixa ndeē ní k̄i'vi ini ra x̄ini ra na, chi nd̄a lo'o ɔn ndi'i ña k̄i'vi ini ra x̄ini ra na.

² Ta xikuaa ní, xa kóni kunaa kúu ña, ta saá yóo t̄aJesús x̄ixi ra xí'in naxika xí'in ra. Ta ñanim̄a ndiva'a ká'no xa ch̄ikaā ña ini t̄aJudas Iscariote, sa'ya t̄aSimón, ña nataxi ra t̄aJesús nda'a n̄vi na s̄áa ini x̄ini ña'á.

³ Ta t̄aJesús kúndaā ini ra ndí Yivá ra Ndios xa t̄axi ra nda'a ra ndi'i ndayí n̄oq̄ ndi'i ña yóo, ta x̄inj̄ t̄aJesús ña k̄ixi ra n̄oq̄ Ndios ta vitin yāch̄i ní ndikó ra no'q̄ ra. ⁴ Ta saá n̄akundichi ra ta t̄ava ra tik̄ot̄o kánj̄ ña kánóo s̄at̄a tik̄ot̄o ndixin ra, ta ch̄inóo va'a ra ña ñii x̄iña, ta saá k̄atón ra ñii toalla t̄ok̄o ra. ⁵ Ch̄ikaā ra takuú ini ñii k̄aa ña kónó ini, ta k̄ixá'á ra nakata ra x̄a'á ñii ñii t̄axika xí'in ra. Ta xí'in toalla yákón ra x̄a'á ñii ñii t̄ayó'o.

⁶ Tá k̄ixaā ra n̄oq̄ yóo x̄a'á t̄aSimón Pedro, ta n̄ka'an t̄aPedro xí'in ra:

—Tata, yó'o kúu t̄a t̄aká'no n̄oq̄ j̄. ¿Án nakata ún x̄a'á j̄?

* **13:1** Pascua najudío kána ña ux̄a k̄iv̄i x̄a'á ña náka'an na ndasaá Ndios sak̄aku ra nax̄ij̄ s̄ikuá na n̄oq̄ ñaño Egipto k̄uiya x̄ina'á.

⁷ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra:

—Vitin on vása kúndaq ini ún yukia kóni kachí ña ké'é j yó'o, ta ñii kivi vaxi kúndaq va'a ini ún xa'a ñayó'o —káchí taJesús xí'in taPedro.

⁸ —On vá'a saá, Tata —káchí taPedro xí'in taJesús —nda ñii kivi on taxi nakata ún xa'a j —káchí ra.

Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra xí'in ra: —Tá on taxi ún nakata j xa'a ún, ta on kuchiño ka ún kuu ún taq ta ndikon yi'j —káchí taJesús xí'in ra.

⁹ Ta ndakuijn taPedro, nika'an ra:

—Tá saá yóo ña ká'an ún, Tata, ta va'a ka on nakata ún ndasaá kuiti xa'a j, ta nakata ún nda nda'a j tandá sijn j —káchí taPedro xí'in taJesús.

¹⁰ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra:

—Ndi'i nivi na xa chichi takui, na xa yóo ndii ndi'i sata koñu kúu nayó'o, ta ndasaá kuiti xini ñó'o ndoo xa'a na. Ta ndó'o, nanivi ndii kúu ndó, ta saá ni, on sivi ndi'i ndó kúu nivi ndii —káchí ra xí'in na.

¹¹ Nika'an ra saá xí'in na, chi xini ra yu kúu taq ta nataxi kui'ná ña'a nda'a nivi na saá ini xini ña'a.

¹² Tá ndi'i nakata ra xa'a naxika xí'in ra, ta nakundixin ra tikoto ra, ta tuku nakoo ra nqo yóo tón mesa, nqo xixi ra xí'in na. Ta saá njndaq to'on ra na, káchí ra saá xí'in na:

—¿An kúndaq ini ndó yukia kóni kachí ñachiño ke'é j ña nakata j xa'a ndó? ¹³ Chi ndó'o káchí ndó yi'j kúu taKá'no nqo ndó, ta káchí ndó xí'in j kúu j taMaestro ndó, ta ñandaq kúu ña káchí ndó saá. ¹⁴ Ta xa'a ña kúu j taMaestro ndó, ta xa'a ña kúu j taKá'no nqo ndó, ndixa xini ñó'o kasa ndivi ndó chiño ndatán yóo ña kisa ndivi j xí'in ndó, tandá kasa nqo ka xí'in mji ndó ta saá koo tí'va ndó nakata ndó xa'a tá'an ndó. ¹⁵ Saá chi xa chindú'uj ña ke'é j yó'o ña saná'a j ndó'o, ta ñii kiva saá xini ñó'o ke'é ndó xí'in tá'an ndó. Yi'j kisa nqo xí'in mji j xa'a ña chindee'j ndó'o, ta ñii kiva saá xini ñó'o kasa nqo xí'in mji ndó xa'a ña chindee' ta'an ndó. ¹⁶ Ña ndixa ndaq kúu to'on yó'o: Nda ñii tamozo on vása kúu ra ta ká'no ka nqo ta xá'nda chiño nqo ra, ta nda ñii taq ta tí'vi tapatrón ko'on chiño nqo ra, on vása kúu tayó'o ta ká'no ka nqo tapatrón ta tí'vi ña'a ko'on ra chiño. ¹⁷ Ta ndó'o, tá ndixa kúndaq ini ndó to'on yó'o, ta saá ná kunakaq ñasij ini ndó xa'a ña kisa ndivi ndó ña.

¹⁸ On vása ká'an j saá xa'a ndi'i ndó, chi xini va'a j ini ñii ñii ndó'o na kúu nivi na nakaxin j. Ta yóo to'on Ndios ña nítan na kujya xina'a, ña káchí saá: “Ñii taq ta yóo xixi sija va'a xí'in j, vitin tayó'o ndu ra

ta saá ini xini yi'j”, káchí to'on Ndios. Ta ndi'i to'on Ndios yó'o xini ñó'o kundivi ña.

¹⁹ Ndát'o'on j ñayó'o xí'in ndó vitin ña on ta'an ka kundivi ña. Ta saá tá kixaq kivi ña kundivi ndi'i ñayó'o, ta kandixa ndó ndi Yi'j Kúu j taq ta kixi nqo Ndios.† ²⁰ Ña ndixa ndaq ká'an j xí'in ndó, ndi'i nivi na náki'in va'a nivi na tí'vi j ko'on chiño nqo j, ña ké'é na saá kóni kachí ña náki'in va'a na yi'j. Ta ndi'i nivi na náki'in va'a yi'j, ña ké'é na saá kóni kachí ña náki'in va'a na Ndios, taq ta tí'vi yi'j vaxi j —káchí taJesús xí'in na.

*Tq'on yó'o ká'an ña
taJesús ká'an ra ndi ñii taq siko kui'ná ña'a
ra*

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Ta saá taJesús kóno ní nákaq ña ndi'i ní ini ra, nda sákinin ña nima ra, ta nika'an ra xí'in naxika xí'in ra:

—Ña ndixa ndaq ká'an j xí'in ndó vitin ndi ñii ndó'o kúu taq ta siko kui'ná yi'j ta nataxi ra yi'j nda'a nivi na saá ini xini yi'j —káchí ra xí'in na.

²² Ta naxika xí'in ra nakoto na nqo tá'an na, ta xáni sijn na yu kúu taq ta ká'an taJesús xa'a. ²³ Ta ñii taxika xí'in taJesús, ta kúu ta kí'vi ní ini taJesús xini ra, yóo yatin ra sijn taJesús, ²⁴ ta taSimón Pedro nixika nda'a ra nqo tayó'o ña ndaq to'on ra taJesús yu kúu taq ta ká'an ra xa'a. ²⁵ Ta saá tayó'o ndjiko koo ra ta nakoto ra nqo taJesús, ta njndaq to'on ña'a ra, káchí ra saá:

—¿Yu kúu taq ta ká'an ún xa'a, Tata? —káchí ra.

²⁶ Ta ndakuijn taJesús, nika'an ra:

—Kúu ra taq ta taxi j nda'a sija va'a ña chindaxin j yó'o —káchí taJesús.

Ta chindaxin ra sija va'a ta taxi ra ña nda'a taJudas Iscariote ta kúu sa'ya taSimón. ²⁷ Ta taJudas naki'in ra sija va'a yó'o, ta xixi ra ña, ta saá xandikon ñanimq ndiva'a ká'no naní Satanás njkivi ña ini ra. Ta taJesús nika'an ra xí'in ra:

—Va'a kama kasa ndivi ún chiño ña chikaq ini ún ke'é ún —káchí ra xí'in taJudas.

²⁸ Ta nda ñii naxika xí'in ra na ndóo xixi nqo mesa, on vása kúndaq ini na ndachun nika'an taJesús saá xí'in taJudas. ²⁹ Saá chi taJudas kúu ta ndiso chiño xí'in s'ún ña sáta na ña xini ñó'o taJesús xí'in ndi'i naxika xí'in ra, ta saá sava na xáni sijn na ndi taJesús ká'an ra xí'in taJudas ña ko'on ra sáta ra ña konj ñó'o na xa'a vikq Pascua, án ká'an ra xí'in taJudas ña taxi ra lo'o s'ún nda'a nivi na kúu nanda'vi. ³⁰ Tá ndi'i xixi taJudas sija va'a ña taxi taJesús

† 13:19 To'on hebreo ña káchí “Yi'j Kúu j” kúu kivi Ndios ndino'o.

nda'a ra, ta kee ra ku'a'an ra ke'e. Ta xa ñoo ní kúu ña.

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a ñii ndayí xaá, xa'nda chiño tajesús nqo na kándixa ña'a

³¹ Ta ndi'i kee tajuadas, ku'a'an ra ke'e, ta nika'an tajesús xí'in na nindqo xí'in ra, káchí ra saá:

—Vitin kasa ndivi j ñii ñava'a ká'no, ta xa'a ñayó'o nivi kasa ká'no na yi'j ta chinóo síkón na ñato'ó yi'j, tqa tã kixi nqo Ndios. Ta ñii k'i'va saá kasa ká'no na Ndios ta chinóo síkón na ñato'ó ra, xa'a ñava'a ká'no yó'o ña kasa ndivi j. ³² Ndixa xí'in ñava'a ña kasa ndivi j vitin, yi'j chinóo síkón j ñato'ó Ndios. Ta mji Ndios chinóo síkón ra ñato'ó yi'j. Ta yachí ní kasa ndivi Ndios saá. ³³ Ta ndó'ó, sa'ya mji j, salo'o kuiti kivi yoo kã j xí'in ndó, ta vitin ndato'on j xí'in ndó ndatán yoo tq'on ña xa nika'an j xí'in naná'no nqo najudio, kivi nika'an j xí'in na, kachí j saá: "Nandukú ndó yi'j, ta on kuchiño ndó ko'on ndó ko'on j", saá kachí j xí'in na, ta ñii k'i'va saá ká'an j xí'in ndó'ó vitin. ³⁴ Ta vitin ndato'on j xí'in ndó xa'nda chiño j nqo ndó ñii ndayí xaá, ña kachí saá: Ndixa kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó. Ñii k'i'va ndatán k'i'vi ini xini j ndó'ó, saá kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó. ³⁵ Tá ndixa k'i'vi ini ndó xini tá'an ndó, ta xa'a ñayó'o ndi'i nivi kundaa ini na ndí ndó'ó kúu nivi na kándixa yi'j ta ndíkõn ndó yi'j —káchí tajesús xí'in na.

Tajesús ndato'on ra ndí taPedro ka'an ra uní yichí

ña on xini ña'a ra

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Ta taSimón Pedro nindaqã tq'on ra tajesús, káchí ra saá:

—Tata, ¿míchi ko'on ún?

Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra:

—Vitin on kivi ko'on ún xí'in j nqo ko'on j. Ta saá ni, tá ndi'i nija'a ku'a'a ní kivi, ta saá kuchiño ún ko'on ún nqo ko'on j —káchí tajesús.

³⁷ Ta taPedro nika'an ra, káchí ra saá:

—Tata, ¿ndaqchun on kivi ko'on j xí'in ún vitin? Chi yi'j, xa yoo ti'va j ndã kivi j nqo ún —káchí taPedro xí'in tajesús.

³⁸ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in taPedro:

—¿Án ndixa kía xa yoo ti'va ún kivi ún nqo j? Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in ún vitin, tá on ta'an kã kana nduxú chée ñoo vitin, ta xa uní yichí nika'an ún xí'in nivi ña on vása xini ún yi'j —káchí tajesús xí'in taPedro.

14

Tq'on yó'o ká'an ñii laá Jesucristo kúu yichí ña xaq nivi nqo yoo Ndios

¹ Nika'an tajesús xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—On kundí'i ini ndó. Ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó Ndios, ta ndixa ndino'o ini ndó kandixa ndó yi'j. ² Ve'e Yivá j Ndios ñoyívi nino ká'no ní ña. Yoo ku'a'a ní xiiña nqo va'a kutakũ ndi'i ndó. Tá on sivi ñandaa kúu ña ká'an j xa'a ve'e Yivá j, níkuu, ta ndã lo'o on ndato'on j saá xí'in ndó. Ta vitin ko'on j ña kasa ndivi j xiiña nqo va'a kutakũ ndó. ³ Tá ndi'j kisa ndivi j xiiña nqo va'a kutakũ ndó ve'e Yivá j, ta ndikó j ñoyívi yó'o ña naki'ni ndó'ó ta ko'on ndó xí'in j. Ta saá ndã mji nqo táku j, ndó'ó kutakũ ndó xí'in j ndi'i saá kivi. ⁴ Ndó'ó, xa xini ndó yichí ña ndasaá kuchiño xaq ndó nqo ko'on j —káchí tajesús xí'in naxika xí'in ra.

⁵ Ta ñii taxíka xí'in tajesús, naní ra Tomás, nindaqã tq'on ra, káchí ra saá:

—Tata, xini ndi'j ndi'j míchi ko'on ún, ta saá, ¿ndasaá koo kuchiño koni ndi'j yichí?

⁶ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in ra: —Yi'j kúu yichí ña kuchiño xaq nivi nqo Ndios, ta yi'j kúu nqo káku ñandaa ndino'o, ta yi'j kúu ndee ña táxi kutakũ ndino'o nivi. On ko'o inka yichí ña kuchiño xaq nivi nqo Ndios: ñii laá yi'j kúu yichí ña taxi xaq nivi nqo Ndios ta kutakũ na xí'in ra. ⁷ Ta ndó'ó, tá ndixa xini ndó yi'j, ta saá ndixa koni ndó Yivá j Ndios. Tãnda vitin tãnda ndi'j kivi vaxi, xa xini va'a ndó ra, ta xí'in nduchy nqo ndó xa xini ndó ra —káchí tajesús xí'in na.

⁸ Ta inka taxíka xí'in tajesús, naní ra Felipe, nika'an ra, káchí ra saá:

—Tata, saná'a ún ndi'j ndasaá kuchiño koni ndi'j Yivá yó Ndios, ta ñayó'o kuiti kúu ndi'i ña xini ñó'ó ndi'j.

⁹ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in ra:

—Xa ku'a'a ní kivi yoo j xí'in ndó, ta, ¿án on ta'an koni ún yi'j, tata? Ndi'j nivi na xini yi'j, nayó'o ñii káchí xini na Yivá j. Ta saá, ¿ndaqchun ká'an ún xí'in j xini ñó'ó saná'a j ndó'ó ndasaá kuchiño koni ndó Yivá j? ¹⁰ ¿Án on ta'an kandixa ún ndi'j yi'j táku j ini Yivá j ta Yivá j táku ra ini mji j? Tq'on ña ká'an j xí'in ndó, on sivi ndasaá kuiti tq'on mji kúu ña, chi tq'on Yivá j Ndios kúu ña. Saá chi Yivá j táku ra ini mji j, ta chiño mji ra kúu ña kisa ndivi j. ¹¹ Va'a kandixa ndó tq'on ña ká'an j xí'in ndó ndi'j yi'j táku j ini Yivá j ta Yivá j táku ra ini mji j. Tá on kivi kandixa ndó yi'j xa'a tq'on yó'o, ta va'a kandixa ndó yi'j xa'a milagro ñava'a ke'é j nqo ndó ña saná'a yu kúu j. ¹² Ña ndixa ndaa ká'an j xí'in

ndó, ndi'i n̄vi na kándixa yíj kúchiño na ke'é na ñi k'va ndatán yóo chiño ke'éj. Ta ndixa nayó'o ke'é na chiño ña ná'no ká n̄oq chiño ke'éj, chi yíj ndikó' n̄oq Yivá j. ¹³ Ta ndó'o na kándixa yíj, tá xí'in ndayí k'v̄ij, ndukú ndó ñava'a ña xinj̄ ñó'o ndó, ta yíj kasa ndivi ndi'i ña ndukú ndó. Ta xa'a ña ke'éj saá, n̄vi kasa ká'no na Yivá yó ta chinóo síkón na ñatq'ó ra. ¹⁴ Tuku ká'an̄j xí'in ndó'o na kúu n̄vi na kándixa yíj: Tá xí'in ndayí k'v̄ij ndukú ndó ñava'a, ta yíj kasa ndivi ndi'i ña ndukú ndó n̄oq j —káchí t̄ajesús.

Tq'on yó'o ká'an̄ xa'a Ním̄ Ndios koo ña xí'in n̄vi na kándixa t̄ajesús

¹⁵ Ta t̄ajesús n̄jka'an̄ k̄a ra xí'in naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta ndó'o, tá k'vi ini ndó xini ndó yíj, ta saá kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño j n̄oq ndó. ¹⁶ Ta yíj, ndukú j n̄oq Yivá yó Ndios ta ndixa ti'vi ra Ním̄ ña nan̄i “Ním̄ ña chíkaa ndee ini n̄vi”, ta kutakú ña xí'in ndó ndi' saá k'v̄ij ña v̄axi. ¹⁷ Ta Ním̄ yó'o saná'a ña ndó'o ndasaá kuiti ña ndixa ndaqa ndino'o. Ta n̄vi na ndíkõn yich̄j õn vá'a ñoyívi yó'o õn vása kúchiño na nakí'in na Ním̄ yó'o, saá chi õn vása kúchiño koto na ña, ni õn vása xinj̄ na ña. Ta ndó'o, n̄vi na kándixa yíj, ndixa xinj̄ ndó Ním̄ yó'o, chi yóo ña xí'in ndó vitin, ta k'v̄ij ña v̄axi kunakaa ña ini ñi ñi ndó'o. ¹⁸ Ta yíj, õn sandakoo mató'õn j ndó'o, ña kutakú ndó ndatán táku naválí x̄indá'vi na õn k̄oq yivá si'í. Ta yíj yach̄j ní ndikó'j ta kixaa j n̄oq ndó. ¹⁹ T̄ixin ña salo'o k'v̄ij, n̄vi na ndíkõn yich̄j õn vá'a ñoyívi yó'o, õn kuchiño k̄a na koto na yíj. Ta ndó'o, õn kundo'o ndó saá, chi ndixa koto k̄a ndó yíj. Ta xa'a ña ndixa ndino'o táku j, ndó'o ndixa ndino'o kutakú ndó. ²⁰ K'v̄ij kundivi ñayó'o saá, ta ndó'o ndixa kundaa ini ndó ndí yíj táku j ini Yivá j, ta ndó'o táku ndó ini yíj, ta yíj táku j ini ndó'o. ²¹ Ndi'i n̄vi na náki'in va'a ña xá'nda chiño j n̄oq na, ta kisa ndivi na ña, nayó'o saná'a na ndí ndixa kúu na n̄vi na k'vi ini xini yíj. Ta ndi'i n̄vi na k'vi ini xini yíj, ta Yivá j Ndios ndixa kuki'vi ini ra koni ra nayó'o. Ta saá tuku yíj ndixa kuki'vi ini j koni j nayó'o ta taxi xí'in m̄ij j n̄oq na, ña koni va'a na yíj —káchí t̄ajesús xí'in na.

²² Ta saá ink̄a t̄axíka xí'in t̄ajesús, nan̄i ra Judas (ta õn sjívi t̄ajudas Iscariote kúu t̄ayó'o), n̄jka'an̄ ra xí'in t̄ajesús, káchí ra saá:

—Tata, ñndachun taxi ún ndasaá kuiti m̄ij ndí kuu n̄vi na kuchiño koni va'a yó'o? ¿Ndachun õn vása ke'é ún saá xí'in ndi'i n̄vi ñoyívi yó'o ña kuchiño koni na yó'o?

²³ Ta ndakuijn̄ t̄ajesús, n̄jka'an̄ ra xí'in ra:

—Ndi'i n̄vi na k'vi ini xini yíj, n̄vi yó'o kasa ndivi na t̄o'on j. Ta Yivá j Ndios kuki'vi ini ra koni ra nayó'o, ta Yivá j xí'in yíj ndixa kixaa ndj n̄oq nayó'o, ta kutakú ndj xí'in na. ²⁴ Ta n̄vi na õn vása k'vi ini xini na yíj, nayó'o õn vása kisa ndivi na t̄o'on j. Ta õn sjívi ndasaá kuiti t̄o'on yíj kúu ña ká'an̄ j, ta ndixa kúu ña t̄o'on Yivá yó Ndios, t̄a ta t̄i'vi yíj kixaa j.

²⁵ Ndi'i ñayó'o ndatq'on̄j xí'in ndó k'v̄ij yóo k̄a j xí'in ndó vitin. ²⁶ Ta kixaa k'v̄ij Yivá yó Ndios ti'vi ra Ním̄ ña chíkaa ndee ini n̄vi, ta xí'in ndayí k'v̄ij ti'vi ra Ním̄ yó'o, ta kixaa ña kutakú ña ini ndó, ta saná'a ña ndó'o ndi'i ña xinj̄ ñó'o kundaa ini ndó, ta sanaká'an̄ ña ndó'o ndi'i t̄o'on ña n̄jka'an̄j xí'in ndó.

²⁷ Ta vitin táxi j ña kunakaa ñava'a ini ndó. Ta ñava'a yó'o kúu ña káku ini j, ta sán'ij ña ndó'o. Ta ñava'a yó'o ña táxi j ña kunakaa ña ini ndó, õn sjívi ñi kúu ña xí'in ña táxi n̄vi na ndíkõn yich̄j ñoyívi yó'o nda'a ndó ña koo va'a ini ndó. Ta saá ndó'o n̄vi na kándixa yíj, vitin xá'nda chiño j n̄oq ndó: Qn kundí'i ini ndó, ta ni õn kuyi'vi ini ndó. ²⁸ Xa xinj̄ s̄o'o ndó ña n̄jka'an̄j xí'in ndó ndi kee j k̄o'on̄j vitin, ta kixaa ñi k'v̄ij ndikó' j n̄oq ndó. Tá ndixa ndino'o k'vi ini ndó xinj̄ ndó yíj, ta saá kusij ní ini ndó ña kundaa ini ndó kua'an̄j n̄oq yóo Yivá yó, chi Yivá yó kúu t̄a ta ká'no k̄a n̄oq yíj. ²⁹ Ta xa ndatq'on̄j xí'in ndó ndi' ñayó'o vitin tá õn t̄'an̄ k̄a kundivi ña. Ta saá tá kixaa k'v̄ij kundivi ndi' ña ndatq'on̄j xí'in ndó, ta koni ndó ña, ta saá kandixa k̄a ndó yíj.

³⁰ Qn vása kua'a ní k̄a ndatq'on̄j xí'in ndó vitin, chi xa v̄axi ñaním̄a ndiva'a ká'no ña kúu ña xá'nda chiño n̄oq n̄vi na ndíkõn yich̄j ñoyívi yó'o. Ta saá ni, ñaním̄a ndiva'a ká'no yó'o nd̄a lo'o õn vása xá'nda chiño ña n̄oq yíj. ³¹ Ta yíj, ndasaá kuiti kisa ndivi ña xá'nda chiño Yivá j Ndios n̄oq j. Ta xa'a ña kisa ndivi saá, kundaa ini n̄vi ndí ndixa k'vi ní ini j xini Yivá j Ndios. Ta vitin, nakuita ndó, na'a ndó k̄o'on̄ ndó xí'in j —káchí t̄ajesús xí'in naxíka xí'in ra.

15

Tq'on yó'o ká'an̄ ña, ndatán yóo m̄ij tón uva ndino'o, saá yóo t̄ajesús

¹ Ta saá t̄ajesús ndatq'on̄ ra ink̄a cuento ña saná'a ra naxíka xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta yíj, ndatán yóo m̄ij tón uva ndino'o, saá yóo j. Ta Yivá j Ndios ndatán yóo t̄a t̄a ndaa tón uva xí'in ndi' nda'a nó, saá yóo ra. ² Ta xá'nda ra ndi' nda'a

tón uva nḡḡ ɔn vása kóon tíuva. Ta nda'á tón uva nḡḡ va'a kóon rí, náka'nda tuku lo'o ra nḡḡ ña, ña taxi ña va'a ka koon tíuva. ³ Ta tɔ'on ña nɪka'anj xí'in ndó, ndatán yóo ña sɪjn xá'nda, ta kindaa ña ndi'i ña ɔn vása va'a yóo ini ndó, saá yóo tɔ'on yó'o. Ta vitin nɪvi na ndundii kúu ndó xa'á ña chɪkaɔ sɔ'o ndó tɔ'on ña nɪka'anj xí'in ndó. ⁴ Ta saá xínɪ ñó'ó koo ndó xí'inɪ ndi'i saá kɪvj, ta yɪ'j kooj xí'in ndó'ó. Saá chi táná ta'nda, ta nandoso xíká yo'ɔ nda'á tón uva, ta ña nandoso xíká yó'o, ɔn vása kúchiño mɪi ña taxi ña ndá ñii kuɪ'j. Nayó'o sáná'a ña ndó'ó tá ɔn vása ñii yóo ndó xí'inɪ, ta saá ɔn kuchiño ndó ke'é ndó ndá ñii ñava'a.

⁵ Yɪ'j, ndatán yóo mɪi tón uva ndino'o saá yóoɪ, ta ndó'ó, ndatán yóo yo'ɔ nda'á tón uva yó'o, saá yóo ndó'ó xí'inɪ. Tá ñii yóo ndó'ó xí'inɪ, ta yɪ'j, ñii yóoɪ xí'in ndó, ta saá ndixa ké'é ndó kuɔ'á ní chiño va'a. Ta chiño yó'o ndatán tíkuɪ'j va'a ní ña kóon nda'á tón uva saá yóo ña. Ta saá ni, tá yóo yo'ɔ nda'á tón uva ña nɪta'nda nandoso xíká, ñayó'o ɔn kuchiño ña taxi ña koon ndá ñii kuɪ'j nda'á ña. Ta ñii kɪ'va saá, tá ɔn vása ka ñii yóo ndó xí'inɪ, ta ndá ñii chiño va'a ɔn kuchiño ndó ke'é ndó. ⁶ Ta nɪvi na kúxíká nḡḡ yɪ'j, ta ɔn vása ñii yóo ka na xí'inɪ, nayó'o ndatán yóo nda'á tón uva ña nɪta'nda nandoso xíká ta nɪyɪchɪ ña, saá yóo na nḡḡɪ. Ta nda'á nɪyɪchɪ yó'o, nɪvi nakaya na ña, ta taan na ña nḡḡ yóo ño'ɔ xixɪ, ta kɔkɔ ña.

⁷ Ta ndó'ó, tá ñii yóo ndó xí'inɪ, ta tɔ'onɪ táku ña ini ndó, ta saá va'a ndukú ndó nḡḡ Yiváɪ Ndios ndá ndá ka ña kóni ndó, ta ndixa taxi ra ña ndúkú ndó nda'á ndó. ⁸ Ta vitin ñayó'o ke'é ndó xa'á ña chinóo síkón ndó ñatɔ'ɔ Ndios nḡḡ inká nɪvi: Xínɪ ñó'ó nduu ndó nɪvi na va'a ini, na kisa ndivi ña kóni Ndios, ta saá saná'a ndó ndixa kúu ndó nɪvi na ndíkɔn yɪ'j —káchi taɪesús xí'in naxíka xí'in ra.

⁹ Ta nɪka'anj ka ra xí'in na, káchi ra saá:

—Ñii kɪ'va ndatán kí'vi ini Yiváɪ Ndios xínɪ ra yɪ'j, saá kí'vi ini xínɪ ndó'ó. Ta saá ñii ñii kɪvj ná kutakú ka ndó tɪxin ña kí'vi ní ini xínɪ ndó'ó, ta ɔn sandakoo ndó yɪ'j. ¹⁰ Tá kasa ndivi ndó ña xá'nda chiñoɪ nḡḡ ndó, ta saá ñii ñii kɪvj kutakú ndó tɪxin ña kí'vi ní ini xínɪ ndó'ó. Saá chi yɪ'j, ñii kɪ'va saá kisa ndivi ña kóni Yiváɪ Ndios, ta ndi'i saá kɪvj tákuɪ tɪxin ña kí'vi ní ini ra xínɪ ra yɪ'j.

¹¹ 'Ndatɔ'onɪ ñayó'o xí'in ndó chi kóni ña ndixa ná kusɪj ní ini ndó'ó. Chi mɪi ñasɪj ña káku ini mɪiɪ, kóni ndí ná kunakaɔ ñasɪj yó'o ini ndó'ó, ta saá kuu ndó nɪvi na kusɪj ndino'o ini. ¹² Ña xá'nda chiñoɪ nḡḡ ndó kúu ñayó'o: Ndixa kuki'vi

ini ndó koni tá'an ndó, ndatán kí'vi ini xínɪ ndó'ó. ¹³ Saá chi taɔ ta ndixa ká'no ní ka kí'vi ini xínɪ natá'an kúu taɔ ta táxi xí'in mɪi ndá kɪvj ra xa'á nayó'o. ¹⁴ Ta ndó'ó, táná kasa ndivi ndó ña ká'anj xí'in ndó, ta kuu ndó nɪvi na náta'an va'a xí'inɪ. ¹⁵ ɔn ka'anj kaɪ xí'in ndó kúu ndó ndasaá kuɪti na kisa chiño nḡḡɪ, chi nɪvi na kisa chiño nḡḡ ñii taɔká'no ɔn vása xínɪ na yu kúu ña xáni sɪnj taɔká'no yó'o ke'é ra. Ta yɪ'j sákananɪ ndó'ó namigoɪ na náta'an va'a xí'inɪ, saá chi xa ndatɔ'onɪ xí'in ndó ndi'i ña saná'a Yiváɪ Ndios yɪ'j. ¹⁶ ɔn sɪvi mɪi ndó kúu nɪvi na naɔxɪn kundikɔn ndó yɪ'j, ta yɪ'j kúu taɔ ta naɔxɪnɪ ndó'ó ña kundikɔn ndó yɪ'j, ta sákuiso chiñoɪ ndó'ó ña kasa ndivi ndó kuɔ'á ní chiño va'a. Ta chiño va'a yó'o koo ña ndatán yóo kuɪ'j va'a ña koo na'á ní kɪvj. Ta saá Yiváɪ Ndios taxi ra nda'á ndó ndi'i ña ndúkú ndó nḡḡ ra xí'in ndayɪ kɪvj. ¹⁷ Nayó'o kúu ña xá'nda chiñoɪ nḡḡ ndó: Kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó —káchi taɪesús xí'in naxíka xí'in ra.

Tɔ'on yó'o ká'anj ndi nɪvi na ndíkɔn yichɪ ñoyívi yó'o, sáɔ ini na xínɪ na nɪvi na ndíkɔn yichɪ taɪesús

¹⁸ Ta nɪka'anj ka taɪesús xí'in naxíka xí'in ra, káchi ra saá:

—Tá nɪvi na ndíkɔn yichɪ ɔn vá'a ñoyívi yó'o sáɔ ini na xínɪ na ndó'ó, ta saá naká'an ndó ndi sí'na ka ñii kɪ'va saá ke'é na xí'inɪ. ¹⁹ Táná koo yu'ú ndó xí'in nɪvi ñoyívi yó'o, ta saá nanɪvi ñoyívi yó'o kuki'vi ini na koni na ndó'ó. Ta ndó'ó, ɔn sɪvi na ndíkɔn yichɪ ɔn vá'a ñoyívi yó'o kúu ndó, chi yɪ'j naɔxɪnɪ ndó'ó ña sandakoo ndó yichɪ ɔn vá'a yó'o xa'á ña kundikɔn ndó yichɪ. Naɔkán kíɔ nɪvi na ndíkɔn yichɪ ɔn vá'a ñoyívi yó'o sáɔ ní ini na xínɪ na ndó'ó. ²⁰ Naká'an ndó tɔ'on ña nɪka'anj xí'in ndó saá: "Nda ñii tamozo ɔn vása kúu ra ta ká'no ka nḡḡ ta xá'nda chiño nḡḡ ra", káchi xí'in ndó. Ta tɔ'on yó'o kóni káchi ña ñii kɪ'va ke'é na xí'in yɪ'j, Taɔ taɔká'no nḡḡ ndó, saá ke'é na xí'in ndó'ó na kisa chiño nḡḡɪ. Nɪvi ñoyívi yó'o saxɔ'vj na yɪ'j, ta saá ndixa saxɔ'vj na ndó'ó. Ta saá ni, nɪxɪyo nɪvi na chɪkaɔ sɔ'o tɔ'onɪ, ta ñii kɪ'va saá koo nɪvi na chɪkaɔ sɔ'o tɔ'on ña ka'anj ndó xí'in na. ²¹ Saá ke'é nɪvi xí'in ndó chi ndó'ó kúu na ndíkɔn yichɪ. Chi nɪvi na kuɔ'anj yichɪ ɔn vá'a ñoyívi yó'o ɔn vása xínɪ na Ndios, ta kúu taɔ ta tɪ'vi yɪ'j kɪxaɔɪ.

²² Tá ɔn vása ní-kixɪɪ nḡḡ na, tá ni ɔn vása ní-ndatɔ'onɪ xí'in na, ní-kúu, ta saá ɔn vása ndiso na kuɔchi nḡḡ ña ndatɔ'onɪ xí'in na. Ta vitin ɔn kɪvi káchi na ɔn vása ndiso na kuɔchi, chi nɪka'anj xí'in na yu kúu ñandaɔ, ta nɪ-xiin na kasa ndivi na ña

ndatq'onj xí'in na. ²³ Ndi'i n̄ivi na s̄aḡ ini x̄ini yj'i kúu na s̄aḡ ini x̄ini Yiváḡ Ndios. ²⁴ Xa k̄isa ndiviḡ kuḡ'a ní milagro ná'no, ta ndā ḡii n̄ivi, ta ni si'na ta ni vitin, qn vása ní-ke'é na ḡava'a ndat̄an yóo ḡamilagro k̄isa ndiviḡ ḡoyívi yó'o. Tá qn vása ní-ke'é j saá, ní kúu, ta n̄ivi qn vása ndiso na kuḡchi x̄a'a ḡa n̄i-x̄iin na kandixa na yj'i. Ta ndixa x̄ini na milagro ke'éj, ta saá ni, s̄aḡ ní ini na x̄ini na yj'i, ta ḡii k̄i'va saá, s̄aḡ ini na x̄ini na Yiváḡ Ndios. ²⁵ Saá ké'é n̄ivi yó'o chí tq'on Ndios x̄inj ḡó'o kundivi ḡa. Ta ḡii xīna nqo tq'on Ndios yó'o vaxi ndayí ḡa n̄iḡaa tq̄Moisés kuḡya x̄iḡa'a, ta káchí ḡa saá: "S̄aḡ ini n̄ivi x̄ini na yj'i, vará nda lo'o qn kqo x̄a'a ḡa ké'é na saá", káchí tq'on Ndios —káchí tq̄Jesus xí'in naxika xí'in ra.

²⁶ Ta n̄ika'an k̄a tq̄Jesus xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Vaxi k̄ivj k̄ixaḡ Níma Ndios nqo ndó, ta Níma yó'o kúu ḡa chíkaḡ ndeḡ ini n̄ivi, ta ndatq'on ḡa ndasaá kuiti ḡandaḡa ndino'o xí'in n̄ivi. Níma yó'o kee ḡa nqo Ndios ta k̄ixaḡ ḡa nqo ndó, chí yj'i ti'víj ḡa xí'in ndayí Yiváḡ, ta Níma Ndios yó'o k̄a'a ḡa xí'in ndó ndi'i ḡandaḡa x̄a'aḡ. ²⁷ Ta saá ndó'o kuu ndó n̄ivi na k̄a'an x̄a'aḡj ndi'i ḡandaḡa xí'in ink̄a n̄ivi, saá chí nda k̄ivj k̄ixá'aḡj k̄isa ndiviḡ chíño Yiváḡ ḡoyívi yó'o, ndó'o kúu n̄ivi na k̄ixá'a k̄isa chíño xí'in j —káchí tq̄Jesus xí'in naxika xí'in ra.

16

¹ Ta tq̄Jesus n̄ika'an k̄a ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndi'i tq'on yó'o xa n̄ika'anj ḡa xí'in ndó x̄a'a ḡa qn sandakoo ndó yichij. ² Chí vaxi k̄ivj tá nana'no nqo najudío qn taxi k̄a na k̄i'vi ndó ini ve'e ḡo'o sinagoga. Ta vaxi k̄ivj n̄ivi kani s̄inj na ndi' ḡava'a ní kúu ḡa ke'é na ḡa ka'ni na ndó'o, chí xí'in ḡa ké'é na saá kúu ḡava'a kasa ndivi na ḡa kóni Ndios, saá kani s̄inj m̄i na. ³ Saxo'vj na ndó'o saá, chí nda ḡii k̄ivj qn tq'an konj ndixa na Yivá yó Ndios, ta ni qn tq'an konj ndixa na yj'i. ⁴ Ta vitin xa ndatq'onj xí'in ndó ḡayó'o, ta saá tá k̄ixaḡ k̄ivj ḡa kundo'o ndó ḡayó'o, ta saá naká'an ndó tq'on yó'o ḡa n̄ika'anj xí'in ndó —káchí tq̄Jesus.

Tq'on yó'o ká'an ḡa x̄a'q chíño ḡa kasa ndivi Níma Ndios

Ta n̄ika'an k̄a tq̄Jesus xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta k̄ivj k̄ixá'a ndó k̄isa ndivi ndó chíño xí'in j, qn vása ní-ka'anj xí'in ndó ndasaá kundo'o ndó x̄a'aḡj, chí yóo k̄aḡ xí'in ndó. ⁵ Ta vitin ndikóḡj no'qj nqo tq̄a tq̄ ti'ví yj'i k̄ixaḡj, ta nda ḡii ndó'o qn vása ndáka tq'on ndó yj'i michi kq'onj. ⁶ Ta saá ni, vitin kúchuchú ní ini ndó x̄a'a ḡa x̄inj sq'o ndó ḡa ká'anj kq'onj. ⁷ Ta ḡa ndixa ndaḡ

ká'anj xí'in ndó ndi' ḡii ḡava'a x̄a'a ndó kúu ḡa kq'onj. Saá chí tá qn vása kq'onj, ta qn k̄ivi k̄ixaḡ Níma ḡa n̄ani Níma ḡa chíkaḡ ndeḡ ini n̄ivi. Ta yj'i, táná kq'onj, ta ti'víj Níma yó'o k̄ixaḡ ḡa nqo ndó. ⁸ Tá k̄ivj k̄ixaḡ Níma Ndios yó'o, ta saná'a ḡa n̄ivi ḡoyívi yó'o ḡa kundaa v̄a'a ini na yu kúu na ndiso kuḡchi nqo Ndios, ta kundaa v̄a'a ini na yu kúu nava'a nandaḡa, ta kundaa v̄a'a ini na ndixa Ndios kasa nani ra x̄a'a ndi'i n̄ivi na ndiso kuḡchi. ⁹ Saá chí Níma Ndios yó'o chindeé ḡa n̄ivi ḡa kundaa ini na ndi' ndiso na kuḡchi x̄a'a ḡa n̄i-x̄iin na kandixa na yj'i. ¹⁰ Ta Níma Ndios chindeé ḡa n̄ivi ḡa kundaa ini na ndi' yj'i kúu tq̄a tq̄ v̄a'a, tq̄ ndaa, saá chí yj'i ndikóḡj no'qj nqo Yiváḡ Ndios, ta ndó'o qn k̄ivi koni k̄a ndó yj'i ḡoyívi yó'o. ¹¹ Ta Níma Ndios chindeé ḡa n̄ivi ḡa kundaa ini na ndixa Ndios kasa nani ra x̄a'a kuḡchi na, chí xa k̄isa nani ra kuḡchi ḡaníma ndiva'a ká'no, ḡa kúu ḡa xá'nda chíño nqo n̄ivi ḡoyívi yó'o, ta ndixa xq'vj ní ḡandiva'a yó'o x̄a'a kuḡchi ndiso ḡa —káchí tq̄Jesus xí'in naxika xí'in ra.

¹² Ta n̄ika'an k̄a ra xí'in na, káchí ra saá:

—Yóo kua'a ní k̄a tq'on ḡa kóni k̄a'anj xí'in ndó, ta qn k̄a'anj ḡa xí'in ndó vitin, chí vitin qn kúchíño kundeé ndó konj sq'o ndó ndi' tq'on yó'o. ¹³ Tá k̄ixaḡ Níma Ndios, nina ḡandaḡa ndatq'on ḡa xí'in ndó, ta saná'a káxín ḡa ndó'o ndasaá v̄a'a kundikqon ndó yichij ḡa ndaa. Saá chí Níma Ndios yó'o qn vása k̄a'an ḡa ndasaá kuiti tq'on m̄i ḡa, ta k̄a'an ḡa ndat̄an yóo m̄i tq'on ḡa x̄inj sq'o ḡa n̄ika'an Ndios, saá k̄a'an ḡa xí'in ndó. Ta Níma Ndios yó'o ndatq'on ḡa xí'in ndó yukia koo k̄ivj ḡa vaxi. ¹⁴ Ta chínoo síkón ḡa ḡatq'ój nqo n̄ivi, chí ndi'i ḡandíchí ḡa kómij, Níma Ndios naki'in ḡa ḡayó'o, ta taxi ḡa ḡandíchí yó'o nda'a ndó ḡa kundaa ini ndó ndi' ḡandaḡa. ¹⁵ Ndi'i ḡava'a kómij Yiváḡ kúu ḡava'a kómij. N̄akan k̄ia n̄ika'anj xí'in ndó ndi' Níma Ndios naki'in ḡa ḡandíchíj, ta taxi ḡandíchí yó'o nda'a ndó ḡa kundaa ini ndó ndi' ḡandaḡa —káchí tq̄Jesus xí'in naxika xí'in ra.

Tq'on yó'o ká'an ḡa ndi' vaxi yatín k̄ivj ḡa naxika xí'in tq̄Jesus kusij ní ini na

¹⁶ Ta n̄ika'an k̄a tq̄Jesus xí'in naxika xí'in ra, káchí ra saá:

—Salo'o k̄a kuiti kúmanj ta qn koni k̄a ndó yj'i, ta saá ya'a lo'o kuiti k̄ivj ta tuku koni k̄a ndó yj'i. Saá chí salo'o k̄a k̄ivj kúmanj, ta ndikóḡj no'qj nqo yóo Yiváḡ Ndios —káchí tq̄Jesus xí'in naxika xí'in ra.

¹⁷ Ta sava naxika xí'in ra n̄ika'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukia kóni kachí tq'on ḡa n̄ika'an ra xí'in yó'o? Chí n̄ika'an ra salo'o k̄a kuiti kúmanj ta qn koni k̄a yó ra. Ta saá ya'a

lo'o kuiti kivi ta saá tuku koni yó ra, saá chi ko'on ra nqo yóo Yivá ra, káchí ra. ¿Yukía kóni káchí to'on yó'o ña njka'an ra xi'in yó?

¹⁸ Ta tuku ndaka to'on tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukía kóni káchí to'on “salo'o kuiti kumanj”? Qn vása kundaaj ini yó yukía kóni káchí ra xi'in to'on yó'o —káchí na, ká'an na.

¹⁹ Ta tajesús xini ra ndí kóni na ndaka to'on na ra xa'á to'on ña njka'an ra xi'in na, ta saá tuku njka'an ra, káchí ra xi'in na:

—¿Án kóni ndó kundaaj ini ndó yukía káchí to'on ña njka'an j xi'in ndó ña káchí saá: “Salo'o ka kuiti kumanj ta on koni ka ndó yi'i, ta saá ya'a lo'o kuiti kivi ta tuku koni ndó yi'j”? ²⁰ Ña ndixa ndaa kúu to'on yó'o ndí ndó'ó kuaku ndó ta ndá'vi ní ka'an ndó, ta mji kivi yó'o nanjvi ñoyívi yó'o va'a ní koni na, ta kusij ní ini na. Ta ndó'ó, vará lo'o kuiti kivi kuchuchú ní ini ndó, ta saá kixaa ñasij ní, ta kunakaa ña ini ndó. ²¹ Ndatán yo'vi ndó'o ñii ña'a ña xa kóni kaku sa'ya, saá kundo'o ndó. Ndeé ní xo'vi ña'a yó'o tá'an mji xa yatin kaku sa'ya ña. Ta saá, tá ndi'i njya'a kaku sa'ya ña, ta kúsij ní ini ña. Ta saá nándoso ña xa'á ndi'i ña yo'vi ní njxo'vi ña, chi kúsij ní ini ña xa'á ña kaku inka'á ña ñoyívi yó'o. ²² Ndatán yóo ña njindo'o ña'a yó'o, saá koo ña kundo'o ndó kivi vaxi, chi kuaku ní ndó ta kuchuchú ní ini ndó xa'á ña ko'on j. Ta saá kixaa kivi ña ndikó tuku j xi'in ndó, ta kusij ní ini ndó, ta nda ñii njvi on kuchiño na kindaa na ñasij kunakaa ini ndó.

²³ “Ta kivi yó'o on vása ndaka to'on ka ndó yi'i. Ta ña ndixa ndaa kúu to'on ña ká'an j xi'in ndó vitin: Ndi'i ña ndukú ndó nqo Yivá j Ndios xi'in ndayí kivi j, Yivá j ndixa taxi ra nda'a ndó ndi'i ña ndukú ndó nqo ra. ²⁴ Tãnda vitin on ta'an ndukú ndó nda ñii ñava'a nqo Ndios xi'in ndayí kivi j. Ta vitin va'a ndukú ndó ña kóni ndó nqo Ndios, ta naki'in ndó ña, ta saá kunakaa ndino'o ñasij ini ndó.

To'on yó'o ká'an ña tajesús kundeé ra nqo ñandiva'a ñoyívi yó'o

²⁵ “Nda kivi xini tá'an yó tãnda vitin ndato'on j xi'in ndó ta saná'a j ndó'ó xi'in to'on ña yo'vi kundaaj ini ndó. Ta vitin kixaa kivi ña on ka'an ka j xi'in ndó xi'in to'on yo'vi, ta ndixa ndato'on káxin j xi'in ndó xa'a Yivá j. ²⁶ Ta kivi kundaaj ini ndó to'on yó'o, ta saá mji ndó, xi'in ndayí kivi j, ndukú ndó ña xini ñó'ó ndó nqo Ndios. Qn vása konj ñó'ó kuaku ndá'vi j nqo Ndios xa'á ndó, ²⁷ chi ndixa mji Ndios ki'vi ní ini ra xini ra ndó'ó. Saá chi ndó'ó

ki'vi ní ini ndó xini ndó yi'i, ta kándixa ndó yi'i kixij nqo Ndios. ²⁸ Kee j nqo Yivá j Ndios ta kixaa j ñoyívi yó'o. Ta vitin kee j ñoyívi yó'o ta ndikó j no'q j nqo Yivá j Ndios —káchí tajesús xi'in naxika xi'in ra.

²⁹ Ta ndakuijn naxika xi'in ra, njka'an na, káchí na saá:

—Vitin to'on ña káxin ní kúu ña ká'an ún xi'in ndi. Vitin on vása ká'an ún to'on ña yo'vi ní kundaaj ini ndi. ³⁰ Ta vitin kundaaj ini ndi ndí ña ndixa on ko'ó nda ñii ña on vása xini ún. Tá on ta'an ka ndaka to'on njvi yó'ó, xa xini ndi'í ún ña xani sijn na. Ta xa'á ñayó'o kándixa ndi yó'ó kúu ún ta'a ta kixi nqo Ndios —káchí na xi'in tajesús.

³¹ Ta saá tajesús njka'an ka ra xi'in na:

—¿Án ndixa kándixa ndó yi'i vitin? ³² Ta yachj ní kixaa ña kujta ní'no ndi'í ndó, ta saá ñii ñii ndó no'q ndó ve'e mji ndó. Ta sandakoo mató'on ndó yi'i. Ta ndixa on vása koo mató'on j chi Yivá j Ndios yóo ra xi'in j. ³³ Ndató'on j ñayó'o xi'in ndó ña on kundi'í ní ini ndó, ta ná koo ñava'a ini ndó xa'á ña ñii yóo ndó xi'in j. Vará ndixa ndeé ní xo'vi ndó ñoyívi yó'o, ta on kuj'vi ndó ta chikaa ndeé xi'in mji ndó, chi yi'i xa kundeé j nqo yichi on vá'a ñoyívi yó'o —káchí tajesús xi'in naxika xi'in ra.

17

To'on yó'o ká'an ña xa'á ña ndukú tajesús nqo Ndios

¹ Ta ndi'í ndato'on ra ñayó'o xi'in naxika xi'in ra, ta saá tajesús nakoto ndaa ra ñoyívi njno, ta njka'an ra xi'in Ndios, káchí ra saá:

—Tata Yivá j, xa kixaa mji kivi ká'no ní. Ta vitin yi'i, ta'a ta kúu Sa'ya ún, ndukú j nqo ún ña chinóo síkón ún ñato'ó j nqo njvi. Ñava'a yó'o ndukú j nqo ún xa'a ña chinóo síkón j ñato'ó mji ún nqo njvi. ² Yó'ó kúu ta'a ta taxi ndayí nda'a yi'i ña kuu j ta'a taká'no nqo ndi'í njvi, xa'a ña taxi ndi'í saá kivi kutakú ndino'o ndi'í njvi na kúu na taxi ún nda'aj. ³ Yó'ó kúu ñii laá Ndios ndino'o, ta yi'i kúu Jesucristo, ta'a ta'vi ún kixaa j ñoyívi yó'o ña sakaku j njvi. Ta saá tá tãnda njvi konj ndixa na yó'ó, ta konj ndixa na yi'i Jesucristo, ta ña ke'e na saá kúu ña táxi kutakú ndino'o njvi ndi'í saá kivi.

⁴ Ta vitin xa kisa ndivi j ndi'í chiño ña taxi ún nda'aj, ta xa'a ñayó'o ku'a'a ní njvi kasa ká'no ní na yó'ó. ⁵ Ta vitin, Tata Yivá j, chinóo síkón ún ñato'ó j nqo mji ún. Ñii k'va ndatán njxiyo síkón ñato'ó j kivi xitaku j xi'in ún ñoyívi njno si'na tá on ta'an ka kuv'a ñoyívi yó'o, saá ná koo ña.

⁶ Njvi na taxi ún nda'aj ña kundikon na yi'i, ta saná'a va'aj ñayó'o ña kundaaj

ini na xa'a ún. Njivi na naqaxin ún kúu na, ta taxí ún na nda'aj ña kundikón na yí'j, ta ndixa chikaaq so'ona to'on ún. ⁷ Ta vitin njivi yó'o kúndaq ini na ndí ndi'i ña taxí ún nda'aj kúu ña vaxi noq mji ún, ⁸ chi njika'anj xí'in na ndi'i to'on ña taxí ún ña ndatq'onj xí'in na. Ta ndi'i to'on yó'o naq'i in va'a na ña, ta xa kundaaq ini na ndí ndixa yí'j keej noq ún, ta kándixa na ndí yó'o kúu taa ta tí'ví yí'j kixaaq ñoyívi yó'o.

⁹ Xa'a njivi yó'o na ndíkqon yí'j ndúkú'j noq ún, ta qn vasa ndúkú'j noq ún xa'a njivi na ndíkqon yichj qn vá'a ñoyívi yó'o. Ndúkú'j noq ún xa'a njivi na taxí ún nda'aj, chi njivi na naqaxin mji ún kúu nayó'o. ¹⁰ Chi ndi'i njivi na ndíkqon yí'j kúu na ndíkqon yó'o, ta ndi'i njivi na ndíkqon yó'o kúu na ndíkqon yí'j. Xa'a ña ké'é nayó'o kúu ña kánóo síkón ñatq'ó'j.

¹¹ 'Ta yí'j, qn kóo kaj ñoyívi yó'o, chi salo'o kivi kúmanj ta ndikó'j no'q'j noq mji ún ñoyívi njno, ta njivi na ndíkqon yí'j kundqo ka na ñoyívi yó'o. Tata Yivá'j, taa ta kúu ta ndino'o yí'j, xáku ndá'ví'j noq ún ña xí'in ndayí kivi ún kundaa va'a ún njivi na taxí ún nda'aj. Kundaa va'a ún nayó'o xa'a ña ñii kuu na. Ñii k'i'va ndatán ñii kúu mji yó, saá ná kuu nayó'o. ¹² Ta kivi njixyo'j xí'in njivi na ndíkqon satq'j ñoyívi yó'o, ta ndi'i saá kivi xindaa'j nayó'o na kúu na taxí ún nda'aj. Ta xí'in ndayí kivi ún xindaa'j na, ta saá nda ñii nayó'o ñi-ndaño'ó na noq'j. Ndasaá kuiti taa ta ndíkqon yichj ñandiva'a kúu taa ta ndaño'ó noq'j. Saá njixyo xa'a ña kundivi to'on mji ún ña njtaa na xina'a xa'a tayó'o.

¹³ 'Vitin ndikó'j xaa'j noq ún, Tata Yivá'j. Ta ña yóo kaj ñoyívi yó'o, ka'anj to'on yó'o ña konj so'ona njivi na ndíkqon yí'j ña kusj ini na. Ndatán ñii k'i'va chútú ini'j xí'in ñasij, saá ná kutú ñasij ini nayó'o. ¹⁴ Xa ndatq'onj to'on ún xí'in nayó'o na kúu na ndíkqon yí'j. Ta njivi na ndíkqon yichj ñoyívi yó'o saá ini na xini na nayó'o, saá chi njivi na ndíkqon yí'j qn vasa ñii yóo yu'ú na xí'in njivi na ndíkqon yichj qn vá'a ñoyívi yó'o. Ta ñii k'i'va saá yí'j, qn vasa ñii yóo yu'ú'j xí'in njivi na ndíkqon yichj qn vá'a ñoyívi yó'o. ¹⁵ Ta qn vasa ndúkú'j noq ún ña tava ún njivi na ndíkqon yí'j ña sandakoo na ñoyívi yó'o, ta ndixa ndúkú'j noq ún ña kundaa va'a ún njivi yó'o noq ña qn vá'a ndi'i kivi táku ka na ñoyívi yó'o. ¹⁶ Njivi na ndíkqon yí'j qn vasa ndíkqon na yichj qn vá'a ñoyívi yó'o, chi yí'j qn vasa ndíkqon yichj qn vá'a yó'o. ¹⁷ Tata Yivá'j, chindeé ún nayó'o ña chikaaq so'ona to'on mji ún ña kúu ña ndixa ndaa, ta xí'in ñayó'o, ndasa ndii ún ini na. ¹⁸ Ndatán yóo ña tí'ví ún yí'j kasa ndivi'j chiño ña kóni ún ñoyívi yó'o, saá yóo ña tí'ví'j njivi na ndíkqon yí'j ña kasa ndivi na chiño ña kóni ún ñoyívi yó'o.

¹⁹ Ta táxi ndino'o xí'in mji'j kasa ndivi'j ña kóni ún. Ta xa'a ña ké'é'j saá, na ndíkqon yí'j nduu na njivi na nataxi ndino'o xí'in mji'j ña kasa ndivi na ña kóni ún.

²⁰ 'Qn sivi ndasaá kuiti xa'a njivi na ndíkqon yí'j vitin kúu ña xáku ndá'ví'j noq ún, ta xáku ndá'ví'j noq ún xa'a njivi na kundikón yí'j kivi ña vaxi, chi nayó'o kúu na kandixa to'on ña ndatq'on na ndíkqon yí'j vitin. ²¹ Xáku ndá'ví'j noq ún xa'a ndi'i njivi na kundikón yí'j ña chindeé ún na ña ñii kuu ndi'i na. Ndatán yó'o táku ún ini mji'j, ta yí'j táku'j ini mji'j ún, ñii k'i'va saá kóni'j ndí njivi yó'o kutaku na ini mji'j yó. Saá ná koo ña xa'a ña kundaaq ini njivi ñoyívi yó'o ndí ndixa yó'o kúu taa ta tí'ví yí'j kixaaq ñoyívi yó'o. ²² Mji ñava'a ká'no ña taxí ún nda'aj kúu ñava'a ká'no táxi'j nda'a njivi na ndíkqon yí'j xa'a ña ñii kuu ndi'i na, ñii k'i'va ndatán ñii kúu mji yó. ²³ Chi yí'j kutaku'j ini njivi yó'o, ndatán yó'o táku ún ini mji'j. Ta saá ñii nduu ini ndi'i yó, ta xa'a ñayó'o njivi ñoyívi yó'o kundaaq ini na ndí yó'o kúu taa ta tí'ví yí'j kixaaq ñoyívi yó'o, ta kundaaq ini na ndí ndixa ñii k'i'va ndatán k'i'vi ini ún xini ún yí'j, saá k'i'vi ini ún xini ún njivi na ndíkqon yí'j.

²⁴ 'Tata Yivá'j, ndúkú'j noq ún xa'a ndi'i njivi na taxí ún nda'aj, chi kóni'j ña xaa nayó'o kutaku na xí'in'j ñoyívi njno. Ndixa kóni'j ña koto na ñava'a ká'no ña livi yé'e ña kómij chi taxí ún ñava'a yó'o nda'aj. Saá ke'é ún xí'in'j, chi si'na tá qn tá'an kuvá'a ñoyívi, ta xa k'i'vi ini ún xini ún yí'j. ²⁵ Tata Yivá'j, yó'o kúu taa ta ndino'o ndaa. Vará njivi na ndíkqon yichj qn vá'a ñoyívi yó'o qn vasa xini na yó'o, ta yí'j xini va'a yó'o, ta njivi na ndíkqon satq'j xini na ña tí'ví ún yí'j kixaaq ñoyívi yó'o. ²⁶ Xa saná'aj nayó'o ndi'i ña kúu ña xini ñó'o kundaaq ini na xa'a ún, ta qn vasa sandakoo'j ña saná'aj na ndi'i ña xini ñó'o kundaaq ini na xa'a ún. Ta xa'a ñayó'o ndatán ñii k'i'va k'i'vi ini ún xini ún yí'j, ñii k'i'va saá kuki'vi ini na koni tá'an na. Ta saá tuku yí'j kutaku'j ini na —káchi tafjesús xí'in Ndios.

18

To'on yó'o ka'an ña xa'q ña tjin na tafjesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Tá ndi'i njika'an tafjesús xí'in Ndios, ta kee ra kua'an ra, ta naxíka xí'in ra kee na ndíkqon na kua'an na satq' ra. Njya'a na ñii yivi nani ña Cedrón. Ta inka tá'vi yu'ú yivi yó'o yóo ñii jardín, ta kixaaq tafjesús xí'in naxíka xí'in ra, ta njik'vi na jardín yó'o. ² Ta tafjudas, ta kúu ta njisjó kú'ná tafjesús nda'a na saá ini xini ña'á, xa xini ra noq

yóo jardín yó'o, chi yó'o kúu xiiña nqo kuá'a ní yichj xixá'an tajesús xí'in naxika xí'in ra. ³ Ta saá tãjudas kixaa ra yó'o, ta ñii ti'vi natropa xí'in napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no kixaa na xí'in ra. Sava nafariseo xí'in sava naná'no nqo nasutu ti'vi na napolicia yó'o ña tiin na tajesús. Sava nayó'o ní'i na candil nqo xixi ño'o, sava na ní'i na yiton nqo kánóo ño'o ña xixi, ta sava na ní'i espada. ⁴ Ta tajesús xa kúndaa ndi'i ini ra yukia xini ño'ó kundo'o ra, ta nakundichi ra kuá'an ra nakutá'an ra xí'in na kixaa yó'o, ta njndakã to'on ra na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Yukú tã ndúkú ndó? —káchí ra xí'in na.

⁵ Ta ndakuijn na:

—Ndúkú ndi tajesús, tãño Nazaret —káchí na.

—Yi'j Kúu j —káchí tajesús xí'in na.*

Ta tãjudas, tã kúu tã njsikó kuí'ná tajesús, ñindichi ra xí'in na. ⁶ Tá xinj sq'o na to'on njka'an tajesús: “Yi'j kúu j”, káchí ra, ta kama kixá'a na kuá'an simá na chí sãta, ta ndiva na njkoyo na nqo ño'o. ⁷ Ta saá tuku njndakã to'on tajesús na, káchí ra saá xí'in na:

—¿Yukú tã ndúkú ndó? —káchí ra.

Ta tuku ndakuijn na, káchí na saá:

—Ndi'j ndúkú ndi tajesús, tãño Nazaret —káchí na.

⁸ —Xa njka'an j xí'in ndó yi'j kúu ra —káchí tajesús xí'in na. —Tá yi'j kúu tã tã ndúkú ndó, ta saá taxi ndó ndi'j nvi na yóo xí'in j ná ko'on ndikã na —káchí tajesús xí'in na.

⁹ Xí'in to'on yó'o kundivi to'on ña sakán njka'an tajesús xí'in Ndios, chi njka'an ra, káchí ra saá: “Tata Yivá j, ndã ñii nvi na taxi ún nda'a j, on vása ní-sandaño'ó j na”, káchí tajesús xí'in Ndios. ¹⁰ Ta tãSimón Pedro tãva ra espada, ta kãdoso va'a ra sq'o kua'a ñii tã tã naní Malco, tã kúu tã tã kisa chiño nqo taká'no nqo nasutu. ¹¹ Ta saá tajesús xa'nda chiño ra nqo tãPedro, njka'an ra xí'in ra:

—Chikaã va'a ún espada ún, saá chi Ndios chitón j ra ña yo'vi xo'vi j, ta ndixa kasa ndivi ndi'j ña yo'vi yó'o —káchí tajesús xí'in tãPedro.

To'on yó'o ká'an ña njxaa tajesús nqo tasutu ká'no

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Ta saá natropa xí'in tã ndiso chiño xí'in na, ta xí'in napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no, tjin na tajesús, ta katón na ra.

¹³ Ta saá njxa'an ra xí'in na nqo ñii tasutu ká'no tã naní Anás, tã kúu sjo tãCaifás. Ta kujya yó'o tãCaifás kúu taká'no nqo ndi'j nasutu ñoo Israel. ¹⁴ Ta mji tãCaifás yó'o

kúu tã tã xa si'na ndãto'on xí'in najudio ndi va'a kã xini ño'ó ñii laã tã kivi xa'a nvi naño Israel, ko'qo ndi'j na ndi'j xa'a.

To'on yó'o ká'an ña xq'q tãPedro ñindichi ra ke'e ve'e tãAnás

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Qvi tã taxika xí'in tajesús ndikõn na sãta ra kuá'an na, ta njxaa na ve'e tasutu ká'no tãAnás. Ñii tayó'o kúu tãSimón Pedro, ta inkã ra kúu tã xini tá'an xí'in tasutu ká'no yó'o, ñakán taxi na njki'vi tayó'o xí'in tajesús ke'e ve'e tasutu yó'o.

¹⁶ Ta tãPedro njndqo ra ñindichi ra yatin ye'é. Ta saá tatá'an ra yó'o, taxika xí'in tajesús, tã kúu tã xini tá'an xí'in tasutu, keta ra ta njka'an ra xí'in ñaña'a ñá ndaa ye'é. Ta saá taxi ñá njki'vi tãPedro. ¹⁷ Ta ñaña'a ñá ndaa ye'é yó'o njndakã to'on ñá tãPedro, káchí ñá saá xí'in ra:

—¿Án on sivi yó'o kúu ún ñii taxika xí'in tã tã ñindichi kaa? —káchí ñá.

Ta ndakuijn tãPedro:

—¿On vása! On sivi yi'j kúu ra —káchí ra.

¹⁸ Ta ndeé ní vjxin ñoo yó'o, ta na kisa chiño nqo nave'e sutu yó'o xí'in inkã napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no, xá'mi na ño'o, ta yita na yatin nqo xixi ño'o ña nasaã na. Ta tãPedro ñindichi ra xí'in na násaã ra.

To'on yó'o ká'an ndi tasutu ká'no xito ndoso ra tajesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Ta tasutu ká'no kixá'a ra ndakã to'on ra tãJesús xa'a nvi naxika xí'in ra, ta ndakã to'on ña'a ra xa'a to'on ña saná'a ra nvi. ²⁰ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra, káchí ra saá:

—Kivi saná'a j nvi, ta on vása ní-saná'a se'é j na, chi saná'a j na ve'e ño'o válí sinagoga xí'in ve'e ño'o ká'no nqo nakutá'an ndi'j najudio, ta ndã ñii to'on se'é ni-ka'an j xí'in na. ²¹ ¿Ndãchun ndakã to'on ún yi'j ndã to'on kúu ña saná'a j nvi? Va'a kã ná ndakã to'on ún nvi na xini sq'o ña saná'a j, chi nayó'o xini na yu kúu ña njka'an j xí'in na —káchí tajesús xí'in tasutu ká'no.

²² Tá ndi'j xini sq'o ra ñayó'o, ta ñii tapolicia tã ndaa ve'e ño'o ká'no, tã kúu tã ñindichi yatin sijn tajesús, kãni ra nqo tajesús xí'in xa'nda nda'a ra, ta njka'an ra xí'in ra:

—¿Ndãchun ndakuijn ún saá yu'u tasutu ká'no? —káchí ra.

²³ Ta ndakuijn tajesús, njka'an ra xí'in tayó'o:

* 18:5 To'on hebreo ña káchí “Yi'j Kúu j” kúu kivi Ndios ndino'o.

—Tá on vá'a nika'an i, ta vitin yó'ó ka'an ún xí'in j yu kúu to'on on vá'a nika'an i. Ta tá to'on va'a nika'an i, ta, ¿ndachun kani ún yí'j? —káchí ra xí'in ra.

²⁴ Ta saá tasutu Anás tí'vi ra tajesús, nó'ni ká ra, kuá'an ra xí'in na noq taCaifás, ta kúu tasutu ká'no noq ndi'i inka nasutu noq najudío.

*To'on yó'ó ká'an ña xa'q taPedro
nika'an tuku ra on vása xini ra tajesús
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)*

²⁵ Ta yóo taSimón Pedro noq ke'e ve'e taAnás, ñindichi ra násaá ra yatin noq xixi ño'o. Ta ñii taa ñindaqá to'on ra taPedro, káchí ra saá:

—¿An on sivi yó'ó kúu ñii taxika xí'in tayó'o? —káchí ra xí'in taPedro.

Ta ndakuijn taPedro:

—¡On vása! On sivi yí'j kúu ra —káchí ra.

²⁶ Ta ñindichi yatin ñii ta kisa chiño noq tasutu ká'no, ta tayó'o kúu ñii tave'e taa ta xa'nda taPedro so'o. Ta ta kisa chiño yó'o ñindaqá to'on ra taPedro, káchí ra saá:

—¿An on ndixa yó'ó kúu ñii taa ta xini xí'in tajesús noq yóo jardín? —káchí ra xí'in taPedro.

²⁷ Ta ndakuijn taPedro, káchí ra saá:

—On sivi yí'j kúu ra —káchí ra. Ta xandikon mií saá kana nduxú chée.

*To'on yó'ó ká'an ña xa'q tajesús
nixaa ra noq tagobernador Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lc. 23:1-5, 13-25)*

²⁸ Ta xitaa ní kúu ña, ta napolicia xí'in tajesús, kee na ve'e taCaifás ta kuá'an na ve'e ká'no noq yóo taPilato, taa tañoo Roma kúu ra, ta kúu ra tagobernador ta xa'nda chiño noq najudío. Ta najudío na chikaa kuachi sata tajesús, ndíkon na kuá'an na xí'in napolicia yó'o, ta nixaa na ke'e ve'e ká'no yó'o. Ta najudío yó'o ñi-xiin na kí'vi na ini ve'e yó'o, ta yíta na ke'e. Saá chi yóo ndayi najudío ña káchí ndí on kivi kí'vi na ve'e ñivi na on vása kúu najudío. Chi tá ya'a ndoso na ndayi yó'o, ta nduu na ñivi yakua noq Ndios, ta on kuchiño na kuxu na vikó Pascua.[†] ²⁹ Ta saá taPilato kee ra ve'e ra ta kixaa ra nda ke'e noq yíta najudío yó'o, ta ñindaqá to'on ra na xa'q tajesús, káchí ra saá xí'in na:

—¿Nda kuachi kúu ña sakuiso ndó tayó'o? —káchí taPilato xí'in na.

³⁰ Ta ndakuijn na, káchí na saá:

—Tá on sivi ñii taa ta kómí kuachi kúu ra, ta on vása kixi ndí nataxi ndí ra nda'a ún, níkúu —káchí na xí'in taPilato.

³¹ Ta ndakuijn taPilato, nika'an ra saá:

—Va'a ka naki'in ndó ra ko'on ra xí'in ndó ña kasa nani mji ndó xa'a kuachi ra, ndatan yóo ndayi mji ndó najudío —káchí ra xí'in na.

Ta ndakuijn najudío, nika'an ra:

—Tajesús yó'o xini ño'ó kivi ra, ta mji ndí najudío, on vása kómí ndí ndayi taxi ndí kivi ñivi na kómí kuachi, chi ndasaá kuiti nachiño ñoo Roma kúu na kómí ndayi taxi ña kivi ñivi na kómí kuachi —káchí na xí'in taPilato.

³² Xí'in ña nika'an na to'on yó'o, kundivi to'on ña nika'an tajesús ndasaá koo kivi ra. Saá chi tá nachiño ñoo Roma káchí na ndí ñivi ndíso na kuachi ña táxi kivi na, ta saá katakaa ndaa na ñivi yó'o nda'a tón cruz nda kivi na. ³³ Ta saá taPilato ndíko ra níki'vi ra ini ve'e ra, ta xa'nda chiño ra ná kixi tajesús noq ra. Ta saá kixaa tajesús noq ra, ta ñindaqá to'on ña'a ra, káchí ra saá:

—¿An ndixa yó'ó kúu ún Rey noq najudío? —káchí ra xí'in ra.

³⁴ Ta ndakuijn tajesús:

—¿An káku to'on yó'o sijn mji ún ña ká'an ún xí'in j saá? ¿An káku to'on yó'o sijn inka ñivi, ta xini so'o ún ña, ta saá ká'an ún xí'in j? —káchí tajesús xí'in ra.

³⁵ Ta ndakuijn taPilato, káchí ra saá:

—¿An xáni sijn ún tajudío kúu j? Ta yó'o, tajudío kúu mji ún, ta ñivi nañoo mji ún xí'in nasutu ná'no ve'e ño'o ñoo ún kúu na táxi kuachi xa'a ún noq vitin. ¿Nda kuachi kúu ña níki'vi ún? —káchí taPilato xí'in tajesús.

³⁶ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra saá:

—On sivi ñoyivi yó'o kúu noq xa'nda chiño j. Tá ñoyivi yó'o kúu noq xa'nda chiño j, níkúu, ta saá ñivi na ndíkon yí'j kani tá'an na xa'a j, ña on taxi na yí'j nda'a ñivi na saá ini xini yí'j. Ta ndixa ñoo ká'no noq xa'nda chiño j on vása nda'vi ndaa ña ñoyivi yó'o —káchí tajesús xí'in taPilato.

³⁷ Ta tuku nika'an taPilato xí'in ra:

—¿An kóni kachi to'on yó'o ndí ndixa ñii tarey kúu yó'o? —káchí ra xí'in tajesús.

Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra saá:

—To'on mji ún káchí yí'j kúu tarey. Ta yí'j ndakuijn xa'a j, ká'an j ndí kixaa j ñoyivi yó'o ta kaku j xa'a ña saná'a j yu kúu ñandaqá. Ta ndi'i ñivi na ñii yu'ú yóo xí'in ñandaqá chikaa so'o na to'on ña ká'an j xí'in na —káchí tajesús xí'in taPilato.

³⁸ Ta ndakuijn taPilato, káchí ra saá:

—¿Yu kúu mji ñandaqá? —káchí ra.

Ta saá tuku keta taPilato, ta nika'an ra xí'in najudío, káchí ra saá:

[†] 18:28 Pascua najudío kána ña uxá kivi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios saakaa na naxji sikuá na noq nañoo Egipto kuuya xina'a.

—Ndā ñii kuachi tayó'o ñi-kuchiño naní'ij xá'a ña kivi ra. ³⁹ Ta vitin kixaa viko Pascua, ta ndi'i saá viko yó'o saña j ñii taa tã nákaa ini ve'e kaa ña kee ra ko'on ndikã ra. ¿Án kóni ndó ña saña j tayó'o, tã kúu Rey nõo ndó'ó najudio? —káchi tãPilato xí'in na.

⁴⁰ Ta ndakuijn na, ta xí'in ndi'i ndee na, ñika'an na, káchi na saá:

—Ó'on, on saña ún tayó'o. Va'a ka saña ún tãBarrabás ná ko'on ndikã ra —káchi na xí'in tãPilato.

Ta tãBarrabás yó'o xikuu ñii taa tãkuí'ná.

19

¹ Ta saá tãPilato xa'nda chiño ra nõo natropa kani na tãJesus xí'in kuártã ña nó'ni kaa sijn nõo. ² Ta saá natropa kisa va'a na ñii corona ñiño chinóo na sijn ra. Ta sakundixin na ra xí'in ñii tikoto ndi'i tgon, ndatán yoo tikoto capa ndixin tarey. Ta ke'é na saá xa'a ña kuaky ndaa na ra ta xa'a ña kusiki na tãJesus. ³ Ta natropa yó'o ñika'an na xí'in ra, káchi na saá ña kusiki na ra:

—¡Ná koo va'a tãRey nõo naño judío! —káchi na, kúsiki na tãJesus.

Ta natropa yó'o tuku tuku ká'an na xí'in ra kúsiki na ra saá, ta xí'in xa'nda'nda' na kani na nõo ra.

⁴ Ta tuku keta tãPilato ñika'an ra xí'in najudio, káchi ra saá:

—Koto ndó yó'o, vaxi ra xí'in j. Ta saá kuchiño kundaa ini ndó ndi ñii kuachi on vása ní-naní'ij kómí ra —káchi ra xí'in na.

⁵ Ta kixaa tãJesus ndixin ra tikoto capa ndi'i tgon, ta kánóo corona ñiño sijn ra, ta ñindichi ra nõo ñivi yó'o. Ta ñika'an ka tãPilato, káchi ra saá:

—Koto ndó, yó'o yoo ra —káchi ra xí'in na.

⁶ Tá nasuty ná'no xí'in na ndaa ve'e ño'o xito na ñindichi tãJesus, ta xí'in ndi'i ndee na, ñika'an na, káchi na saá:

—¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchi na, ká'an na xí'in ndi'i ndee na.

Ta ndakuijn tãPilato, ñika'an ra xí'in na: —Ndó'ó, ná ki'in mji ndó ra, ta ná ko'on ra xí'in ndó, ta katakaa ndaa ndó ra nda'a tón cruz. Saá chi yij, nda ñii kuachi ñi-kuchiño naní'ij kómí ra —káchi ra xí'in na.

⁷ Ta ñii toon ká'an najudio, káchi na saá: —Kómí ndi ndayí ña káchi xini ñó'ó kivi ra, chi ká'an ra ndi mji ra kúu Sa'ya Ndios —káchi na xí'in tãPilato.

⁸ Tá xinj so'o tãPilato to'on yó'o ña ñika'an na, ta nyi'ví ni ra. ⁹ Ta saá tuku ndikó tãPilato ñindí'vi ra ini ve'e ra, ta kãna ra tãJesus ta kixaa ra nõo ra, ta ñinda'ka to'on ña'á ra, káchi ra xí'in ra saá: —¿Míchi kee ún? —káchi ra.

Ta tãJesus, nda lo'o on vása ní-ndakuijn ra.

¹⁰ Ta tuku ñinda'ka to'on tãPilato ra:

—¿Án on xijn ún ndakuijn ún yu'uj? ¿Án on vása xinj ún yij kómij ndayí ña saña j yó'o ko'on ndikã ún, ta kómij ndayí ka'ni j yó'o nda'a tón cruz? —káchi ra xí'in tãJesus.

¹¹ Ta saá ndakuijn tãJesus ñika'an ra xí'in tãPilato:

—Tá on koó ndayí ña taxi Ndios nda'a ún, ta on kivi ka'nda chiño ún nõo j. Ta saá taa tã nataxi yij nda'a ún kúu taa tã ndiso kuachi ndee ní ka nõo kuachi ña ndiso yó'o —káchi tãJesus xí'in tãPilato.

¹² Tá xinj so'o tãPilato ñayó'o, ta saá ndukú ra ndasaá koo kuchiño saña ra tãJesus ko'on ndikã ra. Ta najudio tuku tuku ká'an na xí'in ndi'i ndee na, káchi na saá:

—Tána saña ún tayó'o, ta saá on sivi ka tamigo tarey César kúu ún, chi ndi'i ñivi na ndása rey xí'in mji, ndatán ke'é tayó'o, kúu na ñivi na sã ini xini tarey César —káchi najudio xí'in tãPilato.

¹³ Tá xinj so'o tãPilato ñayó'o, ta saá tava ra tãJesus nda ke'e nõo ñii ña kuchiño koto na ra. Ta saá xikoo tãPilato nõo ñii táy tón to'o, tón ñindichi ñii xiiña ña naní Yosó Ndika,* ta tuku naní ña Gabata to'on hebreo. ¹⁴ Ta xa yatin ma'ño ndivi[†] kúu ña, ta kivi yó'o xa yatin kixá'a viko Pascua. Ta saá tãPilato ñika'an ra xí'in najudio, káchi ra saá:

—Yó'o yoo tãRey taká'no nõo ndó —káchi ra xí'in na.

¹⁵ Ta ndakuijn na xí'in ndi'i ndee na, ñika'an na, káchi na saá:

—¡Ná kivi ra! ¡Ná kivi ra! ¡Katakaa ndaa ún ra nda'a tón cruz! —káchi na.

Ta tãPilato ñinda'ka to'on ra na, káchi ra saá:

—¿Án kóni ndó yij katakaa ndaa j tãRey nõo ndó nda'a tón cruz? —káchi ra xí'in na.

Ta ndakuijn nasuty ná'no, káchi na saá: —Ñii laá rey nõo ndi kúu tarey César —káchi na.

¹⁶ Ta saá, tãPilato nataxi ra tãJesus nda'a natropa ña katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz.

* **19:13** Yosó yó'o kuvã'a ña xí'in yuu ña taan ñivi nõo ña. Roma.

† **19:14** Kaa uxu ovj ndivi naní ña kaa jño nõo naño

Tq'on yó'o ká'an ña xq'a ña katakaa ndaa na tajesús

nda'a tón cruz ta nixi'i ra

(Mt. 27:32-50; Mr. 15:21-37; Lc. 23:26-49)

¹⁷ Ta saá tjin na tajesús, ta sakuiso na ra yitón tón cruz ña kuá'an ra xí'in na nqo kivi ra. Ta nixa'a ra ñii xiiña nqo ñani Leke Sijní Ndjí, ta tq'on hebreo ñani ña Gólgota. ¹⁸ Ta yó'o kúu nqo katakaa ndaa na tajesús nda'a tón cruz. Ta saá tuku nixijo ka ovi tqa, ta ñii tayó'o, katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz tón ñíndichi sijn kua'a tajesús, ta inká tayó'o katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz tón ñíndichi sijn yitin tajesús. ¹⁹ Ta taPilato xá'nda chiño ra ña chinóo ndaa na ñii viti sijn tón cruz nqo tákaa ndaa tajesús. Ta káchí letra ña nika'yi nqo tón viti saá: "Tayó'o kúu tajesús, tañoo Nazaret, taRey nqo najudío", káchí ña. ²⁰ Kuá'a ní najudío ká'vi na letra yó'o, chi yatin ní ñoo Jerusalén kúu nqo katakaa ndaa na tajesús nda'a tón cruz. Uñj nqo tq'on kúu ña nika'yi nqo tón viti yó'o, ña kúu tq'on hebreo, tq'on latín, xí'in tq'on griego, ta ñii káchí ká'an tq'on yó'o. ²¹ Ta saá nasutu ná'no nqo najudío kuá'an na ka'an kuachi na nqo taPilato. Tá nixa'a na, ta nika'an na, káchí na saá xí'in ra:

—Qn vása va'a ká'an letra ña káchí tajesús yó'o kúu taRey nqo ndj najudío. Va'a ka ka'yi ún inká letra ña káchí: "Tayó'o káchí ra mji ra kúu Rey" —káchí na, ká'an na xí'in taPilato.

²² Ta ndakuijn taPilato nika'an ra xí'in na:

—Tq'on ña xa nika'yi yó'o, saá koo ña, on nasama ka j ña —káchí taPilato xí'in na.

²³ Tá ndj'i katakaa ndaa na tajesús nda'a tón cruz, ta saá komj natropa yó'o ñata'vi na tikoto ra, ta ñii ñii na ñaki'in lo'o ña. Ta kjndoo ñii tikoto káni tajesús, ta nj-xiin na ndata na ña, chi kúu ña ñii ní ká'no tikoto, ña on vása ní-kuku na. ²⁴ Ta natropa nika'an tá'an na, káchí na saá:

—Qn ndata yó tikoto yó'o. Va'a ka chikaa yó ndati, ta ka'nda chiño ña yukú yó naki'in tikoto yó'o —káchí na.

Saá nixijo ña ke'é na, ta kundivi ña ká'an tq'on Ndios, ña njataa na xina'á, ña káchí saá: "Nata'vi na tikotoj, ta chikaa na ndati xa'a tikoto ní ká'no ña xinoo sa'a tikoto xindixinj", káchí tq'on Ndios, ña njataa na xina'á, ta ndatán ká'an tq'on yó'o saá ke'é natropa xí'in tikoto tajesús.

²⁵ Yatin xa'a tón cruz nqo tákaa ndaa tajesús, yita sava násí'í. Ñii ña kúu ñaMaría, sí'í tajesús, inká ña kúu kivi ñaMaría yó'o, inká ña kúu násí'í taCleofas, ñani ña María, ta inká ña ñani María Magdalena. ²⁶ Tá tajesús xini ra sí'í ra ñíndichi ña yó'o ta xini ra ñii taxika xí'in

ra, ta kúu tqa ta kí'vi ní ini ra xini ra. Ta saá tajesús nika'an ra xí'in sí'í ra, káchí ra saá:

—Nana, tayó'o kuu sa'ya ún —káchí ra xí'in ña.

²⁷ Ta saá nika'an ra xí'in taxika xí'in ra:

—Tata, ñáyó'o kuu sí'í ún —káchí ra xí'in ra.

Tanda kivi yó'o nduu ñaMaría sí'í ra, tanda kivi saá kixá'á ña táku ña ve'e tayó'o.

²⁸ Tá ndj'i nija'a ñáyó'o, ta tajesús kúndaq ini ra ndí xa kisa ndivi ra ndi'i chiño ña taxi Ndios nda'a ra kasa ndivi ra, ta saá nika'an ra tq'on xa'a ña kundivi tq'on Ndios ña njataa na xina'á, káchí ra saá:

—Yichj ní j takuií —káchí ra.

²⁹ Yoo ñii kisi ña ñó'o vino yiyá, ta saá sachii na ñii tikoto kuikon xí'in vino yiyá ta katon na ña nqo ñii yiton káni, ñani nó hisopo, ta ndani'í na nó, ta chikaa na ña yu'u tajesús, ta xito ndoso ña'á ra. ³⁰ Tá ndj'i xí'í ra lo'o vino yiyá yó'o, ta saá nika'an tajesús:

—Nixino chiño j —káchí ra.

Ta saá nakuiko sijn ra ta nixi'i ra.

Tq'on yó'o ká'an ña tivi na tón lanza sijn kándiká tajesús

³¹ Kivi yó'o kisa ndivi najudío ña kana viko Pascua inká kivi ña kúu ñayij ní. Ta xa'a ñáyó'o najudío nj-xiin na kindoo yiki koñu ndj'i nivi na nixi'i ña kutakaa ndaa ka ña nda'a tón cruz. Ta saá nixa'an na ndukú na nqo taPilato ña ka'nda chiño ra nqo natropa ña ko'on na ka'no na yiki xa'a natqa na tákaa ndaa ka nda'a tón cruz, ña kama ní kivi na. Ta saá kuchino sanoo na yiki koñu nayó'o ña on ta'an ka kixá'á kivi yij. ³² Ta saá natropa ñaki'in na ndajj ta kixaa na, ta kixá'á na xa'no na yiki xa'a ñii ñii tqa ta tákaa ndaa ka sijn tajesús. ³³ Ta kixaa na kóni na ka'no na yiki xa'a tajesús, ta ñakoto na xa nixi'i ra, ta saá on vása ní-xa'no na yiki xa'a ra.

³⁴ Ta ñii tatropa yó'o tivi na tón lanza sijn kándiká yiki koñu tajesús. Ta ña ke'é ra saá, kee kua'a ní ñii xí'in takuií nqo tivi ra tón lanza yó'o. ³⁵ Ta yij, tqa ta ndátó'on tq'on yó'o xí'in ndó, nixijo j xini j ndi'í ñáyó'o, ta ña ndixa ndaa kúu tq'on ña ká'an j xí'in ndó. Ta xini va'a j ndi'í ñandixa kúu tq'on yó'o, ta ndátó'on j ña xí'in ndó xa'a ña kandixa ndó ndi'í tajesús kúu tqa ta tvi'í Ndios sakaku ra mji yó. ³⁶ Qn vása ní-xa'no na yiki xa'a tajesús chi xini ñó'o kundivi tq'on Ndios, ña njataa na xina'á, káchí ña saá: "Nda ñii yiki ra, nj-xa'no na", káchí ña. ³⁷ Ta inká xiiña nqo tq'on Ndios káchí saá: "Koto ndaa na tqa ta tvi

na tón lanza siin kándiká”, saá káchí t’o’ on Ndios.

T’o’ on yó’o ká’ an ña xa’ q’ ña ninduxun t’ajesus

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Tá ndí’i nija’a ñayó’o, ta ñii t’aa naní ra José, tañoo Arimatea kúu ra, nixaá ra njka’an ra xí’in taPilato, ndúkú ra n’o’ ra ña taxi ra yiki koñu t’ajesus xa’a ña sanduxun ra ña. Ta t’ajosé yó’o, vará kúu ra t’aa t’aa kándixa t’ajesus, ta t’ayó’o n’i-taxi ra ña kundaá ini ñivi ña kándixa ra t’ajesus, chi yí’vi ra n’o’ naná’no n’o’ najudio. Ta saá taxi taPilato ndayí nda’a t’ajosé, ta naki’in ra yiki koñu t’ajesus, ta ku’a’an ña xí’in ra ña sanduxun ra ña. ³⁹ Ta saá tuku kixaá taNicodemo n’o’ yóo t’ajosé. TaNicodemo yó’o kúu ra t’aa t’aa ñii ñoo naa nixa’an ra n’o’ t’ajesus ña njnda’ka t’o’ on ña’a ra. Ta vitin taNicodemo yó’o ní’i ra ok’o uxu kilo ña xa’an támi, ña naní mirra xí’in inka ña naní áloe.[‡] ⁴⁰ Ta saá taNicodemo xí’in t’ajosé naki’in na yiki koñu t’ajesus, ta chisúku ndaa na ña xí’in tikot’o va’a ña naní lino. Ta tikot’o yó’o, si’na sa’kuchu na ña xí’in ña xa’an támi ña ní’i taNicodemo, chi saá kisa ndivi najudio xí’in yiki koñu na nixi’i xa’a ña sanduxun na ña. ⁴¹ Ta yatin n’o’ xitakaá ndaa t’ajesus nda’a tón cruz nixiyo ñii jardín n’o’ nixiyo ñii kavua n’o’ va’a nduxun ñivi. Ta kavua yó’o kúu ña xa’a, chi nda’ ñii ñivi on t’aa’an nduxun na ini ña. ⁴² Ta ini kavua xa’a yó’o sanduxun na yiki koñu t’ajesus, chi nákaa kavua yó’o yatin n’o’ yita tón cruz. Ta kama ní ke’é na saá, chi salo’o ní kumanj ta kixa’a kivi yij vik’o Pascua, ta kivi nákindée najudio kúu ñayó’o.

20

T’o’ on yó’o ká’ an ña xa’ q’ ña n’ataku t’ajesus

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Ta xit’aan kivi n’o’ semana, ña kúu domingo, ta’an naa ka kúu ña, ta ñaMaría Magdalena nixaá ña n’o’ yóo kavua n’o’ ninduxun t’ajesus. Ta nakoto ña on ko’o ka yuu ña xinda’aj ye’é kavua yó’o, xa kut’a’a ña. ² Ta saá ndik’o ña, xíno ña kuano’o ña ndato’ on ña xí’in t’ajSimón Pedro xí’in inka t’aa t’aa nixika xí’in t’ajesus. Ta t’ayó’o kúu t’aa t’aa kí’vi ní ini t’ajesus xini ra. Ta njka’an ñaMaría Magdalena xí’in ovi na saá:

—Ñivi xa n’javana na yiki koñu T’aa t’aaKá’no n’o’ yó, on ko’o ka ña yóo n’o’ ninduxun ra. Ta on vása xini ndi míchi nixa’an na chinóo na ña —káchí ña xí’in ovi t’ayó’o.

³ Ta saá t’aaPedro xí’in inka t’aa nixika xí’in t’ajesus kama kee na ku’a’an na koto na n’o’ ninduxun t’ajesus. ⁴ Ovi na saá xíno ní na ku’a’an na, ta ñii ra ndeé ka xíno ku’a’an, ta t’ayó’o kúu t’aa nixaá si’na na ka n’o’ t’aaPedro.

⁵ Ta t’aa si’na na ka nixaá yó’o, xikundee ra xito ra t’ixin kavua n’o’ ninduxun yiki koñu t’ajesus, ta xini ra tikot’o ñalino va’a ña chisúku ndaa na yiki koñu t’ajesus, ñayó’o kuiti xini ra, ta saá ni, ni-kí’vi ra ini kavua yó’o. ⁶ Ta saá nixaá t’aaPedro, ta niki’vi ra ini kavua, ta saá tuku xini ra tikot’o ña chisúku ndaa na yiki koñu t’ajesus. ⁷ Ta saá tuku xini ra tikot’o ña chisúku ndaa na sikon ra t’anda siji t’ajesus. Ta tikot’o yó’o, vivíi nita’no va’a ña, kándú’u siin ña ñii xiiña. ⁸ Ta saá, t’aa t’aa si’na na nixaá n’o’ nákaa kavua, niki’vi ra t’ixin kavua yó’o. Tá xini ra tikot’o kándú’u siin ña ñii xiiña yó’o, ta saá kándixa ra ña ndixa n’ataku t’ajesus. ⁹ Ta kivi yó’o nataa na nixika xí’in t’ajesus on t’aa kundaá ini na t’o’ on Ndios ña n’jaa na xina’a ña káchí ndi xini ño’o kivi t’ajesus, ta saá n’ataku ra, káchí t’o’ on yó’o. ¹⁰ Ta saá ndik’o t’aaPedro xí’in inka t’aa nixika xí’in t’ajesus, kuano’o na ve’e na.

T’o’ on yó’o ká’ an ñaMaría Magdalena xini ña t’ajesus

(Mr. 16:9-11)

¹¹ Ta ñaMaría Magdalena njnd’o ña ye’é kavua, ta xáku ña chi kúchuchú ní ini ña xa’a t’ajesus. Ta saá xikundee ña xito ña t’ixin kavua, ¹² ta xini ña ovi naángel ndixin na tikot’o yaa ní, ta ndoo na n’o’ xindoso yiki koñu t’ajesus. Ñii naángel yóo ña chi n’o’ nixiyo xa’a t’ajesus, ta inka ñaángel yóo ña chi n’o’ nixiyo siji ra. ¹³ Ta njka’an naángel xí’in ñaMaría Magdalena, káchí na saá:

—Nana, ¿ndachun xáku ún? —káchí na xí’in ña.

Ta ndakuijn ña, njka’an ña:

—Ñivi naki’in na yiki koñu T’aa t’aaKá’no n’o’ j, ta on vása xini míchi nixa’an na chinóo na ña —káchí ña.

¹⁴ Ta saá nandik’o koo ña, nakoto ña chi sat’á ña, ta xini ña níndichi t’ajesus yó’o, ta on vása ní-nakoni ña t’ajesus kúu ra. ¹⁵ Ta njka’an ra xí’in ña, káchí ra saá:

—Nana, ¿ndachun xáku ún? ¿Yu kúu na nándukú ún? —káchí ra xí’in ña.

Ta xani siji ña t’ayó’o kúu t’aa t’aa ndaa jardín, ta njka’an ña xí’in ra:

—Tata, ¿án yó’o kúu t’aa t’aa naki’in yiki koñu t’aa ninduxun yó’o?, ta ka’an ún xí’in j míchi nixa’an ún chinóo ún ña, ta ko’on j naki’in j ña ta sanduxun j ña —káchí ña xí’in ra.

¹⁶ Ta saá njka’an t’ajesus kivi ña:

—jMaría! —káchí ra xí’in ña.

‡ 19:39 Ok’o uxu kilo kúu ñii ciento libra.

Ta tuku ñakoto ña ñoq ra, ta ñakoni ña ndi tajesusú kúu ra, ta ñika'an ña xí'in ra: —¡Tata Raboni! —káchí ña xí'in ra. (Tò'on "Raboni" kúu tò'on hebreo ña kóni kachi Maestro.)

¹⁷ Ta ñika'an tajesusú xí'in ña, káchí ra:

—On tün ún yí'j vitin, chí on tã'an ndikó j ñoq yóo Yivá j. Vã'a ko'on ún ndato'on ún xí'in inkã na ndikon yí'j ndi xa yatin ní ndikó j ko'on j nakutã'an j xí'in Yivá j. Ta Yivá j kúu Yivá ndó'ó, ta mji ra kúu Ndios mji j, ta kúu ra Ndios mji ndó, saá kachí ún xí'in na —káchí tajesusú xí'in ña María Magdalena.

¹⁸ Ta saá ña María Magdalena ndikó ña kuano'o ña ndato'on ña xí'in na ñixika xí'in tajesusú. Tá ñixaa ña ñoq na, ta ñika'an ña xí'in na, káchí ña saá:

—¡Xini j tajesusú Tã tãKá'no ñoq yó! —káchí ña, ta ndato'on ña xí'in na ndi'i tò'on ña ñika'an tajesusú xí'in ña.

Tò'on yó'o kã'an ña na ñixika xí'in tajesusú xini na ra

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Ta mji kivi yó'o, ña kúu kivi domingo, xa kuã'an kunaa kúu ña, ta na ñixika xí'in tajesusú, ñakutã'an na ini ñii ve'e, ta ñakasi kútú na yé'é ve'e yó'o, chí yí'ví na ñoq naná'no ñoq najudío. Ta saá xati'va kixaa tajesusú xikundichi ra ma'ño na, ta chíndeé ra na, káchí ra saá xí'in na:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó! —káchí ra.

²⁰ Ta saá tajesusú saná'a ra nda'a ra, ta saná'a ra sijn kándiká ra ñoq takué'e ra. Ta kúsi j ini na ña xini na ra, tã tã kúu tãKá'no ñoq na. ²¹ Ta tuku ñika'an tajesusú xí'in na:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó! Ndatãn tì'ví Yivá j yí'j, saá tì'ví ndó'o ko'on ndó kasa ndivi ndó chiño ñoq j.

²² Ta saá tajesusú tivi ra tãchi yu'u ra ñoq yita na, ta ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Naki'in ndó Nímã Ndios ini ndó. ²³ Ta saá tá kisa kã'no ini ndó xa'a kuãchi ñivi, ta saá on koo kã kuãchi kuiso na. Tá on vása kisa kã'no ini ndó xa'a kuãchi ñivi, ta saá nayó'o ndiso kã na kuãchi na —káchí tajesusú xí'in na ñixika xí'in ra.

Tò'on yó'o kã'an xa'a tãTomás on vása kándixa ra tá ndixa táku tajesusú

²⁴ Ta ñii tãtã'an na uxu ovi tã na ñixika xí'in tajesusú ñani ra Tomás, ta saá tuku sakunaní na ra tãKuátí, ta tayó'o on ko'o ra ní-xiyo xí'in natã'an ra kivi kixi tajesusú ñoq na. ²⁵ Ta natã'an ra yó'o ñika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¡Xa xini ndi mji Tã tãKá'no ñoq yó! —káchí na xí'in ra.

Ta tãTomás ndakuijn ra, káchí ra saá:

—Nda kivi koni j yavi ñoq xinakaã clavo nda'a ra, tãnda kivi sakivi j nduku nda'a j yavi yó'o, ta sakivi j nduku nda'a j ñoq yóo yavi sijn kándiká ra, tãnda saá kãndixa ña kã'ã'ã ndó xí'in j —káchí tãTomás xí'in na.

²⁶ Ta saá ñiya'a onã kivi, ta tuku ñakutã'an na ñixika xí'in tajesusú mji ve'e ñoq si'na ñtivi ra ñoq na kivi ñatakú ra. Ta vitin yóo tãTomás xí'in na. Ta tuku ndásj kútú yé'é ve'e ñoq ñakutã'an na, ta saá tuku xati'va kixaa tajesusú ñoq na, ta chíndeé ra na, káchí ra saá xí'in ra:

—¡Ná koo ñava'a ini ndó!

²⁷ Ta saá ñika'an ra xí'in tãTomás, káchí ra:

—Na'a kixi ún, ta chikaã ún nduku nda'a ún yó'o, ñoq yóo yavi nda'a j, ta koto ún ña. Ta chikaã ún nduku nda'a ún ñoq yóo yavi sijn kándiká j. Ta saá on kuu kã ún tã tã on vása kãndixa, ta va'a kuu ún tã tã kãndixa ñandaã —káchí tajesusú xí'in tãTomás.

²⁸ Ta saá ndakuijn tãTomás, ñika'an ra, káchí ra saá:

—¡Yó'ó kúu Tã tãKá'no ñoq j! ¡Yó'ó kúu Ndios mji j, tã ndikon j! —káchí ra xí'in tajesusú.

²⁹ Ta ñika'an tajesusú xí'in ra:

—Xa'a ña xini ún yí'j, vitin kãndixa ún yí'j. Ta nákaã ñasij ini ñivi na on tã'an koni yí'j, ta saá ni, kãndixa na yí'j —káchí tajesusú xí'in tãTomás.

Tò'on yó'o kã'an ña xa'a ndãchun ñitaa tãJuan tutu yó'o

³⁰ Ta tajesusú ke'é ra kuã'a ní kã milagro, xini ñivi na ndikon saã ra, ta on vása ní-taa j ñoq tutu yó'o xa'a ndi'i ñava'a ke'é ra. ³¹ Ta ndi'i tò'on ña vaxi ñoq tutu yó'o, ñitaa j ña xa'a ña kundaã ini ndó'ó ndi tajesusú kúu Cristo, ta kúu ra Sa'ya Ndios. Tãná ndixa kãndixa ndó ra, ta saá ndeg ra xí'in ndayí ña kómí kivi ra taxi ña kutaku ndino'ó ndó'o.

21

Tò'on yó'o kã'an kixaa tajesusú ñoq uxã na ñixika xí'in ra

¹ Tá ndi'i ñiya'a ñayó'o, ta inkã yichi kixaa tajesusú ñoq na ñixika xí'in ra yu'u mjni ña ñani Tiberias.* Si'a ñixiyo kivi kixaa ra ñoq na: ² Ñakutã'an sava na ñixika xí'in tajesusú yu'u mjni yó'o, ndóo na. Nayó'o kúu tãSimón Pedro, xí'in tãTomás tã sakunaní na tãKuátí, xí'in tãNatanael, tã kúu tãñoo Canã estado Galilea, xí'in onvi yu'u sa'ya tãZebedeo, xí'in inkã ovi tã tã kúu ñixika xí'in tajesusú.

* 21:1 Mjni Tiberias, inkã kivi ña kúu mjni Galilea.

³ Ta n̄ka'ʼan taSimón Pedro xí'in na, káchí ra saá:

—Ko'on j tava j tiaká xí'in ñono —káchí ra.

Ta ndakuijn na, n̄ka'ʼan na xí'in ra:

—Ko'on ndi xí'in ún —káchí na.

Ta saá ndaa na tón barco, ta kuʼa'ʼan na n̄o takuii m̄ni. Ta ñii ní ñoó ndúkú na tava na tiaká xí'in ñono, ta nda ñii rí n̄-kuchiño na tava na.

⁴ Ta xa kuʼa'ʼan kixá'á t̄vi xitaʼan kúu ña, ta saá ñíndichi taJesús yu'u takuii m̄ni, ta na n̄xika xí'in ra yó'o ʼon vása ní-kuchiño na nakoni na ndí taJesús kúu ra. ⁵ Ta nda xiká k̄a n̄o ñíndichi taJesús, n̄ka'ʼan ra xí'in na:

—Nañani yó, ʼán kómí ndó tiaká kuxu yó? —káchí ra xí'in na.

Ta ndakuijn na:

—Ó'on, nda ñii tiaká n̄-kuchiño ndi tava ndi, tata —káchí na.

⁶ Ta saá n̄ka'ʼan tuku taJesús xí'in na, káchí ra:

—Sakana ni'ni ndó ñono ini takuii, chí sijn kua'á tón barco, ta saá tava ndó tiaká —káchí ra xí'in na.

Tá ke'è na saá, ndatán n̄ka'ʼan ra xí'in na, ta kuʼa'ʼa ní tiaká chútú ini ñono, ta ʼon vása ní-kundeé na tava na ñono, chí kuʼa'ʼa ní tiaká ñó'o ini ña. ⁷ Ta ñii ta n̄xika xí'in taJesús, ta kúu ta kí'vi ní ini taJesús xini ra, n̄ka'ʼan ra xí'in taSimón Pedro, káchí ra:

—jM̄i Taa taKá'no n̄o yó kúu ra! —káchí ra.

Tá x̄inj sq'o taSimón Pedro ñayó'o, ta saá kama n̄akundixin ra tikot̄o ra, ña kúu ña t̄ava ra xa'á ña k̄isa chiño ra, ta s̄kana xí'in m̄i ra n̄o takuii ña kama ko'ʼon ra ta xaʼa ra n̄o ñíndichi taJesús. ⁸ Ta inka n̄vi na ñó'o ini tón barco, síta na ñono n̄o chútú tiaká, ta kuʼa'ʼan na xí'in tón barco s̄ta taPedro. Saá chí yatin yu'u takuii yó'o x̄indichi tón barco: ñaxiká x̄indichi nó x̄ikuu ñii ciento metro.[†] ⁹ Tá k̄ixaʼa na xí'in tón barco yu'u takuii, ta n̄o na tón barco yó'o, ta x̄ini na ñii ño'ʼo x̄ixi n̄o kánóo ñii tiaká yátan rí, ta saá tuku x̄ini na s̄ta v̄a'a. ¹⁰ Ta n̄ka'ʼan taJesús xí'in na, káchí ra saá:

—Taxi ndó lo'o tiaká tí s̄kán t̄ava ndó xí'in ñono ña kuxu yó —káchí ra xí'in na.

¹¹ Ta taSimón Pedro, ndaa tuku ra tón barco, ta n̄sita ra ñono n̄o ñó'o tiaká, n̄sita ra ña nda yu'u takuii n̄o yóo ño'ʼo yichí. Ta kuʼa'ʼa ní tiaká, ta nina tí ná'no ñó'o ini ñono, ta kúu rí nda ñii ciento ʼov̄j s̄ik̄o ux̄u un̄j tiaká ná'no. Vará kuʼa'ʼa ní tiaká ñó'o, ta veé ní, ta ʼon vása ní-ta'nda

ñono yó'o. ¹² Ta taJesús n̄ka'ʼan ra, káchí ra xí'in na:

—Na'a ndó kuxu yó —káchí ra.

Ta nda ñii na n̄xika xí'in ra n̄-ndaka to'ʼon na ra yu kúu ra, chí xa n̄akoni na taJesús, Taa taKá'no n̄o na kúu ra. ¹³ Ta saá taJesús t̄in ra s̄ta v̄a'a, ta t̄axi ra lo'o ña nda'á ñii ñii na n̄xika xí'in ra. Ta saá ta'ví ra tiaká, ta t̄axi ra lo'o rí nda'á ñii ñii na.

¹⁴ Nda k̄iv̄j n̄atakú taJesús t̄anda vitin, ñayó'o kúu yichí un̄j ña k̄ixaʼa ra n̄o na n̄xika xí'in ra.

T̄o'on yó'o ká'an xa'á ña un̄j yichí taJesús n̄indaq̄a to'ʼon ra taPedro

¹⁵ Tá ndi'í x̄ixi na, ta taJesús n̄indaq̄a to'ʼon ra taSimón Pedro, káchí ra saá:

—Yó'o taSimón, sa'ya taJonás, ʼán kí'vi k̄a ini ún xini ún ȳi'j n̄o ña kí'vi ini nayó'o xini na ȳi'j? —káchí ra.

Ta ndakuijn taSimón Pedro, káchí ra saá:

—Oon, Tata, Taa taKá'no n̄o j kúu ún, x̄inj ún ndí kí'vi ini j x̄ini j yó'o —káchí ra xí'in taJesús.

Ta ndakuijn taJesús, n̄ka'ʼan ra xí'in ra:

—Taxi ún ñava'a ña x̄ini ñó'o ña kixá'an t̄indikachi válí s̄ana j —káchí ra xí'in taSimón Pedro.

¹⁶ Ta tuku yichí taJesús n̄indaq̄a to'ʼon ña'á ra, káchí ra saá:

—Yó'o taSimón, sa'ya taJonás, ʼán kí'vi ini ún xini ún ȳi'j? —káchí ra.

Ta tuku ndakuijn taPedro, n̄ka'ʼan ra, káchí ra saá:

—Oon, Tata, Taa taKá'no n̄o j kúu ún, x̄inj ún ndí kí'vi ní ini j x̄ini j yó'o —káchí ra.

Ta saá taJesús ndakuijn ra:

—Vivi kundaa ún t̄indikachi s̄ana j —káchí ra.

¹⁷ Ta ña yichí un̄j taJesús n̄indaq̄a to'ʼon ra taSimón Pedro, káchí ra saá:

—Yó'o taSimón, sa'ya taJonás, ʼán kí'vi ini ún xini ún ȳi'j? —káchí ra.

Ta taPedro kúchuchú ní ini ra, chí un̄j yichí taJesús n̄indaq̄a to'ʼon ña'á ra, káchí ra: “¿An ndixa kí'vi ini ún xini ún ȳi'j?” Ta saá ndakuijn ra, n̄ka'ʼan ra xí'in taJesús, káchí ra saá:

—Tata, Taa taKá'no n̄o j kúu ún, yó'o kúu t̄a ta x̄ini ndi'í ña yóo ini n̄vi, ta x̄inj ún ña ndixa kí'vi ini j x̄ini j yó'o —káchí ra.

Ta tuku n̄ka'ʼan taJesús xí'in ra:

—Taxi ún ñava'a ña x̄ini ñó'o kixá'an t̄indikachi s̄ana j —káchí ra.

¹⁸ Ta n̄ka'ʼan k̄a ra xí'in taPedro, káchí ra saá:

[†] 21:8 Ñii metro ñii kúu ña xí'in ʼov̄j codo, ña kúu k̄i'va x̄icho'on ñaño Israel. Ta saá ñii ciento metro kúu ʼov̄j ciento codo.

—Ñandaa ká'anjí xí'in ún, tá kivi xikuu ún talo'o, ta xa'nda chiño ún ndá tikoto xikoni mji ún xindixin ún, ta ñii kiva saá xa'nda chiño ún ndá mí kóni mji ún ko'on ún xixa'an ún. Ta kivi kuu ún taa tã xikua'a ní, ta inka nivi kuu na ka'nda chiño noo ún xa'a ña nandika ún nda'a ún, ta nivi yó'o sakundixin na yó'o tikoto, ta xí'in ñanduxa ko'on ún xí'in nayó'o noo on vása kóni ún ko'on ún —káchí tãJesús xí'in tãPedro.

¹⁹ Ta xí'in to'on yó'o tãJesús saná'a ña'a ra ndasaá koo kivi tãPedro, ta xa'a ña kivi ra yó'o chinoo síkón ra ñato'ó Ndios. Ta saá tuku njka'an tãJesús xí'in tãPedro, káchí ra saá:

—Na'a, kundikõn ún sata j —káchí ra.

To'on yó'o ká'an xa'a tãJuan, taa tã nitaatu yó'o

²⁰ Ta tãPedro ndikó koo ra nakoto ra sata ra, ta xini ra ndí ndikõn ñii taa tã kuu inka tã njxika xí'in tãJesús, taa tã kivi ní ini tãJesús xini ra kuu tayó'o. Ta tayó'o kuu taa tã sakán lo'o kivi njya'a xinoo sini ra mji kándiká tãJesús, ta nindaka to'on ra tãJesús, káchí ra: “¿Yu kuu taa tã síkó kuí'na yó'o noo nivi?”, káchí ra xí'in tãJesús. ²¹ Ta tãPedro xini ra tayó'o vaxi ra, ta nindaka to'on ra tãJesús, káchí ra saá:

—Tata, tãKá'no noo j, ¿yukia kundo'o tayó'o? —káchí ra.

²² Ta ndakuijn tãJesús:

—Tá kóni j ña kutaku ra nda kivi ndikó j ñoyivi yó'o, ¿yukia ndó'o ún ndini ún xa'a tayó'o? Ta yó'o, xini ñó'o kundikõn ún yij —káchí ra xí'in tãPedro.

²³ Ñakán kía njixita ní'no to'on xa'a tayó'o ña on kivi ra, chi saá ndato'on xí'in tá'an inka na njxika xí'in tãJesús. Ta tãJesús on vása ní-ka'an ra ña on kivi tayó'o. Saá chi njka'an ra: “Tá kóni j ña kutaku tayó'o nda kivi ndikó j ñoyivi yó'o, ta, ¿yukia ndó'o ún ndini ún xa'a tayó'o?”, káchí tãJesús.

²⁴ Ta yij kuu tayó'o, taa tã njxika xí'in tãJesús, ta ndakuijn xa'a ndi'i ñayó'o, ta yij kuu taa tã nitaatu to'on yó'o, ta xini yó ndi'i ña ndakuijn xa'a kuu ñandaa.

²⁵ Yoo ku'a ní inka chiño kisa ndivi tãJesús ñoyivi yó'o, ta on vása ní-taa j ndi'i ña kisa ndivi ra. Saá chi táná taa j ndi'i ñayó'o, níkuu, ta xini ñó'o kuu ña ku'a ní tutu, ta xani sini j ndi on vása kunani ñoyivi yó'o ña kutú tutu yó'o. Saá ná koo ña.

Tutu yó'o ká'an xa'a chiño ña kisa ndivi naapóstol na sakuiso chiño Jesucristo

*Tq'on yó'o ká'an
ndí tajesús kindoqo ra xí'in nivi na kándixa
ña'a*

*ña ndixa kixaa Nímaq Ndios kutaku ña ini
na*

1 Ñayó'o kúu tutu ñaovj tí'víj xaa nda'a ún, tata Teófilo. Tutu ñanogó nítaj na ndato'onj xa'a ndi'i ña ke'é tajesús, ta xí'in ndi'i ña saná'a ra, ndá kivi kixaa ra ñoyívi yó'o ² tãnda kivi ndaa ra kuano'o ra ñoyívi ñino. Ta saá kivi on ta'an ndaa ra ñoyívi ñino, ta xí'in ndee Nímaq Ndios, tajesús nika'an ra xa'nda chiño ra nqo nataa na nakaxin ra kuu naapóstol ña kasa chiño na nqo ra. ³ Tá ndi'i ña nixovj ní tajesús ta nixi'j ra ta nataku ra, ta saá ovi siko ka kivi nixijo ra ñoyívi yó'o, ta nítivi ra ku'a'a ní yichj nqo naapóstol yó'o, ta xí'in mji ra saná'a káxin ra nqo na ndí ña ndaa nataku ra, ta ndixa kúu ra ta táku, ta ndato'on ra xí'in na xa'a yichj nqo xa'nda chiño Ndios.

4 Ñii kivi ña nakutá'an tajesús xí'in naapóstol yó'o, ta xa'nda chiño ra nqo na, nika'an ra, káchí ra saá xí'in na:

—On kee ndó ñoo Jerusalén yó'o vitin, ta kundati ndó nda ná kixaa mji ñava'a ña kindoqo Ndios xí'in ndó tí'ví ra kixaa ña nqo ndó. Mji ñava'a yó'o kúu ña xa ndato'onj xí'in ndó xa'a. ⁵ Xíni ndó ndí sakán lo'o kujya njya'a, tajuan nixijo ra sakuchu ra nivi xí'in takuii, ta tixin ña lo'o ní kivi vaxi, ta ndó'o kuchu ndó xí'in Nímaq Ndios —káchí tajesús xí'in na.

*Tq'on yó'o ká'an xa'a tajesús
ndaa ra kuano'o ra ñoyívi ñino*

6 Ñii kivi nakutá'an tajesús xí'in naapóstol, ta nindaka tq'on na ra, káchí na saá xí'in ra:

—Tata, zan vitin xa nítõndaq kivi kindaa ún ndee nda'a ñaño Roma, ta kixá'a mji ún ka'nda chiño ún nqo ñaño yó nalsrael? Ta saá ñoo mji yó tuku kukomi ña ndee ña ka'nda chiño ña nqo mji yó.

⁷ Ta ndakuijn tajesús, nika'an ra xí'in na:

—Ndios on taxi ra ña kundaq ini ndó ama kasa ndivi ra chiño ra. Ñii laá mji Ndios kómi ra ndayí ka'nda chiño ra ndá

kivi ta ndá hora kundivi ña chitónj ra kasa ndivi ra xí'in nivi ñoyívi yó'o. ⁸ Ta ndó'o, kivi ña kixaa Nímaq Ndios ña kutaku ña ini ndó, ta saá naki'in ndó ndee Ndios, ta kuu ndó nivi na ndakuijn xa'a j. Si'na kixá'a ndó ndato'on ndó xa'a j xí'in nivi na táku ñoo Jerusalén, ta saá ko'on ndó ndi'i ñoo ña yóo estado Judea, ta saá ko'on ndó ndi'i ñoo ña yóo estado Samaria, ta saá ko'on ndó ndi'i ñoo ña yóo estado ñaño xiiña ñoyívi yó'o. Ta ndi'i ñoo yó'o ndato'on ndó xí'in nivi xa'a j —káchí tajesús xí'in na.

⁹ Ta ndi'i nika'an ra, ta saá Ndios sandaa ra tajesús ku'a'an no'ra ra ñoyívi ñino. Ta naapóstol na nijta xí'in ra yó'o, xito na ku'a'an ndaa ra nda ñino, tãnda nixaa ra nda nqo kánoo viko yaa. Ta saá ni-taxi ka viko yó'o koto na ra. ¹⁰ Tá yita na xito ndaa ka na ñoyívi ñino, ta xati'va nakoto na yita ovi ta xí'in na, ndixin nataa yó'o tikoto yaa ní, ¹¹ ta ovi nataa yó'o nika'an na xí'in na, káchí na saá:

—Ndó'o, nataa ñaño estado Galilea, zndachun yita ndó xito ndaa ndó ñoyívi ñino? Chi Ndios xa naki'in tuku ra tajesús, kuano'o ra ñoyívi ñino vitin. Ta ndatán ndaa ra kuano'o ra ñoyívi ñino vitin, ñii kivi saá ñii kivi vaxi tuku ndikó ra kixi ra ñoyívi yó'o —káchí ovi nataa yó'o xí'in naapóstol na yita yó'o.

*Tq'on yó'o ká'an yu kúu taq ta nakuiso
chiño nqo tajudas*

12 Ta saá naapóstol yó'o nqo na nqo xiki tón Olivo ta kuano'o na nda ñoo Jerusalén. Xiki tón Olivo yó'o yatin yóo ña ñoo Jerusalén: ñaxiká yóo ña kúu ñii kilómetro. ¹³ Tá niki'vi na ñoo Jerusalén, ta saá naxaa na ñii ve'e, ta ndaa na ñii cuarto ña kánoo nqo yóo piso ovi nqo ndoo na. Ta naapóstol na ndoo yó'o kúu taPedro, taJacobo, tajuan, taAndrés, taFelipe, taTomás, taBartolomé, taMateo, taJacobo ta kúu sa'ya taAlfeo, xí'in taSimón ta kúu tatá'an napartido zelote, xí'in tajudas ta kúu sa'ya inka ta nani Jacobo. ¹⁴ Ndi'i nataa yó'o nákutá'an na xí'in nañani tajesús xí'in sí'í ra ñaMaría xí'in inka násí'í ná xindikon satá tajesús. Ta ndi'i nivi yó'o, nákutá'an na ndi'i saá kivi, ta ñii yu'ú yóo na ká'an na xí'in Ndios.

¹⁵ Ta kixaa ñii kivi ña nakutá'an ñii ciento oko nivi na kándixa tajesús, ta yóo na ká'an na xí'in Ndios. Ta saá nakundichi taPedro, ta nika'an ra, káchí ra xí'in na saá:

¹⁶—Natá'an yó, xíni ñó'o kundivi ndatán káchí tq'on Ndios ña nítaj tãrey David

* 1:2 Tq'on "apóstol" kóni káchí ña: Nivi na tí'ví taká'no kasa ndivi na chiño ra. † 1:12 Ñii kilómetro kúu ñakáni ña kivi kaka nivi kivi yji ña nákindée na, káchí ndayí najudio.

kuiya xina'á, chi Níma Ndios taxí ña t'õn on ña ñitaa ra ña ká'an xa'á tãjudas Iscariote, tã xikuu tã xini'i yichí ñivi na tjin tãjesús. ¹⁷ Ta tãjudas xikuu ra ñii tãtá'an mji ndj, na kúu tãa na ñixika xí'in tãjesús, ta ñii káchí kjsa chiño ra xí'in ndj. ¹⁸ Ta saá ni, ñisjók ra tãjesús, ta k'i'in ra s'i'ún xa'á ña ke'é ra ña õn vá'a yó'o, ta xí'in s'i'ún yó'o sata ra ñii ño'õ. Ta saá ñixaá ra nõõ yóo ño'õ sata ra yó'o, ta xa'ni xí'in mji ra, ta ñakava ra nõõ ño'õ yó'o. Tá ñakava ra, ta sjinj ra kani ña nõõ ño'õ, ta ñindatã tixin ra ndã kee xiti ra. ¹⁹ Ta ndi'i ñivi ñañoõ Jerusalén xinj so'õ na ña ndo'o tãjudas ñixi'i ra. Ñakán sãkunani na ño'õ ña sata ra Acéldama, ta kivi yó'o kóni káchí ña: Ño'õ nõõ ñixitã ñii. ²⁰ Xí'in ñayó'o kundiivi ña káchí t'õn Ndios ña ñitaa na kuiya xina'á, saá chi ñii xiiña nõõ tutu ña ñani Salmos, káchí ña saá: Va'a kã ná koo vichí ve'e ra, ndã ñii ñivi ná õn kutakũ kã na ini ve'e ra, káchí t'õn Ndios. Ta inkã xiiña nõõ t'õn Ndios káchí ña saá: Xini' ñó'õ inkã tãa nakuiso chiño nõõ ra, káchí t'õn Ndios —káchí tãPedro ká'an ra.

²¹ Ta tuku ñika'an tãPedro, káchí ra saá: —Ta vitin xini' ñó'õ nakaxin yó ñii tãa tã nakuiso chiño nõõ tãjudas. Ta tãa yó'o xini' ñó'õ kuu ra ñii tãa tã ñii káchí ñixika xí'in yó kivi xindikõn yó sata tãjesús, ²² ndã kivi tãJuan sãkuchu ra tãjesús, tãndã kivi ndãa tãjesús ñoyivi ñino. Saá chi tãa tã nakaxin yó xini' ñó'õ kuu ra ñii tãa tã ñii káchí kuchiño ndakuijn xí'in yó nõõ ñivi, ña ndatõ'on ra ndí ndixa ñatakũ tãjesús —káchí tãPedro, ká'an ra.

²³ Ta saá ñika'an na tãjvi õvi tãa tã kuchiño nakuiso chiño nõõ tãjudas. Ta ñii ra ñani Matias, inkã ra ñani José. Ta tãJosé yó'o yóo inkã kivi ra ña kúu Barsabás; ta inkã kivi sãkunani na ra kúu Justo. ²⁴ Ta saá ndi'i ñivi na ñakutá'an yó'o ñika'an na xí'in Ndios, káchí na saá:

—Tata Ndios, yó'o kúu Tãa tãKá'no nõõ ndj, ta xini'ún ñimã ndi'i ñivi, ñakán ndúkũ ndj nõõ ún saná'a ún nõõ ndj, yukú ñii tã õvi yó'o ñakaxin ún ²⁵ kuu ñii tãapóstol tã nakuiso chiño nõõ tãjudas, chi xa'á ña õn vá'a ke'é tãjudas sandakoo ra chiño ña sãkuiso chiño ún ra, ta ñixi'i ra, ta saá kuã'an ra ñii xiiña nõõ xini' ñó'õ k'õ'õn ra —káchí na, ká'an na xí'in Ndios.

²⁶ Ta saá chikaã na suerte ña kundãã ini na yu kuu tãa tã nakuiso chiño nõõ tãjudas. Ta saá tãa tã keta nakuiso chiño kúu tãMatias. Ta saá ndyu ra ñii tãtá'an

naapóstol. Ta saá tuku ndyu na uxu õvi naapóstol.

2

T'õn yó'o ká'an xa'á kivi kixaã Níma Ndios ñoyivi yó'o

¹ Xa ñiya'a uxã semana ñatakũ tãjesús, ta kixaã kivi ña kána viko ña ñani Pentecostés.* Ta ndi'i ñivi na kándixa tãjesús ñakutá'an na ndóo na ini ñii ve'e. ² Ta xati'va xinj so'õ na ña ní'j, vaçi noo ña ñoyivi ñino. Ta ndatán ní'j tãchj ndeé ní, saá ní'j ña. Tá kixaã ña, ta sãkutú ña xí'in ña ní'j yó'o ini ve'e nõõ ndóo ñivi yó'o. ³ Ta saá xini na ndatán yóo yãã ño'õ xixi, saá yóo ña xito na. Ta ñitã'vi yãã ño'õ yó'o, xikundoso ña ñino yatin sjinj ñii ñii ñivi na ndóo yó'o. ⁴ Ta saá Níma Ndios, ñik'i'vi ña ta sãkutú ña ini ñii ñii ñivi yó'o, ta kixá'a na ká'an na kuã'a ní nõõ t'õn ña ká'an ñivi inkã ñoo xiká, t'õn ña õn vása ní-sakuá'a na ká'an na, chi Níma Ndios taxí ña ká'an na t'õn yó'o.

⁵ Ta mji kivi yó'o, ñoo Jerusalén ñakutá'an kuã'a ní ñivi ñajudío na kúu na ndikõn Ndios xí'in ña ndino'o ní ini na. Ñivi yó'o kixi na ndi'i saá ñoo ña ndá'vi ndaa ñoo Roma, ta kuã'a ní nõõ t'õn ká'an na. ⁶ Tá nayó'o xinj so'õ na ña ndeé ní ní'j ini ve'e nõõ ñakutá'an ñivi na xindikõn sata tãjesús, ta saá ñakutá'an kuã'a ní ñivi yó'o, ta kuã'an na koto na yu kúu ña ndeé ní ní'j, chi õn vása kundãã ini na ndãchun ní'j ña saá. Ta náka'nda ní ini ndi'i nayó'o nõõ t'õn ña xini' so'õ na, saá chi ñii ñii ñivi yó'o xini' so'õ na t'õn ña ká'an mji ñañoõ na. ⁷ Ndixa náka'nda ini na nõõ ña xini' so'õ na, ta ká'an xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Ndãchun va'a ní ká'an nayó'o t'õn mji yó? ¿Án õn ndixa kúu nayó'o ñivi ñañoõ estado Galilea? ⁸ ¿Ndasaá va'a kúchiño kã'an nayó'o kuã'a ní nõõ t'õn ña kúu t'õn ñii ñii ñoo nõõ kivi yó? ⁹ Saá chi kixi yó kuã'a ní ñoo ña ño'õ kuã'a ní xiiña, ña ñani: Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, ¹⁰ Frigia, Panfilia, xí'in Egipto. Ta inkã yó kixi ñii xiiña ña ñani Libia, kee yó ñoo ña nákaã yatin ñoo Cirene. Ta inkã yó kúu ñivi na kixi ñoo Roma. Sava yó kúu ñivi ñajudío, ta inkã yó kúu ñivi na xindikõn inkã yichí, ta chikaã ini yó ndikõn yó yichí ñajudío, ta ñii k'i'va ndatán yóo ña kisa t'õ'õ ñajudío Ndios, saá ké'é yó vitin. ¹¹ Sava yó kixi ñoo ña ñani isla Creta,† ta sava yó kixi yó ñii xiiña ña xiká ñani Arabia. Vará ñivi na kixi kuã'a ní ñoo

* 2:1 Viko yó'o sákana ñajudío ñii ñii kuiya xa'á ña taxi na ña táxa'vi ña'á nda'ã Ndios xa'á ña ñakaya na nõõ ña ch'i' na. † 2:11 T'õn "isla" kóni káchí ña xa'á ño'õ yichí, ta takuii mjni xino nduu ndi'i rá ña.

xiká kúu yó, ta saá ni, vitin ñii ñii mji yó va'a xinj s'ó yó t'ón ña ká'an naño mji yó, ta kúndaq ini yó t'ón ña ká'an nivi yó'ó xa'a ñava'a ká'no ña livi xa ke'é Ndios —saá káchí nivi na kixi ndi'i saá ñoo ña yóo ndi'i xiiña ña ndá'vi ndaa ñoo Roma.

12 Tá naka'nda ini na ndóo na, ta ká'an na ndáká t'ón xí'in tá'an na, káchí na saá: —¿Yukía kóni káchí ñayó'ó?, chi on kqó ñayó'ó ní-xiyo —káchí na.

13 Ta saá ni, sava nivi yó'ó xáku ndaa na, xito na nivi na ká'an kuq'a ní nqo t'ón, ta tuku ká'an na, káchí na saá:

—Nayó'ó va x'i'í ní na, ñákán xiini ní na vitin —káchí na.

T'ón yó'ó ká'an ndi taPedro nika'an ndoso ra

t'ón xa'a taJesús nqo kuq'a ní nivi

14 Ta saá taPedro ñakundichi ra xí'in inká uxu ñii naapóstol, ta kixá'á ra ndee ní ká'an ndoso ra nqo ndi'i nivi na ndóo yó'ó, ta káchí ra saá:

—Natá'an yó, ndó'ó na kúu najudío, ta inká ndó'ó na kee inká xiiña ta kixaa ndó ñoo Jerusalén yó'ó, vitin konj s'ó'ó ndó ña ndat'ón j xí'in ndó, 15 chi sava ndó'ó xáni sijn ndó ndi naxiini kúu ndj, ta on sjivi handaq kúu ña xáni sijn ndó saá, chi xitaqan ní kúu ña, ni on ta'an tondaq kaa jin xitaqan kúu ña.‡ 16 Ta ña xito ndó yó'ó kúu ña kundivi t'ón Ndios ña ñitaa taprofeta Joel, taq ta nika'an ndoso t'ón Ndios kujya xina'á. Njtaa taJoel, kachí ra saá:

17 Saá ká'an Ndios:

Tá xa yatin vaxi kivi ñasondí'í ñoyívi yó'ó, ta saá ti'ví'j Nímaj j kq'ón ña koo ña xí'in nivi ndi'i saá xiiña ñoyívi.

Ta yi'j taxi j ña ka'an nivi t'ón ña kaku Nímaj j,

ta ka'an ndoso na t'ón yó'ó nqo inká nivi. Án sa'ya ndó ña'a kúu ná, án sa'ya ndó taq kúu na,

ta yi'j Ndios taxi j ndee ña ka'an ndoso na t'ón j nqo inká nivi.

Ta ndó'ó na kúu nivi nakuáchí, ta taxi j ña tivi nqo ndó koto ndó ña kóni j kundaa ini ndó.

Ta ndó'ó na kúu nivi naxikuq'a, ta taxi j ña xani ndó ña saná'a j ndó'ó ña kóni j kundaa ini ndó.

18 Ta kivi saá ti'ví'j Nímaj j kq'ón ña koo ña xí'in ndi'i nivi na kúu na kisa chiño nqo j,

ta saá ka'an ndoso na nqo inká nivi t'ón ña kaku Nímaj j.

19 Ta ke'é j ñaná'no ñoyívi njno ña koto nivi,

ta on vása kundaa ini na yukía kóni kachí ña,

ta naka'nda ní ini nivi koto na ña.

Ta ke'é j inká ñaná'no ñoyívi ño'q ña koto nivi xa'a ña saná'a j ndee j nqo na.

Saá chi koto na kuq'a ní nji kujta nqo ño'q, ta koto na ndee ní xixi ño'q, ta koto na kuq'a ní ñi'ma koo.

20 Ta ño'ó ká'no ña ye'e ndivi kunaa nqo ña.

Ta yqo tí ye'e ñoo naa kukuá'á nqo rí, ta ndatán yóo nji kuá'á, saá kuá'á koo nqo rí.

Tá ndi'j kundivi ndi'i ñayó'ó, ta saá kixaa mji kivi ká'no ña kasa nani j xa'a kuqchi ndi'i nivi, káchí Ndios.

21 Ta kivi saá ndi'i nivi na ka'an ndukú nqo Ndios ña chindee ra na,

ta Ndios konj s'ó'ó ra ña ka'an na, ta sakaku ra nivi yó'ó,

káchí t'ón Ndios ña njtaa taprofeta Joel kujya xina'á.

22 'Natá'an yó ñaño j Israel, chikaa s'ó'ó ndó t'ón yó'ó ña ka'an j xí'in ndó xa'a taJesús ta xitaku ñoo Nazaret. Mji Ndios t'í'vi ra taJesús, ta taxi ra ndee nda'a ra ña ke'é ra kua'a ní chiño ná'no, ke'é ra ñava'a ña chindee ra nivi, ta naka'nda ini nivi xito na ñava'a yó'ó, ta ke'é ra ñava'a ña kisa ndaa nqo nivi ndixa kómí ra ndayi Ndios ke'é ra saá. 23 Ndios xa xinj ra yukía kundo'ó taJesús ñoyívi yó'ó, ta ndatán chitóni Ndios, saá kundivi ña. Ta sava ndó'ó, na kúu ñaño j najudío tjin ndó ra, ta njxa'an ndó, ta nqaxi ndó ra nda'a nivi na sáq ini xini ña'á. Ta ñii yu'ú njxiyo ndó xí'in nivi na on vá'a yó'ó ña xa'ni na ra xí'in ña katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz. 24 Ta Ndios nj-taxi ra ña kindqo taJesús kuu ra tandji ndi'i saá kivi, ta saá Ndios sanatakú ña'á ra. Ndee ña xá'ni nivi nj-kuchiño kundede ña nqo taJesús, saá chi lo'ó kuiti kivi xikuu ra taq ta njxi'j, ta saá natakú ra. 25 Ñayó'ó yóo yu'ú ña xí'in t'ón ña nika'an tarey David kujya xina'á xa'a taJesús, chi kachí ra saá: Ndi'i saá kivi xito j Taq taKá'no nqo j, yóo ra xí'in j, ta xa yóo ti'va ra chindee ra yi'j.

Va'a ndaa ra yi'j ña on nakava j ke'é j ña on vá'a.

26 Ta saá kúsi ní ini j ta ká'an j t'ón sji ní. Vará ñii kivi kivi j ndatán ndi'i nivi kivi na, yóo va'a ini j, ta on vása kúchuchú ini j. Saá chi ndaa ini j yó'ó, Tata Ndios.

27 Ña on vása taxi ún koo nímaj j ndi'i saá kivi nqo ndóo nivi na njxi'j, ni on taxi ún ña ta'yi ykí kq'nu j t'xin ñáñá. Chi taq ta naxaxin ún kasa chiño nqo ún kúu j, ta taq tayi j kúu j.

‡ 2:15 Kaa jin xitaqan nani ña kaa unj nqo ñaño Roma, chi kaa nqó nqo ñaño Roma kúu kaa uxá xitaqan.

28 Yó'ó Tata Ndios, xa saná'a ún yíjì yichì va'a nqò kúsjì ini ún kutaku jì.

Ta sakutú ún ini jì xí'in ñasijì mji ún, chi ndi'i saá kivi yóo ún xí'in jì,

saá káchì t'ò'on ña njtaa tãDavid kuyja xina'á —káchì tãPedro xí'in nivi na nakutá'an yó'o.

29 Ta saá njka'an ka tãPedro xí'in na ña saná'a ra na yukia kóni kachì t'ò'on yó'o:

—Natá'an yó, najudio, ndatò'on káxín jì xí'in ndó xa'á tãDavid chi xijì síkuá yó kúu ra. Xínì yó ñandaa kúu ña njxi'j tãDavid ta njnduxun ra. Tãnda kivi vitin yatin ní nákaa ño'ò nqò njnduxun ra, ta ndixa xa njta'yj koñu ra tixin ñañá. Nakan kía kúndaq ini yó ndí on sjví xa'á tãDavid kúu ña ká'an t'ò'on ña káchì on ta'yj yikí koñu ra. Saá chi xí'in t'ò'on yó'o njka'an tãDavid xa'á tãJesús. 30 TãDavid xikuu taprofeta, tãa ta njka'an t'ò'on ña taxi Nima Ndios nda'á ra ka'an ra. Ta tãDavid xínì ra ndí ndixa ñii kivi kundivi t'ò'on ña kindo Ndios xí'in ra, chi t'ò'on ña chiná'a mji Ndios kasa ndivi ra kúu ña. Njka'an Ndios xí'in tãDavid, kachì ra saá: "Ndixa kía ñii kivi ke'éj ña ñii sa'ya ñani síkuá ún kuu ra tãRey ñoo Israel, ndatán yóo ún vitin saá koo ra", kachì Ndios xí'in tãDavid xina'á. 31 Ta Ndios saná'a ra saá nqò tãDavid ña kúndaq ini ra ndasaá kundo'o Cristo, tãa ta ti'ví Ndios sakaku ra nivi ñii kivi vaxi. Saá njtaa tãDavid t'ò'on ña káchì saá: Ndios on vása taxi ra ña ndi'i saá kivi koo nima ra nqò ndóo nivi na njxi'j, ní on taxi ra ña ta'yj yikí koñu ra tixin ñañá yó'o, kachì tarey David. 32 Ta vitin xa kundivi t'ò'on ña njtaa tãDavid xina'á, chi Ndios xa sanataku ra tãJesús, ta mji tãJesús yó'o kúu tãa ta njtaa tãDavid xa'á. Ta ndixa xa nataku tãJesús, saá chi mji ndj, na njxika xí'in ra ndakuijn ndj xa'á ña xini ndj njxi'j ra ta nataku ra, ta xini ndj ra táku ra. 33 Ta xini ndj tãJesús kua'an ndaa ra ta kuano'ò ra ñoyivi njno, ta xikoo ra tón táyì ká'no, tón ñíndichi sijn kua'á Ndios. Ta saá naki'in ra Nima Ndios ña taxi Yivá yó Ndios nda'á ra, ta tãJesús ti'ví ra Nima Ndios yó'o kixaa ña koo ña xí'in ndj'j, nivi na kándixa ña'á, ndatán yóo ña kindo ra xí'in ndj. Ta vitin ña xini ndó xí'in ña xini sq'o ndó yó'o kúu ña kisa ndivi ra t'ò'on ña kindo ra xí'in ndj. 34 Ta xini yó ndi on sjví tãDavid xí'in yikí koñu ra kúu tãa tã ndaa ñoyivi njno. Saá chi njtaa tarey David t'ò'on Ndios ña ká'an xa'á tãa ta ti'ví Ndios sakaku ra mji yó, ta kachì tãDavid saá:

Ndios njka'an ra xí'in tãKá'no nqò j, kachì ra saá:

“Koo ún táyì ká'no yó'o, tón ñíndichi sijn kua'á j,

35 tãnda tãnda kivi sakoyi tixin xa'á ún ndi'i na káni tá'an xí'in ún”, saá kachì Ndios,

njtaa tãDavid kuyja xina'á.

36 Ta saá ndi'i ndó'ó ñañoon naIsrael, vará sava ndó'ó xa'ni ndó tãJesús, chi katakaa ndaa ndó ra nda'á tón cruz, ta vitin xini ño'ó kúndaq va'a ini ndó ndi Ndios xa taxi ra ndayi nda'á mji tãJesús yó'o ña kúu ra Taa tãKá'no nqò ndi'í yó, ta kúu ra Cristo, tãa ta xindati yó ti'ví Ndios ña sakaku ra mji yó —káchì tãPedro, ká'an ra xí'in na.

37 Tã nivi na xini sq'o ña ká'an tãPedro yó'o, kixá'a na ndi'í ní ini na, tãnda njta'vi sava nima na xa'á ña xini sq'o na ká'an ra xí'in na. Ta saá njndaqã t'ò'on na tãPedro xí'in inka naapóstol tá'an ra, kachì na saá:

—Natá'an yó, ka'an ndó xí'in ndi, zyukia kasa ndivi ndj vitin? —káchì na.

38 Ta ndakuijn tãPedro:

—Xínì ño'ó nandikó ini ndó ta sandakoo ndó kuachì ndó ta kivi ndó yichì nqò xa'nda chiño Ndios. Ta saá kivi ndó kuchu ndó xí'in ndayi kivi tãJesús tãa ta kúu Cristo. Ta saá Ndios kasa ká'no ini ra xa'á kuachi ndó ta naki'in ndó Nima ra kutaku ña ini ndó, 39 chi saá kindo Ndios ke'é ra xí'in ndó ta xí'in sa'ya ndó ta xí'in nivi na ndóo kua'á ní ñoo xiká. Ndixa Ndios taxi ra Nima ra kutaku ña ini ndi'í nivi na kúu na kana Ndios ña kundikon na yichì ra —káchì tãPedro xí'in na.

40 Si'a ndatò'on tãPedro, ta ká'an ka ra xí'in na, ndúkú ra nqò na ña chikaa sq'o na t'ò'on ña ká'an ra. Ta káchì ra saá:

—Taxi ndó ña sakaku Ndios ndó'ó kotqo ñii kachì xo'vi ndó xí'in nivi na toon ní ini, na kúu na táku yichì on vá'a —káchì tãPedro xí'in na.

41 Ta saá mji kivi ndatò'on tãPedro saá xí'in na, ta ñii unj mil nivi kándixa na t'ò'on ña njka'an ra xí'in na. Ta saá chichi na xí'in takui chi kándixa na tãJesús, ta chjkaq ini na kundikon na yichì ra. Ta xí'in nivi yó'o, nduu kua'á ní ka nivi na kándixa tãJesús. 42 Ta saá ñii ñii kivi ndikon ka na sakuá'á na ta kisa ndivi na ña saná'a naapóstol, ta taxi xí'in mji na ña vivii kutaku xí'in tá'an na, ta kua'á ní yichì nákutá'an na xixi na, ta tá'vi na sija va'a xixi na ña náká'an na tãJesús ndasaá njxi'j ra xa'á na, ta taxi xí'in mji na nakutá'an na ña ka'an na xí'in Ndios.

T'ò'on yó'o ká'an ndasaá xitaku ndi'í nivi nanqó kándixa tãJesús

43 Ta ndi'í nivi naka'nda ini na xito na ñava'a ná'no ke'é naapóstol nqò na, chi xí'in ndee Ndios naapóstol ke'é na kua'á ní chiño va'a xito na. 44 Ta ndi'í nivi na

kándixa taJesús ñii yu'ú yóo ndi'i nayó'o. Ta ñii ñii na tãxi na ña xikomí na xa'a ña konj ñó'ó ndi'i natá'an na, ta on vása sí'nda nixyo ini na. ⁴⁵ Tá xito na ndi yóo natá'an na na kándixa taJesús, ta yóo ní ña kúmanj nõq nayó'o, ta saá síkó na ña kómí na, ta náki'in na sj'ún, ta náta'ví na sj'ún nda'a ñvi na xinj ñó'ó ña. Ta táxi na nda'a ñvi yó'o ñii k'í'va ndatán yóo ña kúmanj kuiti nda'a ñii ñii na. ⁴⁶ Ta saá ndi'i saá k'í'vi nákutá'an na ve'e ño'o ká'no ña yóo ñoo Jerusalén nõq kisa ká'no na Ndios. Ta saá tuku nákutá'an na sava ve'e natá'an na, ta tá'ví na sj'ta va'a xixi na xa'a ña náká'an na ndasa'a nixi'j taJesús xa'a na. Ta xí'in ñasij ní ini na, ta xí'in ña ndino'o ní ini na nákutá'an na ta xixi na xí'in tá'an na. ⁴⁷ Ñii ñii k'í'vi nákutá'an na kisa ká'no na Ndios, ta kánóo va'a ní ñato'ó na nõq inkã ñvi. Ta ñii ñii k'í'vi Ndios sákaku ra ñvi na kúu na kãna ra ña kandixa na taJesús ta kundikõn na yichj ra. Ta saá ku'a'a kã nduu ñvi na kándixa taJesús.

3

To'on yó'o ká'qn ndasa'a ndã'a ñii tãq tã on k'í'vi kanda xa'a

¹ Ñii k'í'vi kãa unj xikuaa kúu ña,* ta taPedro xí'in taJuan kuã'an na ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, chi hora yó'o kúu ña nákutá'an najudio ndi'i saá k'í'vi xa'a ña ká'qn na xí'in Ndios. ² Ta saá ñixaã na ñii ye'é ña naní Yé'é Livi nõq k'í'vi ñvi yoso ndikã ña yóo ke'e ve'e ño'o ká'no. Ta xini na ñii tãq tã on k'í'vi kanda xa'a, chi saá kãku ra. Ta tayó'o kándú'u ra ye'é yó'o, saá chi ndi'i saá k'í'vi natá'an ra ndiso na ra, kixaã na chindú'u na ra yó'o xa'a ña ndakã chi'ña ra sj'ún nõq ñvi na yá'a ye'é yó'o. ³ Ta saá tãq tã on k'í'vi kanda xa'a yó'o, xini ra taPedro xí'in taJuan kuã'an k'í'vi na ye'é yó'o, ta saá ñindakã chi'ña ra sj'ún nõq na. ⁴ Ta taPedro xí'in taJuan xito káxin na nduchũ nõq tãq tã on k'í'vi kanda xa'a yó'o, ta ñika'an taPedro xí'in ra, káchí ra saá:

—Tata, koto káxin ún nõq ndj —káchí ra.

⁵ Ta saá tãq yó'o xito káxin ra nõq na, chi xani sj'ni ra ndí taxi na sj'ún nda'a ra. ⁶ Ta taPedro ñika'an ra xí'in ra:

—On ko'õ sj'ún ní'i j taxi j nda'a ún, ta saá ní, yóo ña kómij ña taxij nda'a ún vitin. Xí'in ndayí k'í'vi Jesucristo tañoõ Nazaret, xá'nda chiñoj nõq ún nakundichi ún, ta kixá'á ún ko'on xá'á ún vitin —káchí taPedro xí'in ra.

⁷ Ta taPedro tjin ra nda'a kua'a tãq yó'o, ta kixá'á ra ndání'í ña'a ra, tá mií saá xandjikõn ñako'on ndee xa'a ra, ta ñako'on

ndee sj'õn xa'a ra, ta ñakundichi ra, ⁸ ta kama ní kixá'á ra xika ra. Ta ñaki'in ra kuã'an ra xí'in taPedro, ta xí'in taJuan, nõq yoso ndikã ña yóo ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no. Ta ñakutú ñasij ini ra, ta kixá'á ra kándeta ní'ni ra xí'in ña kúsij ní ini ra, ta xika ra kisa ká'no ra Ndios. ⁹ Ta saá ñvi na ndóo nõq yóo yoso ndikã ke'e ve'e ño'o ká'no yó'o, xito na tayó'o, ta va'a xika xá'á ra, ta kisa ká'no ra Ndios. ¹⁰ Ta xí'in ña xito ñvi nduvã'a tãq yó'o, ta ndixa ñaka'nda ini na, tãnda yí'vi na ndóo na, chi ñakon na tayó'o xikuu tãq tã on vása ní-kivi kanda xa'a, ta xindú'u ra ye'é ña naní Yé'é Livi, ña xindakã chi'ña ra sj'ún nõq ñvi.

To'on yó'o ká'qn xa'a ña ndato'on taPedro

xí'in ñvi na nákutá'an Corredor taSalomón

¹¹ Ta tãq tã nduvã'a yó'o tjin ra nda'a taPedro xí'in nda'a taJuan, ta ñi-xiin ra saña ña'a ra. Ta ndi'i ñvi náka'nda ini na xinj so'o na ña nduvã'a tayó'o, ta xino na va'xi na koto na nõq yóo ra xí'in taPedro ta xí'in taJuan, ñii xiiña corredor, ña naní Corredor taSalomón. Ta corredor yó'o xino nduu ña yoso ndikã ke'e ve'e ño'o ká'no. ¹² Tá xito taPedro nákutá'an ñvi yó'o, ta ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Natá'an yóo naIsrael, ¿ndachun náka'nda ini ndó xito ndó ña nduvã'a tayó'o? ¿Ndachun xito ndó nõq ndj? ¿An xani sj'ni ndó xí'in ndee mji ndj kúu ña sanda'a ndj tayó'o, chi va'a ní ñvi kúu ndj? On vása saá, chi xí'in ndee taJesús nduvã'a tayó'o. ¹³ Ta mji Ndios tãq tã kisa to'õ na xijí síkuá yó, na kúu taAbraham, taIsaac xí'in taJacob, mji Ndios yó'o kúu tãq tã chinóo síkõn ñato'õ Sa'ya ra taJesús, tãq tã kisa ndivi chiño ña ndaya'vi ní. Ta saá ní, sava ndó'o kúu ñvi na ñataxi taJesús yó'o nda'a nachino ñoo Roma ña ka'ni na ra. Ta k'í'vi ñixaã ra nõq tagobernador Pilato, ta ñika'an ndó ña on va'a xa'a ra. Vará ñika'an taPilato ndí kóni ra saña ra taJesús ko'on ndikã ra, ta ndó'o ñi-xiin ndó ke'é ra saá. ¹⁴ On vása ní-xiin ndó nakí'in va'a ndó taJesús, tãq tã kúu taNdaa, tã kúu taYij, ta ndã vikã ndukú ndó nõq taPilato ña saña ra inkã tãq, tã kúu tã xa'ni ñvi. ¹⁵ Ta saá xa'ni ndó tãq tã kúu ñii laã kuiti tã kúchiño sakutakũ ndino'o mji yó ndi'i saá k'í'vi. TaJesús yó'o, vará nixi'j ra, ta Ndios sanatakũ ña'a ra, ta mji ndj kúu ñvi na xini ña ñatakũ ra, ta ndákuijn ndj xa'a ra ña ndixa ñatakũ ra. ¹⁶ Ta xa'a ña kándixa ndj taJesús ta ndáa ini ndj ndayí k'í'vi ra, ta xa'a ñayó'o nduvã'a tayó'o, tãq tã xikuu tã on k'í'vi kanda xa'a. Ndixa xa'a ña ndáa ini ndj taJesús, sanda'a ndino'o

* 3:1 Kãa unj xikuaa naní ña kãa jin nõq ñañoõ Roma.

ra tayó'o, tãa tã xito ndó ñíndichi ra nõõ ndó yó'o.

¹⁷ 'Natá'an yó, xínij ndí ndó'ó, ta xí'in naná'no nõõ ndó, õn vása ní-kundaã ini ndó yu kúu tãjesús, ñákán xã'ni ndó ra. ¹⁸ Ta saá ní, ndí'í ña ñixõ'vì tãjesús kúu ña kũndivi tõ'on Ndios ña ñitaa naprofeta xina'á, chí ñii káchí ñitaa ndí'í naprofeta na ñikã'ãn ndoso tõ'on Ndios xina'á, ñitaa na kãchí na ndí xínij ñó'ó xõ'vì ní Cristo, tãa tã ti'ví Ndios sakãku ra mji yó, kãchí naprofeta xina'á. ¹⁹ Ta vitin ndó'ó, xínij ñó'ó nandikó ini ndó, ta sandakoo ndó kuãchi ndó, ta kji'vi ndó yichí Ndios. Ta saá kasa ká'no ini ra xa'ã kuãchi ndó. Ta saá ndixa kixaa kji'vi ña Ndios taxi ra ña nakindée ndó. ²⁰ Ta ñii kji'vi Ndios ti'ví tuku ra tãjesús, ndikó ra ñoyívi yó'o. Saá chí ndã si'na Ndios chĩndú'u ra tãjesús kuu ra Cristo, tãa tã sakãku ñivi nõõ ña õn vá'a. ²¹ Ñákán xínij ñó'ó kundati kã tãjesús, tãa tã kúu Cristo, ñoyívi ñino ndã kixaa kji'vi ña Ndios ndasa xãã ra ndí'í ña kũvã'a yóo ñoyívi. Ndãtãn ñixiyo kji'vi xina'á tá õn tã'án kã kji'vi ñivi kuãchi saá koo ña. Saá chí xí'in ñayó'o kundivi tõ'on Ndios ña ñikã'ãn ndoso naprofeta kuãku xina'á. ²² Ñii ñaprofeta tã ñitaa tõ'on Ndios xina'á xikuu tãMoisés, ta tayó'o ñitaa ra xã'ã Cristo, kãchí ra saá: "Ñii kji'vi ña vaxi Ndios ti'ví ra ñii ñaprofeta ndãtãn yóo yj'í. Ta tayó'o kixi ra ñoo yóo Israel, ta kã'ãn ndoso ra tõ'on Ndios nõõ ñivi ñii kji'va ndãtãn yj'í ñikã'ãn ndoso j tõ'on Ndios nõõ ndó. Ta saá xínij ñó'ó chikaa s'o vã'a ndó ndí'í ña kã'ãn ra xí'in ndó. ²³ Tánã koo ñivi na õn kua'a chikaa s'o tõ'on kã'ãn ra, ta tava yó ñivi yó'o ña õn kuu kã na ñivi ñañoõ Ndios", saá ñitaa tãMoisés xina'á.

²⁴ 'Ta ñaprofeta Samuel, ta xí'in ndí'í saá naprofeta na kixi sãta ra, ndí'í nayó'o ñikã'ãn ndoso na tõ'on Ndios ña káchí xa'ã ndasaã koo kji'vi ña tãku yó vitin. ²⁵ Ta ndó'ó kúu sã'ya ñani sikuá naprofeta yó'o, ta saá vitin ndó'ó kúchiño naki'in ndó ñavã'a ña kúu ña kĩndõõ Ndios xí'in naxij sikuá yó ña kasa ndivi ra xí'in na. Saá chí kuãã xina'á Ndios ñikã'ãn ra xí'in tãxij sikuá yó tãAbraham, kãchí ra saá: "Xa'ã ña ke'é tã tãsa'ya ñani sikuá ún, yj'í ndixa ke'é j ña ndí'í ñivi ñoyívi naki'in na ñavã'a", kãchí Ndios xí'in ra. Ta vitin mji yó kúu ñivi na xa ñãkĩ'n ñavã'a ní ndã'ã Ndios, ndãtãn yóo ña kĩndõõ ra xí'in tãAbraham. ²⁶ Kji'vi Ndios ti'ví ra Sã'ya ra tãjesús kixaa ra ñoyívi yó'o, ta saá si'na kixaa ra nõõ mji yó najudío xa'ã ña ke'é ra ñavã'a xí'in yó. Saá chí kixaa ra xã'ã ña chindeé ra mji yó ña nandikó ini yó ta sandakoo yó ña õn vá'a, ta kundikõn yó yichí Ndios —káchí tãPedro xí'in ñivi na

nakutá'an yó'o.

4

Tõ'on yó'o kã'ãn xa'ã tãPedro xí'in tãJuan yita na nõõ nachiño ñajunta Suprema

¹ Tá mií yóo kã tãPedro xí'in tãJuan, kã'ãn ndoso na tõ'on Ndios nõõ ñivi, ta kixaa sava nasutú xí'in tãkã'ã no nõõ napolícia na kúu na ndãã ve'e ñõ'o kã'no, ta kixaa inkã naná'no na kúu nasaduceo. ² Sáã ní ini na kixaa na, chí tãPedro xí'in tãJuan ndãtõ'on na sánã'a na ñivi ndí ndixa natakú tãjesús, ta káchí na kã'ãn na ndí ndí'í ñivi na kãndixa tãjesús, ñivi yó'o, ndãtãn xa natakú tãjesús saá natakú na kji'vi ña vaxi. ³ Ta saá napolícia tjin na tãPedro xí'in tãJuan, ta tãan ñã'ã na ini ve'e kãã, nõõ xĩño'no na ndã inkã kji'vi, saá chí xa ñikuaa ní kúu ña, ta õn vása ní-kuna'a kã kasa nani na kuãchi xa'ã nayó'o. ⁴ Ta saá ní, xa kuã'ã ní ñivi kúu na xini s'o tõ'on ña ñikã'ãn tãPedro, ta ñivi yó'o kixã'ã na kãndixa na tãjesús. Ta saá xã'no ti'ví ñivi na kãndixa tãjesús, ta ñitõndãã õ'õn mil kúu natãã na xa kãndixa.

⁵ Ta ñitjivi inkã kji'vi, ta nakutá'an naná'no nõõ naIsrael xí'in naxikua'ã ta xí'in namaestro na sánã'a ndayí Ndios ña ñitaa tãMoisés, nakutá'an na ña koo junta ñoo Jerusalén. ⁶ Ta tãkã'ã nõõ ndí'í nasutú, ñani ra Anás yóo ra xí'in na. Ta ndóo nave'e ra na kúu tãCaifás, tãJuan, tãAlejandro xí'in sava kã inkã nave'e tãsutú kã'no yó'o. ⁷ Ta saá tji'vi na napolícia kõ'õn na tava na tãPedro xí'in tãJuan ve'e kãã. Ta ñixã'ãn napolícia ta ñãkĩ'n na na ñó'o ve'e kãã, ta ndikó napolícia, ta vaxi tãPedro xí'in tãJuan xí'in na, ta kixaa na nõõ yóo nachiño. Ta saá nachiño kixã'ã na ndãkã tõ'on na tãPedro xí'in tãJuan, káchí na saá:

—¿Ndasaã ke'é ndó sãnda'a ndó tayó'o, tãa tã õn kji'vi kanda xa'ã xikuu ra? ¿Yu kúu na tãxi ndee ãn ndayí ndã'ã ndó ke'é ndó saá? —káchí nachiño xí'in tãPedro ta xí'in tãJuan.

⁸ Ta tãPedro, chutú ini ra xí'in Nima Ndios, ta ndãkuin ra ñikã'ãn ra, káchí ra saá:

—Nachiño xí'in naxikua'ã ñoo yó Israel, kã'ãn j xí'in ndó vitin. ⁹ ¿Án ndixa táxi ndó kuãchi xa'ã ndí chí ke'é ndí ñavã'a xí'in ñii tãã tã xikuu tã õn kji'vi kanda xa'ã? ¿Án ndixa kóni ndó kundaã ini ndó ndasaã nduvã'a xa'ã ra? ¹⁰ Ta saá vitin kã'ãn ndí ndãtõ'on kãxín ndí xí'in ndó'ó ña kundaã ini mji ndó ta kundaã ini ndí'í ñañoõ yó naIsrael ndí xí'in ndee tãjesús tãñoõ Nazaret nduvã'a tayó'o. Mji tãjesús

yó'o kúu t̄a t̄a k̄atak̄a ndaa ndó nda'á tón cruz, ta n̄ixi'i ra, ta Ndios s̄natak̄u ña'á ra. ¹¹ Ta x̄a'á t̄aJesús yó'o káchí t̄o'on Ndios ña n̄itaa na x̄iñá'á, káchí ña saá: "Yóo ñii yuu ña n̄i-xiin n̄ivi na kisa va'a ve'e kon̄i ñó'ó na, ta vitin m̄ji yuu yó'o ndu'a n̄i yuu ká'no ní k̄a, chí nákaa ña x̄a'á ve'e ta ndíso ña ve'e", káchí t̄o'on Ndios. Ta ndat̄án yóo yuu yó'o, saá yóo t̄aJesús vitin. ¹² Ta ñii laá t̄aJesús kúchiño sak̄aku ra m̄ji yó, chí nda'á ñii laá t̄aJesús Ndios t̄axi ra ndee ña sak̄aku ra n̄ivi. Ta ndíxa ɔn k̄o'ó k̄a nd̄a ñii n̄ivi, ni nd̄a ñii inka ña yóo ñoyivi kómí ndee Ndios ña kúchiño sak̄aku ña m̄ji yó —saá n̄ika'án t̄aPedro x̄i'in nachiño.

¹³ Ta ndi'i nachiño yó'o, n̄aka'nda ini na ndóo na, x̄iñi s̄o'o na t̄o'on ká'án t̄aPedro x̄i'in t̄o'on ká'án t̄aJuan. Saá chí ɔn vasa yí'vi ɔv̄i t̄a yó'o, ta x̄i'in ña ndino'o ní ini na n̄ika'án ndoso na t̄o'on n̄o'ɔ nachiño ná'no yó'o. Ta nachiño yó'o kúndaq̄a ini na ndí t̄aPedro x̄i'in t̄aJuan lo'o ní k̄a'vi na escuela, ta saá ni, va'a ní ká'án na. Ta saá nachiño yó'o n̄aká'án na ndí t̄aPedro x̄i'in t̄aJuan x̄ikuu nat̄aa na n̄ixika x̄i'in t̄aJesús. ¹⁴ Ta nachiño yó'o x̄ito na ña ñ̄indichi t̄a t̄a x̄ikuu t̄a ɔn k̄ivi kanda x̄a'á, ta vitin ndu'va'a ra. Ta saá ɔn vasa ní-ni'i na t̄o'on ña ndakuijn na, ta ndá t̄ás̄ijn kuiti ndóo na. ¹⁵ Ta saá x̄a'nda chiño na n̄o'ɔ t̄aPedro x̄i'in t̄aJuan kee na k̄o'ɔn na ke'e ña kuchiño k̄a'án tá'an m̄ji nachiño yó'o na kúu naJunta Suprema. ¹⁶ Ta n̄ika'án tá'an na, káchí na saá:

—¿Yukia ke'é yó x̄i'in ɔv̄i t̄a yó'o vitin? Chí ndi'i n̄ivi na t̄ak̄u ñoo Jerusalén yó'o x̄iñi na ña ke'é na ɔv̄i t̄a yó'o ñii ñava'a ká'no ní. Ta m̄ji yó ɔn k̄ivi k̄a'án yó kachí yó ndí ɔn s̄ivi ñandaq̄a kúu ña ke'é na ñava'a yó'o. ¹⁷ ¿Yukia kúchiño yó ke'é yó ña ɔn k̄uj̄t̄a ní'no t̄o'on ndi'i saá x̄iñi x̄a'á t̄a t̄a ndu'va'a yó'o? Va'a k̄a ná k̄a'án yó x̄i'in na ɔv̄i t̄a yó'o ña sandakoo na ká'án k̄a na x̄a'á t̄aJesús x̄i'in n̄ivi, chí tá ɔn x̄iñ na chikaq̄ s̄o'o na ña x̄a'nda chiño yó n̄o'ɔ na, ta saá saxo'vj̄ yó na —káchí nachiño, ká'án na.

¹⁸ Ta k̄ana na t̄aPedro x̄i'in t̄aJuan ña ndikó nayó'o. Ta saá k̄ixaq̄ na, ta nachiño x̄a'nda chiño na n̄o'ɔ nayó'o, káchí na saá:

—Nd̄a ñii k̄a k̄ivi ɔn k̄a'án k̄a ndó nd̄a ñii t̄o'on x̄a'á t̄aJesús, ta nd̄a ñii k̄a n̄ivi ɔn saná'a k̄a ndó na x̄i'in ndayí k̄ivi t̄aJesús —káchí nachiño ná'no x̄i'in t̄aPedro ta x̄i'in t̄aJuan.

¹⁹ Ta saá t̄aPedro x̄i'in t̄aJuan nd̄akuijn na, káchí na saá:

—Kani s̄inj̄i ndó ta ndakuijn ndó, ¿yu kúu ña nd̄aq̄ k̄a n̄o'ɔ Ndios? ¿An va'a k̄a kasa ndivi nd̄i ña kóni ndó'ó, án va'a k̄a kasa ndivi nd̄i ña kóni Ndios? ²⁰ Saá chí nd̄i'j̄,

ɔn kúchiño sandakoo nd̄i ká'án nd̄i x̄i'in n̄ivi x̄a'á ña x̄iñi nd̄i, ta x̄a'á ña x̄iñi s̄o'o nd̄i —káchí na x̄i'in nachiño ná'no yó'o.

²¹ Ta nd̄akuijn nachiño n̄ika'án na, káchí na saá:

—Tána k̄a'án k̄a ndó x̄a'á t̄aJesús, ta ndixa saxo'vj̄ ní nd̄i ndó'ó —káchí na.

Ta saá saña na t̄aPedro x̄i'in t̄aJuan kuq̄'án ndik̄a nayó'o. Saá chí nachiño n̄i-ni'i na yich̄j̄ ndasaá kuchiño saxo'vj̄ ña'á na, chí ndi'i inka n̄ivi kúsij̄ ní ini na ña ndu'va'a t̄a t̄a x̄ikuu t̄a ɔn k̄ivi kanda x̄a'á. Ta x̄a'á ñava'a ká'no yó'o, n̄ivi k̄isa ká'no ní na Ndios. ²² Saá chí t̄a t̄a x̄ikuu t̄a ɔn k̄ivi kanda x̄a'á ta ndu'va'a ra, yá'a ɔv̄i s̄ij̄k̄o k̄uj̄ȳa kómí ra.

T̄o'on yó'o ká'án ña ndí n̄ivi na kándixa t̄aJesús

ndúkú na ñav̄g'a n̄o'ɔ Ndios

²³ Tá nachiño saña na t̄aPedro x̄i'in t̄aJuan, ta kee na kuq̄'án na, ta n̄ixaq̄a na ñii ve'e n̄o'ɔ nákutá'an natá'an na na kúu n̄ivi na kándixa t̄aJesús. Ta saá t̄aPedro x̄i'in t̄aJuan nd̄at̄o'on na x̄i'in na ndí nachiño ná'no x̄i'in nasut̄u ná'no ndeé ní x̄a'nda chiño na n̄o'ɔ na ña ɔn vasa k̄a'án k̄a na t̄o'on x̄a'á t̄aJesús. ²⁴ Tá ndi'i x̄iñi s̄o'o na t̄o'on yó'o, ta saá ndi'i n̄ivi na nákutá'an yó'o k̄ixá'á na ká'án na x̄i'in Ndios, káchí na saá:

—Tata Yivá yó Ndios, yó'ó kúu T̄a t̄aKá'no n̄o'ɔ nd̄i, ta yó'ó kúu t̄a t̄a k̄isa va'a ñoyivi n̄ino x̄i'in ñoyivi yó'o, ta k̄isa va'a ún takuií m̄jni. Ta yó'ó kúu t̄a t̄a k̄isa va'a ndi'i ña yóo ñoyivi yó'o, x̄i'in ndi'i ña yóo ñoyivi n̄ino, x̄i'in ndi'i ña yóo ini takuií. ²⁵ Ta x̄ij̄i síkuá nd̄i t̄aDavid x̄ikuu ñii t̄a t̄a k̄isa chiño n̄o'ɔ yó'ó, ta Níma ún n̄ika'án ña ini ra, ta n̄itaa ra t̄o'on yó'o:

Ña man̄j̄ kúu ña s̄aq̄ ini n̄ivi na ñoo x̄iyo x̄iñi na Ndios,

ta ña man̄j̄ kúu ña x̄áni s̄inj̄i n̄ivi ndasaá koo ña kundee na n̄o'ɔ ra.

²⁶ Narey x̄i'in inka naná'no na x̄a'nda chiño n̄o'ɔ n̄ivi ñoyivi yó'o nákutá'an na,

ta n̄akoo yu'ú na x̄a'á ña kani tá'an na x̄i'in Ndios.

Ta n̄akoo yu'ú na x̄a'á ña kani tá'an na x̄i'in t̄a t̄a sakuiso chiño Ndios kuu ra Cristo, t̄a t̄a sak̄aku n̄ivi,

káchí t̄aDavid x̄iñá'á.

²⁷ Ta xa kundivi ña n̄ika'án t̄aDavid, chí ñoo Jerusalén yó'o nákutá'an t̄arey Herodes x̄i'in tagobernador Pilato x̄i'in inka n̄ivi na ñoo x̄iyo, ta x̄i'in sava ñaño yó nalsrael, ta ndi'i nayó'o n̄akoo yu'ú na ña ka'ni na Sa'ya ún t̄ayij̄i t̄aJesús, t̄a t̄a n̄ak̄axin ún ta sakuiso chiño ún ra ña sak̄aku ra n̄ivi. ²⁸ Ta saá nachiño ná'no x̄i'in inka naná'no yó'o k̄isa ndivi na

ndaṭán yóo ña ndá xa si'na chítóni ún kundivi, Tata Yivá yó Ndios. Ta xí'in ndayi ún kundivi ndi'i ña nixó'vi ní taJesús. ²⁹ Ta vitin ndúkú ndj nqo ún ña konj so'o ún ndá to'on kúu ña ká'an nachíño xa'a ndj, chí káchí na ndí saxo'vi ní na ndj'i xa'a ña ndatq'on ndj to'on xa'a taJesús. Ta xa'a ñayó'o, vitin ndúkú ndj nqo ún ña chikaá ún ndeé ún ini ndj ña qn kuyi'ví ndj ka'an ndoso ndj to'on ún nqo njvi. ³⁰ Ta ndúkú ndj nqo ún ña saná'a ún ndeé ún nqo njvi xí'in ña sanda'a ún ku'a'a ní njvi na ndeé ndó'o. Ta taxi ún nda'a ndj ndeé taJesús, ta kúu Sa'ya ún tayji, xa'a ña ke'é ndj milagro xí'in inka ñava'a ná'no ña taxi naka'nda ini njvi —káchí na, ndukú na nqo Ndios.

³¹ Tá ndj'i nika'an na xí'in Ndios, ta kixá'a táan ní nqo yóo ve'e nákutá'an na. Ta Ndios saikutú ra xí'in Níma ra ini ndi'i njvi na nákutá'an yó'o. Ta saá chútú Níma Ndios ini na, ta ndá lo'o qn vása yí'ví na, ta kixá'a na ká'an ndoso na to'on Ndios nqo njvi.

To'on yó'o ká'an ndi njvi na kándixa taJesús ñii káchí xinj ñó'o na ndi'i ñava'a kómí na

³² Ndi'i njvi na kándixa taJesús, ñii yu'ú ta ñii nímá xikuu na, ta ndá ñii njvi yó'o ni-ka'an na káchí na ndi ndi'i ñava'a kómí na ña konj ñó'o mji na kuiti kúu ña. Nda víka, taxi na ndi'i ñava'a kómí na, ña konj ñó'o ndi'i natá'an na. ³³ Ta xí'in ndeé Ndios, ndi'i naapóstol qn vása sándakoo na ña ndátq'on na xí'in njvi ña ndixa natakú taJesús. Ta Ndios ke'é ra ku'a'a ní ñava'a xí'in njvi na kándixa taJesús.

³⁴ Ta saá ndá ñii njvi na kándixa taJesús qn vása ní-kisa manj ka ña xinj ñó'o nqo na. Saá chí njvi na xikomí ve'e, án njvi na xikomí ño'o, nayó'o njsikó na ña xikomí na, ta naqi'in na ndi'i sj'ún, ³⁵ ta taxi na ña nda'a naapóstol xa'a ña nata'ví na sj'ún yó'o. Ta naapóstol yó'o taxi na ña nda'a njvi, ñii kj'va ndátán yóo ña xinj ñó'o ñii ñii na. ³⁶ Nixiyo ñii tqa naní ra José, ta kúu ra sa'ya ñani síkuá taLeví. Ke'e ra ñoo isla Chipre, ta naapóstol sakananí na ra Bernabé, chí kj'vi Bernabé kóni káchí ña: Tqa ta sánduva'a ini njvi. ³⁷ Ta taBernabé yó'o njsikó ra ñii ño'o ra, ta taxi ra ndi'i sj'ún nda'a naapóstol ña nata'ví na ña ta taxi na ña nda'a njvi na xinj ñó'o sj'ún yó'o.

5

To'on yó'o ká'an ndi taAnanías xí'in ñaSafira nika'an na to'on vatá

¹ Ta ñii tqa naní ra Ananías xí'in ñásí'í ra naní ñá Safira njsikó na ñii ño'o na.

² Ta sj'ún ña naqi'in na xa'a ño'o njsikó na, ñii tá'ví sj'ún yó'o chikaá va'a na. Ta inka tá'ví sj'ún, taAnanías taxi ra ña nda'a naapóstol xa'a ña konj ñó'o njvi nandá'ví. Ta saá taAnanías kixaa ra taxi ra sj'ún yó'o nda'a taPedro, ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Ñayó'o kúu ndi'i sj'ún naqi'in ndj xa'a ño'o njsikó ndj —káchí ra.

Ta ñásí'í ra ñaSafira nixiyo yu'ú ñá xí'in ra ña ke'é ra saá.

³ Ta nika'an taPedro xí'in taAnanías:

—Tata, ¿ndaqhun taxi ún ña njki'vi nímá ndiva'a ká'no Satanás ini ún ña xá'nda chíño ña nqo ún ña ka'an ún to'on vatá xí'in Níma Ndios? Chí káchí ún ñayó'o kúu ndi'i sj'ún ña naqi'in ún xa'a ño'o njsikó ún, ta qn sj'vi ñandaa kúu ña nika'an ún, chí kinqo ñii tá'ví sj'ún nda'a ún. ⁴ Tá qn ta'an ka sjikó ún ño'o ún, ¿án qn ndixa xikomí ún ndayi sjikó ún ña án qn sjikó ún ña?, chí ño'o mji ún xikuu ña. Ta vitin xa njsikó ún ña ta naqi'in ún sj'ún xa'a ña, ta, ¿án qn sj'vi sj'ún mji ún kúu ndi'i ña naqi'in ún? Ta xikomí ún ndayi ke'é ún xí'in sj'ún yó'o ñii kj'va ndátán kóni ún. Ta saá, ¿ndaqhun nika'an ún to'on vatá xí'in ndj? Ta qn sj'vi ndasa'a kuiti ndj'i kúu na nika'an ún to'on vatá xí'in, ta xí'in mji Ndios nika'an ún to'on vatá —káchí taPedro xí'in taAnanías.

⁵ Tá ndj'i xinj so'o taAnanías to'on yó'o, ta nixi'i ra, ta nakava yiki koñu ra ndá nqo ño'o. Ta ndi'i njvi na xinj so'o ña ndo'o taAnanías njyi'ví ní na. ⁶ Ta saá nakuíta sava tqa kuáchí, ta chítivi na yiki koñu taAnanías xí'in tikoto, ta ku'a'an na sandúxun na ña.

⁷ Sakán njya'a unj hora nixi'i taAnanías, ta kixaa ñásí'í ra, ta ñayó'o, qn ta'an konj ñá yukia ndo'o yij ñá. ⁸ Ta taPedro njndaka to'on ña'a ra, káchí ra saá xí'in ñá:

—¿Án ñandaa sj'ún yó'o kúu ndi'i ña naqi'in ndó xa'a ño'o njsikó ndó? —káchí taPedro xí'in ñaSafira.

Ta ndakuijn ñá, nika'an ñá:

—Ñandaa va ñayó'o kúu ndi'i sj'ún naqi'in ndj, tata —káchí ñá.

⁹ Ta nika'an taPedro xí'in ñá:

—¿Ndaqhun yó'o xí'in yij ún nixiyo yu'ú ndó ña koto ndoso ndó Níma Ndios? Ta vitin natqa kuáchí na nika'an sandúxun yiki koñu yij ún xa ndjko na kixaa na ta yita na yé'é. Ta saá tuku natqa kuáchí yó'o yita ti'va na naqi'in na yiki koñu mji ún ko'qn ña xí'in na ña sandúxun na ña —káchí taPedro xí'in ñá.

¹⁰ Ta xandikon nixi'i ñá, ta nakava yiki koñu ñá ndá nqo ño'o. Ta tuku njki'vi natqa kuáchí, ta xito na ña ndixa nixi'i ñá, ta saá naqi'in na yiki koñu ñá, ta

kuḗʻan na sandúxun na ña ñii xiiña sijn nõḡ nõnduxun yjki koñu yji ñá. ¹¹ Ta ndi'i n̄vi na kándixa taJesús, ta xí'in inka n̄vi na xinj so'o ndasaá n̄xiyo ña n̄xi'i taAnanías xí'in ñásí'i ra, ta n̄yivi ní ndi'i n̄vi yó'o.

To' on yó'o káʻan xq'a ñava'a ná'no ke'e naapóstol

¹² Ta saá xí'in ndeḡ Ndios, naapóstol kixá'á na ké'é na kuḗ'a ní milagro xí'in inka ñava'a ná'no ña náka'nda ini n̄vi xito na. Ta ñii ñii k̄vi ndi'ni n̄vi na kándixa taJesús nákutá'an na Corredor taSalomón ña kúu ñii tá'vi corredor ña x̄ino nduu yoso ndíka ke'e ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén. ¹³ Ta inka n̄vi yí'vi na nakutá'an na xí'in nayó'o. Ta saá ni, kánoo síkón ní ñatō'ó n̄vi na kándixa taJesús. ¹⁴ Ta ñii ñii k̄vi nduu kuḗ'a ní ka nataḡa xí'in náña'a na kúu na kañdixa taJesús, ta n̄jtonḡa kúu na ñii ti'vi ká'no ní n̄vi. ¹⁵ Ta saá kuḗ'a ní n̄vi taḡa na ndi'i nave'e na na kúu na ndeé ndó'o, ta ndiso ña'á na, ta kuḗʻan na, ta ç̄indoo na n̄vi na ndeé ndó'o yó'o nõḡ x̄ito án nõḡ yivi, ña yóo na ndáti na yu' u yich̄i nõḡ ya'a naapóstol. Chi xáni ini na vará ndá kundaḡi taPedro ná ya'a sata n̄vi na ndeé ndó'o yó'o, ta saá nduva'a na. ¹⁶ Kuḗ'a ní n̄vi na kee ndi'i saá ñoo ña yóo yatin ñoo Jerusalén, vaçi na ndiso na nave'e na, na kúu na ndeé ndó'o, án kúu na na xó'vi x̄a'a ña ké'é ñanima ndiva'a xí'in na, ta kixaa na nõḡ yóo naapóstol, ta nduva'a ndi'i nayó'o.

To' on yó'o káʻan ndi nachiño sqxō'vi ní na naapóstol

¹⁷ Ta ña taká'no nõḡ ndi'i nasuḡu, ta xí'in nataḡa nasaduceo,* na kúu naxika xí'in ra, naḡutú ini na xí'in ña kuñi na xini na naapóstol. ¹⁸ Ta saá nachiño yó'o x̄a'nda chiño na nõḡ napolicia, ta nayó'o t̄jin na naapóstol ta taḡan ña'á na ini ve'e kaḡa. ¹⁹ Ta saá tá xa ñoo kúu ña, ta Ndios t̄'vi ra ñii ñaángel ña nakoná ña ye'é ve'e kaḡa, ña kee naapóstol ko'õn ndíka na. Ta kee na kuḗʻan na xí'in ñaángel, ta n̄jka'an ñaángel xí'in na, káchí ña saá:

²⁰ —Ko'õn ndó ve'e ño'o ká'no, ta ka'ʻan ndoso ndó to' on va'a nõḡ n̄vi na nakutá'an nõḡ yóo yoso ndíka ke'e ve'e ño'o yó'o, ta ndato'õn ndó xí'in na ndasaá kuchiño kutaku ndino'o na nõḡ Ndios ndi'i saá k̄vi —káchí ñaángel xí'in naapóstol.

²¹ Tá n̄t̄vi inka k̄vi, ta kuḗʻan naapóstol nõḡ yóo yoso ndíka ke'e ve'e ño'o ká'no, ta kixá'á na sáná'a na ndi'i n̄vi, ñii k̄'va ndat̄an n̄jka'an ñaángel xí'in na.

Ta saá kixaa taká'no nõḡ nasuḡu xí'in ndi'i natá'an ra, ñii xiiña nõḡ k̄ndõḡ

na nakutá'an na. Ta kaḡa na inka naxikuḗ'a na kúu naJunta Suprema ña kixaa na nakutá'an na xí'in na. Tá naḡutá'an nayó'o, ta saá t̄'vi na napolicia na ndáa ve'e ño'o ká'no ña ko'õn na tava na naapóstol ta kixaa na nõḡ naJunta Suprema yó'o. Saá chi nachiño yó'o xáni s̄j̄ni na ndi naapóstol ñó'o ka na ini ve'e kaḡa. ²² Tá napolicia n̄jxaa na nõḡ yóo ve'e kaḡa, ta õn ko'õ ka naapóstol ní-nani'i na. Ta saá kama ní ndikó na kixaa na nõḡ naJunta Suprema, ta ndato'õn na xí'in nayó'o, ²³ káchí na saá:

—N̄jxa'ʻan ndi nõḡ yóo ve'e kaḡa, ta ndási kútu ye'é ve'e kaḡa yó'o, ta x̄ini ndi natropa yita na ndáa na ye'é. Ta saá naḡoná ndi ye'é, ta õn ko'õ ka n̄vi ñó'o ini ve'e kaḡa yó'o —káchí na, ndato'õn na xí'in naJunta Suprema.

²⁴ Tá taká'no nõḡ nasuḡu xí'in natá'an ra, ta xí'in taká'no nõḡ napolicia x̄ini so'o na ña ndato'õn napolicia yó'o, ta naḡa'nda ní ini na. Ta xáni s̄j̄ni na yukia koo yó'o vitin, ta ká'ʻan na ndáka to' on tá'an na, káchí na ndasaá keta ñayó'o vitin. ²⁵ Tá mií saá kixaa ñii taḡa nõḡ yóo naJunta Suprema, ta ndato'õn ra xí'in na, káchí ra saá:

—Koto ndó ví, m̄ji nataḡa na taḡan ndó ini ve'e kaḡa, vitin yita na nõḡ yóo yoso ndíka ke'e ve'e ño'o ká'no, ta sáná'a na n̄vi —káchí ra xí'in na.

²⁶ Ta saá napolicia na ndáa ve'e ño'o xí'in taká'no nõḡ napolicia yó'o, kee na kuḗʻan na nõḡ yóo yoso yó'o, nõḡ yita naapóstol sáná'a na n̄vi. Ta saá napolicia xí'in ñatō'ó k̄ja ndivi na chiño ña t̄jin na naapóstol, saá chi yí'vi na koḡo sasaḡ na n̄vi na xito ña ké'é na, chi táná saḡ n̄vi yó'o, ta koon na yuḡ sata napolicia. ²⁷ Ta saá naapóstol kuḗʻan na xí'in napolicia yó'o, ta kixaa na nõḡ naJunta Suprema. Ta taká'no nõḡ nasuḡu n̄jka'ʻan ra xí'in na, káchí ra saá:

²⁸ —Xa x̄a'nda chiño ndi nõḡ ndó ña õn ka'ʻan ka ndó xí'in ndayí k̄vi taJesús. Ta, ç̄ndachun só'ó ní ndó ña õn x̄ijn ndó kasa ndivi ndó to' on ña n̄jka'ʻan ndi? Ta vitin n̄vi na ndóo ndi'i saá xiiña ñoo Jerusalén xa x̄ini so'o na to' on ña sáná'a ndó x̄a'a taJesús. Ta ndó'ó ndúkú ndó sakuiso ndó kuḗchi sata ndi ña x̄a'ni ndi taJesús yó'o —káchí taká'no nõḡ nasuḡu xí'in naapóstol.

²⁹ Ta ndaḡuijn taPedro xí'in inka naapóstol, ta n̄jka'ʻan na, káchí na saá:

—Ña x̄ini ñó'ó ní ka k̄ja kasa ndivi ndi ña kóni Ndios nõḡ ña kasa ndivi ndi ña kóni n̄vi. ³⁰ M̄ji Ndios, taḡa tá k̄ja to'ó nax̄i síkuá yó kuḡya x̄ina'á, kúu taḡa ta sanataḡu taJesús, taḡa ta x̄ikuu ta n̄xi'i chi

* 5:17 Sava nasaduceo xí'in sava nafariseo kúu naJunta Suprema nõḡ najudío.

ndó'ó k̄atakaa ndaa ndó ra nda'a tón cruz, ta n̄ixi'j ra. ³¹ Tá ndi'i n̄ataku t̄ajesús ta ndaa ra ñoyívi ñino, ta Ndios t̄axi ra x̄ikoo t̄ajesús noq táyi tón t̄o'ó, tón ñ̄ndichi noq yóo nda'a kua'á Ndios ñoyívi ñino, ta t̄axi ra ndayí nda'a t̄ajesús ña kúu ra T̄aa t̄aKá'no noq ndi'i n̄ivi ñoyívi yó'o. M̄ji Ndios t̄axi ra ndayí nda'a t̄ajesús kúu ra T̄aa t̄a Sákaku ñivi noq ña on vá'a. Ta t̄ajesús ke'é ra saá chi kóni ra ndí naño yó naIsrael nandikó ini na ta sandakoo na kuachi na, ta saá kasa ká'no ini na xa'a kuachi na. ³² Ta m̄ji ndi kúu ñivi na ndákuijn ká'an ndi ñandixa xa'a t̄ajesús. Ta Ním̄a Ndios kúu ña ñii káchí ndákuijn xí'in ndi ká'an ña ñandaa xa'a t̄ajesús. Ta m̄ji Ním̄a Ndios yó'o kúu ña xa t̄axi Ndios ña tákú ini ndi'i ñivi na kisa ndivi ña kóni Ndios —káchí t̄aPedro xí'in nachiño Junta Suprema.

³³ Tá naJunta Suprema yó'o x̄inj̄i sq'o na ña n̄ika'an t̄aPedro xí'in na, ta n̄isaq ní ini na, t̄and̄a kóni na ka'ni na ndi'i naapóstol yó'o. ³⁴ Ta saá yóo ñii t̄afariseo n̄ani ra Gamaliel, t̄aa t̄atá'an naJunta Suprema kúu ra, ta kúu ra t̄aa t̄a sáná'a ndayí Ndios ña n̄itaa t̄aMoisés x̄inj̄a'á, ta ndi'i ñivi kisa t̄o'ó na ra. T̄aGamaliel yó'o n̄akundichi ra, ta xa'nda chiño ra ña kee naapóstol ko'on na ke'e ñii kánj lo'o, ³⁵ ta saá n̄ika'an ra xí'in ndi'i ñivi na kúu naJunta Suprema, káchí ra saá:

—Natá'an yó, nat̄aa ñoo Israel, va'a vivíi ná kani s̄inj̄i ndó yu kúu ña x̄inj̄i ño'ó ke'é ndó xí'in nat̄aa yó'o. ³⁶ Náká'an ndó s̄akán lo'o kūj̄ya n̄iya'a n̄ixiyo ñii t̄aa x̄inani ra Teudas, ta n̄ika'an ra x̄ikuu ra ñii t̄aa t̄a ká'no ní, káchí ra xa'a m̄ji ra. Ta s̄anakutá'an ra ku'a ní ñivi, t̄and̄a n̄itond̄aa na x̄ikuu na kom̄i ciento t̄aa na kúu na x̄indikon s̄ata ra. Ta k̄ixaa ñii k̄iv̄j, ta xa'ni na t̄aTeudas yó'o, ta saá ndi'i nat̄aa na x̄indikon s̄ata ra n̄ixit̄a ní'nó na ta ku'a'an na ink̄a ñoo. Ta saá nd̄a ñii ñivi on vása ní-ka'an k̄a na xa'a t̄aTeudas, ta ña man̄j x̄ikuu ndi'i ña ke'é ra. ³⁷ Ta saá n̄iya'a lo'o kūj̄ya, ta saá n̄itond̄aa kūj̄ya ña nd̄ani'i na censo, ta n̄ixiyo ink̄a t̄aa x̄inani ra Judas. Tayó'o kee ra ñoo estado Galilea, ta x̄ikuu ra ñii t̄aká'no, ta ku'a ní ñivi x̄indikon na s̄ata ra. Ta saá k̄ixaa ñii k̄iv̄j, ta xa'ni na t̄aJud̄as yó'o, ta saá tuku ndi'i nat̄aa na x̄indikon s̄ata ra, n̄ixit̄a ní'nó ndi'i na. ³⁸ Ta xa'a ña kúnd̄aa ini yó ña n̄indo'o nat̄aa yó'o, ndát̄o'on j̄ xí'in ndó vitin ndí va'a k̄a ná saña ndó nat̄aa yó'o ko'on ndík̄a na, ta on sandi'i k̄a ndó na. Saá chi, tá ndasaá kuiti t̄o'on t̄aa kúu ña sáná'a na noq ñivi, ta saá ña ke'é nat̄aa yó'o on kundeé ña, ta kama ní ndi'i xa'a ña. ³⁹ Ta saá ni, tá t̄o'on Ndios kúu ña sáná'a na, ta ndó'ó on kuchiño kundeé ndó

noq ña, ta ña man̄j kúu ña nduku ndeé ndó kasi ndó noq nat̄aa yó'o, chi kot̄o yóo ndó saá káni tá'an ndó xí'in m̄ji Ndios —káchí t̄aGamaliel xí'in naJunta Suprema.

⁴⁰ Ta saá naJunta Suprema chik̄aa sq'o na ña ndát̄o'on t̄aGamaliel xí'in na. Ta xa'nda chiño na noq napolicia na ndaa ve'e ño'o ká'no ña tuku kana na naapóstol ña kixaa na noq nachiño yó'o. Ta saá nachiño xa'nda chiño na noq napolicia ña kani na naapóstol yó'o xí'in kuártá. Ta saá xa'nda chiño na noq naapóstol ña on k̄a'an k̄a na nd̄a ñii t̄o'on xa'a t̄ajesús, ta saña ña'á na ña ko'on ndík̄a. ⁴¹ Ta saá naapóstol, xí'in ñasij̄ ní ini na, kee na ku'a'an na. Saá chi xáni s̄inj̄i ní ini na, ndí ká'no ní ñat̄o'ó t̄axi Ndios nda'a na, ña t̄axi ra ña n̄ix̄o'v̄j na xa'a t̄ajesús. ⁴² Ta ndi'i saá k̄iv̄j x̄ika naapóstol sáná'a na ñivi na kúu na n̄akutá'an noq yóo yoso ndík̄a ke'e ve'e ño'o ká'no. Ta ndi'i k̄iv̄j kee na ku'a'an na ku'a'á ní ve'e noq n̄akutá'an ñivi ña konj̄ sq'o na t̄o'on xa'a t̄ajesús. Ta nd̄a lo'o on vása s̄andakoo na ká'an ndoso na t̄o'on va'a ña káchí ndí t̄ajesús kúu ra Cristo, t̄aa t̄a t̄iv̄i Ndios sakaku ra ñivi.

6

T̄o'on yó'o ká'an ndasaá n̄ak̄axin na ux̄a t̄aa na chindeé ñivi nandá'vi na kúu na kándixa t̄ajesús

¹ Ta k̄iv̄j saá, tá va'xi kua'no ku'a'á ní k̄a ñivi na ndikon yich̄j t̄ajesús, ta saá k̄ixá'á káku ñii kuachi chi sava ñivi najudío na kándixa t̄ajesús kúu ñivi na ká'an t̄o'on hebreo, ta ink̄a sava na ká'an na t̄o'on griego. Ta ñivi na ká'an t̄o'on griego ká'an kuáchí na xa'a ñivi na ká'an t̄o'on hebreo, ta n̄ika'an na xí'in naapóstol, káchí na saá:

—Ñii ñii k̄iv̄j ña náta'vi na ñaxixi nda'a náña'a ndá'vi ná n̄ixi'j yij̄, ta on s̄ivi ñand̄aa kúu ña ke'é na, chi ku'a'á k̄a ñaxixi táxi na nda'a náña'a ndá'vi ná kúu náta'an m̄ji na, ná ká'an t̄o'on hebreo, ta lo'o ní kuiti ñaxixi táxi na nda'a náña'a ndá'vi ná kúu náta'an m̄ji ndi ná ká'an t̄o'on griego —saá ká'an na, ndát̄o'on kuáchí na xí'in naapóstol.

² Ta saá ndi'i na ux̄u ov̄j naapóstol n̄akana na ndi'i ñivi na kándixa t̄ajesús va'xi na nakutá'an na, ta saá k̄ixaa na. Ta naapóstol n̄ika'an na xí'in na, káchí na saá:

—Chiño ña s̄akuiso chiño Ndios ndi'j kúu ña k̄a'an ndoso ndi t̄o'on Ndios noq ñivi. Ta saá on vá'a sandakoo ndi chiño yó'o xa'a ña kasa ndivi ndi ink̄a chiño ña kúu ña náta'vi ndi ña xixi ñivi ta táxi ndi ña nda'a nandá'vi. ³ Ta vitin, ñayó'o

kúu ña ndátò'on ndj xí'in ndó'ó, nañani yó xí'in náki'vą yó na kándixa tąjesús. Nandukú ndó ụxą tąa, na kúu natąa na kánóo vą'a ñato'ó xą'a, ta kúu natąa na ndíchí sịni, ta kúu natąa na chútú ini xí'in Níma Ndios. Tá naqaxin ndó ụxą tąa yó'ó, ta mji ndj naapóstol sakuiso chiño ndj nayó'ó ña kasa ndivi na chiño ña kúu ña nata'ví na ñaxixi, ta taxi na ña nda'ą nvi nandá'ví. ⁴ Ta saá mji ndj ndi'í saá kivi nataxi xí'in mji ndj ña ka'ąn ndj xí'in Ndios, ta ka'ąn ndoso ndj nọọ nvi tọ'on Ndios —káchí naapóstol xí'in nvi na nakutá'an yó'ó.

⁵ Ta ndi'í nvi na nakutá'an yó'ó kúsi ini na xą'a ña xini sọ'ó na tọ'on nika'ąn naapóstol, ta naqoo yu'ú na ke'é na saá. Ta saá naqaxin na ụxą tąa ña kasa ndivi na chiño ña nata'ví na ñaxixi ta taxi na ña nda'ą nandá'ví. Ta tąa tąnó nąqaxin na nañi ra Esteban, tąa tą chútú ní Níma Ndios ini, ta kúu ra tąa tą xí'in ndino'ó ní ini kándixa Ndios. Inka tąa tą naqaxin na nañi ra Felipe, inka ra nañi Prócoro, inka ra nañi Nicanor, inka ra nañi Timón, inka ra nañi Parmenas, inka ra nañi Nicolás. Ta Nicolás yó'ó kúu tąnóo Antioquía, ta ọn vása kúu ra tąjudío, ta xina'á chikaą ini ra xą'a ña ndíkon ra yichj najudío, ta saá kándixa ra tọ'on xą'a tąjesús ta vitin ndíkon ra yichj ra. ⁶ Tá ndi'í naqaxin na ụxą tąa yó'ó, ta saá kee na ku'ąn na, ta ku'ąn na ụxą tąa yó'ó xí'in na, ta kixaa na nọọ naapóstol. Ta naapóstol yó'ó chiso na nda'ą na sịni na ụxą tąa yó'ó, ta nika'ąn na ndukú na nọọ Ndios xą'a na.

⁷ Ta saá nixitą ní'no tọ'on Ndios, ta ku'ą ní ka nvi nañoo Jerusalén nandikó ini na, ta kándixa na tąjesús, ta saá tuku ku'ą ní nasutu judío kándixa na tąjesús ta niki'vi na yichj ra.

Tọ'on yó'ó ká'ąn xą'a ña tjin na tąEsteban ku'ąn ra xí'in na nọọ nafunta Suprema

⁸ Ta tąEsteban kúu ñii tąa tą kómí ndeę Ndios, ta Ndios tąxi ra ñava'a nda'ą ra ña kúchiño ke'é ra ku'ą ní milagro ná'no xí'in inka ñava'a ña tąxi naka'nda ní ini nvi. ⁹ Ta saá ní, ñii ti'vi nvi na kúu na ve'e ño'ó sinagoga ña nañi Ve'e Ño'ó Esclavos Libertados, nayó'ó ọn vása yóo yu'ú na xí'in ña ká'ąn tąEsteban, ta kixá'á na náa na xí'in ra. Vará najudío kúu ndi'í nayó'ó, ta si'na sava nayó'ó xitaku na ñoo Cirene, inka na xitaku ñoo Alejandría, inka na xitaku estado Cilicia, inka na xitaku estado Asia, ta vitin nakutá'an ndi'í na ñoo Jerusalén. ¹⁰ Ta Níma Ndios yóo ña ini tąEsteban, ta nina tọ'on ndíchí Ndios ká'ąn ra xí'in nvi yó'ó na náa xí'in ra, ta n-kuchiño na nani'í na tọ'on ña ndakuijn

na yu'ú ra. ¹¹ Ta saá cha'vi se'é na inka nvi ña ka'ąn na ndakuijn na tọ'on vatá xą'a tąEsteban. Ta nika'ąn na tọ'on vatá, káchí na saá:

—Xini sọ'ó ndj tąEsteban kándiva'a ra xą'a tọ'on ña saná'a xij sikuá yó tąMoisés, ta kándiva'a ra xą'a mji Ndios —káchí nvi, ká'ąn na tọ'on vatá.

¹² Ta xí'in tọ'on yó'ó sasaą na ini namaestro na saná'a ndayi ña nıtaa tąMoisés, ta sasaą na ini naxiku'ą naná'no nọọ najudío, ta sasaą na ini ku'ą ní inka nvi. Ta saá tjin na tąEsteban ta ku'ąn ra xí'in na nọọ nafunta Suprema, na kúu nachiño ná'no nọọ najudío. ¹³ Ta saá ti'vi na nvi na vatá, ku'ąn na ta kixaa na nọọ nafunta Suprema, ta ndakuijn na, nika'ąn na tọ'on vatá, káchí na saá:

—Ndi'í saá kivi tąEsteban yó'ó nda lo'ó ọn vása sándakoo ra ká'ąn ra tọ'on ndiva'a xą'a ve'e ño'ó ká'no yji, ta ñii ki'va saá ọn vása sándakoo ra ká'ąn ra tọ'on ndiva'a xą'a ndayi Ndios ña nıtaa tąMoisés xina'á.

¹⁴ Ta xini sọ'ó ndj ña nika'ąn ra káchí ra ndi tąjesús tąnóo Nazaret sandi'í ra xą'a ve'e ño'ó ká'no ñoo Jerusalén yó'ó, ta nasama ndi'í ra yichj ña ndíkon mji yó najudío, ta yichj yó'ó kúu ña saná'a tąxii sikuá yó tąMoisés —káchí nvi na vatá xí'in nachiño Junta Suprema.

¹⁵ Ta ndi'í nachiño yó'ó nakoto káxin na nọọ tąEsteban, ta xini na nọọ ra ndatán kaa nọọ ñii ñaangel saá kaa nọọ ra.

7

Tọ'on yó'ó ká'ąn ndasaá ndakuijn tąEsteban nọọ nafunta Suprema, ta xą'ni na ra

¹ Ta saá taká'no nọọ nasutu nındaka tọ'on ra tąEsteban, káchí ra saá:

—Tata, ąán ndixa kía ká'ąn nayó'ó ndakuijn na táxi na ku'ąchí xą'a ún?

² Ta ndakuijn tąEsteban, káchí ra saá:

—Ndó'ó, nañani yó ta naxiku'ą ná'no yivá ñoo yó, viví konj sọ'ó ndó ña ka'ąn xí'in ndó vitin. Xini yó ndi mji Ndios, tąa tą kúu tąKá'no ndino'ó, nıtvi ra nọọ xii sikuá yó tąAbraham kivi xitaku tayó'ó ñoo estado Mesopotamia, ta ọn ta'án ka kee ra kọ'ọn ra kutaku ra ñoo Harán, ³ ta nika'ąn Ndios xí'in ra, káchí ra saá: "Ta vitin kee ún ñoo ún, sandakoo ún natá'an ún, ta kọ'ọn ún kutaku ún inka xiiña ña saná'a j nọọ ún", káchí Ndios xí'in tąAbraham. ⁴ Ta kee tąAbraham ñoo ra ña nañi Caldea ta ku'ąn ra ña kutaku ra ñii ñoo ña nañi Harán. Ta saá nixi'j yivá ra, ta Ndios ti'vi ra tąAbraham kee ra ñoo Harán yó'ó ta kixaa ra ñoo nọọ taku yó vitin. ⁵ Ta Ndios ọn vása ní-taxi ra nda lo'ó ño'ó nda'ą tąAbraham ña kuu ña ño'ó mji ra, ta saá

ni, nika'an ra xi'in ra, kachi ra saá: "Ñii kivi ndi'i saá ño'q ña kuu ño'q Canaan nduu ña ño'q mji nasa'ya ñani sikuá ún", kachi Ndios xi'in taAbraham xina'á. Ta kivi nika'an Ndios saá, ta taAbraham on koó ndá ñii sa'ya ra kómi ra. ⁶ Ta nika'an Ndios inka yichi xi'in taAbraham, kachi ra saá: "Nasa'ya ñani sikuá ún kutaku na inka ñoo xiyo, ta komi ciento kuja xo'vi na ñoo yó'o. Saá chi nduu na esclavo ña kasa chiño na ñoo napatrón na, ta on vása kukomí na ndayi ña sandakoo na chiño yó'o. ⁷ Tá ndi'i ya'a komi ciento kuja, ta yi'i Ndios saxo'vi nji na ñoo xiyo yó'o, na kuu na saxo'vi nasa'ya ñani sikuá ún. Ta saá taxi ña kee nasa'ya ñani sikuá ún ña ko'on ndika na, ta kixa na ñoo ñoo yó'o xa'a ña kasa ká'no na yi'i", kachi Ndios xi'in taAbraham. ⁸ Ta saá Ndios xa'nda chiño ra ñoo taAbraham ña kasa ndivi ra costumbre ña ñani circuncisión.* Ta ñacircuncisión yó'o kuu ñii seña ña kóni kachi ndi taAbraham xi'in nasa'ya ra ta xi'in ndi'i nasa'ya ñani sikuá ra kuu na nvi naño Ndios. Ta saá tá sa'ya ra talsaac nixing ra ona kivi ra, ta taAbraham kisa ndivi ra costumbre circuncisión xi'in ra. Ta ñii ki'va saá kisa ndivi talsaac costumbre circuncisión xi'in sa'ya ra taJacob, ta taJacob kisa ndivi ra costumbre circuncisión xi'in na uxu ovi ta sa'ya ra, ta nayó'o kuu naxi sikuá yó na uxu ovi ti'vi naIsrael.

⁹ Ta nija'a lo'o kuja, ta saá sava nasa'ya taJacob kisa kuini ini na xini na ñani na taJosé, tãda nãtondaa na nisikó na ra nda'a nvi naño Egipto ña ko'on ra kuu ra esclavo ta on vása kukomí ra ndayi ña sandakoo ra chiño tãpatrón ra taEgipto. Ta saá ni, Ndios nixiyo ra xi'in taJosé, ¹⁰ ta sakaku ra taJosé ñoo ndi'i ñayo'vi nixo'vi ra. Ta Ndios ke'é ra ñava'a xi'in taJosé, chi taxi ra ñandichi sijn taJosé, ta taxi ra ña tarey Faraón kusij ini ra xini ra taJosé yó'o. Ta xa'a ñayo'ó tarey yó'o sakuiso chiño ra taJosé ña xa'nda chiño ra ñoo ndi'i nvi na xitaku ndi'i ñoo ña ndá'vi ndaa Egipto, ta tuku sakuiso chiño ra taJosé ña xikuu ra taká'no ñoo ndi'i nvi na kisa chiño ve'e tarey Faraón.

¹¹ Ta saá kixa kuvi ña nvi naño Egipto xi'in nvi na tãku ñoo ño'q Canaan, ndeé ni nixo'vi na soko, chi on vása yóo ka ña kuxu na. Ta ñii ki'va saá nixo'vi na soko naxi sikuá yó taJacob xi'in nave'e ra chi kivi saá xitaku na ñoo ño'q Canaan. ¹² Ta kivi xini so'q taJacob yóo ña xixi nvi ñoo Egipto, ta ti'vi ra nasa'ya ra ko'on na ñoo Egipto xa'a ña sata na ña kuxu

na. Ñayo'ó xikuu yichi nõo nixa'an na ñoo Egipto. ¹³ Ta yichi ovi nixa'an nañani taJosé, ta nixa na ñoo Egipto ña sata na ña kuxu na ñoo taJosé, ta nika'an taJosé xi'in na, kachi ra saá: "Yi'i kuu ñani nõo taJosé", kachi ra xi'in na. Ta saá inka nvi na xini so'q ñayo'ó kuja'an na ta nixa na ñoo tarey Faraón, ta ndato'on na xi'in ra ndi nataa na kixa ñoo Egipto yó'o kuu nañani taJosé. ¹⁴ Ta saá taJosé kana ra yivá ra taJacob, ña kixi ra kutaku ra ñoo Egipto xi'in ndi'i nave'e ra. Ta ndi'i nave'e ra xikuu na unj siko xa'on nvi. ¹⁵ Ta saá taJacob xi'in ndi'i nave'e ra sandakoo na ñoo na, ta kixa na kutaku na ñoo Egipto. Ta sa'ya taJacob xi'in sa'ya ñani sikuá ra xikuu naxi sikuá yó naIsrael. Ta nija'a kua'a ní kuja, ta nixi'j taJacob, ta saá tuku nija'a kua'a ní kuja, ta nixi'j nasa'ya ra na kixa xi'in ra ñoo Egipto. ¹⁶ Ta saá sanduxun na yiki koñu taJacob, ta sanduxun na yiki koñu sa'ya ra ñoo ño'q ña xa sata taAbraham xi'in si'un cha'vi ra ñoo sa'ya taHamor xina'á. Ta ño'q ñoo ninduxun yiki koñu nayó'o yóo ña ñoo Siquem ña ndá'vi ndaa ñoo mji yó naIsrael vitin.

¹⁷ Tá xa yatin tãnda kuvi ña Ndios kasa ndivi ra to'on ña kãdgo ra xi'in xij sikuá yó taAbraham, ta xa nixina ní nvi naIsrael na tãku ñoo Egipto, ta xa kua'a ní nvi kuu na. ¹⁸ Ta saá kixa'á xa'nda chiño ñii tarey ñoo Egipto, ta tarey yó'o on vása ní-xini so'q ra to'on xa'a ñava'a ke'é taJosé kuja xina'á. ¹⁹ Ta xi'in ñandichi sijn ra, tarey yó'o sandá'vi ra ndi'i nvi naño Israel, naxi sikuá yó, ta kisa nduxa ra xi'in na ña tiin na navál chíchín sa'ya na, ta ko'on na xi'in na ña sandakoo mji na navál yó'o ndá ñii ñoo xiká xa'a ña kivi na. ²⁰ Ta mji kuja saá kaku taMoisés, ta Ndios kusij ini ra xini ra talo'ó yó'o. Ta nave'e talo'ó Moisés yó'o xinda na ra unj yoo kuiti, ²¹ ta saá xa'a ña kasa ndivi na ndayi tarey, tjin na ra ña nixa'an na ñii xiiña nõo sandakoo na ra. Ta ñii ña'a ña kuu sa'ya tarey Faraón, ñani'í ña taMoisés lo'o yó'o, ta naki'in ña ra, ta kuano'q ra xi'in ña ve'e ña, ta ndatán yóo sa'ya mji ña saá nduu ra. ²² Ta saá naEgipto saná'a va'a na ndi'i ñandichi mji na, ta taMoisés sakuá'á ra ndi'i ña saná'a na ra. Ta saá taMoisés nãtondaa ra xikuu ra ñii ta taká'no ní, ta ndichi ní ra ta ti'va ní ra ka'an ra xi'in nvi, ta ñii ki'va saá ti'va ní ra kasa ndivi ra ndi'i ñoo chiño.

²³ Tá nixing taMoisés ovi siko kuja, ta chjka ini ra ko'on ra koto ra naño ra naIsrael. ²⁴ Ta saá kee ra ta nixa na ñoo kisa chiño naño ra ñoo naEgipto. Ta

* 7:8 Costumbre najudio ña ñani "circuncisión" kuu ña xa'nda na lo'o ñii sijn ñattee talo'o.

xini ra ñii taEgipto káni ní ra ñii taIsrael. Ta saá taMoisés niki'vi ra ña chindeé ra taIsrael, ta xa'ni ra taEgipto yó'o. ²⁵ Ta xani sinj taMoisés ndí nivi naIsrael va'a kuchiño kundaq ini na ndí Ndios ti'vi ña'á ra vaxi ra sakaku ra na nqo naEgipto. Saá xani sinj taMoisés, ta nivi naIsrael on vása ní-kundaq ini na ñayó'o. ²⁶ Tá nitiivi inka kivi, ta kuqa'an taMoisés, koto ra nañoo ra naIsrael, ta nixaq ra, ta xini ra ovi naIsrael káni tá'an na, ta nika'an ra xi'in na: "Koto ndó ví. Ndó'ó, nataq Israel, ndatán yóo ñani mji ndó saá yóo ndó xi'in tá'an ndó. Ta saá, zndachun káni tá'an ndó? zNdachun kóni ndó satakué'e ndó tá'an ndó?", kachi taMoisés xi'in na. ²⁷ Ta ndakuijn taq ta kani ní tatá'an ra, nika'an kue'e ra xi'in taMoisés, kachi ra saá: "zYu kúu na taxí ndee nda'á ún ña kuu ún taq taká'no ta xa'nda chiño nqo ndi? zYu kúu na taxí ndayi nda'á ún ña kuu ún tajuez ña kasa nani ún xa'á kuachi ndi? ²⁸ zAn vitin kóni ún ka'ni ún yi'i ndatán xa'ni ún taEgipto kivi koni?", kachi ra xi'in taMoisés. ²⁹ Tá xini so'o taMoisés ña nika'an tayó'o, ta niji'vi ra, ta kama kee ra kuqa'an xika ra ñii xiiña ña nani Madián, ña nákaa ñoo xiyo. Ta yó'o nixiyo ra, xitaku ra, ta saá tonda'a ra xi'in ñii ña'a, ta kaku ovi sa'ya na.

³⁰ 'Ta saá njya'a ovi siko kuuya, ta ñii kivi yóo taMoisés nqo ño'o yichi ña nákaa yatin nqo yóo yuku ña nani Sinái. Ta nqo ño'o yichi yó'o ñindichi ñii tón ñiño ndixin ní no xi'in ña kuqa'á yáq ño'o ña xixi, ta ma'ño ño'o yó'o nitiivi ñii ñaangel nqo taMoisés. ³¹ Ta naka'nda ní ini ra xito ra ñayó'o. Ta nitondaq yatin ka ra ña koto va'a ra ña xixi yó'o, ta xini so'o ra to'on Ndios ña kixi mji nqo xixi ño'o'. ³² Ta nika'an ña, kachi ña saá: "Yi'i kúu j Ndios, ta naxii sikuá ún taAbraham, taIsaac xi'in taJacob kisa to'ó na yi'i", kachi Ndios xi'in taMoisés. Ta niji'vi ní taMoisés, tанда kixá'á ra kisin ñino mji ra, ñindichi ra, ta ni-xiin ra koto ka ra nqo yóo ño'o xixi. ³³ Ta saá nika'an Ndios xi'in ra: "Tava ún nduxan ún ña ño'o xa'á ún, chi ño'o nqo ñindichi ún ño'o yi'i kúu ña. ³⁴ Ndixa ñandaq kía xa xito j ña ndasa'a ndee ní xó'vi nivi naIsrael, na kúu nañoo j, na táku ñoo Egipto, ta xa xini so'o j ña ndee ní tána na ta ndá'yi na xi'in ña yo'vi ní xó'vi na, ñakán kixaaj ña sakaku j na nqo nivi na saxo'vi ña'á. Ta vitin kixi yatin ún nqo j, ta ti'vi yó'o no'o ún ñoo Egipto", kachi Ndios xi'in taMoisés.

³⁵ 'Tá ndikó taMoisés naxaa ra ñoo Egipto, ta naxii sikuá yó ni-xiin na naki'in va'a na ra, ta nika'an na xi'in ra, kachi na saá: "zYu kúu na taxí ndayi nda'á ún

kuu ún taká'no ta ka'nda chiño nqo ndi? Ta, zyu kúu na taxí ndayi nda'á ún kuu ún tajuez ña kasa nani ún xa'á kuachi ndi?", kachi na xi'in ra. Ta taMoisés yó'o kúu taq ta ti'vi Ndios ña kuu ra ta ka'nda chiño nqo naxii sikuá yó nañoo Israel ta sakaku ra na nqo nañoo Egipto. Ta mji Ndios sakuiso chiño ra taMoisés ke'é ra saá, kivi nitiivi ñaangel nqo ra nqo ñindichi tón ñiño xixi. ³⁶ Ta taMoisés ta'va ra nivi nañoo Israel ti'xin ñoo Egipto, ta kee na kuqa'an na xi'in ra. Ta saá tá on ta'an ka kee na, ta Ndios taxí ra ndee nda'á taMoisés ña ke'é ra kuqa'á ní milagro ña saná'a ra nqo naEgipto ndí tandeé ní kúu Ndios. Ta kivi nixaq nañoo Israel yatin nqo yóo yu'u takui mji, ña nani Mar Rojo, ta Ndios ke'é ra inka milagro xa'á ña kuchiño ya'a naIsrael, ta xaq na nda inka xiiña yu'u mji. Ta saá kivi xitaku nañoo Israel ovi siko kuuya nqo yóo ño'o yichi, ta Ndios taxí ra ndee nda'á taMoisés ña ke'á ra vi'i ní ka milagro xa'á ña chindeé ra nañoo Israel. ³⁷ Ta taMoisés yó'o nika'an ra xi'in naxii sikuá yó, kachi ra saá: "Ñii kivi ña vaxi Ndios ke'é ra ña ñii taIsrael, kuu ra ñii taprofeta, ndatán yóo yi'i", kachi taMoisés xi'in na. ³⁸ Ta mji taMoisés yó'o kúu taq ta xitaku xi'in naxii sikuá yó ovi siko kuuya nqo ño'o yichi. Ta ñii ñaangel Ndios nika'an ña xi'in taMoisés nqo yuku ña nani Sinái, ta taxí ña to'on Ndios nda'a ra, ta to'on yó'o nitaa ra, ta taxí ra ña nda'a naxii sikuá yó, ña nayó'o taxí na ña nda'a nasá'ya na, ta saá nda vitin nayivá mji yó taxí na to'on Ndios yó'o nda'á yó. Ta to'on Ndios yó'o kúu ña táxi ndino'o kutaku yó ndatán kóni Ndios.

³⁹ 'Ta naxii sikuá yó on vása ní-xiin na kasa ndivi na to'on ña nika'an taMoisés xi'in na, nda víka kisa toon ní ini na nqo ra, tанда kutoo ní na ndikó na ñoo Egipto, chi níma na xa ndikó ña ñoo kán. ⁴⁰ Ta saá nika'an na xi'in taAarón, taq ta kúu ñani taMoisés, kachi na saá: "Kasa va'a ún ídolo ña kuu ndios válí xa'á ña ko'on si'na ña nqo yó ña kuni'i ña yichi yó nqo ko'on yó xi'in ña, saá chi on vása xini ndi yukia ndo'o taMoisés taq ta tava yó kee yó ñoo Egipto ta kixaq yó yó'o vitin", kachi na xi'in taAarón. ⁴¹ Ta saá kisa va'a na ñii na'ná sindiki ña xikuu ndios ña kisa to'ó na. Ta saá xa'ni na kití t kúu tñisqo na nqo na'ná sindiki yó'o. Ta saá sakana na ñii viko ká'no ña kisa to'ó na na'ná sindiki, ta kúsi ní ini na xini na ñandios vatá yó'o ña kúu ña kisa va'a mji na. ⁴² Xa'á ñayó'o Ndios saña ra na ke'é na ña kóni na, ta taxí ra ña kasa ká'no na ndi'i ña kisa va'a Ndios ña chindú'u ra koo ñoyivi kaa. Ta saá kisa ká'no na kimi xi'in yoo ta xi'in ño'o ña ye'e ndivi. Kuuya xina'á taprofeta

Amós n̄jtaa ra t̄o'on Ndios x̄a'á ña ke'é na, ta t̄o'on Ndios yó'o káchí ña saá:

Ndios ká'an ra xí'in n̄jvi naño Israel, káchí ra saá:

“Ña qv̄i s̄jko kuyja x̄itaku ndó n̄oq ño'o yichí,

ǵán ndixa n̄oq ȳj'j̄ n̄jsoqko ndó kit̄j san̄a ndó xí'in inka ña kómí ndó?

⁴³ Qn s̄jví saá, chí ve'e ño'o tīa'va ñaídolo Moloc, ña kúu ndios vatá, kúu ña x̄indiso ndó n̄jxika ndó n̄oq ño'o yichí.

Ta saá tuku x̄indiso ndó inka ñaídolo n̄anı ña Renfán, ña kúu na'á ná k̄jmi.

Ta ñaídolo Moloc xí'in ñaídolo Renfán yó'o kúu ñandios vatá ña k̄jisa va'a m̄ji ndó x̄a'á ña kasa t̄o'ó ndó ña.

Ñakán k̄iá saxo'v̄j̄j̄ ndó'ó, naño Israel, chí taxi ndaȳi nda'a na ñoo x̄iká ña kundeé na n̄oq ndó, ta tiin na ndó'ó, ta xí'in ñandux̄a ko'q̄n ndó xí'in na inka ño'o xiyo, ña nákaa nda x̄iká k̄a n̄oq ñoo Babilonia.

Saá ke'éj̄ xí'in ndó ña saxo'v̄j̄j̄ ndó'ó”, káchí Ndios xí'in naIsrael,

káchí t̄o'on ña n̄jtaa t̄aprofeta x̄j̄na'á —káchí t̄aEsteban ká'an ra xí'in na.

⁴⁴ Ta saá n̄jka'an k̄a t̄aEsteban xí'in na, káchí ra saá:

—Kuyja x̄itaku nax̄ij̄ s̄ikuá yó n̄oq ño'o yichí, ta n̄jx̄jyo ve'e ño'o mandiado xí'in na. Ta ve'e ño'o yó'o x̄j̄kúu seña ña sáná'a ndí Ndios yó'o ra xí'in na. Ta m̄ji Ndios x̄j̄kúu t̄a saná'a t̄aMoisés ndasaá koo ña kasa va'a ra ve'e ño'o mandiado yó'o, ta n̄jvi naIsrael k̄jisa va'a na ña ñii k̄j'va ndatán Ndios saná'a ra na. ⁴⁵ Ta saá, tá q̄n ko'ó k̄a t̄aMoisés táku ra xí'in na, ta t̄ajosué kúu t̄a ñakuiso chiño xí'in na, ta nax̄ij̄ s̄ikuá yó ñakuiso na ve'e ño'o mandiado, ta kua'an ña xí'in na, ta saá n̄jxaa na n̄oq ño'o Canaán. Ta n̄jx̄jyo ve'e ño'o mandiado yó'o xí'in na k̄jv̄j̄ k̄anı tá'an na xí'in n̄jvi na x̄itaku n̄oq ño'o Canaán yó'o. Ta Ndios ch̄indeé ra nax̄ij̄ s̄ikuá yó, ta kundeé na n̄oq n̄jvi naCanaán ta nakí'in na ño'o na ña kutaku na. Ta ve'e ño'o mandiado yó'o k̄j̄ndqo ña xí'in nax̄ij̄ s̄ikuá yó t̄and̄a k̄jv̄j̄ xá'nda chiño t̄arey David n̄oq naIsrael.

⁴⁶ Ndios k̄úsij̄ ní ini ra x̄ini ra t̄aDavid, ta t̄aDavid ndukú ra ñava'a n̄oq Ndios ña taxi ra kasa va'a ra inka ve'e ño'o Ndios ña na'á ní kundichi. Ta ve'e ño'o yó'o kuu n̄oq n̄jvi naIsrael† kasa t̄o'ó na Ndios ndino'o.

⁴⁷ Ta q̄n s̄jví t̄arey David x̄j̄kúu t̄a t̄a k̄jisa va'a ve'e ño'o ká'no yó'o x̄a'á Ndios, chí t̄aSalomón sa'ya t̄arey David x̄j̄kúu t̄a t̄a k̄jisa va'a ña. ⁴⁸ Ta saá ní, Ndios q̄n vása x̄inj̄ ñó'ó ra ñii ve'e ño'o ña k̄jisa va'a n̄jvi ña kutaku ra ini ña, chí Ndios yó'o ra ndi'i

saá x̄iña ñoyívi. Saá n̄jtaa ñii t̄aprofeta kuyja x̄j̄na'á t̄o'on ña káchí Ndios saá:

⁴⁹ Ndatán yóo táȳi tón t̄o'ó ká'no, saá yóo ñoyívi n̄jno,

chí nd̄a ñoyívi n̄jno kúu n̄oq xá'nda chiño j̄ n̄oq ndi'i n̄jvi xí'in ndi'i inka ña yóo.

Ta ndatán yóo ñii x̄iña ño'o nákindée x̄a'á j̄, saá yóo ñoyívi n̄oq ño'o n̄oq táku n̄jvi.

Ta, ¿ndasaá ví kuchiño koo ñii ve'e ño'o ña k̄jisa va'a n̄jvi ña taxi na kutaku j̄?

Ta, ¿ndasaá ví kuchiño n̄jvi kasa va'a na ñii ve'e n̄oq koo j̄ nakindée j̄?

⁵⁰ Saá chí ȳj'j̄ kúu t̄a t̄a k̄jisa va'a ndi'i ña yóo ñoyívi n̄jno xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi n̄oq ño'o”,

káchí Ndios, n̄jtaa ñii t̄aprofeta x̄j̄na'á.

⁵¹ Ta saá n̄jka'an k̄a t̄aEsteban xí'in nachiño Junta Suprema, káchí ra saá xí'in na:

—j̄Ndachun só'ó ní ndó!, ta x̄iká ní yóo ini ndó n̄oq Ndios, chí q̄n x̄j̄n ndó konj̄ so'o ndó t̄o'on ra. Ta ndatán ke'é nax̄ij̄ s̄ikuá yó x̄j̄na'á, ñii k̄j'va saá ke'é ndó vitin, chí k̄jisa toon ndó n̄oq Ndios. Ndi'i saá yichí q̄n x̄j̄n ndó chikaq̄ so'o ndó t̄o'on ña ká'an Ním̄a Ndios xí'in ndó. ⁵² Ta kuyja x̄j̄na'á nax̄ij̄ s̄ikuá yó saxo'v̄j̄j̄ na ndi'i n̄aprofeta na n̄jka'an ndoso t̄o'on Ndios, t̄and̄a x̄a'ni na ndi'i n̄jvi na ndato'on xí'in na ndí ñii k̄jv̄j̄ Ndios ti'ví ra ñii t̄a t̄a kúu t̄aNd̄aa ña k̄jixi ra ñoyívi yó'o ña sakaku ra n̄jvi. Ta k̄jv̄j̄ k̄ixi t̄a t̄aNd̄aa yó'o, ta m̄ji ndó k̄jisa kuin̄i ini ndó x̄j̄n ndó ra na n̄taxi ndó ra nda'á nachiño, ta x̄a'ni na ra. ⁵³ Vará m̄ji naangel na k̄ixi n̄oq Ndios x̄j̄kúu na t̄axi t̄o'on Ndios nda'á nax̄ij̄ s̄ikuá yó, ta vitin q̄n x̄j̄n ndó chikaq̄ so'o ndó t̄o'on yó'o —káchí t̄aEsteban xí'in nachiño Junta Suprema.

⁵⁴ Tá x̄inj̄ so'o nayó'o ña ká'an t̄aEsteban xí'in na, ta k̄jxá'á na s̄áq ní k̄a ini na x̄ini na ra, t̄and̄a nákaxi na n̄oq n̄o' na xí'in ñasaá na. ⁵⁵ Ta ch̄útú ini t̄aEsteban xí'in Ním̄a Ndios, ta ñakoto ndaa ra ñoyívi n̄jno, ta x̄j̄n ra m̄ji ña livi ní ká'no ña ye'e n̄oq yóo Ndios, ta x̄j̄n ra t̄ajesús ñindichi ra n̄oq yóo nda'á kua'a Ndios, ⁵⁶ ta n̄jka'an t̄aEsteban xí'in nachiño, káchí ra saá:

—j̄Koto ndó ví! N̄anq̄n̄a ñoyívi n̄jno, ta x̄ito ndaa j̄, ta x̄inj̄ t̄ajesús, t̄a t̄a k̄jixi n̄oq Ndios, ñindichi ra n̄oq yóo nda'á kua'a Ndios —káchí t̄aEsteban.

⁵⁷ Tá x̄inj̄ so'o na t̄o'on ña ká'an t̄aEsteban, ta xí'in nda'á na ñakasi na so'o na chí q̄n x̄j̄n na konj̄ so'o k̄a na t̄o'on ña ká'an ra xí'in na. Ta xí'in ña s̄áq ini na, ndéé ní n̄jnda'yi na, ta ñii ñakuita ndi'i na, ta t̄j̄in na ra. ⁵⁸ Ta ñoo na t̄aEsteban kua'an ra xí'in na, ta kee na ñoo yó'o, nd̄a

† 7:46 Inka k̄jv̄j̄ n̄anı t̄ajacob kúu Israel.

njxaꝓ ra xí'in na ñii xiiña nꝓ ꝓn koꝓ nꝓvi, ta kixá'á na kóon na yꝓ tꝓEsteban ña ka'ni na ra. Tꝓnda tꝓva na tikꝓtꝓ na, tꝓnda ndasaá kuiti tikꝓtꝓ maꝓ na ndixin na, ña va'a ka kuchiño koon na yꝓ tꝓEsteban. Ta tikꝓtꝓ ña tꝓva na, chꝓndoo na ña nꝓ yóo xa'ꝓ ñii tꝓa tꝓ nꝓní Saulo, ta tꝓyó'o ndáa ra tikꝓtꝓ na. ⁵⁹ Tá'an ndeé kóon ka na yꝓ tꝓEsteban, ta njka'an ra, káchí ra saá:

—Tata Jesús, yó'o kúu Tꝓa tꝓKá'no nꝓꝓ j, ta vitin ndúkú j nꝓꝓ ún ña naki'in ún nima j —káchí tꝓEsteban xí'in tꝓJesús.

⁶⁰ Ta saá xjkuixití ra ta xí'in ndí'i ndeꝓ ra njka'an ra:

—Tata Jesús, vitin ná kasa ká'no ini ún xa'ꝓ ña ꝓn vá'a yó'o ña ké'é na xí'in j —káchí ra.

Tá ndí'i njka'an ra tꝓ'on yó'o, ta saá njixí'j ra.

8

Tꝓ'on yó'o ká'an

ndí tꝓSaulo sáxo'vj ní ra njvi na kándixa tꝓJesús

¹ Tá tꝓSaulo xjini ra ña xa'ni na tꝓEsteban, ta yóo yu'ú ra xí'in njvi na xa'ni tꝓyó'o.

Ta mji kivi ña xa'ni na tꝓEsteban, ta ñoo Jerusalén kua'ꝓ ní njvi kixá'á na ndeé ní sáxo'vj na njvi na ndikꝓn yichí tꝓJesús. Nákán kiꝓ njixitꝓ ní'nó na, ta sava na kua'an na kutakꝓ na inka' ñoo ña ñó'o estado Judea, ta sava na kua'an na kutakꝓ na inka' ñoo ña ñó'o estado Samaria. Ta ndákuiti naapóstol kúu na njndꝓo ñoo Jerusalén. ² Ta sava natꝓa na kúu na ndino'o ini kisa tꝓ'ó Ndios, njxa'an na ta naki'in na yiki koñu tꝓEsteban ta sandúxun na ña, ta saá ndeé ní xáku na xa'ꝓ ña njixí'j ra. ³ Ta tꝓSaulo kixá'á ra ndeé ní sáxo'vj ra njvi na ndikꝓn yichí tꝓJesús. Kí'vi ra ñii ñii ve'e nꝓ tákꝓ njvi yó'o, án tꝓa kúu na, án ña'ꝓ kúu ná, ta tꝓva ra na ve'e na, ta yꝓ'vj ñoo ra na, ta táan ra na ini ve'e kaꝓ.

Tꝓ'on yó'o ká'an ndí njvi na kándixa tꝓJesús

njka'an ndoso na tꝓ'on xa'ꝓ ra nꝓ njvi nañoo Samaria

⁴ Ta njvi na kándixa tꝓJesús na kúu na njixitꝓ ní'nó, tá kua'an nayó'o inka' xiiña, ta kixá'á na ká'an ndoso na tꝓ'on va'a xa'ꝓ tꝓJesús nꝓ njvi na tákꝓ ñoo nꝓ kua'an na. ⁵ Ta saá tuku tꝓFelipe keꝓ ra ñoo Jerusalén ta kua'an ra ta njxaꝓ ra ñoo Samaria. Ta saá kixá'á ra ká'an ndoso ra tꝓ'on va'a nꝓ njvi ñoo yó'o, káchí ra ndí tꝓJesús kúu Cristo tꝓa tꝓ tꝓ'ví Ndios kixꝓaꝓ ra sakꝓku ra njvi. ⁶ Ta kua'ꝓ ní njvi nakutá'an na, ta xí'in ña ndino'o ini na xinj sꝓ'o na tꝓ'on ña ká'an tꝓFelipe xí'in

na, saá chi xa xjini na kua'ꝓ ní milagro ke'é tꝓFelipe nꝓ na xí'in ndeꝓ Ndios. ⁷ TꝓFelipe tꝓva ra nima ndiva'a kua'ꝓ ní njvi, ta kivi kée ñanima ndiva'a ña xjkomí njvi, ta ndá'yi ní ña kée ña. Ta saá tuku tꝓFelipe sanda'a ra kua'ꝓ ní njvi, ta sava nayó'o xjkuu njvi na ꝓn kivi kanda, ta sava na xjkuu njvi na ꝓn kivi kaka xá'á. ⁸ Ta xa'ꝓ ña kua'ꝓ ní ñava'a ké'é tꝓFelipe, kúsi j ní ini njvi ñoo yó'o.

⁹ Ta ñoo yó'o tákꝓ ñii tꝓa nꝓní ra Simón, tꝓa tꝓ kisa chiño xí'in magia kúu ra, ta xa'ꝓ ñaná'no ña ke'é ra nꝓ njvi nañoo Samaria, naka'nda ini na xini na ña. Ta xí'in ñayó'o sandá'vi ra njvi, chi xáni sijn njvi yó'o ndí tꝓSimón yó'o kúu ñii tꝓa tꝓ ká'no ní. ¹⁰ Ndi'i njvi nañoo yó'o, án nakuiká kúu na, án nandá'vi kúu na, ta xí'in ña ndino'o ini na xinj sꝓ'o na ña ndatꝓ'on tꝓSimón yó'o xí'in na. Ta njvi yó'o ndꝓ njtꝓnda na njka'an na, káchí na saá:

—TꝓSimón yó'o ndixa kómí ra ndeꝓ ká'no Ndios —káchí na.

¹¹ Ta xa kua'ꝓ ní kuyjꝓ njvi yó'o kándixa na tꝓ'on ña ká'an tꝓSimón chi naka'nda ini ndí'i na xini na ñaná'no ke'é ra ña kúu ña sandá'vi ra na. ¹² Ta kivi kixꝓaꝓ tꝓFelipe ñoo yó'o, ta kixá'á ra ká'an ndoso ra tꝓ'on va'a xa'ꝓ yichí nꝓ xa'nda chiño Ndios, ta ndatꝓ'on ra xí'in njvi xa'ꝓ Jesucristo. Ta saá kua'ꝓ ní nataꝓ, ta kua'ꝓ ní náña'a, kándixa na tꝓ'on ña njka'an tꝓFelipe xí'in na, ta saá sakuchu ra ndí'i njvi yó'o. ¹³ Tꝓnda mji tꝓSimón kándixa ra tꝓ'on xa'ꝓ Jesucristo, ta tꝓFelipe sakuchu ra tꝓyó'o. Ta saá tꝓSimón ndꝓ mí xiiña kua'an tꝓFelipe, ta saá ndikꝓn ra kua'an ra xí'in ra, ta náka'nda ní ini ra xini ra milagro ná'no ké'é tꝓFelipe xí'in ndeꝓ Ndios.

¹⁴ Tá naapóstol na ndóo ñoo Jerusalén xinj sꝓ'o na ndí xa naki'in va'a njvi nañoo Samaria tꝓ'on Ndios, ta saá tꝓ'vi na tꝓPedro xí'in tꝓJuan, ta kua'an nayó'o ñoo Samaria. ¹⁵ Tá njxaꝓ tꝓPedro xí'in tꝓJuan ñoo yó'o, ta njka'an qvi natꝓa yó'o xí'in Ndios, ndúkú na nꝓ ra ña ti'vi ra Nima ra kixꝓaꝓ ña kutakꝓ ña ini njvi na nákutá'an yó'o. ¹⁶ Saá chi njvi yó'o ꝓn tꝓ'an naki'in na Nima Ndios, ta ndasaá kuiti chichí na xí'in ndayí kivi tꝓJesús. ¹⁷ TꝓPedro xí'in tꝓJuan chjso ra nda'ꝓ ra sijn ñii njvi yó'o na kándixa tꝓJesús, ta saá naki'in na Nima Ndios kutakꝓ ña ini ñii ñii na.

¹⁸ Ta tꝓSimón xjini ra ña chjso naapóstol nda'ꝓ na sijn ñii njvi yó'o, ta saá Ndios tꝓxi ra Nima ra kutakꝓ ña ini na. ¹⁹ Ta xa'ꝓ ñayó'o, njka'an tꝓSimón xí'in naapóstol, káchí ra saá:

—Vitin ní'j sꝓ'ún ña cha'vij ndó'o, tá taxi ndó ndeꝓ nda'ꝓ j ña ñii kꝓ'va saá chiso j

nda'a j sɪnɪ nɪvɪ ta saá nɪvɪ yó'o naki'in na Nímá Ndios —káchɪ ra xí'in naapóstol.

²⁰ Ta ndakuijn taPedro nɪka'an ra xí'in ra:

—Ta, jva'a ka Ndios ná sandi'i ra xa'a sɪ'ún mɪj'ún! Ta, jná sandi'i ra xa'a mɪj'ún xí'in sɪ'ún! Saá chí ñii ña ɔn vá'a ká'no kúu ña xáni ini ún ña kúchiño ún sata ún Nímá Ndios xí'in sɪ'ún, chí Nímá Ndios ɔn sɪvɪ ñakía'vi kúu ña, ta ña sán'i Ndios kuiti kúu ña. ²¹ Ta yó'ó, nda lo'o ɔn vása kómɪ ún ndayɪ ña kasa chíño ún xí'in ndɪ nɔɔ Ndios, chí ɔn vá'a yóo nímá ún nɔɔ Ndios. ²² Ta vitin nandikó ini ún, ta sandakoo ún ña ɔn vá'a ké'é ún, ta xí'in ña ndino'o ini ún kuaku ndá'vi ún nɔɔ Ndios, ta saá ndásana kuiti kuchiño Ndios kasa ká'no ini ra xa'a ña ɔn vá'a ní xani ini ún. ²³ Chí xító j nɔɔ ún ndí kónó ní nákaa ña sáa ini ún, ta nákaa ña kuini ini ún, ta ña ɔn vá'a kúu ña xá'nda chíño nɔɔ ún, ta nda lo'o ɔn vása yóo ndee mɪj'ún ña sandakoo ún ké'é ún ña ɔn vá'a —káchɪ taPedro xí'in taSimón yó'o.

²⁴ Ta ndakuijn taSimón, káchɪ ra saá:

—Vitin ndúkú j nɔɔ ndó ña kuaku ndá'vi ndó nɔɔ Ndios xa'a j ña kasa ká'no ini ra xa'a j kɔɔ kundivɪ tɔ'on ña nɪka'an ndó xa'a j —káchɪ taSimón xí'in naapóstol.

²⁵ Ta saá naapóstol yó'o ndatɔ'on ka na tɔ'on ña ndakuijn ñandaa xa'a taJesús, ta ta kúu Cristo, ta nɪka'an ndoso na tɔ'on Ndios yó'o nɔɔ nɪvɪ ñaño Samaria yó'o. Ta kee naapóstol kuá'an na kuá'a ní ñoo válɪ ña ño'o yatin ñoo Samaria, ta ñii kɪ'va saá kɪsa ndivɪ na chíño ña ndátɔ'on na ñava'a xa'a taJesús nɔɔ nɪvɪ. Ta ndi'i kɪsa ndivɪ na chíño yó'o, ta naapóstol tuku ndɪkó na kuá'an no'o na ñoo Jerusalén.

Tɔ'on yó'o ká'an xa'a taFelipe ña nɪxaa ra nakutá'an ra xí'in ñii ta taEtiopía

²⁶ Ñii kɪvɪ ñii ñaángel ña kɪxi nɔɔ Ndios nɪxaa ña, nɪka'an ña xí'in taFelipe, káchɪ ña saá:

—Nakundichi ún, ta kɔ'on ún chí sur, ta kɔ'on ún yichɪ ña yá'a nɔɔ ño'o yichɪ, ña kúu yichɪ ña kée ñoo Jerusalén ta kuá'an ña nda ñoo Gaza —káchɪ ñaángel xí'in taFelipe.

²⁷ Ta saá nakundichi taFelipe, ta kee ra kuá'an ra. Ta mɪj yichɪ nɔɔ kuá'an ra yó'o, nakutá'an ra xí'in ñii ta ta kɪxi ñii xiiña ña ñani Etiopía. Tayó'o kúu ra ñii taká'no, chí ndiso chíño ra xí'in ndi'i sɪ'ún ñareina ña ñani Candace, ña xá'nda chíño nɔɔ ndi'i nɪvɪ na táku ndi'i ñoo ña yóo Etiopía yó'o. Ta ta taká'no yó'o xa nɪka'an ra ñoo Jerusalén ña kɪsa ká'no ra Ndios, ²⁸ ta vitin ndɪkó ra kuá'an no'o ra ñoo ra. Ta yóo ra ini ñii tón carreta, tón síta kuáyɪ kuá'an rí. Ta ta taEtiopía yó'o ká'vi ra ñii

tutu ña kúu tɔ'on Ndios, ta mɪj nɔɔ ká'vi ra kúu tɔ'on ña nɪtaa taprofeta Isaías xɪna'á. ²⁹ Ta saá nɪka'an Nímá Ndios xí'in taFelipe, káchɪ ña saá:

—Vitin kuá'an ún, ta ná kutá'an yatin ún xí'in tón carreta kaa —káchɪ ña.

³⁰ Ta taFelipe xino ra kuá'an ra, ta nɪxaa ra nakutá'an ra xí'in tón carreta, ta xɪnɪ sɔ'o ra tɔ'on Ndios ña nɪtaa taprofeta Isaías ña ká'vi taEtiopía yó'o. Ta taFelipe nɪnda ká'vi tɔ'on ra ta ká'vi yó'o, káchɪ ra saá xí'in ra:

—¿Án kúnda v'a ini ún yu kúu ña kóni káchɪ tɔ'on ña ká'vi ún, tata? —káchɪ ra.

³¹ Ta ndakuijn taEtiopía, nɪka'an ra:

—¿Ndasaá kuchiño j kúnda v'a ini j ña ká'vi j?, tata, chí ɔn vása nán'i j nda ñii nɪvɪ na kúchiño nandaxin tɔ'on yó'o nɔɔ j —káchɪ taEtiopía xí'in taFelipe.

Ta saá nɪka'an ra xí'in taFelipe ña ná ndaa ra tón carreta, ta kɔ'on ra xí'in ra.

³² Ta mɪj xiiña nɔɔ tɔ'on Ndios ña ká'vi taEtiopía kúu ña káchɪ saá:

Ndatán kuá'an ñii ndikachi xí'in xito'o rí nɔɔ ka'ni na rí, saá kuá'an ra.

Ta ndatán tásɪn yóo ñii ndikachi kɪvɪ xátá na yɪsɪ rí, saá yóo ra,

chí nda ñii tɔ'on ɔn vása ní-ka'an ra.

³³ Ta sákuka'an na nɔɔ ra, ta nda lo'o ɔn vása ní-kisa ndivɪ na ñandaa xí'in ra.

Qn kɔɔ sa'ya ra ní-xiyo, saá chí yachɪ ní ka'ni na ra

ta ɔn vása ní-xitaku ka ra ñoyívɪ nɔɔ ño'o, káchɪ tɔ'on Ndios ña nɪtaa taprofeta Isaías kuɪya xɪna'á, ña kúu ña ká'vi taEtiopía yó'o.

³⁴ Ta nɪndaqa tɔ'on ra taFelipe, káchɪ ra saá:

—Vitin ka'an ún xí'in j, ¿yo xa'a ká'an taprofeta Isaías yó'o?, ¿án ká'an ra xa'a mɪj ra?, ¿án xa'a inka nɪvɪ ká'an ra? —káchɪ ra, nɪndaqa tɔ'on ra taFelipe.

³⁵ Ta saá taFelipe kɪxá'á ra sán'á ra taEtiopía yó'o, ña nandaxin ra yukɪa kóni káchɪ tɔ'on ña nɪtaa taprofeta Isaías ña kúu ña ká'vi ra yó'o, ta sán'á ra ña nandaxin ra yukɪa kóni káchɪ kuá'a ní inka tɔ'on Ndios ña nɪtaa na xɪna'á, tãnda nɪxaa ra ndátɔ'on ra tɔ'on v'a xa'a taJesús. ³⁶ Ta saá kuá'an ka na yichɪ xí'in tón carreta, ta nɪxaa na ñii xiiña nɔɔ ño'o takuú. Ta nɪka'an taEtiopía, káchɪ ra saá:

—Yó'o ño'o takuú. ¿Án yóo ka inka chíño kúmanɪ kasa ndivɪ, ta saá v'a kuchiño kuchuj vitin? —káchɪ ra xí'in taFelipe.

³⁷ Ta nɪka'an taFelipe:

—Tá ndixa xí'in ña ndino'o ini ún kándixa ún Jesucristo, ta ta ndatɔ'on j

xí'in ún xá'a, ta saá va'a kuchu ún vitin —káchí tãFelipe xí'in ra.

Ta ndakuijn ra nika'an ra:
—Ndixa xí'in ña ndino'o ini j kándixa j ndí Jesucristo kúu Sa'ya Ndios —káchí tãEtiopía.

³⁸ Ta saá nika'an ra xí'in tãa tã xá'nda chiño nõõ kuáyí ña nakundichi tón carreta. Ta saá xikuiin tón carreta, ta nõõ tãFelipe xí'in tãEtiopía, ta niki'vi na ini takuí. Ta saá tãFelipe sakuchu ra tayó'o. ³⁹ Tá ndí'i kundivi ñayó'o, ta kee na ini takuí, ta xandikõn saá Nímã Ndios naki'in ña tãFelipe ku'a'an ra xí'in ña inka xiiña. Ta tãEtiopía yó'o nì-xini kã ra tãFelipe, ta saá naki'in ra ku'a'an nõ'õ ra, ta chútú ñasij ini ra. ⁴⁰ Ta saá niti'vi tãFelipe ñii ñoo naní Azoto. Ta kixá'a ra ndátõ'on ra tõ'on va'a xa'a tãJesus nõõ ndi'i nivi ñoo yó'o, ta ñii k'i'va saá ndátõ'on ra xí'in nivi ndi'i saá ñoo nõõ yá'a ra, ku'a'an ra, tãnda nixaa ra ndã ñoo Cesarea.

9

Tõ'on yó'o ká'an ndasaá nasama ini tãSaulo ta kixá'a ra kándixa ra tãJesus ta ndikõn ra yichí ra

(Hch. 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ta tãSaulo xí'in ña sãã ini ra xíka ra ká'an ra ña yõ'vi saxõ'vi ra nivi na ndikõn yichí tãJesus, ta ká'an ra ndí xini nõ'õ kivi ndi'i na. Ta saá nixá'an ra nõõ taká'no nõõ nasutü, ² ta ndükü ra tutu ña taxi ndayí nda'a ra kõ'on ra ve'e ñõ'o sinagoga ñoo Damasco, ta tiin ra ndi'i natãã xí'in ndi'i náña'a na kúu na ndikõn yichí tãJesus. Ta saá ndikõ na xí'in ra ñoo Jerusalén, nõõ taan ra ndi'i na ini ve'e kãa. ³ Ta saá tãSaulo kee ra ku'a'an ra. Tá xa yatin xaã ra ñoo Damasco, ta ñii kama kee ñõ'o ñoyívi njno, ta ndeé ní náye'e ña ra, ta xjino nduu ña nõõ ñindichi ra. ⁴ Ta tãSaulo ñakava ra ndã nõõ ñõ'o, ta xini so'o ra tõ'on ña nika'an xí'in ra, káchí ña saá:

—Saulo, Saulo, ¿ndachun ndikõn ún ña saxõ'vi ún yí'j? —káchí tõ'on xí'in ra.

⁵ Ta ndakuijn tãSaulo, njndakã tõ'on ña'a ra:

—¿Yu kúu yó'õ, Tata? —káchí ra.

Ta nika'an tõ'on yó'o:

—Yí'j kúu j Jesús, tãa tã ndikõn ún saxõ'vi ún. Ta xí'in ña kisa toon ún nõõ j, kuiti sãtakue'e xí'in mji ún —káchí ra.*

⁶ Ta saá tãSaulo ñii kisin njno ra, ta yí'vi ní ra, ta njndakã tõ'on ra, káchí ra saá:

—Tata, ¿yukia kóni ún ke'é j vitin? —káchí ra.

Ta ndakuijn tãJesus, káchí ra saá:

—Ta vitin nakundichi ún ta kõ'on ún k'i'vi ún ñoo Damasco, ta saá ti'vij ñii tãa xaã ra ndatõ'on ra xí'in ún xa'a ña xini nõ'õ ke'é ún —káchí tãJesus xí'in tãSaulo.

⁷ Ta natá'an tãSaulo na ku'a'an xí'in ra, ñii ñaka'nda ini na yóo na, chi xini so'o na tõ'on ña ká'an ta õn vása ní-kundã ini na yukia káchí ña, ni õn kõõ ndã ñii nivi ní-xini na. ⁸ Ta tãSaulo ñakundichi ra ta ñakuinã ra nduchü nõõ ra, ta õn vása kivi kã koto ra, chi kukuáá nduchü nõõ ra. Ta saá natãã tá'an ra tjin na nda'a ra ta ku'a'an ra xí'in na ndã ñoo Damasco. ⁹ Ta unj kivi nì-kivi koto ra ta ndã lo'o nì-xixi ra, ni ndã lo'o ndutã nì-xi'ra ra.

¹⁰ Ta ñoo Damasco yó'o takü ñii tãa, tã ndikõn yichí tãJesus kúu ra, ta naní ra Ananías. Ta niti'vi tãJesus nõõ ra ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—¡Tata Ananías!

Ta ndakuijn tãAnanías, nika'an ra:

—Yó'o yóõ j, Tata —káchí ra.

¹¹ Ta nika'an tãJesus xí'in ra:

—Ku'a'an ún yichí ña naní Yichí Ndakú ta xaã ún ve'e ñii tãa tã naní Judas, ta ve'e yó'o ndakã tõ'on ún nivi án xini na mí yóo ñii tãa tã naní Saulo, ta tañoõ Tarso kúu ra. Saá chi tãSaulo yó'o yóo ra ve'e tãJudas, ta vitin xa ká'an ra xí'in j. ¹² Ta xa taxij ña niti'vi nõõ ra ñii tãa tã naní Ananías ña kixaa ra nõõ ra, ta chjso ra nda'a ra sinj ra ña kivi nakoto nduchü nõõ ra —káchí tãJesus xí'in tãAnanías.

¹³ Ta tãAnanías nika'an ra xí'in tãJesus, káchí ra saá:

—Tata, xa ku'a'a ní nivi ndatõ'on na xí'in j ndí tãSaulo yó'o xa ke'é ra ku'a'a ní ña õn vá'a xí'in nivi nañoõ Jerusalén, na kúu na ndikõn yichí ún. ¹⁴ Ta vitin kixaa ra ñoo yó'o, ta kómí ra ndayí ña taxi naná'no nõõ nasutü nda'a ra xa'a ña tiin ra ndi'i nivi na ndikõn yichí ún na takü ñoo Damasco yó'o, ta taan ra na ini ve'e kãa —káchí tãAnanías xí'in tãJesus.

¹⁵ Ta nika'an tãJesus xí'in ra:

—Ku'a'an ún koto ún tãSaulo, chi tayó'o kúu tãa tã nakaxinj ña konj nõ'õ j ña kõ'on ra kã'an ndoso ra tõ'on xa'a j nõõ nivi na õn vása kúu najudío, ta kõ'on ra nõõ nivi na kúu narey ñoo xiyõ, ta kõ'on ra nõõ najudío† ña ndatõ'on ra xí'in na xa'a j. ¹⁶ Ta yí'j saná'a ndi'ij ra xa'a ña ku'a'a ní yõ'vi xini nõ'õ xõ'vi ra xa'a j —káchí tãJesus xí'in tãAnanías.

¹⁷ Ta saá kee tãAnanías ku'a'an ra ta nixaa ra ve'e nõõ yóo tãSaulo, ta niki'vi ra ini ve'e yó'o. Tá xini ra tãSaulo, ta chjso

* 9:5 TãJesus kóni kachí ra ndí tãSaulo ke'é ra ndatãn ke'é ñii tisjndikj ti toon ini, ta káxá'a rí mji nõõ sijn kãa ña nákaã nõõ yatã kisa chiño rí, ta saá sãtakue'e xí'in mji rí. † 9:15 Tõ'on "najudío" kóni kachí ña: Sa'ya ñani sikuá tãIsrael.

ra nda'a ra sijnj ra, ta njka'an ra xi'in ra, kachi ra saá:

—Nani j Saulo, tajesús, Taa tãKá'no nqo yó, kúu taa tã nakutá'an xi'in ún yichj, ta mji tajesús yó'o tã'vi ra yijj vaxij xã'a ña va'a nakoto tuku nduchu nqo ún, ta tã'vi ra yijj xã'a ña sakutú ra ini ún xi'in Níma Ndios —kachi taAnanías xi'in tãSaulo.

¹⁸ Ta xati'va ndátan yóo nduchu sãtã tiãká saá yóo ña kee nduchu nqo tãSaulo, ta njkoyo ña ndã nqo ño'o, ta saá va'a nakoto tuku nduchu nqo ra. Ta nakundichi ra, ta taAnanías sãkuchu ña'á ra chi xa kandixa ra tajesús. ¹⁹ Ta saá tãSaulo xiji ra, ta nãki'in ra ndee ra. Ta njxijo tãSaulo xi'in nãvi na ndikõn yichj tajesús ñoo Damasco lo'o kã kivi.

Tq'on yó'o kã'qn ndi tãSaulo ndãtq'on ra
tq'on va'a xã'a tãJesús xi'in nãvi nañoo Damasco

²⁰ Ta saá tãSaulo kama ní kixá'á ra kuã'an ra ñii ñii ve'e ño'o sinagoga ñoo Damasco yó'o, ta kã'qn ndoso ra tq'on va'a xã'a tajesús nqo nãvi. Ndãtq'on ra xi'in na ndi ndixa ñandãã tajesús kúu Sã'ya Ndios. ²¹ Ta ndi'i nãvi na xinj so'o ña kã'qn tãSaulo, nãka'nda ini nayó'o, ta kã'qn na xi'in tá'an na, kachi na saá:

—¿Án õn sijj tayó'o kúu taa tã xika sãxõ'vj ní nãvi ñoo Jerusalén na kúu na ndikõn yichj tajesús? ¿Án õn sijj tayó'o kúu taa tã kixãã ñoo Damasco yó'o chi kóni ra tiin ra nãvi na ndikõn yichj tajesús xã'a ña ko'õn na xi'in ra ña taxi ra kuãchi xã'a na nqo nasutj ná'no ñoo Jerusalén? —saá kachi na, kã'qn na xã'a tãSaulo.

²² Vará saá kã'qn na xã'a ra, ta ñii ñii kivi Níma Ndios táxi kã ndee, ta táxi kã ñandichi nda'a tãSaulo, xã'a ña va'a ní ndãtq'on ra xi'in nãvi xã'a tajesús. Ta najudío na táku ñoo Damasco, na kúu na xinj so'o ña kã'qn ra, õn vasa nãni'i na tq'on ndasaá ndakuijn na yu'u ra. Saá chi tq'on ndãtq'on ra kãxin ní ñandaxin ña ndi tajesús kúu Cristo, taa tã tã'vi Ndios sakaku nãvi.

Tq'on yó'o kã'qn ña ndasaá njkaku tãSaulo nqo najudío

²³ Ta njya'a kuã'a ní kivi, ta najudío nakutá'an na ta chikaã ini na ka'ni na tãSaulo. ²⁴ Yóo yé'é ná'no namã yuu ña xjno nduu ñoo Damasco, ta ndivi ñoo nãvi na kóni ka'ni tãSaulo yóo na, ndáa na yé'é ná'no yó'o, chi ndãti na ya'a tãSaulo ñii yé'é yó'o ña kee ra ko'õn ra, ta saá kuchiño tiin na ra ta ka'ni na ra. Ta saá ní, inkã nãvi ndãtq'on na xi'in tãSaulo ña chikaã ini najudío yó'o ke'é na xi'in ra. ²⁵ Ta saá ñii ñoo natãa na sãkuá'á nqo tãSaulo, chĩndee na ra ña njkivi ra ini ñii chikiva kã'no, ta

chjko'ni na ña, ta sãnoo na chikiva yó'o sãtã namã yuu, ta njxãã ña ndã nqo ño'o, ta njkaku ra kuã'an ra.

Tq'on yó'o kã'qn xã'a tãSaulo ndikó ra kixãã ra ñoo Jerusalén

²⁶ Ta saá nãki'in tãSaulo ndikó ra kuã'an ra ndã ñoo Jerusalén, ta ndukú ra nakutá'an ra xi'in nãvi na ndikõn yichj tajesús ñoo kãn, ta nãvi yó'o yí'vi ní na nqo ra. Ta nj-taxi na kivi ra nakutá'an ra xi'in na, chi õn vasa kãndixa na ndi tãSaulo xi'in ña ndino'o ini ra ndikõn ra yichj tajesús vitin. ²⁷ Ta saá tãBernabé chĩndee ra tãSaulo ña kuchiño nakutá'an ra xi'in naapóstol. Saá chi tãBernabé yó'o kãna ra tãSaulo ko'õn ra xi'in ra nqo naapóstol ña koni na ra. Ta saá tãBernabé ndãtq'on ra xi'in naapóstol xã'a ña ndq'o tãSaulo yichj kivi kuã'an ra ñoo Damasco, ta kachi tãBernabé saá:

—Kivi kuã'an tãSaulo yó'o yichj ña kuã'an ñoo Damasco, ta nqo ra njtãvi tajesús Taa tãKá'no nqo yó, ta njka'an tajesús xi'in ra. Ta xã'a ñayó'o, tãSaulo ñasama ini ra ta xãndikõn nduu ra ñii tãã tã ñii kachi kãndixa tajesús xi'in yó. Ta saá kivi njxijo kã tãSaulo ñoo Damasco, ta õn vasa ní-yi'vi ra ndãtq'on ra xi'in nãvi tq'on va'a xã'a tajesús —kachi tãBernabé, ndãtq'on ra xi'in naapóstol.

²⁸ Tá xinj so'o naapóstol ña ndãtq'on tãBernabé, ta saá va'a taxi na ña njkivi tãSaulo nakutá'an ra xi'in na ndikõn yichj tajesús na táku ñoo Jerusalén yó'o. Ta saá tãSaulo kixá'á ra xika ra xi'in naapóstol, ta kuã'an ra ndi'i saá xiiña ñoo Jerusalén, ²⁹ ta õn vasa yí'vi ra ndãtq'on ra tq'on va'a xã'a tajesús nqo nãvi. Ta kã'qn na xã'a tajesús xi'in najudío na kúu na kã'qn tq'on griego, ta nayó'o kixá'á na sãã ní ini na xini na ra, tãndã kóni na ka'ni na ra. ³⁰ Ta saá xinj so'o naapóstol ndi kóni nãvi ka'ni na tãSaulo, ta njka'an na xi'in ra ña va'a kã ná kee ra ko'õn ra xi'in na ndã inkã ñoo ña ñani Cesarea. Tá njxãã ra xi'in na ñoo yó'o ta tuku tã'vi na ra ña no'o ra ndã ñoo ra ña ñani Tarso, nqo kaku ra.

³¹ Ta saá, njya'a kuã'a ní kivi ña va'a xjndqo nãvi na ndikõn yichj tajesús, na kúu na táku ñoo ña ño'o estado Judea xi'in estado Galilea ta xi'in estado Samaria. Saá chi õn kqõ nãvi na saxõ'vj ña'á, ta Níma Ndios chĩndee ña ndi'i nãvi na kãndixa tajesús ña ñii ñii kivi vivii kã ta ndino'o kã ini na kuã'an na yichj ra. Ta kuã'a ní kã nãvi kãndixa na tajesús. Ta saá nãvi na kãndixa tajesús nduu na ñii ti'vi kã'no ní kã.

Tq'on yó'o kã'qn ña xã'a ña ndasaá nduvã'a tãEneas

³² Ta taapóstol Pedro kee ra ku'a'an ra ta xa'a ra ñii ñii ñoo ña xito ra ñivi na kándixa taJesús. Ta saá ñixa'a ra ñii ñoo ña naní Lida ña koto ra ñivi na ndik'on yichí taJesús. ³³ Ta ñoo yó'o ñixa'a ra ñoo kándú'u ñii taa ta naní Eneas, ta tayó'o kúu ñii taa ta on kivi kanda, ta xa oná kuyá kúu ña on kivi kaka xa'a ra, ta kuiti kándú'u ra ñoo xito ra. ³⁴ Ta ñika'an taPedro xi'in taEneas yó'o, káchí ra saá:

—Tata Eneas, vitin Jesucristo sánda'a ra yó'o. Nakundichi ún, ta ndasa vii ún xito ún —káchí taPedro xi'in ra.

Ta saá xandik'on nakundichi ra. ³⁵ Ta ndi'í ñivi na táku ñoo Lida xi'in ndi'í ñivi na táku ñii xiiña yatin, ña naní Sarón, na kúu na xini ndasaá nduva'a taEneas, ndi'í ñivi yó'o ndikó ini na ta kándixa na taJesús.

Tq'on yó'o ká'an ña ñixi'í ñáTabita ta nataku ñá

³⁶ Ta ñoo Jope táku ñii ña'a ñá ndik'on yichí taJesús, ta naní ñá Tabita (ta kivi Tabita tq'on griego kúu Dorcas). Ndi'í saá kivi ñáyó'o táxi xi'in mji ñá ké'é ñá chiño va'a, ta chindee ñá ñivi na kúu nandá'ví. ³⁷ Ta saá ñii kivi kixá'a ndeé ní ndó'o ñá ta ñixi'í ñá. Ta ñivi na kúu natá'an ñá sákuchu na yiki koñu ndi'í ña ta ñachinóo na ña ñoo xito tón ñindichi piso ovi ve'e ñá. ³⁸ Yatin ñoo Jope yó'o nákaa ñoo Lida, ñoo yóo taPedro. Tá xini sq'o ñivi na ndik'on yichí taJesús ndi yatin yóo taPedro, ta saá t'í'ví na ovi taa ku'a'an na ña ka'an na xi'in taPedro. Ta saá ñixa'a na ñoo yóo ra, ta xaku ndá'ví na ñoo ra, káchí na saá xi'in ra:

—Kama ní kixi ún xi'in ndi'í ñoo Jope —káchí na.

³⁹ Ta saá kee taPedro ku'a'an ra xi'in na, ta ñixa'a na ve'e ñáTabita, ta ñika'an na xi'in taPedro, káchí na saá:

—Ndaa ún xi'in ndi'í piso ovi —káchí na.

Ta saá ñixa'a na ñoo kándú'u yiki koñu ñáTabita ñá ñixi'í. Ta ku'a'a ní náña'a ndá'ví ná ñixi'í yí kixaa ná ñoo taPedro, ta xáku ní ná xa'a ñá ñixi'í yó'o, ta saná'a ná ñoo taPedro ku'a'a ní tikoto ña kisa va'a ñáTabita kivi xitaku ñá, ta saní'í ñá ná tikoto yó'o. ⁴⁰ Ta saá taPedro xa'nda chiño ra ñoo ndi'í ñivi na yita yó'o ña kee na ko'on na ke'e. Ta kindoo taPedro mató'on mji ra xi'in yiki koñu ndi'í ñá ñixi'í yó'o. Ta saá xikuxití ra ta ñika'an ra xi'in Ndios. Ta ndi'í ñika'an ra xi'in Ndios, saá ndikó koo ra nakoto ra ñoo yóo yiki koñu ñá ñixi'í yó'o, ta ñika'an ra, káchí ra saá:

—Nana Tabita, vitin nakundichi ún —káchí na.

Ta saá ñakoná ñá nduchy ñoo ñá, ta xini ñá taPedro, ta ndan'í lo'o xi'in mji ñá, ta xikoo ñá. ⁴¹ Ta tjin taPedro nda'a ñáyó'o ña chindee ra ñá ñakundichi ñá. Ta saá kána ra ndi'í ñivi na yita ke'e, na kúu na ndik'on yichí taJesús, ta xi'in náña'a nándá'ví ná ñixi'í yí, ta ndukú ra ñoo na ña kivi na ini ve'e, ta ñika'an ra xi'in na, káchí ra saá:

—Yó'o yóo ñáTabita, táku ñá vitin.

⁴² Ta saá ñixi'a ní'no tq'on ndi'í xiiña ñoo Jope xa'a ña ndo'o ñáTabita, chi ñixi'í ñá ta xi'in ndee taJesús, taPedro sanataku ra ñá. Ta xa'a ña xini sq'o na tq'on yó'o, ku'a'a ní ñivi kándixa na taJesús. ⁴³ Ta saá ku'a'a ní ka kivi ñixiyo taPedro ve'e taSimón ñoo Jope. Ta chiño taSimón yó'o kúu ña ndasa va'a ra ñii kiti.

10

Tq'on yó'o ká'an xa'a taPedro xi'in taCornelio

¹ Ta ñoo Cesarea táku ñii taa naní ra Cornelio, taa ta xa'nda chiño ñoo ñii ciento natropa kúu ra. Ta ñii ciento natropa yó'o kúu ñii tá'vi ña ñii ti'vi ká'no natropa, ña naní Batallón Italiano. ² Ta taCornelio xi'in ña ndino'o ini ra kándixa ra Ndios ta kisa ká'no ña'a ra. Ta ñii káchí ndi'í nave'e ra kándixa na Ndios ta kisa ká'no ña'a na. TaCornelio on sivi taa ta sí'nda kúu ra, ta táxi ní ra s'i'ún nda'a ñivi na kúu nandá'ví xa'a ña chindee ra na ña sata na ña xini ñó'o ñoo na. Ta ndi'í saá kivi ká'an ní ra xi'in Ndios, saá táku ra. ³ Ta saá ñii kivi xa xikuaa ta kaa unj kúu ña,* ta ñii ñaáangel ña kivi ñoo Ndios ñitivi ña ñoo ra, ta xini ra ña ñik'vi ña ini cuarto ñoo yóo ra, ta ñika'an ña xi'in ra, káchí ña saá:

—¡Tata Cornelio! —káchí ña xi'in ra.

⁴ Ta xi'in ña yí'vi ní ini ra nakoto káxin ra ñoo ñaáangel, ta ñika'an ra xi'in ña, káchí ra saá:

—Tata, iyukia kóni ún kasa ndivi? —káchí ra xi'in ña.

Ta ndakuijn ñaáangel, ñika'an ña káchí ña saá:

—Ndi'í saá kivi Ndios xa xini sq'o ra tq'on ña ñika'an ún xi'in ra, ta xito ra ndi'í ñava'a ña ke'e ún xi'in nandá'ví. ⁵ Ta vitin ti'vi ún sava natqa ko'on na ñoo Jope ña naní'í na ñii taa ta naní Simón Pedro, ta ná kixi ra xi'in na nda ve'e ún yó'o. ⁶ Ta yóo ra ve'e ñii taa ta ndasa va'a ñii kiti, tayó'o naní ra Simón, ta ve'e ra yóo ña yatin yu'u takuii mjni —káchí ñaáangel xi'in taCornelio.

⁷ Tá ndi'í ñika'an ñaáangel tq'on yó'o, ta ndikó ña ku'a'an no'o ña ñoyivi ñino. Ta saá taCornelio kama kána ra ovi natqa

* 10:3 Kaa unj xikuaa naní ña kaa jin ñoo ñaño Roma.

mozo ra xí'in ñii tãtropa tã kúu tã kisa tó'ó Ndios, ta kixaa na ñoo ra. ⁸ Ta ndatq'on ndi'i tãCornelio xí'in na yukia nika'an ñaangel xí'in ra, kivi nĩtvi ña ñoo ra. Ta saá t'í'vi ra natãa yó'o kuã'an na ñoo Jope ñoo yóo tãPedro.

⁹ Ta inka kivi xa ma'ño ndivi kúu ña,† ta xa yatin xaã natãa yó'o ñoo Jope, ta saá tãPedro ndaa ra sijn ve'e ñoo yóo ra, ta kixá'á ra ká'an ra xí'in Ndios. ¹⁰ Ta njya'a ñii káni lo'o, ta kixá'á xí'í ní ra soko, ta yoo ka ra ndati ra ña kasa va'a na ña kuxu ra, ta saá nĩtvi ñoo ra ña t'í'vi Ndios koni ra. ¹¹ Ta saá tãPedro xini ra ndasaá njxonã lo'o ñoyivi ñino, ta xito ra ñoo ñii ña ndatãn kaa manta, saá kaa ña. Yoo komi tĩton manta yó'o, ta va'a vivii ndika ñoo ña, chi yoo ña ndatãn yoo ña tiin na ñii ñii tĩton ña, saá kaa ña, vaãxi noo ña ndã ñoo ño'o. ¹² Ta kuã'a ní ñoo kitĩ nándoso rí ñoo manta yó'o. Tiyó'o kúu kitĩ tí yoo komi xa'a, ta xí'in kitĩ tí ñoo tĩxin xika ñoo ño'o, ta xí'in kitĩ tí ndáchi ñoyivi kaa. ¹³ Ta saá xini so'o tãPedro to'on ña nika'an xí'in ra, káchí ña saá:

—Tata Pedro, nakundichi ún, ta koto ún ndi'i kitĩ yó'o, ta tiin ún ñii rí, ka'ni ún rí, ta kasa va'a ún rí, ta kuxu ún rí —káchí to'on ña nika'an xí'in tãPedro.

¹⁴ Ta ndakuijn tãPedro, nika'an ra:

—Tata, on kivi ke'éj saá ña kuxu kitĩ yó'o, chi ndã kivi vitin ndã lo'o on vása ní-xixi koñu kitĩ tí ká'an ndayí ña njtaa tãMoisés ndi kúu rí kitĩ tí kini ñoo Ndios —káchí tãPedro.

¹⁵ Ta ndakuijn to'on, nika'an tuku ña xí'in ra saá:

—Ta vitin Ndios xa ndasa ndii ra ndi'i kitĩ. Ta saá, on vá'a ka kã'an ún ndi yoo kitĩ kini ñoo Ndios —káchí to'on xí'in tãPedro.

¹⁶ Ta ovi ka yichi ñii k'í'va saá nĩtvi ñayó'o ñoo tãPedro, ta nika'an to'on xí'in ra. Ta saá ña nĩtvi ñoo tãPedro ña kúu ña kaa ndatãn yoo manta xí'in kitĩ saá kaa ña, ta xandjikon ndaa ña ñoyivi ñino. ¹⁷ Ta saá ñii náka'nda ini tãPedro, xáni sijn ra:

—Yukia kóni kachi ña nĩtvi ñoo yó yó'o?

Tá mií saá na unj tãa na t'í'vi tãCornelio njxaa na ñoo Jope, ta njndaãka to'on na mikaã yoo ve'e tãSimón, taã tã kisa chiño ndása va'a ñii kitĩ. Tá kundaã ini natãa yó'o míchi yoo ve'e ra, ta kuã'an na, ta njxaa na, ¹⁸ ta xikuuta na ye'é ve'e ra, ta njndaãka to'on na, káchí na saá:

—¿An ve'e yó'o yoo ñii tãa tã naní Simón Pedro? —káchí na.

¹⁹ Ta tãPedro yoo ka ra xáni ini ra yukia kóni kachi ña nĩtvi ñoo ra. Ta Nima Ndios nika'an ña xí'in ra, káchí ña saá:

—¡Tata, koto ví! Vitin kixaa unj natãa ta nándukú na yó'o. ²⁰ Nakundichi ún ta noo ún nakutá'an ún xí'in na, ta ndã lo'o on kuyi'ví ún ko'on ún xí'in na, chi yí'j t'í'vi j na vaãxi na ñoo ún —káchí Nima Ndios xí'in tãPedro.

²¹ Ta saá ñoo tãPedro ta nakutá'an ra xí'in na, ta nika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Yí'j kúu tãa tã nándukú ndó. ¿Ndá chiño kúu ña vaãxi ndó ñoo j, tata? —káchí tãPedro xí'in na.

²² Ta nika'an na xí'in ra:

—Taká'no ñoo ndi tã naní Cornelio, t'í'vi ra ndi'j vaãxi ndi ñoo ún. TãCornelio yó'o kúu tã xa'nda chiño ñoo ñii ciento natropa, ta tãa tã va'a ní ini kúu ra, ta xí'in ndino'o ini ra kándixa ra Ndios, ta kánóo va'a ní ñatq'ó ra ñoo ndi'i nvi najudío. Ta ñii ñaangel ña kixi ñoo Ndios nĩtvi ña ñoo ra, ta nika'an ña xí'in ra ndi xini ño'o kana ra yó'o ña ko'on ún ve'e ra xa'a ña koni so'o ra to'on ña ndatq'on ún xí'in ra —káchí na xí'in tãPedro.

²³ Ta saá tãPedro nika'an ra xí'in na ña k'í'vi na ve'e, ta saá kindoo na ini ve'e yó'o tãnda inka kivi kee na kuã'an na. Ta tãPedro xí'in inka natãa ñoo Jope na kúu na kándixa tãjesús, kee na kuã'an na xí'in unj natãa yó'o.

²⁴ Ta inka kivi njxaa na ñoo Cesarea ñoo yoo tãCornelio ndati ra kixaa na. Ta tayó'o xa yoo ti'va ra naki'in ra tãPedro, chi xa ñakana ra ndi'i nave'e ra xí'in nvi na náta'an yatin xí'in ra, ta xa nakutá'an ndi'i nayó'o ve'e ra ña koni so'o na to'on ña ndatq'on tãPedro xí'in na. ²⁵ Tá kixaa tãPedro ve'e tãCornelio, ta saá keãa tãCornelio naki'in ra tãPedro, ta xikuxití ra ñoo tayó'o ña kisa to'ó ña'a ra. ²⁶ Ta tãPedro tijn ra nda'a tãCornelio ña nakundichi ra, ta nika'an ra xí'in ra, káchí ra saá:

—Nakundichi ún, tata, on kasa ká'no ún yí'j, chi on sivi ñii ndios kúu j, kuiti nvi va kúu j, ndatãn yoo mii ún, saá yoo j —káchí tãPedro xí'in tãCornelio.

²⁷ Tá tãPedro xí'in tãCornelio ká'an tá'an na saá, ta njk'í'vi na ini ve'e, ñoo chutú ní nvi na kúu na ñakaya tãCornelio. ²⁸ Ta nika'an tãPedro xí'in na:

—Xini va'a ndó yoo ndayí ña kisa ndivi ndi najudío ña káchí saá: On vá'a nakutá'an nvi najudío xí'in inka nvi na on vása kúu najudío, káchí ndayí yó'o. Ta vitin Ndios san'a ra ñoo j, ndi ndã ñii nvi on vása kúu na nakini ñoo ra, ta saá on vá'a kani sijn j ndi nvi na on vása kúu

† 10:9 Kaa uxu ovi ndivi naní ña kaa jño ñoo ñaño Roma.

najudio kúu n̄ivi na kini. ²⁹ Ñakán kía, tata Cornelio, k̄iv̄i t̄i'vi ún nataq̄a ña k̄ana na ȳi'j̄ vax̄ij̄ x̄i'in na, ta on vása ní-ndak̄a t̄o'on n̄ij̄ yu kuu ña ke'ej̄, ta x̄and̄ik̄on vax̄ij̄ x̄i'in na. Ta vitin kóni j̄ kundaā ini j̄, tata, ¿nd̄achun k̄ana ún ȳi'j̄? —káchí t̄aPedro x̄i'in t̄aCornelio.

³⁰ Ta nd̄akuijn t̄aCornelio, n̄ik̄a'an ra:

—Xa yóo k̄om̄j̄ k̄iv̄i kúu ña, tá m̄ji hora yó'o kúu ña, ña kúu k̄aa un̄j̄ x̄ikuua,[‡] ta yóo j̄ ini ve'e j̄ k̄a'an j̄ x̄i'in Ndios. Ta xati'va n̄it̄ivi ñii ñaángel̄ noq̄j̄ nd̄ixin ña tik̄oto yé'e ní. ³¹ Ta n̄ik̄a'an ña x̄i'in j̄, káchí ña saá: “Tata Cornelio, Ndios x̄inj̄ s̄o'ra ra t̄o'on ña n̄ik̄a'an ún x̄i'in ra, ta x̄j̄to ra nd̄i'i ñava'a ña ke'é ún x̄a'a ña ch̄indeé ún nd̄i'i n̄ivi nandá'vi. ³² Ta vitin t̄i'vi ún sava nataq̄a ña k̄o'on na ñoo Jope ña naní'i na ñii t̄aa t̄a naní Simón Pedro. Tayó'o yóo ra ve'e ñii t̄aa t̄a ndása va'a ñij̄ kit̄j̄, ta tayó'o naní ra Simón, ta ve'e ra yóo ña yatin yu'ȳu takuij̄ m̄jni. Ta nataq̄a na t̄i'vi ún x̄inj̄ ñó'ó k̄a'an na x̄i'in t̄aPedro ta kixi ra x̄i'in na ve'e ún”, káchí ñaángel̄ x̄i'in j̄. ³³ Ñakán yach̄j̄ ní t̄i'vi j̄ nataq̄a yó'o k̄o'on na nanduk̄o na yó'ó. Ta táxa'vi ña'á ún x̄a'a ña k̄ixaa ún, tata. Ta vitin nakutá'an nd̄i'i yó yó'o, ta Ndios yóo ra x̄i'in yó. Xa ndóo t̄i'va nd̄j̄, chi kóni nd̄j̄ kon̄j̄ s̄o'ra nd̄j̄ nd̄i'i t̄o'on ña x̄a'nda chiño Ndios noq̄ ún ña ndato'on ún x̄i'in nd̄j̄ —káchí t̄aCornelio x̄i'in t̄aPedro.

³⁴ Ta saá t̄aPedro k̄ixá'a ra ká'an ra, káchí ra saá x̄i'in na:

—Vitin kundaā va'a ini j̄ nd̄i Ndios on vása nákaixin ra n̄ivi, ta ñii káchí k̄i'vi ini ra x̄ini ra nd̄i'i saá n̄ivi. ³⁵ Ta n̄ivi na nd̄i'i saá ñoo na kúu na kisa t̄o'ó Ndios ta táku na kisa nd̄ivi na ñandaā, ta Ndios náki'in va'a ra n̄ivi yó'o. ³⁶ Ndios si'na t̄i'vi ra n̄ivi ña k̄a'an ndoso na t̄o'on ra noq̄ n̄ivi na kúu sa'ya ñani sikuá t̄aIsrael. Ta t̄o'on va'a ra yó'o káchí ña nd̄i x̄a'a ña k̄isa nd̄ivi Jesucristo, t̄aa t̄a kúu t̄aKá'no noq̄ nd̄i'i ña yóo, nd̄i'i n̄ivi kúchiño nakutá'an va'a na x̄i'in Ndios, saá chi Jesucristo n̄ixi'j̄ ra nda'a tón cruz x̄a'a kuachi nd̄i'i n̄ivi. ³⁷ Ta ndó'ó xa x̄inj̄ s̄o'ra ndó yu kúu ña k̄ixá'a ñoo estado Galilea s̄akán lo'o kūij̄a n̄iya'a, ta saá t̄o'on yó'o n̄ix̄j̄ta ní'no ña nd̄i'i ñoo vál̄i x̄i'in nd̄i'i ñoo ná'no ña ndá'vi ndaa estado Judea. Saá chi si'na t̄aJuan n̄ik̄a'an ndoso ra noq̄ n̄ivi ña x̄inj̄ ñó'ó nandikó ini na x̄a'a ña on vá'a ké'é na, ta kandixa na Ndios ta saá kuchu na. ³⁸ Ta n̄iya'a lo'o, ta Ndios s̄akutú ra Ním̄a ra ini t̄aJesús, t̄aa t̄a kúu t̄añoo Nazaret, ta x̄i'in ñayó'o, Ndios t̄axi ra ndee ra nda'a t̄aJesús ta s̄akuiso chiño ña'á ra ña kasa nd̄ivi ra chiño ra. Ta saá t̄aJesús n̄ixika ra kūa'a ní ñoo noq̄ ké'é

ra kūa'a ní chiño va'a, ta sanda'a ra n̄ivi na n̄ixo'vi ní x̄a'a ña on vá'a ke'é ñanima nd̄iva'a x̄i'in na. T̄aJesús ke'é ra nd̄i'i ñava'a yó'o saá, chi Ndios yóo ra x̄i'in ra. ³⁹ Ta m̄ji nd̄j̄, x̄i'in nduch̄y noq̄ nd̄j̄ x̄inj̄ nd̄j̄ t̄aJesús, ta ndákuijn nd̄j̄ x̄a'a nd̄i'i ñava'a ke'é ra ñoo Jerusalén x̄i'in nd̄i'i ink̄a ñoo ña ñó'o noq̄ ño'q̄ estado Judea. Ta x̄inj̄ nd̄j̄ ña x̄a'ni na t̄aJesús x̄i'in ña k̄atakaā ndaa na ra nda'a tón cruz. ⁴⁰ Ta saá n̄itondaā k̄iv̄j̄ un̄j̄ n̄ixi'j̄ t̄aJesús, ta Ndios sanataku ña'á ra, ta Ndios t̄axi ra ña n̄it̄ivi ra noq̄ nd̄j̄. ⁴¹ On s̄iv̄i nd̄i'i saá noq̄ n̄ivi kúu ña n̄it̄ivi t̄aJesús, ta ndasaá kuiti n̄ivi na nákaixin Ndios ña ndakuijn na x̄a'a ra kúu n̄ivi na n̄it̄ivi ra noq̄. Tá nd̄i'i n̄ixi'j̄ ra ta nataku ra, ta m̄ji nd̄j̄ x̄inj̄ nd̄j̄ ra, ta x̄ixi nd̄j̄ x̄i'in ra, ñakán ndákuijn nd̄j̄ x̄a'a ra nd̄i nd̄ixa táku ra. ⁴² Tá n̄ix̄j̄yo k̄a ra lo'o k̄iv̄j̄ ñoyivi yó'o x̄i'in nd̄j̄, ta t̄aJesús x̄a'nda chiño ra noq̄ nd̄j̄ k̄o'on nd̄j̄ nd̄i'i ñoo ña k̄a'an ndoso nd̄j̄ t̄o'on va'a x̄a'a ra noq̄ n̄ivi. Ta x̄a'nda chiño ra noq̄ nd̄j̄ ña ndato'on nd̄j̄ x̄i'in n̄ivi nd̄i Ndios s̄akuiso chiño ra t̄aJesús ña kúu ra t̄ajuez ña kasa naní ra x̄a'a kuachi nd̄i'i n̄ivi na kúu na táku, án na xa n̄ixi'j̄ kúu na. ⁴³ Ta x̄a'a t̄aJesús yó'o n̄j̄taa nd̄i'i naprofeta na n̄ik̄a'an ndoso t̄o'on Ndios x̄ina'a. N̄ik̄a'an na káchí na nd̄i nd̄i'i n̄ivi na kandixa t̄aJesús, t̄aa t̄a n̄ixi'j̄ x̄a'a kuachi na, ta Ndios kasa ká'no ini ra x̄a'a kuachi n̄ivi yó'o —káchí t̄aPedro x̄i'in na.

⁴⁴ Tá on t̄a'an k̄a nd̄i'i k̄a'an t̄aPedro x̄i'in na, ta k̄ixaa Ním̄a Ndios, ta s̄akutú ña ini nd̄i'i n̄ivi na x̄inj̄ s̄o'ra t̄o'on ña ká'an t̄aPedro. ⁴⁵ Ta n̄ivi na kee ñoo Jope x̄i'in t̄aPedro kúu najudio na nd̄ik̄on yich̄j̄ t̄aJesús, ta náka'nda ini na ndóo na yó'o, chi Ndios ke'é ra ñava'a ña saní'i ra Ním̄a ra ña kutaku ña ini n̄ivi na on s̄iv̄i najudio kúu. ⁴⁶ Saá chi x̄inj̄ s̄o'ra na nd̄i n̄ivi na nakutá'an ve'e t̄aCornelio yó'o, k̄ixá'a na ká'an na ink̄a noq̄ t̄o'on ña on vása ní-sakuá'a na, ta x̄i'in t̄o'on yó'o kisa ká'no ní na Ndios. ⁴⁷ Ta n̄ik̄a'an t̄aPedro x̄i'in najudio tá'an ra, na k̄ixaa x̄i'in ra yó'o:

—N̄ivi yó'o na on s̄iv̄i najudio kúu, xa náki'in na Ním̄a Ndios kutaku ña ini na ñii k̄i'va ndatán m̄ji yó najudio náki'in yó ña. Ta saá vitin, on k̄o'ó x̄a'a ña nd̄a ñii n̄ivi kuchiño kasi na noq̄ nayó'o ña kuchu na —káchí t̄aPedro.

⁴⁸ Ta saá x̄a'nda chiño ra kuchu nd̄i'i n̄ivi yó'o x̄i'in ndaȳj̄ k̄iv̄j̄ t̄aJesús. Ta nd̄j̄ i ch̄iichi na saá, ta n̄ivi yó'o x̄aku ndá'vi na noq̄ t̄aPedro ta x̄aku ndá'vi na noq̄ nataq̄ tá'an ra ña kundoo k̄a na x̄i'in na lo'o k̄a k̄iv̄j̄.

11

[‡] 10:30 K̄aa un̄j̄ x̄ikuua naní ña k̄aa jin̄ noq̄ ñaño Roma.

Ta Pedro ndato'on ra xa'q' ñava'a ke'é Ndios xí'in nivi na on vása kúu najudio

¹ Ta saá naapóstol xí'in inká na ndíkõn yichí tajesús na táku ñoo estado Judea xinjí so'o na ndí nivi na on sivi najudio kúu, xa va'a ñaki'in na to'on Ndios. ² Ta saá ndikó taPedro xí'in nataa na nixa'an xí'in ra, ta ñaxaa na ñoo Jerusalén. Ta najudio na ndíkõn yichí tajesús na táku ñoo yó'o, kixá'a na ká'an kuáchí na xí'in taPedro, ³ ta káchí na saá:

—¿Ndachun ke'é ún ña on vá'a ña nixa'an ún niki'vi ún ve'e nivi na on vása kúu najudio, tанда xixi ndó xí'in na? Saá chí ña ke'é ún saá kúu ña niva'a ndoso ún ndayí ña xa'nda chiño Ndios noq xijí síkuá yó taMoisés —káchí na, ká'an kuáchí na xí'in taPedro.

⁴ Ta saá taPedro kixá'a ra ndato'on ndi'i ra ña ke'é Ndios xí'in ra, ta ndato'on ra yu kúu ña ke'é Ndios xí'in nivi na on sivi najudio kúu, káchí taPedro saá:

⁵ —Ñii kivi yóo jí ñoo Jope ta ká'an jí xí'in Ndios, ta saá nivi noq jí ñii ña ndatán káa manta saá káa ña, ta yóo komi títõn manta yó'o, ta va'a vivii ndíkã noq ña, chí yóo ña ndatán yóo ña tün na ñii ñii títõn ña, saá káa ña, ta noq ña, nda yatin noq yóo j. ⁶ Ta ñakoto va'aj noq ña, ta xinjí kua'á ní noq kití nándoso rí noq manta yó'o. Kití yó'o kúu tí yóo komi xa'á, ta xí'in kití tiyukú, ta xí'in kití tí ñoo tixin xíka noq ño'o, ta xí'in kití tí ndáchí ñoyivi kaa. ⁷ Ta saá xinjí so'oj ñii to'on ña nixa'an xí'in j, káchí ña: “Tata Pedro, nakundichi ún ta koto ún ndi'i kití yó'o, ta tün ún ñii rí, ka'ni ún rí, ta kasa va'a ún rí, ta kuxu ún rí.” ⁸ Ta yijí ndakuijn j, káchí j saá: “Tata, on kivi ke'é j saá ña kuxu j kití yó'o, chí ndã lo'o on vása ní-xixij koñu kití tí ká'an ndayí ña nita taMoisés ña kúu rí kití tí kini noq Ndios”, káchí j nixa'an j. ⁹ Ta nixa'an tuku to'on ña kixi ñoyivi njno xí'in j, káchí ña saá: “On vá'a kã ka'an ún ndí kití kini kúu rí, chí Ndios xa ndasa ndii ra ndi'i kití”, káchí to'on xí'in j. ¹⁰ Ta ovi kã yichí ñii kiva saá nivi ñayó'o noq j. Ta ndi'j xinjí ña, ta ndikó ndi'i ña nivi noq j yó'o kua'an ndaa ña ñoyivi njno. ¹¹ Tá mií saá ta unj nataa na kee ñoo Cesarea vaxi na nándukú na yijí, ta kixaa na ve'e noq yóo j. ¹² Ta nixa'an Nima Ndios xí'in j: “Nda lo'o on kuyi'vi ún ko'on ún xí'in nataa yó'o”, káchí Nima Ndios xí'in j. Ta iño nataa ñaño Jope na kúu na ndíkõn yichí tajesús, nixa'an na xí'in j ñoo Cesarea ve'e ñii tã ta ñani Cornelio. ¹³ Ta tayó'o ndato'on ra xí'in ndi nivi ñii ñaángel noq ra, ta nixa'an ña xí'in ra, káchí ña saá: “Ti'vi ún nataa ña ko'on na ñoo Jope ña naní'i na ñii tã ta ñani Simón, ta inkã kivi tayó'o kúu Pedro.

¹⁴ Ta tayó'o ndato'on ra xí'in ún ta xí'in nave'e ún to'on ña ká'an ndasaá kuchíno sakãku Ndios ndi'i ndó”, káchí ñaángel xí'in ra. ¹⁵ Ta saá tá kixaa ndi ve'e tayó'o ñoo Cesarea, ta kixá'a ká'an j xí'in nivi yó'o, ta kixaa Nima Ndios noq ndi'i na. Ñii kiva ndatán kixaa Nima Ndios noq mji yó ña kutaku ña ini yó, saá kixaa ña noq nakán. ¹⁶ Ta saá ñaká'an j to'on ña nixa'an tajesús kivi káchí ra saá: “Ndixa taJuan sakuchu ra nivi xí'in takuií, ta ñii kivi ña vaxi ndó'o kuchu ndó xí'in Nima Ndios”, káchí tajesús. ¹⁷ Ta saá kundaa injí ñii kiva ndatán saní'i Ndios Nima ra ña kutaku ña ini yó chí kãndixa yó Jesucristo, Tã taKá'no noq yó, saá saní'i ra Nima ra nivi kãn chí kãndixa na Jesucristo. Ta on koq ndayí kómí j ña kasij noq ña kóni Ndios ke'é ra —káchí taPedro xí'in na.

¹⁸ Kivi ndi'j xinjí so'o na to'on ña ndato'on taPedro xí'in na, ta saá niva yu'u na, ta on vása ká'an kuáchí kã na xí'in ra. Nda víka, kixá'a na kisa ká'no na Ndios, káchí na saá:

—Vitin Ndios tãxi ra ndayí nda'a nivi na on sivi najudio kúu ña kúchiño ndikó ini na ta kivi na yichí ra. Ta saá Ndios sakãku ra na ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi —káchí nayó'o, na kúu na kãndixa tajesús, na táku ñoo Jerusalén.

Tõ'on yó'o ká'an ndi to'on va'a xa'q' tajesús nixa'ã na ndã ñoo Antioquia

¹⁹ Ta ndi'j nixij taEsteban, ta najudio ñaño Jerusalén kixá'a na sãxov'j ní na nivi na ndíkõn yichí tajesús. Ta saá nivi yó'o na kãndixa tajesús, kee na kua'an na, nixitã ní'no na ña táku na inkã ñoo. Ta sava na nixa'ã na táku na kua'ã ní ñoo ña ño'o estado Fenicia, sava na nixa'ã na táku na isla ña ñani Chipre, ta sava na nixa'ã na táku na ñoo Antioquia. Ta ñii ñii ñoo noq nixa'ã na, ta nixa'an ndoso na to'on va'a xa'ã tajesús, ta ndato'on na to'on yó'o ndasaá kuiti xí'in najudio natá'an na, ta on vása ní-ka'an na ña xí'in inkã nivi na on sivi najudio kúu. ²⁰ Ta saá ni, sava nivi na kãndixa tajesús na táku isla Chipre xí'in inkã na táku ñoo Cirene, nayó'o kee na kua'an na ndã ñoo Antioquia. Tá nixa'ã na ñoo yó'o, ta kixá'a na ká'an ndoso na to'on va'a xa'ã tajesús noq nivi na on vása kúu najudio. ²¹ Ta Ndios tãxi na ndee ra nda'a nivi yó'o ña va'a kã'an ndoso na to'on ra noq nivi ñoo yó'o, ta saá kua'ã ní nivi sandakoo na yichí yatã xíka na, ta nándikó ini na ta kãndixa na tajesús.

²² Ta nivi na ndíkõn yichí tajesús na táku ñoo Jerusalén, kivi xinjí so'o nayó'o ndi xa kua'ã ní nivi na on sivi najudio kúu, kãndixa na tajesús, ta saá ti'vi na taBernabé kua'an ra ndã ñoo Antioquia.

23 Tá k̄ixaā t̄aBernabé ñoo yó'o, ta x̄ini ra ndi'i ñava'a xa ke'é Ndios x̄i'in n̄ivi na kándixa t̄aJesús ñoo yó'o, ta kúsij̄ ní ini ra x̄ini ra ñayó'o. Ta n̄ika'̄an ra x̄i'in nayó'o, káchí ra saá:

—Ndino'o ini ndó kundik̄on ndó k̄o'̄on ndó yich̄i t̄aJesús, T̄aa t̄aKá'no ñoo yó, ta ɔn sandakoo ndó yich̄i ra, ta ñii ñii k̄iv̄i viv̄ii k̄a kundik̄on ndó yich̄i ra —káchí ra x̄i'in na.

24 Ta ñii t̄aa t̄a va'a ní kúu t̄aBernabé, ndino'o ní ndáa ini ra Ndios, ta ch̄utú ní Ním̄a Ndios ini ra. Ta saá kua'a ní n̄ivi x̄ini s̄o'na na t̄o'on ña n̄ika'̄an ra, ta ñandikó ini na, ta kándixa na t̄aJesús.

25 Ta saá k̄ee t̄aBernabé kua'̄an ra nd̄a ñoo Tarso ña nandukú ra t̄aSaulo. Tá n̄ixaā ra ñoo yó'o ta ñani'i ra t̄aSaulo, ta nd̄ikó ɔvi na saá, k̄ixaā na ñoo Antioquía. 26 Ta ñii k̄uȳa n̄ix̄iyo t̄aBernabé x̄i'in t̄aSaulo ñoo Antioquía yó'o, ta nákutá'an na x̄i'in n̄ivi na kándixa t̄aJesús, ta ɔvi na saá sáná'a na kua'a ní n̄ivi xa'a yich̄i t̄aJesús. Ta ñoo Antioquía yó'o kúu ñoo ñoo k̄ixá'á n̄ivi s̄akunaní na cristiano, n̄ivi na ndik̄on yich̄i t̄aJesús.

27 Tá t̄aBernabé x̄i'in t̄aSaulo yóo k̄a na ñoo Antioquía, ta sava nat̄aa na kúu ñapofeta, k̄ee na ñoo Jerusalén ña kua'̄an na ñoo Antioquía. Ta saá k̄ixaā na ñoo yó'o. 28 Ñii t̄apofeta yó'o ñani ra Agabo, ta Ním̄a Ndios n̄ika'̄an ña x̄i'in ra, ta saá t̄ayó'o ñakundichi ra ta n̄ika'̄an ndoso ra t̄o'on Ndios ña ñaki'in ra, ta káchí ra saá x̄i'in n̄ivi:

—Vaxi k̄iv̄i ña ndeé ní kunakāa s̄oko ndi'i saá ñoo válí x̄i'in ndi'i saá ñoo ná'no ña ndá'vi ndaa ñoo Roma —káchí t̄aAgabo x̄i'in na.

Ta ndixa saá k̄undivi, chi ndeé ní x̄inakāa s̄oko k̄uȳa xa'nda chiño t̄arey César Claudio ñoo ndi'i ñoo ña ndá'vi ndaa ñoo Roma.

29 K̄iv̄i x̄inj̄i s̄o'na na t̄o'on Ndios yó'o ña n̄ika'̄an t̄aAgabo, ta n̄ivi na ndik̄on yich̄i t̄aJesús ñakoo yu'ú na ta ch̄ikāa ini na ña ti'vi na s̄i'ún k̄o'̄on nda'a n̄ivi na ndik̄on yich̄i t̄aJesús na t̄áku ñoo estado Judea ña chindeé ña'a na. Ta ñii ñii n̄ivi t̄axi na s̄i'ún yó'o ndatán yóo ña kómí na. 30 Ta saá t̄axi na s̄i'ún ña xa ñakaya na nda'a t̄aBernabé x̄i'in t̄aSaulo, ta t̄i'vi na ɔvi nat̄aa yó'o kua'̄an na x̄i'in s̄i'ún nd̄a ñoo Jerusalén, ña taxi na ña nda'a nat̄aa nax̄ikua'a na kúu na ndiso chiño x̄i'in n̄ivi na ndik̄on yich̄i t̄aJesús na t̄áku ñoo yó'o.

12

T̄o'on yó'o ká'an ndi x̄a'ni na t̄aJacoboo ta ch̄ikāa na t̄aPedro ini ve'e k̄aa

1 Ta m̄ii k̄uȳa saá t̄arey Herodes Agripa k̄ixá'á ra sáxo'vi ní ra sava n̄ivi na ndik̄on yich̄i t̄aJesús. 2 Ta xa'nda chiño ra ndi x̄i'in espada ka'ni na t̄aJacoboo, t̄aa t̄a x̄ikuu ñii t̄a ɔxu ɔvi t̄a n̄ix̄ika x̄i'in t̄aJesús, ta x̄ikuu ra ñani t̄aapóstol Juan. 3 Tá t̄arey Herodes k̄und̄aa ini ra ndi najudío na t̄áku ñoo Jerusalén kúsij̄ ní ini na xa'a ña n̄ix̄i'j̄ t̄aJacoboo, ta saá xa'nda chiño ra ña tiin na t̄aPedro ta ch̄ikāa na ra ini ve'e k̄aa. Ñayó'o ke'é na tá xa n̄it̄ond̄aa yatin k̄iv̄i ña sákana najudío vik̄o Pascua,* ta ñii semana vik̄o yó'o najudío xixi na s̄it̄a va'a ña ɔn k̄o' levadura kómí. 4 Ta saá t̄arey Herodes xa'nda chiño ra ñoo k̄om̄i ti'vi natropa ña kundaa va'a na t̄aPedro ini ve'e k̄aa. K̄om̄i natropa kúu ñii ti'vi, ta ñii ti'vi nayó'o yóo na ndáa na t̄aPedro ñoo hora, ta saá ndik̄on vaxi ink̄a ti'vi, ta ñii ñii ti'vi natropa yó'o ndáa na ra ñoo hora, ta saá x̄inj̄o ñii k̄iv̄i. X̄ani s̄inj̄i t̄arey Herodes táná ndi'i vik̄o Pascua, ta saá tava ra t̄aPedro ve'e k̄aa, ta kasa nani ra xa'a kuachi ra ñoo n̄ivi. 5 Ta t̄aPedro yóo ra nákaa ra ini ve'e k̄aa, ta n̄ivi na ndik̄on yich̄i t̄aJesús x̄i'in ña ndino'o ní ini na ká'an na, xáku ndá'vi na ñoo Ndios ña chindeé ra t̄aPedro.

T̄o'on yó'o ká'an ndasaá k̄ee t̄aPedro ini ve'e k̄aa

6 Ta n̄it̄ond̄aa ñoo, ta t̄arey Herodes xa ch̄it̄on̄i ra ink̄a k̄iv̄i tava ra t̄aPedro ini ve'e k̄aa, ña k̄o'̄on ra kundichi ra ñoo n̄ivi, ta kasa nani t̄arey yó'o xa'a kuachi ra. Ta m̄ii ñoo yó'o yóo t̄aPedro k̄is̄in ra ma'ño ɔvi natropa, chi nó'ni s̄ik̄on nda'a kua'a ra x̄i'in cadena ña nó'ni s̄ik̄on nda'a ñii t̄atropa x̄i'in ra, ta nó'ni s̄ik̄on nda'a yit̄in ra x̄i'in ink̄a cadena ña nó'ni s̄ik̄on nda'a ink̄a t̄atropa x̄i'in ra, ta ink̄a ɔvi natropa yóo na ndáa na ye'é ve'e k̄aa yó'o. 7 Ta xati'va n̄it̄ivi ñii ñaángel ña k̄ixi ñoo Ndios, ta náye'e tívi ini ve'e k̄aa. Ta ñaángel x̄i'in nda'a ña s̄akanda lo'o ña s̄ijn̄i t̄aPedro, ta s̄anakax̄in ña ini ra. Ta n̄ika'̄an ñaángel x̄i'in ra, káchí ña saá:

—¡Kama ún! ¡Nakundichi ún vitin!

Ta saá x̄and̄jon̄ ñak̄oyo cadena ña x̄ino'ni s̄ik̄on nda'a t̄aPedro. 8 Ta n̄ika'̄an ñaángel x̄i'in ra:

—Nakundixin ún tik̄ot̄o ún, ta nataan ún ndux̄an xa'a ún.

Tá ke'é t̄aPedro saá, ta tuku n̄ika'̄an ñaángel x̄i'in ra:

* 12:3 Pascua najudío kána ña ɔxu k̄iv̄i xa'a ña náká'an na ndasaá Ndios s̄ak̄aku ra nax̄ij̄i s̄ikuá na ñoo ñaño Egipto k̄uȳa x̄ina'a.

—Nakundixin ún capa ún, ta na'a, kixi ún sataj —káchí ñaángel xí'in taPedro.

⁹ Ta saá xindikõn taPedro sata ñaángel, keta ra ve'e kaa. Ta õn vása ni-kundaã ini taPedro án ña ndixa kúu ña ndí ñii ñaángel kixaa ña nõõ ra ta chindeé ña ra, chi kuiti xáni sijnj ra ndí ñii ña njivi nõõ ra kúu ña. ¹⁰ Ta ñaángel xí'in taPedro kuã'an na, ta njya'a na nõõ yoo tãtropa taõõ, ta saá njya'a na nõõ yoo tãtropa taõõ, ta saá yá'a na kuã'an na nõõ yoo yé'é ve'e kaa, ta saá naõõnã mji yé'é kaa ña ká'no yó'o, ta keta na kuã'an ndikã na yichí ñoo yó'o. Tá kuã'an lo'o na, ta ñaángel sandakoo mat'õn ña taPedro. ¹¹ Ta saá nakáxin ini taPedro, ta kundaã va'a ini ra yu kúu ña ndo'o ra. Ta njka'an ra xí'in mji ra, káchí ra saá:

—Vitin kundaã va'a ini yó ndí Ndios ndixa t'í'vi ra ñii ñaángel ña kixi ña sakaaku ña mji yó nõõ ndee taHerodes, ta nõõ ña õn va'a ña kóni ke'é najudio xí'in yó —káchí taPedro, ká'an ra xí'in mji ra.

¹² Tá ndj'i kundaã ini ra ñayó'o, ta saá naki'in ra yichí ta njxaa ra ve'e ñaMaría, ña kúu si'í taJuan Marcos. Ve'e ñayó'o nakutá'an kuã'a ní njivi na ndikõn yichí taJesus, ta yoo na ká'an na ndúkú na nõõ Ndios xa'a taPedro. ¹³ Ta kixaa taPedro ve'e yó'o, ta kãna ra njivi na ve'e yó'o, ta kixi ñii ña'a ña naní Rode, ña kisa chiño nõõ nave'e yó'o kúu ña. Kixi ña koto ña yu kúu na kána. ¹⁴ Ta naõoni ña t'õn taPedro kúu ña, ta naõõson ña nakuinã ña yé'é, saá chi kúsij ní ini ña xa'a ña kixaa taPedro. Ta kama ndikó ña kuã'an ña ndato'on ña xí'in na ndoo ini ve'e ndí ñindichi taPedro yé'é.

¹⁵ Ta njivi na yoo yó'o õn vása kándixa na to'on ña ká'an ña, ta njka'an na xí'in ña, káchí na saá:

—Ña sãna sijnj kúu yó'o —káchí na xí'in ña.

Ta ndakuijn ña, njka'an ña:

—Mji ña ndixa ndaa kúu ña ká'an j xí'in ndó ndi taPedro kúu ta ñindichi yé'é.

Ta tuku ndakuijn na, ká'an na xí'in ña:

—Õn sivi taPedro kúu ra. Ndá kuiti nima taPedro kúu ña —káchí na xí'in ña.

¹⁶ Tá mií ká'an kã na, ta taPedro ñindichi yé'é, ta õn vása sandakoo ra kána ra njivi ve'e yó'o. Ta saá njxa'an na naõonã na yé'é. Tá xini na ndí ndixa taPedro kúu ra, ta nãka'nda ní ini na xito na nõõ ra. ¹⁷ Ta njxika nda'a taPedro nõõ na ña õn ka'an kã na ndã ñii to'on. Ta saá nakuinã na yé'é, ta njkí'vi ra ini ve'e, ta kixá'a ra ndato'on ra xí'in na ndasaá ke'é Ndios ñava'a xí'in ra ña kuchiño kee ndikã ra

ve'e kaa. Tá ndj'i ndato'on taPedro to'on yó'o, ta njka'an kã ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ta xí'in taSantiago† ta xí'in inkã nañani yó ta xí'in náki'va yó na kándixa taJesus, ndato'on ndó ndí'í ña ndõ'o —káchí taPedro xí'in na.

Tá ndj'i ñayó'o, ta kee taPedro, kuã'an ra inkã xiiña.

¹⁸ Njivi inkã kivi, ta ndi'i natropa na ndaa ve'e kaa, nãka'nda ní ini na chi õn koo kã taPedro ini ve'e kaa, ta ñii síso na ndakã to'on tá'an na ndasaá kúu keta ra ve'e kaa yó'o. ¹⁹ Ta tarey Herodes xa'nda chiño ra nõõ inkã natropa ña ko'on na nandukú na taPedro. Ta njxa'an na, ta nj-kuchiño nani'í na ra. Ta saá tarey Herodes kãna ra natropa na njkuu na xindaã taPedro, vaõxi na nõõ ra. Tá kixaa na nõõ ra, ta njndaã to'on va'a ra na ndasaá kuchiño keta taã ta xinaã ini ve'e kaa. Tá ndj'i njka'an ra xí'in natropa yó'o, ta saá xa'nda chiño ra ña kivi ndi'í nayó'o na njkuu na xindaã taPedro ini ve'e kaa, chi xáni sijnj ra ndí nayó'o kúu na taxí keta taPedro. Ta njya'a lo'o kivi, ta saá tarey Herodes kee ra ñoo estado Judea ta kuã'an ra ndã ñoo Cesarea kutakú ra.

To'on yó'o ká'an ndasaá njixi'í tarey Herodes

²⁰ Ta tarey Herodes sãã ní ini ra xini ra njivi naõõ Tiro xí'in naõõ Sidón. Ta saá naõõ yó'o nakutá'an na, ta njka'an tá'an na ndasaá koo ke'e na ña tuku nakutá'an va'a na xí'in tarey yó'o. Ta njxiyo ñii taká'no, taã ta ndiso chiño xí'in kuã'a ní chiño tarey Herodes kúu ra, ta tayó'o naní ra Blasto. Ta njivi naõõ Tiro xí'in naõõ Sidón njxaa na nõõ taBlasto, ta njka'an na xí'in ra ndúkú na nõõ ra ña chindeé ra na ña kuchiño nakutá'an va'a na xí'in tarey. Saá chi kuã'a ní ña xini ñó'o njivi naõõ Tiro xí'in naõõ Sidón kúu ña sãta na nõõ njivi na táku ñoo nõõ xa'nda chiño tarey Herodes. ²¹ Ta saá tarey Herodes ñii kivi naõõ yu'ú ra ña nakutá'an ra xí'in njivi naõõ Tiro xí'in naõõ Sidón, ta nakundixin ra tikoto va'a ña livi ndixin mji narey, ta njkoo ra táyi ká'no tón to'o ta njka'an ra xí'in njivi na nakutá'an yó'o. ²² Tá xini so'o na to'on ká'an ra, ta xí'in ndi'í ndee na njka'an na, káchí na saá:

—Õn sivi taã ñoyivi yó'o kúu taã ta ká'an yó'o, chi ñii ndios kúu ña ká'an yó'o —káchí na, ká'an na xa'a tarey Herodes.

²³ Tá mií xandikõn saá ñii ñaángel satakué'e ña xí'in kug'e tikusú taHerodes yó'o, ta njxi'í ra. Saá njndo'o ra chi kóni ra naki'in ra ñato'o ña kúu ñato'o Ndios.

† 12:17 TaSantiago, inkã kivi ra kúu Jacobo.

²⁴ Ta tɔ'on va'a Ndios ña ká'an xa'a Jesucristo nixjita ní'no ka ña, ta ku'a ní ka nivi kandixa na ña.

²⁵ Tá taBernabé xí'in taSaulo sandi'i na chiño ke'é na ñoo Jerusalén, ta kee na kuano'q na ñoo Antioquia, ta ku'a'an taJuan xí'in na, ta inka kivi taJuan yó'o kúu Marcos.

13

Tɔ'on yó'o ká'an ndí taSaulo xí'in taBernabé

kee na ku'a'an na ku'a ní ñoo ña ndato'on na xí'in nivi tɔ'on va'a xa'a taJesús

¹ Ñoo Antioquia nixjyo ku'a ní nivi na ndikɔn yichj taJesús ta nákutá'an na xa'a ña kisa ká'no na Ndios. Sava nivi yó'o kúu naprofeta, ta kúu na namaestro na sán'a nivi tɔ'on Ndios. Ta saá taBernabé, taSaulo, taSimón (inka kivi ká'an na xí'in taSimón kúu taTɔón), taLucio taño Cirene kúu ra, ta taManaeén (ta ta ñii káchí xa'no xí'in tarey Herodes Antipas kúu ra),* ndi'i natáa yó'o kúu na naprofeta ta kúu na namaestro na kisa ndivi chiño noq nivi na kándixa taJesús na nákutá'an ñoo Antioquia yó'o. ² Ta nitondaa ñii kivi nivi na kándixa taJesús na táku ñoo Antioquia nákutá'an na xa'a ña kisa ká'no na Ndios, ta yóo so'on na ká'an na xí'in Ndios, ta saá njka'an Níma Ndios xí'in na, káchí ña:

—Xa kána j taBernabé xí'in taSaulo ña kasa ndivi na chiño ña xíní ñó'ó ní noq j. Ta vitin ndó'ó, va'a sakuiso chiño ndó na ña ko'on na kasa ndivi na chiño yó'o —káchí Níma Ndios xí'in nivi na ndikɔn yichj taJesús na nákutá'an ñoo Antioquia.

³ Ta saá yóo so'on ka na, ta ká'an na ndúkú na noq Ndios xa'a taBernabé xí'in taSaulo. Ta ndi'i ke'é na saá, ta chiso na nda'a na sijn taSaulo xí'in sijn taBernabé, ta tjí'vi ña'á na ña ko'on na kasa ndivi na chiño ña xa kána Ndios na ke'é na.

Tɔ'on yó'o ká'an ndí naapóstol ká'an ndoso na

tɔ'on Ndios noq nivi isla Chipre

⁴ Ta Níma Ndios kúu ña ní'i yichj na ña ku'a'an na kasa ndivi na chiño Ndios. Ta saá taSaulo xí'in taBernabé kee na ku'a'an na ta njxaa na ñoo Seleucia, ta ndaa na ñii tón barco, ta ku'a'an na ta njxaa na ñoo ña nani Salamina. Noo yó'o nákaa ña noq ño'o ña kúu isla Chipre. ⁵ Ta njxaa na ñoo yó'o, ta njxaa'an na ñii ñii ve'e ño'o sinagoga najudío, ta njka'an ndoso na tɔ'on Ndios noq nivi na nákutá'an yó'o. Ta ndikɔn tuku taJuan Marcos ku'a'an ra

xí'in taSaulo ta xí'in taBernabé ña chíndeé ña'á ra. ⁶ Ta saá naki'in na ku'a'an na ta njya'a na ñii ñii ñoo nda njxaa na ñoo Pafos, ña nákaa inka tá'ví isla Chipre. Ta ñoo yó'o nákutá'an na xí'in ñii tajudío, ta ta kisa chiño xí'in magia kúu ra, ta kúu ra ñii taprofeta vatá ta sándá'ví nivi, ta nani ra Barjesús. ⁷ Ta tayó'o kúu ra ta ta yóo va'a xí'in tagobernador Sergio Paulo, ta tagobernador yó'o kúu ra ta ta ndichí ní sijn. Ta saá tagobernador yó'o kána ra taBernabé xí'in taSaulo ña kixi na noq ra chi kóni ra konj so'o ra tɔ'on Ndios. Tá kixaa na noq tagobernador yó'o, ⁸ ta yóo tamago Barjesús xí'in ra. (Ta inka kivi Barjesús tɔ'on griego kúu Elimas.) Ta tamago yó'o chíkaa ra ndee ña kasi ra ña on kandixa tagobernador tɔ'on Ndios ña ndato'on naapóstol xí'in ra, chi taElimas yó'o on xijn ra taxi ra ña tagobernador kivi ra yichj taJesús. ⁹ Ta taSaulo (ta inka kivi ra kúu Pablo), chútú ní ini ra xí'in Níma Ndios, ta saá nakoto káxin ra noq taElimas ta njka'an ra xí'in ra, ¹⁰ káchí ra saá:

—Yó'ó kúu ta ta ndikɔn yichj ñaníma ndiva'a ká'no! Yó'ó kúu ta ta kisa toon noq ndi'i ñandaa. Ta ta sándá'ví nivi kúu ún, ta ta vatá kúu ún. ¿Ndachun on xijn ún sandakoo ún ña sándá'ví ún nivi?, chi ndi'i saá kivi ndúkú ndee ún ndasaá satjivi ún yichj Ndios ña kúu ñandaa, ta kóni ún sanduu ún ña yichj on vá'a. ¹¹ Ta xa'a ñayó'o, vitin Ndios saxo'vi ra yó'ó, ta kukuáá nduchú noq ún ña on kivi ka koto ún ndasaá ye'e ño'o ndivi, ta saá koo ún nda kixaa kivi ña chitóni Ndios sanduvá'a ra nduchú noq ún —káchí taPablo xí'in taElimas.

Ta xandikɔn saá kixaa ña kúnaa noq taElimas, chi kukuáá nduchú noq ra. Saá chi nda lo'o ka on vása tívi xito ra, tанда xika kuáá nda'a ra, ndúkú ra nivi na tiin na nda'a ra ta kuni'i na yichj ra ko'on ra. ¹² Tá xini tagobernador ña ndo'o taElimas, ta saá ñandikó ini ra, ta kándixa ra taJesús ta kixá'a ra ndikɔn ra yichj ra. Ta xí'in ñasij ini ra ta xí'in ña naka'nda ini ra, xínj so'o ra tɔ'on ña saná'a taPablo xa'a taJesús xí'in ra.

Tɔ'on yó'o ká'an xa'a taPablo ta xí'in taBernabé

ña njxaa na ñoo Antioquia ña nákaa estado Pisidia

¹³ Ta saá taPablo kee ra ñoo Pafos ku'a'an ra xí'in natá'an ra, ta ndaa na ñii tón barco, ta ku'a'an na nda ñoo Perge, ña nákaa estado Panfilia. Ta ñoo yó'o taJuan Marcos sandakoo ra naapóstol, ta ñandikó

* 13:1 Mji taHerodes Antipas yó'o kúu ra ta ta xa'ni taJuan ta ta sakuchu nivi xina'a.

ra kuano'ŋ ra ñoo Jerusalén. ¹⁴ Ta saá ñaki'in taPablo ku'a'an ra xí'in natá'an ra na ñaa ñoo Antioquía ña nákaa estado Pisidia. Tá ñitonda kivi yij ña nákindée najudío, ta saá ku'a'an naapóstol yó'o ve'e ño'o sinagoga ña nákaa ñoo yó'o, ta ñixaa na ta xikundoo na. ¹⁵ Ta saá ñii ñaa ñakundichi ra ta ka'vi ra lo'o to'on Ndios ña ñitaa taMoisés, ta ka'vi ra lo'o to'on Ndios ña ñitaa inka taprofa xina'á ña xini so'o ñivi na ndóo yó'o. Ta ndi'i ka'vi tayó'o, ta naná'no ve'e ño'o sinagoga yó'o ñika'an na xí'in naapóstol, káchi na saá xí'in na:

—Tata natá'an yó, tá yóo ka to'on ña ka'an ndó ña chika ndó ndee ini ndi, ta saá vitin ndúku ndi noo ndó ña ka'an ndó ndato'on ndó xí'in ndi —káchi naná'no ve'e ño'o sinagoga xí'in taPablo ta xí'in taBernabé.

¹⁶ Ta saá taPablo ñakundichi ra ta ñixika nda'a ra noo ñivi na ñakutá'an yó'o ña tási'in koo yu'u na. Ta saá kixá'á ra ka'an ra, ndato'on ra xí'in na:

—Tata natá'an yó, ndó'o na kúu ñivi sa'ya ñani síkuá taIsrael, ta xí'in ndó'o, ñivi na kisa to'o Ndios, vará on vása kúu ndó ñivi naño Israel, ndúkúj noo ndi'i ndó ña koni so'o ndó to'on ña ka'an j ndato'onj xí'in ndó vitin. ¹⁷ Ndat'o'onj xí'in ndó ndasaá ke'é Ndios kujya xina'á xí'in naxij síkuá mji yó ñivi naIsrael. Saá chi Ndios ñakaxin ra naIsrael ña kuu na ñivi na ndíkon ña'á. Ta kivi xitaku na ñoo Egipto, ta Ndios ke'é ra ñava'a xí'in na ña kuina na, ta ndyu na ku'a ní ñivi. Ta saá xikuu na naesclavo, na on vása xikomí ndayí ña sandakoo na ña yo'vj kisa chiño na noo napatrón na, ta ñixo'vj ní na. Ta saá xí'in ndee ra, Ndios tava ra ndi'i naIsrael ña kee na ñoo Egipto, ta ku'a'an ndika na. ¹⁸ Ta saá ovi siko kujya kundee ini Ndios noo ña on vá'a ke'é na kivi ñixika na yuku yichí. Ta saá ni, xindaa ra na ta kisa manj na ra. ¹⁹ Ta saá kixaa na noo ño'o ña ñani Canaan, ta Ndios chindee ra naIsrael ña sandi'i na xa'a ñivi na kúu uxá ti'vi ná'no na xitaku noo ño'o Canaan yó'o, ta taxi ra ño'o Canaan yó'o ndyu ña ño'o ñivi naIsrael na xikuu xij síkuá yó. ²⁰ Ta saá, komj ciento ovi siko uxu kujya, najuez xikuu ñivi naná'no noo naIsrael, ta xa'nda chiño na noo na. Ta saá taprofa Samuel xikuu ra tachiño ká'no noo naIsrael. ²¹ Ta saá naIsrael ñakuita na, ta ñii toon ndúkú na noo taSamuel ña taxi ra ñii taa kuu ra tarey noo na. Ñakan Ndios taxi ra ndayí nda'a taSaul ña xikuu ra tarey ta xa'nda chiño ra noo na. Ta taSaul yó'o xikuu ra sa'ya taCis, ta kúu ra tatá'an ñii ti'vi ñivi naIsrael, ña ñani tribu Benjamín. Ta tarey Saul xa'nda chiño ra noo naIsrael

ovi siko kujya. ²² Ta saá Ndios kindaa ra ndayí nda'a taSaul, ta taxi ra ndayí yó'o nda'a taDavid, ta xikuu ra tarey ta xa'nda chiño noo naIsrael. Ta ñika'an Ndios xa'a taDavid, káchi ra saá: “Ndatán yoo ini, saá yoo ini taDavid, ta kúu sa'ya talsái, ta kúsiñ ní ini xini ra, ta ndixa kasa ndivi ndi'i ra ña kóni j”, káchi Ndios xa'a tarey David. ²³ Tarey David yó'o xikuu xij síkuá taJesús, taa ta ti'vi Ndios ña sakaku ra ñivi naIsrael. Ta xí'in ña ke'é ra saá, Ndios kisa ndivi ra ña kindoo ra xí'in naxij síkuá yó. ²⁴ Tá on ta'an ka kixaa taJesús ña kasa ndivi ra chiño ña taxi Ndios nda'a ra, ta kixi si'na taJuan, ta ñika'an ndoso ra to'on Ndios noo ñivi naño Israel. Ñika'an ra xí'in na ndi xini ñó'o nandikó ini na, ta sandakoo na yichí ña on vá'a xika na, ta saá kixi na kuchu na. ²⁵ Tá xa yatin ñitonda kivi ña ndi'i chiño taJuan, ta saá ñindaqa to'on ra ñivi, káchi ra saá xí'in na: “¿Yukia xani sijn ndó xa'a j? ¿Yu kúu j, káchi ndó? Chi on sivi yij kúu taa ta ti'vi Ndios vaxi sakaku ñivi ñoyivi yó'o. Saá chi taa ta ti'vi Ndios vaxi sakaku mji yó vaxi ra sa'a. Taa ta ká'no ní ka noo kúu ra, ta yij kúu taa ta ñino ní ka noo ra. Yij kúu taa ta kisa chiño kuiti noo ra”, káchi taJuan xí'in na.

²⁶ 'Ndó'o, nañooj, najudío na kúu sa'ya ñani síkuá taAbraham, ta ndó'o ñivi na kisa to'o Ndios, ta on sivi najudío kúu ndó, vitin ká'an ndoso j noo ndi'i ndó ndi Ndios xa ti'vi ra to'on ra kixaa ña noo yó, ta to'on yó'o ká'an ña ndasaá taJesús kuchiño sakaku ra ndi'i yó. ²⁷ Ta saá ni, ñivi naño Jerusalem ta xí'in nachiño ná'no noo na, ñi-kundaa ini na yu kúu taJesús, ni on vása ní-kundaa ini na yukia káchi to'on Ndios ña ñitaa na xina'á xa'a taa ta ti'vi Ndios sakaku ra mji yó. Vará mji to'on Ndios yó'o ká'vi najudío ve'e ño'o sinagoga ñii ñii kivi yij ña nákindée na, ta on vása ní-kundaa ini na ndi taJesús kúu taa ta ká'an to'on Ndios xa'a. Ñakan ñika'an na ndi xini ñó'o kivi taJesús. Ta xí'in ña ke'é na saá, kisa ndivi na to'on Ndios ña ñitaa naprofa xina'á. ²⁸ Vará on vása ní-nani'i na kuachi taJesús ña taxi ka'ni na ra, ta ndukú na noo tagobernador Pilato taxi ra ndayí nda'a na ña ka'ni na taJesús. ²⁹ Ta saá, ta ndi'i kundivi ndi'i to'on Ndios ña ká'an xa'a ña kundo'o taJesús, ta saá ñixi'i ra, ta sañoo na yiki koñu ra nda'a tón cruz ta sanduxun na ña tixin kavua. ³⁰ Tá ñiya'a lo'o kivi, ta Ndios sanataku ra taJesús. ³¹ Tá ndi'i nataku ra, ta ku'a kivi ñixiyo ra ñoyivi yó'o, ta ku'a a yichí ñitivi ra noo ñivi na kúu na xa ñixika xí'in ra estado Galilea tanga ñoo Jerusalem kivi tá on ta'an kivi ra nda'a tón cruz. Ta vitin ñivi yó'o kúu na ndákuijn ndi ndixa nataku ra, ta ndát'o'on

na xa'a ra na nqo ndi'i nañoo Israel.

³² Ta vitin ndátò'on ndi xí'in ndó t'ò'on va'a ndi Ndios xa kisa ndivi ra ña kindqo ra xina'a xí'in naxij síkuá mji yó na kúu nalsrael. ³³ Saá chi sanatakú ra tajesús, ta xí'in ñayó'o sáná'a ra ndi tajesús kúu taa taa naqaxin ra sakaku njvi. Nii kj'va saá sáná'a ñii xiiña nqo t'ò'on Ndios ña kúu Salmo qvi, nqo njtaa na t'ò'on ña njka'an Ndios xí'in taa taa naqaxin ra. Tò'on Ndios yó'o káchí ña saá: "Yó'ó kúu Sa'ya'i, ta chitónij ndi kjvi vitin xí'in ndi'í kjvi ña vaxi kúu j Yivá ún", káchí Ndios, njtaa na xina'a. ³⁴ Ndios sanatakú ra tajesús, ta nda ñii kjvi ña vaxi on kjvi ka ra ni on ta'yi yiki koñu ra. Ta xí'in ña sanatakú ra tajesús saá, Ndios kisa ndivi ra t'ò'on ra ña njtaa na xina'a, káchí ra saá: "Ndixa xa'a mji ndó kasa ndivi ñava'a ña kúu ña kindqo jí xí'in tarey David", káchí Ndios. ³⁵ Ta inka xiiña nqo t'ò'on Ndios ña naní Salmos, vaxi t'ò'on ña káchí saá: "Tata Ndios, tá kixaa kjvi ña kjvi taa tayij tá kisa chiño nqo ún, ta nduxun ra, ta ndixa on taxi ún ña ta'yi yiki koñu ra", káchí ña. ³⁶ Ta kúndaqá ini yó ndi t'ò'on yó'o on vása ká'an ña xa'a tarey David. Saá chi tá ndi'í kisa ndivi tarey David ña chitónij Ndios, ta saá njxi'ij ra, ta sanduxun na yiki koñu ra, ta njta'yi yiki koñu ra. ³⁷ Ta tajesús, vará njxi'ij ra, ta on vása ni-ta'yi yiki koñu ra, chi Ndios sanatakú ña'a ra. ³⁸ Natá'an yó, xini ñó'ó kúndaqá ini ndó t'ò'on yó'o: Ndixa tajesús njxi'ij ra xa'a kuachi yó, ta xa'a ña ke'é ra saá, Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a kuachi yó. ³⁹ Saá chi tá kandixa yó tajesús, Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachi yó ta sanduu ra yó njvi na ndii nqo ra. Ta xa'a ñayó'o kúndaqá ini yó ndi tajesús xa kisa ndivi ra chiño ña on vása kúchiño kasa ndivi ndayí Ndios ña kúu ña njtaa tamoisés xina'a. ⁴⁰ Vitin kuenda ní koo ndó kotq on kua'a ndó kandixa ndó t'ò'on yó'o, ta saá kundivi xí'in ndó ña njka'an Ndios xa'a njvi na toon ní ini, chi naprofeta njtaa na t'ò'on Ndios ña káchí saá:

⁴¹ Ndó'ó, tá kúu ndó njvi na xáku ndaa yi'j, taa taa kúu Ndios,

vitin kuj'ví ndó ta naka'nda ini ndó.

Ta va'a kono ndó ko'on xiká ndó kotq yo'vi ní xo'vi ndó ña vaxi.

Saá chi yi'j ke'éj ñii chiño ká'no ní kjvi táku ka ndó ñoyívi nqo ño'o.

Chiño yó'o ká'no ní ña, ta saá, táná koo njvi na ndatq'on xí'in ndó xa'a chiño yó'o,

ta on vása kúchiño ndó kandixa ndó ña ndatq'on na,

káchí Ndios, njtaa ñii taprofeta xina'a —káchí taaPablo, ndatq'on ra xí'in njvi na naqutá'an ve'e ño'o sinagoga yó'o.

⁴² Ta saá taaPablo xí'in taaBernabé kixá'a na kée na ve'e ño'o yó'o. Ta njvi na on sjivi najudío kúu, xaaku ndá'ví na nqo na ña kixi tuku na inka yichj ña kúu kjvi yij ña nákutá'an nayó'o. Saá chi kóni na ña naapóstol yó'o nandaxin ka na t'ò'on ña kixá'a na sáná'a na nqo njvi yó'o. ⁴³ Ta saá tá kee taaBernabé xí'in taaPablo ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta kua'a ní njvi kee na ndikqon na satq naapóstol yó'o nqo kua'an nayó'o. Sava njvi na kua'an satq na kúu najudío, ta sava na kúu njvi na ndikqon yichj najudío ta ñii káchí kisa t'ó'o na Ndios xí'in na, vará on sjivi najudío kúu na. TaaPablo xí'in taaBernabé ndatq'on na xí'in njvi na ndikqon satq na yó'o, káchí na saá: —Nda ñii kjvi on sandakoo ndó yichj tajesús nqo ndixa Ndios sání ra ndó'ó kua'a ní ñava'a —káchí naapóstol xí'in njvi yó'o.

⁴⁴ Ta saá njya'a uxá kjvi, ta njtondaq inka kjvi yij ña nákindée najudío. Ta saá taaPablo xí'in taaBernabé kixaa tuku na ve'e ño'o sinagoga nqo xa naqutá'an kua'a ní njvi. Saá chi ndi'í njvi ñoo yó'o kixaa na ña konj so'o na t'ò'on Ndios. ⁴⁵ Ta naná'no nqo najudío, kjvi xini nayó'o ndi kua'a ní njvi naqutá'an na xa'a ña konj so'o na t'ò'on ña saná'a naapóstol, ta chutú ní ini naná'no yó'o xí'in ñakuñi. Ta saá kixá'a na kándiva'a na xí'in taaPablo, ta njka'an na xí'in ra ndi on sjivi ñandaqá kúu t'ò'on sáná'a ra. ⁴⁶ Ta saá ndakuñin taaPablo xí'in taaBernabé, njka'an na, káchí na:

—Ndixa chiño nqo ndi kúu ña si'na ndatq'on ndi t'ò'on Ndios xí'in ndó'ó na kúu natá'an yó najudío. Ta saá ni, vitin ndó'ó on xjin ndó kandixa ndó t'ò'on yó'o. Saá chi ndó'ó xani sjini ndó ndi on vása ndáya'ví ndó naki'in ndó ñava'a saní'í Ndios ndó'ó, ña kúu ña kutakú ndó xí'in ra ndi'í saá kjvi. Naqan kía sandakoo ndi ndó'ó ta ko'on ndi inka xiiña nqo táku njvi na on sjivi najudío kúu, ta ndatq'on ndi t'ò'on Ndios xí'in nayó'o. ⁴⁷ Chi ña ke'é ndi saá kúu ña xa'nda chiño Ndios nqo ndi, kjvi káchí ra:

Taxij ña nduu ndó ndatán yóo ño'o ña ye'e,

saá koo ndó nqo njvi na on sjivi najudío kúu, na táku inka xiiña.

Ndatán yóo ño'o ña ye'e, ña kúchiño koto na yichj va'a, saá koo ndó'ó,

chi saná'a ndó njvi na táku inka xiiña ña kuni'í ndó yichj ña kúchiño kixaa na nqo j, ta sakaku j na,

káchí Ndios xí'in ndi —káchí taaPablo, ndatq'on ra xí'in nayó'o.

⁴⁸ Tá njvi na on vása kúu najudío xini sq'o na t'ò'on yó'o, ta kúsi j ní ini na, ta kixá'a na ká'an na, káchí na ndi ña va'a ní kúu t'ò'on Ndios. Ta ndi'í njvi na kúu

na naxaxin Ndios xa'a ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi, nivi yó'o kandixa na to'on Ndios ña xini so'o na ndato'on taPablo, ta kixá'a na ndikon na yichj Ndios. ⁴⁹ Ta saá to'on Ndios nixita ní'no ña ndi'i saá ñoo ña ñó'o estado Pisidia yó'o. ⁵⁰ Ta ñoo yó'o yóo náña'a ná kúu ná kisa to'ó Ndios, ta kánóo to'on va'a xa'a ná nqo nivi. Ta saá tuku yóo nataa naná'no na kúu nachíno ñoo yó'o. Ta saá sava naná'no nqo najudío kixaá na nqo náña'a xí'in nataa yó'o, ta xí'in to'on vatá ká'an na xa'a taPablo ta xí'in taBernabé, chu'u ña'a na, ta sasaá na ndi'i nayó'o. Ta saá xí'in ña sáa ní ini na, taxin na taPablo xí'in taBernabé ña kee na ñoo yó'o ta ko'on na inka xiíña. ⁵¹ Ta saá taPablo xí'in taBernabé tava na nduxan ñó'o xa'a na, ta sakisin na ña, ña koyo yaá ña kómí ña. Ta ña ke'é na saá kóni kachí ña ndi nivi naño yó'o kúu na ndíso kuachi chi nj-xiin na konj so'o na to'on Ndios. Ta saá taPablo xí'in taBernabé kee na ta kuá'an na ndá ñoo Iconio. ⁵² Ta nivi na kándixa tajesús na táku ñoo Antioquia nindoo na ñoo na, ta kúsiñ ní ini na, chi chutúú iná na xí'in Níma Ndios.

14

To'on yó'o ká'an ndi taPablo xí'in taBernabé ndato'on na to'on Ndios nqo nivi ñoo Iconio

¹ Tá nixaa taPablo xí'in taBernabé ñoo Iconio, ta kuá'an na ta nijkí'vi na ini ve'e ño'o sinagoga, ta nqo nivi yó'o va'a ní ndato'on na to'on Ndios xa'a tajesús. Ta saá kuá'a ní najudío xí'in inka nivi na on vása kúu najudío kandixa na to'on yó'o, ta nijkí'vi na yichj tajesús. ² Sava najudío na nj-xiin kandixa to'on xa'a tajesús, nika'an na to'on ña sasaá na sava nivi na on vása kúu najudío, ta nayó'o nisaá ini na xini na nivi na ndikon yichj tajesús. ³ Ta saá ni, taPablo xí'in taBernabé kinqoo ka na kuá'a ní kivi ñoo Iconio yó'o, ta on vása ní-yi'ví na, ta nika'an ndoso na to'on Ndios nqo nivi ñoo yó'o, ndato'on na ndi Ndios kúu taá ta ká'no ini, ta kúu ra ta kí'vi ini xini ra nivi. Ta nda'a taPablo xí'in taBernabé, Ndios taxí ra ndee ra xa'a ña ke'é na kuá'a ní ñava'a ná'no ña taxí ña naka'nda ní ini nivi xini na. Xí'in ña ke'é na saá, Ndios saná'a káxin ra nqo nivi ndi to'on ña ndato'on na xa'a ra kúu ñandaa. ⁴ Ta saá ni, nivi naño yó'o njta'vi tá'an na: sava na xikundikoo na taPablo xí'in taBernabé, ta sava na xikundikoo na najudío na nj-xiin kandixa to'on xa'a tajesús. ⁵ Ta saá sava najudío, xí'in inka sava na on vása kúu najudío, xí'in inka naná'no nqo naño yó'o, nako yu'ú na, ta

ndukú na ndasaá koo satakué'e na taPablo xí'in taBernabé ña koon na yuu nayó'o ta ka'ni ña'a na. ⁶ Tá xini so'o taPablo xí'in taBernabé yukia chikaá ini nivi yó'o ke'é na, ta kee na kuá'an na nda inka ñoo ña naní Lистра xí'in ñoo ña naní Derbe ña ñó'o estado Licaonia, ta kuá'an na ñii ñii ñoo yatin yó'o. ⁷ Ta ndi'i saá ñoo nqo xaá na, ta ká'an ndoso na to'on va'a xa'a tajesús nqo nivi na táku ñoo yó'o.

To'on yó'o ká'an xa'a nivi naño Lистра ndasaá koon na yuu taPablo

⁸ Ta ñoo Lистра táku ñii taá, ta on kivi kaka xá'a kúu ra, tandra kivi kaaku ra tandra vitin on kivi kaka xá'a ra. ⁹ Ta taá yó'o yóo ra xini so'o ra to'on ká'an taPablo, ta saá taPablo xito káxin ra nduchú nqo ta on kivi kaka xá'a yó'o, ta kundaa ini ra ndi tayó'o kándixa ra ndi Ndios kúchiño ra sandúva'a ña'a ra. ¹⁰ Ta taPablo, xí'in ndi'i ndee ra, nika'an ra xí'in taá ta on kivi kaka xá'a yó'o, káchí ra saá:

—Nakundichi ún ta kaka xá'a ún —káchí taPablo xí'in ra.

Ta saá ñii ndee kandeta ra nda njno, ta kixá'a ra xíka xá'a ra. ¹¹ Tá xini nivi ña ke'é taPablo xí'in taá ta on kivi kaka xá'a yó'o, ta saá xí'in ndi'i ndee na, kixá'a na ká'an na, káchí na saá:

—¡Koto ndó vitin! Xa kixaá ovi ndios nqo yó. Ndatán ná'a nivi saá ná'a na —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na xí'in to'on licaonio, ña kúu to'on mji na.

¹² Nivi yó'o xáni sijní na taBernabé kúu ñii ndios ña naní Júpiter, ta taPablo kúu inka ndios ña naní Mercurio. Saá xáni sijní na chi taPablo kúu ta nika'an ndoso to'on nqo na. ¹³ Ta yóo ñii ve'e ño'o Júpiter yatin ye'é nqo kí'vi nivi ñoo yó'o. Ta ve'e ño'o yó'o keta ñii sutu, taá ta kisa chiño nqo Júpiter kúu ra. Vaxi ra, ta ovi sindikj vaxi rí xí'in ra, ta ní'ra kuá'a ní yita livi ña ch'i yikon na kúu ña. Saá chi tasutu xí'in nivi na ndikon sata ra, vaxi na ña soko na ndi'i ñayó'o nqo taPablo xí'in taBernabé.

¹⁴ Ta kundaa ini taPablo xí'in taBernabé yu kúu ña kóni nivi ke'é na, chi xáni sijní nivi ndi ovi ndios kúu naapósto yó'o, ta saá ña xáni sijní nivi yó'o kisa kini ña ini naapósto yó'o, ñakán tjin na tikoto ña ndixin na, ta ndata na ña. Ta taPablo xí'in taBernabé kama nijkí'vi na ma'ño ndi'i nivi yó'o, ta xí'in ndi'i ndee na nika'an na, káchí na saá:

¹⁵ —Ndi'i ndó'ó nivi na nákutá'an yó'o, zndachun ke'é ndó saá? Chi mji ndi, on sivi ndios kúu ndj, ndasaá kuiti nivi kúu ndj. Ndatán yóo mji ndó, saá yóo ndj, ta kixaá ndj nqo ndó ña ndato'on ndj to'on va'a xa'a Ndios ndino'o xí'in ndó, xa'a ña sandakoo ndó ña kisa to'ó ndó inka ndios,

ña on vása ndáya'ví. Ta ndúkú ndj nõo ndó ña nandikó ini ndó ta kixá'á ndó kasa tç'ó ndó ñii laá Ndios tãtãkũ, tã kúu tã kjsa va'a ndi'i ña yóo. Ndios tãtãkũ yó'o kjsa va'a ra ñoyívi ñjno, kjsa va'a ra takuú mjni, ta kjsa va'a ra ñoyívi yó'o. Saá tuku kjsa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o, ta kjsa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi ñjno, ta kjsa va'a ra ndi'i ña ñó'o ini takuú mjni.¹⁶ Kujya xina'á Ndios tãxi ra ndi ñjvi kç'on na yichj mji na. ¹⁷Ta vará kua'an yó yichj mji yó, ta Ndios on vása ní-sandakoo ra sáná'a ra yó xa'a yu kúu ra, ta ndixa xini yó kua'a ní ñava'a ké'é Ndios xí'in yó. Saá chi Ndios kúu tã tã táxi ña va'a kóon savj nõo ño'ç xa'a ña kuina ndi'i nõo ña xixi yó. Ta xí'in ña ke'é ra saá, Ndios táxi ra nda'a yó ña xixi yó, ta táxi ra ña tãkũ yó xí'in ñasij ini yó —káchí tãPablo, ká'an ra xí'in na.

¹⁸ Ta xí'in tç'on yó'o tãPablo ká'an ra ndúkú ra nõo ñjvi yó'o ná on sokõ na kitj xí'in yita livi vaçi xí'in na. Ta yo'ví ní ñjxjyo nõo ñjvi yó'o ña on ke'é na saá, ta ñj-sokõ kã na ñayó'o nõo tãPablo xí'in tãBernabé.

¹⁹ Ta saá kee sava najudío ñoo Antioquia, ta kee inkã sava najudío ñoo Iconio, ta kixaa na nõo yóo tãPablo xí'in tãBernabé, ta kixá'á na chú'u na ñjvi xí'in tç'on vatã ña sasaã na ini ñjvi yó'o. Ta xí'in ña sãã ini na xini na tãPablo, ta kixá'á na kóon ní na yuy ra, tãndã xáni sjni na xa xa'ni na ra. Ta saá tjin na yiki koñu tãPablo, ta ñoo na ña kua'an ña xí'in na ndã sãtã ñamã ña xjno nduu ñoo yó'o. Ta saá sandakoo na yiki koñu tãPablo chi xáni sjni na ndixa ñixi'j ra. ²⁰ Ta saá ñjvi na ndikõn yichj tãJesus kixaa na, ta xjno nduu na nõo kãndú'u yiki koñu tãPablo. Ta tá mii yita na xito na, ta ñakanda tãPablo, ta ñakundichi ra, ta ndjikó ra ñjki'vi tuku ra xí'in na ñoo Listra. Tá ñjivi inkã kivi, ta tãPablo xí'in tãBernabé kee na kua'an na inkã ñoo Derbe.

²¹ Tá ñjxaa na ñoo yó'o, ta ñjka'an ndoso na tç'on va'a xa'a tãJesus nõo ñjvi, ta kua'a ní ñjvi ñandikó ini na ta kãndixa na tãJesus. Ta saá tãPablo xí'in tãBernabé kee na kua'an na, ta ndjikó na ñjxaa tuku na ñoo Listra xí'in ñoo Iconio, ta saá ñjxaa tuku na ndã ñoo Antioquia, ña nákaa estado Pisidia. ²² Ta ñii ñii ñoo nõo ñjka'an tãPablo xí'in tãBernabé, ñakutá'an na xí'in ñjvi na kãndixa tãJesus, ta ñjka'an na tç'on ña chjkaã na ndee ini ñjvi yó'o, ta ndãtç'on na xí'in na ña on sandakoo na yichj tãJesus. Ñjka'an kã na, káchí na saá:

—Xini ñó'ó xç'vi ní yó ta saá xaã yó kutakũ yó nõo xá'nda chiño Ndios —káchí na.

²³ Ñii ñii ñoo nõo ñakutá'an ñjvi na kãndixa tãJesus xa'a ña kisa ká'no na Ndios, tãPablo xí'in tãBernabé ñakaxin na sava natãã ñaxikua'a xa'a ña kuu na na ndiso chiño xí'in ñjvi yó'o. Ta saá ñaapóstol xí'in ñjvi ñii ñii ñoo yó'o na kãndixa tãJesus, ñjxjyo so'on na ta ñjka'an na xí'in Ndios xa'a natãã xjka'a na ndiso chiño xí'in nayó'o, ta tãxi ña'á na nda'a tãJesus, ta ndúkú na nõo ra ña kundaa va'a ra na ndiso chiño xí'in ñjvi yó'o, chi vitin kãndixa na ra, ta ndãa ini na ra.

Tç'on yó'o ká'an ndi tãPablo xí'in tãBernabé ndjikó tuku na ñoo Antioquia ña nákaa estado Siria

²⁴ Ta saá kee tãBernabé xí'in tãPablo ñoo Antioquia ña nákaa estado Pisidia, ta ñjya'a na nõo ño'ç estado Pisidia, ta ñjxaa na ñoo Perge, ña nákaa estado Panfilia. ²⁵ Ta saá ñjka'an ndoso na tç'on Ndios nõo ñjvi ñañoõ Perge yó'o. Ta saá ñaki'in na kua'an na ta ñjxaa na ñoo Atalia, ña nákaa yatin yu'u takuú mjni, ²⁶ ta ndãã na tón barco kua'an no'ç na ñoo Antioquia ña nákaa estado Siria. Ñoo Antioquia yó'o kúu ñoo nõo si'na ñjvi na kãndixa tãJesus ñjka'an na xí'in Ndios xa'a tãPablo xí'in tãBernabé, ta ndúkú na nõo ra ña kundaa va'a ra ñaapóstol yó'o ta ke'é ra ñava'a xí'in na kivi kç'on na kua'a ní ñoo ña kasa ndivi na chiño ra. Ta vitin tãPablo xí'in tãBernabé xa kjsa ndivi na chiño yó'o, ñakán ndjikó na ñaxaa tuku na ñoo yó'o. ²⁷ Tá ñaxaa na ñoo Antioquia yó'o, ta saá kãna na ñjvi na kúu na ndikõn yichj tãJesus ña ñakutá'an na xí'in na. Ta saá kixá'á tãPablo xí'in tãBernabé ndãtç'on na xa'a ndi'i chiño va'a ña ke'é Ndios xí'in na ñii ñii ñoo ñjka'an na. Ta ndãtç'on na xí'in ñjvi na ñakutá'an yó'o ndi Ndios vitin xa ñakoná ra yichj ña ñjvi na on sjvi najudío kúu, kúchiño kandixa na tãJesus, ta kivi na yichj ra. ²⁸ Ta saá na'á ní ñjxjyo tãPablo xí'in tãBernabé ñoo yó'o, xí'in ñjvi na ndikõn yichj tãJesus.

15

Tç'on yó'o ká'an ndi ñoo Jerusalén ñakutá'an ñjvi naná'no na ndiso chiño nõo ñjvi na kãndixa tãJesus

¹ Ta saá sava natãã najudío na kãndixa tãJesus kee na estado Judea, ta kua'an na ndã ñoo Antioquia, ta kixá'á na ndãtç'on na xí'in ñjvi na kãndixa tãJesus na on sjvi najudío kúu, ta ñjka'an na, káchí na saá:

—Tã on kasa ndivi ndó costumbre ña ñani circuncisión, ndãtãn yóo ña xa'nda chiño xji sikuá ndj tãMoisés xina'á, ta Ndios on sakaku ra ndó'ó kutakũ ndó xí'in ra ndi'i saá kivi —káchí na xí'in nayó'o.

² Ta taPablo xí'in taBernabé kixá'á na náa na xí'in natáa yó'o na kee estado Judea, chi xáni sijní na ndí on sivi ñandaa kúu ña sáná'a natáa na kee estado Judea yó'o. Ta taPablo xí'in taBernabé on vása ní-kivi koo yu'ú na xí'in natáa yó'o. Ta saá nivi na kándixa taJesús na táku ñoo Antioquia yó'o chikaá ini na ti'ví na taPablo xí'in taBernabé ta xí'in inká natáa ko'on na ndá ñoo Jerusalén ña nakutá'an na xí'in inká naapóstol, ta xí'in naxikuá'a na ndíso chiño, chi kóni na ndí nayó'o kasa ndaa na xa'a kuachi yó'o.

³ Ta saá nivi na kándixa taJesús ñoo Antioquia ti'ví na natáa yó'o ña ko'on na ñoo Jerusalén. Ta saá kee na kua'an na, ta nýa'a na ma'ño ño'o estado Fenicia, ta nýa'a na ma'ño ño'o estado Samaria. Ta ñii ñii ñoo nyo nýa'a na, nakutá'an na xí'in nivi na kándixa taJesús. Ta kúsiy ní ini nivi yó'o ña xini so'na na ña njka'an naapóstol xí'in na, chi naapóstol yó'o ndato'on na ndasaá kuá'a ní nivi na on vása kúu najudío xa nandikó ini na ta vitin kándixa na taJesús ta ndíkón na yichi ra.

⁴ Ta saá taPablo xí'in taBernabé xí'in natáa na kuá'an xí'in na njxaa na ñoo Jerusalén, ta ndí'i naapóstol xí'in naxikuá'a na ndíso chiño ta xí'in inká nivi na kándixa taJesús ñoo yó'o, naki'in va'a na ndí'i nayó'o, na kúu na kixaa nyo na. Ta saá nakutá'an ndí'i na, ta ndato'on taPablo xí'in na xa'a kuá'a ní ñava'a ke'e Ndios kivi njka'an na ñii ñii ñoo njka'an ndoso na to'on va'a xa'a taJesús nyo nivi. ⁵ Ta ndóo sava nafariseo, na kúu na kándixa taJesús, ta nakuita na ta njka'an na, káchí na saá:

—Nivi na kándixa taJesús, tá na on sivi najudío kúu, ta nayó'o, xini ñó'o kasa ndivi na costumbre ña ñani circuncisión, ta xini ñó'o kasa ndivi ndí'i na inká ndayí ña xa'nda chiño taMoisés xina'á. Tá on kasa ndivi na ñayó'o, ta Ndios on naki'in va'a ra na —káchí nafariseo njka'an na.

⁶ Ta saá nakutá'an naapóstol xí'in naxikuá'a, na kúu na ndíso chiño xí'in nivi na kándixa taJesús ñoo Jerusalén, ña ka'an tá'an na yu kúu ñava'a xini ñó'o ke'e na xa'a kuachi yó'o. ⁷ Ta na á'á ní ká'an tá'an na, ta saá nakundichi taPedro ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Nañani yó, xini ndó ndí xa kuá'a kujya nýa'a, Ndios nakaxin ra yi'í ña ka'an ndoso'í to'on ra nyo nivi na on vása kúu najudío, ña kuchiño na kandixa na to'on ñava'a xa'a taJesús. ⁸ Ta Ndios, ta xini va'a ini ndí'i nivi, sgná'a káxin ra nyo ndí ña naki'in va'a ra nivi na on vása kúu najudío, na kúu na kándixa taJesús. Saá

chi ñii k'va ndátan Ndios taxí ra Níma ra ña kutaku ña ini mji yó, nivi na kúu najudío, saá taxí ra Níma ra ña kutaku ña ini nivi yó'o na on vása kúu najudío. ⁹ Saá chi ndí'i nivi na kándixa taJesús, ta Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi na ta ndasa ndii ra ini nayó'o. Ta ñii k'va ndátan ke'e ra xí'in mji yó najudío, saá ke'e ra xí'in nivi na on vása kúu najudío. ¹⁰ Ta vitin, zndachun ke'e ndó ña sasaá ini Ndios?, chi on xjin ndó naki'in va'a ndó ndí'i nivi na kándixa taJesús, ñii k'va ndátan Ndios náki'in va'a ra na. Ndá víka, xa'nda chiño ndó ndí ndí'i nivi na kándixa taJesús xini ñó'o kasa ndivi na ndí'i ndayí ña njtaa taMoisés xina'á. Ta ña kasa ndivi na saá, yóo ña ndátan yóo ñii ñaveé ní kuiso na. Ta ni mji yó, ta ni naxíi síkuá yó, on vása ní-kundeé yó kuiso yó ñaveé yó'o. Ta saá, zndachun kóni ndó sakuiso ndó ñaveé yó'o sata nivi na on vása kúu najudío? ¹¹ Ndí'i mji yó na kándixa taJesús, ndixa kúndaa ini yó ndí Ndios ke'e ra ñava'a xí'in yó ña saaku ra mji yó chi ta ta ká'no ini kúu Ndios, ta on sivi xa'a chiño va'a ke'e yó kúu ña saaku ra yó. Ta ñii k'va ndátan sáaku Ndios mji yó najudío, saá sáaku ra nivi na on vása kúu najudío —káchí taPedro xí'in na.

¹² Ta ndá tásiin ndóo ndí'i nivi ña xini so'na na. Ta taPablo xí'in taBernabé nakuita na, ta kixá'á na ká'an na, ndato'on na xí'in na xa'a ñava'a ke'e Ndios xí'in nivi na on vása kúu najudío. Saá chi Ndios taxí ra ndee ra nda'a taPablo xí'in taBernabé ña ke'e na kuá'a ní milagro xí'in ñava'a ná'no nyo nivi yó'o. ¹³ Tá ndí'i njka'an na, ta taSantiago* kixá'á ra ká'an ra xí'in nivi na nakutá'an yó'o, ta káchí na saá:

—Nañani yó, jkoní so'na va'a ndó ña ka'an xí'in ndó! ¹⁴ Xa xini ndó to'on njka'an taSimón Pedro xí'in yó ña ndasaá kixá'á Ndios ke'e ra ñava'a xí'in nivi na on vása kúu najudío, chi nakaxin ra kuá'a ní nayó'o ña kundikón na ra ta nduu na naño ra. ¹⁵ Ta ña ke'e Ndios saá, ñii yóo yu'ú ña xí'in to'on njka'an Ndios ña njtaa naprofeta kujya xina'á, káchí Ndios saá:

¹⁶ Nii kivi vaxi ndikó'í ñoo nyo xa'nda chiño tarey David xina'á,

ta nyo ndí'i xa'a ve'e taDavid, kasa va'a j ñaxaa,

ta mji xiiña nyo ndí'i xa'a ve'e yatá, ndasa xa'a j ve'e.

¹⁷ Saá ke'e j chi kóni j ndí ña nivi na on vása kúu nalsrael ná nandukú na yi'í ta kixaa na nyo j.

Saá chi kuá'a ní nivi yó'o kúu na nakaxin j kuu na nave'e j,

* 15:13 TaSantiago, inká kivi ra kúu Jacobo.

¹⁸ káchí Ndios, tã kúu tãa tã ndã kujyã xĩna'á taxĩ ña kundãã ini ñivi tɔ'on yó'o

—káchí tãSantiago xĩ'in ñivi na nákutá'an yó'o.

¹⁹ Ta ká'ãn kã tãSantiago xĩ'in na, káchí ra saá:

—Ta xã'ã ña kúndaã ini ña kóni kachí tɔ'on Ndios yó'o, xáni sijnĩ ndí ñava'a ke'é yó vitin kúu ñayó'o: On vá'a sandi'i kã yó ini ñivi na kándixa tãJesús, na ɔn vása kúu najudío, ²⁰ chi ɔn vása xĩnjĩ ñó'ó kasa ndivi na ndi'i ndayí na ñĩtaa tãMoisés xĩna'á. Ta kuiti xĩnjĩ ñó'ó kasa ndivi na ña káchí saá: On vá'a kuxu na ña ñisokɔ ñivi nɔɔ ñaidolo án ñaimagen, chi ndios vatá kúu ndi'i ña. Ta ni ɔn vá'a ndã ñii tãã kĩ'vi ra kuãchi xĩ'in ñii ñã'ã ñã ɔn sivi ñásí'í ra kúu, ta ni ɔn vá'a ndã ñii ñã'ã kĩ'vi ñã kuãchi xĩ'in ñii tãã tã ɔn sivi yijĩ ñã kúu. Ta ɔn vá'a kuxu na kitijĩ tí sãkuá'na na xã'ni na, chi ñindɔo ñijĩ rí koñu rí, ta ɔn vá'a kuxu na ñijĩ. Tɔ'on yó'o kúu ña xĩnjĩ ñó'ó taa yó nɔɔ tutu ña ko'ɔn nda'ã ñivi na kándixa tãJesús na ɔn vása kúu najudío. ²¹ Saá ká'ãn yó xĩ'in na, chi xa kuã'ã ní kujyã ñii ñii kivi yijĩ ña nákindée mji yó najudío, ini ve'e ñɔ'o sinagoga xĩnjĩ sɔ'o ñivi ña ká'ãn ndayí ña ñĩtaa tãMoisés xĩna'á —káchí tãSantiago xĩ'in ñivi na nákutá'an yó'o.

²² Ta saá naapóstol xĩ'in naxĩkuã'ã ta xĩ'in ndi'i ñivi na kándixa tãJesús na nákutá'an yó'o ñixijo yu'ú na, ta chĩkaã ini na ña ti'vi na sava natá'an na ko'ɔn na xĩ'in tãPablo ta xĩ'in tãBernabé ña kuni'i na tutu taxi na nda'ã ñivi na kándixa tãJesús na ɔn vása kúu najudío, na kúu na táku ñoo Antioquía ña ndá'vi ndaa estado Siria. Ta saá ñaxĩnjĩ na ɔvi tãã naná'no nɔɔ ñivi na kándixa tãJesús, ta ti'vi na nayó'o ña ko'ɔn na xĩ'in tãPablo ta xĩ'in tãBernabé. Ta ñii tãã yó'o ñani ra Judas, ta inkã kivi ra kúu Barsabás. Ta inkã tãã tã ti'vi na ko'ɔn ñani ra Silas. ²³ Ta tutu ña kuni'i na ko'ɔn nda'ã ñivi káchí ña saá:

“Nañani yó xĩ'in náki'vã yó, mji ndijĩ kúu naapóstol xĩ'in naxĩkuã'ã na ndiso chiño xĩ'in ñivi na kándixa tãJesús ñoo Jerusalén. Ta ñĩtaa ndijĩ tutu yó'o ña ko'ɔn nda'ã ndó'ó, na kúu ñivi na kándixa tãJesús na táku ñoo Antioquía, xĩ'in na táku kuã'ã kã ñoo ña ndá'vi ndaa estado Siria, xĩ'in na táku kuã'ã ñoo ña ndá'vi ndaa estado Cilicia. ¡Ti'vi ndijĩ tɔ'on ña chindee ndijĩ ndó'ó! ²⁴ Xĩnjĩ sɔ'o ndijĩ ndí sava ñivi na kee ñoo Jerusalén yó'o, ta ñixãã na nɔɔ ndó ta ñĩkã'ãn na tɔ'on ña sandi'i na ini ndó'ó. Ta mji ndijĩ ɔn vása ni-taxi ndijĩ ndayí nda'ã nayó'o ña kã'ãn na saá, ta tɔ'on ñĩkã'ãn na kuiti sijnĩ mji na kãku ña.

²⁵ Ta xã'ã ñayó'o nákutá'an ndijĩ ta ñĩkã'ãn

tá'an ndijĩ ndasaá koo ke'é ndijĩ. Ta saá ñixijo yu'ú ndijĩ, ta ñaxĩnjĩ ndijĩ sava natãã tá'an ndijĩ ña xãã na xĩ'in nañani yó tãPablo ta xĩ'in tãBernabé koto na ndó'ó. Nañani yó tãPablo xĩ'in tãBernabé kúu na ki'vi ní ini ndijĩ xĩnjĩ ndijĩ, ²⁶ ta ndixa nañani yó yó'o xa taxĩ xĩ'in mji na ña kasa chiño na nɔɔ Jesucristo. Tãã tãKá'no nɔɔ yó, tãnda táxi xĩ'in mji na ña kivi na xã'ã ra. ²⁷ Ta xĩ'in nañani yó yó'o ti'vi ndijĩ nañani yó tãJudas xĩ'in tãSilas ña xãã na nɔɔ ndó ta kasa ndãã na ña ká'ãn tutu ña ti'vi ndijĩ xãã nda'ã ndó. ²⁸ Mji Nímã Ndios taxĩ ra ña yóo yu'ú ndijĩ xã'ã ña ke'é ndijĩ. On vá'a sakuiso ndijĩ ndó'ó kuã'ã ní ñayɔ'vji, ta saá ɔn vása xĩnjĩ ñó'ó kasa ndivi ndó inkã ndayí, ta vitin ndasaá kuiti xĩnjĩ ñó'ó kasa ndivi ndó tɔ'on ña káchí saá: ²⁹ On vá'a kuxu ndó ña ñisokɔ ñivi nda'ã ñaidolo án ñaimagen, chi ndios vatá kúu ndi'i ñayó'o. On vá'a kuxu ndó ñijĩ kitijĩ, ta ɔn vá'a kuxu ndó kitijĩ tí sãkuá'na na xã'ni na. Ta ñii ñii tãã, ɔn vá'a kivi ra kuãchi xĩ'in ñã'ã ñã ɔn sivi ñásí'í ra kúu. Ta ñii ñii ñã'ã, ɔn vá'a kivi ñã kuãchi xĩ'in tãã tã ɔn sivi yijĩ ñã kúu. Tá kasa ndivi ndó ndayí yó'o, saá vã'ã ke'é ndó, ta ɔn ko'ɔ kã inkã tɔ'on ña kã'ãn ndijĩ xĩ'in ndó vitin. Ta saá ná koo Ndios xĩ'in ndó ta taxi ra ña vã'ã koo ini ndó”, káchí tutu ña xãã nda'ã ñivi na kándixa tãJesús, na ɔn vása najudío kúu.

³⁰ Ta saá ñivi na kándixa tãJesús na táku ñoo Jerusalén ti'vi na natãã na xa ñaxĩnjĩ na ko'ɔn xĩ'in tutu yó'o, ta kee na kuã'ãn na, ña taxi na ña nda'ã inkã ñivi na ɔn vása kúu najudío. Tá ñixãã natãã yó'o ñoo Antioquía, ta saá kãna na ñivi na kúu na kándixa tãJesús ña nakutá'an na konijĩ sɔ'o na ña ndátɔ'on tutu yó'o. ³¹ Tá ndijĩ xĩnjĩ sɔ'o na ña ká'ãn tutu yó'o, ta kúsiijĩ ní ini na chi tɔ'on ña ndátɔ'on tutu yó'o xĩ'in na, chĩkaã kã ña ndee ini na. ³² Ta tãJudas xĩ'in tãSilas, naprofeta kúu na, ta natãã yó'o ñĩkã'ãn na kuã'ã ní tɔ'on ña ndãsa vã'ã ini ñivi ta chĩkaã kã ña ndee ini ñivi yó'o. ³³ Ta saá kĩndoo na lo'o kã kivi ñoo Antioquía, ta saá ñivi na kándixa tãJesús ñoo yó'o ndukú na nɔɔ Ndios ña ke'é ra ñava'a xĩ'in ñivi na kixãã nɔɔ na xĩ'in tutu, ta ñndayí na natãã yó'o. Ta saá ñaki'in na kuã'ãn no'na, ta ñaxãã na nɔɔ ñivi na ti'vi ñã'ã. ³⁴ Ta tãSilas kĩndoo ra ñoo Antioquía chi saá chĩkaã ini ra. ³⁵ Ta tãPablo xĩ'in tãBernabé kĩndoo kã na ñoo Antioquía. Ta naapóstol yó'o xĩ'in kuã'ã ní kã ñivi na kándixa tãJesús, sánã'a na tɔ'on Ndios, ta ká'ãn ndoso na tɔ'on vã'ã xã'ã tãJesús nɔɔ ñivi ñoo yó'o.

*Tɔ'on yó'o ká'ãn xã'ã
ña ñĩtã'vi tá'an tãPablo xĩ'in tãBernabé*

³⁶ Ta saá nɔya'a lo'o kɔvɔ, ta nɔka'an taPablo xɔ'in taBernabé, káchɔ ra saá:

—Vitin ná ndikó yó kɔ'on yó ñii ñii ñoo nɔɔ xa nɔya'a yó nɔka'an ndoso yó tɔ'on Ndios nɔɔ nɔvi. Ta saá kundaa ini yó án va'a yóo nɔvi na kándixa taJesús —káchɔ taPablo xɔ'in taBernabé.

³⁷ Ta taBernabé kóni ra ña kɔ'on tuku taJuan Marcos xɔ'in na. ³⁸ Ta taPablo nɔ-xiin ra kɔ'on tuku tayó'o, saá chi yichɔ nɔó nɔxa'an na nɔka'an ndoso na tɔ'on Ndios nɔɔ nɔvi ku'a'a ní ñoo, ta kɔvi nɔxa'a na ñoo estado Panfilia, taJuan Marcos sandakoo ra na ta ndikó ra kuano'o ra. ³⁹ Ta saá taPablo xɔ'in taBernabé kɔxá'á na náa na xa'a taJuan Marcos, ta nɔ-kuchiño koo yu'ú na ña kɔ'on án ɔn kɔ'on taJuan Marcos xɔ'in na. Ta saá chɔkaa ini taBernabé xɔ'in taPablo ña ta'vɔ tá'an na. Ta saá xɔ'in taBernabé ku'a'an taJuan Marcos. Ta ndaa na ñii tón barco ta ku'a'an na nda ñoo isla Chipre. ⁴⁰ Ta taPablo na'kaxin ra taSilas kɔ'on ra xɔ'in ra. Tá ɔn ta'an ka kee na kɔ'on na, ta nɔvi na kándixa taJesús nakutá'an na, ta nɔka'an na xɔ'in Ndios xa'a ña taxi na taPablo xɔ'in taSilas nda'a Ndios ña chindee ra nayó'o nɔɔ ku'a'an na. ⁴¹ Ta saá kee na ku'a'an na, ta ku'a'an na ku'a'a ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Siria, ta ku'a'an na ku'a'a ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Cilicia. Ta ñii ñii ñoo nɔɔ ku'a'an na, ndato'on na xɔ'in nɔvi na kándixa taJesús, ta nɔka'an na tɔ'on ña chɔkaa ndee ini nɔvi yó'o ña ndino'o ka ini na kándixa na taJesús, ta viví ka kundikɔn na yichɔ ra.

16

Tɔ'on yó'o ká'an ndí taTimoteo ku'a'an ra xɔ'in taPablo ta xɔ'in taSilas

¹ Ta saá nɔxa'a taPablo xɔ'in taSilas ñoo Derbe, ta kee na ku'a'an na nda ñoo Listra. Ta ñoo yó'o táku ñii ta'a nani ra Timoteo, ta'a ta kándixa taJesús kúu ra. Ta si'ɔ taTimoteo yó'o kúu ñii ñajudía, ña kándixa taJesús kúu ña, ta yivá ra xɔkúu ñii tagriego. ² Kánóo va'a ní tɔ'on xa'a taTimoteo nɔɔ ndi'i nɔvi na kándixa taJesús na táku ñoo Listra xɔ'in ñoo Iconio. ³ Ta taPablo kóni ra ndí taTimoteo kɔ'on ra xɔ'in na ñoo nɔɔ kɔ'on na. Ta taPablo xɔinɔ ra ndí ku'a'a ní najudío táku na nɔɔ kóni na kɔ'on na, ta saá xani sɔni ra ndí taTimoteo xɔinɔ ñó'ó kasa ndivi ra costumbre ña nani circuncisión. Saá chi najudío yó'o xɔinɔ na ndí yivá taTimoteo xɔkúu ra ñii tagriego. Tá ndi'i kɔsa ndivi taTimoteo ñayó'o, ta kee ra ku'a'an ra xɔ'in na. ⁴ Ta ñii ñii ñoo nɔɔ yá'a na ku'a'an na, ndato'on na xɔ'in nɔvi na kándixa taJesús, ká'an na xɔ'in na ndasa'a naapóstol xɔ'in inka naxɔku'a'a ñoo

Jerusalén kɔndɔo yu'ú na xa'a ña xɔinɔ ñó'ó kasa ndivi nɔvi na ɔn vása kúu najudío, tá kúu na nɔvi na kándixa taJesús. ⁵ Ta saá ñii ñii ñoo nɔɔ yá'a na ku'a'an na, taPablo, taSilas ta xɔ'in taTimoteo, ká'an na tɔ'on ña chɔkaa na ndee ini nɔvi ña ndino'o ka ini na kándixa na taJesús, ña ɔn sandakoo na yichɔ ra. Ta saá ñii ñii kɔvi ku'a'a ka nɔvi kɔxá'á na kándixa na taJesús.

Ñayó'o ndato'on xa'a ña nɔtɔvi nɔɔ taPablo

⁶ Ta saá taPablo xɔ'in na náta'an xɔ'in ra kee na ku'a'an na, ta nɔya'a na nɔɔ ño'o estado Frigia, ta nɔya'a na nɔɔ ño'o estado Galacia, saá chi Nima Ndios ɔn vása ní-taxi ña kɔ'on na ka'an ndoso na tɔ'on Ndios nɔɔ nɔvi na táku estado Asia. ⁷ Ta saá nɔxa'a na ñii xiiña nɔɔ nákutá'an ño'o ña estado Misia xɔ'in ño'o ña estado Bitinia, ta saá kóni na kɔ'vi na ñoo estado Bitinia. Ta tuku nɔ-xiin Nima Ndios taxi ña kɔ'vi na estado yó'o. ⁸ Ta saá nɔya'a na nɔɔ ño'o estado Misia ta ku'a'an na nda ñoo ña nani Troas, ña nákaa yatin yu'ú takúu mɔni. ⁹ Ta saá tá kuñoó kúu ña, ta nɔtɔvi nɔɔ taPablo ñii ta'a, ta estado Macedonia kúu ra, ta ñúndichi ra xáku ndá'vi ra nɔɔ taPablo, káchɔ ra saá xɔ'in ra: "Ya'a ún ta kɔxa'a ún ñoo ndi Macedonia, ta kasa ndivi ún chiño ña chindee ún ndi'", káchɔ ra xɔ'in taPablo. ¹⁰ Ta saá xandikɔn kɔxá'á ndi kisa ndivi ndi ña kama kee ndi kɔ'on ndi estado Macedonia, chi kundaa ini ndi ndi ña nɔtɔvi nɔɔ taPablo kúu ña kóni káchɔ ndi Ndios tí'vi ra ndi'ɔ kɔ'on ndi estado Macedonia ña ka'an ndoso ndi tɔ'on va'a xa'a taJesús nɔɔ nɔvi na táku estado yó'o.

Tɔ'on yó'o ká'an ndí ñoo Filipos ta'an na taPablo xɔ'in taSilas ini ve'e ka

¹¹ Ta saá ndaa ndi tón barco, tón ku'a'an ñoo Samotracia, ta inka kɔvi ku'a'an ndi xɔ'in nó, ta nɔxa'a ndi ñoo Neápolis. ¹² Ta saá kee ndi ku'a'an xa'a ndi nda ñoo Filipos. Ñoo Filipos yó'o kúu ñii ñoo ká'no ní, ta ndaya'vi ní ka ña nɔɔ inka ñoo ña ñó'o estado Macedonia. Ta ñoo Filipos yó'o ndá'vi ndaa ña ñoo Roma. Ta nɔxɔnɔ ndi ñoo yó'o lo'o kuiti kɔvi. ¹³ Ta saá nɔtɔndaa kɔvi yɔi ña nákindee najudío, ta kee ndi ñoo yó'o ta ku'a'an lo'o ndi ta nɔxa'a ndi ñii xiiña nɔɔ nákaa ñii yuta, chi yu'u yuta yó'o nákutá'an najudío xa'a ña ka'an na xɔ'in Ndios. Ta xa nákutá'an sa'a náña'a, ta nɔxa'a ndi ta xɔkundɔo ndi, ta kɔxá'á ndi ká'an ndi xɔ'in náña'a yó'o. ¹⁴ Ta ñii ñaña'a yó'o nani ña Lidia, ña kee ñoo Tiatira kúu ña, ta chiño ké'e ña kúu ña síkó ña tikɔto va'a, ña color ndí'ɔ kúu ña. NáLidia yó'o kúu ña'a ña kisa ká'no Ndios, ta Ndios chindee ra ñayó'o ña va'a kundaa ini ña ndi'ɔ tɔ'on ña ndato'on taPablo xɔ'in

na xa'a taJesus, ta naki'in va'a ñá tɔ'on yó'o, ta kãndixa ñá taJesus. ¹⁵ Ta saá ñáLidia xí'in ndi'i n̄vi na kúu na táku ve'e ñá k̄já'á na kí'vi na ini takuí yuta, ña ch̄ichi na, chi vitin kúu na n̄vi na kãndixa taJesus. Ta saá ñáLidia ndúkú ñá nõg ndj ña kɔ'õn ndj xí'in ñá ve'e ñá, káchí ñá saá:

—Tá xani sj̄nj ndó ndi ndixa ndino'o ini j kãndixa j taJesus vitin, ta saá na'a ndó k̄i'vi ndó ta kindo nõg ve'e j —káchí ñá xí'in ndj.

Ta ñii toon x̄indichi ñá njka'an ñá xí'in ndj ña kindo nõg ve'e ñá, ta saá ch̄ikaã ini ndj, ta kuã'an ndj xí'in ñá ve'e ñá.

¹⁶ Ta ñii k̄ivj kuã'an tuku ndj nõg nákutá'an n̄vi ña ka'an na xí'in Ndios, tá mií kuã'an ndj yichj saá, nákutá'an ndj xí'in ñii ñálo'o, ñaesclava kúu ñá, ta õn kúchiño sandakoo ñá chiño ña kisa ndivi ñá nõg napatrón ñá. Náló'o yó'o kómí ñá ñii nímã ndiva'a ña ndaku, ta nímã yó'o táxi ña ndeẽ ña ká'an ñá xí'in n̄vi yukia kóni na kundaa ini na, ta ví'í ní sj̄'ún táva napatrón ñá xa'a chiño kisa ndivi ñá xí'in n̄vi. ¹⁷ Ta ñálo'o yó'o k̄já'á ñá ndikõn ñá sãta taPablo xí'in ndj'j, na kúu na náta'an xí'in ra, ta tuku tuku ndá'yi ñá ká'an ñá, káchí ñá saá:

—Natãa yó'o kúu na xika chiño nõg Ndios, taã ta kúu taKá'no ka nõg ndi'i ña yóo. Natãa yó'o ndátõ'on na xí'in ndó yu kúu yichj va'a x̄inj ñó'õ kundikõn ndó ña sakãku Ndios ndó'õ —káchí ñá, ndá'yi ñá.

¹⁸ Ta ñii ñii k̄ivj ñii k̄i'va ké'é ñá saá, ta ndikõn ñá sãta ndj. Ta saá taPablo, õn vá'a naõni ini ra, ta ndikõ koo ra ta njka'an ra xí'in nímã ndiva'a ña kómí ñálo'o ndá'yi yó'o, káchí ra saá:

—Xí'in ndayí k̄ivj Jesucristo ká'an j xí'in ún, kee ún ini ñálo'o yó'o —káchí taPablo xí'in ñanímã ndiva'a.

Ta saá x̄andjõn keta ñanímã ndiva'a ini ñálo'o yó'o.

¹⁹ Ta saá n̄vi napatrón ñálo'o yó'o kundaa ini na ndí õn vása kúchiño tava ka na sj̄'ún xa'a chiño ke'é ñáyó'o, ta n̄saa ní ini na. Ta t̄jin na taPablo xí'in taSilas, ta ñoo ñá'á na, ña kuã'an nayó'o xí'in na nõg nachiño na ndoo yosõ yé'é ve'e chiño nõg nákutá'an kuã'a ní n̄vi. ²⁰ Tá n̄xaa na, ta k̄já'á na táxi na kuãchi xa'a taPablo xí'in taSilas nõg nachiño yó'o, káchí na saá:

—Natãa yó'o kúu najudõ, ta sakaku na kuãchi ká'no xí'in n̄vi ñoo yó'o. ²¹ Saá chi sáná'a na n̄vi ña kundikõn na inkã yichj ña õn vása yóo yu'ú xí'in yichj m̄ji yó naõoo Roma. Ta õn vá'a kasa ndivi yó yichj ña sáná'a natãa yó'o, chi ña yá'a ndoso nõg ndayí m̄ji yó naõoo Roma kúu ña —káchí na, ká'an na xí'in nachiño.

²² Ta saá ñii toon yíta n̄vi táxi na kuãchi xa'a taPablo xí'in taSilas. Ta nachiño

xa'nda chiño na ña tava na tikõto taSilas xí'in taPablo ta kani ñá'á na xí'in nduku.

²³ Ta ndj'i ña kani ní ñá'á na, ta t̄jin ñá'á na, ta tãan na õv̄j na saá ini ve'e kaã. Ta njka'an nachiño xí'in taã ta ndiso chiño xí'in ve'e kaã ña vivij kundaa ra na ña õn kuchiño kee na kaã na. ²⁴ Ta saá ta ndiso chiño xí'in ve'e kaã yó'o tãan ra õv̄j naapóstol yó'o ndã mãã ini ve'e kaã, ta tãan ra ñii ñii xa'a na ini ñii ñii yavj yitõn tón ve'e ña õn k̄ivj kanda na.

²⁵ Ta saá tá tónãa mã'ño ñoo, taPablo xí'in taSilas yóo na ká'an na xí'in Ndios ta xita na yaa ña kisa ká'no na ra. Ta inkã n̄vi na ñó'o ini ve'e kaã yó'o, x̄inj sɔ'o na ña xita taPablo xí'in taSilas. ²⁶ Ta saá ñii kama ndeẽ ní k̄já'á táan, ñii kanda nõno xa'a namã ve'e kaã. Ta xí'in ña táan yó'o, nanõnã m̄ji yé'é ve'e kaã, ta njndax̄in ndi'i kaã ña nõ'ni ñii ñii n̄vi na ñó'o ini ve'e kaã yó'o. ²⁷ Ta saá naõax̄in ini ta ndiso chiño xí'in ve'e kaã, ta naõto ra ndí nanõnã ndi'i tón yé'é ve'e kaã, ta xani sj̄nj ra ndí kuã'an ndikã ndi'i napreso na ñó'o ini ve'e kaã. Ta kundaa ini ra ndí taãá'no nõg ra saxõ'vj ní ñá'á ra xa'a ña njkaã ndi'i na ñó'o ini ve'e kaã, ta saá k̄já'á ra yí'ví ní ra nõg ña xõ'vj ra. Ta saá táva ra espada ra ña ka'ni xí'in m̄ji ra. ²⁸ Ta taPablo xí'in ndi'i ndeẽ ra, njka'an ra xí'in ta ndiso chiño xí'in ve'e kaã, káchí ra saá:

—Õn satakué'e xí'in m̄ji ún chi ndi'i ndj ñó'o ka ndj ini ve'e kaã yó'o. Ndã ñii ndj õn vása ní-kee kuã'an ndikã ndj —káchí taPablo xí'in ra.

²⁹ Ta saá ta ndiso chiño xí'in ve'e kaã njka'an ra ndúkú ra ñoo yé'é ña tóõn ña koto ra, ta xí'in ñoo yó'o x̄ino ra njk̄'vi ra ini ve'e kaã. Ta saá ñii kisin ra, chi yí'ví ní ra, ta x̄ikuxití ra ta njõndaa ta'ya ra yatin nõg yóo xa'a taPablo xí'in taSilas.

³⁰ Ta saá naõkunchi ra, ta táva ra taPablo xí'in taSilas, ta kuã'an na xí'in ra ke'e, ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndó'õ tata, ka'an ndó xí'in j, çyu kúu ña x̄inj ñó'õ ke'é j xa'a ña sakãku Ndios yí'j?

³¹ Ta ndãkuijn taPablo njka'an ra, káchí ra saá:

—Kandixa ún Jesucristo, Tãa taKá'no nõg yó, ta saá sakãku Ndios yó'õ, ta sakãku ra ndi'i nave'e ún —káchí ra xí'in ra.

³² Ta saá taPablo xí'in taSilas njka'an na tɔ'on Ndios xí'in ta ndiso chiño xí'in ve'e kaã, ta xí'in ndi'i n̄vi na táku ve'e ra. ³³ Ta m̄ji ñoo saá ta ndiso chiño xí'in ve'e kaã, ndúkú ra njka'an ra xí'in taPablo ta xí'in taSilas, ña kɔ'õn na xí'in ra nõg yóo takuí ña nakata ra nõg taãkué'e na. Ta ndj'i ke'é ra saá, ta taã ta ndiso chiño xí'in ve'e kaã, ta xí'in ndi'i n̄vi na táku ve'e ra, ch̄ichi na chi vitin kãndixa na Ndios. ³⁴ Ta saá

tá ndiso chiño xí'in ve'e kaa ndukú ra nqo táPablo xí'in táSilas ña ndikó na ko'on na xí'in ra ve'e ra. Tá kixaa na, ta taxi ra ña kuxu na. Ta kúsij ní ini tayó'o, ta kúsij ní ini ndi'i nivi na táku ve'e ra, chi vitin xa kandixa na Ndios.

³⁵ Ta nitiivi inká kivi, ta nachiño ti'vi na sava napolicia ña ka'an na xí'in taq tá ndiso chiño xí'in ve'e kaa xa'a ña saña ra táPablo xí'in táSilas ko'on ndiká na. ³⁶ Ta saá tá ndiso chiño xí'in ve'e kaa yó'o nika'an ra xí'in táPablo, káchí ra saá:

—Nachiño nika'an na xí'in j ndi xini ñó'o saña j ndó'o vitin ña ko'on ndiká ndó. Ta vitin va'a kee ndó ko'on ndiká ndó, ta ná taxi Ndios ña koo ñava'a ini ndó —káchí tayó'o xí'in naapóstol.

³⁷ Ta ndakuijn táPablo nika'an ra, káchí ra saá:

—Qn kivi kee ndi saá kuiti, chi on ko'o ñandaa ní-ke'e nachiño xí'in ndi, saá chi ñaño Roma kúu ndi. Ta nachiño ñoo yó'o nija'a ndoso na ndayi ña káchí on kivi saxo'vi na nivi na kúu ñaño Roma, tá on ta'an ko'on na nqo tajuez ña kasa ndaa ra xa'a kuachi na. Ta nachiño yó'o on vása ní-kisa to'ó na ndayi yó'o, chi kama ní si'na kani na ndi'i nqo xini kua'a ní nivi, ta taan na ndi'i ini ve'e kaa. Ta vitin kóni na saña se'e na ndi'i, ta on vá'a ke'e na saá, chi ní-kisa ndivi na ñandaa xí'in ndi. Ta vitin kundati ndi nda ná kixaa mji nachiño ña saña na ndi'i ko'on ndiká ndi —káchí táPablo xí'in taq tá ndiso chiño xí'in ve'e kaa.

³⁸ Ta saá napolicia ndikó na kua'an na ndato'on na to'on táPablo xí'in nachiño. Ta kivi kúndaa ini nachiño yó'o ndi táPablo xí'in táSilas kúu na ñaño Roma, ta niji'vi ní na. ³⁹ Ta saá nakuita nachiño kua'an na, ta nixaa na nqo yóo naapóstol, ta xaku ndá'vi na nqo nayó'o, ta ndukú na ña kasa ká'no ini na xa'a ña nixo'vi na. Ta saá nachiño taqa na táPablo xí'in táSilas ve'e kaa, ta xaku ndá'vi na nqo na ña kee na sandakoo na ñoo yó'o. ⁴⁰ Ta saá kee táPablo xí'in táSilas ve'e kaa, ta kua'an na, ta nixaa na ve'e ña Lidia ña nákaa mji ñoo yó'o. Ta ve'e yó'o nakutá'an na xí'in inká nivi na kándixa táJesus, ta táPablo xí'in táSilas nika'an na to'on ña chikaa na nde'e ini nayó'o. Ta saá kee naapóstol yó'o kua'an na inká xiiña.

17

Ñayó'o ká'an xa'a yu kúu ña ndo'o táPablo xí'in táSilas ñoo Tesalónica

¹ Ta saá táPablo xí'in táSilas nija'a na ñoo Anfípolis ta nija'a na ñoo Apolonia, ta saá nixaa na ñoo Tesalónica nqo yóo ñii ve'e ño'o sinagoga nqo nakutá'an najudio

ña sakuá'a na to'on Ndios. ² Ta ndatán ké'é táPablo ndi'i saá kivi yij ña nákindée najudio, nixa'an ra niki'vi ra ini ve'e ño'o sinagoga. Ta saá ñii ñii kivi yij ña unj semana, táPablo niki'vi ra ndato'on ra xí'in nivi na nakutá'an ve'e ño'o yó'o, saná'a káxin ra na xa'a to'on Ndios ña nita na xina'a. ³ TáPablo ndaxin ra to'on Ndios yó'o nqo na, káchí ra saá:

—To'on Ndios ña nita nprofeta xina'a, káchí ña xa'a taq tá kúu Cristo, taq tá ti'vi Ndios ña sakaku ra nivi. Ta nprofeta yó'o ká'an káxin na ndi taq tá kúu Cristo xini ñó'o kivi ra, ta saá natakú ra. Ta vitin yij ká'an ndosoj nqo ndó ndi táJesus, taq tá ndato'on j xí'in ndó xa'a, ndixa kúu ra Cristo, taq tá xindati yó ña ti'vi Ndios kixaa ra ñoyivi —káchí táPablo xí'in nivi yó'o na kúu na nakutá'an ve'e ño'o sinagoga.

⁴ Ta sava najudio na xini so'o yó'o, kandixa na to'on ña ndato'on táPablo xí'in na xa'a táJesus, ta kixá'a na ndikon na yichi táJesus ñii káchí xí'in táPablo tá xí'in táSilas. Ta kua'a ní nagriego na xa kisa to'ó Ndios, kandixa na to'on ña nika'an táPablo xa'a táJesus, ta kixá'a na ndikon na yichi ra. Ta kua'a ní ñaña'a ná kúu ná ndiso chiño xí'in chiño ná'no ñoo yó'o, kandixa ná táJesus ta kixá'a ná ndikon ná yichi ra. ⁵ Ta sava najudio na ni-xiin kandixa táJesus, kixá'a na kisa kúinj na xini na táPablo xí'in táSilas. Najudio yó'o nakaya na sava natqa na kúu navago na on vá'a, ta chu'u na nayó'o ña sasaa na ini nivi xa'a ña sakaku na kuachi ká'no ñoo yó'o. Ta ñii sisó ndá'yi natqa yó'o kixaa na ve'e táJasón nándukú na táPablo xí'in táSilas, chi kóni na tiin ña'a na ta tava ña'a na ña kuño na naapóstol yó'o nqo nivi na kúu na saá ini xini ña'a. ⁶ Ta ni-nani'i na táPablo ni táSilas, ta saá tiin na táJasón xí'in inká nivi na kándixa táJesus, ta tava na nayó'o, ta ñoo ña'a na nqo nachiño ñoo yó'o. Ta saá natqa on vá'a yó'o nika'an na xí'in nachiño, káchí na saá:

—Nayó'o kúu na xa sakaku kuachi ndi'i saá ñoo ñoyivi yó'o. Ta vitin kixaa na ñoo yó'o. ⁷ Ta táJasón yó'o va'a naki'in ra na, ta taxi ra ña kíndoo na ve'e ra. Ta táJasón xí'in ndi'i na náta'an xí'in ra ndiso na kuachi chi yá'a ndoso na nqo ndayi tárey César, ta ká'no nqo yó, chi nayó'o káchí na ndi yóo inká rey tá kúu táJesus, ta ta ká'no nqo na —káchí natqa on vá'a yó'o, táxi na kuachi xa'a táJasón ta xa'a na náta'an xí'in ra.

⁸ Ta saá, xa'a ña xini so'o na to'on yó'o, kixá'a ndi'i ní ini nachiño ta ñii ki'va saá ndi'i ní ini nivi ñoo yó'o. ⁹ Ta saá nachiño xa'nda chiño na nqo táJasón ta nqo na náta'an xí'in ra, ña cha'vi na si'un xa'a ña

ko'ɔn ndiká na. Ta ndi'i cha'vi na si'ún yó'o, ta saá kuá'an ndiká na.

Tɔ'on yó'o ká'an ña taPablo xi'in taSilas njika'an ndoso na to'on Ndios nɔɔ nivi ñoo Berea

¹⁰ Ta saá ta xa ñoo kúu ña, ta nivi na kándixa taJesús t'í'vi na taPablo xi'in taSilas kuá'an na ñoo Berea. Tá nixaá na ñoo yó'o, ta njik'vi na ini ve'e ño'o sinagoga nɔɔ nákutá'an najudío. ¹¹ Ta nivi nañoo Berea yó'o kúu nivi na to'ó ní ka ini nɔɔ nivi nañoo Tesalónica. Saá chi kúsiɔ ní ini na xini sɔ'o na to'on ña ndato'on taPablo xi'in na. Ta ndi'i saá kivi sákuá'a na to'on Ndios ña njata na xina'a, ta vivii ká'vi na to'on Ndios yó'o xa'a ña kundaa ini na án ñandaa kúu ña ndato'on taPablo xi'in na. ¹² Ta saá kuá'a ní najudío xi'in nagriego kándixa na taJesús, ta njik'vi na yichí ra. Sava nagriego yó'o kúu náña'a ná kómí chiño ná'no ñoo yó'o, ta saá tuku kuá'a ní nataa griego kándixa na taJesús ta njik'vi na yichí ra. ¹³ Ta sava najudío na táku ñoo Tesalónica xini sɔ'o na ndi taPablo yóo ra ñoo Berea sáná'a ra to'on Ndios. Ta saá kee na kuá'an na, ta nixaá na ñoo Berea yó'o, ta kixá'a na sáasa na ini nivi, xa'a ña sakaku na kuachi ká'no. ¹⁴ Ta saá ni, nivi na kándixa taJesús kama t'í'vi na taPablo kuá'an ra yu'u takuii mɔni. Ta njndoo taSilas xi'in taTimoteo ñoo Berea. ¹⁵ Ta nivi na kuá'an xi'in taPablo, nixaá na xi'in ra ñoo Atenas. Ta saá taPablo njika'an ra xi'in nayó'o, káchí ra saá:

—Yachí ní ti'vi ndó taSilas xi'in taTimoteo kixaá na nɔɔj —káchí ra xi'in na.

Ta saá nivi yó'o sandakoo na taPablo ñoo Atenas, ta ndikó na kuano'o na.

Tɔ'on yó'o ká'an xa'a ña ke'é taPablo ñoo Atenas

¹⁶ Tá ndati ka taPablo ña kixaá taSilas xi'in taTimoteo nɔɔ yóo ra ñoo Atenas, ta saá kee ra kuá'an xá'a ra, xito nda'yá ra ndasaá yóo ñoo Atenas yó'o, ta kúchuchú ní ini ra, chi xini ra kuá'a ní xiiña yíta ñaidolo, ña kúu ndios vatá ña kisa to'ó nivi ñoo yó'o. ¹⁷ Ta saá taPablo kuá'an ra, ta njik'vi ra ini ve'e ño'o sinagoga, ta ká'an ra xi'in nivi nákutá'an yó'o, na kúu najudío xi'in inká nivi na kisa to'ó Ndios vará ɔn sivi najudío kúu na. Ta ñii ñii kivi xá'an taPablo ñii yosɔ ndiká nɔɔ yóo ñakía'vi, chi yó'o nákutá'an kuá'a ní nivi, ta taPablo ndato'on ra xi'in nivi yó'o, ká'an ra xi'in na xa'a taJesús. ¹⁸ Sava nivi na nákutá'an yó'o ndikɔn na yichí ña sáná'a naepicúreos, ta sava nivi na nákutá'an yó'o ndikɔn na inká yichí ña

sáná'a naestoiicos.* Ta nivi na ndikɔn ñii ñii yichí yó'o xini sɔ'o na to'on taPablo, ta njika'an na xa'a ra, káchí na saá:

—Yu kúu ña kóni kachí tayó'o? Kuá'a ní to'on vichí kuiti ká'an ra —káchí na, ká'an na xa'a taPablo.

Ta inká na njika'an na, káchí na saá:

—Tayó'o ká'an ra xa'a inká nandios na ñoo xiyó —káchí na, ká'an na.

Saá chi xini sɔ'o na taPablo ká'an ra xa'a taJesús, ta ká'an ra xa'a ña nataku nivi na nixi'i. ¹⁹ Ta saá njika'an na xi'in taPablo ko'ɔn ra xi'in na ñii xiiña nɔɔ naní Areópago nɔɔ nákutá'an ndi'i nachiiño ñoo yó'o. Ta saá kuá'an ra xi'in na, ta nixaá na. Ta njika'an nachiiño xi'in taPablo, káchí na saá:

—Kóni ndi kundaa ini ndi yo xa'a ká'an ña ndato'on ún sáná'a ún nɔɔ ndi. ²⁰ Saá chi sava to'on ña ká'an ún ndatán yóo to'on xaá ña yo'vi ní kundaa ini ndi, saá yóo ña nɔɔ ndi. Ta vitin ndúkú ndi nɔɔ ún, ña kasa ndaa ún xa'a to'on ká'an ún —káchí nachiiño xi'in taPablo.

²¹ (Káchí na saá, chi ndi'i nivi na táku ñoo Atenas yó'o kúsiɔ ní ini na xini sɔ'o na xa'a ndi'i ña xaá, ta ñii ñii kivi ndato'on xi'in tá'an na ndasaá kuiti xa'a ña xaá xini sɔ'o na.)

²² Ta saá nákundichi taPablo nɔɔ nivi yó'o, ta ká'an ra xi'in na, káchí ra saá:

—Ndó'o nataa na táku ñoo Atenas, kúndaa ini j ndi nivi na to'ó ini kúu ndó'o, chi xini kuá'a ní ndios ña kisa to'ó ndó.

²³ Saá chi kivi kee j nixa'an j xito nda'yá j ña yóo ñoo yó'o, ta saá xini kuá'a ní xiiña nɔɔ kisa to'ó ndó kuá'a ní ndios mji ndó. Ta xini ñii naja yii nɔɔ njika'yi to'on ña káchí saá: “Nayó'o yóo ña xa'a ña kisa to'ó yóo ñii Ndios ña ɔn vása xini yó”, káchí to'on ña njika'yi nɔɔ naja yii yó'o. Ta vitin ndato'on j xi'in ndó xa'a mji Ndios yó'o, taá ta kisa to'ó ndó, vará ɔn vása xini ndó ra.

²⁴ 'Ndios yó'o kúu taá ta kisa va'a ñoyivi yó'o ta kisa va'a ra ndi'i nivi xi'in ndi'i ña yóo ñoyivi yó'o. Ta mji ra kúu ta xá'nda chiño nɔɔ ndi'i ña yóo ñoyivi yó'o xi'in ndi'i ña yóo ñoyivi ñino, ta ɔn vása kuiti táku ra ini ve'e ño'o ña kisa va'a nivi. ²⁵ Ta Ndios yó'o nda lo'o ɔn vása xini ñó'o ra ña taxi nivi nda'a ra, chi ñii laá mji ra kúu taá ta kisa va'a ndi'i ña yóo. Ta mji ra taxi ndee ña kutakú yó, ta taxi ra tachí ña násita yó táku yó, ta taxi ra ndi'i inká ña xini ñó'o yó nda'a yó.

²⁶ 'Mji Ndios yó'o kisa va'a ra taá ta kúu tañoó ta saá kisa va'a ra nási'í tayó'o, ta saá xikoo sa'ya na, ta njya'a kuá'a ní kujiya, ta saá njixina ndi'i saá nɔɔ nivi ñoyivi yó'o.

* 17:18 Ta ɔvi yichí yó'o sáná'a ña ndi ɔn ko'ó ñii laá Ndios ndino'o, taá ta xá'nda chiño nɔɔ ñoyivi.

Ta saá kúndaqá ini yó ndí ndi'i n̄vi kómí na ñii laá yivá si'í. Ta Ndios ch̄tónj ra ña kutakū n̄vi ndi'i saá xiiña ñoyívi yó'o, ta ch̄tónj ra ama kutakū ñii ñii n̄vi, ta ch̄tónj ra ndá xiiña kutakū na, ta ch̄tónj ra ndá mí xaq̄ ñii ñii xá'ño nq̄ ño'o ñoo na. ²⁷ Saá ke'é Ndios xa'á ña kóni ra ndí n̄vi nandukú na ra, vará ndatán yó'v̄j ní ndó'o ñii t̄a t̄akuaá naní'i ra ña xínj ñó'ó ra, saá yó'v̄j ní kundee n̄vi naní'i na Ndios. Vará yó'v̄j ní naní'i yó Ndios, ta Ndios yatin ní yóo ra xí'in yó. ²⁸ Saá chi t̄ixin ndee Ndios tákū yó, ta t̄ixin ndee Ndios yóo yó. Ta sava natá'an m̄ji ndó, na kúu n̄vi na ndíchí s̄inj, n̄jtaa na to'on ña yóo yu'ú xí'in to'on yó'o, saá chi to'on n̄jtaa na káchí ña saá: "Ndi'i n̄vi kúu sa'ya Ndios", káchí na. ²⁹ Ta ndixa Ndios kúu Yivá ndi'i n̄vi. Ta xa'á ñayó'o kúndaqá ini yó ndí Ndios q̄n vása yóo ra ndatán yóo ñii ñaimagen án ñaidolo ña kisa va'a n̄vi xí'in qā án xí'in yit̄on án xí'in yū. ³⁰ Kuȳa x̄in'á Ndios kúndee ini ra nq̄ ñanaa n̄jxyo ini n̄vi, chi q̄n vása kúndaqá ini na ñandaq̄ xa'á ra. Ta vitin xá'nda chiño ra nq̄ ndi'i n̄vi na tákū ndi'i saá xiiña ñoyívi yó'o ña ná nandikó ini na ta sandakoo na yich̄ q̄n vá'a ta k̄'vi na ko'q̄n na yich̄ ña ndaq̄. ³¹ Saá chi Ndios xa naq̄xin ra Sa'ya ra t̄ajesús ña kasa nani ra xa'á kūachi ndi'i n̄vi xí'in ñandaq̄. Ta Ndios xa k̄isa ndaq̄ ra nq̄ yó ndí ndixa kundivi ñayó'o, chi xa sanatakū ra t̄ajesús, t̄a t̄a x̄jkuu t̄a n̄ixi'j —káchí t̄aPablo, ndát'o'n ra xí'in na.

³² Tá x̄inj s̄o'o na to'on n̄jka'an t̄aPablo xa'á ñii t̄a t̄a n̄ixi'j ta natakū ra, ta sava na xákū ndaa na t̄aPablo, ta ink̄a na ká'an na, káchí na saá:

—Xa va'a, saá ná koo ña vitin, ta ink̄a k̄ivj kixi ún ndato'on ún xí'in ndj —káchí na xí'in t̄aPablo.

³³ Ta saá kee t̄aPablo nq̄ nachiño yó'o ta kū'an ra. ³⁴ Ta sava n̄vi na ndóo xí'in nachiño yó'o naquita na kū'an na s̄at̄a t̄aPablo, ta nayó'o nd̄u na n̄vi na kándixa t̄ajesús. N̄ii tayó'o t̄a kándixa t̄ajesús naní ra Dionisio, ta tayó'o kúu t̄atá'an nachiño ñoo Atenas yó'o.[†] Ta saá tuku ñii ña'a naní ñá Dámaris, xí'in ink̄a n̄vi nañoo yó'o kándixa na t̄ajesús.

18

To'on yó'o ká'an ña yu kúu ña ke'é t̄aPablo ñoo Corinto

¹ Ta ndi'i n̄jya'a ñayó'o, ta saá kee t̄aPablo ñoo Atenas, ta kū'an ra ta n̄jxaa ra ñoo Corinto. ² Ta saá naq̄utá'an ra xí'in ñii t̄a t̄a kándixa Jesucristo, t̄ajudío kúu

ra, ta naní ra Aquila. T̄a t̄a k̄aku ñoo Ponto kúu ra, ta sakán kee ra ñoo Roma xí'in ñásí'i ra ñáPriscila ta k̄jxaa na ñoo Corinto. Saá chi t̄arey César Claudio xa xa'nda chiño ra ña kee ndi'i najudío na tákū ñoo Roma. ³ Ta saá n̄jxa'an t̄aPablo ve'e t̄aAquila xí'in ñásí'i ra ñáPriscila, ta n̄jxyo yu'ú ra xí'in na ña k̄indq̄o ra ve'e na, chi m̄ji chiño kisa ndivi na kúu chiño ña xínj t̄aPablo ke'é ra. Ta chiño yó'o kúu ña kisa va'a na ve'e mandiado. Ta saá ñii káchí kisa chiño na, ta xí'in chiño yó'o táva na lo'o s̄i'ún ña xínj ñó'ó xíxi na. ⁴ Ta saá ndi'i k̄ivj ȳji ña nákindee najudío, t̄aPablo xá'an ra ve'e ño'o sinagoga, ta ndát'o'n ra xí'in najudío ta xí'in nagriego, ta kisa ndaq̄ ra to'on va'a xa'á t̄ajesús nq̄ na, ta chikaa ra ndee ña noo ini na, ta kandixa na t̄ajesús.

⁵ Ta saá t̄aSilas xí'in t̄aTimoteo kee na ñoo estado Macedonia ta kū'an na ta n̄jxaa na nq̄ t̄aPablo ñoo Corinto. Ta saá t̄aPablo sandakoo ra chiño ña kisa va'a ra ve'e mandiado, ta t̄axi xí'in m̄ji ra ña ká'an ndoso ra to'on Ndios nq̄ n̄vi. Ta saá ñii ñii k̄ivj kū'an ra ká'an ra xí'in najudío, ndát'o'n ra ndí t̄ajesús kúu Cristo, t̄a t̄a x̄indati na ña ti'vi Ndios kixaa ra sakaku ra na. ⁶ Ta n̄vi yó'o, tá x̄inj s̄o'o na ña ndato'on t̄aPablo xí'in na, ta k̄jxá'a na sásaa na ini m̄ji na, ta naquita na ká'an ndiva'a na xí'in ra. Ta saá t̄aPablo t̄ava ra capa ra, ta sakisin ra ña koyo yáka ña, ta n̄jka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ta vitin, xa'á ña n̄j-xiin ndó konj s̄o'o ndó to'on ña ndato'onj xí'in ndó, ndó'ó kúu n̄vi na ndíso kūachi nq̄ Ndios. Ta ȳj'j q̄n vása ndíso k̄aj kūachi xa'á ña saxo'v̄j Ndios ndó'ó k̄ivj va'xi. Ta vitin t̄anda ndi'i k̄ivj va'xi, ko'q̄n j̄ ka'an ndoso j̄ to'on Ndios nq̄ n̄vi na q̄n vása kúu najudío —káchí t̄aPablo xí'in na.

⁷ Ta saá kee t̄aPablo ve'e ño'o sinagoga ta kū'an ra ve'e ñii t̄a t̄a naní Justo, ña yóo yatin s̄ijn ve'e ño'o sinagoga yó'o. Ta t̄ajusto yó'o kúu ra ñii tagriego, ta t̄a t̄a kisa to'o Ndios kúu ra. ⁸ Yóo ink̄a t̄a t̄a xá'nda chiño nq̄ na ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta tayó'o naní ra Crispo. Ta t̄aCrispo yó'o xí'in ndi'i nave'e ra x̄inj s̄o'o na to'on ña n̄jka'an t̄aPablo ta kándixa ndi'i na t̄ajesús. Ta ñii k̄'va saá kū'a ní ka n̄vi nañoo Corinto yó'o x̄inj s̄o'o na ña ndato'on t̄aPablo, ta kándixa na t̄ajesús, ta saá ch̄ichi na. ⁹ Ta saá n̄jya'a lo'o, ta ñii ñóo tá k̄is̄jn t̄aPablo, ta n̄jivi t̄ajesús nq̄ ra, ta n̄jka'an ra xí'in t̄aPablo, káchí ra saá:

—Qn kuyi'vi ún, ta q̄n sandakoo ún ká'an ndoso ún to'on j̄ nq̄ n̄vi. ¹⁰ Saá chi

[†] 17:34 Ta n̄vi na kúu nachiño ñoo Atenas naní na Areópago, saá chi xiiña nq̄ nákutá'an nachiño yó'o naní ña Areópago.

yi'j yóo j xí'in ún. Ndá ñii n'jvi ɔn satakué'e na yó'ó, chi yóo kuá'á ní n'jvi na ndikɔn yi'j ñoo yó'o —káchí tãJesús xí'in tãPablo k'jvi n'j'jvi ra nɔɔ ra.

¹¹ Ta saá n'jndɔo tãPablo ñoo Corinto ñii kujya sava, ta sáná'a ra n'jvi ñoo yó'o tɔ'on Ndios.

¹² Ta ñoo Corinto yó'o kúu ñoo ká'no ña ndá'vi ndaa estado Acaya. Ta k'jvi ñii tã tã naní Galión kúu tagobrnador ta xá'nda chiño ra nɔɔ n'jvi na táku ñoo estado Acaya yó'o, ta ñii k'jvi nakutá'an sava najudío, ta t'jin na tãPablo, ta kuá'an ra xí'in na ve'e chiño ká'no nɔɔ yóo tagobrnador. ¹³ Ta nɔɔ tagobrnador Galión yó'o, tãxi na kuachi xá'á tãPablo, n'jka'an na, káchí na saá:

—Tayó'o kúu tãa tã chú'u n'jvi ña ya'a ndoso na ndayí ndj, chi káchí ra ndí ɔn vása va'a kasa tɔ'ó n'jvi Ndios ñii k'j'va ndatán yóo ña xá'nda chiño naxij síkuá ndj xina'á —káchí na xí'in tagobrnador.

¹⁴ Ta tãPablo kóni ra ndakuujn ra ká'an ra, ta n'j-kuchiño, chi kama ndakuujn tagobrnador Galión, n'jka'an ra xí'in najudío, káchí ra saá xí'in na:

—Ta ndó'ó, táná taxi ndó ñii kuachi ndeé ní xá'á ra, án kuachi ká'no ní kúu ña, ta saá ndixa konj sɔ'o'j ña ká'an ndó, ta kasa nani'j xá'á kuachi ra. ¹⁵ Ta ñayó'o ɔn s'jvi kuachi xá'á gobierno Roma kúu ña, chi kuiti náa ndó xá'á tɔ'on, ta xá'á k'jvi n'jvi, ta xá'á ndayí m'ji ndó najudío. Ta yi'j ɔn k'jvi kasa nani'j xá'á kuachi yó'o, saá chi kuachi m'ji ndó kúu ña, ta m'ji ndó xini'j ñó'ó kasa nani'j ndó ña —káchí tãGalión xí'in najudío.

¹⁶ Ta saá tãGalión xá'nda chiño ra ña tava na ndi'i n'jvi yó'o ndá ke'e. ¹⁷ Ta saá kee na kuá'an na ke'e ve'e chiño ká'no, ta xandikɔn t'jin na ñii tajudío naní ra Sóstenes, tã tã xá'nda chiño nɔɔ na ve'e ño'o sinagoga kúu ra, ta k'jxá'á na káni ní na ra. Ta tagobrnador x'ini ra ndi'i ña ké'é nayó'o, ta ndá lo'o n'j-ndi'i ini ra xá'á ña ké'é na.

¹⁸ Ta saá tãPablo k'jndɔo ra, n'jxiyo ra kuá'á ní kã k'jvi ñoo Corinto yó'o xí'in n'jvi na kándixa tãJesús. Ta saá k'jxaa ñii k'jvi, ta n'jndayí ra nayó'o, chi kóni ra kɔ'on ra estado Siria. Ta ñáPriscila xí'in tãAquila, nayó'o kɔ'on na xí'in ra ndá ñoo estado Siria. Ta si'na kã, tá ɔn tã'an kɔ'on na, ta n'jxiyo tãPablo ñoo Cencrea, ta ñoo yó'o tãPablo n'jxatá ra yisj s'jni ra, chi saá ké'é najudío k'jvi sandi'i na kisa ndivi na ñii chiño ña k'jndɔo na xí'in Ndios. ¹⁹ Ta saá ndaa na tón barco, ta kuá'an na ta n'jxaa na ñoo Éfeso, ta ñoo yó'o n'jta'vi tá'an na, chi ñoo yó'o n'jndɔo ñáPriscila xí'in tãAquila. Ta saá tãPablo naki'in ra kuá'an ra ta n'jki'vi ra ini ve'e ño'o sinagoga ñoo

Éfeso yó'o, ta ká'an tá'an ra xí'in najudío. Ta tãPablo ndatɔ'on káxin ra xí'in na xa'á tãJesús. ²⁰ Ta nayó'o ndukú na nɔɔ ra ña kindɔo na'á kã ra xí'in na, ta n'j-xiin ra kindɔo kã ra, ²¹ ta n'jndayí ra na, káchí ra saá xí'in na:

—Xini'j ñó'ó kɔ'on j ñoo Jerusalén ña koo j viko ká'no ña va'xi. Ta saá ní, tá kóni Ndios, ta inkã k'jvi ndikó j koto j ndó'ó —káchí ra xí'in na.

Ta saá ndaa ra tón barco ñoo Éfeso, ta kee ra kuá'an ra xí'in barco ndá ñoo Cesarea.

Tɔ'on yó'o ká'an ndí tãPablo k'jxaa ra ñoo Antioquia

²² Tá n'jxaa ra, ta kee ra n'jka'an ra ndá ñoo Jerusalén xa'á ña chindeé ra n'jvi na kándixa tãJesús na táku ñoo yó'o. Ta saá kee ra kuá'an ra ndá ñoo Antioquia, ña ndá'vi ndaa estado Siria, ta n'jxiyo ra ñoo yó'o lo'o kuiti k'jvi. ²³ Ta saá kee ra kuá'an ra, ta n'jxaa ra kuá'á ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Galacia ta kuá'á ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Frigia. Ta ñii ñii ñoo nɔɔ xáa ra, ta ká'an ra tɔ'on ña chjkaa ndeé ini n'jvi na kándixa tãJesús, ña vivíi kã kundikɔn na yichj tãJesús.

Tɔ'on yó'o ká'an xq'a ñii tãa tã naní Apolos
ká'an ndoso ra tɔ'on va'a xq'a tãJesús nɔɔ n'jvi nañoo Éfeso

²⁴ Tá xika tãPablo ñoo ña ñó'ó inkã xiiña, ta ñoo Éfeso yó'o k'jxaa ñii tãa tã naní Apolos, ta tajudío kúu ra, ta kaku ra ñii ñoo ña naní Alejandría. Ta ñii tãa tã t'i'va ní ndatɔ'on xí'in n'jvi kúu ra, ta xa ká'vi ní ra tɔ'on Ndios ña n'jtaa na xina'á. ²⁵ Ta tãApolos yó'o xa sakuá'á va'a ra ña saná'a n'jvi nɔɔ ra xá'á yichj tãJesús, ta xí'in ña ndino'o ní ini ra ndatɔ'on ra xí'in n'jvi. Vará ndasaá kuiti xinj ra tɔ'on Ndios ña saná'a tajuan tã x'ikuu tãa tã sakucho n'jvi, ta tãApolos yó'o saná'a káxin ra n'jvi tɔ'on ña ndaa xá'á tãJesús. ²⁶ Ta ndá lo'o ɔn vása yí'vi tãApolos ká'an ndoso ra tɔ'on Ndios nɔɔ n'jvi na nákutá'an ve'e ño'o sinagoga. Ta ñáPriscila xí'in tãAquila xinj sɔ'o na tɔ'on ña ká'an tãApolos saná'a ra n'jvi, ta saá kãna na tãApolos, ta n'jka'an ra xí'in na nɔɔ ɔn kɔ'o n'jvi, ta ndatɔ'on káxin na xí'in ra ña kundaá va'a kã ini ra xa'á yichj Ndios. ²⁷ Ta saá tãApolos chjkaa ini ra kɔ'on ra ña kasa ndivi ra chiño Ndios ñoo estado Acaya, ta n'jvi na kándixa tãJesús na táku ñoo Éfeso chjkaa na ndeé ini ra kɔ'on ra kasa ndivi ra chiño yó'o. Ta saá n'jtaa na ñii tutu ña kuni'i ra kɔ'on ra. Ta xí'in tutu yó'o ká'an na xáku ndá'vi na nɔɔ n'jvi na kándixa tãJesús na táku ñoo estado Acaya ña vivíi naki'in na tãApolos yó'o. Ta

saá kee tãApolos, kuã'an ra ta nixaa ra ñoo estado Acaya, ta kisa ndivi ra chiño ña va'a ní chindee ñivi na xa kãndixa tãJesus. Ta ñivi yó'o xa kãndixa na tãJesus, chí Ndios xí'in ñava'a ini ra taxí ra ña kãndixa na to'on ñava'a xa'a tãJesus. ²⁸ Ta ndatõ'on tãApolos, ñika'an káxín ra xí'in najudío ndí to'on Ndios ña ñjtaa na xina'á kisa ndaa ña ndí tãJesus kúu Cristo, tãa tã tã'ví Ndios sakaku ra ñivi. Vará sava najudío on vása yóo yu'ú na xí'in ra, ta káxín ní ndatõ'on tãApolos to'on ndaa xa'a tãJesus xí'in na, ta najudío yó'o on vása ní-naní'i na to'on ña ndakuin na yu'u ra.

19

To'on yó'o ká'an xa'a ña ke'é tãPablo ñoo Éfeso

¹ Kívi yóo ka tãApolos ñoo Corinto, ta saá tãPablo xika ra kuã'an ra yichí ña yá'a nõõ yóo kuã'a ní yuku, ta saá nixaa ra ñoo Éfeso, nõõ nakutá'an ra xí'in sava ñivi na ndikõn yichí tãJesus. ² Ta saá tãPablo ñindaqa to'on ra na, káchí ra saá:

—¿An ñaki'in ndó Nima Ndios kívi kãndixa ndó tãJesus?

Ta ndakuin na, káchí na saá:

—Ni on tã'an konj so'o ndí tá yóo Nima Ndios —káchí na.

³ Ta tãPablo ñika'an ra xí'in na:

—Ta saá, zyõ ndayí kúu ña chichi ndó? —káchí ra.

Ta ndakuin na, káchí na saá:

—Ndatán yóo ña saná'a tãJuan, saá chichi ndí —káchí na xí'in tãPablo.

⁴ Ta ñika'an tãPablo xí'in na, káchí ra saá:

—Ndixa tãJuan sakuchu ra ñivi xa'a ña ñandikó ini na ta sandakoo na ña on vá'a ke'é na. Ta saá ni, tãJuan ndatõ'on ra ndí ndí'i ñivi xinj ñó'ó kãndixa na ñii tãa tã vaxi satã ra. Ta tãa tã ká'an tãJuan xa'a kúu tãJesus, chí tayó'o kúu Cristo, tãa tã tã'ví Ndios sakaku ñivi.

⁵ Tá ñivi yó'o xinj so'o na to'on ña ñika'an tãPablo, ta saá tuku chichi na xí'in ndayí kívi tãJesus. ⁶ Ta saá chíso tãPablo nda'a ra sijní ñii ñii ñivi yó'o na kãndixa tãJesus, ta Nima Ndios kixaa ña kutaku ña ini ñii ñii ñivi yó'o. Ta saá xí'in ndee Nima Ndios, kixá'á na ká'an na inkã nõõ to'on ña on vása ní-sakuá'a na, ta ká'an ndoso na to'on Ndios. ⁷ Ta va yóo yatin uxu õvi kúu nataa na ñaki'in Nima Ndios kívi yó'o.

⁸ Ta saá unj yõõ ñixiyo tãPablo ñoo yó'o, ta xixa'an ra ve'e ño'o sinagoga, ta xika'an ndoso ra to'on Ndios nõõ ñivi na nakutá'an yó'o. Ta on vása ní-yi'ví ini ra ndatõ'on ra xí'in ñivi to'on ndaa xa'a yichí nõõ xá'nda chiño Ndios. Ta xí'in ña kisa ndaa ra to'on yó'o nõõ ñivi, ta saá kuã'a ní ñivi nõõ ini

na, ta kãndixa na to'on yó'o. ⁹ Ta sava ñivi na ñó'o ini ve'e ño'o sinagoga yó'o on vása ní-xiin na kãndixa na ña ndatõ'on tãPablo xí'in na. Ta ndã víka, ñivi yó'o kisa só'ó xí'in mji na, ta nõõ nakutá'an kuã'a ní ñivi xinj so'o na, ñivi yó'o kixá'á na kãndiva'a na xa'a yichí tãJesus. Ta saá tãPablo kee ra ve'e ño'o sinagoga yó'o, ta kãna ra ñivi na kãndixa tãJesus, ta kee na kuã'an na xí'in ra, ta nixaa ndí'i na ñii ve'e nõõ sakuá'á ñivi. Ta tãa tã ndiso chiño xí'in ve'e yó'o kúu ñii tãa tã ñani Tiranno. Ta saá ñii ñii kívi tãPablo ta xí'in ñivi na kãndixa tãJesus nakutá'an na ini ve'e yó'o, ta tãPablo sáná'a ka ra na to'on Ndios. ¹⁰ Ta saá õvi kuyã ka ñixiyo tãPablo ñoo yó'o sáná'a ra ñivi. Ta xí'in ña ke'é ra saá, ndí'i najudío xí'in ndí'i nagriego na kúu na táku ñoo estado Asia xinj so'o na to'on va'a xa'a Jesucristo. ¹¹ Ndios taxí ra ndee ra nda'a tãPablo ña ke'é ra kuã'a ní milagro va'a xí'in ñivi. ¹² Saá chí sava ñivi xa'a na nõõ tãPablo, ta náki'in na ñii tikotõ lo'o ña kúu ña xino'ni sijní tãPablo, an náki'in na ñii tikotõ lo'o ña kúu ña xino'ni toko ra kívi kisa chiño ra, ta ní'i na tikotõ yó'o, ta kuãno'o na, ta xa'a na chinóo ndaa na ñii tikotõ tãPablo yó'o nõõ yiki koñu ñivi na ndee ndó'o, ta ñivi yó'o nduva'a ndí'i na. Ta ñii kí'va saá, tá chinóo ndaa na ñii tikotõ yó'o nõõ yiki koñu ñivi na kómí nima ndiva'a, ta xãndikõn kee nima ndiva'a ini ñivi yó'o, ta nduva'a na.

¹³ Ta ñixiyo sava ñivi najudío na kúu na nákuati xa'a ña táva na nima ndiva'a. Vará na nákuati yó'o on vása kãndixa na tãJesus, ta ká'an na tava na nima ndiva'a xí'in kívi tãJesus. Ká'an na xí'in nima ndiva'a, káchí na saá:

—Xí'in ndee kívi tãJesus, tãa tã ká'an tãPablo xa'a, xá'nda chiño ndí nõõ ndó ña kee ndó ini ñivi yó'o —káchí na xí'in nima ndiva'a.

¹⁴ Ta sava nataa na nákuati yó'o kúu uxã sa'ya ñii tãa tã ñani Esceva, tãa tãjudío kúu ra, ta kúu ra ñii tasutõ ká'no. ¹⁵ Ta ñii kívi nataa sa'ya tãEsceva yó'o nixaa na nõõ yóo ñii tãa tá kómí nima ndiva'a, ta xa'nda chiño na nõõ nima ndiva'a yó'o xí'in kívi tãJesus, ta ndakuin nima ndiva'a, káchí ña xí'in nayó'o saá:

—Xinj ndí tãJesus, ta xinj ndí yu kúu tãPablo, ta ndó'ó, zyõ kúu ndó'ó? —káchí nima ndiva'a xí'in nayó'o.

¹⁶ Ta saá tãa tã kómí nima ndiva'a kani ní ra ndí'i nasã'ya tãEsceva yó'o, ta kundede ra nõõ na, ta satakue'e ní ra na. Ta saá ndí'i na uxã tãa yó'o xino na kee na yalá ndí'i na, kuã'an na, ta takue'e ní yiki koñu na. ¹⁷ Ta saá ndí'i ñivi na táku ñoo Éfeso, na kúu najudío xí'in nagriego, tá xinj so'o

na ña ndó'o uxá natqa yó'o, ta njiyí'ví ní na, ta kisa tq'ó ní na ndayi kivi tajesús.

¹⁸ Ta saá kuá'a ní nivi na kándixa tajesús kixaa na nqo yoo taPablo xí'in natá'an ra, ta nivi na kixaa yó'o na'ama na xa'a kuachi na, ndatq'on na xa'a ndi'i ña on vá'a ke'é na xina'a. ¹⁹ Saá chi tá on ta'an ka kandixa na tajesús, ta kuá'a ní nivi nañoo Éfeso yó'o xikuu nivi na nákuati tásin, ta xikomí na kuá'a ní tutu ña sán'a xa'a ndee ñatásin, an xa'a ndi'i nqo ña nákuati. Ta saá nakaya na ndi'i tutu yó'o ta ní'i na ña kixaa na, ta saá xa'mi na ndi'i tutu yó'o nqo nakutá'an kuá'a ní nivi, chi xí'in ña ke'é na saá, saná'a na ndi sandakoo na yichí yatá ta vitin ndikqon na yichí tajesús. Ndi'i tutu yó'o ña xa'mi na, ya'ví ní ña, ndatán yoo sj'un ña koo ya'vi qvi sjko uxu qa, na kisa chiño ñii mil kivi, saá kúu ya'vi ndi'i tutu yó'o. ²⁰ Ta saá xita ní'nó ní ka tq'on Ndios ñii ñii ñoo, ta kuá'a ní nivi kándixa na tq'on yó'o, ta kundaqá ini na ndi ká'no ní ndee kómí tq'on Ndios.

²¹ Tá ndi'i njya'a ñayó'o, ta saá taPablo chikaa ini ra ko'qon tuku ra koto ra nivi na kándixa tajesús na táku ñoo estado Macedonia xí'in ñoo estado Acaya, ta saá ko'qon ra ta xaá ra ndá ñoo Jerusalén. Ta xáni ka sjini ra, káchí ra saá:

—Tá ndi'i nixiyo yó ñoo Jerusalén, ta saá kee yó ko'qon yó ñoo Roma —xáni sjini ra.

²² Ta saá taPablo ti'ví ra taTimoteo xí'in inká qa ta kándixa tajesús naní ra Erasto ña ko'qon si'na nayó'o ñoo estado Macedonia. Qvi natqa yó'o kúu na chindeé taPablo xí'in chiño ra. Tá kee nayó'o kuá'an na, ta taPablo kinqo ra lo'o ka kivi ñoo estado Asia.

*Tq'on yó'o ká'an ña xa'a
ña njsisqo njnda'yi kuá'a ní nivi ñoo Éfeso*

²³ Ñii kivi ña kinqo ka taPablo ñoo Éfeso, ta kaku ñii kuachi ká'no, ña kúu ña ñii njsisqo, njnda'yi kuá'a ní nivi chijnsaa ní ini na xini na yichí tajesús. ²⁴ Saá chi ñoo Éfeso nixiyo ñii ve'e ño'o ká'no, nqo ñindichi ñii na'na naní ña Diana, ña kúu ndios ña kisa tq'ó kuá'a ní nivi ñoo yó'o. Ta ñoo Éfeso yó'o táku ñii qa naní ra Demetrio, ta ti'va ní ra kasa va'a ra na'na ñaplata, ta kisa va'a ra kuá'a ní na'na válí mji ve'e ño'o nqo ñindichi ñaDiana. Ta kuá'a ní nivi sáta na na'na yó'o, ta ví'í ní sj'un táva taDemetrio xí'in chiño yó'o, ta ví'í ní sj'un táva natá'an ra na kisa chiño xí'in ra. ²⁵ Ta saá taDemetrio kana ra ndi'i na kisa chiño xí'in ra ta xí'in inká nivi na ke'é chiño ndatán yoo ña ke'é ra. Tá nakutá'an ndi'i nayó'o, ta taDemetrio njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Natá'an yó, kundaqá ini ndó ndi chiño yó kúu ña táxi kuá'a ní ñakuiká kómí

yó. ²⁶ Ta ndó'o, xa xini sq'o ndó xa'a taPablo ta kúu qa ta xa sanoo ini kuá'a ní nivi na táku ñoo Éfeso yó'o, xí'in nivi na táku ndi'i saá ñoo ña ndá'vi ndaa estado Asia. Sandá'vi ra na, ndatq'on ra xí'in na ndi ndi'ndios ña kisa va'a nivi on sjivi ndios ndino'o kúu ñayó'o, káchí ra xí'in na, ta sanoo ra ini kuá'a ní nivi xí'in tq'on yó'o. ²⁷ Ta saá yijo ní on kasa tq'ó ka nivi chiño ña ke'é yó, ta yijo ní chikaa njno na ñatq'ó ve'e ño'o nqo ñindichi ñandios ká'no Diana, chi kani sjini na ndi ña on vása ndá'vi ka kúu ña. Ta saá chikaa njno na ñatq'ó ká'no ñaDiana, vará kúu ñandios ña kisa ká'no nivi na táku ndi'i ñoo estado Asia yó'o, tandá nivi na táku ndi'i ñoo ñoyivi yó'o kisa ká'no na ñaDiana yó'o —káchí taDemetrio xí'in natqa na nakutá'an xí'in ra.

²⁸ Tá xini sq'o na tq'on yó'o, ta kixá'a na njsaa ní ini na, ta xí'in ndi'i ndee na, njsisqo na, ndá'yi na, káchí na saá:

—jÑaká'no ní kúu ñaDiana, ña kúu ndios mji yó nañoo Éfeso! —káchí na, njsisqo na, njnda'yi na.

²⁹ Ta xandikqon ndi'i nivi nañoo yó'o nakundikqon na xí'in nayó'o, ta ñii sísqo na ká'an na, ndá'yi na. Ta sava nivi yó'o kama njxaa na, ta xí'in ña sáq ini na, tjin na qvi tatá'an taPablo, ta ñoo ña'a na ña kuá'an nayó'o xí'in na ñii xiiña ña naní teatro, ña kúu nqo ndiká ká'no nqo nakutá'an nivi. Ta qvi tatá'an taPablo yó'o, ñii ra naní Gayo, ta inká ra naní Aristarco, ta nayó'o kúu na nañoo estado Macedonia.

³⁰ Ta taPablo kóni ra kivi ra nqo chutú nivi na nakutá'an yó'o, chi kóni ra ka'an ra xí'in na, ta nivi na ndikqon yichí tajesús nj-taxi na kivi taPablo nqo nivi na sáq ní ini nakutá'an yó'o. ³¹ Ta saá tuku sava nachiño ná'no nqo nañoo estado Asia, kúu na nivi na va'a náta'an xí'in taPablo. Ta nachiño yó'o ti'ví na ñii qa ko'qon ra nqo taPablo ña kuaku ndá'vi ra nqo ra ña on kivi ra nqo chutú ní nivi na nakutá'an yó'o. ³² Ta ndi'i nivi yó'o ñii sísqo na ndá'yi na, ká'an na. Xa síin ká'an sava na, ta xa síin ka ká'an inká na. Ta ñii násaka na ña ká'an na ta ndá'yi na, ta kuá'a ní nivi yó'o on vása kundaqá ini na ndaqun nakutá'an na yó'o. ³³ Ta sava nivi najudío yó'o kisa nduxa na xí'in ñii qa taño na, ta naní Alejandro, xa'a ña kundichi ra ka'an ra nqo chutú ní nivi na nakutá'an yó'o. Ta saá taAlejandro ndani'í ra nda'a ra ta sakanda ra ña ña ndúkú ra nqo nivi ña sayaa na, on ndá'yi ka na, chi kóni ra ka'an ra tq'on ña ndakuijn ra xa'a najudío ndi on sjivi najudío kúu na ndiso kuachi xa'a ña ndá'yi ní nivi yó'o. ³⁴ Ta saá kixá'a ká'an taAlejandro yó'o, ta kundaqá ini nivi yó'o ndi ñii tajudío kúu ra, ta nj-xiin na

konj sɔ'o na tɔ'on ká'an ra, ta ndeé ka sísɔ ndá'yi na ká'an na, káchí na saá:

—¡Ñaká'no kúu ñaDiana ndios mji yó nañoo Éfeso! —káchí na, ndá'yi na, ta ɔvi hora ví nɛnda'yi na nɛka'an na saá.

³⁵ Ta saá ñii tachiño tɔ kúu secretario ñoo yó'o, kundeé na nɔɔ ña ɔn ndá'yi ka nɛvi yó'o, ta saá sayaa na. Ta nɛka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Natá'an yó nañoo Éfeso, ndi'i saá nɛvi ñoyivi kúndaɔ ini na ndí ndi'i mji yó va'a ní ndíso chiño yó xí'in ve'e ño'o ñaDiana ñaká'no, ña kúu ndios mji yó, ta va'a ní ndíso chiño yó xí'in mji na'na ñaDiana ña kúu ña tɔ'vi ndios Júpiter, ta kee ña ñoyivi ñjɔ na kɛxaa ña nda nɔɔ ño'o yó'o. ³⁶ Ta kúndaɔ ini yó ndí ɔn kɔɔ nɛvi na kúchiño ka'an, káchí na ndí ɔn sɔ'vi ñandaɔ kúu tɔ'on yó'o. Ta saá va'a sayaa ndó, ɔn nda'yi ka ndó. Ta xa'a ña ɔn ke'é ndó ña ɔn vá'a, si'na xini ñó'o kani sɔ'ni ndó xa'a ndá yu kúu ña kóni ndó ke'é ndó. ³⁷ Saá chi ndó'o, xa tɔ'in ndó natɔa yó'o kɛxaa na xí'in ndó, vará natɔa yó'o ɔn vása ní-kisa ku'na na nda ñii ña yóo ini ve'e ño'o yó, ni ɔn vása ní-ka'an na tɔ'on ndiva'a xa'a ndios mji yó ñaDiana. ³⁸ Ta saá tá tɔDemetrio xí'in na náta'an xí'in ra kóni na taxi na kuachi xa'a natɔa yó'o, ta va'a ná kɔ'ɔn na ve'e chiño ñoo yó, chi yó'o yóo nachiño na kúchiño kasa nani xa'a kuachi nɛvi. Saá chi nɔɔ nachiño yó'o ñii ñii nɛvi kómi na ndayi ña ndakuin na xa'a mji na. ³⁹ Tá yóo inka kuachi ña kóni ndó ka'an ndó xa'a, ta xini ñó'o kɔ'ɔn ndó nɔɔ nachiño ñoo yó, ta ndukú ndó nɔɔ na ña kasa nani na xa'a kuachi yó'o. ⁴⁰ Saá chi vitin yɔyɔ ní kɔɔ nachiño ná'no ñoo Roma chikaɔ na kuachi saɔa yó, chi kani sɔ'ni na ndí mji yó sasaa yó nɛvi ña nakuita na nda'yi na tɔnda xaɔ na kani tá'an na xí'in nagobierno. Táná taxi nachiño kuachi xa'a yó, ta ɔn kúchiño ndi ndakuin ndi, chi ɔn kɔɔ xa'a ña nakuita ndó ta sísɔ ndó ndá'yi ndó kɔ'vi vitin —káchí tasecretario xí'in nɛvi na nákutá'an yó'o.

⁴¹ Tá ndi'i nɛka'an tasecretario tɔ'on yó'o, ta saá nɛka'an ra nɛnda'yi ra na, káchí ra saá xí'in na:

—Vitin va'a ku'a'an no'o ndó ve'e ndó —káchí ra xí'in na.

20

To'on yó'o ká'an ndí taPablo ku'a'an ra ñoo estado Macedonia xí'in ñoo estado Grecia

¹ Ta ndi'i nɛya'a ñayó'o ñoo Éfeso, ta taPablo na kana ra ndi'i nɛvi na kándixa taJesús, ta nɛka'an ra xí'in na tɔ'on ña

chikaɔ ndeé ini na. Ta saá nɛnda'yi ra nayó'o, ta kee ra ku'a'an ra, ta nɛxaa ra estado Macedonia. ² Ta saá ku'a'an ra ta nɛxaa ra ku'a'a ní ñoo ña ndá'vi ndaa estado Macedonia yó'o, ta ñii ñii ñoo nɔɔ nɛxaa ra nɛka'an ra xí'in nɛvi na kándixa taJesús tɔ'on ña chikaɔ ndeé ini nayó'o. Ta saá taPablo kee ra ku'a'an ra, ta nɛxaa ra ñii ñoo ña nákaɔ estado Grecia. ³ Ta nɛxiyo ra Grecia yó'o ɔn yɔɔ. Ta xa kuyatin kɔ'vi kee ra ña ndaa ra tón barco tón ku'a'an ñoo estado Siria, ta xini sɔ'o ra ndí sava najudío xikoo yu'u na ña ka'ni na ra. Ta saá taPablo nasama ra yichi ra, ta ndikó ra ku'a'an ra yá'a ra estado Macedonia.

⁴ Natɔa na ku'a'an xí'in taPablo kúu nayó'o: ñii ra naní Sópater, tañoo Berea kúu ra, ta taAristarco xí'in taSegundo, natɔa nañoo Tesalónica kúu nayó'o; ta taGayo, tañoo Derbe kúu ra; ta taTiquico xí'in taTrófimo, natɔa na estado Asia kúu nayó'o, ta saá tuku taTimoteo ku'a'an ra xí'in taPablo ta xí'in ndi'i natɔa yó'o. ⁵ Ndi'i nayó'o ku'a'an na xí'in taPablo nda nɛxaa na ñoo Filipos. Ta saá natá'an taPablo ku'a'an si'na na ta nɛxaa na ñoo Troas, nɔɔ ndáti na xaɔ taPablo xí'in mji ndi ña nakutá'an ndi xí'in na. ⁶ Ta taPablo xí'in ndi'j xɛndɔo ndi ñoo Filipos anda ndi'j vikɔ najudío ña naní vikɔ sɔ'a va'a ña ɔn kɔɔ levadura kómi.* Ta saá ndaɔ ndi tón barco ta ku'a'an ndi ta kɔ'vi ɔ'on nɛxaa ndi ñoo Troas, ta nakutá'an ndi xí'in natá'an ndi, ta xɛndɔo ndi uxá kɔ'vi ñoo yó'o.

Tɔ'on yó'o ká'an taPablo nɛnda'yi ra nɛvi na kándixa taJesús na táku ñoo Troas

⁷ Ta kɔ'vi domingo nakutá'an ndi'j ndi, na kúu nɛvi na kándixa taJesús, ñii ve'e ñoo Troas yó'o. Ta nakutá'an ndi xa'a ña ta'vi ndi sɔ'a va'a ta xixi ndi ña xa'a ña náka'an ndi ndasaá nɛxi'j Jesucristo xa'a kuachi ndi. TaPablo nɛka'an ndoso ra tɔ'on Ndios nɔɔ ndi'j ndi na ndóo yó'o, ta na'a va'a ní nɛxiyo ra nɛka'an ra. Saá chi xitɔan ní inka kɔ'vi xini ñó'o kee ra kɔ'ɔn ra. Ta xa nɛtɔndaɔ hora ma'ño ñoo kúu ña, ta ká'an ka ra xí'in ndi. ⁸ Ta piso ɔn nɔɔ nakutá'an ndi ndóo ndi tákaɔ ku'a'a ní ño'o tóon. ⁹ Ta ñii taa, tɔlo'o kúu ra, naní ra Eutico yóo ra nɔɔ nama ventana piso ɔn nɔɔ nakutá'an ndi yó'o. Ta saá kani ma'na taEutico yó'o, ta nɛkɛsin ra kánoo ra ventana, ta xa'a ñayó'o na kava ra nda nɔɔ ño'o. Ta saá kama nɔɔ nɛvi, tá mií kóni na ndaní'i na ra, ta xini na xa ta nɛxi'j va'a kúu ra. ¹⁰ Ta taPablo nɔɔ ra, xino ra nɛxaa ra, ta xikundee ra nɔɔ kándú'u taEutico, ta nómi ra yiki kɔ'nu ra, ta nɛka'an ra xí'in nɛvi na yita yó'o, káchí ra saá:

* **20:6** Vikɔ yó'o kána ña uxá kɔ'vi xa'a ña náka'an na ndasaá Ndios saɔaku ra naxií sikuá na nɔɔ nañoo Egipto kujya xina'á.

—On kundi'i ini ndó, chi táku ra —káchí tãPablo xí'in na.

¹¹ Ta tãPablo ndíkó ra ndaa ra nõõ yóo ra saná'a ra. Ta saá tã'ví ra sítã vã'a xixi ra xí'in na, chi saá ké'é na xa'a ña náká'an na tãJesus, tãa tã nixi'i xa'a kuachi na. Ta ndí'i ñayó'o, ta tãPablo tuku kixá'a ra ká'an ka ra, ndato'on ra xí'in nivi ndã nñivi inkã kivi. Ta saá kee tãPablo kuã'an ra. ¹² Ta saá sava nivi yó'o chindee na tãEutico yó'o kuano'o ra ve'e ra, ta kúsii ní ini ndí'i na chi táku ra.

Tõ'on yó'o ká'an ndí tãPablo kee ra ñoo Troas

ta kuã'an ra ñoo Mileto

¹³ Ta mji ndi, kuã'an si'na ndi xí'in tón barco, kee ndi ñoo Troas, ta nixaa ndi ñoo Asón, chi saá kindoõ tãPablo xí'in ndi. Ta tãPablo kuã'an xa'a ra ta nixaa ra nakutá'an ra xí'in ndi ñoo Asón yó'o. ¹⁴ Ta saá ndaa ra tón barco nõõ ñó'o ndi, ta kuã'an ndi xí'in tón barco ta nixaa ndi ñoo Mitilene. ¹⁵ Ta nñivi inkã kivi, ta kee tuku ndi xí'in tón barco ta kuã'an ndi, ta nnya'a yatin ndi ñii isla ña ñani Quío, ta kuã'an ka ndi, ta saá ndã inkã kivi nixaa ndi ndã ñoo Samos, ña nákaa ñii xiina nõõ inkã isla. Ta saá kee tuku ndi xí'in tón barco ta nixaa ndi ndã ñoo Trogilio, ta inkã kivi kee ndi ta kuã'an ndi xí'in tón barco ta nixaa ndi ñoo Mileto. ¹⁶ Xa chjkaa ini ndi kõ'on ndakú ndi ndã ñoo Mileto, chi tãPablo n-xiin ra ya'a ra chí ñoo Éfeso, saá chi nómi ní xini ñó'o xaã ra ñoo Jerusalén xa'a ña koo ra ñoo yó'o yachj ka kivi ña kana viko Pentecostés.

Tõ'on yó'o ká'an ndí tãPablo nñdãyi ra na ndiso chiõo xí'in nivi na kándixa tãJesus ñoo Éfeso

¹⁷ Kivi kixaa tãPablo ñoo Mileto, ta t'ví ra chiño ña kana ra naxikuã'a na ndiso chiño xí'in nivi na kándixa tãJesus na táku ñoo Éfeso ña kixaa na nõõ ra. ¹⁸ Ta saá kixaa nayó'o, ta nika'an tãPablo xí'in na, káchí ra saá:

—Nañani yó, mji ndó xini vã'a ndó ndasaã xjtaku j xí'in ndó ndã kivi ñanõõ kixaa j ñoo ndó estado Asia yó'o tãnda vitin. ¹⁹ Ndi'i saá kivi nixiyo j xí'in ndó, ta ndã lo'o õn vása ni-ndukú j ña kasa ká'no nivi yj'i, ta kisa nino xí'in mji j xa'a ña vivii kisa ndivi chiño Ndios nõõ ndó, ta xí'in ña ndino'o ní ini j ke'é j saá andã xaku j xa'a ndó. Ta kuã'a ní yichj kündeé j nõõ ña yõ'v j xito ndoso yj'i, chi sava nañoõ j najudío kóni na ka'ni na yj'i. ²⁰ Ta mji ndó xini vã'a ndó ndí ndã lo'o õn vása ni-sandakoo j ña nika'an j xí'in ndó tõ'on vã'a ña xini ñó'o chindee ndó'o, ta ndã ñii tõ'on vã'a ni-chise'é j nõõ ndó. Saá

chi kuã'a ní yichj nixã'an j nõõ nakutá'an kuã'a ní nivi ñoo ndó, ta saá tuku nixã'an j kuã'a ní ve'e nõõ nakutá'an lo'o nivi, ta nõõ ndi'i nivi nika'an ndoso j tõ'on vã'a yó'o. ²¹ Ta ñii káchí ká'an tõ'on ña ndátõ'on j xí'in najudío ta xí'in nivi na õn vása kúu najudío: nika'an j xí'in na ndí xini ñó'o nandikó ini na xa'a kuachi na, ta ndukú na nõõ Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na, ta xini ñó'o kandixa na Jesucristo, Tãa tãKá'no nõõ yó. ²² Ta vitin kõ'on j ñoo Jerusalén, chi saá xa'nda chiño Nima Ndios nõõ j, varã õn vása xini j yukia kundo'o j ñoo kán. ²³ Ta ñii ñii nõõ nõõ nixã'an j, Nima Ndios nika'an ña xí'in j ndí xõ'v j ní j ta chikaa na yj'i ini ve'e kaa. ²⁴ Ta yj'i, tãná kivi j xa'a yichj tãJesus, ta ndã lo'o õn vása ndí'i ini, ndí ñii láã ña ndãya'ví ní nõõ j kúu ña vivii kasa ndivi j ndí'i chiño ña sakuiso chiño tãJesus yj'i. Ta chiño yó'o kúu ña ká'an ndoso j tõ'on ñava'a xa'a Jesucristo nõõ nivi, ta ká'an xí'in na ndí Ndios kúu tãa tã ká'no ini, ta kí'vi ní ini ra xini ra nivi.

²⁵ 'Ta vitin kúndaã ini j ña õn ndã ñii ka kivi õn ndikó j nõõ ndó ña koto ka ndó yj'i. Na'a nixiyo j xí'in ndó ta saná'a ndí'i j ndó'o xa'a yichj nõõ xa'nda chiño Ndios. ²⁶ Ta xa'a ña ke'é j saá, õn vása ndiso ka j kuachi xa'a ndó. ²⁷ Saá chi õn vása ní-yi'ví j ña ká'an ndoso j nõõ ndó ndasaá yóo ña chikaa ini Ndios kasa ndivi ra xí'in nivi ta xí'in ñoyivi yó'o, ta õn vása ní-chise'é j nõõ ndó ndã ñii ña kóni Ndios kasa ndivi ra xí'in nivi. ²⁸ Nima Ndios nakaxin ña ndó'o ña kuiso chiño ndó xí'in nivi na kándixa tãJesus na táku ñoo ndó. Ta ndatãn yóo natãa na vivii ndãã tündikachi sanã na, saá ndó'o xini ñó'o vivii kúndaã ndó ta chindee ndó natá'an ndó na kándixa tãJesus. Saá kasa ndivi ndó chi na ndãya'ví ní nõõ Ndios kúu ñii ñii nivi yó'o, chi Ndios sãta ra na xí'in nji tãJesus ña nixjã nda'a tón cruz. ²⁹ Koto vã'a ndó, chi xini vã'a j ndí kivi ña vaxi kixaa nivi na õn vã'a ini ña sandá'ví na natá'an ndó na kándixa tãJesus. Ta na õn vã'a ini yó'o ke'é na ndatãn ke'é ndivã'yí xí'in tündikachi. ³⁰ Kivi ña vaxi sava natá'an ndó na vitin ndikõn yichj tãJesus xí'in ndó, nayó'o nakuita na ta kã'an na satvi na ñandãã, ta chu'v na nivi na kándixa tãJesus xa'a ña kundikõn na yichj vatã saná'a na. ³¹ Naãan xini ñó'o koto vã'a ndó ña õn taxi ndó ña nivi yó'o sandá'ví na ndó'o, ni inkã natá'an ndó na kándixa tãJesus. Naká'an ndó ndí unj kujya nixiyo j xí'in ndó, ta ndivi ñoo ndã xí'in ña xaku j, nika'an j ndato'on j xí'in ñii ñii ndó'o ndasaá kundikõn vã'a ndó yichj tãJesus.

³² 'Ta vitin, nañani yó, nátaxi j ndó'o

nda'a Ndios ña vivii kunda ra ndó'ó. Ta nátaxij ndó'ó ña chikaá s'ó' ndó to'on Ndios ña ká'an xa'a ñava'a ní ké'é ra xí'in ndi'i nivi. Saá chi to'on Ndios yó'o kómi ña ndee ña chindee ña ndó'o kua'no ka ña kándixa ndó Ndios. Ta ndixa nivi na kúu na naxaxin Ndios ña kundikon na ra, nayó'o ndixa naki'in na ndi'i ñava'a ña kindoo Ndios xí'in na. ³³ Ta kivi nixiyo j xí'in ndó on vása ní-ndukú j s'j'ún nqo ndó, ni on vása ní-ndukú j tikoto nqo ndó, ni on vása ní-kutoo j kukomí j ñava'a kómi nda ñii ndó'ó. ³⁴ Nda víka, xini ndó ndasaá chikaá j ndee xí'in mii j kisa chiño j xa'a ña kukomí j s'j'ún ña sata j ña xini ñó'ó nqo mii j, tãnda ña xini ñó'ó nqo natá'an j. ³⁵ Xí'in ña xitaku j saá, saná'a j ndó'ó ndasaá xini ñó'ó chikaá ndó ndee kasa chiño ndó ña kukomí ndó s'j'ún ña chindee ndó natá'an ndó, na kúu nandá'ví. Naká'an ndó to'on ña nika'an tajesús, kachi ra saá: "Nivi na táxi ñava'a nda'a inká nivi, nákaá ñasij ní ka ini nayó'o nqo nivi na naki'in ñava'a", kachi tajesús —kachi taPablo xí'in naxikua'a na ndiso chiño xí'in na kándixa tajesús na táku ñoo Éfeso.

³⁶ Ta ndi'i nika'an taPablo to'on yó'o, ta saá xikuxití ra, ta nika'an ra xí'in Ndios. Ta ñii ki'va saá naxikua'a yó'o nika'an na xí'in Ndios. ³⁷ Ta saá ndi'i naxikua'a xáku ní na xí'in taPablo, ta nómi na ra, ta chíto na nqo ra ndáyi na ra. ³⁸ Kúchuchú ní ini ndi'i nayó'o chí kachi taPablo on ndikó ka ra nqo na. Ta saá kee na kua'an na xí'in taPablo, ta nixaá ra ta ndaa ra tón barco, ta kua'an ra.

21

To'on yó'o ká'an ña taPablo kee ra kua'an ra nda ñoo Jerusalén

¹ Ta ndi'i nindayi ndi naxikua'a na kúu na ndiso chiño xí'in nivi na kándixa tajesús ñoo Éfeso, ta saá ndaa ndi tón barco ta kua'an ndi, ta nixaá ndi isla ña naní Cos. Ta saá inká kivi kee ndi kua'an ndi xí'in tón barco ta nixaá ndi inká isla ña naní Rodas. Ta saá kee tuku ndi kua'an ndi xí'in tón barco ta nixaá ndi ñoo ña naní Pátara. ² Ta ñoo yó'o naní'i ndi ñii tón barco, tón kua'an nda ñoo estado Fenicia, ta saá ndaa ndi tón barco yó'o, ta kua'an ndi. ³ Ta saá njya'a yatin ndi isla naní Chipre, ña kindoo chí sijn yitin tón barco nqo ñó'o ndi kua'an ndi. Ta saá kua'an ndi, ta nixaá ndi ñoo Tiro ña ndá'vi ndaa estado Siria. Ta nqo ndi tón barco, ta xini ñó'ó kundati ndi ñoo yó'o xa'a ña sanoo na ñakia'vi ndiso tón barco. ⁴ Tá mii sanoo na ña ndiso tón barco, ta kua'an ndi niki'vi ndi ñoo Tiro, ta

nakutá'an ndi xí'in nivi na kándixa tajesús na táku ñoo yó'o. Ta nika'an na xí'in ndi ña kundoo ndi xí'in na, ta saá kindoo ndi xí'in nayó'o uxá kivi. Ta Nima Ndios nika'an ña xí'in nivi na kándixa tajesús ñoo yó'o ña ndato'on na xí'in taPablo ndi on ko'on ra ñoo Jerusalén. ⁵ Ta saá ni, taPablo on vása ní-ndikó ini ra. Ta saá tá nixino uxá kivi, ta ndi'i nivi na kándixa tajesús na táku ñoo Tiro yó'o, na kúu nataa xí'in náña'a, ta xí'in nakuáli, ndi'i nayó'o nixa'an na xí'in ndi nda yu'u takuii muni. Ta saá xikuxití na xí'in ndi nqo yoti yu'u takuii yó'o, ta nika'an ndi'í ndi xí'in Ndios. ⁶ Ta saá nindayi ndi ndi'i nivi na kándixa tajesús yó'o, ta ndikó na kuano'q na ve'e na. Ta mii ndi ndaa tuku ndi tón barco ta kua'an ndi.

⁷ Ta saá kua'an ndi xí'in tón barco ta nixaá ndi ñoo Tolemaida. Ta nqo ndi tón barco yó'o, ta nixa'an ndi nakutá'an ndi xí'in nivi na kándixa tajesús ñoo yó'o, ta kindoo ndi nixiyo ndi xí'in na ñii kivi. ⁸ Ta nivi inká kivi, ta kee tuku ndi kua'an ndi xí'in tón barco, ta nixaá ndi ñoo Cesarea. Ta saá nixa'an ndi ve'e taFelipe, ta kúu tãta tá ká'an ndoso to'on va'a xa'a tajesús nqo kua'a ní nivi, ta kindoo ndi ve'e ra xí'in ra. TaFelipe yó'o kúu ñii tatá'an na uxá tãta na kisa ndivi chiño xa'a ña chindee na naapóstol, chí sakán lo'o kuyya njya'a, nivi na kándixa tajesús na táku ñoo Jerusalén sakuiso chiño ña'a na ña ke'é na saá. ⁹ Ta yóo komj náña'a sa'ya taFelipe yó'o, ta nda ñii náña'a yó'o on ta'an tonda'a ná, ta ndi'i náyó'o kúu ná náprofeta. ¹⁰ Ta xa ovi án uní kivi ndoo ndi ve'e taFelipe, ta saá kixaá ñii tãta naní ra Agabo, ta kee ñoo estado Judea kúu ra, ta profeta kúu ra. Tá kixaá ra nqo ndi, ¹¹ ta tjin ra tikoto káni lo'o ña xino'ni toko taPablo, ta sãton ra nda'a mii ra xí'in ña, ta kãton ra sãton xa'a mii ra xí'in ña. Ta saá nika'an ra xí'in ndi, kachi ra:

—Ñii ki'va ndatán kãton j nda'aj ta kãton j xa'aj xí'in tikoto yó'o, saá Nima Ndios nika'an ña xí'in j ndi najudio naná'no nqo nañoo Jerusalén kãton na tãta tá xí'in tikoto káni yó'o, ta taxi na ra nda'a nivi na on sivi najudio kúu. Saá ke'é na xí'in ra kivi xaá ra ñoo Jerusalén, kachi Nima Ndios xí'in j —kachi taAgabo, ndato'on ra xí'in ndi.

¹² Tá xini so'o ndi ña ndato'on taAgabo yó'o, ta saá mii ndi na kúu na kua'an xí'in taPablo ta xí'in ndi'í inká nivi na kándixa tajesús ñoo yó'o, xaku ndá'vi ndi nqo taPablo ña ndukú ndi nqo ra ña on ko'on ra ñoo Jerusalén. ¹³ Ta ndakuin taPablo, kachi ra saá:

—¿Ndaqhun xáku ní ndó?, chí ña xito j xáku ndó saá, kúchuchú ní ini j. Ta yi'j, xa

yóo ti'vaꝓ ña chiko'ni na yiꝓ, taᅇᅇa ka'ni na yiꝓ ñoo Jerusalén, saá chi ndixa xa yóo ti'vaꝓ kiviꝓ xaꝓ taJesús, Taꝓ taKá'no ᅇᅇo yó —káchi taPablo xi'in ndi.

¹⁴ Tá kúndaꝓ ini ndi ndi ni-kuchiño ndi sanoo ndi ini ra ña ᅇᅇ ko'ᅇᅇn ra, ta saá ᅇᅇ vása ni-ká'ᅇᅇn ka ndi xi'in ra xaꝓ ña. Ta ndá nika'ᅇᅇn ndi, káchi ndi:

—Vaꝓ a ná kundivi ndaᅇᅇán kóni Ndios —saá káchi ndi.

¹⁵ Ta niya'a lo'o kiviꝓ, tá xa kisa ndivi ndi ña xini ñó'ó ndi ko'ᅇᅇn ndi, ta saá keꝓ ndi kua'ᅇᅇn ndi, ta nixaaᅇᅇ ndi ñoo Jerusalén. ¹⁶ Ta sava niꝓi na kándixa taJesús na táku ñoo Cesarea xa keꝓ na kua'ᅇᅇn na xi'in ndi ndá ñoo Jerusalén. Ta niꝓi yó'o nika'ᅇᅇn na kaᅇᅇa na ndi'ᅇᅇ ña ko'ᅇᅇn ndi xi'in na ña kindᅇᅇo ndi ve'e ñii taꝓ ta nani Mnasón. Ta taMnasón yó'o kaᅇᅇa ra ñoo isla Chipre, ta kúu ra taꝓ ta xa kua'ᅇᅇa ní kuꝓa kándixa taJesús.

Tᅇᅇ'on yó'o ká'ᅇᅇn ña ndi tiin na taPablo ve'e ñᅇᅇ'o ká'no ñoo Jerusalén

¹⁷ Tá nixaaᅇᅇ ndi ñoo Jerusalén, ta niꝓi na kándixa taJesús na táku ñoo yó'o naki'in vaꝓ a ní na ndi'ᅇᅇ xi'in ñasiꝓ ní ini na. ¹⁸ Ta saá inka kiviꝓ nixaa'ᅇᅇn taPablo xi'in ndi ña koto ndi taSantiago,* taꝓ ta kúu taKá'no ᅇᅇo niꝓi na kándixa taJesús na táku ñoo Jerusalén yó'o. Ta nixaaᅇᅇ ndi ta xini ndi taSantiago xi'in ndi'ᅇᅇ naxikuꝓa'ᅇᅇ na kúu niꝓi na ndiᅇᅇo chiño xi'in na kándixa taJesús ñoo yó'o. ¹⁹ Ta saá ndi'ᅇᅇ mji ndi chindee ndi naná'no yó'o, ta taPablo kixa'á ra ndaᅇᅇo'ᅇᅇn ra xi'in na xaꝓ a ndi'ᅇᅇ ñava'a ke'ᅇ Ndios xi'in niꝓi na ᅇᅇ vása kúu najudío, saá chi Ndios taꝓi ra ndeꝓ ra nda'ᅇᅇ taPablo ña kisa ndivi ra chiño va'a yó'o. ²⁰ Tá ndi'ᅇᅇ na ndóo yó'o xiniᅇᅇo'ᅇᅇn na taᅇᅇ'on ña nika'ᅇᅇn taPablo xi'in na, ta kúsiꝓ ní ini na, ta kisa ká'no ní na Ndios. Ta saá nika'ᅇᅇn naxikuꝓa'ᅇᅇ yó'o xi'in taPablo, káchi na saá:

—Ñani yó'o, xa xini ún ndi kuꝓa'ᅇᅇ ní mil najudío xa kándixa na taJesús vitin. Vará ndikᅇᅇn na yiꝓi taJesús, ta chikaꝓ ní na ndeꝓ ña kisa ndivi na ndayi Ndios ña niᅇᅇa taMoisés kuꝓa'ᅇᅇ xina'á, chi ña ndáya'vi ní ᅇᅇo na kúu ndayi yó'o. ²¹ Ta najudío yó'o xa xiniᅇᅇo'ᅇᅇn na taᅇᅇ'on xaꝓ a ún, chi sava niꝓi káchi na ndi yó'o sáná'a ún ndaᅇᅇo'ᅇᅇn ún xi'in najudío na táku ñoo xiyó ña ᅇᅇn kasa ndivi ka na ndayi ña niᅇᅇa taMoisés xina'á, ta sáná'a ún na ña ᅇᅇn kasa ndivi ka na costumbre ña nani circuncisión xi'in nataꝓa sa'ya na, ta sáná'a ún na ña sandakoo va'a na ndi'ᅇᅇ costumbre ña kisa ndivi mji yó najudío, saá ndaᅇᅇo'ᅇᅇn ún, káchi niꝓi yó'o xaꝓ a ún. ²² Ta vitin, ζυκία koꝓ ke'ᅇ yó?, chi niꝓi konꝓ ᅇᅇo'ᅇᅇn na ndi xa kixaꝓ ún ñoo

Jerusalén yó'o. ²³ Ta saá va'a ke'ᅇ ún ña ká'ᅇᅇn ndi xi'in ún vitin, chi yóo ña xini ñó'ó ke'ᅇ ún xaꝓ a ña kundaꝓ ini niꝓi ndi ᅇᅇn sivi taꝓ ta ᅇᅇn vása kisa to'ó ndayi Ndios ña niᅇᅇa taMoisés kúu ún. Yó'o yóo koꝓi taꝓ nata'an ndi, ta nayó'o xa kindᅇᅇo na xi'in Ndios ña kasa ndivi na ñii chiño va'a. ²⁴ Ta saá va'a ná ko'ᅇᅇn na koꝓi taꝓ yó'o xi'in ún, ta ndi'ᅇᅇ ndó ná kasa ndivi ndó ña xa'nda chiño Ndios ᅇᅇo ndayi ña niᅇᅇa taMoisés xaꝓ a ña nduu ndó nandii ᅇᅇo Ndios. Ta saá cha'vi ún xaꝓ a ña xaᅇᅇa na yiꝓi sivi nataꝓa yó'o. Tá ndi'ᅇᅇ kisa ndivi ún chiño yó'o, ta saá ndi'ᅇᅇ niꝓi kundaꝓ ini na ndi ñavata kúu to'ᅇᅇn ña xiniᅇᅇo'ᅇᅇn na ká'ᅇᅇn niꝓi xaꝓ a ún, chi ndixa yó'o kúu taꝓ ta kisa to'ó ndayi Ndios ña niᅇᅇa taMoisés. ²⁵ Ta niꝓi na ᅇᅇn vása kúu najudío, na kúu na kándixa taJesús, xa kúndaꝓ ini na yu kúu ña xini ñó'ó ke'ᅇ na, saá chi xa niᅇᅇa ndi ñii tutu ña ti'vi ndi nixaaᅇᅇ nda'ᅇᅇ na. Ta ᅇᅇo tutu yó'o ndaᅇᅇo'ᅇᅇn ndi xi'in na ndi ndasaá kuiti ndayi yó'o xini ñó'ó kasa ndivi na: “ᅇᅇn vá'a kuxu na ña'ᅇᅇ ña niᅇᅇoꝓ niꝓi ᅇᅇo ndios vatá ña kúu ñaídolo án ñaimagen, ni ᅇᅇn vá'a kuxu na niꝓi kiᅇᅇ, ni ᅇᅇn vá'a kuxu na kiᅇᅇ tí saᅇᅇuá'na na xa'ni na, ni ᅇᅇn vá'a kuᅇᅇn taꝓ xi'in ña'ᅇᅇ ña ᅇᅇn sivi ñasi'í ra kúu, ni ᅇᅇn vá'a kuᅇᅇn ña'ᅇᅇ xi'in taꝓ ta ᅇᅇn sivi yiꝓ ña kúu”, saá nika'ᅇᅇn ndi, xa'nda chiño ndi ᅇᅇo niꝓi na ᅇᅇn vása kúu najudío, na kándixa taJesús —káchi naxikuꝓa'ᅇᅇ xi'in taPablo.

²⁶ Ta saá taPablo chikaꝓ ini ra ña kasa ndivi ra ña kóni naxikuꝓa'ᅇᅇ yó'o. Tá kixaꝓ inka kiviꝓ, ta na koꝓi taꝓ najudío yó'o kuꝓa'ᅇᅇn na xi'in ra, ta nixaaᅇᅇ na ᅇᅇo kisa ndivi na ndayi ña niᅇᅇa taMoisés xina'á xaꝓ a ña nduu na nandii ᅇᅇo Ndios. Ta ndi'ᅇᅇ ke'ᅇ na saá, ta taPablo niꝓi'vi ra ini ve'e ñᅇᅇ'o ká'no ña ndaᅇᅇo'ᅇᅇn ra xi'in taᅇᅇtu ndá kiviꝓ kuu ña taᅇᅇᅇa kiviꝓ ᅇᅇa ña taxi na ña xini ñó'ó ᅇᅇo na ᅇᅇo Ndios, chi xi'in ña ke'ᅇ na saá saxiᅇᅇo na ña kindᅇᅇo na xi'in Ndios.

²⁷ Tá xa niᅇᅇᅇa kiviꝓ uxꝓ ña xa yatin kasa ndivi na chiño ña saxiᅇᅇo na ña kindᅇᅇo na xi'in Ndios, ta saá kixaꝓ sava najudío na keꝓ ñoo estado Asia, ta xini na taPablo ve'e ñᅇᅇ'o ká'no yó'o. Ta kixa'á na sásaꝓ na ini niꝓi na nákuᅇᅇa'ᅇᅇn yó'o, xaꝓ a ña siᅇᅇo na, ndá'yi na. Ta najudío na kixaꝓ yó'o kuꝓa'ᅇᅇn na saᅇᅇa taPablo ña kani na ra. ²⁸ Ta ñii ndeꝓ siᅇᅇo na ndá'yi na, káchi na saá:

—Na'a ndó, nata'an yó ñaño Israel, chindee ndó ndi'ᅇᅇ ña ná tiin yó taꝓ yó'o, chi taꝓ ta ᅇᅇn vása va'a kúu ra. Saá chi kúu ra taꝓ ta xika ndi'ᅇᅇ xiina ta kándiva'a ra xaꝓ a ñaño yó, ta sáná'a ra ndi'ᅇᅇ niꝓi ndi ña ᅇᅇn vá'a kúu ña kisa to'ó ka na ndayi Ndios

* 21:18 TaSantiago, inka kiviꝓ ra kúu Jacobo.

ña n̄taa t̄aMoisés. Kándiv̄a'a ra x̄a'á ve'e ño'o ká'no yó'o, ta vitin k̄ixāa ra k̄isa kini ra ini ve'e ño'o yó'o, chi t̄axi ra n̄k̄i'vi n̄vi na on v̄asa kúu najudío ini ve'e ño'o ȳi yó'o —káchí nayó'o, s̄asāa na ini n̄vi.

²⁹ Saá ká'an na chik̄aa na kuachi s̄at̄a t̄aPablo, chi s̄akán x̄ini na ra kuach̄an ra yich̄i ñoo Jerusalén x̄i'in ñii tagriego t̄a n̄ani Trófimo, t̄a t̄a k̄ee ñoo Éfeso kúu ra. Ta x̄ani s̄inj̄i na ndí t̄aTrófimo yó'o n̄k̄i'vi ra ini ve'e ño'o x̄i'in t̄aPablo.

³⁰ Ta ndi'i n̄vi ñoo yó'o ñii s̄is̄o na ndá'yi na x̄i'in ña s̄aa ní ini na. Ta x̄ino na n̄ix̄a'an na t̄iin na t̄aPablo, ta ñoo na ra ñoo ño'o, t̄ava na ra nd̄a s̄at̄a nam̄a ña x̄ino nduu ve'e ño'o yó'o, ta kama ní n̄akasi na yé'é nam̄a yó'o. ³¹ Ta kuach̄a ní n̄vi yó'o káni ní na t̄aPablo x̄a'á ña ka'ni na ra. Ta saá t̄a t̄aká'no ñoo ndi'i natropa na nd̄aa ñoo yó'o x̄inj̄i s̄o'o ra ndí ndi'i n̄vi nañoo Jerusalén yó'o ñii s̄is̄o na ndá'yi na káni tá'an na.

³² Ta saá x̄andik̄on k̄ana ra natropa x̄i'in na ndiso chiño x̄i'in na, ña k̄o'qn na x̄i'in ra ñoo nákutá'an n̄vi na s̄is̄o káni tá'an. Ta n̄vi yó'o x̄inj̄i na v̄axi natropa, ta saá s̄andakoo na, on v̄asa káni k̄a na t̄aPablo.

³³ Ta t̄a t̄aká'no ñoo ndi'i natropa n̄ix̄aa ra ñoo nákutá'an n̄vi yó'o, ta x̄a'nda chiño ra ñoo natropa ña t̄iin na t̄aPablo ta katón na nda'á ra x̄i'in on̄j cadena. Ta saá n̄indak̄a t̄o'on ra n̄vi na nákutá'an yó'o, káchí ra saá x̄i'in na:

—¿Yu kúu t̄ayó'o?, ta, ¿yu kúu ña on v̄a'a k̄e'e ra? —káchí t̄aká'no x̄i'in n̄vi.

³⁴ Ta saá ñii s̄is̄o ndakuijn na ndá'yi na, xa s̄ín s̄ín ñoo kuachi ká'an n̄vi yó'o ña s̄akuiso na s̄at̄a t̄aPablo. Ta t̄a t̄aká'no ñoo natropa n̄i-kuchiño kund̄aa ini ra yo x̄a'á kúu ña s̄aa ini n̄vi yó'o ña s̄is̄o na ndá'yi na. Ta saá t̄aká'no yó'o x̄a'nda chiño ra ña k̄o'qn t̄aPablo x̄i'in natropa nd̄a cuartel ñoo kund̄as̄j ndaa ra. ³⁵ Ta t̄aPablo kuach̄an ra x̄i'in natropa ta n̄ix̄aa ra x̄i'in na ñoo yóo escalera ña kuach̄an ndaa ñoo k̄i'vi na yé'é cuartel. Ta natropa x̄inj̄i ñó'o na kuiso na t̄aPablo ña kuchiño ndaa ra x̄i'in na, saá chi kuach̄a ní n̄vi na s̄aa ini, ndik̄on na s̄at̄a t̄aPablo x̄a'á ña ka'ni na ra. ³⁶ Ta n̄vi yó'o x̄i'in ndi'i ndee na s̄is̄o na, ndá'yi na, káchí na saá:

—¡Ñii yich̄i ná kivi ra! ¡Ná kivi ra! —káchí na, ndá'yi na.

T̄aPablo ndakuijn ra t̄o'on x̄a'á m̄i ra ñoo n̄vi nañoo Jerusalén

³⁷ Ta natropa kuach̄an ndaa na escalera, ndiso na t̄aPablo, ta xa yatin x̄aa na ña chik̄aa na ra ini cuartel, ta saá t̄aPablo n̄ik̄a'an ra t̄o'on griego x̄i'in m̄i t̄a t̄aká'no ñoo natropa, káchí ra saá x̄i'in na:

—¿Án taxi ún ña k̄a'an lo'o j̄ x̄i'in ún? —káchí ra x̄i'in t̄ayó'o.

Ta ndakuijn t̄aká'no yó'o, káchí ra saá:

—¿Án ká'an ún t̄o'on griego va? ³⁸ ¿Án on s̄ivi yó'o kúu ñii tañoo Egipto, t̄a t̄a s̄akán lo'o kuia n̄iya'a s̄akaku kuachi x̄i'in ña kisa toon ra ñoo nagobierno? Chi t̄ayó'o k̄ana ra ta sanakutá'an ra k̄om̄j mil t̄a na x̄ikoo yu'ú x̄i'in ra, ta n̄ix̄a'an na x̄i'in ra nd̄a yuk̄u yich̄i, ñoo k̄ee na ña kani tá'an na x̄i'in nagobierno —káchí ra x̄i'in t̄aPablo.

³⁹ Ta ndakuijn t̄aPablo n̄ik̄a'an ra:

—On s̄ivi ȳi'j̄ kúu t̄a ká'an ún x̄a'á. Ȳi'j̄ kúu j̄ ñii t̄ajudío, ta k̄akuj̄ ñoo Tarso ña ndá'vi ndaa estado Cilicia, ta ñoo Tarso yó'o kúu ñoo ká'no ña ndá'ya'ví ní. Ta vitin ndúkuj̄ ñoo ún ña taxi ún ndaȳi k̄a'an j̄ x̄i'in n̄vi na nákutá'an yó'o —káchí t̄aPablo x̄i'in t̄aká'no ñoo natropa.

⁴⁰ Ta t̄aká'no yó'o t̄axi ra ndaȳi ña k̄a'an t̄aPablo x̄i'in n̄vi.

Ta saá t̄aPablo x̄ikundichi ra ñoo escalera yó'o, ta s̄akanda ra nda'á ra ñoo n̄vi ña sayaa na, on nda'yi k̄a na. Ta saá sayaa ndi'i na, ta t̄aPablo k̄ix̄á'á ra ká'an ra x̄i'in na t̄o'on hebreo ña kúu t̄o'on m̄i na, ta káchí ra saá x̄i'in na:

22

¹—Natá'an yó, nat̄aa x̄ikuach̄a x̄i'in ndi'i nat̄aa ñoo yó, ndúkuj̄ ñoo ndó ña k̄om̄j s̄o'o ndó t̄o'on ña k̄a'an j̄ ndakuijn j̄ x̄a'á j̄ vitin —káchí t̄aPablo x̄i'in na.

² Tá x̄inj̄i s̄o'o nayó'o ndí t̄aPablo ká'an ra t̄o'on m̄i na ña kúu t̄o'on hebreo, ta saá ñii yaa yaa kúu na. ³ Ta n̄ik̄a'an t̄aPablo x̄i'in na, káchí ra saá:

—Ȳi'j̄ kúu j̄ ñii t̄ajudío, ta k̄akuj̄ ñoo Tarso, ña ndá'vi ndaa estado Cilicia, ta x̄a'noj̄ ñoo Jerusalén yó'o. Ta m̄i t̄aGamaliel, t̄amaestro ká'no, kúu t̄a ndino'o saná'a ra ȳi'j̄. Ta saá ndee ní s̄akua'á j̄ ndasaá x̄inj̄i ñó'o kundik̄on j̄ yich̄i nax̄ij̄ s̄ikua'á yó, ta v̄a'a ní k̄isa ndivi j̄ ndi'i ndaȳi yó'o. Ndi'i saá k̄ivj̄ t̄axi x̄i'in m̄ij̄i ña vivij̄ kisa ndivi j̄ ndi'i chiño ña x̄ani s̄inj̄i sakusij̄ ini Ndios, ñii k̄i'va ndqat̄an vitin t̄axi x̄i'in m̄ij̄i ndó kisa ndivi ndó chiño ña x̄ani s̄inj̄i ndó sakusij̄ ndó ini Ndios. ⁴ Ta k̄ivj̄ saá x̄ani s̄inj̄i ndí yich̄i t̄ajesús kúu ña on v̄asa v̄a'a, ta n̄ix̄ikaj̄ ñii ñii ñoo x̄a'á ña nandukuj̄ n̄vi na kúu na ndik̄on yich̄i yó'o ña sax̄o'vij̄i nayó'o nd̄a t̄ondaa ña kivi ndi'i na, saá kusij̄ ini j̄ kundo'o na. Ta x̄a'á ñayó'o, ndi'i k̄ivj̄ tá n̄an̄i'ij̄ nat̄aa án náña'a na ndik̄on yich̄i t̄ajesús, ta t̄iin j̄ nayó'o ta t̄aan j̄ na ini ve'e k̄aa. ⁵ Ta t̄a t̄asut̄u ká'no ñoo m̄ij̄i yó najudío x̄i'in nax̄ikuach̄a na ndiso chiño x̄i'in yó, nayó'o x̄inj̄i v̄a'a na ndí t̄o'on ña ká'an j̄ x̄i'in ndó vitin kúu ñandaa, chi naná'no yó'o kúu na n̄taa tutu ña t̄axi na ndaȳi nda'á j̄ x̄a'á ña t̄iin j̄ ndi'i n̄vi na ndik̄on yich̄i t̄ajesús

na kúu na táku ñoo Damasco, ta tutu yó'o nika'an ña kómij ndayí ña tiinj na, ta katónj na ña xixi na xí'inj ñoo Jerusalén yó'o xa'a ña xo'vj na.

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a tqPablo ndato'on ra

ndasaá nakutá'an ra xí'in tafesús

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

6 'Ta saá tá kua'anj ñoo Damasco ta xa yatin nitondaa ma'ño ndivi kúu ña, ta ñii kama kee ño'o ñoyivi njno, ta ndee ní naye'e ña yí'i, ta xjno nduu ña nqo ñindichij. 7 Ta saá na'avaj nda nqo ño'o. Ta xandjkon xinj so'oj tq'on, ta nika'an ña xí'inj, kachí ña saá: "Saulo, Saulo, ¿ndachun ndikon ún saxo'vj ún yí'i?" 8 Ta ndakuinj, nika'anj: "¿Yu kúu yó'o, Tata?", kachí. Ta nika'an ra xí'inj: "Yí'i kúuj Jesús, taño Nazaret, taa tq ndikon ún saxo'vj ún", kachí ra xí'inj. 9 Ta nataa tá'anj na kua'an xí'inj xjini na ña nitivi ye'e ño'o yó'o, ta nyí'vi ní na, ta on vása ní-xinj so'o na tq'on ña xinj so'oj. 10 Ta ndakaa tq'onj taa tq ká'an xí'inj, kachí xí'in ra saá: "¿Vitin yukia kóni ún ke'éj, Tata?", kachí xí'in ra. Ta taa yó'o ndakuinj ra, kachí ra saá: "Nakundichi ún, ta naki'ún ún yichi, ta ko'q'ún ún k'vi ún ñoo Damasco, chí ñoo yó'o xa xa'nda chiñoj nqo ñii taa ña ka'an ra xí'in ún ña chitónj kasa ndivi ún xa'a'j", kachí ra xí'inj. 11 Ta saá naki'ún ndj yichj ta kua'an ndj, ta nataa tá'anj na kua'an xí'inj, tjin na nda'a'j, ta ní'i na yichj kua'an ndj, chí ño'o ye'e ña nitivi nqoj sandakoo kuáá ña nduchy nqoj. Ta saá nixaq ndj ñoo Damasco, 12 nqo táku ñii taa tq nanj Ananías. Ta tqAnanías yó'o kúu ñii taa tq viví kisa ndivi ndayí Ndios ña njtaa taxij síkuá yó tqMoisés xjina'á, ta va'a ní kánoo ñato'ó ra nqo ndi'i najudio na táku ñoo Damasco. 13 Ta tqAnanías yó'o kixaq ra nqoj, ta xjindichi yatin ra nqo yóoj, ta nika'an ra xí'inj, kachí ra saá: "Ñanij Saulo, vitin va'a nakoto nduchy nqo ún", kachí ra. Ta saá xandjkon va'a nativi nakotoj xí'in nduchy nqoj, ta va'a xjtoj nqo tqAnanías yó'o. 14 Ta saá nika'an ra xí'inj, kachí ra: "Mji Ndios, tq síkón ní ñato'ó chinóo naxij síkuá yó xjina'á, naqaxin ra yó'o ña kundaa ini ún yu kúu ña kóni ra kasa ndivi ún. Ta naqaxin ra yó'o xa'a ña nakutá'an ún xí'in tafesús taa tq kúu tqNdaa. Ta naqaxin ra yó'o xa'a ña xinj so'ó ún tq'on ña kee mji yu'u tayó'o. 15 Ndios ke'e ra saá xí'in ún chí yó'o kuu ún taa tq ndakuinj xa'a tafesús, ta ndato'on ún xí'in ndi'i nivi yu kúu ña xjini ún, ta yu kúu ña xinj so'ó ún. 16 Ta vitin on kundati ka ún, ta kama nakundichi ún ta kuchu ún xí'in

ndayí kivi tafesús, ta ndukú ún nqo ra ña kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i kuachi ún", kachí tqAnanías xí'inj.

Ndios tí'vi ra tqPablo ña ka'an ra tq'on ñava'a xa'a tafesús xí'in nivi na on vása kúu najudio

17 Ta tqPablo ndato'on ka ra xí'in na, kachí ra saá:

—Tá ndikójj ñoo Jerusalén, ta ñii kivi tá ká'anj xí'in Ndios, ta yóoj ke'e ye'e ve'e ño'o ká'no, ta saá kixaq ñii ña nitivi nqoj. 18 Ta ñayó'o kúu ña xjini tafesús, ta nika'an ra xí'inj, kachí ra saá: "Kama ní kee ún ñoo Jerusalén yó'o, chí nivi ñoo yó'o on kandixa na tq'on ña ndato'on ún xí'in na xa'a'j", kachí tafesús xí'inj, ña nitivi ra nqoj. 19 Ta saá ndakuinj nika'anj xí'in ra, kachí: "Tata, nivi ñoo yó'o ndixa xinj na ndi yí'i kúu taa tq xindikon saxo'vj ní ndi' nivi na kándixa yó'o. Saá chí yí'i nixa'anj ñii ñii ve'e ño'o sinagoga, ta tjin nayó'o ta taanj na ini ve'e kaa. 20 Ta kivi xa'ni na tqEsteban, taa tq ndakuinj tq'on va'a xa'a ún nqo nivi, ta yí'i, nixjyo yu'új xí'in nivi na ke'é saá, tandra xindaa j tikoto nivi ña kóon na yu'u tqEsteban ta xa'ni na ra", kachí xí'in tafesús. 21 Ta ndakuinj ra, kachí ra saá xí'inj: "Vitin ko'on ún, chí yí'i ti'vii yó'o ko'on ún kua'a ní ñoo xiká ña ndato'on ún tq'onj xí'in nivi na on vása kúu najudio", kachí ra xí'inj —kachí tqPablo xí'in najudio na nakutá'an yó'o.

Tq'on yó'o ká'an xa'a yu kúu ña ke'e taa taká'no nqo natropa xí'in tqPablo

22 Tá nivi na nakutá'an yó'o xinj so'ó na tq'on yó'o ña nika'an tqPablo xa'a nivi na on vása kúu najudio, ta on vása ní-xin ka na konj so'ó na tq'on ká'an ra, ta kixá'á na sáq ní ini na. Ta ñii síso na ndá'yi na, kachí na saá:

—¡Ná kivi tayó'o! ¡Qn vása va'a ña kutaky ka ra ñoyivi yó'o! —kachí na, ndá'yi na.

23 Ta on vása sandakoo na ndá'yi na ta ká'an na ña on va'a xa'a tqPablo. Ta tava na tikoto ña kánoo sata tikoto ndixin na, ta kisin na tikoto yó'o, ta tjin na ño'o ta sakana na ña chí njno, chí ña ke'e na saá kóni kachí ña ndi nda lo'on on xjin na naki'ún na tq'on ña ká'an tqPablo. 24 Ta saá taa taká'no xa'nda chiño ra nqo natropa ña tjin na tqPablo ta chikaq na ra ini cuartel. Ta xa'nda chiño ra nqo natropa ña kani na tqPablo xí'in kuártá xa'a ña na'ma ra ndachun sáq ní ini nivi xini na ra. 25 Tá on tá'an ka kani na ra, ta si'na katón na ra. Ta saá nika'an tqPablo xí'in ñii taa tq ndiso chiño xí'in sava natropa yó'o, kachí ra saá:

—¿Án ndixa kachí ndayí ndi va'a kani ndó ñii taa tq kúu taño Roma tá si'na on

tá'án ko'ón ra nõq tajuez ña kasa nani ra xa'a kuachi tayó'o? —káchí tãPablo xí'in ñii tãa tã ndíso chiño xí'in sava natropa.

26 Tá tayó'o xinjí sq'o ra ña ñika'an tãPablo, ta kama ñixa'an ra ndato'on ra xí'in mji tãa taká'no nõq ra, ta káchí ra saá:

—Ta vitin, zyú kuu ña ke'é ún?, chi tãa tã xa'nda chiño ún kani ndj xí'in kuártá, tayó'o kúu ra ñii tañoõ Roma —káchí ra xí'in tãa taká'no nõq natropa.

27 Ta saá tãa taká'no yó'o ku'a'an ra, ta ñixa'a ra nõq tãPablo, ta ñindaqã to'on ña'a ra, káchí ra saá xí'in ra:

—¿Án ndixa yó'o kúu ñii tãa tañoõ Roma? —káchí ra.

Ta ndakuijn tãPablo:

—Ndixa yj'i kúu j tañoõ Roma —káchí ra.

28 Ta saá ñika'an tãa taká'no yó'o xí'in ra, káchí ra:

—Yj'i cha'vij ku'a'a ní sj'ún, ta saá ñaki'inj tutu ña káchí kúu j tãa tañoõ Roma —káchí ra xí'in tãPablo.

Ta ndakuijn tãPablo, káchí ra saá:

—Yj'i õn vása ní-ke'é j saá, chi ndã kjivj ka'ku j kúu j tañoõ Roma —káchí ra xí'in tãa taká'no nõq natropa yó'o.

29 Ta natropa na xa yóo ti'va ña kani na tãPablo, xinjí sq'o na to'on yó'o, ta kama ní kee na ta ku'a'an na. Ta taká'no nõq natropa ñijí'vi ní ini ra chi xa xa'nda chiño ra ña ka'ón na tãPablo, tãa tã kúu tañoõ Roma, ta xí'in ñayó'o ñiya'a ndoso ra ndayí nañoõ Roma.

Tq'on yó'o ka'an xa'q tãPablo ñíndichi ra nõq nafunta Suprema najudío

30 Ta tãa taká'no nõq natropa kóni ra kundaa va'a ka ini ra xa'a kuachi táxi najudío xa'a tãPablo. Ta saá tá ñijivi inka kjivj, ta xa'nda chiño ra nõq nafunta Suprema najudío, na kúu nasutu ná'no xí'in natãa na'xikua'a ña nakutá'an nayó'o nõq ra. Ta saá tuku xa'nda chiño ra nõq natropa ña ndaxin na tãPablo, ña kee ra cuartel, ta kixaa ra kundichi ra nõq ndi'i nayó'o.

23

1 Tá kixaa tãPablo, ta ñíndichi ra nõq nafunta Suprema, ta saá xito ra nõq na ta ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndó'ó, tata natá'an yó, kónij ña kundaa ini ndó ndí ndi'i saá kjivj ña táku j ndino'o ní inij kisa ndivij ñava'a nõq Ndios, ta ñakán õn koõ ndã lo'o ña sándi'i inij yóo nõq j —káchí tãPablo xí'in na.

2 Tá xinjí sq'o tasutu ká'no tã ñanjí Ananías to'on yó'o ña ñika'an tãPablo, ta xa'nda chiño ra nõq ñivi na yíta yatin sijñ tãPablo ña xí'in nda'a na kani na yu'u ra.

3 Ta ndakuijn tãPablo, káchí ra saá xí'in tasutu ká'no yó'o:

—Ñii kjivj vaxi Ndios kani ra yó'ó chi yó'ó kúu tãa tã ovj yu'u. Yó'ó ndíso chiño ún ña kasa nani ún xa'aj xí'in ñandaa ñii kj'va ndatán káchí ndayí Ndios na ñitaa tãMoisés. Ta õn vása ke'é ún saá, chi mji ún yá'a ndoso ún ndayí Ndios, xí'in ña xa'nda chiño ún nõq ñivi ña kani na yj'i —káchí tãPablo xí'in tasutu ká'no yó'o.

4 Ta ñivi na yíta yatin xí'in tãPablo, ñika'an na xí'in ra, káchí na saá:

—¿Án tãa tã õn koõ ñato'ó kómí kúu ún?, chi kándiva'a ún xí'in tasutu ká'no, tãa tã kisa chiño nõq Ndios.

5 Ta ndakuijn tãPablo, káchí ra saá:

—Natá'an yó, kasa ká'no ini ndó xa'aj chi õn vása ní-xinjí tá tayó'o kúu tasutu ká'no, saá chi xinjí ñó'ó kasa ndivi yó to'on Ndios ña ñitaa tãMoisés xina'a, káchí ña saá: “Õn vá'a kándiva'a yó xí'in tãa taká'no nõq ñoo yó”, —káchí tãPablo xí'in na.

6 Ta tãPablo kundaa ini ra ndí sava nafunta Suprema yó'o kúu na nafariseo, ta sava na kúu na nasaduceo, ta saá ñika'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Natá'an yó, yj'i kúu j tafariseo, ñii kj'va ndatán yivá j xikuu ra tafariseo. Ta kuachi ña sákuiso na yj'i kúu xa'a ña ndaa ini j ndí ndixa natakú ñivi na ñixi'j —káchí tãPablo xí'in na.

7 Tá ndi'i na ndóo yó'o xinjí sq'o na to'on yó'o, ta nafariseo xí'in nasaduceo kixá'a na náa na xí'in tá'an na, ta ñita'vj tá'an nafariseo xí'in nasaduceo. 8 Õn vása yóo ñii yu'ú ka na, chi nasaduceo kándixa na ndí ñivi na ñixi'j õn natakú ka nayó'o, ta kándixa na ndí õn koõ níma kómí ñivi, ní õn koõ naángel, ní õn koõ inka nõq níma. Ta nafariseo kándixa na ndí yóo níma ñivi, ta yóo naángel, ta yóo inka nõq níma, ta kándixa na ndí ñivi na ñixi'j natakú nayó'o. 9 Ta xa'a to'on ña ñika'an tãPablo xí'in na, nafariseo xí'in nasaduceo, kixá'a na náa ní na, ta ñii sísq na ñó'o na. Ta sava nafariseo na kúu namaestro na sáná'a ndayí Ndios ña ñitaa tãMoisés xina'a, ñakuita na ta ñika'an na, káchí na saá:

—Ndixa õn koõ ndã ñii kuachi ndíso tayó'o, chi õn vása nán'i ndj ndã ñii ña õn vá'a ke'é ra. Ndá sana ñii níma án ñii ñaángel ñika'an ña xí'in ra —káchí nafariseo.

10 Ta saá kixá'a ñivi ndeé ní ndá'yi na, ta ndeé ní sísq na. Ta yí'vi ní taká'no nõq natropa ko'to yijo ní xí'in ñasaa na, sakuáchi na yj'í ko'ñu tãPablo. Ta saá taká'no yó'o xa'nda chiño ra nõq natropa ña naki'in na tãPablo ña ko'õn ra xí'in na kundasj tuku ra ini cuartel.

11 Ta saá tá kixaa kuñoó, ta n̄t̄ivi t̄ajesús noq̄ t̄apablo, ta n̄ika'̄an ra x̄i'in ra, káchi ra saá:

—On kuyi'ví ún, chi yóo j̄ x̄i'in ún. Ta ñii k̄i'va ndatán n̄ika'̄an ún t̄o'on ña ndakuijn ún xa'̄aj̄ ñoo Jerusalén yó'o, saá x̄inī ñó'ó ndakuijn ún xa'̄aj̄ ñoo Roma —káchi t̄ajesús x̄i'in t̄apablo, ña n̄t̄ivi ra noq̄ ra.

T̄o'on yó'o ká'q̄n ndí x̄ikoo yu'ú n̄ivi ña ka'ni na t̄apablo

12 Ta saá n̄t̄ivi ink̄a k̄ivi, ta n̄akutá'an sava najudío, ta x̄ikoo yu'ú na ña ka'ni na t̄apablo, ta káchi na saá:

—Nd̄a lo'o on kuxu k̄a yó ni on ko'o k̄a yó nd̄a ná ka'ni yó ra. Ta ná kuu yó n̄ivi na nat̄avi chi'ña tá n̄i-xa'ni yó ra —káchi na, k̄ind̄oo yu'ú na.

13 Ta yá'a ovi s̄iko kúu nataa yó'o na x̄ikoo yu'ú xa'̄a ña ka'ni na t̄apablo. 14 Ta saá nataa yó'o n̄ixa'̄an na noq̄ nákutá'an nasut̄u ná'no yóo na x̄i'in nax̄ikuá'a noq̄ nañoo judío, ta n̄ika'̄an na x̄i'in na, káchi na saá:

—M̄ji nd̄i xa k̄ind̄oo nd̄i x̄i'in natá'an nd̄i ña on kuxu k̄a nd̄i, ni on ko'o k̄a nd̄i nd̄a ná ka'ni nd̄i t̄apablo. 15 Ta saá ndó'ó x̄i'in natá'an ndó na kúu najunta Suprema, x̄inī ñó'ó ndukú ndó noq̄ t̄aká'no noq̄ natropa ña ti'vi ra t̄apablo kixaa ra noq̄ ndó. K̄a'̄an ndó x̄i'in t̄aká'no noq̄ natropa yó'o ndí yóo k̄a ña x̄inī ñó'ó ndak̄a t̄o'on ndó t̄apablo ña kundaāa ini ndó xa'̄a kuachi ra. Ta m̄ji nd̄i, xa koo se'é nd̄i yu'ú yich̄i, ña xa yóo ti'va nd̄i ka'ni nd̄i ra ña on kixaa ra noq̄ ndó —káchi na x̄i'in nasut̄u ta x̄i'in nax̄ikuá'a noq̄ najudío na nákutá'an yó'o.

16 Ta ñii t̄alo'o x̄ax̄in t̄apablo t̄a kúu sa'ya k̄i'va ra, x̄inj̄ so'o ra xa'̄a ña x̄ikoo yu'ú nataa yó'o ke'é na, ta saá t̄alo'o yó'o kee ra kuá'̄an ra, ta n̄ixaa ra nd̄a cuartel noq̄ yóo sito ra t̄apablo, ta ndat̄o'on ra x̄i'in ra xa'̄a ña x̄inj̄ so'o ra. 17 K̄ivi nd̄i' i x̄inj̄ so'o t̄apablo ña ndat̄o'on t̄alo'o x̄ax̄in ra x̄i'in ra, ta k̄ana ra ñii t̄a ndíso chiño noq̄ ñii ciento natropa, ta n̄ika'̄an ra x̄i'in ra, káchi ra saá:

—Ná ko'on t̄alo'o yó'o x̄i'in ún noq̄ t̄aká'no noq̄ ndi'i natropa, chi yóo t̄o'on ña x̄inj̄ ñó'ó ní ndat̄o'on t̄alo'o yó'o x̄i'in ra —káchi t̄apablo x̄i'in t̄a ndíso chiño.

18 Ta saá kee t̄a ndíso chiño yó'o kuá'̄an ra, ta kuá'̄an t̄alo'o yó'o x̄i'in ra, ta n̄ixaa na noq̄ t̄a t̄aká'no t̄a xá'nda chiño noq̄ ndi'i natropa. Ta saá t̄a ndíso chiño noq̄ ñii ciento natropa n̄ika'̄an ra x̄i'in t̄a t̄aká'no noq̄ ra, káchi ra saá:

—T̄apablo t̄a nákaa ndási ní'no, ti'vi ra yij̄i vax̄ij̄i x̄i'in t̄alo'o yó'o noq̄ ún, chi yóo ñii ña kóni ra ndat̄o'on ra x̄i'in ún, —káchi ra x̄i'in t̄aká'no noq̄ ndi'i natropa.

19 Ta saá t̄aká'no yó'o t̄ijn ra nda'̄a t̄alo'o yó'o ña ko'on ra x̄i'in ra ñii x̄iifia noq̄ on kóo n̄ivi na kuchiño kon̄i so'o t̄o'on ña ká'̄an na. Ta saá k̄ixá'á ra ndak̄a t̄o'on ra t̄alo'o yó'o, káchi ra x̄i'in ra:

—¿Nd̄a t̄o'on kúu ña kóni ún ndat̄o'on ún x̄i'in j̄? —káchi ra x̄i'in t̄alo'o.

20 Ta ndakuijn t̄alo'o, n̄ika'̄an ra, káchi ra saá:

—Sava najudío x̄ikoo yu'ú na ña ndasaá ndukú na noq̄ ún ña taxi ún ko'on t̄apablo ña xa'̄a ra noq̄ najunta Suprema k̄ivi taan. Saá chi káchi na x̄i'in ún ndí kóni na ndak̄a t̄o'on k̄a na ra ña va'a k̄a kundaāa ini na xa'̄a kuachi ra, saá káchi na x̄i'in ún.

21 Ta on kandixa ún t̄o'on ña k̄a'̄an nayó'o x̄i'in ún, chi ñavatá kuu ña. Saá chi yu'ú yich̄i koo se'é kuá'̄a ní nataa xa'̄a ña ka'ni na t̄apablo. Yá'a ovi s̄iko kúu nataa na koo se'é kundati ña'á, ta ndi'i nataa yó'o k̄ind̄oo yu'ú na on kuxu k̄a na ni on ko'o k̄a na nd̄a ná ka'ni na t̄apablo. Ta káchi na saá x̄i'in m̄ji na: "Ná kuu yó n̄ivi na n̄it̄avi chi'ña tá n̄i-xa'ni yó ra", káchi na. Ta vitin xa yóo ti'va na ka'ni na ra, ta ndákuiti ndat̄i na ña taxi ún kee t̄apablo ña ko'on ra noq̄ najunta Suprema —káchi t̄alo'o ndat̄o'on ra x̄i'in t̄aká'no noq̄ ndi'i natropa yó'o.

22 Ta saá t̄aká'no noq̄ ndi'i natropa n̄ika'̄an ra x̄i'in t̄alo'o, káchi ra saá:

—Nd̄a ñii n̄ivi on k̄a'̄an ún x̄i'in ña k̄ixi ún noq̄ j̄ ndat̄o'on ún x̄i'in j̄ —káchi ra x̄i'in t̄alo'o yó'o, ta ti'vi ña'á ra kuano'o ra.

T̄o'on yó'o ká'q̄n ndí ti'vi na t̄apablo ko'q̄n ra noq̄ tagobernador Félix

23 Ta saá t̄aká'no noq̄ ndi'i natropa k̄ana ra ovi natropa, ta ñii ñii nayó'o kúu na xá'nda chiño noq̄ ñii ciento natropa, ta t̄aká'no noq̄ na ovi yó'o n̄ika'̄an ra x̄i'in na, káchi ra:

—Ná kasa ndivi ndó x̄i'in ovi ciento natropa xa'̄a ña kee na k̄a j̄in ñoo k̄ivi vitin,* ta ko'on xa'á na nd̄a ñoo Cesarea. Saá tuku ka'nda chiño ndó noq̄ un̄j̄ s̄iko ux̄u natropa na kúu na yóso kuáyí x̄i'in ovi ciento natropa na ní' i k̄a nán̄i ta s̄ijn noq̄ ña, ta ndi'i natropa yó'o x̄inī ñó'ó koo ti'va na ña kee na k̄a j̄in ñoo k̄ivi vitin, ta ko'on na ñoo Cesarea. 24 Ta taxi ndó sava t̄ikuáyí ña koso t̄apablo x̄i'in natá'an ra, ta koto va'a ndó ña on kóo ña on va'a kundo'o t̄apablo yich̄i ña va'a xa'̄a noq̄ tagobernador Félix ñoo Cesarea.

25 Ta saá t̄aká'no noq̄ ndi'i natropa n̄itaa ra ñii tutu ña ní' i natropa kuá'̄an na ña taxi na ña nda'̄a tagobernador Félix. Ta ña n̄itaa ra noq̄ tutu yó'o káchi ña saá:

* 23:23 K̄a j̄in ñoo n̄ani ña k̄a un̄j̄ ñoo noq̄ nañoo Roma.

26 “Yi’i kúu j ta Claudio Lisias, ta tí’ví j t’o’ on chindeé j yó’o, tata gobernador; ta kúu ta kánóo síkón ní ñato’ó n’o’ ndi. 27 Kóni j ndato’o’ j xí’in ún ndachun tí’ví j tayó’o xa’ a ra n’o’ ún. Sava najudío t’i’ n ra, ta xa yatin ní ka’ni na ra, ní kúu. Ta x’i’ n s’o’ j ndí tayó’o kúu ra ñii t’aa ta’ño Roma, ta saá kama ní kee j n’ixa’an j xí’in natropa, ta s’akaku ndi ra n’o’ najudío yó’o. 28 Ta y’i’ j ndukú j ña kundaa ini j ndá kuachi kúu ña táxi na xa’ a ra, ta saá xa’nda chiño j n’o’ ra ña k’o’ n ra xí’in j n’o’ najunta Suprema najudío ña ná ndaka t’o’ on na ra. 29 Ta saá kundaa ini j ndí táxi na kuachi xa’ a ra chí káchí na ndí o’ n vása va’ a kisa ndivi ra ndayí m’i najudío yó’o, ta ñayó’o o’ n s’i’ v’i kuachi ndee kúu ña n’o’ m’i yó’o ña’noo Roma. Ta saá ndá lo’ o’ o’ n k’o’ xa’ a ña chika’ a ndi ra ini ve’ e k’aa ni ña ka’ni ndi ra. 30 Ta saá ni, x’i’ n s’o’ j ndí sava najudío x’i’ koo yu’ ú na ña ka’ni na ra, ta xa’ a ñayó’o kama ní tí’ví j ra xa’ a ra n’o’ ún vitin. Ta n’i’ ka’an j xí’in najudío na táxi kuachi xa’ a ra ndí x’i’ n’i’ ño’ o’ xa’ a na n’o’ ún ña kasa nani ún xa’ a kuachi yó’o. Ta t’o’ on yó’o kúu ndí’ i ña ndát’o’ on j xí’in ún vitin, tata. Ta va’ a ná koo ún”, káchí t’o’ on ña n’i’ t’aa ta Claudio Lisias n’o’ o’ tutu ña ku’ a’ n nda’ a tagobrador.

31 Ta saá natropa yó’o kisa ndivi na ña xa’nda chiño taká’no n’o’ na, ta n’aki’in na ta Pablo xí’in natá’an ra. Ta tá k’i’ xa’ a ku’no’o’ yó’o, ta kee na ku’ a’ n na, ta n’i’ xa’ a ndí’ i na ñii ñoo ña ñani Antipatris. 32 Ta saá n’i’ t’i’ v’i ink’ a k’i’ v’i, ta ndí’ k’o’ natropa na x’i’ ka’ á, ku’ano’ o’ na. Ta ta Pablo xí’in natá’an ra ku’ a’ n na xí’in natropa na yóso ku’ a’ yí ndá ñoo Cesarea. 33 Tá n’i’ xa’ a na ñoo Cesarea, ta natropa n’ataxi na ta Pablo nda’ a tagobrador; ta t’axi na nda’ a ra tutu ña n’i’ t’aa ta Claudio Lisias xa’ a ta Pablo. 34 Ta ndí’ i ka’ v’i tagobrador tutu yó’o, ta n’i’ ndaka t’o’ on ra ta Pablo ndá ñoo k’i’ xi ra. Ta ndakuijn ta Pablo, káchí ra saá:

—K’i’ xi’ i ñoo ña náka’ a estado Cilicia —káchí ra.

35 Ta saá n’i’ ka’ a’ n tagobrador xí’in ta Pablo, káchí ra saá:

—Kundati j ndá ná k’i’ xa’ a n’i’ v’i na táxi kuachi xa’ a ún, ta saá kasa nani j xa’ a kuachi ún —káchí ra.

Ta saá xa’nda chiño ra n’o’ natropa ña kundaa na ta Pablo ini ve’ e k’aa ña náka’ a ñii x’i’ ña ini ve’ e ká’no ña k’i’ sa va’ a t’arey Herodes ñoo Cesarea yó’o.

24

Ta Pablo ndakuijn ra xa’ a m’i ra n’o’ tagobrador Félix

1 Tá n’i’ ya’ a o’ o’ n k’i’ v’i, ta k’i’ xa’ a t’asutu ká’no ta Ananías xí’in sava naxiku’ a’

na’no n’o’ najudío, ta xí’in ta bogado m’i najudío yó’o, ta tayó’o nani ra Tértulo. Najudío yó’o k’i’ xa’ a na ña taxi na kuachi xa’ a ta Pablo n’o’ tagobrador Félix. 2 Ta saá tagobrador yó’o xa’nda chiño ra n’o’ na kisa chiño n’o’ ra ña k’o’ n na k’i’ n na ta Pablo k’i’ xa’ a ra n’o’ ra. Ta saá k’i’ xa’ a ta Pablo, ta ta Tértulo k’i’ xa’ a ra ká’ a’ n ra táxi ra kuachi xa’ a ta Pablo yó’o, ta káchí ra saá:

—Tata gobernador; t’aa ta kánóo síkón ní ñato’ó n’o’ ndi, táxa’ v’i ña’ a ní ún chí xí’in ña ndí’ chí ní s’i’ n’i’ ún, ta xí’in ñava’ a ní ini ún, va’ a ní xa’nda chiño ún n’o’ m’i ndi ña’noo Israel, ta xa ku’ a’ a ní k’i’ ya’ va’ a ní táku ndi, chí ndá ñii ñoo o’ n vása káni tá’an xí’in ndi. Ta yóo ku’ a’ a ní chí’no ná’no xa k’i’ sa ndivi ún xa’ a ña chindeé ún ndi’ j. 3 Xa’ a ñayó’o ndí’ i saá k’i’ v’i, ta ndí’ i saá x’i’ ña k’i’ s’i’ j ní ini ndi n’aki’in ndi ñava’ a t’axi ún nda’ a ndi, ta vitin kóni ndi ka’ an ndi xí’in ún saá: “Táxa’ v’i ní ún, tata, xa’ a ndí’ i ñava’ a yó’o.” 4 Ta vitin o’ n vása kóni ndi sandí’ i ka’ ndi yó’o ña na’ a ní ka’ a’ n ndi xí’in ún. Ta ndasaá kuiti xáku ndá’ v’i ndi n’o’ ún ña konj s’o’ j lo’ o’ ún ña ndato’ o’ on ndi xí’in ún xa’ a ta Pablo ta ñi’ ndi chí yó’o. 5 Saá chí x’i’ n’i’ káxín ndi tayó’o kúu ra ñii t’aa t’aa o’ n va’ a, ta ndatán yóo ñii kug’ e x’i’ kón saá yóo ra, chí ñii ñii ñoo n’o’ o’ taku najudío, tayó’o xa’ a ra ta ndát’o’ on ra xí’in n’i’ v’i ña sasa’ a ra ini na xa’ a ña nakuita na kani tá’an na xí’in nagobierno. Ta tayó’o kúu ra ñii t’aa taká’no n’o’ n’i’ v’i na kúu na ndí’ kon yich’i’ vatá ña nani yich’i’ nanazareno. 6 Ta ñii k’i’ v’i ñoo Jerusalén x’i’ n’i’ ndi tayó’o, yóo ra ini ve’ e ño’ o’ ká’no, ta ké’ e ra ña o’ n va’ a ña kúu ña kisa k’i’ ni ñay’i’ ve’ e ño’ o’. Ta xa’ a ñayó’o, t’i’ n’i’ ndi ra xa’ a ña kasa nani ndi kuachi xa’ a ra, 7 ta n’i’ k’i’ chiño ndi, chí n’i’ xa’ a ta Lisias t’aa taká’no n’o’ ku’ a’ a ní natropa, ta xí’in ndee ndí’ i natropa, k’i’ ndaa ra ta Pablo yó’o nda’ a ndi. 8 Ta saá ta Lisias xa’nda chiño ra n’o’ ndi ña taxi ndi kuachi xa’ a ta Pablo n’o’ yó’o, tata gobernador. Ta vitin táná ndaka t’o’ on m’i ún tayó’o, ta saá kundaa ini ún ndí ña’ndaa kúu t’o’ on ká’ a’ n ndi xa’ a ra xí’in ún —káchí ta Tértulo xí’in tagobrador Félix.

9 Na ndí’ i najudío na ndóo yó’o ñii yóo yu’ ú na xí’in t’o’ on ña ká’ a’ n ta Tértulo, ta ndakuijn na, n’i’ ka’ a’ n na, káchí na saá:

—Ndixa ña’ndaa kúu ndí’ i t’o’ on n’i’ ka’ a’ n ta Tértulo yó’o —káchí na.

10 Ta saá tagobrador ndani’ i ra nda’ a ra n’o’ ta Pablo ña ndakuijn ra ka’ a’ n ra. Ta saá ndakuijn ta Pablo, n’i’ ka’ a’ n ra t’o’ on yó’o:

—Tata gobernador; xa ku’ a’ a ní k’i’ ya’ yó’o kúu t’ajuey, ta kisa nani ún xa’ a’ a kuachi n’i’ v’i ñoo ndi najudío. Ta saá k’i’ s’i’ j ní ini j ña ndakuijn lo’ o’ j ka’ a’ n j xa’ a’ a j n’o’ ún.

11 Sakán uxu’ o’ v’i k’i’ v’i kúu ña k’i’ xa’ a’ j ñoo

Jerusalén xá'a ña kasa ká'noj Ndios ve'e ño'o ká'no. Táná ndaká to'on ún xá'a ñayó'o, ta on vása yó'vi kundaa ini ún ndí ñandixa kúu ña ká'anj. ¹² Ta on sivi ñandaa kúu to'on ña ká'an nayo'o, táxi na kuachi xá'a'i. Saá chi kivi xini na yij' yooj yoso ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, on vása yooj náaj xí'in nda ñii nivi, ni on vása yooj sásaaj ini nivi. Nda lo'o on vása ní-ke'éj saá ve'e ño'o ká'no, ni nj-ke'éj saá ve'e ño'o sinagoga, ni nda ñii xiiña ñoo Jerusalén nj-ke'éj saá. ¹³ Ta natáa na táxi kuachi xá'a'j nda lo'o on kúchiño na kasa ndaa na xá'a kuachi ña káchí na sákuiso na yij'. ¹⁴ Ta to'on ña ndaa kúu ñayó'o: yij' kúu ñii taa ndíkõn yichí tãJesus, ta natáa yó'o xáni sijn na ndí yichí vatá kúu ña. Ta yij' kisa ká'noj Ndios ndatán kisa ká'no naxij sikuá ndj ra xina'á. Ta ñii kiva ndatán kãndixa na, saá kãndixa j to'on Ndios ña ñitaa tãMoisés xí'in ndí'i to'on Ndios ña ñitaa inkã naprofeta xina'á. ¹⁵ Ta yij' ta xí'in natáa yó'o na táxi kuachi xá'a'j, ñii kiva kãndixa ndí ndí ñii kivi Ndios sanataku ra nivi na nixi'j, án nivi na va'a xikuu na, án nivi na on vá'a xikuu na, ta kuita na ñoo Ndios ña kasa nani ra xá'a kuachi na. ¹⁶ Ta xá'a ña kãndixa j ñayó'o, ta ndí'i saá kivi chikaa j ndeg ke'éj ñava'a ña kóni Ndios xá'a ña on koo nda lo'o ña sandi'i ini ñoo Ndios ta ñoo nivi.

¹⁷ 'Xa yoo ovj án unj kuyã on vása xá'anj ñoo Jerusalén, ta saá nixa'anj ñoo yó'o, chi ní'ij sij'un ña xa ñakaya j xá'a nivi nandá'vi na táku ñoo Jerusalén, ta kónij taxi j ña nda'a na. Ta saá tuku miji kónij sokoj lo'o ñava'a ñoo Ndios ve'e ño'o ká'no. ¹⁸ Ta xá'a ña kuachiño kivi ini ve'e ño'o yó'o, xini ño'ó kasa ndivij ndayí ña ká'an xá'a ndasaá nduij taa ta ndii. Tá ndí'i kisa ndivij ndí'i ñayó'o, ta nixiyo j yoso ke'e ye'é ve'e ño'o ká'no yó'o, ta sava najudío na kee ñoo estado Asia ñakutá'an na xí'in j. Ta on vása ní-siyo ku'a ní nivi xí'in j, ni on vása ní-sasaaj ini nivi ña sijo na nda'yi na kani tá'an na. ¹⁹ Tá najudío na kee ñoo estado Asia káchí na xini na yij' ke'éj ña on vá'a, ta mji nayo'ó xini ño'ó kixaa na ñoo ún ña chikaa na kuachi sataj. ²⁰ Táná ká'an najudío estado Asia on xini na kixi na, ta va'a nivi na yoo yó'o vitin ná ká'an na ndato'on na xí'in ún ndá kuachi kúu ña nixi'vi. Saá chi naJunta Suprema najudío xa xito ndoso na yij', ta nivi na yoo yó'o xa kúndaa ini na ña nixa'an naJunta Suprema xá'a'j. Ta vitin ná ndato'on na xí'in ún ndá kuachi kúu ña naní'i na ndiso j. ²¹ Chi yij' kúndaa ini j ndí ñii laá kuachi kuchiño sakuiso na sataj kúu ña nixa'an j ñoo nachiño, káchí j saá: "Yij' kúu taa tã kãndixa ndí ndixa

nataku nivi na nixi'j. Ta xá'a ña kãndixa j saá, táxi na kuachi xá'a'j", saá nixa'an j xí'in nafariseo ta xí'in nasaduceo na kúu naJunta Suprema najudío —káchí tãPablo xí'in tagobernador.

²² Ta tagobernador Félix, taa tã xini va'a xá'a yichí tãJesus, nixa'an ra, káchí ra saá:

—Va'a on kunani kuachi yó'o vitin, ta ná kundati yó nda kixaa tãLisias taa tãká'no ñoo ndí'i natropa, ta saá kasa nani j xá'a kuachi yó'o —káchí ra xí'in na.

²³ Ta saá tãFélix xá'nda chiño ra ñoo mji tã ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa ña chikaa tuku na tãPablo ini ve'e kaa, ta tãxi ra ndayí ña kaka ndíkã tãPablo ini ve'e kaa, ta tãxi ra ndayí ña kivi natá'an tãPablo ini ve'e kaa xá'a ña koto na ra ta xá'a ña taxi na ña xini ño'ó nda'a ra.

²⁴ Ta saá nija'a lo'o kivi, ta tãFélix xí'in ñásí'i ra, ña naní Drusila, ñajudía kúu ña, kixaa na ve'e chiño. Ta saá tãFélix xá'nda chiño ra ñoo natropa ndí tava na tãPablo ini ve'e kaa ña kixaa ra xí'in na ñoo tãFélix ta ñoo ñásí'i ra. Ta saá kixaa tãPablo ñoo na, ta tagobernador Félix yó'o xini so'o va'a ra to'on nixa'an tãPablo, ña ndato'on ra xí'in tagobernador ndasaá kuchiño kandixa ra Jesucristo ta kundikõn ra yichí ra. ²⁵ Ta tãPablo, nixa'an kã ra nãndaxin ra to'on, káchí ra saá xí'in na:

—Nivi na kãndixa Jesucristo xini ño'ó kutaku na xí'in ñandaa, ta xini ño'ó nasita xí'in mji na ñoo ña on vá'a. Saá chi vaxi kivi Ndios kasa nani ra xá'a kuachi ndí'i nivi —káchí tãPablo xí'in na.

Tá xini so'o tãFélix to'on yó'o, ta nij'vi ní ra, ta nixa'an ra xí'in tãPablo, káchí ra saá:

—Xa va'a vitin, on ndato'on kã ún xí'in j. Ta saá ñii kivi tãna ñona lo'o ñoo j, ta saá kana j yó'ó kixaa ún ñoo j ña ndato'on kã ún xí'in j —káchí ra xí'in tãPablo.

²⁶ Tagobernador Félix yó'o ndati ra ña tãPablo taxi se'é ra lo'o sij'un nda'a ra xá'a ña saña ña'á ra ko'on ndikã ra. Ta xá'a ña ndati ra naki'in ra sij'un, ku'a ní yichí kãna ra tãPablo kixi ra ñoo ra ña ndato'on ra xí'in ra. ²⁷ Ta saá nija'a ovj kuyã, ta tãFélix on vása kúu kã ra gobernador, ta nixi'vi inkã tagobernador tã naní Porcio Festo. Ta xá'a ña kóni tãFélix kindoo va'a ra ñoo najudío, nj-xiin ra saña ra tãPablo ko'on ndikã ra. Ta saá nákaa kã tãPablo ini ve'e kaa kivi nixi'vi tãPorcio Festo kuu ra tagobernador ñoo yó'o.

25

To'on yó'o ká'an ña tãPablo ndúkú ra ndí tãrey César kasa nani xá'a kuachi ra

¹ Ta saá kixaa tãFesto ñoo Cesarea ña nakuiso chiño ra kuu ra tagobernador. Tá

kundivi ñayó'o, ta nɲya'a ɯɲi kivi, ta kee ra ku'a'an ra nda ñoo Jerusalén. ² Ta saá nasutu ná'no xi'in inká naná'no nqo najudio kixaa na nqo ra, ta kixá'á na ká'an na sákuiso na kuachi sata tãPablo. ³ Ta ndukú na ñava'a nqo tagobernador Festo ña ka'nda chiño ra ndí ná ndikó tãPablo ñoo Jerusalén ña kasa nani na xa'a kuachi ra. Saá chi xa yoo yu'ú na ka'ni na tãPablo tá ku'a'an ra yichi ña ku'a'an ñoo Jerusalén. ⁴ Ta ndakuijn tãFesto káchi ra saá xi'in na:

—Vitin nákaa tãPablo ini ve'e kaa ñoo Cesarea. Ta yi'i yachi ní ndikó'i no'oj ñoo yó'o. ⁵ Ta va'a sava, ta ndaxó naná'no nqo najudio ko'on ndó xi'in ñoo Cesarea. Ta saá tá ndixa yoo kuachi ndiso tãPablo, ta taxi ndó kuachi xa'a ra nqo ñoo kán —káchi tãFesto xi'in najudio yó'o.

⁶ Ta tãFesto kindoo ka ra oná án uxu kivi ñoo Jerusalén, ta saá ndikó ra kuano'o ra ñoo Cesarea, ta tuku ku'a'an sava naná'no nqo najudio xi'in ra, ta ndixa na. Tãnda inká kivi, ta yoo tãFesto nqo táyi to'ó ve'e chiño nqo kisa nani ra xa'a kuachi nivi. Tá kixaa naná'no nqo najudio nqo ra, ta saá xa'nda chiño ra nqo natropa ña tava na tãPablo ini ve'e kaa ña kixaa ra xi'in na nqo ra. ⁷ Tá kixaa tãPablo nqo tagobernador yó'o, ta saá naná'no nqo najudio na kee ñoo Jerusalén kixá'á na táxi na kuachi xa'a tãPablo nqo tagobernador. Ká'an na sákuiso na ku'a'a ní kuachi ndeé sata ra, ta on vása kúchiño na kasa ndaa na xa'a kuachi ña sákuiso na ra. ⁸ Ta saá kixá'á tãPablo ká'an ra ndakuijn ra xa'a mji ra, ta káchi ra saá:

—On ko'o kuachi ndeé ndiso i, ta on sivi ñandaa kúu ña ká'an nayó'o, sákuiso na kuachi sata i. Nda lo'o on vása ní-ya'a ndoso i nqo ndayi najudio, ni on vása ní-ke'é ña on vá'a ña chikaa ñing ñayij ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ni on vása ní-ya'a ndoso i nqo ña xa'nda chiño tarey César —káchi tãPablo, ndakuijn ra xa'a mji ra nqo tagobernador Festo.

⁹ Ta tãFesto, xa'a ña kóni ra kindoo va'a ra nqo najudio, ñindaqa to'on ra tãPablo, káchi ra saá:

—¿Yukía káchi ini mji ún? ¿Án kóni ún ko'on ún ñoo Jerusalén ña kasa nani xa'a kuachi ún ñoo kán? —káchi tãFesto xi'in tãPablo.

¹⁰ Ta ndakuijn tãPablo káchi ra saá:

—On va'a saá, chi ve'e chiño yó'o kómi ña ndayi tarey César, ta saá xini ñó'o kasa nani ún kuachi xa'a i ve'e chiño yó'o. Saá chi xini va'a ún ndí on vása ní-ke'é i nda ñii ña on vá'a xi'in najudio. ¹¹ Tá ndixa ndiso i kuachi ndeé ña táxi nda kivi, níkuu, ta saá on ndukú i nqo ún ña on taxi ún kivi i. Ta saá ni, tá on ko'o kuachi ndeé ndiso i, ta nda ñii nivi on vása

kómi na ndayi nataxi na yi'i nda'a naná'no nqo najudio yó'o. Ta vitin ndukú i nqo ún, tata gobernador, ña ti'vi ún yi'i ko'on i nqo mji tarey César ña kasa nani ra kuachi —káchi tãPablo xi'in tagobernador Festo yó'o.

¹² Ta saá tãFesto nika'an tá'an ra xi'in nachiño na kúu na kisa chiño yatin xi'in ra, ta saá nika'an ra xi'in tãPablo, káchi ra:

—Va'a, xa ndukú ún ña ko'on ún nqo tarey César ñoo Roma ña kasa nani ra xa'a kuachi ún, ta vitin va'a ko'on ún nqo ra —káchi tãFesto xi'in tãPablo.

Tõ'on yó'o ká'an ndí tãPablo kixaa ra nqo tarey Agripa ta nqo kiva tayó'o ñaBerenice

¹³ Ta nɲya'a lo'o kivi, ta tarey tã nani Agripa xi'in kiva ra ñaBerenice kixaa na ñoo Cesarea xa'a ña koto na tagobernador Festo. ¹⁴ Ta kua'a ní kivi kindoo na ve'e tãFesto, ta saá ndato'on ra xi'in tarey Agripa xa'a kuachi ña táxi najudio xa'a tãPablo, ta káchi tãFesto saá xi'in ra:

—Yoo ñii tã nani ra Pablo, nákaa ra ini ve'e kaa ñoo yó'o, chi tãFélix sandakoo ña'a ra xa'a ña kasa nani yi'i xa'a kuachi ra. ¹⁵ Ta kivi nixa'an i ñoo Jerusalén, ta naná'no nqo najudio, na kúu nasutu ná'no xi'in naxiku'a'a, nayó'o taxi na kuachi nqo i xa'a tayó'o. Nika'an na xi'in i ndí ndiso ra kuachi ndeé, ta ndukú na nqo i ña ka'nda chiño i ña kivi ra. ¹⁶ Ta ndakuijn i káchi saá xi'in na: “Ndayi mji ndí naño Roma on vása táxi ña ndí ñii nivi kivi na tá si'na on tá'an ko'on na nqo tajuez ña kasa nani ra xa'a kuachi na. Saá chi nayó'o kómi na ndayi ndakuijn na ká'an na to'on xa'a mji na nqo nivi na táxi kuachi xa'a na”, saá káchi xi'in na. ¹⁷ Ta saá inká kivi, ta kixaa naná'no nqo najudio nqo i, ta xa'nda chiño i nqo natropa ña ko'on na ki'in na tãPablo nqo nákaa ra ini ve'e kaa ña kixaa ra nqo i. ¹⁸ Tá kixaa ra nqo i, ta najudio yó'o kixá'á na táxi na kuachi xa'a ra. Ta kuachi ña táxi na on sivi kuachi ndati koni so'oj ka'an na xa'a kúu ña, ¹⁹ chi kuachi ña chikaa na sata tãPablo kúu kuachi xa'a yichi mji najudio ña ndasaá ndikon na Ndios tã kisa to'ó na, chi ká'an najudio yó'o ndí tãPablo sáná'a ra inká yichi ña on vása yoo yu'ú xi'in yichi ña ndikon najudio. Saá chi tãPablo sáná'a ra káchi ra xa'a ñii tã tã nani Jesús, ta tayó'o nixi'ra ta nataku ra ta taku ra vitin, saá ká'an tãPablo, sáná'a ra, káchi na. ²⁰ Ta yi'i on vása xini va'a i ndasaá kasa nani kuachi xa'a yichi ña ndikon najudio, ta saá ñindaqa to'on tãPablo án va'a ko'on ra ñoo Jerusalén xa'a ña kunani kuachi ra. ²¹ Ta ni-xiin ra ko'on ra ñoo Jerusalén, ta

kachí ra ndí va'a ka ko'on ra ñoo Roma xa'a ña kasa nani tarey César kuachi ra. Ta saá xa'nda chiño j nqo natropa ña tuku chikaa na ra ini ve'e qa tandá xinq kasa ndivi j ndi'i chiño xa'a ña kuchiño ti'vi j ra ko'on ra nqo tarey César ñoo Roma —káchí taFesto, ndato'on ra xi'in tarey Agripa.

²² Ta saá ndakuijn taAgripa, káchí ra saá: —Yi'i, kóni ní j koni so'o j to'on ña ka'an taPablo yó'o —káchí ra.

Ta ndakuijn taFesto, káchí ra saá:

—Va'a, mji kivi taan koni so'o ún to'on ña ka'an taPablo yó'o —káchí ra xi'in taAgripa.

²³ Ta kixaa inká kivi, ta tarey Agripa xi'in ki'va ra ñaBerenice kixaa na ve'e chiño ká'no, ta ku'a'an na niki'vi na xi'in ndi'i ñato'ó na, ta nayó'o xi'in ñato'ó ní, ta saá kixaa na nqo taFesto ve'e chiño ká'no. Ta saá xa'nda chiño taFesto nqo natropa ña tava na taPablo ña kixaa ra nqo ndi'i nivi na nákutá'an yó'o. ²⁴ Tá kixaa taPablo nqo na, ta taFesto nika'an ndoso ra nqo ndi'i nivi yó'o, káchí ra saá:

—Tata, tarey Agripa, ta ndó'ó natá'an yó, vitin kuchiño koto ndó taa yó'o ta ñindichi nqo ndó. Ta satá tayó'o ndi'i najudio sákuiso kuachi na ra ndá vitin. Tá kivi nixa'an j ñoo Jerusalén ta saá tuku kivi ndjók j ndixaa j ñoo Cesarea yó'o, ta najudio ñii káchí ká'an na ndúkú na nqo j ña ka'nda chiño j ña kivi taPablo yó'o xa'a kuachi ndiso ra. ²⁵ Ta yi'i, njndaka to'on va'a j ra, ta on vása ní-nani'i j kuachi xa'a ña kivi ra. Ta mji ra ká'an ra ndúkú ra ko'on ra nqo tarey César xa'a ña kasa nani ra xa'a kuachi ra. Ta saá chikaa ini j ti'vi j ra ko'on ra ñoo Roma. ²⁶ Ta vitin on vása kúndaq va'a ini j ndá kuachi kúu ña ndato'on j xa'a ña taa j nqo tutu ña ti'vi j ko'on nda'a tarey César. Ta xa'a ñayó'o kana j ndi'i ndó ña nákutá'an yó koni so'o yó to'on ña ka'an taPablo yó'o. Ta vitin nqo mji yó'o tarey Agripa, ndúkú j ña chindee ún yi'i. Ta vitin ndaka to'on ún taPablo, ta koni so'o ún ña ndakuijn ra xa'a ra, ta saá kuchiño ún ndato'on ún xi'in j ndá to'on kúu ña va'a taa j xa'a ra. ²⁷ Chi xáni sijn j ndí ñii chiño ki'vi ní kúu ña ti'vi j ñii tapreso ko'on ra ñoo Roma tá on ko'o tutu ña ká'an yu kúu kuachi táxi nvi xa'a ra —káchí taFesto xi'in nvi na nákutá'an yó'o.

26

To'on yó'o ká'an

taPablo ndakuijn ra xa'a mji ra nqo taAgripa

¹ Ta saá nika'an tarey Agripa xi'in taPablo, káchí ra saá:

—Vitin va'a ka'an ún ndakuijn ún xa'a mji ún nqo kuachi ña sákuiso na satá ún —káchí ra xi'in taPablo.

Ta saá taPablo ndan'i ra nda'a ra nqo na, ta kixá'a ra ká'an ra, káchí ra saá:

² —Kúsi j ní ini j ndí nqo yó'o, tata rey Agripa, kuchiño j ka'an j to'on ña ndakuijn j xa'a j nqo kuachi ña naná'no nqo najudio sákuiso satá j. ³ Saá chi yó'o kúu taa ta xinj va'a xa'a yichí ña ndikon mji ndí najudio, ta kúndaq va'a ini ún yu kúu ña náa ndí xa'a. Ta xa'a ñayó'o xáku ndá'vi j nqo ún ña xi'in ña ká'no ini ún koni so'o ún to'on ña ndato'on j xi'in ún vitin.

TaPablo ndato'on ra xa'a ña ndasaá xitaku ra

kivi si'na on ta'an nakutá'an ra xi'in Jesucristo

⁴ Ta nika'an taPablo, káchí ra saá:

—Ndi'i najudio ná'no kúndaq va'a ini na ndasaá xitaku j kivi xikuu j talo'o, chi ndá kivi kaku j xitaku j xi'in najudio naño j, ta nixa'an j nixyo j xa'no j ñoo Jerusalén.

⁵ Ta najudio yó'o kúndaq káxin ini na ndí yi' j xikuu j ñii tafariseo, ta xikuu j taa ta xindikon ndino'o ní yichí nafariseo, vará yichí yó'o kúu ña yo'vi ní ka nqo ndi'i yichí najudio. Ta tá kóni ví najudio yó'o, ta kivi ndakuijn na kasa ndaq na ndí ndixa xitaku j saá. ⁶ Ta vitin nayó'o chikaa na kuachi satá j chi ndáti j ta ndaa ini j ndí Ndios ndixa kasa ndivi ra ñava'a ña kinqo ra xi'in naxij síkuá ndí xina'a. ⁷ Tándá kuyá xina'a tándá vitin na uxu ovi ti'vi nvi na kúu sa'ya ñani síkuá taxij síkuá ndí taIsrael, ndivi ñoo kisa chiño na nqo Ndios, ta ndáti na ta ndaa ini na ndí kasa ndivi Ndios ñava'a yó'o ña kinqo ra xi'in naxij síkuá na. Tata tarey Agripa, vitin najudio yó'o chikaa na kuachi satá j chi ñii káchí xi'in nayó'o, yi' j ndáti j ta ndaa ini j ndí Ndios ndixa kasa ndivi ra ña kinqo ra xi'in nvi. ⁸ Ta ndó'ó, ndi'i nvi na nákutá'an yó'o, j ndachun xáni sijn ndó ndí Ndios on vása kómi ra ndee ña sanatakú ra nvi na nixi'j? —káchí taPablo xi'in tarey Agripa ta xi'in na náta'an xi'in tarey yó'o.

TaPablo ndato'on ra ndí kuyá nija'a xikuu ra

ta xindikon saxo'vi ní nvi na kánda xitajesús

⁹ Ta saá ká'an ka taPablo xa'a mji ra, káchí ra saá:

—Kuyá nija'a, xani sijn j ndí yichí taJesús taño Nazaret kúu ña yichí vatá,

ñakán chikaa níj ndee ña sandi'ij xá'a n'ivi na ndikón yichí yó'o. ¹⁰ Ta saá xí'in ndayí ña taxi nasutú ná'no nda'aj, n'itiinj kua'a ní n'ivi na ndikón yichí tajesús na táku ñoo Jerusalén ta tãan'ij nayó'o ini ve'e kaa. Ta n'ixijo yu'új xí'in n'ivi na xa'ni sava n'ivi yó'o. ¹¹ Ta n'ik'ivij ini kua'a ní ve'e ño'o sinagoga ña nandukúj n'ivi na ndikón yichí tajesús, ta saxo'vi níj na, ña kónij ndí ka'an na to'on ndiva'a xa'a tajesús ta sandakoo na ña kándixa na ra. Ta n'isaá ní inij x'ini ndi'ij n'ivi na ndikón yichí tajesús, ñakán xixa'anij kua'a ñoo xiyo nandukúj na xa'a ña saxo'vij na.

TaPablo ndat'o'on ra ndasaá n'kutá'an ra xí'in tajesús
ta kándixa ña'a ra
(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² 'Ta saá ñii k'ivij kua'anij nda ñoo Damasco, ta ní'ij tutu ña taxi nasutú ná'no nda'aj, ña taxi na ndayí nda'aj tiinj ndi'ij n'ivi na ndikón yichí tajesús na kúu na táku ñoo Damasco. ¹³ Ta saá tá xa tónda ma'ño ndivi kúu ña, ta x'ini ñii ño'o yé'e ña k'ixi nda ñoyívi ñino, ta yé'e tá'yá ní ña, ta ndee ká yé'e ña ñoo ño'o ká'no ña yé'e ndivi, n'ije'e ña ñooj ta ñoo nataa na kua'an xí'inij. ¹⁴ Ta saá ndiva ndi'ij ndi, ta nakoyo ndi nda ñoo ño'o. Ta x'ini so'oj ñii to'on ña kúu to'on ña hebreo, ta kachí ña saá xí'inij: "Saulo, Saulo, ¿ndachun ndikón ún saxo'vij ún yí'ij? Chi xí'in ña kisa toon ún ñooj, kuiti sátakué'e xí'in m'ij ún", kachí to'on xí'inij.* ¹⁵ Ta saá ndakuijnij, n'ika'anij: "¿Yu kúu yó'o, Tata?", kachíj xí'in ra. Ta ndakuijn ra, kachí ra saá: "Yí'ij kúu Jesús, tãa tã ndikón ún saxo'vij ún. ¹⁶ Ta vitin nakundichi ún, saá chi xa'a ña sakuisoj chiño ká'no sa'atún kúu ña n'it'ivij ñoo ún. Yí'ij nakaxinj yó'o kuu ún ñii tãa tã kasa chiño ñooj, ta kuu ún tãa tã ndakuijn xa'aj. Xíni ño'o ndat'o'on ún xí'in n'ivi xa'a ña x'ini ún k'ivij vitin, ta x'ini ño'o ndat'o'on ún xí'in na xa'a ña saná'aj yó'o k'ivij ña va'xi. ¹⁷ Ta yí'ij ndixa sakaku j yó'o ñoo najudio ñaño m'ij ún, ta ndixa sakaku j yó'o ñoo n'ivi na on vása kúu najudio, chi vitin tí'vij yó'o ko'on ún ndat'o'on ún xí'in n'ivi na on vása kúu najudio. ¹⁸ Saá chi kónij ña chindee ún n'ivi yó'o ña kundaá káxín ini na yu kúu ñandaá, xa'a ña sandakoo na yichí on vá'a ña naa ní ndikón na, ta kundikón na yichí va'a ñoo yóo ño'o yé'e ndino'o. Ta saá on taxi ká na ndayí nda'aj ñanímã ndiva'a ká'no Satanás ka'nda chiño ña ñoo na, ta taxi xí'in m'ij na nda'aj Ndios ña ka'nda chiño ra ñoo na. Ta xa'a ña kándixa na yí'ij,

Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachi na, ta saá ndixa naki'in na ndi'ij ñava'a ña taxi Ndios nda'aj n'ivi na kúu sa'ya ra", kachí tajesús xí'inij.

To'on yó'o ká'an ña ndí taPablo kisa ndivi ra

ña xa'nda chiño tajesús k'ivij n'it'ivi ra ñoo ra
¹⁹ Ta taPablo ndat'o'on ká ra, kachí ra saá xí'in tarey Agripa:

—Ta saá yí'ij, tata rey Agripa, nda lo'o on vása ní-kisa só'oj ñoo ña xa'nda chiño tajesús k'ivij n'it'ivi ra ñooj. ²⁰ Nda víka, si'na k'ixá'aj n'ika'an ndosoj ñoo n'ivi ñaño Damasco to'on xa'a tajesús. Ta saá n'ixa'anij ñoo Jerusalén xí'in kua'a ní ká ñoo ña ndá'vi ndaa estado Judea ña ndat'o'onij xa'a tajesús. Ta saá n'ixa'anij kua'a ní ñoo ñoo táku n'ivi na on vása kúu najudio ña ndat'o'onij xí'in na. Ta ñii ñii ñoo ñoo n'ixa'anij, ndat'o'onij xí'in n'ivi xa'a ña x'ini ño'o nandikó ini na, ta sandakoo na yichí on vá'a, ta k'ivij na yichí Ndios. Ta saá x'ini ño'o ke'e na ñava'a ña saná'a ndi ndixa xa nandikó ini na ta ndikón na yichí Ndios. ²¹ To'on yó'o kúu ña n'ika'an ndosoj ñoo ndi'ij n'ivi, ta xa'a ñayó'o sava najudio t'ijn na yí'ij k'ivij n'ixijo j ke'e yé'e ve'e ño'o ká'no ñoo Jerusalén, ta ndukú na ka'ni na yí'ij. ²² Ta Ndios ndixa chindee ra yí'ij, ta saá nda k'ivij vitin táku ká j, ta ká'an ndosoj to'on va'a xa'a tajesús ñoo ndi'ij n'ivi. An nakuíka kúu na, an nandá'vi kúu na, ta kuiti ká'anij xí'in na to'on va'a ña ñii yóo yu'ú xí'in to'on Ndios ña n'itaa taMoisés xí'in inka naprofeta kuyá x'ina'. ²³ To'on ña n'itaa nayó'o kachí ña ndí Cristo tã kúu tãa tã tí'vij Ndios sakaku ra n'ivi, tayó'o x'ini ño'o xo'vij ra, ta k'ivij ra. Ta saá kuu ra tãno natakú ñoo ndi'ij n'ivi na n'ixi'ij. Ndatán yóo ño'o yé'e ñoo n'ivi na kúu najudio ta ñoo n'ivi na on vása kúu najudio, saá koo Cristo, kachí to'on Ndios ña n'itaa na x'ina'a —kachí taPablo xí'in tarey Agripa ta xí'in n'ivi na náta'an xí'in ra na nákutá'an yó'o.

To'on yó'o ká'an ndasaá ndakuijn taAgripa ñoo to'on ña ndat'o'on taPablo xí'in ra

²⁴ Ta saá ndakuijn taFesto, xí'in ndi'ij ndee ra n'ika'an ra xí'in taPablo, kachí ra saá:

—Tata Pablo, itãa tã sána kúu yó'o! Ndixa xa'a ña kua'a ní ka'vi ún, ñayó'o sásána ña s'ini ún vitin —kachí taFesto xí'in taPablo.

²⁵ Ta ndakuijn taPablo, kachí ra saá:

—Tata Festo, tãa tã kánóo síkón ní ñat'o'o ñoo yó kúu ún, ta ndakuijnij xa'aj ndi on s'ivi tãa tã sána kúu j. Ñandaá va kúu to'on

* 26:14 Tajesús kóni kachí ra ndí taSaulo ke'e ra ndatán ke'e ñii tísindikí tí toon ini, ta káxá'a rí m'ij ñoo sijn kaa ña nákaa ñoo yata kisa chiño rí, ta saá sátakué'e xí'in m'ij rí.

ña ká'anjí xí'in ndó. ²⁶ Ta tarey Agripa xinjí va'a ra xa'a ndi'i ña ndato'onj xí'in ndó. Saá chí ɔn sjívi ña yóo se'é kúu ndi'i ña njindo'o tajesús. Ta xa'a ña kúndaq va'a ini ra xa'a tajesús, ká'anjí nqo tarey Agripa yó'o xí'in ña ndino'o ní inij —káchí tãPablo xí'in tãFesto.

²⁷ Ta saá njindaqã tɔ'on tãPablo tarey Agripa, káchí ra xí'in ra:

—Tata rey Agripa, ¿án kándixa ún tɔ'on ña njtaa naprofeta kuyjã xinqã'á? Ndixa xinjí ndí kándixa ún tɔ'on ña njtaa na —káchí tãPablo xí'in tarey Agripa.

²⁸ Ta ndakuijn tãAgripa, káchí ra saá xí'in tãPablo:

—¿An xáni sjinjí ún ndí xí'in lo'o tɔ'on ña ndato'on ún xí'inj kúchiño ún sanoo ún inij ña k'í'vijí yichí tajesús? —káchí ra xí'in tãPablo.

²⁹ Ta ndakuijn tãPablo, káchí ra saá:

—An xí'in lo'o tɔ'on án xí'in ku'a ní tɔ'on ña ndato'onj xí'in ún, ndúkúj nqo Ndios ndí yó'ó, tata, xí'in ndi'i njvi na nakutá'an yó'o, nduu ndó njvi na kándixa tajesús ñii k'í'va ndatán yí'j kúuj tã tã kándixa tajesús. Ta ndixa ɔn xinjí ña kuu ndó njvi na nó'ni xí'in cadena, ndatán nó'ni yí'j —káchí tãPablo xí'in na.

³⁰ Ta saá tarey Agripa, xí'in ñák'í'va ra ñãBerenice, xí'in tagobernador Festo, ta xí'in inka njvi na nakutá'an yó'o, nakuita ndi'i na, ta kee na nqo xjndoo na, ³¹ ta ku'a'an na nqo kúchiño na ka'an na xí'in tá'an na. Ta nqo ku'a'an na yó'o, njka'an tá'an na, káchí na saá:

—TãPablo yó'o ɔn vása ní-ki'vi ra kuachi ndeé xa'a ña taxi kivi ra, ni xa'a ña xo'vi ra ini ve'e kaã —káchí na, ká'an na xí'in tá'an na.

³² Ta saá njka'an tarey Agripa xí'in tagobernador Festo, káchí ra:

—Tá ɔn vása ní-ndukú tayó'o kɔ'on ra nqo tarey César ña kasa nani ra xa'a kuachi ra, níkuu, ta kuchiño saña yó ra kɔ'on ndikã ra vitin —káchí tarey Agripa xí'in tãFesto.

27

Tɔ'on yó'o ká'an ña tagobernador Festo t'í'vi ra tãPablo ku'a'an ra ñoo Roma

¹ Ta saá kixaa kjívi ña chikaa ini tagobernador Festo ña kee ndí kɔ'on ndí xí'in tón barco ndã estado Italia nqo nákaa ñoo Roma. Ta natropa na ndáa ve'e kaã na taxi na tãPablo ta xí'in inka natãa na xiño'o ini ve'e kaã yó'o, na taxi na nayó'o nda'a ñii tãa tã nani Julio. Ta Julio yó'o kúu tã ndiso chiño xí'in ñii ciento natropa, ta kúu ra ñii tãtá'an ñii ti'vi natropa na nani Compañía Augusta, ta natropa yó'o kúu na kisa chiño nqo tarey César. ² Ta ndaa

ndí ñii tón barco tón kjívi ñoo Adramitio. Ta tón barco yó'o xa yóo ti'va nó kee nó kɔ'on nó ñii yichí nqo ya'a nó ku'a'a ní ñoo estado Asia, ta kukuin nó lo'o kuiti ñii ñii ñoo yó'o. Ta saá kee ndí ku'a'an ndí xí'in tón barco yó'o. Ta ñii tãtá'an ndí tã nani Aristarco ku'a'an ra xí'in ndí. Ta tãAristarco yó'o kúu ra tã tãñoo Tesalónica ña ndá'vi ndaa estado Macedonia. ³ Ta njtívi inka kjívi ta njxaa ndí ñoo Sidón. Ta tãJulio, tãa tã ndiso chiño xí'in natropa, ke'é ra ñava'a xí'in tãPablo taxi ra ña noo ra tón barco ña kɔ'on ra nakutá'an ra xí'in namigra ra na táku ñoo yó'o. Ta nayó'o chindee na ra, taxi na ña xinjí ñó'ó nda'a tãPablo. ⁴ Ta saá ndaa tuku ndí tón barco ta kee ndí ku'a'an ndí. Ta mji chí xiiña nqo ku'a'an ndí, ndeé ní vaxi tãchí ña káni tón barco, ta xa'a ña káni ní tãchí yó'o ña chinda'á ña tón barco nandikó nó chí sãta, yɔ'vj ní taxi ña kɔ'on ndí chí nqo. Ta xa'a ñayó'o chikaa ini ndí nasama ndí yichí nqo kɔ'on ndí. Ta saá nakí'in ndí ku'a'an ndí ta njya'a ndí ñii tá'vi ñoo isla Chipre nqo ɔn vása ndeé ní káni tãchí. ⁵ Ta saá kee ndí ku'a'an ndí, ta njya'a ndí yatin ñoo estado Cilicia xí'in ñoo estado Panfilia, ña ñó'o yu'u takuii, ta saá njxaa ndí ñoo Mira ña ndá'vi ndaa estado Licia.

⁶ Ta ñoo Mira yó'o tãJulio, tãa tã ndiso chiño, nani'i ra ñii barco tón kjívi ñoo Alejandría ta ku'a'an nó ndã ñoo estado Italia. Ta tãJulio xa'nda chiño ra nqo ndí ña ndaa ndí tón barco yó'o. Tá ndí'j ndaa ndí nó, ta kee ndí ku'a'an ndí. ⁷ Ta xa ku'a'a ní kjívi kúu ña ñó'o ndí ku'a'an ndí, chí kuee ní ku'a'an tón barco, saá chí yɔ'vi ní ku'a'an tón yó'o xa'a ña ndeé ní káni tãchí ña vaxi chí nqo ku'a'an ndí. Ta njya'a ndí yatin ñoo Gnido, ta ɔn vása ní-kivi xaã ndí ñoo yó'o, chí ndeé ní káni tãchí. Ta saá tuku nasama ndí yichí ta ku'a'an ndí chí sur, ta ku'a'an ndí yá'a ndí yatin ñoo isla Creta, ñii tá'vi nqo ɔn vása ndeé ní káni tãchí, ta njya'a ndí ñii xiiña isla yó'o, ña nani Salmón. ⁸ Ta kuee ní ku'a'an tón barco xí'in ndí nqo takuii, ta kánoo nó ku'a'an nó yatin nqo yóo ño'o yichí. Ta saá yɔ'vi ní njxaa ndí ñii xiiña ña nani Buenos Puertos, ña yóo yatin xí'in ñii ñoo ña nani Lasea ña nákaa isla Creta.

⁹ Xa ku'a'a ní kjívi kúu ña kee ndí ñoo Cesarea, chí tón barco kuee ní ku'a'an nó, ta vitin xa yatin ní tondãa ña kixaa unj yoo ña vixin, saá chí xa ndí'j vikɔ najudío ña kúu ña yóo so'on na. Ta unj yoo vixin yó'o kúu ña yijo ní kaka tón barco nqo takuii mjni. ¹⁰ Ta xa'a ña yijo ní yó'o, ndato'on tãPablo xí'in natãa na ndiso chiño xí'in tón barco, káchí ra saá xí'in na:

—Natāa tá'an yó, táná kee yó vitin ña ko'on yó xí'in tón barco nqo takuii, ta xini j ndi kundo'o yó ña on vá'a. Saá chi yijo ní ndi'i xā'ā ñakia'vi ña ñó'o ini tón barco ndiso nó, ta saá tuku yijo ní ndi'i xā'ā mji yó xí'in tón barco nqo takuii —káchí tãPablo xí'in na.

¹¹ Ta tãJulio ñi-xiin ra chikaa sq'o ra to'on yó'o ña ndato'on tãPablo xí'in na, ta va'a kã chikaa sq'o ra to'on ña njka'an tãa tã káva tón barco, ta chikaa sq'o ra to'on ña njka'an tãa tã xí'in yiton tón barco. ¹² Ta na ovi tãa yó'o xí'in kuā'ā ní natãa na kisa chiño nqo na, yoo yu'u na ndi on vá'a Buenos Puertos yó'o xā'ā ña kindoo na unj yoo vixin. Ta njka'an na ndi va'a chikaa na ndee xí'in mji na ña ko'on na xí'in tón barco ndã ñoo Fenice, ña nákaa inka tá'vi isla Creta, ta va'a kã ná kindoo tón barco kundichi nó ñoo yó'o ndi'i yoo vixin ní, chí ñoo Fenice yó'o tívi xito ndaa ña chí noreste ta tívi xito ndaa ña chí sureste.

Tq'on yó'o ká'an xā'ā ña ndee ní káni tãchj tón barco kivi kuā'an nó nqo takuii mñi

¹³ Ta ñii kivi va'a ní livi xika tãchj ña kiji chí sur, ta saá ñivi na kisa chiño ini tón barco, njka'an na, káchí na saá:

—Va'a vitin, chí tãchj ña xika yó'o kivi chindee ña tón barco xaá nó ndã ñoo Fenice —káchí na.

Ta saá ndaa ndi'i ndj tón barco, ta na kisa chiño ini tón barco ñasita na ndi'i yo'o ña nó'ni kãa ná'no ña veé ní, ña ñó'o ini takuii, ña kúu ña on vása táxi ko'on tón barco ndã ñii xiiña. Tá ndi'i ña tãva na ñaveé yó'o, ta njsañã tón barco, ta kee nó kuā'an nó xí'in ndj, ta kánóo nó, kuā'an nó yu'u takuii mñi, yatin nqo yoo ño'q yichí isla Creta. ¹⁴ Ta saá ñii kama kixá'á ndee ní káni tãchj na'á ña ñani Euroclidón. Ta tãchj yó'o vaxi ña chí mã'ño nqo keta ño'o xí'in chí norte, ta ndee ní káni tãchj yó'o tón barco. ¹⁵ Ta saá ñi-kuchiño ko'on kã ndj chí nqo kóni ndj ko'on ndj. Ñakán saña ndj ña káva ndj tón barco nqo kóni ndj ko'on nó xí'in ndj, ta va'a kã sandakoo ndj ndi ña tãchj ná ka'nda chiño ña míchi ko'on nó. ¹⁶ Ta saá njxaa ndj yatin nqo nákaa isla lo'o ña ñani Clauda, ta kuā'an ndj ñii tá'vi nqo on vása ndee ní xika tãchj. Ta tón barco ká'no nqo ñó'o ndj kuā'an ndj, ñoo nó ñii tón barco lo'o, kuā'an nó, ta saá xí'in ñayov'j ní ñasita ndj tón lo'o yó'o, xā'ā ña koqo chinda'á tãchj nó, ta kani nó tón barco ká'no. Ta saá chikaa va'a ndj tón lo'o yó'o ini tón barco ká'no. ¹⁷ Ta saá xí'in kuā'ā ní yo'o, natãa na kisa chiño xí'in tón barco ká'no, chisúku ndaa na kuā'ā xiiña nó ña katón kütü na nó, xā'ā ña chindee ña nó ña on ndatã nó.

Saá chi yí'vi ní na koqo tãchj ña ndee ní káni, chinda'á ña tón barco ña ko'on nó ndã Sirte, ña kúu ñii xiiña nqo on vása kónó takuii mñi, ta yí'vi na koqo kani ndaa tón barco nqo yoti ña yoo ini takuii, ta tani nó. Ta xā'ā ña yijo yó'o, ñano na tikoto ndikã ña nó'ni nqo yiton tón ñindichi sãta tón barco, ta sandakoo na tón barco ko'on nó chí nqo chinda'á tãchj nó. ¹⁸ Ta ñitvi inka kivi, ta ndã lo'o on xjin tãchj yãã ña, ta ndee ní káni kã ña tón barco nqo ñó'o ndj. Ta saá ñivi na kisa chiño ini tón barco tãva na ñaveé ndiso nó ña kúu ñakia'vi ñó'o ini nó, ta sãkana na ndi'i ñakia'vi yó'o ini takuii mñi xā'ā ña ndukama tón barco yó'o. ¹⁹ Saá kúu, ta kixaa kivi unj, ta ndã lo'o on vása yãã tãchj, ní on vása ní-xikuiin koon savj, ta ndi'i ndj ñó'o ini tón barco, tãva ndj ndi'i nda'ã chiño váli, ta sãkana ndj ña ini takuii xā'ā ña ndukama kã nó. ²⁰ Ta ndivi ñoo ndee ní káni tãchj, ta ndee ní koon savj. Ta saá ñiya'a kuā'ā ní kivi, ta on vása ní-xini ndj kimi, ní on vása ní-xini ndj ño'o ña ye'e ndivi. Ta on vása ní-ka'an kã ndj ña kuchiño kutakú ndj, saá xani sjn ndj.

²¹ Ta saá njya'a kuā'ā ní kivi, ta ndi'i ndj na ñó'o ini tón barco ndã lo'o ñi-xixi ndj. Ta saá tãPablo ñakundichi ra mã'ño nqo nákut'á on ndi'i natãa na kisa chiño ini tón barco, ta njka'an ra xí'in na, káchí ra saá:

—Ndó'o tata, xa njka'an j xí'in ndó ndi on vása va'a sandakoo yó isla Creta. Tá ní chikaa sq'o ndó to'on ña njka'an j xí'in ndó, ní kúu, ta saá on koo ña yo'vj xó'vj yó vitin, ní on vása ní-ndaño'ó kuā'ā ní ñakuiká xí'in ñakia'vi ña xiiño'o ini tón barco yó'o, ní kúu. ²² Ta saá ñi, on kundii ini ndó, ta va'a kã chikaa ndó ndee ini mji ndó, chí ndã ñii yó ñó'o yó'o on kivi yó, ndasaá kuiti tón barco yó'o ndi'i xā'ā. ²³ Saá chí ñoo ndive'e ñitvi nqo j ñii ñaángel ña kee nqo Ndios, Tãa tãKá'no nqo j, ta kúu ra tãa tã kisa chiño j nqo. ²⁴ Ta njka'an ñaángel yó'o xí'in j, káchí ña saá: "On kuyi'vi ún, Pablo, chí ndixa xaá ún nqo tãrey César ña kasa nani ra kuachi xā'á ún. Ta inka ñava'a ke'é Ndios xí'in ún kuu ña sakaku ra ndi'i ñivi na ñó'o ini tón barco xí'in ún, ta ndã ñii ndó'o on kivi ndó", káchí ñaángel xí'in j. ²⁵ Ta saá va'a chikaa ndó ndee ini ndó, chí kúndaa ini j ndi Ndios kúu tãa tãndaa, ta ndixa kasa ndivi ra ndi'i to'on ña njka'an ra xí'in j. ²⁶ Ta vará on takue'e ndã ñii mji yó, ta tón barco yó'o ndi'i xā'ā nó tá xaá nó yatin ño'q yichí ñii isla —káchí tãPablo xí'in natãa na kisa chiño xí'in tón barco yó'o.

²⁷ Ta saá njxinq uxu komj kivi, ta kánóo tón barco nqo takuii ñii xiiña ña ñani Mar Adriático. Ta xa ñitondaa mã'ño ñoo kúu

ña, ta nataa na kisa chiño xí'in tón barco xáni sijnj na ndí xa nixaa ndj yatin nqo yoo ño'q yichí. ²⁸ Ta saá sanoo na ñii yo'q ña nó'ni nqo xí'in ñaveé lo'o, ña kúu ña xínj ñó'ó na cho'on kji'va na ñakóno takuii. Ta saá tá sanoo na ñayó'o ini takuii, ta kundaa ini na ndí oko xa'on ñii metro kúu ñakóno ini takuii yó'o. Ta saá inká xiká ka lo'o ku'a'an tón barco, ta tuku sanoo na yo'q ini takuii ña cho'on kji'va na ndasaá kóno takuii. Ta saá kundaa ini na ndí oko uxá metro kúu ñakóno takuii vitin. ²⁹ Ta saá kixá'á yí'ví na kotó kani tixin tón barco yuy ñá'no ña ñó'o ini takuii nqo xa yatin yoo ño'q yichí. Ta tuku tjin na komj ñaveé ná'no ña nó'ni ndaa tón barco ta sanoo na ña ini takuii xa'a ña chindeé ña kundichi tón barco nqo takuii, ña on ko'on nó nqo yoo yuy. Ta saá ndukú na nqo Ndios ña yachj ni kixaa ña tvi inká kivi. ³⁰ Ta sava nataa na kisa chiño xí'in tón barco xáni sijnj na ndí va'a ka ná sakaku xí'in mji na. Ta saá kixá'á na sánoo se'é na tón barco lo'o xa'a ña kanóo nó nqo takuii. Ta ndákuiti ña sákuu na kúu ña sánoo na ñaveé ná'no, chi nataa yo'o chikaa ini na ko'on se'é na xí'in tón barco lo'o yo'o nda nqo yoo ño'q yichí ña kaku na. ³¹ Ta taPablo kundaa ini ra yu kúu ña kóni nataa yo'o ke'e na, ta saá kee ra ku'a'an ra nqo yoo taa ta ndiso chiño ta nqo yoo natropa ra xí'in ra. Ta nixaa ra, ta njka'an ra, káchí ra saá xí'in na:

—Ndi'i mji yo xínj ñó'ó kindoo ka yo ini tón barco ká'no yo'o, ta saá va'a kaku ndi'i yo. Táná sava yo kee yo ko'on yo ta sandakoo yo tón barco yo'o, ta saá on kuchiño kaku ndi'i yo —káchí taPablo xí'in na.

³² Ta natropa chikaa so'o na to'on yo'o, ta xa'nda na yo'q ña nó'ni tón barco lo'o, ta njsañá nó, ku'a'an mji nó nqo takuii mjni.

³³ Ta xa yatin ní ña tvi inká kivi kúu ña, ta taPablo njka'an ra ndukú ra nqo ndi'i nvi na ñó'o ini tón barco xí'in ra, káchí ra saá:

—Ta vitin xa njya'a uxu komj kivi ta nda lo'o on vása xixi ndó. ³⁴ Ta vitin xáku ndá'víj nqo ndó ña kuxu ndó lo'o xa'a ña kukomí ndó ndeé, saá chi kundaa ini j ndí nda lo'o on takué'e nda ñii mji yo —káchí taPablo xí'in na.

³⁵ Ta saá kji'in taPablo sija va'a ta njka'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá:

—Táxa'vi ña'á ún, Tata Yivá yo Ndios, chi táxi ún ña xínj ñó'ó kuxu ndj —káchí taPablo xí'in Ndios.

Ta saá sakuachi ra sija va'a yo'o, ta kixá'á ra xixi ra lo'o ña. ³⁶ Ta xí'in ña ké'é taPablo saá, chikaa ra ndeé ini nataa yo'o, ta kixá'á na xixi na. ³⁷ Ta ndi'i mji ndj na ñó'o ini tón barco yo'o kúu ndj qvi ciento

unj sijo xa'on ñii nvi. ³⁸ Tá ndi'i xixi ndi'i nataa na kisa chiño xí'in tón barco, ta sakana na ndi'i ñaveé ña kúu ndikjn trigo xí'in ndikjn cebada ta xí'in inká ña ndiso tón barco, sakana na ndi'i ñayó'o ini takuii xa'a ña ndukama ka tón barco.

To'on yo'o ká'an ndasaá ndi'i xa'a tón barco

³⁹ Ta njtvi inká kivi, ta on vása ní-kuchiño kundaa ini na mji ndá'vi ndaa ño'q yichí ña xito na nákaa yatin. Ta saá xito na ñii xiiña ña kúu nina yoti yu'u mjni, ta xáni sijnj na saá: Va'a ná chikaa yo ndeé ña ko'on yo xí'in tón barco, ta xa'a yo nda xiiña ka nqo yoo yoti, saá chikaa ini na. ⁴⁰ Ñakán xa'nda na yo'q ña nó'ni kaa ná'no ña veé ní, ña ñó'o ini takuii, ta ndaxin na yo'q ña nó'ni tón yiton tón xínj ñó'ó na káva na tón barco. Ta saá nakani ndichi na sata tón barco ñii yiton káni, ta chiko'ni na ñii tikoto lo'o nqo nó, xa'a ña chinda'á tachj tón barco ko'on nó nqo yoo yoti. ⁴¹ Ta saá ku'a'an tón barco, ta on ta'an ka xa'a nó yu'u takuii, ta kani ndaa tixin nó nqo yoti, nqo on vása kóno ka takuii mjni. Ta saá nj-kuchiño nó ko'on ka nó, chi tixin nó kani ndaa ña nqo yoti. Ta xí'in ña ndeé ní káni ndaa takuii tón barco yo'o tana kixá'á nó chachi nó. ⁴² Ta xáni sijnj natropa ña ka'ni na ndi'i napreso, chi yí'ví na kotó ndava ni'ni nayó'o nqo takuii ta kaku na ko'on ndíka na, saá xáni sijnj natropa yo'o. ⁴³ Ta taa ta ndiso chiño xí'in natropa nj-xiin ra ña ka'ni na taPablo, ta saá xa'nda chiño ra nqo natropa ndí on ka'ni na nda ñii napreso. Ta xa'nda chiño ra nqo ndi'i nvi na ñó'o ini tón barco, káchí ra saá xí'in na:

—Si'na ndi'i ndó na va'a kuchiño kunoo ko'on mató'on nqo takuii, vitin kee ndó ko'on ndó, ta xa'a ndó nda nqo yoo ño'q yichí ka. ⁴⁴ Ta ndó'ó na on vása kuchiño kunoo ko'on mató'on nqo takuii, ñii ñii ndó xínj ñó'ó tiin ndó yiton tón barco yo'o, tón kúu tón chachi, ña kuchiño kundoso ndó sata nó, ta xa'a ndó nda nqo yoo ño'q yichí ka —káchí ta ndiso chiño yo'o.

Ta saá kisa ndivi ndj to'on ña njka'an ra xí'in ndj, ta va'a nixaa ndi'i ndj nqo yoo ño'q yichí yu'u takuii mjni, ta nda lo'o on vása ní-takué'e nda ñii ndj.

28

To'on yo'o ká'an xa'a

ña njndo'o taPablo ñoo isla ña nanj Malta

¹ Tá nixaa ndi'i ndj nqo ño'q yichí ña nákaa yu'u takuii mjni yo'o, ta saá xijnj so'o ndj ndí ño'q yo'o nanj ña isla Malta. ² Ta nvi na táku yo'o, va'a ní naki'in na ndi'j. Ta kama xa'mi na ñii ño'q xa'a ña nasaa lo'o ndj, chi koon ní sa'vi, ta vixin

ní. ³ Ta tãPablo nĩxã'ãn ra kãya ra ñii nomi titõn, ta taan ra titõn yó'o nõõ ño'õ xĩxĩ. Ta xã'ã ña ñi'ni ní ño'õ xĩxĩ yó'o, ta ñii tĩkõõ tĩxatĩ keta rĩ tĩxin titõn yó'o, ta tĩn rĩ nda'a tãPablo, ta tãkaã ndaa rĩ nda'a ra. ⁴ Tá xĩni ñivi ña tĩn tĩkõõ xatĩ yó'o nda'a tãPablo, ta nĩkã'ãn xĩ'in tá'an na, káchĩ na saá:

—Ndĩxa tayó'o kúu ra ñii tãa tã õn vã'a tã xã'ni ñivi, ta xã'ã ñayó'o ndios ña kĩa tã'õ yó ña ñani "ñãndaã" õn taxi kã ña kutaku tayó'o. Varã kũchiõn ra nĩkãku ra nõõ takuii mĩni, ta vitin ndios mĩi yó yó'o chĩtõni ña kivi ra —káchĩ na, kã'ãn na xĩ'in tá'an na.

⁵ Ta tãPablo sãkisin ra nda'a ra nõõ tãkaã ndaa tĩkõõ xatĩ nõõ ño'õ xĩxĩ, ta tĩkõõ yó'o ñakava rĩ nõõ ño'õ, ta ndã lo'õ õn kãõ ña ní-ndo'o tãPablo. ⁶ Ta saá ñivi ñakutã'an yó'o xito na yu kúu ña kundo'o tãPablo, chĩ ndãti na ama kixã'ã kaa kuiño ndi'i yĩkĩ kõnu ra, án ñii kama nakava ra kivi ra. Ta saá na'ã ní xĩndati na, ta ndã lo'õ õn kãõ ña õn vã'a ní-ndo'o tãPablo. Ta saá ñasama na ña xãni sĩni na, ta nĩkã'ãn xĩ'in tá'an na, káchĩ na saá:

—Ñii ndios kúu tayó'o, ñãkãn õn kãõ ña ní-ndo'o ra —káchĩ na, kã'ãn na.

⁷ Ta yatin nõõ nĩxãã ndĩ nõõ ño'õ yĩchĩ yó'o, yóõ ve'e ñii tãa takã'no nõõ ndi'i ñivi na tãkũ ñoo yó'o, ta ñani ra Publio. Ta tayó'o vã'a ní ñãkĩ'in ra ndĩ'ĩ, ta kãna ra ndĩ'ĩ kã'õn ndĩ xĩ'in ra ve'e ra. Ta nĩxãã ndĩ ta kĩndõõ ndĩ xĩ'in ra ve'e ra ñi kivi. ⁸ Ta yivã tãPublio yó'o ndee ní ndó'o ra, kómĩ ra kũe'ẽ ka'ñĩ, ta kóon ni ini ra ñi. Ta saá nĩxã'ãn tãPablo nõõ kãndũ'ũ tã ndee ndó'o yó'o, ta chĩso ra nda'a ra sĩni tayó'o, ta ndũkũ ra nõõ Ndios xã'ã ra, ta saá ndũvã'a ra. ⁹ Ta saá ndi'ĩ ñivi na ndee ndó'o, na tãkũ ñoo isla Malta yó'o, kixãã na nõõ tãPablo, ta xĩ'in ndee Ndios sãndũvã'a ndi'ĩ ra na. ¹⁰ Ta xã'ã ñayó'o, ñivi ñãõõ yó'o kĩa tã'õ ní na ndĩ'ĩ, ta tãxi na ña xĩni ñó'õ nda'a ndĩ. Tá xa yatin kixãã kivi ña kee ndĩ ñoo yó'o, ta sãni'ĩ na ndĩ'ĩ kuã'ã ní ña xĩni ñó'õ nõõ ndĩ kã'õn xĩ'in ndĩ ñoo Roma.

Tõ õn yó'o kã'ãn xã'ã tãPablo nĩxãã ra ñoo Roma

¹¹ Xĩndõõ ndĩ ñoo isla Malta ñi yõõ, ta saá ndãã ndĩ inkã tón barco, tón xĩndichi ñoo isla Malta ndi'ĩ yõõ vĩxin. Tón barco yó'o kee nó ñoo Alejandrĩa, ta nõõ nó, yĩta qvĩ ñã'ã nãndios vatã na kĩa tã'õ ñivi na kúu nagriego, ta nãndios yó'o ñani Cãstor xĩ'in Pólux. ¹² Ta ndãã ndĩ tón barco yó'o, ta kuã'ãn ndĩ ñoo Siracusa xĩ'in nó. Tá nĩxãã ndĩ ñoo yó'o, ta kĩndõõ ndĩ ñi kivi. ¹³ Ta saá kee tuku ndĩ ta kuã'ãn ndĩ xĩ'in tón barco, ta nĩxãã ndĩ ndã ñoo Regio. Tá ñĩtĩvi inkã kivi, kixã'ã xĩka lo'õ tãchĩ ña kixĩ chí sur, tãchĩ vã'a xĩkúu ña, chí

chĩndee ña ndi'ĩ ña kama kã kuã'ãn tón barco xĩ'in ndi. Ta saá inkã kivi nĩxãã ndi ñoo Puteoli. ¹⁴ Ta ñoo yó'o ñakutã'an ndi xĩ'in sava ñivi na kãndixã tãJesús, na tãkũ ñoo yó'o. Ta nayó'o ndũkũ na nõõ ndi ña kĩndõõ ndi xĩ'in na ñãã kivi. Ta kĩndõõ ndi xĩ'in na, ta saá nĩyã'a ñãã kivi, ta kee ndi, ta kuã'ãn xã'ã ndi ta nĩxãã ndi ndã ñoo Roma. ¹⁵ Ta sava ñivi na kãndixã tãJesús na tãkũ ñoo Roma, xa xĩni sã'õ nayó'o ña vãxi ndi yichĩ. Ta saá kee na ñoo Roma, ta kuã'ãn na ña ñakutã'an na xĩ'in ndi yichĩ. Ta sava ñivi na kãndixã tãJesús yó'o ñakutã'an na xĩ'in ndi ñoo ña ñani Foro de Apio, ta inkã sava nayó'o ñakutã'an na xĩ'in ndi ñii xĩiña ña ñani Tres Tabernas. Tá ñakutã'an tãPablo xĩ'in ndi'ĩ nayó'o, ta nĩkã'ãn ra xĩ'in Ndios, tãxi ra ña tãxã'vi ñã'ã, ta ñãkĩ'in ini ra ndee. ¹⁶ Tá nĩxãã ndi ñoo Roma, ta saá tãa tã ndiõõ chĩõ xĩ'in natropa ñãtaxi ra ndi'ĩ ñãpresõ nda'a ñii takã'no nõõ natropa ñoo Roma. Ta nachĩño ñoo Roma tãxi na ndayĩ nda'a tãPablo ña kutaku ra ñii ve'e, varã ndivĩ ñoo xĩni ñó'õ koo ñii tãtropã xĩ'in ra xã'ã ña kũndãã ñã'ã ra.

TãPablo nĩkã'ãn ndosõ ra tã'õn vã'a xã'ã tãJesús nõõ najudĩõ na tãkũ ñoo Roma

¹⁷ Ta saá nĩyã'a ñi kivi, ta tãPablo kãna ra natãã na kúu nanã'no nõõ najudĩõ na tãkũ ñoo Roma xã'ã ña kixãã na nõõ ra. Tá kixãã na ñakutã'an na ve'e nõõ yóõ tãPablo, ta saá kixã'ã ra ndãtã'õn ra xĩ'in na, káchĩ ra saá:

—Natã'an yó, kóniĩ ña kũndãã ini ndó ndi yĩ'ĩ õn vãsa ní-ke'ẽ jã ñã ñi õn vã'a xĩ'in ñãõõ yó najudĩõ, ni ndã lo'õ õn vãsa ní-chikãã jã ñi ñi xĩndikõn nãxĩi sikuã yó xĩã'ã. Ta varã õn kãõ ña õn vã'a ní-ke'ẽ xĩ'in ñãõõ yó, ta sava nanã'no nõõ najudĩõ na tãkũ ñoo Jerusalén tĩn na yĩ'ĩ, ta tãxi na yĩ'ĩ nda'a kãchiõ ñoo Roma. ¹⁸ Ta nachĩño yó'o, nũkã'ã ní ña ñĩndãkã tã'õn na yĩ'ĩ, ta ñi-ñãni'ĩ na ndã ñii kuãchĩ ndiõõ jã'ã ña xĩni ñó'õ kivi. Ta nachĩño yó'o kãchĩ ni na sãña na yĩ'ĩ ña kã'õn ndĩkã j. ¹⁹ Ta saá ni, nanã'no nõõ najudĩõ õn vãsa ní-xĩni na ña sãñã jã kã'õn ndĩkã j. Ta saá õn vãsa ní-xiyõ inkã ña kũchiõ ke'ẽ j, ta vã'a kã ndũkũ jã kã'õn nõõ tãrey Cãsar xã'ã ña kãsa ñani ra kuãchĩ. Saá ke'ẽ j, varã yĩ'ĩ õn kãõ kuãchĩ chĩkãã j sãtã ñãõõ yó najudĩõ. ²⁰ Ta saá kãna jã ndó'õ vitin ñakutã'an ndó yó'o xã'ã ña kã'an tá'an yó, chí kóniĩ ña kũndãã ini ndó ndãchun nó'ni jã xĩ'in cadena yó'o vitin. Saá chí yĩ'ĩ kúu jã ñii tãpresõ xã'ã ña kãndixã jã ndi xa kixãã tãã tã xĩndati nãxĩi sikuã yó. Ta tãã yó'o kúu tãã tã kĩndõõ

Ndios ti'ví ra ña sakaku ra mji yó —káchí tãPablo xí'in najudío na ñakutá'an yó'o.

²¹ Ta ndakuijn na, káchí na saá xí'in ra:
—On tãán naki'in ndj ndã ñii tutu ña kee ñoo estado Judea ña ká'an xa'á ún, ta natá'an yó najudío na kúu na kee ñoo Jerusalén ta kixaa na ñoo ndj, ndã ñii nayó'o on vása ní-ka'an na ña on vá'a xa'á ún xí'in ndj. ²² Ta vitin mji ndj kóni ndj konj so'o ndj ña ndato'on ún xí'in ndj xa'á ña kándixa ún. Saá chi xijnj so'o ndj kuá'a ní nivi ndi'í saá xiña kándiva'a na xa'á yichj ña ndíkon ún, chi ká'an na káchí na ndi yichj vatá kúu ña —káchí najudío ñakutá'an yó'o xí'in tãPablo.

²³ Ta saá kındgo na ndá kivi kuu ña nakutá'an na xa'á ña konj so'o na to'on ña ndato'on tãPablo xí'in na. Tá kixaa kivi yó'o, ta kuá'a ní nivi ñakutá'an na ve'e tãPablo. Tandã xitaan tandã ñoo, ndato'on tãPablo xí'in nivi yó'o. TãPablo ñika'an ra saná'a káxín ra na xa'á yichj ñoo xá'nda chiño Ndios, ta ndato'on ra xí'in na, chi kóni ra kundaa ini na ndí to'on Ndios ña ñitaa tãMoisés xí'in inka naprofeta kujya xina'á, ñii yu'ú ká'an ña ndí tãJesus kúu Cristo, tã tã kındgo Ndios ti'ví ra xa'á ña sakaku ra nivi. ²⁴ Ta sava nivi na ñakutá'an yó'o kándixa na to'on ña ndato'on tãPablo xí'in na, ta sava na on vása ní-xiin na kándixa na to'on yó'o. ²⁵ Ta xa'á ña on vása ní-kuchiño koo yu'ú na, kixá'á na náa na xí'in tá'an na xa'á to'on ña ndato'on tãPablo xí'in na. Ta saá tá on tãán ka kee na no'o na ve'e na, ta ñika'an tãPablo xí'in na, káchí ra saá:

—To'on ña ndaa kúu ña ñika'an Nima Ndios xí'in taprofeta Isaias kujya xina'á, ta ñitaa ra to'on yó'o xa'á ña ndasaá ke'é naxji síkuá yó. Ta vitin ndó'o ñii kiva saá kisa ndivi ndó to'on yó'o. Ta to'on Ndios yó'o ña ñitaa tãIsaias kujya xina'á, káchí ña saá:

²⁶ Káchí Ndios xí'in yij, tãIsaias, ña ko'on j ñoo ñañoj naIsrael, ta ndato'on j xí'in na, kachij saá:

“Vará xinj so'o ní ndó, ta ndã ñii kivi on vása kundaa ini ndó ña xinj so'o ndó.

Vará xito ní ndó, ta ndã ñii kivi on vása kundaa ini ndó yu kúu ña xito ndó.

²⁷ Saá chi nima ndó xa kutá'yá yuu ña.

Ta so'o ndó, ñakasi kútu ndó ña,
ta nduchy ñoo ndó, ñakasi ndó ña,
chi on xijn ndó koto ndó,
ni on xijn ndó konj so'o ndó.
Ña ké'é ndó saá kúu ña on xijn ndó kundaa
ini ndó ñandaa,
ni on xijn ndó ndikó ndó kixi ndó ñoo j ña
sanda'aj ndó'o",
kachí Ndios xí'in naxji síkuá yó naIsrael,
saá ñitaa taprofeta Isaias kujya xina'á.

²⁸ Ta saá, ndó'o natá'an yó najudío, kóni j ña kundaa va'a ini ndó ndí vitin Ndios táxi ra ña nivi na on vása kúu najudío kuchiño kuu na nivi na sakaku Ndios ñoo ña on vá'a. Ta kuá'a ní nivi na on vása kúu najudío naki'in na ñava'a yó'o, chi ndixa chikaã so'o na to'on Ndios —káchí tãPablo xí'in na.

²⁹ Ta saá kee najudío yó'o ve'e tãPablo, ta kuá'an na, ta náa ní na xí'in tá'an na ñoo kuá'an na yichj.

³⁰ Ta tãPablo ñixijo ra ovi ka kujya ve'e ñoo chá'vi ra kutaku ra ñoo Roma. Ta ini ve'e yó'o va'a ñaki'in ra ndi'í nivi na kixaa ñoo ra, ³¹ ta ndã lo'o on vása ní-yi'ví ini ra, ta ñika'an ndoso ra ñoo ndi'í nivi xa'á yichj ñoo xá'nda chiño Ndios, ta saná'a ra nivi xa'á Jesucristo, Tã tãKá'no ñoo yó. Ta ndã ñii nivi ñi-sasi na ñoo ra ña ñika'an ra ndato'on ra to'on yó'o.

Tutu ña n̄taa taPablo ña t̄i'ví ra kua'an ña nda'a naño Roma

Xi'in to'on yó'o taPablo chindeé ra n̄ivi naño Roma na kándixa Jesucristo

¹ Yi'i, taPablo, ta kúu ta kisa chiño n̄o Jesucristo, táa j̄ tutu yó'o ña xāa ña nda'a ndó. Ndios k̄ana ra yi'i ta s̄akuiso chiño ra yi'i ña kuu j̄ taapóstol, ta t̄i'ví ra yi'i k̄a'an ndoso j̄ to'on xā'a Jesucristo n̄o n̄ivi.

² Saá chi kuj̄ya x̄ina'á Ndios k̄indoo ra xi'in naprofeta ña ndixa kasa ndivi ra to'on ra ña n̄ika'an ra xi'in na xā'a Jesucristo. Ta naprofeta yó'o n̄taa na to'on yó'o n̄o tutu ña nan̄i To'on Yi'i Ndios. ³ Ta To'on Ndios yó'o ká'an ña xā'a Sa'ya Ndios, ta kúu Jesucristo, Tāa taKá'no n̄o yó. Ta saá tuku x̄ikuu ra sa'ya ñani s̄ikuá tarey David, chi ñii k̄i'va ndat̄an káku ndi'i n̄ivi, saá k̄aku ra t̄ixin ñii ña'á ña kúu sa'ya ñani s̄ikuá tarey David. ⁴ Ta saá ni, xā'a ña n̄ixi'j̄ ra, ta xā'a ña Ndios s̄anatakú ña'á ra xi'in ndēe Nimā ra, Jesucristo san̄a'a ra ndi ndixa Sa'ya Ndios kúu ra, ta kómi ra ndi'i ndēe ká'no. ⁵ Ta m̄i Jesucristo tax̄i ra ñat̄o'ó ká'no nda'aj̄ ña kuu j̄ taapóstol, ta t̄i'ví ra yi'i xā'a ña chindeé j̄ n̄ivi na on vása kúu najudío ña kándixa na ra, ta kasa ndivi na to'on ra, chi kuki'vi ní ini na koni na ra. ⁶ Ta ndó'ó kúu sava nayó'o, chi Ndios k̄ana ra ndó'ó ña kándixa ndó Jesucristo ta kundik̄on ndó yich̄i ra.

⁷ N̄akán táa j̄ tutu yó'o ña xāa ña nda'a ndó'ó, nañani yó xi'in náki'va yó, na táku ñoo Roma, ta kúu ndó n̄ivi na k̄i'vi ní ini Ndios x̄ini ra. Ta Ndios k̄ana ra ndó'ó ña kuu ndó n̄ivi naȳi ta kutakú ndii ndó n̄o ra. Kóni j̄ ndi Yivá yó Ndios xi'in Sa'ya ra Jesucristo, Tāa taKá'no n̄o yó, j̄na ke'é ra ñava'a xi'in ndó! j̄Ná taxi ra ñava'a koo ña ini ndó!

To'on yó'o ká'an ndi taPablo kóni ra ko'on ra ñoo Roma ña koto ra nan̄ivi na kándixa Jesucristo

⁸ Si'na kóni j̄ k̄a'an j̄ xi'in ndó to'on yó'o: Xi'in ndaȳi Jesucristo, ká'an j̄ xi'in Ndios, ta táxi j̄ ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xā'a ndó'ó. Saá chi xā'a ña va'a ní kándixa ndó Jesucristo, ta x̄ita ní'no to'on va'a xā'a ndó ndi'i saá ñoo. ⁹ Ta xi'in ndi'i n̄imaj̄ kisa chiño j̄ n̄o Ndios, ña ká'an ndoso j̄ n̄o n̄ivi to'on va'a xā'a Sa'ya ra Jesucristo. Ta Ndios x̄ini ra ta ndákuuj̄n ra xā'a j̄ ndi ndixa on vása s̄andakoo j̄ ña

ká'an j̄ ndúkú j̄ ñava'a n̄o ra xā'a ndó'ó, ¹⁰ ta xáku ndá'vi j̄ n̄o Ndios, káchij̄ xi'in ra saá: "Tá kóni m̄i ún saá, ta taxi ún yich̄i nda'aj̄ ña ko'on j̄ koto j̄ n̄ivi na kándixa Jesucristo, na táku ñoo Roma", saá káchij̄ ká'an j̄ xi'in Ndios. ¹¹ Saá chi yi'i kóni j̄ koto j̄ ndó'ó ña ndato'on j̄ xi'in ndó xā'a ña naki'in ndó ndēe va'a ña k̄ixi n̄o Ndios, ña chindeé ña ndó'ó ña va'a k̄a kándixa ndó Jesucristo. ¹² Ta saá, ndó'ó xi'in yi'i chindeé tá'an yó, chi ndino'o ní ini yó kándixa yó Jesucristo.

¹³ Nañani yó xi'in náki'va yó, kóni j̄ ña kundaa ini ndó ndi kua'a ní yich̄i ndúkú j̄ ndasaá kuchiño j̄ xāa j̄ koto j̄ ndó'ó, ta on vása ní-kuchiño xāa j̄, chi ñii ñii yich̄i k̄ivi x̄ani s̄inj̄ j̄ xāa j̄, ta n̄i-kuchiño kundivi ña saá, chi n̄ixijo ña s̄asi n̄o j̄. Ña ndixa kóni j̄ kúu ña k̄a'an ndoso j̄ to'on Ndios n̄o n̄ivi na táku ñoo ndó, chi kóni j̄ ña kua'a ní n̄ivi yó'o chikāa s̄o'o na to'on Ndios ta kándixa na Jesucristo, ñii k̄i'va ndat̄an kua'a ní n̄ivi na on vása kúu najudío na kúu na táku kua'a ní x̄iña, xa ch̄ikāa s̄o'o na to'on Ndios ña ndato'on j̄ xi'in na ta kándixa na Jesucristo. ¹⁴ Xa'a ñava'a ke'é Jesucristo xi'in j̄, ta saá x̄ani s̄inj̄ j̄ ndi x̄ini ñó'ó chikāa j̄ ndēe ña k̄a'an ndoso j̄ to'on xā'a Jesucristo n̄o ndi'i n̄ivi: án nayó'o kúu na n̄ivi na ká'an to'on griego, án on vása ká'an na to'on griego, án kúu na n̄ivi na ndich̄i ní s̄inj̄, án kúu na n̄ivi na on vása x̄ini ka'vi. ¹⁵ Ta ñii k̄i'va saá kóni j̄ k̄a'an ndoso j̄ to'on va'a xā'a Jesucristo n̄o ndó'ó na táku ñoo Roma.

TaPablo ká'an ra ndi to'on va'a xa'a Jesucristo kómi ña ndēe

¹⁶ Yi'i on vása kúka'an n̄o j̄ xa'a ña kándixa j̄ to'on va'a xa'a Jesucristo, chi to'on yó'o kómi ña ndēe Ndios ña sakaku ña ndi'i n̄ivi na kándixa ña ká'an to'on yó'o. Si'na najudío x̄inj̄ s̄o'o na to'on va'a yó'o xa'a Jesucristo, ta saá n̄ivi na on vása kúu najudío* x̄inj̄ s̄o'o na to'on va'a yó'o. Ta Ndios sakaku ra ndi'i n̄ivi na kándixa ña ká'an to'on va'a yó'o. ¹⁷ To'on va'a yó'o san̄a'a ña ndi xa'a ña kándixa yó Jesucristo, Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi yó, ta s̄anduu ra yó n̄ivi na ndii, na on ko'ó kuachi ndiso n̄o ra, ta va'a yóo yó xi'in ra. Ta ndixa on ko'ó ink̄a xa'a ña kuchiño nduu yó n̄ivi na on ko'ó kuachi ndiso n̄o Ndios. Saá chi to'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á káchij̄ ña saá: "N̄ivi na kúu na on ko'ó kuachi ndiso n̄o Ndios xa'a ña kándixa na ra, n̄ivi yó'o, ndixa kutakú na", káchij̄ to'on Ndios.

To'on yó'o ká'an ña ndi'i n̄ivi ndiso na kuachi n̄o Ndios

* 1:16 Sava n̄ivi na on vása kúu najudío kúu nagriego.

¹⁸ Ndios tã yoo ñoyivi ñno, sáná'a ra mji yó ña ndixa sáa ní ini ra xíni ra ndi'i ña on vá'a ké'é ñvi chi on xjin na kandixa ñá'a na, ni on xjin na koni tá'an va'a na xí'in inka ñvi. Ta ña on vá'a ké'é ñvi yó'o on vása táxi ña kundaq ini na yu kúu ña ndixa ndaa. ¹⁹ Ñvi yó'o xa xíni na ndi'i ña táxi kundaq ini na xa'a Ndios, chi va'a xito na ndi'i ña kisa va'a Ndios ñoyivi yó'o. Ta xí'in ñayó'o, Ndios xa saná'a káax ra nqo ñvi xa'a mji ra. ²⁰ Ndã ñii ñvi on vása kúchiño koni na Ndios xí'in nduchu nqo na, ta saá ni, ndã kivi si'na ñoyivi yó'o ndi'i ñvi kúchiño na koto na ndi'i ña kisa va'a Ndios. Ta saá kúchiño na kundaq ini na ndi mji ra kúu Ndios ndino'o, ta kúchiño na kundaq ini na ndi kómí ra ndee ká'no, ta ndã ñii kivi on ndi'i xa'a nde ra. Ta xa'a ñayó'o, ndã ñii ñvi on kivi ka'an na, kachi na saá: "On vása ndiso ndi kuachi, chi ñi-kuchiño kundaq ini ndi xa'a Ndios ndino'o, ta'táku", kachi na. ²¹ Vará xa xíni ñvi ndi yoo Ndios, ta ndã lo'o on vása ní-xiin na kasa to'ó na ra, ta ni on vása ní-xiin na taxi na ña táxa'vi ñá'a nda'a ra. Ta saá ndã víka ndu na ñvi na xáni sijn ndasaá kuiti xa'a ndi'i ña on vása ndaya'vi nqo Ndios. Ta ndu na ñvi na ñtivi ini, chi ndasaá kuiti kusij ní ini na ké'é na ndi'i nqo ña on vá'a. ²² Ñvi yó'o xáni sijn na ndi mji na kúu na ndíchi ní sijn, ta on ndixa kúu ñayó'o, chi on vása ndíchi sijn na, chi ndasaá kuiti ndu na ñvi na k'vi sijn. ²³ Saá ndo'o ñvi yó'o, chi ñi-xiin na kasa to'ó na mji Ndios ndino'o, ta'táku, tã tã kúu ta'ká'no ní, tã tã kómí ndi'i ndee. Ta ndã víka kusij ka ini na ña kisa to'ó na ndi'i nqo ñaidolo, án ñaimagen ña kachi ini mji na. Ta sava ñaidolo án ñaimagen ña kisa to'ó na kúu na'na ñvi, án na'na kití tí ndáchi, án na'na kití tí xika xí'in komj xa'a, án na'na kití tí ñoo tixin ku'an nqo ño'o.

²⁴ Ñakán kã Ndios saña ra ñvi yó'o ña ké'é na ndi'i nqo ña on vá'a ña kachi ini mji na, ta saña ra na ña k'vi na kuachi kini xí'in inka ña'a án xí'in inka tã. Ta ndi'i ñakini ña on vá'a ké'é ñvi yó'o kúu ña kisa kini xí'in mji na, ta ña ké'é na saá ndã lo'o on vása kisa to'ó na yiki koñu na. ²⁵ Ñvi yó'o ñi-xiin na kandixa na ñandaa xa'a Ndios, ta ndã víka chikaq ka ini na kandixa na ñavatá. Ñvi yó'o kisa to'ó na, ta kisa ká'no na ndi'i nqo ña kisa va'a Ndios, ta ndã lo'o on xjin na kasa to'ó na mji Ndios tã tã kisa va'a ndi'i ña yoo ñoyivi yó'o xí'in ña yoo ñoyivi ñno. ¡Ta mji Ndios yó'o kúu tã ñii laá kuiti ndaya'vi ní kasa ká'no yó ndi'i saá kivi! Saá ná koo ña.

²⁶ Xa'a ña ñi-xiin ñvi kasa to'ó na Ndios ndino'o, ta Ndios saña ra na ña kasa ndivi na ndi'i ña on vá'a ña kachi ini mji na

ke'é na. Ta kixá'a na ké'é na ndi'i saá nqo ñakini. Ta saá náña'a on vása ní-kusij ka ini ná kusun ná xí'in tã, ta kixá'a ná kútoo ná k'vi ná kuachi xí'in inka náña'a. ²⁷ Ta ñii k'va saá, natãa on vása ní-kusij ka ini na kusun na xí'in náña'a, ta saá kixá'a na kútoo na k'vi na kuachi xí'in inka natãa. Ta xa'a ña kini ní ké'é natãa yó'o xí'in inka natãa, Ndios táxi ra ña xo'vj ní yiki koñu mji na.

²⁸ Xa'a ña ñi-xiin ñvi nakoni na Ndios, ni ñi-xiin na kundaq ini na xa'a ra, ta Ndios saña ra ñvi yó'o ña kani sijn na xa'a ndi'i nqo ñakini, ta saña ra na ña kasa ndivi na ndi'i saá nqo ña on vá'a ña kusij ini mji na. ²⁹ Ta chútú ní ini ñvi yó'o xí'in ndi'i saá nqo ña on vá'a, ña ndã lo'o on vása kúu ñandaa. Natãa k'vi na kuachi xí'in náña'a, ná on sivi násí'í na kúu, ta náña'a k'vi ná kuachi xí'in natãa, na on sivi yí ná kúu. Kútoo ní ñvi yó'o ké'é na ndi'i saá nqo ña on vá'a xí'in inka ñvi. Ni on vása xaa ini na xíni na ñakuiká kómí na, ta kútoo ní na kukomí na ku'a ní ka ñakuiká. Chútú ní ini na xí'in ndi'i saá nqo ña on vá'a. Ñvi na kúni ini kúu na, na xá'ni ñvi kúu na, na sákaku kuachi ta káni tá'an xí'in inka ñvi kúu na, na sándá'vi inka ñvi kúu na. Ta ndi'i saá kivi ká'an na ñavatá xa'a inka ñvi. ³⁰ Ta ká'an na kuachi síki xa'a inka ñvi. Ndã lo'o on xjin na koni na Ndios, ni on vása kisa to'ó na inka ñvi. Ñvi na ña'a ní ini kúu na, kisa ká'no ní xí'in mji na, ndã lo'o on vása chikaq so'o na to'on ña ká'an yivá si'í na xí'in na, ta ndasaá kuiti xáni sijn na ndasaá kuchiño ké'é na ndi'i saá nqo ña on vá'a. ³¹ Ñvi yó'o on xjin na chikaq so'o na to'on va'a, ni on vása kisa ndivi na to'on na ña kindoo na xí'in inka ñvi, ni on vása k'vi ini na xíni na ndã ñii ñvi, ni on xjin na ndã lo'o chindee na inka ñvi na xo'vj. ³² Ñvi na ké'é ña on vá'a yó'o, xíni va'a na ndi yoo ndayi Ndios ña kachi saá: "Ndi'i ñvi na ké'é ña on vá'a xíni ñó'o kivi na", kachi ndayi Ndios. Ta saá ni, on vása xjin na sandakoo na ké'é na ndi'i saá nqo ña on vá'a, ta ndã víka kusij ní ka ini na xíni na ñvi na ñii kachi ké'é ña on vá'a yó'o.

2

Tq'on yó'o ká'an ndi Ndios kasa nani ra xa'a kuachi ndi'i ñvi xí'in ñandaa

¹ Ta ndó'o, on vása va'a ká'an ndó ndi ndasaá kuiti inka ñvi kúu na on vá'a, ta ndiso na kuachi nqo Ndios. Tá ká'an ndó to'on on vá'a yó'o xa'a inka ñvi, ta ñii k'va saá sákuiso ndó kuachi sata mji ndó, chi mji ndó ñii k'va saá ké'é ndó ña on vá'a ndatán ké'é ñvi yó'o. ² Ta xíni yó ndi xí'in ñandaa Ndios kasa nani ra xa'a

kuąchi ndi'i n̄vi na ké'é ña ɔn vá'a. ³ Ta sava ndó'ó kúu n̄vi na ñii k̄i'va saá ké'é ña ɔn vá'a ndatán ké'é n̄vi na ká'án ndó xa'a ndiso ní kuąchi n̄ɔ Ndios. Ta saá, ɓndachun xáni s̄inj ndó ndí Ndios ɔn vása kasa nani ra xa'a kuąchi m̄ji ndó? ⁴ Xa kúndaq̄ ini ndó ndí Ndios kúu ɓa ɓa v̄a'a ini, ɓa ká'no ini kúu ra x̄i'in ndó. Ta xa'a ña kúu Ndios ɓa ɓa v̄a'a ní ini, ɓán xáni s̄inj ndó ndí Ndios ndasaá kuiti kundeé ini ra x̄i'in ndi'i ña ɔn vá'a ké'é ndó? ɓÁn xáni s̄inj ndó ndí ɔn sax̄'v̄i ra ndó'ó xa'a ña ɔn vá'a yó'o? ɓÁn ɔn vása kúndaq̄ ini ndó ndí Ndios kóni ra ña s̄indakoo ndó ña ɔn vá'a ké'é ndó, ta nandikó ini ndó, ta kundikɔn ndó kɔ'ɔn ndó yich̄i ra? Ta xa'a ña ndáti ra ña ndikó ini ndó saá, Ndios ké'é ra kuą'a ní ñava'a x̄i'in ndó v̄tin. ⁵ Ta n̄vi nasó'ó ní kúu sava ndó'ó, ta ɔn vása x̄jin ndó nandikó ini ndó ta kasa ndivi ndó ña kóni Ndios. Ñakán kía ndi'i saá k̄vj̄ v̄axi kua'no ka kuąchi ndó n̄ɔ Ndios. Ta saá kixaa ñii k̄vj̄, ta Ndios saná'a ra ña ndixa sáa ini ra x̄ini ra ndi'i ña ɔn vá'a ké'é n̄vi, ta x̄i'in ñandaq̄ kasa nani ra xa'a kuąchi ndi'i n̄vi. ⁶ Ta k̄vj̄ saá Ndios x̄i'in ñandaq̄ cha'vi ra ñii ñii n̄vi ndatán yóo chiño ke'é na. ⁷ Ta k̄vj̄ saá Ndios ke'é ra ñava'a x̄i'in n̄vi na ke'é ñava'a, chi taxi ra kutak̄ȳ nayó'o x̄i'in ra ndi'i saá k̄vj̄ ña v̄axi. Nayó'o kúu n̄vi na ɔn vása s̄indakoo kisa ndivi ñava'a, chi ndúkú na ña Ndios kasa ká'no ra na, ta taxi ra ñato'ó nda'a na, ta ndúkú na ña kutak̄ȳ na x̄i'in Ndios ndi'i saá k̄vj̄ ña v̄axi. ⁸ Ta saá ni, yóo ink̄a n̄vi na kisa toon ini n̄ɔ Ndios, ta ɔn vása x̄jin na kasa ndivi na ñandaq̄, ta nayó'o nina kuiti kisa ndivi na ña ɔn vá'a. Ta Ndios x̄i'in ña sáa ini ra x̄ini ra ña ɔn vá'a, sax̄'v̄i ní ra n̄vi yó'o, k̄vj̄ kixaa ña kasa nani ra xa'a kuąchi ndi'i n̄vi. ⁹ Ndeé ní yó'v̄i x̄o'v̄i ndi'i n̄vi na ké'é ña ɔn vá'a, ta ndeé ní kuyj̄'vi ini ndi'i nayó'o k̄vj̄ saá. Ta si'na x̄o'v̄i n̄vi na kúu najudío, ta saá x̄o'v̄i n̄vi na ɔn vása kúu najudío. ¹⁰ Ta Ndios kasa ká'no ra ndi'i n̄vi na kisa ndivi ñava'a, ta taxi ra ñato'ó nda'a nayó'o, ta taxi ra ña koo ñava'a ini na. Ndios si'na ke'é ra ñava'a yó'o x̄i'in n̄vi na kúu najudío, ta saá ke'é ra ñava'a x̄i'in n̄vi na ɔn vása kúu najudío.

¹¹ Saá chi Ndios ɔn vása n̄akaxin ra n̄vi, ta ñandaq̄ ké'é ra x̄i'in ndi'i n̄vi, án najudío kúu na, án ɔn s̄j̄v̄i najudío kúu na. ¹² Sava n̄vi na ɔn vása kúu najudío ɔn vása x̄inj na ndayí Ndios ña n̄jaa ɓaMoisés kuyj̄a x̄ina'a. Ta saá Ndios ɔn konj̄ ñó'ó ra ndayí yó'o k̄vj̄ kasa nani ra xa'a kuąchi n̄vi yó'o. Ta saá ni, ndi'i n̄vi yó'o na ké'é ña ɔn vá'a, ta Ndios sax̄'v̄i ra na. Ta n̄vi najudío, x̄inj na ndayí Ndios ña

n̄jaa ɓaMoisés, chi x̄ij̄ síkuu na x̄j̄kuu n̄vi na n̄aki'in ndayí yó'o. Ta saá n̄vi na kúu najudío na kúu na ké'é ña ɔn vá'a, ta Ndios konj̄ ñó'ó ra ndayí ra ña n̄jaa ɓaMoisés ña kasa nani ra xa'a kuąchi na. ¹³ ɔn s̄j̄v̄i n̄vi na ndasaá kuiti x̄inj s̄o'ɔ ndayí Ndios kúu n̄vi na ndii, na ɔn k̄ɔ kuąchi ndiso n̄ɔ ra, ta n̄vi na kisa ndivi ndayí Ndios kúu na ɔn k̄ɔ kuąchi ndiso n̄ɔ ra. ¹⁴ Vará n̄vi na ɔn vása kúu najudío ɔn vása x̄inj na ndayí Ndios ña n̄jaa ɓaMoisés, ta saá ni, sava n̄vi yó'o kisa ndivi na ndayí yó'o, chi chíkaa ini m̄ji na ke'é na ñava'a ña kóni Ndios. Ña ké'é na saá saná'a ña ndí x̄inj v̄a'a m̄ji na yu kúu ñava'a, ta yu kúu ña ɔn vá'a. ¹⁵ Vará ɔn vása ní-ka'vi na tutu n̄ɔ yóo ndayí Ndios ña n̄jaa ɓaMoisés, Ndios chíkaa ra ndayí ra ini m̄ji na. Saá chi tá xáni s̄inj̄ nayó'o ke'é na ñii chiño, ta ñandichí ña yóo ini m̄ji na táxi ña kúndaq̄ ini na án ñava'a kúu ña, án ña ɔn vá'a kúu ña. Ta saá, tá kixaa k̄vj̄ ña kuita na n̄ɔ Ndios, ta ñandichí yó'o ña yóo ini m̄ji na, ndakuuj̄n ña t̄o'on ña ndaa xa'a na, chi ka'án ña ndí ke'é na ñava'a, án ka'án ña t̄o'on ña chíkaa ña kuąchi sa'a na. ¹⁶ Ta k̄vj̄ saá, Ndios taxi ra nda'a Jesucristo ña kasa nani ra xa'a ndi'i kuąchi n̄vi, nda kuąchi ña ñó'o se'é ke'é n̄vi kunani ña. Ña ke'é Ndios saá, ñii yu'ú yóo ña x̄i'in t̄o'on ña ká'án ndoso j̄ n̄ɔ ndi'i n̄vi.

ɔn s̄j̄v̄i xa'a ña kómí najudío ndayí Ndios ña n̄jaa ɓaMoisés kúu ña v̄a'a yóo na x̄i'in Ndios

¹⁷ Ta sava ndó'ó, n̄vi na kúu najudío ndaa ini ndó ndí yóo v̄a'a ndó x̄i'in Ndios chi kómí ndó ndayí ra ña n̄jaa ɓaMoisés x̄ina'a. Ta kisa ká'no x̄i'in m̄ji ndó, chi xáni s̄inj̄ ndó kúu ndó nañoo Ndios, ta kúsij̄ ní ini ra x̄ini ra ndó'ó, saá xáni s̄inj̄ sava ndó. ¹⁸ Xa x̄inj̄ ndó yukia kóni Ndios, saá chi xa s̄akuá'a ndó ndayí Ndios ña n̄jaa ɓaMoisés. Ta ndayí yó'o saná'a ña ndó'ó yu kúu ñava'a, ta yu kúu ña ɔn vá'a. ¹⁹ Ta saá xáni s̄inj̄ ndó ndí v̄a'a ní ti'va ndó saná'a ndó ink̄a n̄vi na naa ini, na ɔn vása kúndaq̄ ini ñandaq̄. Ta xáni s̄inj̄ ndó ndí n̄vi na ɔn vása x̄inj̄ ndayí Ndios ña n̄jaa ɓaMoisés, nayó'o yóo na ndatán yóo n̄vi n̄akuá'a nduch̄u n̄ɔ, án n̄vi na x̄ika kuą'án n̄ɔ naa ní, n̄ɔ ɔn k̄ɔ ño'ɔ ye'e, saá yóo na. Ñakán xáni s̄inj̄ ndó ndí ndatán yóo ño'ɔ ye'e n̄ɔ n̄vi yó'o, saá yóo ndó'ó, na kúu najudío. ²⁰ Ta xáni s̄inj̄ ndó v̄a'a ní ti'va ndó saná'a ndó n̄vi na naa ini t̄o'on Ndios, ta ñii k̄i'va saá v̄a'a ní ti'va ndó saná'a ndó n̄vi na s̄akán lo'o kuiti kúndaq̄ ini ñandaq̄. Saá chi x̄inj̄ ndó ndayí Ndios, ña kúu ña ndixa ndaa, ta kúu

* 2:9 Sava n̄vi na ɔn vása kúu najudío kúu nagriegoo.

ña ñandíchi ndino'o. ²¹ Ta sava ndó'ó, na kúu ñivi najudío, na sáná'a inká ñivi xa'a yichí Ndios, ¿ndáchun on vása chíkaa so'o mji ndó ña sáná'a ndó? Chi ká'an ndó, káchí ndó saá: "On vá'a kasa kuí'ná ñivi ña kómí inká ñivi", káchí ndó. Ta sava mji ndó, ¿án on vása kisa kuí'ná ndó? ²² Ta tuku ká'an ndó, káchí ndó saá: "On vá'a kusun taa xí'in inká ña'a ñá on sivi ñásí'í ra kúu. Ta on vá'a kusun ña'a xí'in taa taa on sivi yij ñá kúu", káchí ndó. Ta sava mji ndó, ¿án on vása kí'vi ndó kuachi yó'o? Ta mji ndó, kúu ndó ñivi na sáa ini xíni ndi'i noq ñaidolo án ndi'i noq ñaimagen, ña kúu ndios vatá ña kisa to'ó inká ñivi. Ta saá ni, sava mji ndó, ¿án on vása kisa kuí'ná ndó ñakuí'ká ña ñó'o ini ve'e ño'o ndios vatá yó'o? ²³ Ta sava ndó'ó, kisa ká'no ní xí'in mji ndó chi xíni ndó ndayí Ndios. Ta saá ni, ¿án on ndixa chíkaa ñinó ndó ñató'ó Ndios, ña yá'a ndoso ndó ndayí ra? ²⁴ Chi saá káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á: "Najudío ke'é na ña on vá'a, ta xa'a ña on vá'a yó'o, ñivi na on vása kúu najudío ká'an na ña on vá'a xa'a Ndios", káchí to'on Ndios.

²⁵ Ta ñivi na kúu najudío, ña ndáya'vi ní noq na kúu ña kisa ndivi na costumbre ña ñani circuncisión, ña kúu ña xá'nda na lo'o ñij sijní ñatje tajo'ó sa'ya na. Saá chi ñayó'o kúu seña ña kóni káchí ndi najudío kúu ñivi na ndikón Ndios, ta táxi na sa'ya na nda'a ra. Ta saá, tá ya'a ndoso na inká ndayí Ndios ña ñitaa to'Moisés, ta ña manj kúu ña kisa ndivi na costumbre circuncisión. ²⁶ Ta saá ni, tá yóo ñivi na on vása kúu najudío, tá nayó'o kisa ndivi na ña xá'nda chíño ndayí Ndios, vará on vása kisa ndivi na costumbre ña ñani circuncisión, ta saá Ndios va'a yóo ra xí'in ñivi yó'o. ²⁷ Ta saá ñivi na kisa ndivi ndayí Ndios, vará on vása kisa ndivi na costumbre circuncisión yó'o, ñivi yó'o chíkaa na kuachi satá sava ñivi na kúu najudío. Saá chi ndasaá kuiti kisa ndivi na costumbre ña ñani circuncisión, ta on vása chíkaa so'o na kasa ndivi na ndi'i ndayí Ndios. ²⁸ Ndi'i nataa najudío kómí na ñii marca lo'o, chi ñitá'nda lo'o koñu na xa'a ña kisa ndivi na costumbre circuncisión. Ta saá ni, on sivi xa'a ña kisa ndivi na ndasaá kuiti costumbre yó'o kúu xa'a ña kúu na ñivi najudío ndino'o noq Ndios. Saá chi on sivi xa'a marca ña kómí koñu na kúu ña sáná'a ndi ndixa kúu na ñivi na ndikón Ndios, ta va'a yóo na xí'in ra. ²⁹ Saá chi yóo ñivi na káchí kúu na najudío, ta on sivi najudío ndino'o kúu na. Nayó'o kúu najudío na ndasaá kuiti ñitá'nda lo'o noq koñu xa'a ña kisa ndivi na ña xá'nda chíño to'on ña ñitaa na xina'á, ta on vása ndino'o ini na ndikón

na Ndios. Ta ñivi na kúu najudío ndino'o kúu ñivi na táxi xí'in mji nda'a Ndios, ta ndúkú na ña sakusij na ini ra. Ta ñima najudío ndino'o yó'o ndatán yóo ña kómí marca Ndios, saá yóo ña, chi xí'in ñasij ini na ndikón na Ndios. Ta ndixa Ndios kúsij ini ra xíni ra ñivi yó'o na kúu najudío ndino'o, vará inká ñivi ñoyívi yó'o on vása kúsij ini na xíni na nayó'o.

3

¹ Ta sava mji yó, ñivi na kúu najudío, ¿án ndáya'vi ní ña kúu yó najudío, án on vása ndáya'vi ní ña? ¿Án ña ndáya'vi ní kúu ña kisa ndivi yó costumbre ña ñani circuncisión, án ña on vása ndáya'vi kúu ña? ² Ndixa ña ndáya'vi ní kúu ña kúu yó ñivi najudío. Saá chi xa yóo ku'a ní ñava'a ke'é Ndios xí'in ñivi na kúu najudío. Ñii ñava'a yó'o ña xíni ñó'ó ní kúu ña ndi Ndios natáxi ra to'on ra nda'a najudío, na xikuu xij síkuá yó. ³ Ta saá ni, sava nayó'o on vása ní-xiin na chíkaa so'o na to'on yó'o, ní ñi-kisa ndivi na ña kóni Ndios. Ta saá, ¿yukiá kasa ndivi Ndios xa'a ña on vá'a ke'é ñivi yó'o? ¿Án ndatán on vá'a ke'é ñivi yó'o, ñii kí'va saá kasa ndivi Ndios, ta on kasa ndivi ra to'on ña kijnóo ra xí'in na? ⁴ ¿On vása ke'é Ndios saá! Chi ndi'i saá kivi Ndios kúu ra taa taa ndino'o ndaa, ta ndixa kisa ndivi ra to'on ká'an ra. Vará ndi'i ñivi kúchiño na ka'an na ñavatá, ta Ndios nda lo'o on vása ká'an ra ñavatá. Saá chi to'on Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ña saá:

Ndi'i ñivi kúchiño na kundaa ini na ndi Ndios kúu tandaa, chi ndi'i to'on ña ká'an ra kúu ña ndixa ndaa.

Ta xí'in ñandaa Ndios kúndeé ra noq ndi'i ñivi na sákuiso kuachi satá ra, káchí to'on Ndios, ña ñitaa na xina'á.

⁵ Ta saá ni, ndásava yóo ñivi na xáni sijní, ta káchí na saá: "Ña on vá'a ke'é yó chíndeé ña inká ñivi ña kundaa va'a ini na ndi Ndios kúu taa taa ndaa ní ka noq mji yó. Ta saá, tá ña on vá'a ke'é yó kúu xa'a ña Ndios naki'in ka ra ñató'ó, ta, ¿ndáchun saxo'vi Ndios mji yó xa'a ña ke'é yó saá? On sivi taa tandaa kúu Ndios táná saxo'vi ra yó", saá xáni sijní sava ñivi. ⁶ Ta to'on ña vatá kúu ña xáni sijní ñivi yó'o. Saá chi Ndios kúu taa tandaa ndino'o, ta ndi'i saá kivi ke'é ra ñandaa. Tá on sivi Ndios kúu tandaa, níkuu, ta saá on kúchiño ra kasa nani ra xí'in ñandaa xa'a kuachi ndi'i ñivi ñoyívi yó'o.

⁷ Ta saá ni, yóo ñivi na káchí saá: "Va'a ka ka'an yó to'on vatá, chi to'on vatá yó'o chíndeé ña inká ñivi ña kundaa ini na ndi Ndios kúu taa tandaa ndino'o. Ñakan ndi'i ñavatá ká'an yó, chíndeé ñayó'o ña

kanóo síkón ní kà ñatò'ó Ndios. Ta saá, tá xá'a ñavató ká'an yó, Ndios naki'in kà ra ñatò'ó, ta, ¿ndachun saxò'vj Ndios mji yó xá'a ña on vá'a yó'o?", káchí nji yó'o, na kúu na ká'an t'ón vatá. ⁸ Ta mji ndj, nji na sáná'a t'ón Jesucristo, tá ñii k'va xáni sjini ndj ndatán xáni sjini nji na on vá'a yó'o, níkúu, ta ká'an ndj, káchí ndj saá: "Vá'a kà ná ke'é kà yó ña on vá'a, xá'a ña Ndios naki'in kà ra ñatò'ó", káchí ndj. Ta saá ni, ndá lo'o on vása xáni sjini ndj saá. Ta saá ni, yóo nji na chíkaa kuachi vatá satá ndj, káchí na ndí mji ndj chú'u ndj nji ña ke'é na ña on vá'a, xá'a ña naki'in kà Ndios ñavá'a. Ta t'ón ña ká'an na saá, ñavató kúu ña, chí mji ndj, ndá ñii k'vi on vása ní-saná'a ndj saá. Ta ñandaá kúu ña Ndios cha'vi ra nji yó'o ndatán yóo mji ña on vá'a ká'an na.

T'ón yó'o ká'an ndi'ni nji ndiso na kuachi nqo Ndios

⁹ Ta saá, ¿yukia xáni sjini ndó? ¿Án mji yó najudío kúu nji na va'a kà nqo nji na on vása kúu najudío? ¡On vása!, chí y'j xa ndat'ón káxinj xi'in ndó'o ndí ndi'ni nji, án najudío kúu na, án on sjivi najudío kúu na, ndi'ni nji ndiso na kuachi nqo Ndios, chí ndi'ni nji kisa ndivi na ña xá'nda chiño ndeé ña on vá'a nqo na. ¹⁰ Ñii k'va ndatán ká'an t'ón Ndios ña ñitaa na xina'á, saá yóo ña, chí t'ón Ndios yó'o káchí ña saá: Ndá ñii nji on sjivi nandii na on kqó kuachi ndiso kúu na nqo Ndios.

¹¹ Ndá ñii nji on vása kúndaá ini na yu kúu ña ndixa ndá.

Ndá ñii nji on xjin na nandukú na Ndios.

¹² Ndi'ni nji sandakoo na yichj va'a, ta kua'an na yichj ña on vá'a, ta ndi'ni nji satjivi na mji na, ta ndá ñii laá nji on vása ké'é na ñava'a ndino'o, ndixa ndá ñii laá nji on vása ké'é na ñandaá nqo Ndios.

¹³ Ndátán yóo yavj ña nóna nqo tívi ñó'o yiki kqñu tá'yí nji na njxi'j, saá yóo yu'u nji yó'o.

Chí ndasaá kuiti nina t'ón vatá kée yu'u na xá'a ña sandá'vi na inká nji.

Ndatán yóo ñaxatj tikqo, saá yóo t'ón kée yu'u na.

¹⁴ Nina t'ón ndiva'a ña sátavj chí'ña inká nji kée yu'u na, ta ká'an na t'ón xi'in ña sáa ini na.

¹⁵ Kama ní xino na kuá'an na xá'a ña satakué'e na inká nji, tãdã ka'ni ña'á na.

¹⁶ Ta ndi'ni yichj nqo yá'a na kua'an na, sátjivi na ndi'ni ñava'a;

ké'é na ña on vá'a xi'in kuá'a ní nji, ta ndá lo'o on vása chindeé na nji yó'o nqo ña xó'vj ní na.

¹⁷ Ndá lo'o on vása xini nji on vá'a yó'o vivii kutakj na xi'in inká nji.

¹⁸ Ni ndá lo'o on vása xini na kasa t'ó'o na Ndios,

saá káchí t'ón Ndios ña ñitaa na xina'á.

¹⁹ Mji yó xini yó ndí ndayí Ndios ña ñitaa na xina'á kúu ña xá'nda chiño nqo ndi'ni nji na kindqo kasa ndivi ña. Ta Ndios taxí ra ndayí yó'o ndá'a naxij sikuá najudío xá'a ña ndi'ni nji kundaá ini na ndí na ndiso kuachi kúu na nqo Ndios. Saá chí ndi'ni mji yó najudío xi'in nji na on sjivi najudío kúu, ñii káchí on vása kisa ndivi yó ndi'ni ndayí Ndios. Ta saá ndá ñii nji on kúchiño ká'an na káchí na ndí on vása ndiso na kuachi nqo Ndios. ²⁰ Ta ndá ñii nji on kúchiño ká'an na xi'in Ndios ndí ndixa kisa ndivi na ndi'ni ndayí ra, ta xá'a ñayó'o nduu na nandii na on kqó kuachi ndiso nqo ra. Saá chí ndayí Ndios taxí ña ndi'ni nji nakoni na ndí ndiso na kuachi nqo Ndios, chí ndi'ni nji yá'a ndoso na ndayí ra.

T'ón yó'o ká'an ndí Ndios sakaku ra nji xá'a ña kándixa na Jesucristo

²¹ Ta vitin Ndios sáná'a ra mji yó ndasaá taxí ra ña nduu yó nji na ndii na on kqó kuachi ndiso nqo ra, ta on sjivi xá'a ña kisa ndivi yó ndayí ra kúu ña. Ta saá ni, ña sáná'a Ndios mji yó vitin ñii yóo yu'u ña xi'in t'ón ra ña ñitaa tãMoisés, ta ñii yóo yu'u ña xi'in t'ón Ndios ña ñitaa naprofa kujya xina'á. ²² Ta ña sáná'a Ndios nqo mji yó vitin kúu ñayó'o: án najudío kúu yó, án nji na on vása najudío kúu yó, ta xá'a ña kándixa yó Jesucristo, Ndios sãnduu ra yó nji na ndii na on kqó kuachi ndiso nqo ra. Ndios on vása nákaxin ra nji, ²³ chí ndi'ni nji ké'é na ña on vá'a ta ndiso na kuachi nqo Ndios, ta xá'a ñayó'o xa kuxiká na nqo ra, nqo yóo ndi'ni ña livi yé'e xi'in ñava'a ká'no.

²⁴ Ta mji Ndios ké'é ra ñava'a xi'in nji ña kúchiño nduu na nji na ndii na on kqó kuachi ndiso nqo ra. Chí xá'a ñava'a ní ini Ndios, kúu ña saní'ni ra nji ñava'a ká'no yó'o, ta ndá ñii nji, ndá lo'o on vása ní-cha'vi na xá'a ña Ndios sanduu ra na nji na on kqó kuachi ndiso nqo ra. Saá chí ñii laá Jesucristo kúu tã tã cha'vi xá'a kuachi nji xi'in ña njxi'j ra ndá'a tón cruz. Ta xá'a ña kisa ndivi ra saá, ndi'ni nji kúchiño k'ón ndikã na nqo ña on vá'a ña xixa'nda chiño nqo na. ²⁵ Ndios taxí ra Jesucristo ña ñsokó xi'in mji ra xá'a kuachi ndi'ni nji. Ta saá Jesucristo njxita ñii ra ta njxi'j ra ndá'a tón cruz xá'a kuachi nji. Ta ndi'ni nji na kándixa ña njxi'j Jesucristo xá'a kuachi mji na, ta Ndios kisa ká'no ini ra xá'a kuachi nayó'o. Ndi'ni ñava'a yó'o ña ké'é Ndios xá'a nji

sán'a a ña ndí tãa tãndãã kúu Ndios. Ta saá ni, òn vása kama ñi-saxo'vi ra ñvi xa'a ña òn va'a ke'é na kujya xina'á, ta xa'a ña kúu Ndios tãa tã ká'no ini, kũndee ini ra xí'in ña òn va'a ke'é ñvi yó'o. ²⁶ Ta ke'é Ndios saá, chi vitin kóni ra saná'a ra ñoq ndi'i ñvi ndí ndixa ke'é ra ñãndãã xí'in na. Saá chi ndi'i ñvi na kúu na kãndixa Jesucristo, Ndios sãnduu ra ñvi yó'o na òn koq kuãchi ndiso ñoq ra, ta va'a yóo ra xí'in nayó'o.

²⁷ Ta saá, ãn yóo ví ñãva'a kisa ndivi yó xa'a ña kuchiño kasa ká'no xí'in mji yó ñoq Ndios? ¡Ndã lo'o, òn koq xa'a ña ke'é yó saá!, chi òn sivi xa'a ña va'a kisa ndivi yó ndayí Ndios kúu xa'a ña kúu yó ñvi na òn koq kuãchi ndiso ñoq ra. Ta xa'a ña kãndixa yó Jesucristo, Ndios sãnduu ra yó ñvi na ndii na òn koq kuãchi ndiso ñoq ra. ²⁸ Ta ndi'i ña sãkãn ndãto'oni xí'in ndó taxi ña kundãã ini yó to'on ña kãchí saá: Ñii laá kuiti ña xini ñó'ó ke'é yó, ta taxi ña nduu yó ñvi na ndii na òn koq kuãchi ndiso ñoq Ndios kúu ña kãndixa yó Jesucristo. Saá chi òn sivi xa'a ña kisa ndivi yó ndayí Ndios kúu ña nduu yó ñvi na ndii na òn koq kuãchi ndiso ñoq ra.

²⁹ ¿Án xãni sijní ndó Ndios ndasaá kuiti kúu ra tãa tãká'no ñoq ñvi na kúu na-judio? ¿Án òn vása kũndãã ini ndó ndí ñii k'va kúu ra tãa tãká'no ñoq ñvi na òn vása kúu najudio? Ndixa Ndios kúu tãká'no ñoq ndi'i ñvi ñoyívi. ³⁰ Chi ñii laá kúu Ndios ndino'o, ta Ndios ñii k'va ke'é ra xí'in ndi'i ñvi ña nduu na nãndii na òn koq kuãchi ndiso ñoq ra, ãn najudio kúu na, ãn ñvi na òn sivi najudio kúu na. Ta xa'a ña kãndixa ñvi Jesucristo, Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuãchi na, ta sãnduu ra na ñvi na ndii ñoq ra. ³¹ Ta saá, ãn kóni kãchí ña òn vása ndãya'vi kã ndayí Ndios? ¡Ndã lo'o, òn vása kóni kãchí saá! Saá chi tá kãndixa yó Jesucristo, ta ña ke'é yó saá kúu ña ndino'o kisa ndivi yó ndayí Ndios ña ñãtaa na xina'á.

4

To'on yó'o ká'ãn ndí tãAbraham nduu ra

tãa tã ndii ñoq Ndios chi kãndixa ra Ndios

¹ Vitin va'a kani sijní yó xa'a ña ká'ãn to'on Ndios xa'a tãAbraham, tãa tã kúu xijí sikuá ndi'i ñvi najudio. ² Ta to'on Ndios yó'o, ãn ká'ãn ña ndí ndasaá kuiti xa'a ñãva'a ke'é tãAbraham kúu ña nduu ra tãa tã ndii tã òn koq kuãchi ndiso ñoq Ndios, ta va'a yóo ra xí'in Ndios? Òn vása ká'ãn to'on yó'o saá. Chi tá ndasaá kuiti xa'a ñãva'a ke'é tãAbraham kúu ña nduu ra tãa tã ndii ñoq Ndios, ñikúu, ta saá kukomí ra xa'a ña kasa ká'no xí'in mji ra. Ta saá ni, ñoq Ndios, ndã lo'o òn

koq ña taxi ña kuchiño tãAbraham kasa ká'no xí'in mji ra. ³ Saá chi to'on Ndios ña ñãtaa na xina'á kãchí ña saá: "TãAbraham kãndixa ra Ndios, ta xa'a ñayó'o Ndios ñika'ãn ra tãAbraham kúu tãa tã ndii tã òn koq kuãchi ndiso ñoq ra", kãchí to'on Ndios. ⁴ Ta xini yó tá ñvi kisa chiño na, ta tapatrón chá'vi ra na xa'a chiño ke'é na. Ta saá sji'ún ña náki'in na, òn sivi ña sãní'i tapatrón nda'a na kúu ña, chi sji'ún ña kúu ya'vi chiño ke'é na kúu ña. ⁵ Ta Ndios òn vása yóo ra ndãtãn yóo tapatrón yó'o, chi ñãva'a ke'é ra xí'in yó, òn sivi ya'vi ña chá'vi Ndios mji yó xa'a chiño na a kisa ndivi yó kúu ña. Vará ñvi na ndiso kuãchi kúu yó, Ndios ke'é ra ñãva'a xí'in yó ña sãnduu ra yó ñvi na ndii na òn koq kuãchi ndiso ñoq ra. Ta ndasaá kuiti xa'a ña kãndixa yó Jesucristo, kúu ña Ndios ke'é ra ñãva'a yó'o xí'in yó. ⁶ Kujya xina'á tãrey David ñika'ãn ra ndí nákaã ñasijí ini ñvi na kúu na ndii ñoq Ndios. Ta òn sivi xa'a chiño va'a kisa ndivi na kúu ña Ndios sãnduu ra ñvi na ndii ñoq ra, chi to'on ña ñãtaa tãDavid xina'á, kãchí ña saá:

⁷ Nákaã ñasijí ní ini ñvi, na òn koq kuãchi ndiso, chi Ndios xa kisa ká'no ini ra xa'a kuãchi na.

⁸ Nákaã ñasijí ní ini ñii ñii ñvi tá Ndios òn vása sãkuiso ra kuãchi sãtã na, kãchí to'on Ndios ña ñãtaa tãrey David xina'á.

⁹ Ta, ¿yu kúu ñvi na kómí ñasijí ini, na kúu na ká'ãn tãDavid yó'o xa'a? ¿Án ndasaá kuiti ñvi na kisa ndivi costumbre ña ñãní circuncisión kúu na ká'ãn ra xa'a? ¿Án òn ndixa ñii k'va saá ká'ãn ra xa'a ñvi na òn vása ní-kisa ndivi costumbre yó'o? Saá chi to'on ña sãkãn ñika'ãn ndí xí'in ndó ká'ãn ña ndí tãAbraham kãndixa ra Ndios, ta xa'a ña ke'é ra saá, Ndios kãchí ra ndí tãAbraham nduu ra tãndii tã òn koq kuãchi ndiso ñoq ra. ¹⁰ ¿Ama xikuu ña kãchí Ndios tãAbraham kúu ra tãndii ñoq ra? ¿Án kivi si'na ña xa kisa ndivi tãAbraham circuncisión xikuu ña? ¿Án kivi òn ta'ãn kã kasa ndivi tãAbraham costumbre yó'o xikuu ña? Kũndãã ini yó ndí kivi òn ta'ãn kã tãAbraham kasa ndivi ra ñacircuncisión yó'o, Ndios ñika'ãn ra tãAbraham nduu ra tãndii tã òn koq kuãchi ndiso ñoq ra. ¹¹ Saá chi si'na tãAbraham kãndixa ra Ndios, ta xa'a ñayó'o Ndios ñika'ãn ra ndí tãAbraham nduu ra tãndii ñoq ra ta va'a yóo xí'in ra. Ta kivi xa nduu tãAbraham tãndii ñoq Ndios, ta saá kisa ndivi ra ñacircuncisión yó'o. Ta ndí'i kisa ndivi ra ñayó'o, tãAbraham xikomí ra ñii marca lo'o ñoq koñu ra, ña xikuu ña ñii seña ña sãná'a ndí Ndios sãnduu ra tãAbraham tã

tə ndii tə ɔn kɔ́ɔ kuəchi ndiso nɔɔ ra xə'a ɲa kəndixa ɲa'a ra. Ta saá təAbraham yó'o nduɔ ra ndatán yóo yivá ndi'i ɲivi na ndino'o ini kándixa Ndios, vará sava ɲivi yó'o ɔn vása ní-kisa ndivi na circuncisión. Saá chi xə'a ɲa ɲivi yó'o kándixa na Ndios ɲii k'i'va ndatán təAbraham kəndixa ɲa'a ra, Ndios sɛnduu ra na ɲivi na ndii, na ɔn kɔ́ɔ kuəchi ndiso nɔɔ ra, ta və'a yóo ra xí'in na vitin. ¹² Ta sava mji yó kúu najudío, ta ɲivi na kisa ndivi circuncisión kúu yó, ta kúu yó ɲivi nasə'ya ɲani síkuá təAbraham. Ta saá, xinj ɲó'ó ɲii k'i'va saá kəndixa yó Ndios, ndatán təAbraham kəndixa ɲa'a ra. Tá ɔn vása kándixa yó Ndios saá, ta ɔn vása kómí yó ndayí ɲa káchí yó ndí təAbraham kúu yivá yó.

Tɔ'on yó'o ká'an ndí Ndios ndixa kisa ndivi ra

tɔ'on ra xí'in ɲivi na kándixa ɲa'a

¹³ Ndios xí'in tɔ'on ra kɛndɔo ra xí'in təAbraham, ɲa káchí ndí təAbraham xí'in sa'ya ɲani síkuá ra kuu ɲivi na naki'in ndi'i ɲo'ɔ ɲoyívi yó'o, chi ɲii k'ijí ɲa vaxi Ndios taxi ra ɲa nda'a na. Ta xinj yó ndí təAbraham xitaku ra kuə'a ní kuɲya si'na kə nɔɔ təMoisés, təa tə naki'in ndayí ɲa taxi Ndios nda'a ra. Ta xə'a ɲayó'o kúndaɔ ini yó ndí ɔn sivi xə'a ɲa kisa ndivi təAbraham ndayí yó'o kúu ɲa Ndios kɛndɔo ra ke'é ra ɲavə'a saá xí'in ra. Ta xə'a ɲa ndino'o ní ini ra kəndixa ra Ndios, təAbraham nduɔ ra təndii nɔɔ Ndios, ta Ndios kɛndɔo ra xí'in təAbraham taxi ra ɲavə'a nda'a ra. ¹⁴ Ta saá kúndaɔ ini yó ndí xə'a ɲa kándixa ɲivi Ndios kúu ɲa naki'in na ɲavə'a ɲa kɛndɔo ra taxi ra nda'a na. Ta ɔn sivi xə'a ɲa kisa ndivi ɲivi ndayí Ndios kúu ɲa naki'in na ɲavə'a nda'a Ndios. Saá chi tá ndixa xə'a ɲa kisa ndivi yó ndayí Ndios kúu xə'a ɲa Ndios táxi ra ɲavə'a nda'a yó, ní kúu, ta saá ɲa mənɲ kúu ɲa kándixa yó Ndios, ta ɲii k'i'va saá, ní ɔn vása ndayə'vi tɔ'on ɲa kɛndɔo Ndios xí'in ɲivi na kándixa ɲa'a. ¹⁵ Chi ndayí Ndios káchí ɲa ndí xinj ɲó'ó xɔ'vi ɲivi na yá'a ndoso ndayí ra. Tá ɔn kɔ́ɔ ndayí Ndios ɲa sáná'a kuəchi ɲivi, ní kúu, ta ɔn kóo kuəchi ndiso nayó'o.

¹⁶ Ta saá, ɲa xinj ɲó'ó ní kə kúu ɲa ndino'o ini yó kándixa yó Ndios, chi xə'a ɲayó'o naki'in yó ɲavə'a kɛndɔo Ndios taxi ra nda'a sa'ya ɲani síkuá təAbraham. Ndios kúu təa tə və'a ní ini, ta xə'a ɲayó'o saní'i ra ɲavə'a ndi'i ɲivi na kúu na kándixa ɲa'a, ndatán təAbraham kəndixa ra Ndios kuɲya xinə'a. Ta ɲivi yó'o, án kúu na ɲivi na xinj ndayí ɲa ɲitaa təMoisés, án kúu na ɲivi na ɔn vása xinj ndayí yó'o, ta ndi'i saá ɲivi na ndino'o ini kándixa Ndios, nduu na ndatán yóo

sa'ya təAbraham. Saá chi təAbraham kúu yivá ndi'i ɲivi na ndino'o ini kándixa Ndios. ¹⁷ Ta tɔ'on Ndios ɲa ɲitaa na xinə'a káchí ɲa saá: "Yí'j, Ndios, taxi ndí yó'o təAbraham nduu ɔn yivá kuə'a ní ti'vi ɲivi na kutaku kuə'a ní ɲoo ndi'i saá xiiɲa nɔɔ ɲo'ɔ ɲoyívi", kəchi Ndios xí'in təAbraham. Ta Ndios, təa tə kɛndɔo saá xí'in təAbraham, kúu ɲii ləá Ndios, təa tə kómí ndeɛ sanatakɔ ɲivi na xa ɲixi'j, ta kómí ra ndeɛ ɲa kasa və'a ra ɲa ɔn tə'an kuə'a.

¹⁸ Vará ndə lo'o ɔn kɔ́ɔ kə xə'a ɲa kundati təAbraham ɲa kukomí ra sa'ya ra, ta kəndixa ra tɔ'on ɲa kɛndɔo Ndios xí'in ra, ta xɛndati ra Ndios ɲa ndixa kasa ndivi ra tɔ'on ra yó'o. Ta saá təAbraham nduɔ ra yivá kuə'a ní ɲivi na tákú ndi'i saá xiiɲa nɔɔ ɲo'ɔ ɲoyívi yó'o. Chi Ndios kɛndɔo ra xí'in təAbraham ndí sa'ya ɲani síkuá ra kuə'a ní kuɲna na, ta ɲii k'i'va ndatán tɔ'on ɲa ɲikə'an Ndios xí'in təAbraham, saá kɛndivi ɲa. ¹⁹ TəAbraham xa yatin kukomí ra ɲii ciento kuɲya, ta xinj ra ɔn kɔ́ɔ kə ndeɛ kómí yiki kɔɲu ra ɲa kuchiño kukomí ra sa'ya ra, ta ɲii k'i'va saá xinj ra ndí ɲásí'i ra ɲáSara, ɲa'a ɲá ɔn k'ivi koo sa'ya kúu ɲá. Vará təAbraham xani sɲɲ ra xə'a yiki kɔɲu ra xa yóo ɲa ndatán yóo ɲa ɲikə'an chi ɔn kɔ́ɔ kə ndeɛ kómí ɲa, ta saá ni, təAbraham ndə lo'o ɔn vása ní-sandakoo ra kándixa ra ɲa ndixa Ndios kasa ndivi ra tɔ'on ɲa kɛndɔo ra xí'in ra. ²⁰ Ta ɔn vása ní-xika ini ra án ndixa án ɔn ndixa kasa ndivi Ndios tɔ'on ra. Ndə vika, ndeɛ kə chikəa ini ra kándixa ra Ndios, ta ndino'o xɛndaa ini ra ndí Ndios kasa ndivi ra tɔ'on ra. Ta xə'a ɲayó'o, kisa ká'no ra Ndios. ²¹ Saá chi təAbraham ndino'o ní ini ra kəndixa ra ndí Ndios kómí ra ndeɛ kasa ndivi ra ndi'i tɔ'on ɲa ɲikə'an ra xí'in ra. ²² Xə'a ɲa təAbraham ndixa xɛndaa ini ra Ndios saá, Ndios ɲikə'an ra təAbraham kúu təndii tə ɔn kɔ́ɔ kuəchi ndiso nɔɔ ra, ta və'a yóo ra xí'in ra.

²³ Ta tɔ'on Ndios ɲa ɲitaa na xinə'a, ká'an ɲa ndí təAbraham kúu ra təndii nɔɔ Ndios chi kəndixa ɲa'a ra, ta tɔ'on yó'o ɔn vása ndasa'a kuiti ká'an ɲa xə'a təAbraham, ²⁴ ta ɲii k'i'va ká'an ɲa xə'a mji yó, na kúu ɲivi na ndixa kándixa Ndios, tə kúu təa tə sənatakɔ Jesucristo təKá'no nɔɔ yó. Ta xə'a ɲa kándixa yó ra, Ndios kə'an ra ndí mji yó kúu ɲivi na ndii na ɔn kɔ́ɔ kuəchi ndiso nɔɔ ra, ta və'a yóo yó xí'in ra. ²⁵ Xə'a ɲa cha'vi ra xə'a kuəchi yó, Ndios taxi ra Jesucristo ɲixi'j ra, ta xə'a ɲa kuchiño nduu yó ɲivi na ndii nɔɔ ra, Ndios sənatakɔ ra Jesucristo.

Tq'on yó'o ká'qñ ña ndí nákutá'an va'a yó xí'in Ndios
chi sãnduu ra yó ñivi na ndii nõq ra

¹ Xa'a ña kándixa yó Jesucristo, Taa taKá'no nõq yó, Ndios sãnduu ra mji yó ñivi na ndii na õn koó kuachi ndiso nõq ra. Ta xa'a ña kisa ndivi Jesucristo, chi ñixi'j ra nda'a tón cruz, vitin vivii nákutá'an yó xí'in Ndios. ² Saá chi Jesucristo kisa ndivi ra chiño ña táxi ña va'a nákutá'an yó xí'in Ndios. Ta vitin xa'a ña kándixa yó Jesucristo, táku yó yichj nõq Ndios ké'é ra ku'a'a ní ñava'a xí'in yó, ta kúsij ní ini yó chi ndáa ini yó ndí kivi ña vaçi kutakú yó xí'in Ndios ñoyívi ñino nõq yóo ndi'i ñalivi ná'no ña yé'e. ³ Ta õn sjivi ndasaá kuiti xa'a ñava'a yó'o kúu xa'a ña kúsij ini yó, ta xa'a ña xó'vj yó vitin kúu ña kúsij ini yó. Saá chi kúndaq ini yó ndí ña xó'vj yó chindee ña mji yó ña nduu yó ñivi na kúchiño kúndeé ini xí'in ndi'i ña yó'vj xó'vj na, ta ndee ká kundikõn na yichj Ndios. ⁴ Saá chi ña xó'vj yó kúu ña xito ndoso mji yó án ndino'o ini yó ndíkõn yó Ndios. Ta ña kúndeé ini yó xí'in ña xó'vj yó yó'o, táxi ña ndí kusij ká ini Ndios koni ra mji yó. Ta xa'a ña kúndeé ini yó nõq ña xito ndoso yó saá, ndee ká ndáa ini yó ña ndixa Ndios kasa ndivi ra ndi'i to'on ña ñika'an ra xí'in yó. ⁵ Ta ndá lo'o õn sjivi ña manj kuiti kúu ña ndáa ini yó kasa ndivi Ndios ña ñika'an ra xí'in yó, chi Ndios sãni'i ra Nima ra ña táku ña ini yó, ta Nima ra yó'o xa sakutú ña ini yó xí'in ña kivi ní ini Ndios xini ra mji yó.

⁶ Ta mji yó, vará xikuu yó ñivi na xjndiso ní kuachi nõq Ndios, ta õn koó ndee xikomí yó ña kúchiño sakaku yó xí'in mji yó nõq ndee ña õn vá'a ña xa'nda chiño nõq yó, ta saá tá ñjõndaq kivi ña chitõni Ndios, ta Jesucristo ñixi'j ra nõq yó xa'a kuachi yó. ⁷ Ña yó'vj ní kúu ña nanjvi taxi xí'in mji na ña kivi na xa'a inká ñivi na kúu nandaq. Ta saá ni, ndásana va yóo ñivi na ndino'o ini kúchiño taxi xí'in mji na kivi na xa'a inká ñivi, na kúu nava'a ní. ⁸ Ta Ndios sáná'a ra ndasaá ndee ní kónó nákaa ña kí'vi ní ini ra xini ra mji yó, chi mji kivi ña xika ká yó ku'a'an yó yichj ña õn vá'a, ta Jesucristo taxi xí'in mji ra ñixi'j ra xa'a yó. ⁹ Ta xí'in ñji ra ña kee yikí koñu Jesucristo kivi ñixi'j ra xa'a kuachi yó nda'a tón cruz, Ndios sãnduu ra yó ñivi na ndii na õn koó kuachi ndiso nõq ra vitin. Ta xa'a ñayó'o ña kisa ndivi Jesucristo xa'a yó, ndixa Ndios õn saxó'vj ra mji yó, kivi kasa nani ra xa'a kuachi ndi'i ñivi ñoyívi yó'o. ¹⁰ Ta kivi õn tá'an kándixa yó Jesucristo, ta mji kivi ña xika ká yó kisa toon yó nõq Ndios, ta Ndios ké'é ra ñava'a ní xí'in yó, chi Sa'ya ra Jesucristo ñixi'j ra xa'a kuachi yó. Ta ña ñixi'j Jesucristo kómi ña ndee

ká'no, chi taxi ña nákutá'an va'a yó xí'in Ndios. Ta saá xa'a ña nátaqu Jesucristo ta táku ra ndi'i saá kivi, kúndaq ini yó ndí ndixa sakaku ra mji yó, ta kutakú yó xí'in ra ndi'i saá kivi. ¹¹ Ta õn sjivi ndasaá kuiti ñayó'o kúu ña táxi kusij ini yó. Ta kúsij ini yó ta kisa ká'no yó Ndios chi Jesucristo, Taa taKá'no nõq yó, xa kisa ndivi ra chiño ña taxi va'a nákutá'an yó xí'in Ndios, ta vitin vivii yóo yó xí'in ra.

Tq'on yó'o ká'qñ xa'a taAdán, ta ká'qñ ña xa'a Jesucristo

¹² Nanõq õn koó ña õn vá'a ní-xiyo ñoyívi yó'o. Ta taAdán, taa tanõq kisa va'a Ndios, tayó'o kúu tanõq ké'é ña õn vá'a, ta saá kixaa ña õn vá'a ñoyívi yó'o. Ta saá ndi'i ñivi kixá'a na ké'é na ña õn vá'a, ta xa'a ña õn vá'a ké'é ñivi, xini ñó'ó kivi ndi'i na. ¹³ Tá õn tá'an ká taxi Ndios ndayí ra nda'a taMoisés, ta ku'a'a ní ña õn vá'a ké'é ñivi ñoyívi yó'o saá. Ta saá ni, Ndios õn vása ní-sakuiso ra kuachi satá ñivi yó'o, chi õn vása ní-xikomí na ndayí ra. ¹⁴ Ta saá ni, ndi'i ñivi na xitaku ñoyívi yó'o, ndá kivi xitaku taAdán tãnda kivi xitaku taMoisés, ñixi'j ndi'i nayó'o, chi ndi'i nayó'o ké'é na ña õn vá'a. Ta ñivi na xitaku kujya ña õn tá'an ká Ndios taxi ra ndayí ra nda'a taMoisés, ñivi yó'o ké'é na ku'a'a ní ña õn vá'a, vará õn vása ní-kúndaq ini na ndí ña õn vá'a ké'é na kúu ña ñiya'a ndoso na ña xa'nda chiño Ndios. Ta saá ña õn vá'a ké'é ñivi yó'o õn sjivi ñii kúu ña xí'in ña õn vá'a ké'é taAdán. Saá chi taAdán, vará kúndaq ini ra ña xa'nda chiño Ndios nõq ra, ta ñi-xiin ra chikaq so'o ra ña ñika'an Ndios xí'in ra. Ta taAdán yó'o xikuu ra tanõq nõq yichj õn vá'a mji ra, ta ku'a'a ní ñivi ndíkõn na yichj ra. Ta kixaa inká taa tá kúu tanõq nõq yichj va'a mji ra, ta tayó'o kúu Jesucristo, ta ku'a'a ní ñivi ndíkõn na yichj ra.

¹⁵ Ta ndá lo'o õn vása náta'an ña õn vá'a ña ké'é taAdán xí'in ñava'a kisa ndivi Jesucristo. Saá chi xa'a ña õn vá'a ké'é taAdán, ndi'i ñivi xini ñó'ó kivi na. Ta xa'a ñava'a kisa ndivi Jesucristo, Ndios sãni'i ra ñava'a ku'a'a ní ñivi, chi táxi ra kutakú na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaçi. ¹⁶ Ta ndixa õn vása náta'an ña õn vá'a ké'é taAdán xí'in ñava'a sãni'i Ndios ñivi. Saá chi xa'a ñii ña õn vá'a ña ké'é taAdán, taxi ña kixaa ña õn vá'a ñoyívi yó'o, ta saá ndi'i ñivi kixá'a na ké'é na ña õn vá'a, ta xini ñó'ó kivi na xa'a ña õn vá'a ké'é na. Ta saá ni, ñava'a sãni'i Ndios ñivi kúu ña sãnduu ra na ñivi na ndii na õn koó kuachi ndiso nõq ra, ta táxi ra ña kutakú na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaçi. Vará ñivi na ké'é ku'a'a ní ña õn vá'a kúu na, Ndios kúchiño ra sãnduu ra na ñivi na ndii nõq ra, chi Jesucristo

n̄xi'i' ra xa'a kuachi na. ¹⁷ Kuachi ñii laá t̄a tañoq̄ t̄aAdán x̄ikomí ña ndee ña táxi ña ndi'i n̄vi kivi na. Ta saá ni, ñava'a ke'é ñii laá Jesucristo kómí ní k̄a ña ndee ñoq̄ kuachi tañoq̄ yó'o, chi xa'a ñava'a ke'é Jesucristo, n̄vi kuchiño kutaku ndino'o na ta ka'nda chiño na x̄i'in Ndios ndi'i saá kivi ña va'xi. N̄vi yó'o kúu n̄vi na xa n̄ki'in ñava'a ní san'i' Ndios na, chi Ndios s̄akaku ra na, ta sanduu ra na n̄vi na ndii na on koq̄ kuachi ndiso ñoq̄ ra xa'a ña kándixa na Jesucristo.

¹⁸ Ta saá kúndaq̄ ini yó ndí xa'a kuachi ñii laá tañoq̄, ndi'i n̄vi ke'é na ña on vá'a, ta ndiso na kuachi ñoq̄ Ndios. Ta xa'a ñayó'o ndi'i n̄vi x̄in̄i ñó'o kivi na. Ta saá ni, xa'a ñava'a ñandaq̄ k̄isa ndivi ñii laá Jesucristo, Ndios kuchiño sanduu ra ndi'i n̄vi na ndii ñoq̄ ra, ña kuchiño kutaku na x̄i'in ra ndi'i saá kivi ña va'xi. ¹⁹ Xa'a ña on vá'a ke'é ñii t̄a, ña n̄i-xi'in ra chikaq̄ so'o ra to'on ña n̄ka'an Ndios x̄i'in ra, ndi'i n̄vi k̄ixá'a na ku'a'an na yich̄i on vá'a tayó'o, ta ndiso na kuachi. Ta xa'a ñava'a ñandaq̄ k̄isa ndivi ñii laá Jesucristo, chi ch̄ikaq̄ so'o ra to'on Ndios, ku'a'a ní n̄vi k̄ixá'a na ndik̄on na yich̄i ra, ta Ndios sanduu ra nayó'o n̄vi na ndii na on koq̄ kuachi ndiso ñoq̄ ra.

²⁰ Ndios t̄axi ra ndayí ra nda'a n̄vi xa'a ña kúndaq̄ ini na ndí ku'a'a ní ña on vá'a ke'é na, ta ndiso ní na kuachi ñoq̄ Ndios. Vará yóo ku'a'a ní ña on vá'a ke'é n̄vi, ta ví'i ní k̄a k̄uká'no ñava'a ndino'o ke'é Ndios x̄i'in na. ²¹ Ta on t̄a'an k̄a k̄ixaa Jesucristo, ta ndee ña on vá'a x̄ikuu ña xa'nda chiño ñoq̄ n̄vi, ta ndi'i n̄vi x̄in̄i ñó'o kivi na xa'a ña on vá'a ke'é na. Ta vitin ñava'a ndino'o Ndios kúu ña xa'nda chiño ñoq̄ ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo, T̄a t̄aKá'no ñoq̄ yó. Saá chi Ndios sanduu ra nayó'o n̄vi na ndii ñoq̄ ra, ta táxi ra ña kutaku ndino'o na x̄i'in ra ndi'i saá kivi ña va'xi.

6

T̄o'on yó'o ká'an ndí n̄vi na kándixa Jesucristo on vása k̄a x̄in̄i ñó'o kasa ndivi na ña kóni ndee ña on vá'a

¹ Ta saá, ¿yu kúu ña k̄a'an yó vitin xa'a ña x̄in̄i ñó'o kutaku yó? ¿Án va'a kundik̄on yó ke'é k̄a yó ku'a'a ní k̄a ña on vá'a, chi saá Ndios ke'é ra ku'a'a ní k̄a ñava'a x̄i'in yó? Chi ndixa Ndios kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i ña on vá'a ke'é yó. ² ¡Nda lo'o on vása va'a ke'é k̄a yó saá! Chi m̄ji yó n̄vi na kándixa Jesucristo, x̄ina'a x̄itaku yó kisa ndivi yó ña xa'nda chiño ña on vá'a ñoq̄ yó. Ta vitin ndat̄an yóo n̄vi na n̄xi'i', saá yóo yó ña on vá'a, ta xa'a ñayó'o on

vása chikaq̄ k̄a so'o yó ña xa'nda chiño ña on vá'a. ³ ¿Án on vása kúndaq̄ ini ndó yu kúu ña kóni kachi ña xa ch̄ichi yó ñii k̄i'va ndat̄an ch̄ichi Jesucristo? Saá chi ña ch̄ichi yó saá kóni kachi ña ndí ñii nd̄u yó x̄i'in Jesucristo, ta tuku kóni kachi ña n̄xi'i' yó x̄i'in ra. ⁴ Saá chi Jesucristo n̄xi'i' ra ta n̄ndux̄un ra. Ta ña ch̄ichi yó ndat̄an ch̄ichi m̄ji ra kóni kachi ña n̄xi'i' yó ta n̄ndux̄un yó ñii kachi x̄i'in Jesucristo. Ta ndixa ndat̄an Ndios sanataku ra Jesucristo x̄i'in ndee ká'no ra, saá yóo ña ke'é ra x̄i'in m̄ji yó. Saá chi xa'a ña n̄xi'i' yó ñii kachi x̄i'in Jesucristo, Ndios t̄axi ra ña k̄aku tuku yó ta nd̄u yó n̄vi xa'a na kúchiño vivíi kutaku ñoq̄ ra.

⁵ Kúndaq̄ ini yó ndí ña ch̄ichi yó saná'a ña ndí ñii nd̄u yó x̄i'in Jesucristo, ta ñii kachi n̄xi'i' yó x̄i'in ra. Ta xa'a ñayó'o kúndaq̄ ini yó ndí ñii k̄i'va ndat̄an nataku Jesucristo, saá nataku m̄ji yó kivi ña va'xi. ⁶ Ta vitin kúndaq̄ ini yó kivi n̄xi'i' Jesucristo nda'a tón cruz, ta ndat̄an n̄xi'i' m̄ji yó, n̄vi na x̄itaku t̄xin ndee ña on vá'a, saá n̄xi'yo ña. Saá chi kivi tá on t̄a'an kándixa yó Jesucristo, ta saá ndee ña on vá'a x̄ixa'nda chiño ñoq̄ yó. Ta vitin m̄ji yó on vása x̄in̄i ñó'o t̄aku k̄a yó kisa ndivi yó ña xa'nda chiño ndee ña on vá'a yó'o ñoq̄ yó. ⁷ Chi xa'a ña n̄xi'i' yó x̄i'in Jesucristo, yóo yó ndat̄an yóo n̄vi na n̄xi'i' ñoq̄ ndee ña on vá'a yó'o, ta ndee on vá'a yó'o on vása kómí k̄a ña ndayí ka'nda chiño ña ñoq̄ m̄ji yó. ⁸ Ta saá xa'a ña n̄xi'i' yó x̄i'in Jesucristo, ndixa ndaa ini yó ña kutaku yó x̄i'in ra ndi'i saá kivi ña va'xi. ⁹ Ta kúndaq̄ va'a ini yó ndí n̄xi'i' Jesucristo ta nataku ra, ta nda ñii kivi on kivi k̄a ra. Saá chi ndee ña xa'ni n̄vi on vása k̄a kúchiño kundee ña ñoq̄ Jesucristo. ¹⁰ Jesucristo ñii laá yich̄i n̄xi'i' ra xa'a kuachi n̄vi, ta x̄i'in ña n̄xi'i' ra sandi'i ra xa'a ndee ña on vá'a. Ta vitin t̄aku ra xa'a ña chinóo s̄ikón ra ñato'ó Ndios. ¹¹ Ta saá ndó'o, xa'a ña ñii nd̄u ndó x̄i'in Jesucristo, va'a kani s̄in̄i ndó ndí kúu ndó n̄vi na n̄xi'i' ñoq̄ ndee ña on vá'a. Ta ñii kachi ndat̄an t̄aku Jesucristo, saá kutaku ndó ke'é ndó ñava'a ña chinóo s̄ikón ndó ñato'ó Ndios.

¹² On taxi ndó ña ka'nda chiño ndee ña on vá'a ñoq̄ ȳikí koñu ndó, ni on vása kasa ndivi ndó ndi'i ñoq̄ ña on vá'a ña kútoo ní ȳikí koñu ndó. ¹³ Ta nda lo'o on taxi x̄i'in m̄ji ndó kasa ndivi ndó ña on vá'a, ta on taxi ndó ná kon̄i ñó'o ñandiva'a nda ñii x̄i'ña ȳikí koñu ndó. Nda víka, taxi ndi'i x̄i'in m̄ji ndó nda'a Ndios ña kon̄i ñó'o ra ndi'i x̄i'ña ȳikí koñu ndó xa'a ña kasa ndivi ndó ñava'a ñandaq̄ ñoq̄ ra. Saá va'a ke'é ndó chi vitin kúu ndó n̄vi na t̄aku ndino'o ñoq̄ Ndios, vará x̄ina'a x̄ikuu ndó n̄vi na

n̄ixi'j n̄oq ra. ¹⁴ Ta vitin ndee ña on vá'a on kúchiño k̄a ka'nda chiño ña n̄oq ndó. Chi vitin ndayí ña n̄jtaa t̄aMoisés x̄ina'á on s̄ivi k̄a ña xá'nda chiño n̄oq yó kúu ña, ta vitin t̄aku yó kūa'̄an yó yich̄i xaá, ta ñava'a ini Ndios kúu ña xá'nda chiño n̄oq yó.

T̄o'on yó'o ká'̄an ña ndí x̄ini ñó'ó kasa ndivi yó ñandaa ña kóni Ndios

¹⁵ Ta saá, ¿yukia x̄ini ñó'ó ke'é k̄a yó vitin? Saá chi ndayí ña n̄jtaa t̄aMoisés x̄ina'á on s̄ivi k̄a ña xá'nda chiño n̄oq yó kúu ña, ta vitin t̄aku yó kūa'̄an yó yich̄i xaá, ta ñava'a ini Ndios kúu ña xá'nda chiño n̄oq yó. Ta xa'á ñayó'o, ¿án va'a ke'é k̄a yó kūa'̄a ní ña on vá'a? ¡Nda lo'o on vása va'a ke'é yó saá! ¹⁶ ¿An on vása kúndaq̄a ini ndó táná taxi x̄i'in m̄ji ndó ña kasa ndivi ndó ndi'i ña ndúkú ñii t̄aa n̄oq ndó, ta saá t̄ondaq̄a ndó nduu ndó ñii esclavo t̄aa yó'o, ta on kūchiño k̄a ndó ka'nda chiño ndó xa'á m̄ji ndó? Ta ñayó'o sáná'a ña táná taxi x̄i'in m̄ji yó ña kasa ndivi yó ndi'i ña xá'nda chiño ndee ña on vá'a n̄oq yó, ta saá t̄ondaq̄a yó nduu yó esclavo, n̄jvi na ndasaá kuiti kasa ndivi ña kóni ndee ña on vá'a n̄oq na, ta saá kūa'̄an yó yich̄i n̄oq sandi'i yó xa'á m̄ji yó n̄oq Ndios. Ta saá ni, táná taxi x̄i'in m̄ji yó ña kasa ndivi yó ña kóni Ndios, ta saá t̄ondaq̄a yó nduu yó esclavo Ndios, n̄jvi na ndasaá kuiti kasa ndivi ña kóni ra, ta saá va'a kua'̄an yó yich̄i n̄oq viví t̄aku yó x̄i'in Ndios, saá chi sanduu ra yó n̄jvi na ndii na on k̄oq kūachi ndiso n̄oq ra. ¹⁷ ¡Ta yí'j ndixa táxi'j ña táxa'vi ña'á ní Ndios! Saá chi vará x̄ina'á x̄ikuu ndó esclavo ñandee on vá'a, ta x̄itaku ndó kisa ndivi ndó ña xá'nda chiño ñandee on vá'a yó'o n̄oq ndó, ta vitin x̄i'in ña ndino'o ini ndó chikaa sq'o ndó ta kisa ndivi ndó t̄o'on ña sáná'a ndasaá viví x̄ini ñó'ó kutaku n̄jvi na kándixa Jesucristo. ¹⁸ Ndios xa s̄ak̄aku ra ndó'ó, ta kūa'̄an ndík̄a ndó n̄oq ndee ña on vá'a, ta vitin ndó'ó kisa ndivi ndó ñava'a ñandaa ña kóni Ndios. ¹⁹ X̄i'in t̄o'on ña on vása ȳo'v̄i ní kundaaq̄a ini n̄jvi kúu ña ndato'on'j x̄i'in ndó vitin, chi n̄jvi na lo'o ní kundaaq̄a ini kúu ndó. Náka'án ndó tá k̄iv̄i si'na ta on t̄a'án kandixa ndó Jesucristo, ndó'ó t̄axi x̄i'in m̄ji ndó nda'á ndee ña on vá'a ña k̄isa ndivi ndó ndi'i n̄oq ñakini x̄i'in ndi'i n̄oq ñandiva'a. Ta vitin x̄ini ñó'ó taxi x̄i'in m̄ji ndó nda'á Ndios ña kasa ndivi ndó ñava'a ñandaa ña kóni ra. Ta x̄i'in ña ke'é ndó saá nduu ndó n̄jvi na ndii na on k̄oq kūachi ndiso n̄oq ra.

²⁰ K̄iv̄i si'na tá on t̄a'án k̄a kandixa ndó Jesucristo, x̄ikuu ndó n̄jvi esclavo na ndasaá kuiti k̄isa ndivi ndi'i ña xá'nda chiño ndee ña on vá'a n̄oq na, ta x̄iká ní

x̄itaku ndó n̄oq ñava'a, chi nda lo'o on vása ní-ndi'i ini ndó ndukú ndó ñava'a ñandaa ña kóni Ndios. ²¹ Ta, ¿yu kúu ñava'a n̄aki'in ndó xa'á ña k̄isa ndivi ndó ndi'i n̄oq ña on vá'a, x̄i'in ndi'i n̄oq ñakini ña sákuka'an n̄oq ndó vitin? Ndixa on k̄oq nda ñii ñava'a n̄aki'in ndó xa'á ña on vá'a ke'é ndó saá, chi yich̄i ña on vá'a n̄ixa'̄an ndó kúu ña yich̄i n̄oq kūa'̄an ndó ndi'i xa'á ndó n̄oq Ndios. ²² Ta Ndios xa s̄ak̄aku ra ndó'ó n̄oq ndee ña on vá'a, ta on vása k̄a xá'nda chiño ña n̄oq ndó. Ta vitin ndino'o ini ndó xa t̄axi x̄i'in m̄ji ndó nda'á Ndios ña kasa ndivi ndó ña kóni ra. Ta xa'á ñayó'o ndixa naki'in ndó ñava'a ní nda'á Ndios, chi taxi ra kutaku ndó x̄i'in ra ndi'i saá k̄iv̄i ña va'xi. ²³ Ta n̄jvi na kisa ndivi ña xá'nda chiño ndee ña on vá'a n̄oq na, ndixa naki'in na ya'vi ña cha'vi ndee ña on vá'a yó'o n̄oq na. Ta ya'vi ña chá'vi ña kúu ña k̄iv̄i ndi'i na. Ta m̄ji yó, ñii nduu yó x̄i'in Jesucristo chi kándixa yó ra, ta saá Ndios saní' ra ñava'a m̄ji yó, ña kúu ña kutaku yó x̄i'in ra ndi'i saá k̄iv̄i ña va'xi.

7

T̄o'on yó'o ká'̄an ña ndí vitin Jesucristo kúu t̄aa t̄a xá'nda chiño n̄oq n̄jvi na kándixa ña'á

¹ Nañani yó x̄i'in náki'va yó, ndó'ó kúu n̄jvi na x̄ini va'a ndayí Ndios ña n̄jtaa t̄aMoisés. Ta saá x̄ini ndó ndí ndayí yó'o ndasaá kuiti kómí ña ndee ña xá'nda chiño ña n̄oq n̄jvi tá t̄aku na. ² Ta ndayí yó'o ká'̄an ña ndí tá yóo ñási'í ñii t̄aa, ta ñayó'o kúu ñási'í t̄aa yó'o ndi'i saá k̄iv̄i t̄aku ra. Ta saá ni, tá n̄ixi'j yí ñaña'a yó'o, ta saá kindoo ndík̄a ña n̄oq ndayí ña ká'̄an ndí kúu ña ñási'í ra. ³ Ta saá ni, tá t̄aku k̄a yí ña, ta ñaña'a yó'o sándakoo ña yí ña xa'á ña naki'in ña ink̄a t̄aa, ta xa'á ña ke'é ña saá, ndiso ña kūachi chi yá'a ndoso ña ndayí Ndios ña n̄jtaa t̄aMoisés ña káchí on vása va'a naki'in ñaña'a ink̄a t̄aa tá t̄aku k̄a yí ña. Tá xa n̄ixi'j yí ña, ta saá ñaña'a yó'o kindoo ndík̄a ña n̄oq ndayí yó'o, ta va'a kuchiño ña tonda'á ña x̄i'in ink̄a t̄aa, ta on kóo kūachi kuiso ña xa'á ña ke'é ña saá, chi t̄a n̄ixi'j kúu yí ña.

⁴ Cuento yó'o sáná'a ña m̄ji yó, n̄jvi na kándixa Jesucristo, ndí vitin kindoo ndík̄a yó n̄oq ndayí ña n̄jtaa t̄aMoisés x̄ina'á. Saá chi xa'á ña ñii kúu yó x̄i'in Jesucristo, ñii káchí n̄ixi'j yó x̄i'in ra, ta vitin yóo yó ndatán yóo n̄jvi na n̄ixi'j n̄oq ndayí yó'o, ta x̄ini yó ndí ndayí on vása xá'nda chiño k̄a ña n̄oq n̄jvi na n̄ixi'j. Ta xa'á ñayó'o kindoo ndík̄a yó ña kuchiño taxi x̄i'in m̄ji yó nda'á Jesucristo, t̄aa t̄a n̄ixi'j, ta n̄atak̄u ra. Ta xa'á ña ñii kúu yó x̄i'in Jesucristo

vitin, kúchiño ke'é yó kuá'a ní ñava'a ña sakusij yó ini Ndios. ⁵ Kivj on ta'an ka kandixa yó Jesucristo, ta xíka yó yichj nõõ ña on vá'a xá'nda chiño ña nõõ yó. Ta kivj saá ndayj Ndios ña ñitaa taMoisés kúu ña şanakáxin ini ndi'i ña on vá'a ña kútoo ní yikj koñu ke'é ña. Ta ñii laá ña naki'in yó xa'a ña ke'é yó ña on vá'a yó'o kúu ña sándi'i yó xa'a mji yó nõõ Ndios. ⁶ Ta vitin mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo nivi na ñixi'i, saá yóo yó nõõ yichj yatá xindikõn yó, ta kíndõõ ndíkã yó nõõ ña. Ta ndayj Ndios ña ñitaa taMoisés xina'á on kómj ka ndeë ña ka'nda chiño ña nõõ mji yó. Saá chi vitin Nímã Ndios ña táku ini yó kúu ña xá'nda chiño nõõ yó, ta ndíkõn yó yichj xaá nõõ kisa ndivi yó ña kóni Nímã Ndios.

Tõ on yó'o ka'an ndayj Ndios táxi ña kundaq ini yó yu kúu ña on vá'a

⁷ Ta saá, ζυκία xinj nõ'ó ka'an yó vitin? ¿Án ka'an yó ndi ndayj Ndios ña ñitaa taMoisés kúu ña on vá'a? ¡Nda lo'o on vá'a ka'an yó saá! Ta ndixa ndayj kúu ña sáná'a mji yó yu kúu ña on vá'a. Saá chi yóo ñii ndayj ña káchí saá: "On vá'a kútoo ní ini yó kukomí yó ña kómí inkã nivi", káchí ndayj. Tá on koõ ndayj ña káchí saá, níkúu, ta yij on vása kúndaq ini ndi ña on vá'a kúu ña kútoo ní ini kukomí ña kómí inkã nivi. ⁸ Ta ndayj kúu ña sáná'a yij xa'a ña kundaq ini yu kúu ña on vá'a. Ta saá ndayj yó'o kúu ña şanakáxin ña on vá'a ña táku ini, ta kixá'áj kútoo ní ini xini ndi'i nõõ ña kómí inkã nivi. Tá on vása yóo ndayj ña ka'an yu kúu ña on vá'a, níkúu, ta ña on vá'a ña táku ini on kukomí ña ndeë chinda'á ña yij ya'a ndosoj ndayj yó'o. ⁹ Kivj on ta'an ka kundaq ini yu kúu ña xá'nda chiño ndayj Ndios, ta saá xani şinj ndi vá'a ní táku j. Ta saá ni, ta kixaa kivj ña kundaq ini yu kúu ña xá'nda chiño ndayj yó'o, ta saá kundaq ini ndi ta nõõ ní kuachi kúu j, ta xa'a ña on vá'a yó'o, kúu j ta ta ñixi'i nõõ Ndios. ¹⁰ Kujya xina'á Ndios taxi ra ndayj ra nda'a taMoisés xa'a ña chindee ña nivi ña va'a kutaku na xí'in ra. Ta saá ni, ndayj yó'o káchí ndi ta ndiso ní kuachi kúu j, ta ta ta ñixi'i nõõ Ndios kúu j, chi ñiya'a ndosoj ndayj Ndios. ¹¹ Ta ndeë ña on vá'a ña táku ini kúu ña chinda'á yij ke'éj ña on vá'a ña ya'a ndosoj ndayj Ndios, ta ndiso j kuachi nõõ Ndios. Ta xí'in ñayó'o kúndaq ini ndi ndeë ña on vá'a kúu ña sandá'ví yij, chi xini nõ'ó kivj xa'a kuachi ndiso j, káchí ndayj Ndios.

¹² Ta saá ni, ndixa ndayj Ndios ña ñitaa taMoisés kúu ñayij, ta ndi'i ña xá'nda chiño Ndios nõõ yó kúu tõ on ñandaa, ñava'a, ñayij. ¹³ Ta saá, çán kóni káchí j

ndi vará ndayj Ndios kúu ñava'a ní, ta ñava'a yó'o kúu ña ke'é ña kivij? ¡Nda lo'o, on vása saá! Saá chi ndeë ña on vá'a ña táku ini kúu ña taxi ña ñixi'i nõõ Ndios. Chi ndeë ña on vá'a yó'o kúu ña chinda'á yij ña ya'a ndosoj ndayj Ndios ña kúu ñava'a ní. Ta xa'a ñayó'o kúndaq ini yó ndi ndeë ña on vá'a ña táku ini yó ndixa ña ndiva'a ní kúu ña.

¹⁴ Xinj yó ndi ndayj Ndios kaçu ña ini Nímã Ndios, ta ñava'a ní kúu ndayj yó'o. Ta yij, nivi kuiti va kúu j, ta on vása yóo ndíkãj nõõ ña on vá'a, chi táku j kisa ndivi ña xá'nda chiño ña on vá'a nõõ j. ¹⁵ Ta ña ke'éj, on vása kúndaq ini ndachun ke'éj ña. Chi on vása ke'éj ñava'a ña ndixa kóni ke'éj, ta ndasaá kuiti kisa ndivi ña on vá'a, ña kúni ini xini j. Ta nda lo'o on vása káchí ini ke'éj saá. ¹⁶ Nákonij ndi ña ke'éj kúu ña on vá'a, ta ña nákonij saá, sáná'a ña ndi kúndaq ini ndi ndayj Ndios kúu ñava'a ña ndixa ndaa, chi ka'an ña ndi ña ke'éj kúu ña on vá'a, ta yóo yu'új xí'in ña ka'an ña. ¹⁷ Ta ñayó'o sáná'a ndi on şivi yij kúu ta ke'éj ña on vá'a, saá chi ña on vá'a ña táku ini kúu ña xá'nda chiño nõõ yikj koñu ña ke'éj ña on vá'a. ¹⁸ Xinj va'a j ndi nda lo'o on koõ ñava'a táku ini. Saá chi xí'in ña ndino'o ini kóni ní ke'éj ña kúu ñava'a, ta saá ni, ña on vá'a ña táku ini, sási ña yij, ta on vása kúchiño j kasa ndivi j ñava'a ña kóni j ke'éj. ¹⁹ Ta saá on vása kisa ndivi j ñava'a ña kóni ke'éj, ta nda vika kisa ndivi ña on vá'a, vará ndixa xí'in ña ndino'o ini on vása kóni j ke'éj saá. ²⁰ Tá kisa ndivi j ña on vá'a ña on vása kóni j kasa ndivi j, ta ñayó'o kóni káchí ña ndi on şivj yij kúu ta ta ke'éj saá. Saá chi ña on vá'a ña táku ini kúu ña ke'éj ña on vá'a yó'o.

²¹ Ta kúndaq ini ndi ndixa ndó'o j saá: Vará kóni j kasa ndivi j ñava'a, ta yatin ní yóo ña on vá'a xí'in j ña sási nõõ j ña on ke'éj ñava'a. ²² Xí'in ña ndino'o ini kúsij ini xini ndayj Ndios, ²³ ta nákonij ndi táku inkã ndeë ña on vá'a ña yóo ini, ta ndeë on vá'a yó'o káni tá'an ña xí'in ñava'a ña xani şinj ke'éj. Ta ndeë ña on vá'a yó'o kúndeé ña nõõ j, ta náka va j nda'a ña. Ta saá kisa ndivi ña xá'nda chiño ndeë ña on vá'a yó'o nõõ j.

²⁴ ¡Ndeé ní ndá'ví yij! ¿Yu kúu nivi kúchiño sakaku yij nõõ ndeë ña on vá'a ña xá'nda chiño nõõ yikj koñu j? ²⁵ ¡Vitin táxi j ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ña kisa ndivi Jesucristo, Ta taKá'no nõõ yó!, chi ñii laá tayó'o kúu ta ta kúchiño sakaku mji yó nõõ ndeë ña on vá'a. Tuku ndato'on j ndasaá ndó'o j: Xani şinj ndi ñava'a kúu ña kasa ndivi j ndayj Ndios, ta xí'in ndino'o ini kóni j kasa chiño j nõõ Ndios. Ta saá ni, ndeë ña on vá'a ña táku

ini j kúu ña chında'á yíki koñu j ña kisa ndivi j ña on vá'a.

8

Tq'on yó'o ká'qn ndí Níma Ndios táxi ña kutaku ndino'o yó

¹ Ta vitin xá'á ña ñii ndu yó xí'in Jesucristo, on vása ndiso ká yó kuachi nqo Ndios, ta on vása ndáti ká yó xo'vi yó xá'á kuachi xindiso yó. Saá chí vitin kúu yó ñivi na on vása ndíkon ká yichí nqo kuiti kisa ndivi yó ña on vá'a ña kútoo yíki koñu yó, tá ndixa ndíkon yó yichí nqo kisa ndivi yó ñava'a ña kóni Níma Ndios. ² Chi ndee Níma Ndios ña táku ini yó kúu ña xá'nda chiño nqo yó vitin. Ta Níma Ndios yó'o táxi ña táku ndino'o yó, chí sáaku ña mji yó nqo ndee ndayí Ndios ña ñitaa táMoisés xina'á, chí ndayí yó'o káchí ña ndí xínj ñó'ó kivi ñivi na yá'a ndoso ña'á. ³ Ndayí yó'o on vása ní-kuchiño ña sakaku ña ñivi nqo ndee ña on vá'a, chí ndayí yó'o on vása kúchiño kundee ña nqo ña kútoo ní ñivi ke'é na ña on vá'a. Ta saá Ndios kisa ndivi ra ña nj-kuchiño kasa ndivi ndayí ra ña ñitaa táMoisés, chí Ndios tí'ví ra Sa'ya ra kixa'á ra ñoyívi yó'o, ña so'ko xí'in mji ra xá'á kuachi ñivi. Ta Sa'ya Ndios yó'o xikuu ra ñivi ndino'o, ta ñixjyo yíki koñu ra ñii kí'va ndátan yóo yíki koñu ñivi ñoyívi yó'o. Ta Ndios sakuiso ra kuachi ndi'í ñivi sata Sa'ya ra Jesucristo, ta xí'in ña ñixo'vi ra ta ñixi'j ra nda'á tón cruz, Jesucristo cha'vi ra xá'á kuachi ndi'í ñivi. ⁴ Ta mji yó na kúu ñivi na kándixa Jesucristo, on ko'ó inka ña kúmanj cha'vi yó xá'á ña ñiya'a ndoso yó ndayí Ndios. Saá chí Jesucristo ñixi'j ra nqo yó ña cha'vi ra xá'á kuachi yó. Ta vitin kúu yó ñivi na on vása ndíkon ká yichí nqo kisa ndivi yó ndasaá kuiti ña on vá'a ña kútoo yíki koñu yó, tá ndixa ndíkon yó yichí nqo kisa ndivi yó ñava'a ña kóni Níma Ndios.

⁵ Ñivi na táku kisa ndivi ña kóni yíki koñu na, ndasaá kuiti xáni sijn na xá'á ña kasa ndivi na ña kútoo ní yíki koñu na. Ta ñivi na táku kisa ndivi ña kóni Níma Ndios, ndasaá kuiti xáni sijn na xá'á ña kasa ndivi na ña kóni Níma Ndios. ⁶ Ta saá tá ndasaá kuiti táku yó xí'in ña xáni sijn yó xá'á ña kasa ndivi yó ña on vá'a ña kútoo ní yíki koñu yó, tá ña ke'é yó saá ní'í ña yó kua'an yó yichí on vá'a nqo kivi yó nqo Ndios. Ta saá ni, tá ndasaá kuiti táku yó kisa ndivi yó ñava'a ña sakusij yó ini Níma Ndios, tá ña ke'é yó saá ní'í ña yó kua'an yó yichí nqo táku ndino'o yó nqo Ndios ta nákaa ñava'a ini yó. ⁷ Ñivi na ndasaá kuiti táku xáni sijn xá'á ña on vá'a ña kútoo ní yíki koñu na ke'é ña, tá ñivi yó'o kúu ñivi na on xijn koni na Ndios, chí

on xijn na kasa ndivi na ndayí ra, ni on vása kómí na ndee ña kasa ndivi na ña. ⁸ Saá chí ñivi na táku kisa ndivi ña on vá'a ña kóni yíki koñu mji na, ñivi yó'o ndá lo'o on kúchiño na sakusij na ini Ndios.

⁹ Ta ndó'ó, on vása táku ká ndó kisa ndivi ndó ndasaá kuiti ña kóni yíki koñu ndó. Ta ndá víka, tá ndixa Níma Ndios táku ña ini ndó, tá saá táku ndó kisa ndivi ndó ña kóni Níma Ndios. Ta ñivi na on vása táku Níma Jesucristo ini, tá ñivi yó'o on vása ñii yóo na xí'in Jesucristo, chí on vása ndino'o ini na kándixa na ra. ¹⁰ Ta saá ni, tá Jesucristo táku ini yó, tá saá táku ndino'o nima yó, chí Ndios sandu na yó ñivi na ndii na on ko'ó kuachi ndiso nqo ra. Vará ñii kivi ña vaxi kixa'á ña kivi yíki koñu yó, xá'á ña on vá'a ke'é yó, tá nima yó táku ndino'o ña ndi'í saá kivi. ¹¹ Ndios kúu taa tá sanatakú Jesucristo, tá vitin mji Níma Ndios táku ña ini yó. Ta xá'á ña táku Níma ra ini yó, mji Ndios, taa tá sanatakú Jesucristo, saá tuku sanatakú ra yíki koñu yó kivi vaxi.

¹² Ñakán, nañani yó xí'in náki'va yó, yóo yichí va'a ña xínj ñó'ó kundikon yó, tá on vása ká xínj ñó'ó kundikon yó yichí nqo kisa ndivi yó ña on vá'a ña kútoo ní yó. ¹³ Saá chí tá táku yó kisa ndivi yó ña on vá'a ña kútoo yíki koñu yó, tá saá kua'an yó yichí nqo ndixa kivi yó. Ta saá ni, tá xí'in ndee Níma Ndios sandi'í yó xá'á ña kasa ndivi yó ña on vá'a ña kóni yíki koñu yó, tá saá ndixa ndino'o kutaku yó xí'in Ndios ndi'í saá kivi.

¹⁴ Saá chí ndi'í ñivi na chíkaa so'o ña sáná'a Níma Ndios nqo na, nayó'o kúu nasá'ya Ndios. ¹⁵ Ta Níma Ndios ña náki'in yó tá táku ña ini yó on sivi nima ña ke'é ña kuyi'vi yó nqo Ndios ko'ó saxo'vi ra mji yó kúu ña. Chí yichí Níma Ndios ña ndíkon yó vitin, on vása yóo ña ndátan yóo yichí yatá ña xindikon yó nqo xiji'vi ní yó ña saxo'vi Ndios mji yó. Saá chí Níma Ndios ña táku ini yó vitin sandu ña mji yó sa'ya Ndios. Ta saá táxi ña ká'an yó xí'in Ndios, káchí yó saá: "Tata Yivá mji'í", káchí yó xí'in ra. ¹⁶ Ta Níma Ndios ndát'on ña xí'in nima mji yó ndí ndixa kúu yó sa'ya Ndios, tá xá'á ñayó'o ndixa ndáa ini yó saá yóo ña. ¹⁷ Ta xá'á ña kúu yó sa'ya Ndios, ndixa náki'in yó ndi'í ñava'a ña kúu ña xa chítónj Yivá yó Ndios taxi ra nda'á ndi'í sa'ya ra. Ta ndi'í ñakuíka xí'in ndi'í ñava'a taxi Ndios nda'á Sa'ya ra Jesucristo, mji yó ñivi na kándixa ra, ñii káchí saá náki'in yó ña xí'in Jesucristo ñoyívi ñino. Saá chí xá'á ña xó'vi yó ñoyívi yó'o ndátan ñixo'vi Jesucristo, tá saá ñoyívi ñino ndixa ñii káchí xí'in Jesucristo kutaku yó tá náki'in yó ndi'í ñava'a ná'no taxi Ndios nda'á yó.

18 Yí'í xíní káxín j ndí ña yó'v'í xó'v'í yó ñoyívi yó'o vitin, lo'o ní kuiti kúu ñayó'o nqo ñava'a ká'no ña taxi Ndios nda'a mji yó k'v'í ña vaxi. 19 Saá chi vitin ndi'i ña k'isa va'a Ndios ndáti ña, ta kóni ní ña ndí kama ní tondqa k'v'í ña Ndios saná'a ra ndí ndixa mji yó kúu yó sa'ya ra. 20 Ndi'i ña k'isa va'a Ndios nj-kuchiño tondqa ña koo ña ndatán ñanqó ch'itónj Ndios. Ta ña k'isa va'a Ndios qn vása ní-nakaxin ña sat'v'í xí'in mji ña, ta kuiti nákuiso ña chi'ña xá'a ña qn va'a ke'é taAdán si'na, saá chi Ndios xá'nda chiño ra ndí ndi'i ña k'isa va'a ra xíní ñó'ó xó'v'í ña xá'a kuachi n'v'í. Ta saá ni, ña k'isa va'a Ndios ndáa ini ña ndáti ña vitin, 21 chi ñii k'v'í ña vaxi Ndios taxi ra ña saña ña nqo chi'ña ndiso ña. Ta saá ndatán mji yó na kúu sa'ya Ndios, kíndqo ndíká yó nqo ndi'i ña qn va'a, chi Ndios ke'é ra ñava'a ndino'o ká'no xí'in yó, ta vaxi k'v'í ñii k'va saá ndi'i ña k'isa va'a Ndios kíndqo ndíká ña nqo ña sat'v'í ña'a. 22 Ta vitin xíní yó ndi'i ña k'isa va'a Ndios ndá'yi ña ta tána ña, chi xó'v'í ña ndatán xó'v'í ñii ña'a ña xa vaxi kaku sa'ya. Saá chi ndi'i ña k'isa va'a Ndios xó'v'í ña vitin tãndã kixaa k'v'í Ndios ndasa ndivi xá'a ra ndi'i ña. 23 Ta qn s'v'í ndasaá kuiti ña k'isa va'a Ndios kúu ña xó'v'í saá vitin, ta mji yó n'v'í na kándixa Jesucristo, ñii k'va saá xó'v'í yó ñoyívi yó'o. Saá chi tá táku ká yó ñoyívi yó'o, ta ndáti yó xí'in ña xáku ini yó ña kama kixaa k'v'í ña Ndios ndasa xá'a ndino'o ra yíki koñu yó. Ta Níma Ndios ña táku ini yó, kúu ñanqó si'na saní'i Ndios mji yó, ta ña kómí yó Níma Ndios yó'o kúu ña táxi kundaq ini yó ndí ndixa naki'in yó ndi'i ñava'a ña ñika'an Ndios taxi ra nda'a yó. 24 K'v'í Ndios sakaku ra mji yó chi kándixa yó Jesucristo, ta kixá'a yó ndáa ini yó ndáti yó ña kasa ndivi Ndios ndi'i ñava'a ñika'an ra xí'in yó, vará qn tá'an kundivi ndi'i ña. Ta tá mji yó xí'in nduchú nqo yó xito yó ndí Ndios xa k'isa ndivi ra ndi'i ña ch'itónj ra, níkuu, ta saá qn vása kundati ká yó ña kundivi ña. Saá chi qn koqó n'v'í na ndáti ká naki'in na ñava'a ña xa naki'in na. 25 Ta mji yó ndáti yó ta ndáa ini yó ñii k'v'í naki'in yó ñava'a ñika'an Ndios taxi ra nda'a yó, vará vitin qn vása xito yó xí'in nduchú nqo yó ñava'a yó'o. Ta vará xí'in ña xó'v'í yó ndáti yó, ta va'a kúndeé ini yó, ta qn vása sãndakoo yó ña kándixa yó Jesucristo.

26 Ta Níma Ndios ndixa chindeé ña mji yó chi lo'o ndeë kómí yó ña vivíi kuq'an yó yichí Ndios ta kasa ndivi yó ña kóni ra, ni qn vása xíní yó ndasaá va'a ka'an yó xí'in Ndios. Ta Níma Ndios xáku ndá'vi ña, tãndã tána ña xá'a yó, chi qn koqó t'õn kómí n'v'í ña kuchiño ka'an xá'a ña xáku ini Níma Ndios. 27 Ta Ndios, tãa tã

xito ndoso níma n'v'í ta xíní ra ndasaá yóo níma ndi'i n'v'í, xíní ra yu kúu ña ndúkú Níma Ndios xá'a mji yó. Saá chi Níma Ndios ndixa ndúkú ña ñava'a ndatán kóni mji Ndios xá'a n'v'í na kándixa Jesucristo.

T'õn yó'o ká'an qn koqó ña kúchiño kindaa ña k'v'í ini Ndios xíní ra mji yó

28 Mji yó n'v'í na k'v'í ini xíní Ndios, xíní yó ndí ndixa ke'é Ndios ñava'a xá'a yó. Saá chi án vaxi ñava'a nqo yó, án vaxi ñayó'v'í xó'v'í yó, ta Ndios konj ñó'ó ndi'i ñayó'o xá'a ñava'a mji yó, na kúu n'v'í na ch'itónj ra kana ra ña kundikqon yó ra. 29 Ndã ñanqó Ndios xíní ra yu kúu n'v'í kúu sa'ya ra, chi ndã ñanqó saá Ndios xa ch'itónj ra n'v'í yó'o ña nduu na ndatán yóo Sa'ya ra Jesucristo. Ke'é Ndios saá, ñakán Jesucristo kúu Sa'ya Ndios tãnqó, ta saá kúu ra tãnqó nqo ndi'i nañani ra xí'in náki'va ra na kúu sa'ya Ndios. 30 Ta n'v'í yó'o kúu na ch'itónj Ndios ña nduu na n'v'í na kándixa ña'a, ta Ndios kãna ra na ña kundikqon na ra. Ta saá Ndios sanduu ra n'v'í yó'o nandii na qn koqó kuachi ndiso nqo ra, ta taxi ra nda'a na ña kutakú na xí'in ra nqo yóo ñava'a ká'no ña livi yé'e.

31 Ta xá'a ñava'a yó'o ña ke'é Ndios xí'in yó, ¿ndá t'õn ká kúchiño ka'an yó? Saá chi tá Ndios yóo ra xí'in yó, ta Ndios ndákuijn ra xá'a yó, ta saá, ¿yu kúu na kúndeé kuchiño nqo yó? 32 Chi Ndios tãa tã va'a ní ini kúu ra, ta saá tãxi ra Sa'ya ra, tãa tã kúu ñii laá nqo ra, ña ñixi'j ra xá'a kuachi ndi'i yó. Tá ndã lo'o qn vása ní-sasi Ndios ña ñixó'v'í ní Sa'ya ra xá'a yó, chi k'v'í ní ini ra xíní ra mji yó, ta saá, ¿án qn ndixa taxi ra ndi'i inka ñava'a kómí ra nda'a yó? 33 ¿Án koo n'v'í na kuchiño sakuiso kuachi mji yó na kúu n'v'í na ñakaxin Ndios? Ndixa ndã ñii n'v'í qn vása kómí na ndayí sakuiso na kuachi sãta yó, chi mji Ndios kúu tãa tã xa k'indaa ndi'i kuachi ndiso yó, ta sanduu ra yó n'v'í na ndii nqo ra. 34 Ta saá, ¿án koo n'v'í na kómí ndayí kachi na ndí xíní ñó'ó k'v'í yó xá'a kuachi ndiso yó? Ndixa ndã ñii n'v'í qn vása kómí na ndayí ka'an na saá, chi Jesucristo kúu tãa tã ñixi'j xá'a kuachi yó, ta nataku ra, ta vitin yóo ra sijn kua'a Ndios, ta yóo ra xáku ndá'vi ra nqo Ndios xá'a yó. 35 Ta, ¿mí kixi ña kómí ndeë ña kasa xíká yó nqo ña ká'no ní k'v'í ini Jesucristo xíní ra mji yó? ¡Qn koqó ndã ñii ña kuchiño ke'é saá xí'in yó! Tá koo ña yó'v'í ní xó'v'í yó, tá koo ña kuq'a ní tondíni nqo yó, tá saxó'v'í na mji yó xá'a ña kándixa yó Jesucristo, tá koo tãma ña ka'ni ní soko yó, tá qn kóo tikotq kundixin yó, tá koo kuq'a ní ña y'yo k'v'í yó, tá kini ní ka'ni na yó, ta ndã ñii ñayó'o, ndã lo'o qn kuchiño ña kasa xíká ña yó nqo ña ká'no

ní kí'vi ini Jesucristo xíni ra mji yó. ³⁶ Saá chi to'on Ndios ña njataa na xina'á ká'an ña xa'á ña yo'vi ndó'o yó vitin, ta káchí ña saá:

Xa'á ña kándixa yó Ndios, ndi'i saá kivi inka nivi kóni na ka'ni na mji yó.

Ke'é na xí'in yó ndatán ke'é na xí'in ndikachi tí kua'an nqo ka'ni na rí,

káchí to'on Ndios. ³⁷ Vará yo'vi ní ndó'o yó xí'in ña xó'vi yó, ta ndixa va'a kúndeé yó nqo ndi'i ña xó'vi yó, chi Jesucristo, ta ta

kí'vi ini xíni ra mji yó, táxi ra ndee nda'a yó ña kúndeé yó nqo ndi'i ña xó'vi yó.

³⁸ Xíni káxin ña ndixa ndáa kúu ña ndi on qo nda ñii nivi, ni on qo nda ñii ndee ña kúndeé kasa xiká mji yó nqo ña kí'vi ní

ini Ndios xíni ra mji yó. Ni ndee ña xa'ni yó, ni ndee ña táxi taku ka yó ñoyivi yó'o,

ni ndee ña kómí naángel, ni ndee ña kómí nima ndiva'a ná'no, nda ñii ndee yó'o on

kúchiño ña kasa xiká ña mji yó nqo ña kí'vi ní ini Ndios xíni ra mji yó.

Ni ndi'i ñayo'vi yóo nqo yó vitin, ta ni ndi'i ñayo'vi kixa nqo yó kivi ña vaxi, ³⁹ ni ndee ña yóo

sikón ní, ni ndee ña yóo nqo kónó ní ninq, ni nda ñii ña kuv'a'a, on kuchiño ña kasa

xiká ña mji yó nqo ña kí'vi ní ini Ndios xíni ra mji yó. Saá chi Jesucristo, Ta taKá'no

nqo yó, nixi'j ra xa'á kuachi yó ta nataku ra. Ta xí'in ña ke'é ra saá Ndios saná'a ra

mji yó ña ká'no ní kí'vi ini ra xíni ra yó.

9

To'on yó'o ká'an ndí Ndios nqaxin ra nivi naIsrael ña kundikon na ra

¹ Yi'j kúu'j ta ta kándixa Jesucristo, ta to'on ña ká'an'j xí'in ndó kúu ñandaa ndino'o.

Ta Nima Ndios ña taku ini'j, ndákuijn ña ndí to'on ña ká'an'j xí'in ndó kúu ña ndixa ndaa,

ta xí'in ña ndino'o ní ini'j ká'an'j, káchij saá: ² Kúchuchú ní ini'j, ta ndi'i saá kivi tá'vi ní ini'j xa'á

nivi naño'j naIsrael. ³ Saá chi xí'in ña ndino'o ini'j kóni ní'j ña naño'j naIsrael

kandixa na Jesucristo, ta saá va'a kutaku na xí'in Ndios. Ndixa xáni sijnij tá xí'in ña

taxi xí'in mji ña kuxiká'j nqo Jesucristo kuchiño chindeé'j nivi naño'j naIsrael ña

kuyatin na nqo ra, ta xa yóo ti'va'j ke'éj saá, chi kí'vi ní ini'j xíini'j naño'j naIsrael.

⁴ Naño'j naIsrael yó'o kúu sa'ya ñani sikuá taq naIsrael,* ta Ndios nqaxin ra

nayó'o ña kuu na sa'ya ra. Ta yóo Ndios xí'in naIsrael ndi'i saá kivi, ta xa saná'a

ra nqo na ndasaá yóo ñava'a ká'no ña livi yé'e kómí ra. Ta xí'in to'on ra, Ndios

kinqo ra xí'in taAbraham, ta kúu taxij sikuá ndi'i nivi naño'j naIsrael, ta Ndios

njka'an ra ndí ndixa ke'é ra ñava'a xí'in tayó'o, ta ke'é ra ñava'a xí'in sa'ya ñani

sikuá ra. Ta nda'a naño'j Israel, Ndios taxí ra ndayí ra ña saná'a ra na ndasaá

va'a kutaku na nqo ra, ta ndasaá va'a kasa ká'no na ra. Ta Ndios njka'an ra kinqo ra

ke'é ra kuá'á ní ñava'a xí'in na, njka'an ra ña ndixa kasa ndivi ra ndi'i to'on ra

ña kinqo ra. ⁵ TaAbraham, taIsaac xí'in taJacob, nayó'o kúu xij sikuá ndi'i nivi na

kúu naño'j naIsrael, ta saá tuku natqa yó'o kúu naxij sikuá Jesucristo, chi si'í ra

kúu ña'a ñaño Israel. Ta mji Jesucristo yó'o kúu ra Ndios ndino'o, ta taKá'no nqo

ndi'i saá ña kuv'a'a. Ta ndi'i saá kivi ña vaxi va'a ná kanóo sikón ñato'ó ra. Saá ná

koo ña. ⁶ Vará nda vitin lo'o ní nivi naño'j naIsrael kúu na kándixa Jesucristo, ta nda

lo'o on vása ní-ndi'i xa'á to'on ña kinqo Ndios kivi njka'an ra xí'in naxij sikuá na

xina'á. Ta nda víka, vitin ndaya'vi ka to'on yó'o ña kinqo Ndios njka'an ra

xí'in taAbraham xa'á ñava'a ke'é ra xí'in sa'ya ñani sikuá ra. Ta saá ni, on sivi

ndi'i nasa'ya ñani sikuá taIsrael kúu nivi naño'j ndino'o Ndios. ⁷ Ni on sivi ndi'i

saá nasa'ya ñani sikuá taAbraham kúu nasa'ya ñani sikuá ndino'o ra. Saá chi sava

nivi yó'o on vása kómí na ndayí naki'in na ñava'a ndatán yóo to'on ña kinqo

Ndios kuyá xina'á, chi Ndios njka'an ra xí'in taAbraham, kachi ra saá: "Kuiti sa'ya

ñani sikuá taIsaac kuu sa'ya ñani sikuá ndino'o ún", kachi Ndios xí'in taAbraham.

⁸ To'on yó'o kóni kachi ña ndí on sivi ndi'i sa'ya ñani sikuá taAbraham kuu

nasa'ya Ndios. Ta kuiti nivi na kúu sa'ya ñani sikuá taIsaac kúu nave'e ndino'o

taAbraham, chi ñayó'o kúu ña kinqo Ndios, njka'an ra xí'in taAbraham. ⁹ Saá

chi kuyá xina'á Ndios njxaa ra njka'an ra xí'in taAbraham, kachi ra saá: "Tá ya'a

ñii kuyá, ta ndikó'j, ta ñási'í ún ñaSara xa yóo sa'ya ña, ñii talo'o", kachi Ndios, saá

kinqo ra xí'in taAbraham.

¹⁰ Ta saá ni, ña kaku taIsaac on vása saná'a káxin ña mji yó yukú nivi kukomí

ndayí naki'in ñava'a ndatán yóo to'on ña njka'an Ndios, kinqo ra xí'in taAbraham.

Saá chi xini'j yó yu kúu ña ke'é Ndios xí'in ñaRebeca, ña kuu ñási'í taIsaac. ¹¹ Kivi

ño'o ka sa'ya ña, na kúu nakuátí, ta on ta'an ka kaku qvi nakuátí yó'o, ta ni on

ta'an ke'é na nda ñii ñava'a, ni nda ñii ña on vá'a, ta Ndios nqaxin ra yukú ñii

nakuátí yó'o kuu ta ta kundikon ña'a. Ta xí'in ña ke'é Ndios saá, saná'a ra nqo yó

ndí on sivi xa'á ñava'a ke'é nivi kúu ña Ndios náxaxin ra nivi, ta xa'á ña chikaa

ini mji Ndios kana ra nivi yó'o kúu ña náxaxin ra na. ¹² Saá chi mji kivi ño'o

* 9:4 Inka kivi taIsrael yó'o kúu Jacob.

kā nakuátí t̄ixin si'í na, Ndios n̄ika'ān ra xí'in n̄āRebeca, kachí ra saá: "S̄a'ya ún t̄anó kasa chiño ra n̄oq sa'ya ún t̄aov̄i", kachí Ndios xí'in n̄ā x̄a'ā s̄a'ya n̄ā na n̄o'ó t̄ixin n̄ā. ¹³ Ta yóo inka t̄o'on Ndios n̄ā yóo yu'ú xí'in n̄ā n̄ika'ān ra yó'o, kachí Ndios saá: "Kí'vi ní k̄a in̄i x̄ini j̄ t̄aJacob, n̄oq n̄ā kí'vi in̄i x̄ini j̄ t̄aEsau", kachí Ndios x̄a'ā ov̄i s̄a'ya t̄aIsaac xí'in n̄āRebeca.

¹⁴ ¿Yukíā x̄ani s̄inj̄ yó x̄a'ā n̄ā ke'é Ndios saá? ¿Ān x̄ani s̄inj̄ yó ndí Ndios on v̄asa kúu ra t̄andaq̄ xí'in n̄ivi? j̄On v̄asa saá! ¹⁵ Saá chí k̄uj̄ya x̄ina'á Ndios n̄ika'ān ra xí'in t̄aMoisés, kachí ra saá: "Kasa ká'no in̄i x̄a'ā n̄ivi na kúu na kóni j̄ kasa ká'no in̄i x̄a'ā, ta kundá'vi in̄i kóni j̄ n̄ivi, na kúu na n̄ak̄axin j̄ ke'é j̄ saá xí'in", kachí Ndios xí'in t̄aMoisés. ¹⁶ To'on yó'o s̄aná'a n̄ā m̄j̄ yó ndí on s̄iv̄i x̄a'ā chiño va'a n̄ā kisa ndivi n̄ivi, ní on s̄iv̄i x̄a'ā n̄ā kóni n̄ivi kúu n̄ā Ndios n̄ak̄axin ra n̄ivi n̄ā nduu na s̄a'ya ndino'o ra. Ta x̄a'ā n̄ā Ndios kundá'vi in̄i ra x̄ini ra n̄ivi, kúu n̄ā n̄ak̄axin ra na saá. ¹⁷ N̄ii x̄iina n̄oq t̄o'on Ndios n̄ā n̄itaa na x̄ina'á, yóo t̄o'on Ndios n̄ā n̄ika'ān ra xí'in t̄arey Faraón n̄o Egipto, kachí Ndios saá xí'in ra: "Yí' j̄, Ndios, t̄axi j̄ ndayí n̄ā kuu ún t̄arey x̄a'ā n̄ā kóni n̄o'ó j̄ yó'o n̄ā kuchíño saná'a j̄ ndee j̄ n̄oq n̄ivi ta k̄uj̄ta ní'no t̄o'on x̄a'ā j̄ ndí'í saá n̄oq n̄oyiv̄i", kachí Ndios xí'in t̄aFaraón. ¹⁸ Historia yó'o s̄aná'a n̄ā m̄j̄ yó ndí Ndios kúu t̄a taká'no n̄oq ndí'í n̄ivi, ta kundá'vi in̄i ra x̄ini ra n̄ivi na kúu na n̄ak̄axin ra ke'é ra saá xí'in. Ta táxi ra n̄ā kusó'o va'a n̄ivi na kóni ra ke'é ra saá xí'in.

¹⁹ Ta ndásana sava ndó'o x̄ani s̄inj̄ ndó, ta nd̄ak̄a t̄o'on ndó yí' j̄, kachí ndó saá: "Tá Ndios ke'é ra n̄ā kóni ra xí'in ndí'í n̄ivi saá, ¿nd̄achun s̄akuiso Ndios kuachí s̄aṭa yó x̄a'ā n̄ā on vá'a ke'é yó?, saá chí ¿án ndá yóo n̄ivi na kuchíño kundeé n̄oq n̄ā ch̄itóni Ndios?", saá kachí ndó xí'in j̄. ²⁰ Ta yí' j̄ ndakuijn̄ j̄, kachí j̄ saá xí'in ndó: Ta ndó'o, ¿yu kúu ndó'o? ¿Ān x̄ani s̄inj̄ ndó ndí kúu ndó naná'no n̄oq Ndios, ta saá kómí ndó ndayí ndukú ndó n̄oq Ndios n̄ā taxi ra n̄ā kund̄aq̄ va'a in̄i ndó nd̄achun ch̄itóni j̄ ra saá ke'é ra xí'in n̄ivi? On v̄asa kómí yó ndayí ka'ān yó saá xí'in Ndios, chí nd̄atán yóo k̄isi n̄o'q n̄ā k̄uva'a, saá yóo ndí'í n̄ivi. Ta n̄ii k̄isi on v̄asa kómí n̄ā ndayí ka'ān n̄ā xí'in t̄a t̄a k̄isa va'a n̄ā'á, kachí n̄ā saá: "¿Nd̄achun k̄isa va'a ún yí' j̄ nd̄atán ndasaá yóo j̄ vitin?", kachí k̄isi n̄o'q yó'o xí'in t̄a t̄a k̄isa va'a n̄ā'á. ²¹ Saá chí t̄a t̄a k̄isa va'a k̄isi kómí ra ndayí kasa va'a ra xí'in n̄o'q kisín nd̄atán kachí in̄i m̄j̄ ra ke'é ra. Kómí ra ndayí ke'é ra n̄ii k̄isi n̄ā x̄ini n̄o'ó ní

x̄a'ā chiño ká'no n̄at̄o'ó, ta kómí ra ndayí ke'é ra inka k̄isi n̄ā x̄ini n̄o'ó x̄a'ā chiño n̄ā kundivi n̄ii n̄ii k̄iv̄i.

²² Ta Ndios kóni ra saná'a ra n̄oq yó n̄ā s̄āq̄ in̄i ra x̄ini ra n̄ā on vá'a, ta kóni ra saná'a ra n̄oq yó ndí t̄a t̄andee ní kúu ra. N̄akán k̄ia kuā'ā ní yich̄i Ndios kúndeé in̄i ra x̄ini ra kuā'ā ní n̄ā on vá'a ke'é n̄ivi na yóo nd̄atán yóo k̄isi n̄o'q n̄ā k̄uva'a x̄a'ā n̄ā t̄a'v̄i n̄ā. Vará Ndios x̄ini ra ndí n̄ivi yó'o kuā'ān na yich̄i on vá'a n̄oq ndí'í x̄a'ā na, ta saá ní, xí'in n̄ā ká'no in̄i ra nd̄ati ra n̄ā nandikó in̄i n̄ivi yó'o. ²³ Ta n̄oq m̄j̄ yó, n̄ivi na ndik̄on n̄ā'á, Ndios kóni ra saná'a ra ndí kúu ra t̄a t̄a va'a ká'no in̄i, chí kundá'vi in̄i ra x̄ini ra m̄j̄ yó ta k̄isa ká'no in̄i ra x̄a'ā kuachí yó. Saá chí nd̄a n̄anóq Ndios n̄ak̄axin ra m̄j̄ yó n̄ā kutak̄u yó xí'in ra n̄oq yóo n̄ava'a ná'no n̄ā livi. ²⁴ Ndios k̄ana ra m̄j̄ yó n̄ā kundik̄on yó ra, ta sava yó kúu najudío ta inka yó on v̄asa kúu yó najudío. ²⁵ X̄a'ā n̄ayó'o ká'ān t̄o'on n̄ā n̄ika'ān Ndios n̄ā n̄itaa t̄aprofeta Oseas x̄ina'á, kachí Ndios saá:

K̄iv̄i n̄ā v̄axi kana j̄ n̄ivi na on s̄iv̄i nañoo j̄ kúu,

ta ka'ān j̄ xí'in na, kachí j̄ saá:

"Ndó'o nduu n̄ivi nañoo j̄, n̄ivi na kundik̄on yí' j̄.

Ta n̄ivi na si'na na on v̄asa ní-ki'vi in̄i x̄ini j̄,

ta nayó'o nduu na n̄ivi na kuki'vi ní in̄i kóni j̄."

²⁶ Ta m̄j̄ x̄iina n̄oq n̄ika'ān j̄ k̄uj̄ya x̄ina'á, kachí j̄ saá:

"Ndó'o, n̄ivi nañoo Israel, on s̄iv̄i nañoo j̄ kúu ndó", kachí j̄,

"ta kixaa k̄iv̄i ta yí' j̄, t̄a t̄a kúu Ndios t̄at̄ak̄u, sakunaní j̄ ndó'o s̄a'ya j̄",

kachí Ndios, kachí t̄o'on n̄ā n̄itaa t̄aprofeta Oseas x̄ina'á. ²⁷ Ta inka x̄iina n̄oq t̄o'on Ndios n̄ā n̄itaa t̄alsaías x̄ina'á, kachí n̄ā saá: "Vará naIsrael kúu kuā'ā ní n̄ivi, nd̄atán yóo kuā'ā ní yot̄i yu'ú takuú m̄j̄ni, ta n̄ii ti'vi kuiti n̄ivi yó'o kuu na sak̄aku Ndios. ²⁸ Chí kama kixaa k̄iv̄i n̄ā Ndios kasa nani ra x̄a'ā kuachí ndí'í n̄ivi n̄oyiv̄i", kachí t̄o'on Ndios, n̄ā n̄itaa t̄alsaías x̄ina'á. ²⁹ Ta tuku n̄itaa t̄alsaías t̄o'on Ndios n̄ā kachí saá:

Ndios kúu t̄a t̄aká'no ndino'o, ta kómí ra ndí'í ndee.

Tá on v̄asa ní-taxi ra n̄ā kutak̄u k̄a sava nasa'ya n̄ani síkuá t̄aIsrael, ní kúu, ta nd̄a n̄ii m̄j̄ yó on v̄asa t̄ak̄u k̄a yó vitin, ní kúu,

chí kundo'o yó nd̄atán ndo'o n̄ivi na n̄ixi' j̄ ndí'í,

† 9:29 N̄ivi nañoo Sodoma xí'in nañoo Gomorra x̄ikuu na na ndiva'a ní in̄i, nd̄a lo'o n̄i-kisa t̄o'ó na Ndios, n̄akán t̄i'vi ra n̄o'q x̄a'ā n̄ā'á.

kijv Ndios sandi'ra ra xa'a nivi na xikuu nafoo Sodoma xi'in nafoo Gomorra† xina'a. Tá njindo'o yó saá, níkuu, ta on koo ka ndá ñii yó nafoo Israel táku vitin, káchí to'on Ndios, ña njtaa talsaias.

To'on yó'o ká'qn ndí Ndios sánduu ra nivi
na ndii nqo ra xa'a ña kándixa na Jesucristo

³⁰ Ta saá, zyuu kuu ña kúndaq ini yó vitin? Kúndaq ini yó ndí nivi na on vása kuu nalsrael, vará nivi yó'o xina'a on vása ní-chikaa na ndee xa'a ña kuu na nivi na ndii na on vása ndiso kuachi nqo Ndios, ta vitin, xa'a ña kándixa na Jesucristo, Ndios sánduu ra nayó'o nivi na ndii nqo ra, ta va'a yoo na xi'in ra. ³¹ Ta nivi nalsrael, vará chikaa na ndee ña kasa ndivi na ndayí Ndios xa'a ña nduu na nivi na ndii nqo Ndios, ta nj-kuchiño na nduu na nivi na ndii na on kqó kuachi ndiso nqo Ndios. ³² ¿Ndachun on vása ní-kuchiño nalsrael nduu na nivi na ndii nqo Ndios?, chi nalsrael yó'o, on vása ní-xiin na kandixa na Jesucristo, ta ndasaá kuiti kóni na nduu na nivi na ndii nqo Ndios xa'a ña kisa ndivi na ndayí ra. On vása ní-xiin na kandixa na Jesucristo, chi ndatán yoo yuu ña káko'on xa'a nivi, saá yoo Jesucristo nqo nalsrael. ³³ To'on Ndios ña njtaa talsaias xina'a, ndato'on ña xa'a ñayó'o. Káchí Ndios saá: Koto ndó ví, xikí Sion nqo nákaa ñoo Jerusalem ti'ví ñii taa xa'a ra.

Ta ndatán yoo yuu ña káko'on xa'a nivi, saá koo ra, ta xa'a yuu yó'o koyo nivi, ta yo'vi ní ñani na.

Ta ndi'i nivi na kandixa taa ta ti'ví xa'a ñoyívi, on vása kúka'an nqo nivi yó'o, saá káchí Ndios, njtaa taprofeta xina'a.

10

¹ Nañani yó xi'in náki'va yó, ndino'o ní ini kóni ndí Ndios sakaku ra nivi nafoo j nalsrael. Ta xáku ndá'vi níj nqo Ndios xa'a nayó'o. ² Yíj ndixa ndakuijn j xa'a nafooj nalsrael ndí xi'in ña ndino'o ini na chikaa na ndee ña kasa chiño na nqo Ndios, ta on vása kúndaq ini na ndasaá xinj ñó'o ke'é na ña sakusij na ini Ndios. ³ Saá chi on vása kúndaq ini na ndí ñii laá Ndios kuu taa ta kúchiño sanduu ra nivi na ndii na on kqó kuachi ndiso nqo ra, ta nivi nalsrael kóni na ndasa ndii xi'in mji na xa'a chiño va'a kisa ndivi na. Ta saá on xijn na taxi xi'in mji na ña kasa ndivi na ña chindú'u Ndios ña ndasaá kuchiño nduu na nivi na ndii nqo ra ta va'a koo na xi'in ra. ⁴ Ndi'i ndayí ña xa'nda chiño Ndios nqo

nalsrael xina'a, xa kundivi ña xi'in ña ke'é Jesucristo kijv nxi'i'j ra ta natakú ra. Ta saá ndi'i nivi na kuu na kándixa Jesucristo, Ndios sánduu ra nivi yó'o nandii na on kqó kuachi ndiso nqo ra.

⁵ Kujya xina'a taMoisés njtaa ra to'on xa'a ndayí Ndios, ña káchí saá: "Nivi na kúndeé kisa ndivi ndi'i ña xa'nda chiño ndayí Ndios, nivi yó'o kuu nandii nqo Ndios ta kutakú ndino'o na", káchí to'on Ndios ña njtaa taMoisés. ⁶ Ta vitin kúndaq ini yó ndí xa'a ña kándixa yó Jesucristo, Ndios sánduu ra yó nivi na ndii nqo ra ta kúndaq ini yó ndí Jesucristo yoo ra xi'in yó. Ta xa'a ñayó'o, on vása xinj ñó'o ndaa yó ñoyívi nino ña kana yó Jesucristo kixi ra xi'in yó ñoyívi yó'o. ⁷ Ni on vása xinj ñó'o noo yó ndá nqo kóno njno, ña kana yó Jesucristo ndaa ra xi'in yó ñoyívi yó'o. ⁸ Saá chi to'on Ndios káchí ña saá: "Yatin ní yoo to'on Ndios xi'in nivi, chi yoo ña yu'u na, ta yoo ña ini na", káchí to'on Ndios ña njtaa na xina'a. Ta to'on Ndios yó'o kuu to'on ña ká'an ndoso ndj nqo ndó vitin, ña ká'an xa'a ndasaá kándixa yó Jesucristo ta ndikón yó yichí ra. ⁹ Ta saá ña xinj ñó'o ke'é yó ña sakaku Ndios mji yó kuu ñayó'o: Xinj ñó'o ndakuijn yó, ká'an yó to'on ña káchí ndí Jesucristo kuu Taa taKá'no ta xa'nda chiño nqo mji yó, ta nqo ndi'i ña yoo. Ta saá tuku xi'in ña ndino'o ini yó xinj ñó'o kandixa yó ndí Ndios sanatakú ra Jesucristo yó'o, ta táku ra vitin. Ta xa'a ña ndixa kándixa yó saá, Ndios sakaku ra mji yó ña kutakú yó xi'in ra ndi'i saá kijv. ¹⁰ Saá chi tá xi'in ndino'o níma yó kandixa yó Jesucristo, ta saá Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuachi yó, ta sanduu ra yó nivi na ndii na on kqó kuachi ndiso nqo ra. Ta tá ndino'o ini yó ká'an yó to'on ña káchí ndí kándixa yó Jesucristo, ta xa'a ñayó'o Ndios sakaku ra mji yó ña kutakú yó xi'in ra ndi'i saá kijv.

¹¹ Chi to'on Ndios ña njtaa na xina'a káchí ña saá: "Ndi'i nivi na ndaa ini Ndios, ndá ñii kijv on kuka'an nqo nivi yó'o", káchí to'on Ndios. ¹² Saá chi ñii káchí va'a náki'in Ndios nivi na kuu najudío xi'in nivi na on vása kuu najudío,* chi ñii laá kuu Ndios ndino'o, ta kuu ra Taa taKá'no nqo ndi'i nivi, ta ke'é ra ñava'a xi'in ndi'i nivi na ndúkú ñava'a nqo ra. ¹³ Chi to'on Ndios káchí ña saá: "Ndi'i nivi na ká'an kána kijv Ndios chi kándixa na ndí ñii laá ra kuu Ndios ndino'o nqo mji na, ta ñi ndixa Ndios sakaku ra nivi yó'o", saá káchí to'on Ndios. ¹⁴ Ta saá ni, tá on ta'an kandixa nivi Ndios ndino'o, ta, ¿ndasaá kuchiño kana na ra ña sakaku ra na? Tá on ta'an konj so'o nivi to'on xa'a Ndios, ta, ¿ndasaá kuchiño nivi

* 10:12 Sava nivi na on vása kuu najudío kuu nagriego.

kandixa na ra? Ta, ¿ndasaá koo konj sɔ'o nɔvi yó'o tɔ'on xá'a Ndios, tá on kɔó nɔvi na ndatɔ'on xí'in na xá'a ra? ¹⁵ Ta, ¿ndasaá kuchíño kɔ'ɔn nɔvi ndatɔ'on na tɔ'on Ndios nɔɔ inká nɔvi, tá on kɔó nɔvi na tí'vi ña'á kɔ'ɔn na ke'é na saá? Saá chi tɔ'on Ndios ña nɔta na xɔn'a káchí ña saá: “¿Livi ká ví káa ña kɔxáa nɔvi na ndatɔ'on tɔ'on vɔ'a xí'in yó'!” káchí ña.

¹⁶ Ta saá nɔ, sava nɔvi na xɔnɔ sɔ'o tɔ'on Ndios, ɔn vása ní-xiin na chikaa sɔ'o na ña ká'an tɔ'on vɔ'a yó'o. Ta kujya xɔn'a nɔvi nalsrael ñii kɔ'va saá ɔn vása ní-xiin na kandixa na ña nɔka'an ndoso taprofeta Isaías xí'in na. Ta xá'a nɔvi yó'o, taprofeta Isaías nɔka'an ra xí'in Ndios, káchí ra saá: “Tata Ndios, ¿mikíá yóo nɔvi na kándixa tɔ'on ña ká'an yó xí'in na?” káchí tɔ'Isaías xí'in Ndios. ¹⁷ Ta saá kúndaqá ini yó ndí sí'na xɔnɔ ñó'ó konj sɔ'o nɔvi tɔ'on Ndios ña ká'an xá'a Jesucristo, saá chi ña xɔnɔ sɔ'o na tɔ'on yó'o táxi ña kuchíño kandixa na ra.

¹⁸ Ta vitin ndáká tɔ'on xí'in mɔiɔ, ta káchíɔ saá: ¿Án ɔn tɔ'an konj sɔ'o nɔvi nalsrael tɔ'on Ndios? ¿On sɔ'vi saá!, chi ndixa nɔvi yó'o xa xɔnɔ sɔ'o na tɔ'on Ndios. Saá chi ñii xɔiña tɔ'on Ndios ña nɔta na xɔn'a káchí ña saá:

Xa nɔxɔtá ní'no tɔ'on Ndios nɔɔ ndi'i nɔvi ñoyívi,

ta nɔxáa tɔ'on yó'o ndi'i xɔiña ñoyívi, káchí tɔ'on Ndios. ¹⁹ Ta saá tuku ndáká tɔ'on xí'in mɔiɔ, káchíɔ saá: ¿Án ɔn vása ní-kundaqá ini nalsrael ña ká'an tɔ'on Ndios? Chi kujya xɔn'a tɔ'Moisés xɔkuu ra tɔ sí'na nɔta tɔ'on Ndios ña ká'an xá'a nalsrael, ta nɔka'an ra ndí ɔn sɔ'vi ndi'i nalsrael kuu na chikaa sɔ'o tɔ'on Ndios. Ta xí'in nɔvi yó'o na nɔ-xiin chikaa sɔ'o tɔ'on ra, káchí Ndios saá:

Taxiɔ ña ndó'ó, nɔvi nañoɔ nalsrael, koo kuɔnɔ ini ndó xá'a ña koni ndó ña ke'éɔ ñavá'a xí'in inká nɔvi, na ɔn vása kuu nañoɔ.

Taxiɔ ña kusaá ní ini ndó xá'a ña ke'éɔ ñavá'a xí'in nɔvi na inká ñoo,

vará kani sɔnɔ ndó ndí nɔvi yó'o kuu na ɔn vása kúndaqá ini ñandaqá,

káchí Ndios xí'in nalsrael. ²⁰ Ta tuku nɔta taprofeta Isaías inká tɔ'on ña nɔka'an Ndios, káchí ra saá:

Nɔvi na ɔn vása ní-ndaká yí'ɔ, nayó'o nɔn'í na yí'ɔ.

Nɔvi na ɔn vása ní-ndaká tɔ'on xá'aɔ, ta yí'ɔ, taxiɔ ña kúndaqá ini nɔvi yó'o yu kúuɔ,

káchí Ndios. ²¹ Ta nɔka'an Ndios xá'a nalsrael, káchí ra saá: “Ndivi ndaa nɔxɔyo tí'vayí ña vɔ'a naki'inɔ nalsrael, ta nɔ-xiin na kixi na nɔɔɔ, chi nɔvi nasó'ó kuu na”, káchí tɔ'on Ndios ña nɔta tɔ'Isaías xɔn'a'á.

11

Tɔ'on yó'o ká'an

ñii tí'vi kuiti nɔvi nalsrael kúu na ndikɔn Ndios

¹ Ta saá tuku ndáká tɔ'on xí'in mɔiɔ, káchíɔ saá: Ndixa Ndios nɔka'xin ra nɔvi nañoɔ Israel nduu na nañoɔ ra, ta vitin, ¿án xa ndikó ini Ndios? ¿Án ɔn xɔin ká ra koni ra nɔɔ nɔvi nalsrael yó'o? ¿On vása saá yóo ña! Ndixa mɔi yí'ɔ, ñii tɔ'Israel kúuɔ, chi kákuɔ tɔ'xin nasa'ya ñani sikuá tɔ'Abraham. Ta kúuɔ tɔ'tá'an ñii tí'vi nɔvi nalsrael, ña nɔni tribu Benjamín. ² Ndá ñanɔó, Ndios nɔka'xin ra nɔvi nalsrael ña nduu na nɔvi nañoɔ ra, ta vitin Ndios ndá lo'o ɔn vása ká'an ra ndí ɔn xɔin ká ra koni ra nɔɔ nɔvi yó'o. ¿Án ɔn vása náka'an ndó tɔ'on Ndios ña nɔta na xɔn'a'á xá'a taprofeta Elías? Tayó'o ndatɔ'on ra xí'in Ndios ña chikaa ra kuáchi sɔtá nalsrael, káchí ra saá: ³ “Tata Ndios, nañoɔ nalsrael yó'o xa xá'ni na kuá'a ní naprofeta, na xɔkuu na ndatɔ'on tɔ'on mɔi ún xí'in na, ta nɔvi nalsrael yó'o xani na ndi'i namá yí'ɔ nɔɔ nɔsɔkɔ ndí kitɔ xá'a ña kisa tɔ'ó ndí yó'ó. Ta sɔnɔ lɔá yí'ɔ kúu tɔ' kɔndɔo táku ká, ta vitin nɔvi yó'o ndúkú na ndasaá ka'ni na yí'ɔ”, káchí tɔ'Elías xí'in Ndios. ⁴ Ta Ndios ndakuijn ra, káchí ra saá: “Yóo uxá mil tɔa na kúu na nɔka'xinɔ, ta ndixa ndikɔn na yí'ɔ, ta nayó'o ndá ñii kɔ'vɔ ɔn vása ní-kisa tɔ'ó na ndios vatá ña nɔni Baal”, káchí Ndios xí'in tɔ'Elías kujya xɔn'a'á. ⁵ Ta kɔ'vɔ vitin ñii kɔ'va saá yóo ñii tí'vi nɔvi nañoɔ nalsrael na kúu na nɔka'xin Ndios ña kundikɔn na ra. Ke'é Ndios ñavá'a yó'o xí'in na, chi tɔa tɔ vɔ'a ní ini kúu ra. ⁶ Ndixa ndasaá kuiti xá'a ñavá'a ní ini Ndios kúu ña ke'é ra ñavá'a xí'in nayó'o, ta ndá lo'o ɔn sɔ'vi xá'a ña ñii chiño vɔ'a kɔsa ndivi nayó'o kúu ña ke'é Ndios ñavá'a xí'in na. Tá xá'a chiño vɔ'a kɔsa ndivi nɔvi kúu ña Ndios ke'é ra ñavá'a xí'in na, níkuu, ta saá ñavá'a ke'é Ndios xí'in nɔvi kúu ña cha'vi ra na xá'a chiño na, ta ña kɔsa ndivi Jesucristo xá'a ña sakáku ra nɔvi ɔn vása ndá'vayí ña, níkuu.

⁷ Ta saá, ¿yukíá kóni káchí tɔ'on yó'o ña sakán nɔtaajɔ? Kóni káchí ña ndí ɔn sɔ'vi ndi'i nalsrael kúu nɔvi na xa nɔn'í ña ndúkú na, so ñii tí'vi kuiti nalsrael kúu nɔvi na xa nɔn'í ña ndúkú na. Saá chi ñii tí'vi nɔvi yó'o kúu na nɔka'xin Ndios ña kundikɔn na ra. Ta inká tá'vi nɔvi nañoɔ Israel nduu na nɔvi nasó'ó nɔɔ tɔ'on Ndios. ⁸ Saá chi tɔ'on Ndios ña nɔta na xɔn'a'á káchí ña saá: “Ndios tɔxi ra ndí nɔvi yó'o nduu na nɔvi na yóo ndatán yóo nɔvi na ɔn vása táku. Ta saá, vará yóo nduchu nɔɔ na, ta ɔn vása kúchiño koto na yu kúu ñandaqá. Ta vará yóo sɔ'o na, ta ɔn vása

kúchiño konj sq'o na to'on Ndios. Ta saá yoo nivi yó'o nda kivi vitin", káchí to'on Ndios xa'a nalsrael. ⁹ Ta inká xiiña nqo to'on Ndios ña njtaa na xina'a, yoo to'on ña njka'an tarey David xa'a nalsrael na kúu na on xiin chikaq sq'o to'on Ndios, káchí ra saá:

Viko ña sákana nivi yó'o, va'a ka ná nduu viko yó'o, ndatán ñii yavi kóno nqo nakava nivi yó'o.

Ta ñii kiva ndatán yoo ñono se'é ña xa ndati nakava tikiti ini ña, ta xo'vi ní ri, saá koo viko ña sákana nivi yó'o.

Chi Ndios ndixa saxo'vi ra nivi yó'o xa'a ña on xiin na kundikon na ra.

¹⁰ Ta va'a ka ná koo kuáá nduchy nqo nivi yó'o, ña on kuchiño koto na yu kúu ñandaa.

Ta va'a ka ndeé ní ná xo'vi nivi yó'o, tãnda ná kutoso sata nivi yó'o ndi'i saá kivi.

káchí to'on Ndios ña njtaa taDavid xina'a xa'a nivi nalsrael, na on xiin chikaq sq'o to'on Ndios.

To'on yó'o ká'an ndi Ndios sakaku ra kuq'a ní nivi na on vása kúu najudío

¹¹ Ta tuku ndaka to'on xi'in miji, káchí saá: ¿Yu kúu ña kundo'o najudío, na ni-xiin chikaq sq'o to'on Ndios? ¿An ndixa nda ñii kivi on vása kuchiño nduu na nivi na va'a kutaky xi'in Ndios? ¿On ndixa koo ña saá! Saá chi vará kuq'a ní najudío on vása ní-chikaq sq'o na to'on Ndios xa'a Jesucristo, ta xa'a ña ke'é na saá taxí ña ndi Ndios sakaku ra kuq'a ní inká nivi na on vása kúu najudío. Saá ke'é Ndios, chi kóni ra ndi najudío nduu na nivi na kuini ini koni inká nivi na on sivi najudío kúu, xa'a ñava'a ke'é Ndios xi'in nayó'o. ¹² Saá chi vitin xa'a ña ni-xiin najudío chikaq sq'o na to'on Ndios, inká nivi ñoyivi na on vása kúu najudío, nayó'o naki'in na ñava'a san'i Ndios na. Ta saá, tá kixaa kivi ndi'i nivi na kúu najudío nandikó ini na ta va'a koo na xi'in Ndios, ta xa'a ña ke'é na saá, ¿ndixa ví'i ka koo ñava'a naki'in ndi'i nivi ñoyivi yó'o!

¹³ Vitin ká'an xi'in ndó'o, nivi na on vása kúu najudío, chi yi' kúu ñii taapóstol ta tiví Ndios kasa chiño nqo nivi na on vása kúu najudío. Ta yi' ndixa chinóo síkónj chiño yó'o, chi chiño ña ndaya'vi ní kúu ña. ¹⁴ Saá chi, xa'a chiño ña kisa ndivij, kónij ndi nivi najudío ná kukuini ini na koni na inká nivi na on vása kúu najudío xa'a ñava'a ña naki'in nayó'o nda'a Ndios. Ta saá najudío yó'o ndukú na ndasaá kuchiño va'a naki'in na ñava'a yó'o, tãnda nandikó ini na, ta saá Ndios ke'é ra ñava'a xi'in na ña sakaku ra na. ¹⁵ Ta vitin xa'a ña kuxiká najudío

nqo Ndios, ñayó'o táxi ña ndi nivi na on vása kúu najudío va'a nakutá'an na xi'in Ndios. Ta saá táná kixaa kivi ña Ndios va'a naki'in ra ndi'i najudío, ta, ¿yu kúu ña koo saá? Ndixa ña koo saá kúu ña nivi najudío kutaky ndino'o na nqo Ndios. Saá ndatán nijxyo nivi na xa nijxi'i, ta nataky na, saá koo nayó'o kivi Ndios va'a naki'in ra na, ta va'a nakutá'an na xi'in ra. ¹⁶ Vitin ndato'on j xi'in ndó inká to'on ña sáná'a, ta to'on yó'o káchí ña saá: Tá yoo ñii yuxan ká'no, ta nivi tá'vi na yuxan yó'o, ta ñii ñá'ño lo'o kúu ñayij chi sóko na ña nqo Ndios, ta saá ndixa kúndaq ini yó ndi ñayij kúu ndi'i yuxan ña kíndqo. Ta ñii kiva saá kúndaq ini yó tá tio'o yiton kúu ñayij, chi yiton tón ñakaxin Ndios kúu nó, ta saá tuku kúndaq ini yó ndi ndi'i nda'a yiton yó'o kúu tón yij.

¹⁷ Ta ndatán yoo yiton tón olivo tón tãta, saá yoo nivi nañoo'i najudío. Ta Ndios xa'nda ra sava nda'a yiton yó'o, ta nqo njta'nda yó'o, chiko'ni ndoso ndaa ra inká nda'a yiton, tón kúu tón olivo yukú ña kua'no ndaa nó nqo nda'a tón olivo tón tãta yó'o. Saá kua'no nda'a ña chiko'ni ndoso ndaa na yó'o, chi naki'in ña suku ña vaxi nda nqo tio'o tón olivo tón tãta, ta saá va'a kutaky nda'a ña xikuu nda'a tón olivo yukú. Ta ndatán yoo nda'a yiton tón olivo tón yukú yó'o, saá yoo ndó'o, nivi na on vása kúu najudío. ¹⁸ Ta xa'a ñayó'o, nda lo'o on vása va'a kasa ká'no xi'in mji ndó, ta ni on vá'a kani sijn ndó ndi ndó'o kúu nivi na va'a ka nqo najudío. Tá xáni sijn ndó saá, ta xini ñó'o naká'an ndó ndi on sivi nda'a tón yiton kúu ña táxi suku ña va'a kutaky tio'o tón yiton, ta ndixa nda'a tón yiton kúu ña náki'in suku ña va'a kutaky ña, chi tio'o tón yiton kúu ña táxi suku yó'o nda'a tón yiton.

¹⁹ Va kivi saá ndakuijn ndó'o nivi na on vása kúu najudío, ka'an ndó xi'in j, káchí ndó saá: "Xa'a ña kóni Ndios chiko'ni ndoso ndaa ra nda'a yiton tón olivo yukú, tón kúu mji ndj, kúu ña xa'nda ra nda'a tón olivo tón tãta ta sákana ra nda'a yó'o", káchí ndó xi'in j. ²⁰ Ta saá yi'j, ndakuijn ka'an xi'in ndó, káchij saá: Xini ñó'o naká'an ndó ndi xa'a ña on vása ni-xiin najudío kandixa na Jesucristo kúu ña Ndios xa'nda ra nda'a yiton tón tãta, tón kúu najudío yó'o. Ta ndó'o, na kúu nda'a yiton tón olivo yukú, va'a táku ndó xi'in Ndios vitin xa'a ña ndasaá kuiti kándixa ndó Jesucristo. Ñakan nda lo'o on vása yoo xa'a ña kasa ká'no xi'in mji ndó, ta va'a ka kuyi'vi ini ndó kqo kuxiká ndó nqo Ndios. ²¹ Saá chi vará najudío kúu nda'a ndino'o mji yiton tón olivo tón tãta, ta Ndios on vása ní-kisa ká'no ini ra xa'a ña on vása ni-xiin na kandixa na Jesucristo.

Ta ndó'ó, na ɔn sɔví najudío kúu, táná sandakoo ndó ña kándixa ndó Jesucristo, ta Ndios ñii kɪ'va saá ɔn kasa ká'no ini ra xa'a ndó'ó, na kúu nda'a yiton tón olivo yukú. ²² Xíní ñó'ó kundaa va'a ini ndó ñayó'o: Ndios kúu taa tã táxi ña xo'vj ñivi na ɔn xjin chikaq sɔ'o to'on ra, ta saá tuku Ndios kúu taa tã ká'no ini, ta ké'é ra kuq'a ní ñava'a xí'in ndó'ó, na kúu ñivi na va'a yoo xí'in ra. Ta saá ni, ña xíní ñó'ó ní kúu ña ɔn sandakoo ndó ña kándixa ndó Jesucristo, chi táná ké'é ndó saá, ta Ndios ka'nda ra nda'a yiton yukú tón kúu ndó'ó, ta ɔn kuu kã ndó nda'a yiton tón tãta. ²³ Ta najudío, táná ndikó ini na ta kandixa na Jesucristo, ta Ndios kasa ká'no ini ra xa'a ndi'i kuqchi na, ta tuku va'a naki'in ra na. Vará najudío yó'o xjkuu na nda'a yiton tón nɪtã'nda, ta Ndios nachiko'ni ndoso tuku ra na nɔq si'na xjndoso na xjkuu na nda'a yiton tón tãta. Saá koo ña, chi Ndios kómí ra ndee ké'é ra ndi'i ñayó'o. ²⁴ Saá chi nɔq Ndios ɔn vása yo'vj nɪxjyo ña sanduu ra nda'a tón olivo yukú ña nduu ñayó'o nda'a tón olivo tón tãta. Ta víkã ví ndã lo'o ɔn vása yo'vj koo nɔq Ndios ña sanduu tuku ra nda'a tón olivo tón tãta ña ndikó ña nduu ña nda'a mji nó.

Tɔ'on yó'o ká'qñ
ñii kɪvj najudío ɔn kutaku xíkã kq na nɔq Ndios

²⁵ Nañani yó xí'in náki'va yó, na ɔn vása kúu najudío, ndã lo'o ɔn vá'a ña kani sɔñi ndó ndí ndó'ó kúu na ndáyã'ví ní kã nɔq najudío xa'a ña Ndios náki'in ra ndó'ó. Saá chi vitin ña nɪ-xiin najudío chikaq sɔ'o na to'on Ndios kúu ña kundivi ña chítóni Ndios. Vará ña chítóni Ndios yó'o xjnakaq se'é ña nɔq yó, ta vitin Ndios táxi ra ña kúndaa ini yó xa'a ña. Chi Ndios chítóni ra saá: Sava najudío nduu na ñivi nasó'ó ní ta kutaku xíkã na nɔq Ndios kuq'a ní kɪvj. Saá chi kuq'a ní kã ñivi na ɔn vása kúu najudío xíní ñó'ó kɪ'vi na yichí Ndios, ta Ndios ndãti ra ña ndi'i kɪ'vi nayó'o, ²⁶ ta saá Ndios sakãku ra ndi'i ñivi na kúu najudío. Saá chi xɪna'á nɪtaa na to'on Ndios ña káchí saá:

Ñii kɪvj ña vaɪi, kixaa ñii taa tã kixi ñoo Jerusalem ña nákaa nɔq xɪkj Sion, ta kuu ra taa tã taxi kɔ'ɔn ndíkã ñivi nɔq ndee ña ɔn vá'a.

Ta tayó'o kindaa ra ndi'i ñivi na kúu sa'ya ñani síkuá tãJacob nda'a ndee ña ɔn vá'a,

ta kindaa ra ndi'i kuqchi ndiso na.

²⁷ Chi ñayó'o kúu ña chjndú'u j kasa ndivi j xí'in ñivi yó'o,

kɪvj kasa ká'no ini j xa'a ndi'i kuqchi na, káchí to'on Ndios ña nɪtaa na xɪna'á.

²⁸ Vitin najudío kúu ñivi na sã ini xíní Ndios xa'a to'on va'a ña ndãto'on xa'a Jesucristo, chi ɔn xjin na kandixa na to'on yó'o. Ta xí'in ña ké'é najudío saá, Ndios tãxi ra nda'a ndó'ó, ñivi na ɔn vása kúu najudío, ña kúchiño kandixa ndó Jesucristo ta kundikɔn ndó ra. Ta saá ni, Ndios kɪ'vi kã ini ra xíní ra najudío ndã kɪvj vitin, chi náqaxin ra najudío kuu na nañoo ra, chi saá kɪndɔo ra nɪka'qñ ra xí'in xɪj síkuá na tãAbraham, tãIsaac ta xí'in tãJacob. ²⁹ Saá yoo ña, chi Ndios ndã lo'o ɔn vása násama ra to'on nɪka'qñ ra. Tá Ndios xa chítóni ra san'i ra ñava'a ñivi, ta ndã ñii kɪvj ɔn vása kindaa ra ña nda'a na. Tá Ndios xa kãna ra ñivi kundikɔn na ra, ta ña kãna ra yó'o ndi'i saá kɪvj ndáyã'ví ña. ³⁰ Ta ndó'ó ñivi na ɔn vása kúu najudío, xɪna'á ɔn vása ní-xiin ndó chikaq sɔ'o ndó to'on Ndios, ta vitin najudío kúu na ɔn xjin chikaq sɔ'o to'on ra. Ta xa'a ña ké'é najudío saá, Ndios kundã'ví ini ra xíní ra ndó'ó, ta kɪsa ká'no ini ra xa'a kuqchi ndó, ta va'a náki'in ra ndó'ó. ³¹ Ta ñivi na kúu najudío ɔn xjin na chikaq sɔ'o na to'on ra vitin. Ta saá ni, ñii kɪvj ña vaɪi nayó'o nandikó ini na. Ta saá ñii kɪ'va ndãtãn Ndios kundã'ví ini ra xíní ra ndó'ó, ta kɪsa ká'no ini ra xa'a kuqchi ndó, saá ké'é Ndios xí'in najudío yó'o, ta tuku va'a naki'in ra na. ³² Chi Ndios tãxi ra ña ndi'i ñivi ɔn chikaq sɔ'o na to'on ra, xa'a ña kúchiño kundã'ví ini ra koni ra ndi'i ñivi yó'o, ta kasa ká'no ini ra xa'a kuqchi na.

³³ jNda lo'o ɔn vása kúndaa ini yó ndasaá ví kónó ní yoo ñava'a ní ini Ndios! jNdíhí ní sɔñi ra, ta xíní va'a ndi'i ra ña yoo! Ta mji yó, ɔn vása kúchiño kundaa ini yó ña chítóni Ndios kundo'o ñivi ñoyívi yó'o, ni ɔn vása kúchiño kundaa ini yó ndasaá kisa ndivi Ndios chiño ña kóni mji ra. ³⁴ Saá káchí to'on Ndios ña nɪtaa na xɪna'á: “¿Án ndã yoo ví ñivi na kúchiño kundaa ini ña xáni sɔñi Ndios? ¿Án ndã yoo ví ñivi na kúchiño ndato'on xí'in Ndios xa'a ña xíní ñó'ó ké'é ra?” ³⁵ ɔn vá'a chikaq ini ñivi, káchí na saá: “Si'na taxi yó ñava'a nda'a Ndios, ta saá xíní ñó'ó ra sandikó ra inka ñava'a ña kóni mji yó”, káchí na. ³⁶ Nda lo'o ɔn vá'a chikaq ini ñivi saá, chi Ndios kúu taa tã kɪsa va'a ndi'i ña yoo ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ña yoo ñoyívi ñno. Saá chi xí'in ndee Ndios xjkuo ndi'i ña, ta ndi'i ña kuq'a yoo ña xa'a ña kundivi ña kóni Ndios. jNá kanoo síkón ñato'ó Ndios ndi'i saá kɪvj ña vaɪi! Saá ná koo.

12

Tɔ'on yó'o ká'qñ ndasaá xíní ñó'ó
kutaku ñivi na kándixa Jesucristo

¹ Nañani yó xí'in náki'vã yó, xa kuã'ã ní ñava'a ke'é Ndios xí'in yó chi kúnda'ví ní ini ra xíni ra mji yó. Ta xa'ã ñayó'o, yí'j xáku ndá'víj nõ nõ ña ndino'o ini nõ sqkõ xí'in mji nõ nõ Ndios ña va'a kutakj ndii nõ nõ ra, ta kasa ndivi nõ ndi'i ña kóni ra. Saá sakusij nõ ini Ndios, chi xí'in ña kutakj nõ saá ndixa kisa ká'no nõ ra. ² Qn kundikõn kã nõ yichj ña on vá'a ñoyívi yó'o, ta taxi xí'in mji nõ nda'ã Ndios ña ndasa xaá ra ndi'i ña xáni sjnj nõ, ñakán va'a kutakj nõ yichj Ndios. Ta saá kuchiño nõ kundãã va'a ini nõ yó kúu ñava'a kóni Ndios, chi ñayó'o kúu ñava'a ndino'o, ta sákusij ña ini Ndios.

³ Ndios kúu tãã ta va'a ini, ta xa'ã ñayó'o sãkuiso ra chiño yí'j kúu j taapóstol tãã kisa chiño nõ Jesucristo. Ta saá ká'anj xí'in nõ'ó vitin, káchij saá: Qn vá'a kani sjnj yó ndi ndasaá mji yó kúu ñivi na ndãã'ví ní kã nõq inka ñivi, ta va'a kã vivíi kani sjnj yó xa'ã mji yó. Saá chi nda'ã ñii ñii mji yó, ñivi na kúu na kándixa Jesucristo, Ndios xa taxi ra ndee ña va'a nda'ã yó ña kúchiño yó chindeé tá'an yó, ta va'a kasa ndivi yó chiño ra. Ta saá tá va'a kúndaã ini yó yu kúu ndee va'a kómí yó ña taxi Ndios nda'ã yó, ta saá kúchiño yó vivíi kani sjnj yó xa'ã mji yó. ⁴ Vará ñii ní kúu yíki kõñu ñii ñivi, ta yíki kõñu yó'o kómí ña kuã'ã ní xiiña, ta ñii ñii xiiña xa yóo nõq kisa chiño mji ña. Saá chi xa sijn sijn chiño kisa ndivi ñii ñii ña. ⁵ Ta ndatán yóo kuã'ã ní xiiña ñii yíki kõñu ñivi saá yóo ndi'i mji yó, ñivi na kándixa Jesucristo. Saá chi kuã'ã ní ñivi kúu yó, ta ndi'i mji yó ñii náta'an yó kúu yó ndatán yóo ñii ní yíki kõñu ñivi.

⁶ Ta on sjiví ñii lãã kuiti nõq kúu ndee ña va'a ña saní'i Ndios ñii ñii yó, ta táxi ra ndee va'a nda'ã ñii ñii yó, ndatán yóo ña káchij ini mji ra. Ta xa'ã ñayó'o sava yó kómí yó ndee ña ndatõ'on yó xí'in inka ñivi tõ'on ña káku Nímã Ndios, ta saá xínj ñó'ó ndatõ'on yó tõ'on Ndios yó'o xí'in ñivi. Ta tõ'on ña ndatõ'on yó xínj ñó'ó koo yu'ú ña xí'in inka tõ'on Ndios ña kándixa ndi'i yó na kúu na ndino'o ndikõn Jesucristo. ⁷ Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'ã Ndios ña kúchiño yó kasa ndivi yó chiño ña va'a chindeé inka ñivi, ta saá xí'in ña ndino'o ini yó ná kasa ndivi yó chiño yó'o. Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'ã Ndios ña saná'a yó tõ'on ra inka ñivi, ta saá va'a xí'in ña ndino'o ini yó saná'a yó na. ⁸ Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'ã Ndios ña chikaã yó ndee ini inka ñivi, ta saá va'a xí'in ña ndino'o ini yó ke'é yó saá. Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'ã Ndios ña kúchiño chindeé yó inka ñivi xí'in ña ndãã'ví kómí yó, ta saá on vá'a kuu yó ñivi na sí'nda, ta ndã

víkã ná taxi yó ña xínj ñó'ó nda'ã ñivi. Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'ã Ndios ña kúchiño kuiso chiño yó xí'in inka ñivi, ta saá xí'in ña vivíi ta xí'in ña ndino'o ini yó va'a kasa ndivi yó chiño yó'o. Ta yóo sava yó na ñaki'in ndee va'a nda'ã Ndios ña kúchiño ke'é yó ñava'a xí'in ñivi xa'ã ña kúnda'ví ini yó xíni yó ñivi yó'o, ta saá xí'in ñasij ini yó xínj ñó'ó ke'é yó ñava'a xí'in na.

⁹ Xínj ñó'ó xí'in ña ndino'o ini yó kuki'vi ini yó koni yó inka ñivi. Ta xínj ñó'ó ndixa kusaã ini yó koni yó ña on vá'a, ta ndixa kundikõn yó yichj va'a. ¹⁰ Ta ndatán kí'vi ini yó xíni yó nañani yó xí'in náki'vã yó, na kúu nave'e mji yó, ñii k'j'va saá xínj ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo. Kasa tõ'ó tá'an yó, ta chikaã ní kã ini yó ke'é yó ña chindeé natá'an yó na kándixa Jesucristo, ta on vása kundí'i ní ini yó xa'ã ña chindeé xí'in mji yó.

¹¹ Nañani yó xí'in náki'vã yó, on vá'a kuu yó ñivi na xúxán ní, ta xí'in ña ndino'o ini yó chikaã yó ndee xí'in mji yó ña kasa chiño yó nõq Jesucristo, Tãã tãKá'no nõq yó.

¹² Va'a ná kusij ini yó chi ndixa ndãã ini yó Ndios ña kasa ndivi ra ndi'i tõ'on ra. Tá xõ'vi yó, ta va'a ká'no ná koo ini yó ña kundee ini yó xí'in ñayõ'vi yó'o, ta ndã ñii k'vj on vása sandakoo yó ká'an yó xí'in Ndios.

¹³ Ta xí'in ña kómí yó, va'a taxi yó ña xínj ñó'ó nda'ã nañani yó xí'in náki'vã yó na kándixa Jesucristo na on kõq ña kómí. Ta ndi'i ñivi na kixaã ve'e yó, vivíi naki'in yó na, ta nda'ã ñivi yó'o taxi yó ña kuxu na, ta taxi yó nõq nakindee na.

¹⁴ Tá yóo ñivi na sãxõ'vi mji yó xa'ã ña ndikõn yó Jesucristo, ta va'a kã ndukú yó nõq Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in ñivi yó'o na sãxõ'vi mji yó. Ta ndã lo'o, on vá'a satãvj chi'ña yó ñivi na ke'é ña on vá'a xí'in yó. Ta ndã víkã, va'a kã'an yó xí'in ñivi yó'o, káchij yó saá: "Ná koo ñava'a xí'in nõ", káchij yó xí'in na.

¹⁵ Tá yóo ñivi na kúsij ní ini, ta saá mji yó va'a ná kusij ini yó xí'in ñivi yó'o. Tá yóo ñivi na kúchuchú ní ini ta xáku ní na, ta saá mji yó va'a ná kuaku yó xí'in ñivi yó'o.

¹⁶ Qn vá'a kani tá'an yó xí'in ñivi, ta va'a kã vivíi ná kutakj yó xí'in ndi'i ñivi. Qn vá'a kasa ká'no ní xí'in mji yó, ta va'a kã ná koo yó ndatán yóo ñivi na ñjõ ini. Qn vá'a kani sjnj yó ndi ndasaá kuiti mji yó kúu ñivi na ndíchi ní sjnj.

¹⁷ Tá ñivi ke'é na ña on vá'a xí'in yó, ta on vá'a cha'vi mji yó ñivi yó'o xí'in ña on vá'a. Ndã víkã, chikaã kã yó ndee ña ke'é yó ñava'a nõq ndi'i ñivi. ¹⁸ Ta ndixa xínj ñó'ó taxi xí'in mji yó ndã nõq xaã

ndeɛ yó, ña vivíi kutakú yó xí'in ndi'i n̄vi. ¹⁹ Nañani yó xí'in náki'v̄a yó, ɔn nd̄a lo'ɔ ɔn vá'a sandikó yó ña ɔn vá'a xí'in n̄vi na ké'é ña ɔn vá'a xí'in yó. Ta va'a ka ná sandakoo yó ña ɔn vá'a yó'nda'á Ndios ña cha'vi na n̄vi yó' x̄a'á ña ké'é na. Saá chí yóo tɔ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, káchí ña saá: "Yi'i, Ndios, kúu t̄a t̄a kasa nani x̄a'á kuachi, ta yi'i kúu t̄a cha'vi ndi'i n̄vi x̄a'á ña ké'é na", káchí Ndios. ²⁰ Ta ink̄a x̄iña n̄o tɔ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, káchí ña saá: "Tá yóo n̄vi na s̄a ini x̄ini na ndó'ó, ta n̄vi yó'o x̄i'i ní na soko, ta saá va'a taxi ndó'nda'á na ña kuxu na. Tá yóo n̄vi na s̄a ní ini x̄ini na ndó'ó, ta n̄vi yó'o yich̄i ní na takuú, ta va'a taxi ndó takuú ná ko'o na. Ña ké'é ndó saá xí'in n̄vi yó'o kúu ña sakuka'an ndó n̄o na, t̄anda x̄ino s̄a n̄i n̄o na x̄a'á ña kuka'an n̄o n̄vi yó'o. Ta ndat̄an yóo ña nd̄i ñi'ni n̄o yatin ní x̄ixi ño'o, saá koo ña nd̄i ní s̄in̄i n̄vi yó'o", káchí tɔ'on Ndios. ²¹ Ta saá ɔn vá'a taxi yó ndi' ña ɔn vá'a kundeé ña n̄o m̄i yó. Nd̄a v̄ika, ndixa x̄ini ñó'ó ké'é yó ñava'a, ta saá kundeé yó n̄o ña ɔn vá'a.

13

¹ Ndi'i m̄i yó x̄ini ñó'ó kasa ndivi yó ña ká'an nachíño na kúu na xá'nda chiño n̄o yó. Saá chí ndi'i ndayí ña kómí nachíño xí'in ink̄a naná'no na ndiso chiño xí'in yó, kúu ndayí ña k̄ixi n̄o Ndios. Ta ndi'i ndayí ña kómí n̄vi kúu ña ch̄indú'u Ndios. ² Ta saá ndi'i n̄vi na ɔn x̄in kasa ndivi ña xá'nda chiño nachíño n̄o na, ta xí'in ña ké'é na saá, kúu na n̄vi na toon ini n̄o ña xá'nda chiño Ndios n̄o na, chí Ndios kúu t̄a t̄a táxi ndayí nda'á nachíño. Ta yóo n̄vi na ɔn x̄in kasa ndivi ña xá'nda chiño nachíño n̄o na, ta ndixa nachíño saxo'vi na n̄vi yó'o x̄a'á ña k̄isa toon ini na. ³ Saá chí ɔn s̄ivi x̄a'á ña kuyi'vi n̄vi na ké'é ñava'a, kúu nachíño na kómí ndayí. Ta n̄vi na ké'é ña ɔn vá'a, ta va'a ka n̄vi yó'o ná kuyi'vi na n̄o nachíño. ¿An kóni ndó kuu ndó n̄vi na ɔn vása yí'vi n̄o nachíño? Ta saá x̄ini ñó'ó kasa ndivi ndó chiño va'a, ta xí'in ña ké'é ndó saá, nachíño k̄a'an na ñava'a x̄a'á ndó. ⁴ Saá chí nachíño na xá'nda chiño n̄o yó kúu na n̄vi na k̄isa chiño n̄o Ndios x̄a'á ña ch̄indeé na m̄i yó ña koo ñava'a xí'in yó. Ta saá ni, tá ndó'ó ké'é ndó ña ɔn vá'a, ta va'a ná kuyi'vi ini ndó, chí ɔn s̄ivi ña man̄i kúu ña ní'i nachíño espada s̄in. Nachíño yó'o kúu na k̄isa chiño n̄o Ndios, ta kómí na ndayí Ndios ña saxo'vi na n̄vi na ké'é ña ɔn vá'a. ⁵ Ta ndixa x̄ini ñó'ó kasa ndivi yó ña xá'nda chiño nachíño n̄o yó, ta ɔn s̄ivi ndasaá kuiti x̄a'á ña yi'vi yó saxo'vi na m̄i yó kúu ña ké'é yó ñava'a saá. Chí kúndaɛ ini yó ndi' x̄a'á ña sakusi yó ini

Ndios kúu ña vivíi kasa ndivi yó chiño ña xá'nda chiño nachíño n̄o yó, ta saá ɔn k̄o x̄a'á ña sakuiso yó kuachi s̄a t̄a m̄i yó. ⁶ Ta x̄a'á ñayó'o, x̄ini ñó'ó cha'vi yó cuota nda'á nachíño na xá'nda chiño n̄o yó. Chí nachíño yó'o kúu na k̄isa chiño n̄o Ndios, ta táxi xí'in m̄i na ña va'a kasa ndivi na chiño ña ndiso na.

⁷ Ñakán va'a taxi yó nda'á ñi ñi n̄vi ña x̄ini ñó'ó taxi yó nda'á na. Tá x̄ini ñó'ó cha'vi yó xí'in s̄i'ún n̄o nachíño x̄a'á ño'o ña kómí yó an x̄a'á ink̄a ñakuiká kómí yó, ta saá va'a cha'vi yó nda'á na. Tá yóo n̄vi na x̄ini ñó'ó naki'in ñat̄o'ó, ta saá va'a ná taxi yó ñat̄o'ó nda'á na. Tá yóo n̄vi na x̄ini ñó'ó naki'in ña kasa ká'no yó na, ta saá va'a ná kasa ká'no yó n̄vi yó'o. ⁸ Va'a ná ɔn kuniká yó n̄o nd̄a ñi n̄vi. Ta ñi l̄a kuiti ña va'a kuniká yó n̄o ink̄a n̄vi kúu ña x̄ini ñó'ó kuki'vi ní ini yó koni yó na. Tá ndixa kí'vi ini yó x̄ini yó n̄vi, ta xí'in ñayó'o k̄isa ndivi yó ndi'i ña xá'nda chiño ndayí Ndios. ⁹ Saá chí ndayí Ndios káchí ña saá: "ɔn vá'a k̄i'vi t̄a kuachi xí'in ña'á ña ɔn s̄ivi ñási'í ra kúu; ta ñi k̄i'va saá ɔn vá'a k̄i'vi ña'á kuachi xí'in t̄a t̄a ɔn s̄ivi yi' ña kúu; ɔn vá'a ka'ni yó n̄vi; ɔn vá'a kasa kuí'na yó; ɔn vá'a kutoo yó kukomí yó ña kómí ink̄a n̄vi", saá káchí ndayí Ndios. Ta ndi'i ndayí yó'o k̄aku ña n̄o ndayí ká'no ña káchí saá: "Ñi k̄i'va ndat̄an yóo ña kí'vi ini yó x̄ini yó xí'in m̄i yó, saá x̄ini ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó", káchí ña. ¹⁰ Tá ndixa kí'vi ini yó x̄ini yó natá'an yó, ta saá ɔn ké'é yó ña ɔn vá'a xí'in na. Tá ndino'o kí'vi ini yó x̄ini yó natá'an yó, ta ndixa xí'in ña ké'é yó saá, k̄isa ndivi yó ndi'i ndayí Ndios.

¹¹ Kúndaɛ va'a ini yó ndi' k̄iv̄i vitin kúu k̄iv̄i ña x̄ini ñó'ó ní, ta x̄a'á ñayó'o ɔn vá'a kutakú ka yó ndat̄an t̄aku n̄vi na k̄is̄in. Ta x̄ini ñó'ó kundito va'a yó, chí xa yatin ní v̄axi k̄iv̄i ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o ña sak̄aku ra m̄i yó. Ñi ñi k̄iv̄i ña va'a t̄aku yó, ta táxi ña kuyatin ka k̄iv̄i ña ndikó Jesucristo. Ta saá k̄iv̄i ña ndikó ra yóo yatin ka ña xí'in k̄iv̄i vitin n̄o k̄iv̄i ña k̄ixá'á yó k̄ándaɛ yó ra. ¹² K̄iv̄i vitin ndat̄an yóo ña xa kua'an ndi'i ño'o ta xa yatin ní kóni t̄ivi, saá yóo ña. Ta saá x̄a'á ña xa yatin kóni t̄ivi, va'a ka ná sandakoo yó ndi'i ña ɔn vá'a ña kúu ña ké'é n̄vi na x̄ika ño'o naa, ta ndixa x̄ini ñó'ó kasa ndivi yó chiño va'a, ndat̄an yóo chiño ña ké'é n̄vi na x̄ika ndivi. Ta ndat̄an yóo natropa na ndixin tikot̄o k̄a x̄a'á ña nd̄aa ña yikí koñu na, saá x̄ini ñó'ó kundixin m̄i yó xí'in ndeɛ Jesucristo, t̄a t̄a kúu ño'o ndino'o yé'e. ¹³ Xí'in ñat̄o'ó ta xí'in ñandaɛ x̄ini ñó'ó kutakú yó ta kasa ndivi yó chiño va'a, chí saá ké'é n̄vi na x̄ika ndivi. Ta

xínj ñó'ó nasita xí'in mji yó kǐvj kuə'an yó nqo yóo vikó ña on kuxu ná'ná ní yó, ta ndə lo'o on v'a xiini ní yó xí'in ndutə tá sáxiini nǐvi. On v'a kǐ'vi təa kuəchi xí'in inkə ña'a ña on sǐvi ñásí'í ra kúu, ta ni ña'a on v'a kǐ'vi ña kuəchi xí'in inkə təa tə on sǐvi yǐj ña kúu, ni ndə lo'o on v'a kǐ'vi nǐvi ndə ñii nqo kuəchi kini. On vása v'a kani tá'an yó, ni on vása v'a kasa kuǐnj ini yó koni yó inkə nǐvi. ¹⁴ Ta ndə vika, ndətan ndixin natropa tikotə kəa ña ndaa yǐkǐ koñu na, saá xínj ñó'ó kundixin yó xí'in ndee Jesucristo təa tə ndixa ndaa mji yó. Ta saá ndə lo'o on ndukú yó ña kutú ini yó xí'in ndi'i ña on v'a ña kútoo ni yǐkǐ koñu yó.

14

Tə'on yó'o ká'an xə'a nǐvi na səkán lo'o vaxi kua'no ña ndaa ini na Jesucristo

¹ Tá yóo nǐvi na səkán lo'o vaxi kua'no ña ndaa ini na Jesucristo, ta xínj ñó'ó v'a naki'in ndó nǐvi yó'o. Varə on vása yóo yu'ú ndó xí'in nayó'o xə'a ndi'i ña ká'an na, ta on v'a kani tá'an ndó xí'in nayó'o. ² Saá chi yóo sava nǐvi na kándixa Jesucristo na xáni sǐnj ndí v'a kuxu na ndi'i saá nqo ña xǐxi nǐvi. Ta yóo inkə nǐvi na səkán lo'o vaxi kua'no ña ndaa ini na Jesucristo, ta nǐvi yó'o xáni sǐnj na ndí ndə lo'o on v'a kuxu na koñu. ³ Nǐvi na kándixa Jesucristo na kúu na xǐxi ndi'i nqo ña xǐxi nǐvi ñoyívi, on v'a kə'an kuáchí na xə'a inkə nǐvi na kándixa Jesucristo na on xǐjn ndə lo'o kuxu koñu. Ta nǐvi yó'o na on xǐjn kuxu koñu, ndə lo'o on v'a kə'an kuáchí na xə'a nǐvi na xǐxi ndi'i nqo ña xǐxi nǐvi ñoyívi. Ta xínj ñó'ó naki'in tá'an v'a ñii ñii nayó'o, saá chi Ndios xa naki'in v'a ra ñii ñii nǐvi yó'o. ⁴ Ndəchun xáni sǐnj ndó ndí kómí ndó ndayí ña kə'an kuáchí ndó xə'a nǐvi na kisa chiño nqo təká'no nqo mji na? Chi ndasaə kuiti Jesucristo, təa tə kúu təká'no nqo nǐvi yó'o, ta kúu ra təká'no nqo mji yó, kúu təa tə kómí ndayí kə'an ra án v'a, án on vása v'a k'e'ə nayó'o. Ta ndixa ndaa ini yó ndí Jesucristo kə'an ra ñavə'a xə'a mji yó, na kúu nǐvi na ndino'o ini kisa chiño nqo ra. Saá chi mji Jesucristo kúu təa tə kómí ndi'i ndee, ta ndixa chindee ra mji yó ña v'a kundikon yó yichǐ ra.

⁵ Yóo nǐvi na kándixa Jesucristo na xáni sǐnj ndí yóo kǐvj ná'no kə nqo inkə kǐvj. Ta inkə nǐvi na kándixa Jesucristo xáni sǐnj na ndí ñii kúu ndi'i kǐvj. Ñii ñii nǐvi xínj ñó'ó v'a kani sǐnj na xə'a yu kúu ñavə'a k'e'ə mji na, ta saá xí'in ña ndino'o ini na, xínj ñó'ó k'e'ə na ñavə'a yó'o. ⁶ Saá chi nǐvi na kándixa Jesucristo, na kúu na xáni sǐnj ndí

yóo kǐvj ña kúu ña ná'no kə nqo inkə kǐvj, nayó'o kisa tó'o na kǐvj ná'no yó'o xə'a ña chinóo síkón na ñato'ó Ndios. Ta nǐvi na kándixa Jesucristo na xǐxi koñu kúu nǐvi na kisa tó'o Ndios xí'in ña xǐxi na, chi táxi na ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xə'a koñu xǐxi na. Ta nǐvi na kándixa Jesucristo, na on xǐjn kuxu koñu, kúu nǐvi na kisa tó'o Ndios, chi xáni sǐnj na ndí ña on vása xǐxi na koñu kúu ñavə'a nqo Ndios, ta nayó'o táxi na ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xə'a ña xǐxi mji na.

⁷ On sǐvi xə'a ñii laá mji yó kúu xə'a ña kutaku yó; ni on sǐvi xə'a ñii laá mji yó kúu xə'a ña kǐvj yó. ⁸ Saá chi tá təkú yó, ta təkú yó xə'a ña chinóo síkón yó ñato'ó Jesucristo, Təa təká'no nqo yó. Ta tá kǐvj yó, ta kǐvj yó xə'a ña chinóo síkón yó ñato'ó Jesucristo, Təa təká'no nqo yó. Ta saá tá təkú yó án tá kǐvj yó, nǐvi na ndikon Jesucristo kúu yó. ⁹ Jesucristo nǐxi'j ra ta natakú ra xə'a ña nduə ra Təa təká'no tə xə'nda chiño nqo ndi'i nǐvi, án nǐvi na təkú ñoyívi yó'o kúu na, án nǐvi na xa nǐxi'j kúu na.

¹⁰ Ta sava ndó'ó, ¿ndəchun ká'an kuáchí ndó xə'a nañani ndó án xə'a náki'və ndó? Ta, ¿ndəchun xáni sǐnj ndó ndí mji ndó kúu na ndaya'vi kə nqo nayó'o? Chi ñii kǐvj ña vaxi ndi'i mji yó xínj ñó'ó xəə yó kuita yó nqo Ndios, ta Ndios kasa nani ra xə'a kuəchi ñii ñii yó. ¹¹ Chi to'on Ndios ña nǐtaa na xǐnə'á káchí ña saá: "Ndixa yǐ'j kúu j təa tə təkú", káchí Ndios, "ta ñii kǐvj vaxi ndixa ndi'i nǐvi kuxití na nqo j,

ta ndi'i nǐvi kasa ká'no na yǐ'j, təa tə kúu Ndios", káchí Ndios,

káchí to'on ra nǐtaa na xǐnə'á. ¹² Ta kǐvj ña kundivi to'on yó'o, ñii ñii mji yó konj ñó'ó yó nataxi yó kuenda nqo Ndios xə'a ña k'e'ə mji yó.

¹³ Ta saá on v'a kə'an kuáchí yó xə'a natá'an yó, na kándixa Jesucristo, ta v'a kə xínj ñó'ó chikaə ini yó ña on ndə lo'o chindú'y yó ña kaki'j xə'a nañani yó án xə'a náki'və yó, ña koyo nayó'o kuəchi. Ta ndə lo'o on k'e'ə yó ña chinda'á natá'an yó ña sandakoo na yichǐ Jesucristo. ¹⁴ Yǐ'j xí'in ndino'o ini j kándixa j Jesucristo, ta kúndaə ini j ndí ndə ñii ña xǐxi nǐvi kúu ña on v'a án ñakini nqo Ndios. Ta saá ni, yóo sava nǐvi na xáni sǐnj ndí ña on v'a án ñakini nqo Ndios kúu sava nqo ña xǐxi nǐvi. Ta saá mji nǐvi yó'o na kúu na xáni sǐnj ndí ñakini nqo Ndios kúu ña, ta v'a kə ná on kuxu na ña. ¹⁵ Tá ndasaə kuiti xə'a ña xǐxi yó kúu ña sákuchuchú yó ini nañani yó án náki'və yó, ta v'a on vása kuxu yó ñayó'o nqo na. Saá chi táná k'e'ə yó ña sákuchuchú ini nañani yó án náki'və yó, ñayó'o saná'a ndí on

vása ndino'o ini yó kí'vi ini yó xíní yó nayó'o. Ta ndá lo'o ɔn vá'a taxi yó ndaño'ó nañani yó án náki'vạ yó nɔɔ Ndios xạ'ạ ña xíxi yó. Saá chi nayó'o kúu n̄vi na n̄xi'i Jesucristo xạ'ạ. ¹⁶ Vará m̄i yó n̄vi na kándixa Jesucristo kómí yó yich̄i ña kuxu yó ndi'i nɔɔ ña xíxi n̄vi, ta ɔn vá'a chindú'u yó ña kaki'i xạ'ạ nañani yó án xạ'ạ náki'vạ yó ña kɔyo na kuachi. Saá chi ɔn vá'a ke'é yó ña taxi ka'an n̄vi ña ɔn vá'a xạ'ạ yich̄i Jesucristo. ¹⁷ Xíní ñó'ó kundạạ ini yó ndí ɔn s̄iví xạ'a ña xíxi yó, ni ɔn s̄iví xạ'ạ ña xí'í yó kúu ña ndáya'ví chindé yó ña va'a kundikɔn yó yich̄i ña xá'nda chiño Ndios. Ta ña ndáya'ví ní kạ kúu ña kasa ndivi yó ñandạạ, ta ña kutakụ yó xí'in ñavạ'a ini yó, ta ña kutakụ yó xí'in ñasij ña chíkaạ Nima Ndios ini yó. ¹⁸ Tá xí'in ña ndáya'ví ní yó'o tákụ yó ta kisa chiño yó nɔɔ Jesucristo, ta saá ndixa sakusij yó ini Ndios, ta sakusij yó ini n̄vi.

¹⁹ Ta saá va'a ná chíkaạ yó ndeę ña viv̄i kutakụ yó xí'in natá'an yó na kándixa Jesucristo, ta ñii k̄'va saá chíkaạ yó ndeę ña chindee tá'an yó ña va'a kạ kua'no yó xí'in ña kándixa yó Jesucristo. ²⁰ Yóo chího va'a ña k̄isa ndivi Ndios xí'in ñii ñii m̄i yó na kándixa Jesucristo. Ta saá ndạ lo'o ɔn vá'a kani tá'an yó xạ'ạ ña xíxi yó, chi ȳyo sandi'í yó xạ'ạ chího va'a yó'o. Ndixa ndi'í saá nɔɔ ñạ'a ña xíxi n̄vi kúu ñandii nɔɔ Ndios. Ta saá ni, tá xí'in sava ña xíxi yó taxi yó ña kaki'i xạ'ạ nañani yó án xạ'ạ náki'vạ yó ña kɔyo na kuachi, ta saá va'a kạ ná ɔn kuxu yó ñayó'o. ²¹ Ña xíní ñó'ó ní kạ kúu ña kutakụ to'ó yó xí'in nañani yó ta xí'in náki'vạ yó na kándixa Jesucristo, ta ndạ lo'o ɔn vá'a ke'é yó ña chinda'á yó nayó'o ña k̄'vi na kuachi. Ndixa tá ña xíxi yó kɔñu án ña xí'í yó ndutạ vino kúu ña chinda'á nayó'o ña k̄'vi na kuachi, ta saá va'a kạ ɔn kuxu yó kɔñu, ni ɔn ko'o yó ndutạ vino, ni ɔn ke'é yó ndạ ñii inka ña taxi ña kaki'i xạ'ạ nañani yó án náki'vạ yó ña kɔyo na kuachi, ta saá ȳyo sandakoo na yich̄i Jesucristo. ²² Tá ndino'o ini ndó xa kándixa ndó yu kúu ña va'a ko'o ndó án yu kúu ña va'a kuxu ndó, ta va'a ndasaá kuiti Ndios xí'in m̄i ndó kuu na xíní yu kúu ña chíkaạ ini ndó ke'é ndó, ta ɔn ndatɔ'on ndó ñayó'o xí'in inka n̄vi. Ta saá ndixa kunakaạ ñasij ní ini ndó, chi ɔn kani s̄inj ndó ndiso ndó kuachi nɔɔ Ndios xạ'ạ ña xí'í ndó án xạ'ạ ña xíxi ndó. ²³ Tá yóo nañani yó án náki'vạ yó, na ɔn vása ndino'o ini kándixa án ñavạ'a án ña ɔn vá'a nɔɔ Ndios kúu sava ña xíxi na, ta saá ni, xíxi na sava ñayó'o, ta xí'in ña ke'é na saá, nákuiso na kuachi nɔɔ Ndios. Saá chi ña ke'é nayó'o ɔn vása yóo yu'ú ña xí'in ña ndino'o ini na kándixa na kúu ñavạ'a nɔɔ Ndios. Ta ndi'í saá nɔɔ ña ke'é yó, tá

ɔn vása ñii yóo yu'ú ña xí'in ña ndino'o ini yó kándixa yó kúu ñavạ'a nɔɔ Ndios, ta ña ke'é yó saá kúu ña ɔn vá'a ña nákuiso yó kuachi nɔɔ Ndios.

15

¹ M̄i yó, tá kúu yó n̄vi na ndino'o ini kándixa Jesucristo ta kúndaạ ini yó ndasaá va'a ndikɔn yó yich̄i ra, ta saá xíní ñó'ó ká'no koo ini yó ta chíkaạ yó ndeę ña chindee yó n̄vi na sakan lo'o vāxi kua'no ña ndáa ini na Jesucristo. Xíní ñó'ó chindee yó nayó'o, ta ɔn vása kuiti kundí'í ini yó xạ'ạ ña sakusij yó ini m̄i yó. ² Ñii ñii m̄i yó xíní ñó'ó ndukú yó ndasaá va'a sakusij yó ini natá'an yó, ta xíní ñó'ó sakua'no tá'an yó xí'in ña saku'á yó ña kandixa kạ yó Jesucristo. ³ Saá chi ni m̄i Jesucristo, ndạ lo'o ɔn vása ni-ndukú ra ndasaá kuiti sakusij ra ini m̄i ra. Ta to'on Ndios ña n̄taa na x̄ing'á, ká'an ña xạ'ạ ña ndo'o ra, ta káchí ña saá: "M̄i to'on ña ɔn vá'a ña ká'an n̄vi kándiva'a na xí'in Ndios kúu to'on ña kándiva'a na xí'in'í", káchí to'on Ndios xạ'ạ Jesucristo. ⁴ Ta ndi'í to'on Ndios ña n̄taa na x̄ing'á kúu ña to'on ña n̄taa na xạ'ạ ña saná'a ña m̄i yó. Ta n̄taa na to'on Ndios yó'o xạ'ạ ña chíkaạ ña ndeę ini yó ña kundee yó kundikɔn yó yich̄i Ndios. Ta saá ndátí yó ta ndáa ini yó ndí keta va'a ña xí'in yó, chí Ndios ndixa kasa ndivi ra ndi'í to'on ra. ⁵ Ndios kúu tạ tạ chíkaạ ndeę ini yó ña va'a kundee yó kundikɔn yó yich̄i ra. Ta saá xí'in ña ndino'o ini kóni ndí Ndios chindee ra ndó'ó ña va'a s̄ij kutakụ ndó xí'in natá'an ndó, ñii k̄'va ndatán x̄itakụ Jesucristo xí'in natá'an ra ñoyívi yó'o. ⁶ Ta saá ñii yu'ú nakoo ndi'í ndó ña va'a kasa ká'no ndó Ndios, tạ tạ kúu Yivá Jesucristo, Tạ tạ Ká'no nɔɔ yó.

To'on va'a xạ'ạ Jesucristo kúu to'on ña xíní ñó'ó ndi'í n̄vi

⁷ Ta saá xíní ñó'ó va'a naki'in tá'an ndó, ndatán va'a naki'in Jesucristo ñii ñii ndó'ó. Ta xạ'ạ ña ke'é ndó saá, kanóo s̄ikón ñatɔ'ó Ndios. ⁸ Ndátɔ'on'j xí'in ndó ndí Jesucristo k̄xaạ ra ñoyívi yó'o xạ'ạ ña kasa chího ra nɔɔ najud̄io, chí saá kasa ndivi ra to'on ña k̄indɔo Ndios xí'in nax̄ij s̄ikuá na x̄ing'á. Ta ña ke'é Jesucristo saá kúu xạ'ạ ña kundạạ ini najud̄io ndí Ndios kúu t̄andạạ, ta ndixa kisa ndivi ra to'on ra. ⁹ Ta saá k̄xaạ Jesucristo ñoyívi yó'o ña kasa ndivi ra chího ña táxi n̄vi na ɔn vása kúu najud̄io kasa ká'no na Ndios xạ'ạ ña kúnda'ví ní ini ra x̄ini ra na. Ta saá kundivi ña ká'an to'on Ndios ña n̄taa ñii tạ kuyạ x̄ing'á, káchí to'on yó'o saá: Xạ'ạ ñavạ'a ke'é ún, ȳ'í kasa ká'no j̄ yó'ó, Tata Ndios.

Ta ñoo nqo táku ñivi na on vása kúu najudío kúu nqo kasa ká'noj yó'ó, Tata Ndios.

Ta sji kataj yaa ña kasa ká'noj kviún, Tata Ndios,

káchí to'on ña nġtaa ñii tġa kuyġa xina'á.

¹⁰ Ta inká xiiña nqo to'on Ndios ña nġtaa na kuyġa xina'á, káchí ña saá:

Va'a ná kusij ini ñivi na on vása kúu najudío, ta ñii káchí saá ná kusij ini ñivi na kúu najudío,

káchí to'on Ndios ña nġtaa na kuyġa xina'á.

¹¹ Ta saá tuku inká xiiña nqo to'on Ndios ña nġtaa na xina'á, káchí ña saá:

ñNdi'i saá na ñoo ná'no xí'in ndi'i saá na ñoo váli,

va'a ná kasa ká'no na Ndios!

káchí ña. ¹² Saá tuku kuyġa xina'á nġtaa ta'profeta Isaías to'on Ndios ña káchí saá:

Ñii kvi nana ndaa ñii yiton xaá nqo ñii tio'o tón yiton yatá, ta tio'o yiton yatá yó'ó ká'an xa'á ñivi nave'e taIsai.

Ta yiton xaá nana ndaa yó'ó kúu ña ká'an xa'á tġa tġa ti'ví Ndios ña sakaku ra ñivi;

chi ñii tġa'ya ñani síkuá taIsaí yó'ó kuu ra,

ta kuu ra ñii tġa tġaká'no, tġa tġa ka'nda chiño nqo ñivi na on vása kúu najudío.

Ta ñivi yó'ó xí'in ña ndino'o ini na kundati na ña sakaku ra na,

káchí to'on Ndios ña nġtaa taIsaías xina'á.

¹³ Ta vitin yij ká'an xí'in Ndios, tġa tġa chikaq ndee ini yó ña kundati yó ñava'a ke'é ra xí'in yó, ta ndúkú nqo ra ndí va'a ná sakusij ra ini ndi'i ndó'ó, ñivi na kándixa ña'á, ta va'a ná taxi ra ña kunakaq ñava'a ini ndó. Ta saá tuku ndúkú nqo Ndios ndí sakutú ra ini ndó xí'in ndee Nima ra, xa'á ña va'a kundati ndó chi ndáa ini ndó ndí ndixa Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ndó ndátan yóo to'on ra ña kġndo ra.

¹⁴ Nañani yó xí'in náki'va yó, kúndaq ini ndí ndó'ó kúu ñivi na va'a ní ini, ta ndi'i ndó xinj va'a ndó ñandaq, ta saá ñakán va'a kúchiño ndó saná'a tá'an ndó.

¹⁵ Nqo tutu yó'ó, ña ti'víj xaá nda'á ndó, xa nġtaa j to'on ña ndáto'on káxinj xí'in ndó xa'á ñandaq, chi kónij ña naká'an ndó to'on ña ndaq yó'ó, ta ndá lo'o on vása nandoso ndó ña. Kómij ndayj ña ká'an xí'in ndó saá, chi Ndios ke'é ra ñava'a xí'in j ña sakuiso chiño ra yij ¹⁶ ña chindee j ñivi na on vása kúu najudío. Saá chi Ndios naqaxin ra yij ña ká'an ndoso j to'on va'a xa'á Jesucristo nqo ñivi na on vása kúu najudío xa'á ña kandixa na ra. Ta saá ndátan yóo ñava'a ñayij sóko ñivi nqo Ndios, saá koo ñivi yó'ó, na kúu na

táxij nda'á Ndios. Ta Ndios kusij ní ini ra ña naki'in ra ñivi yó'ó, chi Nima Ndios ndaqa ndii ña ini ndi'i nayó'o.

¹⁷ Ta yij, yóo ní xa'á ña chinóo síkón j ñato'ó Jesucristo, chi táxi ra ndee ra nda'á j ña va'a kasa chiño j nqo Ndios. ¹⁸ Ta ndixa, ndá lo'o on vása ká'an j xa'á ñava'a kġsa ndivi mġij, ta kuiti ká'an j xa'á ndee Jesucristo ña táxi ra nda'á j ña va'a chindee j ñivi na on vása kúu najudío. Saá chi xí'in to'on ndáto'on j xí'in na, ta xí'in chiño va'a kġsa ndivi j nqo na, chindee j ñivi yó'ó ña chikaq so' na to'on Ndios ta kasa ndivi na ña kóni ra. ¹⁹ Ta xí'in ndee mġi Nima Ndios ña táxi ña nda'á j, xa ke'é j kua'á ní milagro xí'in inká ñava'a ña chindee j ñivi. Saá kġsa chiño j ñoo Jerusalén tġnda kua'á ní ñoo ndi'i saá xiiña, andá kġxaa j ñii xiiña nqo nani Ilirico. Ta ndi'i saá xiiña yó'ó ñka'an ndoso j to'on ñava'a xa'á Jesucristo. ²⁰ Ndi'i saá kvi chikaq j ndee ña ká'an ndoso j to'on ñava'a yó'ó nqo ñivi na on ta'an konj so' to'on va'a xa'á Jesucristo. Ta on xinj ke'é j ndátan ke'é ñii tġa tġa kġsa va'a ve'e, ta náki'in ra ndikon ra kġsa chiño ra nqo xa chikaq inká ñivi ñii xa'á ve'e. ²¹ Ndá vika, yij kónij kuu j tġnoq ká'an ndoso to'on va'a xa'á Jesucristo nqo ñivi na on ta'an konj so' to'on xa'á ra. Ta saá kundivi ñii xiiña to'on Ndios ña nġtaa na xina'á, ña káchí saá:

Ñivi na on ta'an konj so' to'on xa'á tġa tġa ti'ví Ndios sakaku ra na,

ta va'xi ñii kvi koni na ra, ta konj so' na to'on ñava'a xa'á ra.

Ta ñivi yó'ó ndixa kúndaq ini na to'on yó'ó, saá káchí to'on Ndios ña nġtaa na xina'á.

To'on yó'ó ká'an ndí taPablo kóni ra kq'on ra ñoo Roma

²² Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó na ndóo ñoo Roma, vará kua'á ní yichj chikaq ini j kq'onj kotoj ndó'ó, ta xa'á ña kua'á ní chiño kġsa ndivi j kua'á ní xiiña, nġ-taxi ña kúchiño j kq'onj kotoj ndó'ó. ²³ Ta vitin xa nġxino chiño ña sakuiso chiño Ndios yij kasa ndivi j ndi'i saá xiiña nqo nġka'an j, ta ndixa xa kua'á ní kuyġa kúu ña kónij xaaj kotoj ndó'ó.

²⁴ Ta saá vitin ndátij ña yachj ní xaaj kotoj ndó'ó, chi kvi kq'onj España, saá ya'aj ñoo Roma nqo táku ndó. Ta saá koo ñasij ní ini yó kvi nakut'an yó, vará ndá lo'o kuiti kvi koo yó xí'in tá'an yó. Ta saá ndátij ndó'ó ña chindee ndó yij taxi ndó ña xinj ñó'ó nqo j ña kq'onj España.

²⁵ Ta vitin kua'an ndikó j ñoo Jerusalén, chi ní'ij sj'un ña xa naqayaj xa'á ña chindee ña ñivi nandá'vi na ndikon Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. ²⁶ Saá chi inká ñivi na ndikon Jesucristo na kúu na

táku estado Macedonia xí'in na táku inka estado Acaya, n̄vi yó'o xí'in ña kúsij ní ini na, taxí na sj'ún xa'a ña chindeé na n̄vi nandá'ví na ndikõn Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. ²⁷ N̄vi yó'o na táku estado Macedonia xí'in na táku estado Acaya na õn vása kúu najudío xáni sj'ij na ndí chiño nõõ na kúu ña taxi na sj'ún ña chindeé na najudío na kándixa Jesucristo, na kúu nandá'ví, chi xa'a ñava'a k̄indõo Ndios xí'in najudío, ku'a'a ní ñava'a xa naki'in n̄vi na õn vása kúu najudío yó'o. ²⁸ Ta yí'j, tá ndi'i nataxij sj'ún nda'a n̄vi na kúu najudío na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén, ta saá kee j kõ'õnj España, ta sí'na ya'aj kotoj ndó'ó, n̄vi na táku ñoo Roma. ²⁹ Ta ndixa ndáa inij ndí k̄ivj xaaj nõõ ndó, ta xí'in ndi'i ñava'a ña taxi Jesucristo nda'a yó, kuchiño chindeé tá'an yó ña va'a k̄a kundikõn yó yichj ra.

³⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, ñii káchí kándixa yó Jesucristo, ta ñii káchí naki'in yó ndee ña taxí Ndios nda'a yó ña kuchiño yó kuki'vi ní ini yó koni tá'an yó. Ta xa'a ñayó'o, xáku ndá'ví nõõ ndó ña chindeé nõõ yí'j xí'in ña ndukú nõõ nõõ Ndios xa'aj. ³¹ Ndukú nõõ nõõ Ndios ña sakaku ra yí'j nõõ n̄vi na táku ñoo estado Judea, na kúu na õn x̄inj chikaã so'o t'õn va'a xa'a Jesucristo. Saá tuku ndukú nõõ nõõ Ndios xa'a nañani yó xí'in náki'va yó na ndikõn Jesucristo na táku ñoo Jerusalén, ña kusij ini na ña naki'in na sj'ún ña ní'ij nataxij nda'a na. ³² Ta saá, tá kóni Ndios, ta xaaj kotoj ndó'ó, ta xí'in ndi'i ñasij ní ini j nakutá'an j xí'in ndó. Ta k̄ivj nakutá'an yó saá, nakindee lo'õ j xí'in ndó, ta chikaã yó ndee ini tá'an yó. ³³ Ta Ndios, t̄a t̄a taxi koo ñava'a ini m̄ji yó, ná koo ra xí'in ndi'i ndó. Saá ná koo ña.

16

Xí'in t'õn yó'o t̄aPablo chindeé ra ku'a'a ní n̄vi na ndikõn Jesucristo na táku ñoo Roma

¹ Xí'in tutu yó'o ndátõ'õnj xí'in ndó ta ndúkúj nõõ ndó ñava'a ná naki'in ndó ñáki'va yó ñáFebe k̄ivj xaã ña nõõ ndó. ÑáFebe yó'o kúu ña ndiso chiño chindeé n̄vi na táku ñoo Cencrea, na kúu n̄vi na kándixa Jesucristo na nákutá'an kisa ká'no na Ndios. ² Xa'a Jesucristo, T̄a t̄aKá'no nõõ yó, va'a vivij naki'in ndó ñáki'va yó yó'o, ndatán va'a vivij naki'in yó ndi'i n̄vi na taxi xí'in m̄ji ña va'a kisa chiño na nõõ Jesucristo. Chindeé nõõ ñáki'va yó yó'o, taxi nõõ ndi'i ña x̄inj ñó'ó ña nda'a ña, saá chi ndixa ñayó'o xa

ch̄indeé ña ku'a'a ní n̄vi, t̄andã yí'j kúu ñii n̄vi yó'o.

³ Saá tuku t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j ñáki'va yó ñáPriscila xí'in tañani yó t̄aAquila. Nayó'o kúu na ñii káchí kisa chiño xí'in j nõõ Jesucristo. ⁴ Ta xa'a ña sakaku na yí'j nõõ n̄vi na kóni ka'ni yí'j, ñáPriscila xí'in t̄aAquila taxí xí'in m̄ji na ndã ña kivi na nõõ j, níkuu. Ñakán k̄iã taxí j ña táxa'vi ña'a ní nda'a nayó'o. Ta õn sj'ij ñii laá yí'j, ta ndi'i n̄vi na ndikõn Jesucristo, na õn vása kúu najudío ñii káchí taxí na ña táxa'vi ña'a nda'a nayó'o xa'a ñava'a ke'ë na xí'in j. ⁵ Ta saá tuku t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo ta nákutá'an na ve'e ñáPriscila xí'in t̄aAquila xa'a ña kisa ká'no na Ndios. Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j tañani yó t̄aEpeneto, t̄a kúu t̄a k'vi ní ini j x̄inj. Tayó'o kee ra ñii nõõ ña nákaã estado Acaya, ta kúu ra t̄andõ k̄andixa Jesucristo ñoo ra. ⁶ Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j ñáki'va yó ñáMaría, ña kúu ña ndee ní kisa chiño xa'a ña chindeé ña ndó'ó. ⁷ Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j tañani yó t̄aAndrónico xí'in ñáki'va yó ñáJunias. ^{*} Saá chi nayó'o ñii káchí x̄inj'õ na xí'in j ini ve'e k̄a, ta nayó'o kúu naapóstol na t'ívij Jesucristo kasa chiño na nõõ ra, ta va'a ní kánõo t'õn xa'a na nõõ ndi'i n̄vi. Nayó'o kúu ña nõõ judío xí'in j, ta kúu na na sí'na k̄a k̄andixa Jesucristo nõõ yí'j.

⁸ Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j tañani yó t̄aAmplias, t̄a t̄a k'vi ní ini j x̄inj, chi t̄a ndikõn Jesucristo kúu tayó'o xí'in j. ⁹ Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j tañani yó t̄aUrbano, t̄a t̄a ñii káchí kisa chiño xí'in yó nõõ Jesucristo kúu ra. Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j tañani yó t̄aEstaquis, t̄a kúu t̄a k'vi ní ini j x̄inj. ¹⁰ Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j tañani yó t̄aApeles, t̄a t̄a kúu t̄a k̄undeé nõõ ndi'i ña yo'vi ní x̄ito ndoso ña'a, ta xí'in ñayó'o sáná'ra ña ndino'õ ní ini ra kándixa ra Jesucristo. Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na kúu n̄vi nave'e t̄aAristóbulo. ¹¹ Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j t̄aHerodiõn, t̄a t̄a kúu tañoõ judío xí'in j. Ta saá tuku t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j nave'e t̄aNarciso na kúu na kándixa Jesucristo. ¹² Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j náki'va yó ñáTrifena xí'in ñáTrifosa. Nási' yó'o kúu ná ndee ní kisa chiño nõõ Jesucristo. Ta t'ívij t'õn ña chindeé nõõ nõõ j ñáki'va yó ñáPérsida ña kúu ña k'vi ní ini yó x̄inj yó. Náyó'o ndee ní kisa chiño ña nõõ

* 16:7 Qn vása kúndaã va'a ini yó án ká'an ña xa'a ñii ña'a ña ñani Junias án xa'a ñii t̄a t̄a ñani Junias.

Jesucristo. ¹³ Ta tí'víj tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔj tañani yó taRufo, ɬa ɬa va'a kándixa Jesucristo, chi mji Jesucristo naqaxin ña'á. Ta chindeé ndó nɔɔj ñákj'va yó si'í tañani yó taRufo yó'o, chi ñáyó'o ndatán yóo si'í mji saá yóo ñá xí'inj. ¹⁴ Ta tí'víj tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔj nataa nañani yó taAsíncrito, taFlegonte, taHermas, taPatrobas, taHermes xí'in inka n̄vi na ndíkɔn Jesucristo na nákutá'an xí'in nayó'o. ¹⁵ Ta tí'víj tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔj tañani yó taFilólogo xí'in ñákj'va yó ñáJulia, ta tí'víj tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔj tañani yó taNereo xí'in ñákj'va ra. Ta tí'víj tɔ'on ña chindeé ndó nɔɔj tañani yó taOlimpas xí'in ndi'i inka nañani yó xí'in náki'va yó na ndíkɔn Jesucristo na kúu na nákutá'an xí'in ndi'i nayó'o.

¹⁶ Ta ndi'i ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, chindeé tá'an ndó ta xí'in ñato'ó ní ini ndó chjto ndó nɔɔj tá'an ndó. Ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo ta nákutá'an na ku'a'á ní ñoo, nayó'o tí'ví na tɔ'on ña chindeé na ndó'ó.

¹⁷ Nañani yó xí'in náki'va yó, xáku ndá'víj nɔɔj ndó ña vivii koto ndó yu kúu n̄vi kóni nata'vj tá'an xí'in ndó'ó. Ta n̄vi yó'o ɔn vása yóo yu'ú na xí'in tɔ'on va'a ña ndaa ña sakuá'á ndó xa'á Jesucristo, ta kóni na chindú'u na ña kasi nɔɔj ndó ña ɔn kándixa ka ndó tɔ'on va'a yó'o. Ta saá va'a kuxiká ndó nɔɔj n̄vi na ɔn vá'a yó'o. ¹⁸ Saá chi n̄vi yó'o ɔn vása kisa chiño na nɔɔj Jesucristo, ɬa taKá'no nɔɔj yó. Nda víka, nayó'o ndasaá kuiti kisa ndivi na ña kóni yiki koñu mji na. Ta n̄vi yó'o, xí'in tɔ'on ña livi ní ta visi ní, sándá'vi na n̄vi na sakan lo'o kuiti kúndaq ini ñandaq. ¹⁹ Ndi'i n̄vi xa xinj na ndi ndó'ó va'a chíkaq sɔ'o ndó ta va'a kisa ndivi ndó ña kóni Ndios. Ta kúsij ini j xa'á ña ké'é ndó saá. Ta yij'j ndúkúj nɔɔj ndó ndi ndichí ní koo sijn ndó ké'é ka ndó ñava'a, ta nda lo'o ɔn kasa ndichí ndó sijn ndó ña ké'é ndó ña ɔn vá'a. ²⁰ Ta Ndios, ɬa ɬa táxi nákaq ñava'a ini yó, ndixa yaçhí ní sandi'i ra xa'á ñandiva'a ká'no naní Satanás, ta chíkaq ñandiva'a yó'o t̄xin xa'á ndó ña kundɔsɔ ndó saɬa ña. Ta Jesucristo, ɬa taKá'no nɔɔj yó, ná ké'é ra ku'a'á ní ñava'a xí'in ndó.

²¹ Ta ñani yó taTimoteo, ɬa ɬa kisa chiño xí'inj, tí'ví ra tɔ'on xaq ña nɔɔj ndó ña chindeé ra ndó'ó vitin. Ta nañani yó taLucio, taJasón xí'in taSosípater kúu naño judío xí'inj, ta nayó'o tí'ví na tɔ'on ña chindeé na ndó'ó.

²² Ta ñani yó taTercio kúu ɬa ɬa xinj ñó'ój ña n̄taa ra tɔ'on yó'o ña ndatɔ'on yij', taPablo, xí'in ndó nɔɔj tutu yó'o, ta vitin tayó'o tí'ví ra tɔ'on xaq ña nda'a ndó

ñá chindeé ra ndó'ó, chi ñii káchí kándixa yó ta ndíkɔn yó Jesucristo.

²³ Ta ñani yó taGayo tí'ví ra tɔ'on ña chindeé ra ndó'ó. Ve'e taGayo yó'o kúu ve'e nɔɔj táku yij'j taPablo vitin, ta mji ve'e yó'o kúu nɔɔj nákutá'an j xí'in ndi'i nañani yó ta xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo na kúu na táku ñoo yó'o. Ta ñani yó taErasto, ta kúu ɬa ɬa ndiso chiño xí'in s̄j'ún ña nákaa nachíño ñoo yó'o, tayó'o tí'ví ra tɔ'on ña chindeé ra ndó'ó. Ta inka ñani yó taCuarto tí'ví ra tɔ'on ña chindeé ra ndó'ó.

²⁴ Ta Jesucristo, ɬa taKá'no nɔɔj yó, ná ké'é ra ñava'a xí'in ndi'i ndó. Saá ná koo.

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo kisa ká'no ra Ndios

²⁵ ¡Ná kasa ká'no yó Ndios! Chi Ndios kómí ndee ña chíkaq ra ndee ini ndó'ó ña va'a kuchiño ndino'o ini ndó kasa ndivi ndó tɔ'on ra. Ta tɔ'on ra yó'o kúu ña ká'an ndoso j ta sáná'aj ndó'ó xa'á Jesucristo. Vará tɔ'on va'a yó'o x̄ikuu ña x̄inakaq se'é ku'a'á ní kujya x̄ina'á, ²⁶ ta vitin Ndios xa ɬaxi ra ña kúndaq ini n̄vi tɔ'on ra ña n̄taa naprofta kujya x̄ina'á. Saá chi Ndios, ɬa ɬa táku ndi'i saá k̄ijj, xa'nda chiño ra ña kujta ní'nó tɔ'on yó'o nɔɔj ndi'i n̄vi na táku ndi'i saá ñoo ñoyívi, ñakán ndi'i n̄vi kuchiño na kándixa na tɔ'on ra ta kasa ndivi na ña kóni ra.

²⁷ Nii l̄aq kuiti kúu Ndios, ta ñii l̄aq ra saá kúu ɬa ɬa ndichí ndino'o sijn. Ta xa'á ñava'a ké'é Jesucristo, ¡ná kanóo síkón ní ñato'ó Ndios ndi'i saá k̄ijj ña vaçi! Saá ná koo ña.

Tutu ñanoó ña nĩtaa taPablo ña ti'ví ra kuá'an nda'a nĩvi na táku ñoo Corinto

*TaPablo ti'ví ra to'on ña chindeé ra
nĩvi na kándixa Jesucristo na táku ñoo
Corinto*

¹ Yi'í, taPablo, kúu j̄ t̄aa taapóstol t̄a k̄isa chiño n̄oq̄ Jesucristo, chi saá Ndios k̄ana ra ȳi'í ta s̄akuiso chiño ra ȳi'í. Ta t̄aa j̄ tutu yó'o x̄i'in ñani yó' t̄aSostenes, ² ta ti'ví nd̄i ña xāa ña nda'a ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto. Ndó'ó kúu ndó n̄vi na ndii n̄oq̄ Ndios chi ñii yóo ndó x̄i'in Jesucristo, ta Ndios k̄ana ra ndó'ó ña sandakoo ndó ña on v̄a'a ta taxi x̄i'in m̄i ndó ña kutaku ndii ndó n̄oq̄ ra. Ta ñii k̄i'va saá xa k̄ana Ndios ink̄a n̄vi na kándixa Jesucristo, na k̄ixi ndi'i saá x̄i'ña, ña sandakoo na ña on v̄a'a ta kutaku ndii na n̄oq̄ ra. N̄vi yó'o kúu n̄vi na xa ndukú n̄oq̄ Jesucristo ña sakaku ra na, ta Jesucristo kúu T̄aa taKá'no n̄oq̄ nayó'o ta ñii k̄i'va saá kúu ra T̄aa taKá'no n̄oq̄ m̄i yó. ³ Ta Ndios Yivá yó x̄i'in Jesucristo T̄aa taKá'no n̄oq̄ yó, j̄ná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó! Ta, j̄ná ke'é ra ñava'a x̄i'in ndó!

*Tq'on yó'o ká'an ndi n̄vi na kándixa
Jesucristo na táku ñoo Corinto xa n̄k̄i'in
na kuá'a ní ndee v̄a'a ña san'i Ndios na*

⁴ Ndi'i saá k̄ivi táxi j̄ ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a ndó. Saá chi Ndios, xa'a ña kúu ra t̄aa t̄a v̄a'a ní ini, xa san'i'í ra kuá'a ní ñava'a nda'a ndó'ó, chi ndó'ó kúu n̄vi na kándixa Jesucristo ta táku ndó ini ra. ⁵ Ta xa'a ña táku ndó ini Jesucristo, Ndios san'i'í ra kuá'a ní ndee v̄a'a nda'a ndó xa'a ña kúchiño ndó ndato'on ndó to'on ra x̄i'in n̄vi, ta san'i'í ra ñandíchi ra kunakaa ña s̄inj̄ ndó xa'a ña v̄a'a kundaa ini ndó ñandaa. ⁶ Saá chi ndixa ndino'ó kándixa ndó to'on v̄a'a ña ndato'on nd̄i x̄i'in ndó xa'a Jesucristo. ⁷ Ta xa'a ñayó'o, on v̄asa kúman̄i n̄oq̄ ndó nd̄a ñii ndee v̄a'a ña káku n̄oq̄ Níma Ndios, chi Ndios xa san'i'í ra ndó'ó ndi'i n̄oq̄ ndee v̄a'a yó'o. Ta vitin táku ndó nd̄ati ndó ña nat̄ivi Jesucristo n̄oq̄ yó k̄ivi ndikó ra ñoyivi yó'o. ⁸ Ndixa ñii ñii k̄ivi Ndios taxi ra ndee nda'a ndó xa'a ña kútu kundikon ndó yich̄i Jesucristo, ta nd̄a ñii k̄ivi on sandakoo ndó yich̄i ra. Ta chindeé ra ndó'ó ña kutaku ndó saá, t̄and̄a ña t̄ondaa k̄ivi sondi'í, k̄ivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o. Ta saá k̄ivi yó'o

kuita ndii ndó n̄oq̄ ra. ⁹ Ndixa Ndios ke'é ra saá, chi t̄aa t̄andaa kúu Ndios, ta k̄isa ndivi ra ndi'i to'on ña k̄ind̄oq̄ ra x̄i'in n̄vi. Ta m̄i Ndios yó'o kúu t̄aa t̄a k̄ana ndó'ó ña ñii koo ndó x̄i'in Sa'ya ra Jesucristo T̄aa taKá'no n̄oq̄ yó.

*Tq'on yó'o ká'an ña
ndi on v̄a'a ta'v̄i tá'an n̄vi na kándixa
Jesucristo*

¹⁰ Ta ndó'ó, nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó, x̄áku ndá'v̄i n̄oq̄ ndó x̄i'in ndaȳi k̄ivi Jesucristo, T̄aa taKá'no n̄oq̄ yó, ña ñii yu'ú koo ndó ta on ta'v̄i tá'an ndó. Ñii v̄a'a koo ndi'i ndó x̄i'in tá'an ndó, ndatán yóo ñii n̄vi x̄i'in m̄i ña. Ta v̄a'a ñii koo ña x̄ani s̄inj̄ ndó xa'a ñandaa, ta ñii koo n̄ima ndi'í ndó. ¹¹ Nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó, ndato'on j̄ saá x̄i'in ndó'ó, chi sava n̄vi na k̄ixi ve'e ñaCloé, k̄ixaa na n̄oq̄ j̄, ta ndato'on na x̄i'in j̄ ndi on v̄asa v̄a'a náta'an ndó, chi náa ni ndó x̄i'in tá'an ndó. ¹² Sava ndó'ó káchí ndó saá: "Ndi'í ndikon nd̄i taPablo." Ta ink̄a ndó'ó káchí ndó saá: "Ndi'í ndikon nd̄i taApolos", ta ink̄a k̄a ndó'ó káchí ndó saá: "Ndi'í ndikon nd̄i taPedro", ta ink̄a k̄a ndó'ó káchí ndó saá: "Ndi'í ndikon nd̄i Cristo."* Saá ká'an ndó, káchí n̄vi xa'a ndó ta ndato'on na x̄i'in j̄. ¹³ Ta vitin ȳi'í ndáka to'on j̄ ndó'ó, káchí j̄ saá: ¿Án n̄ata'v̄i tá'an Cristo? ¿Án ȳi'í taPablo kúu t̄aa t̄a n̄ixi'í nda'a tón cruz xa'a ndó? ¿Án x̄i'in ndaȳi k̄ivi ȳi'í taPablo ch̄ichi ndó'ó? Ó'on, on s̄ivi saá. ¹⁴ Táxi j̄ ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios chi ȳi'í on v̄asa ní-sakuchuj̄ nd̄a ñii ndó'ó, ta ndasaá kuiti taCrispo x̄i'in taGayo kúu na sakuchuj̄. ¹⁵ Saá va yóo, on k̄oq̄ n̄vi kúchiño k̄a'an na ndi sakuchuj̄ na x̄i'in ndaȳi k̄ivi m̄i j̄. ¹⁶ Saá tuku náka'an j̄ ndi sakuchuj̄ nave'e taEstefanas, ta on v̄asa k̄a náka'an j̄ tá yóo k̄a n̄vi sakuchuj̄. ¹⁷ Saá chi on s̄ivi xa'a ña sakuchuj̄ n̄vi kúu xa'a ña ti'ví Cristo ȳi'í, ta xa'a ña k̄a'an ndoso j̄ to'on v̄a'a xa'a ra kúu ña ti'ví ra ȳi'í. Ta on s̄ivi to'on ña ndíchi ña káku s̄inj̄ n̄vi kúu to'on ña ndato'on j̄ x̄i'in n̄vi xa'a ra. On v̄asa chikaa j̄ ndee ña sanoo j̄ ini n̄vi x̄i'in to'on ña ndíchi s̄inj̄ n̄vi, chi tá ȳi'í ke'é j̄ saá, níkuu, ta chikaa j̄ n̄ino ndee ña n̄ixi'í Cristo nda'a tón cruz xa'a kuachi n̄vi.

*Jesucristo x̄i'in ña k̄isa ndivi m̄i ra
saná'a ra n̄oq̄ yó ndi'í ndee Ndios, ta saná'a
ra ndi'í ñandíchi Ndios*

¹⁸ N̄vi na kuá'an yich̄i n̄oq̄ ndi'i xa'a na, nayó'o x̄ani s̄inj̄ na ndi to'on s̄ana kúu to'on ña ndato'on xa'a Jesucristo ndi n̄ixi'í ra nda'a tón cruz xa'a kuachi ndi'í n̄vi. Ta m̄i yó, na kúu n̄vi na sakaku Ndios ña

* 1:12 Tq'on "Cristo" kóni káchí ña: T̄aa t̄a ti'ví Ndios ña sakaku na n̄vi.

on ndi'i x̄a'á yó, ndixa kúndaq̄ ini yó ndí t̄o'on yó'o ña ká'an x̄a'á Jesucristo, kómí ña ndee Ndios. ¹⁹ Ñayó'o yóo yu'ú ña xí'in t̄o'on Ndios ña ñitaa na x̄ina'á noq̄ kachí Ndios saá:

Kjví ña vaxi, saná'a j ndí on vása ndáya'ví ña kúu ñandíchi s̄inj̄i ñivi ñoyívi.

Ta chikaq̄ ñinoj̄i ña x̄inj̄i tóni ñivi na kúu na káchí ndí ndíchi ní s̄inj̄i m̄ji na, saá kachí Ndios x̄ina'á.

²⁰ Saá kúndaq̄ ini yó ndí ñandíchi ñivi ñoyívi on s̄iví ñii kúu ña xí'in ñandíchi ndino'o Ndios. Ta saá, ¿míkíá yóo ñivi na ndíchi ní ñoyívi yó'o?, ta, ¿míkíá yóo ñivi na ti'va ní saná'a?, ta, ¿míkíá yóo ñivi na ndíchi ní ká'an t̄o'on livi ña sanoo na ini ink̄a ñivi? Saá chi Ndios káchí ra ndí ñandíchi ñoyívi yó'o kúu ñakí'ví kuiti noq̄ ra. ²¹ Chi Ndios, t̄a kúu t̄a t̄a ndíchi ndino'o, ch̄indú'u ra ndí ñivi na ndík̄on yich̄i ñoyívi yó'o on kuchiño konj̄i va'a na ra xí'in ñandíchi m̄ji na. Ta saá x̄a'á ñava'a ní ini Ndios, kúsiñi ini ra x̄inj̄i ñó'o ra t̄o'on ra ña ká'an ndoso ndj̄i noq̄ ñivi, x̄a'á ña sak̄aku ra ñivi na chikaq̄ so'o t̄o'on yó'o ta kándixa na Jesucristo. Saá ké'é Ndios, vará kuq̄'a ní ñivi xáni s̄inj̄i na ndí t̄o'on kí'ví kúu t̄o'on yó'o x̄a'á Jesucristo.

²² Ta najudío, tá on koq̄o seña ná'no ña naka'nda ini na koto na, ta on x̄jin na kandixa na t̄o'on ña ndát̄o'on ndj̄i. Ta nagriego, tá on konj̄i so'o na t̄o'on ña xáni s̄inj̄i na kúu t̄o'on ndíchi ní, ta on x̄jin na kandixa na t̄o'on ña ndát̄o'on ndj̄i. ²³ Ta m̄ji ndj̄i, ká'an ndoso ndj̄i noq̄ ñivi ndí Jesucristo ñixi'j̄i ra nda'a tón cruz x̄a'á kuq̄achi na. Ta t̄o'on ndát̄o'on ndí yó'o x̄a'á Jesucristo, ndat̄an yóo yuq̄ noq̄ káchí'i x̄a'á najudío, saá yóo ña. Ta ñivi nagriego xáni s̄inj̄i na ndí t̄o'on ká'an ndj̄i yó'o x̄a'á Jesucristo kúu t̄o'on kí'ví. ²⁴ Ta saá ní, ndi'í ñivi na kúu na naq̄axin Ndios kundík̄on na ra, án ñivi najudío kúu, án ñivi na on s̄iví najudío kúu, ndi'í nayó'o kúndaq̄ ini na ndí Jesucristo kúu ra ndee Ndios, ta kúu ra ñandíchi ndino'o Ndios. ²⁵ Saá chi ña xáni s̄inj̄i ñivi x̄a'á, káchí na kúu ñakí'ví ní ké'é Ndios, m̄ji ñayó'o kúu ña ndíchi ní ka noq̄ ñandíchi ñivi. Ta ña xáni s̄inj̄i ñivi x̄a'á, káchí na kúu ña sáná'a ndí Ndios kúu t̄a t̄a vitá ní, m̄ji ñavitá ní yó'o kúu ña ndee ní ka noq̄ ndee ndi'í ñivi.

²⁶ Ndó'o ñañani yó xí'in náki'va yó, va'a naká'an ndó ndasaá ñixiyo ndó kjví naq̄ana Ndios ndó'o ña kundík̄on ndó yich̄i Jesucristo, chi lo'o ní ndó'o x̄jkuu ñivi na kánóo t̄o'on x̄a'á ndí x̄jkuu ndó ñivi na ndíchi s̄inj̄i. Ta lo'o ní ndó'o x̄jkuu ñivi na x̄jkomí ndee ña x̄ixa'nda chiño ndó noq̄ kuq̄'a ní ink̄a ñivi, ta lo'o ní ndó'o x̄jkuu nave'e ñivi nakuíká ní. ²⁷ Ta Ndios naq̄axin ra ndó'o ta naq̄axin ra ndj̄i, vará

ñivi ñoyívi yó'o xáni s̄inj̄i na ndí kúu yó ñivi na kí'ví s̄inj̄i kuiti. Ta Ndios ké'é ra saá xí'in yó x̄a'á ña sakuka'an ra noq̄ ñivi na kúu na kómí ñandíchi ñoyívi yó'o. Ta Ndios naq̄axin ra m̄ji yó, vará ñivi ñoyívi yó'o xáni s̄inj̄i na ndí kúu yó ñivi na on koq̄o ndee kómí ka'nda chiño. Ta Ndios ké'é ra saá x̄a'á ña sakuka'an ra noq̄ ñivi na kómí ní ndee ta xá'nda chiño na ñoyívi yó'o.

²⁸ Ta Ndios naq̄axin ra m̄ji yó, na ká'an ñivi x̄a'á ndí kúu yó ñivi ñinoj̄i ní, na nda lo'o on vása ndáya'ví. Ndios ké'é ra saá x̄a'á ña chikaq̄ ñinoj̄i ra ñivi na ká'an x̄a'á m̄ji, ndí kúu na ñivi ná'no ní na ndáya'ví ní ñoyívi yó'o. Saá chi ña ndáya'ví ní noq̄ ñivi ñoyívi yó'o, on s̄iví ña ndáya'ví ní noq̄ Ndios kúu ña. ²⁹ Ñakán kíq̄ on koq̄o nda ñii ñivi na kúchiño kasa kán xí'in m̄ji noq̄ Ndios. ³⁰ M̄ji Ndios ké'é ra ñii nduq̄ ndó xí'in Jesucristo ta táku ndó ini ra. Ta x̄a'á ñayó'o, Jesucristo kúu noq̄ káku ñandíchi m̄ji yó. Ta x̄a'á ña k̄isa ndivi Jesucristo, Ndios sanduu ra yó ñivi na ndii noq̄ ra. Ta x̄a'á ña kándixa yó ra kúu yó ñivi nayj̄i, na k̄isa chiño noq̄ Ndios. Ta x̄a'á ña ñixi'j̄i Jesucristo, Ndios saq̄aku ra m̄ji yó noq̄ ña ndi'í x̄a'á yó. ³¹ T̄o'on yó'o ñii yóo yu'ú ña xí'in t̄o'on Ndios ña ñitaa na x̄ina'á, ña káchí saá: "On vá'a kasa ká'no ñivi xí'in m̄ji na. Ta va'a kasa ká'no ñivi Ndios x̄a'á ñava'a ké'é ra xí'in na", saá káchí t̄o'on Ndios ña ñitaa na x̄ina'á.

2

TaPablo ká'an ndoso ra x̄a'á ña ñixi'j̄i Jesucristo nda'a tón cruz

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, kjví noq̄ ñixaaq̄i noq̄ ndó x̄a'á ña ká'an ndoso j̄i t̄o'on Ndios noq̄ ndó, ta on vása ní-ka'an j̄i t̄o'on ña yo'v̄i ní kundaaq̄ ini ndó, ni on vása ní-ka'an j̄i t̄o'on ña kómí ñandíchi s̄inj̄i ñivi ñoyívi. ² Chi kjví ñixiyo j̄i xí'in ndó, ta ch̄ikaq̄ ini ndí ñii laá kuu ña kani s̄inj̄i x̄a'á ta ká'an ndoso j̄i noq̄ ndó, ta ñii laá ñayó'o kúu Jesucristo, t̄a t̄a ñixi'j̄i nda'a tón cruz. ³ Ta kjví ñixaaq̄i noq̄ nakutá'an ndó ta x̄inj̄i so'o ndó t̄o'on ña ñjka'an ndoso j̄i noq̄ ndó, ta ndat̄an yóo ñii t̄a t̄a on vása kómí ndee, saá ñixiyo j̄i, t̄anda ñjksin ní xí'in ña ñjvi'vi ini. ⁴ Ta on vása ní-chikaq̄i ndee ña sanoo j̄i ini ndó xí'in t̄o'on ña kómí ñandíchi s̄inj̄i ñivi kuiti. Saá chi kjví ñjka'an ndoso j̄i t̄o'on Ndios noq̄ ndó, ta saná'a j̄i ndó'o xí'in ndee Níma Ndios, ta xí'in ñayó'o kúndaq̄ ini ndó ndí t̄o'on ña ñjka'an j̄i xí'in ndó kúu ñandaq̄. ⁵ Ta x̄a'á ñayó'o, ndó'o kúndaq̄ ini ndó ndí ndee Ndios kúu ña t̄axi ña kándixa ndó Jesucristo, ta on s̄iví x̄a'á t̄o'on ndíchi s̄inj̄i ñivi kúu ña kándixa ndó ra.

*Níma Ndios sánatjivi ña
ña chítónj Ndios kasa ndivi ra xa'á nivi*

⁶ Ta saá ni, ká'an ndj t'ón ndíchí xí'in nivi na xa nítónḡa xa'no yichj Jesucristo. Ta t'ón ndíchí ña ká'an ndj xí'in nayó'o qn sivi t'ón ndíchí nivi na ndikõn yichj ñoyivi yó'o kúu ña, ni qn sivi t'ón ndíchí nivi nachiño na xá'nda chiño nõq nivi ñoyivi yó'o kúu ña. Chi ñii kivi, ndi'i xa'á ndeḡ nivi yó'o. ⁷ Ta mji ndj, ká'an ndj xa'á ñava'a chítónj Ndios, ña kúu ña ka'ku nõq ñandíchí mji ra kivi tá qn ta'an ka kasa va'a ra ñoyivi, ta xikuu ñayó'o ña nixijo se'é nõq nivi kua'a ní kujya. Ta Ndios chítónj ra ñayó'o saá xa'á ña kutakuj yó xí'in ra nõq yóo ndi'i ñalivi ná'no ña ye'e. ⁸ Ta ndá ñii nivi na kúu nachiño na xá'nda chiño nõq nivi ñoyivi yó'o, qn vása ní-kundaa ini na yu kúu ña chítónj Ndios. Saá chi tá ní kundaa ini na ñava'a chítónj Ndios, níkuu, ta saá qn vása ní-katakaa ndaa na Taa taKá'no nõq yó nda'a tón cruz, níkuu. Ta Taa taKá'no nõq yó yó'o kúu Jesucristo, taa ta kómí ndi'i ndeḡ va'a ña ná'no. ⁹ Ta t'ón Ndios ña nítaa na xina'á ñii yóo yu'u ña xí'in ñayó'o, chi káchí ña saá:

Ndios kasa ndivi ra ñava'a ná'no xa'á nivi na kí'vi ini xini ña'á.

Ta ndá ñii nivi qn ta'an koto na ñava'a yó'o xí'in nduchuj nõq na, ta ndá ñii nivi qn ta'an konj so'o na xa'á ndi'i ñava'a yó'o.

Ta ndá ñii nivi qn ta'an kani sijnj na xa'á ñava'a ná'no yó'o, saá káchí t'ón Ndios. ¹⁰ Ta Ndios, xí'in Níma ra sánatjivi ra ñava'a ná'no yó'o nõq mji yó. Saá chi Níma Ndios ndixa xinj va'a ña ndi'i ña ñó'o ini Ndios, tãnda ña ñó'o se'é ní ka, Níma Ndios xinj va'a ña ndi'i ñayó'o.

¹¹ Ndá ñii nivi qn vása kúchiño konj na ña xáni sijnj inkã nivi. Ndasaa kuiti nima mji nivi kúu ña xinj yu kúu ña xáni sijnj na. Ta saá qn koḡ ndá ñii nivi kúchiño konj na ña xáni sijnj Ndios, chi ndasaa kuiti Níma Ndios xinj ña yu kúu ña xáni sijnj Ndios. ¹² Ta vitin mji yó kúu nivi na xa nãki'in Níma Ndios, ta Níma Ndios yó'o qn sivi nima ña xá'nda chiño nõq yichj ñoyivi yó'o kúu ña. Ta xa'á ña táku Níma Ndios ini yó, kúchiño yó kundaa ini yó ñava'a ña xa san'i Ndios mji yó. ¹³ Kivi ndátq'on ndj xí'in nivi xa'á ñava'a yó'o, ta ká'an ndj t'ón ña káku nõq Níma Ndios, ta qn sivi kuiti t'ón ndíchí ña káku sijnj nivi kúu ña ká'an ndj. Ta saá xí'in t'ón ña káku nõq Níma Ndios ká'an ndj nãndaxin ndj nõq nivi ñandaa xa'á yichj Ndios.

¹⁴ Nivi na qn vása táku Níma Ndios ini, nayó'o qn xijn na kandixa na t'ón ña káku nõq Níma Ndios, chi xáni sijnj na ndi

ndasaa kuiti t'ón kí'vi kúu ña. Qn vása kúchiño na kundaa ini na t'ón ndaa xa'á yichj Ndios, chi ndasaa kuiti nivi na táku Níma Ndios ini, nayó'o kúu na kúchiño kundaa ini t'ón Ndios. ¹⁵ Ta mji yó nivi na táku Níma Ndios ini, va'a kúchiño yó kundaa ini yó yu kúu ñava'a ñandaa. Ta nivi na qn vása táku Níma Ndios ini, nayó'o qn vása kúchiño na kundaa ini na xa'á mji yó, ta qn vása kúchiño na kasa nani na xí'in ñandaa xa'á chiño ké'é mji yó, nivi na táku Níma Ndios ini. ¹⁶ Saá chi t'ón Ndios ña nítaa na xina'á káchí ña saá: "Qn koḡ ndá ñii nivi na kúchiño kundaa ini ña xáni sijnj Ndios. Ni qn koḡ ndá ñii nivi na ndíchí sijnj kúchiño na saná'a na Ndios", saá káchí t'ón Ndios. Ta mji yó, xa'á ña táku Níma Ndios ini yó, kúu yó nivi na xáni sijnj ndátan xáni sijnj Jesucristo.

3

*T'ón yó'o ká'an ña ndi taPablo xí'in
taApolos kúu natqa na kisa ndivi chiño ña
sãkuiso chiño Ndios na*

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, nivi na kãndixa Jesucristo, kivi tá nixiyoj xí'in ndó, qn vása ní-kúchiño ndatq'onj xí'in ndó ndátan ndátq'onj xí'in nivi na xa va'a xa'no yichj Jesucristo. Ta ndá vika, xijnj ñó'ój ña ndátq'onj xí'in ndó ndátan ndátq'onj xí'in nivi na ndikõn ka yichj nõq ña qn va'a xá'nda chiño nõq na. Saá chi ndó'ó, ndátan yóo naváli na qn ta'an kundaa ini ndasaa kundikõn na yichj Jesucristo, saá yóo ndó. ² Ta xa'á ñayó'o, xijnj ñó'ó ké'é xí'in ndó ndátan ké'é ñii ña'á ña kúu si'i xí'in sa'ya ña pá'a lo'o. Chi ñaña'a yó'o xijnj ñó'ó taxi ña chichin sa'ya ña, ta taxi ña ñavitã kuxu sa'ya ña, chi qn ta'an kúchiño pá'a sa'ya ña kuxu ña ña xixi nivi ná'no. Ta ndátan yóo ñapá'a lo'o yó'o saá yóo ndó'ó, chi ndá vitin qn ta'an kua'no ndó yichj Jesucristo. ³ Saá chi ndá vitin ké'é ndó ndátan ké'é nivi na ndikõn yichj nõq xá'nda chiño ña qn va'a. Ta saá kuinj ini ndó xini tá'an ndó, ta náa ndó xí'in tá'an ndó, ta qn xijn ndó va'a kutakuj ndó xí'in tá'an ndó. Ta xí'in ña ké'é ndó saá, ké'é ndó ndátan ké'é nivi na ndikõn yichj qn va'a ñoyivi, ta qn vása táku ndó ndátan táku nivi na táku Níma Ndios ini. ⁴ Kivi sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: "Ndi'j ndikõn ndj taPablo", ta inkã sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: "Ndi'j ndikõn ndj taApolos", ta t'ón ká'an ndó yó'o, yóo ña ñii ki'va ndátan yóo t'ón kuáchí ña ká'an nivi na qn vása táku Níma Ndios ini.

⁵ Vivíi kani sijnj ndó, çyu kúu yi'j, taPablo? Ta vivíi kani sijnj ndó, çyu kúu

tạApolos? Chi tạApolos xí'in yí'j, ndasaá kuiti natqa na kisa chiño nqo Ndios kúu ndí. Ta Ndios taxa ra ndee nda'a ovi ndí saá xa'a ña chindee ndí ndó'ó ña kándixa ndó Jesucristo. Ta ñii ñii ndí kisa ndivi ndí chiño ndatán yóo ña sakuiso chiño Ndios ndí'j. ⁶ Ta yí'j, ndatán yóo taxa tạ ch'i ndikín taxa nqo ño'o, saá ke'éj xí'in ndó, chi kúu j taxa tạ si'na ndatq'on tq'on va'a xa'a Jesucristo xí'in ndó. Ta tạApolos, ndatán yóo taxa tạ xikosqo ña xa ch'i'j, saá ke'é ra xí'in ndó, chi kúu ra taxa tạ va'a saná'a ndó'ó xa'a yichí Jesucristo. Ta ñii laá Ndios kúu taxa tạ táxi ña kua'no ñatata ch'i'j nvi nqo ño'o. ⁷ Ta xa'a ñayó'o, on vasa ndáya'vi yu kúu taxa tạ ch'i'j ñatata, ta ni on vasa ndáya'vi yu kúu taxa tạ koso ñayó'o. Saá chi taxa tạ ndixa ndáya'vi ní ka kúu taxa tạ táxi kua'no ña ch'i'j nvi. Ta saá ñii laá Ndios kúu taxa tạ ndixa ndáya'vi, chi mji Ndios kúu ra taxa tạ saku'a'no nvi yichí Jesucristo. ⁸ Ta taxa tạ ch'i'j xí'in taxa tạ koso, ñii káchí ndáya'vi ovi taxa yó'o. Ta ñii ñii tayó'o naki'in ra ya'vi ra ndatán yóo chiño ña kisa chiño ra. ⁹ Ta tạApolos xí'in yí'j kúu ndí natqa na kisa chiño nqo Ndios. Ta ndó'ó, ndatán yóo ño'o Ndios ña xa ch'i'j ndí nqo, saá yóo ndó.

Ta saá tuku ndó'ó, ndatán yóo ve'e Ndios, saá yóo ndó. ¹⁰ Ta xa'a ñava'a ini Ndios, taxa ra ndee ra nda'a j ña kúu j ndatán yóo taxa tạ ti'va kasa va'a ve'e yó'o. Ta saá va'a xa taxán yu ña kúkútu xa'a ve'e ra. Ta saá ndíkon inka natqa chíso ka na yu satq nama xa'a ve'e yó'o ña saku'a'no na ve'e. Ta ñii ñii nvi na kisa chiño xa'a ña kuv'a ve'e Ndios yó'o xíní ñó'ó vivíi koto na ndasaá kisa chiño na xa'a ña vivíi kuv'a ve'e ra. ¹¹ Ta xíní ñó'ó kundaa ini yó ndí nda ñii nvi on kúchiño na nasama na xa'a ve'e Ndios ña xa nákaa kútu va'a, chi ndatán yóo xa'a ve'e Ndios saá yóo Jesucristo. ¹² Ta nqo yu xa'a ve'e Ndios ña xa nákaa, ñii ñii nvi na ndíkon kisa va'a ve'e yó'o xíní ñó'ó vivíi nakaxin na yukú ña konj ñó'ó na ña kasa va'a na ve'e yó'o: án ka oro, án ka plata, án yu livi ña yá'vi ní, án yiton, án yita yichí, án tón toyoq kuu ña konj ñó'ó na ña saxino na ve'e yó'o. ¹³ Saá chi, tá kixaa kivi sondí'j ñoyívi, ta xí'in ño'o ña xixí, Ndios koto ndoso ra chiño ñii ñii nvi na kisa va'a ve'e ra, ta saá natívi káxin ndasaá yóo chiño ña kisa ndivi na, án ñava'a kúu ña, án ña on vá'a kúu ña. ¹⁴ Ta nvi na kisa va'a ve'e ña kúu ña kúndeé nqo ño'o xixí ta on ndí'j xa'a ña, ta nvi yó'o naki'in na ñava'a taxi Ndios nda'a na. ¹⁵ Ta nvi na kisa va'a ve'e ña kúu ña on kúndeé, ta ndí'j xa'a ña nqo ño'o xixí, ta nvi yó'o, vará ndí'j xa'a chiño ña kisa ndivi na, ta ndá mji na kuiti kuu na kaqu, vará ndá salo'o ní kuiti tá kqko

na, ní kúu.

¹⁶ An on vasa kúndaq ini ndó'ó, nvi na kándixa Jesucristo, ndí ndatán yóo ve'e Ndios saá yóo ndó?, chi Nima Ndios yóo ña táku ña ini ndó'ó. ¹⁷ Ta saá táná koo nvi na sandí'j xa'a ve'e Ndios, ta Ndios sandí'j ra xa'a nvi na ke'é saá. Chi ve'e Ndios kúu ñayí, ta mji ve'e Ndios yó'o kúu ndó'ó, nvi na kándixa Jesucristo.

¹⁸ On sandá'vi xí'in mji ndó, ta nda vika, va'a ndukú ndó ñandichí ndino'o Ndios. Tá yóo sava ndó'ó na xáni sijní ndí ñandichí ní kúu ndó, chi kómí ndí ku'a j ní ñandichí ñoyívi yó'o, ta xíní ñó'ó kasa ninqo xí'in mji ndó ña tondaq ndó kundaa ini ndó ndí kúmanj nqo ndó ñandichí ndino'o Ndios. Tá ke'é ndó saá, ta Ndios taxi ra ñandichí ndino'o ra nda'a ndó. ¹⁹ Chi ñandichí nvi ñoyívi yó'o kúu ñakí'vi, saá xáni sijní Ndios xa'a ña. Ta tq'on Ndios ña nítta na xina'a káchí ña saá: "Ndios konj ñó'ó ra ñandichí nvi ñoyívi yó'o, xa'a ña sakoyo ra na nqo ñandichí mji na", saá káchí tq'on Ndios. ²⁰ Saá tuku inka xiña nqo tq'on Ndios ña nítta na xina'a káchí ña saá: "Ndios xíní ra ña xáni sijní nvi na ndíchi ñoyívi yó'o, ta xíní ra ndí ña on vasa ndáya'vi kúu ña", káchí tq'on Ndios. ²¹ Nakan kía on vá'a kasa ká'no nvi xí'in mji na xa'a ña xáni sijní na ndí taxa tạ ndiso xí'in na kúu taxa ndíchi ka nqo inka nvi. Saá chi ndó'ó, nvi na kándixa Jesucristo, ñii káchí xí'in ra xa kómí ndó ndí'j saá nqo ñava'a Ndios. ²² Ta xa'a ña ñii yóo ndó xí'in Jesucristo, ñii káchí xí'in ra kómí ndó ndí'j ña yóo ñoyívi. Ta saá yí'j tạPablo, ta ñani yóo tạApolos, ta ñani yóo tạPedro, xa yóo ndí nda'a ndó. Ta saá tuku ñoyívi yó'o, ta ña táku ndó, ta ña kivi ndó, ta kivi vitin, ta kivi ña vaxi, ndí'j ñayó'o xa yóo ña nda'a ndó. ²³ Ta ndó'ó, yóo ndó nda'a Jesucristo, ta Jesucristo yóo ra nda'a Ndios.

4

Tq'on yó'o ká'an ndí naapóstol kúu nvi na kisa chiño nqo Jesucristo

¹ Ta saá kivi tá xáni sijní ndó xa'a yí'j ta xa'a tạApolos, ta xíní ñó'ó xáni sijní ndó ndí ndasaá kuiti kúu ndí natqa na kisa chiño nqo Jesucristo, ta kúu ndí natqa na ndiso chiño xí'in ña nándaxin ndí nqo nvi ña nixjo se'é, ña kúu ña chjónj Ndios ndasaá sakaku ra nvi nqo ña on vá'a. ² Ta kúndaq ini yó ndí ñii ñii nvi na ndiso chiño xí'in ña sakuiso chiño Ndios na, xíní ñó'ó kuu na nvi nandaq na ndixa vivíi kisa ndivi chiño ña nataxi Ndios nda'a na. ³ Ta saá yí'j, nda lo'o on vasa ndí'j ini án ndó'ó án inka nvi kasa nani ndó xa'a chiño kisa ndivi. Ta ni yí'j, on vasa kasa

nani xí'in mji xá'a chiño ña kjsa ndivi j. ⁴ Ta xáni sijnj ndí xa va'a kjsa ndivi j chiño ña sakuiso chiño Jesucristo yí'j, ta vitin on vása yóo xa'a ña sandi'i ini j. Ta saá ni, on vása kúndaq ini j án ndixa on koq ndá ñii kuachí ndiso j ngo Ndios, chi ñii laá Ndios kúu tqa tqa kómí ndayí kasa nani ra xa'a j xí'in ñandaq. ⁵ Ta saá ndó'ó, tá on tã'án kixaa kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta on vá'a kasa nani ndó xa'a chiño ña ke'é ndá ñii nivi. Saá chi kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, sanati'vi ra ndi'i ña nixijo se'é, ta sanati'vi ra ndi'i ña ñó'o se'é nima nivi, ta sanati'vi ra ndi'i ña xáni sijnj na. Ta saá Ndios kasa ká'no ra ñii ñii nivi ndatán yóo chiño va'a kjsa ndivi na.

⁶ Nañani yó xí'in náki'va yó, to'on yó'o kúu ña ndato'onj xí'in ndó xa'a taApolos ta xa'a yí'j, chi kóni j ña sakuá'a ndó ndasaá tákú ndj. Ta saá kúndaq ini ndó yu kúu ña kóni kachí to'on ndíchi ña kachí saá: "On chinoo yó ngo to'on Ndios ña nítta na xina'á", kachí ña. Ta saá ndá ñii ndó'ó on kuña'a ní ini ndó xí'in ña kani sijnj ndó ndí ñii tqa tqa ndiso chiño xí'in ndó kúu tqa ndáya'ví ka ngo inká tqa tqa ndiso chiño xí'in ndó. ⁷ ¿Ndachun xáni sijnj ndó xa'a mji ndó ndí kúu ndó nivi na va'a kúndaq ini yu kúu nivi na ndáya'ví ka ngo inká nivi? ¿Án ndá yóo ñii ñava'a kómí ndó tá on sivi Ndios kúu tqa tqa ñataxi ña nda'a ndó? Ndá lo'o, on vása saá. Chi ndi'i ña kómí ndó kúu ña saní'i Ndios ndó'ó. Ta saá, ¿ndachun kúña'a ní ini ndó ndatán kúña'a ini nivi na xáni sijnj ndí xa'a chiño ña kjsa ndivi mji na kúu ña náki'in na ñava'a kómí na?

⁸ Chi ndó'ó xáni sijnj ndó ndí xa kómí ndó ndi'i ña kúsi ini ndó xáni ndó, ta xáni sijnj ndó ndí naku'ká ní kúu ndó chi kómí ndó ndi'i ndee va'a ña saní'i Ndios nda'a ndó. Ta xáni sijnj ndó ndí xa ndyu ndó ndatán yóo narey na xá'nda chiño, ta on vása xínj ñó'ó ka ña chindee ndj ndó'ó, xáni sijnj ndó. Ta saá ni, tá ndixa kuu ndó narey, ta ñava'a ní ví kuu ñayó'o ngo ndj. Chi saá ñii kachí mji ndj ka'nda chiño ndj xí'in ndó vitin, ní kúu. ⁹ Ta xáni sijnj ndí Ndios taxí ra ndí mji ndj naapóstol kuu ndj nivi na njng ní ka ngo ndi'i nivi. Saá chi ndatán yóo nivi na ndaño'ó ngo na káni tá'an xí'in na, ta xínj ñó'ó kivi na, saá yóo ndj. Ta kua'á ní nivi ta kua'á ní naángel, xito na ña só'vi ndj saá. ¹⁰ Ta xa'a ña ndino'o ini ndj kisa chiño ndj ngo Jesucristo, nivi na ndikón yichí ñoyívi xáni sijnj na ndí nivi na kí'vi sijnj kúu ndj. Ta ndó'ó, vará Jesucristo kúu tqa tqa taxí kua'á ndee va'a nda'a ndó, ta xáni sijnj ndó ndí mji ndó kúu ndó nivi na ndíchi ní sijnj, nivi na xínj va'a ní. Ta xáni sijnj ndó ndí mji ndó kúu nivi na ná'no

ní ndee kómí, vará mji ndj kúu nivi na lo'o ní ndee kómí. Ta vará kua'á ní nivi kisa to'ó na ndó'ó, ta nivi yó'o xaa noo na xíni na ndí'j. ¹¹ Ta mji ndj, ndá vitin xí'j ní ndj so'ko, yichí ní ndj takuí, ta kúmanj ní tikoto kundixin ndj. Ta kua'á ní yichí nivi sáxo'vi ní na ndí'j ndá káni na ndí'j, ta ni on koq ve'e ndj ngo kutaku ndj. ¹² Ta saá ni, ndee ní xí'in nda'a ndj kisa chiño ndj, tãnda kúnaq ní ndj ngo chiño yó'o. Ta tá yóo nivi na sãtãvi chi'ña ndí'j, ta ndakuijn ndj ká'an ndj xí'in nayó'o, kachí ndj saá: "Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in ndó." Ta tá sáxo'vi ní nivi mji ndj xa'a ña ndikón ndj Jesucristo, ta xí'in ña ká'no ini ndj kúndeé ndj xí'in ndi'i ña on vá'a yó'o. ¹³ Tá ká'an nivi to'on on vá'a xa'a ndj, ta mji ndj, xí'in to'on to'ó ká'an ndj xí'in nayó'o. Ta saá ni, ndatán ke'é nivi xí'in mji'j ña ndá lo'o on vása ndáya'ví, saá ke'é nivi ñoyívi xí'in ndj ndá kivi vitin.

¹⁴ On sivi xa'a ña sakuka'anj ngo kúu ña nítta j to'on yó'o. Ta ndatán ndatón ñii tqa xí'in sa'ya ra na kí'vi ní ini ra xíni ra, saá ndato'onj xí'in ndó vitin. ¹⁵ Saá chi yí'j, yóoj ndatán yóo yivá ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, chi xikuuj tãngó njka'an ndoso to'on ñava'a xa'a Jesucristo xí'in ndó. Ta vará ndá ná koo uxu mil nivi na va'a sáná'a ndó'ó to'on xa'a yichí Jesucristo, ta ndixa ñii laá yí'j yóoj ndatán yóo yivá ndó. ¹⁶ Ta xa'a ñayó'o, xáku ndá'ví j ngo ndó ndí ná kutaku ndó ndatán tákú j yichí Jesucristo.

¹⁷ Ta xa'a ña chindee ra ndó'ó ña ke'é ndó saá, xa t'ví'j ñani yóo taTimoteo xaá ra ngo ndó. Ta ndatán yóo sa'ya j ta kí'vi ini j xíni j, saá yóo taTimoteo yó'o. Ta kúu ra tqa tqa ndá lo'o on vása sãndakoo viví ndikón yichí Jesucristo ñii kachí xí'in yí'j. Ta taTimoteo yó'o ndato'on ra xí'in ndó ña sanaká'an ra ndó'ó ndasaá ndikón j yichí Jesucristo, ta saná'a ra ndó'ó mji to'on ña sáná'a j ndi'i nivi na kándixa Jesucristo, na nákutá'an ñii ñii ñoo. ¹⁸ Ta sava ndó'ó xa kúña'a ní ini ndó, chi xáni sijnj ndó ndí ndasaá mji ndó xa kixá'a ndó xá'nda chiño ndó, ta ndá ñii kivi on xaá ka j koto j ndó'ó, saá xáni sijnj ndó. ¹⁹ Ta saá ni, tá kóni Ndios, ta yachí ní xaá j koto j ndó'ó. Tá kivi xaá j ngo ndó, ta va'a saá koto j yu kúu sava ndó'ó na kúu na kúña'a ní ini. Ta kivi saá kúndaq ini j án ndixa nivi yó'o kómí na ndee Ndios, án ndasaá kuiti ká'an na to'on yichí ña káku sijnj mji na. ²⁰ Chi ña tákú nivi xí'in ndee Ndios, ñayó'o kúu ña kisa ndaa ndí ndikón na yichí ngo xá'nda chiño Ndios. Ta tá ndasaá kuiti ká'an na to'on livi, ta ñayó'o on vása kisa ndaa ña án ndixa kúu na nivi na ndikón yichí ngo xá'nda chiño Ndios. ²¹ Ta vitin, zyukía kóni

ndó ke'é j xi'in ndó? ¿An xaaj i noo ndó xa'á ña saxo'vi j ndó'ó? ¿An xaaj i noo ndó xi'in ña kí'vi ini j xini j ndó'ó, ta xi'in ña ká'no ini j?

5

Ta Pablo ká'gn ra xa'q ña kini ní ke'é ñii tta tta kándixa Jesucristo

¹ Ndi'i nvi xa xinj na xa'á ña kini ní ke'é ñii tta tta nákutá'an xi'in ndó'ó na kándixa Jesucristo. Ña kini ke'é ra yó'o kúu ña yóo ra kí'vi ra xi'in ñásí'í yivá ra. Ña on vá'a ká'no ní kúu ñayó'o, tandá nvi na on vása kisa tó'ó Ndios on vása ke'é na saá. ² Ta vará xinj ndó yóo ñii ña on vá'a yó'o, zndachun ndó'o kúu ndó nvi na kúñá'a ini? Ta, zndachun on vása kúchuchú ini ndó xini ndó ña on vá'a ke'é tta yó'o? ¿Ndachun on vása tava ndó ra ko'on ra ke'e ña on kutá'an ka ra xi'in ndó? ³ Vará on ko'o yij yóo j xi'in ndó vitin, ta saá ni, ñó'o ní ini j xa'á ndó ndi'i saá kivi. Ta saá ndatán tta tta yóo xi'in ndó, saá yóo j, ta xa kisa nani j xa'á kuachi ña niki'vi tayó'o. ⁴ Ndó'ó, nvi na kándixa Jesucristo, kivi nákutá'an ndó xi'in ndayí kivi Jesucristo, ta yij ndatán yóo tta tta ñindichi xi'in ndó saá yóo j, chi yóo níma j xi'in ndó. Ta ndee Jesucristo yóo ña xi'in ndó noo nákutá'an ndó. ⁵ Ta kivi nakutá'an ndi'i ndó saá ña kasa nani ndó xa'á tta tta niki'vi kuachi ká'no yó'o, ta xinj ñó'ó taxi ndó ra nda'á níma ndiva'a ká'no Satanás xa'á ña saxo'vi ña'á ra. Ta saá vará xo'vi yiki koñu ra, ta níma ra kaku ña kivi Jesucristo ndikó ra ñoyívi yó'o.

⁶ Ta vitin on ko'o xa'á ña kúu ndó nvi na ña'a ní ini. ¿An on vása kúndaa ini ndó xa'á to'on ndíchi ña xa xinj yó, ña káchi saá?: “Vará lo'o kuiti kúu levadura yiyá, ta kómi ña ndee kasa chiño ña xi'in ñii ko'ndo ká'no yuxan ña sanaño ña'á ña”, saá káchi to'on ña xa xinj yó. ⁷ Ta ndatán yóo levadura yiyá ña yatá, saá yóo ña on vá'a ke'é ndó. Ta ndó'ó xinj ñó'ó tava ndó ndi'i ña on vá'a yóo xi'in ndó. Ta saá nduu ndó ndatán yóo yuxan xa'á ña va'a ní, ña on vása kómi ndá lo'o levadura yiyá. Saá chi Jesucristo xa njsokó xi'in mji ra ña nixi'j ra xa'á kuachi yó. Ta ndatán yóo tndikachi tí sóko mji yó na kúu najudío noo viko Pascua xa'á ña náká'án yó ndasaá Ndios sakaku ra naxij sikuá yó, saá yóo Jesucristo tta tta njsokó xi'in mji xa'á ña sakaku ra ndi'i mji yó noo ña on vá'a. ⁸ Saá viví n ná sakana yó viko Pascua ña náká'án yó xa'á ña nixi'j Jesucristo, ta viko yó'o ná kuxu yó sija va'a ña on ko'o levadura yiyá kómi. Chi ñalevadura yiyá ña yatá sáná'a ña xa'á ndi'i noo ña on vá'a ña nixyo ini yó. Ta xinj ñó'ó sandakoo yó ndi'i ña on

vá'a yó'o, ta saá nduu yó nvi na ndaa, na ndino'o ini.

⁹ Kivi nja'a xa nntaa j ñii tutu ña ti'vi j nixa'á nda'á ndó. Ta noo tutu yó'o ndato'on j xi'in ndó ndí on vá'a kutá'an ndó xi'in natáa na kí'vi kuachi xi'in náña'a ná on sivi nási'í na kúu, ni on vá'a kutá'an ndó xi'in náña'a ná kí'vi kuachi xi'in natáa na on sivi yij ná kúu. ¹⁰ Ta to'on yó'o ña xa nntaa j nixa'á nda'á ndó, on vása ní-ka'an j xi'in ndó ña kuxiká va'a ndó noo nvi na on vása kándixa Jesucristo, na kúu nvi na ndíkon yichí ña on vá'a ñoyívi yó'o. Chi ku'á ní nvi yó'o xíka na kí'vi na kuachi xi'in náña'a án xi'in natáa, ta ku'á ní nvi yó'o kútoo ní na nakaya na ví'í ní ñakuiká, ku'á ní nvi yó'o kúu naku'ná, ta ku'á ní nvi yó'o kisa to'o na ñaidolo án ñaimagen, ña kúu ndios vatá. Ta on vása kóni kachi j ndí ndá lo'o on kutá'an ndó xi'in nvi on vá'a ñoyívi yó'o. Saá chi xa'á ña on kutá'an ndó xi'in nvi yó'o, koni ñó'ó ña kee ndó ñoyívi yó'o, ní kúu. ¹¹ Ta xi'in tutu ña nntaa j ta ti'vi j nixa'á ña nda'á ndó, ndato'on j xi'in ndó ndí on vá'a kutá'an ndó xi'in nvi na on sivi yij ná kúu, ndí kúu na nvi na ndíkon yichí Jesucristo, ta saá ni, táku na kí'vi na kuachi xi'in náña'a ná on sivi nási'í na kúu, án kí'vi na kuachi xi'in natáa na on sivi yij ná kúu. Ta ñii ki'va saá on vá'a kutá'an ndó xi'in nvi na káchi ndí kándixa na Jesucristo, ta kútoo ní na nakaya na ku'á ní ñakuiká, án nvi na kisa to'o ñaidolo án ñaimagen ña kúu ndios vatá, án nvi na ká'an to'on vatá xa'á inká nvi, án nvi na xi'i ní, án kúu na nvi na kisa ku'ná. Ndó'ó, xinj ñó'ó ndó kuxiká ndó noo nvi na táku ke'é ña on vá'a yó'o, vará káchi na kúu na nvi na kándixa Jesucristo. Ta ni on kuxu ndó xi'in nvi yó'o. ¹² On sivi chiño noo yij kúu ña kasa nani j xa'á kuachi nvi na ndíkon yichí ñoyívi yó'o, tá on tta'an kándixa na Jesucristo. Ta saá ni, ndó'ó na kúu nvi na xa kándixa Jesucristo, chiño noo ndó kúu ña kasa nani ndó xa'á kuachi nvi na nákutá'an xi'in ndó. ¹³ Mji Ndios kúu tta kasa nani xa'á kuachi nvi na on vása kándixa Jesucristo. Ta ndó'ó, nvi na kándixa Jesucristo, chiño noo ndó'ó kúu ña tava ndó tta tta ke'é ñakini, chi kí'vi ra xi'in ñásí'í yivá ra, ta on taxi ndó ña nakutá'an ka ra xi'in ndó.

6

Nvi na kándixa Jesucristo on vá'a taxi na kuachi xa'q tá'an na noo nachíno na on vása kándixa Jesucristo

¹ Ta ndó'ó nvi na kándixa Jesucristo, tá yóo ñii ndó'ó kómi ndó ñii kuachi yo'vi xi'in inká tá'an ndó, ¿án va'a ko'on ndó

taxi ndó kuächi yó'o nda'a nachifo na on vása kándixa Jesucristo xa'a ña kasa nani na kuächi ndó? Qn vá'a saá, chi va'a ka ko'on ndó nqo nivi na kándixa Jesucristo ña kasa nani na xa'a kuächi ndó. ² ¿An on vása kúndaq ini ndó ndí ñii kivi ña vaxi ndi'i mji yó, nivi na kándixa Jesucristo kasa nani yó xa'a ndi'i nivi ñoyivi yó'o? Ta saá, ¿ndachun xani sinj ndó ndí on vása kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuächi válí ña yóo xi'in mji ndó vitin? ³ ¿An on vása kúndaq ini ndó ndí ñii kivi ña vaxi kasa nani ndó xa'a naángel ñoyivi ñino? Tá kasa nani ndó xa'a naángel kivi saá, ta ndixa kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuächi nivi ñoyivi yó'o. ⁴ Ta saá vitin, ndó'o nivi na kándixa Jesucristo, tá yóo kuächi xi'in tá'an ndó, ta, ¿ndachun táxi ndó kuächi yó'o nda'a najuez na kúu nivi na on vása kánoo va'a to'on xa'a nqo ndó'o na kándixa Jesucristo? ⁵ Ká'anj saá xi'in ndó xa'a ña sakuka'anj nqo ndó. ¿An on kqo ndq ñii ndó'o na kándixa Jesucristo, na kómí ñandíchi sinj ña taxí Ndios nda'a ndó, ña kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuächi ña yóo xi'in ndó? ⁶ Qn vása va'a ké'é ndó, chi sava ndó'o káni tá'an ndó xi'in tá'an ndó, ta táxi ndó kuächi xa'a tá'an ndó nqo najuez na kúu nivi na on vása kándixa Jesucristo.

⁷ Ta ña káni tá'an ndó xi'in tá'an ndó, kuächi yó'o sáná'a ña ndí kúu ndó nivi na on tá'an tondaq kua'no yichj Jesucristo. Tá yóo natá'an ndó na ké'é ña on vá'a xi'in ndó, ta ndó'o va'a na kúndeé ini ndó nqo nivi na ké'é saá, ta on ko'on ndó taxi ndó kuächi xa'a na nqo nachifo ñoyivi yó'o. Tá natá'an ndó sándá'vi na ndó'o, ta va'a ná kúndeé ini ndó nqo ñayó'o, ta on ko'on ndó taxi ndó kuächi xa'a nivi yó'o. ⁸ Ta ndó'o on vása ké'é ndó saá. Ta ndq víka, mji ndó kúu na ké'é ña on vá'a xi'in natá'an ndó ta sándá'vi ndó na, vará kúu na nañani yó xi'in náki'va yó, na ñii káchí kándixa Jesucristo xi'in ndó.

⁹ ¿An on vása kúndaq ini ndó ndí Ndios on taxi ra ndí nivi na on vá'a kivi na ñoyivi ñino ña ka'nda chiño na xi'in ra? Ta ndq lo'o on sandá'vi xi'in mji ndó, chi nivi na táku ké'é ña on vá'a, nayó'o on vása kivi na ñoyivi ñino ña ka'nda chiño na xi'in Ndios. Nivi on vá'a yó'o kúu nataq na kivi kuächi xi'in náña'a ná on sivi nási'i na kúu, ta náña'a ná kivi kuächi xi'in nataq na on sivi yij ná kúu, ta nivi na kisa to'ó ñaidolo án ñaimagen, ña kúu ndios vatá, ta nataq na kivi kuächi xi'in inka nataq, ta náña'a ná kivi kuächi xi'in inka náña'a, ¹⁰ ta nivi na kisa kuí'ná ña kómí inka nivi, ta nivi na kútoo ní nakaya ku'a ní ñakuí'ká, ta nivi na xi'i ní, ta nivi na

ká'an to'on vatá xa'a inka nivi, ta nivi na sándá'vi inka nivi. Ndi'i nivi na táku ké'é ña on vá'a yó'o, nayó'o on kivi na ka'nda chiño na xi'in Ndios ñoyivi ñino. ¹¹ Tá'an si'na ña on tá'an kándixa ndó Jesucristo, sava ndó'o xikuu ndó nivi xitaku ké'é ña on vá'a yó'o. Ta vitin nivi na ndii kúu ndó nqo Ndios, chi Jesucristo xa nakata ra kuächi ndó, ta xi'in ndeé Jesucristo Táq táKá'no nqo yó, ta xi'in ndeé Niña Ndios, nduu ndó nivi na ndii, ta va'a nákutá'an ndó xi'in Ndios vitin.

Tq'on yó'o ká'an

va'a ná kasa ká'no yó Ndios xi'in ndi'i nima yó

¹² Sava ndó'o káchí ndó saá: "Xa'a ña táku ndíka yó yichj Jesucristo vitin, kómí yó ndayí ké'é yó ndi'i saá nqo ña káchí ini yó", saá káchí ndó. Ta xini ñó'o kúndaq ini ndó ndí on sivi ndi'i ña káchí ini ndó ké'é ndó kúu ña chíndeé mji ndó. Tá ndixa Jesucristo kúu táq tá xá'nda chiño nqo ndó, ta saá on taxi ndó inka ña ka'nda chiño nqo ndó. ¹³ Ta saá ni, sava ndó'o ndakuijn ndó, káchí ndó saá: "Ndios kisa va'a ra ñaxíxi xa'a ña kuxu yó ña ndq xaa ini yó, ta tixin yó kupa'a ña xa'a ña ko'on ña xíxi yó", saá ndakuijn ndó. Vará ñandixa ndát'o'on to'on yó'o, ta ndó'o xini ñó'o kúndaq ini ndó ndí on kúndeé ña xíxi yó ni on kúndeé tixin yó koo ña ndi'i saá kivi, chi yóo kivi ña chítonj Ndios sandi'i ra xa'a ndiqvi ñayó'o. Ta vitin xini ñó'o kúndaq ini ndó ndí on sivi xa'a ña kivi yó kuächi xi'in inka náña'a án xi'in inka nataq kúu ña kisa va'a Ndios yiki koñu yó. Ndq víka, Ndios kisa va'a ra yiki koñu yó xa'a ña kasa chiño yó nqo Jesucristo. Ta Jesucristo kúu táq taká'no nqo yiki koñu yó ta ndini ra xini ra ña. ¹⁴ Ta ndátan Ndios xi'in ndeé ra sanatakú ra Jesucristo, saá xi'in ndeé ra sanatakú ra mji yó ñii kivi ña vaxi.

¹⁵ ¿An on vása kúndaq ini ndó ndí ñii ñii ndó'o kúu ndó ñii xiiña yiki koñu Jesucristo? Ta xa'a ñayó'o, ¿an xani sinj ndó ndí ñava'a kúu ña taxi ndó yiki koñu ndó ña nakutá'an ña xi'in yiki koñu ñii ña'a ná síkó xi'in mji nda'a nataq? Ndq lo'o on vá'a saá, chi yiki koñu ñii ñii yó kúu ña ñii xiiña yiki koñu Jesucristo. ¹⁶ ¿An on vása kúndaq ini ndó taná nakutá'an yiki koñu ndó xi'in yiki koñu ñii ña'a ná síkó xi'in mji, ta ña nakutá'an ovi ndó saá nduu ndó ñii yiki koñu kuiti? Chi to'on Ndios ña njtaa na xina'a káchí ña saá xa'a táq xi'in ñási'í ra: "Na ovi nivi yó'o nduu ñii nivi", saá káchí to'on Ndios. ¹⁷ Ta saá ni, mji yó nivi na kándixa Jesucristo, ñii yóo yó táku yó ini ra, ta mji ra yóo ra táku ra ini yó.

¹⁸ Ta ndó'ó, xínj ñó'ó kuxiká ndó nqo yóo ña chinda'á ndó'ó nakava ndó k'vi ndó kuachi xí'in náña'a ná on sivi nási'í ndó kúu, án xí'in natqa na on sivi yij ndó kúu, chi ña ké'é ndó saá kúu ña ké'é ndó ña on vá'a xí'in yikí koñu mji ndó. Na ndi'i nqo inká ña on vá'a ké'é nivi, on vása ké'é na ñayó'o xí'in yikí koñu mji na. ¹⁹ ¿Án on vása kúndaq ini ndó ndí yikí koñu ndó kúu ve'e ño'o nqo táku Nímā Ndios?, chi Ndios taxa ra Nímā ra ña táku ña ini ndó. Ta vitin yikí koñu ndó on sivi ndasaá kuiti kuenda mji ndó kúu ña, ²⁰ chi yá'ví ní chá'vi Ndios xa'a ndó'ó, chi xí'in nji Jesucristo cha'vi ra xa'a ndó'ó. Ta saá kuenda mji Ndios kúu yikí koñu ndó, ta ñii k'va saá kuenda ra kúu nímā ndó. Ta xa'a ñayó'o, ndi'i ña kisa ndivi ndó xí'in yikí koñu ndó, ta ndi'i ña xáni ini ndó xí'in nímā ndó, xí'in ndi'i ñayó'o xínj ñó'ó kasa tq'ó ndó Ndios.

7

Tq'on yó'o ká'qn

tqPablo ndátq'on ra xí'in nivi na xa tondq'a q

¹ Xa kixaa tutu ña nñtaa ndó ta t'vi ndó nqo j, ta vitin ndakuijn j, ndato'onj xí'in ndó xa'a ndi'i ña ndákā tq'on ndó yij nqo tutu yó'o. Ta saá ndákuijn káchij ndí ñava'a ní kúu ña ndí natqa on tondq'a na xí'in náña'a. ² Ta saá ni, xínj ndí kuq'a ní natqa na yóo xí'in ndó k'vi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi nási'í na kúu, ta kuq'a ní náña'a k'vi ná kuachi xí'in natqa na on sivi yij ná kúu, ta xa'a ña yóo ña chinda'á ndó'ó k'vi ndó kuachi yó'o, va'a ñii ñii tqa ná kukomí ra ñási'í mji ra, ta va'a ñii ñii ña'a ná kukomí ñá yij ñá. ³ Ta tqa tq' tondq'a xínj ñó'ó kasa ndivi ra chiño nqo ra ña kúu ña taxi xí'in mji ra nda'a ñási'í ra, ta ñii k'va saá, ña'a ñá tondq'a xínj ñó'ó kasa ndivi ñá chiño nqo ñá, ña kúu ña taxi xí'in mji ñá nda'a yij ñá. ⁴ Ndá ñii nivi na tondq'a on vása kómí na ndayí ña xá'nda chiño mató'ón mji na nqo yikí koñu mji na. Saá chi ñási'í tqa xa taxa ñá ndayí nda'a yij ñá ña xá'nda chiño ra nqo yikí koñu ñá. Ta ñii k'va saá yij ña'a xa taxa ra ndayí nda'a ñási'í ra ña xá'nda chiño ñá nqo yikí koñu ra. ⁵ Ta saá on vá'a tqa nakasi xí'in mji ra ña on taxi ra yikí koñu ra nda'a ñási'í ra. Ta ñii k'va saá, on vá'a ña'a nakasi xí'in mji ñá ña on taxi ñá yikí koñu ñá nda'a yij ñá. Ta saá ni, yóo ndayí ña nakasi xí'in mji na lo'o kuiti k'vj xa'a ña taxi xí'in mji na ña ka'an na xí'in Ndios. Ta tqa xí'in ñási'í ra xínj ñó'ó si'na koo yu'ú na xa'a ña ké'é na saá. Ta on vá'a nakasi xí'in mji na kuq'a ní k'vj, chi yjo ní on kuchiño na nasita xí'in mji na, ta nímā ndiva'a ká'no chinda'á ña na

k'vi na kuachi xí'in inká tqa án xí'in inká ña'a.

⁶ Tq'on yó'o kúu kuiti tq'on ña ndátq'on yij xí'in ndó, ta on sivi tq'on ña xá'nda chiño j nqo ndó kúu ña. ⁷ Kunakaq ní ka ñasij ini j tá ndi'i natqa kukomí na ndee ña ka'nda chiño na nqo yikí koñu na ña on tondq'a na, ta kindqo na kuu na nivi na kutakū mató'ón, ndatán táku yij. Ta ndixa on vása kúchiño ndi'i nivi kutakū na saá, chi on sivi ñii nqo kúu ndee ña va'a saní'í Ndios nda'a nivi. Sava nivi kómí na ñii nqo ndee, ta inká nivi kómí na inká nqo ndee ña saní'í Ndios na.

⁸ Vitin ndátq'onj xí'in ndó'ó, nivi na kúu nakuáan na on tq'án tondq'a, ta xí'in ndó'ó, náña'a ná nxi'í yij. Xáni sijnj ndí va'a on tondq'a ndó, ta va'a ka ná kindqo mató'ón ndó ndatán yóo yij. ⁹ Ta saá ni, tá xito ndó ndí on kúchiño ndó nasita xí'in mji ndó, ta saá va'a ka ná tondq'a ndó. Va'a ka ná tondq'a tqa nqo ña ndee ní kútoo ra kóni ra ña'a, ta ñii k'va saá va'a ka ná tondq'a ña'a nqo ña ndee ní kútoo ñá kóni ñá tqa.

¹⁰ Ta ndó'ó, nivi na kúu na xa tondq'a, ndátq'onj xí'in ndó tq'on ña xá'nda chiño Ndios, ña káchí saá: "Ndá ñii ña'a on vása va'a sandakoo ñá yij ñá." ¹¹ Ta saá ni, tá yóo ñii ña'a ñá sandakoo yij, ta ña'a yó'o xínj ñó'ó kindqo ñá kutakū mató'ón ñá. Tá on vása kúchiño ñá kutakū mató'ón ñá, ta saá xínj ñó'ó tuku nakutá'an va'a ñá xí'in yij ñá. Ta ñii k'va saá, ndá ñii tqa on vá'a sandakoo ra ñási'í ra.

¹² Ta vitin yóo inká tq'on ndátq'onj xí'in ndó'ó, nivi na kúu na xa tondq'a xí'in nivi na on vása kándixa Jesucristo. Ta tq'on yó'o kúu ña káku sijnj mji j, ta on sivi ña xá'nda chiño Ndios kúu ña. Ta yij, xáni sijnj tá yóo ñii tqa tq' kándixa Jesucristo, ta ñási'í ra on vása kándixa ñá, ta saá ni, tá ñási'í ra kóni ñá kutakū ñá xí'in ra, ta saá tayó'o on vása va'a sandakoo ra ñási'í ra. ¹³ Ta ñii k'va saá, tá yóo ñii ña'a ñá kándixa Jesucristo, ta yij ñayó'o on vása kándixa ra, ta saá ni, tá yij ñayó'o kóni ra kutakū ra xí'in ñá, ta saá ñayó'o on vása va'a sandakoo ñá yij ñá. ¹⁴ Saá koo, chi xa'a ña kándixa ña'a Jesucristo, ta tayij ñayó'o, kúu ra tqa tq' ntaxi ñá nda'a Ndios. Ta xa'a ña kándixa tqa Jesucristo, ta ñási'í ra kúu ña'a ñá ntaxi ra nda'a Ndios. Tá on sivi ñandqā kúu ñayó'o, níkúu, ta nasá'ya nivi yó'o kuu na nivi na on vá'a nqo Ndios, níkúu. Ta vitin nasá'ya nivi yó'o kúu nivi na xa ntaxi na nda'a Ndios.

¹⁵ Ta saá, tá yóo ñii tqa, ta on vása kándixa ra Jesucristo, ta ñási'í ra kúu ñii ña'a ñá kándixa, ta tayó'o on xijn ka ra kutakū ra xí'in ñá, ta saá ñási'í ra yó'o va'a taxi ñá ná kq'on ndíka tayó'o. Ta ñii k'va saá, tá

yóo ñii ña'a ñá on vása kándixa Jesucristo, ta yij ñáyó'o kúu tãa tã kándixa, ta ñáña'a yó'o on xjin kã ñá kutakũ ñá xí'in ra, ta saá va'a tã yij ñáyó'o ná taxi ra ko'on ndikã ñá. Saá chi ñvi na kándixa Jesucristo on vása xinj ñó'o nayó'o kasa nduxã na xí'in yij ná án xí'in ñásí'í na ña kutakũ kã nayó'o xí'in na. Saá chi Ndios kóni ra ña vivíi kutakũ ñii ñii ñvi xí'in tá'an na.

¹⁶ Ndó'ó náki'vã yó, ná kómí yij, ta yij ndó yó'o on vása kándixa na Jesucristo, ta xinj ñó'o kundãã ini ndó ndí tá xí'in ña vivíi tãkũ ndó xí'in yij ndó, kivi chindee ndó nayó'o kandixa na Jesucristo, ta saá Ndios sakãkũ ra na. Ta ñii ki'va saá ndó'ó, ñañani yó na kómí nási'í, ta nási'í ndó yó'o on vása kándixa ná Jesucristo, ta xinj ñó'o kundãã ini ndó ndí tá xí'in ña vivíi tãkũ ndó xí'in nási'í ndó, kivi chindee ndó náyó'o kandixa ná Jesucristo, ta saá Ndios sakãkũ ra náyó'o.

¹⁷ Ta va'a ñii ñii ndó'ó ná kindqo ndó ndatãn xa tãxi Ndios ñixjyo ndó kivi on tã'an kana Ndios ndó'ó. To'on yó'o kúu ña ndátq'onj xí'in ndi'í ñvi na kándixa Jesucristo na nákutã'an xã'a ña kisa ká'no na ra. ¹⁸ Ta to'on yó'o kóni kachí ndí ndó'ó ñvi na xa kãsa ndivi costumbre circuncisión* kivi on tã'an kandixa ndó Jesucristo, ta va'a kindqo ndó saá, ta on ndukú ndó ña kindaa ndó marca circuncisión ña xa kómí ndó. Ta ndó'ó, ñvi na on tã'an kasa ndivi costumbre circuncisión kivi kandixa ndó Jesucristo, ta va'a kindqo ndó kutakũ ndó saá, ta on ndukú ndó kasa ndivi ndó costumbre circuncisión yó'o. ¹⁹ Saá chi on vása ndãya'vi ní kã, tánã kasa ndivi yó costumbre circuncisión, án on vása kasa ndivi yó ña, chi ña ndãya'vi ní kã kúu ña kisa ndivi yó ña xá'nda chiño Ndios ñqo yó. ²⁰ Tuku kã'anj xí'in ndó ndí ñii ñii ndó'ó xinj ñó'o kindqo ndó ndatãn ñixjyo ndó kivi on tã'an kana Ndios ndó'ó. ²¹ Tá kivi Ndios kãna ra ndó'ó kundikqon ndó yichj Jesucristo, xjkuu ndó ñvi naesclavo,† ta saá on kundí'í ini ndó xã'a ñáyó'o. Ta saá ñi, tá nani'í ndó yichj ña nduu ndó ñvi na tãkũ ndikã ñqo napatrón ndó, ta va'a sandakoo ndó ña kúu ndó esclavo. ²² Saá chi sava ndó'ó, na xjkuu esclavo kivi Ndios kãna ra ndó'ó, va'a naká'án ndó ndí vitin kúu ndó ñvi na tãkũ ndikã yichj Jesucristo. Ta sava ndó'ó, na on sivi naesclavo xjkuu kivi Ndios kãna ra ndó'ó, ta va'a kundãã ini ndó ndí vitin kúu ndó naesclavo na kisa chiño ñqo Jesucristo. ²³ Yá'vi ní chã'vi Ndios xã'a ndó'ó ña ndũy ndó naesclavo Jesucristo, ta saá on taxi kã xí'in mji ndó

nduu ndó naesclavo ndã ñii ñvi ñoyívi yó'o. ²⁴ Nañani yó xí'in náki'vã yó, ñvi na kándixa Jesucristo, tuku ndátq'onj xí'in ndó saá: Ndatãn ñixjyo ndó kivi on tã'an kana Ndios ndó'ó, saá kindqo ndó koo ndó vitin.

²⁵ Ta vitin ndátq'onj xí'in ndó náña'a kuáchí ná kúu nákuáãn ná on tã'an tondã'a. Varã andã vitin Ndios on tã'an ka'nda chiño ra xã'a ña xinj ñó'o ke'é ndó, ta Ndios, tãa tã ki'vi ní ini xini ra yij, taxi ra ñandíchi sjinj. Ta xã'a ñáyó'o, va'a kandixa ndó to'on ña ndátq'onj xí'in ndó. ²⁶ Xinj yó ndí yo'vi ní yóo kivi ña tãkũ yó vitin. Ta xã'a ñáyó'o, xani sjinj ndí va'a ní kã ná kindqo ndó koo ndó ndatãn yóo ndó, án ñvi na xa tondã'a, án na on tã'an tondã'a kúu ndó. ²⁷ Tá natãa na yóo nási'í kúu ndó, ta on sandakoo ndó nási'í ndó. Tá natãa na on koó nási'í kúu ndó, ta on ndukú ndó koo nási'í ndó. ²⁸ Ta saá ñi, tá natãa na yóo kuáãn na on tã'an tondã'a kúu ndó, on sivi ña on vá'a ñqo Ndios kuu ña tánã koo nási'í ndó. Ta ñii ki'va saá, tá náña'a ná yóo kuáãn ná on tã'an tondã'a kúu ndó, ta on sivi ña on vá'a ñqo Ndios kuu ña tánã koo yij ndó. Ta yij, kundãã ini ndí tánã tondã'a ndó vitin, ta kukomí ndó kuã'a ní tondíni, ta yij ña kóni j kúu ña on kundo'o ndó saá.

²⁹ Nañani yó xí'in náki'vã yó, ndátq'on káxinj xí'in ndó'ó ndí salo'o ní kúu kivi ña taxi Ndios kutakũ kã yó ñoyívi yó'o. Ta xã'a ñáyó'o kã'anj xí'in ndó saá: Ndó'ó natãa na yóo nási'í, on kutakũ ndó ndatãn nási'í ndó kúu ñangó ní kã xinj ñó'o ñqo ndó. ³⁰ Ta ndó'ó ñvi na kúchuchú ní ini ta xáku ní ndó, ta on vá'a natãxi xí'in mji ndó kutakũ ndó saá kuiti. Ta ndó'ó ñvi na kúsij ní ini, on va'a chikaã ini ndó ndí ndasaá kuiti ñasij kúu ndi'í ña. Ta ndó'ó, ñvi na sãta kuã'a ní ñakuikã, on kani sjinj ndó ndí kukomí ndó ñakuikã yó'o ndi'í saá kivi vaxi. ³¹ Ta ndó'ó, ñvi na va'a kúsij ini xini ndi'í ña yóo ñoyívi yó'o, on kutakũ ndó ndatãn ña yóo ñoyívi kúu ñangó ní kã xinj ñó'o ñqo ndó. Saá chi xa yatin ní vaxi kivi ña on koo kã ñoyívi yó'o, ta saá vitin ñangó ní kã xinj ñó'o ñqo ndó kúu ña kisa ndivi ndó ña kóni Ndios.

³² Ndátq'onj ñáyó'o xí'in ndó chi kóni j ña on kundí'í ní ini ndó xã'a ña tãkũ ndó ñoyívi yó'o. Chi ñii tãa tã kúu tãkuáãn, tã on tã'an tondã'a, tãyo'o kúchiño ra taxi ndino'o xí'in mji ra ña kasa ndivi ra chiño Ndios, ta ndasaá kuiti chikaã ra ndee ra ña sakusij ra ini Ndios. ³³ Ta tãa tã yóo nási'í, xinj ñó'o kani sjinj ra xã'a chiño yóo ñqo ra ñoyívi yó'o, ta kani sjinj ra

* 7:18 Costumbre ñajudío ña ñani "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñij sjinj ñateq tãlo'o.

† 7:21 Naesclavo kúu ñvi na on vása kómí ndãyi sandakoo na chiño kisa ndivi na ñqo napatrón na.

ndasaá kuchiño sakusij ra ini ñásí'í ra. ³⁴ Ta ñaña'a ñákuáan, ñá on koqó yij, ñáyó'o kúchiño taxi ndino'o xí'in mji ñá ña kasa ndivi ñá chiño Ndios, saá chi kóni ñá nduu ñaña'a ñá koo ndii nímá ta koo ndii yikí koñu ñá nqo Ndios. Ta ña'a ñá yóo yij xínj ñó'ó kani sijnj ñá xa'a chiño yóo nqo ñá ñoyívi yó'o, ta kani sijnj ñá ndasaá kuchiño sakusij ñá ini yij ñá.

³⁵ Ta ndasaá kuiti xa'a ñava'a mji ndó kúu ña ndátot'on j xí'in ndó, ta on sivi xa'a ña kasi j nqo ndó kúu ña ndátot'on j t'ot'on yó'o xí'in ndó. Chi kónij chindee'j ndó'ó ndí xí'in ña vivivi ta xí'in ñandaq kundikon ndó Jesucristo, ta ndá lo'o on kóo ña kasi nqo ndó ña on taxi kuyatin ndó nqo Ndios.

³⁶ Ta saá ni, tá yóo ñii tañani yó tã kúu yivá, ta xáni sijnj ra va'a kã tondã'a sa'ya ra ñákuáan, chi ñáyó'o ñá xa nja'a kujyã tondã'a kúu ñá, ta xáni sijnj ra on vá'a kasi ra ñá nqo ña tondã'a ñá, ta saá va'a taxi ra ndayí tondã'a ñá. Ta on sivi kuachj nqo Ndios kúu ña tondã'a ñá. ³⁷ Ta saá ni, tá yóo tã tã kúu yivá, ta on koqó ña kisa nduxã xí'in ra tondã'a sa'ya ra ñákuáan, ta tá kómí ra ndayí ña nakaxin ra yu kúu ña va'a ke'é ra, ta tayó'o tá chikaã ini ra ña on taxi ra tondã'a sa'ya ra, ta saá va'a ná kindqo ñá koo kuáan ñá. ³⁸ Ta saá tã tã táxi ndayí tondã'a sa'ya ra va'a ke'é tayó'o, ta tã tã on vása táxi ndayí tondã'a sa'ya ra, va'a kã ke'é tayó'o.

³⁹ Vitin ndátot'on j xa'a ñaña'a ná yóo yij, ta káchij saá: Ndi'í kivi tá táku yij náyó'o, ta ndatãn yóo ná nó'ni, saá yóo ñaña'a yó'o xí'in yij ná. Ta saá ni, tá ñixi'j yij ñaña'a yó'o, ta saá kindqo ndikã ná, ta kómí ná ndayí ña tondã'a tuku ná xí'in tã, ta tã yó'o xínj ñó'ó kuu ra tã tã kándixa Jesucristo. ⁴⁰ Ta saá ni, tá ñaña'a ná ñixi'j yij yó'o chikaã ini ná ña on tondã'a kã ná, ta xáni sijnj j ndí sijnj kã kutakú náyó'o nqo ñaña'a ná tuku tondã'a. Saá xáni sijnj j, ta tuku xáni sijnj j ndí Nímã Ndios kúu ña táxi ñandíchí sijnj j xa'a ñáyó'o.

8

Tot'on yó'o káan án va'a kuxu ñivi na kándixa Jesucristo koñu ña ñisokq inkã ñivi nqo ñaidolo

¹ Sava ndó'ó ñindaqã tot'on ndó yij j, káchij ndó saá: "¿Án va'a kuxu yó koñu ñisokq inkã ñivi nqo ñaidolo ña kúu ndios vatá?", káchij ndó. Ta vitin ndákuijn j, káchij j saá xí'in ndó: Ndixa mji yó kúu yó ñivi na xínj va'a ñandaq Ndios. Ta saá xínj ñó'ó koto va'a xí'in mji yó, chi yjyo ní kotq nduu yó ñivi na ña'a ní ini xa'a ña kuã'a xínj yó. Ta xínj ñó'ó kundãq ini yó ndí ña ndáyã'ví kã nqo ña xínj yó kúu ña ndixa kí'vi ini yó xínj tá'an yó. Saá chi ña kí'vi

ini yó xínj tá'an yó kúu ña chindee'j tá'an yó ña va'a vaxi kua'no yó yichj Jesucristo. ² Tá ñii mji yó xáni sijnj yó ndí xa ñitondãq yó kúu yó ñivi na kuã'a ní xínj, ta ña xáni sijnj yó saá sánã'a ña ndí on tã'an tondãq yó kuu yó ñivi na ndixa xínj va'a. ³ Ta saá ni, tá yóo ñivi na ndixa kí'vi ini xínj na Ndios, ta Ndios nákonj ra ñivi yó'o kúu na kuenda ra, ta va'a yóo ra xí'in na.

⁴ Ta saá, tot'on yó'o kúu ña ndátot'on j xí'in ndó xa'a koñu ña ñisokq ñivi nqo ñaidolo. Xínj yó ndí ndí'í ñaidolo kúu ndios vatã, ta ndã lo'o on vása ndáyã'ví ña ñoyívi yó'o. Saá chi xínj yó ndí ñii laã kúu Ndios ndino'o. ⁵ Ta saá ni, yóo kuã'a ní nqo ndios vatã, ña káchij ñivi kúu ndios mji na, ta káchij na ndí yóo kuã'a ndios yó'o ñoyívi yó'o ta yóo kuã'a ña ñoyívi ñino. Ta ndixa ñivi kisa tot'ó na kuã'a ní ndios vatã ta táxi na ñandios vatã kúu ñaná'no nqo na. ⁶ Ta nqo mji yó, yóo ñii laã Ndios ndino'o kuiti, ta Ndios yó'o Yivá yó kúu ra. Ta Ndios yó'o kúu tã tã kisa va'a ndí'í ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ña yóo ñoyívi ñino, ta táku yó xa'a ña kasa ká'no yó ra. Ta ñii kí'va saá nqo mji yó, yóo ñii laã Tã tãKá'no nqo yó, ta Jesucristo kúu ra. Ta xí'in Jesucristo Ndios kisa va'a ra ndí'í ña yóo ñoyívi yó'o, ta kisa va'a ra ndí'í ña yóo ñoyívi ñino, ta Jesucristo táxi ra ndee ña táku ndino'o yó nqo Ndios vitin.

⁷ Ta saá ni, on sivi ndí'í ñañani yó xí'in náki'va yó kúu na kúndaq ini ñandaq yó'o. Chi kivi on tá'an kã kandixa na Jesucristo, sava ñivi yó'o xitakú na kisa ká'no na ñaidolo xí'in ña xixi na koñu ña ñisokq na nqo ndios vatã yó'o. Ta saá tãndã vitin tá xixi na koñu ña ñisokq inkã ñivi nqo ñaidolo, ta ndí'í ini na ta xó'vi ini na, chi sãkãn lo'o kúndaq ini na, ta xáni sijnj na ndí ña xixi na koñu yó'o kúu ña on vá'a nqo Ndios ndino'o. ⁸ Ta ña xixi yó on vása kómí ña ndee taxi ña ndí koo va'a kã yó xí'in Ndios. Ta saá tánã kuxu yó koñu, ta on vása kómí ña ndee taxi ña kuu yó ñivi na va'a kã yóo nqo Ndios. Ta tánã on kuxu yó koñu, ta ña ke'é yó saá on vása kómí ña ndee taxi ña kuu yó ñivi na on vá'a kã ví yóo nqo Ndios. ⁹ Mji yó kúu ñivi na táku ndikã yichj Jesucristo, ta ndixa kómí yó ndayí ña chikaã ini yó án va'a kuxu yó án on vá'a kuxu yó koñu. Ta saá ni, si'na xínj ñó'ó kani va'a sijnj yó yu kúu ña va'a ke'é yó xa'a ña chindee'j yó ñañani yó xí'in náki'va yó, na sãkãn lo'o kúndaq ini xa'a yu kúu ñava'a nqo Ndios, ta on vá'a chinda'a yó nayo'o ña ke'é na ña xáni sijnj na kúu ña on vá'a nqo Ndios. ¹⁰ Saá chi tá sava ndó'ó yóo ndó nqo mesa yatin ve'e ño'ó ñaidolo, ta xixi ndó koñu ña ñisokq ñivi nqo ñaidolo yó'o, ta ñii tañani yó tã tã sãkãn lo'o kúndaq ini xa'a yu

kúu ñavá'a nqo Ndios, xító ra xíxi ndó'ó, ta saá, ¿án qn ndixa ña ke'é ndó saá kúu ña chinda'á tañani yó yó'o kuxu ra koñu ñii k'i'va ndatán xíxi ndó? ¹¹ Ta vará xáni sijní tañani yó yó'o ndí ña xíxi ra koñu yó'o kúu ña qn vá'a nqo Ndios, ta xíxi ra ña, chí ndatán ke'é ndó'ó saá ke'é ra. Ta saá ndó'ó, xá'á ña xíní va'a ndó ndí ña kuxu ndó koñu yó'o qn sivi ñii kuachi nqo Ndios kúu ña, ta xí'in ña xíxi ndó koñu yó'o nqo tañani yó yó'o chinda'á ndó ra kuxiká ra ta ndaño'ó ra nqo Ndios. Ta qn vá'a ke'é ndó saá, chí Jesucristo ñixi'í ra xa'á tayó'o. ¹² Tá ke'é yó ña sátaku'é ini nañani yó án náki'va yó, na kúu ñivi na qn ta'an kundaa va'a ini xa'á yu kúu ñavá'a nqo Ndios, ta ña sátaku'é yó ini nayó'o saá kúu ña ke'é yó ña qn vá'a xí'in mji Jesucristo. ¹³ Ñakán kíá, xáni sijní saá: Tá ña xíxi'í kúu ña chinda'á inká nañani yó án náki'va yó na kándixa Jesucristo nakava na ke'é na ña xáni sijní na kúu ña qn vá'a, ta saá va'a ká ná qn kuxu ká j koñu, chí ndá lo'o qn vá'a chinda'á j nayó'o ña nakava na kuachi.

9

Tq'on yó'o ká'an xa'á ndayi kómí taPablo xa'á ña kúu ra taapóstol

¹ ¿Án qn ndixa yi'í kúu ñii taapóstol? ¿Án qn ndixa táku ndíká j yichí Jesucristo? ¿Án qn ndixa kúu ña ndí xí'in mji nduchy nqo j xini j Jesucristo Taa taKá'no nqo yó? ¿Án qn ndixa xa'á chiño Jesucristo ña kisa ndivi j xí'in ndó, vitin ndó'ó kúu ñivi na xa kándixa ra? ² Vará inká ñivi xáni sijní na ndí qn sivi taapóstol kúu j, ta ndó'ó xíní ñó'ó kundaa ini ndó ndí yi'í kúu ñii taapóstol ndino'o. Saá chí ña kándixa ndó Jesucristo ta ñii táku ndó xí'in ra kúu ña kisa ndaa ndí ndixa yi'í kúu j taapóstol.

³ Ta nqo ñivi na qn xijní kandixa ndí kómí j ndayi ñii k'i'va ndatán yóo ndayi ña kómí inká naapóstol, ta ndákuijn mji j xa'á j, káchí j saá: ⁴ Ndixa taBernabé xí'in yi'í kómí ndí ndayi ña naki'in maní ndí ña kuxu ndí xí'in ña ko'o ndí nda'a ndó'ó, na kúu ñivi na kándixa Jesucristo. Saá chí kisa ndivi ndí chiño Jesucristo ña chindee ndí ndó'ó. ⁵ Ta ndixa taBernabé xí'in yi'í kómí ndí ndayi ña tonda'a ndí, ta ñii ñii ndí kukomí ndí ñási'í mji ndí, ñá kúu ña'a ñá kándixa Jesucristo, ta saá kq'on nási'í ndí xí'in ndí ñii ñii ñoo nqo kisa ndivi ndí chiño Jesucristo, níkuu. Saá chí taPedro xí'in inká naapóstol ta xí'in nataa na kúu nañani Jesucristo, ñii ñii nayó'o kómí na ñási'í mji na, ta náña'a yó'o xíka ná xí'in yi'í ná. ⁶ Ta, ¿án xáni sijní ndó ndí ndasaá kuiti taBernabé xí'in yi'í kúu naapóstol na xíní ñó'ó kasa chiño xa'á s'i'un ña sata ndí

ñá xíní ñó'ó ndí? ⁷ Qn vá'a saá, chí tá yóo ñii tatropa ta kisa ndivi chiño nqo gobierno, ta tatropa yó'o qn vása xíní ñó'ó cha'vi ra xa'á ña xíní ñó'ó ra. Ta saá tuku tá yóo taq ta nátaan ton uva nqo ñio'o, ta ndixa kómí tayó'o ndayi kaxi ra tiuva tí kóon nda'a yitqon yó'o. Ta tá yóo taq ta ndaa titísú'u, ta ndixa kómí tayó'o ndayi ko'o ra leche titísú'u yó'o.

⁸ Tq'on yó'o ña ndát'on j xí'in ndó qn sivi ndasaá kuiti tq'on ndíchi ña káku sijní mji j kúu ña, chí ñii xiiña nqo ndayi Ndios ña ñitaa taMoisés xina'á káchí ña saá: ⁹ "Qn vá'a chikaa ndó ñoqo yu'u tísindiki sãã ndó kivi kisa chiño rí ndása ndii rí trigo", káchí tq'on Ndios. Ta qn sivi ndasaá kuiti xa'á tísindiki kúu ña xáni sijní Ndios kivi xa'nda chiño ra ñayo'o, ¹⁰ chí xí'in tq'on yó'o, Ndios kóni ra saná'a ra mji yó. Saá chí tq'on yó'o kóni káchí ña ndí ñii k'i'va ñivi na tá'vi nqo ñio'o xí'in ñivi na ndása ndii trigo ndátí na naki'in na lo'o ndikjn trigo kuxu na. ¹¹ Ndátán yóo nataa na xa chí'í ndikjn trigo, saá yóo mji ndí naapóstol na kisa chiño nqo ndó. Saá chí ndatán yóo ndikjn trigo ña xa chí'í nataa nqo ñio'o, saá yóo tq'on ña taxí Nímã Ndios nda'a ndí, ña xa ndátq'on ndí xí'in ndó. Ta saá xa'á chiño va'a yó'o ña kisa ndivi ndí nqo ndó, qn sivi ví'í ní kúu ña nqo ndó ña taxi ndó nda'a ndí lo'o ña xíní ñó'ó kutaku ndí. ¹² Yóo inká nañani yó na xa kisa ndivi chiño Ndios nqo ndó, ta nayó'o xa náki'in na nda'a ndó ña xíní ñó'ó na kutaku na. Ta saá mji ndí, ndixa kómí ní ká ndí ndayi ña naki'in ndí ña xíní ñó'ó ndí nda'a ndó. Vará yóo ndayi yó'o ña kómí ndí naki'in ndí ña xíní ñó'ó ndí nda'a ndó, ta qn vása ní-ndukú ndí naki'in ndí ña. Ndá víka, ndixa kündeé ini ndí xí'in ndí'í ñayo'v j ñixq'v j ndí, ta qn vása ní-ndukú ndí nqo ndó ña taxi ndó ña xíní ñó'ó nqo ndí. Saá ke'é ndí xí'in ndó, chí ndá lo'o ñi-xiin ndí chindú'u ndí ña kasi nqo ndó ña qn chikaa sq'o ndó tq'on va'a xa'á Jesucristo. ¹³ Ta saá ní, ndó'ó xíní va'a ndó ndí ñivi na kisa ndivi chiño ve'e ño'o ká'no ña nákaã ñoo Jerusalén, nayó'o náki'in na ñii xiiña án ñii ko'ndo nqo ñii ñii ñavá'a ña sóko ñivi nda'a Ndios, ta saá xí'in ñayo'ó náki'in na ña xíní ñó'ó kutaku na. Ta nasutj na kisa ndivi chiño nqo ñama yij ve'e ño'o ká'no yó'o, nqo sóko ñivi kitj án inká ñavá'a nqo Ndios, nasutj yó'o kómí na ndayi kuxu na ñii xiiña án ñii ko'ndo nqo ñii ñii ña sóko ñivi nqo Ndios. ¹⁴ Ta ñii k'i'va saá Jesucristo xa'nda chiño ra ndí ndí'í ñivi na ndiso chiño xí'in ña ká'an ndoso na tq'on va'a xa'á ra, nayó'o kómí na ndayi kutaku na xí'in ña náki'in na nda'a ñivi na kándixa tq'on yó'o. ¹⁵ Ta yi'í, ndá ñii kivi qn vása ní-taxi j ña cha'vi ñivi yi'í xa'á

chiño Jesucristo ña kisa ndivi j nõo na. Ni on sji vi xa'a ña kóni j ña cha'vi ndó yi j kúu ña ndátõ on j tõ'on yó'o xí'in ndó. j Ta va'a ka ná kivi j nõo ña naki'in j sji'un ña cha'vi nivi yi j! Saá chi ndixa kúsi j ní ini j ndí ndá ñii nivi on vása chá'vi na yi j xa'a chiño Jesucristo ña kisa ndivi j nõo na.

¹⁶ Ta saá ni, tá ká'an ndoso j tõ'on va'a xa'a Jesucristo nõo nivi, ta on kuchiño kasa ká'no xí'in mji j xa'a ña kisa ndivi j chiño yó'o. Saá chi ñii chiño ña xa nita'nda nõo j kasa ndivi j kúu ñayó'o. Ta saá, jndá'vi ní yi j, ta on vása ka'an ndoso j tõ'on va'a xa'a Jesucristo nõo nivi! ¹⁷ Tá ndasaá kuiti xa'a ña kúsi j ini j kúu ña ká'an ndoso j tõ'on va'a xa'a Jesucristo, ní kúu, ta va'a cha'vi nivi yi j xa'a chiño ña kisa ndivi j. Ta ndá lo'o on sji vi saá, chi mji Ndios kúu ta ta sakuiso chiño yi j ña ka'an ndoso j tõ'on va'a xa'a Jesucristo, ta saá on kivi sandakoo j kisa ndivi j chiño yó'o. ¹⁸ Ta saá, zy kúu ñava'a naki'in j xa'a chiño Ndios ña kisa ndivi j? Ñava'a náki'in j kúu ndasaá kuiti ñasi j ña chútú ini j xa'a ña ká'an ndoso sji j tõ'on va'a xa'a Jesucristo nõo nivi. Vará kómi j ndayi naki'in j ya'vi xa'a chiño yó'o, ta on vása xjin j naki'in j ña.

¹⁹ Vará kúu j ñii ta ta kómi ndayi nakaxin j chiño mji j chi on sji vi tæsclavo kúu j, ta kisa njõn xí'in mji j ña nduu j ndátan yóo tæsclavo ta kisa chiño nõo ndi'i nivi. Saá ké'é j ña chindeé j ví'i ní ka nivi xa'a ña kandixa na Jesucristo. ²⁰ Ta xa'a ñayó'o, kivi táku j xí'in nivi nañoõ j najudio, ta táku j ndátan táku nayó'o xa'a ña chindeé j na ña kandixa na Jesucristo. Najudio kúu nivi na táku tixin ndayi Ndios ña nita ta ta Moisés xina'á, ta saá kivi táku j xí'in najudio yó'o, ñii ki'va ndátan kisa ndivi na ndayi yó'o, saá kisa ndivi j ña. Vará ndayi yó'o on sji vi ka ña xá'nda chiño nõo yi j kúu ña, ta saá ni, ñii káchí kisa ndivi j ña xí'in najudio, chi kóni j chindeé j nañoõ j yó'o xa'a ña kandixa na Jesucristo.

²¹ Ta nivi na on vása kúu najudio on vása táku na tixin ndayi Ndios ña nita ta ta Moisés xina'á, ta saá kivi táku j xí'in nivi yó'o, ta ndátan táku ñii ta ta on sji vi tajudio kúu, saá táku j xí'in nivi yó'o. Saá chi kóni j chindeé j nayó'o xa'a ña kandixa na Jesucristo. Ta saá ni, tañda vitin on vása sándakoo j ña kisa ndivi j ña xá'nda chiño Ndios, chi ndayi Jesucristo kúu ña xá'nda chiño nõo j. ²² Tá táku j xí'in nivi na sakán lo'o kuiti kúndaq ini xa'a yichí Jesucristo, ta kisa njõn xí'in mji j ña nduu j ndátan yóo nivi yó'o, ña chindeé j na xa'a ña va'a ka kundikon na yichí Jesucristo. Ta saá kivi táku j xí'in ñii ñii nivi, chikaq j ndee ña nduu j ndátan yóo nivi yó'o. Saá chi nda nõo

xaq ndee j, kóni j ña chindeé j nivi xa'a ña sava nayó'o kandixa na Jesucristo ta saá sakaku ra na. ²³ Ta saá ndikõn j kisa ndivi j chiño yó'o xa'a ña kuita ní'no tõ'on va'a xa'a Jesucristo. Ta saá yi j xí'in nivi na kándixa tõ'on yó'o ta ndikon na yichí Jesucristo, ndi'i mji ndi náki'in ndi ñava'a nda'a Ndios.

²⁴ Xa xini ndó ndi nivi na kuq'an kono nõo xino nivi na ké'é tá'an, nayó'o chikaq ní na ndee xa'a ña kundeé na nõo ndi'i nivi na xino xí'in na. Vará ndi'i nivi yó'o kúu nivi na xino, ta ñii laá nivi yó'o kundeé nõo ndi'i inka na, ta nivi kundeé yó'o naki'in ñava'a. Ta ndátan yóo nivi na xino yó'o, saá yóo mji yó nivi na ndikõn yichí Jesucristo. Ta xini ñó'ó chikaq ní yó ndee xa'a ña kundeé yó ta naki'in yó ñava'a nda'a Ndios. ²⁵ Ndi'i nivi na chikaq ini ña kundeé na nõo ña xino na ké'é tá'an na xa'a ña naki'in na ñava'a, nivi yó'o chikaq ní na ndee ña vivi ndaa ndi'i xí'in mji na, ta násita xí'in mji na nõo ndi'i ña kivi satakué'e yiki koñu na. Ta saá ni, ñava'a náki'in nivi na xino tá kundeé na nõo natá'an na, ñava'a yó'o ñii kivi ndi'i xa'a ña. Ta mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, va'a ná chikaq ní yó ndee xa'a ña naki'in yó ñava'a ní ka, ta ñava'a ní ka yó'o ña taxi Ndios nda'a yó na nda ñii kivi j ndi'i xa'a ña. ²⁶ Ta yi j, on vása xino j ndátan xino ñii ta takuaá nduchy nõo, ta kúu ta ta on vása xini míki'a xaq ra. Ni on vása ké'é j ndátan ké'é ta ta koon yiki nõo tachí kuiti, chi nda lo'o on vása ndaya'vi táná ké'é j saá. ²⁷ Ta nda víka, násita xí'in mji j, ta xá'nda chiño j nõo yiki koñu j ña sakuá'a ña kasa ndivi ña ña kóni j. Saá chikaq j ndee xí'in mji j, koqõ on tondaq j naki'in j ñava'a nda'a Ndios ñoyivi njõn, vará yi j kúu ta ta njka'an ndoso tõ'on va'a xa'a Jesucristo nõo kuq'a ní nivi.

10

Xí'in tõ'on yó'o taPablo ndátõ'on ra xí'in nivi na kándixa Jesucristo ña on ké'é na ndátan ké'é nivi naIsrael xina'á

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, on xjin j ña nandoso ndó xa'a ña njõno'o naxi sikuá yó naIsrael kuyá xina'á. Ndi'i nayó'o kuq'an na nõo yóo yuku yichí, ta xika xá'a na kuq'an na tixin víko ña ní'i yichí na; ta kivi njxaq na yu'u takuii mjni, ta Ndios nakuiná ra takuii mjni yó'o, ta nitiivi ño'o yichí nõo njya'a na kuq'an xá'a na. ² Ta xí'in ñayó'o, ndátan yóo ña chichi naIsrael xí'in víko ta xí'in takuii, ta ndu na nivi na ndikõn ta Moisés, saá njixyo ña. ³ Ta ndi'i naxi sikuá yó yó'o ñii káchí xixi na ñii nõo ñava'a ña taxi Ndios nda'a na. ⁴ Ta ndi'i naxi sikuá yó yó'o ñii káchí xí'i na ñii

noq takuii tá taxí Ndios nda'á na. Ta takuii yó'o kee rá kándiká yuu ká'no ña kuá'án xí'in na, ta yuu ká'no yó'o ká'án ña xa'á Jesucristo, tãa tã nixiyo xí'in na kivi nixika na yuku yichí. ⁵ Vará Ndios ke'é ra kuá'á ní ñava'a ná'no xí'in nalsrael yó'o kivi nixika na yuku yichí, ta on vása ní-kusij ini ra xini ra ña on vá'a ke'é kuá'á ní nivi yó'o. Ta saá Ndios taxí ra ña nixi'j na, ta nixitã ní'no yiki koñu na noq ño'q yuku yichí.

⁶ Ña njndo'o nalsrael yó'o kujya xina'á, kúu ña sáná'a mji yó xa'á ña on kutoo ní yó ke'é yó ña on vá'a, ndatán yóo ña njkutoo ní nayó'o ke'é na. ⁷ Ta ña njndo'o nayó'o sáná'a ña mji yó xa'á ña on kasa ká'no yó ñaidolo án inkã ndios vatá, ndatán yóo ña ke'é kuá'á ní naxij síkuá yó xina'á. Chi nayó'o sãkana na vikó xa'á ña kisa ká'no na ndios vatá, ta to'on Ndios ña njtaa na xina'á ká'án ña xa'á ña ke'é na vikó yó'o, káchí ña saá: "Nivi yó'o xixi ní na, ta xi'j ní na, ta saá ñakuita na, ta kini sasiki na xa'á ña kisa ká'no na ndios vatá", káchí to'on Ndios xa'á naxij síkuá yó nalsrael. ⁸ Ta mji yó, on vá'a kivi yó kuachi ndatán ke'é kuá'á ní nayó'o, chi kivi saá natãa njkivi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi nási'i na kúu, ta náña'a njkivi ná kuachi xí'in natãa na on sivi yij ná kúu. Ta xa'á ña on vá'a ke'é nayó'o, oko unj mil nivi yó'o nixi'j, ta ñii laá kivi xikuu ña nixi'j ndi'i nayó'o. ⁹ Ta saá on vá'a koto ndoso yó Jesucristo án ndixa saxo'vi ra mji yó xa'á ña on vá'a ke'é yó. Saá chi kuá'á ní naxij síkuá yó xito ndoso na Ndios xina'á, ta nixi'j kuá'á ní na ke'é saá, chi tikoo xatj xaxi rí na ta nixi'j na. ¹⁰ Ta on ka'án kuachi yó xí'in Ndios, ndatán kujya xina'á kuá'á ní naxij síkuá yó njka'án kuáchí na, njka'án na ndí on vá'a ke'é Ndios xí'in na. Ta saá ñii ñaangel ña kúu ña xá'ni nivi, kixaa ña, ta xa'ni ña nivi yó'o na njka'án kuáchí xí'in Ndios.

¹¹ Noq to'on Ndios ña njtaa na xina'á ká'án ña xa'á ña on vá'a ke'é naxij síkuá yó yó'o, chi saá ndato'on ña xí'in mji yó, nivi na táku vitin, on on ke'é yó ndatán ke'é naxij síkuá yó xina'á. Saá chi kivi vitin vaxi kuyatin kivi sondí'j ñoyívi. ¹² Ta saá, tá ndó'o kúu nivi na xani sijn ndí kútu ní yita ndó yichí Jesucristo, ta xinj ñó'o kundaa xí'in mji ndó kotó ñii kama nakava ndó ke'é ndó ña on vá'a. ¹³ Ta ñii ñii ña chinda'á ndó ke'é ndó ña on vá'a, on sivi ñii ña xaá kúu ñayó'o, chi ñii kivi saá xa chinda'á ña kuá'á ní nivi xina'á ke'é na ña on vá'a. Ta Ndios kúu tãa tandaa, ta ndixa chindee ra mji ndó. Tá vaxi ña chinda'á ndó'o ke'é ndó ña on vá'a, tá mií saá Ndios taxi ra ndee nda'á ndó, ta saná'a ra ndó'o ndasaá kundeé ndó noq ñayó'o.

¹⁴ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'o kúu nivi na kí'vi ní ini j xini j. Ta saá ndato'on j

xí'in ndó ndí ndã lo'o on kasa ká'no ndó ñaidolo án ñaimagen án ndi'i saá inkã ndios vatá. ¹⁵ Ndó'o kúu nivi na ndichí sijn, ñakán kúchiño ndó kundaa ini ndó án ñandaa án on sivi ñandaa kúu to'on yó'o ña ká'án j xí'in ndó vitin. ¹⁶ Ta mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, kivi nákutá'an yó ta xí'i yó vino ta xixi yó sija va'a xa'á ña náká'án yó ndí Jesucristo nixi'j ra xa'á kuachi yó, ta saá tíni yó copa vino ta táxi yó ña táxa'vi ña'á nda'á Ndios xa'á nduta xí'i yó. Ta ndixa ña ke'é yó saá kúu ña sáná'a ndí ñii yóo yó xí'in Jesucristo, tãa tã nixitã ñii nda'á tón cruz. Ta ñii kí'va saá, tá xixi yó sija va'a ña tá'vi yó, ta ndixa ña ke'é yó saá kúu ña sáná'a ndí ñii yóo yó xí'in Jesucristo, tãa tã njta'nda koñu nda'á tón cruz. ¹⁷ Vará mji yó nivi na kándixa Jesucristo kuá'á ní kúu yó, ta ñii laá sija va'a kúu ña xixi ndi'i yó. Nayó'o sáná'a ndí ndi'i mji yó ñii laá yiki koñu Jesucristo kúu yó.

¹⁸ Va'a kani sijn ndó xa'á ñaño Israel. Nayó'o xixixi na ñii xiiña koñu ña njsoqo na noq Ndios noq ñamã yij. Ta ndixa ña xixi na koñu yó'o sáná'a ña ndí ñii yóo na xí'in Ndios tãa tã ñaki'in ña njsoqo na, ta ñii yóo na xí'in natá'an na na xixi xí'in na koñu ña njsoqo na noq Ndios. ¹⁹ Ta saá, ¿yukia kónij kachí j xí'in to'on yó'o? On vása xijn j kachí j ndí ndã ñii ñaidolo kúu ña ndáya'vi. Ni on vása xijn j kachí j ndí ndã ñii ña sóko nivi noq ñaidolo kúu ña ndáya'vi. ²⁰ Ta saá ni, kónij ña kundaa ini ndó ndí ña sóko nivi noq ñaidolo, ta ñayó'o, on sivi ña sóko na noq Ndios kúu ña. Ta ña sóko nivi noq ñaidolo, ndatán yóo ña sóko na noq ñanimã ndiva'a xa'á ña ñii koo na xí'in níma yó'o, saá yóo ña. Ta ndã lo'o on xijn j ña ñii koo ndó xí'in ñanimã ndiva'a. ²¹ Ta saá tá xí'i ndó vino xa'á ña ñii koo ndó xí'in Jesucristo, tá mií saá tuku on vá'a ko'o ndó vino xa'á ña ñii koo ndó xí'in ñanimã ndiva'a. Ta ñii kí'va saá, tá xixi ndó noq mesa Jesucristo, ta saá tuku on vá'a kuxu ndó noq mesa ñanimã ndiva'a. ²² On vá'a ke'é yó saá, kotó sasaa yó ini Jesucristo. ¿Án ndá xani sijn yó kúu yó nivi na ndee ka noq ra? Ó'on, ndã lo'o on sivi saá.

To'on yó'o ká'án ndí ndi'i saá ña kisa ndivi yó xini ndó'o kuu ña xa'á ña kanóo síkón ñato'ó X Ndios

²³ Ta sava ndó'o káchí ndó saá: "Mji yó nivi na kándixa Jesucristo táku ndíka yó. Ta xa'á ñayó'o kómi yó ndayi kasa ndivi yó ndi'i ña kóni yó", saá káchí ndó. Ta xinj ñó'o kundaa ini ndó ndí ndi'i ña kúchiño yó ke'é yó on sivi xa'á ñava'a mji yó kúu ña. Ndixa táku ndíka yó yichí Jesucristo, ta

saá ni, ndi'i ña kúchiño yó ke'é yó on sivi ña taxi chindeé tá'an yó ña va'a ka kua'no yó yichi Jesucristo kúu ndi'i ña. ²⁴ Ta ñii ñii mji yó, on vása va'a kuiti kundi'i ini yó nduku yó ndasaá va'a koo mji yó, ta xini ñó'si'na kundi'i ini yó ndukú yó ña va'a koo inká nivi.

²⁵ Ta saá va'a kuxu ndó ndi'i saá nqo koñu ña síkó nivi ngyá'vi, ta on kundi'i ini ndó án va'a kuxu ndó ña, án on vá'a kuxu ndó ña. ²⁶ Saá chi Ndios kúu tã tã kisa va'a ndi'i ña yóo ñoyivi yó'o, ta ndi'i ña yóo kuvã'a, kuenda mji Ndios kúu ña.

²⁷ Ta saá tá nivi na on vása kándixa Jesucristo kána na ndó'o kuxu ndó xí'in na, ta va'a kuxu ndó ndá ndá ña taxi na kuxu ndó. Tá taxi na koñu kuxu ndó, ta on ndakã to'on ndó mí kee koñu yó'o. ²⁸ Ta saá ni, tá nivi yó'o ká'an na xí'in ndó, káchí na saá: "Koñu yó'o kúu ña ñisokó nivi nqo ñaidolo", káchí na xí'in ndó, ta saá on kuxu ndó koñu yó'o, chi on vá'a ke'é ndó ña xáni sijní nivi yó'o kúu ña on vá'a. ²⁹ Saá chi nivi yó'o, vará kãna na ndó'o ña kuxu ndó koñu xí'in na, mji na xáni sijní na ndi ña on vá'a nqo Ndios kúu ña kuxu ndó koñu ña ñisokó nivi nqo ñaidolo.

Ta saá ni, sava ndó'o ndakã to'on ndó yí'j, káchí ndó saá: "Tá ndixa kúu yó nivi na táku ndíkã yichi Jesucristo, ta, ¿ndachun taxi yó ndayí nda'a inká nivi ña ka'nda chiño na nqo yó án va'a kuxu yó án on vá'a kuxu yó koñu ña ñisokó nivi nqo ñaidolo? ³⁰ Tá taxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xã'a ña kuxu yó, ta saá ¿án yóo kã ndayí kómí inká nivi ña kandiva'a na xí'in yó xã'a ña xixi yó?", saá káchí ndó ndakã to'on ndó yí'j. ³¹ Ta yí'j ndakuijn j kã'an j xí'in ndó ndí ña xini ñó'o ní kã ke'é yó kúu ñayó'o: tá xí'i yó án xixi yó án ndá yu kúu inká ña ké'é yó, ta xini ñó'o kasa ndivi yó ndi'i ñayó'o xã'a ña kanóo síkón ní ñatq'o Ndios. ³² Ta on vá'a koo yó ndatán yóo yuu ña káchí'i xã'a nivi ta nákava na, án nivi najudío, án nivi na on sivi najudío, án nivi na kándixa Jesucristo kúu nayó'o. ³³ Ñayó'o kúu ña ké'é j, chi chíkaã ní j ndee xã'a ña ké'é j ña sakusij ini ndi'i nivi. Saá chi on vása kuiti ndi'i ini j ndukú j ña chindeé xí'in mji j, ta yí'j ndixa sá'na ndi'i ini j ndukú j ña chindeé j kuã'a ní inká nivi xã'a ña kándixa na Jesucristo ta saá sakãku ra na.

11

¹ Ta ndó'o, va'a ná kundikõn ndó yichí j, ndatán yí'j va'a ndikõn j yichí Jesucristo.

To'on yó'o ká'an ndí kivi ña nákutá'an yó ña kisa ká'no yó
Ndios, ta xí'in ñatq'o ní, xini ñó'o ke'é yó saá

² Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin kisa ká'noj ndó'o, chi ndi'i saá kivi náka'an ndó xã'a j, ta on vása ní-sandakoo ndó kisa ndivi ndó to'on ña xa saná'a j ndó'o xã'a yichí Jesucristo. ³ Ta vitin va'a ná kundãã ini ndó to'on yó'o: Ndatán yóo sijní nivi xí'in yiki koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in ñii ñii mji yó, natãa na kándixa ra. Ta ñii ñii tã, ndatán yóo sijní ñási'í ra, saá yóo ra xí'in ña. Ta Ndios, ndatán yóo sijní Jesucristo saá yóo ra. ⁴ Ta kivi ká'an tã xí'in Ndios, án ká'an ndoso ra nqo nivi to'on ña káku nqo Nímã Ndios, tá mií saá, on vá'a koo ña kundãsj sijní ra. Saá chi tá yóo ña ndãsj sijní ra, ta ñayó'o sáná'a ña ndí on vása kisa to'o ra sijní ra. ⁵ Ta kivi ká'an ña'a xí'in Ndios, án ká'an ndoso ña nqo nivi to'on ña káku nqo Nímã Ndios, tá mií saá, tá on vása yóo ña ndãsj sijní ña, ta ñayó'o sáná'a ña ndí on vása kisa to'o ña sijní ña. Saá chi ñii kiva ndatán kúka'an nqo ña xí'in ña xátã yálã ña yisj sijní ña, saá yóo ña. ⁶ Ta saá, tá on vása yóo ña ndãsj sijní ña'a kivi ká'an ña xí'in Ndios, án kivi ká'an ndoso ña nqo nivi to'on ña káku nqo Nímã Ndios, ta, ¿va'a kã ná ka'nda ndi'i ña yisj sijní ña! Ta saá ni, ña nita'nda yisj sijní ña'a, án ña nixatã yálã ña yisj sijní ña, kúu ña táxi kúka'an nqo ña. Ta saá va'a ná koo ña kundãsj sijní ña. ⁷ Ta kivi ká'an tã xí'in Ndios, án ká'an ndoso ra to'on ña káku nqo Nímã Ndios, ta on vá'a koo ña kundãsj sijní ra. Saá chi, Ndios kisa va'a ra tã tã tanqó, ta ndi'i natãa sáná'a na ndasaá yóo Ndios, chi sáná'a na sava ñalivi ká'no ña kúu mji Ndios. Ta Ndios xini ñó'o ra yiki kándikã tanqó xã'a ña kisa va'a ra ña'a ñánqó. Ta saá ndi'i náña'a sáná'a ná sava ñalivi ká'no ña kúu mji tã. ⁸ Saá chi tã tanqó ñoyivi yó'o on vása ní-kixi ra tixin yiki koñu ñii ña'a. Ta ña'a ñánqó ñoyivi yó'o kuvã'a ña xí'in yiki koñu tã tanqó. ⁹ Ta on sivi xã'a ña'a kúu ña kisa va'a Ndios tã, ta xã'a tã kúu ña kisa va'a Ndios ña'a. ¹⁰ Ta xã'a ña ké'é Ndios saá, ta xã'a ña yóo naángel xito na, va'a ná koo ña kundãsj sijní náña'a xã'a ña saná'a ndí náña'a yó'o kómí ná ndayí ña kã'an ná xí'in Ndios ta kã'an ndoso ná nqo nivi to'on ña káku nqo Nímã Ndios. ¹¹ Ta saá ni, natãa ta náña'a, na kándixa Jesucristo, xini ñó'o tá'an nayó'o. Saá chi tá on kqó ña'a ní-kuvã'a, ta on kivi koo tã, níkúu. Ta tá on kqó tã ní-kuvã'a, ta on kivi koo ña'a, níkúu. ¹² Vará Ndios kisa va'a ra ña'a ñánqó ñoyivi yó'o xí'in yiki kándikã tã tanqó ñoyivi yó'o, ta saá tã taqvj xí'in ndi'i inká natãa kãku na tixin ña'a. Ta saá ni, ndi'i natãa xí'in ndi'i náña'a xí'in ndi'i ña yóo ñoyivi yó'o kúu ña kisa va'a Ndios.

¹³ Ta mji ndó, ¿yukíã xáni sijní ndó? ¿Yu kuu ña va'a ke'é ña'a kivi ká'an ña

xí'in Ndios nḡo nákutá'an nḡvi xá'a ña kisa ká'no na Ndios? Tá on vása yóo ña ndási sḡni ña'a, ¿án xáni sḡni ndó ndí ñavá'a kuu ña ká'an ña xí'in Ndios saá? ¹⁴ Ta, ¿án on ndixa yóo ña nákaa ini mḡi yó ña táxi kani sḡni yó ndí ña sákuka'an nḡo tḡa kúu ña nánḡ ní yisḡ sḡni ra? ¹⁵ Ta, ¿án on ndixa yóo ña nákaa ini mḡi yó ña táxi kani sḡni yó ndí ña nánḡ yisḡ sḡni ña'a kúu ñii ñavá'a livi ña táxi ñatḡ'o ná? Saá chi Ndios saní'i ra yisḡ sḡni ña'a xá'a ña nakasi ña sḡni ña. ¹⁶ Ta saá ni, tá yóo sava ndó'o na on vása yóo yu'ú xí'in tḡ'on yó'o, ta saá yḡ'i ndákuiḡni yu'ú ndó, káchíj saá, ndí ndi'i ñoo nḡo xá'anḡ, nḡo nákutá'an nḡvi na kándixa Jesucristo ña kisa ká'no na Ndios, ta ndi'i náña'a xí'in natḡa, ké'é na xí'in sḡni na ñii kḡ'va ndátan yóo ña sákán ndatḡ'onḡ xí'in ndó'o.

Tḡ'on yó'o ká'an ña xá'a ña on vá'a ké'é nḡvi na kándixa Jesucristo kḡvi nákutá'an na

¹⁷ Ta vitin xá'a sava ña ké'é ndó'o, on vása kúchiñoḡ kasa ká'noḡ ndó'o. Saá chi kḡvi nákutá'an ndó xá'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta sava ña ké'é ndó on vása chindee ña ndó'o ña vá'a kḡ kua'no ndó yichḡ Jesucristo. Ta ndḡ víka, sava ña ké'é ndó yó'o kúu ña sátakue'e ini xí'in tá'an ndó. ¹⁸ Saá chi xa xḡni sḡ'oḡ ndí kḡvi nákutá'an ndó xá'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta náta'vḡ tá'an ndó, ta náa ndó xí'in tá'an ndó. Ta xáni sḡniḡ ndí sava tḡ'on yó'o ña ká'an kuáchí nḡvi xá'a ndó kúu tḡ'on ndixa. ¹⁹ ¿Án xáni sḡni ndó ndí ñavá'a kúu ña naḡa'vḡ tá'an ndó? ¿Án xáni sḡni ndó ndí xḡni ñó'o koo kua'a ti'vi ndó, chí xí'in ñayó'o saná'a káxín ndó nḡo nḡvi ndá ti'vi ndó'o kúu ña kúsḡ ini Ndios xḡni ra? ¡On sḡvi saá! ²⁰ Saá chi xá'a ña on vása ñii yóo ndó xí'in natá'an ndó, sáná'a ndó ndí on sḡvi xí'in ña ndino'o ini ndó kúu ña xḡni ndó sḡta vá'a ta xí'i ndó vino xá'a ña náká'an ndó ndí Jesucristo nḡxi'ḡ ra xá'a kuachḡ ndó. ²¹ Saá chi kḡvi nákutá'an ndó, ta sava ndó'o kama ní kíxá'a ndó xḡni ndó ndi'i ña ndiso ndó, ta on vása ndáti ndó xá'a ña nata'vḡ ndó ña ndiso ndó ña kúchiño kuxu inkḡ nḡvi na kándixa Jesucristo na nákutá'an xí'in ndó. Ta saá, sava ndó'o ndee ní xḡni ndó ta kuá'a ní xí'i ndó tḡnda xḡni ndó, vará sava nañani yó xí'in náki'vḡ yó, lo'o ní ñaxixi ndíso na, ta kíndḡo na xí'in ña xḡi'ḡ kḡ na sḡko. ²² ¡On vá'a ké'é ndó saá! ¿Án on ndixa yóo ve'e mḡi ndó nḡo kúchiño kíndḡo ndó kuxu ndó ta ko'o ndó? Saá chí xí'in ña on vása vá'a ké'é ndó vitin, chíkaa nḡno ndó ñatḡ'o nḡvi na kándixa Jesucristo, ta sákuka'an ndó nḡo nañani yó xí'in náki'vḡ yó na on vása kómí ña kuxu na. ¿Ndá tḡ'on kḡ kúu ña

kivi ká'anḡ jí xí'in ndó'o, nḡvi na ké'é ña on vá'a yó'o saá? ¿Án vá'a kasa ká'noḡ ndó'o xá'a ñayó'o? Ó'on, on vása kúchiño ké'é jí saá.

Tḡ'on yó'o ká'an ndasaá vá'a ná ké'é nḡvi kḡvi xḡni na sḡta vá'a ta xí'i na vino xá'a ña náká'an na ña nḡxi'ḡ Jesucristo xá'a kuachḡ na

(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)

²³ Tḡ'on ña náki'inḡi nda'a tḡJesús, Tḡa tḡKá'no nḡo yó, kúu ña xa ndatḡ'onḡ jí xí'in ndó, káchíj saá: Si'na kḡ ña tḡJudas naḡtaxi ra tḡJesús nda'a nḡvi na sḡa ini xḡni ña'a, ta mḡi ñoo yó'o saá tḡJesús tḡin ra sḡta vá'a, ²⁴ ta tḡxi ra ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios, ta tḡ'vḡ ra sḡta vá'a yó'o, ta nḡka'an ra xí'in natḡa naxika xí'in ra, káchí ra saá: "Naki'in ndó sḡta vá'a yó'o, ta kuxu ndó ña. Sḡta vá'a yó'o kúu yḡki koḡuḡ ña taxḡi xá'a ndó. Ñayó'o kuxu ndó xá'a ña náká'an ndó yḡ'i", káchí tḡJesús xí'in na. ²⁵ Tá ndi'ḡi xḡni na sḡta vá'a yó'o, ta tḡJesús tḡin ra copa ña ñó'o ndutḡa vino, ta nḡka'an ra, káchí ra saá: "Ndutḡa vino yó'o kúu nḡiḡ, ta xí'in ndutḡa yó'o Ndios chíndú'u ra ñaxáá kíndḡo ra xí'in nḡvi. Ta ndi'ḡi saá yichḡ ña ko'o ndó ndutḡa vino yó'o, ké'é ndó saá xá'a ña náká'an ndó yḡ'i", káchí tḡJesús xí'in na. ²⁶ Ñakán kíḡ ndi'ḡi saá yichḡ ña xḡni yó sḡta vá'a ta xí'i yó vino, ta ña ké'é yó saá kúu ña ká'an ndoso yó ndí nḡxi'ḡ Jesucristo xá'a kuachḡ yó. Ta ké'é yó saá tḡnda kḡvi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o.

Tḡ'on yó'o ká'an ña ndí xí'in ñatḡ'o ta xí'in ña ndino'o ini yó xḡni ñó'o kuxu yó sḡta vá'a

ta ko'o yó vino ña náká'an yó Jesucristo

²⁷ Ñakán kíḡ ndḡa yu kúu nḡvi na xḡni sḡta vá'a ta xí'i na vino xá'a ña náká'an na Jesucristo, tá on sḡvi xí'in ña ndino'o tḡ'o ini na ké'é na saá, ta nḡvi yó'o nákuiso na kuachḡ. Saá chí xí'in ña on vása kisa tḡ'o na ña nḡxi'ḡ Jesucristo nda'a tón cruz, nayó'o chíkaa nḡno na yḡki koḡu ra ta chíkaa nḡno na nḡi ra. ²⁸ Ta saá tá kḡvi nákutá'an yó xá'a ña kuxu yó sḡta vá'a ta xá'a ña ko'o yó vino xá'a ña náká'an yó ndí Jesucristo nḡxi'ḡ ra xá'a kuachḡ yó, ta ñii ñii mḡi yó xḡni ñó'o koto ndoso xí'in mḡi yó án ndixa yóo vá'a yó xí'in Ndios. ²⁹ Saá chí ndḡa yu kúu nḡvi na xḡni sḡta vá'a ta xí'i na vino, tá on vása nákonḡ na ndí ñayó'o ká'an ña xá'a yḡki koḡu Jesucristo, ta nḡvi yó'o naki'in na ña xo'vḡ na xá'a ña ké'é na saá. ³⁰ Ñakán kíḡ yóo kuá'a ní ndó'o na xa ndee ní ndó'o xí'in kué'e, án vitá ní kóni ndó, tḡnda sava natá'an ndó xa nḡxi'ḡ na. ³¹ Ta saá ni, tá xí'in ña ndino'o ini

yó koto ndoso xí'in mji yó án ndixa yóo va'a yó xí'in Ndios, ta saá on konj ñó'ó Ndios saxo'vi ra mji yó. ³² Ta saá ni, tá kivi Ndios saxo'vi ra mji yó, ta kúu ña xa'a ña sakuá'a yó sandakoo yó ña on vá'a ta xa'a ña sakuá'a yó ke'é yó ñava'a, koto ñii k'va ndi'i xa'a yó xí'in nji na ndikon yichj on vá'a ñoyivi yó'o.

³³ Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó, ñayó'o kúu ña ndat'on j xí'in ndó: Tá kivi nákutá'an ndó ta xíxi ndó xa'a ña náká'an ndó Jesucristo, ta kundati tá'an ndó, ta saá ñii káchí kuxu ndó xí'in tá'an ndó. ³⁴ Tá yóo ndó'ó na xí'i ní soko, ta on kúchiño ndó kundati ndó, ta va'a si'na kuxu lo'o ndó ve'e mji ndó. Ta saá tá nákutá'an ndó xa'a ña kuxu ndó xí'in natá'an ndó xa'a ña náká'an ndó Jesucristo, ta xí'in ñat'o'ó ke'é ndó saá. Ta saá on nakuiso ndó kuachi xa'a ña Ndios saxo'vi ra ndó'ó. Ta inká ka tondini ña táku ndó, ndat'on j xí'in ndó xa'a ndi'i ñayó'o kivi xaj koto j ndó'ó.

12

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a ndee va'a ña sání'i Nímā Ndios nji na kándixa Jesucristo

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, kónij ña kundaa ini ndó xa'a ndee va'a ña sání'i Nímā Ndios mji yó nji na kándixa Jesucristo.

² Xíni ndó ndi kivi on ta'an kandixa ndó Jesucristo, ta ñandiva'a chu'u ña ndó'ó ña kisa tq'ó ndó ku'a'a ní ñaidolo ña kúu ndios vatá, ña on vása kúchiño ka'an nda ñii tq'on. ³ Ta saá kónij ña kundaa ini ndó ndí nda ñii nji na ká'an xí'in ndee Nímā Ndios on kúchiño na ka'an na, káchí na saá: "¡Ná kuu Jesucristo ta ta ndiso chi'ña!" Ta nji na on vása kómí Nímā Ndios, ta nda ñii nayó'o on kúchiño na káchí na xí'in ña ndino'o ini na: "Jesucristo kúu Ta taKá'no nqo y'i ta nqo ndi'i ña yóo", káchí na.

⁴ Ta kónij ña kundaa ini ndó ndi yóo ku'a'a ní nqo ndee va'a ña sání'i Nímā Ndios nji na kándixa Jesucristo, vará ndi'i ndee yó'o káku ña nqo ñii laá Nímā Ndios kuiti. ⁵ Vará yóo ku'a'a ní nqo chiño kisa ndivi yó ña kisa chiño yó nqo Jesucristo, ta saá ni, ñii laá mji Jesucristo, Ta taKá'no nqo yó, kúu ta ta kisa chiño yó nqo. ⁶ Ta yóo ku'a'a ní nqo chiño ña ke'é Ndios xí'in yó, ta ñii laá Ndios kúu ta ta kisa ndivi chiño ra ini ñii ñii yó. ⁷ Ta nda'a ñii ñii mji yó nji na kándixa Jesucristo, Nímā Ndios sání'i ña ndee va'a ta ndi'i ndee va'a yó'o kúu xa'a ña chindee tá'an yó. ⁸ Ta Nímā Ndios sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó ka'an yó tq'on ndíchi ña káku nqo Nímā Ndios. Ta sání'i ña nda'a

sava yó ndee ña kúchiño yó kónó kundaa ini yó ñandaa Ndios. ⁹ Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee va'a ña ndaa ní ini yó Ndios. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó sanduva'a yó nji na kómí ndi'i nqo kue'e. ¹⁰ Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña ke'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini nji. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña ká'an ndoso yó tq'on ña káku nqo Nímā Ndios. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña nákoní yó án ndixa tq'on ña ká'an nji káku ña nqo Nímā Ndios, án káku ña nqo inká nímā. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó ka'an yó inká nqo tq'on ña on vása ní-sakuá'a yó. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña nándaxin yó yu kúu ña kóni káchí inká nqo tq'on yó'o. ¹¹ Ta ñii laá Nímā Ndios kúu nqo káku ndi'i ndee va'a yó'o. Ta ñii k'va ndatán yóo ña chíkaa ini mji Nímā Ndios sání'i ña, saá yóo ndee va'a sání'i ña ñii ñii mji yó, nji na kándixa Jesucristo.

¹² Yóo ku'a'a ní xiiña kómí yiki koñu ñii nji. Ta ndatán yóo ku'a'a ní xiiña ña kómí yiki koñu ñii nji, saá yóo mji yó nji na kándixa Jesucristo. Vará ku'a'a ní nji kúu yó, ta ndatán yóo ñii laá yiki koñu Jesucristo, saá yóo yó xí'in ra. ¹³ Saá chí sava yó kúu najudío, ta sava yó on sivi najudío kúu, sava yó kúu naesclavo, ta sava yó on sivi naesclavo kúu, ta ndi'i mji yó nji na kándixa Jesucristo chichi yó xí'in ñii laá Nímā Ndios, ta ndu yó ñii yiki koñu Jesucristo kuiti, chí Ndios taxi ra ñii laá Nímā ra ña táku ña ini ñii ñii yó.

¹⁴ Ta on sivi ñii laá xiiña kómí yiki koñu yó, ta ku'a'a ní xiiña kómí ña. ¹⁵ Ta ñii xiiña yiki koñu yó ña kúu xa'a yó, tá ñayó'o ná káchí ña saá: "Y'i on sivi nda'a nji kúu j, ñakán on vása kúu j ñii xiiña yiki koñu nji", káchí xa'a yó. ¹⁶ Ta tq'on ña ka'an xa'a yó saá, on taxi ña ña sandakoo xa'a yó kúu ña ñii xiiña yiki koñu yó. ¹⁶ Ta ñii k'va saá, tá ña kúu sq'o yó ná káchí ña saá: "On sivi nduchú nqo nji kúu j, ñakán on vása kúu j ñii xiiña yiki koñu nji", káchí sq'o yó, ta tq'on ña ka'an sq'o yó saá, on taxi ña ña sandakoo sq'o yó kúu ña ñii xiiña yiki koñu yó. ¹⁷ Saá chí tá ndi'i yiki koñu yó kuu ña nina nduchú nqo kuiti, níkuu, ta on kúchiño konj sq'o yó. Tá ndi'i yiki koñu yó kuu ña nina sq'o kuiti, níkuu, ta on kúchiño ta'mi yó. ¹⁸ Ta Ndios chinóo ra nda mí koo ñii ñii xiiña yiki koñu yó, ta ndatán yóo ña chíkaa ini ra ña va'a koo ñii ñii xiiña, saá yóo ña. ¹⁹ Chí tá ndi'i yiki koñu yó ní xikuu ña ñii laá nqo xiiña kuiti, níkuu, ta saá on sivi ndino'o yiki koñu nji kuu ña. ²⁰ Xí'in tq'on yó'o kundaa ini yó ndi vará yóo ku'a'a ní xiiña kómí yiki koñu yó, ta ñii laá kúu yiki koñu yó.

²¹ Ta saá nduchũ nõõ yó ɔn vása kúchiño ka'an ña xí'in nda'a yó, kachí ña saá: "On vása xíní ñó'ó j yó'ó, nda'a", kachí ña. Ni sijní yó ɔn vása kúchiño ka'an ña xí'in xa'a yó, kachí ña saá: "On vása xíní ñó'ó j yó'ó, xa'a", kachí ña. ²² Ndá víka, yóo sava xiiña yíkí koñu yó ña xáni sijní yó kúu ña vitá ní, ta saá ní, ña xíní ñó'ó ní ka nõõ yó kúu ña. ²³ Ta yóo sava xiiña yíkí koñu yó ña xáni sijní yó ndí lo'o ní ñato'ó ndíso ña, ta saá ní, viví ní sákundixin yó xiiña yó'o. Ta xiiña yíkí koñu yó ña kúu ña ɔn vá'a koto n̄vi, táxi yó ñato'ó ní nda'a ñayó'o, chí viví nákasi yó ña xí'in tikoto. ²⁴ Ta inka xiiña yíkí koñu yó ña kúu ña táxi yó koto n̄vi, ta ɔn vása ndí'í ní ini yó kunda yó ña. Saá yóo ña, chí chĩndú'u Ndios ndí xiiña yíkí koñu yó ña ɔn vá'a koto n̄vi, ñayó'o náki'in ka ña ñato'ó nõõ inka xiiña yíkí koñu yó. ²⁵ Saá ke'é Ndios xí'in yó xa'a ña ndí'í xiiña yíkí koñu yó ɔn nata'v'í tá'an ña, ta ñii yíkí koñu kuu ña. Ta Ndios kóni ra ndí ñii ñii xiiña yíkí koñu yó kundi'í ini ña xa'a tá'an ña. ²⁶ Ta saá tá xó'v'í ñii xiiña yíkí koñu yó, ta ndí'í inka xiiña yíkí koñu yó ñii káchí xó'v'í ña xí'in ñayó'o. Tá ñii xiiña yíkí koñu yó náki'in ña ñato'ó, ta saá ndí'í xiiña yíkí koñu yó ñii káchí kúsij ini ña xí'in ñayó'o.

²⁷ Tɔ'on yó'o sáná'a ña ndátan yóo m̄vi yó n̄vi na kándixa Jesucristo, chí ndátan yóo yíkí koñu Jesucristo, saá yóo yó xí'in ra, chí ñii ñii yó ndátan yóo ñii ñii xiiña yíkí koñu ra, saá yóo yó. ²⁸ Ta Ndios sakuiso chíño ra ñii ñii m̄vi yó n̄vi na kándixa Jesucristo chíño ña xíní ñó'ó kasa ndívi yó. Chíño nõõ ña sakuiso chíño ra kúu ndí sava yó kúu yó naapóstol. Chíño ɔv'í ña sakuiso chíño ra kúu ndí sava yó kúu yó naprofeta na ká'an ndoso nõõ n̄vi tɔ'on ña káku nõõ Nímã Ndios. Chíño un̄j ña sakuiso chíño ra kúu ndí sava yó kúu yó namaestro na sáná'a tɔ'on ra n̄vi. Ta saá tuku Ndios saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó ke'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini n̄vi koto na. Ta saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó sandúva'a yó n̄vi na ndee ní ndó'o xí'in kue'e. Ta saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó ña viví chĩndee yó natá'an yó. Ta saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó viví kuiso chíño yó xí'in n̄vi. Ta saní'í ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó ka'an yó inka nõõ tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'a yó. ²⁹ Ta saá ɔn s̄v'í ndí'í m̄vi yó kúu naapóstol, ta ni ɔn s̄v'í ndí'í m̄vi yó kúu namaestro, ta ni ɔn s̄v'í ndí'í m̄vi yó kúu na kómí ndee Ndios ña kúchiño yó ke'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini n̄vi koto na. ³⁰ Ta ɔn s̄v'í ndí'í m̄vi yó kómí yó ndee Ndios ña kúchiño yó sandúva'a yó

n̄vi na ndee ndó'o, ni ɔn s̄v'í ndí'í m̄vi yó kúu na kómí ndee ña kúchiño yó ka'an yó inka nõõ tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'a yó, ni ɔn s̄v'í ndí'í m̄vi yó kúu n̄vi na kómí ndee ña kúchiño yó nandaxin yó ña kóni kachí inka nõõ tɔ'on yó'o. ³¹ Ta saá va'a ndukú ndó nõõ Ndios ña taxi ra naki'in ndó kuá'a ndee ña va'a ní ka. Ta vitin yí'í saná'a j ndó'o yichí ña xíní ñó'ó kundikɔn ndó, chí ña va'a ní ka nõõ ndí'í yichí kúu yichí yó'o.

13

Ña kí'vi ini yó xini yó n̄vi kúu yichí ña va'a ní ka

nõõ ndí'í yichí ña kúchiño kundikɔn n̄vi

¹ Ta vará kúchiño ka'an j ndí'í nõõ tɔ'on ña ká'an n̄vi án tɔ'on ña ká'an naängel, ta saá ní, tá ɔn vása kí'vi ini j xíní j n̄vi, ta saá ndátan yóo ñii ka'a tá'ya ña ɔn vása livi ndusu kómí, án ndátan yóo ñii ka'a ña laxan ní ká'a yu'ú, saá yóo. ² Ta vará kukomí j ndee va'a ña saní'í Nímã Ndios yí'í ña ká'an ndoso j nõõ n̄vi tɔ'on ña káku nõõ Nímã Ndios, án vará kukomí j ndee va'a ña kundaa j ndí'í ña chĩtóni Ndios ña n̄x̄jyo se'é si'na nõõ n̄vi, án vará kukomí j ndee va'a ña kóno kundaa ini j ndí'í ñandaa, án vará kunakaa ini j ña ndee ní ndaa ini j Ndios, aṇḍa kúchiño sakanda j yukú kɔ'on ña inka xiiña, ta saá ní, tá ɔn vása kí'vi ini j xíní j n̄vi, ta ndá lo'o ɔn vása ndáya'v'í. ³ Ta vará saní'í ndí'í ña kómí j nda'a n̄vi nandá'v'í, án vará taxi xí'in m̄vi j ña ka'mi na yíkí koñu j xí'in ñó'o xíxi, ta saá ní, ta ɔn vása kí'vi ini j xíní j n̄vi, ta ɔn vása ndáya'v'í ña ke'é j saá.

⁴ N̄vi na kí'vi ini xini inka n̄vi, n̄vi yó'o kúu na va'a ká'no ini, ta ke'é na ñava'a ña chĩndee inka n̄vi. Ta ɔn koḡ ñakuini yóo ini na, ta ndá lo'o ɔn s̄v'í na ña'a ini kúu na, ta ni ndá lo'o ɔn vása kisa ká'no xí'in m̄vi na. ⁵ N̄vi na ndino'o kí'vi ini xini inka n̄vi, nayó'o kúu n̄vi na kómí ñato'ó, ta ɔn s̄v'í n̄vi na ndasaá kuiti ndí'í ini xa'a m̄vi kúu na, ni ɔn s̄v'í n̄vi na kama ní sásaa ini m̄vi kúu na, ta ni ɔn s̄v'í n̄vi na ɔn x̄in sandakoo ña sáa ini xini inka n̄vi kúu na. ⁶ Ni ɔn vása kúsij ini na xini na ña ɔn vá'a ke'é inka n̄vi xí'in tá'an na, ta ndixa kúsij ini na xini na ndí'í n̄vi na ke'é ñandaa. ⁷ N̄vi na kí'vi ini xini inka n̄vi, saá yóo na: Kúndee ini na xini na inka n̄vi, ta kándixa na tɔ'on ña ká'an natá'an na xí'in na, ta ndáti na ta ndaa ini na ndí inka n̄vi ke'é na ñava'a, ta ɔn vása sándakoo na ña kí'vi ini na xini na inka n̄vi, vará xíní ñó'ó kundee ini na xí'in ña ɔn vá'a ke'é nayó'o.

⁸ Ña kí'vi ini yó xini yó n̄vi ndá ñii k̄v'í ɔn ndí'í xa'a ñayó'o. Ta saá ní, yóo sava ndee va'a ña ñii k̄v'í ña va'xi ɔn vása konj

ñó'ó ká ña, ta ya'a ndi'i ña. Ta saá ñii kivi ña vaxi on konj ñó'ó ká ndee va'a ña ká'an ndoso yó nqo ñivi to'on ña káku nqo Níma Ndios. Ta ñii kivi ña vaxi on konj ñó'ó ká ndee va'a ña ká'an yó inká nqo to'on ña on vása ní-sakuá'á yó. Ta saá tuku ñii kivi ña vaxi on konj ñó'ó ká ndee va'a ña kónó kúndaq ini yó ñandaq ña ñixiyo se'é. ⁹ Saá chi vitin on vása kónó kúndaq ini yó ñandaq Ndios, ta ndasaá kuiti lo'o kúu ña xini yó vitin. Tānda vitin to'on ña káku nqo Níma Ndios ña ká'an ndoso yó nqo ñivi, kúmanj ká ña xinqo ní ndi'i ña chitónj Ndios taxi ra nda'á yó. ¹⁰ Ta ñii kivi vaxi tá kixaq ña xinqo ndi'i ña ndixa ndino'o, ta kivi yó'o on vása konj ñó'ó ká yó ña on tá'an xinqo ndino'o.

¹¹ Saá chi ndatán yóo ña vaxi kua'no ñii talo'o, ta ñii kivi tōndaq ra nduu ra tqa taká'no, saá yóo mji yó ñivi na kándixa Jesucristo. Ta kivi xikuuji talo'o, ta saá xika'anj ndatán ká'an talo'o, ta xixani sijnj ndatán xáni sijnj talo'o. Ta saá tá ñitōndaq nduuj ñii tqa taká'no, ta sandakooj ké'éj ndatán ké'é ñii talo'o. ¹² Ta yóo inká to'on ña ndato'onj xi'in ndó xa'á ña saná'a'j ndó'o ndasaá koo ña kivi vaxi. Vitin on vása kúchiño yó kúndaq va'a ini yó xa'á ndi'i ñava'a ña chitónj Ndios, chi ndatán yóo ñivi na xito nqo mji nqo yutátá ta xa kua'an kuxána káa, saá yóo mji yó vitin. Ta ndixa kixaq ñii kivi ña nakutá'an yó xi'in Ndios ta koni káxin yó nqo ra. Ta kivi saá tōndaq yó konj ndino'o yó Ndios, ñii kiva ndatán Ndios xa xini ndino'o ra mji yó. ¹³ Yóo unj kúu ñava'a ña yóo xi'in yó ndi'i saá kivi. Yóo ña ndáa ndino'o ini yó Ndios, yóo ña ndátí yó ndáa ini yó ndi Ndios kasa ndivi ra ña kīndqo ra xi'in yó, ta yóo ña k'vi ini yó xini yó ñivi. Ta ña ndáya'vi ní ká nqo ña unj ñava'a yó'o saá, kúu ña k'vi ini yó xini yó ñivi.

14

To'on yó'o ká'an ndi ndee va'a ña ká'an ndoso yó to'on ña káku nqo Níma Ndios kúu ña xini ñó'ó ní

¹ Va'a ná chikaq ndó ndee ña kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. Ta va'a xi'in ña ndino'o ini ndó ná ndukú ndó nqo Níma Ndios ña saní'i ña ndó'o ndi'i nqo ndee va'a ña káku nqo ña. Ta ndee va'a ña xini ñó'ó ní ká ndukú ndó kúu ndee ña ká'an ndoso ndó nqo ñivi to'on ña káku nqo Níma Ndios. ² Saá chi tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'o ña kúchiño ká'an ndó inká nqo to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta kuiti xi'in Ndios ká'an ndó to'on yó'o, ta ñivi on vása kúndaq ini na to'on ká'an ndó. Saá chi

Níma Ndios táxi ña ndi ká'an ndó to'on ña ñó'o se'é nqo ñivi. ³ Ta tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ña ká'an ndoso ndó nqo ñivi to'on ña káku nqo Níma Ndios, ta xi'in ña ká'an ndoso ndó to'on yó'o, chindeé ndó ñivi xa'á ña vivii kua'no na yichj Jesucristo, ta chikaq ndó ndee ini ñivi yó'o ña kútu kundikqon na yichj yó'o, ta ndasa sji ndó ini ñivi yó'o nqo ña yq'vi xó'vi na. ⁴ Tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'o ña ká'an ndó inká nqo to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta saá ña ká'an ndó to'on yó'o ndasaá kuiti chindeé xi'in mji ndó ña vivii ká kua'no ndó yichj Jesucristo. Ta saá ni, tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'o ña ká'an ndoso ndó nqo ñivi to'on ña káku nqo Níma Ndios, ta saá ña ká'an ndó to'on yó'o chindeé ña nañani yó xi'in náki'va yó ña kua'no ká na yichj Jesucristo.

⁵ Yj'i kóni ña ñii ñii ndó'o kukomí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'o ña kúchiño ká'an ndó inká nqo to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta ña ndixa kóni ní ká kúu ña kukomí ndó ndee va'a ña kúchiño ká'an ndoso ndó nqo ñivi to'on ña káku nqo Níma Ndios. Saá chi ndee va'a yó'o kúu ña ndáya'vi ní ká xa'á ña chindeé ña nañani yó xi'in náki'va yó ña va'a kua'no na yichj Jesucristo. Saá chi tá ká'an yó inká nqo to'on ña on vása ní-sakuá'á yó, ta tá on kqo ñivi na kómí ndee va'a ña nandaxin na yukia kóni kachí to'on yó'o, ta to'on yó'o ña ká'an yó on chindeé ña inká ñivi na kándixa Jesucristo. ⁶ Ta saá, nañani yó xi'in náki'va yó, tá xaaj nqo ndó tá ká'anj xi'in ndó inká nqo to'on ña on vása kúndaq ini ndó, ta ndá lo'o on vása ndáya'vi to'on yó'o nqo ndó. Ta ña ndáya'vi ká nqo ndó'o kúu ña nandaxinj nqo ndó to'on ña sanativi Níma Ndios nqoj, án ká'anj xi'in ndó'o xa'á ña kónó kúndaq ini ndó ñandaq Ndios, án ndato'onj xi'in ndó'o to'on ña káku nqo Níma Ndios, án ndato'onj xi'in ndó to'on ña va'a saná'a xa'á yichj Jesucristo.

⁷ Saá chi kúndaq ini yó ndi tá yóo ñivi na on vása káxin tívi tilálí, án on vása káxin sáká'a na arpa, ta ñivi na xini sq'o ñayó'o on vása kúndaq ini na ndá yaa kúu ña xini sq'o na. ⁸ Ta ñii kiva saá, tá on vása ndá'yi káxin tón trompeta tón kána ñivi ná kani tá'an nqo yóo kuachi, ta saá on kúchiño kúndaq ini ñivi ndi xini ñó'ó kee na ko'on na nakutá'an na xa'á ña kani tá'an na nqo yóo kuachi. ⁹ To'on yó'o saná'a ña mji yó xa'á ndee va'a ña kómí sava yó ña ká'an yó to'on ña on vása ní-sakuá'á yó. Saá chi tá ká'an yó inká nqo to'on ña on vása kúndaq ini ñivi na xini sq'o to'on yó'o, ta ndatán yóo to'on ña ká'an yó ndasaá kuiti nqo tchj, saá yóo ña. ¹⁰ Ndiya yóo kua'j

ní nqo tɔ'on ñoyívi yó'o, ta ndi'i saá nqo tɔ'on yó'o ñii ñii ña ndátò'on káxín xí'in n̄vi na kúndaq̄ ini ña'á. ¹¹ Ta saá ni, tá ɔn vása kúndaq̄ ini j tɔ'on ña ká'an n̄vi, ta saá ndátán yóo ñii t̄a t̄a ñoo xíká t̄a ká'an inká nqo tɔ'on saá yóo j xí'in n̄vi yó'o, ta n̄vi yó'o ndátán yóo n̄vi na ñoo xíká saá yóo na xí'in j. ¹² Ta saá ndó'ó, n̄vi na kóni kukomí kuá'a ndee v̄a'á ña sání'i Níma Ndios, va'a chikaq̄ ndó ndee ndukú ndó nqo Níma Ndios ña sání'i ña ndó'ó ndee v̄a'á ña chindee ña nañani yó xí'in náki'va yó ña v̄a'á ka kua'no na yichí Jesucristo.

¹³ Ta saá ndi'i n̄vi na kómí ndee v̄a'á ña ká'an na inká nqo tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á na, n̄vi yó'o xíní ñó'ó tuku ndukú na nqo Níma Ndios xí'in ndasaá kuiti ndee v̄a'á nda'a na ña kuchiño nandaxin na tɔ'on yó'o. ¹⁴ Ta yí'j, tá ká'an j xí'in Ndios inká nqo tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á j, ta ndixa xí'in ndasaá kuiti nímaj ká'an j xí'in ra, ta vará ɔn vása kúndaq̄ ini j tɔ'on ña ká'an j. ¹⁵ Ta saá, zyú kúu ñava'a ke'é j? Tá ká'an j xí'in Ndios, ta v̄a'á ná ká'an nímaj j tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á j, ni ɔn vása kúndaq̄ ini j. Ta saá tuku v̄a'á ná ká'an j xí'in Ndios tɔ'on ña kúu ña kúndaq̄ ini j. Ta ñii k̄'va saá, tá xita j yaa ña kisa ká'no j Ndios, ta v̄a'á ná kata nímaj yaa yó'o xí'in tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á j, ni ɔn vása kúndaq̄ ini j. Ta saá tuku v̄a'á ná kata j yaa xí'in tɔ'on ña kúu ña kúndaq̄ ini j. ¹⁶ Ta ñii k̄'va saá m̄ji ndó, tá kisa ká'no ndó Ndios xí'in tɔ'on ña ndasaá kuiti nímaj ndó ká'an xí'in ra, ta n̄vi na ɔn vása kúndaq̄ ini tɔ'on ña ká'an ndó, n̄vi yó'o ɔn kuchiño ñii káchí xí'in ndó kasa ká'no na Ndios, k̄'vi ká'an ndó táxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'a ra. ¹⁷ Vará tɔ'on yó'o ña ká'an ndó ña ɔn vása ní-sakuá'á ndó kúu tɔ'on v̄a'á ña ndixa táxi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios, ta tɔ'on yó'o ɔn vása chindee ña n̄vi ña kua'no ka na yichí Jesucristo, chi ɔn vása kúndaq̄ ini na tɔ'on ña ndasaá kuiti nímaj ndó ká'an xí'in Ndios. ¹⁸ Ta yí'j, táxi j ña táxa'vi nda'a Ndios chi saní'i ra yí'j ndee v̄a'á ña ká'an j tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á j, ta kuá'a ní ka yichí nqo ndi'i ndó'ó ká'an j tɔ'on yó'o xí'in Ndios. ¹⁹ Ta saá ni, tá k̄'vi nákutá'an j xí'in n̄vi na kándixa Jesucristo x̄'a'á ña kisa ká'no ndí Ndios, ta kusij ní ka ini j ña ká'an j vará ɔ'on tɔ'on ña kuchiño kúndaq̄ ini n̄vi na xíní sɔ'o ña, nqo ña ká'an j uxu mil tɔ'on ña nda lo'o ɔn vása kúndaq̄ ini n̄vi xíní sɔ'o na.

²⁰ Ndó'ó n̄vi na kándixa Jesucristo, v̄a'á ná koo ndó ndátán yóo naválí na ɔn t̄a'án sakuá'á ke'é kuá'a ní ña ɔn v̄a'á, ta saá ni, ɔn kani s̄ni ka ndó ndátán xáni s̄ni naválí yó'o. Saá chi xíní ñó'ó kani s̄ni ndó ndátán

xáni s̄ni n̄vi ná'no na xa viví x̄'a'no yichí Jesucristo. ²¹ Nqo ñii xiiña tɔ'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, Ndios k̄achi ra saá: “Ñii k̄'vi ña v̄axi, xí'in inká nqo tɔ'on ña ká'an n̄vi na ñoo xíká ka'an j xí'in n̄vi nañoo j, ta konj ñó'ó j yu'u n̄vi na táku ñoo xíká x̄'a'á ña ka'an j xí'in nañoo j. Ta saá ni, nañoo j ɔn kua'a na chikaq̄ sɔ'o na tɔ'on ña ka'an j xí'in na”, saá k̄achi Ndios. ²² Ta saá kúndaq̄ ini yó ndí tá kómí yó ndee v̄a'á ña ká'an j yó inká nqo tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á yó, ta ñayó'o ɔn s̄vi seña ña sáná'a nqo n̄vi na kándixa Jesucristo kúu ña, ta ndee v̄a'á yó'o kúu seña ña sáná'a nqo n̄vi na ɔn x̄in kándixa Jesucristo ndí t̄a t̄andee ní kúu Ndios. Ta ndee v̄a'á ña kuchiño ka'an ndoso yó nqo n̄vi tɔ'on ña káku nqo Níma Ndios, ñayó'o kúu x̄'a'á ña chindee ña n̄vi na kándixa Jesucristo, ta ɔn s̄vi x̄'a'á ña chindee ña n̄vi na ɔn vása kándixa Jesucristo kúu ña. ²³ Ta saá ni, ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo, k̄'vi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios, tá kixaa n̄vi na ɔn t̄a'án kúndaq̄ ini x̄'a'á yichí Jesucristo, án kixaa n̄vi na ɔn vása kándixa Jesucristo, ta nayó'o xíní sɔ'o na tɔ'on ña xa s̄in s̄in nqo ká'an ñii ñii ndó, ta nayó'o ɔn vása kúndaq̄ ini na tɔ'on yó'o, j̄an ɔn ndixa xáni s̄ni n̄vi yó'o ndí nasána kúu ndi'i ndó'ó? ²⁴ Ta saá ni, k̄'vi nákutá'an ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo, ña kisa ká'no ndó Ndios, ta ká'an ndoso ndó tɔ'on ña káku nqo Níma Ndios, ta saá tá kixaa n̄vi na ɔn t̄a'án kúndaq̄ ini x̄'a'á yichí Jesucristo, án n̄vi na ɔn vása kándixa ra, ta saá tɔ'on Ndios yó'o x̄ito ndoso ña nímaj n̄vi yó'o, ta chindee ña na x̄'a'á ña kúndaq̄ ini na ndí na ndíso kuachi kúu na. ²⁵ Tá xíní sɔ'o na tɔ'on Ndios ña ká'an ndó xí'in na, ta saá Ndios sanat̄ivi ra nqo na ndi'i ña ñó'o se'é nímaj na. Ta saá kuxití na x̄'a'á ña kasa tɔ'o na Ndios, ta ka'an na xí'in ndó, káchí na saá: “Ndixa Ndios yóo ra xí'in ndó'ó”, káchí na xí'in ndó.

Tɔ'on yó'o ká'an ña ndasaá v̄a'á kasa ká'no yó Ndios k̄'vi nákutá'an yó

²⁶ Nañani yó xí'in náki'va yó, k̄'vi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios, saá v̄a'á ke'é ndó: Lo'o ndó'ó kata ndó yaa ña kasa ká'no ndó Ndios, ta lo'o ndó'ó saná'a ndó x̄'a'á yichí Jesucristo, ta lo'o ndó'ó ndato' on ndó x̄'a'á ña sanat̄ivi Ndios nqo ndó, ta lo'o ndó'ó ka'an ndó inká nqo tɔ'on ña ɔn vása ní-sakuá'á ndó, ta lo'o ndó'ó nandaxin ndó ña kóni káchí tɔ'on yó'o. Ta ndi'i ña ké'é ndó saá xíní ñó'ó kuu ña ña chindee n̄vi na kándixa Jesucristo ña kua'no ka na yichí ra. ²⁷ Ta x̄'a'á ñayó'o, tá kómí ndó ndee v̄a'á ña saní'i Nímaj

Ndios ndó'ó ña táxi ka'an ndó inka to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta saá ñii ñii ndó ka'an, ta ndasaá kuiti nda ovi ndó andá unj ndó ka'an. Ta xinj ñó'ó koo nvi na kómi ndee va'a ña nandaxin na yukia kóni kachí to'on ña ká'an ndó. ²⁸ Tá on koq nvi na kúchiño nandaxin yu kúu ña kóni kachí to'on ña ká'an ndó, ta saá va'a ka ná on ka'an ndó to'on yó'o nqo nvi kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta ndasaá kuiti ka'an ndó to'on yó'o xí'in Ndios nqo on koq nvi.

²⁹ Ta ndó'ó naprofeta, na kómi ndee va'a ña ká'an ndoso ndó to'on ña káku nqo Níma Ndios, va'a ndasaá kuiti nda ovi andá unj ndó'ó ka'an ndoso ndó to'on Ndios yó'o nqo nvi kivi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios. Ta ndó'ó, nvi na xinj so'ó to'on ña ká'an naprofeta, xinj ñó'ó kani va'a sijnj ndó xa'a to'on yó'o, án ndixa to'on Ndios kúu ña, án on sivi to'on Ndios kúu ña. ³⁰ Tá ñíndichi ñii ndó'ó ká'an ndoso ndó to'on ña káku nqo Níma Ndios, tá mi saá inka ndó'ó náki'in ndó to'on ña sanativi Ndios nqo ndó, ta saá, va'a ná on ka'an ka tá ñíndichi, ta ná taxi ra ña konj so'ó ndi'i nvi to'on ña sákán sanativi Ndios. ³¹ Ta ndó'ó na kómi ndee va'a ña ká'an ndoso ndó nqo nvi to'on ña káku nqo Níma Ndios, ta va'a ñii ñii ndó ya'a ndó ka'an ndó. Ta saá ndi'i nvi na nákutá'an ña kisa ká'no na Ndios, sakuá'á na to'on Ndios yó'o ta chikaa ña ndee ini na. ³² Ndó'ó na kúu naprofeta na kómi ndee va'a ña ká'an ndoso ndó nqo nvi to'on ña káku nqo Níma Ndios, ndó'ó kúchiño ndó ka'nda chiño ndó nqo yu'u ndó ña chikaa ini ndó ama va'a ndato'on ndó to'on yó'o nqo nvi. ³³ Saá chi kivi ña nákutá'an yó ña kisa ká'no yó Ndios, on vása kúsij ini Ndios ña ñii síso ká'an ndi'i yó, ta nda ñii nvi on vása kúndaq ini na ña xinj so'ó na. Ta nda vika, Ndios kúsij ini ra ndi nákutá'an yó xí'in ñatq'ó ní ini yó ta vivii kisa ká'no yó ra.

Ta xa'a ñayó'o, ndi'i mji yó nvi na kándixa Jesucristo, tá kivi nákutá'an yó ñii ñii ñoo xa'a ña kisa ká'no yó Ndios, ³⁴ ta náña'a ná nákutá'an yó'o, xinj ñó'ó tásijn koo yu'u ná. Saá chi náña'a xinj ñó'ó kasa nqo xí'in mji ná, ñii kiva ndatán yóo ña xa'nda chiño ndayí ña kisa to'ó yó. ³⁵ Tá yóo ña kóni náña'a sakuá'á ná, ta va'a kundati ná tandá naxaq ná ve'e ná, ta saá va'a ndaka to'on ná yij ná. Saá chi ña sákuka'an xí'in mji ná kúu ña ká'an náña'a yó'o nqo nvi na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no na Ndios.

³⁶ Ta ndó'ó, on vá'a kuña'a ini ndó, chi xinj ñó'ó naká'an ndó ndí on sivi ndó'ó

kúu nanqó náki'in to'on Ndios, ni on sivi ndasaá kuiti ndó'ó kúu na taxi Ndios to'on ra nda'a. ³⁷ Ta ndó'ó na xáni sijnj ndi Níma Ndios saní'i ña ndee va'a nda'a ndó ña kúchiño ndó ka'an ndoso ndó nqo nvi to'on ña káku nqo Níma Ndios, zán xáni sijnj ndó ndi chútú ní ini ndó xí'in Níma Ndios?, ta saá xinj ñó'ó nakoni ndó ndi to'on ña ndátq'on j xí'in ndó kúu to'on ña xa'nda chiño mji Jesucristo, Tá taKá'no nqo yó. ³⁸ Tá yóo sava ndó'ó na on xjin chikaa so'ó to'on yó'o ña ndátq'on j xí'in ndó, ta inka ndó'ó, va'a ná on chikaa so'ó ndó to'on nvi na on xjin chikaa so'ó to'on j.

³⁹ Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó, na kándixa Jesucristo, va'a ná chikaa ndó ndee ña ndukú ndó nqo Níma Ndios ña saní'i ña ndó'ó ndee va'a ña ka'an ndoso ndó nqo inka nvi to'on ña káku nqo Níma Ndios. Ta, tá yóo sava ndó'ó na kómi ndee va'a ña ká'an ndó inka nqo to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta inka sava ndó'ó on ka'nda chiño ndó nqo nayó'o ña on vá'a ka'an na to'on yó'o. ⁴⁰ Ta saá, tá kivi ña nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta ña xinj ñó'ó ní kúu ña vivii ta xí'in ñatq'ó ní kasa ká'no ndó ra.

15

To'on yó'o ká'an ndi ndixa Jesucristo nixi'i ra ta natakü ra

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin va'a naká'an ndó'ó to'on va'a xa'a Jesucristo ña xa nika'an ndoso j nqo ndó. To'on ña xa kándixa ndó kúu ña, tandá vitin yóo kútu ndó kándixa ndó to'on va'a yó'o. ² Ta xa'a ña ndino'o ini ndó kándixa ndó to'on va'a xa'a Jesucristo ña nika'an ndoso j nqo ndó, tá on sandakoo ndó kándixa ndó to'on yó'o, ta ndixa Ndios sakaku ra ndó'ó kivi ña va'xi. Tá on sivi ñandaq kúu ñayó'o, níkúu, ta saá ña manj kúu ña kándixa ndó Jesucristo.

³ Ta yij, xa saná'a j ndó'ó mji to'on ña xinj ñó'ó ní ka xa'a Jesucristo, ña kúu to'on ña náki'in j nqo ra. To'on yó'o káchí ña saá: Nii kiva ndatán yóo ña káchí to'on Ndios ña nítta na xina'a, Jesucristo nixi'i ra xa'a kuachi yó, ⁴ ta sandúxun na yiki koñu ra, ta tixin ña unj kivi, natakü ra. Ndi'i ñayó'o kisa ndivi ña ña káchí to'on Ndios ña nítta na xina'a. ⁵ Tá ndi'i natakü Jesucristo, ta nativi ra nqo taPedro, ta saá tuku nativi ra nqo nákutá'an ndi'i natqa na xikuu na uxu ovi njixika xí'in ra. ⁶ Ta saá nativi ra nqo nákutá'an o'on ciento nvi na xindikon satq ra. Tandı vitin kua'a ní nayó'o táku ka na, vará lo'o na xa nixi'i. ⁷ Ta saá nativi Jesucristo

* 15:7 TaSantiago, inka kivi ra kúu Jacobo.

nqo tãSantiago,* ta tuku naŋivi ra nqo nakuta'an ndi'i naapótol.

⁸ Ta ndi'i kundivi ñayó'o, ta saá nŋya'a kua'a ní kivi, ta nŋivi ra nqo yi'i. Ta saá ndatán yóo ñii tã tã kaku kivi tá on vása ndáti nŋvi, saá yóo'i, saá chi nduŋi taapótol kivi ña on vása ndáti nŋvi. ⁹ Ta saá tã tã ñiŋo ní kã kúu j nqo ndi'i naapótol. Ta on vása kómij ndayí ña sakunani na yi'i "apóstol", chi xina'á nŋxikaj saxo'vi ní nŋvi na kúu nave'e ndino'o Ndios chi kándixa na Jesucristo. ¹⁰ Ta saá ni, Ndios ke'é ra ká'no ní ñava'a xi'in j, chi nakaxin ra yi'i kuu j taapótol. Ta on sivi ña maŋi kúu ña Ndios ke'é ra ñava'a yó'o xi'in j. Saá chi ndã kivi kixá'á j kisa chiŋo j tãndã vitin, ndeé ní kã kisa chiŋo j nqo ña kisa chiŋo inkã naapótol. Ta ndixa on sivi xi'in ndeé mŋij kúu ña kisa ndivi j chiŋo, ta Ndios saní'i ra yi'i ndeé va'a ra, ta xi'in ndeé yó'o kisa ndivi j chiŋo ra. ¹¹ Ta saá ni, an yi'i kúu tã tã ká'an ndoso nqo ndó to'on va'a xã'a Jesucristo, an inkã naapótol kúu na ká'an ndoso to'on yó'o nqo ndó, ta ñii kúu to'on ña ká'an ndoso ndi nqo ndó, ta to'on yó'o kúu ña xa kándixa ndó.

¹² Ta to'on ña ká'an ndoso ndi nqo ndó káchí ña ndí ndixa Jesucristo nŋxi'j ra ta natakũ ra. Ta saá, çndachun sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: "Tána kixaa ña kivi nŋvi, ta ndã ñii kivi on natakũ kã na"?, káchí ndó. ¹³ Ta on sivi ñandã kúu to'on yó'o ña ká'an sava ndó'ó. Saá chi tá ndã ñii nŋvi on vása natakũ na, ta ni Jesucristo on vása ní-natakũ ra, níkúu. ¹⁴ Tá on sivi ñandã kúu ña natakũ Jesucristo, níkúu, ta ndã lo'o on vása ndáyã'vi to'on ña ká'an ndoso ndi nqo ndó, ni on vása ndáyã'vi ña kándixa ndó ra. ¹⁵ Tá ndixa on vása ní-natakũ Jesucristo, níkúu, ta nŋvi na vatã kúu ndi, chi nŋkã'an ndi Ndios sanatakũ ra Jesucristo. Tá on sivi ñandã kúu ña ndixa natakũ nŋvi na nŋxi'j, ta ñayó'o sáná'a ndí Ndios on vása ní-sanatakũ ra Jesucristo, níkúu. ¹⁶ Tuku ká'an j saá: Tá on ndixa natakũ nŋvi na nŋxi'j, ta ñayó'o kóni káchí ña ndí on vása ní-natakũ Jesucristo, níkúu. ¹⁷ Tá on vása ní-natakũ Jesucristo, níkúu, ta saá ña maŋi kúu ña kándixa ndó ra, tãndã vitin ndiso kã ndó kuachi nqo Ndios. ¹⁸ Tá on vása ní-natakũ Jesucristo, níkúu, ta ñayó'o kóni káchí ña ndí nŋvi na kándixa ra tá nŋxi'j nayó'o, ta ndã ñii kivi on natakũ na, ta ndi'i xã'a nayó'o, níkúu. ¹⁹ Ta mŋi yó, tá ndã ini yó ndí ña kándixa yó Jesucristo kúu ña ndáyã'vi ndasaá kuiti ñoyivi yó'o, ta ndã lo'o on vása ndáti yó natakũ yó ta kutakũ yó xi'in Ndios ñoyivi nŋno, ta saá ñndixa nŋvi na ndá'vi ní kã kuu yó nqo ndi'i nŋvi ñoyivi yó'o!

²⁰ Ta on sivi saá, chi ña ndixa ndino'o kúu ña nŋxi'j Jesucristo, ta Ndios sanatakũ ña'á ra. Ta saá Jesucristo yóo ra ndatán yóo ñanqó ña sákee nŋvi nqo ndi'i ña nŋchi'i na, chi kúu ra tã tã nqo natakũ nqo ndi'i nŋvi na nŋxi'j. ²¹ Ta xã'a ña on va'a ke'é ñii laá tã kuyã xina'á, ndeé ña xá'ni nŋvi kixaa ña ñoyivi yó'o, ta saá ndi'i nŋvi xini ñó'ó kivi na. Ta saá, xã'a ñava'a ke'é ñii laá tã, tã kúu tã tã nŋxi'j ta natakũ ra, ndi'i nŋvi na nŋxi'j natakũ na ñii kivi ña va xi. ²² Ta xã'a ña ndi'i nŋvi kúu nasa'ya ñani síkúu tã tã nqo Adán, ta saá ndi'i nŋvi ñii kúu na xi'in ra, ta saá xini ñó'ó kivi ndi'i na. Ta saá ni, ndi'i nŋvi na ñii yóo xi'in Jesucristo, ndixa sanatakũ ra na ña ndino'o kutakũ na xi'in ra. ²³ Ta vivii, ndatán çhtóni Ndios, saá koo ña natakũ ñii ñii nŋvi. Saá chi Jesucristo xikuu tã tã nqo natakũ nqo na nŋxi'j. Ta saá, tá kixaa kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o, ta sanatakũ ra ndi'i nŋvi na kándixa ra ña kutakũ na xi'in ra ndi'i saá kivi. ²⁴ Tá ndi'i sanatakũ ra ndi'i nŋvi yó'o, ta kixaa kivi sondí'í ñoyivi, ta Jesucristo sandi'i ra xã'a ndi'i saá nqo ndeé ná'no ña on va'a, ta sandi'i ra xã'a ndi'i inkã na xá'nda chiŋo, na kúu na on vása kisa to'ó Ndios. Ta saá Jesucristo taxi ra ndayí nda'ã Yivá yó Ndios ña ka'nda chiŋo ra. ²⁵ Saá koo, chi Jesucristo xini ñó'ó ka'nda chiŋo ra nqo ndi'i nŋvi ta nqo ndi'i ña kuvã'a, ta saá kundivi tãndã kundede ra nqo ndi'i ndeé ña sã ini xini ña'á, tãndã çhikaa nŋno ra ndi'i ñayó'o tŋxin xã'a ra. ²⁶ Tá kixaa kivi ña xa kundede Jesucristo nqo ndi'i ñayó'o, ta ndeé ña sondí'í sandi'i ra xã'a kúu ndeé ña xá'ni nŋvi. ²⁷ Saá chi to'on Ndios ña nŋta na xina'á, káchí ña saá: "Ndios çhikaa nŋno ra ndi'i ña yóo ñoyivi tŋxin xã'a tã yó'o", káchí to'on Ndios. Ta mŋi yó kúndã ini yó ndí to'on yó'o on vása kóni káchí ña ndí mŋi Ndios çhikaa nŋno xi'in mŋi ra tŋxin xã'a Jesucristo. Chi mŋi Ndios kúu tã tã çhikaa nŋno ndi'i ña yóo kuvã'a tŋxin xã'a tã yó'o. ²⁸ Ta saá kixaa kivi tá Jesucristo naki'in ra ndi'i ndayí nqo ndi'i ña yóo, ta mŋi Jesucristo kasa nŋno xi'in mŋi ra nqo Ndios, xã'a ña Ndios nduu ra tã tã ká'no ndino'o, tã tã xá'nda chiŋo nqo ndi'i ña yóo ndi'i saá ñoyivi.

²⁹ Sava ndó'ó na kándixa Jesucristo kúu nŋvi na xa çhichi tuku xã'a nŋvi na xa nŋxi'j, chi xani sŋni ndó ndí saá çhindeé ndó nayó'o. Ta saá ni, tá on vása kándixa ndó ndí natakũ nŋvi na nŋxi'j, ta, çndachun çhichi ndó xã'a nŋvi yó'o?

³⁰ Ta mŋi ndi, tá on sivi ña ndixa kúu ña natakũ nŋvi na nŋxi'j, níkúu, ta saá ña maŋi kúu ña ñii ñii kivi taxi xi'in mŋi ndi nqo ña yiyo ní andã ña kivi ndi. ³¹ Nañani yó xi'in náki'va yó, ña ndixa kúu ña ndí

ñii ñii kivi tákuji xí'in ña yiyo ní kivi'j. Ta saá tuku ña ndixa kúu ña chútú ñasij inij chi xa'á chiño ña kjsa ndivi'j nqo ndó, kándixa ndó Jesucristo vitin. ³² Ta xa nixo'vi ní ñoo Éfeso yó'o, ta ndatán yóo ña kani tá'anj xí'in kití tiyukú, saá ñindo'oi. Ta saá, tá on sivi ñandaa kúu ña natakú ñivi na nixi'j, ta, ñdasaá ndáya'vi ña yo'vi nixo'vi'j yó'o? Tá ñandaa kúu ña on natakú yó, níkuu, ta va'a ka ke'é yó ndatán ke'é ñivi ñoyivi yó'o na on vasa kándixa Jesucristo, chi nayó'o ká'an na, káchí na saá: "Vitin ná kuxu yó ta ná ko'o yó, chi taan kivi yó", saá ká'an ñivi yó'o.

³³ On taxi ndó ña sandá'vi na ndó'ó, ta naká'an ndó ña kóni káchí ñii t'ón ndíchi ña káchí saá: "Tá náta'an va'a ní yó xí'in ñivi na kúu na on va'a ini, ta yiyo ní sanoo na ini mji yó ke'é yó ña on va'a ndatán yóo ña ke'é na", saá káchí ñii t'ón ndíchi ña xini yó. ³⁴ Ta vitin si'na vivii kani sinj ndó, ta nandikó ini ndó, ta on ke'é ka ndó ña on va'a, ta tuku kundikón ndó yichí va'a. Yóo sava ndó'ó na on tá'an kundaa va'a ini xa'á Ndios, ta xa'á ña lo'o ní xini ndó Ndios, va'a ná kuka'an nqo ndó.

T'ón yó'o ká'an ña

ndasaá nduu yiki koñu ñivi kivi natakú na

³⁵ Yóo sava ndó'ó na ndaká t'ón ndí'j, káchí ndó saá: "¿Ndasaá natakú ñivi na nixi'j? ¿Ndasaá koo yiki koñu na?", káchí ndó, ndaká t'ón ndó ndí'j. ³⁶ ¡Ta t'ón ña kí'vi kúu ñayó'o! Chi kani sinj ndó ndasaá yóo ndikín trigo. Tá chí'i yó ndikín yó'o, ta tixin ño'o xini ñó'ó tá'yi ña, ta saá kuchiño taxi ña ndutá inká trigo xaá. ³⁷ Ta ndikín trigo ña chí'i yó on vasa ñii kúu ña xí'in trigo xaá ña ndutá. Ta ndá yuku ña chí'i yó, án ndikín trigo kúu ña, án inká nqo ña chí'i yó kúu ña, ta ña ndutá nqo ña chí'i yó on vasa ka ñii kúu ña xí'in ña chí'i yó. ³⁸ Saá chí Ndios chindú'u ra ndí ñii ñii nqo ña chí'i yó ndutá ñayó'o, ta ñii ñii nqo ña ndutá yó'o, síin ná'a ña. ³⁹ Ta ndatán yóo kuá'á ní nqo ña chí'i yó, saá yóo kuá'á ní nqo yiki koñu, ta xa síin síin yóo ñii ñii ña. Saá chí xa síin yóo ña kúu yiki koñu ñivi, ta xa síin yóo ña kúu yiki koñu kití, ta xa síin yóo ña kúu yiki koñu tísaa, ta xa síin yóo yiki koñu tiaká. ⁴⁰ Ta saá tuku xa síin yóo yiki koñu ña kómí ñivi na táku ñoyivi yó'o, ta xa síin yóo ña kómí ndí'i ña táku ñoyivi ñino. Saá chí ñoo ñava'a livi ká'no ña kómí yiki koñu ñivi na táku ñoyivi yó'o, ta yóo inká nqo ñava'a livi ká'no kómí ndí'i ña táku ñoyivi ñino. ⁴¹ Ta yóo ñava'a livi ká'no kómí ño'o ña yé'e ndivi, ta yóo ñava'a livi ká'no kómí yqo ña yé'e ñoo, ta yóo inká ñava'a livi ná'no kómí kiji. Ta

on sivi ñii kúu ñava'a livi ná'no ña kómí ndí'i kiji, chí xa síin xa síin kúu ñava'a kómí ñii ñii kiji. ⁴² Nayó'o sáná'a ña mji yó ndasaá nduu yiki koñu yó kivi natakú yó nqo ña nixi'j yó. Chí tá kixaa ña kivi yó, ta yiki koñu yó nduxun ña tixin ño'o, ta ndatán yóo ña tá'yi ndikín ña chí'i ñivi tixin ño'o, saá tá'yi yiki koñu yó. Ta kivi natakú yó, ta inká ñaxaa nduu yiki koñu yó, ta ñaxaa yó'o ndá ñii kivi on ndí'i xa'á ña. Ta ndá víka, ndixa kutakú ndino'o ña ndí'i saá kivi. ⁴³ Tá kixaa ña kivi yó ta sanduxun na yiki koñu yó, ta yiki koñu yó'o ña on vasa táku ka, on sivi ña livi kuu ña. Ta saá ni, kivi natakú yó, ta yiki koñu naki'in ñii ñii yó ndixa ña kukomí ñava'a livi ká'no kuu ña. Saá chí yiki koñu yó ña nduxun, ña vitá kuu ñayó'o, ta yiki koñu yó xaá naki'in yó, ña kukomí ndee ndino'o kuu ña. ⁴⁴ Ta kivi táku yó ñoyivi yó'o ndasaá kuiti yiki koñu ñivi kúu ña kómí yó. Ta, tá kixaa ña kivi yó, ta yiki koñu yó yó'o nduxun ña tixin ño'o. Ta tá kixaa ña natakú yó, ta saá naki'in yó inká nqo yiki koñu ña kuu kuenda ñoyivi ñino, ta ndá ñii kivi on ndí'i ká xa'á yiki koñu yó yó'o. Saá chí ñii nqo kúu yiki koñu kómí yó ñoyivi yó'o vitin, ta inká nqo kuu yiki koñu naki'in yó kivi natakú yó.

⁴⁵ Ñii xiña nqo t'ón Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ña saá: "Ndios kjsa va'a ra taa tanqó tá kúu táAdán, ta taxi ra ña nduu ra ñivi táku", káchí t'ón Ndios. Ta Jesucristo, taa tá sákanani yó "táAdán sondí'i",[†] tayó'o nduu mji nima ndino'o táku, ta táxi ña ndí kutakú ndino'o ñivi. ⁴⁶ Ta saá kundaa ini yó ndí si'na kómí yó yiki koñu ña xini ñó'ó yó kutakú yó ñoyivi yó'o, ta saá kivi yó. Ta saá kixaa kivi natakú yó ta naki'in yó yiki koñu ña taxi Ndios nda'a yó ña kúu kuenda ñoyivi ñino, ta ndá ñii kivi on ndí'i xa'á yiki koñu yó'o. ⁴⁷ Kujya xina'á ní Ndios tjin ra yaá nqo ño'o, ta xí'in yaá yó'o kjsa va'a ra taa tanqó. Ta inká nqo taa, tá kúu Jesucristo, tayó'o kee ra ñoyivi ñino ta kixaa ra nqo ño'o yó'o. ⁴⁸ Ta saá ndí'i ñivi na táku ñoyivi yó'o kómí na yiki koñu na ndatán ñixiyo yiki koñu taa tanqó, tá kúu taa tá kuvá'a xí'in yaá nqo ño'o. Ta ndí'i ñivi na kutakú ñoyivi ñino kukomí na inká nqo yiki koñu na, chí ndatán yóo yiki koñu Jesucristo kivi natakú ra, saá koo yiki koñu nayó'o. ⁴⁹ Ta ndatán ñixiyo taa tanqó tá kuvá'a xí'in yaá nqo ño'o, saá yóo ndí'i mji yó vitin. Ta ñii kivi vaxi ndatán yóo Jesucristo, taa tá kee ñoyivi ñino, saá koo ndí'i yó, ñivi na kándixa Jesucristo.

⁵⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, kóni ña kundaa ini ndó ndí yiki koñu ña kómí yó

[†] 15:45 "TáAdán sondí'i" kúu t'ón ña ká'an xa'á Cristo, taa tá naqaxin Ndios sakaku ra ñivi.

vitin ñoyívi yó'o, òn kívi kǐ'vi ña kutaku ña ñoyívi ñino ñoq xá'nda chiño Ndios. Saá chi yíkǐ koñu ña kómí yó ñoyívi yó'o, ñii kǐvj kutá'yǐ ña ta ndí'i xa'a ña, ta òn kuchiño kúndeé ña kutaku ña xí'in yó ñoyívi ñino ñoq òn kívi koo ndá ñii ña tá'yǐ ta ndá ñii ña ndí'i xa'a. ⁵¹ Vitin ndát'o'ón j xí'in ndó xa'a ñii ña chítónj Ndios ta si'na chǐkaq se'é ra ña ñoq ñivi, ta vitin taxǐ ra ña kúndaq ini yó ndí'ni mǐj yó ñivi na kándixa Jesucristo òn kǐvj ndí'i yó ñii kǐvj ña vaǐ. Ta saá ni, ndí'i saá yíkǐ koñu mǐj yó ndixa nasama ña, chi ñii ñii yó naki'in yó yíkǐ koñu xaá. ⁵² Ta ñii kama xandǐkòñ nasama ña saá. Saá chi kǐvj sondí'i ñoyívi yó'o tá mǐj koñj sq'o ñivi ña ndá'yǐ tón trompeta, ta ñii kama kuiti, ndátán yóo ña ñii nákuáni yó ta nákoto yó, saá kama natakú ñivi na kándixa Jesucristo na ñixǐ'j, ta naki'in na yíkǐ koñu xaá, ña ndá ñii kǐvj òn ndí'i xa'a. Ta saá ñivi na kándixa Jesucristo na táku ka ñoyívi yó'o kǐvj saá, ñii kama nasama na, chi nduu na ñivi na naki'in yíkǐ koñu xaá ña ndá ñii kǐvj òn ndí'i xa'a. ⁵³ Saá chi yíkǐ koñu ña kómí yó ñoyívi yó'o kúu ña tá'yǐ kǐvj kǐvj yó, ta òn vása koo ña ndí'i saá kǐvj ña vaǐ. Ta xínj ñó'ó naki'in yó yíkǐ koñu yó ña xaá ña ndá ñii kǐvj òn vása tá'yǐ ta kutaku ña xí'in yó ndí'i saá kǐvj. ⁵⁴ Tá kixaa kǐvj ña xa naki'in yó yíkǐ koñu yó ña xaá ña ndá ñii kǐvj òn vása tá'yǐ, ta xa nduq yó ñivi na kutaku ndí'i saá kǐvj ña vaǐ, ta xí'in ñayó'o kundivi tq'on Ndios ña ñjtaa na xǐna'á, ña káchǐ saá: "Xa ndí'i xa'a ndeé ña xá'ni ñivi, chi Ndios kúndeé ra ñoq ndeé yó'o. ⁵⁵ Ta saá, ¿mí kúchiño ka ndeé ña xá'ni ñivi satakué'è ña na? Ta, ¿mí kúchiño ka ndeé ña xá'ni?, chi òn koq ka ndeé kukomí ña ñoq ñivi", saá káchǐ tq'on Ndios. ⁵⁶ Xínj yó ndí'ndeé ña xá'ni ñivi xǐkomí ña ndayǐ satakué'è ña mǐj yó xa'a ña òn vá'a ké'é yó, chi ya'vi ña òn vá'a ké'é yó kúu ña xínj ñó'ó kǐvj yó. Ta xa'a ña ndát'o'ón ndayǐ Ndios, kúndaq ini yó yu kúu ña òn vá'a, ta kúndaq ini yó ndí'ni kǐvj yó xa'a kuachǐ ña ndíso yó ñoq Ndios. ⁵⁷ Ta saá ni, táxi yó ña táxa'vi ña'á nda'á Ndios, chi xa'a ña kándixa yó Jesucristo, ta ñii yóo yó xí'in ra, Ndios táxi ra ña kúndeé yó ñoq ndeé ña xá'ni, ta ndixa kutaku yó xí'in Ndios ndí'i saá kǐvj.

⁵⁸ Ñakán kía, nañani yó xí'in náki'va yó, ndino'o kándixa ndó Jesucristo ta kútu kundikòñ ndó yǐchǐ ra. Òn taxi ndó ña inká ñivi nasama na ini ndó, ta ndí'i saá kǐvj taxi xí'in mǐj ndó ña kasa ndivi ndó chiño Jesucristo, Taa táKá'no ñoq yó. Saá chi xínj yó ndí'nda ñii chiño ña kisa ndivi yó ñoq ra, òn sjívi chiño ña manǐ kúu ña.

16

Tq'on yó'o ká'qn ndasaá va'a nakaya na sj'un

xá'a inká ñivi na kándixa Jesucristo na kúu nandá'vi

¹ Ta vitin kóni j ndát'o'ón j xí'in ndó xa'a sj'un ña nákaya ndí xa'a ña chindeé ña ñivi nandá'vi na kándixa Jesucristo, na táku ñoo Jerusalén. Nii kǐ'va ndátán ña vitin kasa ndivi ndó ñii kǐ'va ndátán xa xa'nda chiño j ñoq ñivi na kándixa Jesucristo, na táku kuá'q ñoo estado Galacia, na kúu na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no na Ndios. ² Ta saá kǐvj ñoq ñii ñii semana, ñii ñii ndó'ó xínj ñó'ó tava síin ndó sj'un ña chindeé ndó ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. Nii kǐ'va ndátán yóo sj'un náki'in ñii ñii ndó xa'a chiño ké'é ndó, saá tava síin ndó lo'o ñoq sj'un yó'o. Ta saá kǐvj xa'a j ñoq ndó, xa koo ti'va ndí'i sj'un, ta òn vása ñii kama nakaya ndó ndí'i ña mǐj kǐvj saá. ³ Ta va'a nakaxin ndó sava nañani yó, ña kuiso na sj'un ña nakaya ndó, ta ko'ón na ñoo Jerusalén, ta nataxi na sj'un yó'o nda'a ñivi na kándixa Jesucristo ñoo yó'o. Ta yǐ'j, kǐvj xa'a j ñoq ndó, ta taa j tutu ña ko'ón xí'in nañani yó yó'o ña ndakuijn j xa'a na. ⁴ Tá yóo xa'a ña ko'ón j xí'in nañani yó yó'o ñoo Jerusalén, ta va'a ko'ón j xí'in na.

Tq'on yó'o ká'qn ndí tq'Pablo xáni sjini ra ko'ón ra
koto ra ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto

⁵ Ta yǐ'j, si'na xínj ñó'ó ya'a j kuá'q ñoo estado Macedonia, ta saá xa'a j koto j ndó'ó ñoo Corinto. ⁶ Ta kǐvj xa'a j ñoq ndó, ta va ñii kuá'q kǐvj koo j xí'in ndó, ta ndásana koo j xí'in ndó ndí'i saá yoo vǐxin. Ta saá kóni j ña kuchiño chindeé ndó yǐ'j xí'in ña xínj ñó'ó ñoq j ña ko'ón j inká xiiña ñoq xínj ñó'ó ko'ón j. ⁷ Ta kǐvj xa'a j koo j xí'in ndó, ta òn xǐnj ña ñii kama kee j ko'ón j inká xiiña. Saá chi kóni j na'á koo j xí'in ndó, tá taxi Ndios ké'é j saá. ⁸ Ta vitin kindoq j ñoo Éfeso yó'o anda kixaa kǐvj kana viko Pentecostés. ⁹ Saá chi vitin Ndios taxǐ ra ñoq j ña kasa ndivi j kuá'q ní chiño va'a xa'a Jesucristo ñoo yó'o. Tá mǐi saá yóo kuá'q ní ñivi na sáa ini xini na yǐ'j, ta nayó'o òn xǐnj na ña kasa ndivi j chiño va'a yó'o.

¹⁰ Ta xáku ndá'vi j ñoq ndó ndí táná xa'a ñani yó tq'Timoteo ñoq ndó, ta va'a naki'in ndó ra xa'a ña ná kusij ini ra koo ra xí'in ndó. Saá chi tq'Timoteo ndixa kisa ndivi ra chiño Jesucristo ñii kǐ'va ndátán yóo chiño ña kisa ndivi j. ¹¹ Ñakán kía ndá ñii ndó'ó òn kani sjini ndó ndí tq'Timoteo yó'o kúu ra taa tá òn vása ndáya'vi. Ta ndá víka, va'a

chindeé ndó ra ña kuchiño ndikó ra nqo j, chi yí'j xí'in ndi'i inka nañani yó na yóo xí'in j ndáti ndí ndí kixaa ra nqo ndí.

12 Ta ñani yó taApolos, xa nixaku ndá'vi ní j nqo ra ña ko'on ra xí'in nañani yó ña xaá ra xí'in na nqo ndó, ta n-xii ra ko'on ra xí'in na vitin. Ta saá ni, ñii k'v'j ña kuna'a ra, ta kee ra ko'on ra koto ra ndó'ó.

Tq'on yó'o kúu ñasondí'i nqo tutu yó'o ña tí'vi taPablo nda'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto

13 Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, koto va'a xí'in m'ji ndó ña on taxi ndó ndí ndá ñii ña on vá'a chinda'a ña ndó'ó ña sandakoo ndó yichí Jesucristo. Ta xíní ñó'ó ndixa kútu kundikon ndó yichí ra, ta ndá lo'o on kuyí'vi ini ndó, ta chikaa ní ndó ndee ña kutaku ndó ndatán kóni Jesucristo. 14 Ta ndi'i chiño ké'é ndó xa'a nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Corinto xí'in ndó, ná kasa ndivi ndó ña xí'in ña ndixa kí'vi ini ndó xíini ndó na.

15 Nañani yó xí'in náki'va yó, xa xíní ndó ndí nave'e taEstéfanos x'kuu nangó ñoo estado Acaya na kándixa Jesucristo ta ndikon na yichí ra. Ta nayó'o ndixa táxi xí'in m'ji na ña kisa ndivi na chiño ña chindeé na ñivi na kándixa Jesucristo.

16 Ta saá xáku ndá'ví j nqo ndó'ó ña kasa ndivi ndó ña ndúkú taEstéfanos yó'o xí'in nave'e ra nqo ndó. Ta ñii k'va saá kasa ndivi ndó ña ndúkú ndi'i ñivi na ñii k'va kisa chiño nqo Ndios ndatán taEstéfanos xí'in nave'e ra kisa chiño na. 17 Yí'j kúsi'j ní ini j, chí xa k'xaa taEstéfanos, taFortunato ta xí'in taAcaico nqo j vitin. Nataa yó'o kisa ndivi na chiño ña chindeé na yí'j, ndatán yóo chiño ña kóni ndó kasa ndivi ndó nqo j. Ta ndó'ó on k'v'j ké'é ndó saá chí xíká ní táku ndó nqo j. 18 Ta nañani yó yó'o ch'kaa na ndee ini j, ta ch'kaa na ndee ini ndó'ó. Ta saá xíní ñó'ó ndó naki'in va'a ndó nataa yó'o xí'in ñatq'ó, ta ñii k'va saá xíní ñó'ó naki'in va'a ndó ndi'i ñivi na va'a kisa ndivi chiño Ndios ndatán kisa ndivi nataa yó'o.

19 Ta ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo, na táku kua'a ní ñoo estado Asia yó'o, nayó'o tí'vi na tq'on ña chindeé na ndó'ó. Ta ñani yó taAquila xí'in k'va yó ñaPriscila xí'in ndi'i inka ñivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an ve'e nayó'o xa'a ña kisa ká'no na Ndios, ñivi yó'o tí'vi na tq'on ña chindeé na ndó'ó, chí nayó'o xí'in ndó'ó ñii yóo ndó xí'in Jesucristo xa'a ña kándixa ndó ra. 20 Ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo yó'o tí'vi na tq'on ña chindeé na ndó'ó. Ta va'a ndi'i ndó'ó chindeé tá'an ndó, ta xí'in ñatq'ó ní ini ndó ch'ito ndó nqo tá'an ndó.

21 Ta yí'j, taPablo, tí'vi j tq'on ña chindeé j ndó'ó vitin. Ta tq'on yó'o táa j ña xí'in nda'a m'ji j.

22 Tá yóo ñivi na on vása kí'vi ini xíini na Jesucristo, ta, jva'a nayó'o kuiso na chí ña nqo Ndios! Ta ndúkú j nqo Jesucristo, Ta taKá'no nqo yó, káchí j saá: "¡Yachí ní ndikó ún kixaa tuku ún ñoyívi yó'o, Tata!", káchí j xí'in ra.

23 ¡Ná ké'é Jesucristo kua'a ní ñava'a xí'in ndó'ó! 24 Ta kí'vi ní ini j xíini ndi'i ndó, chí kúu yó ñivi na kándixa Jesucristo, ta ñii yóo yó xí'in ra. Saá ná koo ña.

Tutu ñaoví ña ñitaa taPablo ña ti'ví ra kuá'an nda'a ñivi na táku ñoo Corinto

*TaPablo ti'ví ra to'on ña chindeé ra
ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo
Corinto*

¹ Yí'í, taPablo, kúu j ñii taapóstol ta kása chiño ñoo Jesucristo, chi saá kóni Ndios, ta sakuiso chiño ra yí'í. Ta táa j tutu yó'o xí'in ñani yó taTimoteo, ta ti'ví ndí ña xaá ña ñoo ndó'ó, ñivi na kúu nave'e Ndios xa'a ña kándixa ndó Jesucristo, ta kúu ndó ñivi na táku ñoo Corinto, án kúu ndó ñivi na táku kuá'a ka ñoo ña ño'o estado Acaya. ² Ta Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo Taá taKá'no ñoo yó, iná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó! Ta, iná ke'é ra ñava'a xí'in ndó!

*Xí'in to'on yó'o taPablo ndát'o'on ra
ndí yoo ku'a'q ní ñayo'vi xa xó'vi ra*

³ jNa kasa ká'no yó Ndios, taá ta kúu Yivá Jesucristo, Taá taKá'no ñoo yó! Ta Yivá yó Ndios ndeé ní kúnda'ví ini ra xini ra mji yó, ta ndí'i saá kivi chikaá ra ndeé ini yó. ⁴ Ta saá, tá yoo tondíni, án tá yoo ñayo'vi xó'vi yó, ta Ndios chikaá ra ndeé ini mji yó. Ta Ndios ké'é ra saá xí'in yó xa'a ña kuchiño yó chikaá yó ndeé ini ñivi tá kómí na tondíni, án tá yoo inká ña xó'vi na. Saá chi mji ndeé ña chikaá Ndios ini yó, kúu ña kúchiño yó chikaá yó ini ñivi na xó'vi. ⁵ Vará ndeé ní xó'vi yó xa'a ña ñii yoo yó xí'in Jesucristo, ta saá tuku náki'in yó kuá'a ní ndeé va'a ini yó xa'a ña ñii yoo yó xí'in ra. ⁶ Ta saá mji ndí, tá xó'vi ndí, ta xa'a ñava'a mji ndó kúu ña. Saá chi ña yo'vi xó'vi ndí kúu xa'a ña Ndios chikaá ra ndeé ini ndó ta chindeé ra ndó'ó kaku ndó ñoo ña yo'vi xó'vi ndó. Ta tá Ndios chikaá ra ndeé ini ndí, ta xa'a ñava'a mji ndó kúu ña, chi Ndios ké'é ra saá xí'in mji ndí xa'a ña ñii k'i'va saá chikaá ndí ndeé ini ndó'ó. Ta saá tá xó'vi ndó ñii k'i'va ndatán xó'vi mji ndí, ta kúchiño ndó va'a viví kundee ini ndó xí'in ñayo'ó. ⁷ Ndixa ndáa ini ndí ndó'ó ña kútu ndíkõn ndó yichí Jesucristo ta õn sandakoo ndó yichí ra. Saá chi kúndaá ini ndí ñayo'ó: tá yo'vi xó'vi ndó ndatán yo'vi xó'vi ndí, ta saá Ndios chikaá ra ndeé ini ndó ndatán chikaá ra ndeé ini ndí.

⁸ Nañani yó xí'in náki'va yó, kóni ndí ña kúndaá ini ndó xa'a ña ndeé ní ñixo'vi ndí kivi ñixijo ndí ñoo estado Asia. Yo'vi ní

ñixijo ña ñixo'vi ndí, tañda ñitõndaá ndí ña õn kundee ka ndí, níkuu, saá ví ñixo'vi ndí. Ta õn vása ní-xani ka sijní ndí ña kutaku ndí ñoo ña ñixo'vi ndí. ⁹ Xa ndá kúndaá ini ndí ña ndixa kivi ndí, níkuu. Saá ñixo'vi ndí xa'a ña sakuá'a ndí ña ndá lo'o õn kúndaá ini ndí ndí xí'in ndeé mji ndí kuchiño sakaku xí'in mji ndí, ta ndá víka, sakuá'a ndí ña va'a ndáa ini ndí Ndios, taá ta sánatakú ñivi na ñixi'j. ¹⁰ Ndixa Ndios xa sakaku ra mji ndí ñoo ña yivo ñixijo kivi ndí, níkuu, ta vitin ndíkõn ra sákaku tuku ra ndí'j. Ta ndáa ini ndí ña sakaku ra ndí'j ñii ñii kivi ña vaxi. ¹¹ Ta ndó'ó, tá ndíkõn ka ndó ndúkú ndó ñoo Ndios ña chindeé ra ndí'j, ta saá ñii ñii kivi ña vaxi Ndios sakaku ra ndí'j ñoo ña yivo kivi ndí. Tá kuá'a ní ndó'ó ná koo ndó ndukú ndó ñoo Ndios xa'a ndí'j, ta saá koo kuá'a ní ñivi taxi na ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ñava'a ke'é ra xí'in ndí.

*TaPablo ndát'o'on ra ndaqchun õn vása
ní-xa'qn ra
kivi qachi ra ko'on ra koto ra ñivi
na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto*

¹² Ta ña sákutú ini ndí xí'in ñasij kúu ña xini ndí ndí viví xítaku ndí xí'in ñivi na ndíkõn yichí ñoyívi, ta ndixa viví ka xítaku ndí xí'in ndó'ó, ñivi na ndíkõn yichí Jesucristo. Ta õn sivi ñandichí sijní ñivi kúu ña taxi xítaku ndí saá, ta ñava'a ña saní'i Ndios nda'a ndí kúu ña taxi viví xítaku ndí ñoo ndó'ó, ta õn ndí'i ñivi. ¹³ Ta xa'a ñayo'ó, ñoo ndí'i tutu ña táa ndí ta ti'ví ndí xaá ña nda'a ndó, ta õn vása táa ndí to'on ña õn kúchiño ndó ka'vi ndó, ni õn kúchiño ndó kúndaá ini ndó. Ta vará, vitin kúmanj lo'o ña kúndaá ini ndó, ta ndátí j ndí kivi ña vaxi tõndaá ndó ña kúndaá va'a ini ndó ndí ndí ndixa kúu ndí ñivi na ndaa ta na ndino'o ini. ¹⁴ Ta saá kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ndó'ó xa tõndaá ndó ña ndixa kúndaá va'a ini ndó ndí yoo xa'a ña kanó sikon ñato'ó ndó ñoo ndí'j, ta ñii k'i'va saá yoo xa'a ña kanó sikon ñato'ó ndí ñoo ndó'ó.

¹⁵ Ta yí'í, xa'a ña ndáa ini j ndí ndixa saá ná kundivi ndí'i ñayo'ó, ña ndixa xani sijní kúu ña ko'on j koto j ndó'ó õvi yichí, níkuu. Ta saá ndá õvi yichí naki'in ndó ñava'a nda'a Ndios xa'a ña ndato'on j to'on ra xí'in ndó, níkuu. ¹⁶ Saá chi ñanõ xani sijní ndí kivi kee j ko'on j ndá ñoo estado Macedonia, ta ko'on j chí yichí ña yá'a ñoo Corinto xa'a ña xaaj koto j ndó'ó ta kindõõ j lo'o kivi xí'in ndó. Ta saá kivi kee j ñoo Macedonia ta ndikó j, ta saá ya'a tuku j chí ñoo Corinto xa'a ña koto tuku j ndó'ó, níkuu. Chi xani sijní ndí ndó'ó kuchiño ndó chindeé ndó yí'í xa'a ña ndikó j no'õ j estado Judea, níkuu. Saá xani sijní ke'é j,

ta on vása ní-kuchiño kasa ndivi j ña. ¹⁷ Ta saá ni, ¿án xáni sñij ndó ndí on sivi ña ndino'o inij kúu ña xani sñij xaaj ñoo ndó kotoj ndó'ó? ¿Án xáni sñij ndó ndí ndatán yóo ñii taa ta ovi yu'u, ta ndikón yichí ñoyivi yó'o, saá yóo j ñoo ndó? Chi taa ovi yu'u yó'o ká'an ra: "Ndixa ke'é j saá", ta yá'a ñii kánj lo'o ta kama násama ini ra, ta tuku ká'an ra: "Ó'on, on ke'é j saá", ta taa yó'o on sivi taa tãdaa kúu ra chi on vása kisa ndivi ra to'on ña ká'an ra. ¹⁸ Ndixa Ndios kúu taa tãdaa, ta mji Ndios yó'o ndakuijn ra xa'a ndi ndi on sivi nvi na ovi yu'u kúu ndi. Ta nda víka, ndixa kúu ndi nvi nandaa na kisa ndivi to'on ká'an. ¹⁹ Saá chi nañani yó tãTimoteo xí'in taSilvano ta xí'in yí'j ñika'an ndoso ndi ñoo ndó xa'a Jesucristo, taa ta kúu Sa'ya Ndios. Ta on sivi taa ta ovi yu'u kúu Jesucristo. Ta ndi'i saá kivi ká'an ra ñandaa, ta ndixa kisa ndivi ra to'on ña ká'an ra. ²⁰ Ta xí'in ña ke'é Jesucristo, xa kundivi ndi'i saá to'on ña kãdoo Ndios xí'in nvi kujya xina'á. Ta vitin xa'a ña táku ndi ini Jesucristo, ndixa yóo yu'u ndi xí'in Ndios, ta xa'a ñayó'o chinóo síkón ndi ñat'ó'o Ndios. ²¹ Ta Ndios taxí ra ndi ndó'ó xí'in mji ndi ñii yóo yó xí'in Jesucristo ta kútu ndikón ndi'i yó yichí ra. Ta Ndios xí'in Níma ra saakúso chiño ra mji yó ña kasa ndivi yó chiño ra. ²² Ta ndatán yóo tonj ña kómi kitj, ña sán'a káxín ñoo nvi yu kúu xito'o rí, saá yóo Níma Ndios xí'in yó. Saá chi ña táku Níma Ndios ini yó kúu ña sán'a káxín ndi mji yó kúu yó sa'ya Ndios. Ta ña táku Níma Ndios ini yó kúu ña kisa ndaa ndi ndixa naki'in yó ndi'i ñava'a ña kãdoo Ndios taxi ra nda'a sa'ya ra.

²³ Ta ndúkú j ñoo Ndios ña ndakuijn ra xa'aj ndi ndixa kúu to'on ña káchij saá: xa'a ña kí'vi ní inij xínij ndó'ó kúu xa'a ña on vása ní-xaaj kotoj ndó'ó ñoo Corinto kivi saá. Saá chi ndixa nj-xiin j ka'an j to'on ña satakué'e ini ndó. ²⁴ Ta mji ndi, on vása yóo ini ndi kuu ndi nvi na ndasaá kuiti ka'nda chiño ñoo ndó ndasaá xinj ñó'ó kasa ndivi ndó ñii ñii chiño xa'a Jesucristo. Ta nda víka, ñii káchij ndikón ndi kisa chiño ndi xí'in ndó xa'a ña ná koo ñasij ini ndó. Saá chi xa'a ña ndino'o ini ndó kãndixa ndó Jesucristo kúu ña kútu ndikón ndó yichí ra, ta on sandakoo ndó ña.

2

¹ Ta saá xa'a ña nj-xiin j sakuchuchú j ini ndó'ó xí'in to'on ke'e, kúu ña chjkaaj ini j ndi on xaaj kotoj ndó'ó. ² Chi táná níxaaj j ñoo ndó ta ndato'on j xí'in ndó to'on ña sakuchuchú ini ndó'ó, níkúu, ta, ¿yu kúu nvi kuchiño ndasa sij ini j, níkúu? Ta

ndixa on koo inka nvi kuchiño ke'é saá. ³ Ta saá on vása ní-xaaj j ñoo ndó, ta xani sñij ndi va'a ka taa j ñoo tutu ña t'v'ij ta ñixaaj ña nda'a ndó. Ta tá va'a chikaaj so'o ndó to'on ña ndato'on j xí'in ndó ñoo tutu, ta saá kivi xaaj j ñoo ndó, ta on koo ka xa'a ña kuchuchú ini j koni j ndó'ó kivi saá, ta va'a kunakaaj ka ñasij ini j koni j ndó'ó. Ta ndixa ndaa ini j ndi ñii káchij ndó'ó kusij ini ndó xí'in j. ⁴ Tá mji ñixijo j ñitaa j tutu yó'o ña xa ñaki'in ndó, ta ñindi'i ní inij xa'a ndó, ta ñita'vi nima j, ta xaku j xí'in ña ñixitã kua'a ní tánoo j xa'a ndó. Ta on sivi xa'a ña sakuchuchú j ini ndó kúu ña ñitaa j ña, ta xa'a ña kóni j kundaaj ini ndó ndi ndeé ní kí'vi ini j xínij ndó'ó kúu ña ñitaa j ña.

TãPablo ndát'ón ra xí'in nvi na kãndixa Jesucristo ña kasa ká'no ini na xa'a ñii taa ta ke'é ña on vá'a

⁵ Ta yóo ñii tatá'an ndó ta xa ke'é ña on vá'a, ta xa'a ñayó'o sakuchuchú ra ini j, ta on sivi kuiti yí'j kúu taa ta sakuchuchú ra ini, ta saá tuku sakuchuchú ra ini ndi'í ndó'ó. (Xí'in to'on yó'o ña ká'an j xa'a ra, on sivi to'on ña sáya'a mji ká'an j kúu ña.) ⁶ Ta saá vitin xa va'a, ta on saxo'vi ka ndó ra. Saá chi kua'a ní ndó'ó xa saxo'vi ndó ra xa'a ña on vá'a ke'é ra. ⁷ Ta vitin ndixa xinj ñó'ó kasa ká'no ini ndó xa'a tayó'o ñoo ña on vá'a ke'é ra, ta ka'an ndó xí'in ra ña ndasa va'a ndó ini ra, koto ña kuchuchú ní ini ra, ñayó'o tondaaj ña kundeé ña ñoo ra. ⁸ Ta saá xaku ndá'vij ñoo ndó ña tuku saná'a káxín ndó ñoo ra ña ndixa kí'vi ini ndó xínij ndó ra. ⁹ Tutu ña ñitaa j ña ñixaaj ñoo ndó ña ñaki'in ndó, jikuu xa'a ña xito ndoso j ndó'ó ña kundaaj ini j an ndixa va'a chikaaj so'o ndó ña ndúkú j ñoo ndó ta kasa ndivi ndó ndi'í ña. ¹⁰ Ta tá yóo nvi na kisa ká'no ini ndó'ó xa'a, ta yí'j, ñii k'va saá kisa ká'no ini j xa'a nvi yó'o. Vará on vása xínij an ndixa nvi yó'o ke'é na ña on vá'a xí'in j, ta saá ni, xa kisa ká'no ini j xa'a na, ta mji Jesucristo xini ra ndi ndixa xa ke'é j saá. Ta xa'a ña chindee j mji ndó kúu ña ke'é j saá, ¹¹ chi nj-xiin j taxij ndi ñanima ndiva'a ká'no Satanás sandá'vi ña mji yó. Chi kundaaj ini yó ndi nima ndiva'a yó'o kútoo ní ña ke'é ña ndi'í ñoo ña on vá'a xí'in mji yó.

T'ón yó'o ká'an ndi ndi'í ní ini tãPablo chi on koo tãTito yóo ñoo Troas

¹² Tá ñixaaj j ñoo Troas xa'a ña ka'an ndoso j to'on va'a xa'a Jesucristo ñoo nvi, ta xa kundaaj ini j ndi Jesucristo xa ñakoná ra yichí ñoo j xa'a ña kuchiño ke'é j saá. ¹³ Ta saá ni, ndi'í ní inij, chi nj-nan'ij ñani yó tãTito ñoo yó'o. Ta saá ñindaaj j nvi na kãndixa Jesucristo ñoo Troas, ta kee j

ndikóji, ta kixaaꝓ ñoo estado Macedonia yó'o.

Xí'in tq'on yó'o tqPablo ká'an ra tq'on ña táxi ña táxa'vi ña'á nda'q Ndios

¹⁴ ¡Vitin táxi ndj ña táxa'vi ña'á nda'q Ndios! Saá chi táxi ra ña ñii yóo ndj xí'in Jesucristo, ta ndatán yóo ñivi na kuá'an ndikõn satã tã taká'no ta xa kyndeé nõõ ñivi na kãni tá'an xí'in ra, saá yóo mji ndj, ta kuá'an ndj satã ra nõõ xito kuá'a ní ñivi kuá'an ndj. Ta ña sákuiã ní'nó ndj tq'on va'a xa'a Jesucristo, ndatán yóo sikõ ña támi ní xá'an, ta xitã ní'nó ña ndi'i saá xiiña, saá yóo ña. ¹⁵ Ta nõõ Ndios, yóo ndj ndatán yóo sikõ tq'on va'a xa'a Jesucristo ña támi ní xá'an. Ta sikõ yó'o xitã ní'nó ña nõõ ndi'i ñivi, án ñivi na kuá'an yichj nõõ sákaku Ndios kúu na, án ñivi na kuá'an yichj nõõ ndi'i xa'a na kúu na. ¹⁶ Ta nõõ ñivi na kuá'an yichj nõõ ndi'i xa'a na, sikõ yó'o ndatán yóo tãchj ña xá'an tá'yi ta xá'ni ña, saá yóo ña. Ta nõõ ñivi na kuá'an yichj nõõ sákaku Ndios na, ta sikõ yó'o ndatán yóo tãchj ña xá'an támi ta táxi ña kutakũ ndino'o na, saá yóo ña. ¡Ta ndixa õn kqõ ñivi na ndasaá kuiti xí'in ndeé mji na kúchiño kasa ndivi na chiño ña ká'an ndoso na tq'on Ndios nõõ ñivi, chi chiño yõ'vj ní kúu ña! ¹⁷ Ta yóo sava ñivi na õn vása xí'in ña ndino'o ini na ká'an ndoso na tq'on Ndios, ta kuiti xa'a ña kóni na kí'in ya'vi na kúu ña ká'an ndoso na tq'on Ndios. Ta mji ndj, õn vása ké'é ndj ndatán ké'é ñivi yó'o. Ndã víka, Ndios xinj ra ndí xí'in ña ndino'o ini ndj ká'an ndoso ndj tq'on ra. Saá chi mji Ndios tí'vi ra ndj'i kasa ndivi ndj chiño ra, ta mji ndj ñii yóo ndj táku ndj xí'in Jesucristo.

3

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a tq'on xqá ña kinqõo Ndios xí'in ñivi

¹ ¿Án xáni sjnj ndó ndí xí'in tq'on yó'o tuku kixá'a ndj kisa ká'no xí'in mji ndj? ¡Õn vása saá! Vará yóo sava ñivi na xinj ñó'ó tutu ña ndákuijn xa'a na, ta ndó'ó xinj káxin ndó ndj'i, ta õn vása xinj ñó'ó ndj tutu ña taa ndó'ó án ña ta ina kã ñivi, ña ndákuijn ña xa'a ndj. ² Saá chi mji ndó ndatán yóo tutu ña ñika'yi nõõ níma ndj, saá yóo ndó. Ta õn sjvi ña se'é nõõ ñivi kúu ña ká'an tq'on tutu yó'o, chi ndatán yóo tutu ña xito ndi'i ñivi ta ká'vi na ña, saá yóo ña táku ndó nõõ ñivi. ³ Ta ndó'ó, xa'a chiño ña xa kisa ndivi ndj nõõ ndó, xa ndũõ ndó ñivi na kãndixa Jesucristo ta ndikõn ndó yichj ra. Ta ndatán yóo tutu ña ndákuijn xa'a chiño ña kisa ndivi ndj xí'in ndó, saá yóo ña ndasaá táku ndó yichj Jesucristo vitin. Ta tutu yó'o kúu ña ñitaa mji Jesucristo, ta õn vása ní-taa

ra xí'in tinta, chi Níma mji Ndios, tã tã ndino'o táku, kúu ña kã'yi ña'á. Ta õn vása ní-ka'yi ña nõõ yũũ, chi ñika'yi ña nõõ níma mji ñivi.

⁴ Ta xa'a ña ñii yóo ndj xí'in Jesucristo, Ndios táxi ra ndí ndãã ini ndj ndí ñandixa kúu ñayó'o. ⁵ Ta kuiti mji ndj õn vása kómí ndj ndeé kasa ndivi ndj chiño Ndios, ta mji Ndios táxi ra ndeé ra ña kúchiño kasa ndivi ndj chiño yó'o. ⁶ Ta xa'a ña Ndios xa táxi ra ndeé ra xí'in ñandichí ra nda'a ndj, vitin xa tí'va ndj ña va'a kisa chiño ndj nõõ ra, chi vitin kisa chiño ndj ndatán káchí tq'on ñaxãã ña kinqõo Ndios xí'in ñivi, ña káchí ndasaá kuchiño ñivi kutá'an va'a na xí'in Ndios. Ta ñaxãã yó'o õn sjvi ndayí ña ñika'yi nõõ yũũ xina'á kúu ña, chi ndayí yó'o káchí ña ndí ndi'i ñivi xinj ñó'ó kivi na xa'a ña õn vá'a ké'é na. Ta ñaxãã ña kinqõo Ndios xí'in ñivi ká'an ña ndí Níma Ndios ña táku ini ñivi na kãndixa Jesucristo kúu Níma ña táxi kutakũ ndino'o na ndi'i saá kivi.

⁷ Kujya xina'á tqMoisés ñaki'in ra ndayí Ndios ta ñayó'o ñika'yi ña nõõ yũũ. Ta ndayí yó'o xá'nda chiño ña ndí xinj ñó'ó kivi ndi'i ñivi na õn vása kisa ndivi ndi'i ña. Ta saá ni, xí'in ndeé ká'no ña livi yé'e ña káku nõõ Ndios kixaa ndayí yó'o nõõ yukũ nõõ ñixiyo tqMoisés. Ta ña ndeé ñiye'e yó'o táxi ña ndí ndi'i mji nõõ tqMoisés ñiye'e ní ña, ta xa'a ña kinqõo ña yé'e yó'o nõõ ra, nalsrael õn vása ní-kuchiño na koto káxin na nõõ tqMoisés. Ta saá ni, ña yé'e ña ñixiyo nõõ ra kuee kuee ñinqã'va ndi'i ña. Vará ña ká'no ní ta livi ní yé'e kúu ndeé ña kixaa xí'in ndayí Ndios ña ñaki'in tqMoisés kujya xina'á, ⁸ ta ña ká'no ní kã kúu ndeé ña livi ní ña kixaa xí'in tq'on ñaxãã ña kinqõo Ndios xí'in ñivi, ña ká'an ndasaá kúchiño ñivi ñaki'in na Níma Ndios kutakũ ña ini na. ⁹ Ndeé ní ká'no ñava'a livi xikuu tq'on ña ñaki'in tqMoisés xina'á, vará káchí ña ndí ndi'i ñivi xinj ñó'ó kivi na xa'a kuãchi na. Ta ña ndeé ní ká'no ta va'a ní kã kúu tq'on xqá, ña káchí ndasaá Ndios sãnduu ra yó ñivi na ndi, na õn kqõ kuãchi ndiso nõõ ra. ¹⁰ Ndeé ní ká'no ñava'a livi xikuu tq'on Ndios ña ñaki'in tqMoisés xina'á, ta vitin ndeé ní kã ká'no livi kúu tq'on va'a xqá ña kinqõo Ndios xí'in ñivi. ¹¹ Vará ña ndeé ní va'a ká'no livi xikuu ndayí Ndios ña ñaki'in tqMoisés xina'á, ta ndeé ndayí yó'o õn vása ní-kundeé ña koo ña ndi'i saá kivi. Ta saá ndixa ña ndeé ní kã va'a ká'no livi kúu ñaxãã ña kinqõo Ndios xí'in ñivi, chi ñayó'o ña ndeé ña koo ña ndi'i saá kivi ña va'xi.

¹² Ta xa'a ña ndãã ini ndj ndí ndã ñii kivi õn ndi'i xa'a ñaxãã yó'o ña kinqõo Ndios xí'in ñivi, õn vása yí'vi ndj, ta ká'an ndoso

káxín ndj tɔ'on Ndios nɔɔ nɔvi. ¹³ Qn vása ké'é ndj ndatán ké'é taMoisés, chi tɔyó'o xindasj nɔɔ ra xí'in tikotɔ, ña nɔ-taxi koto nalsrael ña ye'e nɔɔ ra, ta ña ye'e yó'o lo'o lo'o ndí'i xá'a ña. ¹⁴ Ta ndatán yóo tikotɔ ña xindasj nɔɔ taMoisés, saá yóo ña sási nɔɔ nalsrael, ña ɔn vása táxi ña kundaa ini na ñandaa Ndios. Ta saá nda kɔvi vitin, tá ká'vi na tɔ'on ña kɔndo Ndios xí'in nalsrael xina'á, ta ɔn vása kúchiño kundaa ini na yukia kóni kachi ña ká'vi na, chi ndasaá kuiti Jesucristo kuu ɔa ta kúchiño kindaa ña sási nɔɔ ña kundaa ini nalsrael ñandaa Ndios. ¹⁵ Tɔnda kɔvi vitin, tá ká'vi nalsrael tɔ'on Ndios ña nɔta taMoisés xina'á, ta ndatán yóo tikotɔ ña ndási, saá yóo ña sási ini na, ta ɔn vása táxi ña kandixa na ñandaa. ¹⁶ Ta saá tá nɔvi nalsrael kándixa na Jesucristo, ta ndixa mji ra kindaa ra ña sási ini nɔvi yó'o. ¹⁷ Saá chi Jesucristo ɔa taKá'no nɔɔ yóo ñii kúu ra xí'in Níma Ndios. Ta xá'a ña táku Níma Ndios ini nɔvi na kándixa Jesucristo, ɔn vása táku ka na tɔxin ndee ña ɔn vá'a, ta kómí na ndee ña táku ndíka na yichí ra. ¹⁸ Ta saá ndí'i mji yóo nɔvi na ndikɔn Jesucristo, ɔn vása yóo ka yóo ndatán yóo nɔvi na táku xí'in ña ndásj nɔɔ na. Ta nda vika, ndatán yóo ñii yutátá ña ye'e xí'in ndee ká'no ña livi Ndios, saá yóo mji yóo. Ta Níma Ndios ñii ñii kɔvi ndása va'a ka ña mji yóo, ta náki'in ka yóo ndee ñava'a ká'no livi Ndios xá'a ña tɔnda yóo nduu yóo ndatán yóo Jesucristo.

4

¹ Xá'a ña ká'no ini Ndios, ké'é ra ñava'a xí'in mji ndj, ña kúu ña sakuiso chiño ra ndj'j kasa ndivi ndj chiño nɔɔ ra. Ñakán kia ɔn vása náka ini ndj. ² Ta xa chika ini ndj ña nda lo'o ɔn ké'é ndj ña ɔn vá'a ña sakuka'an nɔɔ ndj, ni ɔn vása ké'é se'é ndj ña ɔn vá'a, ni ɔn vása sándá'vi ndj nɔvi xí'in tɔ'on vatá, ta nda lo'o ɔn vása násaka ndj tɔ'on Ndios xí'in tɔ'on vatá. Ta nda vika, mji Ndios ndakuijn ra xá'a ndj ña kuiti ká'an ndj tɔ'on ndaa. Ta xá'a ñayó'o ndí'i nɔvi kúchiño kandixa na tɔ'on ña ká'an ndj, chi xínj na ndí nɔvi nandaa kúu ndj. ³ Ta sava nɔvi ɔn vása kundaa ini na tɔ'on Ndios ña ká'an ndoso ndj nɔɔ na, chi yóo ña sási ini na, ta nayó'o kúu nɔvi na ndikɔn kuá'an yichí nɔɔ ndí'i xá'a na. ⁴ Ta nɔvi yó'o na ɔn xijn kandixa tɔ'on Ndios, yóo na ndatán yóo nɔvi nakuáá nduchú nɔɔ. Saá chi Satanás ña xá'nda chiño nɔɔ yichí ɔn vá'a ñoyívi yó'o, sási ña ini na. Ta xá'a ñayó'o ɔn vása kúchiño na kundaa ini na tɔ'on va'a xá'a Jesucristo, vará tɔ'on yó'o ndatán yóo ño'ɔ livi ña ye'e nɔɔ naa ñoo, saá yóo ña. Ta tɔ'on yó'o ká'an ña xá'a Jesucristo, ɔa tá kómí

ndí'i ndee ká'no ña livi ye'e, chi ñii kúu ra xí'in Ndios. ⁵ Ta saá, kɔvi ká'an ndoso ndj tɔ'on nɔɔ ndó, ta tɔ'on ña ká'an ndj ɔn sivi xá'a ña kasa ká'no xí'in mji ndj kúu ña, ta kuiti ká'an ndj xá'a ña kasa ká'no ndj Jesucristo, na ndátɔ'on ndj ndí Jesucristo kúu ɔa taKá'no nɔɔ ndí'i ña yóo ñoyívi. Ta ndátɔ'on ndj xí'in ndó ndí kúu ndj nɔvi na kisa chiño nɔɔ ndó, ta ké'é ndj saá xá'a ña kí'vi ní ini ndj xini ndj Jesucristo. ⁶ Kuyá xina'á ní Ndios xá'nda chiño ra, kachi ra saá: "Nɔɔ naa ní, ná koo ña ye'e", saá kachi ra. Ta vitin mji Ndios yó'o kúu ɔa ta sánaye'e nima yóo, ta ña ye'e yó'o táxi ña xini yóo ndee ká'no ña livi ye'e ña káku nɔɔ Ndios. Saá chi xini yóo Jesucristo, ɔa tá kómí mji ndee ká'no ña livi ye'e Ndios.

Tɔ'on yó'o ká'an ndí Ndios kúu ɔa ta táxi ndee nda'a nɔvi ña viví kutaku na yichí Jesucristo

⁷ Tɔ'on va'a xá'a Jesucristo ndatán yóo ñakuíka, saá yóo ña. Ta ndí'i mji yóo na kándixa tɔ'on yó'o, ndatán yóo kisi ño'ɔ nɔɔ ño'ɔ ñakuíka yó'o, saá yóo yóo. Ta saá sáná'a káxín yóo ndí ndee va'a ña kómí yóo ɔn sivi ndee mji yóo kúu ña, ta ndee ña táxi Ndios nda'a yóo kúu ña. ⁸ Ta saá mji ndj, vará yóo kuá'a ní tondó'ó xó'vi ndj, ta kúndeé ndj nɔɔ ña. Vará yóo kuá'a ní tondíni nɔɔ ndj, tɔnda ɔn vása kundaa ini ndj ndasaá kaku ndj nɔɔ ñayó'o, ta saá ní, ɔn vása sándakoo ndj ndatí ndj ndí Ndios chindeé ra ndj'j. ⁹ Vará nɔvi sáxo'vi ní na mji ndj xá'a ña ká'an ndoso ndj tɔ'on xá'a Jesucristo, ta ndixa ɔn vása yóo mató'on ndj, chi Ndios nda ñii kɔvi ɔn vása sándakoo ra mji ndj. Vará nɔvi sákojo na ndj'j nda nɔɔ ño'ɔ, ta saá ní, ɔn tɔ'an sandí'i na xá'a ndj. ¹⁰ Ta ndí'i saá xiiña nɔɔ kuá'an ndj xá'a ña kisa ndivi ndj chiño Jesucristo, yóo ña yó'vi xó'vi yjki koñu ndj, ta ñayó'o táxi ña kundaa ini ndj ndí ñii yóo ndj xí'in Jesucristo, ɔa ta nɔxo'vi ní ta nɔxi'j ra xá'a kuachi ndj. Ta vitin xí'in ña xó'vi ndj sáná'a ndj ndí Jesucristo ndixa táku ra ini ndj, chi ndee ña kómí yjki koñu ndj kúu ña káku nɔɔ ra. ¹¹ Ta mji ndj, vará táku ka ndj ñoyívi yó'o, ta ndí'i saá kɔvi táxi xí'in mji ndj ña kivi ndj xá'a Jesucristo. Ta saá sáná'a káxín ndj nɔɔ nɔvi ndí Jesucristo ndixa táku ra ini ndj, ta ndee ña kómí yjki koñu ndj kúu ña káku nɔɔ ra. ¹² Ta saá kundaa ini ndj ndí xá'a ña kisa ndivi ndj chiño ña sakuiso Ndios ndj'j kúu xá'a ña xó'vi ní ndj nda xa yóo ña kivi ndj. Ta saá ní, xá'a ña xó'vi ndj saá, ndó'ó kandixa ndó tɔ'on va'a xá'a Jesucristo, ta vitin táku ndino'o ndó nɔɔ Ndios chi Jesucristo táku ra ini ndó.

¹³ Nii xiiña nqo tq'on Ndios ña nĩtaa na xĩna'á, ñii taa nĩka'án ra, káchí ra saá: "Kándixa i Ndios, ñakán kía nĩka'án i tq'on xa'a ra", káchí ra. Ta ñii kí'va saá mji ndi kándixa ndi Ndios, ta saá ká'án ndoso ndi tq'on ra nqo n̄vi. ¹⁴ Saá chi xĩni ndi ndi Ndios, taa tã sanataku Jesucristo, ñii kí'va saá k̄vi ña vaxi sanataku ra ndi'j nqo ña n̄xi'j ndi. Ta saá naki'in ra mji ndi xĩ'in ndó'ó ña kq'on yó xĩ'in ra ta kutaku yó nqo ra ndi'i saá k̄vi. ¹⁵ Ta vitin ndi'i ña xó'vj ndi kúu xa'a ña kí'vi ini ndi xĩni ndi ndó'ó. Saá chi ñava'a ña ké'é Ndios xa'a ña sakaku ra n̄vi, ñayó'ó xĩta ní'no ña nqo kua'a ní n̄vi, ta náki'in na ña. Ta saá ví'í ní n̄vi taxi na ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a ñava'a náki'in na, ta chinóo síkón ní na ñato'ó Ndios.

¹⁶ Ñakán kía on vasa nákava ini ndi. Vará yiki koñu ndi ñii ñii k̄vi kuee kuee kua'án ndi'i xa'a ña, ta ñii ñii k̄vi Ndios ndása xaá ra ndee níma ndi. ¹⁷ Ta kúndaq ini ndi ndi ña xó'vj ndi xa'a Jesucristo ñoyivi yó'o ña válí kuiti kúu ña, ta kama ya'a ña. Ta ña xó'vj ndi nda lo'o on vasa kútá'an ñayó'ó xĩ'in ña livi va'a ña ná'no ña yóo ñoyivi n̄no nqo kutaku ndi ndi'i saá k̄vi ña vaxi, ta nda ñii k̄vi on ndi'i xa'a ñava'a yó'o. Ta ñava'a ñoyivi n̄no kuu ña ná'no ní ká nqo ndi'i ña on va'a xó'vj ndi ñoyivi yó'o. ¹⁸ Ñakán kía on vasa ndini ndi xĩni ndi ña kúu kuenda ñoyivi yó'o, ña kúu ña xito ndi xĩ'in nduchu nqo ndi, chi ñii k̄vi ndi'i xa'a ñayó'ó. Ta ndixa ndini ndi xĩni ndi ña kúu kuenda ñoyivi n̄no, ña kúu ña on vasa xito ndi xĩ'in nduchu nqo ndi, chi ñayó'ó nda ñii k̄vi on ndi'i xa'a ña ña.

5

¹ Ta ndatán yóo ve'e mandiado nqo táku yó lo'o k̄vi, saá yóo yiki koñu yó k̄vi táku yó ñoyivi yó'o. Ta xĩni yó ndi ñii k̄vi vaxi ndi'i xa'a yiki koñu yó yó'o. Ta saá ñoyivi n̄no naki'in yó yiki koñu yó xaá ña kúndeé koo ndi'i saá k̄vi. Ndios kúu taa tã kasa va'a yiki koñu yó ña xaá yó'o, ta on s̄vi n̄vi kúu na kasa va'a ña. ² Ta k̄vi táku k̄vi yó ñoyivi yó'o, ta xikán ini yó, chi kútoo ní yó ña nasama yó ña kutaku yó xĩ'in yiki koñu yó ña xaá ñoyivi n̄no. ³ Ta ndatán yóo ña sandakoo yó tikotq yatá ta kundixin yó tikotq xaá, saá koo k̄vi naki'in yó yiki koñu yó xaá ña kutaku yó ñoyivi n̄no. Ta xa'a ña naki'in yó yiki koñu yó xaá, níma yó on kutaku yálá ña ñoyivi n̄no. ⁴ Ta ñoyivi yó'o yiki koñu yó, yóo ña ndatán yóo ve'e mandiado nqo táku yó. Ta vará tána yó xĩ'in ña yq'vi xó'vj yó ñoyivi yó'o, ta saá ni, on x̄ni yó k̄vi yó ta sandakoo yó yiki koñu yó ñoyivi yó'o ña kindqo v̄chi níma yó. Ta ndixa ña kóni yó kúu ña

kundixin yó yiki koñu xaá ña naki'in yó ñoyivi n̄no. Ta k̄vi saá on kukomí k̄vi yó yiki koñu ña xĩni ñó'ó k̄vi, ta ndi'i saá k̄vi kutaku ndino'o yó xĩ'in yiki koñu xaá ña nda ñii k̄vi on ndi'i xa'a. ⁵ Ta xa'a ña kutaku xaá yó saá, kúu xa'a ña Ndios k̄sa va'a ra mji yó, ta xa t̄xi ra Níma ra kutaku ña ini yó. Ña táku Níma Ndios ini yó vitin kúu ña kisa ndaá ndi ndixa naki'in yó ndi'i ña k̄ndoq Ndios taxi ra nda'a yó.

⁶ Ta saá ndi'i saá k̄vi ndaa ini yó Ndios, ta xĩni yó ndi ndi'i k̄vi tá táku k̄vi yó xĩ'in yiki koñu yó ñoyivi yó'o, ta on ta'an t̄ndaq yó kutaku yó ñoyivi n̄no xĩ'in Ndios. ⁷ Ta k̄vi táku k̄vi yó ñoyivi yó'o, vará on kúchiño koto yó Jesucristo xĩ'in nduchu nqo yó, ta xĩ'in ña ndaa ini yó ra, táku yó ndik̄on yó yichí ra. ⁸ Ta xa'a ña ndaa ini yó Jesucristo, xáni s̄ni yó ndi va'a k̄vi ná sandakoo yó yiki koñu yó ñoyivi yó'o, ta kq'on yó kutaku yó xĩ'in ra ñoyivi n̄no. ⁹ Ta saá, ndixa ña xĩni ñó'ó ní ká nqo yó kúu ña ké'é yó ña sákusi ini Ndios, án k̄vi táku k̄vi yó ñoyivi yó'o, án k̄vi táku yó ñoyivi n̄no. ¹⁰ Chi ñii k̄vi ndi'i yó konj ñó'ó kuita yó nqo Jesucristo ña kasa nani ra xa'a kuachi yó, ta k̄vi saá ñii ñii yó naki'in yó ndasaá yóo ña k̄sa ndivi yó k̄vi x̄itaku yó xĩ'in yiki koñu yó ñoyivi yó'o, án ñava'a x̄ikuu ña, án ña on va'a x̄ikuu ña k̄sa ndivi yó.

N̄vi na kándixa Jesucristo ndiso chiño na xĩ'in ña chindee na n̄vi ña nakutá'an va'a na xĩ'in Ndios

¹¹ Xa'a ña kúndaq ini ndi ndi ndi'i n̄vi xĩni ñó'ó taxi na ñato'ó ní nda'a Ndios xĩ'in ña ndino'o ini na, ta mji ndi chikaq ndi ndee ña chindee ndi n̄vi kándixa na ra. Ndios xĩni va'a ra níma mji ndi, ta kóni ndi ña ñii káchí ndó'ó kúndaq va'a ini ndó ndi n̄vi na ndino'o ini kúu ndi. ¹² On vasa ká'án ndi tq'on yó'o xa'a ña kasa ká'no xĩ'in mji ndi nqo ndó. Ta nda víka, chikaq ní ndi ndee ña kasa ndivi ndi chiño va'a xa'a ña kusij ini ndó koni ndó ndi'j. Ta saá kuchiño ndó ndakuijn ndó xa'a ndi nqo n̄vi na kúu na ña'a ní ini chi va'a ní ná'a chiño ké'é na, vará on s̄vi n̄vi na ndino'o ini kúu na. ¹³ Ta mji ndi, sava n̄vi xáni s̄ni na ndi n̄vi na sána kúu ndi. Tá ndixa yóo ndi ndatán yóo n̄vi na sána, ta yóo ndi saá xa'a ña chikaq ndi ndee vivii kisa chiño ndi nqo Ndios. Ta saá ni, tá on s̄vi n̄vi na sána kúu ndi, ta kúu ndi n̄vi na va'a ini xa'a ña vivii kisa chiño ndi nqo ndó'ó. ¹⁴ Ta ña kí'vi ini Jesucristo xini ra mji ndi kúu ña chinda'a ndi'j ña va'a kisa ndivi ndi chiño ña s̄kuiso ra ndi'j. Saá chi kúndaq ini ndi ndi ñii laá Jesucristo n̄xi'j xa'a kuachi ndi'i n̄vi. Ta saá ndi'i

njivi ndatán yóo ña njixi'j na, saá yóo ña.
 15 Ta Jesucristo njixi'j ra xa'a ndi'i njivi. Ta saá ndi'i njivi na kándixa ña á on vása xinjí ñó'ó ka kutaku na kuiti xa'a ña sakusij na ini mji na, ta nda víka, kúchiño kutaku na xa'a ña sakusij na ini Jesucristo, taq ta njixi'j xa'a na, ta natakú ra xa'a ña kúchiño taxi ra natakú na.

16 Ñakán kía kivi vitin tãdã ndi'i saá kivi vaxi, xa sandakoo ndi ña xáni sijní ndi xa'a inkã njivi ndatán yóo ña xixani sijní ndi kivi xindikõn ndi yichí ñoyívi yó'o. Vará si'na tá on ta'an kandixa ndi Jesucristo, xixani sijní ndi xa'a ra ndatán xáni sijní njivi na ndikõn yichí ñoyívi yó'o, ta on vása ka xáni sijní ndi saá. 17 Saá chi ndi'i njivi na kándixa Jesucristo ta tãku na ini ra, ta njivi yó'o kúu na njivi xaá. Ndi'i ñayatã njixyo ini na xa njya'a ndi'i ña, ta vitin Ndios ndasa xaá ra ini na.

18 Ndi'i ñayó'o kúu chiño ña kisa ndivi Ndios. Saá chi xa'a ña njixi'j Jesucristo xa'a kuãchi yó, Ndios sanakutá'an ra mji yó xí'in ra. Ta saá sakuiso chiño ra mji ndi ña chindeé ndi njivi ña nakutá'an vá'a na xí'in Ndios. 19 Ta to'on ña ndátõ'on ndasaá kúchiño nakutá'an va'a njivi xí'in Ndios kúu ña káchí saá: Xí'in ña njixi'j Jesucristo nda'a tón cruz xa'a kuãchi njivi, Ndios njixyo ra kisa chiño ra ña sanakutá'an va'a ra njivi xí'in mji ra, ta kíndaa ra kuãchi sãtã njivi na kándixa Jesucristo, chi nayó'o ñii yóo na xí'in ra. Ta Ndios sakuiso chiño ra mji ndi ña ká'an ndoso ndi nõõ njivi to'on yó'o. 20 Ta saá ndatán yóo nataq na nakuiso chiño ña kõ'on na inkã nõõ xí'in ndayí taq taká'no nõõ na ña kasa ndivi na chiño tayó'o, saá yóo mji ndi vitin. Saá chi Jesucristo sakuiso chiño ra mji ndi ña kõ'on ndi inkã nõõ xí'in ndayí ra ña chindeé ndi njivi ña nakutá'an va'a na xí'in Ndios. Ta to'on ña ndátõ'on ndi xí'in njivi, ndatán yóo to'on ña xáku ndá'ví mji Ndios nõõ na, saá yóo ña. Ta saá vitin xí'in ndayí Jesucristo, xáku ndá'ví ndi nõõ ndó'ó ña kasa ndivi ndó ña xinjí ñó'ó xa'a ña nakutá'an va'a ndó xí'in Ndios. 21 Vará Jesucristo ndã ñii ña on vá'a on vása ní-ke'é ra, ta xa'a kuãchi ndi'i njivi, Ndios sanduu ra Jesucristo taq ta nakuiso ndi'i kuãchi njivi ñoyívi. Ta saá xa'a ña njixi'j Jesucristo nda'a tón cruz xa'a kuãchi njivi, ndi'i mji yó na kándixa ña'á, nduyó yó njivi na ndii nõõ Ndios ta on vása ndíso ka yó kuãchi nõõ ra.

6

1 Ta saá, xa'a ña ñii káchí ndó'ó ta ndi'j kisa chiño yó nõõ Ndios, xáku ndá'ví ndi nõõ ndó ña on taxi ndó ndi ña manj kuu ñava'a ke'é Ndios xí'in ndó, chi xa'a ñava'a ní ini Ndios, sakaku ra ndó'ó. 2 Chi

nõõ to'on Ndios ña njítaa na xina'á, Ndios káchí ra saá:

Kivi chikaã ini ña ke'é ñava'a xí'in ndó, chikaã so'o j ña ndukú ndó nõõ j; ta mji kivi yó'o sakaku j ndó'ó, ta chindeé j ndó'ó,

káchí Ndios, káchí to'on ra ña njítaa na xina'á. Ta vitin xa kundivi to'on yó'o, chi xa kixaa kivi ña njika'an Ndios xa'a. Saá chi kivi vitin kúu kivi ña Ndios kóni ra ke'é ra ñava'a xí'in njivi, ña kúu ña sakaku ra na nõõ ña on vá'a.

3 Ta mji ndi chikaã ní ndi ndee ña viví ndikõn ndi yichí Jesucristo. Ta xí'in ña va'a tãku ndi saá nõõ njivi, on vása táxi ndi ña koo ña ndatán yóo ña sákachi'i xa'a njivi na xito ña ke'é ndi. Ta xí'in ña viví tãku ndi saá, on naní njivi ña on vá'a ka'an na xa'a chiño ña kisa ndivi ndi.

4 Nda víka, xa'a ña kúu ndi nataq na kisa chiño nõõ Ndios, xí'in ndi'i ña ke'é ndi sáná'a ndi nõõ njivi ndasaá va'a kutaku na ña sakusij na ini Ndios. Ta saá kúndeé ini ndi xí'in ndi'i tondó'ó tãku ndi, ta kúndeé ini ndi xí'in tondíní kómí ndi ta kúndeé ini ndi xí'in ndi'i nõõ ña xo'ví ndi. 5 Kuã'á ní yichí njikani ní na ndi'j xí'in kuártá, tjin na ndi'j, ta taan na ndi'j ini ve'e ka. Njixyo kuã'á ní njivi na sãq ini xini na ndi'j, kuã'á ní yichí njisjo na njinda'yí ndaa na ndi'j. Ndeé ní njikisa chiño ndi, ta kuã'á ní nõõ on vása ní-kisjn ndi, ta kuã'á ní kivi nj-xixi ndi. 6 Ta saá ní, ndi'i saá kivi xí'in ñandãq ini ndi viví xitaku ndi. Ta ndixa xinjí ndi ñandãq Ndios, ta kisa ká'no ini ndi xa'a njivi, ta ndi'i yichí ke'é ndi ñava'a xí'in na. Tãku Nima Ndios ini ndi, ta ndino'o ini ndi kí'vi ini ndi xini ndi njivi. 7 Ká'an ndi to'on ndãq, ta xí'in ndee Ndios ká'an ndoso ndi to'on yó'o nõõ njivi. Ta ñii ñii kivi xí'in to'on ndãq ta xí'in ña viví tãku ndi, chikaã ní ndi ndee ña kúndeé ndi nõõ ña on vá'a. 8 Xa'a ña kúu ndi njivi na kisa chiño nõõ Ndios, sava yichí njivi kisa to'ó na ndi'j, ta sava yichí njivi xaa noo na xini na ndi'j. Sava yichí ká'an na to'on va'a xa'a ndi, ta sava yichí ká'an na to'on on vá'a xa'a ndi. Vará njivi na ndãq ta na ndino'o ini kúu ndi, ta sava njivi ká'an na xa'a ndi kúu ndi njivi na vatã na sãndá'ví ña'á. 9 Vará xinjí na yu kúu ndi, ta ndatán ke'é na xí'in njivi na on vása xinjí na, saá ke'é na xí'in ndi. Vará ñii ñii kivi yatin ní yóo ña xa kivi ndi, ta saá ní, tãku ka ndi vitin. Sáxo'ví ní na ndi'j, tãdã vitin, on vása kúu ndi njivi na njixi'j. 10 Xáni sijní njivi ndi kúu ndi njivi na kúchuchú ini, ta on vása saá, chi ndixa ndi'i saá kivi nákaã ñasij ní ini ndi. Xáni sijní njivi ndi kúu ndi njivi nandá'ví ní, ta on vása saá, chi ndixa xa nãtaxi ndi ñakuikã Ndios nda'a kuã'á ní njivi. Xáni sijní njivi ndi ndã ñii ñakuikã on

vása kómí ndj, ta on vása saá, chi ndixa kómí ndj ndi'i ñakuiká ndino'o Ndios.

¹¹ Nañani yó xí'in náki'vã yó, na táku ñoo Corinto, ndino'o ní ini ndj ñika'ãan ndj xí'in ndó, ta ñakoná ndj níma ndj ñoo ndó. ¹² Ta ndj'i, ndixa kí'vi ini ndj xíni ndj ndó'ó, ta ndó'ó, lo'o ní kí'vi ini ndó xíni ndó ndj'i. ¹³ Ndatán xáku ndá'vi yivá naválí ñoo sa'ya ra, saá xáku ndá'vi ndj ñoo ndó'ó ña ñii kí'va ndatán kí'vi ini ndj xíni ndj ndó'ó, saá kuki'vi ini ndó koni ndó ndj'i.

Tq'on yó'o ká'ãn, ndatán yóo ve'e Ndios,

saá yóo mji yó ñivi na kándixa Jesucristo

¹⁴ Ta xini yó ndí on vá'a kunoo ñii yoko sijní ñii tísindjki ta xí'in sijní ñii tiburro, chi on vása ñii káchí sja qv'í ri saá ña ko'on rí. Ta ñii kí'va saá mji yó, ñivi na kándixa Jesucristo, on vá'a kindoo yó ña ñii káchí kasa ndivi yó ndi'i chíño xí'in ñivi na on vása kándixa Jesucristo. Saá chi ñivi na ké'é ñandaa on kúchiño koo yu'ú na xí'in ñivi na on vása ké'é ñandaa. Ta ni on kúchiño ño'o yé'e ñii kutá'an ña xí'in ñanaa. ¹⁵ Ta ni on kúchiño koo yu'ú Jesucristo xí'in ñaníma ndivá'a ká'no Satanás.* Ta ni on kúchiño ñii koo yu'ú ñivi na kándixa Jesucristo xí'in ñivi na on vása kándixa ra. ¹⁶ Ta ve'e ño'o ñaidolo on kúchiño ñii koo ña xí'in ve'e ño'o Ndios ndino'o. Ta mji yó ndatán yóo ve'e ño'o Ndios tatáku, saá yóo yó, chi táku Níma Ndios ini yó. Ta ñii xiiña ñoo tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á, Ndios ñika'ãan ra xa'ã ñivi na ñakaxin ra kuu ñaño ra, káchí ra saá:

Yj'i koo j xí'in na ta kutaku j xí'in na;

ta kuu j Ndios mji na,

ta ñivi yó'o kuu na ñaño mji j,

saá káchí Ndios. ¹⁷ Ta xa'ã ñayó'o inka xiiña ñoo tq'on ra, ñika'ãan Ndios, káchí ra saá:

Kee ndó ñoo ñivi na on vá'a yó'o, ta kuxiká ndó ñoo ña on vá'a ké'é na;

ta on tqndaa ndá'a ndó ñoo ndã ñii ña kúu ña on vá'a ñoo j.

Ta saá va'ã naki'in j ndó'ó ñoo j.

¹⁸ Ta yj'i kuu j Yivá ndó,

ta sa'ya j tãa, ta sa'ya j ña'ã kuu ndó'ó,

káchí Ndios, tãa tã kúu tãKá'no ñoo yó, ta Tãa tã kómí ndi'i ndee kúu ra.

7

¹ Ta saá, nañani yó xí'in náki'vã yó, xa'ã ña Ndios kindoo ra xí'in yó ña sanduu ra yó sa'ya ra, va'ã ná ndasa ndii xí'in mji yó. Ta saá xíni ñó'ó sandakoo yó ké'é yó ña on vá'a, ta kuxiká yó ñoo ndi'i ña táxi kukini yj'i koñu yó ta ñoo ndi'i ña táxi kukini

níma yó. Ta xa'ã ña kisa tq'ó yó Ndios, ñii ñii kivi va'ã ná chikaã yó ndee ña kutaku ndii yó ñoo ra.

TãPablo kúsij ini ra chi ñandikó ini ñivi ñaño Corinto ta vitin ké'é na ñavã'a

² Xáku ndá'vij ñoo ndó ña kuki'vi ini ndó koni ndó ndj'i. Ndixa on vása ní-ke'é ndj ña on vá'a xí'in ndã ñii ndó'ó, ni ndã lo'o on vása ní-sandá'vi ndj ndã ñii ñivi. ³ On sivi xa'ã ña ka'ãn kuãchi j xí'in ndó kúu ña ká'ãn j tq'on yó'o. Saá chi xa ñika'ãn j xí'in ndó ndí ndixa kí'vi ní ini ndj xíni ndj ndó'ó. Ta saá, án táku ka ndj ñoyívi yó'o, án xa kama kixaa ña kivi ndj, ta ndã ñii kivi on ndi'i xa'ã ña kí'vi ini ndj xíni ndj ndó'ó. ⁴ Ndáa ndã ñii kúchiño ndato'on j xí'in ndó xí'in ña ndino'o ini j, ta kúsij ní ini j xíni j ndó'ó. Vará yó'vi ní xó'vi ndj, ta saá ni, nákaã ñavã'a ní ini j ta yóo ña kúsij ní ini j.

⁵ Ndã kivi kixaa ndj ñoo estado Macedonia yó'o, on vása ní-kúchiño ndj nakindée ndj, chi ñixijo kuã'a ní tondó'ó ñoo ndj. Saá chi ñixijo ñivi na kani tá'an xí'in ndj, ta ñixijo kuã'a ní tondíni ña sayi'vi ní ini ndj. ⁶ Ta Ndios, tã kúu tã tã chikaã ndee ini ñivi na kúu na ñakava ini, chikaã ra ndee ini ndj xí'in ña kixaa taTito ñoo ndj. ⁷ Ta saá tuku kúsij ní ini ndj xa'ã ña ndato'on ra xí'in ndj ndí ndó'ó chikaã ndó ndee ini ra. Ta taTito yó'o ndato'on ka ra xí'in ndj ndí ndee ní kóni ndó kixi ndó koto ndó yj'i, ta ndato'on ra xí'in ndj ña ñikuchuchú ní ini ndó xa'ã kuãchi ndó, ta vitin ndi'i ini ndó xa'ã j. Ta saá ña xini sq'ó j tq'on yó'o ña ndato'on taTito xí'in j ndixa sakusij ní ka ña ini j.

⁸ Vará tutu ña ñitaa j ta ti'vij ñixaa ñoo ndó, ñayó'o tãxi ña ñikuchuchú ní ini ndó'ó, ta vitin yj'i on vása ñandikó ini j xa'ã ña ñitaa j ñoo tutu yó'o ña ñixaa ñoo ndó. Ta saá ni, tá si'na ndixa ñixijo ña ñandikó ini j xa'ã ña ñitaa j ñoo tutu yó'o, chi kundaã ini j ndí tq'on ña ñitaa j sãkuchuchú ní ña ini ndó'ó, vará kuiti ñii kánj lo'o ndo'o ndó saá. ⁹ Ta vitin yóo ña kúsij ní ini j. Ta on sivi xa'ã ña ñikuchuchú ini ndó'ó kúu ña kúsij ní ini j vitin, ta kúsij ini j xa'ã ña kundaã ini ndó ña on vá'a ke'é ndó, ta ñandikó ini ndó ta kuyatin ndó ñoo Ndios. Ta ña ñixijo ña kúchuchú ini ndó saá xikuu ñavã'a ña xikoni Ndios, chi tãxi ña ña ñandikó ini ndó xa'ã kuãchi xindiso ndó. Ta saá vará tq'on yó'vi xikuu ña ñitaa ndj ñixaa ña ñoo ndó, ta tq'on yó'o ndã lo'o on vása ní-satakué'e ña ndó'ó. ¹⁰ Saá chi ña kúchuchú ini táxi Ndios xó'vi ñivi, ñayó'o chindee ña ñivi yó'o ña ñandikó ini na, ta ka'ãn na ndukú na ñoo Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'ã kuãchi na, ta sakaku

* 6:15 Inka kivi Satanás kúu Belial.

ra na. Ta saá ña kúchuchú ini ñivi ña táxi Ndios xó'vj na kúu ñii ñava'a xa'a mji na. Ta yóo inká nõõ ña kúchuchú ini ñivi na kúu na ndikõn yichj ñoyivi yó'o. Ta ña kúchuchú ini nayó'o õn sjí'v ñava'a kúu ña, chi chinda'á ña ñivi yó'o ña kõ'õn na yichj nõõ kivj na nõõ Ndios. ¹¹ Ta ndó'ó, ña kúchuchú ñixjyo ini ndó xjkuu ña taxa Ndios ñixõ'vj ndó. Ta saá, ña kúchuchú ñixjyo ini ndó yó'o chjkaa ña ndee ini ndó xa'a ña ke'é ndó ñava'a. Saá chi ña kúchuchú ñixjyo ini ndó kúu ña kjsa ndaa ndí õn vása ni-xiyo yu'v ndó xí'in ña õn vá'a ke'é taa tatá'an ndó. Ta kivi ñitõndaa ndó kundaa ini ndó ñandaa, ta ñjsaa ini ndó xjini ndó ña õn vá'a, ta ñjvi'vi ini ndó nõõ Ndios kõtõ saxõ'vj ra ndó'ó. Ta saá vitin kóni ní ndó koto ndó yj'i, ta chjkaa ini ndó ndee ña kjsa ndivi ndó ñandaa xí'in taa tatá'an ndó tã ke'é ña õn vá'a. Ta xí'in ndi'i ñayó'o, xa saná'a ndó nõõ ndj ndí ñivi na ndi kúu ndó chi ke'é ndó ñandaa xí'in tayó'o. ¹² Kivi ñjtaa j tutu ña ñjxaa nõõ ndó, ta õn sjí'v xa'a ña kuiti ndi'i ini j xa'a taa tã ke'é ña õn vá'a xjkuu ña, ni õn sjí'v xa'a ña kuiti ndi'i ini j xa'a ñivi na ñixõ'vj xí'in ña õn vá'a ke'é tayó'o xjkuu ña. Ta xa'a ña kuchiño saná'a ndó nõõ Ndios ndí ndixa kí'vi ní ini ndó xíni ndó ndj'i xjkuu xa'a ña ñjtaa j ña.

¹³ Ñákán kíã vitin xa ndjva'a ní ini ndj. Saá tuku kúsij ní ini ndj xíto ndj ña yóo ña kúsij ní ini tãTito, chi ndó'ó xa chjkaa ndó ndee ini ra. ¹⁴ Xa kjsa ká'no j ndó'õ nõõ tãTito, ta ndó'õ õn vása ni-sakuka'an ndó nõõ j, chi ndixa va'a ní kjsa ndivi ndó xí'in ra. Ta xí'in ñayó'o sáná'a ndó ndí ñandaa kúu ndi'i tõ'on va'a ñjka'ãn ndj xa'a ndó xí'in ra. Ta ñii k'i'va saá tõ'on ndaa kúu ndi'i saá tõ'on ña ndatõ'on ndj xí'in ndó'ó. ¹⁵ TãTito kí'vi ní kã ini ra xíni ra ndó'õ kivi náká'ãn ra ndasaá va'a ní chjkaa sõ'o ndó tõ'on ña ndatõ'on ra xí'in ndó, ta kjsa ndivi ndó ndi'i ña ndjku ra nõõ ndó. Ta xí'in ñatõ'õ ní ta xí'in ña yí'vi ini ndó, ñaki'in ndó ra kivi ñjxaa ra nõõ ndó. ¹⁶ Ta vitin kúsij ní ini j chi ndi'i ñayó'o kjsa ndaa ña nõõ j ndí ndixa yóo xa'a ña ndaa ini j ndó'ó.

8

Tõ'on yó'o ká'ãn ndí ñivi na táku kuã'ã ní nõõ taxa na ví'i ní sj'ún xa'a ña chindee na ñivi nandá'vi na kándixa Jesucristo na táku nõõ Jerusalén

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin kóni ndj ndatõ'on ndj xí'in ndó xa'a ñava'a ña kãku ini Ndios ña taxa ra yóo ña ini ñivi na kándixa Jesucristo na táku kuã'ã nõõ estado Macedonia yó'o. ² Vará ñivi yó'o

ná'no ní ñayõ'vj xó'vj na, ta yóo ñasij ní ini na. Ta vará ñivi nandá'vi ní kúu na, ta õn sjí'v nasí'nda kúu na, ta taxa na kuã'ã ní sj'ún ña chindee ñivi nandá'vi na kándixa Jesucristo na táku nõõ Jerusalén. ³ Ta yj'i ndákuij j xa'a nayó'o ndí ndatán yóo ña kómí ñii ñii na, saá yóo ña taxa na, tãnda saxõ'vj xí'in mji na xa'a ña taxa na ña xíni ñó'ó nda'a nandá'vi. Ta õn sjí'v xí'in ñanduxã kúu ña taxa na ña, ta xí'in ñasij ní ini na taxa na kuã'ã ní sj'ún. ⁴ Tãnda xãku ndá'vi ní na nõõ ndj ña ná ke'é ndj ñava'a xí'in na ña taxi ndj ña saní'i na sj'ún mji na nõõ sj'ún ña xa ñakaya ndj ña chindee ñivi na kándixa Jesucristo na kúu nandá'vi na táku nõõ Jerusalén. ⁵ Ta ña va'a ní kã ke'é na nõõ ña ndati ndj ke'é na. Saá chi si'na mji na nda'a Ndios, ta saá tuku ñatãxi xí'in mji na nda'a mji ndj. Ta ña ke'é na saá kúu ña kóni Ndios. ⁶ TãTito kúu tã tã xa kixá'á nákaya sj'ún ña taxi sji ndó xa'a ña chindee ndó ñivi nandá'vi yó'o. Ta xa'a ñayó'o, xãku ndá'vi ndj nõõ ra ña saxjõõ ra chiño yó'o. ⁷ Va'a ní kjsa ndivi ndó ndi'i chiño ña ke'é ndó xa'a Jesucristo. Saá chi ndino'o ní ini ndó ndaa ini ndó Ndios, ta vivíi xíni ndó ndatõ'on ndó tõ'on ra xí'in ñivi, ta xíni va'a ndó ñandaa Ndios, ta chjkaa ní ndó ndee ña kjsa chiño ndó nõõ Jesucristo, ta kí'vi ní ini ndó xíni ndó ndj'i. Ta vitin ndúkú ndj nõõ ndó ña va'a ní kasa ndivi ndó chiño ña taxi ndó sj'ún xa'a ña chindee ndó ñivi nandá'vi na kándixa Jesucristo nõõ Jerusalén.

⁸ Õn sjí'v ña xá'nda chiño j nõõ ndó kúu tõ'on ña vitin ká'ãn j xí'in ndó, ta kuiti ndatõ'on j xí'in ndó xa'a ña kundaa ini ndó ndí ñivi na kándixa Jesucristo na táku inkã nõõ, nayó'o xa chjkaa ní na ndee, ta xa ñakaya na kuã'ã ní sj'ún xa'a ña chindee na ñivi nandá'vi nõõ Jerusalén. Ta vitin kúchiño saná'a ndó án ñii k'i'va ndino'o ini ndó kí'vi ini ndó xíni ndó ñivi nandá'vi yó'o. ⁹ Xa xíni ndó ndí Jesucristo kúu ra tã tã ká'no ini, ta ná'no ní ñava'a ke'é ra xí'in yó. Saá chi tã tã kómí ndi'i ñakuiká kúu ra, ta kjsa ndá'vi xí'in mji ra xa'a yó. Ta xa'a ña kjsa ndá'vi xí'in mji ra, vitin mji yó ñivi na kándixa ra kómí yó ndi'i ñakuiká Ndios.

¹⁰ Vitin ndatõ'on j xí'in ndó ndasaá xíni ñó'ó kasa ndivi ndó chiño yó'o. Chi kujyã yava ndó'õ xjkuu ñivi nanõõ kixá'á nákaya sj'ún xa'a ña chindee ndó ñivi nandá'vi na kándixa Jesucristo na táku nõõ Jerusalén. Ta saá tuku ndó'õ xjkuu ñivi nanõõ kutoo ní taxi sj'ún nda'a nandá'vi yó'o. ¹¹ Ta vitin xíni ñó'õ saxjõõ ndó chiño ña kixá'á ndó kjsa ndivi ndó. Ta ndatán kixá'á ndó kjsa ndivi ndó chiño yó'o xí'in ñasij ní ini ndó, ñii k'i'va saá saxjõõ ndó chiño yó'o. Ta va'a

ñii ñii ndó taxi ndó ndatán yóo ña kómí ndó. ¹² Saá chi tá ndino'o ini yó kóni yó taxi yó ña kómí yó nda'a Ndios, ta saá táxi yó ndatán yóo ña kómí yó, ta ndixa Ndios náki'in va'a ra ña táxi yó nda'a ra. Ta on vása ndúkú Ndios nqo yó ña taxi yó nda'a ra ña on kqó kómí yó.

¹³ On xjin ndj ña taxi ndó ndi'i ña kómí ndó, ta koo ña kúmanj nqo ndó, tá mií saá ñvi na naki'in ña taxi ndó nda'a na, nayó'o kukomí na nda' ku'a'á ní ka ña xínj ñó'o nqo na. On xjin ndj ña koo saá, ¹⁴ ta ña kóni ndj kúu ña ñii ñii yó kukomí yó ña xínj ñó'o yó. Vitin xí'in ña ví'i kómí kúchiño chindeé ndó ñvi na kúmanj ña xínj ñó'o nqo. Ta saá nda' kixa'á kvj' ña koo ña kúmanj nqo ndó'o, ta ñvi na naki'in ñava'a nda'a ndó, kuchiño na chindeé na ndó'o kvj' saá. Ta saá ñii ñii yó kukomí yó ña xínj ñó'o yó nda'a yó. ¹⁵ Saá chi t'ón Ndios ña ñjtaa na xina'á káchí ña saá: "Ñvi na nakaya ku'a'á ní ñava'a, kómí na ñava'a xínj ñó'o na, ta on vása ní-ndoo ndoso ka ña nda'a na. Ta ñvi na nakaya lo'o ñava'a, ta on vása ní-kumanj ka ña nda'a na", káchí t'ón Ndios.

¹⁶ Ta yj'j táxi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios, chi chjka'á ra ini ñani yó t'áTito ña yóo ña ndí'i ini ra xa'a ndó, ñii kv'va ndatán yj'j ndí'i ini j xa'a ndó'o. ¹⁷ Ta t'áTito xí'in ñasij ní ini ra, njka'an ra ndí ndixa kasa ndivi ra chiño ña sákuiso j ra, chi ñó'o ní ini ra xa'a ndó, ta ndino'o ní ini ra kóni ní ra xa'a ra koto ra ndó'o.

¹⁸ Ta xí'in t'áTito yó'o, ti'ví ndj inká t'añani yó, t'á kúu t'á t'á kánóo va'a t'ón xa'a nqo ndí'i saá ñvi na kándixa Jesucristo na nákut'an ku'a'á ní ñoo. Saá chi tayó'o va'a ní kisa chiño ra xí'in ña sákujta ní'no ra t'ón va'a xa'a Jesucristo. ¹⁹ Ta ndí'i ñvi na kándixa Jesucristo na nákut'an ku'a'á ní ñoo, ñvi yó'o ñakaxin na t'añani yó yó'o ña k'ón ra xí'in ndj nda' ñoo Jerusalén xa'a ña nataxi ndj sj'un nda'a ñvi nandá'vi na kándixa Jesucristo. Ta mji ndj kisa ndivi ndj chiño yó'o xa'a ña taxi ndj ñat'ó'o nda'a Ndios, ta saá tuku kisa ndivi ndj chiño yó'o xa'a ña saná'a ndj ña kúsij ní ini ndj chindeé ndj ñvi yó'o. ²⁰ Ta viví kisa ndivi ndj chiño yó'o, chi ví'i ní sj'un kúu ña nakaya ndj nqo ku'a'á ní ñoo, ta nda' lo'o on xjin ndj taxi ndj ña ka'an kuáchí ñvi xa'a ndj. ²¹ Ñakán chjka'á ní ndj ndee xa'a ña viví kasa ndivi ndj chiño yó'o xí'in ñanda'á nqo Ndios, ta xí'in ñanda'á nqo ñvi.

²² Ta saá ti'ví ndj inká ka t'añani yó ña k'ón ra xí'in qvi ñani yó yó'o. Tayó'o ku'a'á ní yichj xa saná'a ra ndí on sj'v t'á t'á xúxán kúu ra, ta t'á t'á va'a ní chiño kúu ra, ta kúsij ní ini ra chindeé ra ñvi. Ta vitin xa'a ña ndixa ndáa ní ini ra ndó'o, xa

chjka'á ini ra chindeé ra ndó'o xí'in chiño yó'o. ²³ Ta ñani yó t'áTito, ndixa ndakujin j xa'a ra ndí ñii káchí kisa chiño ra xí'in j xa'a ña chindeé ndj ndó'o. Ta ñani yó na k'ón xí'in ra, ndakujin j xa'a nayó'o ndí kúu na nataa na xika chiño nqo ndí' ñvi na kándixa Jesucristo na nákut'an ku'a'á ní ñoo, ta ndixa kánóo s'kón ñat'ó'o Jesucristo xa'a chiño ña kisa ndivi ñani yó yó'o. ²⁴ Ta ndó'o, va'a kasa nda'á ndó nqo ñani yó yó'o ndí ndixa kí'vi ini ndó xíni ndó na. Tá ke'é ndó ñava'a saá xí'in nayó'o, ta saá ñvi na kándixa Jesucristo na ti'ví ñani yó yó'o, kunda'á ini na ndí on sj'v ña manj kúu xa'a ña kúsij ní ini ndj xíni ndj ndó'o.

9

¹ On vása xínj ñó'o kuaku ndá'vij nqo ndó ña chindeé ndó ñvi nandá'vi na kándixa Jesucristo na tákú ñoo Jerusalén, ² chi xínj va'a j ndí ndino'o kúsij ini ndó chindeé ndó ñvi yó'o. Ta xa ku'a'á ní yichj njka'an j ñava'a xa'a ndó nqo ñvi na tákú ñoo estado Macedonia yó'o. Njka'an j xí'in na ndí xa kujya yava, ndó'o na kándixa Jesucristo na tákú ñoo estado Acaya, xa yóo ti'va ndó taxi ndó sj'un ña chindeé ndó nandá'vi na kándixa Jesucristo na tákú ñoo Jerusalén. Kivi xjin sq'o ñaoo Macedonia ndí ndó'o ñaoo Acaya xa chjka'á ní ndó ndee ini mji ndó ña chindeé ndó nandá'vi ñaoo Jerusalén, ta saá ñvi na kándixa Jesucristo na tákú ñoo estado Macedonia chjka'á na ndee ña nakaya na sj'un xa'a ña chindeé na nandá'vi yó'o. ³ Ta saá ní, vitin ti'ví j t'áTito xí'in qvi ka ñani yó ña xa'á na nqo ndó ña chindeé na ndó'o ña viví nakaya ndó sj'un yó'o. Ta saá on sj'v ña manj kuu ña njka'an va'a j xa'a ndó, chi njka'an j ndí ndó'o xa yóo ti'va ndó taxi ndó sj'un ña xa nakaya ndó. ⁴ Saá chi inká ñani yó ñaoo Macedonia yó'o, táná xa'á na xí'in j nqo ndó, ta on t'á'an saxj'no ndó nakaya ndó sj'un, ta saá kuka'an ní nqo ndj, chi ndáa ini ndj ndó'o ña xa yóo ti'va ndó xí'in sj'un nakaya ndó. Ta ñii kv'va saá ndó'o, tá on t'á'an koo ti'va ndó xí'in sj'un kvj' xa'á ndj nqo ndó, ta saá ndó'o kuka'an ní nqo ndó. ⁵ Ñakán k'á chjka'á ini j ti'ví j t'áTito xí'in qvi ñani yó ña xa'á si'na na nqo ndó ña chindeé na ndó'o nakaya ndó sj'un ndatán kj'ndoo ndó kasa ndivi ndó. Ta saá kvj' xa'á ndj nqo ndó, ta xa koo ti'va ndí'i sj'un ña kóni ndó taxi ndó xa'a ña chindeé ndó nandá'vi. Ta xí'in ña ke'é ndó saá, saná'a ndó ndí ndino'o ini ndó kúsij ini ndó taxi ndó sj'un yó'o, ta on sj'v xí'in ñanduxá kuu ña taxi ndó ña kvj' saá.

⁶ Naká'an ndó t'ón ndíchí ña káchí saá: "Ñvi na lo'o ní chí'i, ta lo'o ní naki'in na.

Ta n̄vi na kuḗ'a ní chí'i, ta kuḗ'a ní naki'in na", saá ká'an t̄'on ndíhí. ⁷ Ta saá ñii ñii ndó'ó xíní ñó'ó taxi ndó ndatán yóo ña ch̄jkaḗ ini ndó, ta ɔn vá'a xí'in ña chuchú ini ndó taxi ndó sj'ún, ta ni ɔn vá'a xí'in ñanduxá taxi ndó ña. Chi Ndios kí'vi ní ini ra xíní ra n̄vi na xí'in ñasij̄ ini táxi na sj'ún nda'a ra. ⁸ Ta Ndios kómí ra ndee ke'é ra ñava'a xí'in ndó ña naki'in ndó kuḗ'a ní ká ñava'a n̄o ña xíní ñó'ó ndó. Ta saá ndi'i saá k̄vj̄ kukomí ndó ndi'i ña konj̄ ñó'ó ndó, t̄and̄a nd̄o ká ña n̄o ña konj̄ ñó'ó ndó. Ta saá kuchiño ndó saní'i ndó ña x̄'a ña chindeé ndó n̄vi na kisa ndivi kuḗ'a ní n̄o chíño v̄'a. ⁹ Chi t̄'on Ndios ña n̄taa na x̄ina'á káchí ña saá x̄'a ñii t̄a v̄'a:

ɔn sj̄vi t̄a t̄a sí'nda kúu ra,

ta ví'i ní ñava'a xa saní'i ra n̄vi ndá'vi.

Ta ɔn ndi'i x̄'a chíño v̄'a kisa ndivi t̄a t̄and̄a yó'o,

ta kundee ña koo ña ndi'i saá k̄vj̄ ña v̄axi, saá káchí t̄'on Ndios x̄'a t̄a v̄'a yó'o. ¹⁰ Ta Ndios kúu t̄a t̄a táxi ndik̄in t̄a nda'a n̄vi na chí'i, ta táxi ra ñaxixi nda'a ndi'i n̄vi ña kuxu na. Ta m̄ji Ndios yó'o ndixa taxi ra ndi'i ñava'a xíní ñó'ó nda'a ndó, ta sakuj̄na ra ñava'a kómí ndó, x̄'a ña kuchiño taxi ndó kuḗ'a ní ñava'a ña chindeé ndó ink̄a n̄vi. ¹¹ Ta Ndios ke'é ra ña ndi'i ndó'ó kukuíká ndó xí'in ndi'i saá n̄o ñava'a. Ta saá ndi'i saá yich̄i kuchiño taxi ndó kuḗ'a ní ña xíní ñó'ó nda'a n̄vi na ɔn k̄o ña kómí. Ta vitin x̄'a ña taxi ndó sj'ún nda'a ndj̄ ña nataxi ndj̄ ña nda'a nandá'vi, ta saá kuḗ'a ní n̄vi na naki'in ñava'a yó'o taxi na ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios. ¹² Saá chí x̄'a ña chindeé ndó vitin nañani yó xí'in náki'v̄a yó nandá'vi, nayó'o naki'in na ña xíní ñó'ó na. Ta saá tuku x̄'a ña chindeé ndó n̄vi yó'o, taxi ndó ndí koo kuḗ'a ní n̄vi na taxi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios. ¹³ Ta xí'in chíño v̄'a yó'o ña chindeé ndó n̄vi na kándixa Jesucristo na ták̄u ñoo Jerusalén, saná'a káxín ndó ndí ndino'o ní ini ndó kisa ndivi ndó ña xá'nda chíño t̄'on Jesucristo, ña kúu ña kándixa ndó. Ta saá kuḗ'a ní n̄vi kasa ká'no ní na Ndios x̄'a ña v̄'a ndik̄on ndó yich̄i Jesucristo, ta kasa ká'no ní na ra x̄'a ña ví'i ní ñava'a taxi ndó nda'a n̄vi na ɔn k̄o ña kómí. ¹⁴ Ta saá n̄vi yó'o k̄a'ñ na ndukú na ñava'a n̄o Ndios x̄'a ndó'ó, chí kí'vi ní ini na xíní na ndó'ó. Saá chí kusij̄ ní ini na x̄'a ña kúu ndó n̄vi na v̄'a'á ini, chí ñava'a ña káku ini Ndios yóo ña ini ndó. ¹⁵ ¡Ná taxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios x̄'a ña ká'no ní ñava'a saní'i ra m̄ji yó! Ta ña ká'no ní ñava'a kúu ñayó'o, t̄and̄a ɔn k̄o t̄'on nani'i yó ndato'on yó x̄'a ña.

10

Xí'in t̄'on yó'o t̄a Pablo ká'ñ ra ndákuiñ ra x̄'a m̄ji ra n̄o n̄vi na ká'ñ ndí ɔn sj̄vi t̄apóstol ndino'o Jesucristo kúu ra

¹ Vitin xáku ndá'vi j̄ n̄o ndó, chí ñii k̄j̄ va ndatán yóo Jesucristo t̄a t̄a ndá'vi ini, ta t̄a t̄a v̄'a ini saá yóo ȳj̄. Ta saá ni, sava ndó'ó ká'ñ ndó káchí ndó x̄'a j̄ ndí k̄vj̄ yóo j̄ xí'in ndó, kúu j̄ ñii t̄a t̄a yí'vi ini x̄ito ndó, ta saá ni, tá x̄iká ní yóo j̄ n̄o ndó, ta ndatán yóo t̄a t̄a kútee ní, saá yóo j̄, chí t̄a j̄ t̄'on kug'e n̄o tutu ña tí'vij̄ x̄a nda'a ndó, saá káchí ndó x̄'a j̄. ² Ta vitin xáku ndá'vi j̄ n̄o ndó ndí ɔn kuu ndó n̄vi na tá'yá ini. Ta saá ɔn vása konj̄ ñó'ó j̄ k̄a'ñ j̄ t̄'on kug'e xí'in sava ndó'ó, na kúu n̄vi na xáni sj̄nj̄ x̄'a m̄ji ndj̄ ndí ták̄u ndj̄ ke'é ndj̄ ndatán yóo ña kóni ña ɔn vá'a ña xá'nda chíño ñoyívi yó'o. Ta t̄'on vatá kúu ña xáni sj̄nj̄ ndó saá x̄'a ndj̄. ³ Vará ndixa ták̄u ká ndj̄ xí'in ȳk̄i k̄oñ ndj̄ ñoyívi yó'o, ta ɔn sj̄vi xí'in ndee n̄vi ñoyívi yó'o kúu ña káni tá'an ndj̄ xí'in ndee ña ɔn vá'a ña xá'nda chíño ñoyívi yó'o. ⁴ Saá chí ndee ña yóo nda'a ndj̄ ña kúu ña xíní ñó'ó ndj̄ x̄'a ña kani tá'an ndj̄ xí'in ña ɔn vá'a, ɔn sj̄vi ndee ña xíní ñó'ó n̄vi ñoyívi yó'o kúu ña. Chí ndee Ndios kúu ña xíní ñó'ó m̄ji ndj̄, ta ndee yó'o kuchiño ña sandi'i'ñ x̄'a ndi'i ndee ɔn vá'a, vará ña kút̄y ní ñó'o kúu ña. ⁵ Ta saá xí'in ndee Ndios sandi'i'ñ ndj̄ x̄'a ñavata ña yóo ini n̄vi ña táxi kuḗ'a ní ini na, ta sási ña n̄o na ña ɔn kuchiño na konj̄ v̄'a na Ndios. Ta saná'a ndj̄ n̄vi yó'o ña taxi na ndi'i ña xáni sj̄nj̄ m̄ji na nda'a Jesucristo, x̄'a ña nasama ra ña t̄and̄a kani sj̄nj̄ na ndatán kóni m̄ji ra. ⁶ Ta ndó'ó, k̄vj̄ t̄ond̄a ndó kuu ndó n̄vi na xa v̄'a kisa ndivi ña kóni Jesucristo, ta saá m̄ji ndj̄ xa yóo tí'va ndj̄ sax̄o'vj̄ ndj̄ ink̄a ndó'ó na ɔn x̄in kasa ndivi ña kóni ra.

⁷ Ta ndó'ó, ndasaá kuiti káa ña x̄ito ndó, saá kisa nani ndó x̄'a ña. Ta saá ni, ndó'ó n̄vi na ndáa ini ña ndixa ñii yóo ndó xí'in Jesucristo, ta v̄'a ná kundaḗ ini ndó ndí ñii k̄j̄ va saá m̄ji ndj̄ ñii yóo ndj̄ xí'in Jesucristo. ⁸ Vará ká'no ní ñasij̄ yóo ini j̄ x̄'a ndayí ña kómij̄ xá'nda chíño j̄ n̄o ndó'ó, ta ɔn vása kúka'an n̄o j̄ x̄'a ndayí yó'o. Saá chí Jesucristo kúu t̄a t̄a táxi ndayí yó'o nda'a j̄ x̄'a ña chindeé j̄ ndó'ó ña v̄'a kua'no ndó yich̄i ra, ta ɔn sj̄vi ña sandi'i'ñ x̄'a ndó'ó kúu ña t̄axi ra ndayí yó'o nda'a j̄. ⁹ Ta ɔn x̄in j̄ ña kani sj̄nj̄ ndó ndí x̄'a ña sayj̄'vij̄ ndó'ó kúu ña n̄taaj̄ tutu ña tí'vij̄ n̄j̄xaḗ n̄o ndó. ¹⁰ Chí sava ndó'ó ká'ñ kuáchí ndó x̄'a j̄, káchí ndó

saá: “Tutu ña ñitaa taPablo kue'e ní ká'an ña xí'in yó, ta saá ní, tá yóo ra ñíndichi mji ra xí'in yó, ta vitá ní ná'a ra ñoq yó, ta káa ra ndatán káa ñii taa ta ñn vása kúchiño va'a ka'an ñoq ñivi”, saá káchi sava ndó'ó xa'á.j. ¹¹ Ta ndó'ó, ñivi na káchi saá, xíni ñó'ó kundaa ini ndó ndí ndatán ká'an tutu ña taa j kivi yóo xíká j ñoq ndó, ñii k'i'va saá koo ña ke'é j xí'in ndó kivi xa'á j ñoq ndó.

¹² Ndá lo'o ñn xjin ndi ñii ke'é ndi ndatán ke'é ñivi na ña'a ní ini ta ndása ná'no xí'in mji na. Nayó'o ndasaá kuiti xí'in ñandíchi sñi mji na kisa nani na ká'a mji na, án va'a ké'é na, án ñn vá'a ké'é na. Ta ñivi na kisa nani saá xa'á mji ñn sivi ñivi na ndino'o ndíchi sñi kúu na. ¹³ Vará kúsi ini ndi xini ndi chiño ña kisa ndivi ndi, ta ñn vása kúña'a ini ndi xa'á chiño yó'o. Saá chi Ndios kúu taa ta sakuiso chiño ndi ta xa'nda chiño ra ñoq ndi ndá ñoo kuu ña ko'ñ ndi kasa chiño ndi, ta Ndios taxi ra ndayí nda'á ndi ña kisa chiño ndi ndá ñoo mji ndó vitin. ¹⁴ Ta mji ndi xikuu ñivi nangó ndat'o'ñ xí'in ndó to'ñ va'a xa'á Jesucristo. Ta xí'in chiño ña kisa ndivi ndi ñoq ndó, ndá lo'o ñn vása ní-ya'a ndoso ndi ñoq ña taxi Ndios ndayí nda'á ndi ña kisa chiño ndi. ¹⁵ Ta ndá lo'o ñn vása ní-kisa ká'no xí'in mji ndi xa'á chiño ña inká ñivi kisa ndivi na. Ta ndá víka, ña kóni ndi ta ndáti ndi kúu ña ñii ñii kivi kua'no ka ña ndáa ini ndó Jesucristo, ta saá kuchiño ndi kasa ndivi ndi chiño ñoq kua'á ní ka ñivi na táku ñoo yatin ñoq táku ndó, vará ndá ñii kivi ñn kasa ndivi ndi chiño ña ñn ta'án sakuiso Ndios ndi'j. ¹⁶ Ta saá tuku ndáti ndi ta kóni ndi ko'ñ ndi ka'an ndoso ndi to'ñ va'a xa'á Jesucristo ñoq ñivi na táku ñoo xíká ní ñoq táku ndó, ñoq ñn ta'án koni so'o ñivi to'ñ yó'o. Saá chi ñn xjin ndi kasa ká'no xí'in mji ndi xa'á chiño ña xa kisa ndivi inká ñivi.

¹⁷ Chi to'ñ Ndios ña ñitaa na xina'á káchi ña saá: “Ñn vá'a kasa ká'no ñivi xí'in mji na xa'á ñava'a kisa ndivi na, ta va'a ka nayó'o ná kasa ká'no ní na ñava'a kisa ndivi Ndios”, káchi to'ñ Ndios. ¹⁸ Chi ñn sivi ñivi na kisa ká'no xí'in mji kúu ñivi na kánóo va'a ñato'ó xa'á ñoq Ndios, ta ñivi na Ndios ká'an ra to'ñ va'a xa'á, nayó'o kúu ñivi na kánóo va'a ñato'ó xa'á ñoq ra.

11

¹ Xáku ndá'ví j ñoq ndó vitin ña kasa ká'no ini ndó ta kundee ka ini ndó xí'in ña ka'an lo'oj xa'á mji xí'in ndó, vará xáni sñi j ndi ndatán ká'an ñii taa ta sána, saá yóo ña ká'an j kua'á ní to'ñ xa'á mji j. ² Ndios taxi ra ña ndi'í ní ini j xa'á ndó'ó ko'ñ sandakoo ndó ña viví ndik'ñ ndó

yichi Jesucristo. Ta y'i j, ndatán yóo ñii yivá xí'in ñii ña'a lo'o sa'ya ra, ta xa k'ndoo ra taxi ra ñálo'o yó'o ña tonda'á ña xí'in ñii taa, saá yóo j xí'in ndó. Saá chi xa k'ndoo j taxi j ndó'ó nda'á Jesucristo ña kutako ndó xí'in ra, ta ndatán koo ñii laá y'i ña'a saá koo ra xí'in ndó. Ta kóni j ña ndatán yóo ñii ñálo'o ñándii ndino'o ña ñn ta'án tonda'á ndá ñii taa, saá kóni j koo ndó kivi kixa'á ña taxi j ndó'ó nda'á ra. ³ Ta ndixa ndi'í ní ini j xa'á ndó ko'ñ ñivi na vatá sandá'ví na ndó'ó, ndatán ñixiyo xina'á kivi tiko' sandá'ví rí ñáEva. Ta saá ñivi vatá yó'o sativi na sñi ndó xa'á ña sandakoo ndó yichi va'a Jesucristo ña kúu ña ndik'ñ ndó vitin xí'in ña ndino'o ní ini ndó. ⁴ Ndixa ndi'í ní ini j xa'á ndó, chi tá kixa'á ñivi ñoq ndó ta ká'an na xí'in ndó xa'á inká Jesucristo ta ñn sivi ní-ka'an ndi xí'in ndó xa'á kúu ra, ta xí'in ñasii ini ndó náki'in ndó to'ñ ña vatá ña ká'an ñivi yó'o. Ta saá xí'in ñasii ní ini ndó náki'in ndó inká níma ña ñn sivi Níma Ndios ndino'o ña xa ñaki'in ndó kúu. Ta ñii k'i'va saá, tá kixa'á ñivi ñoq ndó ta ká'an ndoso na inká to'ñ xa'á Jesucristo, ta to'ñ yó'o ñn sivi ñii yu'ú yóo ña xí'in to'ñ va'a ña ndaa ña xa k'ndixa ndó, ta saá xí'in ñasii ní ini ndó náki'in ndó to'ñ vatá ña ká'an ñivi yó'o. ⁵ Ta y'i j, ñn vása xáni sñi j kúu j ñii taa ta ñiño ka ñoq nataa na sákanani ndó “naapóstol ná'no.” ⁶ Vará y'i j ñn sivi ñii taa ta t'i'va ní ka'an ñoq ñivi kúu j, ta ndixa kúu j ñii taa ta xini va'a to'ñ ña ndaa Ndios. Ta ndi'í saá kivi xí'in ndi'í ña ké'é j ta xí'in ndi'í ña ká'an j, sána'a káxin j ñoq ndó ndi ndixa xini va'a j to'ñ ña ndaa yó'o.

⁷ ¿Án xáni sñi ndó ndí ñii ña ñn va'a ké'é j xí'in ndó?, chi kisa ñiño xí'in mji j xa'á ña kisa to'ñ ndó'ó xí'in ña nika'an ndoso sñi j to'ñ Ndios ñoq ndó, chi ñn vása ní-naki'in j s'i'ún nda'á ndó xa'á chiño yó'o. ⁸ Ta xa'á ña kuchiño kasa ndivi j chiño yó'o xa'á ña chindee j ndó'ó, inká ñivi na k'ndixa Jesucristo na táku inká ñoo, nayó'o taxi na lo'o ña xini ñó'oj nda'á.j. Ta xa'á ña ñaki'in j s'i'ún nda'á nayó'o, ndatán yóo taa ta kisa kuf'na ñava'a inká ñivi, saá ñixiyo j. ⁹ Ta kivi ñixiyo j kisa chiño j ñoq ndó'ó ñoo Corinto, ta ñn vása ní-sandi'í j ndó'ó ña taxi ndó ndá lo'o ña xini ñó'ó nda'á.j. Ta nañani yóo na táku ñoo estado Macedonia, kivi na ta taxi na ña xini ñó'oj nda'á.j. Saá chi ndá lo'o ñi-xin j koo j ndatán yóo ñii ña yo'vi ní ta veé ní ñoq ndó. Ta ñii ñii kivi va'xi ñii k'i'va saá ñn taxi j ña kundi'í ini ndó xa'á j ña taxi ndó ña xini ñó'oj nda'á.j. ¹⁰ Ndixa kúnda'á ini j ndi to'ñ ña ndaa xa'á Jesucristo táku ña ini j, ta ñii k'i'va

saá kúndaq inij ndí ñandaq kúu t'ón ña káchí saá: ndá ñii ndó'ó ta ndá ñii inká nivi na táku ndi'i saá ñoo estado Acaya noq táku ndó, on kuchiño ndó kasi ndó noq ña ka'an ndoso siji t'ón va'a xa'a Jesucristo, chi ña chíkaq ña kúsij ní inij kúu ña ké'éj saá, ta ndá lo'ón va'a náki'inij s'j'ún nda'a ndó. ¹¹ Ta, ¿ndachun ké'éj saá x'ín ndó? ¿Án xáni sijní ndó ndí ké'éj saá, chi on vása kí'vi inij xínij ndó'ó? O'on, on s'j'í saá. Chi Ndios xínij va'a ra ndí x'ín ña ndino'o inij kí'vi inij xínij ndó'ó.

¹² Tanda k'j'í vitin on vása ní-taxij ña ndá ñii ndó'ó cha'vi ndó y'j'í xa'a chíno Jesucristo ña kisa ndivij noq ndó. Ta ndi'i k'j'í vaxi ndá lo'ón on nasama ña ké'éj saá x'ín ndó. Ta saá natá na kúu naapóstol vatá, na kúu na náki'in s'j'ún nda'a ndó, on naní'í na xa'a ña kasa ká'no x'ín m'j'í na, vará nayó'o káchí na ndí ñii kúu na x'ín m'j'í ndí, na kúu naapóstol ndino'o. ¹³ Ta ndixa natá yó'o on s'j'í naapóstol ndino'o kúu na, ta sándá'ví na n'j'í chi káchí na ndí naapóstol na sakuiso chíno Jesucristo kúu m'j'í na. Ta sava chíno ké'é na, ndatán ná'a chíno ké'é naapóstol ndino'o saá ná'a ña. Ta saá ní, naapóstol vatá yó'o on vása x'ín ña ndino'o iní na kisa chíno na noq Jesucristo. ¹⁴ Ta on vása náka'nda iní ndí xínij ndí ña ké'é nayó'o saá, chi m'j'í ñanímá ndivá'a ká'no Satanás ná'a ña ndatán livi yé'e ná'a ñii ñaángel Ndios. ¹⁵ Ta saá on vása náka'nda iní ndí tá n'j'í na kisa chíno noq ñanímá ndivá'a ká'no Satanás sándá'ví na kuq'a ní n'j'í, chi ké'é na sava chíno ña ná'a ndatán ná'a chíno ña ndáq. Ta saá ní, n'j'í na vatá yó'o, tá kixaa k'j'í sondí'í, ta Ndios cha'vi ra na ndatán yóo ña ké'é na.

TaPablo ndát'o'on ra ndí n'j'í'v'í ní ra xa'a chíno ña kisa ndivi ra chí kúu ra taqapóstol

¹⁶ Tuku ká'anj ñayó'o x'ín ndó: On xínij ña ndá ñii ndó'ó kani sijní ndó ndí kúu ñii t'á t'á sána sijní. Ta saá ní, tá xáni sijní ndó ndí kúu ña t'á t'á sána sijní, ta ndúkúj noq ndó ña kúndeé iní ndó noq ña ka'anj x'ín ndó ñii k'j'í va ndatán kúndeé iní ndó noq t'ón ña ká'an n'j'í na sána sijní noq ndó. Saá chí vitin ka'an lo'ón t'ón ña kasa ká'no x'ín m'j'í. ¹⁷ Ta t'ón ña ka'anj vitin on s'j'í x'ín ndayí Jesucristo kuu ña, saá chí ka'anj ndatán ká'an ñii t'asána, chí t'ón ña kasa ká'no x'ín m'j'í kuu ña. ¹⁸ Yóo kuq'a ní n'j'í na ká'an t'ón ña kisa ká'no x'ín m'j'í na, chí yóo ña kisa ndivi na ñoyívi yó'o, ta saá vitin y'j'í ka'anj t'ón ña kasa ká'no x'ín m'j'í. ¹⁹ Ta ndó'ó, xáni sijní ndó ndí n'j'í na ndíchí ní sijní kúu ndó. Ta xa'a ñayó'o, x'ín ñasij ní iní ndó

ndixa kúndeé iní ndó xínij s'j'ó'ó ndó n'j'í na ká'an t'ón sána. ²⁰ Ta ñii k'j'í va saá kúndeé iní ndó x'ín n'j'í na kúsij iní xa'nda chíno noq ndó ña kasa ndivi ndó ndi'í ña kóni na, ta kúndeé iní ndó x'ín n'j'í na sándá'ví ndó'ó, ta kúndeé iní ndó x'ín n'j'í na xaa noo xínij ndó'ó, ta kúndeé iní ndó x'ín n'j'í na x'ín nda'a na, káni na noq ndó. ²¹ Ta y'j'í, ¿ndá'ví ní t'á kúu ña, chí on k'j'í lo'ón ví ndeé kómíj xa'a ña ké'éj ña on vá'a yó'o x'ín ndó. Saá chí t'á t'á yá'a ní vitá kúu ña, ta kúka'an ní noq ña xa'a ñayó'o.

Yóo inká n'j'í na on vása kúka'an noq ká'an t'ón ña kisa ká'no x'ín m'j'í na, ta ñii k'j'í va saá y'j'í vitin ka'anj t'ón ña kasa ká'no x'ín m'j'í, vará ndatán yóo t'ón ña ká'an t'á t'á sána saá koo t'ón ña ka'anj x'ín ndó vitin. ²² Ta n'j'í yó'o, ¿án kisa ká'no x'ín m'j'í na xa'a ña kúu na n'j'í nahebreo ndino'o? Ta saá tuku y'j'í kúu ñii t'á t'á kúu t'áhebreo ndino'o. ¿Án nayó'o kisa ká'no x'ín m'j'í na xa'a ña kúu na n'j'í naño Israel? Saá tuku y'j'í kúu ña t'á t'áño Israel. ¿Án nayó'o kisa ká'no x'ín m'j'í na xa'a ña kúu na sa'ya ñani síkuá t'áAbraham? Saá tuku y'j'í kúu ñii sa'ya ñani síkuá t'áAbraham. ²³ ¿Án nayó'o kisa ká'no x'ín m'j'í na xa'a ña kúu na n'j'í na kisa chíno noq Jesucristo? Ta y'j'í, ví'í ní ka chíno xa kisa ndivij noq chíno ña kisa ndivi nayó'o. (X'ín t'ón yó'o kisa ká'no x'ín m'j'í, vará ndatán yóo ñii t'á t'á sána sijní, saá yóo x'ín t'ón ña ká'an vitin.) Ta y'j'í, xínakaaj ve'e ka kuq'a ní ka yichí noq nayó'o; ta n'j'í kuq'a ní ka yichí kani ní na y'j'í noq ña kani na nayó'o; ta kuq'a ní yichí n'j'íyo yatin ní ña k'j'í, níkuu. ²⁴ Ta o'on yichí t'ín najudío y'j'í, ta kani na y'j'í x'ín kuártá, ta ñii ñii yichí yó'o oko xa'on komi yichí s'j'ú na kuártá y'j'í. ²⁵ Ta unj'í yichí t'ín n'j'í y'j'í, ta kani ní na y'j'í x'ín nduku, ta ñii yichí ñii ti'vi n'j'í k'j'í ní na y'j'í. Ta unj'í yichí tón barco noq xínakaaj níketá nó iní takuí m'j'í. Ta ñii ní ñoo ta ñii ní ndivi xínnoq noq takuí m'j'í ndá n'j'íyo n'j'í s'j'áku na y'j'í. ²⁶ Ta kuq'a ní k'j'í n'j'íyo kuq'a ní ñoo, ta n'j'íyo a'j'í takuí y'j'í ná'no ní noq yatin ní n'j'íyo ña taniq noq takuí kuq'a yó'o. Ta n'j'íyo a'j'í yichí noq y'j'íyo ní kani nakuí'ná y'j'í, ta n'j'íyo yichí noq n'j'íyo ña y'j'íyo ní ka'ni n'j'í y'j'í, na kúu najudío án n'j'í na on s'j'í najudío kúu. Ta n'j'íyo y'j'íyo kuq'a ní n'j'íyo ñoo ná'no noq n'j'íyo ña y'j'íyo ní ka'ni na y'j'í. Ta x'ín tón barco n'j'íyo noq takuí m'j'í, ta n'j'íyo ña y'j'íyo ní k'j'íyo t'ín takuí yó'o. Ta n'j'íyo noq táku n'j'í na ká'an kúu nañani yó, ta nayó'o kúu na n'j'í vatá, ta n'j'íyo ña y'j'íyo ní ké'é nayó'o ña on vá'a x'ín. ²⁷ Nii ñii k'j'í ndeé ní kisa chíno ña, ta kuq'a ní ñayó'v'í n'j'índo'o.

Kua'a ní ñoó òn vása ní-kuchiño kusunj; kua'a ní yichj ñixi'j níj soko; kua'a ní yichj ñyichj níj takui; kua'a ní yichj òn vása ní-xixi'j; kua'a ní yichj ñixi'j níj kaxin; ta kua'a ní yichj òn vása ní-xiyo tikoto ña kundixinj.

²⁸ Ndi'i ñayó'o kúu ña ñjox'vj, ta saá tuku ndi'i saá kivi ñi káchí yóo ña sándi'i ini'j xa'a ndi'i ñvi na kándixa Jesucristo na nákut'an kua'a ní ñoo. ²⁹ Saá chi tá yóo ñvi na kándixa Jesucristo, ta ndeé ní ndó'o na ñi ku'e, ta saá y'i'j ndatán yóo ñi taa tá ñi káchí ndeé ní ndó'o ñi ku'e x'in ñvi yó'o, saá yóo, xa'a ña k'vi ní ini'j xini'j nayó'o. Ta tá yóo inká ñvi na chinda'a ñvi na kándixa Jesucristo ña k'vi nayó'o kuachi, ta y'i'j sáa ini'j xini'j ñvi na chinda'a yó'o. ³⁰ Tá xini'j ñó'ó ka'an'j to'on xa'a ña kasa ká'no x'in m'ij, ta saá va'a ná kasa ká'no x'in m'ij chi yóo kua'a ña sáná'a ñoo ndó ndi'j taa tá vitá kúu. ³¹ Ta Ndios, taa tá kúu Yivá Jesucristo, Taa taKá'no ñoo yó, va'a ná kasa ká'no yó ra ndi'i saá kivi. Ta m'ij Ndios yó'o kúu taa tá ndakuijn xa'a'j ndi'j òn s'vi ñavatá kúu to'on ña ndátó'on'j x'in ndó. ³² Ñi kivi tá ñixiyo ñoo Damasco, ta ñixiyo ñi tagobnador; taa tá k'isa chiño ñoo tarey Aretas xikuu ra. Ta tagobnador yó'o xa'nda chiño ra ñoo natropa ña kundaa na yé'é ñoo Damasco yó'o, ña ndáti na keta'j yé'é ñoo yó'o xa'a ña tiin na y'i'j ta chikaa na y'i'j ini ve'e kaa. ³³ Ta saá ni, ñvi na xini'j tá'an x'in'j chikaa na y'i'j ini ñi chikiva ká'no, ta katón na ña x'in yó'o, ta katakaa ndaa na chikiva yó'o ñoo nákaa, ñoo ventana chí ke'e, ta sanoo na chikiva yó'o sata nama ña xino nduu ñoo Damasco yó'o, ta ñoo ña nda ñoo ño'o. Saá ñjaku.

12

TaPablo ndátó'on ra xa'a m'ij ra ñixá'an ra ñoyívi ñino nda mí ñoo s'kón ndino'o

¹ Vará ña òn vása ndáya'vi kúu ña ká'an'j to'on ña kisa ká'no x'in m'ij, ta saá ni, ndat'ón'j xa'a ña sanat'ivi Jesucristo ñoo, ta ndat'ón'j xa'a ña saná'a ra ñoo. ² Ta xa yóo uxu komj kuyá kúu ña, ta Ndios ke'é ra x'in y'i'j, taa tá kándixa Jesucristo, ndi'j ñixá'an'j nda ñoyívi ñino nda mí ñoo s'kón ndino'o. (Ta òn vása xini'j án ñixá'an'j x'in yiki koñu, án ndasaá kuiti nímaj kúu ña ñixá'an. Ta Ndios kúu taa tá ndixa xini'j ndasaá ñixiyo ñayó'o.) ³ Vará òn vása xini'j án x'in yiki koñu ñixá'an'j, án ndasaá kuiti nímaj kúu ña ñixá'an, ⁴ ta ndixa kúndaq ini'j ndi'j ñixá'an'j ñoyívi ñino nda mí ñoo s'kón ndino'o ñoo yóo Ndios. Ta ñoyívi ñino

yó'o xini'j so'oj to'on ña òn vása kúchiño ka'an'j xa'a, chi Ndios òn vása táxi ra ndayí nda'a nda ñi ñvi ka'an na xa'a to'on yó'o. ⁵ Ta xa'a ña Ndios ñakaxin ra y'i'j ñixá'an'j xito'j ñoyívi ñino, yóo xa'a ña kivi ka'an'j to'on ña kasa ká'no x'in m'ij. Ta saá ni, òn ka'an'j saá, chi ndasaá kuiti kasa ká'no x'in m'ij chi yóo kua'a ña sáná'a ndi'j taa tá vitá ní kúu. ⁶ Ta saá ni, tá y'i'j kóni'j ka'an'j to'on xa'a ña kasa ká'no x'in m'ij, níkuu, ta saá òn s'vi taa tá ka'an'j to'on k'vi kuiti kuu'j táná ka'an'j saá, chi nina to'on ndixa ndaa kuu ña ka'an'j. Ta saá ni, òn xini'j ka'an'j to'on ña kasa ká'no x'in m'ij, chi òn xini'j ndi'j kuiti x'in to'on ña ka'an'j xa'a m'ij kuu ña sanoo ini'j ndó ndi'j taa tãndaq kúu. Ta va'a kaa ná koto káxín m'ij ndó ndasaá ke'é, ta komj so'oto to'on ña ndátó'on'j, ta saá ndixa kúndaq ini'j ndó ndasaá yóo.

⁷ Ta Ndios òn vása ní-xiin ra ña koo ña kuña'a ní ini'j xa'a ñava'a ká'no ña saná'a ra ñoo kivi sandaa ra y'i'j ñoyívi ñino. Ta saá Ndios taxí ra ndayí nda'a ñi ña xika chiño ñoo ñanimá ndiva'a ká'no Satanás xa'a ña sataku'e ña y'i'j. Ta ndatán yóo ñiño ña ñk'vi yiki koñu, ta sándi'i ní ña y'i'j, saá yóo ña sáxo'vi ní y'i'j. ⁸ Ta xa un'j yichj xaku ndá'vi'j ñoo Ndios ña kindaa ra ña sáxo'vi ní y'i'j yó'o. ⁹ Ta Ndios ñjka'an ra x'in'j, káchí ra saá: "Ndeej ña va'a ña saní'j táku ini'j kúu kuiti ña xini'j ñó'ó ún. Saá chi tá vitá ní kóni ún, ta xa'a ñayó'o va'a koto ñvi ndi'j ndeé ña kómí ún kúu ndeé ña káku ñoo y'i'j", káchí Ndios x'in'j. Ta saá kúsi'j ní ini'j xa'a ña kúu'j taa tá vitá ní, chi xa'a ñayó'o, Jesucristo kúchiño taxi ra ndeé ká'no ra ña koo ña x'in'j. ¹⁰ Xa'a ña k'vi ní ini'j xini'j Jesucristo, ñakán k'aa kúsi'j ní ini'j kivi xito'j ña ká'an'j ñvi ndi'j to'on ndiva'a x'in'j, ta kúsi'j ní ini'j xa'a ña kómí kua'a ní tondini, ta kúsi'j ní ini'j kivi ndikón ñvi sáxo'vi na y'i'j xa'a ña kándixa Jesucristo, ta kúsi'j ní ini'j xa'a ndi'j inká tondó'o ña yóo ñoo. Saá yóo ñi, chi kivi tá vitá ní kóni'j, ta ká'no kaa ndeé Ndios yóo ña x'in'j.

¹¹ Ndatán ká'an'j ñi tasána, saá ñjka'an'j to'on va'a ña kisa ká'no x'in m'ij. Ta saá ni, ndó'o kúu ñvi na chinda'a y'i'j ña ndakuijn xa'a'j saá. Chi vará yóo xa'a ña ndó'o ka'an'j ndó to'on va'a xa'a y'i'j, ta saá ni, xaa noo ndó xini'j ndó y'i'j. Vará òn s'vi taa tá ndáya'vi ní kúu, ta òn s'vi taa tá lo'o ní kaa ví ndáya'vi ñoo nataa na sákuñani ndó "naapótol ná'no" kúu. ¹² Ñi ñi kivi ñixiyo x'in'j ndó, ta òn vása ní-sandakoo'j ke'éj kua'a ní ñava'a ña saná'a ñoo ndó ndeé Ndios, ta ñi k'va saá x'in ndeé Ndios ke'éj kua'a ní milagro x'in'j inká ñava'a ná'no ña taxí ña ñaka'nda ini'j ñvi xini'j na ña. Ta ndi'j ñava'a yó'o ña ke'éj ñoo

ndó kúu ña kisa ndaa xa'aj ndí ndixa kúu j taapóstol ndino'o. ¹³ ¿An xáni sijnj ndó ndí chikaa njnqj ndó'ó nqo inká njvi na kándixa Jesucristo na táku inká ñoo? Ndixa on sjví ñii káchí ke'éj xí'in nayó'o kúu ña ke'éj xí'in ndó'ó, chi ñakí'inj sj'ún nda'a njvi na kándixa Jesucristo na táku inká ñoo, ta ndá lo'o qn vása ní-sandi'i j ndó'ó ña taxi ndó ña xínj ñó'ó nda'a j. ¿An xáni sijnj ndó ña qn vá'a kúu ña qn vása ní-sandi'i j ndó'ó saá? Ta saá vitin, jxáku ndá'ví j nqo ndó ña kasa ká'no ini ndó xa'a ña qn vá'a yó'o ke'éj xí'in ndó!

TaPablo ndátq'on ra xí'in na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto ña xa yóo tí'va ra kq'on ra yichí unj koto ra na

¹⁴ Ta vitin xa yóo tí'va j kq'on j yichí unj koto j ndó'ó. Ta ndá lo'o qn sandi'i j ndó'ó ña taxi ndó lo'o ña xínj ñó'ó j nda'a j. Chi qn vása xjin j ña taxi ndó sj'ún ndó nda'a j, ta ña kóni ndino'o j kúu ña nataxi xí'in mji ndó nda'a Jesucristo. Saá chi ndátán yóo sa'ya j, saá yóo ndó nqo j. Ta chiño nqo njvi na kúu yivá si'í naválí kúu ña nakaya na sj'ún xa'a ña chindeé na sa'ya na, ta qn sjívi chiño nqo naválí kúu ña nakaya na sj'ún xa'a ña chindeé na yivá si'í na. ¹⁵ Ta saá yí j, xí'in ñasij ní inij xa yóo tí'va j taxij ndi'i ña kómí j xa'a ña chindeé j ndó'ó, tãdã taxi ndi'i xí'in mji j xa'a ña chindeé j ndó'ó. Ta ñii ñii kivi vaxi kua'no ka ña kí'vi ní inij xínj ndó'ó, ta ndó'ó, ¿án ñii ñii kivi kua'an noo ka ña kí'vi ini ndó xini ndó yí'j?

¹⁶ Ndó'ó kúndaq va'a ini ndó ndí ndá ñii kivi on vása ní-sandi'i j ndó'ó taxi ndó sj'ún nda'a j. Ta saá ní, sava ndó'ó xáni sijnj ndó ndí yí'j xa sandá'ví j ndó'ó xí'in ñandíchi sijnj. Ta ndá lo'o qn vása saá. ¹⁷ ¿An xáni sijnj ndó ndí sandá'ví j ndó'ó xí'in ña ke'é nañani yó na tí'ví j njxaa na nqo ndó? Ndá lo'o qn vása saá. ¹⁸ Ñani yó tãTito xí'in inká tañani yó, nayó'o kúu nataa na tí'ví j njxaa nqo ndó. Ta ndixa kúndaq ini ndó ndí nañani yó yó'o qn vása ní-sandá'ví na ndó'ó. Ta, ¿án qn sjívi ñandaa kúu ña tãTito xí'in yí'j ñii kiva viví njxiyo ini ndí xí'in ndó, ta ñii kiva viví kisa ndivi ndj xí'in ndó?

¹⁹ ¿An xáni sijnj ndó ndí ndixa ndiso ndj kuachi ña sákuiso ndó ndj j, ta saá táa ndj tutu yó'o ña ndakuinj ndj xa'a ndj? Ndá lo'o qn sjívi saá. Ta ndá víka, ndi'i mji yó kúu njvi na kándixa Jesucristo, ta nqo Ndios ká'an ndj ndi'i to'on ña ndátq'on ndj xí'in ndó. Ta ndixa ndi'i ña kisa ndivi ndj kúu xa'a ña viví kua'no ka ndó yichí Jesucristo, chi ndó'ó kúu nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ini ndj xini ndj. ²⁰ Ta yí'vi inij ndí kivi xaaj nqo ndó, ta on nani'i j ndó'ó yóo ndó ndátán yóo ña kóni j,

ta ndó'ó, qn nani'i ndó yí'j yóo j ndátán yóo ña kóni ndó'ó. Saá chi ndi'i ní inij kqto ndá sava ndó náa ní ndó xí'in tá'an ndó, ta sava ndó kisa kuinj ini ndó xini tá'an ndó, ta sava ndó yóo ña saá ini ndó xini tá'an ndó, ta sava ndó xa nata'vj tá'an ndó, ta sava ndó yóo tq'on ká'an ndó ta sátaku'é e ña ini tá'an ndó, ta sava ndó yóo tq'on ká'an kuachí ndó xa'a xí'in tá'an ndó, ta sava ndó'ó xa ndyu ndó njvi na ña'a ní ini, ta sava ndó'ó xa ndyu ndó njvi na saá ini ta ndá'vi ndó ta qn vása viví táku ndó xí'in tá'an ndó. ²¹ Ta saá tuku ndi'i ní inij ndí kivi xaaj nqo ndó ndí Ndios taxi ra ña kuka'an nqo j xa'a ña qn vá'a táku ndó. Saá chi tá xaaj nqo ndó, ta nani'i j ndó'ó ndí qn ta'an nandikó ini ndó, ni qn ta'an sandakoo ndó ndi'i ña qn vá'a ke'é ndó, ta saá kuchuchú ní inij koni j ndó'ó, tãdã kuaku ní j xa'a ña qn vá'a ke'é ndó. Saá chi xina'a sava ndó xiki'vi ndó kuachi xí'in náña'a ná qn sjívi nási'í ndó kúu, án xiki'vi ndó kuachi xí'in nataa na qn sjívi yí'j ndó kúu, án xiki'vi ndó ndi'i saá nqo kuachi kini. Ta ndi'i ní inij ndí sava ndó'ó na ke'é ña qn vá'a saá, qn ta'an nandikó ini ndó, ta ni qn ta'an sandakoo ndó ña ke'é ndó ña qn vá'a yó'o.

13

¹ Xa yatin kixaa kivi ña kq'on j koto j ndó'ó, ta ñayó'o kuu yichí unj ña xaaj koto j ndó'ó. Saá chi ndayí Ndios ña njtaa na xina'a káchí ña ndí xa'a ña kuchiño njvi kasa nani na kuachi xí'in ñandaa, xínj ñó'ó qv j án unj njvi ña ndakuinj na kasa ndaa na xa'a kuachi, káchí ndayí Ndios. ² Kivi tá njxiyo j xí'in ndó yichí qv j, ta ndátq'on j tq'on yó'vj xí'in ndó'ó na kúu na qn xjin sandakoo ke'é ña qn vá'a. Ta vitin vará qn vása ñíndichí j xí'in ndó, ta tuku ká'an j xí'in ndó xini xínj ñó'ó sandakoo ndó ke'é ndó ña qn vá'a. Tá qn xjin ndó kasa ndivi ndó saá, ta kivi xaaj nqo ndó, ta yó'vj sando'o j ndó'ó. ³ Saá ke'éj xí'in ndó, chi ndó'ó ndúkú ndó ña saná'a káxin j nqo ndó ndí ndixa Jesucristo taxi ra ndayí nda'a j ña ndátq'on j tq'on ra xí'in ndó. Ta Jesucristo on vása ke'é ra xí'in ndó ndátán ke'é ñii tãa ta qn vása kómí ndee, ta ña ke'é Jesucristo xí'in ndó saná'a ña ndí ndixa kúu ra tãa tãndee ní. ⁴ Vará Jesucristo njxiyo ra ndátán ñii tãa ta qn vása kómí ndee kivi kãtakaq ndaa na ra nda'a tón cruz, ta njxi'j ra, ta vitin xí'in ndee ká'no Ndios táku ra. Saá tuku mji ndj, vará ñii káchí xí'in Jesucristo kúu ndj nataa na on kqo ndee kómí, ta ñii káchí xí'in ra táku ndj xí'in ndee Ndios xa'a ña kasa chiño ndj nqo ndó'ó.

⁵ Ta ndó'ó xínj ñó'ó koto va'a xí'in mji ndó, xa'a ña va'a kúndaq ini ndó án

ndino'o ini ndó kándixa ndó Jesucristo. Ta saá va'a ná koto ndoso xí'in mji ndó án ndixa kándixa ndó ra. Tá keta va'a ndó nqo ña koto ndoso xí'in mji ndó saá, ta saá kundaa ini ndó ndí Jesucristo táku ra ini ndó. Tá on vása keta va'a ndó saá, ta on sivi nivi na ndino'o ini kándixa Jesucristo kúu ndó. ⁶ Ta mji ndj, kúndaa ini ndj ndí ndó'ó nákoní ndó ndí xa keta va'a ndj nqo ña xito ndoso xí'in mji ndj saá, chi kúu ndj nataa na ndixa ndino'o kándixa Jesucristo, ta táku ra ini ndj. ⁷ Ta ndúkú ndj nqo Ndios ña chindeé ra ndó'ó, ña on ke'é ndó nda ñii ña on vá'a. Saá chi ña ndáya'ví ní ka nqo ndj kúu ña ké'é ndó ñava'a ndatán kóni Ndios. Ta lo'o kuiti ndáya'ví nqo ndj tá sava ndó'ó xáni sijnj ndó ndí on vása kómí ndj ndayí Jesucristo ña kisa chiño ndj nqo ndó, chi xáni sijnj ndó ndí on vása ní-keta va'a ndj nqo ña xito ndoso xí'in mji ndj. ¡Ta on vása saá! ⁸ Chi mji ndj, on vása kúchiño ke'é ndj nda ñii chiño ña on vása yóo yu'ú xí'in ñandaa. Ta kuiti kúchiño kasa ndivi ndj chiño ña yóo yu'ú xí'in ñandaa. ⁹ Ta xa'a ñayó'o, ká'no ñasij nákaa ini ndj kivi kúu ndj nataa na on kqo ndeé kómí, ta kúsi ini ndj kivi xito ndj ndí ndó'ó kúu nivi nandee, ta va'a ndíkqon ndó yichj Jesucristo. Ta saá ndúkú ndj nqo Ndios ña chindeé ra ndó'ó ña ñii ñii kivi vivii ka kua'no ndó yichj Jesucristo, tãnda tãnda ndó nduu ndó nivi na nixinq ndino'o ndatán yóo mji ra. ¹⁰ Ñakán kía vitin kivi on vása ñíndichij nqo ndó, ta táa j tq'on kue'e xa'a ña nandikó ini ndó ta sandakoo ndó ké'é ndó ña on vá'a. Ta saá kivi xaaj nqo ndó, ta on koni ñó'ó j tq'on kue'e ka'an j xí'in ndó. Saá chi Jesucristo taxi ra ndayí ra nda'aj xa'a ña chindeé j ndó'ó ña vivii ka kua'no ndó yichj ra, ta on sivi xa'a ña sandi'ij xa'a ndó'ó kúu ña taxi ra ndayí ra nda'aj.

TaPablo ndáyi ra nivi

na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin táa j tq'on ña ndáyi j ndó'ó. Ndúkú j nqo ndó ndí ná kunakaa ñasij ini ndó, ta chikaa ndó ndeé ña kua'no ndó yichj Jesucristo, tãnda tãnda ndó nduu ndó nivi na nixinq ndino'o ndatán yóo mji ra. Ta chikaa ndó ndeé ini tá'an ndó, ta koo yu'ú ndó xí'in tá'an ndó, ta vivii kutaku ndó xí'in tá'an ndó. Ta saá ndixa Ndios koo ra xí'in ndó, chi Ndios kí'vi ní ini ra xini ra mji yó, ta táxi ra ña koo ñava'a ini yó. ¹² Ta ndó'ó, kivi chindeé tá'an ndó, ta xí'in ñatq'ó ní ini ndó chjto ndó nqo tá'an ndó. ¹³ Ndi'i nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo yó'o, tí'vi na tq'on ña chindeé na ndó'ó.

¹⁴ Ta Jesucristo, Ta taKá'no nqo yó, ¡ná ke'é ra ñava'a ní xí'in ndó! ¡Ná saná'a

Ndios nqo ndó ndí ndixa kí'vi ini ra xini ra ndó'ó! Ta, ¡ñii yu'ú ná koo ñii ñii ndó xí'in Níma Ndios, chi táku ña ini ndó! Saá ná koo ña.

Tutu ña ti'ví taPablo ku'a'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku ku'a'a ní ñoo estado Galacia

Xi'in to'on yó'o taPablo chindee ra ñivi na kándixa Jesucristo na táku ku'a'a ní ñoo estado Galacia

¹ Yi'i, taPablo, òa ta kúu ñii taapóstol, táa j tutu yó'o. Ta on sivi ñivi kúu na sakuiso chiño yi'i kuu j taapóstol, chi mji Jesucristo xi'in Yivá yó Ndios, òa ta sanataku Jesucristo, sakuiso chiño ra yi'i kuu j taapóstol, ta ti'ví ra yi'i ña ka'an ndoso j to'on va'a xa'a Jesucristo ñoo ñivi. ² Ta ndi'i nañani yó xi'in náki'va yó na kándixa Jesucristo, na yóo xi'in j ñoo yó'o, ti'ví na to'on ña chindee na ndó'o. Ta ti'ví ndi tutu yó'o xa'a ña nda'a ndó'o ñivi na kándixa Jesucristo, na nákutá'an ku'a'a ñoo estado Galacia xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios. ³ Ta ndúkú j ñoo Yivá yó Ndios ta ñoo Jesucristo, òa ta Ká'no ñoo yó, ná ke'é ra ñava'a xi'in ndó, ta taxi ra ña koo ñava'a ini ndó. ⁴ Ta Jesucristo kúu òa ta taxi xi'in mji, ña ñixi' j ra xa'a kuachi yó, chi saá chitóni Yivá yó Ndios ke'é ra xa'a ña sakaku ra mji yó ña kuchiño yó kutaku ndika yó ñoo ndee on va'a ña kúu ña xá'nda chiño ñoo yichí ñoyívi yó'o. ⁵ Ta, jva'a ná naki'in Ndios ku'a'a ní ñato'ó ná'no! Ta, jná kanóo síkón ñato'ó ra ndi'i saá kivi ña vaxi! Saá ná koo ña.

To'on yó'o ká'qn xa'a ñivi na kama ní sandakoo to'on va'a ña ndaa xa'a Jesucristo

⁶ Ndó'o, natá'an yó na kándixa Jesucristo, ndixa náka'nda ini j xa'a ndó'o, chi kama ní xa kuxiká ndó ñoo Ndios. Ta Ndios, xa'a ña ká'no ní ini ra, kána ra ndó'o kundikón ndó Jesucristo, òa ta sáka ku ndó'o ñoo ndee ña on va'a. Ta vitin mji ndó xa sandakoo ndó to'on va'a ña ndaa xa'a Jesucristo, ta kixá'a ndó ndikón ndó inká to'on ña xáni sijní ndó kúu to'on va'a ka. ⁷ Ta ndixa on kóo ka inká to'on va'a xa'a Jesucristo, chi to'on ña ndato'ón ndi xi'in ndó kúu ña ndixa ndaa ña káchí ndasaá kuchiño nakutá'an va'a yó xi'in Ndios. Ta saá ni, yóo ñivi na násaka sijní ndó xi'in to'on na, ta kóni na nasama na to'on va'a ña ndaa xa'a Jesucristo ña xa kándixa ndó. ⁸ Ta ndá yu kúu ñivi na ká'an ndoso inká to'on ña on vása yóo yu'ú xi'in to'on va'a ña xa ndato'ón ndi xi'in ndó xa'a Jesucristo, ta saá nayó'o va'a ná kuiso

na chi'ña. Ta yi'i, on vása ndi'i ini j xini j yu kúu nayó'o, án ñii mji ndi kúu na, án ñii ñaángel ña kixi ñoyívi ñino kúu ña, tá nayó'o nasama na to'on xa'a Jesucristo, ta va'a ná kuiso na chi'ña. ⁹ Xa ndato'ón ndi xi'in ndó saá, ta vitin tuku ká'an j xi'in ndó, káchí j saá: Tá yóo ñivi na ká'an ndoso to'on ña on vása yóo yu'ú xi'in to'on va'a ña xa naki'in ndó kivi ñika'an ndoso ndi ña ñoo ndó, ta va'a ñivi yó'o ná naki'in na chi'ña.

¹⁰ Ta saá vitin, j yukia xáni sijní ndó xa'a to'on yó'o ña sakán ñika'an j? ¿An xáni sijní ndó ndi xi'in to'on yó'o ndúkú j ña va'a ka'an ñivi xa'a j? ¿An xáni sijní ndó ndi ndasaá kuiti ndúkú j sakusij j ini ñivi? Nda lo'o on sivi saá, chi ña ndixa xini ñó'o ñoo j kúu ña ndúkú j sakusij j ini Ndios. Ta yi'i, tá ndasaá kuiti ndúkú j kasa ndivij chiño ña sakusij j ini ñivi, ní kúu, ta saá on sivi ñii òa ta ndixa kisa chiño ñoo Jesucristo kúu j.

To'on yó'o ká'qn ña ndasaá nduu taPablo taapóstol,

òa ta kisa chiño ñoo Jesucristo

¹¹ Nañani yó xi'in náki'va yó, kóni j ña kundaa ini ndó ndi to'on va'a ñika'an ndoso j ñoo ndó xa'a Jesucristo on sivi to'on ña kaku sijní ñivi kúu ña. ¹² Ni on sivi ñivi kúu na saná'a yi'i, ta mji Jesucristo kúu òa ta saná'a yi'i to'on ña ká'an ndoso j.

¹³ Ta ndó'o, xa xini so'o ndó ndasaá xitaku j kivi ñixika j kisa ndivij ndi'i ña xá'nda chiño yichí najudío. Xini ndó ndi ndee ní njsaa ini j xini j ñivi na kúu nave'e Ndios xa'a ña kándixa na Jesucristo. Saxo'vi ní j ñivi yó'o, ta chika j ní ndee xa'a ña sandi'ij xa'a nayó'o. ¹⁴ Ta xa'a ña ndee ní kisa ndivij ndi'i ña xá'nda chiño yichí najudío, yi' j xikuu j ñii tanóo, òa ta ndee ka ñixika ñoo ndi'i najudío na ñii káchí kuyá xi'in j. Saá chi chika j ní ka j ndee ña kasa ndivij ndi'i saá ña xá'nda chiño yichí naxij síkuu j najudío. ¹⁵ Ta saá ni, kivi tá on ta'an kaku j, tá mií nákaa ka j tixin si'ij, ta Ndios, òa ta ká'no ini, ke'é ra ñava'a ní xi'in j ña ñakaxin ra yi' j xa'a ña kándixa j Jesucristo, ta xa'a ña kuu j taapóstol ña ka'an ndoso j to'on ra ñoo ñivi. ¹⁶ Ta saá tá ñitondaa kivi ña chitóni Ndios, ta sanati'vi ra ñoo j Sa'ya ra Jesucristo, chi Ndios sakuiso chiño ra yi' j ña ka'an ndoso j to'on va'a xa'a Jesucristo ñoo ñivi na on vása kúu najudío. Ta kivi nakutá'an j xi'in Jesucristo, ta saá on vása xandikón ni-xa'an j nandukú j ñandichí sijní nda ñii ñivi na táku yatin, ¹⁷ ni on vása ní-xa'an j ñoo Jerusalén nandukú j ñandichí sijní ñivi na xa kúu naapóstol si'na ka ñoo j. Ta ñoo ño'q yichí estado

Arabia kúu xiiña nqo nixá'anj nixiyoj, ta saá ndjókó j ñoo Damasco.

¹⁸ Tá nnya'a unj kuyja, ta tuku keej ñoo Damasco, ta nixá'anj ñoo Jerusalén xa'a ña nakutá'anj xí'in taPedro. Tá kixaa j ñoo Jerusalén yó'o, ta kindooj xí'in ra xa'on kjvj. ¹⁹ Ta on koq inka naapóstol ní-xini j, ta ñii laá taSantiago* ta kúu ñani Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, kúu taapóstol ta xini j kjvj nixiyoj ñoo Jerusalén yó'o. ²⁰ Mji Ndios kúu taa ta ndákuijn xa'a j ndi to'on ña táa j yó'o vitin kúu ña ndixa ndaa.

²¹ Ta ndi'i nixiyoj ñoo Jerusalén yó'o, ta saá keej kua'anj ta nixaa j kua'a ñoo estado Siria ta xí'in estado Cilicia. ²² Ta xa'a ña nixika j inka xiiña, nda ñii nañani yó ni náki'va yó na kándixa Jesucristo na táku ñoo estado Judea, on ta'an koni nayó'o yí'j xí'in nduchy nqo na kivi saá, ²³ ta ndasaá kuiti xinj so'o na to'on xa'a j ña ndatq'on inka nivi na kándixa Jesucristo xí'in na. Nayó'o ndatq'on na, káchí na saá: "Taa ta si'na chikaa ní ndee ña saxo'vi ra mji yó, vitin nduu ra taa ta ká'an ndoso to'on va'a xa'a Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó", saá káchí nivi ndatq'on na xa'a j. ²⁴ Ta saá nivi na xinj so'o to'on yó'o kisa ká'no na Ndios xa'a ña sandikó ra ini j ta nduju j taa ta kándixa Jesucristo.

2

¹ Ta nnya'a uxu komj kuyja, ta saá ndjókó j nixá'anj ñoo Jerusalén xí'in ñani yó taBernabé, ta saá kana j ñani yó taTito ta nixá'an ra xí'in ndi. ² Nixá'anj ñoo Jerusalén, chi ña ke'é j saá kúu ña kisa ndivi j ña saná'a Ndios nooj. Tá nixaa j ñoo Jerusalén yó'o ta nakutá'anj xí'in ndasaá kuiti nañani yó na kánóo to'on xa'a ndi kúu na nivi na ndiso chiño xí'in nivi na kándixa Jesucristo ñoo yó'o. Ta saá ndatq'on káxín j xí'in nataa yó'o yu kúu to'on va'a xa'a Jesucristo ká'an ndoso j nqo nivi na on vása kúu najudío. Saá kuchiiño kundaa ini nayó'o ndi on vása ní-nasama j to'on va'a ña ndaa xa'a Jesucristo. Saá chi tá nayó'o on vása ní-xiyo yu'ú na xí'in to'on va'a ña ká'an ndoso j, ta saá ña manj kuu ndi'j chiño ña xa kisa ndivi j nda kivi vitin, níkúu. ³ Ta na ndiso chiño yó'o ñii ñakoo yu'ú na xí'in j ndi nivi na kándixa Jesucristo, na on vása kúu najudío, nayó'o on vása xinj ñó'o kasa ndivi na ndi'i ndayí yichj najudío. Ta saá na ndiso chiño yó'o nda lo'o on vása ní-xa'nda chiño na nqo ñani yó taTito ndi xinj ñó'o kasa ndivi ra costumbre circuncisión,* vará kúu ra tagriego. ⁴ Ta saá ni, sava nivi na vatá,

na káchí xa kándixa na Jesucristo, nayó'o xa niki'vi se'é na ñakutá'an na xí'in mji ndi, nivi na ndixa kándixa Jesucristo, chi navatá yó'o kóni na koto nani na ndasaá táku ndika ndi yichj Jesucristo, ta on vása táku ka ndi tixin ndee ndayí ña ñitaa taMoisés. Ta nivi yó'o on vása kúsi j ini na ña táku ndika ndi yichj Jesucristo, ta kóni na kasa nduxa na xí'in ndi ña ndikó ndi kutaku ndi tixin ndayí yó'o, xa'a ña ndasaá kuiti nduu ndi ndatán yóo naesclavo na xinj ñó'o kasa ndivi ndi'i ña xá'nda chiño ndayí nqo na. ⁵ Ta nda ñii káni lo'o on vása ní-chikaa so'o ndi to'on ña nika'an nivi na vatá yó'o. Saá chi ña ndixa kóni ndi kúu ña nda ñii ndó'o on naki'in ndó inka to'on vatá ña on vása yóo yu'ú xí'in to'on ña ndaa ña xa kándixa ndó xa'a Jesucristo. Ta ña ndixa kóni ndi kúu ña ndi ndi'i saá kivi ná kindoo to'on ña ndaa yó'o kutaku ña níma ndó.

⁶ Ta nañani yó na kánóo to'on xa'a ndi kúu na na ndiso chiño xí'in nivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an ñoo Jerusalén, nayó'o nda lo'o on vása ní-ka'an na xí'in j ndi yóo ka to'on ña kúmanj an ña kánóo ka nqo to'on va'a ña ndaa ña ká'an ndoso j xa'a Jesucristo. Ta vará nañani yó yó'o kúu nivi na kánóo sikón to'on xa'a, ta ñayó'o on vása ndaya'vi ña nqoj, chi Ndios on vása náaxin ra nivi, ta ñii ndaya'vi ndi'i nivi nqo ra. ⁷ Ta nañani yó yó'o ñakoni na ndi Ndios kúu taa ta sakuiso chiño yí'j ña ka'an ndoso j to'on va'a xa'a Jesucristo nqo nivi na on vása kúu najudío, ta ñii kivi saá ñakoni na ndi Ndios sakuiso chiño ra taPedro ña ka'an ndoso ra to'on va'a yó'o nqo nivi najudío. ⁸ Chi mji Ndios kúu taa ta t'vi taPedro ña va'a kasa chiño ra nqo najudío. Ta mji Ndios yó'o kúu taa ta t'vi yí'j ña va'a kasa chiño j nqo nivi na on vása kúu najudío.

⁹ Ta nañani yó taSantiago xí'in taPedro ta xí'in taJuan, kúu na ndiso chiño xí'in nivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an ñoo Jerusalén. Ta unj saá nañani yó yó'o ñakoni na ndi Ndios xa ke'é ra ñava'a ká'no xí'in j ña sakuiso chiño ra yí'j ña kasa ndivi j chiño nqo nivi na on vása kúu najudío. Ta saá nañani yó yó'o va'a naki'in na taBernabé ta xí'in yí'j, ta saná'a káxín na ndi ñii yóo na xí'in ndi, chi kúsi j ini na xa'a ña ñii káchí kisa chiño na xí'in ndi nqo Jesucristo. Ta kindoo yu'ú nañani yó yó'o ndi taBernabé xí'in yí'j ko'on ndi ka'an ndoso ndi to'on va'a xa'a Jesucristo nqo nivi na on vása kúu najudío, ta saá mji nañani yó yó'o kasa ndivi na chiño Jesucristo nqo nivi na kúu najudío. ¹⁰ Ta

* 1:19 TaSantiago, inka kivi ra kúu Jacobo.

* 2:3 Costumbre najudío ña naní "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii snj ñatee tajo'o. Ke'é na saá xa'a ña taxi na ra nda'a Ndios.

ñii laá ña xáku ndá'vi nañani yó yó'o nqo ndj kúu ña on sandakoo ndj ña chindee ndj ñivi nandá'vi. Ta chiño yó'o kúu ña chíkaaj ndee kasa ndivi j ndi'í saá kivi.

Tq'on yó'o ká'an ña xq'a tqPablo ndatq'on ra xi'in tqPedro ndi yóo ña on vá'a ké'é ra

¹¹ Ta saá kivi kixaa tqPedro ñoo Antioquia, nakutá'an ra xi'in ndj, ta yj'i njka'an j xi'in ra ndi yóo ña on vá'a ké'é ra. ¹² Saá chi tá si'na ka ña on tq'an kixaa sava nataa na kixi nqo tqSantiago ñoo Jerusalén, ta ndi'í saá kivi tqPedro xixixi ra xi'in ñivi na kándixa Jesucristo na on sjivi najudío kúu. Ta tqPedro, kivi xini ra kixaa nataa na kixi nqo tqSantiago, ta sandakoo ra xixi ra xi'nda chiño yó na on vása kúu najudío, ta kuxiká ra nqo nayó'o. Ke'é ra saá chi njyí'vi ra kotq nataa na kixi nqo tqSantiago ka'an kuáchí na xi'in ra, chi nataa yó'o xá'nda chiño na ndi ndi'í ñivi na kándixa Jesucristo xini ñó'ó kasa ndivi na costumbre ña ñani circuncisión. ¹³ Ta xi'in ña sandakoo tqPedro xixi ra xi'in ñivi na on sjivi najudío kúu, ke'é ra ndatán ké'é tqa tq ovi yu'u. Ta saá inká najudío na kándixa Jesucristo kixá'a na ndikqon na ké'é na ñii káchí ndatán ké'é tqPedro, ta kuxiká nayó'o nqo nañani yó na on vása kúu najudío. Tanda mji tqBernabé nakava ra ke'é ra ndatán ké'é ñii tqa tq ovi yu'u, chi ñii káchí ke'é ra xi'in tqPedro. ¹⁴ Tá xinjí ña ké'é nañani yó yó'o ndi on vása yóo yu'u ña xi'in tq'on va'a ña saná'a Jesucristo, ta saá nandukú j tqPedro, ta njxaa j nqo ra, ta nqo ndi'í ñivi na kándixa Jesucristo na nakutá'an yó'o, ta njka'an j xi'in tqPedro, kachí j saá: "Yó'ó kúu ñii tajudío, ta saá ni, táku ún ndatán táku ñivi na on vása kúu najudío, chi on vása kisa ndivi ka ún ndi'í yichj najudío. Ta saá, ¿ndaqhun kóni ún kasa nduxá ún xi'in ñivi na on vása kúu najudío ña kutakj na ndatán táku najudío ta kasa ndivi na ndi'í yichj najudío?", saá kachí j xi'in tqPedro.

¹⁵ Ta mji yó ñivi na kúu najudío, chi najudío kúu yivá si'í yó, xa xinj sq'o yó ñii tq'on ña káchí nañoo yó ña káchí saá: "Mji yó najudío qn sjivi ñivi na ndiso kuá'a ní kuächi kúu yó ndatán yóo ñivi na on vása kúu najudío", káchí na. ¹⁶ Ta saá ni, kúndaaj ini yó ndi on sjivi xq'a ña kisa ndivi ñivi ndayí kúu ña ndúndii na nqo Ndios, ta xq'a ña kándixa na Jesucristo kúu ña kisa ká'no ini Ndios xq'a kuächi na, ta ndúu na ñivi na ndii nqo Ndios. Ta saá mji yó xq'a ña kándixa yó Jesucristo, ndu yó ñivi na ndii, na on koq kuächi ndiso nqo Ndios. Tuku ká'an j: Nda ñii ñivi on sjivi xq'a ña kisa ndivi na ndayí kúu ña ndúndii na nqo Ndios.

¹⁷ Ta saá ni, tá xq'a ña kándixa yó Jesucristo ndúkú yó ña nduu yó ñivi na ndii nqo Ndios, ta saá kixá'a yó nákoní yó ndi mji yó kúu ñivi na ndiso kuächi, ta ña nákoní yó saá, nda lo'o on vása kóni kachí ña ndi Jesucristo chinda'a ra mji yó ña ke'é yó ña on vá'a. ¹⁸ Ta yj'i, táná nandikó ini j ta sandakoo j tq'on va'a ña ndaa ña kándixa j, ta tuku kixá'a j saná'a j ndi xini ñó'ó ndi'í ñivi kasa ndivi na ndi'í ndayí najudío, ta xi'in ña ke'é j saá ya'a ndoso j nqo ñandaa ña kándixa j. ¹⁹ Tá'an mji ña njxika ka j chíkaaj ní j ndee ña kisa ndivi j ndayí najudío, ta saá kixá'a j nákoní ndi ndayí yó'o on vása kómí ña ndee taxi ña kutakj ndino'o j. Ta saá sandakoo j kisa ndivi j ndi'í ndayí najudío, ta vitin yóo j ndatán yóo tqa tq njxi'í nqo ndayí yó'o, chi on vása xá'nda chiño ka ña nqo j. Yj'i njxi'í j nqo ndayí yó'o xq'a ña kuchiño va'a kutakj j nqo Ndios, ta vitin kachí j xq'a ña sakusij ini Ndios. ²⁰ Saá chí ñii káchí njxi'í j xi'in Jesucristo nda'a tón cruz, ta natakj xi'in ra. Ta vitin kúu j ñii tqa tq táku xi'in nima xaa chi Jesucristo yóo ra táku ra ini j. Ta vitin ña táku j xi'in ykí koñu j ñoyívi yó'o, ta táku j ña xi'in ndee Jesucristo, tqa tq kúu Sa'ya Ndios. Saá táku j vitin chi kándixa j Jesucristo ta ndaa ini j ra, ta Jesucristo kí'vi ini ra xini ra yj'i, ta taxi xi'in mji ra njxi'í ra xq'a kuächi j. ²¹ Ta vitin on vása chíkaaj njnq j ñava'a ña ke'é Ndios xq'a j, chi sanduu ra yj'i tqa tq ndii nqo ra xq'a ña kándixa j Jesucristo. Ta tá mji yó kuchiño sanduu xi'in mji yó ñivi na ndii nqo Ndios xq'a ña kisa ndivi yó ndayí ra, ní kúu, ta saá ña manj kuu ña njxi'í Jesucristo xq'a kuächi yó.

3

Tq'on yó'o ká'an ndi xq'a ña kándixa yó Jesucristo kúu ña naki'in yó Nima Ndios táku ña ini yó

¹ Ndó'ó, ñivi nañoo Galacia, ¿ndaqhun ñivi na kí'vi sjinj kúu ndó'ó! ¿Yu kúu ñivi na chíkaaj ña saka na ini ndó vitin va? Saá chi kama ní kuxiká ndó nqo tq'on ña ndaa ña saná'a ndi ndó'ó xq'a Jesucristo, chi xa ndatq'on káxin ndj xi'in ndó'ó ndi Jesucristo njxi'í ra nda'a tón cruz xq'a ndi'í kuächi yó. ² Ta vitin xinj ñó'ó ndaka tq'on j ndó'ó ñayó'o: ¿Yo xq'a kúu ña naki'in ndó Nima Ndios ña yóo táku ini ndó? ¿An xq'a ña kisa ndivi ndó ndi'í ndayí Ndios ña njtaa tqMoisés kúu ña naki'in ndó Nima Ndios? On sjivi saá, chi xq'a ña kándixa ndó tq'on ndaa ña xinj sq'o ndó xq'a Jesucristo kúu ña naki'in ndó Nima Ndios táku ña ini ndó. ³ Ta saá vitin, ¿ndaqhun xáni sjinj ndó ndatán xáni sjinj ñivi na kúu na kí'vi sjinj? Chi kivi kixá'a ndó kándixa

ndó Jesucristo, tãndã kivi saá kixá'á ndó ndáa ini ndó Nima Ndios ña taxi ña ndee ña nda'a ndó xa'a ña va'a kundikõn ndó yichí Jesucristo. Ta vitin, çndachun xani sijní ndó ndí õn vása xini ñó'ó ka ndó ndee Nima Ndios?, chi vitin xani sijní ndó ndí ndasaá kuiti xí'in ndee yikí koñu mji ndó kuchiño ndó va'a kundikõn ndó yichí Jesucristo. ⁴ ¿Án ña maní kuiti xikuu ndi'i ña yo'vi ñixó'vi ndó xa'a ña kúu ndó ñivi na kándixa Jesucristo? Ta yí'í ndátij ndí õn sivi ña maní ní-xikuu ñayó'o. ⁵ Saá chí Ndios xa taxi ra Nima ra táku ña ini ndó, ta ke'é ra ku'a ní milagro ña xini ndí xí'in ndó. Ta, çyo xa'a kúu ña Ndios ke'é ra ñava'a yó'o xini ndó? ¿Án xa'a ña kisa ndivi ndó ndayí ña ñitaa taMoisés kúu ña? ¡Ndixa õn sivi saá!, chí xa'a ña kándixa ndó tq'on va'a ña xinjí sq'o ndó xa'a Jesucristo kúu xa'a ña Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ndó.

Ndios njka'an ra ndí taAbraham kúu ra tãndii nõõ ra xa'a ña kándixa ra Ndios

⁶ Va'a ná kani sijní ndó xa'a taAbraham, tãta kúu xijí sikuá mji yó na kúu najudío. TaAbraham kándixa ra Ndios, ta xa'a ñayó'o Ndios njka'an ra ndí taAbraham kúu ra tãta tã ndii tã õn koó kuachi ndíso nõõ ra. ⁷ Ta saá, va'a ná kundãã ini ndó ñayó'o ndí ñivi na ndáa ini Ndios ñii kiva ndatán taAbraham xindaa ini ra Ndios, ndi'i ñivi yó'o yóo na ndatán yóo sa'ya ñani sikuá ndino'o taAbraham. ⁸ Tõ'on Ndios ña ñitaa na xina'á ká'an ña xa'a kivi ña va'xi Ndios sanduu ra ñivi na õn vása kúu najudío ñivi na ndii nõõ ra xa'a ña kundaa ini na ra. Saá chí nõõ tq'on Ndios yó'o va'xi tq'on ña ndatq'on Ndios xí'in taAbraham, kachí ra saá: "Xa'a mji ún, ñivi na ndi'i saá ñoo ñoyívi naki'in na ñava'a ke'éj xí'in na", saá kachí Ndios xí'in taAbraham. ⁹ Tõ'on yó'o kóni kachí ña ndí ndatán Ndios ke'é ra ñava'a xí'in taAbraham, chí xikuu ra tãta tã kándixa Ndios, saá ke'é Ndios ñava'a xí'in ndi'i ñivi na kúu na kándixa Jesucristo.

¹⁰ Ta ndi'i ñivi na xani sijní ndí xa'a ña kisa ndivi na ndayí ña ñitaa taMoisés, nduu na ñivi na ndii na õn koó kuachi kuiso nõõ Ndios, ta ndi'i ñivi na xani sijní saá kúu ñivi na ndíso chí'ña. Saá chí tq'on Ndios ña ñitaa taMoisés xina'á kachí ña saá: "Ñivi na ndíso chí'ña kúu ñivi na nj-kuchiño tondãã kasa ndivi ndi'i saá ndayí Ndios", kachí tq'on Ndios. ¹¹ Xí'in tq'on yó'o kundãã ini yó ndí õn sivi xa'a ña kisa ndivi ñivi ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés kúu ña nduu na ñivi na ndii na õn koó kuachi kuiso nõõ Ndios. Saá chí inka xiiña nõõ tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á, kachí ña saá: "Ñivi na kúu nandii

nõõ Ndios xa'a ña kándixa na ra, ñivi yó'o, ndixa kutakú na", kachí tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á. ¹² Ta saá kundãã ini yó ndí ndasaá kuiti xa'a ña kándixa yó Jesucristo kúu ña nduu yó ñivi na ndii nõõ Ndios ta táku ndino'o yó nõõ ra. Ta saá ñi, yichí ña xa'nda chiño ndayí õn vása ká'an ña saá, chí kachí ña ndí xinjí ñó'ó kasa ndivi yó ndi'i ña xa'nda chiño ndayí nõõ yó, ta saá kuchiño nduu yó ñivi na ndii nõõ Ndios ta kutakú ndino'o yó nõõ ra.

¹³ Ta Jesucristo kúu tãta tã sakaku mji yó nõõ ña xikuu yó ñivi na xindiso chí'ña xa'a ña õn vása ní-kuchiño yó tondãã yó kasa ndivi yó ndi'i saá ndayí Ndios. Saá chí mji Jesucristo sakuiso xí'in mji ra chí'ña ña xindiso yó ta yo'vi ní ñixó'vi ra xa'a kuachi yó. Chí yóo tq'on Ndios ña ñitaa na xina'á ña kachí saá: "Na ndíso chí'ña kúu ndi'i ñivi na tákaã nda'a tón yiton", kachí tq'on Ndios. ¹⁴ Ta xa'a ña kisa ndivi Jesucristo saá, ñivi na õn vása kúu najudío na kándixa ña'á, nayó'o ñii kachí kuchiño na naki'in na ñava'a nda'a Ndios, ndatán yóo ña kãndõõ ra xí'in taAbraham taxi ra nda'a sa'ya ñani sikuá ndino'o ra. Ta saá vitin ndi'i ñivi, án najudío kúu na, án õn sivi najudío kúu na, ta xa'a ña kándixa na Jesucristo, Ndios táxi ra Nima ra ña kutakú ña ini na.

¹⁵ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin ndátõ'onj xí'in ndó ñii ña xa xinjí va'a yó xa'a. Chí xinjí yó tá yóo ñii tutu ña ká'an xa'a ña kãndõõ ñivi xí'in tá'an na, ta tutu yó'o kómí ña sello xí'in firma ñii tãta, ta saá tutu yó'o kómí ña ndayí ña xinjí ñó'ó kasa ndivi ñivi ña kãndõõ na xa'a. Ta ndã ñii ñivi õn kuchiño sandi'i na xa'a ndayí tutu yó'o, ni õn kuchiño na nasama na ña. ¹⁶ Ndatán yóo tutu ña kómí sello Ndios, saá yóo tq'on ña kãndõõ Ndios xí'in taAbraham xina'á, chí Ndios njka'an ra ndixa ke'é ra ñava'a xí'in taAbraham ta xí'in sa'ya ñani sikuá. Ta tq'on yó'o ña ká'an xa'a sa'ya ñani sikuá taAbraham õn vása kóni kachí ña xa'a ku'a ní sa'ya ñani sikuá taAbraham, ta tq'on yó'o kóni kachí ña xa'a ñii laá tãta kúu sa'ya ñani sikuá taAbraham, ta tayó'o kúu Jesucristo. ¹⁷ Ta xí'in tq'on yó'o kóni kachí j ndí si'na xikuu ña tq'on ña kãndõõ Ndios xí'in taAbraham xina'á. Ta njya'a komj ciento õkõ õkõ ku'ya, ta saá Ndios taxi ra ndayí ra nda'a taMoisés. Ta saá ndayí yó'o õn kuchiño sandi'i ña xa'a tq'on ña si'na ña kãndõõ Ndios xí'in taAbraham, ni õn kuchiño nasama ña'á ña, chí ndatán yóo tutu ña kómí sello Ndios, saá yóo tq'on ña si'na kãndõõ Ndios xí'in taAbraham. ¹⁸ Ta õn sivi xa'a ña kisa ndivi yó ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés kúu ña naki'in yó ñava'a nda'a Ndios. Ta ndixa xa'a ña

Ndios kjsa ndivi ra to'on ña kındoo ra xí'in taAbraham kúu ña naki'in yó ñava'a nda'a Ndios.

To'on yó'o ká'an ndachun xinj ñó'ó ndayí Ndios ña nĩtaa taMoisés

¹⁹ Ta saá, ¿ndachun xinj ñó'ó ndayí ña taxi Ndios nda'a taMoisés xina'á? Ndios taxi ra ndayí ra xa'a ña saná'a ra nivi ña kundaa ini na ndí ké'é na ña on vá'a ta ndiso na kuachi nqo Ndios. Ta chitóni Ndios ndí ndayí ra ka'nda chiño ña nqo nivi nda tondaa kivi kixaa Jesucristo. Saá chi Ndios kındoo ra xí'in taAbraham, kachi ra saá: "Xí'in ñii sa'ya ñani síkuá ún ke'é j ñava'a xí'in ndi'i nivi ñoyívi", kachi Ndios. Ta kivi Ndios taxi ra ndayí ra nda'a nalsrael, ta si'na taxi ra ña nda'a naangel, ta nayó'o taxi na ña nda'a taMoisés. Ta taMoisés yó'o xikuu ta nixikanoo nqo Ndios ta nqo nalsrael. ²⁰ Saá chi tá yoo qvi nivi, ta yoo kuachi xí'in na, ta ñayó'o náta'vi ña na. Ta saá xa'a ña kuchiño koo yu'ú na, xinj ñó'ó ñii nivi ña kakanoo nqo qvi nivi yó'o. Ta saá ni, tá yoo ñi laá taa, ta on vása xinj ñó'ó tayó'o inká nivi na kakanoo nqo ra. Ta Ndios ñii laá kúu ra, ta mató'on mji ra chindú'u ra to'on ña kındoo ra xí'in taAbraham.

²¹ ¿Án kóni kachi to'on yó'o ndí ndayí Ndios ña nĩtaa taMoisés on vása yoo yu'ú ña xí'in to'on ña kındoo Ndios xí'in taAbraham? ¡Nda lo'o on sivi saá! Chi tá ndayí kúu ña kómí ndee taxi ña kutaku ndino'o nivi nqo Ndios, níkuu, ta saá ña kisa ndivi nivi ndayí yó'o kuu ña sánduu ña nivi na ndii nqo Ndios, níkuu. ²² Ta to'on Ndios ña nĩtaa na xina'á kachi ña ndí ndatán yoo nivi na ñó'o preso, saá yoo ndi'i nivi, chi ndee ña on vá'a xá'nda chiño nqo na, ta yoo na nó'ni na xí'in ndee ña on vá'a yó'o. Ta ndi'i nivi na kándixa Jesucristo, Ndios kındoo ra sakaku ra nayó'o nqo ndee ña on vá'a, xa'a ña kutaku ndino'o ndiká ña.

²³ Ta si'na ka ña on ta'án kixaa Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ndatán yoo ve'e kaa nqo xijno'o yó, saá nixiyo ndayí ña xixa'nda chiño nqo yó, chi ndayí xindaa ña mji yó kotjo ke'é yó ña on vá'a. Saá xitaku yó, nda kixaa kivi Ndios saná'a ra yó ndí xa'a ña kándixa yó Jesucristo kúu ña ndúu yó nivi na ndii na on qo kuachi ndiso nqo ra. ²⁴ Ta saá tuku ndayí Ndios ña nĩtaa taMoisés, yoo ña ndatán yoo ñii taa ta ndiso chiño xí'in naválí xa'a ña ndaa ra na, ta saná'a ra na ña viví vaxi kua'no na, tãndã tondaa na nduu na nivi ná'no. Ñii kiva saá ndayí xikuu ña xindiso chiño

xí'in yó ta xini'i ña yichi yó nda nĩtondaa yó ña kándixa yó Jesucristo ta niki'vi yó yichi ra. Chi xa'a ña kándixa yó Jesucristo kúu ña Ndios sánduu ra mji yó nivi na ndii na va'a yoo xí'in ra. ²⁵ Ta xa'a ña kándixa yó Jesucristo, ta vitin tayó'o kúu tá ndiso chiño xí'in yó, ta ndixa on sivi ka ndayí kúu ña ndiso chiño xí'in yó.

²⁶ Ta xa'a ña kándixa yó Jesucristo, ndi'i yó kúu yó sa'ya ndino'o Ndios vitin. ²⁷ Saá chi ndi'i mji yó nivi na kándixa Jesucristo, ña chichi yó kúu ña saná'a ndí ñii yoo yó xí'in ra, ta mji Jesucristo yoo ra xí'in yó. Ta xa'a ña táku Jesucristo ini yó, ndasa xa'a ra ini yó, ta táku xa'a yó xí'in ra vitin. ²⁸ Ta vitin, nqo Ndios ñii ndaya'vi ndi'i nivi na kándixa Jesucristo; án najudío kúu na, án on sivi najudío kúu na, án naesclavo kúu na,* án nivi na on sivi naesclavo kúu na, án natãa kúu na, án náña'a kúu ná, ta nqo Ndios ñii ndaya'vi ndi'i nivi na kándixa Jesucristo chi ñii yoo na xí'in ra. ²⁹ Ta xa'a ña ñii yoo yó xí'in Jesucristo, ndi'i yó kúu yó sa'ya ñani síkuá ndino'o taAbraham, ta saá ndixa naki'in yó ñava'a ña kındoo Ndios taxi ra nda'a taAbraham ta nda'a sa'ya ñani síkuá ndino'o ra.

4

¹ Ta vitin ndatõ'onj xí'in ndó inká to'on ña saná'a j xa'a ndó'ó, nivi na kúu sa'ya ndino'o Ndios, ta kachi ña saá: Tá yoo ñii taa ta kúu yivá ñii tãlo'no ní, ta taa yó'o nixi'i ra, ta saá sa'ya ra tãlo'no ní yó'o kúu taa ta kómí ndi'i ñakuiká ña xikomí yivá ra. Ta saá ni, ña on ta'án tondaa ra kuu ra ñii taa tãkã'no, ta tãlo'no ní yó'o yoo ra ndatán yoo tãesclavo, ² chi xinj ñó'ó kasa ndivi ra ña xá'nda chiño nivi na ndiso chiño xí'in ra. Saá táku tãlo'no ní yó'o xí'in nivi na ndiso chiño xí'in ra ña ndaa na ra, nda tondaa kivi ña chindú'u yivá ra nakuiso chiño ra xí'in ndi'i ñakuiká yivá ra. ³ Ta mji yó nivi na kándixa Jesucristo ndatán yoo tãlo'no ní yó'o saá nixiyo yó kivi tá on ta'án kándixa yó Jesucristo, chi kivi saá ndayí kúu ña xixa'nda chiño nqo yó ta xindaa ña mji yó nqo ña on vá'a ñoyívi yó'o. ⁴ Saá nixiyo, ta nĩtondaa kivi ña chitóni Ndios, ta saá tã'vi ra Sa'ya ra kixi ra ñoyívi yó'o. Ta Sa'ya ra yó'o kaku ra tixin ñii ña'a, ta kaku ra ta xa'no ra tixin ndee ndayí Ndios ña nĩtaa taMoisés. ⁵ Saá kisa ndivi Jesucristo xa'a ña kuchiño sakaku ra mji yó, nivi na xitaku tixin ndee ndayí, ta saá táku ndiká yó nqo ndayí vitin. Ta Jesucristo ke'é ra ñava'a yó'o xí'in yó xa'a ña naki'in Ndios mji yó nduu yó sa'ya ndino'o ra.

* 3:28 Naesclavo kúu nivi na on vása kómí ndayí sandakoo na chiño kisa ndivi na nqo napatrón na.

⁶ Ta xa'a ña kúu yó sa'ya Ndios, ta saá t'ví ra Níma Sa'ya ra kutaku ña ini yó. Ta Níma Sa'ya ra yó'o kúu Níma Ndios ña táku ini yó vitin, ta chínda'a ña ñii ñii mji yó ña kachí yó xí'in Ndios saá: "¡Tata Yivá mji!" káchí yó xí'in Ndios. ⁷ Ta saá vitin on vása yóo ka yó ndatán yóo naesclavo na kisa chíño nqo tapatrón na xí'in ñanduxa, chí vitin ndixa sa'ya ndino'o Ndios kúu yó. Ta xa'a ña kúu yó sa'ya Ndios chí kándixa yó Jesucristo, ndi'i ñakuiká Ndios kúu ñakuiká mji yó vitin, chí saá k'ndqo Ndios xí'in yó.

To'on yó'o ká'an ña taPablo nd'i ní ini ra kotqo n'vi nañoo Galacia tuku nandikó na kundikqon na yichí yatá

⁸ Ku'ya tá on ta'an konj ndó Ndios, ta saá x'ikuu ndó naesclavo na kisa chíño nqo ku'a'á ñandios vatá, ña on s'ivi Ndios ndino'o kúu. ⁹ Ta vitin ndixa ndó'o xa xini va'a ndó Ndios, ta ña káxin ka kúu ña ná ka'anj xí'in ndó ndí mji Ndios xa xini va'a ra ndó'o. Ta saá, ¿ndaqhun kóni ndó nandikó ndó ña tuku nduu ndó naesclavo, na kasa chíño nqo ndee ña xá'nda chíño nqo yichí yatá ña x'ndikqon ndó?, chí ndee yó'o kúu ndee ña vitá ní ña on vása ndá'va'ví nqo ndó vitin. ¹⁰ Ndát'o'nj t'o'on yó'o xí'in ndó chí ndá vitin ndó'o yóo ndó ndatán yóo naesclavo na kisa ndivi ña xá'nda chíño yichí yatá nqo ndó. Saá chí yichí yatá yó'o chíndú'u ña ndá k'ivi, ndá yqo, án ndá ku'ya xini ñó'o sakana ndó ñii ñii viko. ¿Án ndá vitin xáni s'ini ndó ndí Ndios xini ñó'o ra viko yó'o xa'a ña kusij ini ra koni ra ndó'o? ¡On s'ivi saá! ¹¹ Ta xa'a ña on ta'an kundaa va'a ini ndó xa'a yichí Jesucristo, ndixa yí'í yí'ví'í kotqo ña manj x'ikuu ndi'i chíño ña kisa ndivi'í xa'a ndó'o.

¹² Nañani yó xí'in náki'va yó, xáku ndá'ví'í nqo ndó ndí kutaku ndíka ndó ñii k'í'va ndatán yí'í táku ndíka'j yichí Jesucristo vitin. Saá chí yí'í xa nduu'í ndatán yóo ndó'o, n'vi na on vása kúu najudío, chí mji yó, n'vi na kándixa Jesucristo, on vása xini ñó'o kutaku ka yó t'ixin ndee ndayí najudío. Ta kóni'j ña kundaa ini ndó ndí on vása ní-ke'e ndó ña on va'a xí'in'j. ¹³ Saá chí k'ivi nqo n'ixaaj nqo ndó, saá n'ixijo ñii ku'e'é xí'in'j ña ndee ní ndó'o'j, ta ndó'o va'a chíndeé ndó yí'í. Náka'an ndó ndí ña yó'ví'í ndó'o'j saá, kúu ña taxi n'ndqo'j ku'a'á ní k'ivi xí'in ndó, ta k'uchiño n'ka'an ndoso'j t'o'on va'a xa'a Jesucristo xí'in ndó. ¹⁴ Vará ku'e'é ña saxo'ví'í yí'í x'ikuu ña ñii tondó'o ká'no ní nqo ndó, ta ndá lo'o on vása ní-sandakoo ndó yí'í, ní on vása ní-xaa noo ndó yí'í. Ta ndá víka, ndó'o va'a náki'in ndó yí'í ndatán naki'in ndó ñii ñaángel Ndios án ndatán

naki'in ndó mji Jesucristo, saá náki'in ndó yí'í. ¹⁵ Ta, ¿ndaqhun nañani ini ndó vitin? Tá'an si'na n'ixijo'j xí'in ndó, ta ndixa ndó'o k'í'vi ní n'ixijo ini ndó xini ndó yí'í, ta k'ivi saá ndá n'ntondaa ndó x'ikuu ndó n'vi na kóni chíndeé yí'í xí'in ña ndino'o s'ij ini ndó, t'andá n'ixijo t'i'va ndó tava ndó nduchú nqo ndó xa'a ña taxi ndó ña nda'aj, níkuu. ¹⁶ Ta vitin, ¿án nduu ndó n'vi na sáa ini xini ndó yí'í xa'a ña ndatq'o'nj ñandaa xí'in ndó?

¹⁷ Ta n'vi na kóni nasama ini ndó xa'a ña kasa ndivi ndó ndi'i ndayí najudío, vará viví'í ke'e yó xí'in ndó, ta on s'ivi n'vi na ndino'o ini kúu na. Chí nayó'o chíkaa ní na ndee xí'in ndó ña kuxiká ndó nqo ndí'j ta kuiti chíkaa so'o ndó t'o'on ña sán'a a mji na. ¹⁸ Ta mji yó, vará ña va'a ní kúu ña viví'í ke'e yó xí'in n'vi, ta xini ñó'o ke'e yó saá xí'in ña ndino'o ini yó. Ta ndó'o, saá xini ñó'o ke'e ndó xí'in ndi'i n'vi ndi'i saá k'ivi, án k'ivi yó'oj xito'j ña ke'e ndó kúu ña, án k'ivi on kóo'j kúu ña. ¹⁹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndatán yóo sa'ya mji, saá yóo ndó. Ta yí'í, ndatán yó'ví'í ndó'o ñii ña'á ná k'í'vi ní t'ixin xa'a ña xa kóni kaku sa'ya ñá, saá ndó'o'j xa'a ndó. Saá chí ndátí'j ña va'xi kua'no ndó ta t'ondaa k'ivi ña xinqo ndó nduu ndó ndatán yóo Jesucristo. ²⁰ Ta xí'in ña ndino'o ní ví ini kúu ña kútoo'j koo'j xí'in ndó xa'a ña viví'í ndatq'o'nj yó xí'in tá'an yó. Ta saá on vása konj ñó'o'j taa'j t'o'on yó'ví'í yó'o xa'a ña nqo ndó, níkuu. Ta vitin on vása nán'i'j t'o'on ña va'a ndatq'o'nj xí'in ndó.

To'on yó'o ká'an ña xa'a sa'ya ñaSara xí'in sa'ya ñaAgar

²¹ Ndó'o, n'vi na kúu na kóni tuku ndikó kutaku t'ixin ndayí ña n'ntaa taMoisés, ¿án on vása ní-xini so'o ndó ña káchí ndayí yó'o? ²² Chí ndayí yó'o ká'an ña taAbraham x'ikomí ra o'vi sa'ya ra. Ñii sa'ya ra kaku t'ixin ñii ña'a ñá kúu esclava. Ta inka sa'ya ra kaku t'ixin ñii ña'a ñá táku ndíka, ñá x'ikuu ñá'sí'í ndino'o taAbraham. ²³ Ta sa'ya ñaesclava kaku ra chí yivá sí'í ra chíkaa ini na kukomí na sa'ya na. Ta sa'ya ña'a ñá táku ndíka kaku ra xa'a ña kundivi'í t'o'on ña k'ndqo Ndios xí'in taAbraham. ²⁴ Ta xí'in o'vi náña'a yó'o t'o'on Ndios sán'a a ndasaá yóo o'vi ña k'ndqo Ndios xí'in n'vi. T'o'on ña ká'an xa'a ñaesclava Agar sán'a a ña xa'a ña k'ndqo Ndios xí'in n'vi naIsrael yuku Sinai, chí nqo yuku yó'o Ndios taxi ra ndayí ra nda'aj taMoisés. Ta ndi'i n'vi na ndíkon yichí nqo xá'nda chíño ndayí, ndatán yóo sa'ya ñaesclava Agar saá yóo na, chí táku ka na t'ixin ndee ndayí yó'o. ²⁵ Ta saá tuku t'o'on ña ká'an xa'a ñaesclava Agar yó'o sán'a a ña

xa'a yuku Sinai ña ñíndichi nõõ ño'õ ña ñani Arabia, chi nõõ yuku yó'o taMoisés ñaki'in ra ndayí Ndios. Saá tuku to'on ña ká'an xa'a ñaesclava Agar sáná'a ña xa'a ñoo Jerusalén kivi vitin, chi ñivi nañoo Jerusalén xí'in ndi'i ñivi najudío na ndikõn yichí nõõ xá'nda chiño ndayí, ndatán yóo naesclavo saá yóo na. ²⁶ Ta to'on ña ká'an xa'a ña Sara, ña'a ña xitaku ndíka, sáná'a ña xa'a inka ñoo Jerusalén ña yóo ñoyívi ñino, ta mji yó ñivi na kándixa Jesucristo, kúu yó ñivi nañoo yó'o. Ta ndi'i mji yó na kúu nañoo Jerusalén ña yóo ñoyívi ñino, kúu yó ñivi na táku ndíka, ta ndatán yóo sa'ya ña Sara ña xitaku ndíka, saá yóo yó. ²⁷ Saá ká'an to'on Ndios ña ñitaa na xina'á xa'a ña Sara ta xa'a ñivi na yóo ndatán yóo sa'ya ña, ta to'on yó'o káchí ña saá:

Yó'ó, ña kúu ña'a ñánóma, ña õn kivi koo sa'ya, ¡va'a ná kusij ini ún vitin!
¡Va'a ná nda'yi ún xa'a ña ká'no ní ñasij yóo ini ún!

Saá chi ñii kivi ña vaxi, ñaña'a mató'ón, chi yij ña sandakoo ra ña, ñáyó'o kukomí ña ku'a ní ka sa'ya ña nõõ nasa'ya ña'a ña yóo yij, saá káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á.

²⁸ Ta saá vitin, xa'a ña ku'a ní kúu mji yó ñivi na kándixa Jesucristo, Ndios xa kisa ndivi ra to'on yó'o ña kindõõ ra xí'in taAbraham, chi ñii kiva xí'in taIsaac ndi'i mji yó kúu yó sa'ya ndino'o taAbraham. ²⁹ Ta inka sa'ya taAbraham, ta kúu taIsmael, ta ta kaku chi yivá sí'i ra kuiti chjkaa ini na kukomí na sa'ya na, taIsmael yó'o saxo'vi ra taIsaac, ta ta kaku chi saá kundivi ña kóni Níma Ndios. Ta vitin ñii kiva saá ñivi na sáná'a ndí xinj ñó'ó kasa ndivi yó ndi'i ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés, ñivi yó'o kúu na ndikõn saxo'vi mji yó, ñivi na kándixa Jesucristo. ³⁰ Ta to'on Ndios ña ñitaa na xina'á, káchí ña saá: "Xinj ñó'ó tava ún ñaesclava, ta ti'vi ún ñáyó'o xí'in sa'ya ña, ña ná ko'õn na ta kuxiká na nõõ ún. Chi ta sa'ya ñaesclava yó'o õn kuchiño naki'in ra ñava'a ña kindõõ Ndios taxi ra nda'a sa'ya mji ña'a ña xitaku ndíka", káchí to'on Ndios. ³¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, mji yó na kándixa Jesucristo õn vasa yóo ka yó ndatán yóo sa'ya ñaesclava. Saá chi mji yó yóo yó ndatán yóo sa'ya ña'a ña xitaku ndíka.

5

Xí'in to'on yó'o taPablo ndúkú ra nõõ ñivi na kándixa Jesucristo ña õn sandakoo na yichí nõõ táku ndíka na

¹ Ndixa Jesucristo sakaku ra mji yó nõõ ndayí xa'a ña kuchiño kutaku ndíka yó. Ta saá ndó'ó, xinj ñó'ó kutaku ndíka ndó

yichí ra, ta õn ndikó ndó ña tuku nduu ndó ñivi naesclavo na táku tixin ndeõ ndayí ña ñitaa taMoisés.

² Chikaã so'o va'a ndó to'on ña ndato'on j xí'in ndó vitin: Ta ndó'ó, tá taxi ndó ña kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, chi xáni sijní ndó ndí xí'in chiño yó'o kuchiño ndó kutá'an va'a ndó xí'in Ndios, ta xí'in ña ke'é ndó saá, saná'a ndó ndí nda lo'o õn vasa ndaya'vi nõõ ndó ña kisa ndivi Jesucristo xa'a ña kuchiño yó kutá'an va'a yó xí'in Ndios. ³ Yij, tuku ká'an j xí'in ndó ndí nda yu kúu ñivi na kisa ndivi ndayí ña xá'nda chiño xa'a circuncisión, chi xáni sijní na saá kuchiño kutá'an va'a na xí'in Ndios, níkuu, ta va'a kundaa ini ñivi yó'o ndí táku ka na tixin ndeõ ndayí, ta xinj ñó'ó kasa ndivi na ndi'i saá ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés. ⁴ Ndó'ó, ñivi na xáni sijní ndí xa'a ña kisa ndivi ndó ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés nduu ndó ñivi na ndii na õn ko'õ kuachí kuiso nõõ Ndios, ta ndó'ó, xí'in ñáyó'o sáná'a ndó ndí xa ñita'vj tá'an ndó xí'in Jesucristo, chi sakana ndó ñava'a saní'i Ndios ndó'ó. ⁵ Ta mji yó, ñivi na ndino'o táku chi Níma Ndios táku ña ini yó, ndati yó ta ndaa ini yó ndí ndixa kúu yó ñivi na ndii nõõ Ndios xa'a ña kándixa yó Jesucristo. ⁶ Ta mji yó ñivi na táku ini Jesucristo, ta ñii yóo yó xí'in ra, ta nõõ yó õn vasa ndaya'vi ka, án kúu yó ñivi na kisa ndivi circuncisión, án kúu yó ñivi na õn vasa ní-kisa ndivi ña. Chi ñii laá ña ndaya'vi ní nõõ yó kúu ña kándixa yó Jesucristo, ta xí'in ña kí'vi ini yó xini tá'an yó sáná'a yó ndí ndino'o kándixa yó ra.

⁷ Ta ndó'ó, va'a ní kixá'a ndó ndikõn ndó yichí ña ndaa, ta, çyu kúu ñivi sasi nõõ ndó xa'a ña õn xijní ndó kundikõn ka ndó yichí ña ndaa yó'o? ⁸ Qn sivi to'on ña kaku nõõ Ndios kúu ña ká'an ñivi na chú'u ndó'ó ke'é ndó saá. Chi Ndios kúu ta ta kana ndó'ó kundikõn ndó yichí ña ndaa. ⁹ Ta ñivi yó'o na sáná'a ndí ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo xinj ñó'ó na kasa ndivi na costumbre circuncisión, to'on vatá yó'o ña sáná'a na, ndatán yóo levadura saá yóo ña. Ta va'a naká'an ndó to'on ndíchí ña xinj yó ña káchí saá: "Vará lo'o kuiti kúu levadura, ta kómí ña ndeõ kasa chiño ña xí'in ñii ko'ndo ká'no yuxan ña sanaño ña'a ña", saá káchí to'on yó'o. ¹⁰ Yij ndaa ini ndí Ndios chindee ra ndó'ó ña õn kándixa ndó to'on ña kaku sijní ñivi vatá yó'o ña kúu to'on ña sáka sijní ndó xa'a ña õn kundaa ini ndó yu kúu ñandaa xinj ñó'ó ke'é ndó. Ta saá va'a Ndios ná saxo'vi ra ñivi yó'o, nda yu kúu na.

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, tá ndixa yij ká'an ndoso j ndí ñivi xinj ñó'ó kasa ndivi na costumbre circuncisión xa'a ña kutá'an va'a na xí'in Ndios, níkuu, ta saá

najudío sandakoo na ña ndikõn na saxo'vj na yi'i, níkúu. Ta yi'i qn vása ká'an j saá, chi ndixa ká'an ndoso j nõq nivi ndí ndasaá kuiti xa'á ña nxi'i Jesucristo nda'a tón cruz xa'á kuachi yó, kúchiño nduu yó nivi na ndii nõq Ndios. Táná sandakoo j ña ká'an ndoso j tq'on yó'o, níkúu, ta saá qn kusaá ka ini nivi koni na yi'i. ¹² Ta nivi vatá na sáná'a ndó'ó ña ka'nda lo'o ndó koñu ndó xa'á ña xini nõ'ó kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, ta yi'i, ká'an j saá xa'á nivi yó'o ndí xiiña nõq kóni na ka'nda lo'o na, jva'a ka ñii yichí ná ka'nda ndi'i xí'in mji na!

¹³ Ta mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, Ndios kãna ra yó ña kutakũ ndikã yó. Ta qn sivi xa'á ña kasa ndivi yó ña qn vá'a ña kútoo ní yikí koñu yó kúu ña kutakũ ndikã yó. Ndã víkã, va'a kutakũ ndikã yó xa'á ña kasa ndivi yó chiño ña chindeé tá'an yó xí'in ña kí'vi ini yó xini tá'an yó. ¹⁴ Saá chi ndi'i ndayí Ndios ña njtaa taMoisés, kundivi ndi'i ña xí'in ndayí ña káchí saá: "Kuki'vi ini yó koni tá'an yó ñii k'i'va ndatán kí'vi ini yó xini yó mji yó." ¹⁵ Ta, jkoto va'a ndó xí'in mji ndó! Tá qn vása kí'vi ini ndó xini tá'an ndó, ta káni tá'an ndó xí'in tq'on ña sáta'kué'e ndó ini tá'an ndó, ta yiyo ní saá, koqo kundee ndó sandi'i ndó xa'á natá'an ndó, ta natá'an ndó sandi'i na xa'á ndó'ó.

Tq'on yó'o ká'an ndí ña qn vá'a ña kútoo yikí koñu nivi qn vása yóo yu'ú ña xí'in ña kóni Nímã Ndios

¹⁶ Ta ndátõ'õnj xí'in ndó, káchí j saá: Kutakũ ndó kasa ndivi ndó ña kóni Nímã Ndios, ta saá qn vása kutakũ ndó kasa ndivi ndó ña qn vá'a ña kútoo yikí koñu ndó. ¹⁷ Nímã Ndios ña táku ini mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, kóni ña ndí kasa ndivi yó ñava'a. Ta ña kútoo ní yikí koñu yó kúu ña ke'é yó ña qn vá'a. Ta saá ña kóni Nímã Ndios ke'é yó kúu ña káni tá'an xí'in ña kútoo ní yikí koñu yó ke'é ña. Ta xa'á ña káni tá'an ovi ñayó'o saá, qn vása táxi ña kasa ndivi yó ñava'a ndatán yóo ña kóni yó ke'é yó. ¹⁸ Ta saá ní, tá ndikõn yó yichí nõq xá'nda chiño Nímã Ndios nõq yó, ta saá qn vása xini nõ'ó kundikõn yó yichí nõq xá'nda chiño ndayí Ndios ña njtaa taMoisés nõq yó.

¹⁹ Qn vása yó'vj nakoni yó yu kúu ña qn vá'a ña ke'é nivi na kisa ndivi ña kútoo ní yikí koñu na. Saá chi nivi yó'o kútoo ní na k'i'vi na kuachi, ta natãa kí'vi na kuachi xí'in náña'a ná qn sivi nási'i na kúu, ta náña'a kí'vi ná kuachi xí'in natãa na qn sivi yijí ná kúu, ta nivi yó'o ke'é na ndi'i saá nõq ñakini, ²⁰ ta kisa tq'ó na ku'a jí nõq ndios vatá, ta xí'in ña nákuati na chíkaa

na ñatásin inka nivi, ta saá ní ini na xini tá'an na, ta táxi na kuachi xa'á natá'an na nõq nachiño, ta chútú ini na xí'in ña kuini na xini na nivi, ta kama sákaku na kuachi xí'in nivi, ta nina tq'on ku'e ká'an na ta káni tá'an na xí'in tá'an na, ta sáná'a na tq'on ña sáti'vi ñandãã xa'á Jesucristo. ²¹ Ta nivi yó'o kisa kuini na ta chíkaa njõq na inka nivi, ta xá'ni na nivi, ta xí'i ní na ndutã tá sáxi'ni nivi, ta kúsi'j ní ini na koo na víko nõq ke'é nivi ndi'i saá nõq ña qn vá'a ñakini, ta nivi yó'o táku na ke'é na ku'a jí ní ka inka nõq ña qn vá'a. Ta yi'i, xa ndátõ'õnj xí'in ndó, ta vitin tuku ká'an j xí'in ndó, káchí j saá: Nivi na táku ke'é ndi'i ña qn vá'a ña sákán ndátõ'õnj xa'á, nivi yó'o qn kutakũ na xí'in Ndios nõq xá'nda chiño ra.

²² Ta mji yó, nivi na táku Nímã Ndios ini, qn vása táku yó ke'é ka yó ña qn vá'a ndatán ke'é nivi yó'o. Chi Nímã Ndios táxi ña ndee ña ini yó ña nduu yó nivi na va'a kí'vi ini xini tá'an, ta nákaã ñasij ini yó, ta yóo ñava'a ini yó, ta kómí yó ña ká'no ini yó xini yó nivi, ta ke'é yó ñava'a xí'in nivi, ta kúu yó nivi na vá'a ini, ta kúu yó nivi nandãã na qn vása sándakoo yichí Ndios.

²³ Ta qn sivi nivi na kisa ká'no xí'in mji kúu yó, ta ndã víkã, nivi na kisa njõq xí'in mji kúu yó. Ta nivi na násita xí'in mji nõq ña qn vá'a kúu yó. Saá táku mji yó, na kúu nivi na táku Nímã Ndios ini, ta qn koqo ndã ñii ndayí ka'nda chiño nõq yó ña qn kasa ndivi yó ndi'i ñava'a yó'o. ²⁴ Ta xa'á ña ñii yóo yó táku yó xí'in Jesucristo, ta xí'in ña nxi'i'j Jesucristo nda'a tón cruz, ñii káchí xí'in ra nxi'i'j ña kútoo yikí koñu yó ke'é ña, ña kúu ña qn vá'a. Ta saá qn vása ka ndikõn yó yichí yatá nõq xixa'nda chiño ña qn vá'a nõq yó. ²⁵ Ta vitin Nímã Ndios kúu ña táku ini yó ta ndikõn yó yichí nõq xá'nda chiño Nímã Ndios nõq yó. Ta saá xini nõ'ó kutakũ yó xí'in ña kisa ndivi yó ña kóni Nímã Ndios.

²⁶ Qn vá'a kuu yó nivi na ña'a ní ini, ta qn vá'a kuu yó nivi na sásaã ini natá'an, ta qn vá'a kuu yó nivi na kuini ini xini natá'an.

6

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, tá yóo ñii nivi na kándixa Jesucristo ta ñakava na ke'é na ña qn vá'a, ta ndó'ó, nivi na va'a táku ndatán kóni Nímã Ndios, xini nõ'ó chindeé ndó tañani yó án ñákí'va yó yó'o xa'á ña tuku va'a naki'in na kundikõn na yichí ña ndãã. Ta kivi ká'an ndó xí'in na, ta xí'in tq'on ña tq'ó na xí'in ña njõq ini ndó ká'an ndó xí'in na. Ta ndixa koto va'a xí'in mji ndó koqo ñii kivi ñii k'i'va saá ña qn vá'a koto ndoso ña ndó'ó ta nakava ndó ke'é ndó ña qn vá'a. ² Saá chí tá yóo ñii tondó'ó án tondíni táku yó, ta ndatán yóo

ñaveé ní ndiso yó, saá yóo ña, ta xíní ñó'ó chindeé tá'an yó nqo ñaveé ndiso natá'an yó. Ta xí'in ña chindeé tá'an yó saá, kisa ndivi yó ndáyí ña xa'nda chiño Jesucristo nqo yó.

³ Tá yóo ñivi na kándixa Jesucristo, ta kúu na ñivi na ña'a ní ini, ta kúu na ñivi na sándá'ví xí'in mji, chí on sivi na ná'no ka nqo inká ñivi kúu nayó'o. ⁴ Ñii ñii mji yó ñivi na kándixa Jesucristo, xíní ñó'ó ka'vi va'a sijní yó xa'a ña ké'é yó, ña kundaa ini yó án ndixa ñava'a, án ña on vá'a kúu ña ké'é yó. Tá ndixa viví kisa ndivi yó chiño va'a, ta saá va'a ná kusij ini yó xa'a ña ké'é mji yó. Ta on vá'a kundi'i ini yó xa'a ña ké'é inká ñivi, án va'a ka án ña on vása va'a ka kúu chiño nayó'o nqo chiño ña ké'é mji yó. ⁵ Saá chí ñii ñii ñivi xíní ñó'ó kuiso chiño na xí'in ña sakuiso Ndios mji na.

⁶ Ta ñivi na xíní so'o to'on Ndios ña sáná'a namaestro nqo na, ñivi yó'o ndiso na chiño ña taxi na lo'o ñava'a kómí na nda'a namaestro na sáná'a ña'a.

⁷ Tá xáni sijní ndó ndí Ndios on cha'vi ra ñivi ndatán yóo chiño kisa ndivi na, ta xí'in ña xáni sijní ndó saá, sándá'ví xí'in mji ndó. Saá chí tá chí'i ñivi ñava'a, ta ñava'a nakaya na. Tá chí'i ñivi ña on vá'a, ta ña on vá'a nakaya na. ⁸ Ta saá ñivi na táku kisa ndivi ña on vá'a ña kútoo ní ykí koñu na, nayó'o yóo na ndatán yóo ñivi na chí'i ña on vá'a, ta ña nakaya ñivi yó'o kúu ña sandi'i xa'a na nqo Ndios. Ta ñivi na táku kisa ndivi ña kóni Nima Ndios, ñivi yó'o yóo na ndatán yóo ñivi na chí'i ñava'a, ta ña nakaya ñivi yó'o kúu ña kutaku na xí'in Ndios ndí'i saá kivi ña va'xi. ⁹ Ta saá ñii ñii kivi xíní ñó'ó kutaku yó kasa ndivi yó ñava'a, ta ndá lo'o on sandakoo yó ké'é yó saá. Tá ñii ñii kivi chikaa ka yó nde'e ké'é yó ñava'a, ta saá tondaa kivi ña chitóni Ndios, ta ndixa naki'in yó ñava'a taxi Ndios nda'a yó. ¹⁰ Ta xa'a ñayó'o, ndí'i saá yichí tá kuchiño ké'é yó ñava'a xí'in ñivi, ta saá va'a ná ké'é yó ña. Ta ña xíní ñó'ó ní ka kúu ña ké'é yó ñava'a xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo.

Xí'in to'on yó'o taPablo kisa ká'no ra ña kisa ndivi Jesucristo nda'a tón cruz

¹¹ Koto ndó ví, vitin xí'in nda'a mji táa j letra ná'no yó'o nqo ñasondí'í tutu yó'o.

¹² Ndát'o'n j xí'in ndó saá, ndí ñivi na kóni kasa nduxa xí'in ndó ña kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, ñivi yó'o on sivi ñivi na va'a ndino'o ini kúu na. Saá chí ña kuiti kóni na kúu ña va'a koo na xí'in inká najudío, ta yí'ví na kotq najudío yó'o saxo'ví ña'á na, táná ka'an na ndí ndasaá kuiti xa'a ña kisa ndivi Jesucristo kivi ñixi'j ra nda'a tón cruz kúu ña kuchiño

Ndios sakaku ra ñivi nqo kuachi na. ¹³ Ta najudío yó'o, na kúu na ká'an xí'in ndó ndí xíní ñó'ó kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, ta mji nayó'o on vása kisa ndivi na ndí'i ña xa'nda chiño ndáyí Ndios ña nítáa taMoisés. Ta ndasaá kuiti ña kóni na kúu ña kasa ndivi ndó costumbre circuncisión, xa'a ña kuchiño kasa ká'no xí'in mji na nqo inká ñivi ña sanoo na ini ndó ña kundikqon ndó yichí mji na. ¹⁴ Ta yí'j, ñii laá xa'a ña kisa ká'no xí'in mji kúu ña kándixa j ndí Jesucristo ñixi'j ra nda'a tón cruz xa'a kuachij. Ta xa'a ña ñii yóo j xí'in Jesucristo, ndatán yóo ña ñii káchí ñixi'j xí'in ra, saá yóo ña. Ta saá ña on vá'a ñoyivi yó'o on vása kómí ka ña nde'e ka'nda chiño ña nqo j, chí ndatán yóo taa tá ñixi'j, saá yóo j nqo ña on vá'a yó'o. Ta ndí'i ña yóo ñoyivi ndatán yóo ña ñixi'j nqo j, saá yóo ña, chí ndá lo'o on vása ndáya'ví ka ña nqo j. ¹⁵ Ta mji yóo ñivi na kándixa Jesucristo ta ñii yóo yóo táku yó xí'in ra, ta vitin ndixa on vása ndáya'ví nqo yó án kúu yó ñivi na kisa ndivi circuncisión, án kúu yó ñivi na on vása kisa ndivi circuncisión. Ñii laá ña ndáya'ví ní nqo yó vitin kúu ña Ndios ndasa ra ña ndu yó ñivi xa'a. ¹⁶ Ta ndí'i ñivi na kándixa to'on yó'o ta táku na saá, jva'a ná koo ñava'a ini na! Ta, jva'a ná kundá'ví ini Ndios koni ra na! Chí vitin ndu na nave'e Ndios.

¹⁷ Tãda kivi vitin tãda ndí'i kivi ña va'xi, on xijní ña ndá ñii ñivi sakaku na kuachi xí'in j xa'a to'on ña sáná'a j xa'a Jesucristo. Saá chí nqo ykí koñu j kómí j ku'a ní yanda ña sáná'a ndí yí'j kúu taa tá xa ñixi'v j ní xa'a chiño ña kisa ndivi j nqo Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó.

Xí'in to'on yó'o taPablo ndáyí ra ñivi naño estado Galicia

¹⁸ Ta nañani yó xí'in náki'va yó, ndúkú j nqo Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, ná ké'é ra ñava'a ra xí'in ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ña ñitaa taPablo ña ti'ví ra ku'a'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Éfeso

Xi'in tq'on yó'o taPablo chindee ra ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Éfeso

¹ Yi'j kúu j taPablo, òa ta ñakaxin Ndios ña kúu j taapóstol, òa ta ti'ví ra kasa ndivi chiño ñoo Jesucristo. Ta táaj tutu yó'o xa'a ña nda'a ndó'ó, ñivi na táku ñoo Éfeso, na kúu naño Ndios chi kándixa ndó Jesucristo ta vivii ndíkon ndó yichí ra. ² Ta Yivá yó Ndios xi'in Jesucristo Ta taKá'no ñoo yó, ná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó, ta ná ke'é ra ñava'a xi'in ndó.

Xi'in tq'on yó'o taPablo kisa ká'no ra Ndios

xa'a ñava'a ke'é ra xi'in ñivi na kándixa Jesucristo

³ jNá kasa ká'no ní yó Ndios, ta kúu Yivá Jesucristo, Ta taKá'no ñoo yó! Saá chi xa'a ña táku yó ini Jesucristo, nda ñoyivi ñino Ndios xa saní'i ra mji yó ndi'i saá ñoo ñava'a ña káku Níma ra. ⁴ Kívi on ta'an kasa va'a Ndios ñoyivi yó'o, xa ñakaxin ra mji yó ña nduu yó ñivi nayii, na on koo kuachi kuiso ñoo ra xa'a ña kutaku yó ini Jesucristo. ⁵ Ndios ki'vi ní ini ra xini ra mji yó, ta xa'a ñayó'o, chítóni ra naki'in ra mji yó ña nduu yó sa'ya ra. Ta ña kuchiño ke'é ra saá, Jesucristo ñixi'i ra xa'a kuachi yó. Ta xi'in ñasii ndino'o ini ra, Ndios ñaki'in ra mji yó ña nduu yó sa'ya ra. ⁶ Va'a ná kasa ká'no ní yó Ndios, chi xa'a ñava'a ini ra kúu ña ñaki'in va'a ra mji yó, na kúu ñivi na táku ini Jesucristo, òa ta ki'vi ní ini Ndios xini ra. ⁷ Ta ña kuchiño ñii kutaku yó xi'in ra, Jesucristo cha'vi ra xa'a yó xi'in ñii ra ña ñixita kívi ñixi'i ra nda'a tón cruz. Ta xa'a ñayó'o Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi yó, ta ndee ña on va'a on vása ka xa'nda chiño ña ñoo yó. Ndios ke'é ra ñava'a yó'o xi'in yó chi ká'no ní ñava'a yó ini ra. ⁸ Ta ñii ñii kívi Ndios saní'i ra mji yó ku'a'a ní ñandichí, ta saá tuku taxi ra ña kundaa ini yó ñandaa. ⁹ Vará si'na ñixiyo se'é ña chítóni Ndios kasa ndivi Jesucristo, ta vitin Ndios xa saná'a káxín ra ña mji yó, chi saá chika'a ini Ndios kasa ndivi ra. ¹⁰ Saá chi ña chítóni Ndios kúu ñayó'o: Tá kixa'a kívi ña chindú'u ra, ta saá kívi yó'o Ndios taxi ra ndayí nda'a Jesucristo ña ka'nda chiño ra ñoo ndi'i ña yóo ñoyivi ñino ta ka'nda chiño ra ñoo ndi'i ña yóo ñoyivi yó'o.

¹¹ Nda ñanqó Ndios xa ñakaxin ra mji yó ña kuu yó sa'ya ra. Ta xa'a ña ñii yóo yó táku yó xi'in Jesucristo, ndixa naki'in yó ndi'i ñava'a ña ñika'an Ndios kındoo ra xi'in yó. Saá chi ñii kí'va ndatán chítóni Ndios kasa ndivi ra, saá ke'é ra. ¹² Ta Ndios kóni ra ña mji ndi najudío, na kúu ñivi nanqó kándixa Jesucristo, ná kasa ká'no ní ndi Ndios xa'a ndee va'a ña livi kómí ra. ¹³ Ta vitin ndó'ó, ñivi na on vása kúu najudío xa xini so'o ndó tq'on va'a ña ndaa ña káchi ndi Ndios sákaku ra ñivi na kándixa Jesucristo. Ta saá xa'a ña kándixa ndó Jesucristo, Ndios taxi ra Níma ra yóo ña táku ña ini ndó, ta kisa ndaa ña ndí kúu ndó sa'ya ndino'o Ndios vitin. Ta Níma Ndios yó'o kúu ña xina'a ñika'an Ndios kındoo ra xi'in naIsrael ndi ti'ví ra ña ñoyivi yó'o. ¹⁴ Ta Níma Ndios yó'o ña táku ini yó kúu ña kisa ndaa ndi ndixa Ndios taxi ra ndi'i ñava'a chindú'u ra naki'in yó ñoo ra ñoyivi ñino, chi kúu yó sa'ya ndino'o Ndios. Saá ke'é Ndios xi'in yó xa'a ña kasa ká'no yó ra chi kómí ra ndi'i ndee ná'no va'a ña livi.

Xi'in tq'on yó'o taPablo ndúku ra ñoo Ndios

xa'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Éfeso

¹⁵ Ta saá xa'a ña xini so'o j ña ndí va'a ndaa ini ndó Jesucristo, ta xa'a ña xini so'o j ndi ki'vi ní ini ndó xini ndó ndi'i nañani yó xi'in náki'va yó na kándixa ña'a, ¹⁶ ta on vása sándakoo j ká'an j xi'in Ndios xa'a ndó, ká'an j káchi xi'in ra saá: "Tata Yivá yó, táxa'vi ún xa'a ñivi na kándixa Jesucristo na kúu na táku ñoo Éfeso", káchi xi'in Ndios. ¹⁷ Ta ndi'i saá kívi ndúku j xa'a ndó ñoo Yivá yó Ndios, òa ta kómí ndi'i ndee ná'no, ta kúu ra òa ta ñaki'in ñato'o nda'a Jesucristo kívi ñixika ra ñoyivi yó'o. Ta ñoo Ndios yó'o ndúku j ña taxi ra ñandichí Níma ra koo ña sijní ndó, ta ndúku j ñoo ra ndí Níma ra saná'a ña ndó'ó ndi'i ñandaa. Ta xi'in ñayó'o, chindee ña ndó'ó ña kundaa va'a ka ini ndó xa'a Ndios. ¹⁸ Ta ká'an j ndúku j ñoo Ndios ña sanaye'e ra ñandichí sijní ndó ña kundaa ndino'o ini ndó xa'a yó kúu ñava'a ká'no ndati ndó, chi ndó'ó kúu ñivi na kaña Ndios ña nduu ndó sa'ya ra ña kutaku ndó xi'in ra ndi'i saá kívi. Ta ká'an j ndúku j ñoo Ndios ña chindee ra ndó'ó ña kundaa va'a ini ndó ndí ku'a'a ní ñava'a livi ná'no taxi Ndios nda'a ndi'i ñivi na kúu sa'ya ra. ¹⁹ Ta saá tuku ká'an j ndúku j ñoo Ndios ña saná'a ra ñoo ndó'ó ndí ndee ña kómí ra ñiya'a ní ká'no ña xa'a ña chindee ra mji yó na kúu ñivi na kándixa ña'a. ²⁰ Xi'in mji ndee yó'o, Ndios sanataku ra Jesucristo, ta taxi ra ña yóo

Jesucristo nqo táyí tón tq'ó tón ñúndichi sijn kua'á Ndios ñoyívi ñino. ²¹ Ta xí'in ña ke'é ra saá, Ndios taxí ra ndí Jesucristo kúu tãa tã ká'no ní kã nqo ndi'i naná'no, ta kúu ra tãa tã ká'no ní kã nqo ndi'i na xá'nda chiño, ta kúu ra tãa tã ká'no ní kã nqo ndi'i ñivi án nímã ña kómí ndayí ñoyívi yó'o án ñoyívi ñino. Ta Jesucristo kúu ra tãa tã ká'no ní kã nqo ndi'i ña yóo án ña táku ñoyívi vitin, ta ñii kí'va saá kúu ra tãa tã ká'no ní kã nqo ndi'i ña koo án ña kutaku ndi'i saá kíjv ña vaxi. ²² Ta Ndios xa sãkoyo ra ndi'i ndee qn v'á a tixin xa'ã Jesucristo, ta taxí ra ña Jesucristo kúu ra tãa tã ká'no ní kã, chi ndatán yóo sijn ñivi nqo yíkí koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in ñivi na kándixa ña'á. ²³ Ta ndatán yóo yíkí koñu Jesucristo saá yóo ndi'i ñivi na kándixa ña'á. Ta xí'in mji ra sãkutú ndaa ra ini ndi'i ñivi na kándixa ña'á. Ta saá tuku Jesucristo xí'in mji ra sãkutú ndaa ra ndi'i ña kuvã'a ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ña kuvã'a ñoyívi ñino.

2

Tq'on yó'o ká'qn ndí Ndios sãkaku ra ñivi

xa'ã ñava'a ká'no ini ra

¹ Ta ndó'ó, ña yachí kã tá qn tã'an kandixa ndó Jesucristo, ta ñixika ndó yichí ña qn v'á'a ta xjndiso ní ndó kuachi, ta kíjv saá xjkuu ndó ndatán yóo ñivi na ñixi'j nqo Ndios. ² Saá ñixijo ndó xjina'á chi xjndikqon ndó yichí qn v'á'a ñii káchí xí'in inkã ñivi ñoyívi yó'o, ta chjkaq sq'o ndó ña ndatq'on nímã ndivã'a ká'no xí'in ndó saá. Ta nímã ndivã'a ká'no yó'o kúu ña xá'nda chiño nqo ndi'i nímã ndivã'a, ta saá tuku kúu ña nímã ña kisa chiño ini ñivi na toon ní ini, na qn vása xjin chjkaq sq'o ña ká'qn Ndios. ³ Ta xjina'á ñii kí'va ndatán táku ñivi na toon ní ini yó'o, saá xjítaku mji yó, chi xjndikqon yó yichí nqo kisa ndivi yó ña qn v'á'a ña kútoo ní yíkí koñu yó, ta kisa ndivi yó ña qn v'á'a ña káchí ini yó. Ta ñii káchí xí'in ñivi na toon ini, xa'nda chiño ña qn v'á'a nqo yó. Ta xa'ã ñayó'o, Ndios xjkomí ra ndayí saxo'vj ní ra mji yó, ní kúu, xí'in ña sãq ní ini ra ñii káchí xí'in ñivi na qn v'á'a. ⁴ Ta saá ni, Ndios, tã kúu tãa tã ká'no ní ini, ndixa kí'vi ní ini ra xíni ra mji yó, ⁵ ta ñii káchí xí'in Jesucristo, taxí ra ña kutaku ndino'o yó nqo ra. Ñayó'o ke'é Ndios xí'in yó kíjv xjkuu kã yó ñivi na ñixi'j nqo ra xa'ã ña xjndiso yó kuã'a ní kuachi nqo ra. Ta ndixa ndasaá kuiti xa'ã ñava'a ká'no ini mji Ndios kúu ña sãkaku ra mji yó nqo ndee ña qn v'á'a. ⁶ Ta xa'ã ña ñii yóo yó táku yó xí'in Jesucristo vitin,

yóo ña ndatán yóo ña Ndios ñii káchí xa sanatakú ra yó xí'in Jesucristo, ta taxí ra ña ñii káchí xí'in Jesucristo ndóo yó nqo táyí ná'no tón tq'ó ñoyívi ñino nqo xá'nda chiño yó xí'in ra. ⁷ Saá ke'é Ndios ñava'a yó'o xí'in ndi'i mji yó, chi kóni ra saná'a ra nqo ñivi na kutaku kuyjã vaxi, ndí kuã'a ní ñava'a ke'é ra xí'in yó chi kúu ra tãa tã v'á'a ká'no ini, ta kí'vi ní ini ra xíni ra mji yó, ñivi na ñii yóo xí'in Jesucristo chi kándixa yó ra. ⁸ Saá chi ña sãkaku Ndios mji yó nqo ña qn v'á'a ña sandi'i xa'ã yó kúu ñii ñava'a ká'no saní'i Ndios mji yó, chi tãa tã v'á'a ní ká'no ini kúu ra. Ta qn sivi xa'ã ña chiño v'á'a kisa ndivi yó nqo Ndios kúu ña sãkaku ra mji yó. Ta xa'ã ña kándixa yó Jesucristo, Ndios saní'i ra yó ñava'a ña sãkaku ra mji yó. ⁹ Ndxia qn sivi xa'ã chiño v'á'a ña kisa ndivi yó kúu ña Ndios sãkaku ra mji yó. Ta ñayó'o sáná'a ndí ndã ñii yó qn kúchiño kasa ká'no xí'in mji yó nqo Ndios. ¹⁰ Ndios kisa v'á'a ra mji yó, ta kúu yó ñivi na kuvã'a xa'ã ña ñii koo yó kutaku yó xí'in Jesucristo ta xa'ã ña kasa ndivi yó kuã'a ní chiño v'á'a ña ndã xa si'na chjtoní Ndios kasa ndivi yó.

Tq'on yó'o ká'qn ndí ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo

ñii yóo na ndatán ñii ñivi

¹¹ Ndó'ó, ñivi na qn sivi najudío kúu, v'á'a naká'an ndó ndí xjina'á ndó'ó qn sivi ñivi na v'á'a xjinata'an xí'in Ndios xjkuu ndó. Ta mji ndj ñivi najudío chjndó ndj kíjv ndó, ñani ndó "ñivi na qn vása kisa ndivi costumbre circuncisión." Ta mji ndj najudío sãkunaní xí'in mji ndj "ñivi na kisa ndivi costumbre circuncisión",* ta xáni sijn ndj ndi xa'ã ña kisa ndivi ndj costumbre yó'o xí'in yíkí koñu ndj, kúu ndj ñivi na v'á'a náta'an xí'in Ndios, ta qn sivi saá, chi qn vása ní-nasama nímã ndj ña xí'in ña ndino'o ini ndj kundikqon ndj Ndios. ¹² Ta ndó'ó na qn sivi najudío kúu, v'á'a naká'an ndó ndasaá ñixijo ndó xjina'á tá qn tã'an kandixa ndó Jesucristo. Xíká ní xjítaku ndó nqo ra, ta xa'ã ña qn sivi ña noo ra naIsrael kúu ndó, qn vása ní-xijo ndayí nda'ã ndó ña naki'in ndó ñava'a kjndoo Ndios taxi ra nda'ã naIsrael. Ndá'vi ní xjítaku ndó si'na, chi qn vása ní-kundaa ini ndó yu kúu Ndios ndino'o, ta ndã lo'o qn vása ní-xindati ndó naki'in ndó ñava'a nda'ã ra. Saá ndá'vi xjítaku ndó xjina'á. ¹³ Ta vitin xa'ã ña kándixa ndó Jesucristo, v'á'a náta'an ndó xí'in Ndios. Vará xjina'á xjkuu ndó ñivi na xjítaku xíká ní nqo Ndios, ta ñii Jesucristo, ña ñixjítaku nda'ã tón cruz kíjv ñixi'j ra, taxí ña kixãq ndó kuyatin ndó nqo Ndios vitin. ¹⁴ Ta mji Jesucristo

* 2:11 Costumbre najudío ña ñani "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii sijn ñatqee tq'alo'o.

kúu t̄a t̄a v̄a'a s̄anakutá'an m̄ji nd̄i, n̄ivi najud̄io x̄i'in nd̄ó'ó, n̄ivi na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu, chi k̄e'é ra chiño ña t̄axi nd̄i v̄a'a náta'an ɔv̄i n̄oɔ n̄ivi yó'o vitin. Ta x̄ina'á m̄ji yó na kúu ɔv̄i n̄oɔ n̄ivi yó'o n̄isaa ini yó x̄ini tá'an yó, ta ndatán n̄ix̄iyo ñii n̄ama kútu ña x̄inakaá m̄a'ñó, ta n̄ata'v̄i ña nd̄i'j̄i najud̄io n̄oɔ nd̄ó'ó na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu, saá n̄ix̄iyo ña. Ta ndatán yóo t̄a t̄a s̄andi'i x̄a'a n̄ama kútu yó'o, saá yóo Jesucristo. Saá chi x̄a'á ña k̄e'é Jesucristo, ɔn k̄oó k̄a ña nákaa náta'v̄i tá'an m̄ji yó n̄ivi na kándixa Jesucristo, án najud̄io kúu yó, án n̄ivi na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu yó. ¹⁵ X̄i'in ña n̄ix̄i'j̄i ra nda'a tón cruz, Jesucristo k̄indaa ra ndeɛ ndaȳi ña n̄j̄taa t̄aMoisés, ta ndaȳi yó'o ɔn s̄jiv̄i k̄a ña x̄á'nda chiño n̄oɔ n̄ivi na kándixa Jesucristo kúu ña. Ta saá ndaȳi yó'o ɔn v̄asa náta'v̄i tá'an k̄a ña m̄ji nd̄i najud̄io n̄oɔ nd̄ó'ó na ɔn v̄asa kúu najud̄io. Saá chi x̄a'á ña kándixa yó Jesucristo, t̄ayó'o sanduu ra ɔv̄i n̄oɔ n̄ivi na x̄ikuu m̄ji yó ña nduu yó ñii n̄oɔ n̄ivi x̄aá vitin. Ta saá ñii v̄a'a nákutá'an nd̄i'i m̄ji yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, án najud̄io kúu yó, án ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu yó, chi ñii yóo yó x̄i'in ra vitin. ¹⁶ Saá chi x̄i'in ña n̄ix̄i'j̄i Jesucristo nda'a tón cruz, s̄andi'i ra x̄a'á ña s̄aa n̄ix̄iyo ini m̄ji nd̄i najud̄io x̄ini nd̄i n̄ivi na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu. Ta ñii k̄i'va saá s̄andi'i ra x̄a'á ña s̄aa n̄ix̄iyo ini nd̄ó'ó n̄ivi na ɔn v̄asa kúu najud̄io x̄ini nd̄o nd̄i'j̄i najud̄io. Saá chi nd̄i'i m̄ji yó na kándixa Jesucristo ñii nduu yó x̄i'in ra, ta nákutá'an v̄a'a yó x̄i'in Ndios vitin.

¹⁷ Ta k̄iv̄i k̄ix̄i Jesucristo ñoyiv̄i yó'o, ta n̄j̄ka'an ndoso ra t̄o'on v̄a'a n̄oɔ nd̄i'i n̄ivi, n̄j̄ka'an ra x̄i'in na ndasaá kuchino kutá'an v̄a'a na x̄i'in Ndios. Ta ndat̄o'on ra t̄o'on v̄a'a yó'o x̄i'in nd̄ó'ó, n̄ivi na x̄itaku x̄iká n̄oɔ Ndios, ta ñii k̄i'va saá ndat̄o'on ra x̄i'in nd̄i najud̄io ñii ndat̄o'on yatin n̄oɔ Ndios. ¹⁸ Ta vitin nd̄i'i m̄ji yó na kándixa Jesucristo, án n̄ivi na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu, án n̄ivi najud̄io kúu, ta ñii laá Níma Ndios kúu ña yóo t̄aku ini ñii ñii yó, ta x̄a'á ñayó'o, kómí yó ndaȳi ña kixaa yatin yó n̄oɔ Ndios. ¹⁹ Ta saá nd̄ó'ó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, vará ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu ndó, ta vitin ɔn v̄asa k̄a t̄aku x̄iká ndó n̄oɔ Ndios, ta ni ɔn v̄asa k̄a kúu ndó n̄ivi na ñoo x̄iyo n̄oɔ ra. Ta nd̄a v̄ika, vitin kúu ndó n̄ivi naño Ndios, ta kúu ndó nave'e m̄ji ra. ²⁰ Ndatán yóo ñii laá ve'e ña kisa v̄a'a Ndios saá yóo nd̄i'i yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo. Ta ndatán yóo x̄a'á ve'e yó'o saá yóo t̄o'on Ndios ña saná'a naapóstol x̄i'in naprofeta. Ta ndatán yóo m̄ji yuu ña ká'no ni ña nákaa x̄a'á t̄j̄ton ve'e, ndiso ña ve'e yó'o, saá yóo Jesucristo. ²¹ Saá chi x̄a'á ña v̄a'a kundichí ve'e, ndi'i ink̄a yuu ña kuv̄a'a ve'e yó'o x̄ini ñó'ó ña yuu ká'no

ñá nákaa t̄j̄ton x̄a'á ve'e. Saá ndi'i m̄ji yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, x̄ini ñó'ó ni yó ra, chi t̄ayó'o s̄anakutá'an ra m̄ji yó ña ñii nduu yó x̄i'in ra, ta x̄i'in ndeɛ ra v̄axi kua'no yó ta t̄ondaa yó nduu yó n̄ivi na koo ndatán kóni ra. Ta saá ndatán yóo ve'e ño'o ȳii n̄oɔ yóo Ndios, saá yóo m̄ji yó n̄ivi na kándixa Jesucristo. ²² Saá nd̄ó'ó, x̄a'á ña kándixa ndó Jesucristo, ndatán yóo ve'e ño'o n̄oɔ yóo Ndios, saá yóo ndó vitin, chi Níma Ndios t̄aku ña ini ndó.

3

T̄o'on yó'o ká'an ndi t̄aPablo kisa chiño ra n̄oɔ n̄ivi na ɔn v̄asa kúu najud̄io

¹ Ta ȳi'j̄i, t̄aPablo, vitin nákaa j̄i ini ve'e k̄aa x̄a'á ña n̄j̄ka'an ndoso j̄i t̄o'on v̄a'a x̄a'á Jesucristo. Ta ña xó'v̄i j̄i yó'o vitin kúu x̄a'á ña naki'in ndó ñava'a ña chindee nd̄ó'ó, n̄ivi na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu. ² Ndixa xa x̄inj̄i s̄o'o ndó ndi Ndios xa s̄akuiso chiño ra ȳi'j̄i ndat̄o'on j̄i x̄i'in nd̄ó'ó, n̄ivi na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu, yu kúu ñava'a ch̄itónj̄i Ndios ke'é ra x̄i'in ndó. Chi Ndios, x̄a'á ñava'a ní ini ra, ch̄itónj̄i ra s̄akaku ra nd̄ó'ó n̄ivi na kándixa Jesucristo. ³ Vará ña ch̄itónj̄i ra yó'o kúu ña na'á ní n̄ix̄iyo se'é n̄oɔ n̄ivi, ta Ndios saná'a ra n̄oɔ j̄i x̄a'á ña kundaa ini j̄i ña. Ta xa x̄inj̄i ndó x̄a'á ñayó'o chi s̄akán n̄j̄taa lo'o j̄i t̄o'on ña ndat̄o'on j̄i x̄i'in ndó x̄a'á ñayó'o. ⁴ Tá ka'vi ndó t̄o'on ña xa n̄j̄taa j̄i n̄oɔ tutu yó'o, ta saá kundaa ini ndó yu kúu ña xa x̄inj̄i vitin x̄a'á ña ch̄itónj̄i Ndios, ña kúu ña xa k̄isa ndivi Jesucristo x̄a'á n̄ivi. ⁵ Vará x̄ina'á ña ch̄itónj̄i Ndios n̄ix̄iyo se'é ña n̄oɔ n̄ivi, ta vitin Níma Ndios sanat̄ivi ña ñayó'o ini naapóstol x̄i'in naprofeta ña kundaa ini na x̄a'á ña. ⁶ Ta vitin ndat̄o'on j̄i x̄i'in ndó ndi ña ch̄itónj̄i Ndios kúu ñayó'o: Ñii kách̄i najud̄io ta x̄i'in n̄ivi na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu, kúchiño na naki'in na ñava'a ña k̄j̄ndoo Ndios taxi ra nda'a nd̄i'i n̄ivi na kúu sa'ya ndino'o ra. Ta ndi'i n̄ivi na ndino'o ini kándixa Jesucristo, nayó'o kúu nasa'ya Ndios, ta ndatán yóo kuv̄a'a x̄i'ña ñii laá ȳik̄i koñu n̄ivi saá yóo ndi'i n̄ivi yó'o, saá chi n̄ivi yó'o yóo na ndatán yóo ȳik̄i koñu Jesucristo.

⁷ Ta ȳi'j̄i, x̄a'á ñava'a san̄i'i Ndios ȳi'j̄i chi t̄a t̄a v̄a'a ká'no ini kúu ra, ta x̄a'á ña kómí ra ndi'i ndeɛ, Ndios s̄akuiso chiño ra ȳi'j̄i ña ká'an ndoso j̄i t̄o'on v̄a'a x̄a'á Jesucristo. ⁸ Vará ȳi'j̄i kúu j̄i ñii t̄a t̄a ndáya'v̄i lo'o ní k̄a n̄oɔ ndi'i n̄ivi na kándixa Jesucristo, ta saá ni, Ndios ke'é ra ñava'a ní x̄i'in j̄i, chi t̄axi ra nda'aj̄i ñato'ó ká'no, ña kúu ña s̄akuiso chiño ra ȳi'j̄i ña k̄a'an ndoso j̄i t̄o'on v̄a'a x̄a'á Jesucristo n̄oɔ n̄ivi na ɔn s̄jiv̄i najud̄io kúu. Ta ndat̄o'on j̄i x̄i'in na ndi'j̄i n̄ivi na kándixa Jesucristo naki'in na kuv̄a'a

ni ñava'a nda'a ra, tãda ni on kuchiño na ka'vi na ndasaá ku'a ni kúu ña. ⁹ Vará Ndios chise'e ra nõõ ñvi ña kúu ña chitóni ra nda ñanõ, ta vitin sãkuiso chiño ra yij ña ndatõ'onj xí'in ñvi ña kundaa ini na yu kúu ña chitóni Ndios, tãa ta kisa va'a ndi'i ña yoo ñoyivi yó'o xí'in ña yoo ñoyivi ñino. ¹⁰ Saá ke'e Ndios chi kóni ra ndi vitin, xí'in ñava'a a ke'e ñvi na kãndixa Jesucristo, ndi'i naãngel ná'no ta xí'in ndi'i inkã nima ña kómi ndayí ñoyivi ñino, kundaa ini ndi'i na ndi ndixa Ndios kúu tãa tã kómi ndi'i nõõ ñandichí ndino'o. ¹¹ Nayó'o kúu ña chitóni Ndios nda kivi nõõ, ta xí'in ña ke'e Jesucristo, Tãa tãKá'no nõõ yó, Ndios kisa ndivi ra ña chitóni ra ñii kiva ndatán yoo ña kóni ra. ¹² Ta xa'a ña kãndixa yó Jesucristo ta ñii yoo yó tãku yó xí'in ra, kómi yó ndayí ña va'a nata'an yó xí'in Ndios vitin, ta on vasa yí'vi yó xaã yatin yó nõõ Ndios ña ka'an yó xí'in ra. ¹³ Ta xa'a ñayó'o, ndúkuj nõõ ndó ña on kuchuchú ini ndó xa'a ña xó'vij vitin. Ndã vika, va'a ná kani sinj ndó ndi ña xó'vij vitin kúu ña táxi j ñatõ'õ nda'a ndó.

To'on yó'o ká'an ndi on kuchiño kundaa ini yó ndasaá ká'no ní yoo ña kí'vi ini Jesucristo xini ra mji yó

¹⁴ Ta xa'a ndi'i ñava'a a ke'e ra xí'in yó, ñii ñii kivi kuxitij nõõ Yivá yó Ndios, tã kúu Yivá Jesucristo Tãa tãKá'no nõõ yó, ¹⁵ ta kúu ra tãa tã sãkunaní yó "Yivá yó", chi kisa va'a ra ndi'i mji yó, ñvi na tãku ñoyivi yó'o, ta kisa va'a ra ndi'i na tãku ñoyivi ñino. ¹⁶ Ta xa'a ña kómi ra ndi'i saá nõõ ñava'a ndino'o, ndúkuj nõõ ra ña Nima ra ná chikaã ña ndee ini ndó xa'a ña kútu kuita ndó yichj Jesucristo. ¹⁷ Ta saá xa'a ña ndaa ini ndó Jesucristo, ndixa kutaku ra ini ndó ndi'i saá kivi. Ta ndúkuj nõõ Ndios ña chindee ra ndó'õ ña nduu ndó ñvi na ndixa kí'vi ní ini xini na Ndios ta ñii kiva saá kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó, chi ñayó'o kúu ña ndáya'ví ní ka nõõ ndi'i chiño va'a kisa ndivi yó. ¹⁸ Ta saá ndó'õ ta xí'in ndi'i ñvi na ndikon Ndios tondaa ndó nõõ ña kundaa ini ndó ndasaá ví kóno ní nákaã ña ndixa kí'vi ini Ndios xini ra ndó'õ; ta ndasaá ví sikon ní xaã ña kí'vi ini Ndios xini ra ndó'õ, ta ndasaá ví ká'no ní ndikã xaã ña va'a kí'vi ini ra xini ra ndó'õ, ta ndasaá ví yá'a ní kãnj xikã xaã ña kí'vi ini Ndios xini ra ndó'õ. ¹⁹ Ta ndã ñii xiiña on vasa ndi'i ña kí'vi ní ini Jesucristo xini ra ndó'õ. Ta vará on vasa kuchiño kundaa ini ndó ndasaá kí'vi ní ini Jesucristo xini ra ndó'õ, ta saá ni, xáku ndá'vij nõõ Ndios ña chindee ra ndó'õ ña kundaa ini ndó ñayó'o. Ta saá kuchiño naki'in ndó ndi'i ñava'a ña káku ini Ndios, ta ñayó'o sakutú

ñi ini ndó ña tondaa ndó kuu ndó ñvi na ñixinq ndino'o.

²⁰ Ta vitin ná kasa ká'no yó Ndios chi ndee ra ña tãku ini yó, xa yoo ti'va ña kasa ndivi ña ná'no ní ka chiño va'a nõõ ña xani sinj yó, chi Ndios kuchiño ra ke'e ra xí'in yó ku'a'a ní ka ñava'a nõõ ña ndúkú yó nõõ ra. ²¹ Ta va'a ndi'i mji yó, ñvi na ñii yoo tãku xí'in Jesucristo, ña ke'e yó ña chinõ sikon ñatõ'õ Ndios! Saá ná koo ña kivi vitin ta ndi'i saá kivi ña va'i.

4

To'on yó'o ká'an ña ndi'i ñvi na kãndixa Jesucristo xini nõ'õ ñii kutaku na xí'in ra

¹ Ta yij, tãa tã nákaã ini ve'e kaã xa'a ña kisa chiño j nõõ Jesucristo, xáku ndá'vij nõõ ndó'õ ná chikaã ndó ndee ña viví kutaku ndó ndatán kóni ra, chi Ndios kana ra ndó'õ xa'a ña kutaku ndó saá. ² Ta ndi'i saá kivi xini nõ'õ kasa nõõ xí'in mji ndó ta taxi ndó ñatõ'õ nda'a ndi'i ñvi. Ta on va'a kuu ndó ñvi na kama sãsaã ini mji, ta xini nõ'õ koo ká'no ní ini ndó koni tá'an ndó, ta xa'a ña kí'vi ini ndó xini tá'an ndó, xini nõ'õ kunde'e ini ndó xí'in tá'an ndó. ³ Ta Nima Ndios ña tãku ini yó kúu ña táxi ña ñii yoo yó xí'in tá'an yó, ta kisa chiño ña xí'in yó ña va'a kut'an yó xí'in tá'an yó. Ta xa'a ñayó'o, ñii ñii ndó'õ, xini nõ'õ chikaã ndó ndee xí'in mji ndó ña on ndi'i xa'a ña va'a kut'an ndó xí'in tá'an ndó. ⁴ Saá chi ndi'i mji yó, ñvi na kãndixa Jesucristo, ndatán yoo ñii laã yiki koñu Jesucristo saá yoo yó. Ta ñii laã Nima Ndios kúu ña tãku ini ndi'i yó, ta ñii kúu ñava'a ká'no ndati yó, chi mji yó kúu ñvi na kana Ndios ña nduu yó sa'ya ra. ⁵ Ta ñii laã kúu Tãa tãKá'no nõõ yó, tã kúu Jesucristo, ta ñii laã kúu ñandaa kãndixa yó, ta ñii laã kúu xa'a ña chichi yó, ⁶ ta ñii laã kúu Ndios, tãa tã kúu Yivá ndi'i yó, ta kúu ra tãa tã xá'nda chiño nõõ ndi'i yó, ta táxi ra ndee ra nda'a yó ña kisa ndivi yó chiño ra, ta tãku ra ini ndi'i yó.

⁷ Ta xa'a ña kúu Jesucristo tãa tã va'a ní ká'no ini, ñani' ra ndee va'a nda'a ñii ñii mji yó xa'a ña kuchiño yó kasa ndivi yó chiño ra. ⁸ Xí'in ña ke'e Jesucristo saá xí'in yó, kundivi to'on Ndios ña ñtaa na xina'a, ña káchi saá:

Tãa tãkã'no ndaa ra ku'a'an ra nõõ sikon ní ñoyivi ñino,

ta xa'a ña kunde'e ra nõõ na sãã ini xini ña'a, ta nayó'o nduu na napreso ra. Ta saá tãa tãkã'no yó'o ñani' ra ku'a'a ní ñava'a nda'a ñvi na ndikon ña'a, saá káchi to'on Ndios.

⁹ Ta to'on Ndios yó'o kóni káchi ña ndi Tãa tãKá'no yó'o kúu Jesucristo, tãa tã

ndaꝝ ñoyívi síkón ñjno. Ta xí'in ñayó'o kúndaꝝ ini yó ndí sí'na ndꝝ ñoyívi ñjno kee ra ta ngo ra, kixaaꝝ ra ndꝝ ngo ñjno ní ñoyívi yó'o. ¹⁰ Ta mji tꝝa tꝝ ngo kixaaꝝ ndꝝ ñoyívi yó'o kúu tꝝa tꝝ tuku ndꝝa ndꝝ mji ngo síkón ní kꝝa ngo ndí'i ñoyívi ñjno. Saá ke'é ra xa'ꝝ ña sakutú ndí'i xí'in mji ra ndíkꝝ ní xiiña ñoyívi yó'o, ta sakutú ndí'i xí'in mji ra ndíkꝝ ní xiiña ñoyívi ñjno. ¹¹ Mji tayó'o kúu Jesucristo, tꝝa tꝝ saní'i ndeꝝ va'a ñii ñii ñjvi na kándixa ña'á. Ta tꝝxi ra ndeꝝ nda'ꝝ sava na ña kuu na naapóstol, ñjvi na kuꝝ'an kisa ndivi chiño Ndios; ta tꝝxi ra ndeꝝ nda'ꝝ sava na ña kuu na naprofeta, ñjvi na ká'an tꝝ'on ña táxi Nímꝝ Ndios nda'ꝝ na; ta Jesucristo tꝝxi ra ndeꝝ nda'ꝝ sava na ña sakujtꝝ ní'no na tꝝ'on va'a xa'ꝝ mji ra ngo ñjvi na on tꝝ'án konj so'o tꝝ'on yó'o, ta tꝝxi ra ndeꝝ nda'ꝝ sava na ña kuu na napastor, ña kuiso chiño na xí'in ñjvi na kándixa mji ra. Ta tꝝxi ra ndeꝝ nda'ꝝ sava ñjvi ña kuu na namaestro, ña va'a saná'a na ñjvi ña viví kundikꝝn na yichj mji ra, tꝝa tꝝ kúu Jesucristo. ¹² Ta Jesucristo saní'i ra ndeꝝ va'a yó'o ñii ñii ñjvi na kándixa ña'á, xa'ꝝ ña kukomí yó ndeꝝ ña kasa ndivi yó chiño ra, ta xa'ꝝ ña chindee tá'an yó ña viví kua'no ndí'i yó yichj ra. ¹³ Ta saá tondꝝa ndí'i yó ña ñii nduu yó xa'ꝝ ña ñii káchí kándixa yó Jesucristo, ta tondꝝa yó nduu yó ñjvi na ndixa xínj va'a ra, ta ñii kjví tondꝝa yó nduu yó ñjvi na ñixínj ndino'o, ndatꝝan yóo mji Jesucristo. ¹⁴ Ta saá on ke'é kꝝ yó ndatꝝan ke'é naválí, chí naválí nóno násama na ña xáni sjnj na, ta kama ní táxi xí'in mji na ña inkꝝ ñjvi sandá'ví ña'á na, chí ñjvi yó'o kúu na ndíchí ní sjnj mji, ta ti'va ní na chu'u na naválí ña kundikꝝn na yichj ña on vása ndꝝa. ¹⁵ Ta mji yó, on vása yóo kꝝ yó ndatꝝan yóo naválí, ta xínj ñó'ó kuki'vi ini yó koni tá'an yó ta ndatꝝ'on yó ñandꝝa xí'in tá'an yó, chí saá va'a kꝝ vaꝝi kua'no yó yichj Jesucristo, ndꝝa tondꝝa yó nduu yó ndatꝝan yóo ra. Saá chí ndatꝝan yóo sjnj ñjvi xí'in yíkí koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in ndí'i ñjvi na kándixa ña'á. ¹⁶ Ta saá Jesucristo táxi ra ña viví nakutá'an ñii ñii xiiña yíkí koñu ra, xa'ꝝ ña ñii káchí ndí'i xiiña kisa chiño ña ndatꝝan yóo ngo xínj ñó'ó ñii ñii mji ña. Ta saá ndí'i mji yó na kándixa Jesucristo, na kúu yíkí koñu ra, ndixa kua'no kꝝ yó yichj ra xí'in ña ndixa kí'vi ini yó xíní tá'an yó.

Tꝝ'on yó'o ká'an ndí ñjvi na kándixa Jesucristo xínj ñó'ó kutakꝝ va'a na chí xa nduu na ñjvi na xaꝝ ini

¹⁷ Xí'in ndayí Jesucristo ndátꝝ'on j xí'in ndó ña on kutakꝝ kꝝ ndó ndatꝝan táku ñjvi

na on vása ndíkꝝn Ndios, chí ñjvi yó'o táku na xáni sjnj na xa'ꝝ ña kúu ndasaá kuiti ña manj, ña on vása ndáya'ví. ¹⁸ Ñjvi yó'o on kúchiño kundꝝa ini na ñandꝝa, chí táku xíká ní na ngo Ndios, chí ñjvi na naa ini kúu na, ta na tá'yá ní ini kúu na, ta só'ó ní na. ¹⁹ Ñjvi yó'o on vása kúka'an ngo mji na, chí ñjvi na kisa só'ó va'a xí'in mji kúu na, ta ndꝝ lo'o on xijn na nasita xí'in mji na ngo ña on vá'a. Ta ndꝝ víkꝝ táxi xí'in mji na ña ke'é na ndí'i saá ngo ña on vá'a án ñakini ña kútoo yíkí koñu na. ²⁰ Ta yichj ña on vá'a ña ndíkꝝn ñjvi yó'o, on sjví yichj va'a Jesucristo kúu ña, ta yichj va'a Jesucristo kúu ña xa sakua'á ndó kundikꝝn ndó. ²¹ Saá chí ndixa xa xínj so'o ndó tꝝ'on va'a xa'ꝝ Jesucristo, ta xa sakua'á ndó kutakꝝ ndó ndatꝝan kóni ra. Ta xa'ꝝ ñayó'o, vitin táku ndó kisa ndivi ndó ñandꝝa ña saná'a Jesucristo. ²² Ta saá ndó'ó, xínj ñó'ó sandakoo va'a ndó ndí'i yichj yatá ña on vá'a ngo ñixika ndó xitaku ndó xina'á, chí yichj yatá yó'o kúu yichj ngo xixa'nda chiño ña on vá'a ngo ndó xa'ꝝ ña kisa ndivi ndó ña on vá'a ña kútoo ní yíkí koñu ndó. Ta ña kútoo ní yíkí koñu ndó yó'o sandá'ví ña ndó'ó chí on vása ní-taxi ña ñava'a nda'ꝝ ndó. ²³ Ta vitin xínj ñó'ó taxi xí'in mji ndó nda'ꝝ Nímꝝ Ndios ña ndasa xaꝝ ña nímꝝ ndó ta ndasa xaꝝ ña sjnj ndó. ²⁴ Ta xa'ꝝ ña nduu ndó ñjvi na xaꝝ ini, xínj ñó'ó taxi ndó ná kasa chiño Nímꝝ Ndios ini ndó, xa'ꝝ ña nduu ndó ñjvi na va'a ndino'o ini, ñjvi nayij, ñjvi nandꝝa, chí Ndios kisa va'a ra ndó'ó xa'ꝝ ña tondꝝa ndó nduu ndó ndatꝝan yóo mji ra.

²⁵ Ta saá on ka'an kꝝ ndó tꝝ'on vatá, ta ndasaá kuiti nina tꝝ'on ndꝝa kꝝ'an ndó xí'in tá'an ndó. Saá chí ndatꝝan yóo kuꝝ'ꝝ ní xiiña ña kúu yíkí koñu ñii ñjvi, saá yóo yó, chí ndí'i mji yó, ñjvi na kándixa Jesucristo kúu yó yíkí koñu ra.

²⁶ Ta ndó'ó, ñjvi na kándixa Jesucristo, tá kixá'á saꝝ ini ndó, ta kama nasita xí'in mji ndó kotꝝ nakava ndó ke'é ndó ña on vá'a. Ta saá on taxi ndó ña ndiní kjví kunakaꝝ ña sꝝa ini ndó. ²⁷ Ta va'a kꝝ kama nandikó ini ndó, kotꝝ taxi ndó ña kundedé ñanímꝝ ndiva'a ká'no ngo ndó.

²⁸ Vará sava ndó'ó xjkuu ndó ñjvi nakuí'ná, ta vitin on vá'a kasa kuí'ná kꝝ ndó, ta xínj ñó'ó kasa ndivi ndó chiño va'a, ta va'a ná konj ñó'ó ndó nda'ꝝ ndó xa'ꝝ ña kasa chiño ndó. Ta saá kukomí ndó sj'un ña kuchiño chindee ndó ñjvi na yóo ña xínj ñó'ó ní ngo.

²⁹ Ta xínj ñó'ó nasita xí'in mji ndó ngo ña on ka'an ndó tꝝ'on ña on vá'a ña satakué'e nímꝝ ñjvi. Ta ndꝝ víkꝝ, ka'ꝝan ndó tꝝ'on va'a ña chindee ñjvi na kándixa Jesucristo ña viví kꝝ kua'no na yichj ra. Ta ka'ꝝan ndó tꝝ'on ña chikaꝝ ndeꝝ va'a ini ñjvi na

xíni sq'o ña. ³⁰ Ta on ke'é ndó ña on vá'a ña taxi sakuchuchú ini Níma Ndios, chi ndátan yóo sello ñii tachiño ká'no ña kisa ndaá xá'a tutu, saá yóo Níma Ndios ña táku ini yó. Saá chi ña táku Níma Ndios ini yó kisa ndaá ña ndí kuu yó sa'ya ndino'o Ndios, ta ndixa naki'in va'a ra mji yó kivi ndikó tuku Jesucristo ñoyívi yó'o.

³¹ Ta ndó'ó xini ñó'ó sandakoo ndó ña táxi nákaa ñayova ini ndó, ta on kuu ndó nivi na kama ní sáa ini, ta ni on kuu ndó nivi na ku'e' ní. Ta sandakoo ndó ña kini ndá'yi ndó nqo inka nivi, ta sandakoo ndó ká'an ndó t'on ndiva' xí'in nivi, ta sandakoo ndó ká'an ndó t'on ña sáaku'e' ini nivi, ta sandakoo ndó ña táxi nákaa ña on vá'a ini ndó xini ndó inka nivi. ³² Ta xini ñó'ó viví kuu ndó nivi na va'a nata'an xí'in tá'an ndó, ta kundá'vi ini ndó koni tá'an ndó, ta kasa ká'no ini ndó xá'a tá'an ndó, ñii kiva ndátan Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi ndó xa'a ña kandixa ndó Jesucristo.

5

T'on yó'o ká'an ndí xini ñó'ó kutaku yó ndátan táku sa'ya ndino'o Ndios

¹ Xini ñó'ó chikaá ndó ndee ña ke'é ndó ñava'a ndátan ké'é Ndios. Saá chi sa'ya Ndios kuu ndó ta kí'vi ní ini ra xini ra ndó'ó. ² Ta ndixa kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. Saá chi Jesucristo kí'vi ini ra xini ra mji yó, ta ntqndaá ra njsqokó xí'in mji ra ta nixi'i ra xa'a yó. Ta ña Jesucristo njsqokó xí'in mji ra, yóo ña ndátan nixiyo ña njsqokó nivi kití nqo namá yji, ta Ndios kusij ini ra ña xá'an támi ní ñi'ma ña kee nqo xá'mi na kití yó'o.

³ Ndó'ó kuu nivi na ndikqon Ndios, taá ta kuu tayji. Ta xa'a ñayó'o ndó'ó xini ñó'ó kuu ndó nivi na táku ndii nqo ra. Ndó'ó na kuu nataa, nda lo'o on kivi ndó kuachi xí'in náña'a ná on sivi nási'í ndó kuu. Ta ndó'ó na kuu náña'a, nda lo'o on kivi ndó kuachi xí'in nataa na on sivi yji ndó kuu. Ni nda lo'o on ke'é ndó ñakini xí'in taá án xí'in ña'a. Ta on vá'a kuu ndó nivi na chikaá ndee xa'a ña kukomí na ku'a ní ka ña kúsi' ní ini na xini na. ⁴ On vá'a ndato'on ndó t'on kini, ni on vá'a ka'an ndó t'on ña on koq ya'vi kómi, ni on ka'an ndó t'on ña sáku'a'an nqo nivi. Saá chi ndí'í nqo t'on on vá'a yó'o on vása va'a kee ña yu'u nivi na ndikqon Ndios. Ta nda víka, xini ñó'ó ka'an ndó t'on va'a, ña táxi ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios. ⁵ Va'a ná kundaá va'a ini ndó ndí nivi na on xjin sandakoo ndikqon na yichí on vá'a, nivi yó'o on sivi sa'ya ndino'o Ndios kuu na, ta on vása kómi na ndayí kutaku na ñoyívi nqo xá'nda chiño Jesucristo xí'in Ndios.

Sava nivi yó'o kuu nataa na xika kí'vi kuachi xí'in náña'a ná on sivi nási'í na kuu, án náña'a ná xika kí'vi kuachi xí'in nataa na on sivi yji ná kuu, án nivi na xika ké'é ndí'í saá nqo ñakini xí'in tá'an na. Ta sava nivi yó'o nina kuiti chikaá na ndee ña kukomí na ku'a ní ka ñakuíka. Ñii kuu nivi yó'o xí'in nivi na kisa ká'no ndios vatá ña kuu idolo, chi ñakuíka ñoyívi yó'o yóo ña ndátan yóo ndios mji na. ⁶ Ta saá on taxi ndó nda ñii nivi sandá'vi na ndó'ó xí'in ña ká'an na t'on vatá xí'in ndó, chi ndixa Ndios saxo'vi ní ra nivi na kuu na toon ini, na kuu na on xjin chikaá so'o t'on ra. ⁷ Ta xa'a ñayó'o on kundikqon ndó yichí nivi na toon ini yó'o, ta nda lo'o on ke'é ndó ña on vá'a ndátan yóo ña ké'é na.

⁸ Kivi ña on ta'an kandixa ndó Jesucristo, ta xitaku ndó yichí on vá'a nqo naa ní. Ta vitin xa'a ña ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo, táku ndó yichí va'a nqo ye'é ño'q. Ta xa'a ñayó'o xini ñó'ó chikaá ndó ndee ña kutaku ndó ndátan táku nivi na ndino'o ndikqon yichí va'a yó'o, ⁹ chi Níma Ndios ña táku ini ndó kisa chiño ña ini ndó xa'a ña ke'é ndó ndí'í saá nqo ñava'a, ñandaá, ta ñandixa. ¹⁰ Ndi'í saá kivi va'a ná saku'á ndó ña kundaá ini ndó yu kuu ñava'a ke'é ndó ña sakusij ndó ini Ndios. ¹¹ Ta nda lo'o on taxi xí'in mji ndó ke'é ndó ña on vá'a, ndátan yóo ña ké'é nivi na ndikqon yichí nqo naa ní, chi ña on vá'a ké'é na on vása ndaya'vi ña. Ta va'a ka ná ndato'on ndó xí'in nivi yó'o ña kundaá ini na ndí ña ké'é na kuu ña on vá'a. ¹² Ndixa ña ka'an ní nqo kuu ña ndato'on yó xa'a ña kini ní ké'é se'é nivi na ndikqon yichí on vá'a nqo naa ní. ¹³ Ta saá ní, tá ye'é ño'q nqo naa ní, ta sánatívi ña ndí'í ña ké'é nivi na xika nqo naa yó'o. Ta ndátan yóo ño'q ye'é yó'o, saá yóo Jesucristo, chi sánatívi ra ndí'í ña yóo ini yó, án ñava'a án ña on vá'a kuu ña. ¹⁴ Ta xa'a ñayó'o, yóo ñii t'on ndí'í ña xa xini yó ña káchí saá: Nakáxin ini ndó'ó, nivi na kisin; nakuita ndó'ó, nivi na yóo ndátan yóo nivi na nixi'i.

Koo ti'va ndó, ta ño'q ña ye'é ña kaku ini Jesucristo naye'e ña ini ndó, saá káchí t'on ndí'í ña xa xini yó.

¹⁵ Ta saá koto va'a xí'in mji ndó ndasaá xini ñó'ó va'a kutaku ndó. On kutaku ndó ndátan táku nivi na kí'vi sijn, ta va'a kutaku ndó ndátan táku nivi na ndí'í sijn. ¹⁶ Saá chi vitin kivi táku yó ñoyívi, yóo ku'a ní nivi na ké'é ndí'í saá nqo ña on vá'a. Ta saá xini ñó'ó ndukú ndó yichí ndasaá ké'é ndó ndí'í saá nqo ñava'a. ¹⁷ On kuu ndó nivi na kí'vi sijn, ta va'a kuu ndó nivi na xáni sijn xa'a yu kuu ñava'a kóni Ndios. ¹⁸ On kuu ndó nivi na xí'í ní nduta vino án inka nduta tá sáxini nivi,

chi nduta yó'o sándi'i rá ndee ndó ña on kuchiño ka'nda chiño ndó nqo mji ndó. Ta va'a ka kuu ndó nivi na chútú ini xí'in Níma Ndios ña ka'nda chiño ña nqo ndó. ¹⁹ Ta kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta va'a kata ndó yaa yji ña vaxi nqo ñii xiiña tq'on Ndios, ña nani Salmos. Ta saá tuku va'a kata ndó yaa yji ña ká'an ñava'a livi xa'a Ndios, ta kata ndó inka yaa yji ña kisa ká'no ndó Ndios. Saá xí'in ndino'o ní ini ndó kata ndó kasa ká'no ndó Ndios. ²⁰ Ta ndi'i saá kivi xí'in ndayi kivi Jesucristo, Tqa taKá'no nqo yó, ka'an ndó, kachi ndó: "Táxa'vi ún, Yivá yó Ndios xa'a ndi'i ñava'a ké'é ún xí'in ndi'", kachi ndó xí'in ra.

Tq'on yó'o ká'an ndi nivi na tondaq'q xini ñó'o kasa tq'ó tá'an na

²¹ Ndi'i yó, nivi na kándixa Jesucristo xini ñó'o kasa ninqo xí'in mji yó ña kasa chiño yó nqo tá'an yó. Ña ké'é yó saá saná'a ña ndi ndino'o kisa tq'ó yó Jesucristo.

²² Ta saá ndi'i náña'a ná yóo yji xini ñó'o kasa ninqo xí'in mji ná ña kasa chiño ná nqo yji ná, ndatán yóo ña kisa chiño ná nqo Jesucristo, Tqa taKá'no nqo yó. ²³ Ta ñii kiva ndatán Jesucristo yóo ra kúu ra sñi nivi na kándixa ña'a, saá tqa tq'ó yóo ñási'i, yóo ra kúu ra sñi ñási'i ra. Ta Jesucristo kúu Tqa ta Sákaku ndi'i nivi na kándixa ña'a, ta nayó'o ndatán yóo yiki koñu Jesucristo, saá yóo na. ²⁴ Ta xa'a ñayó'o, ñii kiva ndatán nivi na kándixa Jesucristo xini ñó'o kasa ninqo xí'in mji na xa'a ña kasa ndivi na ndi'i ña xa'nda chiño ra, saá ñii ñii ña'a ña yóo yji xini ñó'o kasa ninqo xí'in mji ña xa'a ña kasa ndivi ña ndi'i ña xa'nda chiño yji ña nqo ña.

²⁵ Ta ñii ñii tqa tq'ó yóo ñási'i xini ñó'o ndixa kuki'vi ini ra koni ra ñási'i ra, ñii kiva ndatán kivi ini Jesucristo xini ra nivi na kándixa ña'a, tandra taxi xí'in mji ra ña nixi'i ra xa'a nayó'o. ²⁶ Jesucristo kisa ndivi ra ñayó'o xa'a ña ndasa yji ra nivi yó'o na kúu na kándixa ña'a. Ta xí'in tq'on va'a ña ká'an xa'a ra ña chikaq so'o na, ta xí'in taku'i tá chichi na xa'a ña kándixa na ra, Jesucristo ndasa yji ra na. ²⁷ Ta ké'é ra ñayó'o xa'a ña kuchiño va'a naki'in ra nivi yó'o kivi kuita na nqo ra. Ta ndatán yóo ñii ña'a ña xa yóo ti'va ñindichi nqo yóo vikq tondaq'q ña, saá livi koo kuita nivi na kándixa Jesucristo nqo ra kivi vaxi. Saá chi Jesucristo sandoo ra ndi'i kuachi na, xa'a ña nduu na ndatán yóo ña'a ña livi ndixin ña tondaq'q ña, ta livi ka ví yita ndii xito ndi'i mji ña, ta nda lo'o on kqó nda ñii machi, ni nda ñii ña kúu tji kómi ña. ²⁸ Ñii kiva ndatán kivi ini tqa xini ra yiki koñu mji ra, saá xini ñó'o kuki'vi

ini ra koni ra ñási'i ra. Saá chi tqa tq'ó ndixa kivi ini ra xini ra ñási'i ra, xí'in ña ké'é ra saá, ndixa kivi ini ra xini ra mji ra, chi ndatán yóo ñii laá nivi saá yóo tqa xí'in ñási'i ra. ²⁹ Nda ñii tqa on kivi kusaa ini ra koni ra yiki koñu mji ra. Ta nda vika, vivii ndaa ra ta kisa manj ra yiki koñu ra. Ndixa Jesucristo va'a kisa manj ra nivi na kándixa ña'a, na kúu yiki koñu ra, ta ñii kiva saá xini ñó'o ké'é ñii ñii tqa xí'in ñási'i ra, chi yiki koñu mji ra kúu ña. ³⁰ Ndi'i mji yó nivi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo kuq'q ní xiiña yiki koñu ra saá yóo yó. ³¹ Ta tq'on Ndios ña nntaa na xina'a káchi ña saá: "Xa'a ña tondaq'q ñii tqa xí'in ñási'i ra, xini ñó'o sandakoo ra ve'e yivá si'i ra, ta ñii nduu ra xí'in ñási'i ra. Ta ovi nivi yó'o saá nduu na ñii laá nivi kuiti", káchi tq'on Ndios. ³² Xa ndatq'onj xí'in ndó ndi ndatán yóo tqa xí'in ñási'i ra, saá yóo Jesucristo xí'in mji yó nivi na kándixa ña'a. Ta tq'on yó'o kúu ña yq'vi ní kundaa ini yó. ³³ Inka tq'on ká'anj xí'in ndó vitin kúu ñayó'o: Ñii ñii tqa xini ñó'o kuki'vi ini ra koni ra ñási'i ra, ñii kiva ndatán kivi ini ra xini ra mji ra. Ta ñii ñii ña'a ña yóo yji, xini ñó'o kasa tq'ó ña yji ña.

6

Tq'on yó'o ká'an ndasaá xini ñó'o vivii ké'é nivi na kúu sa'ya ta na kúu yivá si'i xí'in tá'an na

¹ Ndó'o naváli, kasa ndivi ndó ña xa'nda chiño yivá si'i ndó nqo ndó, chi ña kisa ndivi ndó saá kúu ña ké'é ndó ñandaa ña kúu chiño nqo ndó xa'a ña kándixa ndó Jesucristo, Tqa taKá'no nqo yó. ² Saá chi yóo ndayi Ndios ña nntaa taMoisés kuiya xina'a, ña káchi saá: "Ná kasa tq'ó yó yivá si'i yó", káchi ña. Ta ndayi Ndios yó'o kúu ñanqó ña káchi naki'in nivi ñava'a xa'a ña kisa ndivi na ña. ³ Ñava'a yó'o ña káchi Ndios naki'in nivi xa'a ña kisa tq'ó na yivá si'i na, kúu ña koo ñava'a xí'in nayó'o, ta na'a ní kutaku na ñoyivi yó'o.

⁴ Ta ndó'o na kúu yivá si'i, on ké'é ndó ni on ka'an ndó ña kúu ña sasa ini sa'ya ndó. Nda vika, vivii sakua'no ndó sa'ya ndó, saná'a ndó na ñandaa, nasita ndó na nqo ña on vá'a, ta ndatq'on ndó xí'in na ndasaá xini ñó'o kundikqon na yichi Jesucristo.

Tq'on yó'o ká'an ndasaá xini ñó'o vivii ké'é nivi na kúu naesclavo ta na kúu napatrón xí'in tá'an na

⁵ Sava ndó'o kúu nivi naesclavo na on vása kómi ndayi sandakoo ña kisa chiño ndó nqo nivi na kúu napatrón ndó ñoyivi yó'o. Ta saá mji ndó xini ñó'o kasa ndivi ndó ña xa'nda chiño napatrón ndó, ta xí'in

ña yjyo ini ndó, ta xí'in ñato'ó ní, ta xí'in ña ndino'o ini ndó kasa ndivi ndó chiño nqo napatrón ndó. Ndatán vivíi kisa chiño ndó nqo Jesucristo, ñii kǐ'va saá va'a kasa chiño ndó nqo napatrón ndó.

⁶ Qn vá'a kuiti chikaǎ ní ndó ndee kasa chiño ndó tá mií yóo tapatrón ndó xíto ra ndasaá kisa chiño ndó, ta ndi'i saá yichǐ vivíi kasa chiño ndó, tá yóo, án tá qn kqó napatrón ndó xíto na ndó'ó kisa chiño ndó. Saá chi qn sǐvi ndasaá kuiti xa'ǎ ña sakusǐj ndó ini nǐvi kúu ña kisa ndivi ndó chiño, ta xa'ǎ ña ndixa sakusǐj ndó ini Jesucristo kúu ña kisa ndivi ndó chiño. Ta saá xí'in ña ndino'o ini ndó kasa ndivi ndó chiño ndatán kóni Ndios ke'é ndó. ⁷ Ta xí'in ñasǐj ini ndó va'a kasa chiño ndó, chi qn sǐvi nqo nǐvi kuiti kúu ña kisa chiño ndó, ta ndixa nqo Jesucristo kúu ña kisa chiño ndó. ⁸ Saá chi kúndaǎ ini yó ndí kvǐ vaǐi Jesucristo taxi ra ñava'a nda'ǎ ñii ñii mií yóo ñii kǐ'va ndatán yóo chiño kǐsa ndivi yó, án nǐvi naesclavo kúu yó, án nǐvi na qn sǐvi naesclavo kúu yó.

⁹ Ta ndó'ó, nǐvi na kúu napatrón, ñii kǐ'va xí'in ñato'ó kasa ndivi ndó xí'in ndi'i nǐvi na kisa chiño nqo ndó. Qn vá'a ka'ǎn ndó xí'in na ndí ndee ní yo'vǐ saxo'vǐ ndó na tá qn vá'a kisa ndivi na chiño. Ta xǐnj ñó'ó naká'án ndó ndí ñoyívi nǐno yóo ñii laǎ Ndios, tá kúu taKá'no nqo ndó'ó ta kúu ra taKá'no nqo nǐvi na kisa chiño nqo ndó. Ta taKá'no yó'o qn vása nákaǐin ra nǐvi, án naesclavo kúu na, án napatrón kúu na, saá chi ñii ndáya'vǐ ndi'i nǐvi nqo ra.

Tq'on yó'o ká'ǎn xǐnj ñó'ó kundixin yó ndi'i ndee Ndios ña kúndeé yó nqo ña qn vá'a

¹⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, xa yatin tondaaǐ sandi'iǐj taaj nqo tutu yó'o. Ta saá kóniǐ ña chikaǎ sq'o ndó tq'on ña ndatq'onǐj xí'in ndó vitin, ña káchí saá: Xa'ǎ ña ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo, taxi ndó ña chikaǎ ra ndee ra ini ndó xa'ǎ ña kuu ndó nǐvi na kómí ndee ña kúndeé ndó nqo ña qn vá'a. ¹¹ Saá chi ñii ñii ndó'ó na kándixa Jesucristo, xǐnj ñó'ó kundixin ndó ndi'i ndee Ndios ña kuchíño ndó kúndeé ndó nqo ndee ñanimǎ ndiva'a. ¹² Saá chi ndixa qn sǐvi nǐvi kuiti kúu na káni tá'an xí'in yó, ta ndixa ña káni tá'an xí'in yó kúu ña qn kúchiño koto yó xí'in nduchy nqo yó, chi kúu ña kuǎ'ǎ ní ñanimǎ ndiva'a ná'no ta kúu ña inkǎ nqo ndee ndiva'a. Ta ñanimǎ ndiva'a xí'in ndee ndiva'a yó'o kúu ña xá'nda chiño vitin nqo yichǐ qn vá'a ña naa ní ñoyívi yó'o. Ta kuǎ'ǎ ní ñanimǎ ndiva'a ña káni tá'an xí'in yó kúu ña xǐka nqo síkón ñoyívi yó'o. ¹³ Ta xa'ǎ ña yóo kuǎ'ǎ ní ñanimǎ ndiva'a káni tá'an ña xí'in ndó, ñii ñii

ndó'ó xǐnj ñó'ó kundixin ndó ndi'i ndee Ndios. Saá chi ndee Ndios yó'o ndatán yóo ña ndixin natropa na káni tá'an, saá yóo ña. Tá ndixin ndó ndi'i ndee Ndios, ta saá qn taxi ndó ña kúndeé ñandiva'a nqo ndó. Ta saá tá ndǐ'i nǐya'a ña káni tá'an ñandiva'a xí'in ndó, ta kúty va'a kuita ndó yichǐ Ndios, chi qn vása ní-kuchiño ñandiva'a nqo ndó. ¹⁴ Va'a kúty kuita ndó yichǐ Ndios, chi ndatán yóo kǎa ña chiko'ni natropa tqoq na ña táxi ndee na, saá yóo tq'on ña ndixa, chi ñandixa yó'o táxi ña ndee ini ndó. Ta ndatán yóo kǎa ña nákasi natropa kándiká na xa'ǎ ña qn satakué'e ña'á na, saá yóo ñandaǎ kisa ndivi ndó xa'ǎ ña qn kuchiño ñandiva'a satakué'e ña ndó'ó. ¹⁵ Ta ndatán xa kama ní yóo xa'ǎ natropa ña kee na ko'q'on na, saá ndó'ó xǐnj ñó'ó kama koo ti'va xa'ǎ ndó ña kee ndó ko'q'on ndó ndatq'on ndó tq'on va'a, ña káchí saá: "Xa'ǎ ña kǐsa ndivi Jesucristo, ndi'i nǐvi kúchiño na nakutá'an va'a na xí'in Ndios vitin." ¹⁶ Ta ndatán yóo escudo ña ndáa yǐkǐ koǐnu natropa, saá yóo ña ndino'o ini ndó ndáa ini ndó Jesucristo. Saá chi ña ndáa ini ndó Jesucristo, ñayó'o sási ña nqo ndi'i ña qn vá'a ña kúu ña tí'vi ñandiva'a xa'ǎ ña satakué'e ña ndó'ó. ¹⁷ Ndatán yóo casco ña ndásǐ sǐnj natropa ña qn vása táxi takué'e sǐnj na, saá yóo ndee Jesucristo ña sákaku ra ndó'ó nqo ña qn vá'a ña sándi'i xa'ǎ ndó. Ta ndatán yóo espada sǐjn ña kúchiño kúndeé nqo ndi'i ña qn vá'a, saá yóo tq'on Ndios ña táxi Nímǎ Ndios nda'ǎ ndó. ¹⁸ Va'a saá kundixin ndó xí'in ndi'i ndee Ndios, ta qn sandakoo ndó ká'ǎn ndó xí'in Ndios ndi'i saá kvǐ. Ta xí'in tq'on ña táxi Nímǎ Ndios nda'ǎ ndó, ka'ǎn ndó ndukú ndó ñava'a nqo ra. Ta kundito káxin ndó, ta qn sandakoo ndó ká'ǎn ndó ndukú ndó nqo Ndios xa'ǎ ndi'i nǐvi na kándixa Jesucristo. ¹⁹ Ta va'a ka'ǎn ndó ndukú ndó nqo Ndios xa'ǎ ña taxi ra ndee iniǐ ña qn kuyǐ'vǐj ndatq'onǐj tq'on va'a xa'ǎ Jesucristo xí'in nǐvi. Tq'on va'a yó'o kúu ña nǐxiyo se'é, ta vitin Ndios kóni ra ña kúndaǎ ini nǐvi yu kúu ña chǐtónǐj ra ndǎ ñangó. ²⁰ Vará nákaǎǐ ini ve'e kǎa vitin, ta Ndios sǎkuiso chiño ra yǐǐ ña ndatq'onǐj tq'on va'a yó'o xí'in nǐvi. Ta xáku ndá'vǐj nqo ndó ña ndukú ndó nqo Ndios xa'ǎ ña ná taxi ra ndee ña qn kuyǐ'vǐj ka'ǎnǐj xí'in nǐvi xa'ǎ Jesucristo, chi ñayó'o kúu chiño nqoǐj.

Xí'in tq'on yó'o taPablo ndáyi ra nǐvi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Éfeso

²¹ Kóniǐ ña kúndaǎ ini ndó ndasaá yóoǐ yó'o, ta yu kúu ña ndó'oǐ. Naǎkan tí'vǐǐ tañani yó taTiquico qa ta kúu ta kǐ'vi ní ini yó xǐni yó, ta vitin kee ra ñoo yó'o ta xaǎ ra koto ra ndó'ó. TaTiquico yó'o kúu

t̄aa t̄andaa, ta ñii káchí yó ra kisa chiño ra ndatán kisa chiño yó n̄o Jesucristo, ta vivíi kisa ndivi ra chiño ra ndi'i saá kivi. ²² Ta yi'i tí'vi i ra xaa ra n̄o ndó ña ndato'on ra x̄a'̄a i ta ndasaá yó chiño ké'éj. Ta ndato'on ra to'on ña chikāa ra ndēe ini ndó.

²³ Ta vitin, nañani yó xí'in náki'v̄a yó, ká'an̄i ndúkú i n̄o Yivá yó Ndios ta n̄o Jesucristo, T̄aa t̄aKá'no n̄o yó, ña taxi ra kunakāa ñav̄a'a ini ndó. Ná taxi ra ndēe ra kunakāa ña ini ndó'ó ña kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. Ná chindeé ra ndó'ó x̄a'̄a ña ndino'o ní ka ini ndó kandixa ndó ra.

²⁴ Ná ke'é Ndios ñav̄a'a ní xí'in ndi'i n̄ivi na kúu na ɔn vása s̄andakoo ña ndixa kí'vi ini na xini na Jesucristo, T̄aa t̄aKá'no n̄o yó. Saá ná koo.

Tutu ña ñitaa taPablo ña ti'ví ra ku'a'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Filipos

Xí'in to'on yó'o taPablo xí'in taTimoteo chíndeé na ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Filipos

¹ Yí'j, taPablo, xí'in taTimoteo, kúu ndi nataa na kisa chiño ñoo Jesucristo, ta vitin táa ndi tutu yó'o ña ndatq'on ndi xí'in ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, na táku ñoo Filipos. Ta sava ndó'ó kúu ñivi na ndiso chiño xí'in ñivi na kándixa Jesucristo ñoo ndó, ta sava ndó'ó kúu ñivi na ndiso chiño xa'a ña chindeé ndó ñivi na kándixa Jesucristo yó'o. ² Ta ndúkú ndi ñoo Yivá yó Ndios na ñoo Jesucristo, Ta taKá'no ñoo yó, ña ná ke'é ra ñava'a xí'in ndi'i ndó, ta ná taxi ra koo ñava'a ini ndó.

Xí'in to'on yó'o taPablo xáku ndá'vi ra ñoo Ndios

xa'a ñivi na kándixa Jesucristo

³ Ndi'i yichí ña xáni sijní xa'a ndó'ó, ta ndixa táxij ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios, ta kúu ta ta kisa to'ó. ⁴ Ta ndi'i yichí ña ká'an jí xí'in Ndios, ta xí'in ñasíj ní iníj ndúkúj ñoo ra ñava'a xa'a ndó'ó. ⁵ Saá chí ndá kivi ñoo kándixa ndó Jesucristo tañda kivi vitin, ñii kúu chiño kisa ndivi yó, ña kúu ña sakuíta ní'no yó to'on va'a xa'a Jesucristo. ⁶ Ta ndixa kúndaaj iníj ndi Ndios, ta ta kixá'a ké'é chiño va'a ini ndó, on sandakoo ra kasa chiño ra ini ndó ndá kixaa kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o. ⁷ Va'a xáni sijní saá xa'a ndó chí ndi'i saá kivi ñó'o iníj xa'a ndó, chí kí'vi ní iníj xínij ndó'ó. Ta ndó'ó xí'in yí'j, ñii káchí Ndios ndixa ké'é ra ñava'a xí'in yó ndi'i saá kivi, an kivi nákaa j iní ve'e kaa kúu ña, an kivi ñindichij ñoo nachíño ta ndákuinj ká'an jí xí'in na xa'a ña kúndaaj ini na ndi ñandaaj kúu to'on va'a xa'a Jesucristo. ⁸ Mji Ndios xínj ra ndasa'a ndéé ní kí'vi iníj xínij ndó'ó, chí iní Jesucristo kúu ñoo káku ña kí'vi ní iníj xínij ndó'ó. ⁹ Ta ndúkúj ñoo Ndios xa'a ndó ndí ñii kivi ná kuki'vi ká ini ndó koni ndó Ndios, ta ñii káchí saá kuki'vi ká ini ndó koni ndó ñivi. Ta ndúkúj ñoo ra ña taxi ká ra ñandichí ra sijní ndó, ta taxi ra ña kúndaaj ká ini ndó yu kúu ñava'a, ¹⁰ xa'a ña kuchiño ndó nakaxin ndó ñava'a ña ndáya'vi ká. Ta saá kutaku ndii ndó ñoyívi yó'o, ta on kuchiño ñivi naní'i na ña chíkaa na kuachi satá ndó.

Saá va'a kutaku ndó andá kixaa kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o. ¹¹ Ta taxi ndó ná kasa chiño Jesucristo ini ndó ña chindeé ra ndó'ó nduu ndó ñivi na va'a ini, ta ná chindeé ra ndó'ó ña kasa ndivi ndó ku'a'a ní chiño va'a. Saá ké'é ndó xa'a ña chinóo síkón ndó ñatq'ó Ndios, ta ku'a'a ní ñivi kasa ká'no na ra.

TaPablo ká'an ra ndi táku ra xa'a ña kasa chiño ra ñoo Jesucristo

¹² Nañani yó xí'in náki'va yó, kónij ña kúndaaj ini ndó'ó ndí ña yó'vi ndó'ó j ña nákaa j iní ve'e kaa yó'o kúu ña chindeé xíta ní'no ká to'on va'a xa'a Jesucristo. ¹³ Saá chí ndi'i natropa na kúu na ndiso chiño xí'in ve'e tarey, ta ndi'i ñivi na táku ñoo yó'o, nayó'o kúndaaj ini na ndi xa'a ña kisa chiño j ñoo Jesucristo kúu j ta ta nákaa preso nó'ni xí'in cadena ini ve'e kaa yó'o vitin. ¹⁴ Ta ña nákaa j iní ve'e kaa kúu ñava'a chíkaa ndéé ini kúu j ní ñivi na kándixa Jesucristo. Ta xa'a ñayó'o, on vása yí'vi nayó'o, ta xí'in ña ndino'o ini na ká'an ndoso na to'on va'a xa'a Jesucristo.

¹⁵ Sava ñivi yó'o na ká'an ndoso to'on va'a xa'a Jesucristo, ké'é na saá xa'a ña kúinj ini na xini na yí'j, an xa'a ña kóni na ña kanóo síkón ká ñatq'ó mji na ñoo ñatq'ó yí'j. Ta ndixa yóo inka sava ñivi na xí'in ña ndino'o ini na ká'an ndoso na to'on va'a yó'o. ¹⁶ Ta ñivi na ká'an ndoso to'on va'a xa'a Jesucristo xa'a ña kúinj ini na xini na yí'j, nayó'o xáni ini na ndi xa'a ña ké'é na saá, táxi na ña xo'vi ká iníj nákaa j iní ve'e kaa yó'o. ¹⁷ Ta sava ñivi kí'vi ní ini na xini na yí'j, ta xí'in ña ndino'o ini na ká'an ndoso na to'on va'a xa'a Jesucristo. Ta nayó'o kúndaaj ini na ndi Ndios nakaxin ra yí'j ña ndakuinj j ñoo nachíño ndí to'on va'a xa'a Jesucristo kúu ñandaaj. ¹⁸ Ta va'a ní, chí ndi'i ñivi yó'o ká'an ndoso na to'on va'a xa'a Jesucristo. Vará sava nayó'o on sivi xí'in ña ndino'o ini na kúu ña ká'an na to'on va'a xa'a Jesucristo, ta inka ñivi xí'in ña ndino'o ini na ká'an na to'on va'a xa'a ra, ta saá ní, ndi'i nayó'o ká'an ndoso na to'on va'a xa'a Jesucristo. Ta xa'a ñayó'o, ndixa kúusij ní iníj, ta ñii ñii kivi kusij ní ká ini j.

¹⁹ Saá chí kúndaaj iníj ndi xí'in ña xáku ndá'vi ndó ñoo Ndios xa'a j, ta xí'in ña chindeé Níma Jesucristo yí'j, ndixa kee j kq'on ndikaj ñoo ña xo'vi vitin. ²⁰ Ta ndáa iníj ndi on sandakoo j kasa ndivi j ña sakuiso chiño Ndios yí'j. Ta saá on kqó xa'a ña kuka'an ñoo j. Ndá víka, xí'in ña ndino'o iníj, ndáa iníj ndi ndatán viví xa kisa ndivi j chiño ña sakuiso chiño Jesucristo yí'j ndá kivi vitin, ta ñii kí'va saá kasa ndivi j chiño yó'o ñii ñii kivi ña va'xi. Ta saá, an ña táku ká j, an ña

ka'ni na yí'j, ná kuu ña xa'a ña chinóo síkónj ñatò'ó Jesucristo. ²¹ Saá chi tá táku ká'j, ta xa'a ña kasa chiño'j nõo Jesucristo kúu ña kutakuj. Ta tá kixaa ña ñixi'j, ta ñayó'o kuu ña ndáya'vi ní ká nõo'j. ²² Ta saá ni, táná kutakuj ká'j ñoyívi yó'o, ta ñayó'o taxi ña kuchiño ndivi ká'j chiño Jesucristo ña chindee'j ñvi. Ta saá õn vása xínj yukú ñava'a yó'o nakaxinj. ²³ ¿An kusij ká'j ini'j kivi'j? ¿An kusij ká'j ini'j kutakuj ká'j ñoyívi yó'o? Yo'vi ní nakaxinj yukú ñava'a kónij. Saá chi kúsij ní ini'j sandakoo'j ñoyívi yó'o, ta k'õn'j kutakuj xí'in Jesucristo, chi ña va'a ká nõo'j kúu ña kutakuj xí'in ra ñoyívi ñno. ²⁴ Ta saá ni, xa'a ña chindee'j ndó'ó, va'a ká ná kutakuj ñoyívi yó'o. ²⁵ Ta xa'a ñayó'o, ndáa ini'j ndí Ndios taxi ra ña kutakuj ká'j ñoyívi yó'o xí'in ndó, chi saá kuchiño'j chindee'j ndó'ó ña va'a ká kundikõn ndó yichj Jesucristo, ta kunaka'j ku'a'j ká ñasij ní ini'j ndó chi kándixa ndó ra. ²⁶ Tá taxi Ndios ña tuku xa'j koto'j ndó'ó, ta saá kukomí ndó ku'a'j ní ká xa'a ña kasa ká'no ndó Jesucristo.

²⁷ Ta ñii laá ña xáku ndá'vi'j nõo ndó kúu ñayó'o: Vivii kutakuj ndó ndatán va'a táku ñvi na xí'in ña ndino'o ini'j kándixa na to'on va'a xa'a Jesucristo. Tá ke'é ndó saá, ta kusij ní ini'j xa'a ndó. Saá chi, tá xa'j koto'j ndó'ó, án tá kuiti konj so'o'j to'on xa'a ndó, ta kunda'j ini'j ndí ñii yóo nímá ndó táku ndó yichj Jesucristo, ta ñii káchí chika'j ndó ndee ña va'a ndakuijn ndó xa'a to'on va'a xa'a Jesucristo ña kúu ña kándixa yó. ²⁸ Ta ndá lo'o õn kuyi'vi ndó nõo ñvi na kúu na sáa ini'j xíni na ndó'ó xa'a ña kándixa ndó Jesucristo. Ta ña õn vása yí'vi ndó nõo ñvi yó'o, kúu ña sáná'a nõo na ndí yichj ndíkõn na kúu yichj nõo ku'a'j na ndí'j xa'a na, ta nõo mji ndó sáná'a ña ndí ndixa Ndios sakaku ra ndó'ó ña õn ndí'j xa'a ndó. ²⁹ Ta Ndios xa ñataxi ra õvi ñatò'ó ná'no nda'a ndó'ó, ñvi na ndíkõn ña'á. Ñii ñatò'ó ká'no yó'o kúu ña taxj ra ña kándixa ndó Jesucristo, ta inká ñatò'ó ká'no kúu ña taxj ra ña kuchiño ndó xo'vi ndó xa'a Jesucristo ñoyívi yó'o. ³⁰ Ta ndí'j mji yó, ñvi na kándixa Jesucristo, ñii káchí xo'vi yó vitin xa'a ña kándixa yó ra. Kivi'j xina'á xa xjto ndó ndasaá chika'j ndee nõo ña yo'vi ní ñindo'o'j, tãnda kivi'j vitin xínj so'o ndó ndasaá chika'j ndee nõo ña yo'vi ndó'oj.

2

To'on yó'o ká'an ndí Jesucristo kjsa njno xí'in mji ra, ta xa'a ñayó'o Ndios kjsa ká'no ní ña'á ra

¹ Jesucristo chika'j ra ndee ini'j mji yó, ñvi na kándixa ña'á, ta xa'a ñayó'o,

kúchiño yó chika'j nõo ndee ini'j natá'an yó. Ndixa Jesucristo kí'vi ini'j ra xíni ra mji yó, ta xa'a ñayó'o, kómí yó ndee ra ña kúchiño yó sandúva'a yó ini'j natá'an yó. Ta ndixa yóo Níma Ndios táku ña ini'j yó, ta xa'a ñayó'o, ñii yóo yó xí'in natá'an yó. Ndixa kí'vi ní ini'j yó xíni tá'an yó, ta kúnda'vi ini'j yó xíni tá'an yó. ² Ta xa'a ñayó'o, xáku ndá'vi'j nõo ndó ña ñii yu'ú koo ndó, ta vivii kutakuj ndó xí'in tá'an ndó, ta ñii koo nímá ndó, ta ñii káchí kasa chiño ndó nõo Jesucristo. Ta xí'in ña kutakuj ndó saá, ndixa sakutu ndino'o ndó ini'j xí'in ñasij ní. ³ Ta ndí'j chiño ña kisa ndivi ndó, õn va'a ke'é ndó ña xí'in ña kuinj ini'j ndó xíni ndó inká ñvi, ni õn ke'é ndó ña xa'a ña kanóo síkõn ká ñatò'ó mji ndó nõo ñatò'ó inká ñvi. Ta ndá vika, kasa njno xí'in mji ndó, ta kani sjnj ndó ndí ña ndáya'vi ní ká kúu ña naki'in natá'an ndó ñatò'ó, ta lo'o ní ndáya'vi ña naki'in mji ndó ñatò'ó. ⁴ On va'a ndasaá kuiti nandukú ndó ñava'a xa'a mji ndó, ta xínj ñó'ó nandukú ndó ñava'a xa'a ña chindee ndó inká ñvi.

⁵ Xínj ñó'ó ndó kasa njno xí'in mji ndó, ñii kí'va ndatán Jesucristo kjsa njno xí'in mji ra. ⁶ Saá chi vará Jesucristo ñii kúu ra xí'in Ndios, ta õn vása ñii toon ní-xindichi ra ká'an ra ndí ndá lo'o õn saña ra ñatò'ó Ndios ña kómí ra. ⁷ Ndá vika, Jesucristo xí'in ña ndino'o ini'j ra, chika'j ini'j ra saña ra ñatò'ó yó'o, ta kjsa njno xí'in mji ra, ta ndju ra ñii tã tá kisa chiño nõo ndí'j ñvi. Saá chi Jesucristo ndju ra ñvi ndino'o xí'in yiki'j koñu ra, ndatán yiki'j koñu ñvi ñoyívi yó'o. ⁸ Kjsa njno xí'in mji ra saá, xa'a ña kjsa ndivi ra ndí'j ña kóni Ndios, tãnda ñisokõ xí'in mji ra, ñixi'j ra nda'a tón cruz. ⁹ Xa'a ña kjsa njno xí'in mji ra saá, Ndios chjnoo síkõn ní ra ñatò'ó Jesucristo, ta Ndios sakunaní ña'á ra ñii kivi'j ña ndee ní, ta kivi'j ra yó'o kúu ña to'ó ní ká nõo ndí'j kivi'j ña yóo. ¹⁰ Ta xa'a ñayó'o, ñii kivi'j vaxi tá konj so'o ndí'j ñvi kivi'j taJesús, ta ndí'j nayó'o kuxití na nõo ra ña kasa to'ó na ra. An na táku ñoyívi njno kúu na, an na táku ñoyívi yó'o kúu na, an na xa yóo njnduxun tixin ño'o kúu na, ñii kivi'j ña vaxi ndí'j nayó'o, kuxití na nõo taJesús, ¹¹ ta ka'an ndoso na, káchí na saá: "TaJesús kúu Cristo, tã tá tvi'vi Ndios sakaku ra mji yó, ta kúu ra ñii laá Tã taKá'no nõo ndí'j ña yóo", saá káchí na. Ta xa'a ña ka'an na saá, kanóo síkõn ní ñatò'ó Yivá yó Ndios.

To'on yó'o ká'an ndí ñvi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo ño'o yé'e nõo naa ní ñoyívi yó'o, saá yóo na

¹² Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu ñvi na kí'vi ní ini'j xínj, ta kivi'j njxyoj

xí'in ndó, ndixa kisa ndivi ndó ña ndúkú j nqo ndó. Ta vitin kivi ña on vása yóo j xí'in ndó, ña xini ñó'ó ní ká kúu ña kasa ndivi ndó ña ndúkú j nqo ndó. Ta vitin xáku ndá'vi j nqo ndó ña xí'in ña ndino'o ní tó'ó ini ndó chikaá ndó ndeé ña kasa chiño ndó nqo Ndios, chi ña ke'é ndó saá saná'a ña ndí Ndios ndixa xa sáka ku ra ndó'ó nqo yichí ña on vá'a. ¹³ Ta mji Ndios kúu taa tá chikaá ndeé ini ndó ña kutoo ní ndó ke'é ndó ñava'a, ta táxi ra ndeé ra nda'a ndó'ó ña kuchiño ndó kasa ndivi ndó ña kúsi j ini ra xini ra.

¹⁴ Ta ndi'i chiño ña kisa ndivi ndó nqo Ndios, on ka'an kuáchi ndó, ni on nqa ndó xí'in tá'an ndó xa'a chiño kisa ndivi ndó. ¹⁵ Saá ke'é ndó xa'a ña on koo ña on vá'a naní'í nvi ña chikaá na kuáchi sata ndó, ta kuu ndó sa'ya Ndios na kutaku ndii nqo ra ñoyívi yó'o. Vará táku ndó ma'ño nvi na kúu na toon ní ini, ta ndiva'a ní ini na, ta ndó'ó, nda lo'o on vása kutaku ndó ndatán táku nvi yó'o. Nda víka, ndatán yóo ño'q ye'e nqo ñanaa ní ñoyívi yó'o, saá koo ndó'ó. ¹⁶ Ndixa kúu ndó nvi na kómí tó'on va'a ña saná'a ndó nvi ndasaá kuchiño kutaku ndino'o na nqo Ndios. Ta nda lo'o on sandakoo ndó kándixa ndó tó'on va'a yó'o. Ta saá, tá kixaa kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta yi'j, koo ñasii ní ini j koni j ndó'ó kivi saá, ta kundaa ini j ndí on sivi ña man j xikuu ña kisa chiño j chindeé j ndó'ó. ¹⁷ Ta vitin ndó'ó viví kisa chiño ndó nqo Jesucristo, ta ña ke'é ndó saá yóo ña ndatán yóo ñava'a sóko ndó nqo Ndios. Ta yi'j, táná ka'ni na yi'j xa'a ña ndikon j Jesucristo, ta ña kundivi ñayó'o, ndatán yóo ña sóko xí'in mji j nqo Ndios, saá koo ña.* Ta táná kivi j saá, ta kusii ní ini j ta ñii ki'va saá ná kusii ini ndó xí'in j. ¹⁸ Mji ndó, va'a ná kusii ní ini ndó xa'a ñayó'o, ta tuku ka'an j xí'in ndó ndí ñii káchi ná kusii ini ndi'i mji yó xa'a ña.

Xí'in tó'on yó'o taPablo ndátó'on ra xa'a taTimoteo ta xa'a taEpafrdito

¹⁹ Ndátí j ndí Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, taxi ra yichí nda'a j ña yachí ní ti'vi j taTimoteo xaá ra koto ra ndó'ó. Ta saá tá ndi'í xito ra ndó'ó ta ndikó ra, ta ndató'on ra xí'in j ña ndasaá va'a yóo ndó. Ta saá tá va'a yóo ndó, ta ñayó'o ndixa sakusii ña ini j. ²⁰ On kóo nda ñii nvi na ñii káchi yóo ini xí'in j ndatán ñii káchi yóo ini taTimoteo xí'in j, chi tayó'o ndino'o ní ini ra ki'vi ini ra xini ra ndó'ó ta ndi'í saá kivi ndi'í ini ra xa'a ña va'a ná koo ndó. ²¹ Ta ndi'í inká nvi na yóo xí'in j ndasaá kuiti xa'a ña sakusii na ini mji na kúu ña

ndi'í ini na xini na, ta on vása ndi'í ini na xini na xa'a ña sakusii na ini Jesucristo. ²² Ta ndó'ó xa xini va'a ndó ndasaá yóo ini taTimoteo, ta xini ndó ndí chikaá ní ra ndeé ña ñii káchi kisa chiño ndí ña ndátó'on ndí tó'on va'a xa'a Jesucristo. Ndatán kisa chiño ñii taa tá kúu sa'ya xí'in yivá ra, saá kisa chiño taTimoteo xí'in yi'j. ²³ Ta vitin ndátí j ña nachiño taxi na ña kundaa ini j ndasaá kindoo na xí'in kuáchi j, ta saá kama ti'vi j taTimoteo xaá ra koto ra ndó'ó. ²⁴ Ta ndixa ndaa ní ini j Ndios ña taxi ra yichí nda'a j ña yachí ní kixaa kivi ña kuchiño j xaá j koto j ndó'ó.

²⁵ Ta vitin xáni siji j ndí xini ñó'ó ti'vi j ñani yó taEpafrdito naxaa ra koto ra ndó'ó. Tayó'o ñii káchi kisa chiño ra xí'in j nqo Jesucristo, ta tayó'o kúu ñii taa tá ñii káchi chikaá ndeé xí'in j ña ndakuijn ndí nqo nvi na on xijn kandixa tó'on va'a xa'a Jesucristo. Ta ñani yó taEpafrdito yó'o kúu taa tá ti'vi ndó kixaa ra nqo j ña chindeé ra yi'j ña taxi ra ña xini ñó'ó nqo j.

²⁶ Ta vitin náka'an ní ra ndó'ó, ta kóni ra koto ra ndó'ó. Saá chi ndi'í ní ini ra xa'a ndó'ó, chi xini so'ó ndó ndí ndeé ní nindo'o ra ñii kue'e, ta mji ndó nda vitin on vása xini ndó án xa nduva'a ra. ²⁷ Nandaa kía ndeé ní nindo'o ra kue'e, ta salo'o ní kivi ra, níkuu. Ta Ndios kundá'vi ini ra xini ña'a ra, ta saá sanduva'a ra tañani yó taEpafrdito yó'o. Ta ña ke'é Ndios saá, kúu ña kundá'vi ini ra xini ra yi'j, kotó ká'no ní ká koo ña kuchuchi ini j xa'a ña tá nixi'j tañani yó yó'o, níkuu. Saá chi taa tá va'a ní ini kúu Ndios, ta ni-xiin ra chinóo ra inká ñaká'no ní sakuchuchi ini j. ²⁸ Ta xa'a ña Ndios xa sanduva'a ra ñani yó taEpafrdito yó'o, yi'j kama ní ti'vi j ra ña naxaa ra nqo ndó. Ta saá kivi koto tuku ndó ra xí'in nduchú nqo ndó, ta kutú ñasii ní ini ndó, ta saá kutú tuku ñasii ní ini j xa'a ndó'ó. ²⁹ Tá kivi naxaa ra nqo ndó, va'a naki'in ndó ra xí'in ña kúsi j ní ini ndó. Ta ñii ki'va ndatán va'a kisa tó'o yó nañani yó na kisa chiño nqo Jesucristo, saá va'a kasa tó'o ndó tañani yó taEpafrdito. ³⁰ Saá chi tayó'o, xa'a ña kisa chiño ra nqo Jesucristo, yatin ní nixiyo ña kivi ra, níkuu, ta táxi xí'in mji ra nda kivi ra xa'a ña chindeé ra yi'j. Ta ndi'í chiño ña kisa ndivi ra nqo j kúu chiño ña kóni ndó kasa ndivi ndó nqo j, ta ni-kuchiño ndó, chi xiká ní táku ndó. Ta saá tañani yó yó'o kúu taa tá kisa ndivi ndi'í chiño yó'o nqo ndó.

3

TaPablo ka'an ra ña ndayá'vi ní kúu ña xini va'a yó Jesucristo

* 2:17 TaPablo xáni siji ra ndí nji ra ña kujta nqo ño'q táná ka'ni na ra, koo ña ndatán yóo nduta vino tá chikaá nvi naño Israel nqo ña njsokó na nqo Ndios.

1 Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin tuku ndátq'onj xí'in ndó, ta ká'anj ná kusij ní ini ndó chi mji yó na kándixa Jesucristo, ñii yóo yó xí'in ra. Ta ndá lo'o on vása sándi'i ini j ña tuku taa j to'on ña xa n̄taaj ta tj'vij n̄ixaaj nda'ó ndó, chi to'on ña xini ñó'ó ní chikaaq so'o ndó kúu ña, ta chindeé ña ndó'ó ña vivii kuq'an ndó ndikqon ndó yichj Jesucristo. ² Kúndaa xí'in mji ndó, koqo n̄vi na ké'é ña on vá'a kúndee na sanoo na ini ndó. N̄vi on vá'a yó'o kóni na ña sataku'é na yiki koñu n̄vi, chi káchí na ndí ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo xini ñó'ó kasa ndivi na costumbe ña n̄ani circuncisión.* Tá on ké'é na saá, ta on vása kuchiño koo va'a na xí'in Ndios, káchí n̄vi yó'o. ³ Ta on sivi ñandaa kúu ña ká'an na. Saá chi mji yó, n̄vi na kisa ká'no Ndios xí'in ndee Níma ra ña táku ini yó kúu yó n̄vi na ndixa va'a yóo xí'in Ndios. Ta kúsiq ní ini yó chi ndaa ini yó ndí Ndios xa sakaku ra mji yó xa'a ña kándixa yó Jesucristo, ta ndá lo'o on vása ndaa ini yó ndí ña kasa ndivi yó costumbe circuncisión an ña kasa ndivi yó inká chiño va'a, kómí ña ndee ña taxi ña Ndios sakaku ra mji yó ta sanduu ra yó n̄vi na va'a yóo xí'in ra. ⁴ Tá chiño va'a kisa ndivi yó kómí ña ndee taxi ña va'a koo yó xí'in Ndios, níkuu, ta saá yj'i, yóo ní xa'a ña va'a ní koo j noq Ndios. Yóo n̄vi na xáni sijnj ndí mji na kúu n̄vi na va'a ní noq Ndios xa'a chiño va'a ní kisa ndivi na. Ta yj'i, xini j ndí yóo kuq'a ní ká chiño va'a kisa ndivi j noq ña kisa ndivi n̄vi yó'o. ⁵ Saá chi yj'i, tá n̄ixino onq kivi kaku j, ta n̄ixa'anj xí'in nayivá si'ij ña kundivi costumbe circuncisión xí'in j. Ta ñaño Israel kúu j, ta kúu j tātá'an ñii ti'vi n̄vi na Israel, ña n̄ani tribu Benjamín. Tahebreo ndino'o kúu j, chi on koq inká noq n̄vi ña saka xí'in n̄vi j. Ta fariseo xjkuu j, ta xa'a ñayó'o, va'a vivii kisa ndivi j ndi'i ndayí Ndios ña n̄taaj ta Moisés xina'a. ⁶ Ta xa'a ña sandi'i ní ini j ña kundivi ndayí yó'o, chikaaq ní ndee ña saxo'vji n̄vi na ndikqon yichj Jesucristo. Ta yj'i, va'a vivii kisa ndivi j ndi'i ndayí ña n̄taaj ta Moisés, ta ndá ñii n̄vi n̄i-kuchiño na naní na xa'a ña chikaaq na kuqchi sataj. ⁷ Saá ké'é j xina'a chi xani sijnj ndí ndi'i ñava'a yó'o kúu ña ndáya'ví ní ká noq j. Ta vitin xini va'aj ndí ndá lo'o on vása ndáya'ví ña. Saá chi vitin kúndaa ini j ndí ndi'i ñava'a kisa ndivi Jesucristo xa'aj kúu ña ndixa ndino'o ndáya'ví ní ká noq j. ⁸ Ta ndi'i ñava'a ña ndáya'ví ña yóo ñoyivi yó'o, vitin ndá lo'o on vása ndáya'ví ká ñayó'o

noq j. Saá chi ña ndáya'ví ndino'o noq j kúu ña tondaa j konj va'a kaj Jesucristo, Ta xa'a ña k'vi ini j xini j Jesucristo, sandakoo j ndi'i ña xjkuu ña ndáya'ví noq j, ta xáni sijnj ndí ñii k'va ndatán yóo mji ña ndá lo'o on vása ndáya'ví, saá yóo ña noq j vitin. Saá chi vitin ñava'a ndino'o ña ndáya'ví ní noq j kúu ña táku Jesucristo ini j. ⁹ Ta vitin ñii yóo j táku j xí'in ra. Ta on sivi xa'a ña kisa ndivi j ndayí Ndios kúu xa'a ña on koq ká kuqchi ndisoj noq ra. Ta xa'a ña kándixa j Jesucristo kúu ña Ndios sanduu ra yj'i taa tá ndii noq ra, ta on koq ká kuqchi ndisoj. ¹⁰ Ta yj'i, ndixa kóni ní konj va'a kaj Jesucristo, ta kóni j ndí mji ndee ña sanataku Jesucristo kivi xjkuu ra taa tá n̄ixi', nakoo ña kutaku ña ini j. Ta vitin xa'a ña ñii yóo j xí'in ra, kóni j ndí ñii káchí xo'vji xí'in ra. Ta xa'a ña n̄ixi' ra xa'a kuqchi j, yj'i kóni j kivi j noq ndee ña on vá'a xa'a ña on ka'nda chiño ká ña noq j. ¹¹ Ta saá táná kixaa kivi ña kivi j, ta kundati j ña kixaa kivi Ndios sanataku ra yj'i xí'in ndi'i n̄vi na n̄ixi'.

¹² Tãndaa kivi vitin on tã'an tondaa j kuu j ñii taa tá n̄ixino ndino'o, ñii k'va ndatán yóo Jesucristo. Ta saá ní, ñii ñii kivi chikaaq ní ndee ña nduu j ndatán yóo Jesucristo, chi xa'a ña nduu j saá kúu ña kãna Jesucristo yj'i kundikqon j ra. ¹³ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndá lo'o on vása xáni sijnj ndí xa kúndee j nduu j ndatán yóo Jesucristo. Ta ndixa ñii laá ñayó'o ké'é j; yj'i on vása ká xáni sijnj xa'a ndi'i ñayatá ña xa kúu ña n̄ya'a, ta ndasaá kuiti chikaaq ndee xa'a ña kúndee j naki'in j ñava'a ña taxi Ndios nda'aj kivi ña va xi. ¹⁴ Ta ndatán yóo ñii taa tá chikaaq ini kono, ta ndee ní xino ra xa'a ña kúndee ra xa'a ña naki'in ra ñava'a taxi na nda'a ra, saá yóo yj'i vitin, chi ñii ñii kivi ndúkú ndee ní ndá mí tondaa ndee j xa'a ña kisa ndivi j chiño ña sakuiso chiño Ndios yj'i. Ta saá tá kixaa kivi kundichi j noq Ndios ñoyivi ñino, ta naki'in j ñava'a ká'no taxi ra nda'aj. Saá chi Ndios kãna ra ñii ñii mji yó, n̄vi na kándixa Jesucristo, ña naki'in yó ñava'a ká'no ñoyivi ñino.

¹⁵ Ta ndi'i mji yó, n̄vi na xa n̄itondaa xa'no ní ña ndikqon yó yichj Jesucristo, ñii káchí xini ñó'ó kani sijnj yó ta ñii koo yu'ú yó xa'a to'on ña sakán ndato'on j xí'in ndó. Tá yóo sava ndó'ó na yóo inká ña xáni sijnj, ta ndixa Ndios saná'a ra ndó'ó ña kúndaa ini ndó ñandaa. ¹⁶ Ta vitin, ndatán yóo ña xa kúndee yó kúndaa ini yó yu kúu ñava'a, ta ñii k'va saá xini ñó'ó va'a kutaku yó ñii ñii kivi.

* 3:2 Costumbe najudio ña n̄ani "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii sijnj ñateqo tãlo'o. Ké'é na saá xa'a ña taxi na ra nda'a Ndios.

17 Nañani yó xí'in náki'vạ yó, vivíi kundikọn ndó yichịj. Ta sakuá'á ndó kutakụ ndó ndatán vivíi tákụ nịvi na ndikọn yichị Jesucristo ñii kị'va ndatán yóo ña sáná'a ndị nịvi yó'o. 18 Xa kuạ'a ní yichị xa ndatọ'onj xí'in ndó xạ'a nịvi na ọn vása ndino'o ndikọn yichị Jesucristo, ta vitin tuku ndátọ'onj xí'in ndó xạ'a na. Ta xí'in ña kúchuchú ní inij ndạ xákuj, ká'anj xí'in ndó ndí yóo kuạ'a ní nịvi na ọn vá'a tákụ, ta xí'in ña ọn vá'a ké'é na sáná'a na ndí ọn vása kándixa na ndí Jesucristo nịxi'j ra nda'a tón cruz xạ'a ña sandi'i ra xa'a ndee ña ọn vá'a ña xá'nda chiño nọọ na. 19 Ta nịvi yó'o xịka na kuạ'an na yichị nọọ ndi'i xa'a na, chi ña kútoo ní yikí koñu na, ndatán yóo ndios mịi na xá'nda chiño ña nọọ na, saá yóo ña. Saá chi ña ndáya'ví ní kạ nọọ na kúu ña naki'in na ndi'i ña kútoo ní ini mịi na kuiti. Nịvi yó'o tákụ na kisa ndivi na ña ọn vá'a, ta ndạ lo'o ọn vása kúka'an nọọ na xạ'a ña ọn vá'a yó'o. Ndạ víkạ, kisa ká'no xí'in mịi na xạ'a ña ọn vá'a ké'é na. Ndasaa kuiti xáni sịnj na xạ'a ña xínj ñó'ó kutakụ na ñoyívi yó'o, ta ọn vása xáni sịnj na xạ'a ña vá'a kutakụ na xí'in Ndios. 20 Ta mịi yó, ọn sịvi nịvi na ndikọn yichị ọn vá'a ñoyívi yó'o kúu yó, chi ndixa ñoo mịi yó ọn vása yóo ña ñoyívi yó'o, chi ñoo ndino'o mịi yó yóo ña ñoyívi nịno xí'in Jesucristo, Tạ tạKá'no nọọ yó. Ta ndátí yó kixạ kịvi ña Jesucristo, Tạ tạ Sạkạku yó, tuku kee ra ñoyívi nịno, ta ndikó ra kixạ ra ñoyívi yó'o. 21 Ta kịvi saá nasama ra yikí koñu yó ña kómí yó tákụ yó ñoyívi yó'o, ta sanduu ra yikí koñu yó ña yóo vitá vitin, ña nduu ña ndatán yóo yikí koñu ña naki'in ra kịvi natakụ ra. Ta yikí koñu naki'in yó yó'o kuu ñava'a livi, ta ndạ ñii kịvi ọn ndi'i xa'a ña. Ta mịi ndee ká'no Jesucristo ña nasama mịi yó kịvi saá, mịi ñayó'o konj ñó'ó ra ña ká'nda chiño ra nọọ ndi'i ña yóo kụvạ'a ñoyívi.

4

Xí'in tọ'on yó'o tạPablo ndúkú ra nọọ nịvi na kándixa Jesucristo ndi ná kusij ini na ndi'i saá kịvi

1 Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ndó'ó kúu na kí'vi ní inij xínij, ta ndee ní kónij xaạj kotoj ndó'ó. Ta ndixa ndó'ó kúu nịvi na táxi ña nákaạ ñasij inij, ta ndatán yóo trofeo ña xa kundeej naki'inj, saá yóo ndó'ó nọọj. Ta vitin xáku ndá'víj nọọ ndó ndí vá'a vivíi kundikọn ndó yichị Jesucristo, ta ndạ lo'o ọn sandakoo ndó ña kándixa ndó ra.

2 Ta ndó'ó, náki'vạ yó ñaEvodia xí'in ñaSintique, xáku ndá'víj nọọ ndó ña nakoo yu'ú ndó ta nakutá'an vạ'a ndó xí'in tá'an ndó, chi ndó'ó kúu nịvi na kándixa

Jesucristo. 3 Ta yó'ó, ñani yó, tạ tạ vivíi ñii káchí kisa chiño xí'inj kúu ún, ta vitin xáku ndá'víj nọọ ún ña chindeé ún náki'vạ yó ñaEvodia xí'in ñaSintique ña vạ'a nakutá'an ná, chi náña'a yó'o ñii káchí xí'in yj, chjkaạ ná ndee kịsa chiño ná ña sạkụjtạ ní'no ná tọ'on vạ'a xa'a Jesucristo nọọ kuạ'a ní nịvi. Ta náki'vạ yó yó'o ñii káchí kịsa chiño ná xí'in ñani yó tạClemente ta xí'in inka nịvi na kándixa Jesucristo na tákụ ñoo nọọ tákụ mịi ún. Ta kịvi ñii ñii nañani yó xí'in náki'vạ yó yó'o xa nịka'yj kịvi na nọọ tutu yj ña yóo ñoyívi nịno, ña káchí kutakụ na xí'in Ndios ndi'i saá kịvi ña vạxi.

4 Ndi'i saá kịvi ná kusij ini ndó, chi ndó'ó kúu nịvi na kándixa Jesucristo, Tạ tạKá'no nọọ yó. Ta tuku ká'anj xí'in ndó: jNá kusij ní ini ndó! 5 Ta xínj ñó'ó vivíi tọ'ó kutakụ ndó xí'in tá'an ndó xạ'a ña koto nịvi ndí ndó'ó kúu nịvi na ndixa tọ'ó ini. Ta naká'an ndó ndí Jesucristo, Tạ tạKá'no nọọ yó, yatin ní yóo ra xí'in yó.

6 Ọn vása sandi'i ndó ini ndó xạ'a ndạ ñii ñayọ'vj ndó'ó ndó, ta ndạ víkạ, ndatọ'on ndó xí'in Ndios xạ'a ndi'i ñayọ'vj ndó'ó ndó ta ndatọ'on ndó xí'in ra xạ'a ndi'i ña sándi'i ini ndó, ta kuaku ndá'ví ndó nọọ ra xạ'a ndi'i ña xínj ñó'ó ndó. Ta tuku taxi ndó ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xạ'a ñava'a ké'é ra xí'in ndó. 7 Tá ke'é ndó saá, ta ñava'a ña káku nọọ Ndios koo ña ini ndó. Ta ñava'a yó'o ña taxi Ndios koo ña ini ndó, ndạ ñii nịvi ọn vása kúchiño kundạ in na ndasaa yóo ña. Ta ñava'a yó'o ña kunakaạ ini ndó ndixa kundaa ña nima ndó nọọ ña ọn vá'a ta kundaa ña sịnj ndó nọọ ña ọn vá'a, saá chi ndó'ó kúu nịvi na kándixa Jesucristo ta tákụ ndó ini ra.

Nịvi na kándixa Jesucristo xínj ñó'ó kani sịnj na xạ'a ndi'i ña kúu ñava'a

8 Nañani yó xí'in náki'vạ yó, vitin xa vạxi tọ'on sondí'í tutu yó'o, ta kónij ndatọ'onj xí'in ndó tọ'on ña káchí saá: Ndasaa kuiti kani sịnj ndó xạ'a ndi'i tọ'on ña kúu ña ndixa, ta kani sịnj ndó xạ'a ndi'i ña ndáya'ví kasa tọ'ó ndó, ta kani sịnj ndó xạ'a ndi'i ña ndạ, ta kani sịnj ndó xạ'a ndi'i ña ndii ndino'o, ta kani sịnj ndó xạ'a ndi'i ñava'a livi ña sákusij ini ndó, ta kani sịnj ndó xạ'a ndi'i ñava'a kánóo ñatọ'ó xạ'a. Ta vạ'a kani sịnj ndó xạ'a nịvi nandạ na kúu na tọ'ó ini, ta kani sịnj ndó xạ'a ndi'i ñava'a livi ña xínj ñó'ó kasa ká'no ndó.

9 Ta ndi'i ña sạkuá'á ndó nọọj, ta ndi'i ña xínj so'o ndó ndatọ'onj xí'in ndó, ta ndi'i tọ'on vạ'a nịka'anj ta naki'in ndó, ta xínj ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i ñayó'o. Ta ndi'i ñava'a ña xjto ndó ke'éj, ñii kị'va saá ke'é

ndó. Ta saá mji Ndios, ɽa ɽa táxi ña va'a koo ini ndó, ndixa kutaku ra xí'in ndó.

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo táxi ra ña táxa'vi ña'á nda'q nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Filipos

¹⁰ Ta vitin yi'j, ká'no ní ñasij chikaaj Jesucristo ini j, saá chi ndó'ó xa tuku va'a náka'an ndó xa'aj, ta xa ɽaxi ndó ña xini ñó'ó j nda'aj ña chindee ndó yi'j. Qn sivi nivi na ñandoso xa'aj xikuu ndó, ta kuiti qn vása ní-nani'i ndó yichí ndasaá chindee ndó yi'j. ¹¹ Qn sivi xa'á ña yoo ña kumanj noq j, kúu ña ndátɔ'on j tɔ'on yó'o xí'in ndó saá. Chi yi'j xa sakuá'á j, ta xini va'aj ndasaá kunakaaj ñasij ini j xí'in ña kómí j, án lo'o ní kúu ña, án kuá'á ní kúu ña. ¹² Saá chi nijyjo kivi ña xikomí j lo'o ní kuiti ña xini ñó'ó noq j, ta nijyjo kivi ña xikomí j kuá'á ní ña xini ñó'ó noq j. Ta saá xa sakuá'á j ndasaá va'a kutaku j kivi tá xí'i ní j soko, ta ñii kiva saá sakuá'á j ndasaá va'a kutaku j kivi tá yoo kuá'á ní ña xixi j. Ta xí'in ndi'i ña táku j, xa sakuá'á j ndasaá koo ñasij ini j án kivi kúu j ɽa tandá'vi ní, án kivi kúu j ɽa ɽa kómí kuá'á ní ñava'a. ¹³ Saá chi Jesucristo xa ɽaxi ra ndeɽ ra ña táku ini j, ñakán va'a kúndeé ini j xí'in ndi'i ña táku j, ndatán yoo ña kómí j. ¹⁴ Ta saá ni, ndó'ó va'a ní ke'é ndó xí'in j vitin, t'ví ndó ña xini ñó'ó j kixaa ña nda'aj, ta xí'in ñayó'o, chindee ndó yi'j xa'á tondini yoo noq j.

¹⁵ Ta ndó'ó, ñañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Filipos, xa xini ndó ndasaá si'na njka'an j tɔ'on va'a xa'á Jesucristo noq ndó. Ta saá tá ndi'i nijyjo j xí'in ndó ta kee j ñoo estado Macedonia ña ko'on j ka'an ndoso j tɔ'on va'a yó'o noq nivi na táku inká ñoo, ta kivi saá nda ñii nivi na kándixa Jesucristo qn vása ní-chindee na yi'j, ta ñii laá ndó'ó kuiti kúu nivi na chindee yi'j xí'in ña xini ñó'ó j. ¹⁶ Ta saá tuku tá kivi nijyjo j ñoo Tesalónica, ta ndó'ó kuá'á ní yichí t'ví ndó sj'un njxaa ña nda'aj ña chindee ndó yi'j noq ña kumanj noq j. ¹⁷ Ta qn sivi xa'á ña taxi tuku ndó sj'un nda'aj kúu ña ká'an j tɔ'on yó'o xí'in ndó vitin. Ta nda víka, ña ndixa kóni j kúu ña Ndios cha'vi ra ndó'ó xí'in ña taxi ra kuá'á ní ñava'a nda'á ndó'ó. ¹⁸ Ta vitin yi'j xa kómí j ndi'i ña xini ñó'ó j, nda kánoo ka ña, chi xa ñaki'in j ña t'ví ndó xí'in ñani yó ɽaEpafrodito. Ta xí'in ña ñaki'in j yó'o, nda ndoo ndoso ña noq j vitin. Ta ndatán yoo ña xá'an támi sóko ndó noq Ndios, saá yoo ña ɽaxi ndó nda'aj, ta Ndios kúsi j ní ini ra xini ra ñayó'o. ¹⁹ Ta mji Yivá j Ndios kúu ra ɽa ɽa kómí ndi'i ñakuíka ña livi ña yoo, ta ndixa taxi ra ndi'i ña kumanj noq ndó, chi ndó'ó kúu nivi na ñii yoo xí'in

Jesucristo xa'á ña kándixa ndó ra. ²⁰ Ná kasa ká'no yó Yivá yó Ndios, ta ná kanoo va'a ní ñatɔ'ó ra vitin tandá ndi'i saá kivi ña va'xi. Saá ná koo ña.

Xí'in tɔ'on yó'o taPablo ndáyi ra nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Filipos

²¹ Ta tí'ví j tɔ'on ña chindee ndó noq j ndi'i nivi na kándixa Jesucristo na yoo ñoo Filipos. Ta ñañani yó na yoo xí'in j tí'vi na tɔ'on ña chindee na ndó'ó. ²² Ta ndi'i ñañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo yó'o tí'vi na tɔ'on ña chindee na ndó'ó. Ta ndi'i ñañani yó xí'in náki'va yó na kisa chiño noq tarey César ve'e chiño ká'no ña nákaa ñoo Roma yó'o, káchi na ndí ña xini ñó'ó ní noq na kúu ña tí'vi na tɔ'on chindee na ndó'ó.

²³ Ta Jesucristo, ɽa ɽaKá'no noq yó, ná ke'é ra ñava'a xí'in ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ña nĩtaa taPablo ña ti'ví ra kua'an nda'a nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas

*TaPablo ti'ví ra to'on ña chindeé ra
nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo
Colosas*

¹ Yj'i kúu j taPablo, ta Ndios sakuiso chiño ra yj'i kúu j taapóstol, ña ña kisa chiño ñoo Jesucristo. Ta vitin yj'i xí'in ñani yó ña Timoteo táa ndj tutu yó'o, ² xaá ña nda'a ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Colosas. Ndó'ó kúu nañoo Ndios chi kándixa ndó Jesucristo ta viví ndikon ndó yichí ra. Ta Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo Taá taKá'no ñoo yó, ná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó, ta ná ke'é ra ñava'a xí'in ndó.

*Xí'in to'on yó'o taPablo ndúkú ra ñoo
Ndios ña taxi ra ñandichí ra kutaku ña ini
nivi na kándixa Jesucristo*

³ Ndi'i saá kivi ká'an ndi xa'a ndó xí'in Ndios, ta kúu Yivá Jesucristo, Taá taKá'no ñoo yó. Ta ká'an ndi táxi ndi ña táxa'vi ña'a xa'a ndó. ⁴ Ká'an ndi saá xa'a ndó ñoo Ndios, chi xa xinjí s'o ndi ña ndino'o ní ini ndó kándixa ndó ta ndáa ini ndó Jesucristo, ta kí'vi ní ini ndó xini ndó ndi'i nivi na kúu sa'ya Ndios. ⁵ Saá táku ndó chi ndáa ini ndó ndi xa yóo ti'va ñava'a ñoyívi ñino ta ndixa naki'in ndó ñava'a yó'o nda'a Ndios. Nda kivi xinjí s'o ndó to'on ña ndaa xa'a Jesucristo ndáa ini ndó ndi ndixa naki'in ndó ñava'a yó'o. ⁶ Ta mji to'on ñava'a xa'a Jesucristo ña kándixa ndó kúu to'on ña xa xitá ní'no kua'a ní xiiña ñoyívi yó'o, ta kua'a ní nivi xa kándixa na to'on yó'o. Ta ñii k'i'va ndatán to'on yó'o chindeé ña ndó'ó ña va'a vaxi kua'no ndó ndikon ndó yichí Jesucristo, saá chindeé ña nivi yó'o. Ta ké'é to'on Ndios ñava'a yó'o xí'in ndó nda kivi nqó ña kundaá ini ndó ndi Ndios kúu ra ña ta va'a ní ká'no ini xini ra nivi. ⁷ Ta ndó'ó xa xinjí ndó to'on va'a yó'o, chi ñani yó taEpafras, ña ta kí'vi ní ini ndj xini ndj, sáná'a ra ndó'ó. TaEpafras yó'o kúu ñii ña ta kisa chiño xí'in ndj ñoo Jesucristo, ta ndi'i saá kivi kisa ndivi ra chiño Jesucristo xa'a ña chindeé ra ndó'ó. ⁸ Ta ñani yó taEpafras yó'o xa ndato'on ra xí'in ndj ndasaá kí'vi ní ini ndó xini ndó ndi'i nivi na kándixa Jesucristo. Ta ña kí'vi ini ndó xini ndó nivi yó'o kúu ña kaku ñoo Nima Ndios.

⁹ Ta saá nda kivi xinjí s'o ndi to'on yó'o xa'a ndó tana kivi vitin, on vása sándakoo ndi ká'an ndi xí'in Ndios xa'a ndó. Ta xaku ndá'vi ndi ñoo ra ña taxi ra ña kundaá va'a ini ndó yu kúu ña kóni ra. Ta ndúkú ndi ñoo ra ña taxi ra ñandichí Nima ra kutaku ña ini ndó xa'a ña kundaá va'a ini ndó ndasaá viví xinjí ñó'ó kutaku ndó yichí ra. ¹⁰ Ta saá kutaku ndó ndatán kóni Jesucristo, Taá taKá'no ñoo yó, ta ndi'i saá chiño ña kasa ndivi ndó kuu ña kusij ní ini ra kóni ra, chi nduu ndó nivi na ke'é kua'a ní ñava'a ta ndi'i saá kivi kua'no ndó xí'in ña konj va'a ka ndó Ndios. ¹¹ Ta xaku ndá'vi ndi ñoo Ndios ña chikaá ra ndee ká'no ra kutaku ña ini ndó xa'a ña nduu ndó nivi na xí'in ña ká'no ini, kundeé ñoo ndi'i ñayó'vi vaxi ñoo ndó. ¹² Ta xí'in ñasij ní ini ndó ñii ñii kivi ká'an ndó taxi ndó ña táxa'vi ña'a nda'a Yivá yó Ndios chi táxi ra ndi'i ña xinjí ñó'ó nda'a ndó ña kúchiño naki'in ndó ñava'a ña xa yóo ti'va ñoyívi ñino, ñoo yóo ño'q livi yé'e. ¹³ Ndios xa sakuu ra mji yó ñoo ndee ña on va'a ña kúu ña xa'nda chiño ñoo yichí on va'a ña kúu ñoo naa, ta Ndios ntaxi ra mji yó nda'a Sa'ya ra Jesucristo, ña ta kí'vi ní ini Ndios xini ra, ta vitin ndikon yó yichí va'a ñoo xa'nda chiño Jesucristo. ¹⁴ Saá chi xí'in ñii ra ña nixitá nda'a tón cruz kivi nixi'i ra, Jesucristo sakuu ra mji yó ñoo ndee ña on va'a, ta Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi yó.

*To'on yó'o ká'an ña ndi xa'a ña nixi'i
Jesucristo xa'a kuachi yó, vitin kúchiño
nakutá'an va'a yó xí'in Ndios*

¹⁵ Jesucristo, ña ta xa xinjí nivi ñoyívi yó'o xí'in nduchú ñoo na, kúu ña ta sáná'a xí'in mji ra ndasaá yóo Ndios, ña ta on kúchiño koni yó xí'in nduchú ñoo yó. Chi Jesucristo ñii kúu ra xí'in Ndios, ta kivi on ta'an kasa va'a Ndios ndi'i ña xa yóo kupa'a vitin, ta xa táku Jesucristo kivi saá, ta kúu ra ña taKá'no ñoo ndi'i ña kupa'a. ¹⁶ Xí'in Jesucristo kisa va'a Ndios ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi ñino. Ta xí'in Jesucristo kisa va'a Ndios ndi'i ña kúchiño yó koni yó xí'in nduchú ñoo yó, ta kisa va'a ra ndi'i ña on kúchiño yó koni yó xí'in nduchú ñoo yó. Chi Ndios kisa va'a ra ndi'i ñoo naángel na xa'nda chiño, ta kisa va'a ra ndi'i inka ñoo nima ña xa'nda chiño, vará on kúchiño yó koni yó ñayó'o xí'in nduchú ñoo yó. Ta ndi'i ña yóo kupa'a kúu ña kisa va'a Ndios xí'in Jesucristo, ta xa'a ña kasa ká'no ña Jesucristo kúu ña kupa'a ndi'i ña. ¹⁷ Tá on ta'an kasa va'a Ndios ñoyívi xí'in ndi'i inka ña yóo, ta xa táku Jesucristo. Ta ndi'i ña kupa'a, ñixin ndee Jesucristo yóo ndi'i ña, ta Jesucristo ndiso chiño ra xí'in ñii

ñii ña kuvá'a, ta ndi'i ña kuvá'a yóo ña t̄xin ndeɛ ra koṭo kama ndi'i xa'á ña. ¹⁸ Ta ndatán yóo s̄inj̄ n̄ivi xí'in yíkí koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in n̄ivi na kándixa ña'á. Saá chi Jesucristo kúu taṅoṭo n̄oṭo ndi'i n̄ivi na kándixa ña'á, ta Jesucristo kúu taṅoṭo naṭaku n̄oṭo n̄ivi na n̄ixi'j̄. Ta saá Jesucristo kúu taṭká'no n̄oṭo ndi'i ña kuvá'a. ¹⁹ Ndios xí'in ndi'i m̄ji ra táku ra ini Jesucristo, chi saá kúsij̄ ini Ndios. ²⁰ Ta xí'in ña n̄ixi'j̄ Jesucristo ta naṭaku ra, Ndios ke'é ra ndi' ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o ta ndi'i ña yóo ñoyívi ñino, va'a naṭutá'an ña xí'in ra. Saá chi n̄ij̄ Jesucristo ña n̄ixi'j̄ naṭa'á tón cruz k̄ivj̄ n̄ixi'j̄ ra, taṭxi ña ndi' ndi'i ña yóo kuvá'a vitin yóo va'a ña xí'in Ndios.

²¹ X̄ina'á ndó'o x̄ikuu ndó n̄ivi na n̄isaṭ ini x̄ini na Ndios, ta x̄itaku x̄iká ní ndó n̄oṭo ra, chi ña on va'a x̄ixani s̄inj̄ ndó, ta ña on va'a x̄ike'é ndó, ñayó'o ch̄inda'á ña ndó'o kux̄iká ndó n̄oṭo Ndios. Ta vitin Ndios sanakutá'an va'a ra ndó'o xí'in m̄ji ra, ²² xa'á ña n̄ixi'j̄ Jesucristo k̄ivj̄ x̄itakaṭ ndaa yíkí koñu ra nda'á tón cruz. Ndios k̄isa ndivi ra chiño ká'no yó'o xí'in ndó, chi kóni ra ndi' tá k̄ixaṭ k̄ivj̄ ña kuita ndó n̄oṭo ra, ta Jesucristo saná'a ra ndi' ndó'o kúu n̄ivi na ndi, n̄ivi na on koṭo kuṭchi ndiso, ta ni on koṭo ña on va'a nani'i n̄ivi ña kuchiño chikaṭ na kuṭchi saṭa ndó. ²³ Ta xa'á ña kundivi ñayó'o saá, ndó'o x̄inj̄ ñó'o kándixa ndino'o ndó to'on ña ndaṭa xa'á Jesucristo ta kóno kunakaṭ ña ndaa ini ndó. Ta on sandakoo ndó ndatí ndó ta ndaa ini ndó ndi' ndixa Ndios taxi ra nda'á ndó ñava'a ndatán yóo ña k̄ind̄oṭo ra xí'in ndó k̄ivj̄ x̄inj̄ so'o ndó ta kándixa ndó to'on va'a xa'á Jesucristo. To'on va'a yó'o kúu ña n̄ixi'j̄ ní'no n̄oṭo kuṭa'á ní n̄ivi na táku kuṭa'á ní x̄iña ñoyívi yó'o. Ta Ndios saṭkuiso chiño ra ȳi'j̄ ta Pablo ña ka'an ndoso'j̄ to'on va'a yó'o xa'á Jesucristo n̄oṭo n̄ivi.

*To'on yó'o ká'an ndi' ta Pablo kúu ta k̄isa ndivi
chiño Jesucristo n̄oṭo n̄ivi na on s̄ivi najudío kúu*

²⁴ Kúsij̄ ní ini'j̄ ña xó'v̄j̄ yíkí koñu'j̄ xa'á ndó, chi ña xó'v̄j̄ saá kúu ña kuṭ'an x̄inj̄ ña xó'v̄j̄ Jesucristo xa'á n̄ivi na kándixa ra. Saá chi Jesucristo xó'v̄j̄ ka' ra xí'in n̄ivi yó'o, chi n̄ivi yó'o kúu yíkí koñu m̄ji ra. ²⁵ Ta xa'á ña naki'in ndó ñava'a nda'á Ndios, Ndios saṭkuiso ra chiño ȳi'j̄ ña ka'an ndoso'j̄ ndi'i to'on ra n̄oṭo ndó'o ta n̄oṭo n̄ivi na táku kuṭa'á ní x̄iña. ²⁶ To'on yó'o ká'an ña xa'á ña ká'no ch̄itónj̄ Ndios ke'é ra xa'á ndi'i n̄ivi na kándixa Jesucristo. Kuṭa'á ní kuṭya x̄ina'á taṅa'á k̄ivj̄ vitin, n̄ivi on vása ní-kundaa ini na yu kúu ñava'a yó'o ña ch̄itónj̄ Ndios ke'é ra, ta vitin Ndios saná'a káxin ra n̄oṭo ndi'i n̄ivi na kándixa

Jesucristo ña n̄ixi'j̄yo se'é yó'o. ²⁷ Saá chi Ndios táxi ra ña kundaa ini na ndi' Jesucristo táku ra ini ndi' n̄ivi na kándixa ña'á, an najudío kúu na, an on s̄ivi najudío kúu na. Ta saá ndó'o, n̄ivi na on vása kúu najudío, ndixa táku Jesucristo ini ndó. Ta xa'á ñayó'o ndixa kutaku ndó xí'in ra ndi' saá k̄ivj̄ n̄oṭo yóo ndi' ñava'a ña livi ká'no.

²⁸ Ta saá m̄ji ndi' ká'an ndoso ndi' to'on xa'á Jesucristo n̄oṭo ndi' n̄ivi. Ndát̄o'on ndi' xí'in na, ta sáná'a ndi' na xí'in to'on ndichí Ndios. Saá chi tá k̄ixaṭ k̄ivj̄ ña kuita ndi' yó n̄oṭo Ndios, ta kóni'j̄ saná'a'j̄ n̄ivi yó'o n̄oṭo Ndios, n̄ivi na n̄j̄tondaṭ ndundii, na on koṭo ka' kuṭchi ndiso, chi ñii yóo na xí'in Jesucristo, taṭa ta táku ini na. ²⁹ Ñakán k̄ia ȳi'j̄ ndeé ní k̄isa chiño'j̄, ta xí'in ndeé Jesucristo ña táku ini'j̄, ndino'o ní ini'j̄ ndúkú'j̄ ña kasa ndivi'j̄ chiño ra.

2

¹ Nañani yó xí'in náki'va' yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas xí'in na táku ñoo Laodicea, xí'in inka n̄ivi na kándixa Jesucristo na on ta'an t̄onda'j̄ kóni'j̄ xí'in nduchy n̄oṭo'j̄, ndát̄o'on'j̄ xí'in ndó vitin, chi kóni'j̄ ña kundaa ini ndó ndi' chikaṭ ní'j̄ ndeé ña táxi xí'in m̄ji'j̄ xa'á ndó'o. ² Saá chi kóni'j̄ ña Ndios chikaṭ ra ndeé ini ndó xa'á ña ñii kuu ini ndó xí'in tá'an ndó, ta xa'á ña kuki'vi ní ini ndó koni tá'an ndó. Saá va'a viví kutaku ndó nda' t̄ondaṭ ndó kundaa va'a ini ndó ñava'a ch̄itónj̄ Ndios. Vará s̄i'na ñava'a yó'o n̄ixi'j̄yo se'é ña n̄oṭo yó, ta vitin Ndios xa'á ña ña n̄oṭo m̄ji'j̄, ta saá kundaa ini yó ndi' ñava'a ch̄itónj̄ ra kúu Jesucristo, taṭa ta'j̄ Ndios sakaku ra n̄ivi. ³ Saá chi ndi' ñandichí ndino'o Ndios yóo ña ini Jesucristo. Ta ñandichí ndino'o yó'o, n̄ixi'j̄yo ña ndatán yóo ñakuiká ña ndáya'vi ní ña n̄ixi'j̄yo se'é, ta Jesucristo sáná'a ra n̄oṭo yó ñandichí yó'o xa'á ña kuchiño kundaa ini yó ña. ⁴ Ndát̄o'on'j̄ ñayó'o xí'in ndó vitin, chi on x̄inj̄'j̄ ndi' inka n̄ivi sandá'vi na ndó'o xí'in to'on livi ña ká'an na xa'á ña sanoo na ini ndó, ta on s̄ivi ñandaṭ kúu to'on na. ⁵ Vará on koṭo ȳi'j̄ ñindichi xí'in ndó vitin, ta ñó'o ní ini'j̄ xa'á ndó'o, ta kúsij̄ ní ini'j̄ chi x̄inj̄ so'oj̄ ndi' viví táku ndó ndatán kóni'j̄ Ndios, ta kútu yóo ndó xí'in ña ndino'o ini ndó kándixa ndó Jesucristo.

⁶ Xa kándixa ndó Jesucristo ta taṭxi ndó kúu ra Taṭa taKá'no n̄oṭo ndó. Xa'á ñayó'o, x̄inj̄ ñó'o va'a kundik̄on ndó yichí ra ta kutaku ndó ndatán kóni'j̄ ra. ⁷ Ta ñii ñii k̄ivj̄ kóno ní ka' chikaṭ ndó ini ndó ña kándixa ndó ra, ta ñii ñii k̄ivj̄ va'a kua'no ka' ña ndaa ini ndó ra, ta kútu va'a kundik̄on ndó yichí ra. Ñii k̄i'va ndatán saṭkuá'á ndó n̄oṭo nañani yó na saná'a ndó'o, saá viví

kutaku ndó yichí Jesucristo, ta ñii ñii kivi taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'á Ndios.

Tq'on yó'o ká'an ndí Jesucristo táxi ra ña kutaku xqá nivi na kándixa ña'á

⁸ Koto va'a xí'in mji ndó ta on taxi ndó ña inká nivi sandá'vi na ndó'ó xí'in ñandíchi sijní mji na, ta tq'on vichí kúu ña, ta on vása yóo yu'ú ña xí'in tq'on ña ndaa xá'á Jesucristo. On taxi ndó ña sanoo na ini ndó kundikón ndó yichí na, chi ña sáná'a na ndasaá kuiti káku ña sijní nivi án nqo nima án nqo ndeé ña kúu ña xá'nda chiño nqo nivi na ndíkón yichí ñoyívi yó'o.

⁹ Ndios yóo ra táku ndi'i mji ra ini Jesucristo, taa tá xikomí yikí koñu ndino'o nivi. ¹⁰ Ta ndó'ó, on kqó ká inká ña kúmanj nqo ndó chi ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo, taa tá kúu taká'no ní ká nqo ndi'i ña yóo, ta xá'nda chiño ra nqo ndi'i nima ná'no ta nqo ndi'i ndeé ña yóo kuvá'a. ¹¹ Mji ndí najudío kisa ndivi ndí costumbre ña naní circuncisión,* ta kómí ndí marca yikí koñu ndí ña kóni kachí ndí sa'ya Ndios kúu ndí. Ta ndó'ó, nivi na on sivi najudío kúu, ta on vása kómí ndó marca yó'o yikí koñu ndó chi on vása ni-kisa ndivi ndó costumbre yó'o. Ta saá ni, xa'á ña kándixa ndó Jesucristo, Ndios sãnduu ra ndó'ó sa'ya mji ra, ña ñii yóo ndó xí'in Jesucristo, ta xí'in ñayó'o kãndaa ra ndeé ña on vá'a ña xixa'nda chiño nqo ndó. ¹² Saá chi ña chíchi ndó xa'á ña kándixa ndó Jesucristo kóni kachí ña ndí ndatán yóo ña nixi'j ndó xí'in Jesucristo ta natakú ndó xí'in ra, saá yóo ña xí'in ndó, chi ndáa ini ndó ndeé Ndios, ña kúu ndeé ña sgnatakú Jesucristo nqo nivi na nixi'j. ¹³ Xina'á nixika ndó yichí on vá'a, ta nqo Ndios xikuu ndó nivi na nixi'j, chi nivi na xindiso kuá'á ní kuachi xikuu ndó, ta on sivi sa'ya Ndios xikuu ndó. Ta vitin Ndios xa kisa ká'no ini ra xa'á ndi'i kuachi ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, ta taxi ra ña táku xáá ndó, chi vitin ñii káchí táku ndó xí'in Jesucristo. ¹⁴ Xina'á ndayí Ndios káchí ña ndí nivi na ndiso kuachi xikuu yó xa'á ña nja'a ndoso yó ndayí yó'o. Ta vitin on sivi ká na ndiso kuachi kúu yó, chi kivi nixi'j Jesucristo, Ndios kãndaa ra ndi'i ña ká'an ndí nivi na ndiso kuachi kúu yó, ta nda'á tón cruz katakaã ndaa ra ña ká'an saá xa'á yó. ¹⁵ Ta xí'in ña nixi'j Jesucristo nda'á tón cruz, Ndios kãndaa ra ndayí ndi'i ñanima ndiva'a ná'no xí'in inká nqo ndeé ña xá'nda chiño nqo yichí on vá'a ñoyívi yó'o. Ta Ndios sákuka'an ra nqo ndi'i ñandiva'a yó'o, chi kivi nixi'j Jesucristo nda'á tón cruz, ndi'i ña yóo

kuvá'a xito ña ndí Jesucristo kũndee ra nqo ndi'i ñandiva'a yó'o.

¹⁶ Ta xa'á ñayó'o, on vá'a chikaã sq'o ndó ndá ñii nivi na ká'an kuáchí xí'in ndó xa'á ña on vása kisa ndivi ndó ndayí mji na. Chi xá'nda chiño na ndí on vá'a kuxu ndó sava kití, ta on vá'a ko'o ndó sava nduta. Ta xá'nda chiño na ndí xinjí ñó'ó sakana ndó vikó ñii ñii kivi ká'no ñayí, ta xinjí ñó'ó sakana ndó vikó ñii ñii yqo xáá, ta xinjí ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i ndayí ña ká'an xa'á kivi yji ña nákindée najudío. ¹⁷ Ta ndi'i ndayí yó'o on sivi ña ndino'o xinjí ñó'ó kasa ndivi nivi ndi'i saá kivi ña vaxi kúu ña. Saá chi ndasaá kuiti sáná'a ña xa'á Jesucristo, taa tá t'ivi Ndios kixi, chi xí'in ña ke'é Jesucristo, xa kũndivi ndi'i ndayí yó'o. ¹⁸ Ta xa'á ñayó'o, on chikaã sq'o ndó tq'on ña ká'an nivi, káchí na ndí tá on kasa ndivi ndó ndayí ña xá'nda chiño na, ta Ndios on taxi ra ñava'a nda'á ndó ñoyívi njo. Chi nivi yó'o ke'é na ndatán ke'é nivi na njo ini, vará on sivi nivi na ndixa ndino'o ini kúu na. Ta nivi yó'o kisa ká'no na naangel, ta ká'an na ndí yóo ña nítivi nqo na, ta ñavatá kúu ña ká'an na. Ta xa'á ña on vá'a ña táku ini na kisa ká'no xí'in mji na. ¹⁹ Ta nivi yó'o on vása ñii yóo na xí'in Jesucristo, taa tá kúu sijní ndi'i mji yó, nivi na kándixa ña'á, ta mji yó kúu yikí koñu ra. Ta Jesucristo kúu taa tá táxi ña xinjí ñó'ó yó xa'á ña ñii va'a kisa chiño yó xí'in ra. Saá chi ndatán yóo tũchu nivi ña táxi va'a náta'an ñii ñii xiiña yikí koñu na, saá yóo ndeé ña táxi Jesucristo xa'á ña ñii va'a yóo yó xí'in tá'an yó. Ta Ndios táxi ra ña xinjí ñó'ó nda'á yó xa'á ña va'a vaxi kua'no yó nqo ra, ta xa'á ña viví kutaku yó ndatán kóni ra.

²⁰ Ta ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, ñii yóo ndó xí'in ra, ta ndatán ñii káchí nixi'j ndó xí'in ra, saá yóo ña. Ta xa'á ñayó'o, yóo ndó ndatán yóo nivi na nixi'j nqo ndayí ña xá'nda chiño nqo nivi na ndíkón yichí ñoyívi yó'o, chi ndayí yó'o on vása kómí ká ña ndeé ka'nda chiño ña nqo ndó'ó vitin. Ta saá, çndachun kisa ndivi ká ndó ndayí yó'o, ndatán ke'é nivi na ndíkón yichí ñoyívi yó'o? ²¹ Sava ndayí yó'o ña çhindũu nivi ñoyívi káchí ña saá: "On vá'a tũndaa nda'á yó ña xani sijní na kúu ña on vá'a, ni on vá'a tiin yó ña, ni ndá lo'o on vá'a kuxu yó ña xani sijní na kúu ña on vá'a", káchí ndayí na. ²² Ta ndi'i ndayí yó'o kúu ña káku kuiti sijní nivi va, ta on sivi ndayí Ndios kúu ña. Saá chi ndi'i ña kúchiño tũdãa nda'á yó, án ña kúchiño tiin yó, án ña xixi yó, ñii ñii kivi kuá'an ndi'i xa'á ñayó'o, ta on vása kũndee ña koo ña ndi'i saá kivi. ²³ Ta saá

* 2:11 Costumbre najudío ña naní "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii sijní ñatqee talo'o.

ni, ndayí ña káku sɔ́nɔ́ n̄vɔ́ yó'o ná'a ña ndatán yóo tɔ'on ña ndíchí ní, chí ndeé ní xá'nda chiño ña n̄q̄o yó ndí xínɔ́ ñó'ó kundikɔn yó yichí yó'vɔ́ n̄i xá'a ña v̄'a koo yó xí'in Ndios. Ta ndayí yó'o káchí ña ndí xínɔ́ ñó'ó saxo'vɔ́ yó yíkí koñu yó chí saá kása n̄n̄q̄o xí'in m̄jɔ́ yó n̄q̄o Ndios. Ta saá ni, ndayí yó'o ndá lo'o ɔn vása kómí ña ndeɛ sandi'i ña xá'a ña kútoo ní yó ké'é yó ña ɔn v̄'a.

3

¹ Ta ndó'ó, n̄vɔ́ na kándixa Jesucristo, táku x̄aá ndó vitin, chi ndatán ñii káchí n̄atakú ndó xí'in ra, saá yóo ña. Ta xá'a ñayó'o xínɔ́ ñó'ó chikaa ndó ndeɛ ndukú ndó ñava'a ña kúu ña ndáya'vɔ́ ní ñoyívi n̄no n̄q̄o yóo Jesucristo n̄q̄o táyɔ́ tón tɔ'ó ká'no tón ñíndichi nda'a kua'a Ndios. ² Ta v̄'a kani sɔ́nɔ́ ndó xá'a ña ndáya'vɔ́ ní ñoyívi n̄no n̄q̄o yóo Ndios, ta ɔn v̄'a kani sɔ́nɔ́ ndó xá'a ña ndáya'vɔ́ ní n̄q̄o n̄vɔ́ na ndikɔn yichí ñoyívi yó'o. ³ Saá chí ndó'ó, ndatán yóo n̄vɔ́ na n̄x̄i'ɔ́ saá yóo ndó n̄q̄o ndi'i ña ɔn v̄'a ñoyívi yó'o, ta ɔn vása táku k̄a ndó t̄ixin ndeɛ ña xá'nda chiño n̄q̄o yichí ñoyívi yó'o, ta vitin ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo. Ta xá'a ñayó'o, ñii káchí xí'in ra, táku ndino'o ndó xí'in Ndios, vará n̄vɔ́ ñoyívi yó'o ɔn vása kúchiño na koto na ñandaq̄a yó'o. ⁴ Tá kixaa k̄vɔ́ ndikó Jesucristo, t̄a t̄a táxi ña táku ndino'o ndó, ta nat̄vɔ́ ra n̄q̄o ndi'i n̄vɔ́ ñoyívi yó'o. Ta k̄vɔ́ saá ndi'i n̄vɔ́ koto na ra, ta koto na ndí ñii nakuita ndó xí'in ra. Ta ndó'ó xí'in Jesucristo, ñii káchí xí'in ra ye'e ndó ta nakundixin ndó ñava'a livi ní ká'no.

Tɔ'on yó'o ndátɔ'on ndasaá xínɔ́ ñó'ó kutakú yó
x̄a'a ña kándixa yó Jesucristo

⁵ X̄a'a ña ñii yóo ndó táku ndó xí'in Jesucristo vitin, xínɔ́ ñó'ó chikaa ndó ndeɛ ña sandi'i ndó xá'a ña ɔn v̄'a ña kása chiño ini ndó ña kúu ña chinda'a ndó'ó ké'é ndó ña ɔn v̄'a. Ndó'ó nañani yó, ndá lo'o ɔn k̄vɔ́ ndó kuachi xí'in naña'a ná ɔn s̄vɔ́ nási'í ndó kúu, ta ndó'ó náki'v̄a yó, ndá lo'o ɔn k̄vɔ́ ndó kuachi xí'in nataq̄a, na ɔn s̄vɔ́ ȳi ndó kúu. Ta ndi'i ndó'ó, n̄vɔ́ na kándixa Jesucristo, ndá lo'o ɔn k̄vɔ́ ndó inka kuachi kini xí'in nataq̄a án xí'in naña'a, ta ni ɔn kutoo ndó k̄vɔ́ ndó kuachi yó'o. Ta ni ɔn kutoo ndó ké'é ndó ndá ñii n̄q̄o ña ɔn v̄'a. Ta ɔn v̄'a chikaa ndó ndi'i ndeɛ ndó ña kukomí ndó ku'a ní ñakuiká. Saá chí tá táku ndó saá, sáná'a ndó ndí kí'vɔ́ ní k̄a ini ndó xínɔ́ ndó ñakuiká n̄q̄o ña kí'vɔ́ ini ndó xínɔ́ ndó Ndios, ta ñii kúu ña xí'in ña kasa ká'no ndó ñaidolo án inka ndios vatá. ⁶ Ta xá'a ndi'i ña ɔn

v̄'a yó'o ña kása ndivi n̄vɔ́ na toon ní ini, Ndios saxo'vɔ́ ní ra nayó'o k̄vɔ́ ña v̄axi. ⁷ Ta ndó'ó, x̄ina'a tá x̄indikɔn ndó yichí ñoyívi yó'o, ñii k̄vɔ́ saá x̄ikuu ndó n̄vɔ́ na toon ní n̄ix̄yoo ini, ta ké'é ndó ña ɔn v̄'a yó'o. ⁸ Ta vitin ndixa xínɔ́ ñó'ó sandakoo ndó ké'é ndó ndi'i saá n̄q̄o ña ɔn v̄'a. Xínɔ́ ñó'ó kindaa ndó ña saá ini ndó, ta ɔn kuu ndó n̄vɔ́ na ku'e'e ní. Ta sandakoo ndó ña táxi nákaa ña ɔn v̄'a ini ndó xínɔ́ ndó inka n̄vɔ́, ta sandakoo ndó ña ká'an ndó tɔ'on ndiva'a xá'a n̄vɔ́, ta sandakoo ndó ña ká'an ndó tɔ'on kini xí'in n̄vɔ́. ⁹ Ni ndá lo'o ɔn k̄a'an ndó tɔ'on vatá xí'in tá'an ndó. Saá chí xa sandakoo ndó yichí yatá, n̄q̄o ké'é ndó ña ɔn v̄'a yó'o, ta vitin ndikɔn ndó yichí v̄'a ña x̄aá. ¹⁰ Ta saá ndatán yóo n̄vɔ́ na xa sandakoo tikotɔ́ yatá ña ɔn vása v̄'a k̄a, ta n̄akundixin na tikotɔ́ v̄'a ña x̄aá, saá yóo ndó táku ndó vitin, chí Ndios ndasa x̄aá ra ini ndó, ta nd̄uu ndó n̄vɔ́ x̄aá vitin. Ta saá t̄onɔ́a ndó kuu ndó ndatán yóo Ndios, t̄a t̄a k̄isa v̄'a ndó'ó, ta ñii ñii k̄vɔ́ sákuá'a k̄a ndó ña t̄onɔ́a ndó koni ndino'o ndó ra. ¹¹ Ta vitin ɔn vása xínɔ́ ñó'ó k̄a tá najudío kúu yó, án ɔn s̄vɔ́ najudío kúu yó, án n̄vɔ́ na kása ndivi costumbre circuncisión kúu yó, án n̄vɔ́ na ɔn vása kása ndivi costumbre yó'o kúu yó, án n̄vɔ́ na kee ñoo x̄yoo kúu yó, án n̄vɔ́ na xínɔ́ v̄'a ñandíchí nagriego kúu yó, án n̄vɔ́ na ɔn vása ká'vɔ́ ní kúu yó, án n̄vɔ́ naesclavo kúu yó, án n̄vɔ́ na kómí ndayí nakaxin chiño m̄jɔ́ kúu yó, ta ndi'i ñayó'o ña káchí ndasaá yóo yó ɔn vása xínɔ́ ñó'ó ña n̄q̄o Ndios, chí ndi'i yó ñii kúu yó n̄q̄o Ndios xá'a ña kándixa yó Jesucristo. Ta Jesucristo kúu ñii laq̄a t̄a t̄a xínɔ́ ñó'ó ní n̄q̄o yó, ta táku ra ini ñii ñii yó vitin.

¹² Ndios n̄akaxin ra ndó'ó ña kuu ndó n̄vɔ́ naȳi na kundikɔn ra, ta kí'vɔ́ ní ini ra xínɔ́ ra ndó'ó. Ta xá'a ñayó'o xínɔ́ ñó'ó kutakú ndó ndatán kóni ra. Kundá'vɔ́ ini ndó koni ndó n̄vɔ́, ta ké'é ndó ñava'a xí'in ndi'i n̄vɔ́. Ta ɔn kasa ká'no xí'in m̄jɔ́ ndó, ta kuu ndó n̄vɔ́ na n̄n̄q̄o ini, n̄vɔ́ na tɔ'ó ké'é xí'in inka n̄vɔ́, ta xí'in ña ká'no ini ndó kutakú ndó xí'in tá'an ndó. ¹³ Ta kundee ini ndó xí'in n̄vɔ́, ta kasa ká'no ini ndó xá'a ña ɔn v̄'a ké'é na xí'in ndó. Ñii k̄vɔ́ na ndatán Ndios kása ká'no ini ra xá'a kuachi ndó, saá kasa ká'no ini ndó xá'a ña ɔn v̄'a ké'é n̄vɔ́ xí'in ndó. ¹⁴ Ña xínɔ́ ñó'ó ní k̄a n̄q̄o ndi'i inka ñava'a kása ndivi ndó kúu ña kuki'vɔ́ ini ndó koni tá'an ndó, chí ña ké'é ndó saá kúu ña táxi ñii yóo ndó táku ndó xí'in tá'an ndó. ¹⁵ Jesucristo san̄i'i ra ndeɛ ra ña táku ini ndó xá'a ña v̄'a koo ini ndó, ta v̄'a kutakú ndó xí'in nata'an ndó. N̄akaxin ra ndó'ó kúu ndó ñii ñii x̄iña yíkí koñu ra, ña ñii náta'an ndó, ta ñii káchí kása chiño ndó xí'in ra. Ta ndi'i saá k̄vɔ́

xinj ñó'ó taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'á Ndios.

¹⁶ Ta taxi xí'in mji ndó ndí tq'on va'a ña ndátó'on xa'a Jesucristo ná sakutú ña ini ndó ndi'i saá kivi. Ta xí'in ndi'i ñandíchi Ndios, saná'a tá'an ndó ta ndatq'on ndó xí'in tá'an ndó. Ta kata ndó yaa yij ña kasa ká'no ndó Ndios, kata ndó yaa ña ká'an tq'on Ndios xí'in nivi, ta kata ndó yaa ña ká'an xa'a yichí ra. Ndino'o ní ini ndó kata ndó, ta ndi'i saá kivi xí'in ña kusij ní ini ndó ka'an ndó, kachí ndó: "Táxa'vi ún, Tata Ndios." ¹⁷ Ta ndi'i tq'on ña ká'an ndó ta ndi'i chiño ña kisa ndivi ndó, ke'é ndó ndi'i ñayó'o xí'in ndayi kivi Jesucristo, Tqa tqá'no ndó yó. Ta ka'an ndó taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'á Yivá yó Ndios xa'a ndi'i ña kisa ndivi Jesucristo xa'a ndó.

Tq'on yó'o ká'an ndasaá xinj ñó'ó kutaku nivi na kándixa Jesucristo xí'in tá'an na

¹⁸ Nákí'va yó, ñii ñii ndó'ó ná yóo yij, xinj ñó'ó kasa njno xí'in mji ndó ña kasa chiño ndó ndó yij ndó, chi ñayó'o kuu chiño ndó ndó xa'a ña kuu ndó náña'a ná kándixa Jesucristo, Tqa tqá'no ndó yó. ¹⁹ Nañani yó, ñii ñii ndó'ó na yóo ñási'í, xinj ñó'ó kuki'vi ini ndó koni ndó ñási'í ndó, ta on ka'an ndó tq'on yó'vi ña satakué'ę ini ná. ²⁰ Ndó'ó na kuu nakuá'chí, xinj ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i ña xá'nda chiño yivá si'í ndó ndó ndó, chi ña ke'é ndó saá sakusij ndó ini Ndios. ²¹ Nañani yó na kuu yivá naváli, on ka'an ndó tq'on on vá'a ña sasaa ndó ini sa'ya ndó. Chi xí'in ña ke'é ndó saá kuchiño sakuchuchú ndó ini na, ta sanakaa ndó ini na. ²² Nañani yó xí'in náki'va yó na kuu esclavo, ndó'ó kisa chiño ndó ndó napatrón ndó na kuu naná'no ndó ndó ñoyívi yó'o, ta xinj ñó'ó kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño napatrón ndó ndó ndó. Ta on vá'a kuiti chikaq ní ndó ndeę kasa chiño ndó tá mií ñándichi tpatrón ndó xito ra ndasaá kisa chiño ndó, ta xí'in ña ndino'o ini ndó va'a kasa ndivi ndó chiño tá'an ñándichi tpatrón ndó xito ra, án tá'an on qóo ra, chi ña kisa ndivi ndó saá kuu ña saná'a ndi ndixa kisa tq'ó ndó Ndios. ²³ Ndi'i chiño ña kisa ndivi ndó, xí'in ñasij ini ndó chikaq ndó ndeę ña va'a kasa ndivi ndó ña. Va'a naká'an ndó ndi Jesucristo kuu tpatrón ndino'o ndó, ta xinj ñó'ó kasa ndivi ndó ndi'i chiño xa'a ña sakusij ndó ini ra, ta on sivi xa'a ña sakusij ndó ini nivi kuiti kuu ña kasa ndivi ndó chiño. ²⁴ Saá chi kúndaq ini ndó ndi ñii kivi ndixa naki'in ndó ndi'i ñava'a ña kúndo Ndios taxi ra nda'a ndi'i nivi na kándixa Jesucristo. Ta kúndaq ini ndó ndi ñii laá tqá'no ndó kuu Jesucristo, ta

ñii laá tqayó'o kuu tqa tqá kisa chiño ndó ndó. ²⁵ Ta saá ni, ndi'i nivi na ke'é ña on vá'a, Ndios cha'vi ra nivi yó'o. Ta ndatán yóo ña on vá'a ke'é na, saá saxó'vi ra na, chi Ndios on vása náka'xin ra nivi, ta ñii kivi xí'in ñandaq kasa nani ra xa'a ñii ñii nivi.

4

¹ Nañani yó, ndó'ó na kuu napatrón, xinj ñó'ó ke'é ndó ñava'a ñandaq xí'in nivi na kisa chiño ndó. Naká'an ndó ndi yóo ñii tqa tqá xá'nda chiño ndó ndó, tá kuu Jesucristo, tqa tqá táku ñoyívi nino.

² Nañani yó xí'in náki'va yó, ñii ñii kivi kundito káxin ndó ta on sandakoo ndó ká'an ndó xí'in Ndios ndi'i saá kivi, ta taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'a ra. ³ Ta ka'an ndó ndukú ndó ñava'a ndó ra xa'a mji ndi, ña taxi ra ña ná nona yichí ña ka'an ndoso ndi tq'on va'a xa'a Jesucristo ndó nivi. Saá chí xina'a ñava'a chitóni Ndios ña xa kisa ndivi Jesucristo xikuu ña xinaq se'é ndó nivi, ta vitin Ndios xa sanativi ra ña ndó yó, ta yij, ká'an ndoso i tq'on va'a yó'o xa'a Jesucristo ndó nivi. Ta xa'a ñayó'o, vitin nákaq ini ve'e qa. ⁴ Ndukú ndó ndó Ndios ña chindee ra yij ña kuchiño i saná'a káxin i tq'on va'a xa'a Jesucristo ndó nivi, chi chiño ndó kuu ña ke'é i saá.

⁵ Xí'in ñandíchi Ndios ña yóo sijn ndi, viví kutaku ndó xí'in nivi na on vása kándixa Jesucristo. Ta tá nani'i ndó yichí ña ndatq'on ndó xí'in na, ta va'a koni ñó'ó ndó yichí yó'o, ndatán kóni Ndios. ⁶ Kivi ká'an ndó xí'in inká nivi, ta saá xí'in ñava'a ini ndó ta xí'in ñatq'ó ní ndatq'on ndó xí'in na. Konj ñó'ó ndó nina tq'on va'a ña ka'an ndó xí'in na. Ta ndatán yóo ñii yó'va ña táxi kuyasín ña xixi yó, saá koo tq'on ña kee yu'u ndó, chi tq'on yó'o xinj ñó'ó kuu ña tq'on ña kutoo ndivi konj so'o na. Ta xinj ñó'ó sakuá'a ndó ndasaá va'a koo ti'va ndó ña viví ndakuin ndó yu'u nivi na ndaqá tq'on ndó'o.

Xí'in tq'on yó'o tqPablo njndayi ra nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas

⁷ Kivi xaq ñani yó tqTíquico ndó ndó, ta ndatq'on ra xí'in ndó xa'aj, ta ndatq'on ra xí'in ndó ndasaá táku i yó'o. Nani yó tqTíquico yó'o kuu tqa tqá kivi ní ini i xini, ta ndi'i saá kivi chikaq ra ndeę ña chindee ra yij, ta tayó'o xí'in yij ñii káchi kisa chiño ndi ndó Jesucristo. ⁸ Ta xa'a ñayó'o, tí'vi ñani yó tqTíquico xaq ra ndó ndó xa'a ña ndatq'on ra xí'in ndó ndasaá táku ndi. Ta saá xa'a ña konj so'o ndó tq'on yó'o, chikaq ña ndeę ini ndó. ⁹ Ta tí'vi ñani yó tqOnésimo naxaq ra xí'in tqTíquico. Tqa tqá kivi ní ini i xini kuu tqOnésimo, ta vitin ndikó ra naxaq ra ndó

ndó, chi tañoo mji ndó kúu ra. Ta tayó'o on vása sándakoo ra ña vivíi ndíkõn ra yichí Jesucristo. Kívi xaã nañani yó yó'o nõõ ndó, ta ndatõ'on na xí'in ndó ndi'i ña ndó'o ndj ñoo nõõ táku ndi vitin.

¹⁰ Ta ñani yó taAristarco, ta kúu taã ta nákaã ini ve'e kaã xí'in j yó'o, tí'vi ra to'on ña chindeé ra ndó'ó. Ta ñani yó taMarcos, taã ta kúu taãxãin ñani yó taBernabé, tí'vi ra to'on ña chindeé ra ndó'ó. Tá xaã ñani yó taMarcos yó'o nõõ ndó ña koto ra ndó'ó, ta ndúkú j nõõ ndó ña va'a naki'in ndó ra, ndatán yóo ña xa ndatõ'on j xí'in ndó xa'a ra. ¹¹ Ta ñani yó taJesús, taã ta tuku ñani Justo, tí'vi ra to'on ña chindeé ra ndó'ó. Vará yóo kuã'a ní najudío na kándixa Jesucristo, ta vitin ñoo yó'o ndasaá kuiti nayó'o kúu na kisa chiño xí'in j xa'a ña koo kuã'a ka ñivi na kí'vi yichí nõõ xá'nda chiño Ndios. Ta ndi'i nañani yó yó'o na yóo xí'in j, chíkaã na ndeë ini j. ¹² Ta ñani yó taEpafras, ta kúu tañoo mji ndó tí'vi ra to'on ña chindeé ra ndó'ó. Ñii taã ta kisa chiño nõõ Jesucristo kúu tayó'o, ta on vása sándakoo ra ká'an ra xí'in Ndios, ta ndino'o ní ini ra xáku ndá'vi ra xa'a ndó nõõ Ndios. Ta ña xáku ndá'vi ra nõõ Ndios kúu ña taxi ra ndeë nda'a ndó xa'a ña on sandakoo ndó yichí Jesucristo, ta ndã víka, kútú ka kundikõn ndó yichí ra. Ta ñii kí'va saá ndúkú ra ña chindeé Ndios ndó'ó xa'a ña taxi xí'in mji ndó ña kasa ndivi ndó ndi'i ña kóni Ndios. ¹³ Yí'j, taPablo, ndákuinj xa'a ñani yó taEpafras yó'o, chí xíni j ña ndeë ní kisa chiño ra xa'a ndó'ó, nañoo Colosas xí'in nañoo Laodicea xí'in nañoo Hierápolis. ¹⁴ Ta ñani yó taLucas, ta kúu médico, taã ta kí'vi ní ini j xíni j, tí'vi ra to'on ña chindeé ra ndó'ó. Ta saá tuku ñani yó taDemas tí'vi ra to'on ña chindeé ra ndó'ó.

¹⁵ Ta xáku ndá'vi j nõõ ndó ña ka'an ndó xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó na táku ñoo Laodicea, ndí tí'vi j to'on ña chindeé j ndi'i nayó'o. Ta ñii kí'va saá tí'vi j to'on ña chindeé j ñáki'va yó ña Ninfas xí'in ñivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an ve'e ñáyó'o xa'a ña kisa ká'no na Ndios. ¹⁶ Ta ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Colosas, tá ndi'i ka'vi ndó tutu yó'o, ta saá va'a tí'vi ndó ña xaã ña nda'a nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Laodicea, xa'a ña kuchiño ka'vi na ña. Ta ñitaa j inkã tutu ta xa tí'vi j ña xaã ña nda'a nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Laodicea. Tá ndi'i ka'vi nayó'o tutu yó'o, ta saá ndó'ó nañoo Colosas, va'a naki'in ndó ña ta ka'vi ndó ña. ¹⁷ Ta va'a ndatõ'on ndó xí'in ñani yó taArquipo, ka'an ndó xí'in ra ndí xíni j ñó'ó kasa ndivi ra chiño ña sãkuiso chiño Jesucristo ra.

¹⁸ Ta vitin yí'j, taPablo, tí'vi j to'on ña chindeé j ndó'ó. Xí'in nda'a mji j, táã j to'on sondí'í yó'o: Naká'an ndó ndí yí'j nákaã j ini ve'e kaã. Ta ná ke'é Ndios ñava'a ní xí'in ndi'i ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ñanoó ña tì'vi tąPablo kuą'an ña nda'a ñaño Tesalónica

*Xí'in tọ'on yó'o tąPablo, tąSilvano xí'in
tąTimoteo chindeé ra
nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo
Tesalónica*

¹ Xí'in tọ'on yó'o yì'i, tąPablo, xí'in
tąSilvano,* ta xí'in tąTimoteo, chindeé ndi
ndó'ó na táku ñoo Tesalónica, ndó'ó na
nákut'an xa'a ña kisa ká'no ndó Yivá
yó Ndios xí'in Jesucristo, Taa tąKá'no nọọ
yó. ¡Ná ke'é Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo
tąKá'no nọọ yó ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi
ra koo ñava'a ini ndó!

*Ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo
Tesalónica*

vą'a ní kuą'an na yichí Ndios

² Ndi'i saá kivi ká'an ndi táxi ndi ña
táxa'vi ña'á Ndios xa'a ndi'i ndó'ó. Ndi'i
saá yichí ká'an ndi xí'in Ndios, ta náká'an
ndi xa'a ndó, ta ndúkú ndi nọọ ra ñava'a
xa'a ndó'ó. ³ On vása sándakoo ndi táxi
ndi ña táxa'vi ña'á Yivá yó Ndios xa'a ña
kuą'a ní chiño vą'a kisa ndivi ndó. Saá ké'é
ndó chi kándixa ndó Jesucristo, ta kí'vi
ní ini ndó xini ndó ra. Ta táxi ndi ña
táxa'vi ña'á Ndios chi ndixa ñii ñii kivi vą'a
ndikón ndó yichí ra, saá chi ndáa ini ndó
ta ndátí ndó ndixa Jesucristo kasa ndivi ra
ndi'i tọ'on ña njka'an ra. ⁴ Nañani yó xí'in
nákivą yó, nivi na kí'vi ní ini Ndios xini
ra kúu ndó'ó, ta xini ndi Ndios njkaxin
ra ndó'ó ña kuu ndó nivi na kundikón
ña'á. ⁵ Chi kivi ndatọ'on ndi xí'in ndó tọ'on
ñava'a xa'a Jesucristo, ta on sivi ndasaá
kuiti tọ'on mji ndi xikuu ña, ta xí'in ndee
Nimá Ndios njka'an ndi xí'in ndó ta xí'in
ndee Nímá Ndios ke'é ndi kuą'a ní ñava'a
xa'a ndó. Ta ndino'o ini ndi kándixa ndi
ñandaa kúu tọ'on njka'an ndi xí'in ndó.
Xa kúndaa ini ndó ndasaá vą'a xitaku ndi
xí'in ndó, ta chika ndi ndee ña chindeé
ndi ndó'ó, chi kí'vi ní ini ndi xini ndi ndó'ó.

⁶ Ta saá ndó'ó kixá'a ndó kutaku ndó
ñii kivi vą'a saá ndatán táku ndi', ta ndatán
xitaku Jesucristo kivi nixiyo ra ñoyivi yó'o.
Vará xó'vi ní ndó xa'a ña ndikón ndó
yichí Jesucristo, ta Nímá Ndios sákusii ña
ini ndó'ó, ta xí'in ñasii ini ndó naki'in
vą'a ndó tọ'on Ndios ña njka'an ndi xí'in
ndó. ⁷ Ta xa'a ña vą'a táku ndó, sáná'a
ndó nọọ inká nivi na kándixa Jesucristo
na táku ñoo estado Macedonia xí'in inká

kuą'a ñoo estado Acaya ña ndasaá kuchiño
vą'a kundikón nayó'o yichí Jesucristo. ⁸ Ta
ndó'ó xa ndatọ'on ndó tọ'on Ndios xí'in
inká nivi, ta sakuja ní'no ká ndó tọ'on
yó'o ndi'i saá xiiña estado Macedonia xí'in
ndi'i saá xiiña estado Acaya. Ta saá nivi
na táku ndi'i saá xiiña xini so'o na xa'a
ña vą'a kándixa ndó Ndios, ñakán on vása
xini ñó'ó ká'an ká ndi xa'a ñava'a ké'é ndó.
⁹ Nda vika, nivi na xini ndasaá táku ndó,
ndakuijn na xa'a ndó'ó, ká'an na ndasaá
vą'a naki'in ndó ndi'i. Ta ndatọ'on na xí'in
tá'an na ndasaá ndixa ñasama ini ndó, ta
sándakoo ndó ña kisa ká'no ndó ñaidolo
xí'in inká ña'a ña xani siji ndó xikuu ndios
mji ndó xina'á, ta vitin kixá'á kisa ká'no
ndó Ndios ndixa ndino'o, tatáku, ta ndikón
ndó yichí ra. ¹⁰ Ta ká'an na ndi vitin ndátí
ndó Jesucristo, ta kúu Sa'ya Ndios, ña kee
tuku ra ñoyivi nino, ta kixa ra ñoyivi
yó'o, saá chi Ndios sanataku ra Jesucristo
ña saka ra mji yó, koto xo'vi ní yó kivi
Ndios kasa nani ra xa'a kuąchi nivi.

2

*TąPablo ndatọ'on ra xí'in na kándixa
Jesucristo*

xą'a chiño ke'é ra xí'in na

¹ Nañani yó xí'in nákivą yó, xini ndó
ndi on sivi ña maní xikuu ña njxaa ndi
nọọ ndó ta njka'an ndoso ndi tọ'on xa'a
Jesucristo xí'in ndó, chi ndó'ó chika so'o
ndó tọ'on yó'o ta kisa ndivi ndó ña. ² Xini
ndó ndi kivi tą'an ká xa'a ndi ñoo nọọ táku
ndó, njxo'vi ní ndi ñoo Filipos, chi ke'é na
xí'in ndi ña on vá'a ña sákuka'an na nọọ
ndi. Ta saá ni, Ndios chindeé ra ndi'í ña
ni-taxi ra kuyi'vi ní ndi kivi nixita ndi nọọ
ndó'ó, ta njka'an ndoso ndi tọ'on Ndios ña
ká'an xa'a Jesucristo, vará kuą'a ní nivi
ndukú na ndasaá kasi na nọọ ndi ña on
ndatọ'on ká ndi tọ'on yó'o. ³ Ta tọ'on Ndios
ña njka'an ndoso ndi xí'in ndino'o nímá
ndi, ñandaa kúu tọ'on yó'o, on koto tọ'on
vatá ñó'o xí'in ña, ni on vása ní-ka'an
ndi tọ'on livi ña sandá'vi ndi nivi. ⁴ Ta
mji Ndios njka'an ra ndi vą'a njya'a ndi
nọọ ñayó'vi ña xito ndoso ndi'í, ta xa'a
ñayó'o Ndios sanakuiso chiño ra ndi'í ña
ká'an ndoso ndi tọ'on vą'a xa'a Jesucristo
nọọ nivi. Xí'in tọ'on ña ká'an ndi on vása
ndúkú ndi ndasaá kuiti sákusii ndi ini nivi,
ndatán kóni mji na, ta nda vika ndúkú ndi
ndasaá sákusii ndi ini Ndios. Chi Ndios
kúu tąa tą xito ndoso nímá yó ndasaá yóo
ña. ⁵ Xini mji ndó nda ñii kivi on vása
ní-ka'an ndi tọ'on livi án tọ'on vatá xa'a ña
sanoo ndi ini ndó, ni on vása ní-sandá'vi
ndi ndó'ó xa'a ña taxi ndó si'un nda'a ndi.
Mji Ndios ndakuijn ra xa'a tọ'on yó'o ndi

* 1:1 Inká kivi tąSilvano kúu Silas.

ñandaa kúu ña. ⁶ Ni nqo ndó'ó, ni nqo nda ñii inká ñivi, on vása ní-ndukú ndi ña kasa ká'no na ndi'j. Vará kómí ndi ndayí ña kasa to'ó ndó ndi'j, ta chindeé ndó ndi'j xí'in ña xini ñó'ó ndi, chi naapóstol* na kómí ndayí Jesucristo kúu ndi'j, ta on vása ní-ke'é ndi saá. ⁷ Ta livi ní vivii ke'é ndi xí'in ndó, ndatán ke'é ñii ña'a xí'in sa'ya yúta ña, saá ñixiyo ndi xí'in ndó. ⁸ Ndixa ndeé ní kí'vi ini ndi xini ndi ndó'ó. Ta xí'in ndino'o níma ndi ndatq'on ndi to'on Ndios xí'in ndó. Tãnda ñixiyo ti'va ndi taxi xí'in mji ndi ña kivi ndi xa'a ndó, saá chi ndó'ó ndu ndó ñivi na kí'vi ní ini ndi xini ndi.

⁹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndixa náka'an ndó ndasaá xitaku ndi kivi xindqo ndi xí'in ndó, chi ndivi ñoo ndeé ní kisa chiño ndi xa'a ña kukomí ndi sj'un ña sata ndi ndi'j ña xini ñó'ó mji ndi. Saá chi ñi-xiin ndi sandi'i ndi ini ndó ña cha'vi ndó ña xini ñó'ó ndi kivi ñika'an ndoso ndi to'on Ndios nqo ndó. ¹⁰ Ndó'ó xí'in Ndios kúu na ndakuiñ xa'a ndi, ndasaá xitaku ndi nqo ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, chi xí'in ñayii, ta xí'in ñandakú xitaku ndi xí'in ndó, ta on koq ñivi kuchiño taxi kuachi xa'a ndi. ¹¹ Ta yóo ñii tãa tú kúu yivá va'a xí'in sa'ya ra, saá ñixiyo ndi xí'in ndó, chi ndatq'on ndi xí'in ndó ña chjkaa ndi ndeé ini ndó ta saná'a ndi ndó'ó ko'q on ndó yichí ña ndaa. ¹² Ta sakuiso ndi ndó'ó ña vivii kutaku ndó ndatán táku ñivi na ndikqon Ndios, chi Ndios kúu tãa tã ñakana ndó'ó ña kí'vi ndó yichí nqo xá'nda chiño ra, chi kóni ra ña kutaku ndó xí'in ra nqo yóo ndi'j ñava'a ña livi ña yé'e.

¹³ Ndi'j saá kivi táxi ndi ña táxa'vi nda'a Ndios, chi kivi xini sq'o ndó to'on ña ñika'an ndi xí'in ndó, ta va'a ñaki'in ndó ña. Ta on vása ní-xani sijní ndó ndi ndasaá kuiti to'on ñivi kúu ña, ta chjkaa sq'o ndó ña ká'an to'on yó'o, chi kúndaq ini ndó ndixa to'on Ndios kúu ña ñika'an ndi xí'in ndó, ta mji to'on yó'o kisa chiño ña ini ndó'ó, ñivi na kándixa ña'a. ¹⁴ Nañani yó xí'in náki'va yó, ñii kí'va ndatán ñixq'vi inká ñivi na ndóo ñoo estado Judea, na kúu na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no na Jesucristo, saá ñixq'vi ndó'ó. Chi najudio natá'an mji na kúu na saxo'vi ña'a. Ta saá ndó'ó, natá'an mji ndó kúu na saxo'vi ndó'ó xa'a ña kándixa ndó Jesucristo. ¹⁵ Ta ñivi na xa'ni Jesucristo, najudio natá'an mji ra xjkuu na, ta naxii síkuá nayó'o xjkuu na xa'ni naprofeta na ñika'an ndoso to'on Ndios kujya xina'á. Ta saá tuku najudio natá'an j kúu na ke'é kuachi xí'in ndi, ta taxin na ndi'j ña tava na ndi'j ku'a ní ñoo. Nayó'o ke'é na ña on vá'a ña on vása kúsi ini Ndios xini ra, ta on xjin na

taxi na ña naki'in inká ñivi to'on ñava'a xa'a Jesucristo. ¹⁶ Ta saá najudio yó'o sási na nqo ndi kivi ndatq'on ndi to'on va'a xa'a Jesucristo xí'in inká ñivi na on vása kúu najudio, saá chi on xjin na ña sakaku Ndios nayó'o. Ta xa'a ña ke'é na ña on vá'a yó'o, sakuiso ka na kuachi sata mji na, vará xa yóo ku'a ní kuachi ndiso na. Ta saá ñii kivi ña vaxi, Ndios saxo'vi ní ra nayó'o xa'a ndi'j ña on vá'a ke'é na.

TaPablo kóni tuku ra kóni ra ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Tesalónica

¹⁷ Nañani yó xí'in náki'va yó, vará xini ñó'ó kuxiká ndi nqo ndó ñii kánj lo'o, ta on vása sándakoo ndi ña xani sijní ndi xa'a ndó'ó. Ta ndeé ní kóni ndi nakutá'an tuku ndi xí'in ndó ña kúndaq ini ndi ndasaá yóo ndó. ¹⁸ Ta yj'j taPablo, kua'a ní yichí ndukú'j xaaj tuku kotoj ndó'ó, ta ñi-kuchiño xaaj chi ñaníma ndiva'a ká'no Satanás on vása ní-taxi ña xaaj, chi taxi ña kua'a ní ña on vá'a sasi yichí'j. ¹⁹ Kóni ní ndi koto ndi ndó'ó, chi ndó'ó kúu na sákusij ini ndi xa'a ña va'a ní ndikqon ndó yichí Jesucristo. Ta kivi ndikó ra ñoyivi yó'o, ndati ndi ña on kuka'an nqo ndi xa'a ndó'ó, ta kusij ka ini ndi xa'a ndó'ó. Ndatán yóo ñava'a ña náki'in ñivi xa'a ña va'a kisa ndivi na chiño, saá koo ndó'ó xí'in ndi kivi kuita yó nqo Jesucristo. ²⁰ Ta xa'a ña va'a kándixa ndó Ndios, kánoo síkón ñatq'ó ndi nqo ñivi, ta Ndios kasa ká'no ra ndi'j xa'a ndó'ó. Ndixa kúsi ní ini ndi xini ndi ndó'ó.

3

¹ Ta ñii kivi ña on vása ní-kundeé ka ini ndi kundati ndi, chi kóni ní ndi konj sq'o ndi án yóo va'a ndó, ta saá xani sijní ndi va'a ná kindqo ka ndi ñoo Atenas, ² ta ti'vi ndi ñani yó taTimoteo xa'a ra nqo ndó. Ta taTimoteo yó'o kúu tãa tã kisa chiño nqo Ndios, ta ñii káchí xika ra xí'in ndi ká'an ndoso ndi to'on ñava'a xa'a Jesucristo. Ta ti'vi ndi taTimoteo ña xa'a ra nqo ndó ta chindeé ra ndó'ó ña va'a kua'no ka ndó yichí Jesucristo, ta ka'an ra to'on va'a xí'in ndó xa'a ña chika'a ra ndeé ini ndó ña va'a ka kundikqon ndó yichí Jesucristo. ³ Ta saá on ndi'j ní ini ndó xa'a ñayq'vi xó'vi ndó vitin. Chi ndó'ó xini va'a ndó ndi ndi'j mji yó na kúu ñivi na kándixa Jesucristo xini ñó'ó xo'vi yó ñayq'vi. ⁴ Saá chi kivi xindqo ndi xí'in ndó, ta ndatq'on ndi xí'in ndó ndi vaxi kivi ña xo'vi yó xa'a ña kándixa yó Jesucristo. Ta vitin xini ndó ndi ndixa kixá'a xó'vi yó ndatán yóo ña ñika'an ndi xí'in ndó. ⁵ Ta saá kixaa kivi ña on vása

* 2:6 To'on "apóstol" kóni káchí ña: ñivi na ti'vi ta'ká'no kasa ndivi na chiño ra.

ní-kuchiño kundati ka j, chi ndeé ní kóni j konj so'oj án va'a ndikõn ka ndó yichj Jesucristo, vará xó'vj ní ndó. Ñakán tí'ví j tãTimoteo xaã ra koto ra ndó'ó, saá chi ndí'i ní ini j xa'a ndó, koqo ñanimã ndiva'a ká'no chu'v ña ndó'ó, ta nakava ndó ke'é ndó ña õn va'a. Ta saá ndã manj kuu chiño ña kjsa ndivi ndj xí'in ndó, níkiú.

⁶ Ta tãTimoteo ñixaã ra nõõ táku ndó, ta vitin ndjõkó ra kixaa ra yó'o, ta ndãto'on ra xí'in ndj to'on va'a xa'a ndó. Ndãto'on ra ndí ndixa kãndixa va'a ndó Jesucristo, ta kí'vi ní ini ndó xini tá'an ndó, ta ndí'i saá kjvj náká'an ndó xa'a ndj'j, ta kóni ndó koto ndó ndj'j ñii kj'va ndãtãn kóni ndj koto ndj ndó'ó. ⁷ Ñakán kíã, nañani yó xí'in náki'va yó, vará xó'vj ní ndj ta ná'no ní tonðini kómí ndj, ta vitin nduvã'a ini ndj ta kúsij ní ini ndj, chi xinj so'õ ndj ña ndixa ndó'ó kãndixa ndino'o ini ndó Jesucristo, ta viví ndikõn ndó yichj ra. ⁸ Ndãtãn yóo ña tãxi ndeé ña kutakj ka ndj, saá yóo ña kúndaã ini ndj ndí ndixa va'a ní ndikõn ndó yichj Jesucristo. ⁹ Ta õn vasa ní'i ka ndj to'on ña kuchiño taxi ndj ña táxa'vi ña'a ndã'a Ndios xa'a ndó'ó, ña njya'a ní ká'no ña kúsij ní ini ndj xa'a ña va'a táku ndó. ¹⁰ Ndí'vi ñoó ndino'o ní ini ndj xáku ndã'vi ndj nõõ Ndios, ká'an ndj xí'in ra ña taxi ra kee ndj ko'õn ndj koto ndj ndó'ó. Chi kóni ndj chindeé ndj ndó'ó ña kandixa ndino'o ka ndó ta kua'no ka ndó yichj Jesucristo.

TãPablo xí'in natã'an ra kã'an na xí'in Ndios xa'a njvi na kãndixa Jesucristo

¹¹ Ndúkú ndj nõõ Yivã yó Ndios xí'in Jesucristo, Tãã tãKá'no nõõ yó, ña taxi ra ña kuchiño ko'õn ndj koto ndj ndó'ó. ¹² Ta Jesucristo ná chindeé ra ndó'ó ña ñii ñii kjvj kuki'vi ka ini ndó koni tá'an xí'in mji ndó, ta ñii saá kuki'vi ini ndó koni ndó ndí'i inkã njvi. Ñii kj'va ndãtãn yóo ña kí'vi ní ini ndj xini ndj ndó'ó saá kóni ndj ña kuki'vi ini ndó koni ndó inkã njvi. ¹³ Ta saá Jesucristo ná chikaã ra ndeé ini ndó'ó ña va'a ní ka ko'õn ndó yichj Ndios, ta xí'in ña ndino'o ní ini ndó nduu ndó njvi na va'a, na ndii nõõ Ndios. Ñakán õn koo kuãchi kuiso ndó nõõ Ndios, kjvj ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, xí'in ndí'i nayj na táku xí'in ra.

4

Ndasaá xinj ñó'ó kutakj yó ña sakusij nõõ ini Ndios

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, xí'in ndayí Jesucristo, Tãã tãKá'no nõõ yó, ndãto'on ndj xí'in ndó ta xáku ndã'vi ndj nõõ ndó ña ñii káchí ndãtãn yóo ña xa sanã'a ndj ndó'ó, saá xinj ñó'ó kutakj ndó, ta va'a sakusij ndó ini Ndios. Xa va'a ní ndikõn

ndó yichj ra vitin, ta ndúkú ndj nõõ ndó ña va'a ka kundikõn ndó yichj ra ñii ñii kjvj vaxi.

² Xa xinj va'a ndó xa'a ña sanã'a ndj ndó'ó xí'in ndayí Jesucristo. ³ Ña kóni Ndios kúu ña nduu ndó njvi na va'a, na ndii nõõ ra. Ñakán Ndios õn xjin ra ña ndã ñii ndó'ó kj'vi ndó kuãchi ñoyívi xí'in inkã ña'a án inkã tãã. ⁴ Ta Ndios kóni ra ñayó'o: Ñii ñii tãã xinj ñó'ó kundaã ini ra ndasaá to'õ ní ta viví kutakj ra xí'in ñásí'í ra. ⁵ Ta ndã lo'õ õn va'a ña kutoo ní ndó koni ndó inkã ña'a án inkã tãã, ta xinj ñó'ó nasita xí'in mji ndó ña õn ke'é ndó ña õn va'a ña kutoo ní ykj koñu mji ndó, ndãtãn ke'é njvi na õn vasa ndikõn yichj Ndios. ⁶ Ta õn taxi xí'in mji ndó ke'é ndó ña õn va'a saá xí'in nañani yó án náki'va yó na kãndixa Jesucristo. Tá kj'vi ndó kuãchi xí'in ñásí'í ñani ndó án xí'in yj kj'vj ndó, ta ñayó'o kúu kuãchi ña sãndã'vi ndó njvi na ndikõn Jesucristo xí'in yó, ta Ndios saxo'vj ra ndó'ó xa'a ña õn va'a yó'o, ndãtãn yóo ña njka'an ndj xí'in ndó. ⁷ Chi õn sjvi xa'a ña kutakj kini yó kúu ña kãna Ndios mji yó, ta kãna ra mji yó ña kutakj yj yó nõõ ra. ⁸ Ta njvi na õn xjin kandixa to'õn yó'o, ta nayó'o xãã noo na ndj'j, ta ñii kj'va saá xãã noo na mji Ndios, tãã tã tãxi Nima mji ra kutakj ña ini ñii ñii yó.

⁹ Ta õn vasa xinj ñó'ó ka kã'an ndj xí'in ndó xa'a ña kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó, chi xa sãkuá'a ndó nõõ mji Ndios ndasaá ndixa kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. ¹⁰ Ñandixa kúu ña kí'vi ini ndó xini ndó ndí'i nañani yó xí'in náki'va yó na táku ndí'i ñoo estado Macedonia. Ta saá ní, xáku ndã'vi ndj nõõ ndó'ó ña kuki'vi ka ini ndó koni tá'an ndó, ¹¹ ta chikaã ndó ndeé ña viví kutakj ndó xí'in inkã njvi, ta ndasaá kuiti xa'a chiño mji ndó kundí'i ini ndó. Kasa chiño ndó xa'a ña xinj ñó'ó ndó, ndãtãn yóo ña xa'nda chiño ndj nõõ ndó. ¹² Tá kisa ndivi ndó ñayó'o, ta va'a kanóo to'õn xa'a ndó nõõ inkã njvi, ta õn kumanj ka ndã ñii ña xinj ñó'ó ndó ndã'a ndó.

To'on yó'o kã'an xa'a kjvj ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o

¹³ Nañani yó xí'in náki'va yó, kóni ndj ña kundaã va'a ini ndó ndí njvi na kãndixa Jesucristo ta njxi'j na, nayó'o ndixa natakj na kjvj vaxi. Ta xa'a ña kúndaã ini ndó ñayó'o, ta õn kuchuchú ní ini ndó, ndãtãn kúchuchú ní ini njvi na õn vasa ndãã ini ndí kjvj vaxi ndixa natakj na ta kutakj na xí'in Ndios ndí'i saá kjvj. ¹⁴ Ta mji yó, kãndixa yó ndí Jesucristo njxi'j ra ta natakj ra, ta ñii káchí saá Ndios sanatakj ra ndí'i njvi na njxi'j, na kúu na kãndixa Jesucristo.

¹⁵ Tò'on ña ká'an ndj xí'in ndó vitin ñii kúu ña xí'in tò'on ña xa saná'a Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó. Tò'on yó'o káchí ña ndi k'vj ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ñivi na kándixa ña'á, na kúu na táku k'vj ndikó ra, qn ndaa si'na nayó'o nqo ñivi na xa ñixi'i, ta ndi'i ñivi na kándixa Jesucristo, án na táku kuu na, án na xa ñixi'i kuu na, ta xí'in ndee Ndios ndi'i nayó'o ndaa na ta nakutá'an na xí'in ra. ¹⁶ Saá chi xí'in tò'on ña ka'nda chiño ra, ta xí'in tò'on ña ka'án ñaángel ká'no, ta xí'in ndusu ña ndá'yi tón trompeta Ndios, Jesucristo ndikó ra ñoyívi yó'o. Ta ñivi na kándixa ña'á, na kúu na xa ñixi'i, Ndios si'na sanataku ra nayó'o ta ndani'i ra na. ¹⁷ Ta saá, ñivi na táku, na kúu na kándixa ña'á, Ndios ndani'i ra nayó'o, ta saá nakutá'an ndi'i yó xí'in Jesucristo t'ixin v'jko ña kánóo ñino. Ta saá kutaku yó xí'in Jesucristo ndi'i saá k'vj ña vaxi. ¹⁸ Va'a xí'in tò'on yó'o chikaq ndó ndee ini tá'an ndó.

5

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, qn vása xinj ñó'ó ka'án ndj xí'in ndó ndá k'vj, án ndá yqo ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ² chi xa xinj va'a ndó ndi ndikó ra ñii k'vj ña qn vása ndati ñivi, chi ndatán yóo ña kixaa ñii takuí'ná ñoó, saá koo k'vj ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o. ³ K'vj ña ká'an ñivi na qn vása kándixa Jesucristo, káchí na saá xí'in tá'an na: "Va'a ní táku yó vitin, ta qn kqó ká ña ndi'i ini yó xa'a", káchí na, ta saá ñii kama kixaa ña xq'vj ndi'i ñivi yó'o ta ndi'i xa'a na. Ndatán ndó'o ñii ña'a k'vj kóni kaku sa'ya ña, ta xandjkon ñii kama kixá'á ña k'vi ní t'ixin ña, saá kundo'o ñivi k'vj ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, chi xandjkon kixá'á xq'vj na, ta qn kuchiño ká nani'i na ndasaá kaku na nqo ña kundivi k'vj saá. ⁴ Ta ndó'o, nañani yó xí'in náki'va yó, qn sivi ñivi na xíka yichj nqo naa kúu ndó. Ñakán kía, k'vj ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, qn naka'nda ini ndó ndatán naka'nda ini ñivi k'vj kixaa takuí'ná k'vi ra ve'e na. ⁵ Ndó'o xí'in ndj'i na ndikqon yichj Jesucristo, táku yó yichj nqo yóo ño'q ye'e; qn vása ndikqon yó yichj nqo naa ní, nqo yóo kuq'a ní nqo ña qn vá'a. ⁶ Ta saá qn vá'a kutaku yó ndatán táku ñivi na qn vása yóo ti'va naki'in Jesucristo k'vj ndikó ra. Ndá víka xinj ñó'ó kutaku yó ndatán táku ñivi na ndóo ndito, ta kasa kuenda xí'in mji yó ña vivii kutaku yó. ⁷ Ta ñivi na ndikqon yichj nqo naa ní, ké'e na ndatán ké'e ñivi ñoó naa ní. Saá chi nayó'o kisin na, ta xí'i ní na, ta ñivi na ndáñó'o ini kúu na. ⁸ Ta mji yó, qn vása táku yó saá, chi xíka yó yichj ye'e, ta ñakán xinj ñó'ó vivii kundito yó, ta xinj ñó'ó kándixa yó Jesucristo, ta kuki'vi

ini yó koni tá'an yó. Ta xinj ñó'ó ndixa kundaa ini yó ta kundati yó ndi Jesucristo kasa ndivi ra tò'on ra ña sakaku ra mji yó. Ta ña ndikqon yó yichj ye'e saá, ñayó'o kúu ña ndaa mji yó kotq ke'é yó ña qn vá'a. Chi xinj yó ndi ñii ñii t'atropa ndixin ra xí'in kaa ña ndaa mji ra; yóo kaa ña ndásj kándiká ra, ta yóo kaa ña kánóo sijn ra. Ta ndatán yóo kaa yó'o ña ndaa ñii ñii t'atropa ña qn sataku'e na ra, saá yóo ña vivii táku yó yichj ye'e, chi saá ndaa yó xí'in mji yó ta sási ña mji yó kotq ke'é yó ña qn vá'a. ⁹ Ndios kóni ra ña kutaku yó saá, chi qn sivi xa'a ña saxo'vi ra mji yó kúu ña ñikaxin ra yó. Ta Ndios ñikaxin ra mji yó xa'a ña sakaku ra yó kúu ña. Ta xa'a ña kisa ndivi Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, Ndios kúchiño sakaku ra mji yó. ¹⁰ Jesucristo ñixi'i ra xa'a kuqchi yó. Ta saá ndi'i mji yó, ñivi na kándixa ña'á, ndixa kutaku yó xí'in ra ndi'i saá k'vj ña vaxi. Ta saá táku ká yó k'vj ndikó Jesucristo, án xa ñixi'i yó, ta ndixa kutaku yó xí'in ra ndi'i saá k'vj ña vaxi. ¹¹ Ta vitin sakusij ká ndó ini tá'an ndó xí'in tò'on yó'o, ta chindee tá'an ndó ña va'a ká kundikqon ndó yichj Jesucristo. Ñii káchí ndatán yóo ña chindee tá'an ndó vitin, ñii k'va saá chindee tá'an ká ndó k'vj vaxi.

TaPablo ndátq'on ra xí'in ñivi na kándixa Jesucristo

ndasaá va'a xinj ñó'ó kutaku na

¹² Nañani yó xí'in náki'va yó, xáku ndá'vi ndj nqo ndó ña kasa t'q'ó ndó ñivi na saquiso chiño Jesucristo. Saá chi nayó'o kisa chiño na xí'in ndó, ndátq'on na xí'in ndó, ta chindee na ndó'o kq'on ndó yichj Jesucristo. ¹³ Kasa t'q'ó ndó ñivi yó'o ta kuki'vi ini ndó koni ndó na xa'a chiño ña ké'e na xí'in ndó. Ta saá xinj ñó'ó vivii kutaku ndó xí'in tá'an ndó.

¹⁴ Ta tuku xáku ndá'vi ndj nqo ndó, ña ka'án ndó xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó, na qn xjin kasa chiño. Ka'án ndó xí'in na ndi xinj ñó'ó kasa chiño na. Ta ka'án ndó chikaq ndó ndee ini nañani yó xí'in náki'va yó na kúu na kúchuchú ini chi xáni sijn na ña qn kundeé ká na kundikqon na yichj Ndios. Ta saá tuku chindee ndó nañani yó xí'in náki'va yó na lo'o ní kundeé nqo ña qn vá'a. Ta xí'in ña ká'no ini ndó kutaku ndó xí'in ndi'i ñivi yó'o.

¹⁵ Tá yóo ñivi na ké'e ña qn vá'a xí'in ndó, ta qn cha'vi ndó nayó'o xí'in inká ña qn vá'a. Ta ndi'i saá k'vj ndukú ndó ke'é ndó ñav'a xí'in natá'an ndó ta xí'in ndi'i inká ñivi.

¹⁶ Ta xinj ñó'ó kusij ní ini ndó ndi'i saá k'vj. ¹⁷ Ta ndá lo'o qn sandakoo ndó ká'an ndó xí'in Ndios ndi'i saá k'vj. ¹⁸ Tá qn vása

vạ'a tákụ ndó, án vạ'a ní tákụ ndó, ta saá ni, xínì ñó'ó taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'ạ Ndios. Saá chi ñayó'o kúu ña kóni Ndios ke'é ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo.

¹⁹ Qn kasi ndó n̄ọ Nímạ Ndios, ta vạ'a taxi ndó ná kasa chiño Nímạ Ndios ini m̄ji ndó. ²⁰ Ta qn vá'a xaa noo ndó t̄'on ña ká'ạn Nímạ Ndios saná'a ña ndó'ó. ²¹ Ta xínì ñó'ó koto ndoso ndó t̄'on ña ká'ạn n̄vi sáná'a na, tá káchí na ndí t̄'on sáná'a na kúu ña t̄axi Nímạ Ndios nda'ạ na. Ta saá naki'in kuiti ndó t̄'on vạ'a, ta qn chikaạ s̄o'ó ndó ña qn vá'a. ²² Chi xínì ñó'ó kuxíká ndó n̄ọ ndi'i n̄ọ ña qn vá'a.

²³ Ta vitin ndúkú nd̄i n̄ọ Ndios, t̄a t̄a táxi ña koo ñavạ'a ini yó, ña chindeé ra ndó'ó ta nduu ndó n̄vi na vạ'a na ndii n̄ọ ra. Ná kundaa vạ'a Ndios ñii ní ñii ñii ndó xạ'ạ ña vạ'a ndii koo nímạ ndó xí'in ini ndó ta xí'in yjki k̄oñu ndó. Ta saá qn koo kạ kuachi kuiso ndó k̄iv̄i Jesucristo, Taa t̄aKá'no n̄ọ yó, ndikó ra ñoyivi yó'o. ²⁴ Ndios kúu t̄a t̄a k̄ana ndó'ó kundik̄on ndó yich̄i ra, ta ndixa t̄andạạ vạ'a kúu ra, ñakán Ndios kasa ndivi ra t̄'on n̄ikạ'ạn ra ña nduu ndó n̄vi na ndii n̄ọ ra.

TạPablo ndúkú ra ñavạ'a xạ'ạ n̄vi na kándixa Jesucristo ñoo Tesalónica

²⁵ Nañani yó xí'in naki'vạ yó, xáku ndá'vi nd̄i n̄ọ ndó ña qn nandoso ndó kạ'ạn ndó xí'in Ndios xạ'ạ nd̄i.

²⁶ Ta xí'in ñat̄o'ó ní ini ndó, ch̄ito ndó n̄ọ tá'an ndó, saá chindeé tá'an ndó.

²⁷ Xí'in ndayí Jesucristo, yj̄i t̄aPablo ká'ạn j̄ xí'in ndó ña ka'vi ndó tutu yó'o n̄ọ ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo.

²⁸ Ta Jesucristo, T̄a t̄aKá'no n̄ọ yó, ná ke'é ra ñavạ'a xí'in ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ñaovi tì'ví taPablo kua'an ña nda'a ñaño Tesalónica

Xí'in to'on yó'o taPablo, taSilvano xí'in taTimoteo chindeé ra
njivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Tesalónica

¹ Xí'in to'on yó'o yí'i, taPablo, xí'in taSilvano, xí'in taTimoteo, chindeé ndj ndó'ó na táku ñoo Tesalónica, na kúu njivi na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no ndó Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo, Ta taKá'no ñoo yó. ² ¡Ná ke'é Ndios xí'in Jesucristo ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra koo ñava'a ini ndó!

TaPablo ká'an ra xí'in Ndios xa'a njivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Tesalónica

³ Ndi'i saá kivi táxi ndj ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a ndó'ó. Ndixa chiño ñoo ndj kúu ña ká'an ndj saá xa'a ndó xí'in Ndios, chi va'a ní vivii ndikõn ndó yichj Jesucristo. Chi ñii ñii kivi ña táku ndó, ta saá vaxi kua'no ka ña va'a kándixa ndó Jesucristo, ta ñii kiva saá vaxi kua'no ka ña kiva ini ndó xini tá'an ndó. ⁴ Ñakan kía kivi xa'a ndj ñii ñii ñoo ñoo nákutá'an njivi xa'a ña kisa ká'no na Jesucristo, ta xí'in ñasjji ini ndj ndátõ'on ndj xí'in nayó'o xa'a ña va'a táku ndó. Saá chi ndó'ó chika'a ní ndó ndee xí'in mji ndó ña va'a kua'an ndó yichj Ndios. Vará yóo ní tondini ta xó'vi ní ndó xa'a ña kándixa ndó Jesucristo, ta saá ni, õn vása sándakoo ndó yichj ra, ta va'a kúndeé ndó ñoo ndi'i ña õn vá'a xó'vi ndó. ⁵ Ta saá sán'a ndó ndí Ndios kisa ndivi ra ñanda'a xí'in ndó. Saá chi Ndios káchí ra ndó'ó kúu njivi na ndáya'ví ní, ta ñakaxin ra ndó'ó ña kutakõ ndó yichj ñoo xá'nda chiño ra. Ta vitin ndó'ó xó'vi ní ndó xa'a ña ndikõn ndó yichj yó'o.

To'on yó'o ká'an xa'a kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o

⁶ Ndixa ñanda'a kúu ña ke'é Ndios xí'in njivi, ñakan ñii kivi cha'vi ra xí'in ñayo'vi njivi na kúu na saxõ'vi ndó'ó. ⁷ Ta nda'a ndó'ó, njivi na xó'vi ní, ta xí'in nda'a mji ndj, ñii káchí Ndios taxi ra ña nakindée yó ñoo ndi'i ña xó'vi yó. Saá kundivi kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o xí'in kua'a ní naángel na kómí ndee ra, ⁸ ta kixi ra ma'ño ño'o xixi. Kixa'a ra ña saxõ'vi ra njivi na õn vása ní-xiin nakoni Ndios, ta ni õn vása ní-xiin na chika'a sõ'o na to'on ñava'a xa'a Jesucristo, Ta taKá'no ñoo yó. ⁹ Xa'a ña nj-xiin njivi yó'o kandixa na Jesucristo, nayó'o kõ'õn na ñoo xõ'vi ní na ndi'i saá kivi ña vaxi, ta kuxiká va'a na ñoo Ndios,

ñoo yóo ndi'i ndee ra, ñoo yóo ndi'i ñava'a ká'no, ta livi ní. ¹⁰ Ndi'i ñayo'õ kundivi ña kivi ndikó Jesucristo, ta ndi'i njivi na kúu na kándixa ña'a, kasa to'õ na ra, kasa ká'no na ra, ta koto na ñoo ra xí'in ndi'i ñasjji ini na. Ta kivi yó'o ñii nakutá'an ndó xí'in njivi yó'o, saá chi kándixa ndó to'on ña njika'an ndj xí'in ndó.

¹¹ Ñakan kía, ndi'i saá kivi ká'an ndj xí'in Ndios xa'a ndó. Ta ndúkú ndj ñoo ra ña chindeé ra ndó'ó ña kuu ndó njivi na ndáya'ví ní yichj ra, chi njikaxin ra ndó'ó kundikõn ndó Jesucristo. Ta ndúkú ndj ñoo Ndios ña chindeé ra ndó'ó kasa ndivi ndó ndi'i chiño ña xáni sjini ndó kúu ñava'a ke'é ndó chi kándixa ndó Jesucristo. ¹² Ta saá kanóo sikon kivi Jesucristo ñoo njivi xa'a ñava'a ke'é ndó, ta Jesucristo taxi ra ña kanóo sikon ñato'õ ndó, saá chi Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo taKá'no ñoo yó, va'a ní ini ra, ta ndixa ke'é ra ñava'a xí'in yó.

2

Ñii kivi ña vaxi kixa'a ñii ta tañdiva'a ñoyivi yó'o

¹ Ta vitin, nañani yó xí'in náki'va yó, ndato'on ka ndj xí'in ndó xa'a kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o, ta ndani' ra yó, ta nakutá'an yó xí'in ra. Ta xáku ndá'vi ndj ñoo ndó ² ña õn taxi ndó ndí inkã njivi sandi'i na ini ndó, ni õn sayi'vi na ndó'ó xí'in to'on ña vatá ña káchí na, ká'an na xí'in ndó: "Xa ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o ta Ndios kisa nani ra kuaxi ndi'i njivi", káchí na. Ta ndó'ó, õn kandixa ndó to'on yó'o, vará káchí na ndi'õn ña njika'an Níma Ndios xí'in ini na kúu ña, án káchí na to'on ña njika'an mji ndj kúu ña, án káchí na tutu ña ñita'a mji ndj kúu ña ká'an ndi xa kixa'a kivi ká'no yó'o, ta õn kandixa ndó ña ká'an njivi yó'o. ³ Ndã lo'o õn taxi ndó ña sandá'vi na ndó'ó xí'in to'on ña vatá yó'o, saá chi si'na xini ñó'õ kixa'a kivi ña kua'a ní njivi kixá'a na ndee ní kasa toon ini na ñoo Ndios, ta kixa'a ñii ta tañdiva'a ní ini, tañda ndi'i ya'a ñayo'õ, saá kixa'a kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o. Ta Ndios ndixa xa chitõn ra ndasaá ndi'i xa'a ta tañdiva'a yó'o. ⁴ Ta ña ta'an ka ndi'i xa'a ta yó'o, ta ke'é ra saá: kusa'a ní ini ra koni ra Ndios ndino'o, ta kusa'a ini ra koni ra ndi'i ndios ñavatá ña kisa ká'no njivi, saá chi tañdiva'a yó'o koni ra ña ndi'i njivi kasa ká'no na ndasaá kuiti mji ra. Ta saá ñii kivi kee ra kõ'õn ra ta xa'a ra ve'e ño'o ká'no ña náka'a ñoo Jerusalén, ta koo ra ñoo tón táyi ká'no, tón ñíndichi ini ve'e ño'o yó'o, ta ká'an ndoso ra ñoo ndi'i njivi, káchí ra saá: "Yi'j kúu Ndios ndino'o", káchí ra xí'in njivi.

⁵ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Tesalónica, zan on vása náka'an ndó kivi nixiyoj xí'in ndó, ta ndatq'onj xí'in ndó xa'a ndi'i ñayó'o? ⁶ Ta saá kúndaq ini ndó ndá ndeé kúu ña sási nqo tandiva'a yó'o ña on kixaa ra vitin. Saá chi xini ñó'ó kundati ra nda kixaa kivi ña chitónj Ndios, ta saá Ndios táxi ra ña kixaa tandiva'a yó'o nqo ñivi. ⁷ Ta saá ni, mji ñandee on vá'a ña xá'nda chiño nqo ta tandiva'a yó'o xa nákaa ña kisa chiño se'é ña ñoyivi yó'o. Saá yóo ña vitin, ta ndákuiti kúmanj kixaa kivi ña saña ndee ña sási nqo ta tandiva'a yó'o, ta saá saña ra ko'on ndika ra ke'é ra ña on vása va'a. ⁸ Ta saá xandik'on nativi ta tandiva'a yó'o nqo ndi'i ñivi ñoyivi yó'o ta ke'é ra kua'a ní ña on vá'a. Ta saá kixaa kivi Jesucristo, xí'in lo'o tachi yu'u ra, ka'ni ra tandiva'a yó'o. Saá chi kivi ndikó Jesucristo xí'in ndi'i ndee ra ña livi ña yé'e, sandi'i ra xa'a ndi'i ndee ta tandiva'a yó'o. ⁹ Chi ta tandiva'a yó'o kixaa ra xí'in ndee ñanímá ndiva'a ká'no Satanás, ñakán kuchiño ra ke'é ra kua'a ní chiño ná'no ña kúu milagro án seña vatá ña naka'nda ini ñivi koni ña'á na. ¹⁰ Ta saá tuku ke'é ra ndi'i saá nqo ña on vá'a ña sandá'vi ka ra ñivi na kua'an yichi nqo ndi'i xa'a na. Saá chi nayó'o on vása ní-xiin na naki'in na to'on ña ndaa, xa'a ña kuchiño Ndios sakaku ra na. ¹¹ Ta xa'a ña on kua'a na kandixa na ñandaa, Ndios taxi ra ndayi nda'a ñandee vatá ña sandá'vi ka ña ñivi yó'o ña kandixa ka na ñavatá. ¹² Ta saá tá kixaa kivi Ndios kasa nani ra xa'a kuachi ñivi, ta ñivi yó'o ko'on ndi'i na nqo xo'vi ní na ndi'i saá kivi. Saá chi on kua'a na kandixa na ñandaa, ta kusij ní ka ini na kutaku na ké'é na ña on vá'a.

Ñayó'o ká'an xa'a ñivi na ñikaxin Ndios ña sakaku ra na

¹³ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu ñivi na kí'vi ini Jesucristo xini ra. Ta ndi'i saá kivi xini ñó'ó taxi ndj ña táxa'vi nda'a Ndios xa'a ndó'ó, chi nda kivi nqo Ndios ñakaxin ra ndó'ó kuu ndó ñivi na sakaku ra. Saá chi ndó'ó, xí'in ña ndino'o ini ndó kandixa ndó to'on ña ndaa xa'a Jesucristo, ta Nímá Ndios kisa chiño ña ini ndó, ña ndasa ndii ña nímá ndó, ta ndixa nduu ndó ñivi nayij nqo Ndios. ¹⁴ Xí'in to'on ñava'a xa'a Jesucristo ña ñika'an ndoso ndj nqo ndó, Ndios kapa ra ndó'ó ña sakaku ra ndó'ó. Saá chi kóni ra ña ñii káchí xí'in Jesucristo naki'in ndó ñato'ó ká'no ña livi ñoyivi ñno.

¹⁵ Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó, vivii kutaku ndó yichi Jesucristo, ta on sandakoo ndó to'on ña saná'a ndj ndó'ó. An to'on ña ñika'an ndj xí'in ndó, an to'on

ñá ñitaa ndj nqo tutu, ta ti'vi ndj nixaa nda'a ndó kúu ña, ta ndó'ó, va'a kandixa ndó ndi'i to'on yó'o. ¹⁶ Ta Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo, Ta taKá'no nqo yó, kúu ra ta ta kí'vi ní ini xini mji yó, ta ta ta ká'no ní ini kúu ra, ñakán ké'é ra ñava'a xí'in yó, ta ndi'i saá kivi chikaq ra ndee ini yó ña on kuyi'vi yó nqo ña xo'vi yó. Ta táxi ra ña ndati yó ta ndaa ini yó ndi ndixa Ndios kasa ndivi ra to'on ña ñika'an ra xí'in yó. ¹⁷ Ta vitin ndúkú ndj nqo ra ña chikaq ra ndee ini ndó ña on kuyi'vi ini ndó, ta ndúkú ndj nqo ra ña chindee ra ndó'ó ña kasa ndivi ndó ndasaá kuiti chiño va'a, ta chindee ra ndó'ó ña ka'an ndó ndasaá kuiti to'on va'a nqo ñivi ñoyivi yó'o.

3

TaPablo ndúkú ra ná kuja n'no to'on Ndios ndi'i saá xiiña nqo ñivi

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndúkú j ñava'a nqo ndó'ó ña ka'an ndó ndukú ndó nqo Ndios ña chindee ra ndj'i, ña ke'é ra ña kama kuja n'no to'on va'a xa'a Jesucristo ndi'i saá xiiña, ta kua'a ní ñivi kuchiño naki'in va'a na to'on yó'o xí'in ñato'ó, ñii k'i'va ndatán mji ndó naki'in va'a ndó to'on yó'o. ² Ta xini ñó'ó ka'an ndó ndúkú ndó nqo Ndios ña sakaku ra ndj'i nqo ñivi na kúu na on vá'a na ndiva'a ní ini, chi kua'a ní ñivi on xiiñ na kandixa na Jesucristo. ³ Ta Jesucristo, Ta taKá'no nqo yó, ndixa kisa ndivi ra to'on ra, ta ndixa taxi ra ndee nda'a ndó, ta kundaa ra ndó'ó nqo ña on vá'a. ⁴ Xa'a ña ndik'on yó Jesucristo, mji ndj ndixa ndaa ini ndj ndó'ó ña va'a kisa ndivi ndó ña xá'nda chiño ndj nqo ndó. Ta ndaa ini ndj ndó'ó ña on sandakoo ndó kasa ndivi ndó saá. ⁵ Ká'an ndj ndúkú ndj nqo Jesucristo taKá'no nqo yó, ña chindee ra ndó'ó ña kuki'vi ní ini ndó koni ndó inká ñivi, ñii k'i'va ndatán Ndios kí'vi ini ra xini ra ndó'ó. Ta ndúkú ndj nqo Ndios ña chikaq ra ndee ra ini ndó xa'a ña on sandakoo ndó ndik'on ndó yichi ra, vará yo'vi xo'vi ndó. Ta ndúkú ndj nqo Ndios ña chindee ra ndó'ó ña kundee ini ndó nqo ndi'i ña xo'vi ndó, ñii k'i'va ndatán Jesucristo on vása ní-sandakoo ra yichi Ndios, vará ñixo'vi ní ra.

Ñivi na ndik'on Jesucristo, on vá'a kuu na naxúxán

⁶ Nañani yó xí'in náki'va yó, xí'in ndayi Jesucristo, Ta taKá'no nqo yó, xá'nda chiño ndj nqo ndó'ó xí'in to'on yó'o, ña káchí saá: Tá yóo nañani yó an náki'va yó na kúu ñivi na xúxán, ta on xiiñ na kasa chiño na, ta ndó'ó kuxiká ndó nqo nayó'o. Saá chi naxúxán yó'o on vása ndik'on na yichi ña xa saná'a ndj ndó'ó. ⁷ Ta ndó'ó

xínj ndó ndasaá vạ'a kutakụ ndó ndátán xítakụ ndj xí'in ndó. Chi kịvj xítakụ ndj xí'in ndó, ọn vása ní-xindọọ xúxán ndj nọọ ndó. ⁸ Kịvj xítakụ ndj xí'in ndó, ta cha'vi ndj ndi'i ña xịxi ndj. Ta ndeé ní kịsa chiño ndj ndivi ñoó, chi nị-xiin ndj sakuiso ndj ndó'ó xí'in ña cha'vi ndó xạ'a ña xịxi ndj xí'in ña xínj ñó'ó ndj. ⁹ Vará kómí ndj ndayí ña chindeé ndó ndj'ị, xạ'a ña kịsa chiño ndj xí'in ndó, ta nị-xiin ndj kị'in ya'vi ndj nda'a ndó, chi xí'in ñayó'o sáná'a ndj ndó'ó ndasaá xínj ñó'ó kasa chiño ndó, ta ọn kundati ndó inkạ nịvi taxi na ña kuxu ndó. ¹⁰ Kịvj xítakụ ndj xí'in ndó, xạ'nda chiño ndj nọọ ndó xí'in tọ'on yó'o, ña káchí saá: tá yóo nịvi na ọn xjin kasa chiño, ta vạ'a ná ọn kuxu na, káchí ndj xí'in ndó. ¹¹ Saá chí xínj sọ'o ndj xạ'a sava ndó'ó ña ọn vása kịsa chiño ndó, ta ndóo xúxán ndó, ta kuiti xịka ndó sándi'i ndó ini inkạ nịvi. ¹² Ta saá xí'in ndayí Jesucristo xá'nda chiño ndj nọọ ndó'ó, nịvi na kúu naxúxán. Káchí ndj saá xí'in ndó: Vạ'a kạ chikaạ ini ndó ná kasa chiño ndó, ta saá kị'in ndó sị'ún ta kuchiño kukomí ndó ndi'i ña xínj ñó'ó ndó.

¹³ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ọn kunaạ ndó ké'é ndó chiño vạ'a, ta ndi'i saá kịvj kasa ndivi ndó ña. ¹⁴ Tá yóo nịvi na ọn xjin chikaạ sọ'o tọ'on ña ká'an ndj xí'in ndó nọọ tutu yó'o, ta koto vạ'a ndó yu kúu nayó'o, ta ọn kutá'an kạ ndó xí'in na. Ta saá nayó'o kuka'an nọọ na xạ'a ña ọn vá'a ke'é na. ¹⁵ Ta saá nị, ọn kusaạ ini ndó koni ndó nayó'o, ta vạ'a kạ kạ'an ndó vivii ndatọ'on ndó xí'in na xạ'a ña ọn vá'a ke'é na. Ndatán ndátọ'on ñii tạ xí'in ñani ra tạ kándixa Jesucristo, saá kạ'an ndó xí'in nayó'o.

TạPablo ndúkú ra nọọ Ndios

xạ'a nịvi na kándixa Jesucristo

¹⁶ Jesucristo Tạ tạKá'no nọọ yó, kúu tạ tạ taxi ña koo ñavạ'a ini mịi yó. Tá yóo kịvj vạ'a tákụ ndó, án tá yóo kịvj ọn vása vạ'a tákụ ndó, ta ndúkúj nọọ Jesucristo ña taxi ra ña koo ñavạ'a ini ndó ndi'i saá kịvj. Ta, jná koo Jesucristo xí'in ndi'i ndó!

¹⁷ Ta vitin yj'ị, tạPablo, xí'in nda'a mịi j taa j tọ'on yó'o ña chindeéj ndó'ó. Ta ñii kị'va ndátán ká'yi j kịvj mịi j nọọ ndi'i tutu ña tí'vịj kua'an nda'a nañani yó xí'in náki'vạ yó, saá ká'yi j kịvj mịi j nọọ tutu yó'o. ¹⁸ Ndúkúj nọọ Jesucristo, Tạ tạKá'no nọọ yó, ña ke'é ra ñavạ'a xí'in ndi'i ndó. ¡Saá ná koo ña!

Tutu ñanoó tì'ví tãPablo kua'ãn ña nda'a tãTimoteo

*Xí'in t'õn yó'o tãPablo chindeé ra
tãTimoteo*

¹ Yì'ì, tãPablo, tãapóstol xí'in ndáyí Jesucristo kúu ì, chí saá Ndios xí'in Jesucristo sãkuiso chiño ra yì'ì. Ndios kúu Tãa tã Sãkaku mji yó nõõ ña õn vá'a, ta Jesucristo táxi ra ña kúndaq ini yó ndí ndixa kasa ndivi ra ña ndátí mji yó xã'ã ña kándixa yó ra. ² Chindeé j yó'ó, tãTimoteo, tãa tã yóo ndatán yóo sã'ya mji ì. Ta yì'ì, ndatán yóo yivá mji ún saá nãxjyo j xí'in ún saná'a j yó'ó xã'ã yichì Jesucristo. Ta vitin kóni ñi ndí Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo tã xã'nda chiño nõõ yó, ná kundá'ví ini ra koni ra yó'ó, ná ke'é ra ñavã'a xí'in ún, ta ná taxi ra ña koo vã'a ini ún. Saá ná koo.

*Sava ñivi na sáná'a õn xj'ã yichì Jesucristo
ká'ãn na t'õn ña õn sã'ã ñandãq kúu*

³ Kjví tã'ãn kã kee j ñoo Éfeso ta kixãq j ñii xiiña nõõ ño'õ nãní Macedonia yó'õ, ta ndukú j ñavã'a nõõ yó'ó ña kindõõ kã ún ñoo Éfeso. Saá chí kóni j ña kã'ãn ún xí'in ñivi na sáná'a t'õn ña õn vása yóo yu'ú xí'in t'õn ña ndãq ndino'o xã'ã yichì Jesucristo. Kã'ãn ún xí'in nayó'o ña sandakoo na, ta õn saná'a kã na t'õn yó'õ, chí õn sjví ñandãq kúu ña. ⁴ Ta kã'ãn ún xí'in na ña õn chikãã sõ'õ na cuento yatã ña õn koõ xã'ã. Ta ndatõ'õn ún xí'in na ndí õn chikãã na ndee xã'ã ña sakuá'a na yu kúu nãxjì síkuá na. Saá chí xã'ã ña ke'é ñivi saá kixá'a na xí'in t'õn kãní tá'an na xí'in tá'an na, ta ñayó'o ndã lo'o õn vása chindeé ña na ña vã'a kutakú na yichì Ndios. Chí ndasaá kuiti ña kándixa yó Jesucristo kúu ña chindeé yó ña vã'a kutakú yó yichì Ndios.

⁵ Ta ña xínì ñó'ó ní nõõ j kúu ña chindeé ún nañani yó xí'in nákj'vã yó ña ndixa kuki'vi ini na koni tá'an na. Tá viví ñdi nakoo nímã na, ta õn koõ xã'ã ña nímã mji na chikãã ña kuãchi kuiso na, ta ndino'o ini na kandixa na Ndios, ta saá kukomí na ndee ña ndixa kuki'vi ini na koni tá'an na. ⁶ Ta sava ñivi xa sandakoo na ña vã'a kutakú na xí'in tá'an na, ta vitin ndasaá kuiti náa na xí'in inkã ñivi xã'ã ña õn vása ndãya'ví. ⁷ Nanjví yó'õ kóni na kuu na maestro ña saná'a na ndáyí Ndios ña ñjtaa tãMoisés xjã'ã, ta õn vása xínì na ña kã'ãn na, ni õn vása kúndaq ini na xã'ã

t'õn sáná'a na, vará xáni sjnì na ndixa t'õn ña ndãq sáná'a na.

⁸ Xínì yó ndí ndáyí ña xã'nda chiño Ndios xjã'ã kúu ña vã'a. Ta saá ni, tá õn vása xínì yó yu kúu xã'ã chjndú'u Ndios ndáyí ra, ta ndasaá kuiti kisa ndivi yó ña ndatán xáni sjnì mji yó, ta saá ndixa kua'ãn yó yichì õn vá'a. ⁹ Ndixa xínì ñó'ó kúndaq ini yó yu kúu xã'ã ña chjndú'u Ndios ndáyí. Qn sjví xã'ã ñivi ndãqã na kisa ndivi ña kóni Ndios kúu ña chjndú'u ra ndáyí. Ta chjndú'u ra ndáyí xã'ã ñivi na toon ní ini, ta xã'ã ñivi na õn xjìn kasa ndivi ña kóni Ndios, ta xã'ã ñivi na õn vá'a, ta xã'ã ñivi na kí'vi ní kuãchi, ta xã'ã ñivi na õn xjìn kasa t'õ'õ Ndios, ta xã'ã ñivi na xãkú ndaa nõõ ndi'ì ñavã'a Ndios, ta xã'ã ñivi na xã'ni yivá si'ì mji, ta xã'ã ñivi na xã'ni inkã ñivi, ¹⁰ ta xã'ã tãa tã kí'vi kuãchi xí'in ña'ã ñã õn sjví ñãsí'ì ra kúu, ta xã'ã ña'ã ñã kí'vi kuãchi xí'in inkã tãa tã õn sjví yjì ñã kúu, ta xã'ã tãa tã kí'vi kuãchi kini xí'in inkã tãa, ta xã'ã ñã'ã ñã kí'vi kuãchi kini xí'in inkã ñã'ã, ta xã'ã ñivi na tíin inkã ñivi ña taan se'é ñã'ã na,* ta xã'ã ñivi na kã'ãn t'õn vatã xí'in ñivi, ta xã'ã ñivi na ndãkujñ t'õn vatã nõõ nachiño, ta xã'ã ñivi na sãã ini xínì t'õn ndãq ña sáná'a yó. Xã'ã ndi'ì ñivi na ke'é ña õn vá'a yó'õ, Ndios chjndú'u ra ndáyí ña ka'nda chiño nõõ na ña õn ke'é na saá. ¹¹ Ta ñivi na ke'é ña õn vá'a yó'õ õn vása yóo yu'ú na xí'in t'õn ña sáná'a yó, ña kuu t'õn ña ndãq, ña vã'a, ña livi ní. Ta mji t'õn vã'a yó'õ kúu ña kã'ãn ndosoj nõõ ñivi, chí Ndios sãkuiso chiño ra yì'ì ke'é j saá.

*TãPablo táxi ra ña táxa'vi ñã'ã nda'a
Jesucristo*

¹² Táxi j ña táxa'vi ñã'ã nda'a Jesucristo, tãa tã taxi ndee nda'a j, chí xáni ini ra ndí yì'ì kúu tãndãq, tãa tã ndixa kasa ndivi vã'a chiño ra, ta ñjãxín ra yì'ì kuuj j kisa chiño nõõ ra. ¹³ Ñavã'a yó'õ ke'é ra xí'in j, vará kujyã ñjya'a xjkuuj tãa tã ñjã'ãn ña õn vá'a xã'ã ra, ta sãxõ'vj ní ñivi na ndikõn yichì ra, ta ñjã'ãn j t'õn ndivã'a xí'in ra. Ta saá ni, Ndios kjsa kã'no ini ra xã'ã j, chí ña õn vá'a yó'õ ke'é j kjví tã'ãn kã kandixa j Jesucristo, ta tãa tã naa ini xjkuuj. ¹⁴ Vará ndã ñii ñavã'a õn vása ní-ke'é j nõõ ra ñãkãn ke'é ra ñavã'a xí'in j, ta kua'ã ní ñavã'a xa ke'é Jesucristo xí'in j. Ta tãxi ra ndee ña kuchiño kandixa j ra, ta tãxi ra ndee ña kuchiño kuki'vi ini j koni j ñivi. Ta ndi'ì ñavã'a ñãki'in j kxì ña nõõ Jesucristo.

¹⁵ T'õn ña ndãq ña xínì ñó'ó kandixa vã'a yó káchí ña saá: Jesucristo kxãã ra

* 1:10 ñivi na tíin inkã ñivi ña taan se'é ñã'ã na, ke'é na saá chí kóni na kasa nduxã na xí'in na ña kasa chiño na nõõ na, án kóni na ndukú na sj'ún xã'ã na.

ñoyívi yó'o ña sakaku ra ñivi na kómi kuachi. Ta yí'j, xikuuj ñii taa tã xikomí ku'a'á ní kuachi, chi ndixa xikuuj ñii taa tã qn vá'a ní kã nõq ndi'i inkã ñivi. ¹⁶ Ta Jesucristo kjsa ká'no ini ra xã'ã ndi'i ña qn vá'a ke'é. Ta ñava'a ke'é ra xí'in j sán'a ndí tã ká'no ní ini kúu ra. Ta saá ndi'i ñivi kúchiño kundaa ini na ñii k'va ndatán kjsa ká'no ini Jesucristo xã'ã j, saá kúchiño kasa ká'no ini ra xã'ã ndi'i ñivi na ndino'o ini kándixa Jesucristo, ta saá kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. ¹⁷ Xã'a ñava'a yó'o, ¡ná kasa ká'no yó Ndios! ¡Chi Ndios kuu tãká'no ní, taa tã ndi'i saá kivi xá'nda chiño nõq ndi'i yó, ta kúu ra taa tã xa tãkú ndi'i saá kivi xina'á, ta kutaku kã ra ndi'i saá kivi ña vaxi! Ta Ndios ndino'o, qn kúchiño koni yó ra xí'in nduchy nõq yó, ta ñii laá ra saá kuiti kúu Ndios, taa tã ndíchi ní sijn kúu ra. ¡Ná naki'in Ndios ndi'i ñatq'ó! ¡Ná kanóo sikon t'õn ra ndi'i saá kivi ña vaxi! ¡Saá ná kool!

¹⁸ Timoteo, ndatán yóo sa'ya mji yóo ún, ta vitin sákuiso chiño j yó'o ña kasa ndivi ún chiño ña ndatq'on j xí'in ún ña ñitaa j nõq tutu yó'o. Chiño va'a yó'o ñii yu'ú yóo ña xí'in t'õn ña taxí Nímã Ndios ña njkã'an nañani yó xã'ã mji ún kuja njya'a. Va'a ná chikaá ún ndee ña kasa ndivi ún t'õn yó'o, xã'ã ña kundeé ún nõq ña qn vá'a. ¹⁹ Ná chindeé t'õn ña ñaki'in ún ña kándixa ndino'o ini ún Jesucristo ta viví k'õn ún yichí ra. Ta saá qn k'õ xã'ã ña nímã ún sakuiso ña kuachi satã mji ún. Nixiyo ñivi na qn vása ní-ke'é saá. Vará kundaa ini na yu kúu ñava'a, ta ñi-xiin na kasa ndivi na ña. Ta xã'ã ñayó'o, ndi'i xã'ã ña kándixa na Jesucristo. Ndatán ñitani ñii barco xí'in ña ñindo'o nó nõq takuii mji, saá ñindo'o ña. ²⁰ Nii k'va saá ñindo'o qvi taa tã kuu tã Himeneo xí'in tã Alejandro, ta xã'ã ñayó'o ñatãxi j qvi ra saá nda'ã ñanímã ndiva'a ká'no Satanás ña saxq'v j ña'á ña. Saá chi kóni j ña qvi tayó'o saku'á ra ña qn kã'an ra t'õn ndiva'a xí'in Ndios.

2

TãPablo kã'an ra ndasaá va'a kã'an yó xí'in Ndios

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ña si'na ndúkú j nõq ndó'õ kúu ña kã'an ndó xí'in Ndios xã'ã ndi'i ñivi. Kã'an ndó kuaku ndá'ví ndó nõq ra xã'ã ñivi, kã'an ndó ndúkú ndó ñava'a nõq ra xã'ã na, kã'an ndó ndúkú ndó nõq ra ña chindeé ra na, ta taxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'ã ra xã'ã ndi'i ñava'a ke'é ra. ² Ndukú ndó ñava'a nõq Ndios xã'ã ndi'i narey xí'in inkã na xá'nda chiño nõq yó. Ndukú ndó ñava'a yó'o nõq Ndios xã'ã ña qn kóo kuachi ni qn kóo inkã

ñã sandi'i ini mji yó. Ta saá xí'in ñatq'ó ní ini yó kutaku yó xí'in ndi'i ñivi, ta xí'in ña ndino'o ini yó kasa ká'no yó Ndios ta va'a kundikon yó yichí ra. ³ Tá kisa ndivi yó ndi'i ñayó'o, ta ñava'a ní kúu ña, ta Ndios, Taa tã Sákaqu mji yó, kúsi j ini ra xí'in ñava'a yó'o. ⁴ Saá chi Ndios kóni ra sakaku ra ndi'i ñivi, ta kóni ra ndi'i ñivi tondaa na kundaa ini na yu kúu ñandaa. ⁵ Chi ndixa ñii laá kúu Ndios, ta ñii laá kúu taa tã kúchiño sanakutã'an va'a ñivi xí'in Ndios. Ta taa tã kúchiño ke'é saá kúu Jesucristo, ⁶ chi Jesucristo taxí xí'in mji ra, ñixi'j ra xã'ã ña kúchiño sakaku ra ndi'i ñivi nõq ndee ña qn vá'a. Ta saá kivi chitóni Ndios, taxí ra ña kundaa ini yó xã'ã ñava'a ke'é Jesucristo, ta taxí ra ña ndatq'on yó xí'in ñivi xã'ã ra. ⁷ Ta xã'ã ñayó'o Ndios sakuiso chiño ra yí'j ña kã'an ndoso j t'õn ra, ta njkãxin ra yí'j kuu j taapóstol tã xika chiño nõq ra. Ta Ndios sákuiso chiño ra yí'j ña sanã'aj ñivi na qn vása kúu najudio ña kúchiño kundaa ini na yu kúu ñandaa ta ndasaá kúchiño kándixa na Jesucristo. Jesucristo xini ra ña ndixa ndaa kúu t'õn yó'o ña njkã'an j xí'in ndó, qn sivi t'õn vatã kúu ña.

⁸ ñayó'o kóni yí'j ke'é ndó: Ndi'i saá xiiña nõq nákutã'an ndó xã'ã ña kasa ká'no ndó Ndios, ta natãa na tãkú ndatán kóni Ndios, va'a ndan'í na nda'ã na ta kã'an na xí'in Ndios. Ta natãa yó'o qn vá'a kusaa ini na koni na inkã ñivi, ni qn vá'a kani tã'an na xí'in ñivi. ⁹ Ta ndi'i xiiña nõq nákutã'an ndó xã'ã ña kasa ká'no ndó Ndios, ñayó'o kóni yí'j ña ke'é náña'a: Va'a kundixin t'õ'õ ná tikotq, tikotq ñó'õ ña xini ñó'õ ná xã'ã chiño ña kisa ndivi ná, tikotq ña qn chinóo ñinq ñatq'ó ná nõq inkã ñivi. Ta saá qn xijn j ña kundixin ná tikotq ña yá'ví ní, ni qn kasa ndivi ná xí'in yis j sijn ná ndatán ke'é náña'a ná kóni kasa ká'no xí'in mji nõq ñivi ña koto ndaa na náyó'o, ni qn chindoo ndaa ná xí'in mji ná ña kúu oro yá'ví ní án yuu livi ña yá'ví nañi perla xã'ã ña koto ndaa ñivi náyó'o. ¹⁰ Saá chi mji ña ndixa ndása livi ní náña'a kúu chiño va'a ke'é ná, ndatán yóo chiño nõq náña'a ná ndixa kisa ká'no Ndios ta va'a kuã'an ná yichí ra. ¹¹ Ta kivi saku'á náña'a t'õn ña kã'an xã'ã yichí Ndios, ta xini ñó'õ tásiin koo ná ta xí'in ñatq'ó ní ini ná koni sq'o ná t'õn yó'o. ¹² Ta yí'j, qn vása táxi j ndayí nda'ã náña'a saná'a ná natãa ve'e nõq nákutã'an ñivi kasa ká'no na Ndios, ni qn vása táxi j ndayí nda'ã náña'a kã'nda chiño ná nõq natãa, ta xini ñó'õ tásiin koo ná. ¹³ Saá chi Ndios si'na kjsa va'a ra tãAdán, ta saá kjsa va'a ra ñãEva. ¹⁴ Ta ñandiva'a ká'no Satanás qn sivi si'na sandá'ví ña tãAdán, chi si'na sandá'ví ña ñãEva. Ta ñayó'o xikuu ña

si'na naḡkava xí'in ña on va'a. ¹⁵ Ta saá ni, Ndios sakáku ra náña'a kvi kaku sa'ya ná, tá ke'é ná saá: Xíní ñó'ó kuu ná náña'a ná ndi'i saá kvi kándixa Jesucristo, ta xíní ñó'ó kuu ná náña'a ná kí'vi ini xíní ná inká nvi, ta xíní ñó'ó kuu ná náña'a ná táku tq'ó ndatán kóni Ndios.

3

Tq'on yó'o ká'an ndasaá xíní ñó'ó kuktaky
na ndiso chiño xí'in natá'an na na kándixa Jesucristo

¹ Tq'on ña ndixa ndaa káchí ña saá: Tá yóo natáa na kóni kuiso chiño xí'in natá'an na na kándixa Jesucristo, ta chiño ña kóni na kasa ndivi nayó'o kuu ñii chiño va'a ní. ² Ta ñii ñii tq'ó ndiso chiño xí'in natá'an na na kándixa Jesucristo xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa ndaa, tqa tqa kánóo va'a tq'on xa'a nqo nvi. Ta ñii ñii tayó'o xíní ñó'ó kukomí ra ñii laá kuiti ñásí'í mji ra. Ta xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa násita xí'in mji nqo ña on va'a, ta xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa si'na xáni sñi yu kuu ña va'a ke'é ra, ta saá kisa ndivi ra ña xíní ñó'ó ka. Xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa va'a tq'ó táku nqo nvi, tqa tqa va'a náki'in nvi na kixaá ve'e ra. Ta xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa xa yóo ti'va ndasaá va'a saná'a ra nvi. ³ Ta on va'a kuu ra tqa tqa xí'í ní, ni on va'a kuu ra tqa tqa kama ní saá ini, ta káni tá'an ra xí'in nvi, ni on va'a kuu ra tqa tqa sándá'ví nvi xa'a ña kí'in ra s'ún nda'a na. Ta xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa vitá ini, tqa tqa xí'in ñato'ó nákutá'an xí'in nvi, tqa tqa on vása kútoo ní kukomí ku'a ní s'ún. ⁴ Ta xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa ndixa ní'í va'a yichí xí'in nave'e mji ra, ta xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa xíní va'a ndasaá ka'nda chiño ra nqo sa'ya ra, ta ñakán nasa'ya ra yó'o va'a kasa ndivi na chiño kóni ra, ta va'a tq'ó kutaku na nqo ndi'i nvi. ⁵ Saá chí tá yóo tqa tqa on vása kúchiño kuni'í va'a yichí xí'in nave'e mji ra, ta tayó'o on kuchiño ra kuni'í va'a ra yichí xí'in natá'an ra na kándixa Jesucristo. ⁶ Ñii ñii tqa tqa ndiso chiño xí'in natá'an ra na kándixa Jesucristo, on va'a kuu ra tqa tqa sakán kixá'a kándixa Jesucristo. Saá chí yjyo ní kixá'a ra kasa ká'no xí'in mji ra xa'a ña kisa ndivi ra chiño ká'no, ta Ndios saxo'vi ra tqa tqa kisa ká'no xí'in mji. Saá chí kujya xjña'a ñanímá ndiva'a ká'no kisa ká'no xí'in mji ña nqo Ndios, ta Ndios ká'an ra ndi ndixa saxo'vi ní ra ñandiva'a xa'a kuachi yó'o. ⁷ Saá tuku ñii ñii tq'ó ndiso chiño xí'in natá'an ra na kándixa Jesucristo xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa kánóo va'a tq'on xa'a nqo inká nvi na on vása kándixa Jesucristo. Ta xíní ñó'ó viví kutaku ra ña on sakuka'an ra nqo ra nqo

nvi, ta xa'a ñayó'o ñanímá ndiva'a ká'no on kuchiño ña sandá'ví ña ra.

Tq'on yó'o ká'an ndasaá xíní ñó'ó kuktaky nvi
na chindee natá'an na na kándixa Jesucristo

⁸ Ta saá tuku ñii ñii tqa tqa nákuiso chiño ña chindee ra natá'an ra na kándixa Jesucristo xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa tq'ó, ta síkón kánóo ñato'ó ra nqo ndi'í nvi, ta kuu ra tqa tqa ndixa kisa ndivi tq'on ña ká'an ra. Ta xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa on vása xí'í ní, ni on va'a kuu ra tqa tqa sándá'ví nvi xa'a ña kí'in ra s'ún nda'a na. ⁹ Xíní ñó'ó kuu ra tqa tqa ndino'o ini kándixa tq'on va'a xa'a Jesucristo ña kuu tq'on ña sanatvi Ndios nqo yó ña kundaa ini yó ña. Ta tayó'o xíní ñó'ó va'a kutaku ra xa'a ña nímá mji ra on kuchiño ña chikaá ña kuachi sa'a ra. ¹⁰ Ta ñii ñii tqa tqa nákuiso chiño ña chindee ra natá'an ra na kándixa Jesucristo, si'na xíní ñó'ó koto ndoso va'a ndó tayó'o. Ta tqa tqa va'a keta nqo ña xito ndoso ndó ra, chí xí'in ña táku ra kisa ndaa ña xa'a ra ndi kuu ra tqa tqa va'a, tq'ó ndaa, ta tayó'o, va'a sakuiso chiño ndó ra ña kasa ndivi ra chiño ña chindee ra natá'an ra na kándixa Jesucristo. ¹¹ Ta ñii k'va ndatán táku tqa tqa ndiso chiño yó'o, saá xíní ñó'ó kutaku ñii ñii ña'a ña kisa chiño nqo Ndios. Ñii ñii ñaña'a yó'o xíní ñó'ó kuu ña ñato'ó, ta síkón kánóo ñato'ó ña nqo ndi'í nvi. Ta on va'a kuu ñaña'a ña ká'an tq'on vatá xa'a nvi. Ta xíní ñó'ó kuu ñaña'a ña va'a násita xí'in mji nqo ña on va'a. Ta xíní ñó'ó kuu ña ñaña'a ña viví kisa ndivi ndi'í chiño nqo mji ña. ¹² Ta ñii ñii tqa tqa nákuiso kasa chiño ña chindee ra natá'an ra na kándixa Jesucristo, xíní ñó'ó kukomí ra ñii laá kuiti ñásí'í mji ra, ta xíní ñó'ó kuni'í va'a ra yichí xí'in sa'ya ra, ta ñii k'va saá xí'in inká nave'e ra. ¹³ Ta ndi'í na ndiso chiño ña chindee nvi natá'an na na kándixa Jesucristo, tá va'a kisa ndivi nayó'o chiño ndiso na, ta ñakán kanóo va'a ñato'ó na nqo nvi, ta saá tuku on kuyi'vi na ndato'on na xí'in nvi xa'a Jesucristo, tqa tqa kándixa na.

Ñayó'o ká'an xa'a tq'on ndaa ña kándixa yó xa'a Jesucristo

¹⁴ Ndátí ña yachí ní xaaj nqo yóo ún, ta vitin tá'í tq'on yó'o ña ti'ví ña xaaj ña nda'a ún, ¹⁵ chí tá on kuchiño xaaj yachí, ta xí'in tq'on yó'o kundaa va'a ini ún ndasaá xíní ñó'ó kutaku ndi'í nave'e Ndios, na kuu ndi'í nvi na ndixa kándixa va'a Ndios tatakú. Chí ndi'í nvi na kándixa Jesucristo kuu nave'e Ndios, ta ndatán yóo yitqon tón ñindichi ma'ño ve'e, ta ndiso nó ña, saá yóo nvi yó'o, chí ndino'o ini na kándixa na tq'on Ndios, ta kisa ndivi na

ña ká'án ra. Ta xí'in ña ké'e na saá, sáná'a na ndí ña ndixa ndaꝓ kúu to'on Ndios. ¹⁶ Ndixa ña ká'no ní kúu to'on ña kándixa yó xa'á yichí Jesucristo. To'on yó'o xínakaꝓ se'é ña, ta vitin Ndios sanatívi ra ña nꝓ yó. Ta to'on kándixa yó xa'á Jesucristo káchí ña saá:

Ndios ndyu ra nivi, ta nixika ra nꝓ nivi nꝓ ño'ꝓ yó'o.

Níma Ndios kisa ndaꝓ ña ndí tandii, ta ɔn vása kómí kuachi kúu ra.

Naángel xini na tayó'o.

Ta nivi na kándixa ña'á nika'an ndoso na xa'á ra nꝓ inka nivi na ndoo ñoo inka xiiña, na ɔn vása kúu najudío.

Ta ñoyívi yó'o kuá'a ní nivi kándixa na ra.

Ta saá kee ra ñoyívi yó'o, ta ndaꝓ ra ñoyívi nino, nꝓ yóo ndi'i ñava'a ña livi ña ye'e,

káchí to'on ña kándixa yó.

4

To'on yó'o ká'án ndí kivi ña vaxi koo nivi na chikaꝓ so'o to'on vatá

¹ Níma Ndios nika'an káxin ña saá: Tá xa vaxi yatin kivi sondí'í ñoyívi, ta sava nivi sandakoo na yichí Jesucristo, ta chikaꝓ so'o na ña ká'án ñanímá ña sándá'vi ña'á, ta kandixa nivi to'on ña sáná'a ñanímá ndiva'a yó'o. ² Chikaꝓ so'o na to'on ña ká'án nivi na vatá, na ɔvi yu'u. Nanivi na vatá yó'o ɔn kúchiño ka kundaa ini na yu kúu ñava'a, án ña ɔn vá'a ke'e na, ni nda lo'o ɔn vása kúka'an ka nꝓ na xa'á ña ɔn vá'a ke'e na. ³ Nivi na vatá yó'o xá'nda chiño na ká'án na ndí ɔn vá'a tonda'á ta xí'in ña'a, ta xá'nda chiño na ká'án na ndí ɔn vá'a kuxu yó sava ña va'a xixi nivi. Ta ɔn vá'a xá'nda chiño nayó'o, chi ndi'i ña xixi nivi kúu ñava'a taxí Ndios nda'a na. Ta saá mji yó, nivi na kándixa Ndios, ta kundaa ini yó to'on ndaꝓ, va'a kuxu yó ndi'i ña taxí Ndios nda'a yó. Ta saá tá taxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'á ña, ta va'a kuxu yó ña. ⁴ Saá chi ndi'i ña kisa va'a Ndios kúu ña va'a. Ta saá táná si'na taxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'á ña kuxu yó, ta va'a kuxu yó ña, chi ɔn vá'a xaa noo yó nda ñii ñava'a ña kúu ña nika'an Ndios va'a kuxu yó. ⁵ Va'a kuxu yó ndi'i saá nꝓ ñaxíxi, chi to'on Ndios xí'in to'on ña ká'án yó táxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a ra, ta ndása ndii ña ndi'i ña kuxu yó.

To'on yó'o ká'án ndasaá xini ñó'o kasa chiño tqTimoteo nꝓ Jesucristo

⁶ Tá saná'a ún to'on yó'o nꝓ nañani yó xí'in náña'a kiva'á yó, ta saá ndixa kuu ún ta ta va'a kisa chiño nꝓ Jesucristo. Saá chi ndatán yóo ñava'a xixi ún ña táxi ndee nda'a ún, saá yóo to'on va'a

ña kándixa ún ta saná'a ún xa'á yichí Jesucristo ña kúu yichí ndikɔn ún. ⁷ ɔn chikaꝓ so'o ún cuento vatá ña ɔn vása ndáya'vi, ña kúu cuento ndát'o'on nivi ñoyívi yó'o na ɔn vása kándixa Ndios. Ta sakuá'á ún chikaꝓ ún ndee xí'in mji ún ña va'a kutaku ún ndatán kóni Ndios. ⁸ Saá chi kuiti lo'o ndáya'vi ña chikaꝓ ní yó ndee ke'e yó ejercicio xa'á ña ɔn koo vitá yiki kɔnu yó. Ta ví'i ní ka ndáya'vi ña chikaꝓ yó ndee ña sakuá'á yó kutaku yó ndatán kóni Ndios. Saá chi ña sakuá'á yó ndasaá va'a sakusij yó ini Ndios kúu ña chindeé mji yó kutaku ndino'o yó nꝓ Ndios ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi nino. ⁹ To'on yó'o kúu ña ndixa ndaꝓ ta ndi'i nivi xini ñó'o na kandixa na ña. ¹⁰ Xa'á ñayó'o chikaꝓ ní yó ndee kasa chiño yó, ta kúndeé yó nꝓ ndi'i ña xó'vi yó xa'á to'on ña ɔn vá'a ká'án nivi xí'in yó. Kúndeé yó chi ndátí yó ta ndixa ndaa ini yó Ndios kasa ndivi ra to'on ra. Ta Ndios yó'o kúu ta taqtáku, ta kómí ra ndee sakaꝓ ra ndi'i nivi, ta ndixa sakaꝓ ra ndi'i nivi na kándixa ña'á.

¹¹ Xini ñó'o ún ka'nda chiño ún ta saná'a ún ndi'i to'on yó'o nꝓ nivi natá'an yó na kándixa Jesucristo. ¹² Ta ɔn taxi ún nda ñii nivi xaa noo na yó'o xa'á ña kúu ún talo'o. Ta xini ñó'o saná'a ún nivi xí'in ña va'a táku ún. Ta xa'á ña va'a táku ún, sakuá'á nivi ka'an na to'on va'a, ta sakuá'á na kasa ndivi na chiño va'a. Ta sakuá'á na ndasaá va'a kuki'vi ini na koni na inka nivi, ta sakuá'á na kandixa ndino'o ini na Jesucristo, ta sakuá'á na ndii kutaku na ndatán kóni Ndios. ¹³ Nda kivi vitin tnda kivi xaa nꝓ yóo ún, ñayó'o xini ñó'o ke'e ún: Ka'vi ún to'on Ndios nꝓ nañani yó xí'in náki'va yó, ta ndato'on ún xí'in na ña chikaꝓ ún ndee ini na ña va'a kundikɔn na yichí Ndios, ta saná'a ún na ñandaꝓ. ¹⁴ Ndios xa saní'í ra yó'o ñii ndee va'a ña koni ñó'o ún xa'á ña kasa chiño ún nꝓ ra, ta ɔn sandakoo ún koni ñó'o ún ndee yó'o, ña kúu ña naki'in ún kivi naxikuá'a ñani yó chjnoo na nda'a na sijn ún, ta nika'an na xí'in mji ún to'on ña kee Níma Ndios.

¹⁵ Chikaꝓ ún ndee ta sakuá'á va'a ún ndi'i ñayó'o ña ndát'o'onj xí'in ún. Ta saá nañani yó xí'in náki'va yó kundaa ini na ndí va'a vaxi kua'no ún xí'in ña kándixa ún ta ndikɔn ún yichí Jesucristo. ¹⁶ Kasa kuenda ún xí'in mji ún ña va'a kutaku ún, ta koto va'a ún ña ndasaá kuiti to'on ña ndaꝓ saná'a ún, ta vivíi kɔ'on ún yichí Jesucristo, ta nda lo'o ɔn sandakoo ún ña. Tá kasa ndivi ún ñayó'o, ta sakaꝓ xí'in mji ún, ta saá tuku kaꝓ nivi na chikaꝓ so'o to'on ña saná'a ún.

Tq'on yó'o ká'q'n ndasaá va'a kutá'an n̄ivi xí'in natá'an na na kándixa Jesucristo

¹ Qn ka'q'an ku'e'ún xí'in ndá ñii taxikua'a xa'a ña qn vá'a ke'é ra, ta ndatán ka'q'an ún xí'in yivá m̄i'ún, saá xínj ñó'ó ka'q'an ún tq'on tq'ó'ó xí'in ndi'i t̄a taxikua'a. Ta ndatán ka'q'an ún xí'in nañani m̄i'ún, saá xínj ñó'ó ka'q'an ún xí'in ndi'i t̄a taxikuáchi. ² Ta ndatán ka'q'an ún xí'in si'í m̄i'ún, saá xínj ñó'ó ka'q'an ún xí'in ndi'i náña'a náxikua'a. Ta ndatán ka'q'an ún xí'in náña'a k̄i'va m̄i'ún, xí'in ñato'ó, ta xí'in ñandii, ñii k̄i'va saá xínj ñó'ó ka'q'an ún xí'in ndi'i náña'a nákuáchi.

³ Tá yóo náña'a ná ndixa n̄indqo mató'ón, chi n̄ixi'j yij ná, ta qn koq nave'e ná, ta xínj ñó'ó nañani yó xí'in náki'va yó chindeé na náña'a yó'o. ⁴ Ta saá ni, tá náña'a ná n̄ixi'j yij yó'o kómí ná sa'ya ná, án sa'ya ñani ná, ta nasá'ya náña'a yó'o kúu na si'na xínj ñó'ó chindeé na náña'a yó'o, ná kúu si' na án x̄i'tan na. Ta xí'in ña ke'é na saá, cha'vi na xa'a ñava'a ke'é yivá si' na án x̄i' x̄i'tan na xí'in na k̄i'v xá'no na. Ta n̄ivi na kisa ndivi ñava'a xa'a ña chindeé na yivá si' na, nayó'o sákusij na ini Ndios. ⁵ Ta náña'a ná ndixa n̄indqo mató'ón, chi n̄ixi'j yij ná, ta qn koq nave'e ná, ta nayó'o ndixa ndáa ini ná Ndios ta ndivi ñoo ká'q'an ná xí'in Ndios, ta ndúku ná nqo ra ña chindeé ña'a ra. ⁶ Ta saá ni, yóo sava náña'a ná n̄ixi'j yij, ta ndasaá kuiti sákusij ná ini m̄i' ná, ke'é ná ndatán kóni ȳiki koñu m̄i' ná, ta nayó'o ndatán yóo ná n̄ixi'j nqo Ndios, saá yóo ná, vará táku ka ná ñoyivi yó'o. ⁷ Tq'on yó'o ka'nda chiño ún nqo nañani yó xí'in náki'va yó, na kúu nave'e náña'a ná n̄ixi'j yij, chi nayó'o xínj ñó'ó kasa ndivi na ñava'a. Ta saá qn kóo xa'a ña chikaq̄ n̄ivi kuáchi sa'ta na. ⁸ Saá chi tá yóo n̄ivi na ká'q'an, káchi na kándixa na Jesucristo, ta qn x̄i'in na chindeé na nave'e m̄i' na, ta nayó'o qn vása kisa ndivi na ñandaa yich̄i Jesucristo, ta saá n̄ivi yó'o kini ka' ke'é na nqo n̄ivi na qn vása kándixa Jesucristo.

⁹ Ta náña'a ná n̄ixi'j yij, ta kómí ná q̄n̄i s̄i'ko k̄i'ya ta ku'a'q̄ ka, ta ñii ñii nayó'o ñii laá x̄i'kuu yij ná, ta ndasaá kuiti náña'a yó'o, va'a ka'yi ún k̄i'v ná nqo tutu xa'a ña naki'in ná ña taxi nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo xa'a ña chindeé ña'a na. ¹⁰ Ta náña'a ná naki'in ñava'a yó'o xínj ñó'ó kuu náña'a ná na k̄i'va ndivi ku'a'q̄ ní chiño va'a, ta kánóo va'a tq'on xa'a ná nqo n̄ivi. Xínj ñó'ó kuu ná náña'a ná va'a sákua'no sa'ya, xínj ñó'ó kuu ná náña'a ná xí'in ñato'ó naki'in n̄ivi na k̄i'xaq̄ ve'e ná, ta xínj ñó'ó kuu ná náña'a ná xa nakata xa'a nañani yó xí'in náki'va yó k̄i'v k̄i'xaq̄ na ve'e ná, ta xínj ñó'ó kuu ná náña'a ná chindeé n̄ivi na xó'vi, ta ndixa

t̄axi xí'in m̄i' ná ña kasa ndivi ná ndi'i saá nqo chiño va'a.

¹¹ Ta yóo náña'a ná n̄ixi'j yij, ta nayó'o t̄a'án tondaa q̄n̄i s̄i'ko k̄i'ya ná, ta qn ka'yi ún k̄i'v nayó'o nqo tutu ña káchi naki'in ná ña'a ña taxi nañani yó xí'in náki'va yó xa'a ña chindeé ña'a na. Saá chi va'xi k̄i'v kutoo ní náña'a yó'o koo yij ná, ta kixá'a ná qn kua'a ka' ná kasa ndivi ná ña kóni Jesucristo, vará si'na n̄i'ka'q'an ná ndi' ndixa qn tondaa'q̄ ka' ná xa'a ña kasa chiño ná nqo Ndios. ¹² Ta saá nakuiso ná kuáchi, chi xí'in ña tondaa'q̄ tuku ná, ya'a ndoso ná tq'on ña si'na n̄i'ka'q'an ná kasa ndivi ná. ¹³ Ta yóo ink̄a ña qn vá'a ke'é sava náña'a kuáchi yó'o, chi sákua'a ná kuu ná náxuxán, ná x̄i'ka s̄i'j m̄i' ñii ñii ve'e n̄ivi, ndátq'on ná tq'on visi, ta kóni ná ka'nda chiño ná nqo ink̄a n̄ivi ndasaá xínj ñó'ó kasa ndivi na chiño m̄i' na, ta ká'q'an ná xí'in n̄ivi tq'on ña qn vása xínj ñó'ó. ¹⁴ Ta xa'a ñayó'o ndátq'on j xí'in náña'a ná n̄ixi'j yij, ta nákuáchi kóni kúu ná, va'a ka' tondaa'q̄ tuku ná, ná koo sa'ya ná, ta ná kuni'i va'a ná yich̄i ña kasa ndivi ná chiño ve'e m̄i' ná. Ta saá n̄ivi na qn vása kándixa Jesucristo qn kuchino na ka'q'an na ña qn vá'a xa'a yó. ¹⁵ Nayó'o ndátq'on j xí'in ndó, chi saá yóo ña qn vá'a ke'é sava náña'a nákuáchi ná n̄ixi'j yij. Náña'a yó'o xa sandakoo ná yich̄i Jesucristo ta vitin ndikqon ná yich̄i ñanima ndiva'a ká'no Satanás.

¹⁶ Tá ñii ña'a án ñii t̄a na kándixa Jesucristo kúu nave'e ñii ña'a ña n̄ixi'j yij, ta nayó'o xínj ñó'ó chindeé na náña'a ve'e m̄i' nayó'o. Ta saá qn sandi'i na xa'a s̄i'ún ña xínj ñó'ó na ve'e ñq'o nqo kisa ká'no na Jesucristo, ta na ve'e ñq'o yó'o kukomí na s̄i'ún xa'a ña chindeé na náña'a ná ndixa n̄indqo mató'ón, chi n̄ixi'j yij ná, ta qn koq nave'e ná.

¹⁷ Ta nax̄ikua'a na ndiso chiño xí'in natá'an na na kándixa Jesucristo, tá va'a ní'i na yich̄i ta va'a kisa ndivi na chiño, ta xínj ñó'ó kasa tq'ó'ó yóo nayó'o, ta chindeé yó na xí'in ña xínj ñó'ó na. Ta ña xínj ñó'ó ní ka' kúu ña kasa tq'ó'ó ní yó ta chindeé yó n̄ivi nax̄ikua'a na ká'q'an ndoso tq'on Ndios, ta sán'a na na tq'on ña ndaa. ¹⁸ Saá chi tq'on Ndios ña n̄i'taa na x̄i'na'á káchi ña saá: "Tá kisa chiño s̄i'ndik̄i sa'q̄ ndó ña ndundii trigo, ta qn chikaq̄ ndó ñono yu'u t̄iyó'o, ña kuchino kaxi trigo", káchi tq'on Ndios. Ta ink̄a x̄i'ña nqo tq'on Ndios káchi ña saá: "Ndi'i n̄ivi na kisa chiño kómí na ndayí ki'in na ya'vi na", káchi tq'on Ndios.

¹⁹ Tá yóo ñii tax̄ikua'a t̄a kúu tá ndiso chiño xí'in na kándixa Jesucristo, ta ñii laá t̄a va'xi taxi kuáchi xa'a t̄ayó'o, ta saá yó'o ñani yó t̄a Timoteo, qn kama kandixa ún xa'a ña ká'q'an t̄ayó'o t̄a x̄i'xi

kuachi. Saá chi xíní ñó'ó ovi án uní nivi na kasa ndaá xá'á ñii ñii kuachi, ta saá va'a kandixa ún ña ká'an na. ²⁰ Tá yóo ñii taxikuá'a tá kándixa Jesucristo, ta on xjin ra sandakoo ra ña on vá'a ké'é ra, ta saá nqo ndi'i nivi na nákutá'an ve'e ño'o, ka'an ún xí'in tayó'o ndí xíní ñó'ó sandakoo ra on ké'é ka ra ña on vá'a. Ta nivi na xíní so'o ña ka'an ún, kuyi'vi na ña yjyo saá kundo'o mji na, tá ké'é na ña on vá'a. ²¹ Nqo Ndios xí'in nqo Jesucristo xí'in nqo naángel, sákuiso chiñoj yó'o ña kasa ndivi ún ndi'i ñayó'o ña xá'nda chiñoj nqo ún vitin, ta on vá'a nakaxin ún nivi, ta ñii k'i'va ñandaá ké'é ún xí'in ndi'i na. ²² Qn kama ní chinóo ún nda'a ún sijní tja ña nakuiso chiño ra kasa ndivi ra chiño xí'in na kándixa Jesucristo. Saá chi tá on vá'a ké'é tayó'o chiño, ta mji ún nakuiso ún kuachi xa'a ña on vá'a ké'é ra. Ta mji ún, xíní ñó'ó kuu ún tja tá ndixa kutaku ndii nqo Ndios.

²³ Ta on ko'o ní ka ún ndasaá kuiti takuii, ta va'a lo'o kuiti vino ko'o ún, xa'a ña sandúva'a lo'o rá ña k'i'vi tjin ún, ta saá tuku saña lo'o kue'e ña nóno káni tá'an xí'in ún.

²⁴ Yoo sava nivi na ké'é ña on vá'a, ta kivi tja'an ka nachino kasa nani na xa'a kuachi yó'o, ta ndi'i nivi xa xini na xa'a kuachi yó'o. Ta yoo inká nivi na ké'é ña on vá'a, ta kuá'a ní kivi yoo se'é ña on vá'a ké'é nayó'o. Ta saá ni, kixaa kivi kundaa ini nivi xa'a ña on vá'a yó'o. ²⁵ Ta ñii k'i'va saá ndó'o sava nivi na ké'é chiño va'a, chi tá kundivi chiño va'a, ta kuá'a ní nivi kama va'a xito na ñayó'o. Ta yoo inká chiño ña va'a ké'é nivi, ta kuá'a ní kivi yoo se'é ña, ta saá ni, on kuchiño koo se'é ña ndi'i saá kivi.

6

Tq'on ña ká'an xa'a nivi na kuu naesclavo

¹ Tá ñañani yó án náki'va yó kuu naesclavo, ta nayó'o xíní ñó'ó kasa tq'ó ní na patrón na. Ta xí'in ña ké'é na saá, inká nivi on ka'an na ña on vá'a xa'a Ndios, ni on ka'an na ña on vá'a xa'a tq'on sáná'a yó. ² Ta naesclavo na kisa chiño nqo tapatrón tá kándixa Jesucristo, ta naesclavo yó'o, on vá'a kani sijní na ndí on váasa xíní ñó'ó kasa tq'ó na tapatrón na chi ñani na kuu ra. Nda víka, naesclavo yó'o xíní ñó'ó chikaa ka na ndee ña va'a kasa ndivi na chiño nqo tapatrón na. Saá chi ñani na, tja tá k'i'vi ní ini na xini na kuu tapatrón na, ta tayó'o kuu tja tá naki'in ñava'a xa'a chiño kisa ndivi naesclavo yó'o. Tq'on yó'o kuu ña xíní ñó'ó saná'a ún ta ka'an ndoso ún nqo nivi.

Tá kutaku yó ndatán kóni Ndios, ta on kutoo ní yó s'i'un ñoyivi yó'o

³ Tá yoo nivi na sáná'a inká tq'on ña on váasa yoo yu'u xí'in tq'on ña nika'an Jesucristo, án sáná'a na tq'on ña on váasa yoo yu'u xí'in tq'on ña ndaa sáná'a yó ká'an ndasaá kutaku yó ndatán kóni Ndios, ⁴ ta na sáná'a ña on vá'a yó'o kuu nivi na kisa ká'no xí'in mji, ta ndixa nivi yó'o nda lo'o on váasa xíní na. Nayó'o ndasaá kuiti kusiñ ini na xí'in tq'on ña kani tá'an na xí'in nivi xa'a ña kóni kachi sava tq'on. Ta xí'in ña náa nivi saá, kama ní kaku ña kuniñ ini na xini tá'an na, ta kixá'a na sáa ini na xini tá'an na, nda tondaa na nata'vi tá'an na, ta kixá'a na ká'an na kuá'a ní tq'on ndiva'a xa'a natá'an na, ta xani sijní na ndí na on vá'a ini kuu ndi'i natá'an na. ⁵ Nayó'o, xí'in tq'on káni tá'an na xa'a ña on váasa ndaya'vi. Ta ndatán yoo ña tá'yí saá yoo ña xíní tóni nayó'o, saá chi on váasa xíní na yu kuu ña ndixa ndaa. Ta xani sijní na ndí ña kundikón na yichí Ndios kuu ña nduu na nakuiká, na kuá'a ní s'i'un kukomí. Ta y'i'vi ká'an xí'in ún on nakutá'an ún xí'in nivi na on vá'a yó'o. ⁶ Tá ndixa ndikón ndino'o ini yó yichí Ndios, ta tá kusiñ ini yó xini yó ñava'a táxi Ndios nda'a yó, ta saá ndixa kómí yó ñakuiká ndino'o. ⁷ Saá chi kivi kaku yó ñoyivi yó'o, on koo ña'a ní-kixaa xí'in yó. Tá tondaa kivi kivi yó ta saá kuá'an yó xí'in Ndios, ta on kuchiño ko'on nda ñii ñakuiká xí'in yó. ⁸ Ñakan kía, tá xa yoo ña xini yó xí'in tikoto kundixin yó ñoyivi yó'o, ta va'a ná kusij ini yó xí'in ñayó'o. ⁹ Yoo nivi na kóni kukomí ñakuiká ñoyivi yó'o, ta xa'a ñayó'o k'i'vi na kuachi ké'é na ña on vá'a, chi kixá'a na kútoo ní na kukomí na kuá'a ní nqo ña on váasa ndaya'vi, ña kuu ña sátivi xí'in mji na, ta kixá'a na kuá'an na yichí nqo ndi'i xa'a na. ¹⁰ Qn váasa va'a ña kútoo nivi kukomí na kuá'a ní s'i'un, chi nqo ña kútoo ní na s'i'un kaku ndi'i saá nqo ña on vá'a. Xa'a ña kútoo ní na s'i'un, sava nivi sandakoo na yichí Jesucristo, ta saá xo'vi ní nayó'o.

Tq'Pablo ká'an ra xí'in tq'Timoteo xíní ñó'ó kutaku ra ndatán kóni Ndios

¹¹ Ta yó'o, tq'Timoteo, tja tá kisa chiño nqo Ndios, xíní ñó'ó kuxiká ún nqo ndi'i ña on vá'a. Ta xíní ñó'ó kasa ndivi ún ñandaá, kutaku ún ndatán kóni Ndios, ta kandixa ndino'o ini ún Jesucristo. Kuki'vi ini ún koni ún nivi, kundee ini ún nqo ndi'i ña xo'vi ún, ta kuu ún tja tá va'a ini xí'in ndi'i nivi. ¹² Saá tuku xíní ñó'ó chikaa ní ún ndee xa'a yichí Jesucristo ña kuu ña ndikón yó. Ta chikaa ní ún ndee xa'a ña taxi Ndios ña kutaku ún xí'in ra ndi'i saá kivi ña va'xi. Chi xa'a ñayó'o, Ndios

naƙana ra yó'ó kǐvj nǐka'ǎn ún kándixa ún Jesucristo nqo kuǎ'a ní nǐvi xǐni na yó'ó. ¹³ Ta vitin nqo Ndios, ƙa ƙa ƙaxi ña táku ndi'i saá ña'a ña yóo, ta nqo Jesucristo, ƙa ƙa ndakuijn xa'a ñandaǎ kǐvj xǐndichi ra nqo taPoncio Pilato, xá'nda chiño j nqo ún vitin. ¹⁴ Chikaǎ sq'o ún ndi'i ña xá'nda chiño j nqo ún, ta kasa ndivi ún ndi'i ña kóni Ndios, ña qn kuchiño inkǎ nǐvi ka'ǎn na ña qn vá'a xa'a ún. Saá vivíi kutaku ún ndǎ kixaa kǐvj ndikó Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó. ¹⁵ Tá kixaa kǐvj ña chítóni Ndios, ta tuku sanati vi ra Jesucristo ña koni nǐvi ñoyívi yó'o. Ta ñii lǎá Ndios yó'o kúu ƙava'a ní, ƙa ƙaká'no nqo ndi'i nǐvi xí'in nqo ndi'i ña'a ña yóo ñoyívi. Kómí ra ndi'i ndee xí'in ndi'i ndayí nqo ndi'i narey, ta Ndios kúu ƙa ká'no ka nqo ndi'i naná'no na yóo ñoyívi yó'o. ¹⁶ Ta ñii lǎá Ndios kúu ƙa xa táku ndi'i saá kǐvj nǐya'a ta kutaku ra ndi'i saá kǐvj ña va xi. Yóo Ndios ma'ño ña ye'e ní ña qn vása kúchiño koto káxín nǐvi xí'in nduchy nqo na, ní qn vása kúchiño tondǎ yatin nǐvi nqo yóo ña ye'e yó'o. Ndǎ ñii nǐvi qn ta'an koni na Ndios, ní qn kuchiño koni na ra xí'in nduchy nqo na. ¡Ná naki'in Ndios ndi'i ñato'ó, ta ná kasa ká'no ndi'i nǐvi Ndios, chi kómí ra ndi'i ndee ndi'i saá kǐvj! Saá ná koo ña.

¹⁷ Xíni ñó'ó ndato'on ún xí'in nǐvi na kómí ñakuíká ñoyívi yó'o ña qn kuu na nǐvi na ña'a ní ini, ní qn kani sǐni na ndí ñakuíká na kúchiño ña sakaku ña na nqo ndi'i tondó'ó, chi ñakuíká qn sǐvi ña kundeé koo ndi'i saá kǐvj kúu ña, chi ñii kǐvj kuchiño ndaño'ó ñakuíká, ǎn ndi'i xa'a ña. Va'a ka nǐvi nakuíká ndixa ná kundaa ini na ndí Ndios kúu ƙa kúchiño chindeé ra na, chi ñii lǎá Ndios taƙáku kúu ƙa ƙa ƙaxi ndi'i saá nqo ñava'a nda'a yó, xa'a ña konj ñó'ó yó ñayó'o xí'in ñasij ini yó. ¹⁸ Ndato'on ún xí'in nǐvi nakuíká ndí xíni ñó'ó ke'é na ñava'a, ta kasa ndivi na kuǎ'a ní chiño va'a. Ta xíni ñó'ó kuu na nǐvi na qn vása sí'ndǎ, ta víka koo ti'va na ta'vi na ñakuíká kómí na, ta xí'in ñasij ini na taxi na ña xíni ñó'ó nǐvi nda'a na. ¹⁹ Tá ke'é nakuíká saá, ta kǐvj va xi nayó'o kukomí na ñakuíká ndino'o ñoyívi nǐno. Saá chi ñava'a ké'é nayó'o sáná'a ña ndí ndixa va'a kándixa na Ndios. Ta saá kuchiño taxi ra ña kutaku ndino'o na xí'in ra ndi'i saá kǐvj ña va xi.

*Ñayó'o kúu tq'on sondí'i tutu yó'o
ña sa kuiso chiño taPablo taTimoteo*

²⁰ Tata Timoteo, chikaǎ ún ndee ña va'a kasa ndivi ún chiño ña sa kuiso chiño Ndios yó'ó. Ta qn chikaǎ sq'o ún tq'on vatá ña qn vása ndáya'vi ña kúu ña ká'ǎn nǐvi na ndíkqon yichj qn vá'a ñoyívi yó'o.

Xáni sǐni nǐvi na qn vá'a yó'o ndí ká'ǎn na tq'on ndíchi, ta qn sǐvi ñandaǎ kúu ña xáni sǐni na. ²¹ Yóo sava nǐvi na kándixa ta táku na xí'in tq'on vatá yó'o, ta xa'a ñayó'o sandakoo na yichj Jesucristo.

Ta ndi'i saá kǐvj Ndios ná ke'é ra ñava'a ní xí'in ún. Saá ná koo ña.

Tutu ñaoví tì'ví taPablo kua'an ña nda'a taTimoteo

TaPablo tì'ví ra to'on yó'o ña chĩndéé ra taTimoteo

¹ Yí'í, taPablo, ñii taapóstol ta kisa chiño nõõ Jesucristo kúu j, chi saá kóni Ndios. Ta Ndios tì'ví ra yí'í ña ka'an ndoso j to'on ra nõõ ñvi. Ta ká'an j xí'in ñvi ndí Ndios táxi ra ña kutaku na xí'in ra ndí'í saá kivi, tá ndino'o ini na kándixa na Jesucristo. ² Táaj tutu yó'o ña xaá ña nda'a yó'o, taTimoteo. Ta yó'o, ndatán yoo sa'ya j ta kivi ní ini j xini j, saá yoo ún nõõ j. Ta vitin kóni j ndí Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo ta xá'nda chiño nõõ yó, ná kundá'ví ini ra koni ra yó'o, ná ke'é ra ñava'a ní xí'in ún, ta ná taxi ra ña koo va'a ini ún.

TaPablo táxi ra ña táxa'vi ña'a nda'a Ndios xa'a taTimoteo

³ Ndi'í saá kivi ndúkú j ñava'a xa'a ún nõõ Ndios, ta ká'an j táxi j ña táxa'vi ña'a nda'a ra xa'a ún. Ta ñii kiva ndatán kujya xina'a kisa to'ó naxi xitan j Ndios, saá ndino'o ini j kisa to'ó j Ndios vitin. ⁴ Ná ká'an j vitin ndasaá xaku ní ún xa'a j kivi njdayi tá'an yó, ta xa'a ñayó'o kóni ní j koto j yó'o vitin ña kuchiño kusij ní ka ini j. ⁵ Chi ndixa xini j ña ndino'o ní ini ún kándixa ún Jesucristo. Si'na xitan ún ñaLoida kándixa, ta saá kándixa si'ún ñaEunice, ta vitin kúnda'a ini j ña ñii kiva saá kándixa va'a mji ún Jesucristo.

Qn va'a kuka'an nõõ yó xa'a to'on ñava'a ña ká'an xa'a Jesucristo

⁶ Xa'a ñayó'o ndúkú j nõõ ún ña õn sandakoo ún koni ñó'o ún ndee va'a ña saní'í Nímā Ndios yó'o kivi chĩnoo j nda'a j sijn ún, chi ndee va'a naki'in ún, ndatán yoo ño'o xixi, saá yoo ña, ta xini ñó'o kundaa va'a ún ña, ña õn nda'va ña. ⁷ Chi Nímā Ndios ña taxi ra koo xí'in yó, õn sivi nímā ña ke'é ña nduu yó ñvi na yí'í ini kúu ña, ta Nímā ña taxi Ndios koo ña ini mji yó chĩndéé ña nduu yó ñvi na ndakú ini. Ta Nímā Ndios táxi ña ndee, ña kuchiño yó kuki'vi ini yó koni tá'an yó, ta kuchiño yó nasita xí'in mji yó nõõ ña õn va'a. ⁸ Xa'a ñayó'o, õn kuka'an nõõ ún ndakuijn ún ka'an ún to'on ñava'a xa'a Jesucristo, ta ni õn kuka'an nõõ ún xa'a yí'í, ta ta nákaa ini ve'e ka xa'a Jesucristo. Ta míf ka, koo ti'va ún xí'in ndee ña nátaxi Ndios nda'a ún, ña kuchiño ún xo'vi ún, ñii kiva ndatán xo'vi yí'í xa'a to'on Jesucristo. ⁹ Ndios sakaaku ra mji yó ta ñakana ra mji yó ña kuu yó ñvi na

kutaku ndii nõõ ra, ndatán kóni ra. Ta õn sivi xa'a chiño va'a ña ke'é yó kúu ña ke'é Ndios ñava'a yó'o xí'in yó, ta xa'a ña chĩtóni mji Ndios xí'in ña ká'no ini ra, ta xa'a ñava'a kisa ndivi Jesucristo xa'a yó, Ndios sakaaku ra yó ta ñakana ra yó ña kúu yó ñvi na ndikõn yichí ra. Saá chĩtóni Ndios kivi ta'an ka kixá'a koo kivi nõõ ñoyívi yó'o. ¹⁰ Ta vitin Ndios xa saná'a ra mji yó ndí ta ká'no ní ini kúu ra, chi tì'ví ra Jesucristo kixaa ra ñoyívi yó'o, ta tayó'o sandí'í ra xa'a ndee ña xá'ni ñvi. Ta xí'in to'on ñava'a ña ká'an xa'a Jesucristo ndasaá sakaaku ra ñvi, Ndios saná'a káxin ra mji yó ndasaá kuchiño kutaku yó xí'in ra ndí'í saá kivi ña va'xi.

¹¹ Ndios sakuiso chiño ra yí'í ña ka'an ndoso j to'on ñava'a yó'o xa'a Jesucristo, ta sakuiso chiño ra yí'í kúu j taapóstol xa'a ña saná'a j ñvi na õn vása kúu najudío. ¹² Xa'a ña kisa ndivi j chiño yó'o ña sakuiso chiño ra yí'í, vitin xo'vi j ndí'í tondó'o yó'o. Ta saá ni, õn vása kúka'an nõõ j xa'a ndí'í ña xo'vi j, chi xini káxin j yu kúu ta ta kándixa j, ta ndixa ndaa ini j ndí kómi ra ndee ña kundaa va'a ra to'on ra ña taxi ra nda'a j, ta saá ñvi na kándixa ra ka'an ndoso na to'on ra anda kixaa kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o.

¹³ Ta xini ñó'o ún kundikõn va'a ún yichí ña ndaa ña kúu ña saná'a j yó'o. Ta õn sandakoo ún ña kándixa ún Ndios, ta ni õn sandakoo ún kuki'vi ini ún koni ún natá'an yó, saá chi ndee ña kutaku yó saá kúu ñava'a saní'í Jesucristo mji yó xa'a ña kándixa yó ra. ¹⁴ Ta xí'in ndee Nímā Ndios ña yoo ini mji yó, xini ñó'o kundaa va'a ún to'on ña ndaa ña sakuiso chiño Ndios yó'o xa'a ña va'a ndato'on ún ña xí'in ñvi.

¹⁵ Xa xini ún taFigelo xí'in taHermógenes xí'in kua'a ní ñvi na kándixa Jesucristo na ndoo kua'a ñoo nõõ ño'o Asia, xa sandakoo na yí'í, ta nda lo'o õn xijn na koni ka na yí'í. ¹⁶ Ta taOnesiforo, õn vása ní-ke'é ra saá, chi kua'a ní yichí ndasa va'a ra ini j. Xa'a ñava'a ke'é taOnesiforo xí'in j, ndúkú j nõõ Ndios ña kundá'ví ini ra koni ra tayó'o xí'in nave'e ra. Saá chi tayó'o õn vása ní-kuka'an nõõ ra xa'a yí'í, vará xini ra yí'í yoo j nó'ni j xí'in ka ini ve'e ka. ¹⁷ Nda víka, kivi kixaa taOnesiforo ñoo Roma yó'o, ta nandukú ní ra yí'í anda ñani'í ra yí'í. ¹⁸ Ta saá, kivi tonda ña kasa nani Ndios kuachi ndí'í ñvi ñoyívi yó'o, ndatí j ná kundá'ví ini Ndios koni ra taOnesiforo. Ta mji ún, taTimoteo, xini va'a ún xa'a ndí'í ñava'a ke'é ra ña chĩndéé ra mji yó kivi ñixijo yó ñoo Éfeso.

2

Tq'on yó'o ká'an ndi'i nivi na kándixa Jesucristo xinjí ñó'ó kundedé va'a na nqo ña xq'vi na xq'a ra

¹ Ta yó'ó, tata Timoteo, ndatán yóo sa'ya j saá yóo ún, ta ndúkuj nqo ún ña chikaq ún ndeē ini mji ún chi xa kómí ún ñava'a ña taxí Jesucristo nda'a ún. ² Xa xinjí sq'o ún tq'on ña njka'an ndoso j nqo kuq'a ní nivi. Ta vitin yó'ó xinjí ñó'ó ún nakaxin ún nataq na va'a ndikon yichí Jesucristo, na kúu na ti'va saná'a nivi. Ta sakuiso chiño ún nataq yó'ó ña saná'a na inká nivi ndatán yóo tq'on ña xinjí sq'o ún njka'an j.

³ Ta yó'ó, tata, ndatán yóo ñii tropa tq'on vasa yí'vi xq'vi xq'a chiño ña kisa ndivi ra, ñii k'va saá koo ti'va ún xq'vi ún xq'a Jesucristo. ⁴ Ndá ñii tãtropa on vasa xani sjnj ra xq'a inká chiño, chi ndasaá kuiti táku ra ña kasa ndivi ra chiño ra ña sakusij ra ini tá xá'nda chiño nqo ra. ⁵ Ta yóo ñii tq'a tá kua'an kono xí'in inká na xino ña koto nivi yu kúu tq'a tq' ndeé ka va'a xino, ta tayó'o xinjí ñó'ó kándixa ra ndayí ña xá'nda chiño ndasaá xinjí ñó'ó kono nataq. Tá ñii tq' xino yó'o, on vasa kándixa ra ndayí, ta on kuchiño ra naki'in ra ñava'a ña táxi na nda'a tq'a tq' kundedé xaq si'na nqo ndi'i na xino xí'in ra. ⁶ Saá tuku tá yóo ñii tq'a tá ndeé ní kisa chiño nqo ño'o ra, ta tayó'o kómí ra ndayí kuu ra tq'a tq' si'na konj ñó'ó ña sakee ra. ⁷ Va'a kani sjnj ún xq'a tq'on yó'o, chi Jesucristo chindeé ra yó'ó ña kundaa va'a ini ún ndi'i tq'on ña ndatq'on j xí'in ún.

⁸ Naká'an ún xq'a Jesucristo, kaku ra tixin ñii ña'a ñasa'ya ñani sikuá tarey David, ta ñixi'j ra ta nataku ra. Nayó'o kúu tq'on ñava'a ña ká'an ndoso j nqo nivi, ⁹ ta xq'a tq'on yó'o xó'vi j vitin, ta ndatán yóo ñii tq'a tq' kómí kuqchi ká'no, saá yóo j, chi nó'ni j xí'in kaa. Ta tq'on Ndios on sjvi ña nó'ni kúu ña, ta kúchiño kujta ní'no ndiká ña ndi'i saá xiiña nqo nivi. ¹⁰ Ta saá kundedé j xó'vi j nqo ndi'i tondó'ó, xq'a nivi na njkaxin Ndios kándixa na Jesucristo ta sakaku ra na, ta saá kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi nqo yóo ñalivi, ña va'a ña yé'e.

¹¹ Tq'on ña ndixa ndaa kúu ñayó'o:

Tá ñixi'j yó xí'in Jesucristo, tq'a tq' ñixi'j xq'a kuqchi yó, ta saá tuku ndixa kutaku yó xí'in ra.

¹² Tá kundedé yó xí'in ndi'i ña xó'vi yó ñoyivi yó'o, ta saá kivi vaxi ka'nda chiño yó xí'in Jesucristo.

Tá ka'an yó on vasa xinjí yó ra, ta saá ka'an ra on vasa xinjí ra mji yó.

¹³ Tá tq'on vasa kasa ndivi yó tq'on ra, ta saá ni, Jesucristo ndixa kasa ndivi ra tq'on mji ra,

chi ndixa ndasaá kuiti tãdaq kúu ra, ta ndá lo'o on kuchiño nasama xí'in mji ra,

káchí tq'on ña ndaa.

TaPablo ndátq'on ra xí'in taTimoteo ná chikaq ra ndeē ña va'a ní kasa ndivi ra chiño Ndios

¹⁴ Ndi'i saá kivi sanaká'an ún nivi na ndikon Jesucristo xq'a tq'on yó'o. Ta nqo Ndios ndato'on ún xí'in na ña on nga na xq'a tq'on. Saá chi ña manj kúu ña káni tá'an na xí'in tq'on xq'a ña on vasa ndaya'vi, ta ña ké'é na saá sátivi ña ini nivi na xinjí sq'o ñayó'o. ¹⁵ Chikaq ún ndeē ña sakusij ún ini Ndios, ta saá kuu ún tq'a tq' ndaya'vi nqo ra. Xinjí ñó'ó kuu ún tq'a tq' kisa chiño va'a, ña on kuka'an nqo ún xq'a ñava'a kisa ndivi ún. Ta xinjí ñó'ó kuu ún tq'a tq' ndixa xinjí va'a saná'a tq'on ña ndaa. ¹⁶ Kuxiká ún nqo tq'on ña on vasa ndaya'vi, tq'on ña ká'an nivi na on vasa ndikon yichí Ndios, chi ñii ñii kivi vaxi kua'no ña on vá'a ke'é nivi na ká'an tq'on on vá'a yó'o. ¹⁷ Ta tq'on ña saná'a nivi na on vá'a yó'o, ndatán yóo ñii kue'e tá'yí ña kuee kuee vaxi kua'no, ta sándi'i ña xq'a koñu nivi saá yóo ña. Yó'o ta yijí xinjí yó taHimeneo xí'in taFileto kúu qvi tq'a tq' saná'a tq'on on vá'a yó'o. ¹⁸ Saá chi nayó'o xa sandakoo na tq'on ña ndaa, ta ká'an na saná'a na ndí xa nija'a kivi ña sanataku Ndios ndi'i nivi. Ta xí'in tq'on vatá yó'o xa sativi na ini sava nivi na kándixa Jesucristo, ña on vasa kundaa ka ini na yu kúu ñandaa. ¹⁹ Ta saá ni, Ndios xa chindú'u ra ñii tq'on ra ña ndaa ña kandú'u ndi'i saá kivi ña vaxi, ta on kúchiño nasama ña. Ndátán yóo xq'a ve'e ña xa nijino saá yóo tq'on Ndios yó'o. Ta ndatán yóo yuu ña chikaq na xq'a ve'e yó'o, ta ndá ñii nivi on kivi ka tava na ña, saá yóo tq'on ña káchí saá: "Ndios xinjí ra yu kúu nivi na ndixa kúu sa'ya ra." Ta saá tuku káchí ña saá: "Ndi'i nivi na ndino'o ini kándixa Jesucristo xinjí ñó'ó kuxiká na nqo ña on vá'a."

²⁰ Tá yóo ñii ve'e ká'no nakuiká, ta ini ve'e yó'o yóo kuq'a ní nqo nda'a chiño. Yóo nda'a chiño ña kuva'a xí'in kaa plata, án xí'in kaa oro. Ta xinjí ñó'ó nda'a chiño yó'o xq'a ña kasa ndivi yó chiño ná'no ña ndaya'vi ní. Ta saá tuku yóo inká nda'a chiño ña kuva'a xí'in tón yiton, án xí'in ño'o kisin. Ta nda'a chiño yó'o xinjí ñó'ó xq'a ña kasa ndivi yó chiño válí ña lo'o ndaya'vi. ²¹ Tq'on yó'o saná'a mji yó, chi ndatán yóo nda'a chiño ña kuva'a xí'in oro án xí'in plata ña xinjí ñó'ó xq'a chiño ña

ndáya'ví ní, saá yóo ndi'i n̄jivi na chíkaa ndee ña ndasa ndii na níma na ta va'a viví kutaku na ndatán kóni Ndios. Saá Ndios kúchiño konj ñó'ó ra n̄jivi yó'o xa'a ña va'a kundivi ndi'i saá n̄jivi chíño ndáya'ví.

²² Ta m̄ji ún, xínj ñó'ó ún nasita xí'in m̄ji ún n̄jivi ña on vá'a ña kútoo ní natqa kuáchí ñoyívi yó'o. Ta chíkaa ún ndee ña kutaku ún xí'in ñandaa, chíkaa ún ndee ña xí'in ña ndino'o ini ún kandixa ún Jesucristo, chíkaa ún ndee ña kuki'vi ini ún koni ún n̄jivi, ta chíkaa ún ndee ña koo va'a ini ún xí'in n̄jivi. Ndi'i ñayó'o, chíkaa ún ndee ña kasa ndivi ún ñii káchí xí'in nañani yó ta xí'in náki'va yó, na kúu n̄jivi na ndino'o ini kisa ká'no Ndios. ²³ On chíkaa so'o ún t̄'on ña náa n̄jivi xa'a ña on ko'ó xa'a, ña nda'ún on vá'a ndáya'ví, chí xínj ún ndí ña káni tá'an n̄jivi ta náta'v̄j tá'an na, va'xi ña n̄jivi ña náa na. ²⁴ Ta ndi'i m̄ji yó na kúu na xika chíño n̄jivi Ndios, on vá'a n̄jivi yó ta kani tá'an yó xí'in n̄jivi. Ta nda' víka, xínj ñó'ó koo va'a ini yó xí'in ndi'i n̄jivi. Ta xínj ñó'ó kúu yó n̄jivi na va'a xínj ndasaá saná'a yó inka n̄jivi, ta xínj ñó'ó kúu yó n̄jivi na ká'no ini xí'in ndi'i n̄jivi. ²⁵ Tá yóo n̄jivi na kisa toon n̄jivi t̄'on ña ndaa, ta m̄ji yó na xika chíño n̄jivi Ndios, xí'in ñat̄'ó ta xí'in t̄'on va'a, xínj ñó'ó ka'an yó xí'in n̄jivi na toon ini yó'o ña kúchiño ndasa va'a na yich̄j na. Ta ndati yó Ndios taxi ra ña nandikó ini na, ta kundaa ini na ñandaa. ²⁶ Ta saá kúchiño na kaku na n̄jivi ñaním̄a ndiva'a ká'no, chí ñandiva'a yó'o xa s̄akako'on ña na xa'a ña kasa ndivi na ña kóni m̄ji ña.

3

Kivi kixaa yatin ñasondí'í ñoyívi yó'o ke'é n̄jivi ña on vá'a

¹ Va'a ná kundaa ini ún ñayó'o: Kivi ña va'xi tá xa yatin t̄onaa ñasondí'í ñoyívi yó'o koo kivi ña yó'v̄j ní xí'in ku'a ní tondó'o. ² Saá chí n̄jivi na kutaku kivi yó'o kúu na n̄jivi na ndasaá kuiti kuki'vi ini koni xí'in m̄ji, ta kútoo ní na kúkomí na ku'a ní s̄j'ún, ta kúu na n̄jivi na ña'a ní ini, ta kasa ká'no xí'in m̄ji na. N̄jivi na ká'an ña on vá'a xa'a Ndios kúu na, n̄jivi na on vá'a kasa ndivi t̄'on ña ká'an yivá sí'í xí'in kúu na, n̄jivi na on vá'a taxi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios án nda'a inka n̄jivi kúu na, n̄jivi na on vá'a kasa t̄'ó Ndios kúu na. ³ N̄jivi yó'o nda' lo'o on kuki'vi ini na koni na nda' ñii n̄jivi, ní on kua'a na kasa ká'no ini na xa'a n̄jivi. Ka'an na t̄'on visi xa'a n̄jivi, ta nda' lo'o on nasita xí'in m̄ji na ña ke'é na ndi'i n̄jivi ña on vá'a. N̄jivi na yukú ní ini kúu na, ta nda' lo'o on kua'a na koni na ñava'a ña kóni Ndios. ⁴ N̄jivi na ti'va ní sandá'ví natá'an m̄ji kúu na, n̄jivi na on

vá'a yí'ví ña ke'é na ndi'i ña káchí ini m̄ji na kúu na. N̄jivi na ña'a ní ini kúu na, ta on vá'a nandukú na ña sakusij ini Ndios, chí ndasaá kuiti nandukú na ña sakusij ini m̄ji na. ⁵ N̄jivi yó'o ka'an na n̄jivi inka n̄jivi ndi na va'a ní kisa t̄'ó Ndios kúu na. Ta saá ní, ña on vá'a ke'é na saná'a ndí on vá'a ndik̄on ndino'o ini na yich̄j va'a. Ta m̄ji ún, tata, xínj ñó'ó kuxiká ún n̄jivi na ke'é saá.

⁶ Ta vitin xa yóo n̄jivi na on vá'a yó'o, ta sava nayó'o kúu natqa na kí'vi ku'a ní ve'e inka n̄jivi, ta sandá'ví na náña'a ná kúu ná naa ini, ná xáni s̄inj xa ku'a ní ku'chi ndiso. Ta nási'í yó'o on x̄in ná nasita xí'in m̄ji ná n̄jivi ña káchí ini m̄ji ná. ⁷ Ta ndi'i saá kivi kúsij ini ná xínj so'o ná t̄'on ña xa'a ña ká'an n̄jivi na saná'a, ta on vá'a chíkaa so'o ná ña kundaa ini ná yu kúu ñandaa. ⁸ Ndatán tajanes xí'in tajambres, n̄jivi toon ní ini na n̄jivi t̄'ó Moisés kuyá x̄ina'á, ñii k̄i'va saá yóo toon ini natqa na sandá'ví náña'a vitin, chí natqa yó'o on vá'a x̄in na kundaa ini na ñandaa. Ta natqa yó'o ndasaá kuiti ch̄tú ña on vá'a s̄inj na, ta on vá'a ndik̄on na yich̄j Jesucristo. ⁹ Ta natqa on vá'a yó'o on kúndeé na ke'é na ña on vá'a ndi'i saá kivi, chí inka n̄jivi nakoni na ndí natqa on vá'a yó'o kúu n̄jivi na kí'vi s̄inj. Nii k̄i'va ndatán kuyá x̄ina'á ñakoni n̄jivi tajanes xí'in tajambres ndí x̄ikuu na n̄jivi na kí'vi s̄inj, saá koo xí'in n̄jivi na on vá'a yó'o.

TaPablo ndat̄'on ra ta s̄akuiso chíño ra taTimoteo

¹⁰ Ta yó'o, taTimoteo, xínj va'a ún ndi'i t̄'on saná'a j, ta xínj va'a ún ndasaá táku j, ta xínj ún yu kúu ña kóni j t̄onaa j kasa ndivi j ñoyívi yó'o, ta xínj ún ndasaá kándixa j Jesucristo, ta xínj ún ndí va'a ká'no ini j xínj n̄jivi, ta xínj ún ndasaá va'a kí'vi ini j xínj n̄jivi, ta xínj ún ndasaá kúndeé j xí'in ña xó'v̄j j. ¹¹ Ta xínj ún ku'a ní ña on vá'a ke'é n̄jivi xí'in j, chí kisa chíño j n̄jivi Jesucristo, ta ndee ní xó'v̄j j. Saá tuku xínj ún ña n̄jivo'o j ñoo Antioquia, ñoo Iconio xí'in ñoo Litra. Vará ndee ní saxo'v̄j na yí'í, ta Jesucristo s̄akaku ra yí'í n̄jivi ndi'i nayó'o. ¹² Ndixa kúu ñayó'o: Ndi'i n̄jivi na chíkaa ndee ña va'a kutaku na yich̄j Jesucristo, x̄'v̄j na chí n̄jivi na on x̄in koni Jesucristo saxo'v̄j ña'á na. ¹³ Ta n̄jivi na on vá'a, ta n̄jivi na sandá'ví inka n̄jivi, ñii ñii kivi yá'a nduu na na on vá'a ka, ta ñii ñii kivi va'xi sandá'ví ka na inka n̄jivi, ta ñii k̄i'va saá inka n̄jivi sandá'ví na nayó'o.

¹⁴ Ta yó'o, ñii ñii kivi xínj ñó'ó kandixa va'a ka ún ña kúu t̄'on ña ndaa ña xa s̄aku'á ún, chí xínj ún ndixa ñandaa kúu ña. Saá chí xínj va'a ún ndí n̄jivi na saná'a

yó'ó kúu n̄vi nandaḡ. ¹⁵ Nḡ lo'ó ún, ṭandḡ k̄iv̄i vitin xa x̄in̄i ún to'on Ndios ña n̄ṭaa na x̄inḡá. To'on Ndios kúchiño saná'a ña yó'ó, ta saá kundḡḡ va'a ini ún ndasaá Ndios sákaḡu ra yó'ó x̄a'ḡ ña kándixa ún Jesucristo. ¹⁶ Ndi'i to'on Ndios ña n̄ṭaa na x̄inḡá, Nímḡ Ndios n̄jka'ḡn ña x̄i'in nímḡ n̄vi, ta n̄ṭaa na to'on ra. Ta to'on Ndios yó'o va'a sáná'a ña n̄vi, nándaxin ña nḡḡ na x̄a'ḡ ñavḡ'a x̄in̄i ñó'ó ke'é na, ta to'on Ndios násita ña n̄vi ña ḡn ke'é kḡ na ña ḡn vá'a, ta sáná'a ña n̄vi ndasaá x̄in̄i ñó'ó va'a kutakú na ndatán kóni Ndios. ¹⁷ X̄a'ḡ ñayó'o ndi'i m̄ji yó na ndikḡn yich̄i Ndios va'a koo ti'va yó, ta saá ndixa kuchiño kasa ndivi yó ndi'i nḡḡ chiño va'a.

4

X̄in̄i ñó'ó ní ṭaTimoteo kḡ'ḡn ndoso kḡ ra to'on Ndios nḡḡ n̄vi

¹ K̄iv̄i vaḡi nat̄ivi Jesucristo ña ka'nda chiño ra nḡḡ ndi'i n̄vi ñoyívi yó'o, ta kasa nani ra kuḡchi ndi'i n̄vi, án na táku kuu na, án na xa n̄xi'j kuu na. Ta vitin x̄ito Ndios x̄i'in Jesucristo ña sákuiso chiño j yó'ó ² ña chikaḡ ún ndee kḡ'ḡn ndoso ún to'on Ndios ndi'i saá k̄iv̄i nḡḡ n̄vi. X̄in̄i ñó'ó ke'é ún saá, k̄iv̄i ña kútoo ní n̄vi kon̄j sḡ'o na to'on Ndios, án k̄iv̄i ña ḡn vása kútoo n̄vi kon̄j sḡ'o na to'on Ndios. Ndatḡ'ḡn ún saná'a ún na ña kundḡḡ ini na yu kúu ña ḡn vá'a ke'é na, ta kḡ'ḡn káx̄in ún x̄i'in na ña sandakoo na ke'é na ña ḡn vá'a. Ta chikaḡ ún ndee ini n̄vi x̄a'ḡ ña kundikḡn va'a na yich̄i Jesucristo. K̄iv̄i kḡ'ḡn ún x̄i'in n̄vi yó'o án saná'a ún na to'on ndḡḡ, ta x̄in̄i ñó'ó x̄i'in ñatḡ'ó ní ini ún kḡ'ḡn ún x̄i'in na, ta x̄i'in ña ká'no ini ún saná'a ún na. ³ Chi k̄iv̄i vaḡi ḡn kua'a kḡ n̄vi kon̄j sḡ'o na to'on ndḡḡ, ta ndasaá kuiti kútoo na kon̄j sḡ'o na to'on ña sakusij ini m̄ji na. Ta saá n̄vi yó'o ndukú na inkḡ n̄vi na saná'a na to'on ña kútoo na kon̄j sḡ'o na. ⁴ Ta saá sandakoo na ña kon̄j sḡ'o na to'on ña ndḡḡ, ta ndasaá kuiti chikaḡ sḡ'o na cuento ña vaḡi s̄inj̄i n̄vi. ⁵ Ta yó'ó, tata, ndi'i saá k̄iv̄i x̄in̄i ñó'ó kuu ún ṭaa ṭa va'a ní x̄ani s̄inj̄i, ta x̄in̄i ñó'ó kúndeé ún x̄i'in ndi'i ña xo'vj ún. Ndi'i saá k̄iv̄i va'a kasa ndivi ún chiño ña kḡ'ḡn ndoso ún to'on va'a x̄a'ḡ Jesucristo, ta va'a kasa ndivi ún ndi'i chiño ña ndiso ún.

⁶ Ta ȳi'j, xa yatin kixaa k̄iv̄i ña k̄iv̄i. Xa n̄ṭaxi x̄i'in m̄ji nḡḡ Ndios, ta ndatán yóo ña sókḡj nḡḡ ra, saá yóo ña k̄iv̄i. ⁷ Xa chikaḡ j ndee j x̄a'ḡ ña va'a kundikḡn j yich̄i Jesucristo ta x̄a'ḡ ña kúndeé j nḡḡ ña ḡn vá'a ñoyívi yó'o. Ta ndatán yóo ṭaa

ṭa x̄ino ta kúndeé ra x̄aa ra nḡḡ x̄aa na x̄ino, saá va'a kúndeé j. Chi ndḡ ñii k̄iv̄i ḡn vása ní-sandakoo j kándixa j Jesucristo. ⁸ Ta x̄in̄i j ndi Ndios kúu ṭaa ṭa va'a ke'é ñandaḡ x̄i'in n̄vi. Ta ndatán yóo ñavḡ'a táxi na nda'ḡ n̄vi na kúndeé n̄x̄aa si'na, saá Ndios ndixa saní'i ra ȳi'j ñii ñavḡ'a ní, saá chi ndixa kúndeé j k̄isa ndivi j chiño ña sákuiso chiño ra ȳi'j. Ta ḡn s̄iv̄i ndasaá kuiti ȳi'j kúu ṭa naki'in ñavḡ'a yó'o, ta Ndios saní'i ra ñavḡ'a ndi'i saá n̄vi na kúndeé ndikḡn yich̄i ra, ta x̄i'in ñasij ini na ndátí na k̄iv̄i ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o.

ṭaPablo ndúkú ra ñavḡ'a nḡḡ ṭaTimoteo

⁹ Chikaḡ ún ndee ña yaḡh̄i ní kixaa ún koto ún ȳi'j. ¹⁰ ṭaDemas sandakoo ra ȳi'j, chi kí'vi ní kḡ ini ra x̄in̄i ra ña yóo ñoyívi yó'o, ta kuḡ'ḡn ra ñoo Tesalónica. Ta ṭaCrescente kuḡ'ḡn ra ñii x̄i'ña nḡḡ ño'ḡ Galacia, ta ṭaTito, kuḡ'ḡn ra inkḡ x̄i'ña nḡḡ ño'ḡ Dalmacia. ¹¹ S̄inj̄i mató'ḡn ṭaLucas yóo x̄i'in j. Va'a ko'ḡn ún ndukú ún ṭaMarcos ná kixi ra x̄i'in ún nḡḡ j, chi ṭayó'o kuchiño chindeé ra ȳi'j x̄i'in chiño yó'o. ¹² Xa ṭi'vi j ṭaTiquico kuḡ'ḡn ra ndḡ ñoo Éfeso. ¹³ Ta k̄iv̄i vaḡi ún, ta kuni'i ún tikach̄i j ña sandakoo j ñoo Troas ve'e ṭaCarmo. Ta saá kuni'i ún libro ña ka'vi'j, ta ña x̄in̄i ñó'ó ní kḡ nḡḡ j kúu pergamino* kuni'i ún kixi ún nda'ḡ j.

¹⁴ Ta ṭaAlejandro, ṭaa ṭa kisa chiño x̄i'in kḡḡ, xa ke'é ra kuḡ'ḡ ní ña ḡn vá'a x̄i'in j, ta Ndios cha'vi ra ṭayó'o ndatán yóo ña ke'é ra x̄i'in j. ¹⁵ Kundaa x̄i'in m̄ji ún nḡḡ ṭaAlejandro yó'o, chi ḡn vása x̄in̄i ra kóni ra to'on ña ká'ḡn ndoso yá.

¹⁶ Yich̄i nḡḡ k̄iv̄i ndakuijn̄i x̄a'ḡ j nḡḡ nachiño ñoo ká'no yó'o, ta ḡn vása ní-xiyo ndḡ ñii n̄vi ña chindeé na ȳi'j, ta ndi'i n̄vi sandakoo na ȳi'j. Ndat̄in̄i Ndios ña ḡn saxḡ'vj ra nayó'o x̄a'ḡ ña sandakoo na ȳi'j. ¹⁷ Vará ḡn vása ní-xiyo n̄vi x̄i'in j, ta Ndios ndixa n̄xiyo ra x̄i'in j, ta ṭaxi ra ndee nda'ḡ j. Ta kuchiño n̄jka'ḡn ndoso j to'on x̄a'ḡ Jesucristo nḡḡ ndi'i na ndóo ve'e chiño, ta saá ndi'i n̄vi na ḡn vása kúu najudío x̄in̄i sḡ'o na ña n̄jka'ḡn j. Ta Ndios sákaḡu ra ȳi'j nḡḡ ña nákaḡ yu'u tindika'a. ¹⁸ Ta kúndaḡ ini j ndi ñii k̄iv̄i va'a saá Ndios sákaḡu ra ȳi'j nḡḡ ndi'i ña ḡn vá'a, ta kundaa ra ȳi'j, ña kuchiño x̄aa j ñoyívi n̄no nḡḡ x̄a'nda chiño ra. ¡Ná kanóo va'a ní ñatḡ'ó Ndios ndi'i saá k̄iv̄i ña vaḡi! Saá ná koo ña.

To'on sondi'i n̄ṭaa ṭaPablo kuḡ'ḡn nda'ḡ ṭaTimoteo

* 4:13 Pergamino kúu ñii yich̄i kitj ña x̄in̄i ñó'ó n̄vi kujya x̄inḡá x̄a'ḡ ña taa na to'on ña ndáya'vi, ta ch̄it̄ivi na ña, ña koo va'a ña.

¹⁹ Tí'víj tɔ'on ña chindeé ún ñáPrisca
xí'in tɔAquila xí'in nave'e tɔOnesíforo.

²⁰ TɔErasto nɛndɔo ra ñoo Corinto. Ta kɛvj
kɛej ñoo Mileto, ta tɔTrófimo nɛndɔo ra,
chi ndeé ní ndó'o ra. ²¹ Chikaɔ ún ndeɛ
ña yachj kixi ún kɛvj ña tɔ'an kɔ kixá'a ña
vixin ní. Ta tɔEubulo, tɔPudente, tɔLino,
ñáClaudia xí'in ndi'i inkɔ na kándixa
Jesucristo ñoo Roma yó'o tí'ví na tɔ'on
chindeé na yó'ó.

²² Jesucristo, tɔ xá'nda chiño nɔɔ yó, ná
koo ra xí'in ún. Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in
ndi'i ndó. Saá ná koo ña.

Tutu tì'ví taPablo kua'an nda'a taTito

TaPablo tì'ví ra to'on yó'o ña chindeé ra taTito

¹ Yì'í, taPablo, ƿa ƿa kisa chiño nqo Ndios kúu, ƿaapóstol ƿa tì'ví Jesucristo kúu. Sakuiso chiño ra yì'í ña chindeé j n̄vi na naƿaxin Ndios kundikɔn ña'a, xa'a ña va'a kandixa na Jesucristo. Ta sáná'a j nayó'o ña kundaɗa ini na yu kúu ña ndixa ndaa, chi ña ndixa ndaa yó'o kúu ña kándixa yó Jesucristo ta ndikɔn yó yichi ra. ² Ta m̄ji yó, n̄vi na kándixa Jesucristo, ndátí yó ta ndaa ini yó ndí ndixa kutaku yó xí'in Ndios ndi'i saá k̄v̄j ña vaɗi. Ndáa ini yó saá chi kuyá x̄na'a, tá ta'an ka kixá'a koo k̄v̄j nqo ñoyívi, Ndios n̄ka'an ra ch̄tónj ra ndixa kutaku yó xí'in ra. Ta Ndios kúu ƿa ƿa nda lo'o ɔn vása ká'an to'on vatá. ³ Ta vitin k̄xaɗa k̄v̄j ña ch̄tónj Ndios ña kundaɗa ini n̄vi to'on ra. Ta saá Ndios, ƿa ƿa Sákaɗu m̄ji yó, sakuiso chiño ra yì'í ña ka'an ndoso j to'on ra nqo n̄vi. ⁴ Ta tì'ví j tutu yó'o xa'a ña nda'a yó'o taTito, chi ndatán yóo sa'ya m̄ji saá yóo ún nqo j, chi xí'in ña ndino'o ini m̄ji yó kándixa yó Jesucristo. Ta vitin kóni j ndí Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo ƿa xá'nda chiño nqo yó, ná ke'é ra ñava'a xí'in ún, ná kundá'ví ini ra koni ra yó'o, ta ná taxi ra ña koo va'a ini ún. Saá ná koo.

Xí'in to'on yó'o taPablo ká'an ra nda chiño xínj ñó'ó kasa ndivi taTito

⁵ K̄v̄j kee j nqo ño'o n̄n̄i isla Creta ña n̄xino nduu takuú m̄ni, ta sakuiso chiño j yó'o, ña kasa ndivi ún chiño ña kúmanj. Saá chi n̄ka'an j xí'in ún ndí ñii ñii ñoo k̄xin ún ƿa nax̄ikuá'a na kándixa Jesucristo, ta nayó'o kuu nat̄a na nakuiso kasa chiño ña chindeé na natá'an na na kándixa Jesucristo. ⁶ Ta ñii ñii ƿa tax̄ikuá'a yó'o xínj ñó'ó kuu ra ƿa ƿa ƿa ƿa, ƿa tá kánóo va'a to'on xa'a nqo n̄vi. Ta ñii ñii ƿa yó'o xínj ñó'ó kukomí ra ñii la'a kuiti ñás'í m̄ji ra, ta sa'ya ra xínj ñó'ó kuu na n̄vi na kándixa Jesucristo, ta nasá'ya ra yó'o xínj ñó'ó kuu na n̄vi na kánóo va'a to'on xa'a, ta saá tuku xínj ñó'ó kuu na na ɔn vása toon ní ini nqo n̄vi. ⁷ Ñii ñii ƿa tax̄ikuá'a yó'o ƿa ndíso chiño xí'in natá'an na kúu n̄vi na kándixa Jesucristo, tax̄ikuá'a yó'o kúu ƿa sakuiso chiño Ndios, chi Ndios xa tax̄i ra ndayí nda'a ra ña kasa ndivi ra ndi'i chiño ña kóni Ndios. Ta ñii ñii ƿa ndíso chiño yó'o xínj ñó'ó kuu ra ƿa

ƿa ƿa ƿa viví táku nqo n̄vi. Ƴn vá'a kuu ra ƿa ƿa ña'a ní ini, ní ɔn vá'a kuu ra ƿa ƿa kama ní saá ini, ta ní ɔn vá'a kuu ra ƿa ƿa xí'í ní, ní ɔn vá'a kuu ra ƿa ƿa káni tá'an xí'in n̄vi, ní ɔn vá'a kuu ra ƿa ƿa ƿa sándá'ví n̄vi án ke'é ra inká ña ɔn vá'a xa'a ña kukomí ra s̄'ún. ⁸ Ta víka ƿayó'o xínj ñó'ó kuu ra ƿa ƿa náki'in n̄vi na k̄xaɗa ve'e ra. Ta xínj ñó'ó kuu ra ƿa ƿa ndixa kúsij ini xínj ña ndixa va'a, ta ƿa yó'o xínj ñó'ó kuu ra ƿa ƿa si'na kani s̄nj̄ yu kuu ña va'a ke'é ra, ta saá kasa ndivi ra ña xínj ñó'ó ka. Ta xínj ñó'ó kuu ra ƿa ƿa ƿa ƿa táku ndatán kóni Ndios. Ta xínj ñó'ó kuu ra ƿa ƿa násita xí'in m̄ji nqo ña ɔn vá'a. ⁹ Xínj ñó'ó kuu ra ƿa ƿa kándixa ndino'o ini to'on Ndios, ndatán yóo to'on ña saná'a yó ra. Ta saá kuchiño ra saná'a ra inká n̄vi ña kúu to'on ndaa, ta xí'in to'on yó'o táxi ra ña inká n̄vi na ta'an koo yu'ú xí'in to'on Ndios ña kúchiño na kundaɗa ini na ndí ñandaɗa kúu ña sáná'a ra.

¹⁰ Chi yóo kua'a ní n̄vi na toon ní ini, na ɔn x̄in konj so'o to'on va'a, ta ká'an na to'on vatá ña ɔn vása ndáya'ví, ta sándá'ví na kua'a n̄vi xí'in to'on yó'o. Kua'a ní n̄vi yó'o ká'an ndí Ndios ɔn naki'in ra n̄vi na ɔn vása kisa ndivi costumbre ña n̄n̄i circuncisión.* ¹¹ Ta nan̄vi yó'o, ɔn taxi ún ña saná'a ka na, chi to'on ña ɔn vá'a sáná'a na sáka ña s̄nj̄ kua'a ní n̄vi na x̄in so'o to'on ña ɔn vá'a yó'o, ta ñii k̄'va saá sáka ña s̄nj̄ nave'e nayó'o, ñakán ɔn vása kúchiño ka kundaɗa va'a ini na yu kúu ña ndixa ndaa. Ta n̄vi na sáná'a ña ɔn vá'a yó'o ke'é na saá xa'a ña kuiti kóni na s̄'ún.

¹² Ñii ƿapofeta, ƿañoo Creta kúu ra, n̄ka'an ra xa'a ñañoo m̄ji ra, káchí ra saá: "M̄ji yó ñañoo Creta, ndi'i saá k̄v̄j kúu yó n̄vi na vatá ní, ta yóo yó ndatán yóo kit̄i t̄iyukú. Vará n̄vi na x̄uxán ní kúu yó, ta ndi'i saá k̄v̄j x̄ixi ná'ná ní yó ta xáxi ná'ná ní yó ña'a, ta nda lo'o ɔn vása násita xí'in m̄ji yó", káchí taCreta xa'a ñañoo m̄ji ra. ¹³ Ta ndixa to'on yó'o ña n̄ka'an taCreta xa'a ñañoo m̄ji ra kúu ñandaɗa. Ta ñakán yó'o taTito, xínj ñó'ó ká'an ún ndat̄o'on ún xí'in ñañoo Creta ndí xínj ñó'ó sandakoo na ña ɔn vá'a ke'é na, ta xínj ñó'ó sakuá'a na ke'é na ñava'a. Chi to'on ña ndat̄o'on ún xí'in na chindeé ña na ña ndeé ka kandixa na Jesucristo ta va'a ka kundikɔn na yichí ra. ¹⁴ Ta xí'in to'on ña ndaa yó'o chindeé ún na ña ɔn kandixa ka na cuento ña ndasaá kuiti káku s̄nj̄ n̄vi najudío, ta chindeé ún na ña ɔn chikaɗa so'o ka na to'on ña xá'nda chiño n̄vi na

* **1:10** Costumbre najudío ña n̄n̄i "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o ñii s̄nj̄ ñaƿaƿe ƿa'o. Ke'é na saá xa'a ña taxi na ra nda'a Ndios.

kúu na on x̄inj kandixa t̄'on ña ndaa.

¹⁵ N̄jvi na ndixa kándixa Jesucristo, na ndii ini kúu na, ta x̄a'á ñayó'o x̄inj na ndi ndi'i ña táxi Ndios, ña va'a kúu ña. Ta n̄jvi na on va'a na on x̄inj kandixa Jesucristo, nda ñii ña'a kúu ña va'a n̄oq nayó'o. Saá chi on vása ndii yóo n̄im̄a na n̄oq Ndios, ta ni on vása kúchiño na nakoni na yu kúu ña va'a, án yu kúu ña on va'a ké'é na. ¹⁶ N̄jvi na on va'a ini yó'o káchí na ndi x̄inj na Ndios, ta ña on va'a ké'é na, ñayó'o sáná'a ndí on vása x̄inj na Ndios. Toon ni ini n̄jvi na on va'a yó'o, ta ink̄a n̄jvi on x̄inj na koni na nayó'o x̄a'á ña on va'a ké'é na. Ta n̄jvi na on va'a yó'o, nda ñii ñava'a on kúchiño na kasa ndivi na n̄oq Ndios.

2

Ndat̄'on t̄aPablo x̄'in t̄aTito ndí x̄inj ñó'ó saná'a ra ñandaa

¹ Ta m̄ji yó'ó, ñani yó'ó t̄aTito, x̄inj ñó'ó saná'a ún n̄jvi ndasaá kuiti ñandaa x̄a'á yichí Jesucristo ña kándixa yó. ² Ta nat̄aa nax̄ikua'á ñani yó'ó x̄inj ñó'ó kuu na n̄jvi na si'na kani s̄inj yu kúu ñava'a x̄inj ñó'ó ke'é na, ta saá ké'é na ña x̄inj ñó'ó k̄a. Ta x̄inj ñó'ó kuu na n̄jvi na t̄o'ó ini, n̄jvi na kánoo va'a t̄o'on x̄a'á. Ta x̄inj ñó'ó kuu na n̄jvi na va'a násita x̄'in m̄ji n̄oq ña on va'a. X̄inj ñó'ó kuu na n̄jvi na ndino'o ini kándixa Jesucristo, ta vivíi kua'án na yichí ra. Ta x̄inj ñó'ó kuu na n̄jvi na ndixa kí'vi ini x̄inj ndi'i ink̄a n̄jvi, ta x̄inj ñó'ó kuu na n̄jvi na kúndeé n̄oq ndi'i ña xó'vj na, ta on vása sándakoo na yichí Jesucristo. ³ Ta saá tuku saná'a ún náña'a náx̄ikua'á ná kúu náki'va yó. Ta ndat̄'on ún x̄'in m̄ji ná ndi x̄inj ñó'ó koo t̄o'ó ini ná, ta vivíi kutak̄u ná ndat̄án ták̄u n̄jvi na ndixa kándixa Ndios, ta on kuu ná náña'a ná ká'án t̄o'on visi x̄a'á ink̄a n̄jvi, ni on kuu ná náña'a ná x̄í'í ní. Chi náña'a x̄ikua'á náki'va yó x̄inj ñó'ó saná'a ná yu kúu ña va'a. ⁴ Ta x̄inj ñó'ó saná'a ná ink̄a kí'va yó nákuáchí ndasaá va'a kuki'vi ini náyo'o koni ná ȳj ná x̄'in sa'ya ná. ⁵ Ta x̄inj ñó'ó saná'a ná nákuáchí yó'o ndasaá si'na kani s̄inj ná yu kúu ña va'a ke'é ná, ta saá kasa ndivi ná ñava'a yó'o, ta x̄'in ñayó'o nasita x̄'in m̄ji ná n̄oq ña on va'a. Ta nákuáchí kí'va yó x̄inj ñó'ó kuu ná náña'a ná va'a kisa ndivi chiño ve'e m̄ji ná, ta x̄inj ñó'ó kuu ná náña'a ná x̄'in ñat̄o'ó ini ké'é ndi'i ñava'a ña kóni ȳj ná. Saá chi x̄inj ñó'ó vivíi kutak̄u náyo'o, ña on taxi ná k̄a'án n̄jvi t̄o'on on va'a x̄a'á t̄o'on Ndios.

⁶ Ta saá tuku k̄a'án ún x̄'in nat̄aa kuáchí ñani yó, ña si'na kani s̄inj na yu kúu ñava'a x̄inj ñó'ó ke'é na, ta saá ná ke'é na ñava'a yó'o, ta x̄'in ñayó'o nasita x̄'in m̄ji na n̄oq ña on va'a. ⁷ Ta m̄ji ún,

ñani yó t̄aTito, x̄inj ñó'ó vivíi kutak̄u ún yichí Jesucristo, ta x̄'in ñayó'o saná'a ún nat̄aa kuáchí ñani yó ndasaá x̄inj ñó'ó vivíi kutak̄u na. K̄jvi sáná'a ún nat̄aa kuáchí ñani yó, x̄'in ña ndino'o ní ini ún ta x̄'in ñat̄o'ó ní ini ún k̄a'án ún t̄o'on ña ndaa x̄'in na, ta ña ták̄u ún x̄inj ñó'ó ñii kuu ña x̄'in t̄o'on ña ká'án ún x̄'in nayó'o. ⁸ K̄a'án ún t̄o'on ña ndixa ndaa x̄'in ndi'i nayó'o, x̄a'á ña on kuchiño naní'i n̄jvi k̄a'án na t̄o'on on va'a x̄a'á ña sáná'a ún. Ta saá n̄jvi na on vása yóo yu'ú x̄'in ún, kuka'an n̄oq ndi'i nayó'o, chi on kuchiño naní'i na nda ñii t̄o'on vatá ña taxi k̄a'án na ña on va'a x̄a'á m̄ji yó, na kándixa Jesucristo.

⁹ Ta ndat̄'on ún x̄'in nañani yó ta x̄'in náki'va yó na kúu naesclavo na kisa chiño n̄oq napatrón na, ta k̄a'án ún x̄'in na ndi x̄inj ñó'ó kasa ndivi na ndi'i chiño va'a ña kóni napatrón na, ta x̄inj ñó'ó chikaá na ndee ña sakusij na ini napatrón na. Ta on va'a kuu na n̄jvi na ndákuijn t̄o'on on va'a n̄oq napatrón na. ¹⁰ Ndat̄'on ún x̄'in na kisa chiño yó'o ña on kasa kú'ná na ñakuík̄a ña kómí napatrón na, ta ndixa x̄'in ñat̄o'ó x̄inj ñó'ó ke'é na ndi'i chiño. Ta saá x̄'in chiño va'a ké'é na, ñayó'o táxi ña ndi ink̄a n̄jvi kasa t̄o'ó na ña livi sáná'a t̄o'on Ndios, T̄aa t̄a Saak̄u m̄ji yó.

¹¹ Ndios xa saná'a ra m̄ji yó ndí t̄aa t̄a va'a ní ini kúu ra. Saá chi ndixa ke'é ra ñava'a ní ini ndi'i n̄jvi ñoyívi yó'o x̄a'á ña kúchiño ra sak̄aku ra na n̄oq ndee ña on va'a. ¹² Ta ñava'a yó'o ña ke'é Ndios x̄'in yó sáná'a ña m̄ji yó ndí x̄inj ñó'ó sandakoo yó yichí on va'a, ta x̄inj ñó'ó sandakoo yó ña on va'a ña kúsij ini n̄jvi ñoyívi yó'o na on vása ndik̄on Ndios. Ta sáná'a ña m̄ji yó ndi x̄inj ñó'ó si'na kani s̄inj yó yu kúu ña va'a ke'é yó, ta saá kasa ndivi yó ñava'a yó'o, ta x̄'in ñayó'o nasita x̄'in m̄ji yó n̄oq ndi'i ña on va'a. Ta x̄inj ñó'ó kuu yó n̄jvi nandaa, n̄jvi na kutak̄u ñoyívi yó'o ndat̄án kóni Ndios. ¹³ X̄inj ñó'ó kutak̄u yó saá, chi ndixa ndaa ini yó ta ndat̄i yó ña t̄ondaa k̄jvi ká'no ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o. Ta x̄inj yó ndi Jesucristo kúu m̄ji Ndios t̄aká'no n̄oq yó, ta kúu ra T̄aa t̄a Saak̄u m̄ji yó. Ta ndikó ra ñoyívi yó'o x̄'in ndi'i ñava'a ña livi ña ye'e. ¹⁴ Jesucristo yó'o t̄axi x̄'in m̄ji ra ña n̄ixi'j ra x̄a'á yó, ta ke'é ra saá x̄a'á ña sak̄aku ra m̄ji yó n̄oq ndi'i ndee ña on va'a. Ta kisa ká'no ini ra x̄a'á kuachi yó, ña ndundii yó ta nduu yó nañoora, ta saá x̄'in ndi'i ñasij ini yó taxi x̄'in m̄ji yó ke'é yó ñava'a.

¹⁵ Ñani yó t̄aTito, va'a saná'a ún ndi'i t̄o'on yó'o n̄oq n̄jvi. Ta kómí ún ndayí k̄a'án ún x̄'in na ndi x̄inj ñó'ó chikaá na ndee ña va'a k̄o'qn na yichí Jesucristo. Ta k̄a'án ún x̄'in na ña sandakoo na ña on

vá'a ke'é na. Ta yó'ó, ɔn ke'é ún ndá ñii ña ɔn vá'a ña taxi ña xaa nɔɔ nɔɔ nɔɔ nɔɔ yó'ó.

3

Tɔ'on yó'o ká'ɔn ndasaá xínj ñó'ó kutakú nɔɔ nɔɔ na kándixa Jesucristo

¹ Sanaká'án ún nañani yó xí'in náki'vɔ yó na kándixa Jesucristo ndí xínj ñó'ó kasa ndivi na ndi'i ñavá'a ña xá'nda chiño nagobierno xí'in inká naná'no nɔɔ na. Xínj ñó'ó chikaá sɔ'o na, ta koo ti'va na ña ke'é na ndi'i saá nɔɔ chiño vɔ'a. ² Ndatɔ'on ún xí'in na ña ɔn ká'ɔn na ña ɔn vá'a xá'a ndá ñii nɔɔ, ni ɔn kuu na nɔɔ na ndúkú kani tá'an xí'in inká nɔɔ. Xínj ñó'ó kuu na nɔɔ na ká'no ní ini, ta xínj ñó'ó tɔ'o ní kutakú na xí'in ndi'i nɔɔ.

³ Kujya xɔn'á tá ɔn ta'án ká kándixa yó Jesucristo, saá kí'vi ní xɔtakú mɔi yó, toon ní nɔɔ ini yó saá, na nda'ño'ó nɔɔ Ndios xɔkuu yó, ta ke'é yó ndi'i nɔɔ ña ɔn vá'a ña kutoo ní yíki kɔnu mɔi yó, chi ña ɔn vá'a xɔkuu ña xá'nda chiño nɔɔ yó. Xɔtakú yó xí'in ña sáá ní ini yó xínj yó inká nɔɔ, ta kɔsa kuɔnɔ ini yó xínj yó inká nɔɔ. Ta kuá'a ní nɔɔ nɔɔ-xiɔn na kusij ini na koni na mɔi yó, ta ní mɔi yó nɔɔ-xiɔn yó kusij ini yó koni yó nayó'ó. Vará saá xɔtakú yó kujya xɔn'á, ⁴ ta Ndios, Tɔa tɔ Sakaaku mɔi yó, saná'a ra mɔi yó ndí ndixa tɔ vɔ'a ní ini kúu ra, ta ndixa kí'vi ní ini ra xínj ra ndi'i nɔɔ, ⁵ chi xá'a ña ká'no ini mɔi ra kúu ña sakaaku ra mɔi yó. Ta ndá lo'o ɔn sɔ'vɔ xá'a ña chiño vɔ'a ke'é yó kúu ña sakaaku Ndios mɔi yó. Ta xí'in ndee Níma Ndios, nakata ra ini yó ta saá ndɔɔ ndi'i kuachi xɔndiso yó, ta saá ndɔɔ yó nɔɔ xáá, na ndii nɔɔ Ndios. ⁶ Xá'a ña kɔsa ndivi Jesucristo, Tɔa tɔ Sakaaku mɔi yó, Ndios saní'a ra Níma ra mɔi yó ña sakutú ña ini yó ta kutakú ña ini yó ndi'i saá kɔ'vɔ. ⁷ Xá'a ña ká'no ini Ndios, ke'é ra ñavá'a yó'o xí'in mɔi yó ña ndɔɔ yó nɔɔ na ndii na ɔn kɔɔ ká kuachi kómí nɔɔ ra. Ta saá ndɔɔ yó sa'ya ndino'o ra, ta kúu yó nɔɔ na ndáti ta ndixa ndáa ini yó ndí Ndios taxi ra ña kutakú yó xí'in ra ndi'i saá kɔ'vɔ ña vɔxi.

⁸ Tɔ'on yó'o ña xa nɔɔ'ɔn j xí'in ún tɔTito kúu ñandáa, ta kónij ña ɔn sandakoo ún saná'a ún tɔ'on yó'o nañani yó xí'in náki'vɔ yó na kándixa Jesucristo. Saá chi nayó'ó xínj ñó'ó kasa ndivi na ndi'i chiño vɔ'a. Ta ña ke'é na saá kúu ñavá'a xá'a ndi'i nɔɔ, ta kúu ña ña ndáya'ví ní nɔɔ ndi'i nɔɔ. ⁹ Ta ɔn taxi xí'in mɔi ún kɔ'vi ún kani tá'an ún, án nɔa ún xí'in nɔɔ xá'a ña ɔn vása ndáya'ví, ni ɔn vá'a kɔ'vi ún nɔɔ káni tá'an nɔɔ, án náa na xá'a yu kúu xij síkuá na, án xá'a ndayí Ndios ña nɔta tɔMoisés, chi ndá mɔnɔ kúu ña kani

tá'an na án nɔa na xá'a ndi'i ñayó'ó, ta ndá lo'o ɔn vása ndáya'ví ke'é na saá.

¹⁰ Tá yóo nañani yó án náki'vɔ yó na káni tá'an ta náta'vɔ tá'an na, ta xínj ñó'ó ká'ɔn ún xí'in nayó'ó ndá ɔvɔ yichí ña ɔn ke'é na saá. Tá ɔn xɔn na chikaá sɔ'o na ña ká'ɔn ún xí'in na, ta sandakoo ún ña kútá'an ún xí'in na. ¹¹ Chi xínj ún nayó'ó kúu nɔɔ na ɔn xɔn konj sɔ'o ká tɔ'on vɔ'a, chi nɔɔ na xa nɔɔ ini kúu na. Saá chi ña ɔn vá'a ke'é nɔɔ yó'o saná'a ndí nɔɔ na ndíso kuachi nɔɔ Ndios kúu na.

TɔPablo ndúkú ra nɔɔ tɔTito ña kasa ndivi tɔyó'o ñii chiño

¹² Xáni sɔnɔj ti'vɔj tɔArtemas án tɔTíquico xáa ra nɔɔ yóo ún, ta kɔ'vɔ xáa ñii tɔyó'ó, chikaá ún ndee ña kɔ'ɔn ún ndá ñoo Nicópolis ña nakutá'an ún xí'in j, chi chikaá ini kɔ'ɔn j koo j ñoo Nicópolis unj yóo vɔxin kujya yó'o. ¹³ Ndúkú ñavá'a nɔɔ ún ña chindeé ún nañani yó tɔApolos xí'in tɔZenas. Ta tɔZenas yó'o kúu tɔa tɔ kɔsa chiño ndákuijn xá'a nɔɔ nɔɔ najuez. Taxi ún ndi'i ña xínj ñó'ó ndá'a nañani yó yó'o, ña kuchiño kee na kɔ'ɔn na, ña ɔn kumɔnɔ ndá ñii ña'a ndá'a na nɔɔ kuá'ɔn na. ¹⁴ Ta saná'a ún ndi'i nɔɔ na kándixa Jesucristo na ndóo xí'in ún ña sakuá'a na kasa ndivi na ñavá'a, ta chindeé na taxi na ña xínj ñó'ó nɔɔ ndá'a na. Ta ña ke'é na saá saná'a ndí ndixa kúu na nɔɔ na ndáya'ví nɔɔ inká nɔɔ xí'in nɔɔ Ndios.

Tɔ'on sondí'í nɔta tɔPablo kuá'ɔn ña ndá'a tɔTito

¹⁵ Ndi'i nañani yó xí'in náki'vɔ yó na ndóo xí'in j chindeé na yó'o. Ta ñii kɔ'va saá chindeé ún ndi'i nañani yó xí'in náki'vɔ yó na ndóo xí'in ún. Saá chi nañani yó xí'in náki'vɔ yó na ndóo xí'in ún kí'vi ní ini na xínj na ndi'i, chi nɔɔ na kándixa Jesucristo kúu yó. Ná ke'é Ndios ñavá'a ní xí'in ndi'i ndó. Saá ná koo.

Tutu ña ñitaa taPablo ta tí'ví ra kua'an ña nda'a taFilemón

*Xí'in tq'on yó'o taPablo chindeé ra
taFilemón*

¹ Yí'j, taPablo, kúu j taa ta nákaa ini ve'e kaa xa'a ña ká'an ndoso j tq'on va'a xa'a Jesucristo. Ta xí'in ñani yó taTimoteo taa j tutu yó'o ta tí'ví ndj ña xaa ña nda'a yó'ó, ñani yó taFilemón, taa ta ndixa kí'vi ní ini ndj xíni ndj, ta kúu ún taa ta ñii káchí kisa chiño nqo Jesucristo xí'in ndj. ² Saá tuku kóni ndj ña tutu yó'o xaa ña nda'a ñákj'va yó ñaAria xí'in tañani yó taArquipo, taa ta ñii káchí xí'in ndj chíkaa ní ra ndeé kisa chiño ra nqo Jesucristo. Ta kóni ndj ña tutu yó'o xaa ña nda'a ndi'i ñvi na kándixa Jesucristo, na kúu na nákutá'an xí'in ún ve'e ún xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios. ³ Ta vitin Yivá yó Ndios xí'in Jesucristo, Taa taKá'no nqo yó, ná ke'é ra ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra koo ñava'a ini ndó.

*Tq'on yó'o ká'an ña ndí taFilemón kúu
taa tq'vivi ndik'on yichí Jesucristo*

⁴ Ndi'i saá yichí ña ká'an j xí'in Ndios xa'a ún, ñani yó taFilemón, ta táxi j ña táxa'vi ña'á nda'a ra xa'a ún. ⁵ Saá chi xa xinj sq'o j xa'a ña viví kándixa ún Jesucristo, ta xa'a ña kí'vi ní ini ún xíni ún ndi'i ñvi na kándixa ra. ⁶ Ta yó'ó xí'in mji ndj, ñii káchí kándixa yó Jesucristo ta ndaa ini yó ra. Ta xa'a ñayó'ó, ndúkú j nqo Ndios ña ná chindeé ra yó'ó ña kasa ndivi ún ndi'i ñava'a ndatán yóo ña kóni ra. Ta xí'in ña ke'é ún saá, kundaa va'a ini ún yu kúu ndi'i ñava'a kómí yó xa'a ña ñii yóo yó xí'in Jesucristo. ⁷ Ñani yó, yó'ó ndixa kí'vi ini ún xíni ún nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo, ta chíkaa ún ndeé ini na. Ta ña xinj sq'o j ña ke'é ún saá kúu ña sákusij ní ini j ta chíkaa ña ndeé ini j.

*Xí'in tq'on yó'o taPablo xáku ndá'vi ra
nqo taFilemón xa'a taOnésimo*

⁸ Ta saá on vása yí'ví j ndúkú j nqo ún ña ke'é ún ñii ñava'a ní xí'in j vitin. Vará yóo ndayí kómí j ña ka'nda chiño j nqo ún chí Ndios sákuiso chiño ra yí'j kúu j taapóstol xí'in ndayí Jesucristo, ta on vása ka'nda chiño j nqo ún saá. ⁹ Ta nda víka, xa'a ña ndixa kí'vi ini yó xíni tá'an yó, xáku ndá'vi j nqo ún ña ke'é ún ñii ñava'a yó'o

xí'in j. Yí'j, taPablo, kúu j ñii taa ta xjku'a ní vitin, ta nákaa j ini ve'e kaa xa'a ña ká'an ndoso j tq'on va'a xa'a Jesucristo, ¹⁰ ta xáku ndá'vi j nqo ún xa'a ñani yó taOnésimo. Tayó'o nduu ra ndatán yóo sa'ya mji j, chí tá'an nákaa j ini ve'e kaa yó'o, ta ndatq'on j xí'in ra tq'on va'a xa'a Jesucristo, ta taOnésimo yó'o kándixa ra tq'on yó'o, ta kixá'á ra ndík'on ra yichí Jesucristo.

¹¹ Ta ñani yó taOnésimo yó'o, tá si'na tá'an kuyja nixyo ra kisa chiño ra nqo ún, taa ta on vása ndaya'ví xjkuu ra xa'a chiño ke'é ra nqo ún. Ta vitin xa nduu ra taa ta ndaya'ví ní xa'a chiño kisa ndivi ra nqo j ta xa'a chiño nqo mji ún. ¹² Ta saá tí'ví j tayó'o ndikó ra naxaa ra nqo mji ún vitin, ta xáku ndá'vi j nqo ún ña va'a naki'in ún ra. Ta ñii kí'va ndatán va'a naki'in ún yí'j, saá va'a naki'in ún tayó'o. ¹³ Tá'an nákaa ká j ini ve'e kaa yó'o, xa'a ña ká'an ndoso j tq'on va'a xa'a Jesucristo, ndixa kusij ní ká ini tana kindoq taOnésimo xí'in j, níkuu. Saá chí ndixa chindeé ra yí'j ñii kí'va ndatán kóni ún chindeé ún yí'j. ¹⁴ Ta on vása ní-xiin j ndúkú j nqo ra ña kindoq ra xí'in j, saá chí yó'ó kúu taa ta si'na xíni ñó'ó taxi ndayí nda'a ra kindoq ra xí'in j. Chí on vása xjin j ka'an j tq'on ña kasa nduxa xí'in ún xa'a ña chindeé ún yí'j, ta nda víka, kóni ndí xí'in ña ndino'o ini ún ke'é ún ñandaa kuiti. ¹⁵ Ta vará taOnésimo yó'o kee ra nqo ún ta lo'o kivi ndaño'ó ra nqo ún, ta ndákuiti Ndios taxi ra ñindo'o ndó saá, xa'a ña vitin ndikó ra ve'e ún ta kutaku ra xí'in ún ndi'i saá kivi ña va'xi. ¹⁶ Saá chí vitin taOnésimo on vása ká kúu ra ñii taesclavo mji ún,* chí kúu ra ñii ñani yó, taa ta kí'vi ini yó xíni yó. Yí'j kí'vi ní ini j xíni j taOnésimo yó'o, ta yó'ó xíni ñó'ó ká'no ká kuki'vi ini ún koni ún ra. Saá chí kúu ra ñii taa ta ñii kí'va ndatán yóo mji ún, ta tuku kúu ra ñani ún xa'a ña kándixa ndó Jesucristo ta ñii yóo ndó xí'in ra vitin.

¹⁷ Ta mji ún, tá ndixa xáni sijn j ún ndí ñii káchí kisa chiño yó ta ñii kí'va saá ndaa ini yó Jesucristo, ta saá va'a naki'in ún taOnésimo yó'o, ñii kí'va ndatán va'a naki'in ún yí'j tá kixaa kivi ña xaa j nqo ún. ¹⁸ Tá yóo ña on vá'a ñike'é ra xí'in ún, án tá yóo ña níka ra sij'ún nqo ún, ta yí'j ndixa cha'vi j ndi'i ñayó'ó nda'a ún. ¹⁹ Yí'j, taPablo, taa j tq'on yó'o xí'in nda'a mji j, ta tuku ká'an j xí'in ún ndí ndixa cha'vi j ndi'i ña on vá'a ñike'é ra xí'in ún án ña níka ra nqo ún. Ta yí'j, on vása xíni ñó'ó sanaká'an j yó'ó ndí yóo ña níka ún nqo j xa'a ñava'a ñike'é j xí'in ún. Chí

* **1:16** Naesclavo kúu ñvi na on vása kómí ndayí sandakoo na chiño kisa ndivi na nqo napatrón na.

xá'á ña ndato'onj tɔ'on vɔ'a xá'á Jesucristo xí'in ún, yó'ó kúu ɬa ɬa ndino'o táku nɔɔ Ndios vitin. ²⁰ Ñani yó, xáku ndá'víj nɔɔ ún ña kasa ndivi ún ñava'a yó'o xí'inj xá'á ña kí'vi ini ún xini ún Jesucristo. Ndúkúj nɔɔ ún ña chikaá ún ndee ini j xí'in ña kasa ndivi ún saá, chi yó'ó ta yí'j ñii yóo yó táku yó xí'in Jesucristo.

²¹ Táa j tutu yó'o chi ndáa ini j ndi ndixa kasa ndivi ún ndi'i ña ndúkúj nɔɔ ún, ɬandɔ kuá'á ní ká ñava'a chinóo ún nɔɔ ña ndúkúj kasa ndivi ún. ²² Ta yóo inká ñava'a ndúkúj nɔɔ ún: Vɔ'a ná kasa ndivi ún ñii cuarto lo'o ve'e ún xá'á ña kindoo j kivi xaá j koto j yó'ó, chi ndátij ndi Ndios taxi ra ña yachj ní kuchiño xaá j koto j ndó'ó, chi ndi'i saá kivi ká'an ndó ndúkú ndó nɔɔ ra xá'á j.

Xí'in tɔ'on yó'o ɬaPablo ndáyi ra ɬaFilemón

²³ Ta ñani yó ɬaEpafras, ɬa kúu ɬa ɬa nákaa ini ve'e kaa xí'inj, tí'vi ra tɔ'on ña chindeé ra yó'ó. ²⁴ Ta saá tuku nañani yó ɬaMarcos, ɬaAristarco, ɬaDemas ta xí'in ɬaLucas tí'vi nayó'o tɔ'on ña chindeé na yó'ó. Ndi'i natáa yó'o ñii káchí kisa chiño na xí'inj nɔɔ Jesucristo.

²⁵ Ta vitin Jesucristo, ɬa ɬaKá'no nɔɔ yó, ná ke'é ra kuá'á ní ñava'a xí'in ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ña kua'an nda'a najudío na kándixa Jesucristo

Tq'on yó'o ká'an xq'a Ndios, taxi ra tq'on ra nda'a Sq'ya ra xq'a ña ndatq'on ra ña xí'in mji yó

¹ Kujya xina'á ní Ndios taxi ra tq'on ra nda'a naprofeta ña ndatq'on na ña kóni ra xí'in naxij sikuá yó. Ta kua'a ní yichj ta kua'a ní nqo, xixinj ñó'ó Ndios naprofeta ña ndatq'on ra tq'on ra xí'in naxij sikuá yó. ² Ta saá nja'a kua'a ní kujya, ta kixaa kijvi vitin ña kúu ña vaxi kuyatin kijv sondí'i ñoyívi yó'o, ta Ndios tí'ví ra Sq'ya ra xq'a ña kúu ra mji Tq'on Ndios ña ndatq'on xí'in yó. Ta xí'in Sq'ya ra kisa va'a ra ndi'i ña kuv'a ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ña kuv'a ña yóo ñoyívi njno. Ta Ndios chindú'u ra ndi Sq'ya ra naki'in ra ndi'i ña kúu kuenda Ndios. ³ Ta ña yé'e livi ká'no Sq'ya Ndios kúu mji ña yé'e livi ká'no Ndios, chi Sq'ya Ndios yó'o ñii kúu ra xí'in Ndios, ta kúu ra mji Ndios. Ta Sq'ya ra xí'in ndee tq'on ra taxi ra ndee ña on ta'án ndi'i xq'a ndi'i ña kuv'a ña yóo ñoyívi. Tá saxjno ra chiño ña taxi Ndios nda'a ra ña kúu ña nakata ra kuachi mji yó, njvi na kándixa ña'á, ta saá njtondaa ra xikoo ra nqo táyi tón tq'ó ká'no tón ñindichi sijn kua'á Ndios ñoyívi njno nqo yóo Ndios xá'nda chiño ra.

Tq'on yó'o ká'an ndi Sq'ya Ndios kúu tqa tq ká'no ka nqo naángel

⁴ Ta saá Sq'ya Ndios ndu ra tqa tq ká'no ka nqo naángel, saá chi Ndios sakunaní ña'á ra Sq'ya ra ña kúu ñii kijvi ña va'a ní ka ta ndáya'ví ní ka nqo kijvi naángel. ⁵ Chi Ndios on vása ní-ka'an ra xí'in nda ñii naángel, ndatán njka'an ra xí'in Sq'ya ra, kachi ra saá: Yó'o kúu Sq'ya j, ta chjtónj ndi kijv vitin xí'in ndi'i kijv ña vaxi kúu j Yivá ún, kachi ra xí'in Sq'ya ra. Ta on vása ní-ka'an Ndios xí'in nda ñii naángel, kachi ra saá: Yj'j kúu j Yivá ún, ta yó'o kúu ún Sq'ya mji j.

⁶ Ta Ndios, kijvi tí'ví ra Sq'ya ra ta kúu tanqó xí'in ra, kixaa ra ñoyívi yó'o, ta njka'an ra xí'in naángel na kisa chiño nqo ra, kachi ra saá:

Ndi'i ndó'o naángel, jná kasa ká'no ndó Sq'ya j!

⁷ Ta xa'a naángel yó'o, kachi Ndios saá: Ké'éj ña nduu naángel ndatán yóo tachj ña xika,

ta naángel na kúu na xika chiño nqo j, ké'éj ña nduu nayó'o ndatán yóo ño'q ña xíxi.

⁸ Ta xí'in Sq'ya ra, kachi Ndios saá: Yó'o kúu ún Ndios, ta ka'nda chiño ún nqo ñoyívi ndi'i saá kijv ña vaxi, ta xí'in ñandaa ka'nda chiño ún nqo ndi'i njvi.

⁹ Yó'o kí'vi ini ún xini ún ñandaa, ta ña on vá'a, saá ini ún xini ún ña; ta xa'a ñayó'o, yj'j ta kúu Ndios mji ún, sákuiso chiño j yó'o ña kuu ún taRey,

ta chutú ka ñasij ini ún nqo ndi'i ka na nakúta'an xí'in ún, saá kachi Ndios. ¹⁰ Ta tuku njka'an ra xí'in Sq'ya ra:

Ta yó'o, mji taKá'no, tá si'na on ta'án koo nda ñii ña kuv'a ñoyívi, ta yó'o kisa va'a ún ñoyívi nqo ño'q, ta kisa va'a ún ñoyívi njno, ndi'i ña kuv'a kúu ña ké'é ún.

¹¹ Ta vaxi ñii kijv tá ndi'i ña kuv'a yó'o ndi'i xq'a ñayó'o, ta yó'o, kutaku ún ndi'i saá kijv ña vaxi. Ndatán ndi'i xq'a tikoto yatá, saá ndi'i xq'a ndi'i ña yóo kuv'a ñoyívi.

¹² Ndatán násama njvi tikoto na ña yatá ña xa ndi'i xa'a ta nákundixin na tikoto xaa, saá kinaa ún ñoyívi yatá yó'o, ta chinoo ún ñoyívi xaa.

Ta yó'o, nda ñii kijv on vása násama ún, ta ndi'i saá kijv ña vaxi kutaku ún, kachi Ndios xí'in Sq'ya ra. ¹³ Ndios on vása ní-ka'an ra xí'in nda ñii naángel, ndatán njka'an ra xí'in Sq'ya ra, kachi ra saá: Koo ún táyi ká'no yó'o, tón ñindichi sijn kua'á j,

tanda tondaa kijv sakoyo j tixin xa'a ún ndi'i na káni ta'an xí'in ún,

kachi Ndios xí'in Sq'ya ra. ¹⁴ Chi ndixa ndi'i naángel ndasaá kuiti kúu na nima na xika chiño nqo Ndios, ta Ndios tí'ví ra na ña kixi na chindee na njvi na kúu na sakaku Ndios.

2

Tq'on yó'o ká'an xq'a ña xini ñó'o chikaq sq'o yó tq'on Ndios ña ndatq'on ndasaá sakaku ra mji yó

¹ Ta saá xini ñó'o xí'in ña ndino'o ini yó chikaq sq'o ní ka yóo tq'on ña ndaa ña xa xinj sq'o yó, koto yivo sandakoo yó yichj nqo xá'nda chiño Ndios. ² Chi ña xina'á ní naángel ntaxi na ndayí Ndios nda'a taxij sikuá yó taMoisés. Ta ndayí yó'o kúu ñandaa ndino'o Ndios, ta njvi xini ñó'o chikaq sq'o na ndayí yó'o. Ta saá ndi'i njvi na njya'a ndoso nqo ndayí yó'o, ta Ndios saxo'vj ra nayó'o, chi saá xini ñó'o kundivi ndayí yó'o. ³ Tá njvi yó'o njndo'o

na saá kujya xina'á, ta saá vitin tá mji yó sandakoo yó kándixa yó ndí Ndios sakaku ra yó, ta saá nda lo' o on kuchiño kaku yó nqo ña xo'vi yó. Saá chi ña sákaku ra mji yó kúu ña ká'no ní ndáya'ví. Ta mji Taa taKá'no nqo yó kúu takqo ndato'on to'on va'a yó'o xí'in nivi. Ta nivi na xini so'o to'on va'a ña njika'an ra, nayó'o ndakuijn na xa'a to'on yó'o ta kisa ndaa na ña nqo mji yó. ⁴ Ta saá tuku Ndios kisa ndaa ra ndí ñandaa kúu to'on ña ndato'on mji Taa taKá'no nqo yó, xí'in ña saná'a ra nqo nivi kua'a ní ñava'a ná'no ña kúu seña án milagro. Ta saá tuku kisa ndaa ra ndí ñandaa kúu to'on yó'o xí'in ña ké'é Nima Ndios, sání'i ña ndi'i nqo ndee va'a nda'a mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, ta sání'i ña ndee va'a yó'o nda'a ñii ñii mji yó ndatan káchí ini mji Ndios.

Tq'on yó'o ká'an xa'a Jesucristo, taa ta sakaku mji yó

⁵ Ndios on vása ní-chitónj ra ña naángel ka'nda chiño na nqo ñoyívi ña vaxi. Ká'an ndj xa'a ñoyívi xa'a nqo kutaku mji yó kivi ña vaxi. ⁶ Ta ñii xiiña nqo to'on Ndios ña njtaa na xina'á, ñii taa kachí ra saá xí'in Ndios:

¿Ndachun xáni sijn ún ndí nivi ñoyívi yó'o ndáya'ví ní na nqo ún?,

saá chi xa'a nivi yó'o ñó'o ní ini ún, ta ndaa ní ún nivi yó'o.

⁷ Xa taxí ún ña nivi na kisa va'a ún kúu na na lo'o ní ka njnq nqo naángel,

ta saá xa taxí ún ña naki'in na ñato'ó xí'in ñava'a ná'no ña livi,

ta sakuiso chiño ún na nqo ndi'i ña yóo ña kisa va'a ún.

⁸ Taxí ún ña xá'nda chiño na nqo ndi'i ña kisa va'a ún yó'o,

saá kachí ñii taa xí'in Ndios. To'on yó'o kóni kachí ña saá: Ndios taxí ra ña xá'nda chiño nivi nqo ndi'i ña kuv'a'a. Ta nda ñii ña kisa va'a Ndios ña yóo, on vása xá'nda chiño ña nqo nivi. Ta saá ni, on ta'an koni yó ndí ndi'i ña kuv'a'a kisa ndivi ña ña xá'nda chiño nivi nqo ña. ⁹ Vará ndixa on ta'an koni yó ñayó'o, ta xa xini yó ña njndo'o Jesucristo, chi Ndios ke'é ra xí'in tayó'o ña xikuu ra ta njnq ka nqo naángel kivi xitaku ra nqo ño'o ñoyívi yó'o. Ta vitin Ndios xa taxí ra ndi'i ñato'ó xí'in ndi'i ñava'a ná'no ña livi nda'a Jesucristo, xa'a ña njxo'vi ní ra ta njxi'j ra xa'a ña kuchiño sakaku ra ndi'i nivi ñoyívi yó'o. Ndios ke'é ra saá chi kí'vi ní ini ra xini ra nivi.

¹⁰ Ndi'i ña kisa va'a Ndios yóo ña xa'a ña kasa ká'no ña ra, ta tixin ndee Ndios yóo ndi'i ña. Ta saá Ndios kóni ra ndí ndi'i sa'ya ra kq'on na kutaku na xí'in ra ñoyívi njno nqo yóo ñalivi ká'no. Ta ña kuchiño ke'é na saá, Ndios taxí ra ña njxo'vi ní

Jesucristo, ta saá njtondaa ra ndyu ra taa ta njxino ndino'o. Ta vitin kúu ra taa ta sákaku ndino'o nivi nqo kuachi na. ¹¹ Ta Jesucristo kúu taa ta sánduu ndii nivi na kándixa ña'á ta on kqo ka kuachi ndiso na nqo Ndios. Ta ndi'i nivi na ndundii, kúu nasa'ya Ndios. Ta saá Jesucristo on vása kúka'an nqo ra ña sakunaní ra nayó'o nañani ra án náki'va ra, chi ñii laá Ndios kúu Yivá ndi'i nayó'o xí'in ra. ¹² Chi ñii xiiña nqo to'on ña njtaa na xina'á, njika'an ra xí'in Yivá ra Ndios, kachí ra saá:

Ka'an ndoso'i nqo ndi'i nañani j ta nqo ndi'i náki'va j, xa'a ndi'i ñava'a ña ke'é ún,

ta kata j yaa yji ña kasa ká'noj yó'o nqo ndi'i nivi na nákutá'an xa'a ña kisa to'ó na yó'o,

kachí ra. ¹³ Ta ña inká xiiña nqo to'on ña njtaa na xina'á, kachí ra saá xa'a Yivá ra: Yij ndino'o ndaa ini j Yivá j Ndios.

Ta tuku kachí ra saá:

Yó'o yoo j xí'in ndi'i nañani j ta xí'in ndi'i náki'va j, na taxí Ndios nda'a j,

kachí ra.

¹⁴ Mji yó na kúu nivi, kómí yó yiki koñu yó xí'in nji yó. Ta kivi kixi Jesucristo ñoyívi yó'o ndyu ra ñii nivi, ta ñii kiva saá xikomí ra yiki koñu ra xí'in nji ra. Ta ña ndyu ra xikuu ra nivi ta njxi'j ra, xí'in ñayó'o kundeé ra nqo ñandiva'a ká'no ña xikomí ndee sandi'i xa'a nivi. ¹⁵ Ta xí'in ña njxi'j ra, Jesucristo sakaku ra nivi ña kq'on ndika na. Saá chi ndi'i nivi xikuu na esclavo ñanima ndiva'a ká'no Satanás, chi ndi'i saá kivi xitaku na xí'in ña yí'vi na nqo ña kivi na. ¹⁶ Chi ndixa xini yó, on sivi xa'a ña chindeé ra naángel kúu ña kivi Jesucristo ñoyívi yó'o, ta xa'a ña chindeé ra nivi na kúu sa'ya ñani síkuá ta Abraham, ndixa kúu ña kivi ra. ¹⁷ Saá chi xa'a ña kuchiño chindeé ra nivi, Jesucristo xini ñó'o xikuu ra ñii nivi ndatan yóo mji yó, nivi na kúu nañani ra xí'in náki'va ra. Xikuu ra nivi xa'a ña kuchiño kúu ra tasutu ká'no nqo nivi. Ta kúu ra ñii sutu ta kisa ndivi ñandaa nqo Ndios, ta kúu ra ñii sutu ta kúnda'ví ní ini xini nivi, ta njsoqo xí'in mji ra xa'a ña sandoo ra kuachi nivi nqo Ndios. ¹⁸ Ta yo'vi ní njxo'vi ra kivi xito ndoso ñandiva'a ká'no ra ña kóni ña nakava ra ke'é ra ña on vá'a. Ta xa'a ña kundeé ra nqo ña on vá'a, ta nda lo'o on vása ní-ki'vi ra kuachi, Jesucristo kuchiño ra chindeé ra nivi kivi xito ndoso ñandiva'a ká'no na, ña on nakava na ke'é na ña on vá'a.

3

Tq'on yó'o ká'an xa'a Jesucristo kúu ra taa ta ká'no ka nqo taMoisés

1 Ta saá nañani yó xí'in náki'vạ yó, ndó'ó n̄vi na naqaxin Ndios ña nduu ndó n̄vi na ndii n̄q̄ ra, vivii kani s̄inj ndó xa'a Jesucristo. Saá chi Jesucristo kúu ra t̄ap̄ostol t̄a t̄i'vi Ndios ñoyivi yó'o, ta kúu ra t̄as̄ut̄u ká'no t̄a naqaxin Ndios ña kasa chiño ra n̄q̄ Ndios xa'a n̄vi. Ñayó'o kúu t̄o'on ña ndạ ña ndákuijn yó xa'a Jesucristo. 2 Jesucristo ndino'o k̄isa ndivi ra ndi'i ña s̄akuiso chiño Ndios ra, ndat̄an k̄isa ndivi t̄aMoisés ndi'i chiño ña s̄akuiso Ndios ra k̄uiȳa x̄ina'á, ña k̄isa chiño ra n̄q̄ nave'e Ndios. 3 Ndios t̄axi ra nda'a Jesucristo kua'a k̄a ñat̄o'ó n̄q̄ ñat̄o'ó n̄aki'in t̄aMoisés, saá chi ñii t̄a t̄a k̄isa va'a ñii ve'e, t̄ayó'o ndáya'vi k̄a ra n̄q̄ ve'e ña k̄isa va'a ra. 4 Qn k̄o' ndạ ñii ve'e ní-kuv̄a' m̄ji, saá chi yóo t̄a t̄a k̄isa va'a ña'á, ta Ndios kúu t̄a t̄a ndixa k̄isa va'a ndi'i ña yóo ñoyivi. 5 T̄aMoisés x̄ikuu ñii t̄a t̄a ndino'o k̄isa chiño n̄q̄ nave'e Ndios, ta t̄aMoisés n̄jka'an ndoso ra n̄q̄ n̄vi t̄o'on xa'a ña ndat̄o'on Ndios n̄q̄ n̄vi k̄iv̄i ña vāxi. 6 Ta Jesucristo kúu Sa'ya Ndios, ta ndino'o k̄isa ndivi ra ndi'i ña s̄akuiso chiño Ndios ra, ta kúu ra t̄a t̄a ndiso chiño xí'in m̄ji nave'e Ndios vitin. Ta nave'e Ndios yó'o kúu m̄ji yó n̄vi na kándixa Jesucristo, tá ndixa ndik̄on yó kua'an yó yich̄i ra, ta ndino'o ndáa ini yó ra ndi'i saá k̄iv̄i ña t̄ak̄u yó ñoyivi yó'o, ta xí'in ñas̄ij ini yó ndát̄i yó ñava'a taxi Ndios nda'a yó.

T̄o'on yó'o ká'an xa'a Ndios ndi kóni ra ña k̄iv̄i n̄vi n̄q̄ nakindée na xí'in ra

7 Ta saá x̄inj ñó'ó koto va'a xí'in m̄ji yó, ña qn sandakoo yó yich̄i Ndios, chi ñii xiiña n̄q̄ t̄o'on Ndios ña n̄jata na x̄ina'á, k̄ach̄i Nima Ndios saá:

Tá k̄iv̄i vitin x̄inj s̄o'o ndó t̄o'on ña ká'an Ndios xí'in ndó,

8 Qn kuu ndó n̄vi na toon ní ini, na qn x̄inj konj s̄o'o,

ndat̄an n̄ix̄ijo nax̄ij s̄ikuá ndó k̄iv̄i k̄isa toon ini na ta n̄j-xiin na chikaq̄ s̄o'o na t̄o'on ña n̄jka'an Ndios xí'in na.

Ta xí'in ña ke'é na saá k̄iv̄i n̄ix̄ika na yuk̄u ȳich̄i, kúu ña x̄ito ndoso na Ndios ña kóni na kundạq̄ ini na ndạ m̄ji xaq̄ Ndios xí'in ña kundee ini ra xí'in na.

9 Vará nax̄ij s̄ikuá ndó x̄ini na ndi'i ñava'a ná'no ña ke'é Ndios xí'in na xa'a ña chindee na ndi'i saá ña ov̄i s̄iko k̄uiȳa n̄ix̄ika na yuk̄u ȳich̄i,

ta saá ni, x̄ito ndoso na Ndios xa'a ña kóni na kundạq̄ ini na yuk̄i ke'é ra xí'in na.

10 Saá xa'a ñayó'o, n̄jtondaq̄ ña n̄jsaa ini Ndios x̄ini ra na,

ta n̄jka'an ra t̄o'on yó'o, k̄ach̄i ra saá: "Ndi'i saá k̄iv̄i s̄andakoo na ȳi'j ta x̄ika m̄ji na,

ta qn x̄inj na kundik̄on na yich̄ij ña s̄gná'aj na."

11 Ta saá n̄jsaa ní ini x̄inij na, ta ndixa ch̄jkaq̄ ini xa'a na:

"Ndạ ñii k̄iv̄i, qn k̄iv̄i na n̄q̄ tax̄ij ña nakindée na xí'in j", k̄ach̄i Ndios, saá k̄ach̄i t̄o'on Ndios ña n̄jata na x̄ina'á.

12 Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'vạ yó, koto va'a ndó ndi ndạ ñii ndó qn kuu ndó n̄vi na qn x̄inj kandixa Ndios t̄a t̄at̄ak̄u, ta kasa toon ini ndó ta kuxiká ndó n̄q̄ ra.

13 Ndạ v̄ika, ñii ñii k̄iv̄i ndat̄o'on ndó t̄o'on ña chikaq̄ ndó ndee ini tá'an ndó, saá ke'é ndó vitin ta ndi'i saá k̄iv̄i ña t̄ak̄u ndó. Saá ke'é ndó xa'a ña qn nakava ndó k̄iv̄i ndó kuachi, ta nduu ndó n̄vi na toon ní ini, na qn x̄inj ke'é ña kóni Ndios. 14 Ndixa ñii yóo yó xí'in Jesucristo, chi ndixa ndáa ini yó ra ndạ k̄iv̄i k̄ix̄á'á yó kándixa yó ra. Tá qn sandakoo yó ña kándixa yó ra saá, ta ña ke'é yó saá k̄isa ndạq̄ ña ndi ndixa ñii nduu yó xí'in Jesucristo.

15 Ta saá x̄inj ñó'ó chikaq̄ s̄o'o yó t̄o'on Ndios ña n̄jata na x̄ina'á, ña k̄ach̄i saá:

Tá k̄iv̄i vitin x̄inj s̄o'o ndó t̄o'on ña ká'an Ndios xí'in ndó,

qn kuu ndó n̄vi na toon ní ini, na qn x̄inj konj s̄o'o,

ndat̄an n̄ix̄ijo nax̄ij s̄ikuá ndó k̄iv̄i k̄isa toon ini na ta n̄j-xiin na chikaq̄ s̄o'o na t̄o'on ña n̄jka'an Ndios xí'in na,

k̄ach̄i t̄o'on Ndios. 16 ¿Yu kúu n̄vi na x̄inj s̄o'o ña n̄jka'an Ndios xí'in na, ta saá ni, k̄isa toon ini na n̄q̄ ra ta n̄j-xiin na chikaq̄ s̄o'o na t̄o'on ra? Xa x̄inj yó ndi nayó'o x̄ikuu ndi'i m̄ji nax̄ij s̄ikuá yó na kee ñoo Egipto xí'in t̄aMoisés. 17 ¿An qn s̄ivi m̄ji n̄vi yó'o kúu na n̄jsaa ní ini Ndios x̄ini ra ndi'i saá ña ov̄i s̄iko k̄uiȳa n̄q̄ yóo yuk̄u ȳich̄i? Saá chi n̄vi yó'o kúu na ke'é ña qn vá'a, ta saá n̄ix̄i'j na n̄q̄ yuk̄u ȳich̄i yó'o.

18 ¿An qn s̄ivi m̄ji n̄vi yó'o kúu na n̄jka'an Ndios xa'a, k̄ach̄i ra ndi n̄vi yó'o ndạ ñii k̄iv̄i qn k̄iv̄i na n̄q̄ nakindée na xí'in ra? Saá n̄jndo'o na, chi n̄j-xiin na kasa ndivi na ña n̄jka'an Ndios xí'in na. 19 Ta saá k̄undạq̄ ini yó ndi n̄j-kuchiño k̄iv̄i na n̄q̄ nakindée na xí'in Ndios, chi qn vása ní-xindaa ini na ra.

4

1 T̄andạ vitin ndáya'vi t̄o'on ña n̄jka'an Ndios x̄ina'á ña kúu ña k̄indq̄o ra ndasaá k̄iv̄i yó n̄q̄ nakindée yó xí'in ra, ta saá x̄inj ñó'ó koto va'a xí'in m̄ji yó k̄ot̄o ndạ sava m̄ji yó qn kundee yó k̄iv̄i yó nakindée yó xí'in Ndios. 2 M̄ji yó xa x̄inj s̄o'o yó t̄o'on va'a ña ndat̄o'on Ndios ndi taxi ra ña k̄iv̄i yó n̄q̄ nakindée yó xí'in ra. T̄o'on yó'o ñii kúu ña xí'in ña x̄inj s̄o'o nax̄ij s̄ikuá yó k̄uiȳa x̄ina'á. Ta ndạ m̄anj x̄inj s̄o'o na t̄o'on yó'o, chi qn vása ní-xindaa ini na ña.

³ Ta mji yó vitin na kúu n̄vi na ndáa ini t'ón Ndios, kúchiño k̄'vi yó n̄o nakindée yó x̄'in ra, ta x̄'a n̄vi na toon ní ini, na ɔn x̄iin konj s'ó, káchí Ndios saá:

Ta saá n̄saá ní inij x̄inj na, ta ndixa chjkaa inij x̄'a na:

“Ndá ñii k̄vj, ɔn k̄'vi na n̄o taxij ña nakindée na x̄'in j’,”

káchí Ndios. Ta vitin x̄inj yó ndí yóo n̄o nakindée yó, chí Ndios, k̄vj k̄sa va'a ra ñoyívi yó'o x̄'in ñoyívi n̄no, ndá k̄vj saá ch̄indú'u ra n̄o nakindée yó x̄'in ra. ⁴ Chí n̄o t'ón Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, káchí ña saá x̄'a ña ndi'i k̄sa va'a Ndios ñoyívi. K̄vj ux̄a Ndios nakindée ra n̄o ndi'i chíño ra.

⁵ Ta tuku n̄ka'an Ndios, káchí ra saá:

“Ndá ñii k̄vj, ɔn k̄'vi na n̄o taxij ña nakindée na x̄'in j’,” káchí Ndios.

⁶ Ta n̄vi na x̄ikuu nanó x̄inj s'ó t'ón va'a x̄'a Ndios kujya x̄ina'á, ɔn vása ní-kuchiño na nakindée na x̄'in ra, chí ɔn vása ní-chikaá s'ó na t'ón ña n̄ka'an Ndios x̄'in na. Tãdã vitin ndáya'vi t'ón ña n̄ka'an Ndios x̄ina'á, ña kúu ña k̄ndõo ra ña ñii k̄vj ña vaxi k̄'vi n̄vi n̄o nakindée na x̄'in ra. ⁷ Ta k̄vj vitin kúu k̄vj ña ch̄itónj Ndios. Saá chí Ndios tax̄i ra t'ón ra nda'a t̄rey David, ña n̄taa ra t'ón ña s̄kán ndat'ónj x̄'a, ña káchí saá:

Tá k̄vj vitin x̄inj s'ó ndó t'ón ña ká'an Ndios x̄'in ndó,

ta ɔn kuu ndó n̄vi na toon ní ini, na ɔn x̄iin konj s'ó,

káchí t'ón Ndios ña n̄taa tãDavid x̄ina'á.

⁸ Chí tá kujya x̄ina'á tãJosué ní tax̄i ra ña k̄'vi n̄vi n̄srael n̄o nakindée na, níkúu, ta saá Ndios ɔn vása ní-xinj ñó'ó ká'an k̄a ra x̄'a ink̄a k̄vj ña nakindée n̄vi, níkúu. ⁹ Ñakán x̄'a n̄vi nave'e Ndios, ndixa t̄ndãa k̄vj ña k̄'vi nayó'o n̄o nakindée na x̄'in Ndios. ¹⁰ Ta k̄vj yó'o, n̄vi na k̄'vi nakindée x̄'in Ndios, nakindée na n̄o ndi'i chíño na, ndatán nakindée Ndios n̄o chíño ña s̄x̄ino ra, k̄vj k̄sa va'a ra ñoyívi yó'o x̄'in ñoyívi n̄no. ¹¹ X̄'in ña ndino'o ini yó ná chikaá ní yó ndee x̄'a ña taxi Ndios ña k̄'vi yó n̄o nakindée yó x̄'in ra. Koto va'a yó ndí ndá ñii mji yó ndá lo'o ɔn kasa toon ini yó n̄o ra, ndatán ke'é n̄vi na x̄inj s'ó t'ón ra kujya x̄ina'á ta n̄-xiin na chikaá s'ó na t'ón ra.

¹² Chí t'ón ña n̄ka'an Ndios kúu t'ón tákú, ta kómí ña ndee ña kasa ndivi ña ña kóni Ndios. Ta t'ón yó'o ndee k̄a s̄jin xá'nda ña n̄o ñii espada s̄jin ní ña ɔvi yu'u. Ta k̄'vi ña yjki koñu n̄vi, ta x̄á ña ndá maá k̄a ña kúu ini n̄vi x̄'in níma na. Ta x̄ito ña ndasaá yóo ini n̄vi, ta yuk̄a x̄áni s̄inj na ke'é na, ta yu kúu ndi'i ña

kútoo ini na ke'é na, án ña va'a, án ña ɔn vá'a kúu ña. ¹³ Ndá ñii ña k̄sa va'a Ndios ñoyívi yó'o ɔn k̄'vi koo se'é ña n̄o ra, chí va'a x̄ito káxin ra ndi'i ña kuva'a. Ndi'i ña yóo ñoyívi tívi káxin ña n̄o ra, ta ñii k̄vj kuita yó n̄o ra nataxi yó kuenda x̄'a ndi'i ña ke'é yó ñoyívi yó'o.

T'ón yó'o ká'an x̄'a Jesucristo kúu ra tasut̄y ká'no ndino'o

¹⁴ Jesucristo t̄a t̄a kúu Sa'ya Ndios, kúu mji tasut̄y ká'no n̄o yó, ta ndaa ra ñoyívi n̄no ta n̄k̄'vi ra m̄vi n̄o yóo Ndios. Ñakán x̄inj ñó'ó kútú kuita yó yich̄i ra. ¹⁵ Ta mji Jesucristo tasut̄y ká'no n̄o yó, kúnda'vi ini ra x̄ini ra m̄vi yó, chí kúu yó n̄vi na vitá ní ini n̄o ña ɔn vá'a. Ta Jesucristo kúndaã ini ra ndasaá ndó'o yó, chí ñii k̄'va ndatán kuá'a ní ña ɔn vá'a ta ña y'vj ní x̄ito ndoso ña m̄vi yó vitin ña nakava yó ke'é yó ña ɔn vá'a, saá x̄ito ndoso ña m̄vi Jesucristo kujya x̄ina'á. Ta saá ní, Jesucristo ndá ñii k̄vj ɔn vása ní-nakava ra ke'é ra ña ɔn vá'a. ¹⁶ Ta saá tá yóo ní tondó'o n̄o yó, án yóo ní ña x̄inj ñó'ó n̄o yó, ta va'a ká'an yó x̄'in Ndios, ta ɔn kuy'vi yó ndukú yó n̄o ra ña ke'é ra ñava'a x̄'in yó ña kúu ña chindee ra m̄vi yó, chí t̄a t̄a k̄'vi ní ini x̄ini m̄vi yó kúu ra.

5

¹ Ndios kúu mji t̄a t̄a nákaxin ñii ñii t̄a ña kúu ra tasut̄y ká'no, ta nákaxin ña'a ra ña kasa chíño ra n̄o ra x̄'a n̄vi, ta sut̄y ká'no yó'o x̄inj ñó'ó nataxi ra ña sóko n̄vi nda'a Ndios ña kasa ká'no ini Ndios x̄'a kuáchi na. ² Chí tasut̄y ká'no, x̄'in ña ká'no ini ra kúnda'vi ini ra x̄ini ra n̄vi na naa ini, ta n̄vi na ke'é ña ɔn vá'a, saá chí m̄vi ra kúu ñii t̄a t̄a vitá ini n̄o ña ɔn vá'a. ³ Ta x̄'a ña kúu ra ñii t̄a t̄a vitá ini n̄o ña ɔn vá'a, ndatán yóo ndi'i n̄vi, ta saá x̄inj ñó'ó taxi ra ña sóko ra nda'a Ndios x̄'a kuáchi m̄vi ra, ta x̄'a kuáchi n̄vi nañoo ra.

⁴ Ndá ñii t̄a ɔn kúchiño kasa t'ó'ó x̄'in m̄vi ra ña nakuiso ra ña kuu ra tasut̄y ká'no, saá chí ñii laá Ndios kúu t̄a t̄a kómí ndayí nakáxin yukú t̄a t̄a kuu sut̄y ká'no, ndatán m̄vi Ndios nákaxin ra tãAarón x̄ikuu ra ñii tasut̄y n̄o n̄vi n̄srael kujya x̄ina'á. ⁵ Ta ñii k̄'va saá m̄vi Jesucristo ɔn vása ní-kisa t'ó'ó x̄'in m̄vi ra ña nakuiso ra kuu ra tasut̄y ká'no, ta m̄vi Ndios kúu t̄a nákaxin ña'a x̄'a ña kuiso ra chíño, ta káchí ra saá x̄'in ra:

Yó'o kúu Sa'ya j,
 Ta ch̄itónj ndí k̄vj vitin x̄'in ndi'i k̄vj ña vaxi kúu j Yivá ún.

⁶ Ta ink̄a x̄iña n̄o t'ón Ndios ña n̄taa na x̄ina'á, káchí ña saá:

Yó'o kúu tasut̄y ndi'i saá k̄vj ña vaxi,

ta ndatán nixiyo t̄asut̄u Melquisedec, saá koo ún,
 k̄achí Ndios. ⁷ Tá'an nixika Jesucristo ñoyívi yó'ó, ta xí'in ndi'i ndee nima ra n̄ka'an ra xí'in Ndios, ta ku'a ní tándut̄a kee nduch̄u ñoq ra xí'in ña xáku ra, ta xí'in t̄o'on ra xáku ndá'ví ra ñoq Ndios, t̄a t̄a kúchiño sakáku ña'á x̄a'á ña on kivi ra. Ta Ndios x̄inj̄i s̄o'o ra ña n̄ka'an Jesucristo xí'in ra, chi Jesucristo k̄isa ñiño xí'in m̄ji ra ta k̄isa ndivi ra ndi'i ña n̄ka'an Ndios xí'in ra. ⁸ Vará Sa'ya Ndios kúu Jesucristo, ta saá ni, xí'in ña ñix̄o'vi ní ra ñoyívi yó'ó sakuá'á ra ña k̄isa ndivi ra ndi'i ña kóni Ndios. ⁹ Ta xí'in ña k̄isa ndivi ra ndi'i ña ch̄it̄ón̄j̄ Ndios ke'é ra, ñit̄on̄daa ra ñix̄iño ra nd̄u ra ñii t̄a ndino'o, ta m̄ji ra kúu ndee ña sáka'ku ndi'i ñvi na ch̄ika'q̄ s̄o'o t̄o'on ña ká'an ra, ta saá ñvi yó'ó kutak̄u na xí'in Ndios ndi'i saá k̄iv̄i ña v̄axi. ¹⁰ Ta saá Ndios n̄ka'an ra, k̄achí ra xí'in Jesucristo: "Yó'ó kúu ún t̄asut̄u ká'no, ndatán nixiyo t̄asut̄u Melquisedec", k̄achí Ndios.

T̄o'on yó'ó ká'an x̄a'á ña koto v̄a'á xí'in m̄ji yó'

ñā on sandakoo yó ña kándixa yó Jesucristo
¹¹ Yoo ku'a ní t̄o'on ña x̄inj̄i ñó'ó kon̄j̄ s̄o'o ndó x̄a'á ñayó'ó, ta yó'vi ní ña kuchiño viví ndato'on nd̄j̄ t̄o'on yó'ó xí'in ndó, chi ndó'ó on vása ch̄ika'q̄ k̄a ndó ndee ña kund̄aa ini ndó t̄o'on yó'ó. ¹² Xa ku'a ní kuj̄ȳa kúu ña kándixa ndó Jesucristo, ñakán xa x̄inj̄i ñó'ó kuu ndó ñvi na v̄a'á saná'a ink̄a ñvi x̄a'á Jesucristo. Ta nd̄a v̄ika, vitin m̄ji ndó x̄inj̄i ñó'ó ndó ink̄a ñvi ndikó tuku na saná'a na ndó'ó t̄o'on ñanqó ña xa x̄inj̄i s̄o'o ndó, ña kúu t̄o'on Ndios ña on vása yó'vi kund̄aa ini ñvi. Ta vitin ndó'ó xa nd̄ikó ndó nd̄u ndó ndatán yoo naválí pá'á, na sakán chíchin, na on k̄iv̄i kuxu ña xixi ñvi ná'no, saá yoo ndó vitin. ¹³ Chi x̄inj̄i yó ndí ñvi na kútoo kon̄j̄ s̄o'o t̄o'on ña on vása yó'vi, ta ndatán yoo naválí pá'á na sakán chíchin, saá yoo nayó'ó, chi on t̄a'ñ t̄on̄daa kund̄aa ini na yu kúu ña v̄a'á ta yu kúu ña on v̄a'á. ¹⁴ Ta ñvi na xa v̄a'á kund̄aa ini t̄o'on Ndios, ta ch̄ika'q̄ na ndee ña v̄a'á k̄a kundik̄on na yich̄i ra, ñvi yó'ó kúu na xa ñit̄on̄daa x̄inj̄i yu kúu ña v̄a'á ta yu kúu ña on v̄a'á, ta saá xa ñit̄on̄daa na yoo na ndatán yoo ñvi ná'no na x̄inj̄i kuxu ndi'i ñoq ñaxixi.

6

¹ Ta saá ná kundik̄on yó kua'no k̄a yó xí'in ña kándixa yó Jesucristo, ta sakuá'á k̄a yó ndasaá viví kutak̄u yó ta t̄on̄daa yó nduu yó ñvi na v̄a'á ñix̄iño x̄a'no ñoq Ndios. On ndikó k̄a tuku yó sakuá'á yó ña si'na x̄inj̄i s̄o'o yó k̄iv̄i k̄andixa yó t̄o'on v̄a'á x̄a'á Jesucristo. Saá chi ña xa x̄inj̄i yó

ke'é yó kúu ñayó'ó, x̄inj̄i ñó'ó ña ndaa ini yó Ndios, ta x̄inj̄i ñó'ó sandakoo yó ké'é yó ña on v̄a'á, chi tá ndik̄on yó ké'é k̄a yó ña on v̄a'á, ndixa kivi yó ñoq Ndios. ² Xa x̄inj̄i yó ndasaá chíchi yó chi kándixa yó Jesucristo, xa x̄inj̄i yó ndasaá chíno yó nda'á yó s̄inj̄i ñvi na kándixa Jesucristo ña taxi ra ñava'a nda'á nayó'ó, xa x̄inj̄i yó ndí ndixa Ndios sanatak̄u ra ñvi na ñix̄i'j̄, ta xa x̄inj̄i yó ndí ndixa Ndios kasa nani ra ku'achi ñvi k̄iv̄i ña v̄axi. Vitin xa x̄inj̄i yó ndi'i ñayó'ó, ta saá v̄a'á kundik̄on k̄a yó sakuá'á yó ña x̄inj̄i ñó'ó k̄a ndasaá viví kua'no yó yich̄i Jesucristo. ³ Ta saá tá kóni Ndios, ta kundik̄on yó sakuá'á yó ña t̄on̄daa yó nduu yó ñvi na ñix̄iño x̄a'no ñoq ra.

⁴ Chi ñvi na xa ñik̄i'vi yich̄i Ndios, x̄a'á ña kándixa na Jesucristo, nayó'ó x̄ika na ta yé'e ño'q ra ini na ña saná'a na yu kúu ña v̄a'á, ta xí'in ñasij̄ ini na nákon̄i na ñava'a táxi Ndios nda'á na, ta ñii káchí xí'in ndi'i ñvi na kándixa Jesucristo, yoo Nima Ndios táku ña ini na. ⁵ Ñvi yó'ó x̄inj̄i v̄a'á na ndí t̄o'on ña k̄inj̄oo Ndios xí'in na kúu ña v̄a'á. Ta xa xito na milagro ña saná'a Ndios ñoq na ña kisa nd̄aa ndí xa k̄ixá'á xá'nda chíno Ndios ñoq ñvi. ⁶ Ta saá ni, ñvi yó'ó, tá sakana nayó'ó ndi'i ñava'a ñak̄i'in na nda'á Ndios ta sandakoo na ña kándixa na ra, ta saá on kivi k̄a tuku ndikó koo ini na ña v̄a'á kutá'an na xí'in Ndios. Chi ña tuku ndikó koo ini na saá, ndatán yoo ña kataka'q̄ ndaa tuku na Sa'ya Ndios nda'á tón cruz, saá yoo ña, ta xí'in ñayó'ó taxi na ña ink̄a ñvi kusiki na Jesucristo. ⁷ Chi ñvi na kándixa Jesucristo, Ndios ké'é ra ñava'a xí'in nayó'ó, ta ñvi yó'ó yoo na ndatán yoo ño'q ñoq koon sav̄i ñoq ña, ta v̄a'á náki'in ña takuii sav̄i yó'ó ta sakuá'no ña ndi'i ña kuxu ñvi na kisa chíno ñoq ña. ⁸ Ta ñvi na sándakoo ña kándixa na Jesucristo, yoo na ndatán yoo ño'q ña sakuá'no ndasaá kuiti nina tón ñiño xí'in ku'v̄u, ta saá on vása nd̄aya'vi ño'ó yó'ó, ta Ndios xa yoo ti'va ra ña sat̄av̄i chí'ña ra ña, ta saá t̄on̄daa k̄iv̄i sond̄i'í ta k̄ok̄o ndi'i ño'q yó'ó.

⁹ Ta m̄ji ndó, nañani yó xí'in náki'v̄a yó, ñvi na kí'vi ní ini x̄inj̄i kúu ndó'ó. Vará yó'vi t̄o'on ká'an nd̄j̄ xí'in ndó, ta m̄ji nd̄j̄ x̄inj̄i káxin nd̄j̄ ndí ndó'ó on vása sándakoo ndó kándixa ndó Jesucristo, ta ndixa ndik̄on ndó yich̄i ra ñoq ña sáka'ku ra ndó'ó. ¹⁰ T̄aa t̄and̄aa kúu Ndios. Nd̄a lo'ó on vása nándoso ra x̄a'á chíno v̄a'á ké'é ndó. Ndios x̄inj̄i ra ndí ndixa xa ch̄indeé ndó ñvi na ndik̄on ña'á, ta vitin ch̄indeé k̄a ndó na. Saá saná'a ndó ña kí'vi ní ini ndó x̄inj̄i ndó Ndios. ¹¹ Kóni nd̄j̄ ña kundik̄on ndó ña ndixa ch̄indeé ndó nañani yó xí'in náki'v̄a yó ndi'i k̄iv̄i ña

táku ndó, ta saá naki'in ndó ndi'i ñava'a ña kúu ña ndáti ndó, ña chítóni Ndios taxi ra nda'a ndó. ¹² Qn xjin ndi ña kuu ndó nivi na xixán, ta kóni ndi ña kundikón ndó ke'é ndó ndátan ke'é nivi na va'a kándixa Ndios. Chi nivi yó'o qn vása sándakoo na ndáa ini na ta ndáti na ña naki'in na ñava'a, ta ndixa naki'in na ñava'a ña kındo Ndios xí'in na.

¹³ Chi Ndios, kivi kındo ra xí'in taxji sikuá yó taAbraham kujya xina'a, ta to'on ña njka'an ra, chiná'a ra xa'a mji ra, chi qn ko'ó ndá ñii ña yóo ñoyivi kúu ña ká'no ka kuchiño ndakuijn xa'a ña chiná'a ra. ¹⁴ Ta njka'an ra xí'in taAbraham, kachi ra saá: "Ndixa ke'éj ñava'a xí'in ún, ta ke'éj ña koo ku'a ní sa'ya ñani sikuá ún", kachi Ndios xí'in ra. ¹⁵ Ta saá taAbraham, ndá lo'o qn vása ní-sandakoo ra ña xindaa ini ra ta xindati ra ña kundivi to'on ña kındo Ndios xí'in ra, ta saá kixa kivi ta naki'in ra ña kındo Ndios xí'in ra. ¹⁶ Ta nivi, kivi kóni na chiná'a na xa'a to'on ña xini ñó'ó kasa ndaa na, nivi yó'o chiná'a na xa'a ñii nivi ká'no ka nqo na, ña ndakuijn na xa'a ña chiná'a na. Ta kivi chiná'a nivi saá, qn ko'ó ka inká nivi na ka'an nasama na to'on ña xa chiná'a nivi yó'o. ¹⁷ Ta Ndios ndixa kóni ra ña kundaa ini naño na ña naki'in na ñava'a ña kındo ra xí'in na taxi ra nda'a na, ta saá ndixa ña chiná'a xa'a mji ra kúu ña kisa ndaa ndi kasa ndivi ra ña kındo ra xí'in na, ta ndá lo'o qn nasama ra ña. ¹⁸ Chi Ndios ndi'i saá yichi ká'an ra ñandaa, ta ndá ñii to'on ra qn vása násama ra, ta saá yóo qvi ñayó'o ña qn kivi nasama. Ñii ñayó'o kúu to'on ra ña kındo ra xí'in nivi kasa ndivi ra, ta inká ña kúu ña chiná'a ra xa'a mji ra kasa ndivi ra. Ta saá ñayó'o ndixa ndeé ni ka chikaa ña ndeé ini yó, chi ndi'i saá yichi ña kúyatin ka yóo Ndios xa'a ña kundaa ra mji yó, ta ndáa ini yó taxi ra nda'a yó ña kındo ra. ¹⁹ Ña ndáa ini yó Ndios saá, kúu ña chindeé yó kútu ku'a'an yó yichi ra, ta qn vása sandakoo yó ndikón yó ra.* Chi ndáti yó ta ndáa ini yó Jesucristo, ta ta njkivi ñii xiiña ñayii ndino'o ini ve'e ño'o ñoyivi njno. ²⁰ Jesucristo ke'é ra saá ña kúu ra ta taqo'ó njkivi Cuarto ñaYii Ndino'o xa'a ña ñakoná ra yichi ña kuchiño kundikón yó kivi yó kutaku yó xí'in Ndios. Jesucristo ndyu ra mji tasutu ká'no, ta ndá ñii kivi qn sandakoo ra kuu ra tasutu ká'no, ndátan nijyjo tasutu Melquisedec.

7

To'on yó'o ká'an ña xa'a tasutu

* 6:19 Ta ña ndáa ini yó Ndios, ta yóo ña ndátan yóo ñii kaa ká'no ña ve'e ña nó'ni ñii barco tón kánoo nqo takuii mjni ña qn ko'qon nó xí'in tachj ndá ñii xiiña.

Melquisedec

¹ TaMelquisedec xikuu tarey nqo naño Salem, ta xikuu ra tasutu ta kisa chiño nqo Ndios, ta ta kúu taKá'no nqo ndi'i ña yóo. Ta kivi taAbraham xí'in natá'an ra kani tá'an na xí'in narey, ta taAbraham xí'in natá'an ra kündeé na nqo nayó'o, ta saá ndjko na kuano'o na ñoo na. Ta taMelquisedec kee ra nakutá'an ra xí'in taAbraham yichi nqo vaxi ra, ta ndukú taMelquisedec nqo Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in taAbraham. ² Ta taAbraham, ndi'i ña ku'a ní ñaku'ká naki'in ra nqo kani tá'an ra tá kündeé ra nqo narey, ta saá ndi'i ña naki'in ra ta'vi ra ña uxu ko'ndo, ta ñii ko'ndo yó'o taxji ra nda'a tasutu Melquisedec. Ta kivi Melquisedec yó'o kóni kachi ña "Rey ta kisa nani xí'in ñandaa", ta kivi ñoo Salem nqo xá'nda chiño ra kóni kachi ña "nqo va'a táku nivi xí'in tá'an na", ta saá xikuu ra "taRey ta táxi ña va'a táku nivi xí'in tá'an na." ³ Ta nqo to'on Ndios qn vása ní-taa na xa'a taMelquisedec yu kúu yivá ra, ni yu kúu si'i ra, ta ni yu kúu nasaji sikuá ra, ni qn vása ní-taa na ama njkaku ra, ni ama njixi ra. Ta saá yóo taMelquisedec yó'o ndátan yóo Sa'ya Ndios, chi qn ndi'i xa'a ña kúu ra tasutu.

⁴ Vitiñ va'a ná kundaa ini ndó ndachun taká'no ní kúu taMelquisedec yó'o. Mji xii sikuá yó taAbraham taxji ra nda'a ra ñii ko'ndo nqo uxu ko'ndo ña xikuu ñaku'ká ña naki'in ra nda'a narey kivi kündeé ra nqo na. ⁵ Ta saá njya'a ku'a ní kujya ta Ndios taxji ra ndayi ra nda'a sa'ya ñani sikuá taAbraham. Ta ndayi yó'o kúu ña njtaa taMoisés, ta kachi ña ndi nasá'ya ñani sikuá taLevi na kúu sutu, nayó'o kómí na ndayi naki'in na ñii ko'ndo nqo uxu ko'ndo ñaku'ká ña kómí ndi'i nivi naIsrael, chi nasutu yó'o kisa chiño na nqo Ndios xa'a natá'an na naño Israel. Ta ñii kachi ndi'i nasutu xí'in ndi'i natá'an na yó'o kúu nasá'ya ñani sikuá taAbraham. ⁶ Vará taMelquisedec qn sivi sa'ya ñani sikuá taLevi xikuu ra, ta saá ni, taAbraham taxji ra nda'a taMelquisedec ñii ko'ndo nqo uxu ko'ndo ña xikuu ñaku'ká ra, ta njka'an taMelquisedec xí'in Ndios ndukú ra nqo ra ña ke'é ra ñava'a xí'in taAbraham, vará taAbraham xa naki'in ra to'on ña kındo Ndios xí'in ra. ⁷ Ta kundaa ini yó ndi ta ta ká'an ndukú nqo Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in inká ta, ta ta ta ká'an yó'o kúu ta ta ká'no ka nqo ta ta naki'in ñava'a nda'a Ndios. ⁸ Ta nasutu na kúu sa'ya ñani sikuá taLevi na náki'in ñii ko'ndo nqo uxu ko'ndo ña kúu ñaku'ká

njvi, ta nasutu na náki'in ñayó'o kúu na njvi na yóo ndátán yóo mji yó, chi ndi'i yó kúu njvi na kivi. Ta taMelquisedec on vása yóo ra ndátán yóo njvi na kivi, chi to'on Ndios on vása ká'an ña ndi njxi'i tayó'o, ta saá yóo ra ndátán yóo tã tá kúu ka. ⁹⁻¹⁰ Ta taLevi kúu sa'ya ñani sikuá taAbraham, ta kúu ra xii sikuá ndi'i nasutu na náki'in ñii ko'ndo noo uxu ko'ndo ñakuiká naño na. Ta saá kúndaq ini yó ndi kivi taxi taAbraham ñayó'o nda'a taMelquisedec, ta taLevi tã ta kúu sa'ya ñani sikuá ra xa nákaa ra yiki koñu taAbraham saá, ta ndátán yóo ña taxi taLevi ñava'a yó'o nda'a taMelquisedec, saá njxiyo ña.

¹¹ Ndios taxi ra ndayí ra nda'a naño na nalsrael. Ta ndayí yó'o káchi ña ndi ndi'i sutu xini ñó'o kuu na sa'ya ñani sikuá taLevi, ta sutu yó'o kasa chiño na noo Ndios ña chindee na njvi nalsrael ña vivii kutaku na noo Ndios. Tá ndixa nasutu yó'o kuchiño kasa ndivi na ndi'i chiño ña kóni Ndios, níkuu, ta saá on vása xini ñó'o tvi inka noo sutu, níkuu. Ta inka noo sutu yó'o on sivi ndátán njxiyo tasutu taAarón yóo ra, ta ndátán njxiyo tasutu Melquisedec saá yóo ra. ¹² Tá ñii tã kúu sutu ta on sivi sa'ya ñani sikuá taAarón kúu tayó'o, ta saá xini ñó'o nasama ndayí Ndios ña njtaa taMoisés xina'a xa'a ña taxi ña ndayí nda'a ra kuu ra sutu. ¹³ To'on Ndios káchi ña tasutu yó'o kúu Jesucristo, Tã taKá'no noo yó. Ta kixi ra noo inka ti'vi njvi nalsrael, na on sivi sa'ya ñani sikuá taLevi kúu. Ndã ñii sutu on vása ní-xiyo tixin ti'vi nalsrael noo kixi ra. ¹⁴ Ta xini yó ndi Tã taKá'no noo yó yó'o kúu sa'ya ñani sikuá taJudá, ta kivi njtaa taMoisés ndayí xa'a nasutu, on vása ní-ka'an ra xa'a njvi na kixi tixin ñii ti'vi nalsrael na kúu sa'ya ñani sikuá taJudá.

¹⁵ Kúchiño kúndaq káxin ini yó ñayó'o, chi xini yó Ndios ti'vi ra inka noo tasutu, tã tã yóo ndátán njxiyo taMelquisedec. ¹⁶ Ta Jesucristo on sivi sa'ya ñani sikuá taLevi xikuu ra, ta saá ni, Ndios nakaxin ña'a ra kúu ra tasutu xa'a ña kómi ra ndee kutaku ra ndi'i saá kivi. ¹⁷ Chi to'on Ndios ña njtaa na xina'a káchi ña saá:

Yó'o kúu tasutu ndi'i saá kivi ña vaxi,

ndátán njxiyo tasutu Melquisedec, saá káchi to'on Ndios. ¹⁸ Ta saá Ndios kúndaq ra ndayí ra yó'o ña njtaa taMoisés xina'a, chi ña vitá kúu ña, ta on vása kómi ña ndee ña sakaku ña njvi. ¹⁹ Chi ndayí ña njtaa taMoisés on vása ní-kuchiño sanduu ña njvi na ndii na on vása ndiso kuachi noo Ndios. Ta vitin ña ndati yó kúu ña va'a ndino'o ka noo ña xindati naño yó, ta ñava'a ndati yó chindee ña mji yó ña kuyatin yó noo Ndios.

²⁰ Ndios njka'an ra chiná'a ra xa'a mji ra ndi ndixa Jesucristo kúu tasutu. ²¹ Ta kivi inka natã nakuiso na nduu nasutu, ta Ndios on vása ní-ka'an ra chiná'a ra xa'a ndã ñii nayó'o. Ta xi'in Jesucristo, Ndios njka'an ra chiná'a ra, káchi ra saá: Yj'i kúu j Ndios ta ndixa ká'an j xi'in ún, ta ndã ñii kivi on sama j to'on j yó'o ña káchi saá:

“Yó'o kúu tasutu ndi'i saá kivi ña vaxi, ndátán njxiyo tasutu Melquisedec”, káchi Ndios xi'in Jesucristo. ²² Ta Jesucristo kúu tã tã fündichi ndakuijn xa'a ña ndixa Ndios kasa ndivi ra ñava'a ndino'o kúndaq ra xa'a yó, ña káchi ndasaá kuchiño kutá'an va'a yó xi'in Ndios ndi'i saá kivi, ta ñava'a yó'o kúu ña ndaya'vi ka noo ña kúndaq Ndios xi'in naño noo yó xina'a. ²³ Ta xa xini yó ndi njxiyo ku'a ní nasutu sa'ya ñani sikuá taLevi, chi tá ñii tayó'o njxi'i ra ta xa yóo inka tã nakuiso chiño noo ra. ²⁴ Ta Jesucristo on kivi ra, ta tãku ra, ta saá kúu ra tasutu ndi'i saá kivi ña vaxi. ²⁵ Ta Jesucristo kómi ra ndee ña sakaku ndino'o ra ndi'i njvi na kándaq ña'a, ta xa'a ñayó'o xãq yatin na noo Ndios. Chi Jesucristo tãku ra ndi'i saá kivi ña xaku ndá'vi ra noo Ndios xa'a njvi yó'o.

²⁶ Cristo kúu tasutu ká'no, tã tã ndixa ndino'o xini ñó'o mji yó. Saá chi kúu ra tã tayij, ta ndã lo'o on koó kuachi kómi ra, ta ndã lo'o on vása ní-ki'vi ra kuachi ndã ñii yichi. Ta ni on vása yóo yu'ú ra xi'in njvi na tãku ke'é ña on va'a, ta vitin xa ndãq ra yóo ra noo síkón ní ka mji xiña noo to'o ní noo yóo mji Ndios ñoyivi njno. ²⁷ On vása xini ñó'o ke'é Jesucristo ndátán ke'é inka nasutu. Chi ndi'i saá kivi nasutu yó'o xini ñó'o taxi na ña sóko na nda'a Ndios xa'a ña ndoo kuachi mji na, ta xa'a ña ndoo kuachi njvi naño mji na. Ta Jesucristo ñii laá yichí njsoqo xi'in mji ra. Ta saá on koó ka inka ña xini ñó'o ke'é ra ndã ñii ka kivi, ta xa'a ña njsoqo xi'in mji ra, Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a kuachi njvi. ²⁸ Ndayí ña njtaa taMoisés ká'an ña yu kúu na kúchiño kuu nasutu ná'no, ta ndi'i natãq na njya'a xikuu sutu ná'no tãndaq tã tã kúu sutu ká'no vitin, nayó'o kúu na njvi na vitá ini noo ña on va'a. Ta ndi'i chindú'u Ndios ndayí yó'o, ta saá njka'an ra chiná'a ra xa'a mji ra ndi Sa'ya mji ra kúu tasutu ká'no ndi'i saá kivi, ta kúu ra tã tã ndii ndino'o, ta on koó ndã lo'o kuachi ndiso ra.

8

To'on yó'o ká'an xa'a Jesucristo, tã kúu tasutu ká'no noo yó, ta chiño kisa ndivi ra ndaya'vi ní ka

ña

nqo chiño ña ke'é nasutu ñoyivi yó'o

¹ Mji ña xíní ñó'ó ní ká kúu ña kundaa ini ndó ñayó'o: Jesucristo kúu tasutu ká'no nqo yó, ta xikoo ra nqo táyí tón tó'ó ká'no tón ñíndichi sijn kua'á Ndios ñoyivi ñino. ² Ta kúu ra tasutu ká'no ta kisa chiño ra ini ve'e ño'o ña yóo ñoyivi ñino, ta ve'e ño'o yó'o kúu ña ndino'o ta kúu ña ña kisa va'a mji Ndios, ta on sivi nivi kúu na kisa va'a ña. ³ Ndios nákaixin ra ñii ñii tasutu ká'no xa'á ña ka'ni ra kitj tí sokqo nivi nqo Ndios ta xa'á ña sokqo ra nqo Ndios inká ña kómi nivi. Ta saá Jesucristo ta kúu tasutu ká'no xíní ñó'ó kukomí ra ña sokqo ra nqo Ndios. ⁴ Chi tá Jesucristo yóo ra táku ra ñoyivi yó'o vitin, níkuu, ta saá ndá lo'o on kuchiño kuu ra tasutu, chi xa yóo nasutu ñoo yó yó'o na kúu na táxi ña sóko nivi nqo Ndios, ndatán yóo ña xa'nda chiño ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés. ⁵ Nasutu ñoyivi yó'o kisa chiño na ini ve'e ño'o ña kúu ña ndasaá kuiti sáná'a ndasaá yóo mji ve'e ño'o ndino'o ñoyivi ñino. Ta kundaa ini yó ndí ve'e ño'o ñoyivi yó'o ndasaá kuiti kundatj ña ndixa yóo ñoyivi ñino kúu ña, chi Ndios ñika'an ra xí'in taMoisés kasa va'a ra ñii ve'e ño'o mandiado, ta kachi ra saá: "Koto va'a ún ña viví kasa va'a ún ve'e ño'o, chi xíní ñó'ó koo ña ndatán saná'a j yó'ó kivi ñixa'an ún sijn yuku ña naní Sinai", kachi Ndios xí'in ra. ⁶ Ta Jesucristo ta kúu tasutu ká'no nqo yó, naki'in ra nda'á Ndios ñii chiño ká'no ña ndaya'ví ní ká nqo chiño ña ké'é nasutu ñoyivi yó'o. Saá chi xí'in ña kisa ndivi Jesucristo, Ndios kinqoo ra inká ñaxaa ña chindú'u ra xí'in nivi ña táxi sanakutá'an va'a na xí'in mji ra. Ta ñaxaa kinqoo ra xí'in nivi vitin va'a ká ñayó'o nqo ña kinqoo Ndios xí'in naIsrael kujya xina'á, chi ku'a'á ní ká ñava'a ndino'o ndiso ña táxi Ndios nda'á yó vitin.

⁷ Ta ña kinqoo Ndios xí'in naIsrael, tá ñayó'o ní kuchiño ña sanduu ña nivi na ndii nqo ra, níkuu, ta saá on vása xíní ñó'ó ká inká ñaxaa kinqoo Ndios xí'in nivi vitin.

⁸ Ta xa'á ña ñi-xiin nivi kasa ndivi na tó'on ña kinqoo Ndios xí'in na, ñakan nika'an Ndios, kachi ra saá xí'in nivi:

Vaxi ñii kivi ña kinqoo j ñii tó'on xa'á xí'in nañoo Israel, ta xí'in nañoo Judá.

⁹ Tó'on j ñaxaa ña kinqoo j xí'in nayó'o on vása ñii yóo ña xí'in tó'on ñika'an j kinqoo j xí'in naxij sikuá na kujya xina'á,

kivi xindaaj na ta chindeej na ña kee na ñoo Egipto.

Ta saá ni, kama ní sandakoo na ña kinqoo j xí'in na,

ta xa'á ñayó'o on vása ní-kisa kuenda ká j xí'in na.

¹⁰ Ta vitin ñayó'o kúu ñaxaa kinqoo j xí'in nivi nañoo Israel kivi ña vaxi:

Taxi ndayí ña xa'nda chiño j koo ña sijn na,

ta taa j ndayí yó'o mji níma na.

Ta ñii laá yí'j kuiti kuu Ndios ta kasa tó'ó na,

ta nayó'o kuu na nivi nañoo mji j.

¹¹ Ta saá on vása konj ñó'ó ká na saná'a na natá'an na,

ni ña saná'a na nave'e na xa'á ña kundaa ini na yu kúu yí'j.

Chi ndi'i nivi, ndá naválí tandá naná'no, konj na yí'j.

¹² Yí'j kasa ká'no ini j xa'á ndi'i ña on vá'a ña ke'é na,

ta on naká'an ká j xa'á ndá ñii kuachi na, kachi Ndios. ¹³ Ta ña ká'an Ndios xa'á tó'on xa'á ña kinqoo ra xí'in nivi, ñayó'o kóni kachi ña ndí inká tó'on ña kinqoo ra xina'á xa nduu ña tó'on yatá. Ta ñii ña kuyatá, ña on vása xíní ñó'ó ká, ñayó'o xa yóo yatin ní kixaá kivi ña ndi'i xa'á ña.

9

¹ Kivi Ndios chindú'u ra ñanoó kinqoo ra xí'in naIsrael, ñika'an ra tó'on ña xa'nda chiño ra ndasaá xíní ñó'ó kasa tó'ó na ra, ta xa'nda chiño ra ndasaá xíní ñó'ó koo ve'e ño'o mandiado nqo kasa tó'ó na ra ñoyivi yó'o.

² Ta ovi cuarto xikomí ve'e ño'o mandiado yó'o. Cuarto ñanoó nqo xikí'vi nasutu naní ña Cuarto Yij, ta ini cuarto yó'o xíndichi candelero, ta inká xiña yó'o xíndichi mesa nqo xindoso sija va'a yij ña ñisokqo nasutu. ³ Ta xitakaá ndaa ñii tikoto ndika ña xindasj ta taxi ña ñixijo inká cuarto nda maá, naní ña Cuarto ñaYij Ndino'o.

⁴ Ta ini Cuarto ñaYij Ndino'o yó'o, xíndichi ñii xatón sikón tón xíndixin ní nina oro, ta nqo tón yó'o xixa'mi nasutu xuxa va'a. Ta saá ini cuarto yó'o ñixijo inká xatón tón xíndixin ní nina oro. Ta ini xatón yó'o xínakaá ñii yaxin ña xikuu nina oro nqo xíño'o sija va'a ña naní maná.

Ta ini xatón yó'o xínakaá taton tón xitavi ndaa taAarón kivi ñixika ra, tón yó'o kúu tón ñandisin xí'in yuku kúj. Ta ini xatón yó'o xíño'o ovi yuu ndika nqo ñitaa Ndios ndayí ra. Ta xatón yó'o xí'in ndi'i ña xíño'o ini nó sanaká'an ña nivi naIsrael xa'á ña kinqoo Ndios xí'in na.

⁵ Ta sata xatón yó'o xindoso ovi na'na yuu naáangel, na naní querubines. Ta ovi na'na naáangel yó'o kúu ña sáná'a nqo nivi ndí Ndios yóo ra yó'o. Ta ndixin ña xikomí ovi na'na naáangel yó'o ñakutá'an nqo ña xa'á ña sása'vi ndoso ña nqo ndika sata xatón, ta nqo ndika yó'o kúu ñayij ní nqo xisokqo tasutu ñii kitj ña kasa ká'no ini Ndios xa'á kuachi nivi. Ta on kivi ká'an káxin yó xa'á ndi'i ñayó'o vitin.

⁶ Saá n̄ixjyo ti'va ndi'i ña n̄ixjyo ini ve'e ño' o mandiado yó' o. Ndi'i saá k̄ivj nasut̄u x̄ikj'vi na ini cuarto ñanogó ña kúu Cuarto Ȳij ña k̄isa ndivi na chiño x̄a'á ña k̄isa to'ó na Ndios. ⁷ Ta ini ink̄a cuarto ña kúu Cuarto ñaȲij Ndino' o yó' o, x̄ini' i ra n̄ij kit̄j tí xa n̄jsōko ra n̄og ndi' i nasut̄u x̄ikj'vi ra, ta ñii laá k̄ivj n̄og ñii ñii k̄uȳa x̄ikj'vi ra ini cuarto yó' o. K̄ivj k̄jxaa ña x̄ikj'vi ra ini Cuarto ñaȲij Ndino' o yó' o, x̄ini' i ra n̄ij kit̄j tí xa n̄jsōko ra n̄og Ndios. Ta saá x̄ikj'vi ra x̄i' in n̄ij yó' o ña sakuchu ni' ni ra ña n̄og ndik̄a s̄at̄a x̄at̄on, x̄a'á ña kasa ká' no ini Ndios x̄a'á kūachi tasut̄u yó' o, ta x̄a'á kūachi ña n̄ikj'vi ni n̄ij, vará on vása kúndaq̄a ini na tá kūachi kúu ña. ⁸ X̄i' in ñayó' o Ním̄a Ndios sáná' a ña m̄ji yó, ndí k̄ivj ña x̄indichi k̄a ve'e ño' o mandiado, n̄og n̄ixjyo Cuarto ñaȲij Ndino' o, nd̄a ñii n̄jvi on vása ní-kuchiño k̄j'vi na ini cuarto yó' o, ta ndasaá kuiti ñii t̄a t̄a x̄ikju tasut̄u ká' no x̄ikomí ra ndayí x̄ikj'vi ra ña k̄isa ndivi ra chiño ña k̄isa to'ó ra Ndios. ⁹ Ndi' i ña k̄undivi saá, ña kúu ña x̄ixa' ni tasut̄u kit̄j tí n̄jsōko n̄jvi n̄og Ndios ta ña n̄jsōko ra n̄og Ndios ink̄a ña x̄ikomí n̄jvi, ta ndi' i ñayó' o sáná' a ña m̄ji yó n̄jvi na táku k̄ivj vitin. Saá chi kúndaq̄a ini yó ndí ndi' i ña sóko n̄jvi on vása kómí ña ndee ña nasama ña ním̄a n̄jvi, ta saá m̄ji ním̄a n̄jvi yó' o chikaā k̄a ña kūachi s̄at̄a na. ¹⁰ Ndi' i ña x̄ikje' é n̄jvi ña k̄isa ndivi na ndayí Ndios ña n̄jtaa t̄aMoisés, on vása ní-kuchiño ña nasama ña ním̄a n̄jvi. Saá chi ndayí yó' o ndasaá kuiti x̄a'nda chiño ña x̄a'á yu kúu ña va' a kuxu n̄jvi, ta yu kúu ña va' a ko' o n̄jvi, ta ndasaá nakata na ȳikj̄ koñu na x̄a'á ña kuchiño kasa ká' no na Ndios. Ta ndi' i ndayí yó' o kúu ña x̄a'nda chiño ndasaá va' a ndasa ndii n̄jvi ȳikj̄ koñu na, ta on vása ní-xikomí ña ndee ña nasama ña ním̄a na. Ta Ndios t̄axi ra ña k̄isa ndivi n̄jvi saá, ānda n̄jtondaq̄a k̄ivj ña ch̄itónj ra nasama ra ñayata' yó' o n̄og ink̄a ñaxaá ña kúu ña va' a ndino' o.

¹¹ Ta xa k̄jxaa Jesucristo, ta kúu ra tasut̄u ká' no, ta saá k̄isa ndivi ra chiño ká' no ní, ta x̄a'á ñayó' o kómí n̄jvi ndayí naki' in na ndi' i ñava' a. Ta n̄ikj'vi ra ini ve'e ño' o ña yóo ñoyívi n̄jno, ña kúu ña ndino' o ta ña va' a ní k̄a. Chi on s̄ivj x̄i' in nda' a n̄jvi kúu ña n̄jukva' a ña; to' on yó' o kóni kachí ña ndí on s̄ivj ña ñoyívi yó' o kúu ña. ¹² Jesucristo ñii laá kuiti yichj̄ n̄ikj'vi ra ini Cuarto ñaȲij Ndino' o ña nákaā ini ve'e ño' o ñoyívi n̄jno, ta ni on s̄ivj n̄ij t̄jst̄u' u, ni on s̄ivj n̄ij s̄indikj̄ válí kúu ña n̄jsōko ra n̄og Ndios. Ta n̄ij m̄ji ra kúu ña n̄jsōko ra n̄og Ndios. Ta x̄i' in n̄ij ra yó' o n̄akata ra kūachi n̄jvi na kándixa ña' a, ta saá ndyu na n̄jvi na kūa' an ndik̄a n̄og ndee ña on vá' a ndi' i saá k̄ivj ña vāxi. ¹³ Ta ndayí ña n̄jtaa t̄aMoisés x̄a'nda chiño

ñā ndí nasut̄u x̄inj̄ ñó' o sakuchu ni' ni na n̄ij t̄jst̄u' u, ta n̄ij s̄indikj̄, ta yaa ȳikj̄ koñu s̄indikj̄ válí tí xa' mi na n̄og n̄ama ȳuu, ta sakuchu ni' ni na ñii ñii ñayó' o s̄at̄a n̄jvi x̄a'á ña nduu na nandii, ña kukomí na ndayí kuita na n̄og Ndios ña kasa to'ó ña' a na. ¹⁴ Vará n̄ij kit̄j yó' o x̄ikomí ña lo' o ndee ña chindeé ña n̄jvi, ta, n̄ij Jesucristo kūa' a ní k̄a ndee kómí ña n̄og n̄ij kit̄j! Chi x̄i' in ndee Ním̄a Ndios ña táku ndi' i saá k̄ivj, Jesucristo n̄jsōko x̄i' in m̄ji ra n̄og Ndios, ta nd̄a lo' o on kōo kūachi x̄ikomí ra. Ta saá n̄ij Jesucristo kúchiño nakata ña ndi' i kūachi yó' o ta sanduu ndii ñi n̄jvi yó. Saá chi ña x̄indikon yó yichj̄ yat̄a on vása ní-xikomí ña ndee sakaku ña m̄ji yó n̄og ña k̄ivj yó. Ta vitin táku ndik̄a yó ña kasa chiño yó n̄og Ndios, t̄a t̄at̄áku ndi' i saá k̄ivj.

¹⁵ Saá chi x̄i' in ña k̄isa ndivi Jesucristo, Ndios k̄jndoḡo ra ink̄a ñaxaá ña ch̄jndú' u ra x̄i' in n̄jvi ña táxi sanakutá' an va' a n̄jvi x̄i' in Ndios. Chi x̄a'á ña n̄ixi' j Jesucristo, Ndios k̄isa ká' no ini ra x̄a'á kūachi n̄jvi ña ke' é na t̄ixin ñanogó ña k̄jndoḡo Ndios x̄i' in n̄jvi. Ndios n̄akaxin ra n̄jvi na kándixa Jesucristo ña ndyu na sa' ya ndino' o Ndios, ta kúchiño na naki' in na ndi' i ñava' a ña n̄jka' an Ndios taxi ra nda' a na. ¹⁶ Tá yoo ñii t̄a t̄a kúu yivá, ta tayó' o t̄aa ra ñii tutu n̄og ch̄jndú' u ra yukú ñava' a naki' in ñii ñii sa' ya ra k̄ivj n̄ixi' j ra, ta nasá' ya ra on kuchiño naki' in na ñakuik̄a yivá na tá' an táku k̄a yivá na. ¹⁷ Tá on t̄a' an k̄ivj yivá na, ta tutu ña ká' an x̄a'á yukú ñava' a naki' in ñii ñii sa' ya ra, tutu yó' o on vása ndaya' ví ña. ¹⁸ ñayó' o sáná' a n̄og yó ndí k̄ivj Ndios ch̄jndú' u ra ñanogó k̄jndoḡo ra x̄i' in n̄jvi, ta x̄a'á ña ndaya' ví to' on ch̄jndú' u ra yó' o, x̄inj̄ ñó' o k̄ivj kit̄j ta konj̄ ñó' o na n̄ij rí. ¹⁹ Tá ndi' i n̄jka' an ndoso t̄aMoisés ndi' i ndayí Ndios n̄og ndi' i n̄jvi, ta saá k̄i' in ra ñii nda' a lo' o yit̄on tón n̄aní hisopo, ta k̄at̄on ra nda' a yó' o x̄i' in k̄achj̄ kuá' á, ta s̄achii ra ñayó' o x̄i' in n̄ij s̄indikj̄ ta x̄i' in n̄ij t̄jst̄u' u, ña nasakā x̄i' in takuii. Ta saá s̄akuchu ni' ni ra n̄ij yó' o n̄og to' on ña kúu ndayí Ndios, ta saá s̄akuchu ni' ni ra n̄ij yó' o n̄og n̄jvi na nakutá' an yó' o. ²⁰ Ta n̄jka' an t̄aMoisés x̄i' in n̄jvi yó' o, káchí ra saá: "N̄ij yó' o ndákuijn̄ ña x̄a'á to' on va' a k̄jndoḡo Ndios x̄i' in m̄ji yó, ña x̄a'nda chiño yu kúu ña x̄inj̄ ñó' o kasa ndivi ndó' o, káchí ra. ²¹ Ta ñii k̄j'va saá t̄aMoisés s̄akuchu ni' ni ra n̄ij kit̄j yó' o ini ve'e ño' o mandiado, ta s̄akuchu ni' ni ra n̄ij yó' o n̄og ndi' i ña yóo ini ve'e ño' o ña kúu ña x̄inj̄ ñó' o nasut̄u ña kisa to' o na Ndios. ²² Ke' é ra saá, chi ndayí Ndios ká' an ña ndí ndi' i ña yóo ini ve'e ño' o ndundii ña x̄i' in n̄ij kit̄j, ta ndá salo' o kuiti kúu ña on vása x̄inj̄ ñó' o ña n̄ij ña ndundii ña. Tá on kōo n̄ij ní-xita,

ta Ndios ɔn vása kúchiño kasa ká'no ini ra xá'á kuächi n̄vi ña nduu na nandii nõg ra.

Tɔ'on yó'o ká'an xá'á ña n̄xi'i Jesu-cristo

ta n̄ii ra kómí ña ndee nakata ña kuächi n̄vi

²³ Ta saá nasutu xá'ni na kitj ta x̄ini ñó'ó na n̄ii rí ña ndundii ndi'í ña yóo ini ve'e ño'o, ña kúu ña sáná'a ndasaá yóo m̄ji ve'e ño'o ndino'o ñoyívi n̄no. Ta ndi'í ña yóo ñoyívi n̄no x̄ini ñó'ó ndundii ña x̄i'in ña va'a ní ká nõg n̄ii kitj. ²⁴ Ta Jesucristo ɔn vása ní-ki'vi ra ini ve'e ño'o ña k̄isa va'a n̄vi ñoyívi yó'o, ña kúu ña sáná'a ndasaá yóo ve'e ño'o ñoyívi n̄no. Ta Jesucristo n̄ki'vi ra m̄ji ñoyívi n̄no, nõg n̄ixaá ra ta yóo ra káku ndá'ví ra xa'á yóo nõg Ndios vitin. ²⁵ Ta ɔn vása kua'á ní yichj ní-ki'vi ra ñoyívi n̄no ña sɔkɔ x̄i'in m̄ji ra. Ta Jesucristo ɔn vása ní-ke'é ra ndatán ké'é taa taká'no nõg nasutu ñii ñii kuỳa tá'an kí'vi ra ini Cuarto ñaYij Ndino'o x̄i'in n̄ii kitj ña sɔkɔ ra. ²⁶ Tá ní ke'é Jesucristo ndatán ké'é tasutu ká'no ñii ñii kuỳa, níkúu, ta saá ndáa k̄ijv̄ k̄ixá'a ñoyívi yó'o t̄andá k̄ijv̄ vitin, x̄ini ñó'ó kuá'á ní yichj xo'v̄j ní Jesucristo ta kuá'á ní yichj k̄ijv̄ ra, níkúu. Ta vitin ña vaxi kuyatin ña k̄ijv̄ sondí'í ñoyívi kúu ña, ta Jesucristo k̄ixi ra ta ñii laá yichj n̄jɔkɔ x̄i'in m̄ji ra, ta ɔn vása x̄ini ñó'ó sɔkɔ x̄i'in m̄ji ra inká yichj, xa'á ña Ndios kuchiño sandoo ra kuächi n̄vi. ²⁷ Ta Ndios ch̄indú'ú ra ndí ñii ñii n̄vi, ñii laá yichj k̄ijv̄ nayó'o, ta saá Ndios kasa nani ra xa'á kuächi ñii ñii na. ²⁸ Ta saá Jesucristo n̄xi'i'j ra ñii laá yichj kuiti, ta n̄jɔkɔ x̄i'in m̄ji ra xa'á ña nakata ra kuächi kuá'á ní n̄vi. Tá ñii k̄ijv̄ vaxi ndikó ra ñoyívi yó'o, ta ɔn s̄jvi xa'á ña nakata ra kuächi n̄vi kuu ña ndikó ra, ta ña ndikó ra kuu xa'á ña sakáku ra ndi'í n̄vi na kándixa ña'á ta ndáti na ra.

10

¹ Ta ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés x̄ina'á, ñayó'o ndasaá kuiti sáná'a ña xa'á ndi'í ñava'a ndino'o naki'in yóo nda'á Ndios k̄ijv̄ ña vaxi. Ta ndayí yó'o ɔn s̄jvi ñava'a ndino'o kúu ña. Vará k̄isa ndivi n̄vi ndayí yó'o x̄i'in ña sɔkɔ na ñii ñii kuỳa, ta ña k̄isa ndivi na ndayí yó'o saá, ɔn vása kómí ña ndee ña ndasa ndii ña n̄vi nõg Ndios. ² Tá ndixa x̄i'in ña k̄isa ndivi n̄vi ndayí yó'o kúu ña kuchiño nduu na n̄vi na ndii nõg Ndios, níkúu, ta saá ɔn vása kani ká s̄jnj na ndí ndíso na kuächi, ta saá sandakoo na ña sɔkɔ na n̄ii kitj nõg Ndios ñii ñii kuỳa, níkúu. ³ Ta ndá v̄ka, nasutu sɔkɔ na n̄ii kitj ñii ñii kuỳa, ta ña ké'é na saá sánaká'an ña ini n̄vi ndí na ndíso kuächi kúu na nõg Ndios. ⁴ Chi n̄ii s̄jnd̄ijki

x̄i'in n̄ii t̄isú'u sɔkɔ na, ɔn vása kuchiño ña nakata ña kuächi n̄vi ña nduu na nandii nõg Ndios.

⁵ Ta xa'á ñayó'o, Jesucristo k̄ijv̄ k̄ixaá ra ñoyívi yó'o, n̄ika'an ra x̄i'in Ndios, k̄achí ra saá:

ɔn x̄iin ún ña n̄vi ka'ni na kitj xa'á ña sɔkɔ na rí nõg ún, ta ni ɔn x̄iin ún ña n̄vi sɔkɔ na inká ña kómí na nõg ún.

Ñakán saní'í ún yj'j yjki kɔñu j xa'á ña sɔkɔ x̄i'in m̄ji j nõg ún.

⁶ ɔn vása ní-kusij ini ún x̄ini ún kitj tí xa'mi na nõg ñama yuu xa'á ña n̄jɔkɔ na rí nõg ún.

Ni ɔn vása ní-kusij ini ún x̄ini ún inká ña n̄jɔkɔ na nõg ún xa'á ña ndoo kuächi na.

⁷ Ta xa'á ñayó'o n̄ika'an j x̄i'in ún, káchij saá: "Tata Ndios, yó'o yóo j vitin, ña kasa ndivi j ña kóni ún,

ñii k̄j'va ndatán yóo tɔ'on ún ña n̄taa na x̄ina'á xa'á j",

saá k̄achí Jesucristo x̄i'in Ndios. ⁸ Vará xá'nda chiño ndayí Ndios ña n̄taa t̄aMoisés ña sɔkɔ n̄vi nõg Ndios, ta vitin kúndaá ini yóo ndí Ndios ɔn vása kúsij ini ra x̄ini ra ña sɔkɔ n̄vi kitj x̄i'in n̄ii rí nõg ra, ni ɔn vása kúsij ini ra x̄ini ra inká ña sɔkɔ n̄vi nõg ra, ta ni ɔn vása kúsij ini ra x̄ini ra ña xa'mi n̄vi kitj nõg ra xa'á ña ndoo kuächi na. ⁹ Ta kúndaá ini yóo ndí ña n̄ika'an Jesucristo x̄i'in Ndios k̄ijv̄ k̄achí ra saá: "Yó'o yóo j vitin ña kasa ndivi j ña kóni ún", ñayó'o kóni kachí ña ndí Jesucristo k̄indaá ra ndi'í ña sɔkɔ n̄vi ña kúu ña ká'an ndayí yatá xa'á, ta saá ch̄indú'ú ra ñaxáá ña kúu ña n̄jɔkɔ x̄i'in m̄ji ra. ¹⁰ Ta xa'á ña k̄isa ndivi Jesucristo ña kóni Ndios ña kúu ña n̄jɔkɔ x̄i'in m̄ji ra ñii laá yichj kuiti, ta ndá ñii ká yichj ɔn ke'é ká ra saá, ta xa'á ñayó'o Ndios ke'é ra ña xa nduu yóo n̄vi na ndii nõg ra.

¹¹ Ñii ñii k̄ijv̄ nasutu ndíkɔn na xá'ni na kitj tí sɔkɔ na nõg Ndios; ta saá ni, ndá ñii k̄ijv̄ ɔn vása ndoo kuächi n̄vi xa'á ña sɔkɔ nasutu yó'o. ¹² Ta Jesucristo ñii laá yichj n̄jɔkɔ x̄i'in m̄ji ra nõg Ndios ña nakata ra kuächi n̄vi, ta ndá ñii ká yichj ɔn ndikó ká ra sɔkɔ x̄i'in m̄ji ra. Tá ndi'í k̄isa ndivi ra saá, ta ndáa ra ñoyívi n̄no, ta k̄ixoo ra táyij tón tɔ'ó ká'no tón ñ̄indichi s̄ijn kua'á Ndios ñoyívi n̄no. ¹³ Ta yó'o yóo ra ndáti ra ndá t̄ondáa k̄ijv̄ ña Ndios sakoyo ra t̄ixin xa'á Jesucristo ndi'í na káni tá'an x̄i'in ra. ¹⁴ Chi x̄i'in ña ñii laá yichj Jesucristo n̄jɔkɔ x̄i'in m̄ji ra, ta n̄vi na xa n̄taxi x̄i'in m̄ji nda'á Ndios, nayó'o, Ndios sanduu ra na n̄vi na n̄ix̄ino ndino'o ñii k̄j'va ndatán kóni ra. Ndi'í saá k̄ijv̄ ña vaxi saá koo na. ¹⁵ Ta ndixa x̄ini yóo ñayó'o kúu ñandaá, chi Ním̄a Ndios ndatɔ'on ña yu kúu ña n̄ika'an Ndios, k̄achí ra saá:

16 Ñava'a ña kindoqoj xí'in ñaño Israel kundivi kivi ña vaxi, kúu ñayó'o:

Taxij ndayíj ña xá'nda chiñoj ña koo ña nímã na,

ta taa j ndayí yó'o mji sijnj na.

17 Ta tuku kachí Ndios saá:

Qn naká'an kaj xa'a kuachi na, ni qn naká'an kaj xa'a ndã ñii ña qn vá'a ke'é na,

kachí Ndios. 18 Ta tq'on yó'o kóni kachi ña ndí Ndios xa kisa ká'no ini ra xa'a kuachi yó. Ta saá qn vása konj ñó'ó ka ndã ñii ña sóko yó nqo Ndios xa'a ña ndoo kuachi yó.

19 Ta vitin ñañani yó xí'in náki'va yó, xa'a ña ñixita nji Jesucristo kivi ñixi'j ra nda'a tón cruz, ñayó'o táxi kuchiño kuyatin yó nqo Ndios, ta saá vitin kómí yó ndayí kivi yó ini Cuarto ñaYij Ndino'o nqo yóo Ndios. 20 Chi tá'an mji ñixi'j Jesucristo, ñindatã ma'ño tikoto ña sasi nqo yó ña qn vása táxi ya'a yó ini mji Cuarto ñaYij Ndino'o nqo yóo Ndios. Ta vitin Jesucristo táku ra, ta mji ra kúu yichj xa'a ña nóna ña táxi kuyatin yó nqo Ndios.

21 Ta mji Jesucristo kúu tasutu ká'no nqo ndi'i nave'e Ndios na kúu mji yó ta xí'in ndi'i nvi na ndikõn ña. 22 Ta xa'a ña kisa ndivi Jesucristo, va'a ná kuyatin yó nqo Ndios xí'in ña ndino'o ini yó, ta xí'in ña ndixa ndaa ini yó ra. Chi Jesucristo ndasa ndii ra nímã yó, ta saá kúndaã ini yó ndí qn vása ndiso ka yó kuachi nqo ra, chi ndatán yóo ña ñakata ra yiki koñu yó xí'in takuii ndii ndino'o, saá yóo ña ke'é ra xí'in yó nqo Ndios. 23 Ta saá xí'in ña ndino'o ini yó qn sandakoo yó ña ndaa ini yó Ndios, ndatán yóo ña káchí yó kándixa yó ra, ta kundati yó andã ná kundivi ña kindoqo Ndios xí'in yó. Chi xini yó ndi ndixa Ndios kasa ndivi ra ndi'i ña kindoqo ra. 24 Ta ná chikaã yó ndee xí'in mji yó ña chindee tá'an yó, ta ná kuki'vi ka ini yó kóni tá'an yó, ta ná ke'é ka yó ñava'a xí'in tá'an yó. 25 Qn ke'é yó ndatán ke'é sava nvi, chi nayó'o sándakoo na ña nákutá'an na xí'in tá'an na ndoo kisa to'ó na Ndios. Ta saá ni, ndã víka xini ñó'ó ka'an yó tq'on ndã ña chikaã ndee ini tá'an yó ña vivii ndaa ka ini yó Ndios, chi xini yó ndixa vaxi yatin kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o.

Tq'on yó'o ká'an ndí xq'vi ní nvi na xini kasa ndivi ñava'a ta qn xijn na sandakoo na ke'é na ña qn vá'a

26 Tá nvi na kándixa ñandaã xa'a Jesucristo kúu yó, ta saá ni, qn xijn yó sandakoo yó ke'é yó ña qn vá'a, ta saá qn koq ka ndã ñii ña kuchiño sóko yó nqo ña kasa ká'no ini Ndios xa'a kuachi yó. 27 Ta ñii laã kuiti ña kuchiño kundati yó kúu ña kuyi'vi ini yó ña kixaã kivi ña kasa nani Ndios xa'a kuachi yó, ta xq'vi ní yó, ta

koqo yó nqo ño'q xixi, chi saá xq'vi nvi na kúu na saá ini xini Ndios. 28 Kúndaã ini yó ndí ndayí Ndios ña ñitaa taMoisés xina'a káchí ña saá: "Tá ñii taq nija'a ndoso ra ndayí yó'o, ta yóo qvi an unj nvi na ndakuijn nqo nachifo ña kisa ndãã na ndí ndixa tayó'o ndiso ra kuachi ndee, ta saá qn koq ndã ñii ña sakaku tayó'o nqo ña kivi ra." 29 Ta, zan qn ndixa ká'no ní ka kuachi ndiso nvi na chikaã nino Jesucristo?, ta va'a ná yó'vi ka xq'vi nayó'o, saá chi ni-xiin na nakoni na ya'vi ña ñixi'j ra ta ñixita nji ra xa'a kuachi na. Ta nji yó'o kúu ña kisa ndãã xa'a ñaxaã kindoqo Ndios xí'in nvi, ta ñaxaã yó'o chindú'u ndí nji Jesucristo kúu ña sandoo kuachi na. Ta nvi na qn xijn nakoni ñayó'o, ta nvi yó'o yóo na ndatán yóo nvi na kándiva'a xí'in Nímã Ndios, ña kúu ña sán'a nqo nvi ndí Ndios kivi ní ini ra xini ra na. 30 Chi xini va'a yó ndí Ndios ñika'an ra, kachi ra saá: "Ñii laã yíj kómij ndayí kasa nanij xa'a kuachi nvi, ta ndatán yóo ña qn vá'a ke'é nvi, saá cha'vij na." Ta ñika'an ka ra, kachi ra saá: "Ta yij kasa nanij xa'a nvi na kándixa yij", kachi Ndios. 31 Yjyo ní kivi ña vaxi ndí Ndios, taq tatáku ndino'o, saxq'vi ra nvi xa'a kuachi na!

32 Ndó'ó, va'a naká'an ndó kivi nija'a, ndasaã kúndeé ini ndó nqo ña ñixq'vi ndó kivi sakan ñaki'in ndó tq'on va'a xa'a Jesucristo. 33 Sava ndó'ó ñixq'vi ní ndó xa'a ña ñikandiva'a nvi xí'in ndó ta saxq'vi na ndó'ó nqo inkã nvi. Ta inkã yichj ndó'ó ñixq'vi nímã ndó xini ndó nvi na ñixq'vi ní xa'a ña kándixa na Jesucristo, tandã ñitondãã ndó ñii káchí ñixq'vi ndó xí'in na. 34 Njkundá'vi ní ini ndó xini ndó nvi na ndikõn Jesucristo na xifo'o ini ve'e ka. Ta kivi nvi na ndiso chiño kindaa na ndi'i ña xikomí ndó, ta xí'in ñasij ini ndó kúndeé ini ndó nqo ña ñixq'vi ndó saá, chi kúndaã ini ndó ndí yóo ñava'a ní ka ñoyívi nino, ña ndã ñii kivi qn vása ndi'i xa'a ña kúu ña kindoqo Ndios taxi ra nda'a ndó. 35 Ta xa'a ñayó'o, qn vá'a sandakoo ndó ña ndixa ndaa ini ndó Jesucristo, chi kúndaã ini ndó ndí ñii kivi Ndios ndixa taxi ra ñava'a ndino'o nda'a ndó chi kándixa ndó ra. 36 Ta saá xini ñó'ó kúndeé ini ndó nqo ña yó'vi ní xó'vi ndó, chi xí'in ñayó'o kisa ndivi ndó ña kóni Ndios, ta saá ndixa naki'in ndó ñava'a ña kindoqo ra taxi ra nda'a ndó. 37 Chi nqo tq'on Ndios ña ñitaa na xina'a, Ndios kachi ra saá:

Kúmanj salo'o kivi ta taq ta chitónij xaã ñoyívi, ndixa xaã ra,

ta qn na'a ní ka ya'a, ta xaã taq yó'o.

38 Ta nvi na kúu nandii nqoj chi kándixa na yij, nvi yó'o ndixa ndino'o kutáku na ndi'i saá kivi xí'in j,

ta n̄ivi na sandakoo yichij, ɔn vása kusij inij konij n̄ivi yó'o, kachí Ndios noq to'on ra. ³⁹ Ta m̄ij yó, ɔn vása kúu yó n̄ivi na sándakoo yichij ra xa'a ña kua'an yó yichij noq ndi'i xa'a yó. Chi m̄ij yó kúu n̄ivi na ndixa ndáa ini Ndios, ta saá sakaku ra yó, ta kutaku yó xi'in ra ndi'i saá k̄ivj.

11

Tɔ'on yó'o ká'an xa'a n̄ivi ndasaá x̄indaa ini na Ndios kuyja x̄inq'a á

¹ M̄ij yó ndáa ini yó Ndios, ta xa'a ñayó'o x̄inj yó ndí Ndios ndixa taxi ra nda'a yó ña k̄indɔo ra, ña kúu ña ndáti yó naki'in yó; ta ndino'o ndáa ini yó ndí ñandaa kúu ña ndáti yó, vará ɔn ta'an kuchiño koni yó ña. ² Chi naxij sikuá yó x̄indaa ini na Ndios, ta xa'a ñayó'o Ndios kusij ní ini ra x̄ini ra na.

³ Xa'a ña ndáa ini yó Ndios, kúndaa ini yó ndí xi'in to'on ra ña xa'nda chiño ra k̄isa va'a ra ñoyivi yó'o ta xi'in ñoyivi ñino. Ta saá ndi'i ña yóo vitin ña xito yó xi'in nduchuj noq yó ñukuv'a ña xi'in ña ɔn vása kuchiño koto n̄ivi xi'in nduchuj noq na.

⁴ Ta taAbel, xa'a ña x̄indaa ini ra Ndios, ñisɔko ra ña va'a ní ka noq ña ñisɔko ñani ra taCaín nda'a Ndios, ta saá Ndios kusij ní ini ra x̄ini ra ña ñisɔko taAbel, ta ñika'an ra xa'a tayó'o ndí kúu ra ta ta ndii noq ra. Vará xa ñixi'j taAbel, ta saá ni, ñav'a ke'é ra yó'o sán'a ka ña m̄ij yó ndasaá x̄inj ñó'o kundaa ini yó Ndios.

⁵ Ta taEnoc, xa'a ña x̄indaa ini ra Ndios, ɔn vása ní-xi'j ra. Ta nda víka, m̄ij Ndios ñaki'in táku ña'a ra kua'an ra xi'in ra ñoyivi ñino; ta nda ñii n̄ivi ɔn vása ní-nani'ni na ȳikí koñu ra. Ta to'on Ndios káchi ña ndí k̄ivj ɔn ta'an ka naki'in Ndios taEnoc ñoyivi ñino, taEnoc yó'o x̄itaku ra sakusij ra ini Ndios. ⁶ Ta ɔn kuchiño sakusij yó ini Ndios tá ɔn vása ndino'o ndáa ini yó ra. Tá kóni yó kuyatin yó noq Ndios, si'na x̄inj ñó'o kandixa yó ndí ndixa táku ra, ta x̄inj ñó'o kandixa yó ndí ndixa taxi ra ñav'a nda'a n̄ivi na kúyatin noq ra.

⁷ Kuyja x̄inq'a á Ndios ndatɔ'on ra xi'in taNoé yukia kundo'o n̄ivi ñoyivi. Ta taNoé, xa'a ña x̄indaa ini ra Ndios, ta vará nda ñii k̄ivj ɔn ta'an koon savj, ta k̄isa va'a ra ñii tón barco ká'no xa'a ña sakaku ra nave'e ra ini tón barco yó'o. Ta xa'a ña x̄indaa ini ra Ndios saá, taNoé k̄isa ndivi ra ña xa'nda chiño Ndios noq ra, ta xi'in ña ke'é ra saá, saná'a ra ndí n̄ivi na ɔn vása kándixa Ndios, ndi'i xa'a nayó'o. Ta n̄ivi na kándixa Ndios, naki'in na ñav'a ndatán taNoé ñaki'in ra ñav'a

nda'a Ndios, chi x̄ikuu ra ta ta ndii noq Ndios xa'a ña x̄indaa ini ña'a ra.

⁸ Ta taAbraham, xa'a ña x̄indaa ini ra Ndios, chikaá so'o ra to'on ña ñika'an Ndios xi'in ra k̄ivj k̄ana ña'a ra. Vará ɔn vása ní-kundaa ini ra ní ndixa kúu x̄iña noq ko'ɔn ra, ta sandakoo ra ñoo m̄ij ra, ta kua'an ra nda ñixaá ra noq ño'o noq k̄indɔo Ndios xi'in ra taxi ra nda'a ra ta nda'a nasa'ya ñani sikuá ra. ⁹ Ta xa'a ña ndixa x̄indaa ini ra Ndios, ñix̄ijo ra x̄itaku ra ini ve'e mandiado, ndatán x̄itaku ta ta ink̄a ñoo x̄iká, saá x̄itaku ra noq ño'o k̄indɔo Ndios taxi ra nda'a ra. Ñii k̄i'va saá x̄itaku sa'ya ra taIsaac, ta ñii k̄i'va saá x̄itaku sa'ya ñani ra taJacob, vará nayó'o kúu n̄ivi na xa k̄indɔo Ndios xi'in taxi ra ño'o yó'o nda'a na. ¹⁰ Saá ke'é taAbraham chi x̄indati ra ndí ndixa Ndios taxi ra ña kutaku ra ñoo ña va'a ndino'o ña ɔn vása ndi'i xa'a nda ñii k̄ivj, ñoo ña kúu ña ch̄itónj Ndios ndasaá koo ña, ta Ndios k̄isa va'a ra ñoo yó'o.

¹¹ Ta xa'a ña x̄indaa ini ñaSara Ndios, vará xa kua'a ní kuyja x̄ikomí ña, ta x̄ikuu ña'ña'a ña ñi-kuchiño koo sa'ya, Ndios tax̄i ra nde'e ña kukomí ña ñii sa'ya ña. Ta saá kundivi xi'in ña chi ndixa x̄indaa ini ña ndí Ndios kasa ndivi ra ña k̄indɔo ra xi'in ña. ¹² Vará taAbraham ta ta xa kua'a ní kuyja x̄ikuu ra, ta ɔn ko'ɔ ka nde'e x̄ikomí ȳikí koñu ra ña kuchiño kukomí ra sa'ya ra, ta saá ni, kaku sa'ya ra, ta ñitondaa ra x̄ikuu ra x̄ij sikuá ndi'i n̄ivi naIsrael. Ta ñix̄ina kua'a ní sa'ya ñani sikuá taAbraham, ta nda ñii n̄ivi ɔn vása ní-kuchiño ka'vi na ndasaá kúu nasa'ya ra chi ví'i ní kuyi kúu na. Nayó'o yóo na ndatán yóo kua'a ní k̄imi ñoyivi ñino, yóo na ndatán yóo kua'a ní yotí ña yóo yu'u m̄ini, saá yóo sa'ya ñani sikuá ra.

¹³ Ndi'i n̄ivi na ndatɔ'onj xa'a yó'o, xa ñitondaa k̄ivj ña ñixi'j na. Ta k̄ivj ñixi'j na, ɔn ta'an naki'in na ña x̄indati na taxi Ndios nda'a na, ta saá ni, ndatán ñix̄ijo ña x̄iyita na x̄ito na nda ñii noq x̄iká ní yóo ñav'a yó'o, saá ñix̄ijo ña, ta x̄ikusij ini na xi'in ñayó'o. Ta nda lo'o ɔn vása ní-sandakoo na ña x̄indaa ini na Ndios ña ndixa kundivi ña k̄indɔo ra xi'in na. Chi n̄ivi yó'o kúndaa ini na ndí ñoyivi yó'o ɔn s̄ivi ñoo na x̄ikuu ña, chi n̄ivi na yá'a kua'an kuiti x̄ikuu na. ¹⁴ Ta n̄ivi na x̄áni s̄inj saá, sán'a na ndí xika na nándukú na ndixa ña kúu ñoo ndino'o m̄ij na. ¹⁵ Ta n̄ivi yó'o, tá ñix̄ijo na nándukú na m̄ij ñoo ña sandakoo na, níkúu, ta saá kuchiño ndikó na no'o na ñoo noq ke'e na, níkúu. ¹⁶ Ta n̄ivi yó'o ndixa ɔn vása ní-ke'é na saá, chi x̄indati na xaá na kutaku na ñii ñoo ña va'a ní ka ña yóo ñoyivi ñino. Ndios xa k̄isa ndivi ra ñoo va'a yó'o noq kutaku na,

ta saá n̄vi yó' o ká'an na, káchí na xí'in ra: "Yó'ó kúu Ndios m̄i nd̄i." Ta Ndios ɔn vása kúka'an n̄ɔɔ ra x̄a'a ña ká'an na saá xí'in ra.

¹⁷ Ta k̄iv̄i Ndios x̄ito ndoso ra t̄aAbraham án ndixa va'a kasa ndivi ra ña x̄a'nda chiño Ndios n̄ɔɔ ra, ta t̄aAbraham, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, n̄ix̄iyo ti'va ra taxi ra sa'ya ra t̄aIsaac ña s̄ɔk̄o ra tayó'o n̄ɔɔ Ndios, vará sa'ya ra yó'o x̄ikuu ra t̄a ñii laá n̄ɔɔ ra. ¹⁸ Ta xa k̄undaa ini ra ndi Ndios xa k̄indoo ra x̄a'a tayó'o, k̄iv̄i k̄achí ra saá: "Xí'in sa'ya ún t̄aIsaac kaku ku'a ní sa'ya ñani sikuá ún, saá kundi ña k̄indoo j̄i xí'in ún", k̄achí Ndios xí'in t̄aAbraham. ¹⁹ T̄aAbraham ndixa n̄ix̄iyo ti'va ra ña s̄ɔk̄o ra sa'ya ra nda'a Ndios, chi k̄undaa ini ra ndi Ndios kómi ra ndee sanatak̄u ra n̄vi na n̄ix̄i'j̄. Vará t̄aAbraham ɔn vása ní-xa'ni ra sa'ya ra t̄aIsaac, ta t̄aIsaac ndatán yóo t̄a n̄ix̄i'j̄ n̄ɔɔ t̄aAbraham, saá n̄ix̄iyo ra, ta ndatán yóo t̄a sanatak̄u Ndios, saá n̄ix̄iyo t̄aIsaac.

²⁰ Ta t̄aIsaac, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, ndat̄o'on ra xí'in ɔvi sa'ya ra t̄aJacob ta t̄aEsaú ndi k̄iv̄i ña vaxi Ndios ke'é ra ñava'a xí'in ɔvi tayó'o. ²¹ Ta t̄aJacob, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, tá xa yatin k̄ixaa k̄iv̄i ña k̄iv̄i ra, ndat̄o'on ra xí'in sa'ya ñani ra, na kúu sa'ya t̄aJosé, ndi Ndios ke'é ra ñava'a xí'in nayó'o. Ta ndi'j̄ n̄ika'an ra, ta saá n̄itavi ndaa ra t̄at̄on ra ta k̄isa t̄o'ó ra Ndios. ²² Ta t̄aJosé, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, tá'an yach̄i ka ña ɔn t̄a'an k̄iv̄i ra, n̄ika'an ra x̄a'a nañoo ra naIsrael ña ndasaá kee na ñoo Egipto ta ndikó na ñoo m̄i na k̄iv̄i ña vaxi. Ta saá x̄a'nda chiño ra ña kuni'ni na yikí k̄oñu ra no'ɔ ña xí'in na ta sandúxun na ña ñoo m̄i na.

²³ Ta t̄aMoisés s̄akán n̄iya'a lo'o k̄aku ra, ta nayivá si'í ra, x̄a'a ña x̄indaa ini na Ndios, ch̄ikaa se'é na ra in'e ve'e na t̄ixin ña un̄j̄ yoo. Saá ke'é na xí'in ra, chi x̄ini na ndi t̄a lo'o t̄a livi ní kúu ra, ta ɔn vása ní-yi'vi na n̄ɔɔ ña x̄a'nda chiño t̄arey Faraón ña n̄ika'an ra ndi x̄in̄j̄ ñó'o k̄iv̄i ndi'ni nat̄a váli sa'ya naIsrael. ²⁴ Ta t̄aMoisés, x̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, k̄iv̄i n̄itondaa ra nd̄u ra ñii t̄aa, n̄i-xiin ra kutak̄u t̄a ra ndatán ñii t̄aa sa'ya ña'a ñasa'ya t̄arey Faraón. ²⁵ Ta nd̄a víka, ch̄ikaa ini ra nakutá'an ra ñii nduu ra xí'in nañoo m̄i na naIsrael, na kúu nañoo Ndios. N̄ak̄axin ra x̄o'vj̄ ra xí'in nayó'o n̄ɔɔ ña kutak̄u ra sakusij̄ ra ini m̄i ra xí'in ña ɔn vá'a ña kútoo n̄vi ke'é na ñoyivi yó'o. ²⁶ Ta x̄ani s̄inj̄ ra va'a k̄a ná x̄o'vj̄ ra n̄ɔɔ ña va'a kutak̄u ra ta kukomí ra ku'a ní ñakuiká ñoo Egipto. Chi ch̄ikaa ini ra x̄o'vj̄ ra ta sakuka'an na n̄ɔɔ ra ndatán sax̄o'vj̄ na ta sakuka'an na n̄ɔɔ t̄a t̄i'vi Ndios sak̄aku n̄vi, saá chi t̄aMoisés x̄indati ra ñava'a taxi Ndios

nda'a ra k̄iv̄i ña vaxi. ²⁷ X̄a'a ña x̄indaa ini t̄aMoisés Ndios, ɔn vása ní-yi'vi ra n̄ɔɔ ña s̄aa ní ini t̄arey x̄ini ña'a ra. Ta kee ra ñoo Egipto, ta x̄inakaa ndee Ndios ini ra ta ɔn vása ní-sandakoo ra k̄isa ndivi ra ña kóni Ndios, chi ndatán yóo t̄a t̄a xito xí'in nduch̄u n̄ɔɔ ra Ndios, saá n̄ix̄iyo ra.

²⁸ X̄a'a ña x̄indaa ini ra Ndios, x̄a'nda chiño ra n̄ɔɔ n̄vi nañoo Israel ña sakana na vik̄o Pascua. Ta x̄a'nda chiño ra n̄ɔɔ na ña ka'ni na t̄indikachi, ta saá xí'in n̄ij̄ rí sakuchu ni'ni na tón yé'é ve'e na. Ta x̄a'a ña k̄isa ndivi na saá, ɔn vása ní-xi'j̄ nd̄a ñii t̄aa sa'ya n̄ɔɔ naIsrael, k̄iv̄i n̄iya'a ñaángel Ndios x̄a'ni ña nat̄a sa'ya n̄ɔɔ nañoo Egipto. ²⁹ X̄a'a ña x̄indaa ini n̄vi naIsrael Ndios, n̄iya'a nayó'o takuií tá naní M̄ini Kuá'a, saá chi Ndios nat̄a'vi ra takuií yó'o ña nan̄on̄a rá, ta saá k̄indoo n̄ɔɔ ño'ɔ yichí n̄ɔɔ n̄iya'a x̄a'a na. Tá nat̄a naEgipto x̄indik̄on na sat̄a nayó'o ta n̄ik̄i'vi na ku'a'an na n̄ɔɔ yichí yó'o, ta saá Ndios t̄axi ra ña ndik̄o takuií n̄ako'on rá, ta n̄ika'a ndi'ni nat̄a naEgipto ini takuií yó'o.

³⁰ X̄a'a ña x̄indaa ini naIsrael Ndios, n̄ix̄ika na x̄in̄o nduu na ke'e s̄at̄a nam̄a ñoo Jericó ux̄a k̄iv̄i, ta saá k̄iv̄i ux̄a n̄ak̄oyo ndi'ni nam̄a yó'o. ³¹ Ta ñaRahab, ña n̄ik̄i'vi kuachi xí'in ku'a'a ní t̄aa ñoo Jericó, ta saá ni, x̄a'a ña x̄indaa ini ña Ndios, ta xí'in ñat̄o'ó va'a n̄aki'in ña nat̄a naIsrael k̄iv̄i k̄ixi na x̄ito nani na ñoo Jericó yó'o. Ta x̄a'a ña ke'é ña saá, Ndios sak̄aku ra ñayó'o, ta ɔn vása ní-xi'j̄ ña ñii káchí xí'in n̄vi nañoo ña, na n̄i-xiin kasa ndivi ña kóni Ndios.

³² Ta ɔn vása x̄in̄j̄ ñó'o ní ka ndat̄o'on j̄ xí'in ndó x̄a'a n̄vi na va'a x̄indaa ini na Ndios. ɔn nani ka n̄ɔɔj̄ ndat̄o'on j̄ x̄a'a t̄aGedeón, t̄aBarac, t̄aSanson, t̄aJefté, t̄aDavid, t̄aSamuel, ta x̄a'a ndi'ni naprofeta na n̄ika'an ndoso t̄o'on Ndios x̄in̄a'a. ³³ Ta x̄a'a ña x̄indaa ini na Ndios, sava nayó'o k̄undeé na n̄ɔɔ n̄vi na ink̄a ñoo na k̄ani tá'an xí'in na. Ta sava n̄vi yó'o k̄isa nani na xí'in ñandaa x̄a'a ink̄a n̄vi. Ta k̄iv̄i x̄itak̄u k̄a na ñoyivi yó'o, sava n̄vi yó'o n̄aki'in na sava ñava'a ña k̄indoo Ndios xí'in na taxi ra nda'a na. Sava n̄vi yó'o, Ndios t̄axi ra ndee nda'a na ña n̄akasi na yu'v̄ tileón ña ní-xa'ni ña'a rí. ³⁴ Ta sava nayó'o nd̄a'va na ño'ɔ ña ndee ní x̄ixi. Sava nayó'o n̄ik̄aku na n̄ɔɔ n̄vi na kóni ka'ni ña'a xí'in espada. Vará sava nayó'o x̄ikuu na n̄vi na lo'o ndee x̄ikomí, ta Ndios t̄axi ra ndee nda'a na ña k̄undeé na k̄ani tá'an na ta k̄uchiño na n̄ɔɔ nat̄ropa na ink̄a ñoo. ³⁵ Ta sava ñaña'a, n̄ix̄i'j̄ nave'e ná, ta Ndios s̄anatak̄u ra nayó'o ta x̄itak̄u tuku na xí'in ná.

Ta sava n̄vi yó'vj̄ ní n̄ix̄o'vj̄ na, ta ɔn vása ní-ndukú na sak̄aku xí'in m̄i na n̄ɔɔ ña k̄iv̄i na, chi ndixa ndati na nat̄aku na ñii

kivj vaxi, ta saá kutaku na ñii ñoo ña va'a ní ká. ³⁶ Ta sava nayó'o yo'vi ní ñjndo'o na, kuq'a ní ñvi ñikusiki ñá'a ta kani ní ñá'a na xí'in kuártá. Sava nayó'o xjno'ni na xí'in cadena ta xjño'o na ini ve'e ka. ³⁷ Ta sava nayó'o yo'vi ní ñjxi'j na xí'in yuú ña koon ñvi na. Sava nayó'o kini ní ñjxi'j na, chi xí'in sierra sijn xa'nda ma'ño ñá'a na, inká nayó'o xa'ni ñá'a na xí'in espada sijn. Ta sava nayó'o xjndixin na ñij tündikachi, ta sava nayó'o xjndixin na ñij títisú'u, saá xjítaku ndá'vi na, ta ñjxiyo ní ña sándi'i ini na, ta ñvi na on vása kándixa Ndios ndeé ní saxo'vi na nayó'o. ³⁸ Ta ñvi ñoyívi yó'o on vása ndáyá'vi kutaku na xí'in ñvi yó'o na kúu na yo'vi ní ñjxo'vi xa'a ña xjndaa ini na Ndios. Ñvi na ñjxo'vi ní yó'o ñjxika na yuku yichí ta ñjxika na yuku yúyú, xjítaku na tixin kavua, xjño'o na tixin yavi, saá xjítaku na, chi on koq ve'e na ní-xiyo. ³⁹ Vará Ndios ñjka'an ra to'on va'a ní xa'a ñvi yó'o chi ndixa xjndaa ini na ra, ta ndá ñii ñvi yó'o, kivj xjítaku na ñoyívi yó'o, on vása ní-naki'in na ña kñdoo Ndios taxi ra nda'a na. ⁴⁰ Xa'a ñava'a ká'no chitónj Ndios taxi ra nda'a yó, ñvi yó' xinj ñó'o kundati na ndá tondaa kivj ña ñii káchí naki'in na ñava'a ká'no yó'o xí'in yó, chi kivj saá ñvi yó'o ta xí'in mji yó, tondaa yó nduu yó ñvi na ñjxjño ndino'o noq Ndios.

12

Tq'on yó'o ká'an ndi Ndios taxi ra ña xo'vi ñvi na kúu sa'ya ra

¹ Ta saá xa xinj yó ndí ñjxiyo kuq'a ní ñvi na ndákuijn xa'a Ndios, ñvi yó'o ndatán yóo na xino nduu mji yó, saá yóo na, saá chi ndatán xjítaku na ñoyívi yó'o sáná'a ká ña mji yó ndí xinj ñó'o kúndaa ndino'o ini yó Ndios. Ta saá ná sandakoo yó ke'é yó ndí'í ña on vá'a, chi ña on vá'a kúu ña chiko'ni mji yó. Ta ñii k'va saá ná sandakoo yó ndi'í ña sási noq yó ña on xjin taxi ko'on ndíka yó kasa ndivi yó ña kóni Ndios. Ta saá ná chikaq yó ndeé ini yó ña viví kundikoon yó yichj Ndios xí'in ña ndino'o ini yó. ² Ná chikaq ini yó ndasaá kuiti xa'a Jesucristo, chi tayó'o kúu taa tá táxi ña viví ndaa ini yó Ndios, ta chindeé ra yó ñii ñii kivj ña va'a ká vaxi kua'no ña ndaa ini yó Ndios, andá tondaa ña xjño ña ndatán kóni ra. Ta Jesucristo kúndee ini ra xí'in ña kúka'an noq ra káq yó ñjxi'j ra nda'a tón cruz, chi kúndaa ini ra ndí tá xa ndí'í ña ñjxo'vi ra, ta saá kixaq ña kutú ñasj ini ra. Ta saá nataku ra, ta vitin yóo ra noq táyj tón ká'no tón ñindichi sijn kua'a Ndios ñoyívi ñjo.

³ Xinj ñó'o viví kani sijn ndó xa'a ñvi yo'vi ñjndo'o Jesucristo, ta ndasaá ñjxo'vi ní ra ke'é ñvi na on vá'a na ñj-xiin koni

ñá'a, ta saá ni, kúndee ini ra noq ndi'í ñayó'o. Ta saá, xí'in ña xáni sijn ndó saá, kuu ndó ñvi na on nandikó ini, ni on sandakoo ndó ña ndixa ndaa ini ndó Jesucristo. ⁴ Vará yo'vi ní xo'vi ndó tixin ndeé ña on vá'a ña káni tá'an xí'in ndó, ta saá ni, on tá'an tondaa ndó ña kivj ndó, ndatán ñjxi'j Jesucristo. ⁵ ¿An xa ñandoso ndó to'on ña ñjka'an Ndios xí'in ñvi na kúu sa'ya ra? Chi noq to'on ra, Ndios kachí ra saá:

Sa'ya mji kúu ún, tá sándo'o j yó'o ta va'a viví sakuá'a ún ña sáná'a j yó'o xí'in ña ndó'o ún saá.

Ta on sanakava ní ún ini ún tá kivj ká'an j to'on yo'vi xí'in ún xa'a ña on vá'a ké'é ún.

⁶ Ndi'í ñvi na kí'vi ní ini xini j, na kúu sa'ya j, tá sándo'o j na ña sakuá'a na ndasaá kúndee na noq ña on vá'a,

ta saá ke'é na ñava'a ña kóni j, ta ndixa saxo'vi j nayó'o kivj ké'é na ña on vá'a,

káchí Ndios. ⁷ Xinj ñó'o kúndee ndó xí'in ña xo'vi ndó, chi xí'in ña xo'vi ndó, Ndios sáná'a ra ndó'o ndasaá sakuá'a ndó kúndee ndó noq ña on vá'a, ta viví kundikoon ndó yichj ra, ta ña ké'é ra saá xí'in ndó sáná'a ña ndí ndó'o kúu ndó sa'ya ndino'o Ndios. Saá chi ndi'í na kúu yivá ndato'on na xí'in sa'ya na ta sándo'o na sa'ya na xa'a ña sakuá'a na viví kutaku na. ⁸ Ndixa Ndios ndato'on yo'vi ra xí'in ndi'í ñvi na kúu sa'ya ndino'o ra, ta sándo'o ra nayó'o. Ta Ndios tá on vása ké'é ra saá xí'in ndó, ta saá ñayó'o sáná'a ña ndí on sivi sa'ya ndino'o ra kúu ndó. ⁹ Tá kivj xjkuo yó naválí, ta nayivá yó ñoyívi yó'o ndato'on na to'on yo'vi xí'in yó, ta sándo'o na yó xa'a ña sakuá'a yó ke'é yó ñava'a. Ta xa'a ña ke'é na saá xí'in yó, kisa to'ó yó na. Ta saá ndixa xinj ñó'o chikaq so'o ní ká yó to'on ña ká'an Yivá yó Ndios, tá yóo ñoyívi ñjo, ta saá kuchiño kutaku yó xí'in ra ndi'í saá kivj ña vaxi. ¹⁰ Ta lo'o kuiti kujya kivj ñjxiyo válí yó, nayivá yó ñoyívi yó'o ñjka'an na to'on yo'vi xí'in yó, ta sándo'o na yó kivj ke'é yó ña on vá'a. Ta nayivá yó ke'é na saá xí'in yó chi xáni sijn na ndí xa'a ñava'a mji yó kúu ña. Ta Ndios sándo'o ra mji yó chi xinj ra yu kúu ñava'a ndino'o chindeé mji yó ña nduu yó ñvi na ndii ta na yj ndatán yóo mji ra. ¹¹ Tá kivj Ndios sándo'o ra mji yó xí'in ña táxi ra ña yo'vi ndó'o yó, ta on vása kúsi j ini yó ña ndó'o yó saá, ta ndá víka, ñayó'o sákuchuchú ní ña ini yó. Ta saá ní, tá va'a sakuá'a yó kúndee yó noq ña on vá'a ta ke'é yó ñava'a ndatán kóni Ndios, ta saá nduu yó ñvi na koo ñava'a ini, ta kuu yó ñvi na ke'é ñava'a xí'in inká ñvi.

Tq'on yó'o ká'qn xq'q nivi na chikaq ninq ñava'a sání'i Ndios na

¹² Ñakán qn sandakoo ndó ké'é ndó ña kóni Ndios, ta ndukú ndó nqo ra ña taxi ra ndeę ra nda'a ndó ña va'a kundikqon ndó yichj ra. ¹³ Ta ko'qn ndó yichj ndakú, ta saá chikaq ndó ndeę ini nivi na vitá ndíkqon yichj Jesucristo, xq'q ña vivíi kq kundikqon na yichj ra.

¹⁴ Xínj ñó'ó nandukú ndó ndasaá va'a kutá'an ndó xí'in ndi'i nivi. Ta sandakoo ndó ndi'i ña qn vá'a, ta xí'in ñandii ini ndó kasa ndivi ndó ña kóni Ndios, chi nivi na qn vása ndii nqo Ndios, nda ñii kivi qn vása koni na ra xí'in nduchj nqo na. ¹⁵ Ndi'i ndó, koto va'a ndó xí'in tá'an ndó ta chindeé tá'an ndó ña nda ñii ndó qn kuxiká ndó nqo Ndios, saá chi tá kuxiká ndó nqo Ndios, ta saá qn naki'in ndó ñava'a saní'i ra ndó'ó. Koto va'a xí'in mji ndó koqo ndó koo ñii ndó'ó kuu ndó nivi na sakaku kuachi, ta saá kuachi yó'o sakani tá'an ña ndó'ó ta satívi ña ndó'ó. ¹⁶ Ndó'ó nataa, qn kivi ndó xí'in ña'a ñá qn sivi ñásí'i ndó kúu. Ndó'ó náña'a, qn kivi ndó xí'in taq ta qn sivi yij ndó kúu. Ta qn kani ini ndó ndí qn vása ndáya'vi tq'on Ndios, qn ke'é ndó ndatán ke'é tq'Esau xina'a, chi tq'Esau xq'q ña kúu ra sa'ya nqo yivá ra xikomí ra ndayi naki'in ra ñava'a nda'a yivá ra, ta tayó'o nasama ra ndayi yó'o nqo ña naki'in ra ñii laá ko'q ñaxixi. ¹⁷ Ta ndó'ó xa kundaq ini ndó ña njundo'o ra, saá chi kivi nandikó ini ra ta ndukú ra naki'in ra ñava'a nda'a yivá ra, ta saá nj-kuchiño kq yivá ra taxi ra ñava'a yó'o nda'a ra. Vará ndeé ní njxaku ra, ta saá ni, nj-kuchiño kq yivá ra nasama ra ña xa ke'é ra.

¹⁸ Ta ña njundo'o naxij síkuá yó xina'a qn sivi ñii kúu ña xí'in ña táku ndó'ó vitin. Chi ndó'ó qn vása ní-xaq yatin ndó yuku ña naní Sinaí, ta naxij síkuá yó njxaa yatin nayó'o ta xini na nqo xixi ño'q nqo naa ní yuku yó'o, ta ndeé ní kani tqchi. ¹⁹ Ta xinj sq'o naxij síkuá yó ña njnda'yi tón trompeta, ta xinj sq'o na tq'on ña njka'an Ndios xí'in na. Tá'an mii xinj sq'o na tq'on Ndios ña ká'an ra xí'in na, ta saá xaku ndá'vi na nqo ra ña qn ka'an kq ra xí'in na, ²⁰ chi tq'on ña ká'an ra xá'nda chiño ra nqo na, qn vása ní-kundeé ini na konj sq'o na ña, chi tq'on yó'o káchí ña saá: "Tána kundosqo ñii nivi án ñii kitj nqo ño'q yuku Sinaí yó'o, ta xinj ñó'ó kivi nivi yó'o án kitj yó'o xí'in yuu ña koon na, án xí'in yiton tón sijn nó", saá káchí Ndios xí'in na. ²¹ Ña xini na ta xinj sq'o naxij síkuá yó naIsrael yó'o, ta njyí'vi ní na, ta andq tq'Moisés njka'an ra, káchí ra saá: "Ndeé ní yí'víj ndá kisin njinoj xí'in ña", káchí ra.

²² Qn sivi ndatán njundo'o naxij síkuá yó naIsrael yó'o kúu ña ndó'o ndó vitin, chi mji ndó xa kuyatin ndó yuku ña naní Sion nqo yóo ñoo Ndios, tqa tqatáku. Ta mji ñoo yó'o ndatán yóo ñoo Jerusalén ña nákaa ñoyívi njno, saá yóo ña, nqo yóo kuq'a ní mil naangel kisa ká'no na Ndios. ²³ Ta ñoo yó'o yóo ndó nqo nákutá'an ndó xí'in nivi na kúu sa'ya Ndios, na njka'yi kivi nqo libro yij Ndios ñoyívi njno. Ta xa kuyatin ndó nqo Ndios, tqa tq kisa nani ndi'i kuachi nivi ñoyívi yó'o, ta xa kuyatin ndó nqo ndi'i nivi na va'a na xa njxi'j na kúu na sanduu Ndios nayij. ²⁴ Ta xa kuyatin ndó nqo Jesucristo, chi xí'in tayó'o Ndios kjndqo ra inkq ñaxaq ña chjndú'u ra xí'in nivi ña taxi sanakutá'an va'a na xí'in Ndios vitin. Chi nj Jesucristo ña njxjta nda'a tón cruz tqxi ña nduu nivi na ndii nqo Ndios, ta njj yó'o kómí kq ña ndeę nqo njj tq'Abel ña njxjta xina'a.

²⁵ Ta saá koto va'a ndó, qn xaa nqo ndó Ndios, tqa tq ká'an xí'in ndó. NaIsrael xina'a qn vása ní-kaku nayó'o nqo Ndios xq'q ña nj-xiin na kandixa na ra, kivi njka'an ra xí'in na nqo yóo yuku Sinaí ñoyívi yó'o. Ta mji yó, tá qn xjin yó kandixa yó Jesucristo, tqa tq ká'an xí'in yó nda ñoyívi njno, ndixa nda lo'o qn kaku yó nqo ra. ²⁶ Ta xina'a kivi njka'an Ndios, ta tq'on ra satqan ña ñoyívi yó'o, ta vitin ká'an ra, káchí ra saá: "Vaxi ñii kivi, ta ñii laá kq yichj satqan j ñoyívi nqo ño'q, ta satqan j ñoyívi njno", káchí ra. ²⁷ Tá ña njka'an Ndios tq'on yó'o ndí inkq yichj satqan ra ñoyívi yó'o, kundaq ini yó ndí ndi'i ña kisa va'a ra ña kúu ña kivi sakanda ra, ndi'i xq'a ndi'i ñayó'o. Ta saá ndi'i ña qn kivi sakanda ra kjndqo ña ndi'i saá kivi ña vaxi. ²⁸ Ta yichj nqo xá'nda chiño Ndios kutakú yó xí'in ra, nda lo'o qn sakanda ra ñayó'o. Ta xq'a ñayó'o xinj ñó'ó ka'an yó: "Táxa'vi ún, Tata Yivá yó Ndios", ta va'a ná kasa ká'no yó ra xí'in ña ndino'o ini yó xq'a ña sakusij yó ini ra, ta chinóo síkón yó ñato'ó ra. ²⁹ Saá ke'é yó, chi Ndios yóo ra ndatán yóo ño'q xixi ña xá'mi ta sándi'i xq'a ndi'i ña qn vá'a.

13

Tq'on yó'o ká'qn ndasaá xinj ñó'ó kutakú yó ña sakusij yó ini Ndios

¹ Ndó'ó nivi na kándixa Jesucristo, qn sandakoo ndó ña ndixa kivi ini ndó xini tá'an ndó, chi ndatán yóo ñani mji ndó saá yóo ndó xí'in tá'an ndó. ² Ta qn nandoso ndó ña va'a naki'in ndó nivi na kixaq ve'e ndó. Chi xina'a sava nivi va'a naki'in na inkq nivi, vará qn vása ní-kundaq ini na

ndí naángel na kixi noq Ndios kúu na naki'in na.

³ Qn nandoso ndó xá'a nivi na ñó'o ini ve'e қаа xá'a ña ndikõn na Jesucristo. Chindeé ndó nayó'o, ta ndatán yóo ña ñó'o mji ndó ini ve'e қаа xí'in na, saá chindeé ndó na. Kani sijnj ndó xá'a nivi na xó'vj ní ké'é inká nivi xí'in na, ta chindeé ndó na, ndatán yóo ña xó'vj mji ndó xí'in na, saá chindeé ndó nayó'o.

⁴ Ta ndi'i nivi xínj ñó'ó kundaa ini na ndí ña ndáya'ví ní ta yij ní noq Ndios kúu ña tonda'a таа xí'in ña'a. Ta таа та yóo ñásí'í on vá'a k'í'vi ra xí'in inká ña'a, ta ña'a ñá yóo yij on vá'a k'í'vi ñá xí'in inká таа. Ta saá ñii ñii nayó'o xínj ñó'ó vivii taxi ndino'o xí'in mji na nda'a tá'an na. Saá chi Ndios kasa nani ra xá'a таа та k'í'vi kuachi xí'in ña'a ñá on sivi ñásí'í ra kúu, án ña'a ñá k'í'vi kuachi xí'in таа та on sivi yij ñá kúu.

⁵ Qn sandi'i ní ini ndó xá'a ña ndukú ndó kukomí ndó kuá'a ní sj'un. Ndá víka, ná kusij ini ndó xí'in ña kómí ndó, chi saá kachí Ndios: "Ndi'i saá k'ijv yóo j' xí'in ndó. Ndá lo'o on sandakoo j' ndó'ó ndá ñii k'ijv", kachí Ndios. ⁶ Ñákán kúchiño ka'an yó xí'in ndino'o ini yó, kachí yó saá:

"Mji Ndios kúu таа та yóo chindeé yij, ta saá ndá lo'o on kuyi'víj ndá yukú noq ña on vá'a ndukú nivi ke'é na xí'in j'", saá kachí yó.

⁷ Naká'an ndó xá'a nivi na xjndiso chiño noq ndó na kúu na ndatõ'on xá'a to'on Ndios xí'in ndó, ta saná'a na ndó'ó ndasaá vivii kundikõn ndó yichj ra. Kani sijnj ndó ndasaá vivii xjтакú na ñoyívi yó'o, ta ndasaá vivii xjndaa ini na Ndios ndi'i saá k'ijv. Ta mji ndó xínj ñó'ó kundikõn ndó yichj Ndios ndatán xjndikõn nayó'o.

⁸ Jesucristo on vása násama ra. Ñii yóo ra ndatán njxjyo ra xjñá'á, saá yóo ra vitin, ta saá koo ra ndi'i saá k'ijv ña vaxi. ⁹ Qn taxi ndó ña sandá'vi inká nivi ndó'ó xí'in ña saná'a na ndó'ó inká to'on ña on vása yóo yu'ú xí'in to'on Ndios. Ndios ndixa ké'é ra ñava'a xí'in mji yó, ta ñava'a yó'o kúu ña chikaq ndee nímá yó. Ta ndayí ña xá'nda chiño ña ká'an xá'a yu kúu ña va'a kuxu yó, ta yu kúu ña on vá'a kuxu yó, ta ndayí yó'o on vása chindeé ña mji yó ña kutakú yó ndatán kóni Ndios.

¹⁰ Ta mji yó kúu yó nivi na ndikõn yichj Jesucristo, ta tayó'o njsoqo ndi'i xí'in mji ra nda'a tón cruz, tón njxjyo ndatán njxjyo nama yij ve'e ño'o mandiado noq njsoqo nasutú kitj kujya xjñá'á. Ta xá'a ña kándixa yó Jesucristo ta ñii yóo yó xí'in ra, vitin xa ndqo kuachi yó, ta nákutá'an va'a yó xí'in Ndios. Ta nasutú na on xjin kándixa Jesucristo, ta kisa chiño ka na noq

ndayí yatá ña xá'nda chiño таMoisés, ta ña ké'é na saá on vása chindeé ña nayó'o ña kutá'an va'a na xí'in Ndios. ¹¹ Ñii ñii kujya taká'no noq nasutú xjñi'i ra ñii kitj ta xjki'vi ra ini Cuarto ñaYij Ndinoo ve'e ño'o mandiado xá'a ña taxi ra ñii yó'o ña soqo ra ña noq Ndios ña nakata ña kuachi nivi; ta saá yjki koñu kitj tí njxi'j yó'o xjxa'mi na ña ñii xiiña ña xiká lo'o noq ñoo noq xjтакú nivi. ¹² Ta ñii k'í'va saá, Jesucristo njxo'vj ra ta njxi'j ra ñii xiiña ña xiká lo'o noq ñoo Jerusalén. Ta xí'in ñii ra ña njxjta nda'a tón cruz, Ndios nákata ra kuachi nivi. ¹³ Ñákán va'a kee yó ñoo noq táku nivi na on xjin kándixa Jesucristo, ta ko'on yó nakutá'an yó xí'in ra ñii xiiña ña xiká lo'o noq ñoo yó'o. Ta saá ñii kachí xo'vj yó xí'in ña sakuka'an nivi noq yó, ndatán njxo'vj mji ra. ¹⁴ Chi on koq ndá ñii ñoo ñoyívi yó'o ña koo ndi'i saá k'ijv noq kindqo yó kutakú yó. Ta saá mji yó kóni ní yó k'í'vi yó ñoo xaá ña vaxi noq kutakú yó ndi'i saá k'ijv. ¹⁵ Xá'a ña yóo Jesucristo táku ra nímá yó vitin, ná kasa ká'no yó Ndios ndi'i saá k'ijv, ta kachí yó saá: "Ndios kúu Таа таKá'no ní noq yó", saá kachí yó. Ta to'on ña ká'an yó xí'in ndino'o nímá yó saá, ndatán yóo ñava'a sóqo yó noq Ndios, saá yóo ña. ¹⁶ Qn nandoso ndó ke'é ndó ñava'a, ta xí'in ña kómí ndó chindeé ndó nivi na on koq ña kómí, chi ndatán yóo ña sóqo ndó noq Ndios, saá yóo ña chindeé ndó nivi, ta xí'in ña ké'é ndó saá sákusij ndó ini Ndios.

¹⁷ Kasa ndivi ndó ña ndukú na ndiso chiño noq ndó, ta kasa njng xí'in mji ndó xá'a ña vivii kasa ndivi ndó ña ká'an na xí'in ndó. Saá chi na ndiso chiño noq ndó on vása sándakoo na ña vivii ndaa na ndó'ó, chi tondaa ñii k'ijv konj ñó'ó kuita nayó'o nataxi na kuenda noq Ndios xá'a chiño kisa ndivi na. Ta ndó'ó kasa ndivi ndó ña kóni na, ta saá nayó'o xí'in ñasij ini na kuchiño na kasa ndivi na chiño na. Ta ndó'ó xínj ñó'ó vivii kasa ndivi ndó chiño noq na xá'a ña on kuchuchú ini na. Saá chi, tá on vása vivii kisa ndivi ndó chiño saá, ta ña manj kúu ña noq mji ndó.

¹⁸ Qn sandakoo ndó ka'an ndó xí'in Ndios xá'a ndj. Chi xínj va'a ndj ndí on koq kuachi ndiso ndj, ta chikaq ini ndj ke'é ndj ndasaá kuiti ñandaq ndi'i saá k'ijv. ¹⁹ Ta yij xáku ndá'víj noq ndó ña ka'an ndó ndukú ndó noq Ndios, ña yachj taxi ra xaá tuku j noq ndó.

Tõ'on yó'o kúu to'on sondí'í noq tutu yó'o

²⁰ Ta xá'a ña ke'é Jesucristo ña njxjta ñii ra nda'a tón cruz, Ndios kindqo ra ñii ñava'a ká'no xí'in yó ndi'i saá k'ijv ña vaxi. Ndios таа та táxi ñava'a nákaa ini yó kúu

t̄a t̄a s̄anatak̄u Jesucristo, T̄a t̄aKá'no n̄o yó. Ta Jesucristo ndáa ra m̄ji yó ndat̄án yóo ñii t̄a t̄a viv̄ii ndáa ndikachi s̄an̄a ra. ²¹Ȳi'j̄ ndúkú j̄ n̄o Ndios, ña taxi ra ndeē ra nda'á ndó x̄a'á ña kuchiño ndó kasa ndivi ndó ña kóni ra. Ta x̄i'in ña kisa chiño Jesucristo ini yó, ná sanduu ra yó ñivi na sakusij̄ ini Ndios. Ta x̄a'á ñayó'o, ná kasa ká'no ní yó Jesucristo ndi'i saá k̄iv̄i. Saá ná koo ña.

²² Nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó, x̄áku ndá'ví j̄ n̄o ndó, ndi x̄i'in ña ká'no ini ndó chikā s̄o'o ndó t̄o'on ña ñitaa j̄ n̄o tutu yó'o. Chi on vása ní-taa j̄ kūa'á ní t̄o'on n̄o tutu yó'o. ²³ Ta kóni j̄ ndat̄o'on j̄ x̄i'in ndó'ó ña kund̄ā ini ndó ndi ñani yó t̄aTimoteo, xa k̄e ra ve'e k̄a ta xa yóo ndik̄a ra vitin. Táná kixaā ȳach̄i ra n̄o yóo j̄ yó'o, ta saá xā ra x̄i'in j̄ ña koto ndi ndó'ó.

²⁴ Ta tí'ví ndi t̄o'on ña chindeé ndó n̄o ndi ndi'i ñivi na ndíso chiño n̄o ndó, ta tí'ví ndi t̄o'on ña chindeé ndó n̄o ndi ndi'i nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó na ndík̄on Jesucristo. Ta nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó na kándixa Jesucristo, na táku ñoo estado Italia, tí'ví na t̄o'on ña chindeé na ndó'ó.

²⁵ Ná ke'é Ndios ñav̄a'a x̄i'in ndi'i ndó. Saá ná koo ña.

Tutu ña n̄taa t̄Santiago

*T̄aSantiago t̄i'vi ra t̄o'on yó'o
ña ch̄indee ra na k̄andixa Jesucristo*

¹ Ȳi'j kúu t̄aSantiago, t̄aa t̄a k̄isa chiño n̄o Ndios x̄i'in n̄o Jesucristo, T̄aa t̄aKá'no n̄o yó. T̄aa j̄ tutu yó'o ña t̄i'v̄i t̄o'on v̄a'a ch̄indee j̄ ndó'ó naño yó n̄aIsrael, na n̄ix̄it̄a ní'no na t̄áku ndi'i saá x̄iif̄a n̄o ño'ó ñoȳivi yó'o.

*Ña kóni Ndios kasa ndivi yó k̄ivi k̄ixaq̄
ñaxó'v̄i n̄o yó*

² Nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó na k̄andixa Jesucristo, ná kunakaq̄ ñasij̄ ini ndó k̄iv̄j k̄ixaq̄ ndi'i saá n̄o ña xó'v̄j n̄o ndó. ³ Saá chi kúndaq̄ ini yó ndi'ndi'i saá n̄o ña xó'v̄j kúu ña x̄ito ndoso m̄ji yó án ndixa k̄andixa k̄a yó Jesucristo. Ta x̄i'in ñayó'o s̄akuá'á yó nduu yó ñvi na kundee x̄i'in ña yó'v̄j, ta ñ sandakoo yó yich̄j v̄a'a. ⁴ Tá ñ v̄asa sandakoo yó yich̄j v̄a'a, vará kuá'á ní ña xó'v̄j yó, ta saá nduu yó ñvi na v̄a'a n̄ixaq̄ x̄a'no n̄o Ndios, kuu yó ñvi na ñ v̄asa x̄in̄j ñó'ó k̄a ink̄a n̄o ndee ña kasa ndivi na ña kách̄i ini Ndios.

⁵ Ta yóo ñii ndó'ó, ta kúman̄j x̄i'in ndó ñandich̄i v̄axi n̄o Ndios, ta v̄a'a ndukú ndó ña n̄o Ndios, ta ndixa taxi ra ñandich̄i nda'á ndó. Saá chi t̄aa t̄a v̄a'a ini kúu Ndios, ñ v̄asa kúchiton ra nd̄a ñii ñvi, ta táxi ra ñandich̄i nda'á ndi'i ñvi na ndúkú ña n̄o ra; ñandich̄i yó'o kúu ña x̄in̄j ñó'ó ñii ñii ñvi ña v̄a'a kutak̄u na ndatán kóni Ndios. ⁶ Ta k̄iv̄j ndúkú yó ñandich̄i n̄o Ndios, ta x̄in̄j ñó'ó k̄andixa ndino'o ini yó ndi'ndixa taxi ra ña x̄in̄j ñó'ó yó nda'á yó. Ta ñ v̄a'a kaka ovi ini yó, chi ndatán yóo takui' tá kanda x̄ino n̄o m̄ni, ta kuá'an rá yó'o ta kuá'an rá kaq̄, ke'é t̄ach̄j x̄i'in rá, saá yóo ñvi na x̄ika ovi ini. ⁷ Ta ñvi na x̄ika ovi ini nd̄a m̄an̄j kundati na naki'in na ñav̄a'a ndúkú na n̄o Ndios, chi Ndios ñ taxi ra ña nda'á na. ⁸ Chi ñvi na x̄ika ovi ini, vitin x̄ani ini na: "Yich̄j yó'o kúu ña v̄a'a ní", ta ink̄a k̄iv̄j tuku x̄ani ini na: "Va ink̄a yich̄j yó'o kúu ña v̄a'a k̄a", ta saá tuku tuku násama na yich̄j n̄o x̄ika na.

⁹ Ta ndó'ó, nañani yó án náki'v̄a yó na kúu nandá'vi ta k̄andixa ndó Jesucristo, ná kunakaq̄ ñasij̄ ini ndó, chi naná'no kúu ndó n̄o yich̄j Ndios. ¹⁰ Ta ndó'ó, nañani yó án náki'v̄a yó na kúu nakuiká, ná kunakaq̄ ñasij̄ ini ndó chi nákon̄i ndó nandá'vi kúu ndó n̄o Ndios. Ndatán yóo yita ña ndút̄a yuk̄u, ta yach̄j ndi'i x̄a'á ña, saá yóo ñvi nakuiká, chi ñ v̄asa kundee ñakuiká ñvi koo ña ndi'i saá k̄iv̄j v̄axi. ¹¹ Tá x̄it̄aan v̄axi kana ño'ó, ta kixá'á ndee

ní ch̄ikaq̄ ña ka'ni, ta yuk̄u kuij̄ kixá'á ña yich̄j ña, ta yita livi kóyo ña n̄o ño'ó, ta ndi'i x̄a'á ña. Ñii k̄i'va saá kundo'o nakuiká, kisa chiño na ta livi ní t̄áku na, ta ñii kuiti kixaq̄ ña k̄iv̄j na.

Yóo ñayó'v̄i koto ndoso ña m̄ji yó

¹² Nákaq̄ v̄a'a ñasij̄ n̄im̄a ñvi na kúndee ini x̄i'in ndi'i ñayó'v̄j x̄ito ndoso ña'á, ta vará nd̄a yó'v̄j ní xó'v̄j na, ta ñ v̄asa s̄andakoo na k̄andixa na Jesucristo. Ta saá Ndios cha'vi ra ñvi yó'o x̄i'in ña kutak̄u na x̄i'in ra ndi'i saá k̄iv̄j ña v̄axi, chi saá yóo t̄o'on ña n̄ika'an ra ch̄indú'u ra kundivi x̄a'á ñvi na k̄ivi ní ini x̄ini ña'á. ¹³ Tá yóo ñii ndó'ó x̄ani ini ndó ke'é ndó ña ñ v̄a'a, ta ñ kani ini ndó ndi'ndios kúu t̄aa t̄a ch̄inda'á ndó'ó ke'é ndó saá. Chi Ndios nd̄a lo'o ñ v̄asa x̄ani ini ra ke'é ra ña ñ v̄a'a, ni ñ v̄asa ch̄u'u ra ñvi ke'é na ña ñ v̄a'a. ¹⁴ Ta ña kách̄i ini m̄ji yó kúu ña ch̄inda'á m̄ji yó ke'é yó ña ñ v̄a'a, ta s̄andá'vi ña m̄ji yó kasa ndivi yó ña ñ v̄a'a. ¹⁵ Táná kasa ndivi yó ña ñ v̄a'a ña kúsiñ ini yó, ta saá nakava yó kuach̄i, ta kixá'á yó taxi x̄i'in m̄ji yó kutak̄u yó ña ñ v̄a'a. Ta x̄a'á ñayó'o kuá'an yó yich̄j n̄o ndaño'ó yó ta ñ kuchiño kutak̄u yó x̄i'in Ndios.

¹⁶ Ndó'ó nataq̄ ñani yó x̄i'in ndó'ó náña'a k̄i'v̄a yó, k̄i'vi ní iniñ x̄iniñ ndó'ó. Ndát̄o'on̄j x̄i'in ndó: Ñ sandá'vi x̄i'in m̄ji ndó. ¹⁷ Chi ndi'i ña ndino'o v̄a'a kóm̄i yó ta naki'in k̄a yó, Yivá yó Ndios táxi s̄ij̄ ra ña nda'á yó. Ta Ndios kúu t̄aa t̄a k̄isa v̄a'a ndi'i ña kúu ño'ó yé'e ña yóo ñoȳivi ñino. Ta m̄ji Ndios ñ v̄asa yóo ra ndatán yóo ña yé'e k̄isa v̄a'a ra, saá chi ndásava yóo ña nákasi n̄o ña yé'e yó'o, ta ñ v̄asa tívi k̄a n̄o ña ta náko kundañ̄j. Ta Ndios, ñ kq̄o ña kúchiño nasama ña'á, ta ni ñ v̄asa násama x̄i'in m̄ji ra. ¹⁸ X̄a'á ña k̄andixa yó t̄o'on ra ña kúu ñand̄a, ta Ndios sanduu ra m̄ji yó sa'ya ra, ta nd̄asa ra m̄ji yó ñvi x̄a'á. Ta saá kúu yó nangó n̄o ndi'i ink̄a ña ndasa x̄a'á Ndios k̄iv̄j ña v̄axi.

Ñayó'o ká'an x̄a'á yich̄j ndaq̄ n̄o Ndios

¹⁹ Ndó'ó nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó, ch̄ikaq̄ sq'o ndó ña ka'an̄j x̄i'in ndó vitin: Ndi'i ndó x̄in̄j ñó'ó s̄akuá'á ndó kon̄j sq'o ndó ña ká'an̄ ink̄a x̄i'in ndó; tá kóni ndó ndakuiñ̄ ndó yu'v̄ na, ta si'na kani v̄a'a s̄in̄j ndó ndá t̄o'on kúu ña v̄a'a ndakuiñ̄ ndó yu'v̄ na. Ta ñ kama ní saq̄ ini ndó x̄i'in ñvi. ²⁰ Chi táná saq̄ ini yó x̄i'in ink̄a ñvi, ta ñ kivi kasa ndivi yó ña kóni Ndios. ²¹ Ñakán tava ndó ndi'i ña ñ v̄a'a ñó'o k̄a ini ndó x̄i'in ndi'i ñakini ñó'o k̄a n̄im̄a ndó, ta ndixa sandakoo ndó ke'é ndó ndi'i ña ñ v̄a'a. Ta x̄i'in ñat̄o'ó naki'in ndó t̄o'on Ndios ña n̄ika'an ra x̄i'in yó. Chi

tq'on Ndios yó'o kómí ña ndee ña sakaku ña mji yó.

²² Qn sandá'ví xí'in mji ndó. Tá ndasaá kuiti xinj sq'o ndó tq'on Ndios, qn vása ndáya'ví ní ñayó'o. Saá chi ndixa xinj ñó'ó kasa ndivi yó ña ká'an tq'on Ndios, ta kq'on yó yichj nqo xá'nda chiño ra. ²³ Njvi na kuiti xinj sq'o tq'on Ndios, ta qn vása kisa ndivi na ña ká'an tq'on ra, nayó'o yóo na ndatán yóo ñii tqa tã ndasaá kuiti xito ra nqo ra nqo yutátá. ²⁴ Chi tayó'o kuiti xito ra nqo ra, ta saá kée ra kuq'an ra, ta qn vása ndí'i ini ra ndasa ndii ra nqo ra, ta kama nándoso ra ndasaá kaa nqo ra. ²⁵ Ta njvi na qn vása nándoso tq'on Ndios ña xinj sq'o na, ta chíkaa na ndee nándukú na kasa ndivi na ña xá'nda chiño tq'on yó'o, ta xaq'ã ña k'é'é na ñayó'o, kunakaa ñasij ini na. Chi tq'on Ndios ña va'a ndino'o kúu ña, ta kómí ña ndí'i ndee ra ña chindee ña mji yó ña qn vása ka'nda chiño ka ñandiva'a nqo yó.

²⁶ Tá yóo ñii ndó ta xáni sijnj ndó va'a ndikqon ndó yichj Ndios, ta qn vása násita xí'in mji ndó nqo ndí'i ña qn vá'a ka'an ndó, ta na sandá'ví xí'in mji kúu ndó, chi nqo Ndios qn vása ndáya'ví yichj kuq'an ndó. ²⁷ Tá kuq'an yó yichj ndaa ña ndáya'ví nqo Yivá yó Ndios, ta ndixa kasa ndivi yó ñava'a ta chindee yó ndí'i njvi na xó'vj, na kúu naválí xjndá'ví na qn kqó yivá sí'í, ta na kúu náña'a ná njxi'j yij, ta kundaa yó xí'in mji yó ña qn ke'é yó ña qn vá'a ndatán k'é'é njvi ñoyívi yó'o.

2

Xinj ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó ndí'i njvi

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu na kándixa Jesucristo, Taa tãKá'no nqo yó, tã kómí ndí'i ndee va'a. Ta xaq'ã ña kándixa ndó saá, qn vá'a nakaxin ndó njvi, saá chi ñii k'va xinj ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó nandá'ví xí'in nakuiká. ² Tá nákutá'an yó ve'e nqo kisa ká'no yó Ndios, tá xito yó ñii tãkuiká njk'vi ra nqo ndóo yó, ta ndixin ra tikqto ña va'a ña yá'ví ní, ta nákaa se'e ña yé'e nda'a ra, ta tuku xito yó vaxi inka tqa, tayó'o kúu ñii tandá'ví, ta ndixin ra tikqto lá'lá yatá, ta ndá'ví ní káa ra, ³ ta mji yó kama ní ta va'a ní tq'ó kuq'an yó naki'in yó tãkuiká, ta ká'an yó xí'in ra, káchí yó saá: "Koo ún, tata, yó'o yóo táyi tón va'a koo ún", káchí yó xí'in ra. Ta xí'in tandá'ví síin ká'an yó xí'in ra, káchí yó saá: "Kundichi ún nda kaa, án nqo ño'o yó'o va'a koo ún", káchí yó xí'in ra. ⁴ Tá saá kisa ndivi yó xí'in njvi, ñayó'o sáná'a ndí nakaxin yó njvi chi va'a ka naki'in yó nakuiká nqo nandá'ví. Ndatán yóo nachíño na qn vása va'a kisa nani kuqchi, saá yóo mji yó, tá nákaqin yó njvi.

⁵ Nañani yó xí'in náki'va yó, konj sq'o va'a ndó ña ká'anj xí'in ndó: Ndios njka'an ra ndí nandá'ví ñoyívi yó'o kuu nakuiká nqo ra xaq'ã ña kándixa na Jesucristo. Ta njvi na kándixa yó'o kúu na kutaku xí'in ra ta ka'nda chiño na xí'in ra nqo ndí'i ña yóo, chi saá yóo tq'on ña njka'an Ndios chjndú'u ra kundivi xaq'ã njvi na kí'vi ní ini xíni ña'a. ⁶ Ta mji ndó, qn vá'a k'é'é ndó chi kisa njno ndó nandá'ví. ¿An qn sjví nakuiká kúu na sáxo'vj ní ndó'ó, ta chíkaa na kuqchi xaq'ã ndó nqo nachíño ña sando'o na ndó'ó? ⁷ ¿An qn sjví mji nakuiká yó'o kúu na ká'an tq'on qn vá'a ta kúsiki na kjví Jesucristo, Taa tãKá'no nqo yó?

⁸ Nqo tq'on Ndios ña njtaa tãMoisés xjng'á, yóo ndayí ña kúu ña ká'no va'a njka'an Ndios, káchí ña saá: "Ñii k'va ndatán kí'vi ini ndó xíni ndó xí'in mji ndó, saá kuki'vi ini ndó koni ndó natá'an ndó." Tá ndino'o ini ndó kisa ndivi ndó ndayí yó'o, ta saá va'a k'é'é ndó. ⁹ Tá nákaqin ka ndó njvi ta náki'in va'a ka ndó nakuiká nqo nandá'ví, ta nákuiso ndó kuqchi, chi yá'a ndoso ndó ndayí Ndios. ¹⁰ Ta saá, tá yóo njvi na kisa ndivi ndí'i ndayí Ndios ña njtaa tãMoisés, ta yá'a ndoso na ñii láá kuiti ndayí yó'o, ta xaq'ã ñayó'o nákuiso na kuqchi nqo Ndios. Ñii k'va ndatán njya'a ndoso na ndí'i ndayí Ndios, saá yóo kuqchi ndiso na nqo Ndios. ¹¹ Saá chi ñii láá Ndios kúu tqa tã xaq'nda chiño ndí'i ndayí. Xaq'nda chiño ra: "Qn vá'a kusun ñii tqa xí'in ñii ña'a ña qn sjví kúu ñásí'í ra, ta ní qn vá'a kusun ñii ña'a xí'in ñii tqa ta qn sjví yij ña kúu." Ta tuku xaq'nda chiño Ndios: "Qn vá'a ka'ni ñii njvi inka njvi." Ta saá ká'anj xí'in ndó, tá ñii tqa xaq'ni ra ñii njvi vará qn vása ní-kisjn ra xí'in inka ña'a ña qn sjví kúu ñásí'í ra, ta tayó'o nákuiso ra kuqchi nqo Ndios, chi ndatán yóo tqa ta njya'a ndoso ndí'i ndayí, saá yóo ra. ¹² Xíinj ñó'ó koto va'a yó xaq'ã tq'on ká'an yó ta xí'in ña k'é'é yó. Saá chi vaxi ñii kjví Ndios kasa nani ra xaq'ã kuqchi yó. Ta xí'in tq'on ña xaq'nda chiño Jesucristo, kasa nani ra ña, chi tq'on ña xá'nda chiño Jesucristo kómí ña ndee ña chindee ña mji yó ña qn ka'nda chiño ka ñandiva'a nqo yó. ¹³ Ta kixaa kjví kasa nani Ndios xaq'ã kuqchi yó, Ndios qn kundá'ví ini ra koni ra njvi na qn vása ní-kundá'ví ini xjini inka njvi. Ta njvi na kundá'ví ini xjini inka njvi, Ndios kundá'ví ini ra koni ra na. Ña kundá'ví ini yó xíni tá'an yó kúu ña xinj ñó'ó ní nqo Ndios, saá chi xí'in ña kundá'ví ini ra xíni ra njvi kasa nani ra kuqchi na.

Xíinj ñó'ó kasa ndivi yó tq'on Ndios, qn sjví konj sq'o kuiti yó tq'on ra

¹⁴ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, tá kuiti ká'an yó: "Yi'i kándixa j Jesucristo", káchí yó, ta ọn vása kisa ndivi yó chiño vạ'a ña sán'a ña ndixa kándixa yó ra, ta tọ'on ká'an yó ndí kándixa yó, ọn vása ndáyạ'vị ña ọn Ndios, ni ọn kúchiño ña saká'an ña mịi yó. ¹⁵ Saá chi tá xító yó yóo ñii ñani yó án ñii kị'vạ yó, ta ọn kọó ña kundixin na, ni ọn kọó ña kuxu na, ¹⁶ ta káchí yó xí'in na: "Nakutá'an yó inka kịvị. Vạ'a koo ún, ta vạ'a ná koo tikọtọ kundixin ún chi vixin ní, ta kuạ'a kuxu ún ndạ xáa ini ún", káchí yó xí'in na, ta ọn vása taxi yó ña xini ñó'ó na ndạ na, ta ndạ manj ká'an yó tọ'on yó'o xí'in na, chi ọn vása ndáyạ'vị ña. ¹⁷ Tá ndasaá kuiti ká'an yó kándixa yó Jesucristo, ta ọn vása kisa ndivi yó chiño vạ'a ña kóni Ndios, ndạ manj ká'an yó kándixa yó Jesucristo, chi tọ'on vichí kuiti kúu ña.

¹⁸ Tá ñii ndó ká'an, káchí ndó: "Yóo ñvị na kándixa Jesucristo, ta ọn kọó chiño vạ'a ké'é na. Ta yóo inka ñvị na kándixa Jesucristo, ta kisa ndivi na chiño vạ'a ña kóni Ndios", káchí ndó. Ta yi'i ká'an j, tá ọn kọó chiño vạ'a ké'é ñvị, ta saá ọn kọó ña kómí na sán'a na ndí ndixa kándixa na Jesucristo. Ta ñvị na ké'é chiño vạ'a, nayó'o kómí na ñavạ'a sán'a na ndí ndixa kándixa na Jesucristo. ¹⁹ Tá yóo inka ndó ká'an, káchí ndó: "Kándixa j yóo ñii lụá Ndios." Ta ndó'ó ká'an saá, vará vạ'a kándixa ndó, ta xini ñó'ó kundạą ini ndó ndí ñii kị'va saá ndi'i ñanímạ ndivạ'a kándixa ña yóo ñii lụá Ndios, tạnạ kisin ña chi yi'vị ña xạ'a ñayó'o. ²⁰ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, ọn kí'vị ní kani sịnj ndó. Xini ñó'ó kundạą ini ndó ndí ndạ manj kúu ña kándixa ndó Jesucristo tá ọn vása kisa ndivi ndó chiño vạ'a ña kóni Ndios kasa ndivi yó. ²¹ ¿Án ọn vása náká'an ndó ndasaá ké'é tạAbraham, xij sikuá yó kuịyạ xịnạ'á? Chi tayó'o chịkaạ sq'o ra, ta kạndixa ra tọ'on ña ñjka'an Ndios xí'in ra, ta kịsa ndivi ra ña sqọ ra sạ'ya ra tạsaac ọn Ndios. Ta xạ'a ñayó'o, Ndios ñjka'an ra ndí tạAbraham kúu ra tạ tạ vạ'a ndino'o ọn Ndios. ²² Ta vitin kúndạą ini ndó ndí xini ñó'ó nakutá'an ña kạndixa ra xí'in ña kịsa ndivi ra ndátan kóni Ndios, ta xạ'a ña chiño vạ'a kịsa ndivi ra, ñjtondạ ra ña xịndaa ndino'o ini ra Ndios. ²³ Ta saá kúndvị ña ñjka'an tọ'on Ndios ña káchí: "TạAbraham kạndixa ra Ndios, ta xạ'a ñayó'o, Ndios ñjka'an ra ndí tạAbraham kúu tạ tạ ndii tạ ọn kọó kuạchi ndiso ọn ra", káchí tọ'on Ndios. Ta xạ'a ña kịsa ndivi ra ñayó'o, ñjka'an ñvị saá: "TạAbraham kúu tạ tạ náta'an vạ'a xí'in Ndios."

²⁴ Ñakán kúndạą ini yó Ndios ká'an ra ndí ñvị na vạ'a ndino'o kúu yó ọn ra,

chi kándixa yó ra ta kisa ndivi yó tọ'on ra. ²⁵ Ta yóo inka tọ'on ña ndátọ'on xạ'a ñii ña'ạ ña ñanı Rahab, kuịyạ xịnạ'á ñjxiyo ñá ta xạ'a sị'ún ñjksin ñá xí'in kuạ'a ní tạ. Ta Ndios ñjka'an ra ndí ndụu ñáña'ạ vạ'a ndino'o ọn ra xạ'a ña chjndee ña naIsrael; chi ñaki'in vạ'a ñá ọvị tạ tạ ñjxa'an xító nani ñoo Jericó. Saá chi ñáRahab tạn se'é ña nataạ yó'o ini ve'e ñá, ta chjndee ñá na ñjkaaku na ọn ñaño Jericó, ta saá kúchiño ndjko na kuano'o na ọn ndátı inka nataạ tá'an na. ²⁶ Tọ'on yó'o sán'a ña mịi yó ndí ña xini ñó'ó ní kúu ña kasa ndivi yó chiño vạ'a ña kóni Ndios. Ta vitin vạ'a ná kani sịnj ndó xạ'a inka ña sán'a, ndí yjki kọñu yó xí'in ñmạ táku kómı yó, ọn kúchiño tạ'vị tá'an ña, saá chi tá ọn kọó ñmạ táku kómı yó, ta ñvị ñjxi'i kúu yó. Ta saá kúndạą ini yó tá ndixa kándixa yó Ndios, ta ọn kúchiño tạ'vị tá'an ña kándixa yó ra xí'in ña kisa ndivi yó chiño ña kóni ra.

3

Xini ñó'ó koto vạ'a yó xạ'a tọ'on kạ'an yó

¹ Nañani yó xí'in náki'vạ yó, vạ'a ndasaá kuiti lo'o ndó ndukú ndó kuu ndó ñvị na sán'a tọ'on Ndios. Saá chi Ndios kasa nani ra xạ'a tọ'on ña sán'a ñvị, ta yọ'vị ní kạ saxo'vị ra ñvị na sán'a ña ọn sịvị ñandixa kúu, ta ndixa yọ'vị kạ xọ'vị nayó'o ọn inka ñvị na kándixa tọ'on Ndios. ² Ndi'i mịi yó kuạ'a ní yichí ñakava yó kuạ'a ní kuạchi. Tá kúchiño nani'ı yó ñvị na ndạ ñii yichı ọn vása ká'an ndạ ñii tọ'on ọn vạ'a, ta ñvị yó'o ndixa kúu na nava'a ndino'o. Tá ndixa vạ'a kúchiño ñvị xá'nda chiño na ọn tọ'on ká'an na, ta ñii kị'va saá kúchiño ñvị yó'o ka'nda chiño na ọn ndi'i ña ọn vạ'a kóni ké'é yjki kọñu na. ³ Ta vitin kani sịnj ndó xạ'a ña sán'a ñii kạ ña chıkaạ yó yu'vı tıkuayı ña nasita yó rı. Ñii kạ lo'o ní kúu ña, ta xı'in ñakạ yó'o kúchiño ka'nda chiño yó ọn kịj ká'no yó'o ña kọ'on rı xı'in yó ọn kóni mịi yó. ⁴ Ta inka ña ndátọ'on j xı'in ndó, kani sịnj ndó xạ'a tón barco. Ta tón ká'no ní kúu nó, vará ndạ xini ñó'ó nó tạchı ndee ní ña sakanda ña nó kọ'on nó, ta xı'in ñii yiton lo'o tón ñanı timón káva na tón barco yó'o ña kọ'on nó ọn kóni mịi tạ tạ káva tón barco. ⁵ Ta ñii kị'va saá ndó'ó yó xı'in tọ'on ña ká'an yó. Saá chi lo'o ní yáạ kómı yó ña táxi kama ní kạ'an yó tọ'on, ta vará ndạ lo'o ní yáạ kómı yó, ta ña ndee ní kúu ña ọn ndi'i yjki kọñu yó. Ndatan yóo ñii ño'ọ lo'o chíin ña xıxi, ta kúchiño ña ka'mi ña ñii yuku ká'no ọn yóo kuạ'a ní yiton, saá yóo yáạ yó, chi kúchiño ña sandi'i ña xạ'a kuạ'a ní ñvị. ⁶ Ndatan yóo ño'ọ xıxi,

saá yóo tɔ'on ká'an yó. Chi yáá yó táxi ña ka'an yó ndi'i saá nqo tɔ'on ña qn vá'a, ta ndi'i ndee tɔ'on qn vá'a yó'o vaxi ña nqo mji ñanímá ndivá'a ká'no, ta kúchiño ña kasa kini ña ta sativi ña mji yó ndi'i saá kivi táku yó ñoyivi yó'o. ⁷ Ndixa mji yó nanjivi xinjí va'a yó ndasaá ka'nda chiño yó nqo ndi'i saá nqo kitjí tí yóo ñoyivi yó'o, kitjí tí kúu tívukú, kitjí tí yóo ndixin, kitjí tí ñoo tixin nqo ño'q xika, xí'in ndi'i kitjí tí ñó'o ini takuí. ⁸ Ta ndá ñii njivi qn kivi ka'nda chiño na nqo tɔ'on ña vaxi nqo yáa mji na. Chi yáá yó ña táxi ka'an yó tɔ'on qn vá'a, kómí ña ndee ndiva'a ña ka'an ña tɔ'on xatí ña satakué'è ini njivi. ⁹ Nqo yáa yó vaxi tɔ'on ña kisa ká'no yó Yivá yó Ndios. Ta tuku mji nqo yáa yó vaxi tɔ'on ña ká'xín yó sátavj chí'ña yó inká njivi. Ta qn vá'a ka'an yó saá, chí Ndios kúu taja ta kisa va'a ndi'i njivi ndatán yóo mji ra. ¹⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, qn vá'a kasa ndivi yó saá ña kée qvi nqo tɔ'on yu'u yó. Chi qn vá'a ka'an yó tɔ'on ña sátavj chí'ña njivi, ta tuku kee tɔ'on yu'u yó ña ka'an yó ná ke'é Ndios ñava'a xí'in njivi. ¹¹ Ta va'a kani sijnj ndó ña saná'a ñii pozo nqo vaxi takuí. Ndatán yóo pozo yó'o, saá yóo yu'u yó xí'in tɔ'on ká'an yó. Saá chí ñii pozo nqo kaku takuí visi, qn kivi kaku takuí yová ini ña. ¹² Nandixa kúu ña, qn vása kivi koon tíaceituna nda'á tón higo, ta ni qn vása kivi koon kuj'i higo nda'á tón uva. Ñakán tá yóo ñii pozo, qn kivi ñii káchí kaku takuí visi xí'in takuí yová ini ña.

Ñayó'o ká'an xa'q ñandíchi ña vaxi nqo Ndios

¹³ Tá yóo ñii ndó'ó, ta xáni sijnj ndó njivi ndíchi ní kúu ndó ta kúndaq ini ndó yichj Ndios, ta saá xinjí ñó'ó ke'é ndó ñava'a, ta tɔ'ó ní kutakú ndó, ta xí'in ñayó'o saná'a ndó ndí ndixa ñandíchi Ndios kómí ndó. ¹⁴ Tá yóo ñii ndó'ó, ta kuinjí ini ndó xíni ndó inká njivi, ta káchí ini ndó kúu ndó na kúchiño ka nqo inká njivi, ta saá qn vá'a kasa ká'no xí'in mji ndó ña kani sijnj ndó ndí ñandíchi ní kúu ndó, chí qn sivi ñandaa kúu ña xáni sijnj ndó. ¹⁵ Saá chí tá xáni sijnj mji ndó ndí njivi ndíchi ní kúu ndó, ta ña xáni sijnj ndó saá qn sivi ña vaxi nqo Ndios kúu ñayó'o, ñandíchi mji ndó yó'o kuiti ñandíchi njivi ñoyivi yó'o kúu ña, saá chí ñandivá'a ká'no táxi ña kani sijnj ndó ndí njivi ndíchi ní kúu ndó. ¹⁶ Saá chí tá yóo njivi na kuinjí ini xíni tá'an, ta káchí ini na kúu na na kúchiño ka nqo inká njivi, ta nqo táku nayó'o qn ko'ó ñatɔ'ó na xí'in inká nata'an na, chí yóo ndi'i saá nqo ña qn vá'a ke'é na. ¹⁷ Ta njivi na kómí ñandíchi ña vaxi nqo Ndios, nayó'o kúu njivi na ke'é ñava'a nqo Ndios, tɔ'ó táku na, qn vása káni tá'an na xí'in inká njivi, na

va'a ini kúu na xí'in inká njivi, ta kúnda'vi ini na xíni na inká njivi, ta saná'a na nqo njivi ñava'a ña xinjí na ke'é na, ta qn vása náka'xin na njivi, ni qn vása kúu na njivi na vatá án na qvi yu'u. ¹⁸ Ta njivi na vivíi táku xí'in tá'an, ta ñii kji'va saá ndúkú na ta chíndeé na ña vivíi kutakú inká njivi xí'in tá'an na, nayó'o kúu na kisa ndivi ña kóni Ndios, ta Ndios káchí ra ndí nayó'o kúu njivi na va'a ndino'o.

4

Qn kúchiño kundikqon yó yichj Ndios, ta ñii káchí kundikqon yó yichj ñoyivi yó'o

¹ ¿Míkíá vaxi ña táxi kani tá'an ndó xí'in tá'an ndó? Ndi'i ña qn vá'a ña kúsiy ini ndó ke'é ndó, ñayó'o káku ña nímá mji ndó. Ña qn vá'a ña yóo nímá ndó, ndi'i saá kivi káni tá'an ña xí'in ndó, chí kóni ña ka'nda chiño ña nqo ndó. ² Ndó'ó kisa kuinjí ndó xí'in inká njivi xa'a ña kómí na, chí kóni ndó kukomí ndó ku'a'á ní ñakuíka. Ta qn kivi kukomí ndó ña, ta xa'a ñayó'o sákaku ndó kuachi xí'in tá'an ndó, ta káni tá'an ndó xí'in na, ta xá'ni ndó njivi, chí kisa yichj ini ndó xa'a'á ña kómí na. Qn vása kómí ndó ña kóni ndó chí qn vása ndúkú ndó ña nqo Ndios. ³ Chí tá yóo ña ndúkú ndó nqo Ndios, ta qn vása náki'ni ndó ña, saá chí ndasaá kuiti ndúkú ndó ñakuíka kóni mji ndó ña konjí ñó'ó ndó nqo káchí ini mji ndó, ta qn vása ndúkú ndó ña kóni Ndios. ⁴ ¿Ndó'ó kúu njivi na qn vása ndino'o kí'vi ini xíni ndó Ndios! ¿Án qn vása kúndaq ini ndó, ndi'i njivi na náta'an va'a xí'in ñoyivi yó'o qn kúchiño kuu na njivi na náta'an va'a xí'in Ndios? Saá chí njivi na kúsiy ini kisa ndivi ndi'i ña qn vá'a ña kisa ndivi njivi ñoyivi yó'o, njivi yó'o kúu na qn xijnj chikaq so'o tɔ'on Ndios, ni qn xijnj na koni na ra. ⁵ Xinjí va'a yó tɔ'on Ndios ña njíta na xjng'á kúu ñandaa ña káchí ndí Nímá Ndios ña chikaq ra ini ndi'i mji yó na kándixa ña'a, kí'vi ní ini ña xíni ña mji yó, ta ndá lo'o qn xijnj ña kuxiká yó nqo Ndios. ⁶ Ta Ndios ká'no ní ñava'a taxi ra nda'á yó ña chíndeé ra yó kúndeé yó nqo ña qn vá'a, chí kí'vi ní ini ra xíni ra mji yó. Káchí tɔ'on ra saá: "Ndios qn xijnj ra koni ra njivi na kisa ká'no xí'in mji; ta va'a ní ka chíndeé ra njivi na tɔ'ó ní ini nqo ra", káchí tɔ'on Ndios. ⁷ Ñakán xinjí ñó'ó kandixa ndó Ndios ta kasa ndivi ndó ña kóni ra. Ta nqo ñanímá ndivá'a ká'no xinjí ñó'ó kasa ndee xí'in mji ndó, ta kasa téé ndó nímá ndó ña qn chikaq so'o ndó ña ká'an ña, ni qn kasa ndivi ndó ña kóni ña, ta saá ñanímá ndivá'a ká'no yó'o kama kee ña ko'qon ña nqo ndó. ⁸ Kuyatin ndó nqo Ndios, ta saá Ndios kuyatin na nqo ndó. Ndó'ó na ke'é ña qn vá'a, sandakoo

ndó ndi'i ña on vá'a ké'é ndó. Ta ndó'ó ñivi na ovi yu'u, vitin xinj ñó'ó sandakoo ndó yichj ñoyívi yó'o ta ndino'o ini ndó ko'on ndó yichj Ndios. ⁹ Ná kuchuchú ini ndó ta ná kuaku ndó xa'á ña on vá'a ké'é ndó. Ná sandakoo ndó ña kúsij ní ini ndó xína ndó ñoyívi yó'o, ta nduu ndó ñivi na kuchuchú ini, ta ndikó ini ndó xa'á ña on vá'a ké'é ndó. ¹⁰ Kuxítí ndó ta kuaku ndá'ví ndó ñoq Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'á ndó, ta nduu ndó ñivi na va'a ñoq ra, ta Ndios ndasa ra ña kuu ndó ñivi naná'no yichj ñoq xá'nda chiño ra.

On vá'a ka'an yó to'on ndiva'a xa'á tá'an yó

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, on ka'an ndó to'on ndiva'a xa'á tá'an ndó. Tána ka'an ndó to'on ndiva'a xa'á nañani ndó án xa'á náki'va ndó, ta saá nímə mji ndó kaku ña kisa ndaa ndó xa'á kuachi tá'an ndó. Tá saá ká'an ndó, ta on vá'a kani sijn ndó ndí mji ndó kuu na ná'no ka ñoq Ndios. ¹² Nii laá Ndios kuu ta chindú'u ndayí, ta ndasaá mji Ndios kuu ta kúchiño kasa nani xa'á kuachi ñivi, chi kómi ra ndee ña kúchiño sakaku ra ñivi án taxi ra ña ndi'i xa'á na. Ta mji ndó, on ko'ó ndayí kómi ndó ña ka'an ndó xa'á natá'an ndó ndí ndiso na kuachi ñoq Ndios.

On vása xinj yó tá kutaku yó kivi taan

¹³ Sava ndó'ó ká'an ndó saá: "Vitin án taan ko'on yó inkə ñoo ká'no, ta kasa chiño yó ñii kuíya, ta ku'á ní sji'un kukomí yó", káchí ndó. Ta vitin konj so'o va'a ndó ña ka'an j xí'in ndó. ¹⁴ On vása xinj yó yukía vaxi kundo'o yó kivi taan. Saá chi on xinj yó ndasaá yóo ña táku yó. Ndatán yóo ñii vjko'ó ñoq yuku, kánoo ña ñii káni lo'o ta saá ndáño'ó ña, saá yóo ña táku yó. ¹⁵ Ta xa'á ña on vása xinj yó yukía kundo'o yó kivi ña vaxi, va'a ka ka'an yó, kachi yó saá: "Tá Ndios kóni ra, ta kutaku yó ta kasa ndivi yó chiño yó'o án chiño ka", saá xinj ñó'ó ka'an yó. ¹⁶ Ta ndó'ó, ndatán ká'an ñivi na ña'a ní ini, saá ká'an ndó, chi xáni sijn ndó kómi ndó ndee ka'nda chiño ndó ñoq ndi'i ña ke'é ndó. Ta ña xáni sijn ndó saá, ña on vá'a kuu ña. ¹⁷ Koto va'a ndó; tá xinj ndó ke'é ndó ñava'a, ta on vása kisa ndivi ndó ñava'a yó'o, ta saá kómi ndó kuachi ñoq Ndios.

5

Ndá'ví ní ñivi nakuiká na kuu na ndiva'a ini

¹ Konj so'o va'a ndó'ó, ñivi na kuu nakuiká. Kuaku ndó ta kuchuchú ini ndó chi vaxi kivi ña xo'vi ní ndó. ² Xa kixá'á tá'yi ndi'i ñakuiká kómi ndó, ta ndi'i tikoto ndó xa vaxi titikisin ña. ³ Ndi'i ñaoro xí'in ndi'i ñaplata ña kómi ndó xa njkusu ndi'i ña. Ta xa vaxi yatin kivi ña kasa nani Ndios xa'á kuachi ndi'i ñivi, ta ndi'i ña njkusu yó'o kuu ña ndakuijn xa'á ña on vá'a ké'é ndó. Ta xa'á ña ndakuijn ña saá, Ndios ti'vi ra ndó'ó ko'on ndó koko ndó ñoq xixj ño'q ndi'i saá kivi. Saá chi ndó'ó ndasaá kuiti ndi'i ní ini ndó nakaya ndó ndi'i ñakuiká ta taan va'a ndó ña, ta on vása ní-xinj ñó'ó ndó ña ndatán kóni Ndios. ⁴ Tuku konj so'o ndó. Ndó'ó on vása ní-cha'vi ndó ñivi na kisa chiño xí'in ndó ñoq ño'q ndó, ta ñivi na kisa chiño yó'o ndee ní ká'an kuachí na xa'á ndó. Ta Ndios, ta ta kómi ndi'i ndee, xinj so'o ra ña ká'an na xa'á ndó. Sji'un ña on vása ní-cha'vi ndó nayó'o ndakuijn ña ndí ndiso ndó kuachi ñoq Ndios. ⁵ Ñoyívi yó'o xa va'a ní táku ndó xí'in ñakuiká ndó, ta xí'in sji'un ndó xa ké'é ndó ndi'i ña kúsij ini ndó. Xa xixi ní ndó, ta xji'í ní ndó ta sñaño ní ndó mji ndó ndatán ñaño kití tí ka'ni na kuxu na, ta xa yatin vaxi kivi ña kasa nani Ndios xa'á kuachi ndó. ⁶ Ndó'ó nakuiká sakuiso ndó kuachi ñivi na on ko'ó kuachi kómi, tãnda xa'ni ndó sava na, ta na on ko'ó kuachi kómi yó'o on vása ní-kuchiño na xí'in ndó.

Xinj ñó'ó kasa ndee yó ini yó ñoq ña xo'vi yó

⁷ Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó, chikaa ndó ndee xí'in mji ndó ña kundati ndó andə kivi kixi tuku Jesucristo, ta ta kuu taKá'no ñoq yó. Ndixa xinj ndó ñii ta ta kisa chiño ñoq ño'q si'na xinj ñó'ó kasa ndee ra ini ra kundati ra andə kivi kixá'á savj koon rá, ta kua'no ña chji'í ra, ta saá andə kixaa kivi ña nakaya ra ña xa'no yó'o ta konj ñó'ó ra ña. ⁸ Ta mji ndó, ñii k'va saá xinj ñó'ó kasa ndee ndó ini ndó, ta on sandakoo ndó kundati ndó, chi yachj ní kixaa kivi ndikó tuku Jesucristo. ⁹ Nañani yó xí'in náki'va yó, on vá'a ka'an ndó to'on kuachi xa'á tá'an ndó, chi tá saá ka'an ndó, ta Ndios kasa nani ra xa'á kuachi mji ndó ta saxo'vi ra ndó'ó. Xa yatin ní vaxi ta ta kasa nani xa'á ndi'i kuachi ñivi. ¹⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, naká'án ndó xa'á naprofeta na njka'an ndoso to'on Ndios xina'á. Nayó'o njxo'vi ní na ta kúndeé na kuchiño na xí'in ndi'i ña njxo'vi na. Ta kisa ndee na ini na ña xindati na ña sakaku Ndios na. Ta ndó'ó, ñii k'va saá xinj ñó'ó kasa ndee ndó ini ndó ña kundati ndó. ¹¹ Tá yóo ñivi na va'a kúndeé xí'in ndi'i ña yo'vi ní xo'vi na, ta

nákaꝯ ñasijj ini na, ta saá kúndaꝯ ini yó ndí Ndios chindeé ra nayó'o. Ta ndó'ó xa xinj sɔ'o ndó xꝯ'a tꝯJob. Vará ndeé ní nixɔ'vꝯ ra ta kúndeé ra xí'in ndi'i ña nꝯndo'o ra, ta ɔn vása ní-sandakoo ra yichꝯ Ndios, ta Ndios tꝯxi ra ñava'a nda'a tꝯyó'o sondꝯ'i. Xí'in ñayó'o Ndios sꝯaná'a ra ndí tꝯa tꝯ ká'no ini kúu ra ta kí'vi ní ini ra xini ra nꝯvi.

¹² Nañani yó xí'in náki'vꝯ yó, konꝯ sɔ'o vꝯ'a ndó ña ká'an ꝯ xí'in ndó vitin, chí inkꝯ tꝯ'on ká'no kúu ña. ɔn chiná'a ndó xꝯ'a ñoyívi nꝯno, ní xꝯ'a ñoyívi yó'o, ní xꝯ'a ndꝯ ñii inkꝯ ña yóo kꝯvꝯ'a. Tá kꝯ'an ndó saá: "Ke'é ꝯ chíño yó'o", án kꝯ'an ndó: "ɔn ke'é ꝯ chíño yó'o", ta saá xinj ñó'ó kasa ndivi ndó ndꝯtán yóo ña ká'an ndó. Chí tá ɔn vása kisa ndivi ndó tꝯ'on ká'an ndó, ta Ndios saxɔ'vꝯ ra ndó'ó.

¹³ Tá ñii ndó'ó yóo ní ña xó'vꝯ ndó, ta xinj ñó'ó kꝯ'an ndó ndukú ndó nꝯꝯ Ndios ña chindeé ra ndó'ó. Tá ñii ndó'ó kúsijj ní ini ndó, ta xinj ñó'ó kata ndó yaa yꝯi ña kasa ká'no ndó Ndios. ¹⁴ Tá ñii ndó'ó ndeé ní ndó'o ndó, ta xinj ñó'ó kꝯ'an ndó kana ndó naxꝯkuꝯ'a ve'e ñɔ'o ña kixi na kꝯ'an na ndukú na nꝯꝯ Ndios xꝯ'a ña sanda'a ra ndó'ó, ta xí'in ndayí Jesucristo chikaꝯ na aceite sꝯinj ndó án nꝯꝯ kí'vꝯ yiki kꝯñu ndó. ¹⁵ Tá naxꝯkuꝯ'a yó'o ndáa ini na Ndios xí'in ndino'o ini na, ta kándixa na ndí Ndios kasa ndivi ra ña ndúkú na nꝯꝯ ra, ta saá Ndios sanda'a ra na ndeé ndó'o. Chí tá nꝯvi na ndeé ndó'o yó'o kómí na kuꝯchi nꝯꝯ Ndios, ta Ndios kasa ká'no ini ra xꝯ'a kuꝯchi na. ¹⁶ Ñakán xinj ñó'ó na'ma ndó kuꝯchi ndó xí'in tá'an ndó, ta ndukú ndó nꝯꝯ Ndios xꝯ'a tá'an ndó ña sandúvꝯ'a Ndios ndó'ó. Chí Ndios xinj sɔ'o ra ta táxi ra ña xinj ñó'ó nꝯvi na kúu na xí'in ña ndixa ndino'o ini ndukú nꝯꝯ ra. ¹⁷ ¿Án ɔn vása náká'án ndó xꝯ'a tꝯprofeta Elías?, tꝯa tꝯ nꝯka'an ndoso tꝯ'on Ndios xina'a. Xjkuu ra ñii nꝯvi ndꝯtán yóo mꝯi yó. Ta xí'in ndino'o ini ra nꝯka'an ra ndukú ra nꝯꝯ Ndios ña ɔn koon sꝯvꝯ, ta saá ɔn kꝯó sꝯvꝯ ní-koon nꝯꝯ ño'ɔ unꝯ kꝯjꝯa sava. ¹⁸ Ta nꝯya'a unꝯ kꝯjꝯa sava, ta tuku nꝯka'an ra ndukú ra nꝯꝯ Ndios ña koon sꝯvꝯ, ta saá kꝯxá'á kóon sꝯvꝯ ndꝯtán xinj ñó'ó koon rá, ta nꝯꝯ ño'ɔ tuku nꝯkoo kꝯjꝯi nda'a ndi'i yitɔn tón kꝯjꝯi, ta nꝯndꝯtꝯ ña chí'i nꝯvi ta nꝯkoo ndi'i nꝯꝯ ñaxixi.

¹⁹ Nañani yó xí'in náki'vꝯ yó, tá ñii ndó'ó sandakoo ndó yichꝯ ña ndꝯꝯ, ta inkꝯ ndó'ó ká'an ndó xí'in nꝯvi yó'o ña nandikó tuku na kꝯ'ɔn na yichꝯ ña ndꝯꝯ, ²⁰ ta yꝯi kóni ꝯ ña kundꝯꝯ vꝯ'a ini ndó ndí ña vꝯ'a ní kúu ña ke'é ndó saá. Chí tá chindeé ndó nꝯvi ña nandikó ini na ta sandakoo na kuꝯchi ña nꝯkava tuku na, ta tuku naki'in na kuꝯ'an na yichꝯ Ndios, ta xí'in ñayó'o chindeé ndó na ña kꝯku na ña ɔn ndañó'ó na nꝯꝯ Ndios.

Ta Ndios kasa ká'no ini ra xꝯ'a ndi'i kuꝯchi nꝯvi yó'o, vará yóo kuꝯ'a ní kuꝯchi ndíso na.

Tutu ñanḡo ña ñitaa ta Pedro ña t̄'ví ra ku'a'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo

*Ta Pedro t̄'ví tq'on yó'o
ku'a'an ña chindeé ra ñivi na kándixa Jesu-
cristo*

¹ Yi'í, ta Pedro, ñii taapóstol ta kisa chiño nḡo Jesucristo kúu. Ta taa j tutu yó'o xaa ña nda'a ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, na kúu na ñix̄it̄a ní'no ta táku ndó ñoo ñivi na ḡn s̄ivi kúu ñañoḡ m̄i ndó. Ta ñoo xiyo nḡo táku ndó vitin kúu ña ñó'o ku'a'a xiña ña ñaní Ponto, Galacia, Capadocia, Asia xí'in Bitinia. ² Yivá yó Ndios ndá ñanḡo xa x̄in̄i ra ndó'ó ta ñaḡaxin ra ndó'ó ña kuu ndó sa'ya ra. Ta xí'in Ním̄a ra k̄isa ndivi ra ña kuu ndó ñivi na ndii nḡo ra. Ta ke'é ra ñayó'o xí'in ndó chi kóni ra ña kasa ndivi ndó tq'on ña ñika'an ra, ta kóni ra ña nakata ra kuachi ndó xí'in ñii Jesucristo ña ñix̄it̄a nda'a tón cruz. Ta vitin kóni j ña ke'é Ndios ví'i ní k̄a ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra ñava'a koo ini ndó. Ta ná kutú ndaa ini ndó xí'in ndi'i ñava'a yó'o.

*Tq'on yó'o ká'an ndasaá x̄in̄i ñó'ó ku-
taku yó*
ta kundati yó ñava'a nḡo Ndios

³ Ta ná kasa ká'no yó Ndios, ta kúu Yivá Jesucristo, Ta ta ká'no nḡo yó. Saá chi Ndios kúnda'ví ní ini ra x̄in̄i ra m̄i yó, ta ke'é ra ña k̄aku xaá yó nḡo ra, chi sanataku ra Jesucristo nḡo ña ñix̄i'j ra. Ta xa'a ña ñataku Jesucristo, ndino'o ndáa ini yó ta ndáti yó naki'in yó ñava'a k̄indḡo Ndios taxi ra nda'a yó. ⁴ M̄i ñava'a yó'o ña ndáti yó xa yóo va'a ña ñoyívi ñino, ta ndá ñii k̄iv̄i ḡn kukini ña, ni ḡn t̄ví ña, ta ndá lo'o ḡn ndi'i xa'a ñava'a yó'o. ⁵ Chi xa'a ña ndino'o ndáa ini yó Ndios, Ndios xí'in ndee ra ndixa ndáa ra m̄i yó, xa'a ña sakaku va'a ra yó. Saá chi ña ke'é ra saá kúu ña ch̄itóni Ndios, ta sanat̄ivi ra ñayó'o nḡo ñivi tá kixaa k̄iv̄i sondí'i ñoyívi.

⁶ Ñakán na kunakaá ñas̄ij ini ndó, vará x̄in̄i ñó'ó xo'v̄i ndó ku'a'a ní nḡo ñayó'v̄i ña koto ndoso ndó'ó, ta ña xo'v̄i ndó vitin lo'o kuiti k̄iv̄i kundo'o ndó saá. ⁷ K̄ixaa ñayó'v̄i nḡo ndó ña koto ndoso ña ndó'ó an ndixa ndino'o ini ndó kándixa ndó Jesucristo, chi ña kándixa ndó ra ndat̄an yóo k̄aa oro, saá yóo ña. Ta ndat̄an yóo ño'ḡ ña x̄ix̄i, saá yóo ñayó'v̄i xo'v̄i ndó, saá chi ño'ḡ ña x̄ix̄i xá'mi ña ndi'i k̄aa yich̄i ña ndḡo ndaa xí'in oro, ta ndi'i xa'a ñakaa ḡn va'a yó'o,

ta saá kindḡo kuiti nina m̄i oro. Ta ña kándixa ndó Ndios ta ña kúndeé ini ndó xí'in ñayó'v̄i ña x̄ito ndoso ndó'ó, ndáya'ví ní k̄a ñayó'o nḡo ña kúu k̄aa oro, chi ndi'i xa'a ña kúu oro ñii k̄iv̄i va'xi. Ta ndó'ó, tá ḡn vása sandakoo ndó ña va'a kándixa ndó Ndios, ta k̄iv̄i ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o ta ndi'i ñivi kuchiño koto na ra, ta saá Ndios kasa ká'no ra ndó'ó, ta taxi ra ñat̄o'ó nda'a ndó.

⁸ Vará ḡn ta'an koni ndó Jesucristo xí'in nduch̄u nḡo ndó, ta ndó'ó k̄iv̄i ní ini ndó x̄in̄i ndó ra, ta kándixa ndó ra. Ta ká'no ní ñas̄ij nákaa ini ndó, tand̄a ni ḡn vása nání'i ndó tq'on ña nandaxin ndó ndasaá yóo ñas̄ij nákaa ini ndó. ⁹ Ta kús̄ij ní ini ndó vitin chi kúndaḡ ini ndó ndi Ndios xa sakaku ra ndó'ó xa'a ña kándixa ndó Jesucristo.

¹⁰ Naprofeta na ñika'an ndoso tq'on Ndios kuj̄ya x̄ina'á, nayó'o ví'i ní k̄a'vi na ta viv̄i sakuá'a na xa'a ña kundaḡ ini na ndasaá ke'é Ndios ña sakaku ra ñivi. Ta ndat̄o'on na xí'in ñivi xa'a ñava'a saní'i Ndios m̄i yó chi ta ká'no ní ini kúu ra.

¹¹ Ním̄a Ndios* ñika'an ña ini naprofeta, ta ndat̄o'on ña xí'in na ndasaá koo ña xo'v̄i Cristo, ta ta ti'ví Ndios ñoyívi yó'o ña sakaku ra ñivi, ta ndat̄o'on ña ndasaá koo ña ká'no ní ñat̄o'ó naki'in ra sond̄i'i. Ta Ním̄a Ndios ndat̄o'on ña ndi'i ñayó'o kuj̄ya x̄ina'á, tá'an kúman̄j ku'a'a ní k̄a kuj̄ya ña kixaa ña kundivi ñayó'o. Ta saá naprofeta yó'o k̄a'vi na ta sakuá'a na ndasaá kundaḡ ini na yu kuu Cristo, ta ama kundivi ñayó'o. ¹² Ta Ndios nandaxin ra nḡo naprofeta ndi ḡn s̄ivi xa'a k̄iv̄i ña táku m̄i na kúu ña ká'an ra xí'in na, ta xa'a k̄iv̄i ña táku m̄i yó vitin kúu ña ñika'an ndoso na kuj̄ya x̄ina'á. Ta m̄i tq'on va'a ñika'an ndoso nayó'o x̄ina'á, vitin ink̄a ñivi xí'in ndee Ním̄a Ndios ndat̄o'on na tq'on yó'o xí'in ndó xa'a Jesucristo. Ta and̄a naángxel kóni na kundaḡ ini na xa'a ñava'a ke'é Ndios xí'in m̄i yó.

*Tq'on yó'o ká'an ndi Ndios kóni ra ña
kutaku ndii yó nḡo ra*

¹³ Ñakán kani va'a s̄in̄i ndó ndasaá koo kasa ndivi ndó ña xa'nda chiño Ndios. Koo ti'va ndó ña nasita xí'in m̄i ndó nḡo ña ḡn va'a, ta ndino'o ní ini ndó kándixa ndó ndi Ndios ndixa taxi ra ñava'a nda'a ndó k̄iv̄i kixi tuku Jesucristo ñoyívi yó'o. ¹⁴ Chi x̄in̄i ñó'ó kasa ndivi ndó ña ká'an Ndios, ndat̄an yóo naváli na kisa ndivi tq'on ka'an yivá na, saá kasa ndivi ndó. Ta vitin ḡn kutaku k̄a ndó kasa ndivi ndó ña ḡn va'a kóni ȳik̄i koñu ndó, ndat̄an x̄itaku ndó k̄iv̄i x̄ikuu ndó ñivi na naa ini. ¹⁵ Ta saá ndá v̄ik̄a x̄in̄i

* 1:11 Ním̄a Ndios ñii kúu ña xí'in Ním̄a Jesucristo.

ñó'ó kundikõn ndó kò'õn ndó yichì vạ'a, ta kutakụ ndii ndó nqo Ndios, chi Yivá yó Ndios tạ kạna mịi yó nduu yó sạ'ya ra, kúu ra tạ tạ ndino'o ndii. ¹⁶ Chi nqo tọ'on Ndios ña nịta na xịnạ'á, nịkạ'an ra xí'in nịvi na ndikõn ña'á, káchì ra saá: "Xínì ñó'ó kuu ndó nịvi nayịi na kutakụ ndii nqo j, chi yị'j kúu tạ tạyịi", káchì Ndios.

¹⁷ Ta ndó'ó ká'an ndó ndúkú ndó ñavạ'a nqo Ndios, ta káchì ndó Yivá ndó kúu ra, ta saá, xínì ñó'ó kundạạ ini ndó ndi Ndios ọn vása nạkaxin ra nịvi, ta kúu ra tạ tạ ndasaá kuiti xí'in ñandạạ kasa nani ra xạ'a ndi'i ña ké'é nịvi ñoyiví yó'o, ta xạ'a ñayó'o xínì ñó'ó xí'in ñatọ'ó kasa ndivi ndó ña kóni ra ndi'i saá kịvị ña tákụ ndó ñoyiví yó'o. ¹⁸ Chi xínì ndó Ndios sạkaku ra ndó'ó nqo yichì yatá ña ọn vása ndáya'ví ña nịxika ndó si'na, chi naxịi sikuá ndó kúu na saná'a ndó'ó yichì yatá yó'o. Ta ọn sịvì xí'in oro ta ni ọn sịvì xí'in plata, kúu ña cha'vi Ndios xạ'a ña sạkaku ra ndó'ó nqo ña kua'an ndó yichì yatá, chi ñaoro xí'in ñaplata ñii kịvị ndi'i xạ'a ñayó'o. ¹⁹ Ta xí'in nịi Jesucristo ña ndáya'ví ní ña nịxịtạ nda'a tón cruz kịvị nịxị'j ra, kúu ya'vi ká'no ní cha'vi ra xạ'a ña sạkaku ra ndó'ó. Ta ndatán yóo ñii ndikachi lo'o tí ndii ndino'o, ta ọn kọ'õ ña ọn vá'a kómí rí, tí sókọ nasụtu nqo Ndios xạ'a kuachi nịvi, saá nịxịyo Jesucristo. ²⁰ Ta ọn tạ'an kạ kuvạ'a ñoyiví yó'o, ta Ndios chịnđú'u ra ndi Jesucristo kuu tạ tạ kasa ndivi chiño yó'o. Tá xa vaxi yatin kịvị sondí'í, ta Ndios tị'vi ra Jesucristo kịxaxa ra ñoyiví yó'o. Xạ'a ña kí'vi ní ini ra xínì ra ndó'ó, kịxaxa ra ña sạkaku ra ndó'ó. ²¹ Xạ'a ñavạ'a kịsa ndivi Jesucristo kúu ña ndáa ini ndó Ndios, tạ tạ sanataku Jesucristo, ta taxi ra ñatọ'ó ká'no nda'a ra ñoyiví nịno. Ta ñakán ndino'o ini ndó kándixa ndó Ndios, ta ndáa ini ndó ra ña ndáti ndó kasa ndivi ra tọ'on ña kịndqo ra xí'in ndó.

²² Ta vitin xạ'a ña kịsa ndivi ndó tọ'on ña ndạạ nịkạ'an Ndios, ta Nịmạ Ndios kịsa chiño ña ini ndó ña nduu ndó nịvi na ndii nqo Ndios. Ta xạ'a ñayó'o kómí ndó ndee Ndios ña kúchiño kuki'vi ndino'o ini ndó koni tá'an ndó. Ta saá xínì ñó'ó kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó xí'in ndi'i ndee ndó. ²³ Chi Ndios tạxi ra ña kaku xạá ndó vitin, ta ọn sịvì ñii kúu ñayó'o xí'in ña si'na kaku ndó tịxin si'í ndó ñoyiví yó'o, chi ndi'i nịvi na kaku ñoyiví yó'o kịxaxa ña kịvị nayó'o. Ta vitin xí'in ndee tọ'on Ndios ndó'ó kaku xạá ndó, ta saá kutakụ ndó xí'in Ndios ndi'i saá kịvị. Saá chi tọ'on Ndios ọn vása ndi'i xạ'a ña, tákụ tọ'on ra ndi'i saá kịvị. ²⁴ Chi tọ'on Ndios, ña nịta ñii tạprofeta xịnạ'á, káchì ña saá:

Ndi'i nịvi ndatán yóo kụ'u kuí, saá yóo na. Ñaká'no livi ña kómí nịvi, yóo ña ndatán yóo yita livi ña xá'no nqo kụ'u kuí. Chi kụ'u kuí yichì ña, ta ñii kị'va saá yichì yita livi xí'in ña, ta nakava ña nqo ño'ọ ta ndi'i xạ'a ñayó'o; ²⁵ ta tọ'on Ndios, ọn vása ndi'i xạ'a ña, ta tákụ ña ndi'i saá kịvị ña vaxi, káchì tọ'on Ndios ña nịta ñii tạprofeta. Ta tọ'on Ndios yó'o, kuu tọ'on vạ'a ña nịkạ'an ndoso na nqo ndó.

2

¹ Ñakán xínì ñó'ó sandakoo ndó ké'é ndó ndi'i nqo ña ọn vá'a, ọn kạ'an kạ ndó tọ'on vatá, ta ni ọn sandá'ví ndó inkạ nịvi; ọn kuu kạ ndó nịvi na ọvị yu'u; ọn kasa kuínì ini ndó xí'in tá'an ndó; ta ọn kạ'an ndó tọ'on visi xạ'a inkạ nịvi. ² Ndatán yóo napá'á váli na sạkán kaku, ta xí'j na sókọ ta xí'in ndino'o ini na ndúkú na ña chichín na, saá xínì ñó'ó nandukú ndó ndi'i ña nina vạ'a ña taxi vivíi kua'no ndó yichì Ndios, saá xínì ñó'ó kutakụ ndó ndạ kịxaxa kịvị ña naki'in ra ndó'ó ta kutakụ ndó xí'in ra ndi'i saá kịvị. ³ Chi ña vaxi kua'no ndó saá, ta ndixa xa kúndạạ ini ndó ndi Jesucristo kúu tạ tạ vạ'a ní.

Tọ'on yó'o ká'an ndi Jesucristo yóo ra ndatán yóo yuú ká'no ña tákụ

⁴ Kuyatin kạ ndó nqo Jesucristo, Tạ tạKá'no nqo yó; ndatán yóo ñii yuú ká'no ña tákụ, saá yóo ra. Vará nịvi sạkana na yuú yó'o, ta Ndios nạkaxin ra yuú yó'o kuu ña yuú nqo ña kunakaạ xạ'a ve'e. ⁵ Ta saá ndó'ó, ndatán yóo kua'a ní yuú tákụ, saá yóo ndó. Ta Ndios xínì ñó'ó ra ndó'ó ña kasa vạ'a ra ve'e ñq'o ra. Ta ndatán yóo nasụtu yịi, saá yóo ndó nqo Ndios ña sókọ ndó nqo ra ña kúu ña sákusịi ini ra, ta xạ'a ndi'i ña kịsa ndivi Jesucristo, Ndios ndixa náki'in ra ña sókọ ndó nqo ra. ⁶ Chi tọ'on ña nịkạ'an Ndios ña nịta tạprofeta xịnạ'á, káchì ña saá:

Kani ndichi j ñii yuú ká'no ña kúu ñanqó ña kunakaạ tịtõn xạ'a ve'e j ña kuvạ'a xịkị Sion.*

Nạkaxin j ña kuu ña yuú ña ndáya'ví ní, ña ká'no kạ nqo ndi'i inkạ yuú ña ñó'ó ve'e ñq'o j.

Ta ndatán yóo yuú yó'o, saá yóo tạ tạ nạkaxin j;

chi táyó'o kuu tạ ndáya'ví ní, ta tạnqó kuu ra nqo ndi'i nañoõ j,

ta ndi'i nịvi na kándixa tạ tạ nạkaxin j yó'o, ạnạ ñii kịvị ọn vása kuka'an nqo nịvi yó'o chi ọn sandá'ví ra na, káchì tọ'on Ndios. ⁷ Ta ndó'ó nịvi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo yuú ká'no ña ndáya'ví ní, saá yóo ra nqo ndó, ta nqo

* 2:6 Nqo xịkị Sion nákaạ ñoo Jerusalén vitin.

inkā n̄vi na ɔn x̄jin kandixa Jesucristo, ɔn v̄asa nd̄aya'v̄i ra n̄oɔ na, ta saá kúndivi t̄o'on Ndios ña káchí saá:

Yóo ȳu ña n̄-xīin n̄vi na kisa va'a ve'e konj̄ ñó'ó na,

ta m̄ji ȳu yó'o nd̄u ña ȳu ñan̄o nákaa xa'a ve'e,

saá káchí t̄o'on Ndios. ⁸ Ta tuku ká'an t̄o'on Ndios, káchí ña saá:

Ȳu yó'o kúu ña káchí'i xa'a n̄vi ta ñani na,

káchí t̄o'on Ndios. Ndi'i n̄vi na káchí'i xa'a ta ñani na s̄aɔ ȳu yó'o kúu n̄vi na ɔn x̄jin chikaá s̄o'o, ta ni ɔn x̄jin na kasa ndivi na t̄o'on ña ká'an xa'a Jesucristo. Ta Ndios xa ch̄tón̄i ra saá kundo'o n̄vi na ɔn x̄jin konj̄ s̄o'o t̄o'on ra.

T̄o'on yó'o ká'an xa'a n̄vi na kúu nañoo Ndios

⁹ Ta ndó'ó, ɔn s̄j̄v̄i n̄vi na ɔn x̄jin kandixa Jesucristo kúu ndó. Ndios nākaxin ra ndó'ó kuu ndó sa'ya m̄ji ra. Ta kúu ndó nas̄uɔ na kisa chiño n̄oɔ t̄aRey Jesucristo, ta nañoo ȳj̄ Ndios kúu ndó'ó. Ndios kúu t̄a t̄a k̄ana ndó'ó ta t̄ava ra ndó'ó n̄oɔ yich̄i naa ña ɔn vá'a x̄itaku ndó, ta vitin va'a táku ndó kū'an ndó yich̄i n̄oɔ ye'e ño'o livi ni Ndios. Nākaxin ra ndó'ó xa'a ña k̄a'an ndoso ndó x̄i'in n̄vi ña kundaa ini na xa'a ndi'i ñava'a ke'é Ndios. ¹⁰ ɔn s̄j̄v̄i n̄vi na kándixa Ndios x̄ikuu ndó si'na, ta vitin nañoo Ndios kúu ndó; si'na n̄j̄xika ndó yich̄i n̄oɔ n̄jsaa ini Ndios x̄ini ra ndó'ó, ta vitin Ndios xa s̄ākaku ra ndó'ó, ta ndixa k̄isa ká'no ini ra xa'a ndó.

T̄o'on yó'o ká'an ndí x̄inj̄ ñó'ó kasa ndivi yó ña ká'an Ndios

¹¹ Nañani yó x̄i'in náki'va yó, na kí'vi ní inij̄ x̄inj̄ kúu ndó. Ndatán yóo n̄vi na yá'a kū'an kuiti, saá yóo ndó táku ndó ñoyiv̄i yó'o. Ta saá xáku ndá'v̄i n̄oɔ ndó, ɔn taxi x̄i'in m̄ji ndó ña kasa ndivi ndó ña ɔn vá'a kóni ȳikí koñu ndó, chi ña ɔn vá'a kóni ȳikí koñu ndó káni tá'an ña x̄i'in ñava'a kóni n̄im̄a ndó. ¹² Ta va'a viv̄i kutaku ndó n̄oɔ n̄vi na ɔn x̄jin kandixa Ndios. Vará ká'an na ña ɔn vá'a xa'a ndó, ta saá tá x̄ito na ñava'a ke'é ndó, ta saá kasa ká'no na Ndios xa'a ñava'a yó'o k̄iv̄i kasa nani Ndios xa'a kūachi ndi'i n̄vi.

¹³ Chi xa'a ña ndik̄on ndó Jesucristo, x̄inj̄ ñó'ó kasa t̄o'ó ndó ta kasa ndivi ndó chiño va'a ña ndúkú n̄vi na xá'nda chiño n̄oɔ ndó, án t̄arey ká'no kúu ra, ¹⁴ án inkā naná'no na s̄akuiso chiño t̄arey kúu na. Chi t̄arey taxi ra ndaȳi nda'a naná'no yó'o ña saxo'v̄i na n̄vi na ke'é ña ɔn vá'a, ta taxi ra ndaȳi nda'a na ña k̄a'an na t̄o'on va'a ña kasa t̄o'ó na n̄vi na ke'é chiño va'a. ¹⁵ Chi Ndios kóni ra kasa ndivi ndó ñava'a, ta saá n̄vi na naa ini x̄i'in n̄vi na yá'a

s̄inj̄ ɔn kuchiño na nani'i na t̄o'on ndiva'a k̄a'an na xa'a ndó.

¹⁶ Ndatán yóo n̄vi na x̄ika ndik̄a, saá táku ndó. Chi ɔn s̄j̄v̄i k̄a ndaȳi kúu ña xá'nda chiño n̄oɔ ndó. Ta saá vitin táku ndik̄a ndó xa'a ña kasa ndivi ndó ña kóni Ndios, ta ɔn vá'a ndikó ndó kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño ña ɔn vá'a. Va'a kasa ndivi ndó chiño ña kóni Ndios, chi n̄vi na kisa chiño n̄oɔ Ndios kúu ndó. ¹⁷ Kasa t̄o'ó ndó ndi'i n̄vi. Ta ndixa kuki'vi ini ndó koni ndó nañani ndó x̄i'in náki'va ndó na kándixa Jesucristo. Ta ndixa kasa ká'no ndó Ndios. Ta kasa t̄o'ó ndó t̄arey t̄a xá'nda chiño ñoo ndó.

¹⁸ Ndó'ó naesclavo, x̄inj̄ ñó'ó kasa ndivi ndó ña xá'nda chiño t̄apatrón ndó ta kasa t̄o'ó ndó ra. Saá ke'é ndó x̄i'in ra tá va'a t̄aa kúu ra, ta va'a ini ra, ta ñii k̄i'va saá va'a ke'é ndó x̄i'in ra tá ɔn vá'a t̄aa kúu ra, ta kúu ra t̄aa t̄a ndiva'a ní ini. ¹⁹ Ta n̄vi na x̄inj̄ ke'é ñava'a ña kóni Ndios ta kisa ndivi na ñava'a yó'o, ta saá ni, ta yóo inkā n̄vi ta s̄axo'v̄i na nayó'o, ta n̄vi na ke'é ñava'a yó'o ta kúndeé ini na x̄i'in ña xó'v̄i na, ta saá naki'in na ñava'a nda'a Ndios. ²⁰ Ta ndó'ó, tá ke'é ndó ña ɔn vá'a ta kúndeé ini ndó x̄i'in ña xó'v̄i ndó xa'a ña ɔn vá'a ke'é ndó, ta n̄oɔ Ndios ɔn v̄asa nd̄aya'v̄i ña kúndeé ini ndó x̄i'in ña xó'v̄i ndó. Ta saá ni, tá ke'é ndó ñava'a, ta xó'v̄i ndó xa'a ñava'a ke'é ndó, ta kúndeé ini ndó x̄i'in ña xó'v̄i ndó, ñayó'o kúu ña kóni Ndios, ta nd̄aya'v̄i ní ña n̄oɔ ra. ²¹ Ndios k̄ana ra ndó'ó kundik̄on ndó yich̄i Jesucristo, ta ndatán x̄i'in ña ká'no ini Jesucristo n̄j̄xo'v̄i ní ra xa'a ndó, ñii k̄i'va saá x̄inj̄ ñó'ó ká'no koo ini ndó ta kúndeé ndó x̄i'in ña xó'v̄i ní ndó. ²² Ta Jesucristo, and̄a ñii k̄iv̄i ɔn v̄asa ní-ke'é ra ña ɔn vá'a, ta ni ɔn v̄asa ní-ka'an ra ñavatá, ni nd̄a lo'o n̄j̄-sandá'v̄i ra n̄vi. ²³ Ta saá ni, n̄vi n̄j̄ka'an na t̄o'on ña kándiva'a x̄i'in ra, ta m̄ji ra and̄a lo'o n̄j̄-ndikó ra k̄a'an ra t̄o'on ndiva'a x̄i'in na. Tá n̄vi saxo'v̄i ní na ra, ta m̄ji ra ɔn v̄asa ní-ka'an ra x̄i'in n̄vi yó'o ndí ñii k̄iv̄i cha'vi na xa'a ña saxo'v̄i na ra. Saá chi ndaa ini ra Ndios ña kasa nani ra x̄i'in ñandaa xa'a ndasaá yóo ña ke'é ñii ñii n̄vi. ²⁴ M̄ji Jesucristo nākuiso ra ndi'i kuachi yó k̄iv̄i n̄j̄xi'j̄ ra nda'a tón cruz. N̄j̄xo'v̄i ra saá xa'a yó ña kuchiño sandakoo yó kuachi yó ta ɔn ke'é k̄a yó ña ɔn vá'a, ta kuchiño kutaku yó kasa ndivi yó ña kóni Ndios. Ta xa'a ña t̄akúe'e ȳikí koñu Jesucristo kúu ña nduva'a yó. ²⁵ Ndatán yóo ndikachi tí ndaño'ó n̄oɔ x̄ito'o rí, saá n̄j̄xiyo ndó si'na. Ta vitin xa n̄andikó ndó n̄oɔ Jesucristo, t̄a kúu t̄a t̄a ndaa ndó'ó. Ndatán viv̄i ndaa ñii t̄a ndikachi saña ra, saá viv̄i ndaa Jesucristo ndó'ó ndi'i saá k̄iv̄i, ña ɔn ndi'i xa'a ndó.

3

*Tq'on yó'o ká'qn ndasaá xínj ñó'ó kuta-
taky ñivi na xa tonda'a*

¹ Ta ndó'ó, náki'va yó ná yóo yij, xínj ñó'ó kasa tq'ó ndó yij ndó, ta kasa ndivi ndó ndi'i chiño va'a ña ndúkú yij ndó ñoq ndó. Ta saá, tá ñn sivi na kándixa tq'on ñava'a xa'a Jesucristo kúu yij ndó, ta xa'a ña xító na va'a táku ndó xí'in na, ta saá chikaá ini na kándixa na Jesucristo, vará ñn ta'án ka'án ndó xí'in na xa'a ra. ² Kuchiño yij ndó kándixa na tq'on va'a xa'a Jesucristo chi xító na ndixa táku ndii ndó, ta kisa ndivi ndó ña kóni Ndios. ³ Qn chinóo ní ndó ke'é ndó ndasaá kuiti xa'a ña ndasa livi xí'in mji ndó. Saá chi ña ndixa ndása livi náña'a ñn sivi ña livi nó'ni yisj sijn ná kúu ña, ni ñn sivi ña ndóo ndaa xí'in mji ná ña kúu ka oro, ni ñn sivi ña ndixin ná tikotqo livi ña yá'vi ní kúu ña. ⁴ Ta va'a ka kundi'i ini ndó, ta chikaá ndó ndee xí'in mji ndó ña va'a koo ini ndó ñoq Ndios. Chi náña'a ná va'a ini ta tq'ó ini kúu ná ndixa livi ndino'o ta ndáya'vi ní ka náyo'o ñoq Ndios. Saá chi ña livi ini náyo'o ndá ñii kivi ñn vasa ndi'i xa'a ña. ⁵ Nii ki'va saá náña'a ná kándixa Ndios kujya xina'a xikuu ná na livi ini ñoq Ndios. Saá chi xindaa ini ná Ndios ña kisa ndivi ra ña njka'an ra, ta kisa tq'ó ná yij ná ta kisa ndivi ná chiño va'a ndúkú yij ná ñoq ná. ⁶ Nii ki'va saá ke'é ña Sara xina'a, chi kisa ndivi ña ndi'i ñava'a njka'an yij ña ta Abraham xí'in ña, ta xjka'an ña tq'on yó'o xí'in ra: "Tata, mji taká'no ñoq." Ta ndó'ó náki'va yó, tá ke'é ndó ñava'a ta ñn vasa yí'vi ndó ña ñn va'a, ta saá yóo ndó ndikón ndó ndatán nixiyo ña Sara kujya xina'a.

⁷ Ta ndó'ó, nañani yó na yóo nási'i, xínj ñó'ó vivii kutaky ndó xí'in nási'i ndó. Kasa tq'ó ndó ná, vará lo'o ndee kómi ná ñoq ñandee kómi ndó, chi nási'i ndó yó'o ñii káchi naki'in ná xí'in ndó ñava'a ña kúu ña kutaky ndó xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña va'xi. Tá va'a kisa ndivi ndó saá xí'in nási'i ndó, ta ñn kóo ña kasi ñoq tq'on ndó, ña konj sq'o Ndios ña ká'an ndó xí'in ra.

*Tq'on yó'o ká'qn ndasaá xó'vi ñivi vará
ke'é na ñava'a*

⁸ Vitin ká'an jí xí'in ndi'i ndó. Xínj ñó'ó vivii kutaky ndó xí'in tá'an ndó ta koo yu'ú ndó xí'in tá'an ndó; kundá'vi ini ndó koni tá'an ndó; kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó ndatán ki'vi ini ndó xíini ndó ñani mji ndó xí'in ki'va mji ndó. Chindee tá'an ndó xí'in ña xínj ñó'ó ndó; ta ká'no koo ini ndó xí'in tá'an ndó. ⁹ Tá yóo ñivi na ke'é ña ñn va'a xí'in ndó, ta ñn ke'é ndó ña ñn va'a xí'in na. Tá yóo ñivi na ká'an tq'on ndiva'a xí'in ndó, ta ñn ka'án ndó tq'on ndiva'a xí'in na.

Xínj ñó'ó ndúkú ndó ñoq Ndios ña ke'é ra ñava'a xí'in ñivi na ke'é án ká'an ña ñn va'a xí'in ndó, saá chi Ndios naka'xin ra ndó'ó ña ke'é ndó ñava'a xí'in ñivi. Ta xa'a ñayó'o ndó'ó ndixa naki'in ndó ñava'a ñoq Ndios. ¹⁰ Ta tq'on Ndios ña njtaa na xina'a, káchi ña saá:

Tá kóni ndó sji kutaky ndó, ta ñii ki'va saá kóni ndó va'a koo ndó ñoyívi yó'o, ta saá kundaa va'a xí'in mji ndó ña ñn ka'án ndó tq'on ndiva'a xa'a ñivi, ni ñn ka'án ndó ñavatá ña sandá'vi ñivi.

¹¹ Sandakoo ndó ke'é ndó ña ñn va'a, ta xínj ñó'ó ke'é ndó ñava'a.

Ndixa chikaá ndó ndee ña ndúkú ndó va'a kutaky ndó xí'in ñivi.

¹² Chi Ndios ndaa ra ndivi na ke'é ñandaa, ta xa yóo ti'va ra ndakuin ra xa'a ña ndúkú na ñoq ra,

ta Ndios saá ini ra xíini ra ñivi na ke'é ña ñn va'a,

saá káchi tq'on Ndios.

¹³ Tá chikaá ndó ndee ña ke'é ndó ñava'a, ta saá, zyú kúu ñivi ke'é ña ñn va'a xí'in ndó? ¹⁴ Ta saá ni, tá xó'vi ní ndó vará ke'é ndó ñava'a, ta Ndios chindee ra ndó'ó ña kunakaá ñasii ini ndó. Qn kuyi'vi ndó ñoq ndá ñii ñivi, ta ni ñn kundi'i ini ndó ñoq ña ñn va'a ke'é na xí'in ndó. ¹⁵ Ta xí'in ña ndino'o ini ndó kasa tq'ó ndó Jesucristo, chi taKá'no ñoq yó kúu ra. Tá yóo ñivi na ndaká tq'on ndó'ó: "¿Ndachun kándixa ndó Jesucristo?", káchi na xí'in ndó, ta ndó'ó xa koo ti'va ndó ndakuin ndó ndatq'on ndó xí'in na xa'a ña ndachun ndaa ini ndó Jesucristo, ta ndaa ini ndó ña ndixa kasa ndivi ra ña kinqo ra xí'in ndó, ta xí'in ñato'qo ka'án ndó xí'in na ta vivii ndakuin ndó yu'u na. ¹⁶ Kasa ndivi ndó ñava'a ta vivii kutaky ndó ña ñn kóo ña sandi'i ini ndó ñoq Ndios. Ta saá, tá ká'an ndiva'a ñivi xa'a ndó'ó, ta kuka'an ñoq na xa'a tq'on vatá ká'an na, chi xító na ñava'a ke'é ndó xa'a ña ndikón ndó Jesucristo. ¹⁷ Tá taxi Ndios ña xó'vi ndó, ta va'a ka ná xó'vi ndó xa'a ña ke'é ndó ñava'a ñoq ña xó'vi ndó xa'a ña ke'é ndó ña ñn va'a.

¹⁸ Saá chi mji Jesucristo nixó'vi ra ta nixi'i ra ñii laá yichi xa'a ndi'i kuachi ñivi. Ta ta va'a kúu ra, ta ñn kqo kuachi kómi kúu ra, ta nixó'vi ní ra xa'a ndi'i mji yó ñivi na ndiso kuachi; ke'é ra saá ña kuchiño kuyatin yó ñoq Ndios ta kutaky yó xí'in ra ndi'i saá kivi. Tá saxó'vi ní ñivi yiki kqun Jesucristo ta xa'ni na ra, ta natakú ra ñoq ña nixi'i ra, ta ndixa táku ndino'o ra vitin. ¹⁹ Tá mií ñn ta'án natakú Jesucristo, ta Níma ra kee ña nixa'an ña njka'an ndoso ña ñoq níma ñivi na nixi'i kujya xina'a, níma ñivi ña ñó'o ñii xiiña ña yóo ndatán yóo ñii ve'e ka. ²⁰ Ta

njivi yó'o xjikuu na xjítaku kujya xjina'á xí'in taNoé, ta ke'é na ndi'i nqo ña on vá'a ña on vása kóni Ndios. Ta Ndios taxi ra ndayí nda'á taNoé ña kasa va'a ra tón barco, ta ku'a'á ní kujya kúva'a tón barco yó'o, ta ndi'i saá kujya yó'o Ndios xí'in ña ká'no ini ra xjindati ra ña nandikó ini njivi yó'o xa'a'á ña on vá'a ké'é na. Ta ndasaá kuiti onq njivi xjikuu na xjino'o ini tón barco, ta njikaku na nqo ña ka'a'á na ini takuií. ²¹ Ta vitin mji yó, xa'a'á ña kándixa yó Jesucristo, chíchi yó ini takuií, ta ndatán Ndios sakaku ra taNoé kujya xjina'á ña on ka'a'á ra ini takuií, saá sakaku ra mji yó ña on ndi'i xa'a'á yó. Ta ña xa chíchi yó saá, on sjivi xa'a'á ña ndundii yjiki koñu yó xjikuu ña. Saá chí ña xa chíchi yó kóni kachi ña ndí xa kjindqo yó xí'in Ndios ña kutaku ndii yó nqo ra. Ta xa'a'á ña natakú Jesucristo, Ndios kúchiño sakaku ra mji yó. ²² Ta Jesucristo ndqa ra kuano'o ra ñoyivi njino, ta yóo ra sijn kua'á Ndios, ta xá'nda chíño ra nqo naángel ta xá'nda chíño ra nqo ndi'i ndee ña kómí ndayí ñoyivi njino.

4

Tq'on yó'o ká'an ndí xinjí ñó'ó vivíi kasa ndivi yó ndatán kóni Ndios

¹ Xa'a'á ña njixov'vi ní Jesucristo xa'a'á yó tá'an xjítaku ra ñoyivi yó'o, ta ñii kjí'va saá ndó'ó xinjí ñó'ó saku'á ndó ña koo tí'va ndó ña xov'vi ndó xa'a'á ña ndikqon ndó Jesucristo. Chí njivi na xov'vi xa'a'á Jesucristo, nayó'o xa sandakoo na yichj nqo ké'é na ña on vá'a. ² Xa'a'á ña njixov'vi ní na xa'a'á ra, njivi na ndikqon Jesucristo on vása kisa ndivi ka na ña on vá'a kóni yjiki koñu mji na, nda víka ndi'i saá kjivj tákú na ñoyivi yó'o chíkaa na ndee ña kasa ndivi na ña kóni Ndios. ³ Chí xa ku'a'á ní kujya xjítaku ndó ké'é ndó ña on vá'a ña kútoo ní njivi ñoyivi yó'o na kúu na on vása kándixa Ndios. Xjikuu ndó natqa na xjikutoo ní kjí'vi kuáchi ñoyivi xí'in náña'a ná on sjivi nási'í ndó kúu, án xjikuu ndó náña'a ná xjikutoo ní kjí'vi kuáchi ñoyivi xí'in natqa na on sjivi yjii ndó kúu, ta kjsa ndivi ndó ndi'i ña on vá'a ña kútoo ní yjiki koñu mji ndó; xjikuu ndó njivi na xj'i ní nduta tá sáxiini njivi; xjikuu ndó njivi na njixika nqo kána vikq nqo ké'é ndó ndi'i saá nqo ñakini ña káchí ini mji ndó; ta inká ña kini ní ké'é ndó xjikuu ña kjsa tq'ó ndó ña kúu idolo án ñaimagen ña on sjivi Ndios ndino'o kúu. ⁴ Ta vitin njivi natá'an ndó na si'na ñii káchí njixika ndó xí'in, nayó'o on vása kúndaq ini na ndaqhun on xjin ka ndó nakutá'an ndó xí'in na ta ke'é ndó ña on vá'a ké'é na, ta saá xa'a'á ña on vása tákú ka ndó ndatán tákú nayó'o kúu ña ká'an

na tq'on ndiva'a xa'a'á ndó vitin. ⁵ Ta on kundii'ini ini ndó, chí kixaa ñii kjivj nanjiv yó'o ndakuijn na nqo Ndios xa'a'á ndi'i ña on vá'a ké'é na, chí Ndios xa yóo tí'va ra kasa nani ra xa'a'á kuáchi ndi'i njivi, án na tákú kúu na, án na njixi'j kúu na. ⁶ Ta Jesucristo njixa'an ra nqo njivi na xa njixi'j, ta njixa'an ndoso ra tq'on va'a xí'in na xa'a'á ña kuchiño kutaku níma na xí'in Ndios, vará yjiki koñu na ña xa ndi'i xa'a'á kúu ña, chí njixi'j na, ndatán chindú'u Ndios ndi'i njivi kjivj na xa'a'á kuáchi na.

⁷ Xa yatin vaxi ña kixaa kjivj sondi'í ñoyivi yó'o. Ta saá xinjí ñó'ó vivíi ndino'o kundito ndó ña koo tí'va ndó kasa ndivi ndó ña kóni Ndios, ta ndi'i saá kjivj taxi ndino'o xí'in mji ndó ña ka'an ndó xí'in Ndios. ⁸ Na ká'no ka xinjí ñó'ó kasa ndivi ndó kúu ña xí'in ndi'i níma ndó kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó, chí tá va'a kisa ndivi ndó ñayó'o, ta saá ndixa yóo tí'va ndó kasa ká'no ini ndó xa'a'á ña on vá'a ké'é natá'an ndó xí'in ndó, vará ku'a'á ní ña on vá'a ké'é nayó'o. ⁹ Ta vivíi naki'in ndó njivi na kándixa Jesucristo na kixaa ve'e ndó, ta xí'in ñasjii ini ndó ke'é ndó ñava'a xí'in na, ta on ka'an kuáchi ndó xa'a'á ña ké'é ndó saá. ¹⁰ Ndios san'i'í ra ndee va'a nda'á ñii ñii ndó, ta ñii ñii ndó xinjí ñó'ó konjí ñó'ó ndó ndee va'a yó'o ña chindee tá'an ndó. ¹¹ Tá Ndios san'i'í ra ñava'a sava ndó'ó ña kúchiño ndó ka'an ndoso ndó tq'on ra nqo njivi, ta xinjí ñó'ó ka'an ndó tq'on ña ndaa ña ndixa vaxi nqo Ndios. Tá Ndios san'i'í ra ñava'a sava ndó'ó ña kúchiño ndó kasa ndivi ndó chíño va'a ña xinjí ñó'ó natá'an ndó, ta saá kasa ndivi ndó chioo yó'o xí'in ndee ña ndixa nqo Ndios. Tá ñii ñii ñava'a ké'é ndó, vivíi kasa ndivi ndó ña xa'a'á njivi na xito ñava'a yó'o ña kuchiño kasa ká'no na Ndios, saá chí Jesucristo kúu tq' chindee njivi ña kasa ká'no na Ndios. Ta xa kánóo síkón ñatq'ó ká'no Jesucristo, ta xa kómí ra ndee ña xá'nda chíño ra ndi'i saá kjivj nqo ndi'i ña yóo ñoyivi. Saá ná koo ña.

Tq'on yó'o ká'an xa'a'á njivi na ndikqon Jesucristo xov'vi ní na ñoyivi yó'o

¹² Nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ní inij xinjí kúu ndó'ó. Qn naka'nda ini ndó chí xa xov'vi ndó ña yov'vi ní ña kúu ña xito ndoso ndó'ó, ta on kani sijn ndó ndí ndasaá kuiti mji ndó kúu na xov'vi ní xa'a'á ña kándixa ndó Jesucristo. ¹³ Nda víka, ná kunakaa ñasjii ini ndó xa'a'á ña xov'vi ndó ndatán yóo ña njixov'vi ní Jesucristo. Ta saá ndixa kutú ndaa ka ñasjii ini ndó kjivj ndikó ra ñoyivi yó'o xí'in ndi'i ñava'a ká'no ña livi yé'e. ¹⁴ Tá yóo njivi na ká'an tq'on ndiva'a xí'in ndó chí na ndikqon Jesucristo

kúu ndó, ta xá'a ñayó'o na kunakaá ñasijj ini ndó. Chi Níma Ndios ña kúu ña ndino'o ká'no, yóo ña xí'in ndó ndi'i saá kivi. Ta nivi na on vása kándixa Ndios ká'an ndivá'a na xá'a Níma ra, ta ndó'o na kándixa Ndios ndixa kisa ká'no ndó Níma ra. ¹⁵ Tá xó'vi ní ndó, ta va'a ná on kuu ña xá'a ña xá'ni ndó nivi, ni xá'a ña kisa kuí'ná ndó, ni xá'a ña ke'é ndó inká nqo ña on vá'a ña yá'a ndoso ndó ndayí, ni xá'a ña sakuiso chiño xí'in mji ndó ká'an ndó xí'in inká nivi ndasaá xini ñó'o kasa ndivi na chiño mji na. ¹⁶ Tá xó'vi ndó xá'a ña kúu ndó nivi na ndikón Jesucristo, ta saá on vása kuka'an nqo ndó xá'a ña ndikón ndó ra, ta ndá vika kasa ká'no ka ndó Ndios xá'a ña inká nivi ndixa nakoni na ndi ndó'o kúu na kándixa Jesucristo.

¹⁷ Saá chi vitin xa kixaa kivi ña kixá'a Ndios kasa nani ra xá'a ndi'i nivi ndatán yóo ña ke'é na, ta si'na kixá'a ra kasa nani ra xá'a nivi na kándixa ña'a. Tá vitin xa kixá'a ra xí'in mji yó ta xó'vi ní yó, ta ndeé ní ka xó'vi nivi na ndá lo'o on xjin chikaa so'o to'on va'a ña njka'an Ndios. ¹⁸ Chi to'on Ndios ña njtaa na xina'a, káchí ña saá: Ta nivi va'a, kundo'o ní na ta yo'vi ní taxi na mji na ña sakaku Ndios na, ta saá, yo'vi ní ka kuchiño kaku nivi na ké'é ña on vá'a, na on xjin kándixa Ndios, káchí to'on Ndios. ¹⁹ Nákán ndó'o, tá xó'vi ndó chí saá taxi Ndios kundo'o ndó, ta on vá'a sandakoo ndó ké'é ndó ñava'a xí'in inká nivi, ta ndixa xini ñó'o naxai xí'in mji ndó nda'a Ndios, chi Ndios kúu taa ta kisa va'a ndó'o, ta ndixa kisa ndivi ra to'on ra ña kjndqo ra xí'in ndó.

5

To'on yó'o ká'an ndasaá xini ñó'o kutaku na ndiso chiño nqo nivi na kándixa Jesucristo

¹ Vitin ká'anj xí'in ndó'o nañani yó, naxjkuá'a na ndiso chiño nqo nivi na kándixa Jesucristo, saá chi y'i, ndatán yóo ndó'o na ndiso chiño, saá yóo. Ta y'i xini káxinj ña ndasaá njxo'vi ní Jesucristo xá'a ndi'i yó. Ta kivi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o, ta saá koto yó ña ye'e livi xí'in ñandee va'a ká'no ña kómí ra. Ta saá ñoyivi njno ñii káchí xí'in ra kukomí yó ña ye'e livi xí'in ndee va'a ká'no yó'o. ² Xáku ndá'vij nqo ndó, va'a kunda ndó nivi na nákutá'an xí'in ndó xá'a ña kándixa na Jesucristo. Ndatán va'a viví ndáa ñii taa ndikachi saña ra, saá va'a kunda ndó nivi yó'o, chi Ndios sakuiso chiño ra ndó'o ña kasa ndivi ndó saá xí'in na. Ná on kuu ña kunda ndó na xí'in ñanduxa, ná on kuu ña kunda ndó na xá'a sij'ún, ta va'a xí'in ñasijj ini ndó kunda ndó na,

ta xí'in ndino'o níma ndó kasa ndivi ndó ña kóni Ndios. ³ On kani sijnj ndó kómí ndó ndi'i nqo ndayí ña ka'nda chiño ndó nqo natá'an ndó na kándixa Jesucristo na kúu na ndiso chiño ndó xí'in. Ta xini ñó'o si'na mji ndó viví kuni'í ndó yichj va'a kutaku ndó nqo nayó'o, ta saá kuchiño na kundikón na yichj ndó. ⁴ Saá chi ñii kivi ndikó tuku taKá'no va'a nqo yó ñoyivi yó'o. Ta mji ra kúu taKá'no va'a nqo ndó'o na ndiso chiño ta viví ndáa ndó natá'an ndó na kándixa Jesucristo. Ta kivi ndikó ra, ta saá taxi ra nda'a ndó ñava'a ña livi ká'no ña ndá lo'o on vása ndi'i xá'a ndá ñii kivi.

⁵ Ta ndó'o nivi nakuáchi na kándixa Jesucristo, xini ñó'o kasa to'o ndó natáa naxjkuá'a na ndiso chiño xí'in ndó, ta kasa ndivi ndó to'on ña ká'an na xí'in ndó. Ta ndi'i ndó'o nivi na kándixa Jesucristo, xini ñó'o kasa njno xí'in mji ndó, ta xí'in ñato'o chindeé tá'an ndó, chí to'on Ndios ña njtaa na xina'a, káchí ña saá:

Ndios on xjin ra koni ra nivi na kisa ká'no xí'in mji,

ta ndixa ké'é ra ñava'a xí'in nivi na kisa njno xí'in mji nqo ra,

káchí to'on Ndios. ⁶ Ta xá'a ñayó'o, kasa njno xí'in mji ndó nqo ndee Ndios, ta saá kixaa kivi ña chitóni Ndios, ta ndixa kasa ká'no ra ndó'o. ⁷ Taxi ndó ndi'i ña sándi'i ini ndó nda'a Ndios, chí tayó'o kí'vi ní ini ra xini ra ndó'o ta ndáa ra ndó'o.

⁸ Ta saá xini ñó'o viví ndino'o kundito ndó ña koo ti'va ndó kasa ndivi ndó ña kóni Ndios, ta koto va'a ndó chí ñandivá'a ká'no ndixa saá ní ini ña xini ña ndó'o, ta ndatán xika ñii tileón tí xijj ní soko nándukú rí ña kaxi rí, saá xika ñandivá'a yó'o saña ndó. ⁹ Chikaa ndó ndee xí'in mji ndó ña on kasa ndivi ndó ña kóni ñandivá'a ká'no. Ta xí'in ña ndino'o ini ndó xini ñó'o kándixa ndó Jesucristo ta ndá lo'o on sandakoo ndó ña ndixa ndáa ini ndó ra, saá chi xa xini ndó ndi'í saá xiiña ñoyivi yó'o xó'vi ní nañani yó xí'in náki'va yó na kándixa Jesucristo, ndatán xó'vi ndó vitin. ¹⁰ Tá xa ndi'i njya'a ña njxo'vi ní ndó, vará ndá lo'o kivi'ni kuyá njxo'vi ní ndó, ta Ndios taxi ra ña tuku va'a kutaku ndó. Chindeé ra ndó'o ña ndá ñii kivi on sandakoo ndó kándixa ndó ra, ta taxi ra ndee ra nda'a ndó ña on nakava ini ndó, ta kasa ndivi ra ñava'a xí'in ndó ña chindeé ra ndó'o ña ndixa ndino'o ini ndó kándixa ndó ra ndi'í saá kivi ña va'xi. Ndixa mji Ndios kasa ndivi ra to'on ra xí'in ndó xá'a ña kí'vi ní ini ra xini ra ndó'o, saá chí xa kána ra ndó'o nivi na kándixa Jesucristo ña kutaku ndó xí'in ra ndi'í saá kivi ñoyivi njno nqo yóo ñava'a ká'no livi. ¹¹ jNá kasa ká'no yó Ndios ndi'í saá kivi, ta

ndi'i saá kivi ná ka'nda chiño ra nqo ndi'i
ña yóo ñoyívi! Saá ná koo ña.

*Ñayó'o kúu to'on sondí'í ña ñitaa
taPedro nqo tutu yó'o*

¹² Ta ñani yó taSilvano, xí'in ña ndino'o
ní ini ra ndíkqon ra Jesucristo, tayó'o
chindeé ra yí'í ña ñitaa ra to'on nqo tutu
yó'o ña kúu ña ñixaq nda'q ndó, chí kóni
ndato'on j xí'in ndó ndasaá vivii xini ñó'ó
kutaku ndó, ta ndato'on j xí'in ndó ndí
ndi'i ñava'a ké'é Ndios xí'in ndó kúu ña
sáná'a ndí ndixa kí'vi ní ini ra xini ra
ndó'ó. Ta saá nda ñii kivi on vá'a nandoso
ndó ña ndixa kí'vi ní ini Ndios xini ra
ndó'ó.

¹³ Njivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo
Babilonia yó'o, tí'ví na to'on ña chindeé na
ndó'ó. Njivi yó'o kúu na naqaxin Ndios ñii
káchí ndatán naqaxin ra ndó'ó ña nduu
ndó sa'ya ra. Ta ñani yó taMarcos ta yóo
ndatán yóo sa'ya j, tí'ví ra to'on chindeé ra
ndó'ó. ¹⁴ Ta xí'in ña kí'vi ní ini ndó xini
tá'an ndó, chindeé tá'an ñii ñii ndó xí'in
ña chito ndó nqo tá'an ndó.

Ná koo ñava'a ini ndi'i ndó'ó, njivi na
kándixa Jesucristo. Saá ná koo ña.

Tutu ñaovi ña nitaa taPedro ña tì'ví ra kuà'an nda'a ñivi na kándixa Jesucristo

TaPedro tì'ví tǒ'on yó'o

kuà'an ña chindeé ra ñivi na kándixa Jesucristo

¹ Yíj, taSimón Pedro, ñii taapóstol ta kása chiño ñoq Jesucristo kúu. Ta táa j tutu yó'o xaá ña nda'a ndó'ó, ñivi na xa ñaki'in ñava'a ña livi, ña ndáya'ví ní, ña kúu ña ndaa ini ndó Ndios ndatán ndaa ini mji ndi Ndios. Ta vitin xa ñaki'in yó ñava'a yó'o, chi taá tañdaa kúu Jesucristo, taKá'no ñoq yó, ta kúu ra Ndios, Taá ta Sákaku mji yó. ² Xa'a ña vivíi xini ndó Ndios ta vivíi xini ndó Jesucristo taKá'no ñoq yó, ná ke'é Ndios ví'i ní ká ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra ñava'a koo ini ndó. Ta ná kutú ndaa ini ndó xí'in ndi'i ñava'a yó'o.

*Tǒ'on yó'o ká'an xini ñó'ó kutaku yó
ta kasa ndivi yó ndatán kóni Ndios*

³ Ta Ndios xí'in ndee ra, xa taxi ra ndi'i ña xini ñó'ó yó ña va'a kutaku yó ñoq ra ndatán káchí ini mji ra. Xa ñaki'in yó ndi'i ñayó'o chi vitin ndino'o ini yó xini yó Jesucristo, ta kúu taá ta ñakana mji yó ña nduu yó ñivi na kukomí ñava'a ña livi ká'no ña kúu ña kómí mji ra. ⁴ Ta taxi ká ra kuà'a ní ká inká ñava'a ná'no nda'a yó, ña kúu ña ndáya'ví ní, chi ñii kiva ndatán yóo ña ñika'an ra kasa ndivi ra, saá kisa ndivi ra ña. Ndios taxi ra ñava'a yó'o nda'a ndó ña kuu ndó sa'ya ndino'o ra ta nduu ndó ndatán yóo mji ra. Ta saá kuchiño ndó kuxiká ndó ñoq ña on vá'a ñoyívi yó'o, chi ñivi ñoyívi yó'o ké'é na ndi'i saá ñoq ña on vá'a ña kúu ña káchí ini mji na. Chi ña on vá'a ké'é ñivi yó'o va'xi kua'no ká ña, ta sá'jivi ña mji na ta saá sá'jivi ña inká ñivi. ⁵ Ndó'ó ñivi na kándixa Jesucristo, xini ñó'ó chikaa ndó ndee xí'in mji ndó ña vivíi kutaku ndó ta va'a kasa ndivi ndó ña kóni Ndios. Saá tutu chikaa ndó ndee ña konj va'a ká ndó Ndios. ⁶ Nasita xí'in mji ndó ña on ke'é ká ndó ña on vá'a; kundeé ini ndó xí'in ña xó'vj ndó, ta on sandakoo ndó ña ndixa ndaa ini ndó Ndios. Xini ñó'ó taxi xí'in mji ndó ña kutaku ndó ndatán káchí ini Ndios. ⁷ Ndixa kuki'vi ini ndó koni ndó natá'an ndó na kándixa Jesucristo, ta saá kuki'vi ini ndó koni ndó ndi'i ñivi.

⁸ Tá ké'é ndó ndi'i ñava'a yó'o, ta ndi'i saá kivi chikaa ndó ndee ña kua'no ká ndó xí'in ñayó'o ñoq Ndios, ta saá nduu ndó ñivi na kisa ndivi chiño ña ndáya'ví ní,

ta saná'a ndó ndi on sivi ña manj kúu ña xini va'a ndó Jesucristo, Taá taKá'no ñoq yó. ⁹ Tá yóo ñivi na kándixa Jesucristo, ta on vása kisa ndivi na ndi'i ñava'a yó'o, ta saá ñivi yó'o táku naa na, ndatán táku ñivi nakuáá nduchy ñoq, án na lo'o chíin kuiti va'a xito nduchy ñoq. Saá chi ñivi yó'o xa ñandoso na ndi Ndios kisa ká'no ini ra xa'a kuachi ke'é na ta xa ndasa ndii ra na ñoq ra. ¹⁰ Ñakán, ñañani yó xí'in náki'va yó, chikaa ndó ndee xí'in mji ndó ña kua'no ká ndó xí'in ñava'a ña ké'é ndó, chi ñayó'o sáná'a ña ndi ndixa Ndios ñakaxin ra ndó'ó ta kána ra ndó'ó kúu ndó ñaoo mji ra. Chi tá saá ké'é ndó, ta nda ñii kivi on nakava ndó ñoq ña on vá'a ña taxi sandakoo ndó ña kándixa ndó Jesucristo. ¹¹ Ta saá Ndios xí'in ñasij yó ra taxi ra kivi ndó ñoq xá'nda chiño Jesucristo ndi'i saá kivi ña va'xi. Ta Jesucristo kúu Taá taKá'no ñoq yó ta kúu ra Taá ta Sákaku mji yó.

¹² Ta saá nda ñii kivi on sandakoo j sánaká'an j ndó'ó xa'a ndi'i ñayó'o, vará ndó'ó xa xini ndó ta ndino'o ini ndó kándixa ndó ñandaa ña nákaa táku ini ndó vitin. ¹³ Tá ña táku ká j, chíin ñoq j kúu ña sanaká'an j ndó'ó xa'a ndi'i ñandaa yó'o, ¹⁴ chi Jesucristo, taKá'no ñoq yó, taxi ra ña kúndaa ini j ndi yachi ní kixaa ña kivi j. ¹⁵ Ta xa'a ñayó'o chikaa ní j ndee xí'in mji j ña vivíi saná'a j ndó'ó ndi'i ña xini ñó'ó xa'a ña ndasaá va'a kutaku ndó ndatán kóni Ndios, ta saá tá xa ñixi'ij, ta ndó'ó nda ñii kivi on ñandoso ndó tǒ'on yó'o.

*Tǒ'on yó'o ká'an xa'a ñalivi ña ká'no
kómí Jesucristo*

¹⁶ Tá kivi saná'a ndi ndó'ó ña kúndaa ini ndó xa'a ña ndikó tuku Jesucristo ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ndee ra, ta on vása ní-ka'an ndi xí'in ndó tǒ'on livi ña kaku sijn ñivi ñoyívi yó'o. Tǒ'on ndixa kúu ña ndakuijn ndi xa'a ra, chi xí'in nduchy ñoq ndi xini ndi ñalivi ká'no ra ta xini ndi ndi ndee ra. ¹⁷ Xini ndi ndasaá Ndios Yivá yó taxi ra ñato'ó ká'no nda'a Jesucristo, ta taxi ra ña livi ká'no náye'e ra ñoq ndi, chi nda ñoq livi ní ye'e ñoyívi ñino kixi tǒ'on ña ñika'an, káchí ña saá: "Tayó'o kúu Sa'ya j, ta kivi ní ini j xini j, ta kúsi j ní ini j xini j ra", káchí Ndios. ¹⁸ Xini so'a ndi tǒ'on yó'o, ña kee ñoyívi ñino kúu ña, saá chi ñayó'o xikuu ña kivi ñixa'an ndi ñixijyo ndi xí'in Jesucristo ñoq yukú síkón ña kúu yukú yij.

¹⁹ Ta saá ndixa kúndaa ini yó ndi tǒ'on ña ndatǒ'on naprofe ta xina'a kúu ñandaa. Ta va'a ndixa chikaa so'o ndó tǒ'on ña ñika'an nayó'o, saá chi tǒ'on yó'o chindeé ña ndó'ó. Ta tǒ'on yó'o yóo ña xí'in ndó ndatán yóo ñii ño'q ña tǒon ndiiní ñoo andá kixaa ña tivi xitaan ta keta kiji mí

tóon. Ta ndatán yóo kǐmi tí tóon xitaan, saá yóo Jesucristo, chi sánaye'e ra ini yó, ta táxi ra ña kundaaq ini yó ñandaaq. ²⁰ Xíni ñó'ó ní kundaaq ini ndó ñayó'o: nda ñii n̄vi on kúchiño na nandaxin mató'ón na xí'in s̄inj̄ m̄ji na, án ndatán káchí ini m̄ji na, to'on Ndios ña n̄taa naprofeta x̄ina'á. ²¹ Chi to'on ña n̄ka'an naprofeta on vása ní-kaku ña s̄inj̄ m̄ji na án n̄im̄a m̄ji na, saá chi N̄im̄a Ndios n̄ka'an to'on yó'o ini naprofeta ña n̄ka'an na ña xí'in n̄vi, ndatán kóni Ndios.

2

To'on yó'o ká'an xa'q natqa na sáná'a to'on Ndios ña xa n̄sama na (Judas 4-13)

¹ T̄ix̄in naño Israel kujȳa x̄ina'á n̄ix̄j̄o naprofeta na on vása ní-ka'an ndoso to'on ña ndaa ndatán yóo ña n̄ka'an Ndios, chi n̄sama nayó'o to'on Ndios ndatán káchí ini m̄ji na. Ta ñii k̄i'va saá k̄ixāa k̄ij̄v̄i ta nakuita natqa t̄ix̄in ndó'ó, ta nayó'o saná'a na to'on ña vatá xa'q Jesucristo. Natqa na on vá'a sáná'a yó'o kata ní'nó na to'on ña n̄sama na, ta saá sandá'vi na n̄vi na konj̄ so'o ña saná'a na, nda t̄on̄da na ka'an na ndí on vása kándixa ka na Jesucristo, vará kúu ra t̄a t̄a n̄ix̄i'j̄ xa'q ña sakaku ra na. Natqa na sáná'a ña on vá'a yó'o ndiso ní na kuachi, ta Ndios taxi ra ñii kama k̄ixāa ña sandi'i xa'q na. ² Ta ku'a'q ní n̄vi kasa ndivi na ndi'i n̄oq ña on vá'a xí'in ñakini, ndatán yóo ña táku natqa na sáná'a yó'o. Ta ink̄a n̄vi na on x̄jin kandixa Jesucristo koto na ña on vá'a ké'é natqa yó'o, ta saá ka'an ndiva'a na xa'q yich̄i ña ndaa. ³ Natqa na sáná'a ña on vá'a ndasaá kuiti kúsij̄ ní ini na ña naki'in na ku'a'q ní s̄i'j̄un̄ ndó xa'q ña sáná'a na ndó'ó ña káchí na kúu to'on Ndios, ta kúu ña to'on ña n̄sama m̄ji na. Xa x̄ina'á ní Ndios ch̄j̄tónj̄ ra kasa nani ra xa'q ña on vá'a ké'é nayó'o, ta ndixa saá kundo'o na k̄ij̄v̄i ña vaxi.

⁴ Chi Ndios on vása ní-kisa ká'no ini ra xa'q naängel na n̄k̄i'vi kuachi x̄ina'á, ta s̄akana ra na ku'a'an na ndaya, ta nó'ni na ñó'no na n̄oq naa, ña ndáti na andá k̄ixāa k̄ij̄v̄i ña kasa nani ra xa'q ndi'i kuachi. ⁵ Ta ndixa Ndios n̄j̄-kisa ká'no ini ra xa'q n̄vi na x̄itaku ñoyívi yó'o kujȳa x̄itaku t̄aNoé x̄ina'á. Ta t̄aNoé n̄ka'an ndoso ra xí'in n̄vi yó'o ndasaá vivíi x̄ínj̄ ñó'ó kutaku na ndatán kóni Ndios. Ta n̄vi yó'o n̄j̄-xiin na chikaaq so'o na to'on Ndios, ta saá Ndios s̄akoon ra s̄avj̄ na á sat̄a n̄vi yó'o, ta n̄ix̄i'j̄ ndi'i na, ta Ndios s̄akaku ra ndasaá kuiti t̄aNoé xí'in ux̄a n̄vi. ⁶ Saá tuku Ndios k̄isa nani ra xa'q kuachi n̄vi naño Sodoma xí'in naño Gomorra, sandi'i ra xa'q na

xí'in ño'o x̄ínj̄ ña kee ñoyívi n̄j̄no, n̄ix̄j̄i ndi'i ñoo na xí'in ndi'i m̄ji na andá ndu ndi'i ña n̄ix̄j̄i yó'o yaa kuiti. Nayó'o kúu ña sáná'a ndasaá kini ní kundo'o n̄vi na ndiva'a ini. ⁷ Ta Ndios s̄akaku ra t̄aLot ña n̄j̄-xix̄i ra ñoo Sodoma, chi t̄ayó'o x̄j̄kuu ra ñii t̄a t̄a va'a ini, ta n̄j̄ta'v̄i ní ini ra x̄ini ra ndi'i ña on vá'a ñakini x̄itaku n̄vi ñoo yó'o. ⁸ T̄a t̄a va'a ní ini x̄j̄kuu ra, ta ñii ñii k̄ij̄v̄i n̄j̄ya'a yó'v̄i ní x̄itaku ra ñoo Sodoma, chi x̄ito ra ta x̄inj̄ so'o ra ndi'i n̄oq ña on vá'a ké'é n̄vi yó'o. ⁹ Ndi'i ña ké'é Ndios xí'in n̄vi sáná'a ña ndí x̄ínj̄ ra ndasaá chindee ra n̄vi na chikaaq so'o to'on ra, ña sakaku ra na n̄oq ndi'i ña yó'v̄i x̄ito ndoso ña'á. Ta ñii k̄i'va saá, x̄inj̄ ra ndasaá saxo'v̄j̄ ra n̄vi na ké'é ña on vá'a, ta ké'é ra saá xí'in na k̄ij̄v̄i k̄ixāa ña kasa nani ra xa'q kuachi ndi'i n̄vi.

¹⁰ Ta Ndios saxo'v̄j̄ ka ra n̄vi na táku kisa ndivi ndi'i ña on vá'a ñakini ña kútoo ȳk̄i k̄oñu m̄ji na, saá chi n̄vi yó'o nda lo'o on x̄jin na chikaaq so'o na to'on xá'nda chiño Ndios n̄oq na. Ta natqa na sáná'a to'on Ndios ña n̄sama m̄ji na, só'o ní na, on vása táxi na xí'in m̄ji na ña konj̄ so'o na ñandaaq. Ta kúu na n̄vi na ña'a ní ini, ta káchí s̄inj̄ m̄ji na ndí kómí na ndee ká'no ka, ta ni on vása yí'vi na kándiva'a na xí'in ndee ná'no ka n̄oq na. ¹¹ Ta naängel, na yóo n̄oq Ndios, vará kómí ka na ndee n̄oq natqa yó'o, ta naängel yó'o on vása x̄jin na ka'an na to'on ña kándiva'a xa'q ink̄a ndee ná'no.

¹² Ta natqa on vá'a yó'o ndatán táku kit̄i t̄iyukú táku na, chi kit̄i yukú yó'o ndasaá kuiti táku rí kisa ndivi rí ndatán kóni n̄im̄a m̄ji rí. Ta t̄iyó'o k̄aku rí xa'q ña t̄iin n̄vi rí ta ka'ni na rí. Ta ñii k̄i'va saá kundo'o natqa on vá'a yó'o, chi nayó'o ká'an na to'on ndiva'a xa'q ña on vása kúndaq ini na, ta ndatán ndi'i xa'q kit̄i yukú, saá ndi'i xa'q na. ¹³ Ta natqa on vá'a yó'o, k̄ixāa k̄ij̄v̄i ña naki'in na ya'vi na xa'q ña on vá'a ké'é na ña táxi xo'v̄j̄ ink̄a n̄vi. Xí'in ñasij̄ ini na ké'é na ndi'i n̄oq ña kútoo ȳk̄i k̄oñu na, on k̄oq ñato'ó kómí na, ni on vása násita xí'in m̄ji na n̄oq ña ké'é na ndi'i ña on vá'a, vará ndivi x̄ito ka n̄vi kúu ña. Ta k̄ij̄v̄i natqa on vá'a yó'o xixi na xí'in ndó n̄oq yikó v̄ikó n̄oq nákutá'an ndó'ó na kúu na kándixa Jesucristo, ta ña ka'an ní n̄oq kúu ña x̄ito ndó ñakini ké'é natqa yó'o.

¹⁴ Ta natqa on vá'a yó'o, ndi'i násí'í ná x̄ito na n̄oq, ta kútoo ní na k̄i'vi na kuachi ñoyívi xí'in ná. Nda ñii k̄ij̄v̄i on vása sándakoo na k̄i'vi na kuachi ña kúu ña kútoo ní ȳk̄i k̄oñu m̄ji na. Ta chú'u na n̄vi na lo'o ní kándixa Jesucristo ña ké'é na ña on vá'a. Natqa on vá'a yó'o on vása xáa ini na xí'in ña xa kómí na, ta ndi'i saá k̄ij̄v̄i kóni na kukomí na ndi'i ña káchí ini m̄ji na.

Natqa yó'o ndíso na chí'ña xaq'a ña on vá'a ke'é na, ta Ndios taxi ra ko'on na nqo xo'vi ní na. ¹⁵ Natqa yó'o xa sandakoo na yichí ndaa, ta naki'in na ndikon na kuq'an na yichí taprofeta Balaam tqa ta xitaku xina'á, tayo'ó xikuu sa'ya taBeor. Saá chí taprofeta yó'o kutoo ní ra ki'in ra sj'ún xaq'a chiño on vá'a ke'é ra. ¹⁶ Ta saá kee ra kuq'an ra ña sataví chí'ña ra naño Israel, ta nj-kuchiño ra, chí ñii tiburra, kitj tí on vása xini ka'an to'on kúu rí, ta tíyo'ó njka'an rí to'on xí'in ra, ta xí'in ña njka'an rí sasi rí nqo ra, ta nj-kuchiño ra kasa ndivi ra chiño kí'vi ña kuq'an ra ke'é ra.

¹⁷ Natqa on vá'a yó'o yóo na ndatán yóo pozo yichí ña on koq takuii kómí, ta yóo na ndatán yóo vijko ña sándachí tatchj na'á kuq'an ña nqo chinda'á tatchj yó'o ña. Ta Ndios kasa nani ra xaq'a natqa yó'o, ta tí'vi ra na ko'on na nqo naa ní ña xo'vi na ndi'i saá kivi. ¹⁸ Nayó'o kuq'a ní chímoo na nqo to'on ka'an na, ña sanoo na ini nivi ña kandixa na ña sáná'a na, ta to'on vichí ña on vása ndáya'vi kúu ña sáná'a na. Ta xí'in to'on yó'o chú'u na nivi na sakán sandakoo yichí on vá'a, ña tuku ke'é nayó'o ña on vá'a ña kútoo ní yiki koñu na. ¹⁹ Ta natqa on vá'a yó'o ka'an na, káchí na saá: "Tá kundikon ndó satq ndi, ta saá kuu ndó nivi na kaka ndíka nqo ndayi, ta saá on koq ka ña xá'nda chiño nqo ndó", káchí na. Ta mji natqa yó'o kúu nivi na nó'ni kútj xí'in ndi'i nqo ñakini ta xí'in ndi'i nqo ña on vá'a ke'é na. Saá chí tá ñii ña on vá'a kúndeé ña nqo nivi, ta ña on vá'a yó'o kúu ña xá'nda chiño nqo nivi yó'o. ²⁰ Yóo nivi na xa kundaa ini to'on va'a xaq'a Jesucristo Taa taKá'no nqo yó ta sandakoo na yichí ña on vá'a ñoyívi yó'o. Ta saá, tá nivi yó'o ndikó koo tuku na ta kixá'á na naki'in na yichí on vá'a, ta tuku taxi na ña xá'nda chiño ña on vá'a ñoyívi nqo na, ta saá nivi yó'o kuiso ka na kuachi nqo ña xindiso na si'na. ²¹ Va'a ní ka, níkuu, tá nda ñii kivi nj-kundaa ini na xaq'a yichí ña ndaa, saá chí xaq'a ña kundaa ini na yichí ña ndaa, ta sandakoo na yichí yó'o, ta ña ke'é na saá Ndios ndeé ní ka saxo'vi ra na. ²² Ta xí'in ña ke'é nivi na on vá'a yó'o saá, taxi na ña kundaa ini yó ndí ña ndichí ka'an to'on ña káchí saá: "Tí ña ndikó tuku rí kaxi rí ñakini nduxan rí." Ta inká to'on ndichí káchí saá: "Tikiní sakán chichi rí xí'in takuii ndii, ta tuku ndikó rí sakuchu xí'in mji rí nda'yj kini", saá káchí to'on ndichí.

3

To'on yó'o ka'an xaq'a Jesucristo ndikó ra ñoyívi yó'o

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ní ini j xini j kúu ndó, ñayó'o kúu tutu ovi ña táaj xaa nda'a ndó. Ta xí'in ña ovi tutu yó'o saá sánaká'an j ndó'o ña ndixa xini ñó'o kani sjni ndó xaq'a ñava'a ña kúu ñandii ndino'o. ² Kónij ña naká'an sjni ndó to'on Ndios ña njka'an ndoso naprofeta kujya xina'á. Saá tuku kónij ña naká'an sjni ndó ndayi ña xaq'nda chiño Jesucristo Taa taKá'no nqo yó ta sakaku mji yó, chí mji ndi naapóstol saná'a ndi ndó'o to'on yó'o.

³ Ña si'na na ka xini ñó'o kundaa ini ndó kúu ña ndasaá koo tá xa kuyatin vaxi kivi sondi'í. Chí kivi saá kutaku nivi na kutoo ní ke'é ndi'i nqo ña on vá'a ña káchí ini mji na, ta kusiki na nivi xaq'a ña kándixa na Jesucristo, ⁴ ta ka'an na xí'in na, ndaka to'on ña'a na, káchí na saá: "¿Mikía yóo Jesucristo ña kasa ndivi ra to'on ra ña njka'an ra xí'in ndó, ndikó ra ñoyívi yó'o? Chí xa nixi'j va yivá si'í yó, ta tá kaa ka va ñoyívi yó'o, ndatán kaa ña kivi nqo xina'á, ñii kiva saá kaa ña nda kivi vitin", káchí na, kusiki na nivi na kándixa Jesucristo kivi saá. ⁵ Nivi na kusiki yó'o on xjin na kandixa na ndí Ndios xí'in to'on ña njka'an ra kisa va'a ra ñoyívi yó'o ta kisa va'a ra ñoyívi nino. Ta nqo yóo kuq'a ní takuii mjni, ta njka'an Ndios ta kana ño'o yichí tixin takuii yó'o, ta saá takuii yó'o xjino nduu rá ña. ⁶ Ta saá kivi xitaku taNoé, ta Ndios xa'nda chiño ra nqo takuii ta sakoon ra saji na'a, ta sandi'i ra xaq'a ndi'i ña njxiyo ñoyívi kujya xina'á. ⁷ Chí Ndios chjndu'u ra to'on ra ña kasa ndivi ra ña njka'an ra ndí ñoyívi yó'o xí'in ñoyívi nino ña xito yó, ndátí ña ñii kivi ndi'i xaq'a ña xí'in ño'o xixi. Saá kqko ndi'i ña kuva'a kivi ña kasa nani Ndios xaq'a kuachi nivi, ta nivi na on vása ní-xiin kandixa Ndios ko'on na nqo xo'vi ní na ndi'i saá kivi.

⁸ Ta ndó'o, nañani yó xí'in náki'va yó, na kí'vi ní ini j xini j kúu ndó'o; ta kónij ña on nandoso ndó ndí nqo Ndios ñii kivi yóo ña ndatán yóo ñii mil kujya, ta ñii mil kujya yóo ña ndatán yóo ñii kivi, saá yóo ña. ⁹ Vará sava nivi xáni sjni na ndí Ndios kuachi ní ra ña kasa ndivi ra ña njka'an ra, ta on sjvi saá yóo ña. Ndixa Ndios ta ká'no ini kúu ra xí'in ndi'i nivi, on xjin ra ndi'i xaq'a nda ñii nivi; chí ndátí ra ña ndi'i nivi nandikó ini na nqo ña on vá'a ke'é na, ta va'a ná kivi na yichí nqo xá'nda chiño ra.

¹⁰ Ta kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o kuu ñii kivi ña on vása ndátí nivi, chí ndatán yóo ña kixaa ñii taku'na ñoo ña kasa kui'na ra, saá koo kivi ndikó Jesucristo. Ta kivi kundivi ñayó'o saá, ndeé ní nji ta ndi'i xaq'a ñoyívi nino ña xito yó, ta ndi'i ña yóo ñoyívi nino kaa kqko

ndi'i ña xí'in ño'q xíxí ta ndi'i xa'a ña, ta ñoyívi nqo ño'q yó'o xí'in ndi'i ña yóo nqo ña ñii k'va saá kundo'o ña.

¹¹ Ta xa'a ña ndixa kúndaq ini yó ndi' ndi'i xa'a ñoyívi, ta saá xíní ñó'ó vivíi kutaku yó ta taxi xí'in mji yó kasa ndivi yó ña kóni Ndios. ¹² Ta xí'in ñasijí ini yó xíní ñó'ó kundati yó k'vjí yó'o, ta chikaq yó ndee xí'in mji yó ña kasa ndivi yó ña kóni Ndios, ta saá kama kixaa k'vjí ña kasa nani ra xa'a kuachi n'vi. Chi k'vjí yó'o ndi'i xa'a ñoyívi ñino ña xító yó ta ndi'i ña kómí ña, kókq ña xí'in ño'q xíxí ta ndi'i xa'a ña. ¹³ Ta mji yó ndáti yó ta ndáa ini yó Ndios ña kasa ndivi ra t'q'on ra ña ñika'an ra ndí ndasa xaá ra ñoyívi ñino ña xító yó, ta ndasa xaá ra ñoyívi nqo ño'q yó'o. Ta ñaxaa kasa va'a Ndios yó'o kúu nqo kutaku n'vi na ndii níma, ta ndi'i saá k'vjí kasa ndivi na ña kóni Ndios.

¹⁴ Ñakán, nañani yó xí'in náki'va yó, tá'an ndáti ndó ña kixaa k'vjí ña kundivi ñayó'o, chikaq ní ndó ndee xí'in mji ndó ña ndii ta vivíi kutaku ndó nqo Ndios, ta ndixa koo va'a ini ndó chi xa va'a nákutá'an ndó xí'in Ndios. ¹⁵ Naká'an ndó ndí t'q'á'no ini kúu Ndios, ta ndáti ra ña nandikó ini n'vi nqo ña qn vá'a ké'é na xa'a ña kuchiño sakaku ra na. Ñii káchí ká'an t'q'on ña ñjtaa ñani yó t'q'Pablo k'vjí t'v'í ra tutu ña ñixaa nda'a ndó; ñjtaa ra tutu yó'o xí'in ñandíchi taxi Ndios nda'a ra. ¹⁶ Nqo ñii ñii tutu ña ñjtaa ñani yó t'q'Pablo ndat'q'on ra xí'in ndó xa'a ndi'i ñayó'o, ta ndixa yóo sava t'q'on ña ñjtaa t'q'Pablo ña yó'v'í ní kúndaq ini yó. Ta n'vi na naa ini xí'in na sákán lo'o kuiti kándixa Jesucristo, nayó'o násama na t'q'on yó'o, ta ñii k'va saá násama na ndi'i t'q'on ña ñika'an Ndios ña ñjtaa n'vi x'jng'á. Ta xa'a ña násama na t'q'on Ndios, n'vi yó'o kq'qn na nqo xq'v'í ní na ndi'i saá k'vjí.

¹⁷ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, xa'a ña kúndaq ini ndó ñayó'o, xíní ñó'ó koto va'a ndó ña qn taxi ndó sandá'v'í ña qn vá'a ndó'ó ña nakava ndó yichí n'vi na qn vá'a, ta ni qn sandakoo ndó ña kándixa ndino'o ini ndó Jesucristo. ¹⁸ Ndá víka ndixa ñii ñii k'vjí xíní ñó'ó chikaq ndó ndee ña konj va'a ka ndó Jesucristo, Taa t'q'Ká'no nqo yó, ta kúu ra Taa t'q' Sakaku mji yó. Ñava'a ña xa taxi ra nda'a ndó chindeé ña ndó'ó ña ndino'o ka kutaku ndó ñii ñii k'vjí ndatán kóni mji ra. Ná kasa ká'no ní yó ra ndá vitin t'q'ndá ndi'i saá k'vjí ña va'xi. Saá ná koo ña.

Tutu ñanoó n̄taa taJuan ña t̄'ví ra kuə'an nda'a n̄ivi na kándixa Jesucristo

Ñayó'o ká'an xa'a Tq'on Ndios, ña kúu Jesucristo, t̄a t̄a kúu ndeē ña táxi ndino'o kutaku n̄ivi

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin ká'an ndj xí'in ndó xa'a t̄a t̄a xa t̄aku nda on t̄a'an kixá'a koo k̄ivi ngó. Ta m̄ji ndj, x̄inj̄i so'o ndj t̄q'on ña n̄ika'an ra, ta xí'in nduch̄u ngó ndj x̄inj̄i ndj ra, ta ch̄inóo nda'a ndj so'ko ra. Ta vitin ndát̄o'on ndj xí'in ndó xa'a tayó'o, t̄a t̄a kúu Tq'on Ndios, ta kúu ra ndeē ña táxi kutaku ndino'o n̄ivi. ² T̄a yó'o, t̄a ndixa ndino'o t̄aku, k̄ixāa ra ngó ndj, ta x̄inj̄i ndj ra xí'in nduch̄u ngó ndj, ta vitin ndákuijn̄ ndj xa'a ra ngó ndó. Ta ndát̄o'on ndj xí'in ndó ndí m̄ji tayó'o kúu ra ndeē ña táxi kutaku ndino'o n̄ivi ngó Ndios, ta tayó'o nda si'na xa t̄aku ra xí'in Ndios, ta saá Ndios t̄'ví ra m̄ji tayó'o ña k̄ixāa ra ngó ndj ñoyívi yó'o. ³ Ta vitin ndát̄o'on ndj xí'in ndó xa'a ña xa x̄inj̄i ndj, ta xa'a t̄q'on ña n̄ika'an ra ña x̄inj̄i so'o ndj. Ta saá ndó'o, n̄ivi na kándixa t̄q'on yó'o, ñii káchí vivíi kutaku ndó xí'in ndj, ndat̄án ñii k̄i'va vivíi t̄aku ndj xí'in Yivá yó Ndios ta xí'in Sa'ya ra Jesucristo. ⁴ Ta saá t̄a ndj tutu yó'o ña kundaa ini ndó ta ch̄ikaa so'o ndó t̄q'on yó'o. Ta xí'in ña ke'é ndó saá ndixa ná kutú ndaa ñasij̄i ini ndi'i yó.

Tq'on yó'o ká'an ña, ndat̄án yóo ño'o ña yé'e, saá yóo Ndios

⁵ Ñayó'o kúu t̄q'on ña n̄ika'an Jesucristo x̄inj̄i so'o ndj, ta vitin ndát̄o'on ndj t̄q'on yó'o xí'in ndó, ña káchí saá: Ndát̄án yóo ño'o ña yé'e, saá yóo Ndios, ta nda lo'o on koó ñanaa yóo xí'in ra. ⁶ Táná ka'an yó ndixa vivíi t̄aku yó xí'in Ndios, ta saá ni, ndik̄on ka yó kuə'an yó yich̄i on vá'a ña naa ní, ta ñavatá kúu ña ka'an yó saá, ta on vása kisa ndivi yó ñandaa. ⁷ Yich̄i Ndios kúu ñava'a ñandaa ngó yé'e ño'o káku ngó ra. Ta saá tá vivíi ndik̄on yó yich̄i Ndios ngó yé'e ño'o ña káku ngó ra, ta saá ndixa vivíi t̄aku yó xí'in t̄'an yó, ta ndixa n̄ij̄i Jesucristo nákata ña ndi'i kuəchi yó.

⁸ Táná ka'an yó ndí nda lo'o on koó kuəchi ndiso yó ngó Ndios, ta saá n̄ivi na sándá'ví xí'in m̄ji kúu yó, ch̄i ñavatá kúu ña ka'an yó saá, ta ndixa on koó ñandaa yóo ini yó. ⁹ Ta saá ni, tá na'ma yó ndi'i kuəchi yó ngó Ndios, ta ndixa Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuəchi yó, ta nakata ra ndi'i kuəchi yó, ta ndasa ndii ra m̄ji yó ngó

ra. Ndixa Ndios ke'é ra saá xí'in yó, ch̄i t̄a t̄a tandaa kúu Ndios ta ndixa kisa ndivi ra t̄q'on ra. ¹⁰ Ta saá ni, táná ka'an yó, káchí yó ndí nda ñii k̄ivi on vása ní-ke'é yó ña on vá'a, ta xí'in t̄q'on yó'o ch̄ikaa yó kuəchi sa'a Ndios ndi kúu ra t̄a t̄a vatá. Saá ch̄i m̄ji Ndios káchí ra ndí ndi'i n̄ivi ke'é na ña on vá'a. Tá on vása kándixa yó t̄q'on yó'o ña ká'an Ndios xa'a yó, ta xí'in ñayó'o sáná'a yó ndí on koó t̄q'on Ndios t̄aku ini yó.

2

Tq'on yó'o ká'an ndí Jesucristo ch̄indeé ra m̄ji yó

ñá náki'in ra t̄q'on yó ngó Ndios

¹ Ndó'o, n̄ivi na kándixa Jesucristo, ndat̄án yóo sa'ya, saá yóo ndó, saá ch̄i k̄i'vi ní inij̄i x̄inj̄i ndó'o. Ta t̄a t̄a tutu yó'o xa'a ña nda'a ndó xa'a ña on ke'é ndó ña on vá'a. Ta saá ni, tá yóo k̄ivi ke'é ndó ña on vá'a, ta x̄inj̄i ñó'o kundaa ini ndó ndí yóo ñii t̄a t̄a ch̄indeé m̄ji yó ña náki'in ra t̄q'on yó ngó Yivá yó Ndios, ta tayó'o kúu Jesucristo, t̄a tandaa. ² Saá ch̄i Jesucristo kúu t̄a t̄a n̄isok̄o xí'in m̄ji ña n̄ixi'i ra xa'a kuəchi yó, ñakán Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xa'a kuəchi yó. Ta on s̄ivi ndasa'a xa'a kuəchi m̄ji yó kúu ña n̄ixi'i Jesucristo, ta xa'a kuəchi ndi'i saá n̄ivi ñoyívi yó'o n̄ixi'i ra.

³ Tá kisa ndivi yó ña xá'nda chiño Ndios ngó yó, ta xí'in ña ke'é yó saá kundaa ini yó ndí ndixa x̄inj̄i yó Ndios, ta vivíi t̄aku yó xí'in ra. ⁴ Tá nakuita n̄ivi na ka'an, káchí na saá: "Ndj'j̄i x̄inj̄i ndj Ndios, ta vivíi t̄aku ndj xí'in ra", káchí na, ta n̄ivi yó'o, tá on vása kisa ndivi na ña xá'nda chiño Ndios, ta saá n̄ivi na vatá kúu nayó'o, ta nda lo'o on koó ñandaa yóo ini na. ⁵ Ta saá ni, tá yóo n̄ivi na kisa ndivi ña ká'an t̄q'on Ndios, ta xí'in ñayó'o n̄ivi yó'o sáná'a na ndí ndixa ndaa k̄i'vi ini na x̄inj̄i na Ndios. Ta m̄ji yó, xa'a ña kisa ndivi yó ña ká'an Ndios, kundaa ini yó ndí ñii yóo yó xí'in Ndios. ⁶ Tá káchí yó ñii yóo yó t̄aku yó ini Ndios, ta saá x̄inj̄i ñó'o ke'é yó ndat̄án ke'é Jesucristo k̄ivi n̄ixika ra ñoyívi yó'o.

Tq'on yó'o kúu ña xá'nda chiño ngó n̄ivi na kándixa Jesucristo

⁷ Nañani yó xí'in náki'va yó, on s̄ivi ñii t̄q'on ña xa'a kúu ña xá'nda chiño j̄i ngó ndó vitin, ch̄i t̄q'on Ndios ña xa si'na yóo nda k̄ivi ngó kúu ña. Ta t̄q'on yó'o ñii kúu ña xí'in t̄q'on ña yatá ña xa x̄inj̄i so'o ndó. ⁸ Tq'on ña yatá kúu ña xá'nda chiño j̄i vitin ngó ndó, ña x̄inj̄i ñó'o kuki'vi ini yó koni tá'an yó. Ta saá ni, t̄q'on xa'a kúu ñayó'o, ch̄i ñii la'a Jesucristo kúu t̄a ndixa ndaa kisa ndivi t̄q'on yó'o. Ta vitin ndó'o, n̄ivi na ndik̄on yich̄i ra, ñii k̄i'va saá ndixa kisa

ndivi ndó tɔ'on xáá yó'o. Ta vitin ndee ña ɔn vá'a ña naa, kua'ɔn ndi'i xá'a ña, saá chi kɔvɔ kɔxáa Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ndatán yóo ña kɔxáa ño'ɔ ndino'o ña ye'e, ta kúndeé ña nɔɔ naa, saá yóo ña.

⁹ Tá yóo ñvi na ká'ɔn, káchí na ndí ndikɔn na yichɔ vɔ'a nɔɔ ye'e ño'ɔ, ta ñvi yó'o sáa ini na xini na natá'an na, ta saá ñavatá kúu tɔ'on ña ká'ɔn na, chi ña sáa ini na xini na natá'an na sán'a ña ndí ndikɔn ká na yichɔ ɔn vá'a nɔɔ naa ní. ¹⁰ Ta ñvi na ndixa kí'vi ini xini natá'an na, ta ñvi yó'o kúu na ndikɔn yichɔ vɔ'a nɔɔ yóo ño'ɔ ye'e. Ta ñvi yó'o, ɔn vása yóo ini na ña sanakava xí'in mji na ña ke'é na ña ɔn vá'a. ¹¹ Ta ñvi na sáa ini xini inká ñvi na kándixa Jesucristo, ñvi yó'o, xí'in ña ké'é na saá sán'a na ndí xíka ká na yichɔ ɔn vá'a nɔɔ naa. Ta saá ñvi yó'o ɔn vása xini na ndá yichɔ kua'ɔn na, saá chí ñanaa sákuáá ña nduchɔ nɔɔ na.

¹² Ta ndó'ó, ñvi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo sá'yaɔ, saá yóo ndó, ta táaɔ tutu yó'o xáa ña nda'a ndó, chí Ndios xa kɔsa ká'no ini ra xá'a kuáchi ndó, saá chí Jesucristo ñixi'ɔ ra xá'a kuáchi yó. ¹³ Ta ndó'ó, ñvi na kándixa Jesucristo, na kúu ñvi naxikua'a na tɔ'ó, táaɔ tutu yó'o xáa ña nda'a ndó, chí xa xini vɔ'a ndó Jesucristo, tɔa tɔ xa táku ndá si'na ká tá tɔ'án kixá'a koo kɔvɔ nɔɔ ñoyívi. Ta ndó'ó, natɔa xí'in náña'a na kúu nakuáchi na kándixa Jesucristo, táaɔ tutu yó'o xáa ña nda'a ndó, chí xa kúndeé ndó nɔɔ ñanímá ndiva'a.

Ndi'i ndó'ó na kúu ñvi na kándixa Jesucristo, inká yichɔ ká'ɔnɔ ndí ndatán yóo sá'yaɔ, saá yóo ndó, ta táaɔ tutu yó'o xáa ña nda'a ndó, chí xa xini vɔ'a ndó Yivá yó Ndios. ¹⁴ Ta ndó'ó, ñvi na kándixa Jesucristo, na kúu ñvi naxikua'a na tɔ'ó, táaɔ tɔ'on yó'o ña ndátɔ'onɔ xí'in ndó, chí xa xini vɔ'a ndó Jesucristo, tɔa tɔ xa táku ndá si'na ká tá ɔn tɔ'án kixá'a koo kɔvɔ nɔɔ ñoyívi. Ta ndó'ó, na kándixa Jesucristo, na kúu nakuáchi, tuku táaɔ tɔ'on yó'o ña ndátɔ'onɔ xí'in ndó, chí ndó'ó kúu ñvi na kómi ní ndee Ndios, ta ndi'i saá kɔvɔ tɔ'on Ndios yóo ña táku ña ini ndó, ta saá xa kúndeé ndó nɔɔ ñanímá ndiva'a.

¹⁵ Xí'in ndi'i ndó'ó, na kúu ñvi na kándixa Jesucristo, táaɔ tɔ'on ña xáa nda'a ndó, ña ndátɔ'onɔ, káchíɔ saá: ɔn kusij ini ndó kundikɔn ndó yichɔ ɔn vá'a ñoyívi yó'o, ta ndá lo'o ɔn kuki'vi ini ndó koni ndó ña ɔn vá'a ña yóo ñoyívi yó'o. Saá chí ndi'i ñvi na kí'vi ní ká ini xini na ña yóo ñoyívi yó'o, ñvi yó'o ɔn vása kí'vi ini na xini na Yivá yó Ndios. ¹⁶ Chi ndi'i ña ɔn vá'a ña yóo ñoyívi yó'o ɔn sɔvɔ ña káku nɔɔ Ndios kúu ña, ta kuiti káku ña nɔɔ ñanímá ndiva'a ña xá'nda chiño nɔɔ ñoyívi yó'o.

Tá kóni yó ke'é yó ña ɔn vá'a ña kútoo ní yikí kɔnu yó, ɔn kóni yó kukomí yó ndi'i ña kúsiɔ ini nduchɔ nɔɔ yó xini ña, ta ña kóni yó saá ɔn sɔvɔ ña vaxi nɔɔ Yivá yó Ndios kúu ña. Tá ñvi na ña'a ní ini kúu yó xá'a ña kuiká kómi yó ɔn xá'a chiño ná'no ke'é yó, ta ña ña'a ini yó saá, ɔn sɔvɔ ña vaxi nɔɔ Yivá yó Ndios kúu ña. Saá chí ña xáni sɔvɔ yó saá kuiti káku ña nɔɔ yichɔ ɔn vá'a ñoyívi yó'o. ¹⁷ Ta ñoyívi yó'o xí'in ndi'i ña ɔn vá'a ña kútoo ní ñvi, ña yá'a kua'ɔn kúu ña, ta kixáa ñii kɔvɔ ɔn kóo ká ña. Ta saá ní, ñvi na kisa ndivi ña kóni Ndios, ñvi yó'o ɔn ndi'i xá'a na, ta ndixa kutaku na ndi'i saá kɔvɔ.

Tɔ'on yó'o ká'ɔn xá'a tɔa tɔ sáa ini xini Jesucristo

¹⁸ Ndó'ó, ñvi na kándixa Jesucristo, ndatán yóo sá'yaɔ, saá yóo ndó, ta ndátɔ'onɔ xí'in ndó ndí xa vaxi kuyatin kɔvɔ sondí'ɔ ñoyívi yó'o. Xa xini sɔ'ó ndó tá vaxi kuyatin kɔvɔ sondí'ɔ, ta nakundichi ñii tɔa tɔ kúu tɔ sáa ní ini xini ra Jesucristo, ta vitin xa yóo kua'a ní ñvi na kúu na sáa ini xini na Jesucristo. Ta xí'in ñayó'o kúndaɔ ini yó ndí xa yatin vaxi kɔvɔ sondí'ɔ ñoyívi yó'o. ¹⁹ Vará sava ñvi na kúu na sáa ini xini na Jesucristo vitin, xikuu ñvi na si'na ñii xítaku xí'in yó, ta ñvi yó'o ɔn sɔvɔ na ndixa kándixa Jesucristo xikuu na. Ta saá ñita'vɔ tá'an na xí'in mji yó, ta kee na kua'ɔn na. Ta xí'in ñayó'o kúndaɔ vɔ'a ini yó ndí ñvi yó'o ndá ñii kɔvɔ ɔn vása ní-xiyo yu'ú na xí'in mji yó, chí ɔn vása ndino'o ini na kándixa na Jesucristo. Tá ndixa ñvi na ndino'o ini kándixa Jesucristo xikuu na, ní kúu, ta yóo ká na kua'ɔn na yichɔ ra xí'in yó vitin. Ta xá'a ña ñita'vɔ tá'an na xí'in yó, na kúu ñvi na ndixa ndikɔn Jesucristo, kúndaɔ ini yó ndí ñvi yó'o ndá lo'o ɔn vása ní-xikuu na nañani yó ɔn náki'vɔ yó.

²⁰ Ta ndó'ó, ɔn sɔvɔ ndatán yóo ñvi yó'o yóo ndó. Saá chí Jesucristo, Taa taYij, tɔ'vi ra Níma Ndios ña kutaku ña ini ndó. Ta xá'a ña táku Níma Ndios ini ndó, xa xini ndó ndi'i ñandaɔ. ²¹ Ta xá'a ña kúndaɔ ini ndí xa xini ndó ñandaɔ, táaɔ tɔ'on yó'o xáa ña nda'a ndó. Saá chí mji yó kúndaɔ ini yó ndí ndá ñii tɔ'on ña vatá ɔn vása káku ña nɔɔ Ndios, tɔa tɔ kúu tãndaɔ ndino'o.

²² Ta, ɔyu kúu ñvi na vatá ní? ñvi na vatá ní kúu na ká'ɔn, káchí na ndí ɔn sɔvɔ tɔ Jesús kúu Cristo, tɔa tɔ tɔ'vi Ndios sakaku ra ñvi ñoyívi yó'o. ñvi na káchí saá kúu ñvi na sáa ini xini na Jesucristo. Ta ñvi yó'o kúu ñvi na ɔn xjin kándixa Ndios, ní ɔn xjin na kándixa na Sá'ya ra Jesucristo. ²³ Tá yóo ñvi na ɔn xjin kándixa Sá'ya Ndios, ñayó'o kóni káchí ña ndí ɔn xjin na kándixa na mji Ndios. Ta ñvi na ndino'o

ini ká'án ndátò'on na ndí kándixa na Sà'ya Ndios, ta ñivi yó'o kúu na táku Ndios ini.

²⁴ Ta ndó'ó, ɔn sandakoo ndó kándixa ndó tɔ'on vǎ'a xǎ'a Jesucristo, ña kúu ña xɪnj sɔ'o ndó ndǎ kɪvj nɔɔ ña kɪxǎ'á ndó kándixa ndó ra. Ta xí'in ña ke'é ndó saá, ndi'i saá kɪvj yóo ndó táku ndó ini Jesucristo, ɬa ɬa kúu Sǎ'ya Ndios, ta ñii kɪ'va saá yóo ndó táku ndó ini Yivá yó Ndios. ²⁵ Jesucristo ñika'an ra, kɪndoo ra xí'in yó, na kúu ñivi na kándixa ña'á, ta ñika'an ra, káchí ra saá: "Nda'a ñivi na kándixa yɪ'j taxi'j ña ndixa ndino'o kutaku na xí'in j ndi'i saá kɪvj", saá káchí Jesucristo, kɪndoo ra xí'in yó.

²⁶ Tǎa j tɔ'on yó'o ña ndátò'on j xí'in ndó xǎ'a ñivi na kóni sandá'vi ndó'ó xí'in tɔ'on vatá. ²⁷ Jesucristo xa tɪ'vi ra Nima Ndios ña koo ña xí'in ndó, ta Nima yó'o yóo ña táku ña ini ndó ndi'i saá kɪvj. Ta saá ɔn vasa xɪnj ñó'ó ndó ñivi ña saná'a na ndó'ó, chí Nima Ndios sáná'a ña ndó'ó xǎ'a ndi'i ñandaa. Ta ndi'i ña sáná'a Nima Ndios kúu tɔ'on ña ndaa ndino'o, ta ndǎ lo'o ɔn kɔɔ ñavatá ká'an Nima Ndios. Ta ndi'i saá kɪvj xɪnj ñó'ó koo ndó kutaku ndó ini Jesucristo. Ta ñii kɪ'va ndátan Nima Ndios sáná'a ña ndó'ó ndasaá kutaku ndó, ta saá xɪnj ñó'ó vǎ'a kutaku ndó.

²⁸ Ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ndátan yóo sǎ'ya j, saá yóo ndó, ta ndátò'on j xí'in ndó ña koo ndó kutaku ndó ini Jesucristo, ta ndǎ ñii kɪvj ɔn sandakoo ndó yichj ra. Ta saá tá kixaa kɪvj ndikó ra ñoyívi yó'o, ta ɔn vasa kuyi'vi ndó nɔɔ ra, ni ɔn vasa kuka'an nɔɔ ndó kuita ndó nɔɔ ra. ²⁹ Xɪnj yó Jesucristo kúu ñii ɬa ɬandaa ndino'o, ta saá kúndaa ini yó ndi ndi'j ñivi na ke'é ñandaa ndátan yóo ña ke'é Jesucristo, nayó'o kúu nasa'ya ndino'o Ndios.

3

Tɔ'on yó'o ká'án ndí sǎ'ya Ndios

kúu ñivi na ndikɔn yichj ra

¹ jNdachun ndeé ní kí'vi ini Yivá yó Ndios xɪni ra mji yó! Saá chí sákunaní ra yó sǎ'ya mji ra. Ta, jndixa sǎ'ya Ndios kúu mji yó! Ta ñivi na ndikɔn yichj ɔn vǎ'a ñoyívi yó'o, ɔn vasa nákoní na ndí sǎ'ya Ndios kúu yó, chí ñivi yó'o ɔn vasa xɪnj na Ndios. ² Nañani yó xí'in náki'vǎ yó, ñivi na kí'vi ní ini j xɪnj j kúu ndó, ta ndátò'on j xí'in ndó ndí mji yó kúu sǎ'ya Ndios vitin. Ta saá ni, ɔn ɬ'an kúndaa vǎ'a ini yó ndasaá nduu yó kɪvj ña vaxi ña kutaku yó ñoyívi ñno xí'in Ndios. Ta vitin kúndaa ini yó ndí kɪvj ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta mji yó, ñivi na kándixa ña'á, nduu yó ndátan yóo ra. Saá chí xí'in nduchj nɔɔ yó koni yó ra. Ndátan mji káa ra, saá ndixa

koni ndino'o yó ra. ³ Ta ndi'i ñivi na kúsij ini ndátí ña ndikó Jesucristo, chí ndáa ini na ndí kɪvj saá kundivi ña ndátí na, ñivi yó'o chíkaa na ndee xí'in mji na ña nduu na ñivi na ɔn kɔɔ kuachi kuiso nɔɔ Ndios. Ta xǎ'a ña ndikɔn na Jesucristo kúu ña ke'é na saá, chí Jesucristo kúu ɬa ɬa ndii ndino'o.

⁴ Ndi'i ñivi na ke'é ña ɔn vǎ'a kúu ñivi na yǎ'a ndoso nɔɔ ndayí Ndios ta ndiso na kuachi nɔɔ ra. Saá chí ndi'j nɔɔ ña ɔn vǎ'a ke'é ñivi kúu ña yǎ'a ndoso ndayí Ndios. ⁵ Xa xɪnj ndó ña kixaa Jesucristo ñoyívi yó'o kúu xǎ'a ña kindaa ra kuachi ña ndiso ñivi. Ta ndǎ lo'o ɔn kɔɔ kuachi ndiso Jesucristo, ɬa ɬa ndii ndino'o kúu ra. ⁶ Ta saá ñivi na ndixa ndikɔn Jesucristo, tá ñii táku na xí'in ra, ta ñivi yó'o ɔn vasa ndikɔn na yichj nɔɔ ke'é na ña ɔn vǎ'a. Ta ñivi na ndikɔn yichj nɔɔ ke'é na ña ɔn vǎ'a, ñivi yó'o kúu ñivi na ɔn ɬ'an nakutá'an xí'in Jesucristo, ni ɔn ɬ'an koni na ra. ⁷ Nañani yó xí'in náki'vǎ yó, ndátan yóo sǎ'ya mji j, saá yóo ndó, ta ndátò'on j xí'in ndó ña ɔn taxi ndó ña sandá'vi ñivi ndó'ó xí'in tɔ'on vatá ña ɔn vasa yóo yú'ú xí'in tɔ'on ña káchí saá: Ñivi na kisa ndivi ñandaa kúu ñivi nandaa. Ndátan yóo Jesucristo ɬa ɬandaa, saá yóo ñivi yó'o, na kúu na kisa ndivi ñandaa. ⁸ Ta ñivi na ɔn xɪnj sandakoo ke'é ña ɔn vǎ'a kúu ñivi na ndikɔn yichj nɔɔ xá'nda chíño ñanima ndiva'a, saá chí ndǎ kɪvj nɔɔ ñanima ndiva'a ɔn vasa sándakoo ña ke'é ña ndi'i saá nɔɔ ña ɔn vǎ'a. Ta xǎ'a ñayó'o Ndios tɪ'vi ra Jesucristo kixaa ra ñoyívi yó'o ña sandi'i ra xǎ'a ndi'i chíño ña ke'é ñanima ndiva'a yó'o.

⁹ Tá ndixa sǎ'ya Ndios kúu yó, ta saá ɔn vasa kuá'an kǎ yó yichj nɔɔ xá'nda chíño ña ɔn vǎ'a nɔɔ yó, saá chí Ndios xa ɬaxi ra Nima ra ña táku ini yó, ta ndátan yóo ini Ndios saá yóo ini yó vitin. Ta xǎ'a ñayó'o, ɔn vasa kúchiño yó kutaku yó ke'é yó ña ɔn vǎ'a. Saá chí vitin táku yó ke'é yó ña kóni Ndios. ¹⁰ Ta kúchiño kúndaa ini yó yu kúu sǎ'ya Ndios ta yu kúu sǎ'ya ñanima ndiva'a. Saá chí ndi'j ñivi na ɔn vasa kisa ndivi ñandaa, nayó'o sáná'a na ndí ɔn sɪvi sǎ'ya Ndios kúu na. Ta ndi'j ñivi na ɔn vasa kí'vi ini xɪni nañani na án náki'vǎ na, ɔn sɪvi sǎ'ya Ndios kúu nayó'o.

¹¹ Ñayó'o kúu tɔ'on Ndios ña xɪnj sɔ'o yó ndǎ kɪvj kɪxǎ'á yó kándixa yó Jesucristo, tɔ'on ña káchí saá: Kuki'vi ini yó koni tá'an yó, káchí ña. ¹² Ta ɔn vǎ'a koo yó ndátan ñixijo ɬaCaín kuyja xɪnj'á, chí ɬayó'o ñixika ra yichj ñanima ndiva'a, ta xǎ'ni ra ñani ra. Ta, jndachun xǎ'ni ra ñani ra? Ke'é ra saá xǎ'a ña kisa kuini ini ra xɪni ra ñani ra, chí ñani ra xɪtakɔ ra ke'é

ra ñandaaq ñoq Ndios, ta taCaín yó'o xítaku ra ké'é ra ña on vá'a.

¹³ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu ñivi na táku ké'é ñandaaq. Ta xa'a ña ké'é ndó ñava'a saá, ñivi na ndikõn yichj on vá'a ñoyívi yó'o sáa ini na xini na ndó'ó. Ta nda lo'o on naka'nda ini ndó koni ndó ña ké'é na saá. ¹⁴ Ta mji yó, ñivi na kándixa Jesucristo, kúu yó ñivi na kí'vi ini xini tá'an. Ta xí'in ña ké'é yó saá kúndaaq ini yó ndí ndixa sandakoo va'a yó yichj on vá'a ña salo'o sandi'i xa'a yó, níkuu, ta vitin ku'aan yó yichj ñoq ndixa táku ndino'o yó ñoq Ndios. Ta ndi'i ñivi na on vása kí'vi ini xini natá'an na, ñivi yó'o, vará xika ka na ñoyívi yó'o, on vása táku na ñoq Ndios. ¹⁵ Ta ndi'i ñivi na sáa ini xini natá'an na, ta ñivi yó'o ñii kji'va kúu na xí'in ñivi na xika xá'ni inká ñivi. Ta xini yó ndí ndi'i ñivi na xika xá'ni inká ñivi, on sjivi ñivi na táku ñoq Ndios kúu nayó'o. ¹⁶ Xini ñó'ó kundaaq ini yó xa'a ñava'a ké'é Jesucristo xa'a yó, chi taxí xí'in mji ra ñixi'j ra xa'a kuachi yó. Ta ña ké'é ra saá táxi ña kundaaq ini yó ndasaá xini ñó'ó ndixa kuki'vi ini yó koni yó nañani yó xí'in náki'va yó. Ta saá mji yó ñivi na ndikõn yichj Jesucristo, ñii kji'va ndatán kí'vi ini ra xini ra mji yó, saá xini ñó'ó kuki'vi ini yó koni tá'an yó, ta taxi xí'in mji yó ña chindee tá'an yó tandá kivi yó xa'a nañani yó xí'in náki'va yó. ¹⁷ Tá yóo natá'an yó na on koó ña xini ñó'ó ña kómi na, ta yóo sava mji yó na kómi ña xini ñó'ó natá'an yó yó'o, ta saá va'a taxi yó ña xini ñó'ó na nda'a na. Tá on vása ké'é yó saá, ta ñayó'o kóni kachi ña ndí on vása kí'vi ini yó xini yó natá'an yó yó'o, ndatán Ndios kí'vi ní ini ra xini ra mji yó. ¹⁸ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndatán yóo sa'ya'j yóo ndó, ta ndátq'on j xí'in ndó ndí on vá'a kuiti ka'an yó kachi yó ndí kí'vi ini yó xini yó natá'an yó, chi xini ñó'ó kasa ndivi yó chiño ña saná'a ndí ndixa kí'vi ini yó xini yó na.

¹⁹ Tá xí'in ña ndixa kí'vi ini yó xini yó natá'an yó, ta saá kúndaaq ini yó ndí ñivi na ndixa ndikõn Ndios kúu yó, ta on vása kúka'an ñoq yó ñoq ra, ta va'a yóo ini yó ñoq ra. ²⁰ Ta saá ní, tá nima yó chíkaa ña kuachi xa'a mji yó, ta saá xini ñó'ó kundaaq ini yó ndí ká'no ní ka yóo ini Ndios ña kasa ká'no ini ra xa'a yó, ta Ndios xini va'a ra ndi'i ña yóo ini yó. ²¹ Ndó'ó kúu ñivi na kí'vi ní ini j xini j, ta ndátq'on j xí'in ndó, káchij saá: Tá nima yó on vása chíkaa ña kuachi sata yó ñoq Ndios, ta saá on vása kúka'an ñoq yó ñoq Ndios, ta xí'in ña ndino'o ini yó kuchiño yó ka'an yó xí'in ra. ²² Ta saá ndi'i ña ndúkú yó ñoq Ndios, taxi ra ña nda'a yó, saá chi kisa ndivi yó ña xá'nda chiño ra ñoq yó,

ta ké'é yó chiño ña kúsij ini ra xini ra. ²³ Ta ñayó'o kúu ña xá'nda chiño Ndios ñoq yó: Xini ñó'ó kandixa yó Jesucristo, ta ta kúu Sa'ya Ndios, ta xini ñó'ó kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó, ñii kji'va ndatán mji Jesucristo xa'nda chiño ra ñoq yó kivi ñixika ra ñoyívi yó'o. ²⁴ Ta ndi'i ñivi na kisa ndivi ña xá'nda chiño Ndios, ñivi yó'o táku na ini Ndios ta Ndios táku ra ini ñivi yó'o. Ta ndixa kúndaaq ini yó ndí táku Ndios ini yó chi taxi ra Nima ra nda'a yó, ta ndixa táku Nima ra ini yó.

4

Tq'on yó'o ndátq'on ndasaá kúchiño nakoni yó Nima Ndios

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu ñivi na kí'vi ní ini j xini j, ta ndátq'on j xí'in ndó ña on kandixa ndó ndi'i ñivi na ká'an, káchí na saá: "Tq'on ña taxi Nima Ndios kúu ña ká'an ndí", káchí na. Ta xini ñó'ó koto ndoso ndó ñivi yó'o xa'a ña kundaaq ini ndó án ndixa Nima Ndios kúu ña taxi tq'on ká'an na, chi yóo ku'a'j ní naprofeta vatá na xika ñoyívi yó'o vitin. ² Ndátq'on j xí'in ndó ndasaá kúchiño nakoni ndó tá ndixa Nima Ndios kúu ña taxi tq'on ña ká'an ñivi yó'o. Tá ñivi yó'o ndákuijn na xa'a Jesucristo, káchí na saá: "Jesucristo, kixaaq ra ñoyívi yó'o, ta xikuu ra ñivi ndino'o xí'in yiki koñu ñii kji'va ndatán yóo yiki koñu mji yó", káchí na, ta saá kundaaq ini yó ndí tq'on ña ká'an na kúu ña taxi Nima Ndios nda'a na. ³ Ta ñivi na on xini ka'an ndí Jesucristo xikuu ra ñivi ndino'o, ta xikomí ra yiki koñu ndino'o, ñii kji'va ndatán yóo yiki koñu mji yó, ta ñivi yó'o on vása ká'an na tq'on ña taxi Nima Ndios nda'a na. Ta ñivi yó'o ká'an na ndasaá kuiti tq'on ña taxi nima ña sáa ini xini Jesucristo. Xa xini sq'o ndó ndí ñii kivi kixaaq nima yó'o, ña kúu ña sáa ini xini Jesucristo, ta vitin xa yóo ña, xika ña ñoyívi yó'o.

⁴ Ta ndó'ó, ndatán yóo sa'ya'j, saá yóo ndó, ta ndó'ó kúu ñivi na ndikõn Ndios. Ta xa kúndeé ndó ñoq naprofeta vatá, na on vása ká'an tq'on Ndios. Ta mji ndó, xa'a ña táku Nima Ndios ini ndó, xa kúndeé ndó ñoq navatá yó'o, saá chi Nima Ndios kúu ña ndeé ní ka ñoq ñanima ndiva'a ña xika ñoyívi yó'o. ⁵ Naprofeta vatá kúu ñivi na ndikõn yichj on vá'a ñoyívi yó'o, ta ká'an na tq'on ña taxi nima ña xá'nda chiño ñoq yichj on vá'a yó'o. Ta saá ñivi na ndikõn yichj ñoyívi yó'o chíkaa sq'o na tq'on vatá yó'o. ⁶ Ta mji yó, ñivi na ndikõn Ndios kúu yó, ta xa'a ñayó'o inká ñivi na xa xini va'a Ndios, nayó'o chíkaa sq'o na tq'on ña ká'an yó. Ta ñivi na on vása ndikõn Ndios, ñivi yó'o on xini na chíkaa sq'o na tq'on ña

ká'an yó. Ta xí'in ña ké'é n̄vi saá, kúchiño yó kundaa ini yó án Níma Ndios kúu ña táku ini n̄vi yó'o, án níma vatá kúu ña táku ini na.

Tq'on yó'o ká'an ndí Ndios kí'vi ní ini ra xini ra n̄vi

⁷ Nañani yó xí'in náki'va yó, kí'vi ní ini j xini j ndó'ó, ta ndi'i m̄ji yó xini ñó'ó kuki'vi ní ini yó koni tá'an yó, saá chi Ndios kúu taa tã táxi ndee nda'a yó ña ke'é yó saá. Ta ndi'i n̄vi na kí'vi ini xini natá'an na, n̄vi yó'o ndixa kúu nasá'ya Ndios, ta kúu na n̄vi na ndixa va'a xini Ndios. ⁸ Ndi'i n̄vi na on vása kí'vi ini xini natá'an na, ta n̄vi yó'o on vása xini va'a na Ndios, chi ndixa ini Ndios chutú ña xí'in ña kí'vi ní ini ra xini ra ndi'i n̄vi. ⁹ Ta Ndios saná'a ra ndi' ña ndixa ndaa ní kí'vi ini ra xini ra ndi'i yó, chi t̄'vi ra Sa'ya ra tã ñii laá nqo ra, k̄xaa ra ñoyivi yó'o, ta ñixi'j ra xa'a kuachi yó, ta xa'a ña ke'é ra saá kuchiño kutaku ndino'o yó ndi'i saá k̄vi xí'in Ndios. ¹⁰ Vará kí'vi ní ini yó xini yó Ndios, ta m̄ji yó on vása tondaa yó kundee yó ña kuki'vi ini yó koni yó ra ñii k̄'va ndatán Ndios kí'vi ní ini ra xini ra m̄ji yó. Saá chi Ndios saná'a ra ndasaá ndee ní kí'vi ini ra xini ra m̄ji yó, chi t̄'vi ra Sa'ya ra Jesucristo k̄xaa ra ñoyivi yó'o, ta ñisoko xí'in m̄ji ra xa'a kuachi yó.

¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, xa'a ña kúndaa ini yó ndi' Ndios kí'vi ní ini ra xini ra m̄ji yó, ta saá m̄ji yó ndixa xini ñó'ó kuki'vi ní ini yó koni tá'an yó. ¹² Nda ñii n̄vi on ta'an koni na Ndios xí'in nduchū nqo na, ta saá ni, tá ndixa kí'vi ini yó xini tá'an yó, ta saá Ndios yóo ra táku ra ini yó, ta xí'in ndee ra ñii ñii k̄vi m̄ji yó va'a ka kuki'vi ini yó koni tá'an yó, nda tondaa yó kuki'vi ini yó koni tá'an yó, ndatán ñii k̄'va kí'vi ini Ndios xini ra m̄ji yó. ¹³ Ndi'a Ndios xa tax̄i ra Níma ra yóo ña táku ña ini yó. Ta xí'in ña ke'é ra saá, kúndaa ini yó ndi' yóo yó táku yó ini Ndios ta Ndios yóo ra táku ra ini yó. ¹⁴ Ta m̄ji ndi, xí'in nduchū nqo ndi xini ndi Jesucristo k̄vi ñixika ra ñoyivi yó'o, ñakán ká'an ndi ndakuijn ndi nqo ndó ndi Jesucristo kúu Sa'ya Ndios, ta Ndios t̄'vi ña'a ra k̄xaa ra ñoyivi yó'o xa'a ña sakaku ra n̄vi nqo ña on vá'a. ¹⁵ Ta ndi'i n̄vi na ndino'o ini ká'an ña kándixa na ndi Jesucristo kúu Sa'ya Ndios, Ndios yóo ra táku ra ini n̄vi yó'o, ta n̄vi yó'o yóo na táku na ini Ndios.

¹⁶ Xini va'a yó ta kúndaa ini yó ndi' ndixa kí'vi ini Ndios xini ra m̄ji yó, saá chi ini Ndios chutú ña xí'in ña kí'vi ndino'o ini ra xini ra ndi'i n̄vi. Ta ndi'i n̄vi na ñii ñii k̄vi táku na xí'in ña kí'vi ini na xini na Ndios, ta xí'in ña kí'vi ini na xini na natá'an na, ta n̄vi yó'o, kúu n̄vi na yóo táku ini Ndios,

ta Ndios yóo ra táku ra ini n̄vi yó'o. ¹⁷ Ta xí'in ña yóo Ndios táku ra ini yó, tondaa yó kuki'vi ndino'o ini yó koni yó ra, ta saá tuku tondaa yó kuki'vi ndino'o ini yó koni yó natá'an yó. Ta ña táku yó saá, saná'a yó ndi' táku yó ndatán x̄itaku Jesucristo ñoyivi yó'o. Ta xa'a ña táku yó saá on kuyi'vi yó kuita yó nqo Ndios k̄vi ña kasa nani ra xa'a kuachi n̄vi. ¹⁸ Tá ndixa kúndaa ini yó ndi' Ndios kí'vi ní ini ra xini ra m̄ji yó, ta tá kí'vi ní ini yó xini yó Ndios, ta tá kí'vi ní ini yó xini yó natá'an yó, ta ña ke'é yó saá on taxi ña kuyi'vi ini yó nqo Ndios. Saá chi ña yí'vi ini n̄vi nqo Ndios, kaku ña nqo ña yí'vi ini na nqo ña saxo'vi ra na xa'a kuachi na. Ta saá tá yí'vi ini yó nqo Ndios, ta kóni kachi ñayó'o ndi' on ta'an tondaa yó kuki'vi ini yó koni yó ñii k̄'va ndatán kí'vi ini Ndios xini ra m̄ji yó.

¹⁹ Viti'vini kí'vi ini yó xini yó Ndios chi Ndios kúu taa tã si'na k̄xá'a kí'vi ini xini ra m̄ji yó. ²⁰ Tá yóo ñii n̄vi, ká'an na káchi na saá: "Yí'j kí'vi ini j xini j Ndios", ta saá ni, n̄vi yó'o saá ini na xini na natá'an na, ta on s̄vi ñandaa kúu ña káchi nayó'o ña kí'vi ini na xini na Ndios. Saá chi tá on vása kí'vi ini yó xini yó n̄vi na va'a xito yó xí'in nduchū nqo yó, ta saá on vása kúchiño yó kuki'vi ini yó koni yó Ndios, taa tã on vása xito yó xí'in nduchū nqo yó. ²¹ M̄ji Jesucristo xa'nda chiño ra nqo yó, káchi ra saá: "Ndi'i n̄vi na kí'vi ini xini na Ndios, n̄vi yó'o xini ñó'ó kuki'vi ini na koni na natá'an na", káchi ra.

5

Tq'on yó'o ká'an ndi' n̄vi na ndik̄on ta Jesús kundee na nqo yich̄i on vá'a ñoyivi yó'o

¹ Ndi'i n̄vi na kándixa ndi' ta Jesús kúu Cristo, taa tã t̄'vi Ndios sakaku ra m̄ji yó, ta n̄vi yó'o kúu sa'ya ndino'o Ndios. Ta ndi'i n̄vi na ndixa kí'vi ini xini na Yivá yó Ndios, ta n̄vi yó'o, saá tuku kí'vi ini na xini na n̄vi na kúu sa'ya ra. ² Tá kí'vi ini yó xini yó Ndios ta kisa ndivi yó ña xá'nda chiño ra nqo yó, ta xí'in ña ke'é yó saá, kúndaa ini yó ndi' ndixa kí'vi ini yó xini yó n̄vi na ñii kúu sa'ya Ndios xí'in yó. ³ Tá ndixa kisa ndivi yó ña xá'nda chiño Ndios nqo yó, ta xí'in ñayó'o saná'a yó ndi' ndixa ndino'o kí'vi ini yó xini yó ra. Ta ndi'i ña xá'nda chiño Ndios nqo yó on vása yó'vi ní kasa ndivi yó ña. ⁴ Saá chi ndi'i m̄ji yó, n̄vi na kúu sa'ya Ndios, ndixa kundee yó nqo yich̄i on vá'a ñoyivi yó'o. Xa'a ña kándixa yó Jesucristo, kómi yó ndee ña kundee yó nqo yich̄i on vá'a. ⁵ Saá chi n̄vi na kándixa Jesucristo kúu Sa'ya Ndios, ndasaá kuiti n̄vi yó'o kúu n̄vi na kundee nqo yich̄i on vá'a ñoyivi yó'o.

Tq'on yó'o ká'an ndí yóo unj ña ndákuijn xá'a Jesucristo

⁶ Jesucristo kixaxá ra ñoyívi yó'o, ta yóo unj ña táxi kundaa ini yó yu kúu ra. Saá chi yóo takuií tá chichi Jesucristo, ta yóo nji Jesucristo ña ñixitá, ta yóo Níma Ndios ña ndákuijn xá'a Jesucristo, ta Níma Ndios kúu ña ká'an tq'on ndaa ndino'o. ⁷ Ta saá yóo unj ña ndákuijn xá'a Jesucristo ñoyívi njno, ta ñii ña kúu Yivá yó Ndios, ta inka ña kúu Tq'on Ndios, ta inka ña kúu Níma Ndios, ta ña unj yó'o ñii laá kúu ña. ⁸ Ta yóo unj ña ndákuijn xá'a Jesucristo ñoyívi yó'o, ta ñii ña kúu Níma Ndios, ta inka ña kúu takuií tá chichi Jesucristo, ta inka ña kúu nji ña kee yiki koñu Jesucristo kivi ñixi'j ra nda'a tón cruz. Ta unj ñayó'o ñii yóo yu'u ña. ⁹ Mji yóo kándixa yó tq'on ña ká'an nivi xí'in yó, ta ña ndáya'vi ní ká kúu tq'on ña ká'an Ndios. Saá chi mji Ndios kúu ña tq'on ndákuijn xá'a Sā'ya ra Jesucristo. ¹⁰ Ta ndi'i nivi na kándixa Jesucristo ña kúu Sā'ya Ndios, ta ini ñii ñii nivi yó'o yóo tq'on ña ndákuijn xá'a ra. Ta nivi na on vása kándixa tq'on ña ká'an Ndios xá'a Jesucristo, nivi yó'o kóni kachi na ndí Ndios kúu ña tq'on ña ká'an Ndios xá'a Sā'ya ra kúu ñanda. ¹¹ Tq'on ña ndákuijn Ndios kúu ña káchi saá: Ndios xa taxí ra ña ndino'o kutakú yó xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi. Ke'é ra saá xí'in yó chi kándixa yó Sā'ya ra Jesucristo, ña tq'on táku ndino'o, ta ñii yóo yó xí'in ra. ¹² Ndi'i nivi na táku Jesucristo ini, nayó'o kúu na táku ndino'o nqo Ndios. Ta nivi na on vása táku Jesucristo ini, nayó'o on vása táku na nqo Ndios.

Tq'on yó'o ká'an ña ndí nivi na kándixa Jesucristo kutakú ndino'o na ndi'i saá kivi

¹³ Táa j tutu yó'o ña xaxá ña nda'a ndó, na kúu nivi na kándixa Jesucristo, ña tq'on kúu Sā'ya Ndios, chi kóni ña kundaa ini ndó ndi' ndixa xa táku ndino'o ndó nqo Ndios, ta kutakú ndó xí'in ra ndi'i saá kivi ña vaxi.

¹⁴ Ta mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, ndino'o ndaa ini yó ña Ndios ndixa xini sq'o ra ndi'i ña ndúkú yó nqo ra. Tá ña ndúkú yó nqo Ndios kúu ñava'a, ña ñii kúu xí'in ña kóni mji ra, ta saá ndixa chíka sq'o ra tq'on ká'an yó xí'in ra. ¹⁵ Ndixa kundaa ini yó ndí Ndios xini sq'o ra ndi'i ña ndúkú yó nqo ra, ta xá'a ñayó'o, ndaa ini yó ndí Ndios xa taxí ra nda'a yó ña kúu ña ndúkú yó nqo ra.

¹⁶ Tá xito yó ñii natá'an yó na kándixa Jesucristo ké'é na ña on vá'a, ta saá va'a ná ndúkú yó nqo Ndios xá'a na. Ta saá Ndios kúchiño kasa ká'no ini ra xá'a nayó'o, ta taxi ra ña va'a nakutá'an tuku na xí'in

ra. Tq'on yó'o ká'an j xá'a nivi na on vása ní-ki'vi kuachi ndeé ña sandi'i xá'a na nqo Ndios. Saá chi ndixa yóo kuachi ndeé ní ña sandi'i xá'a nivi nqo Ndios, ta on vása ká'an j ña ndúkú yó nqo Ndios ña kasa ká'no ini ra xá'a kuachi yó'o. ¹⁷ Ndi'i saá nqo ña on vá'a ké'é nivi, ñayó'o kúu kuachi nqo Ndios. Ta saá ni, on sivi ndi'i ña on vá'a ké'é nivi kúu kuachi ña sandi'i xá'a na nqo Ndios.

¹⁸ Ta mji yó, nivi na ndixa ndikon Ndios, on vása táku ká yó ké'é yó ña on vá'a. Saá chi Jesucristo, ña tq'on kúu Sā'ya Ndios ndaa ra mji yó, ña na kándixa ña'a, ta saá ñaníma ndiva'a on vása kúchiño ká ña sandá'vi ña mji yó.

¹⁹ Xini yó ndí Sā'ya Ndios kúu mji yó, ta táku yó tixin ndeé ra. Ta nivi na ndikon yichi on vá'a ñoyívi yó'o, nayó'o táku na tixin ndeé ñaníma ndiva'a ká'no.

²⁰ Xini yó ndí kixaxá Jesucristo Sā'ya Ndios ñoyívi yó'o, ta xa taxí ra ña konj va'a yó Ndios ña tq'on kúu ñanda ndino'o. Ta saá vitin táku yó ini Sā'ya Ndios, tq'on kúu Jesucristo. Jesucristo kúu Ndios ndino'o, ta kúu ra ña tq'on ndino'o táku ndi'i saá kivi.

²¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'o yóo ndó ndatán yóo Sā'ya j, ta ndat'on j xí'in ndó tq'on ña xini ñó'o ní, ña káchi saá: Kasa kuenda xí'in mji ndó ña on kasa tq'o ndó, ni on kasa ká'no ndó nda ñii ñaidolo, ni nda ñii ñaimagen, chi ndi'i ñayó'o kúu ndios vatá. Saá ná koo ña.

Tutu ñaov̄i n̄taa taJuan ña t̄'v̄i ra kūa'an nda'a n̄ivi na kándixa Jesucristo

*X̄'in t̄'on yó'o taJuan ká'an ra ch̄indeé
ra n̄ivi na kándixa Jesucristo na táku inka
ñoo*

¹ Ȳi'j, t̄a t̄a kúu t̄ax̄ikua'a, t̄aa'j tutu yó'o xāa ña nda'a ndó'ó, na kúu n̄ivi na nākax̄in Ndios ña kandixa ndó Jesucristo ta kundik̄on ndó yich̄i ra. Ndino'o ini j k̄'vi ini j x̄ini j ndó'ó, ta on s̄iv̄i ñii lāa ȳ'j k̄'vi ini j x̄ini j ndó'ó, ta ndi'i n̄ivi na xa x̄ini v̄a'a yu kúu ñandāa, ñii káchí sāa n̄ivi yó'o k̄'vi ini na x̄ini na ndó'ó. ² Sāa chí yóo ñandāa táku ña ini yó vitin, ta kutak̄u k̄a ña ini yó ndi'i sāa k̄iv̄i ña v̄ax̄i, ta xa'a ña kómí yó ñandāa yó'o, k̄'vi ini yó x̄ini tá'an yó. ³ Yivá yó Ndios x̄i'in Sa'ȳa ra Jesucristo, j̄na ke'é ra kūa'a ní ñava'a x̄i'in yó! j̄Ná kundá'v̄i ini ra koni ra m̄ji yó! Ta, j̄na taxi ra ña kunakāa ñava'a ini yó! Ta, j̄va'a ná kundik̄on yó yich̄i ñandāa, ta ndixa ná kuki'vi ini yó koni tá'an yó!

*T̄'on yó'o ká'an ña ndi x̄ini ñó'ó
kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó*

⁴ Kúsij ní ini j chí xa nākutá'an j x̄i'in sava ndó'ó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, ta sāa kúndāa ini j ndi ndó'ó kúu n̄ivi na v̄a'a ndik̄on yich̄i ñandāa. Ta ñii k̄'va ndatán yóo ña xá'nda chiño Yivá yó Ndios nōo yó kasa ndivi yó, sāa yóo ña kisa ndivi ndó. ⁵ Ta vitin, nañani yó x̄i'in náki'v̄a yó, xáku ndá'v̄i j nōo ndó ndi ndixa kuki'vi ní ini yó koni tá'an yó. T̄'on yó'o on s̄iv̄i ñii t̄'on xāa ña xá'nda chiño j nōo ndó kúu ña, chí ñii káchí kúu ña x̄i'in ña xa x̄ini so'o yó nd̄a k̄iv̄i k̄ixá'a kándixa yó Jesucristo. ⁶ Tá ndixa k̄'vi ini yó x̄ini yó natá'an yó, ta x̄i'in ña ke'é yó sāa sáná'a yó ndi kisa ndivi yó ña xá'nda chiño Ndios nōo yó. Sāa chí nd̄a k̄iv̄i k̄ixá'a ndó kandixa ndó Jesucristo t̄anda vitin, xa x̄ini so'o ndó t̄'on ña xá'nda chiño ra nōo yó, ña káchí sāa: X̄ini ñó'ó kutak̄u yó x̄i'in ña kuki'vi ini yó koni yó Ndios, ta kutak̄u yó x̄i'in ña kuki'vi ini yó koni yó natá'an yó.

⁷ Ñoyívi yó'o xa x̄ika kūa'a ní n̄ivi na kóni sandá'v̄i ndó'ó x̄i'in t̄'on ña vatá ká'an na. N̄ivi yó'o kúu n̄ivi na on x̄iin k̄a'an ndi Jesucristo x̄ikuu ra n̄ivi ndino'o, ta x̄ikomí ra ȳkí koñu ndino'o, ñii k̄'va ndatán yóo ȳkí koñu m̄ji yó. Ta n̄ivi na on vása kándixa sāa, kúu n̄ivi na kóni sandá'v̄i ndó'ó, ta kúu na n̄ivi na s̄a'q ini x̄ini na Jesucristo. ⁸ Kasa kuenda v̄a'a x̄i'in

m̄ji ndó ña on kandixa ndó t̄'on vatá ña ká'an n̄ivi yó'o. Sāa chí tá kandixa ndó ñavata yó'o, ȳijo ní kōto on naki'in ndó ndi'i ñava'a ña kóni Ndios taxi ra nda'a ndó.

⁹ Ndi'i n̄ivi na sandakoo yich̄i Jesucristo ta kūa'an na inka yich̄i, ta ña ke'é na sāa sáná'a ña ndi Ndios on vása yóo ra táku ra ini n̄ivi yó'o. Ta n̄ivi na ñii ñii k̄iv̄i v̄a'a ndik̄on na yich̄i Jesucristo, ta sāa Yivá yó Ndios yóo ra táku ra ini n̄ivi yó'o, ta sāa tuku Sa'ȳa ra Jesucristo yóo ra táku ra ini na. ¹⁰ Tá yóo n̄ivi na kixaa nōo ndó, ta n̄ivi yó'o saná'a na ndó'ó inka t̄'on ña on vása yóo yu'u x̄i'in t̄'on ña saná'a Jesucristo m̄ji yó, ta sāa on naki'in ndó n̄ivi yó'o x̄i'in ña on v̄a'a sáná'a na, ni on k̄a'an ndó káchí ndó x̄i'in na sāa: "Va'a ya'a ndó koo ndó ve'e ndi x̄i'in ndi." On káchí ndó sāa x̄i'in na. ¹¹ Sāa chí táná k̄a'an ndó t̄'on ña v̄a'a naki'in ndó n̄ivi vatá yó'o, ta ña ke'é ndó sāa kóni káchí ña ndi ñii káchí yóo yu'u ndó x̄i'in ña on v̄a'a ke'é na.

*T̄'on yó'o ká'an ndi taJuan kóni ra
ko'on ra koto ra n̄ivi na naki'in tutu yó'o*

¹² Yóo kūa'a ní k̄a ña kóni j ndat̄'on j x̄i'in ndó, ta on taa k̄a j ña nōo tutu. Ndáti j ndi yach̄i ní xāa j nd̄a nōo yóo ndó ña k̄a'an tá'an yó, ta sāa nakutú ndi'i ini yó x̄i'in ñasij ní.

¹³ Ndi'i n̄ivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo yó'o nōo yóo j vitin, n̄ivi yó'o kúu na nākax̄in Ndios kundik̄on na ra, ta vitin nayó'o t̄'v̄i na t̄'on xāa ña nda'a ndó ña ch̄indeé na ndó'ó, na kúu n̄ivi na kándixa Jesucristo. Sāa ná koo ña.

Tutu ñauni nītaa taJuan ña tī'ví ra xaa ña nda'a taGayo

Xi'in to'on yó'o tafuan chindeé ra taGayo

¹ Yi'i kúu taxikua'a, ta taa i tutu yó'o xaa ña nda'a yó'o taGayo, ta kúu taa ta kí'vi ndino'o inij xini j.

² Ñani yó, xini j ndi ndixa va'a yóo nima ún nqo Ndios. Ta ñii ki'va ndatán va'a yóo nima ún, saá kóni j ña va'a koo yiki koñu ún, ña nda lo'o on kundedé ku'e'e xi'in ún. ³ Sava nañani yó na kándixa Jesucristo xa kixaa na nqo j, ta kúsi j ní inij ña xini j so'o j ña ká'an na ndato'on na ñava'a xa'a ún, chi káchí na ndi vivíi ku'a'an ún yichí ña ndaa. ⁴ To'on yó'o kúu ña sákusi j ní inij, saá chi ndatán yóo sa'ya j ta kí'vi ní inij xini j, saá yóo ún nqo j. Ta kivi xini j so'o j ndi nivi na yóo ndatán yóo sa'ya j nqo j, va'a ku'a'an nayó'o yichí ña ndaa, ta to'on yó'o kúu ña sákusi j ní ka inij.

To'on yó'o ká'an ndi taGayo va'a kisa ndivi ra chiño Jesucristo

⁵ Ñani yó, va'a ní kisa ndivi ún chiño Jesucristo. Saá chi ndi'i saá yichí chindeé ún nañani yó na kúu na kee inka xiiña, ta kivi xaa nayó'o nqo ún. Vará nda ñii yichí, on ta'an kutá'an ún xi'in nañani yó yó'o, ta kivi xaa na nqo ún, ta táxi ún nda'a na ña xini j ñó'o na. ⁶ Ta sava nañani yó yó'o na xa chindeé ún, kixaa na nqo nákutá'an ndi ña kisa ká'no ndi Ndios, ta ndato'on na xi'in ndi ndasa'a va'a saná'a ún ña ndixa kí'vi ní iní ún xini ún na. Ta vitin xa nixaa tuku nayó'o nqo ún, ta xaku ndá'ví j ndúkú j nqo ún ña chindeé tuku ún na, ta taxi ún nda'a na ña xini j ñó'o na ña ko'on na inka xiiña. Ta xi'in ña ke'é ún ñava'a saá, ndixa sakusi j ún iní Ndios. ⁷ Nañani yó yó'o, na chindeé ún, kúu nivi na kee ñoo mii na xa'a ña ku'a'an na kasa ndivi na chiño Jesucristo, ta on vása xii na naki'in na si'ún ya'vi na nda'a inka nivi na on vása kándixa Jesucristo. ⁸ Ta xa'a ñayó'o, mii yó, na kúu nivi na kándixa Jesucristo, xini j ñó'o chindeé yó nañani yó yó'o ña kee na ko'on na ndato'on na to'on ña ndaa xa'a Jesucristo. Ta xi'in ña chindeé yó nayó'o kóni káchí ña ndi ñii káchí kisa chiño yó xi'in na xa'a yichí ña ndaa.

To'on yó'o ká'an ña ndi taDiótrefes kúu taa ta ke'é ña on vá'a

⁹ Xa tī'ví j ñii tutu ku'a'an ña nda'a nañani yó xi'in náki'va yó na nákutá'an

xi'in ún xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios. Ta taDiótrefes kóni ra kuu ra ta ká'no ní ka nqo ndi'i nañani yó xi'in náki'va yó na nákutá'an ñoo nqo táku ún, ta xa'a ñayó'o, on xii na chikaq so'o ra to'on ña ká'an ndi, ni on xii na kasa ndivi ra ña ndúkú ndi nqo ra. ¹⁰ Ta saá tá tondaa kivi xaa j nqo ndó, ta ka'an j xi'in taDiótrefes yó'o xa'a ndi'i ña on vá'a ke'é ra, chi xata ní'no ní ra to'on ña vatá xa'a ndi. Ta saá ni, on vása xaa ini ra ke'é ra ña on vá'a yó'o, ta tuku inka ña on vá'a ke'é ra kúu ña on xii na va'a naki'in ra nañani yó kivi kixaa na nqo ra xa'a ña ndato'on na to'on ña ndaa xa'a Jesucristo. Ñoo nqo táku ún yóo sava nivi na kándixa Jesucristo, ta taDiótrefes yó'o sási ra nqo na kándixa Jesucristo yó'o, ña on xii na taxi na ña xini j ñó'o nañani yó na kixaa nqo na. Nda vika, taDiótrefes táxin va'a ra nivi na kóni chindeé nañani yó na kixaa nqo na, ta on vása táxi ka ra ña kí'vi tuku na ini ve'e nqo nakutá'an nañani yó xi'in náki'va yó xa'a ña kasa ká'no na Ndios.

To'on yó'o ká'an ndi taDemetrio kúu taa ta va'a

¹¹ Ñani yó, yó'o kúu taa ta kí'vi ní inij xini j, ta ká'an j xi'in ún ña on kundikon ún yichí nivi na ke'é ña on vá'a, ta va'a ka kundikon ún yichí nivi na ke'é ñava'a. Saá chi nivi na ke'é ñava'a kúu sa'ya Ndios, ta nivi na táku ke'é ña on vá'a, nivi yó'o on ta'an koni na Ndios.

¹² Ta taDemetrio kúu taa ta va'a ní, ta kánóo sikon to'on va'a xa'a na nqo ndi'i nivi, ta ndixa tayó'o va'a ndikon ra yichí ña ndaa. Ta mii ndi, ndixa ndákuijn ndi ká'an ndi to'on va'a xa'a ra, ta mii ún, xini j ún ndi to'on ña ká'an ndi kúu ñandaa.

To'on yó'o ká'an ña ndi tafuan ndati ra yachi ní xaa ra nqo yóo taGayo

¹³ Yoo ku'a'a ní ka to'on ña kóni j ka'an j xi'in ún, ñani yó, ta on xii j taa j ndi'i ña nqo tutu yó'o. ¹⁴ Saá chi ndati j ña yachi ní xaa j nqo yóo ún, ta saá kuchíño ka'an tá'an yó xa'a ndi'i ña xini j ñó'o.

¹⁵ Ndios ná taxi ra ñava'a koo iní ún. Ta nañani yó xi'in náki'va yó na kándixa Jesucristo na táku ñoo yó'o xi'in j, tí'vi na to'on ña chindeé na yó'o. Ta ndúkú j nqo ún ña chindeé ún ñii ñii nivi na kándixa Jesucristo, na kúu na nákutá'an xi'in ún xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios.

Tutu ña ñġtaa taJudas ña ti'ví ra kuq'añ nda'a ñġvi na kándixa Jesucristo

*TaJudas ti'vi tq'on yó'o
kuq'añ ña chindeé ra ñġvi na kándixa Jesu-
cristo*

¹ Yi'j, taJudas, taq ta kisa chiño nõõ Jesucristo kúu j, ta ñani j kúu taSantiago.* Ta táaj tutu yó'o xaq ña nda'a ndó'ó ñġvi na naqaxin Yivá yó Ndios ña kundikõn ndó ra. Ndó'ó kúu na kí'vi ní ini ra xini ra, ta Jesucristo ndáa ra ndó'ó nõõ ña õn vá'a. ² Ná ke'é Ndios ví'i ní ka ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi ra ñava'a koo ini ndó. Ta ná kutú ndaq ini ndó xí'in ndi'i ñava'a yó'o, ta xí'in ndi'i ña kí'vi ní ini ra xini ra ndó'ó.

*Tq'on yó'o ká'qñ xa'q natqa na sáná'a
tq'on Ndios
ña xa ñasama na*

(2 Pedro 2:1-17)

³ Nañani yó xí'in náki'vã yó, na kí'vi ní ini j xini j kúu ndó'ó. Xa na'á kúu ña xani sġni j taa j ñii tutu xaq ña nda'a ndó, chi kóni j ndato'on kaj xí'in ndó xa'a ña saqaku Ndios mġi yó nõõ ña õn vá'a. Ta õn kúchiño j ke'é j saá, chi vitin ña xini ñó'ó ka kúu ña taa j tutu yó'o ña xáku ndá'vi j nõõ ndó ña chikaq ndó ndeë ña õn taxi ndó inkã ñġvi nasama na ñandaa, ña kúu ña ndixa ndáa ini yó ña sakuá'a yó xa'a Jesucristo. Ta nda'a mġi yó ñġvi na kándixa Jesucristo, Ndios taxi ra ñandaa yó'o ñii laá kuiti yichi, ta kundee ñandaa yó'o koo ña ndi'i saá kġvi vaxi. ⁴ Ndáto'on j ñayó'o xí'in ndó saá chi yóo sava natqa õn vá'a, ta nayó'o xini ní na ndasaá sandá'vi na ndó'ó, ta saá natqa yó'o kuqñ kġ'vi na ma'ño ndó, ta sáná'a na káchi na ndí mġi yó na kándixa Jesucristo kúchiño kġ'vi yó kuqchi, ta õn kundi'i ní ini yó xa'a ña õn vá'a ké'é yó, chi saá ni Ndios kasa ká'no ini ra xa'a kuqchi yó. Ta tq'on Ndios ña ñġtaa na xġna'á ká'qñ ña xa'a natqa yó'o ndi na xa ndiso kuqchi kúu na, ta kq'on na nõõ xo'vj ní na, chi õn xġin na kasa ndivi na tq'on ña xá'nda chiño Jesucristo, ta kúu ñii laá taKá'no ta xá'nda chiño ra nõõ yó.

⁵ Xa xini vã'a ndó yukã ñġndo'o naõoo Israel xġna'á. Ta kóni j vitin sanaká'an j ndó'ó ndí varã Ndios saqaku ra nalsrael yó'o nõõ naõoo Egipto, ta sandi'i ra xa'a ndi'i nalsrael na xġkuu na ñġ-xiin kandixa tq'on ña ñġka'qñ ra xí'in na. ⁶ Ta yóo inkã ña sánaká'an j ndó'ó ña kúu ña ká'qñ xa'a

naángel, na ñġ-xiin kasa ndivi chiño ña xa'nda chiño Ndios nõõ na, ta ñġ-xiin na kutakũ ka na nõõ ñġka'qñ Ndios xí'in na kutakũ na, saá chi ndũkũ na kasa ndivi na inkã chiño ña kóni mġi na. Ta xa'a ña õn vá'a yó'o, Ndios taxi ra ña nó'ni na ñó'o na ñii xiiña nõõ naa, ña ndáti na andã kixaa kġvi ña kasa nani ra xa'a ndi'i ña kuva'a. ⁷ Ndátan kġsa toon naángel yó'o nõõ Ndios, saá kġsa toon ñġvi naõoo Sodoma xí'in ñġvi naõoo Gomorra xí'in inkã kuq'a ñġvi na ñoo yatin yó'o kujya xġna'á. Saá chi natqa ñoo yó'o ñġki'vi na kuqchi xí'in náña'a ná õn sġvi kúu ñási'i na, ta náña'a ñġki'vi ná kuqchi xí'in natqa na õn sġvi yi j ná kúu, ta ñġvi yó'o ke'é na ndi'i saá nõõ ñakini xí'in tá'an na. Ta xa'a ña õn vá'a ke'é na, Ndios sandi'i ra xa'a naõoo yó'o xí'in ño'q xixi ña keë ñoyívi ñino. Ndi'i ñayó'o sáná'a ña mġi yó ña kundaa ini yó ndasaá kundo'o ñġvi na õn xġin chikaq sq'o tq'on xá'nda chiño Ndios. Nanġvi yó'o kq'on na xo'vj na nõõ xixi ño'q ndi'i saá kġvi ña vaxi.

⁸ Ñii kġ'va saá, kúu ña õn vá'a ké'é natqa na sáná'a tq'on Ndios ña ñasama na. Ta natqa yó'o kándixa na ta kisa ndivi na ndi'i ña ndáto'on xani xí'in na, ta kisa ndivi na ndi'i ña õn vá'a ña kúu ña õn vása kisa tq'o na yġki koñu na, ta chikaq ñino na tq'on ña xá'nda chiño Ndios, ta ká'qñ na tq'on ña kusiki na ta kándivã'a na xa'a ndeë ná'no ña yóo nõõ sikón. ⁹ Ta kujya xġna'á, ta ni ndã mġi ñaMiguel, ñaángel ká'no nõõ ndi'i naángel, ñġ-xiin ña ka'qñ ña tq'on ndivã'a xí'in ñanima ndivã'a ká'no, kġvi káni tá'an õvi ñayó'o xa'a yukũ ñii ñayó'o naki'in yġki koñu taMoisés. Ta ñaángel Miguel ndasaá kuiti ñġka'qñ ña xí'in ñanima ndivã'a, káchi ña saá: "iNdios ná saxo'vj ra yó'ó!" ¹⁰ Ta natqa na sáná'a tq'on Ndios ña ñasama na, ndã lo'o õn vása yí'vi na ká'qñ na tq'on ndivã'a xa'a ndi'i ña õn vása kundaa ini na. Ta táku na ndátan táku kitġ tġyukũ, chi tġyó'o ké'é rí ndi'i nõõ ña kóni rí, ta õn vása kundaa ini rí yu kúu ña vã'a án yu kúu ña õn vá'a. Ta natqa na ké'é saá, sáti'vi na ndi'i xí'in mġi na xa'a ña õn vá'a ké'é na.

¹¹ Ndá'vi ní natqa yó'o! Chi ndikõn na yichi taCaín, ta kúu ta xa'ni ñani mġi ra xġna'á. Ta xa'a ña kútoo ní na kukomí na sġ'un, ké'é na ña õn vá'a ndátan ke'é taBalaam kujya xġna'á. Ta ndátan ñixi'j taCoré kujya xġna'á xa'a ña toon ní ñixi'yo ini ra, saá ndi'i xa'a natqoo yó'o xa'a ña toon ní ini na. ¹² Kġvi nákutá'an ndó kuxu ndó xí'in tá'an ndó xa'a ña náká'an ndó ndasaá ñixi'j Jesucristo xa'a ndó, ta natqa yó'o na kúu na sáná'a tq'on Ndios ña ñasama na,

* 1:1 TaSantiago, inkã kġvi ra kúu Jacobo.

kíxaḡ na nḡḡ xíxi ndó ta kí'vi na, ta xíxi na ta xí'i na ndatán káchí ini mji na, ta ndḡ lo'o ḡn vása kisa tḡ'ó na ndó'ó ni ḡn vása kisa tḡ'ó na Ndios. Ta ña ké'é na saá sátívi ña vikḡ nḡḡ nákutá'an ndó xíxi ndó. Ta ndatán yóḡ yiton, ḡn ḡn kḡḡ kuj'i kóon nda'a, saá yóḡ natḡa yó'ḡ, ta inkḡ nḡvi tḡ'on na yiton yó'ḡ tḡndḡ tio'o nó tḡva na, ña ndi'i ndino'o xḡ'a yiton yó'ḡ, ta ñii kḡ'va saá ndi'i xḡ'a natḡa ḡn vá'a yó'ḡ. ¹³ Ta ndatán yóḡ ña ké'é takuii mḡni kḡ'vi ñii síso kini ndee kánda rá, ta táva rá ndi'i mḡ'i kini ño'o ini rá, saá yóḡ ña ké'é natḡa ḡn vá'a yó'ḡ. Saá chí ñakini ño'o ini natḡa na ḡn vá'a yó'ḡ kée ña ta tívi ña xíto inkḡ nḡvi. Ta ndatán yóḡ kḡmi yé'e tí sándakoo nḡḡ xḡndḡo rí, ta kée rí kuḡ'an xíká rí ndḡ mḡi kḡyo rí nḡḡ naa, saá yóḡ natḡa na sáná'a tḡ'on Ndios ña nḡsama na, chí Ndios xa chḡndú'u ra xḡ'a natḡa yó'ḡ ña kutaku na nḡḡ naa ní ndi'i saá kḡ'vi ña vḡxi.

¹⁴ Ta tḡEnoc tḡ kúu sa'ya ñani síkuá tḡAdán,† nḡka'an ndoso ra xḡ'a natḡa na sáná'a tḡ'on Ndios ña nḡsama na, káchí ra saá: "¡Koto ndó! Xa vḡxi tḡKá'no nḡḡ yó, vḡxi ra xí'in kuḡ'a ní mḡl naángel. ¹⁵ Vḡxi ra ña kasa nani ra xḡ'a kuḡachi ndi'i nḡvi ñoyívi yó'ḡ, ta saxḡ'vi ra ndi'i nḡvi na kini xḡtakú, ta ndixa saxḡ'vi ra na xḡ'a ndi'i ña ḡn vá'a ké'é na ñoyívi yó'ḡ, ta saxḡ'vi ra ndi'i nḡvi xḡ'a ndi'i tḡ'on ndiva'a nḡka'an na xḡ'a Ndios", káchí tḡEnoc. ¹⁶ Natḡa ḡn vá'a yó'ḡ kúu na ká'an kuáchí ní yu'u ndi'i saá kḡ'vi, ta xíto ndaa na ndasaá yóḡ ñii ñii nḡvi ta kándiva'a na xḡ'a na, ta natḡa ḡn vá'a yó'ḡ ndasaá kuiti ké'é na ña káchí ini mḡi na. Ta ká'an na tḡ'on ña kisa ká'no xí'in mḡi na, ta ndasaá kuiti xḡ'a ña kóni na naki'in na ñava'a nda'a nḡvi kúu ña ká'an na tḡ'on livi xí'in nayó'ḡ, chí ḡn sívi ña ndino'o ini na kúu ña ká'an na saá.

Tḡ'on yó'ḡ ká'an xḡ'a ña ḡn sandakoo yó yichḡ Ndios

¹⁷ Ta ndó'ḡ, nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ḡ kúu nḡvi na kí'vi ní iniḡ xíniḡ. Naká'an ndó tḡ'on ña nḡka'an ndoso naapóstol na kḡsa chíño nḡḡ Jesucristo, Tḡa tḡKá'no nḡḡ yó, ¹⁸ chí nḡka'an na saá xí'in ndó: "Tá xa yatín vḡxi kḡ'vi sondí'i ñoyívi yó'ḡ, ta kutaku nḡvi na kuaku ndaa xḡ'a tḡ'on vḡ'a ña ká'an xḡ'a Jesucristo, ta kusiki na ndó'ḡ nḡvi na kándixa ra, ta nayó'ḡ ndasaá kuiti kutaku na ké'é na ndi'i saá nḡḡ ña ḡn vá'a ña káchí ini mḡi na", káchí naapóstol xí'in ndó. ¹⁹ Ta vitin táku

nḡvi ḡn vá'a yó'ḡ xí'in ndó, ta nayó'ḡ kúu na sákani tá'an ndó'ḡ ña ná tḡ'vi tá'an ndó, chí nḡvi ḡn vá'a yó'ḡ ndasaá kuiti ndíkon na kisa ndivi na ña kútoo yḡkí koñu mḡi na, ta ḡn kḡḡ Nímḡ Ndios táku ini na.

²⁰ Ta ndó'ḡ, nañani yó xí'in náki'va yó, vitin vḡ'a ndáa ini ndó Ndios, ta ḡn sandakoo ndó chíkaḡ ndó ndee xí'in tá'an ndó ña vivii kua'no kḡ ndó xí'in ña ndáa ini ndó ra, ta ndino'o kḡ kándixa ndó tḡ'on yḡi ña ká'an xḡ'a ra. Ta taxi xí'in mḡi ndó ña ná chindee Nímḡ Ndios ndó'ḡ ña vḡ'a kḡ'an ndó xí'in Ndios. ²¹ Kutaku ndó ta kḡ'ḡn ndó yichḡ nḡḡ kí'vi ní ini Ndios xíni ra ndó'ḡ, ta ndixa ná kundaa ní ini ndó naki'in ndó ña kutaku ndó ndi'i saá kḡ'vi xí'in Jesucristo, Tḡa tḡKá'no nḡḡ yó, chí tḡa tḡ kúnda'vi ní ini xíni yó kúu ra.

²² Ta ndó'ḡ, kundá'vi ní ini ndó koni ndó nḡvi na ḡn vása kútu kuḡ'an yichḡ Jesucristo, ta chindee ndó nayó'ḡ ña ndino'o kḡ kándixa na Jesucristo. ²³ Ta chindee ndó nḡvi ña ḡn kḡ'ḡn na ndḡya nḡḡ xíxi ño'ḡ ndi'i saá kḡ'vi ña xḡ'vi ní na. Kundá'vi ini ndó koni ndó nḡvi na yḡ'vi ní xó'vi táku ñoyívi yó'ḡ, ta koto vḡ'a ndó xí'in mḡi ndó ña ndḡ lo'o ḡn ké'é ndó ña ḡn vá'a ké'é nḡvi ḡn vá'a ñoyívi yó'ḡ.

Xí'in tḡ'on yó'ḡ tḡJudas kisa ká'no ra Ndios

²⁴ Ná kasa ká'no yó Ndios, chí kómí ra ndee ña chindee ra mḡi yó ña ḡn sandakoo yó yichḡ ña ndḡḡ ra ña kándixa yó. Ta kixaa kḡ'vi ña kuita yó nḡḡ ra nḡḡ yóḡ ndi'i ñalivi ká'no, ta xí'in ndee ra ndasa ra ña nduu yó nḡvi na ndii, nḡvi na ḡn kḡḡ kḡ kuḡachi ndiso, ta kutú ndḡḡ ñasij ini yó kḡ'vi saá. ²⁵ Ná kasa ká'no yó tḡa tḡ kúu ñii laḡ Ndios, ta ñii laḡ mḡi ra kúu tḡndichí ndino'o, ta kúu ra Tḡa tḡ Sákaku mḡi yó. Ná kundḡḡ vḡ'a ini yó ndí Ndios kúu tḡaká'no ní ta kómí ra ndi'i ndee ta kómí ra ndi'i ndḡyí. Ta xḡ'a ñayó'ḡ ndixa kasa ká'no yó Ndios kḡ'vi vitin xí'in ndi'i saá kḡ'vi ña vḡxi. Saá ná koo ña.

† 1:14 TḡAdán xḡkomí ra ñii tḡa sa'ya ñani síkuá ra, ta tḡa yó'ḡ xḡkomí ra ñii sa'ya ñani síkuá ra, tḡa nḡni Enoc.

Tò'on yó'o ká'an xa'a ña sanativi Jesucristo noq tajuán*

Ñayó'o kúu ña sanativi Jesucristo noq tajuán

xá'a ña kundivi ña kivi ña vaxi

¹ Tò'on yó'o kúu ña saná'a Jesucristo yí'i tajuán. Saá chi si'na Ndios taxi ra tò'on yó'o nda'a Jesucristo xa'a ña ndatq'on ra xí'in ñivi na ndikón yichí ra yukía koo xí'in ndi'i ña yóo ñoyivi kivi ña yatin ní vaxi. Ta Jesucristo taxi ra ña kúndaq ini j xa'a ndi'i ñayó'o, chi tí'vi ra ñii ñaángel kixaa ña noq yí'i ña saná'a ña ndi'i ñayó'o noq j. ² Ta vitin yí'i ndatq'on j xí'in ndó tò'on ña ndaa ña ndákuijn xa'a ndi'i ña saná'a ñaángel noq j, ta tò'on yó'o kúu tò'on Ndios ña ndatq'on Jesucristo xí'in j.

³ Ta ñivi na ka'vi tò'on yó'o noq inká ñivi, ndixa koo ñasij ní ini nayó'o. Ta ndi'i ñivi na chikaq so'o ta kándixa na tò'on yó'o, ndixa koo ñasij ní ini nayó'o. Saá chi tò'on yó'o káku ña Níma Ndios, ta ká'an ña xa'a ña koo kivi ña vaxi, chi xa yatin vaxi kivi ña koo saá.

Tajuán tí'vi ra tò'on yó'o kuq'an ña uxá ñoo ña chindeé ra ñivi na kándixa Jesucristo

⁴ Yí'i, tajuán, tí'ví j tutu yó'o ña ko'qon ña uxá ñoo ña ñó'o estado Asia. Tí'ví j tò'on chindeé j ndó'o, ñivi na kándixa Jesucristo ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios. Ndios kúu taa ta xa táku ndá kivi ngó, ta táku ra vitin, ta táku ka ra ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta mji Ndios xí'in Jesucristo xí'in uxá níma ña yóo xí'in Ndios noq xá'nda chiño ra, ná ke'é na ñava'a xí'in ndó, ta ná taxi na ña koo va'a ini ndó. ⁵ Ná ke'é Jesucristo saá xí'in ndó chi kúu ra taa tandaa, ta ndi'i tò'on ña ká'an ra kúu ña ndixa ndaa, ta kúu ra taa tanqó natakú noq ndi'i na ñixi'í, ta kómí ra ndayí ka'nda chiño ra noq ndi'i narey xí'in inká naná'no na kómí ndayí ñoyivi yó'o. Kí'vi ní ini ra xini ra mji yó, ta qn koq ka kuachi ndiso yó noq Ndios, chi ñixi'í Jesucristo xa'a kuachi yó, ta ñij ra ña ñixi'ta nakata ña kuachi yó, ta ndundii yó noq ra. Ta saá ndi'i ña qn vá'a qn vása kúchiño ka ña ka'nda chiño ña noq yó vitin. ⁶ Ta Jesucristo taxi ra ndayí nda'a yó ña nduy yó ndatán yóo narey, chi ndixa ka'nda chiño yó xí'in ra. Ta ke'é ra xí'in yó ña nduy yó nasutu yij xa'a ña kasa chiño

* : Tò'on "Apocalipsis" kúu tò'on griego ña kóni kachi xa'a ña ñixiyo se'é, ta saá nativi ña. † 1:8 "Alfa" kúu kivi letra ñanqó alfabeto tò'on griego, ta "Omega" kúu kivi letra sondí'i alfabeto yó'o. ‡ 1:9 Tò'on "isla" kóni kachi ña xa'a ño'o yichí, ta takuií mjni xino nduu ndi'i rá ña.

yó noq Yivá yó Ndios. ¡Ná kasa ká'no yó Jesucristo ndi'i saá kivi! ¡Ta ndi'i saá kivi ná ka'nda chiño ra noq ndi'i ña yóo ñoyivi! Saá ná koo ña.

⁷ Ñii kivi ña vaxi ndikó Jesucristo ñoyivi yó'o, ta kixi ra ma'ño vjko yaa. Ndi'i saá ñivi koto na ra kixi ra. Tandá ñivi na tí'vi tón lanza sijñ kándiká ra ña satakue'e na yjki koñu ra, nayó'o koto na ra kivi kixi ra. Ta ñivi na ndóo ndi'i saá xiiña noq ño'o, na qn vása ní-kandixa ra kúu na, nayó'o kuchuchú ní ini na ndá kuaku na kivi koto na vaxi ra. Saá ná koo ña.

⁸ Ta Ndios, Taa taKá'no ta ndeé ka noq ndi'i ña yóo ñoyivi yó'o xí'in ñoyivi ñino, káchí ra saá: "Yí'i ñanij Alfa xí'in Omega,† chí yí'i kúu tanqó ta yí'i kúu tasondí'i noq ndi'i ña yóo. Saá chí kivi ñanqó kixá'ál ñoyivi, ta yí'i kúu ta xa táku, ta táku j vitin, ta tá kixaa kivi sondí'i ñoyivi, ta táku ka j", káchí Ndios.

Tò'on yó'o ká'an xa'a ña ñitivi noq tajuán,

ke'é Ndios xí'in ra

⁹ Yí'i, tajuán, kúu j ñani ndó chí ñii káchí kándixa yó Jesucristo, ta ndó'o xí'in yí'i, ndikón yó yichí noq xá'nda chiño Ndios. Ta yí'i ñii kúu j xí'in ndó tá ñii káchí ña yó'vi xó'vi yó. Ta xí'in ndee Ndios ña táku ini yó, ñii káchí kúndeé yó xí'in ña xó'vi yó. Xa'a ña ñika'an ndoso j tò'on Ndios ña saná'a Jesucristo yí'i, nachiño ná'no tí'vi na yí'i kutakuj ñoo lo'o ña nákaa ma'ño mjni, ñani ña isla‡ Patmos xa'a ña saxó'vi na yí'i. ¹⁰ Ta ñii kivi yóo ka j isla Patmos yó'o, ta kúu ña kivi domingo, ña kúu kivi yij noq mji yó, ñivi na kándixa Jesucristo, ta Níma Ndios kixaa ña noq j, ta sákundixin ní mji ña yí'i. Ta saá xini so'o j tò'on ña kixi chí sata j, ta ndeé ní ñika'an ña, ndatán yóo ña ndá'yi tón trompeta, saá ñixiyo ña. ¹¹ Ta ñika'an ña xí'in j tò'on yó'o, káchí ña saá:

—Yí'i ñanij Alfa xí'in Omega, chi tò'on yó'o káchí ña yí'i kúu taa ta xa táku ndá kivi noq, ta tá kixaa kivi sondí'i, ta táku ka j. Ta vitin xini ñó'o taa ún tò'on ña ká'an xa'a ña sanativi noq ún vitin, ta tí'vi ún tò'on yó'o ko'qon ña uxá ñoo nda'a ñivi na kándixa yí'i, na kúu na nákutá'an ñoo mji na xa'a ña kisa ká'no na yí'i. Uxa ñoo yó'o ñó'o ña estado Asia, ñani ña Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatura, Sardis, Filadelfia, xí'in Laodicea —káchí tò'on ña xini so'o j.

¹² Ta saá ñandikó koo j ña koto j yu kúu ñivi ká'an, ta xini j uxá candelero ka ña

kúu nina oro. Ta nqo ña uxá kaa yó'o nándoso uxá ño'q xixi. ¹³ Ta ma'ño nqo yíta uxá candelero kaa yó'o, xini ñii tã ñindichi, ndatán kaa ñii ñivi saá kaa ra. Ndixin ra ñii tikoto káni ní, tãda xá'a ra xáa nqo tikoto yó'o. Ta tã ñindichi yó'o nó'ni kándiká ra xí'in ñii ña kúu nina oro. ¹⁴ Ta yisj sinj ra kúu ña yaa ní. Ndatán yoo kachj yaa ní saá yoo yisj sinj ra. Ta nduchj nqo ra yé'e ní ña: ndatán yé'e ño'q ña xixi saá yé'e nduchj nqo ra. ¹⁵ Ta xá'a tãa yó'o livi yé'e ña, ndatán laton yé'e kaa ñabronce ña sákán kee ñixixi ta ndundii ndino'o ña, tãda livi kã ví yé'e kindoo ña, saá yoo xá'a ra. Ta ndeé ní ní'í káyí to'on ñika'an ra, ndatán kúu nqo kóyo kuá'a ní takuii nqo námi síkón ní, saá kuu ñika'an ra. ¹⁶ Ta nda'a kua'á ra ñika'an yó'o, yoo uxá kiji, ta yu'u ra keta ñii espada ña sinj ní ovi saá xiiña yu'u. Ndatán ndeé yé'e ño'q ma'ño ndivi saá yé'e nqo tãa tã ñindichi yó'o.

¹⁷ Tá xini tãyó'o, ta ñakava j xá'a ra, ta kindoo j ndatán yoo ñii tã ñixi'í. Ta saá chinoo ra nda'a kua'á ra sata j, ta ñika'an ra saá xí'in j:

—Qn kuyi'ví ún, chi yí'í kúu tãa tã xa táku nda kivi nqo, ta tá kixaa kivi sondí'í, ta táku kã j. ¹⁸ Yí'í kúu tãa tã ndixa táku. Nxi'í j, ta ñatakuj, ta vitin táku j, ta ndi'í saá kivi ña vaxi táku kã j. Kómij ndayí nqo ndeé ña xá'ni ñivi, ta kómij ndayí nqo ña ñani Hades nqo xá'nda chiño ndeé yó'o —káchí ra xí'in j.

¹⁹ Ta ñika'an kã ra xí'in j, káchí ra saá: —Taa ún nqo tutu xá'a ndi'í ña xa xini ún, ta taa ún xá'a ndi'í ña kindivi vitin, ta taa ún xá'a ndi'í ña vaxi ta kindivi ña. ²⁰ Ta vitin ndato'on j xí'in ún xá'a ña uxá kiji xí'in uxá candelero kaa ñaoro, ta nqo ñakaa oro yó'o nándoso uxá ño'q ña xixi, chi on ta'an kundaa ini ún yukia kóni káchí ña. Uxá kiji tí xini ún nqo yoo nda'a kua'á j, ñayó'o ká'an xá'a uxá naángel na ndaa ñivi na kándixa yí'í na táku uxá ñoo. Ta uxá candelero kaa ñaoro nqo nándoso ño'q xixi ká'an ña xá'a ñivi na kándixa yí'í, ta táku na uxá ñoo yó'o, ta nákutá'an na ñoo mji na xá'a ña kisa ká'no na Ndios —káchí ra xí'in j.

2

Jesucristo ndato'on ra to'on yó'o xí'in ñivi nañoo Éfeso na kándixa ña'a

¹ Ta ñika'an kã ra xí'in j, káchí ra saá: —Taa ún nqo tutu to'on yó'o ña ko'on ña nda'a ñaángel ña ndaa ñivi na kándixa yí'í ta nákutá'an na ñoo Éfeso ña kisa ká'no na Ndios: “Yí'í kúu tãa tã kómí uxá kiji nda'a kua'á j, ta yí'í kúu tãa tã xika ma'ño uxá candelero kaa ñaoro nqo nándoso uxá

ño'q xixi, ta ká'an j xí'in ndó'o, ñivi nañoo Éfeso na kúu na kándixa yí'í, ta káchí j xí'in ndó saá: ² Xa xini j xá'a ndi'í ñava'a ña ké'é ndó, ta xini j ndeé ní kisa chiño ndó nqo j, ta xini j va'a kúndeé ndó xí'in ña yo'vi ní xó'vi ndó. Ta xini j ndí on vása kúsi j ini ndó xini ndó ñivi na on vá'a ké'é. Ta xini j ndí xa xito ndoso ndó ñivi na ká'an xá'a mji kúu na naapóstol, ta on sivi naapóstol ndino'o kúu na. Ta saá kundaa ini ndó ndí ñivi vatá kúu nayó'o. ³ Vará yo'vi ní xó'vi ndó xá'a ña kándixa ndó yí'í, ta ndixa kúndeé ndó xí'in ña xó'vi ndó, ta on vása sándakoo ndó yichij. ⁴ Ta saá ni, yoo ñii kuachi ndó nqo j. Saá chi vitin salo'o ní kí'vi ini ndó xini ndó yí'í, ta on vása yoo ini ndó ndatán ñixiyo ña si'na, chi kivi sákán kixá'a ndó kándixa ndó yí'í, ta ndeé ní ndixa ñiki'vi ní ini ndó xini ndó yí'í saá. ⁵ Xini ño'q kundaa ini ndó ndí xa ñasama ní ini ndó. Ta va'a naká'an ndó kivi ña sákán kixá'a kándixa ndó yí'í, ta ndixa ví ñiki'vi ní ini ndó xini ndó yí'í saá. Ta vitin va'a ndukú ndó ña nandikó ini ndó, ta tuku kuki'vi ní ini ndó kóni ndó yí'í, ta tuku ke'é ndó ñava'a ñii kiva ndatán ke'é ndó kivi nqo kixá'a ndó kándixa ndó yí'í. Tá on xini ndó nandikó ini ndó saá, ta kixaa j ta kindaa j candelero kaa ñaoro ña ká'an xá'a ndi'í ña kándixa ndó yí'í, ta on kundichi kã ña nqo ñindichi ña. ⁶ Ta saá ni, yoo ñava'a ké'é ndó ña kúu ña kúsi j ní ini j xini j, chi ndó'o ndixa sãa ini ndó xini ndó ña on vá'a ké'é ñivi na ndíqon yichij tã Nicolás, ta ñii káchí yoo yí'í xí'in ndó ña sãa ini j xini j ña on vá'a ké'é nayó'o. ⁷ Ndó'o, ñivi na yoo so'o, ná chikaa so'o ndó to'on yó'o ña ká'an Nima Ndios xí'in ndi'í ñivi na kándixa yí'í, na táku kua'a ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios. Ndi'í ñivi na kúndeé nqo ndeé ña on vá'a, chi on vása sandakoo na yichij, ta nda'a nayó'o taxi kaxi na kui'í tí koon nda'a yitqon tón taxi kutakj na ndi'í saá kivi ña vaxi. Yitqon yó'o yoo nó ma'ño ndi'í yitqon tón yita nqo yoo ndi'í ña livi va'a, nqo yoo Ndios” —káchí Jesucristo.

Jesucristo ndato'on ra to'on yó'o xí'in ñivi nañoo Esmirna na kándixa ña'a

⁸ Tuku ñika'an ra xí'in j, káchí ra saá: —Taa ún nqo tutu to'on yó'o ña ko'on ña nda'a ñaángel ña ndaa ñivi na kándixa yí'í, ta nákutá'an na ñoo Esmirna ña kisa ká'no na Ndios: “Yí'í, káchí j xí'in ñivi yó'o saá: Yí'í kúu tãa tã xa táku nda kivi nqo, ta tá kixaa kivi sondí'í, ta táku kã j. Yí'í kúu tãa tã ñixi'í, ta ñatakuj, ta táku j vitin. ⁹ Yí'í xini j yukia ndeé ní yo'vi xo'vi ndó, ta xini j ndí nandá'vi kúu ndó, chi on ko'o ñakuiká kómí ndó. Ta saá ni, Ndios káchí ra ndí ndó'o kúu ñivi nakuíká ní.

Ta xínij ndí yóo ñivi na ká'an ña on vá'a xa'a ndó. Nayó'o ká'an na ñavatá, káchí na ndí mji na kúu najudío na ndikõn yichí Ndios, ta on sivi ñandaa kúu ña ká'an na, chí nayó'o ndikõn na yichí ñanimã ndiva'a ká'no ña ñani Satanás. ¹⁰ Ta ndó'ó, on kuyi'ví ndó nõõ ña kixaa yõ'vi ní xo'vi ndó. Chí yóo ñivi na kasa ndivi ña kóni ñanimã ndiva'a ká'no Satanás, ta ñivi yó'o tiin na sava ndó'ó, ta taan na ndó'ó ini ve'e kaa. Ña xo'vi ndó yó'o kúu ña koto ndoso ndó'ó án ndixa kandixa ka ndó yi'i, ta uxu kivi xo'vi ndó saá. Ta yi'i ká'an jí xí'in ndó on sandakoo ndó yichí, ta xí'in ña ndino'o ini ndó ná kandixa ka ndó yi'i nda kixaa kivi ña kivi ndó. Ta saá naki'in ndó ñava'a ñoyivi ñino, chí yi'i taxi ña kutakú ndó xí'in ndi'í saá kivi. ¹¹ Ta ndó'ó, ñivi na yóo so'o, ná chikaa so'o ndó to'on yó'o ña ká'an Nímã Ndios xí'in ndi'í ñivi na kándixa yi'i, na táku ku'a ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios. Ndi'í ñivi na kundedé nõõ ndee ña on vá'a, chí on vása sandakoo na yichí, ñivi yó'o on kivi na nõõ Ndios, vará kivi na ta ndi'í xa'a yiki koñu na ñoyivi nõõ ño'q" —káchí Jesucristo.

Jesucristo ndato'on ra to'on yó'o xí'in ñivi ñaño Pèrgamo na kándixa ña'a

¹² Ta ñika'an ka ra xí'in jí, káchí ra saá:

—Taa ún to'on yó'o nõõ tutu ña ko'on ña nda'a ñaángel ña ndaa ñivi na kándixa yi'i ta nákutá'an na ñoo Pèrgamo ña kisa ká'no na Ndios: "Yi'i ká'an jí xí'in ñivi yó'o, káchí jí saá: Yi'i kúu ta ta kómi espada ña sijn ní ovi saá xiña yu'u. ¹³ Ta yi'i xínij ndí ndó'ó táku ndó ñoo nõõ xa'nda chiño ñanimã ndiva'a ká'no Satanás. Ta saá ni, nda ñii kivi on vása ní-sandakoo ndó ña kándixa ndó yi'i. Nixijo ñii tatá'an ndó taAntipas, ta xí'in ña ndino'o ini ra ñika'an ra to'on ña ndaa xa'a jí, ta xa'a ñayó'o xa'ni na ra ñoo ndó nõõ xa'nda chiño ñanimã ndiva'a ká'no Satanás. Vará xínij ndó ndí ñixi'í taAntipas yó'o xa'a ña kándixa ra yi'i, ta ndó'ó on vása ní-sandakoo ndó ña kándixa ndó yi'i. ¹⁴ Vará xito jí yóo ñava'a ní ké'é ndó, ta saá ni, yóo lo'o kuachi ndó nõõ jí. Saá chí yóo ñivi na nákutá'an xí'in ndó nõõ kisa ká'no ndó Ndios, ta ñivi yó'o on xjin na sandakoo na yichí yatá, chí ké'é ka na ña on vá'a. Ñii kiva sa ndatán ké'é taBalaam kuyja xina'a, saá ké'é ñivi yó'o. TaBalaam yó'o ñika'an ra xí'in taBalac ndasa'a kuchíño sandá'vi ra ñaño Israel. Ta saá chú'u ra ñaño Israel ña ñakava na kuachi, chí xiji na ña sóko ñivi nõõ ku'a ní ñaidolo án ñaimagen, ña on sivi Ndios ndino'o kúu. Ta chú'u ra natãa ña ñiki'vi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi ñási'í na kúu. Ta chú'u ra náña'a

ñá ñiki'vi ná kuachi xí'in ta ta on sivi yi'i ná kúu. ¹⁵ Ta xito jí yóo inkã ña on vá'a ké'é sava ndó'ó, chí on xjin ndó sandakoo ndó yichí ta on vá'a ña saná'a ñivi na ndikõn yichí taNicolás. ¹⁶ Ta xa'a ña on vá'a yó'o, xínij ño'ó nandikó ini ndó, ta sandakoo ndó yichí on vá'a, ta tuku ndixa kasa ndivi ndó ña kóni Ndios. Tá on xjin ndó ké'é ndó saá, ta yaçhi ní xa'a jí xí'in espada ña keta yu'u jí, ta saá saxõ'vi jí ndó'ó, ñivi na on xjin sandakoo yichí ña on vá'a. ¹⁷ Ta ndó'ó, ñivi na yóo so'o, ná chikaa so'o ndó to'on yó'o ña ká'an Nímã Ndios xí'in ndi'í ñivi na kándixa yi'i, na táku ku'a ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios. Ndi'í ñivi na kundedé nõõ ndee ña on vá'a, chí on vása sandakoo na yichí, ta taxi ña kuxu na sija va'a ña yóo se'é. Sija va'a yó'o ñani ña maná ña kee ñoyivi ñino. Ta taxi ñii yuu yaa nda'a ñii ñii ñivi yó'o, ta nõõ yuu yaa yó'o ka'vi kivi na ña xa'a. Ta nda ñii inkã ñivi on kundaa ini na yu kúu kivi xa'a ñii ñii na, chí ndasaá kuiti ñii laá mji na kundaa ini na yu kúu kivi xa'a kómi na" —káchí Jesucristo.

Jesucristo ndato'on ra to'on yó'o xí'in ñivi ñaño Tiatira na kándixa ña'a

¹⁸ Tuku yichí ñika'an ra xí'in jí, káchí ra saá:

—Taa ún nõõ tutu to'on yó'o ña ko'on ña nda'a ñaángel ña ndaa ñivi na kándixa yi'i ta nákutá'an na ñoo Tiatira ña kisa ká'no na Ndios: "Yi'i, ta ta ká'an xí'in ndó kúu Sa'ya Ndios, ta nduchú nõõ jí yé'e ña ndatán yé'e ño'o xixi. Ta ndatán yé'e kaa kuáan ñabronce, ña sakán ñiyakón na nduchú yé'e, saá yé'e xa'a jí. Ta ká'an jí xí'in ndó to'on yó'o: ¹⁹ Xínij ndi'í ñava'a kisa ndivi ndó. Xínij ndí ndixa kí'vi ní ini ndó xini ndó yi'i, ta kí'vi ini ndó xini ndó natá'an ndó. Ta xínij va'a kándixa ndó yi'i, ta va'a kisa chiño ndó nõõ jí. Ta xínij ndí kundedé ndó xí'in ña yõ'vi xo'vi ndó, ta on vása sandakoo ndó yichí, ta vitin kisa ndivi ndó ku'a ní ka ñava'a nõõ jí si'na ké'é ndó. ²⁰ Ta saá ni, ndiso ndó kuachi chí yóo ña on vá'a xínij ké'é ndó. Chí xito ndó ña on vá'a ké'é ñii ña'a ña vatá ña yóo xí'in ndó, ta on vása sási ndó nõõ ñayó'o, ni on vása ká'an ndó xí'in ña xa'a ña on vá'a ké'é ña. Náña'a yó'o ká'an ña xa'a mji ña ndí kúu ña profeta ña ká'an ndoso to'on Ndios, ta on sivi ñandaa kúu to'on ká'an ña, chí ña sandá'vi ñivi kúu ña. Ta ñii kiva ndatán ñaJezabel sandá'vi ña ñivi kuyja xina'a, saá sandá'vi ñayó'o ñivi na kúu na kisa chiño nõõ jí vitin. Saá chí chú'u ña natãa ña kí'vi na kuachi xí'in inkã ña'a ña on sivi ñási'í na kúu, ta chú'u ña náña'a ña kí'vi ná kuachi xí'in inkã ta ta on sivi yi'i ná kúu. Ta chú'u ña ñivi ña kuxu na ña

n̄isq̄ok̄a ink̄a n̄ivi n̄oq̄ kūa'á ní ñaídolo án ñaimagen ña q̄n s̄jv̄i N̄dios ndino'o kúu. ²¹ Ta ȳi'j, xa x̄indatij kūa'á ní k̄iv̄i xa'á ña nandikó ini ña'ña'á yó'o, ta x̄indatij ña sandakoo ña yich̄i q̄n vá'a ndik̄on ñá, ta q̄n vása ní-xiin ña sandakoo ña kuach̄i ñá, ña kúu ña kí'vi ña x̄i'in kūa'á ní t̄aa. ²² Ñakán taxij ña kukomí ñayó'o ñii kūe'ę ndeé, ta xa'á kūe'ę yó'o nakava ña n̄oq̄ x̄ito ñá. Ta n̄ivi na ndik̄on yich̄i ñá, ta ñii k̄i'va ke'ę na ña q̄n vá'a yó'o, tá q̄n x̄ijn nayó'o nandikó ini na, ni q̄n x̄ijn na sandakoo na ña q̄n vá'a ke'ę na, ta ȳi'j saxo'v̄i níj n̄ivi yó'o. ²³ Ta n̄ivi na kúu sa'ya ñayó'o, ȳi'j taxij ña takué'ę na nd̄a k̄iv̄i na. Ta saá ndi'i n̄ivi na kándixa ȳi'j ta nákutá'an na kisa ká'no na N̄dios, kundaa ini nayó'o ndí ȳi'j kúu t̄aa t̄a x̄inj yá'á ndasaá yóo ini n̄ivi x̄i'in ndasaá yóo ña xáni s̄inj na. Ta saá cha'vi'j ñii ñii n̄ivi ndatán yóo ña va'a án ña q̄n vá'a ke'ę na. ²⁴ Ta yóo ink̄a t̄o'on ká'an̄j x̄i'in ndó'o ñaño Tiatira, ndó'o na kúu n̄ivi na q̄n vása kándixa ña q̄n vá'a ña sa'na'a ña'ña'á vatá yó'o, ní q̄n vása ní-xiin ndó sakuá'á ndó ñandíchi vatá ña ñó'o se'ę, ña káku n̄im̄a ñandiva'a ká'no Satanás. Ká'an̄j x̄i'in ndó'o, n̄ivi na ndixa kándixa ȳi'j ndí q̄n k̄oq̄ k̄a ink̄a chiño yo'v̄i taxij kasa ndivi ndó. ²⁵ Ta ndasaá kuiti ñayó'o x̄inj ñó'o ke'ę ndó: Q̄n sandakoo ndó yich̄i'j, ta kandixa k̄a ndó ȳi'j and̄a kixaa k̄iv̄i ndikó'j. ²⁶ Ndi'i n̄ivi na kundeé n̄oq̄ ndeę ña q̄n vá'a, chi q̄n vása sandakoo na yich̄i'j, ta kisa ndivi na ña kóni'j ndi' saá k̄iv̄i, ta saá taxij nda'a n̄ivi yó'o ndayí ña ka'nda chiño na n̄oq̄ ndi'i n̄ivi na ndóo ndi' saá ñoyívi. ²⁷ Ndatán yóo ndayí ña taxi Yivá'j N̄dios nda'a'j, saá koo ndayí ña taxij nda'a'j n̄ivi yó'o ña ka'nda chiño na n̄oq̄ n̄ivi ndi' saá ñoo. Ta taxij nda'a'j na ñii k̄aa ña yóo ndatán yóo yit̄on káni, ta x̄i'in k̄aa yó'o ndeé ní ka'nda chiño na n̄oq̄ n̄ivi. Ta ndatán k̄aa yó'o kómí ña ndeę ña sakuáchi válí ña k̄isi ño'o, saá koo ndeę ña kukomí n̄ivi yó'o ña sandi'i xa'á na n̄ivi na q̄n x̄ijn sandakoo yich̄i'j ña q̄n vá'a. ²⁸ Ta ȳi'j, ndatán yóo k̄imi náye'e xit̄aan saá yóo ȳi'j, ta ndi' saá k̄iv̄i yóo'j x̄i'in ñii ñii n̄ivi yó'o na q̄n vása ní-sandakoo na yich̄i'j. ²⁹ Ta ndó'o, n̄ivi na yóo sq'o, ná chikaa sq'o ndó t̄o'on yó'o ña ká'an N̄im̄a N̄dios x̄i'in ndi' n̄ivi na kándixa ȳi'j, na t̄áku kūa'á ñoo ta nákutá'an na ña kisa ká'no na N̄dios" —káchi Jesucristo.

3

Jesucristo ndat̄o'on ra t̄o'on yó'o x̄i'in n̄ivi ñaño Sardis na kándixa ña'a

¹ Saá tuku n̄ika'an ra x̄i'in'j, káchí ra saá: —Taa ún n̄oq̄ tutu t̄o'on yó'o ná k̄o'q̄n ña nda'a'j ñaángel ña ndáa n̄ivi na kándixa ȳi'j

ta nákutá'an na ñoo Sardis ña kisa ká'no na N̄dios: "Ȳi'j kúu'j t̄aa t̄a kómí ux̄a n̄im̄a N̄dios, ta ní'j ux̄a k̄imi ye'e. X̄ini'j ndasaá yóo ndi' ña ke'ę ndó. Vará ink̄a n̄ivi ká'an na xa'á ndó kúu ndó n̄ivi na va'a t̄áku, chi yóo kua'á ní chiño va'a ke'ę ndó, ta ȳi'j ká'an̄j x̄i'in ndó ndí yóo ndó ndatán yóo n̄ivi na n̄ixi'j n̄oq̄ ȳi'j, chi q̄n vása ndixa ndino'o ini ndó ndik̄on ndó N̄dios. ² ñNakáxín va'a ini ndó!, ta chikaa ndó ndeę, ta x̄i'in ña ndino'o ini ndó kundik̄on ndó N̄dios, ta x̄i'in ndino'o ini ndó kasa ndivi ndó ñava'a ña kóni N̄dios. Chi x̄ini'j ndí chiño ña ke'ę ndó, kum̄anj k̄a ñi, saá chi q̄n t̄a'an ke'ę ndó ñava'a ndatán kóni N̄dios. ³ Naká'an ndó xa'á ña sa'kuá'á ndó k̄iv̄i sa'kán k̄ixá'á ndó kándixa ndó ȳi'j. Nandikó ini ndó ta k̄o'q̄n ndó yich̄i'j N̄dios. Tá q̄n vása chikaa sq'o ndó t̄o'on ká'an̄j x̄i'in ndó, ta saá ñii kama kixaa'j n̄oq̄ ndó. Ndatán kixaa'j t̄akuí'na, k̄iv̄i q̄n vása ndatí ndó, saá kixaa'j ta kasa nani'j xa'á kuach̄i ndó. ⁴ Ta saá ni, yóo sava ndó'o ñaño Sardis na ndixa kándixa ȳi'j, ta va'a kisa ndivi ndó chiño n̄oq̄ N̄dios, ta q̄n vása ke'ę ndó ña q̄n vá'a. Ta yóo ndó ndatán yóo n̄ivi na nd̄a lo'o q̄n vása ní-kukini tik̄oq̄ yaa nd̄ixin na. Ñoyívi n̄ino kukomí ndó ndayí ña kaka ndó x̄i'in'j ta kundixin ndó tik̄oq̄ yaa, chi ñayó'o kúu ya'vi ndó xa'á ña ke'ę ndó ña kóni N̄dios. ⁵ Ndi'i n̄ivi na kundeé n̄oq̄ ndeę ña q̄n vá'a, nayó'o kundixin na tik̄oq̄ yaa ñoyívi n̄ino, ta q̄n kindaa'j k̄iv̄i na n̄oq̄ tutu ȳi'j, n̄oq̄ xa ka'yi'j k̄iv̄i n̄ivi na kutaku x̄i'in'j ndi' saá k̄iv̄i. Ta xa'á n̄ivi yó'o, ȳi'j ka'an ndoso'j n̄oq̄ N̄dios ta ka'an ndoso'j n̄oq̄ ndi' naángel, ka'an̄j, kachí'j saá: N̄ivi yó'o kúu na kutaku x̄i'in ȳi'j, kachí'j xa'á na. ⁶ Ta ndó'o, n̄ivi na yóo sq'o, ná chikaa sq'o ndó t̄o'on yó'o ña ká'an N̄im̄a N̄dios x̄i'in ndi' n̄ivi na kándixa ȳi'j, na t̄áku kūa'á ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na N̄dios" —káchi Jesucristo.

Jesucristo ndat̄o'on ra t̄o'on yó'o x̄i'in n̄ivi ñaño Filadelfia na kándixa ña'a

⁷ Tuku n̄ika'an ra x̄i'in'j, káchí ra saá:

—Taa ún n̄oq̄ tutu t̄o'on yó'o k̄o'q̄n ña nda'a'j ñaángel ña ndáa n̄ivi na kándixa ȳi'j ta nákutá'an na ñoo Filadelfia ña kisa ká'no na N̄dios: "Ȳi'j, t̄aa t̄a ká'an x̄i'in ndó, kúu T̄aa t̄aȲij t̄aNdaa ndixa. Ȳi'j kómí'j llave ña x̄ikomí t̄arey David ña nakoná ye'ę ña k̄i'vi n̄ivi ñoo Jerusalén. Ta ye'ę ña nakoná'j, nd̄a ñii n̄ivi q̄n kuch̄iño na nakasi na ye'ę yó'o. Ta ye'ę ña nakasi'j, nd̄a ñii n̄ivi q̄n kuch̄iño na nakoná na ye'ę yó'o. ⁸ Ȳi'j x̄ini'j ndi' ñava'a kisa ndivi ndó. Ta n̄oq̄ ndó'o xa nakoná'j ye'ę, ta nd̄a ñii n̄ivi q̄n kuch̄iño na nakasi na ye'ę yó'o. Ȳi'j x̄ini'j ndí ndó'o q̄n vása kómí ndó kūa'á ní ndeę, ta saá ní, ndino'o ní ini ndó chikaa

sq'o ndó tq'on j, ta on vása ká'an ndó on xinj ndó y'i. ⁹ Ta kónij ná kundaa ini ndó yu kúu ña ke'éj xí'in nivi na on vá'a na kisa ndivi ña sán'a ñanímá ndiv'a ká'no Satanás. Navatá kúu nivi yó'o chi ká'an na ndí kúu na najudú na ndífon yichj Ndios, ta on sivi ñandaa kúu ña ká'an na. Ta saá ñii kivi ña vaxi, y'i'j ke'éj xí'in nivi na vatá yó'o ña kuxítí na nqo ndó'ó, ta saá nivi yó'o kundaa ini na ndí k'vi ní inij xínij ndó'ó. ¹⁰ Xa xa'nda chiñoj nqo ndó ndí kundedé ndó xí'in ñayo'vi ta on sandakoo ndó yichj, ta ndó'ó, ndixa xa kisa ndivi ndó tq'on yó'o. Ta saá y'i'j kundaa j ndó'ó nqo ñayo'vi ní vaxi ña koto ndoso ndi'i nivi na táku ñoyívi nqo ño'q. ¹¹ Kónij ña kundaa ini ndó ndí yachj ní ndikó j. Ta xa'á ñayo'ó on sandakoo ndó yichj ta ná kandixa ká ndó y'i'j andá kixaa kivi ndikó j. Tá on ke'é ndó saá, ta inka nivi na on vása sandakoo ña kándixa na Ndios, nayó'o kuu na nivi na naki'in ñava'a ñoyívi nino, ta ndó'ó on naki'in ndó ñava'a yó'o. ¹² Ndi'i nivi na kundedé nqo ndee ña on vá'a, chi on vása sandakoo na yichj, ta y'i'j cha'vij na xí'in ñava'a, chi ke'éj ña nduu na nivi na xinj ñó'ó ní ve'e ño'q Ndios ñoyívi nino. Ndatán xinj ñó'ó tón si'jn tón veé ní ndiso ñii ve'e ká'no, saá konj ñó'ó na. Ta ndi'i saá kivi kutaku yatin na xí'in Ndios, ta ndá ñii kivi on kee na ve'e ra. Ta ñii ñii na, ka'yij na xí'in kivi Ndios, ta taká'no kisa tq'ó j, ta ka'yij na xí'in kivi ñoo Jerusalén ña xaá, ña kúu ñoo Ndios ña kixi ñoyívi nino, ta kixaa ña ñoyívi nqo ño'q. Saá tuku ka'yij na xí'in kivi miji ña xaá. ¹³ Ta ndó'ó, nivi na yóo sq'o, ná chikaq sq'o ndó tq'on yó'o ña ká'an Nímá Ndios xí'in ndi'i nivi na kándixa y'i'j, na táku kuq'a ní ñoo, ta nákutá'an na ña kisa ká'no na Ndios" —káchí Jesucristo.

Jesucristo ndatq'on ra tq'on yó'o xí'in nivi ñaño Laodicea na kándixa ña'a

¹⁴ Saá tuku njka'an ra xí'in j, káchí ra saá:

—Taa ún nqo tutu tq'on yó'o ña kq'on ña nda'a ñaángel ña ndaa nivi na kándixa y'i'j ta nákutá'an na ñoo Laodicea ña kisa ká'no na Ndios: "Y'i'j, ta ta ká'an xí'in ndó, nanij ñandaa Ndixa, chi ta ta ká'an ñandaa ndixa kúu j, ta xí'in y'i'j Ndios kisa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi nqo ño'q xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi nino. ¹⁵ Ta y'i'j xínij ndi'i chiño ké'é ndó. Ta xínij ndí ndó'ó on vása va'a ké'é ndó, chi on vása yóo ndó ndatán yóo takuii ñi'ni, ta ní on vása yóo ndó ndatán yóo takuii vixin. jVa'a ní ká, ní kúu, táná koo ndó ndatán yóo takuii ñi'ni án takuii vixin!" ¹⁶ Ta vitin

ndó'ó, ndatán yóo takuii njndiko, tá on vása yasin ká, saá yóo ndó nqo j. Ta on vása yóo ndó ndatán yóo takuii vixin, ní ndatán yóo takuii ñi'ni. Ta xa'á ña yóo ndó saá, nduxanj ndó'ó yu'u j. ¹⁷ Ndo'ó ká'an ndó kúu ndó nivi nakuiká ní, ta ká'an ndó ndí xí'in ndee mji ndó ndukuiká ní ndó, ta on vása kisa manj ká ndá ñii ña xinj ñó'ó nda'a ndó, káchí mji ndó. Ta on vása kundaa ini ndó ndí kúu ndó nivi nandá'vi na'a, nivi na ndá lo'o on kqo ña xinj ñó'ó kómí, nivi na yalá vichí, nivi nakuáá nduchuj nqo kúu ndó. ¹⁸ Ñakan kía y'i'j ká'an j xí'in ndó ná sata ndó ñaoro nqo j, oro ña kúu nina mji ndino'o, oro ña xa'mi na xí'in ño'q xixi ña ndundii ndi'i mji ña. Ta saá nduu ndó nivi nakuiká ndino'o. Ta ká'an j xí'in ndó ná sata ndó nqo j tikoto yaa kundixin ndó ña nakasi ndó ñayalá ndó ña on kuka'an ká nqo ndó. Ta ká'an j xí'in ndó ná sata ndó nqo j tatan ña chikaq ndó nduchuj nqo ndó ña kuchiño va'a koto ndó. ¹⁹ Saá ká'an j xí'in ndó chi tq'on yó'vi ká'an j xí'in ndi'i nivi na kúu na k'vi ní inij xínij, ta táxi j ña xq'vi nayó'o xa'a ña nandikó ini na ta kq'on na yichj va'a. Ta vitin ndó'ó, xinj ñó'ó nandikó ini ndó nqo ña on vá'a ké'é ndó, ta sandakoo ndó ña. Ta xí'in ña ndino'o ini ndó kundikon ndó Ndios. ²⁰ jKoto ndó! Y'i'j kúu ta ta ñindichi yé'é ndó, ta kána j ndó'ó. Ta ndó'ó, tá xinj sq'o ndó ña kána j ndó'ó, ta nakoná ndó yé'é, ta ka'an ndó xí'in j kivi ini ve'e ndó, ta saá y'i'j kivi j, ta kuxuj xí'in ndó, ta ndó'ó kuxu ndó xí'in j. ²¹ Ndi'i nivi na kundedé nqo ndee ña on vá'a, chi on vása sandakoo na yichj j, ta y'i'j taxi ña koo na xí'in ñoyívi nino ña ká'nda chiño na xí'in j. Saá chi y'i'j xa kundedé j nqo ndee ña on vá'a, ta Yivá j Ndios taxí ra nda'a j táyi yij tón tq'ó ká'no ñoyívi nino nqo yóo j xá'nda chiño j xí'in ra. ²² Ndo'ó, nivi na yóo sq'o, ná chikaq sq'o ndó tq'on yó'o ña ká'an Nímá Ndios xí'in ndi'i nivi na kándixa y'i'j, na táku kuq'a ní ñoo, ta nákutá'an na kisa ká'no na Ndios" —káchí Jesucristo.

4

Tq'on yó'o ká'an xa'a ndasaá kisa ká'no na Ndios ñoyívi nino

¹ Tá ndi'i njka'an Jesucristo ñayo'ó, ta xínij ñii yé'é nóná ña ñoyívi nino, ta xinj sq'o j mji tuku ndusu ña si'na xinj sq'o j tá nqo, ña yóo ndatán yóo ndusu tón trompeta, ta kixi tq'on njka'an ña xí'in j, káchí ña saá:

—Na'a, ndaa ún nino yó'o, ta saná'a j yó'o ña kundivi kivi vaxi —káchí ña xí'in j.

* 3:15 Takuii ñi'ni kúu ña xinj ñó'ó yó ña chindeé yó nivi na ndee ndó'ó, ta takuii vixin kúu táva'a ko'o yó.

² Ta xandikɔn mii saá Níma Ndios kɔxaa ña nɔɔj, ta sɔkundixin ní mji ña yíj, ta xa'á ñayó'o nativi nɔɔj xini j ñii táyi yíj tón tɔ'ó ká'no ñoyivi nɔno, ta xini j ña yóo nɔɔ táyi yó'o. ³ Yé'e ndi'i mji ña ndatán yé'e táxa yuu livi ña ñani jaspé án diamante. Ta ñii saá tuku yé'e táxa ña ndatán yóo yuu livi ña kuá'á ña ñani cornalina án rubí. Ta xini j ñii ñakuá'nkú, xino nduu ña táyi yíj tón tɔ'ó ká'no yó'o. Ñakuá'nkú yó'o yé'e táxa ña ndatán yé'e táxa yuu livi ña kuí, ña ñani esmeralda. ⁴ Ta nɔɔ yóo táyi yíj tón tɔ'ó ká'no yó'o xino nduu ɔko kɔmɔ táyi tón ná'no tón tɔ'ó, nɔo ndóo ɔko kɔmɔ nataa xikua'á na kómí ndayí. Ta naxikua'á yó'o ndixin na nina tikɔto yaa, ta sɔnj ñii ñii nayó'o kánóo ñii corona ñaoro. ⁵ Ta nɔɔ táyi yíj tón tɔ'ó ká'no ñiindichi ma'ño nayó'o, kee kuá'á ní ña yé'e nátaxa, ta mji yó'o káku ña ní'j ndá'yi savj. Ta mji yó'o vaxi ña ndeé ní síso ní'j. Ndátán ní'j síso ká'an kuá'á ní nɔj, saá vaxi ña. Yatín nɔɔ yóo táyi yíj tón tɔ'ó ká'no yíta uxá ño'ɔ xixi, ta uxá ño'ɔ xixi yó'o ká'an ña xa'á ña kúu uxá nímá Ndios. ⁶ Ta saá tuku yatín nɔɔ ñiindichi tón táyi yíj tón tɔ'ó ká'no, yóo ñii xiiña ña káa ndatán káa yosɔ ndíka, ta ndatán káa nɔɔ takuí mɔni saá káa nɔɔ ña, chi yosɔ yó'o yé'e ña ndatán yé'e yuyy yé'e ña tívi xito yó ndá inká tá'vi sata ña.

Ta yatín ní nɔɔ ñiindichi táyi yíj tón tɔ'ó ká'no xino nduu kɔmɔ ñatáku. Ta kɔmɔ ñatáku yó'o, nina nduchy nɔɔ yóo ndi'i xiiña ña, ña kúu kándiká ña xí'in sata ña. ⁷ Ta ñii ñii ña kɔmɔ táku yó'o, síin ní ná'a ñii ñii ña. Ta ñanɔɔ táku yó'o, ndatán káa tleón, saá káa ña. Ta ñaɔvi táku, ndatán káa tísɔndíj chée, saá káa ña. Ta ñaunɔj táku, ndatán káa nɔɔ taá, saá káa nɔɔ ña. Ta ñakɔmɔ táku, ndatán yóo tashɔn tí ndáchí, saá yóo ña. ⁸ Ta ñii ñii ña kɔmɔ táku yó'o kómí ña ñño ndixɔn ña. Ta ndi'i saá xiiña mji ña, tãdã ñii ñii ndixɔn ña, nina nduchy nɔɔ kúu ña. Ta ndi'i saá ndivi ñoó, ña kɔmɔ táku yó'o kisa ká'no ña Ndios, ta ndá lo'o ɔn vása xíkuiin ña ká'an ña tɔ'on yó'o, káchí ña saá:

jTaa yíj, taa yíj, taa yíj kúu Ndios!
 jTaa tã kómí ndi'i ndeɛ kúu Ndios!
 Ndios kúu taa tã xa táku ndá kivi nɔɔ,
 ta táku ra vitin, ta táku ra ndi'i saá kivi ña vaxi,
 káchí ña kɔmɔ táku, ká'an ña xí'in Ndios.

⁹ Ña kɔmɔ táku yó'o ɔn vása sándakoo ña kisa ká'no ña Ndios, ta kisa tɔ'ó ní ña ra, ta ká'an ña xí'in ra: "Táxa'vi ní ún, Ndios, yó'o kúu ún taa tã yóo nɔɔ táyi yíj tón tɔ'ó ká'no, ta yó'o kúu ún taa tã xa

táku ndá kivi nɔɔ, ta táku ún vitin, ta táku kã ún ndi'i saá kivi ña vaxi", káchí ña kɔmɔ táku. ¹⁰ Ta ñii ñii yichí ña kɔmɔ táku yó'o ká'an ña tɔ'on ña kisa ká'no ña Ndios, ta na ɔko kɔmɔ nataa xikua'á na ndóo yatín, kúxítí na ta kisa ká'no na Ndios, taa tã yóo nɔɔ táyi yíj tón tɔ'ó, ta kúu ra taa tã táku ndi'i saá kivi. Ta sɔnj ñii ñii naxikua'á yó'o kánóo ñii corona ñaoro, ta tɔin na corona ña kánóo sɔnj na, ta chíso na ña nɔɔ Ndios, tã yóo nɔɔ táyi yíj tón tɔ'ó ká'no, ta ká'an na xí'in Ndios, káchí na saá:

¹¹ Tata Ndios, ñii laá yó'o kúu Taa tãKá'no nɔɔ yó,
 ta ñii laá mji ún kúu tã ndáyaví naki'in ndi'i ñatɔ'ó xí'in ndi'i ndeɛ va'a,
 chi ñii laá yó'o kúu taa tã kɔsa va'a ndi'i ña yóo ndi'i saá ñoyivi.
 Ndátán chítónj mji ún saá kɔsa va'a ún ña,
 ta saá yóo ña,
 ká'an naxikua'á xí'in Ndios tã yóo nɔɔ táyi yíj tón tɔ'ó ká'no.

5

Tɔ'on yó'o ká'an xa'á ña xini taJuan ñii tutu ña nɔjivi ndaa

¹ Ta saá xini j ñii nomi tutu ña nɔjivi ndaa, ña yóo nda'á kua'á taa tã yóo nɔɔ táyi yíj tón tɔ'ó ká'no. Ta ndi'i nɔɔ tutu yó'o, ta ndi'i sata ña, kómí ña kuá'á ní tɔ'on ña ñika'yí. Ta ña ñii nomi tutu yó'o, uxá xiiña ndási ña xí'in ñima kisin válí. ² Ta xini j ñii ñaángel ña kómí ndayí ká'no, ta xí'in ndi'i ndeɛ ña ñika'an ña, ñindaɔka tɔ'on ña, káchí ña saá:

—Yu kúu taa taká'no tã kómí ndayí nakoná ra ñii ñii ña ñima kisin ndási tutu yó'o? —káchí ñaángel.

³ Ta ɔn kɔɔ ndá ñii na ní-kuchiño nakoná tutu yó'o, ní ndá ñii na ní-kuchiño koto na ña ñika'yí nɔɔ ña. ɔn kɔɔ nayó'o, ní ndi'i saá ñoyivi, ní tixin ño'ɔ, ɔn kɔɔ ndá ñii na ní-kuchiño. ⁴ Ta saá kɔchuchú ní ini j, ta xaku ní j, chi ɔn kɔɔ ndá ñii na kómí ndayí ña nakoná na tutu yó'o, ní ɔn kɔɔ na kómí ndayí koto na ña ñika'yí nɔɔ tutu yó'o. ⁵ Ta ñii taa tatá'an na ɔko kɔmɔ naxikua'á na yóo yó'o ñika'an ra xí'in j:

—ɔn kuaku ní kã ún chi yó'o yóo taa tã ñani "TíLeón tí xá'nda chíño nɔɔ ñaño Judá", ta tayó'o kómí ra inká kivi ra ñani ra "Sá'ya ñani síkuá tãrey David."* Ta tayó'o xa kɔndeé ra nɔɔ ñandivá'a ká'no, ñakán kómí ra ndayí ña nakoná ra ñii ñii nɔɔ ndási xí'in ñima kisin ña ndási uxá xiiña nomi tutu yó'o —káchí ra xí'in j.

⁶ Ta saá xini j ñii Ndikachi,† ñiindichi rí yatín sijn táyi yíj tón tɔ'ó ká'no. Táyi yó'o

* 5:5 Qvi kivi yó'o ká'an ña xa'á Jesucristo. † 5:6 Ndikachi yó'o kóni káchí ña xa'á Jesucristo, chi ndatán yóo ndikachi lo'o ña ñisɔko nivi nɔɔ Ndios xina'á, xa'á ña kasa ká'no ini ra xa'á kuáchí na, saá yóo Jesucristo.

ñíndichi nó ma'ño kómj ñatáku xí'in na oko kómj natáa naxíku'a'a. Ta Ndikachi yó'o ná'a rí ndatán ná'a tí ñixi'j ñisokó ñivi nõo Ndios. Uxa kúu ndíkí rí, ta uxa kúu nduchú nõo rí. Ta uxa nduchú nõo rí kúu ña kóni káchí xa'a uxa ñimá Ndios ña xa tì'ví ra kua'an ña ndi'i saá ñoo ñoyívi yó'o. ⁷ Ta Ndikachi yó'o ñixaa rí nõo Taa taKá'no, ta yóo nõo táyi yíi tón to'ó ká'no, ta tìyó'o kì'in rí nomi tutu ña yóo nda'a kua'á ra. ⁸ Tá kì'in rí nomi tutu yó'o, ta ña kómj táku xí'in ndi'i na oko kómj natáa xjúka'a xjúxítí ndi'i na nõo Ndikachi yó'o. Ñii ñii na ní'i na ñii tón arpa, ta ñii ñii na ní'i na ñii kq'o ñi'má ñaoro nõo ñó'o xuxa va'a ña támi ní xá'an. Ta ñi'má xuxa va'a ká'an ña xa'a to'on ña ká'an ñivi nayíi xí'in Ndios. ⁹ Ta saá ña kómj táku xí'in ndi'i na oko kómj natáa naxjúka'a xíta na yaa yíi ña xa'a ña kisa ká'no na Ndikachi xí'in to'on yó'o: Yó'ó kómí ún ndayí tiin ún nomi tutu yó'o. Yó'ó kómí ún ndayí ña nakoná ún ña ndási tutu yó'o.

Saá chi ñisokó xí'in mji ún nõo Ndios, ta satakué'é na yó'ó, ta ñixi'j ún. Ta xí'in ñij ún ña ñixíta, cha'vi ún xa'a kuachi ndi'i ñivi, ña kuchiño na nduu na sa'ya Ndios. Ñivi na cha'vi ún xa'a, kúu na kixi ndi'i saá ñoo válí án ñoo ná'no ndi'i saá xiiña nõo ño'q. Ta kúu na ndi'i saá nõo ñivi ñoyívi, ta ká'an na ndi'i saá nõo to'on. ¹⁰ Ta taxí ún nda'a nayó'o ndayí ña ka'nda chiño na xí'in ún nõo ndi'i ña yóo, ta ke'é ún xí'in na ña nduu na sutu yíi, ta kisa chiño na nõo Ndios. Ta nayó'o ka'nda chiño na nõo ndi'i ñivi xí'in ndi'i ña yóo ñoyívi nõo ño'q, káchí na xíta na yaa yíi ña kisa ká'no na Ndikachi.

¹¹ Ta xini'j, ta xini'j so'oj ñii síso ká'an kua'a ní naángel, nayó'o yá'a kua'a ní millón kúu na. Ta xino nduu ndi'i na táyi yíi tón to'ó ká'no xí'in kómj ñatáku, ta xí'in oko kómj natáa naxjúka'a, ¹² ta ndeé ní ká'an naángel, káchí na saá: Ndikachi tí ñisokó xí'in mji nõo Ndios kómí rí ndayí ka'nda chiño rí nõo ndi'i ñivi xí'in ndi'i ña yóo, ta kómí rí ndayí ña naki'in rí ndi'i ñakuiká xí'in ndi'i ñandíchi ndino'o, ta kómí rí ndayí ña naki'in rí ndi'i ndee ká'no, ta kómí rí ndayí ña naki'in rí ndi'i ñato'ó ká'no, ta kómí rí ndayí ña kanóo síkón ní ñato'ó rí, ta kómí rí ndayí ña kasa ká'no yó rí xí'in ndi'i mji yó,

chi ña ndixa va'a kúu ña naki'in rí ndi'i ñava'a saá, káchí naángel, ká'an na to'on ña kisa ká'no na Ndikachi.

¹³ Ta saá xini'j so'oj ndi' ndi' ña kisa va'a Ndios kixá'á ña kisa ká'no ña Ndios, ta kisa ká'no ña Ndikachi yó'o. Ndi'i ñayó'o ña ke'é Ndios kúu ndi' ña táku án ña yóo ñoyívi nõo ño'q, xí'in ndi' ña táku án ña yóo ñoyívi ñno, xí'in ndi' ña táku án ña yóo tixin ño'q, xí'in ndi' ña táku án ña yóo tixin takuii mñi, ta ndi' ñayó'o ká'an ña, káchí ña saá:

Ná kasa ká'no yó Taa taKá'no ta yóo nõo táyi yíi tón to'ó ká'no, ta ná kasa ká'no yó Ndikachi tí yóo xí'in ra.

Ná naki'in na ndi' ñato'ó ká'no. Ná kanóo va'a ñato'ó na. Ná naki'in na ndi' ndee ká'no, ta ná naki'in na ndi' ñava'a yó'o ndi' saá kivi vaxi. Saá ná koo ña, káchí ndi' ña kisa va'a Ndios.

¹⁴ Ta ña kómj táku ña yóo xino nduu táyi yíi tón to'ó ká'no ñika'an ña, káchí ña saá: —Saá ná koo ña —káchí ña.

Ta na oko kómj taa naxjúka'a na yóo xino nduu táyi yíi tón to'ó ká'no, xjúxítí na nda nõo ño'q, ña kisa ká'no na Ndios, ta kisa ká'no na Ndikachi.

6

Tq'on yó'o ká'an xa'a uxa ñimá kisin ña ndási nomi tutu

¹ Ta xini'j Ndikachi ñakoná rí ñii ñimá kisin ña kúu ñano'q ña ndási nomi tutu. Ta saá ñii ñatáku ñata'an ña kómj táku, xí'in ndi' ndee ña ñika'an ña, ndatán ndá'yi sa'vi saá ñika'an ña xini'j so'oj, ta ñika'an ña, káchí ña saá:

—¡Na'a, kixi ún ta koto ún! —káchí ña.

² Ta saá ñixaa'j ta xito'j, ta xini'j keta ñii kuáyí, tí yaa kúu rí, ta taa ta yóso rí ní'i ra ñii kuxun ña xa yóo tí'va. Ta ñaki'in ra ñii corona ña kanóo sijn ra. Ta kúu ra taKá'no ta xa kündeé nõo kua'a ní ñivi na sáa ini xini'j ña'á, ta kee ra kua'an ra ña kani tá'an ra xí'in ndi' inká ñivi na sáa ini xini'j ña'á, ña kündeé ra nõo na.

³ Ta saá Ndikachi ñakoná tuku rí ñimá kisin ña kúu ñaoví, ta inká ñatáku ñatá'an ña kómj táku ñika'an ña, káchí ña saá:

—¡Na'a, kixi ún ta koto ún! —káchí ña.

⁴ Ta ñixaa'j ta xito'j, ta xini'j keta inká tíkuáyí, tí kuá'á kúu rí. Ta taa ta yóso rí ñaki'in ra ñii espada, ta ñaki'in ra ndayí ña sandi'i ra xa'a ña va'a ndóo ñivi xí'in natá'an na ñoyívi nõo ño'q yó'o. Ta xí'in ñayó'o ñivi kixá'á na ka'ni tá'an na.

⁵ Ta Ndikachi ñakoná tuku rí inká ñimá kisin ña kúu ñauní, ta xini'j so'oj inká

ñatáku ñatá'an ña komi, ta ñika'an ña, káchí ña saá:

—¡Na'a, kixi ún ta koto ún! —káchí ña.

Ta ñixaa*j* ta xito*j*, ta xini*j* keta ñii kuáyí, tí toón kúu rí, ta nda'a taa tã yóso rí kánóo ñii kaa ña cho'on k'i'va na ndasaá veé ñakía'vi. ⁶ Ta saá xini*j* so'o*j* to'on ña ñika'an, ta kixi to'on yó'o ma'ño komi ñatáku ña yóo yatin noq yóo táyi yii tón to'o ká'no. Ta ñika'an ndoso ña noq ñivi, ñika'an ña, káchí ña saá:

—Xa ndaa ní ya'vi trigo xí'in cebada vitin. Ndatán yóo ya'vi ña chá'vi na ñii taa tã kisa chiño ñii kivi, saá cha'vi ndó xa'a ñii kilo trigo án un*j* kilo cebada.* Ta koto va'a ndó, ta on satívi ndó ña aceite, ni on satívi ndó nduta vino tíuva —saá ñika'an to'on xini*j* so'o*j*.

⁷ Ta ñakoná Ndikachi inka ñimã kisin ña kúu ñakomi, ta xini*j* so'o*j* ñika'an inka ñatáku ñatá'an ña komi, káchí ña saá:

—¡Na'a, kixi ún ta koto ún!

⁸ Ta ñixaa*j* ta xito*j*, ta xini*j* keta inka kuáyí, tí kuáán kóni kúu rí. Ndatán káa tí ndeé ndó'o saá yóo rí. Ta taa tã yóso rí ñani ra “Ndeé ña xá'ni ñivi.” Ta inka taa tã ndíkon va*x*i sa*t*a tayó'o ñani ra “Hades” ña ká'an xa'a xiiña noq xá'nda chiño ndeé yó'o ña xá'ni ñivi. Ta ovi na saá ñaki'in na ndayí ña ka'ni na ñii tá'vi ñivi noq ña komi tá'vi ñivi na kúu ndi'i ñivi na tákú ñoyívi noq ño'o. Chi ovi na saá kómí na ndayí ña ka'ni na ñivi yó'o xí'in espada sijn, án ka'ni na ñivi xí'in soko, án ka'ni ña'a na xí'in ndi'i noq kua'e, án taxi na ndayí nda'a tikití tiyukú ña ka'ni rí ñivi yó'o.

⁹ Ta Ndikachi ñakoná tuku rí inka ñimã kisin ña kúu ñaon. Ta saá xito*j*, ta xini*j* ñindichi ñii ñamã yii noq ñandoso ña sóko noq Ndios, ta xa'a ñamã yii yó'o ña yóo ñoyívi ñino, ndóo ndi'i nímã ñivi na kúu na ñixi*j* xa'a ña ñika'an ndoso na to'on Ndios. Njxa'ni na nayó'o xa'a ña on vása ní-sandakoo na yichi Ndios ta xa'a ña ndakuijn na xa'a ñandaa. ¹⁰ Ta nímã na ñixi*j* yó'o, xí'in ndi'i ndeé na ñika'an na, káchí na saá:

—Tata Yivá yó Ndios, tã xá'nda chiño noq ndi'i ña yóo, ta yó'o kúu taa tayii, taa tã ndixa kisa ndivi ñandaa, ¿ndasaá kã kivi kundati ndi ña kixaa kivi ña kasa nani ún xí'in ñivi xa'a kuachi ña xa'ni na ndi'i? ¿Anda ama taxi ún ña cha'vi ñivi xa'a ña xa'ni na ndi'i? —káchí na, ká'an na xí'in Ndios.

¹¹ Ta ñii ñii nayó'o ñaki'in na tikoto yaa nda'a Ndios, ta Ndios ñika'an ra xí'in na:

—Lo'o kã kivi kundati ndó, chí xini*j* ñó'o tondaa ña ka'ni na ndi'i ñañani ndó án náki'va ndó, na kúu na chitóni*j* ka'ni na

xa'a ña kisa chiño na noq*j*, ndatán kisa chiño ndó'o noq*j* —káchí Ndios xí'in na.

¹² Ta saá ñakoná tuku Ndikachi ñimã kisin ña kúu ñañon. Ta xito*j*, ta xini*j* ña ndeé ní ñitaan, ta ño'o ká'no ña ye'e ndivi, on vása ní-ndi*j* kã ña, ta kúnaa ndi'i noq ña. Ndatán yóo tikoto toón ní ña ndixin ñivi na yóo xáku noq ñivi ñixi*j*, saá toón kindoo ño'o ká'no yó'o. Ta tíyoo tí ye'e ñoó naa, nduu kuá'a ndi'i rí. Ndatán yóo ñii kuá'a ní, saá kindoo kuá'a tíyoo. ¹³ Ta tíkimi tí yóo ñoyívi ñino, ndeé ní kixá'a kóyo rí. Kee rí ndã ñoyívi ñino ta kóyo rí ndã noq ño'o. Kóyo rí ndatán kóyo tiku*j* nda'a tón yiton sikon ní, kivi ndeé ní káni tãch*j* tón yiton yó'o. ¹⁴ Ta saá ñoyívi ñino kixá'a ña náti*v*i ndaa mii ña, ndatán náti*v*i ndaa ñivi ñii yivi noq ña koo va'a ña. Saá chi ñoyívi ñino kixá'a kuá'an ndañó'o ña, ta on vása tívi kã ña. Ta Ndios ñasama ra ndi'i yuku sikon, ta ñasama ra ndi'i xiiña ña ñani isla, ña xikuu ño'o yichi, ta xino nduu takui*j* muni ña. Ta on vása yóo kã ndi'i yuku sikon, ni on vása yóo kã ndi'i ño'o yichi ña kúu isla noq ñixiyo ña si'na.

¹⁵ Ta ndi'i saá noq kómi ñoyívi noq ño'o kee na kuá'an na noq yóo yuku ña ndukú na noq yóo kavua án tixin yuu ná'no ña kuchiño ko'on se'é na. Nani*v*i yó'o kúu narey ná'no na kómí ndayí xá'nda chiño noq ndi'i ñivi, ta kuá'an inka nataa ná'no na xá'nda chiño noq natropa. Ta ñii ki'va saá kuá'an ndi'i ñivi nakuiká xí'in ndi'i namozo na on vása kómí ndayí sandakoo na ña kisa chiño na noq napatrón na, ta ñii saá kuá'an ñivi na kómí ndayí nakaxin chiño ña kasa chiño mii ña. ¹⁶ Ndi'i ñivi yó'o kuá'an na ndukú na noq kuchiño ko'on se'é na, ta ñika'an na xí'in yuku sikon, ta ñika'an na xí'in yuu kavua ná'no, káchí na saá:

—Va'a kã kama koyo ndó sa*t*a ndi, ta chise'é ndó ndi'i noq taa tã yóo noq táyi yii tón to'o ká'no. Ta chise'é ndó ndi'i noq ña sã ní ini Ndikachi xini rí ndi'i, chí kóni rí saxo'vi rí ndi'i xa'a kuachi ndi. ¹⁷ Saá chí vitin kixaa kivi Ndios xí'in Ndikachi ña saxo'vi na ndi'i ñivi xa'a kuachi na. Ta ndã ñii ñivi on kuchiño na kündeé na noq ñayó'o —ñika'an na.

7

To'on yó'o ká'an ña xa'a ñivi na kómí sello Ndios ta'ya na

¹ Tá ndi'i ñiya'a ñayó'o, ta saá xini*j* komi naá*ng*el yita na ñii ñii komi xiiña ñoyívi: ñii ñaá*ng*el ñindichi chí noq kána ño'o, inka ñaá*ng*el ñindichi noq kuá'an ketá ño'o, inka ñaá*ng*el ñindichi chí norte, ta inka ñaá*ng*el ñindichi chí sur. Ta naá*ng*el

* 6:6 Ñii denario kúu s*j*'ún ña kúu ya'vi ñii taa tã kisa chiño ñii kivi.

yó'o sási na tǎchj ña ɔn kani ña takuii m̄ni, ni ɔn kani ña nɔɔ ño'ɔ yichí, ni ɔn kani ña tón yiton. ² Saá chi kɔm̄j saá naáŋgel yó'o xa nǎk'i'n na ndayí nda'a Ndios ña satívi na ño'ɔ ñoyívi, ta kómí na ndayí satívi na takuii m̄ni. Ta saá x̄inj inka ñaáŋgel keta ña chí nɔɔ kána ño'ɔ, ta ñaáŋgel yó'o ní'i ña sello Ndios, ɬa ɬatáku ndino'o. Ta xí'in ndi'i ndee ña, n̄jka'aŋ ña xí'in inka kɔm̄j naáŋgel yó'o, ³ káchí ña saá:

—jKundati ndó! ɔn kixá'a ndó satívi ndó ño'ɔ ñoyívi, ni takuii m̄ni, ni tón yiton. Kundati ndó ndá sandi'i ndj ka'yi ndj xí'in sello ɬa'ya ñii ñii n̄vi na kúu na kisa chiño nɔɔ Ndios.

⁴ Ta saá x̄inj sɔ'o j tɔ'on ña n̄jka'aŋ ndasaá kúu n̄vi na kómí sello Ndios, ta nayó'o kúu ñii ciento ɔv̄j s̄jko kɔm̄j mil n̄vi, ta kee na t̄ixin ña ñii ñii ña ux̄u ɔv̄j t̄i'vi n̄vi na kúu sa'ya ñani sikuá ɬIsrael. ⁵ Uxu ɔv̄j mil n̄vi yó'o, na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬJudá. Ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬRubén. Ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬAser. Ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬNeftalí, ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬManasés. ⁷ Ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬSimeón. Ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬLeví. Ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬIsacar. ⁸ Ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬZabulón. Ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬJosé, ta ux̄u ɔv̄j mil n̄vi na kómí sello Ndios kúu nasa'ya ñani sikuá ɬBenjamín.

Tɔ'on yó'o ká'aŋ ña xq'a kuq'a ní n̄vi na ndixin tikɔtɔ yaa

⁹ Ta saá x̄jto j, ta x̄inj j kuq'a ní n̄vi, ta n̄ya'a ní kuq'a kúu n̄vi yó'o. Ta ɔn kɔó na kuchiño ka'vi ndasaá kúu na. N̄vi yó'o k̄xi na ndi'i saá xiiña ñoyívi nɔɔ ño'ɔ, ta k̄xi na ndi'i saá ñoo ná'no xí'in ndi'i saá ñoo válí. Nayó'o kúu na ndi'i saá nɔɔ n̄vi, ta ká'aŋ na ndi'i saá nɔɔ tɔ'on. Ta nayó'o yita na yatin nɔɔ yóo ɬa ɬa yóo nɔɔ táyi ȳij tón tɔ'ó ká'no, ta ñii saá yatin yita na nɔɔ Ndikachi. Ta ndi'i nayó'o ndixin na tikɔtɔ yaa, ta ní'i na ñoo, ta sákanda na ñoo yó'o ña kisa ká'no na Ndios xí'in Ndikachi.

¹⁰ Ta nan̄vi kuq'a ní yó'o, xí'in ndi'i ndee na, n̄jka'aŋ na, káchí na saá: ɔn kɔó inka na kuchiño sakaku n̄vi, chí ñii laá yó'o, Tata Yívá yó Ndios, ɬa yóo nɔɔ táyi ȳij tón tɔ'ó ká'no,

ta yó'o, Ndikachi, tí yóo xí'in ra, ndó'o kúu na kuchiño sakaku n̄vi, káchí na, ká'aŋ na. ¹¹ Ta ndi'i naáŋgel yita na, x̄ino nduu na nɔɔ yóo táyi ȳij tón tɔ'ó ká'no, ta nɔɔ yóo ɔko kɔm̄j nat̄a nax̄jkuq'a xí'in kɔm̄j ñatáku. Ta saá ndi'i naáŋgel yó'o x̄jkuxítí na ndá nɔɔ ño'ɔ yatin nɔɔ yóo táyi ȳij tón tɔ'ó ká'no, ta kisa ká'no na Ndios. ¹² Ta n̄jka'aŋ na saá xí'in Ndios:

jSaá ná koo ña!

jNaki'in ún ña kisa ká'no ndj yó'o Ndios xí'in ndi'i m̄ji ndj!

jNá kanóo s̄kón ní ñato'ɔ m̄ji ún!

jChi m̄ji ún kúu ɬa ɬa kómí ndi'i ñandichí ndino'o!

Ta xí'in ña ndino'o ini ndj, ká'aŋ ndj xí'in ún: “jTáxa'vi ún, Tata Ndios!”

jTa va'a naki'in ún ndi'i ñato'ɔ ká'no!

Chi yó'o kúu ɬa ɬa kómí ndi'i ndee ká'no, ta kómí ún ndi'i ndayí nɔɔ ndi'i ña yóo.

jSaá ná koo ña ndi'i saá k̄vi!

káchí naáŋgel xí'in Ndios.

¹³ Ta saá ñii ɬa ɬatá'aŋ na ɔko kɔm̄j nax̄jkuq'a, n̄jndak̄a tɔ'on ra ȳij, káchí ra saá:

—jYu kúu n̄vi yita yó'o, na ndixin tikɔtɔ yaa? —káchí ra xí'in j.

¹⁴ Ta ndakuij j, n̄jka'aŋ j xí'in ra:

—ɔn vása x̄inj j, Tata. Yó'o kúu ɬa ɬa x̄inj yu kúu na.

Ta saá n̄jka'aŋ ra xí'in j:

—Ndi'i n̄vi yó'o kúu na kee nɔɔ ña ndee ní n̄jxo'vi na. Ta nayó'o ñakata na tikɔtɔ na xí'in n̄ji Ndikachi ña n̄jx̄jta, ta saá nduyaa tikɔtɔ na. ¹⁵ Ta xa'a ñayó'o kómí na ndayí yita yatin na nɔɔ yóo táyi ȳij tón tɔ'ó ká'no. Ta ndivi ñoo kisa chiño na nɔɔ Ndios ve'e ño'ɔ ra. Ndios, ɬa ɬa yóo nɔɔ táyi ȳij tón tɔ'ó ká'no, koo ra xí'in na ta vivíi kundaa ra na xí'in ndee ra. ¹⁶ Ta ndá ñii k̄vj ɔn k̄vj k̄a na s̄ko, ni ɔn yichj k̄a na takuii. Ta ni ɔn nd̄ij k̄a ȳjki k̄oñu na xí'in ña ñi'ni ní ño'ɔ ká'no ña yé'e ndivi, ni ɔn xo'vi k̄a na xí'in ndá ñii nɔɔ ka'ni. ¹⁷ Saá chí Ndikachi tí yóo nɔɔ táyi ȳij tón tɔ'ó ká'no, yóo rí xí'in na ta ndáa rí na. Ta sáná'a rí na nɔɔ yóo takuii ko'o na, ta takuii yó'o taxi kutaku ndino'o na. Ta Ndios yakón ra ña sanayaa ra ndut̄a nduch̄u nɔɔ na xa'a ña x̄aku na, chí sandi'i ra xa'a ña kúchuchú ini n̄vi.

8

Tɔ'on yó'o ká'aŋ xq'a Ndikachi n̄akoná rí ñim̄a k̄isín ña kúu ñaux̄a

¹ Ta saá Ndikachi n̄akoná rí ñim̄a k̄isín ña kúu ñaux̄a, ta ndi'i na yóo ñoyívi ñino ñii n̄yaq̄a na, ñii kutásin ndi'i na, ɔn kɔó k̄a na ká'aŋ, ɬandá ñii sava hora n̄jxiyo saá. ² Ta saá x̄inj j ux̄a naáŋgel na yita

yatin nqo yoo Ndios, ta ñii ñii na ñaki'in na ñii trompeta. ³ Ta xinj inkã ñaangel ña n'í' ñii kq'o ñi'mã ña kúu nina kãa oro, ta ñixãã ña, xikundichi yatin ña nqo yoo namã yij nqo ñandoso ñayij ña sóko na nqo Ndios. Ta ñaangel yó'o ñaki'in ña ví'í ní xuxa va'a ña sanakut'an ña xí'in ndi'i to'on ña ká'an ñvi xí'in Ndios. Njvi yó'o kúu ñvi nayij na ndikõn Ndios. Ta saã ñaangel ñsokõ ña xuxa va'a yó'o nqo namã yij ña ñindichi nqo Ndios, ta yoo táyi yij tón to'ó ká'no. ⁴ Ta saã ñi'mã xuxa va'a xí'in to'on ña ká'an ñvi nayij xí'in Ndios, kixá'á ña kuã'an ndaa ña ndã nqo yoo Ndios. ⁵ Ta saã ñaangel yó'o tuku tjin ña kq'o ñi'mã, ta sakutu ña kq'o yó'o xí'in ño'õ xixi ña yoo nqo namã, ta sakana ña ño'õ xixi yó'o ndã nqo ño'õ ñoyívi. Ta saã xandjkon kixá'á ndeé ní ndá'yi savj, ta ndeé ní síso, ndatán kuã'a ní ñvi ká'an, saã kúu. Ta kee kuã'a ní ña náye'e taxã, ta ndeé ní táan nqo ño'õ ñoyívi.

To'on yó'o ká'an xa'q uxã naangel ña tvi na tón trompeta

⁶ Ta saã ñii ñii na uxã ángel ní'í na ñii tón trompeta, ta xa yoo ti'va na ña tvi na nó.

⁷ Ta saã ñaangel ñanqó tvi ña tón trompeta, ta xandjkon kixá'á koon ñii kaxin, ta ñii kaxin yó'o ñisakã ña xí'in ño'õ xixi, ta xí'in ñii kuá'á. Ta ndeé ní koyo ndi'i ñayó'o nqo ño'õ ñoyívi. Ta saã xa'mi ña ñii tá'vi yiton nqo ña unj tá'vi yiton tón kúu ndi'i yiton tón yoo ñoyívi. Ta xa'mi ña ñii tá'vi ku'yu kuij nqo ña unj tá'vi ku'yu kuij, ña kúu ndi'i ku'yu kuij ña yoo ñoyívi.

⁸ Ta ñaangel ñanvj tvi ña tón trompeta, ta saã xinj ndatán kaa ñii yukũ ká'no ní, saã kaa ñii ñã'a ña ñakundixin ndi'i ño'õ xixi. Ta ña ñakundixin ño'õ xixi yó'o ñakava ña nqo takuii mjni. Ta saã ñii tá'vi nqo ña unj tá'vi ña kúu ndi'i takuii mjni nduã ra nina ñii kuá'á. ⁹ Ta ñii tá'vi kitj nqo ña unj tá'vi ña kúu ndi'i kitj tí tãku tjin takuii mjni yó'o, ñixi'j ndi'i rí, ta ñii tá'vi tón barco nqo ña unj tá'vi ña kúu ndi'i tón barco tón xika nqo takuii mjni, ndi'i xa'ã ndi'i tón barco yó'o.

¹⁰ Ta ñaangel ñanuj tvi ña tón trompeta, ta ñii kiji tí ká'no ní, ta nina mji ño'õ xixi kúu rí, ta kee rí ñoyívi ñino ta ñakava rí nqo ñii tá'vi yuta nqo ña unj tá'vi yuta, ña kúu ndi'i yuta ña yoo ñoyívi. Ta ñii kj'va saã ndq'o ndi'i pozo nqo kãku takuii.

¹¹ Ta kiji yó'o ñani rí Ajenjo, ta kivi rí kóni kãchi ña: ñayova. Ta saã ndi'i ñii ña unj tá'vi takuii pozo xí'in ndi'i ñii ña unj tá'vi takuii yuta, nduã rá takuii yova. Ta kuã'a ní ñvi na xi'j takuii tá yova yó'o ñixi'j ndi'i na.

¹² Ta ñaangel ñakomj tvi ña tón trompeta, ta saã ntjivi ta ñinda'va ñii tá'vi nqo ña unj tá'vi ña kúu ndinií ño'õ ká'no ña ye'e ndivi. Ta ntjivi ta ñinda'va ñii tá'vi nqo ña unj tá'vi ña kúu ndinií tyyõ tí ye'e ño'õ. Ta ntjivi ta ñinda'va ñii tá'vi nqo ña unj tá'vi ña kúu ndi'i tükimi. Ta saã kũnaa ñii ña unj tá'vi ndivi, ta kũnaa ñii ña unj tá'vi ño'õ.

¹³ Ta saã xito j, ta xinj so'o j ñii ñaangel, ta ndáchi ña ma'ño ñoyívi ñino, ta xí'in ndi'i ndee ña, ñika'an ña, káchi ña saã:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ay! Ndá'vi ní ñvi na tãku nqo ño'õ, chi ndeé ní xo'vj na tánã inkã unj naangel tvi na tón trompeta. Ta vitin na unj ángel yó'o xa yoo ti'va na ña kixá'á ñii ñii na tvi na tón trompeta —ñika'an ñaangel.

9

¹ Ta ñaangel ñanqon tvi ña tón trompeta, ta xinj ñii tükimi, tí kee ndã ñoyívi ñino, ta ñakava rí ndã nqo ño'õ. Ta ñaki'in rí ñii llave ña ñakonã ye'é yavj ká'no ña kóno ní. ² Ta tükimi ñakonã rí ye'é yavj ká'no yó'o, ta kuã'a ní ñi'mã kixá'á kée yu'yu yavj yó'o. Ta yoo ña ndatán yoo ñi'mã ña va'xi tjin xiton ká'no ña ndeé ní xixi. Ta xí'in ñi'mã yó'o kũnaa nqo ño'õ ká'no ña ye'e ndivi, ta kjsa kini ña tãchi ña násita yo kutaku yó. ³ Ta tjin ñi'mã yó'o kee kuã'a ní títjka tí ná'no ní. Ta xandjkon kixá'á rí xitã ní'no ndi'i rí, kuã'an rí ndi'i saã xiiña nqo ño'õ. Ta Ndios taxj ra ndee xatj nda'ã rí. Ta ndatán yoo ndee xatj títisi'mã, saã yoo ndee xatj títjka yó'o. ⁴ Ta Ndios xa'nda chiño ra nqo rí, ñika'an ra, káchi ra saã:

—On satjivi ndó ndã ñii ña kúu ñaku'yu kuij, an yiton kuij. Ta ndasaã kuiti ñvi na on kqó sello Ndios ta'ya kómí, nayó'o kani ndó ta satakué'ẽ ndó na —káchi Ndios xí'in rí.

⁵ Ta ndasaã kuiti o'on yqo taxj Ndios ndee xatj nda'ã rí ña saxo'vj ní rí ñvi. Ta on vása ní-taxi Ndios ndayj nda'ã rí ña ka'ni rí na. Ndeé ní xo'vj ñvi xí'in ña kini ní k'vj kqũu na nqo káni rí na. Ndatán kini ní k'vj nqo káni títisi'mã, saã xo'vj ñvi yó'o. ⁶ Ta ñvi na xo'vj ní xayó'õ, ndukú na ña ndixa kivi na, ta on kuchiño kixãã ña kivi na. Xí'in ndino'o ini na ndukú na ña kivi na xa'ã ña on xo'vj ka na, ta saã ni, on kuchiño kixãã ña kivi na.

⁷ Ta títjka ná'no yó'o, ná'a rí ndatán ná'a tikuáyí tí xa yoo ti'va kq'on xí'in natropa na káni tá'an xí'in ñvi nqo yoo kuãchi ká'no. Ta ndatán ná'a corona ñaoro, saã ná'a ña kánóo sijn ñii ñii títjka ná'no yó'o. Ta nqo tyyó'o, ndatán ná'a nqo ñvi, saã ná'a nqo rí. ⁸ Ta yisj sijn títjka ná'no yó'o, ndatán ná'a yisj sijn ña'a, saã ná'a yisj sijn

rí. Ta nõ'o rí, ndatán ná'a nõ'o tileón, saá ná'a nõ'o rí. ⁹ Ta tuxin rí xí'in ndi'i kándiká títjka ná'no yó'o, ndásj ña xí'in nina kaa ña on takué'e rí. Ta kivi sákanda rí ndixin rí, ñii ní'j káyi ña, ndatán kúu ní'j káyi kaa ña nõ'o xá'a kuá'a ní tón carreta tón síta kuá'a ní tikuáyí tí ñii síso kama xíno kuá'an nõq káni tá'an nivi nõq yóo kuáchi, saá ní'j kánda ndixin rí kivi sákanda rí ña. ¹⁰ Ta sí'ma títjka ná'no yó'o, ndeé ní sijn nõq ña, ndatán ña sijn yóo nõq sí'ma títisi'ma, saá yóo ña. Ta sí'ma rí kómi ña ndeé ña satakué'e ña ta saxo'vj ní ña nivi. Saá chi tivo'ó kómi rí ndayi ña saxo'vj rí nivi tuxin ña o'on yoo kuiti. ¹¹ Ta ñaká'no ña xá'nda chiño nõq títjka ná'no yó'o kúu ñii ní'ma ndiva'a, ña kúu ña ndiso chiño xí'in yavj ká'no ña kóno ní. Ta ñandiva'a ká'no yó'o nanj ña Abadón, to'on hebreo, ta nanj ña Apolión to'on griego, ta ovi kivi yó'o ñii kóni kachi ña saá: Ña sándi'i xá'a ndi' ña yóo.

¹² Ta ndi'i ñayó'o kúu ñanõõ ñayõ'vj ní nixõ'vj nivi. Ta nija'a ña, ta kúmanj ka inkã ovi ña vaxi ñayõ'vj ní xo'vj na.

¹³ Ta ñaángel ñaiño tivi ña tón trompeta, ta saá xinj so'o j to'on ña kixi ma'ño namã yij ñaoro ña yóo yatin nõq Ndios. Ta ñii ñii títõn namã yij yó'o yóo ñii ña ná'a ndatán ná'a ndikj tikitj, ta to'on ña njka'an kixi ña ma'ño nõq yóo ndikj yó'o. ¹⁴ Ta to'on yó'o njka'an ña xí'in ñaángel ñaiño, ña ní'j tón trompeta, ta káchí ña saá:

—Ndaxin ún komj naángel na kúu na nó'ni yu'u yuta ká'no ña nanj Éufrates —káchí ña.

¹⁵ Ta saá njndaxin na, ta kuá'an ndíkã komj naángel yó'o, na kúu na xino'ni yu'u yuta. Saá chi mji hora yó'o, ta mji kivi yó'o, ta mji yoo yó'o, ta mji kuíya yó'o, xa chitóni Ndios koo tí'va naángel yó'o ña ka'ni na ñii tá'vi nõq ña unj tá'vi nivi na kúu ndi'i nivi na táku ñoyívi. ¹⁶ Ta natropa na yóso kuáyí na kuá'an nõq yóo kuáchi, natropa yó'o kúu na ovi ciento millón nivi, chi saá xinj so'o j ndasaá kúu nayó'o.

¹⁷ Ta xinj kuá'a ní kuáyí, ta natropa na yóso tikuáyí yó'o, ndásj kándiká na xí'in kaa ña njka'yi unj color. Ñii ña njka'yi kúu ña kuá'a ní, ndatán yóo ño'õ xixi, yóo ña. Ta inkã ña njka'yi kúu ña color ndí'í, ña yóo ndatán ndi'í ñoyívi njno. Ta inkã ña njka'yi kúu ña kuáán, ña káa ndatán káa ño'õ ká'ndi ña nanj azufre. Ta sijn tikuáyí tí yóso natropa yó'o, ndatán ná'a sijn tileón saá ná'a sijn rí. Ta yu'u tikuáyí yó'o kee ño'õ xixi, xí'in ñi'ma, ta xí'in ño'õ ká'ndi ña nanj azufre. ¹⁸ Ta ñii tá'vi nõq ña unj tá'vi nivi ña kúu ndi'í nivi na táku ñoyívi, nixi'j na, chi nj-kuchiño na kúndeé na nõq ño'õ xixi, ni nõq ñi'ma, ta ni nõq

ño'õ ká'ndi ña kee yu'u tikuáyí. ¹⁹ Ta ndeé tikuáyí yó'o kúu ndeé ña káku yu'u rí xí'in sí'ma rí. Saá chi sí'ma rí ndatán yóo koo xati, saá yóo ña, ta nõq sí'ma rí ndatán yóo sijn koo xati, saá yóo ña, ta káni ña ta satakué'e ña nivi.

²⁰ Ta saá ni, nivi na njndõõ táku, na kúu na on vása ní-xi'j xí'in ña nixõ'vj ní na, ta nayó'o ndã lo'o nj-xiin na nandikó ini na, ni on vása ní-xiin na sandakoo na ké'e na ña on vá'a. Ta ni on vása ní-sandakoo na ña kisa ká'no na kuá'a ní ní'ma ndiva'a, ta on vása ní-sandakoo na ña kisa ká'no na kuá'a ní ñaidolo xí'in ñaimagen, ña on sivi Ndios ndino'o kúu, chi ñayó'o kuiti kuvã'a ña xí'in kaa ñaoro, án xí'in kaa ñaplata, án xí'in kaa ñabronce, án xí'in yuu, án xí'in yiton. Ta ndã ñii ñaidolo ni ndã ñii ñaimagen yó'o, on vása kúchiño koto ña xí'in nduchõ nõq ña, ni on vása kúchiño konj so'o ña xí'in so'o ña, ni on vása kivi kaka ña xí'in xá'a ña. ²¹ Ta nivi na njndõõ táku yó'o, nj-xiin na sandakoo na ña xá'ni na inkã nivi, ni on vása ní-xiin na sandakoo na chíkaa na ña nákuati tásin na xá'a natá'an na, ni nj-xiin na sandakoo na ña kisa ku'ná na. Ta natãa, ni on vása ní-sandakoo na kí'vi na kuáchi xí'in náña'a ná on sivi nási'í na kúu. Ta náña'a, ni on vása ní-sandakoo ná kí'vi ná kuáchi xí'in inkã taã ta on sivi yij ná kúu.

10

To'on yó'o ká'an xá'a ñaángel ña ní'í nomi tutu lo'o

¹ Ta saá xinj inkã ñaángel ña kómi ndayi ká'no, kee ña ñoyívi njno, ta vaxi noo ña ndã ñoyívi nõq ño'õ. Ndixin ní'í ña viko yaa, ta ñii ñakua'nkú xino nduu ña nõq yóo sijn ña. Ta náye'e nõq ñaángel yó'o, ndatán náye'e ño'õ ká'no ña yé'e ndivi. Ta ndatán yóo ovi yiton si'in tón síkón ní, tón yita ndiso ve'e síkón, saá yóo xá'a ñaángel yó'o. Ta ndatán ná'a ña xixi xí'in ño'õ, saá ná'a xá'a ñaángel yó'o. ² Ñii nomi tutu lo'o ña nandika kánõõ nda'a ñaángel yó'o. Ta xá'a kua'á ña ñindichi ña nõq taku'í mñi, ta xá'a yitín ña, ñindichi ña nõq ño'õ yichí. ³ Ta xí'in ndi'í ndeé ñaángel yó'o njndã'yi ña. Ndátan ndã'yi tileón, saá njndã'yi ña. Ta saá xandikon xinj so'o j ndatán ká'ndi ndã'yi savj uxã yichí, ta tuxin ñayó'o xinj so'o j ndi'í to'on ña njka'an ña njndã'yi savj yó'o. ⁴ Ta saá, xa yóo tí'va j taa j to'on yó'o, ta xinj so'o j inkã to'on ña kixi ñoyívi njno, ta njka'an ña xí'in j:

—Chikaa se'é ún ini mji ún to'on xinj so'o ún ña njka'an ndatán ká'ndi njndã'yi savj uxã yichí, ta on taa ún ndã ñii to'on

xɪnj sɔ'ó ún yó'o —káchí tɔ'on ña kɪxi ñoyívi ñino xí'in j.

⁵ Ta saá ñaángel ña ñúndichi xí'in ñii xa'a ña nɔɔ takuí mɪni, ta xí'in inká xa'a ña nɔɔ ño'ɔ yichí, ndáñí'i ña nda'a kua'a ña chí ñino, ⁶ ta njká'an ña, káchí ña saá:

—Ndios kúu ɬa ɬa táku ndi'i saá kɪvj, ta kɪsa va'a ra ñoyívi ño'ɔ xí'in ñoyívi ñino, xí'in ndi'i ña yóo ndi'i saá ñoyívi. Ta saá tuku kɪsa va'a ra takuí mɪni xí'in ndi'i ña ñó'o ɬixin takuí mɪni yó'o. Ta mɪi Ndios yó'o káchí ra ndi' ndixa ɔn kundati kɔ ra. ⁷ Saá chí tá kixaa kɪvj ñaángel ñauxa tivi ña tón trompeta, tá mii saá kixá'a kundivi ndi'i ña chítóni Ndios xa'a ndi'i nɪvi xí'in ndi'i ña kɪsa va'a ra. Ña chítóni Ndios yó'o xɪkúu ña ɔn vása ní-kundaɔ va'a ini nɪvi, ta ndixa Ndios kasa ndivi ra ndi'i ña chítóni ra, ndátán yóo ña njká'an ra xí'in naprofeta, na xɪkúu na kɪsa chiño nɔɔ ra kujya xina'a —káchí ñaángel, xɪnj sɔ'ó j.

⁸ Ta saá tuku xɪnj sɔ'ó j tɔ'on ña kɪxi nda ñoyívi ñino, ta njká'an ña xí'in j:

—Kua'an kɪ'in ún nomi tutu lo'o ña ñandika kánóo nɔɔ nda'a ñaángel ña ñúndichi xí'in ñii xa'a ña nɔɔ takuí mɪni, ta xí'in inká xa'a ña nɔɔ ño'ɔ yichí —káchí tɔ'on xí'in j.

⁹ Ta saá njxa'an j nɔɔ ñaángel, ta njká'an j xí'in ña:

—Taxi ún nomi tutu lo'o ña ní'ún nda'a j.

Ta njká'an ñaángel xí'in j:

—Va'a kɪ'in ún tutu yó'o ta kaxi ún ña. Visi ní ña, ndátán visi ñoño, saá visi ndasa ña yu'u ún. Ta saá ní, tá xa'a ña nda ɬixin ún, ta ndasa yová ña ndi'i ɬixin ún —káchí ñaángel xí'in j.

¹⁰ Ta ñaki'in j nomi tutu lo'o yó'o nda'a ñaángel, ta xaaxi ña. Ta visi ní njxiyo yu'u j, ta saá ndu yová ní ɬixin j. ¹¹ Ta saá tuku njká'an ñaángel xí'in j, káchí ña saá:

—Xini ñó'ó ká'an ndoso ún tɔ'on ña ká'an Ndios xa'a ña kundo'o kua'a ní nɪvi, ta xa'a ña kundo'o narey na xá'nda chiño nɔɔ na. Ta nɪvi yó'o kúu na táku kua'a ní ñoo válí xí'in kua'a ní ñoo ná'no, ta ká'an na kua'a ní nɔɔ tɔ'on —saá njká'an ña xí'in j.

11

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'a ɔvi taa ɬa ndakuijn xa'a ñandaa

¹ Ta saá Ndios ɬaxi ra ñii yiton ndakú nda'a j, ndátán yóo ñii yiton tón chó'on kɪ'va, saá yóo nó. Ta xɪnj sɔ'ó j tɔ'on ña ká'an ra, káchí ra saá xí'in j:

—Nakundichi ún, ta kɔ'on ún cho'on kɪ'va ún ndasaá kúu ñaki'va kómí ve'e ño'ɔ ká'no, ta saá tuku cho'on kɪ'va ún ñama yɪi ña ñúndichi ini ve'e ño'ɔ yó'o,

ta koto ún ta ka'vi ún ndasaá kúu nɪvi na kisa ká'no yɪj ini ve'e ño'ɔ yó'o. ² Ta ɔn cho'on kɪ'va ún ñayoso ndíka ña yóo ke'e ve'e ño'ɔ ká'no yó'o, chí ɬaxi j yoso ndíka yó'o nda'a nɪvi na ɔn sɪvi najudío kúu, na kúu na ɔn vása kándixa yɪj. Nayó'o kukomí na ndayí ña kasa kini na ñoo yɪi nɔɔ nákaa ve'e ño'ɔ ká'no yó'o, ta ɔvi sɪkɔ ɔvi yoo kuchiño na ke'e na saá. ³ Ta yɪj, tí'vi j ɔvi ɬa ɬa ndixin tikɔtɔ tɔón ndátán ndixin nɪvi na kixaa xáku nɔɔ nɪvi njxi'j, ta ɔvi ɬayó'o ká'an ndoso ra tɔ'on j ña ndaa nɔɔ nɪvi. Ta ñii mil ɔvi ciento kɪvj konj ñó'ó nataa yó'o ña ká'an ndoso na tɔ'on yó'o —káchí Ndios.

⁴ Ta ɔvi ɬa yó'o, ɬa ɬa ká'an ndoso tɔ'on Ndios xí'in nɪvi, yóo na ndátán yóo ɔvi yiton tón olivo án ɔvi kaa candelero. Chí ɔvi tón olivo xí'in ɔvi kaa candelero yita ña nɔɔ Ndios, ɬa ɬaká'no nɔɔ ndi'i nɪvi xí'in ndi'i ña yóo. ⁵ Tá koo nɪvi na ndukú ndasaá sataku'e na ɔvi nataa yó'o, ta saá ño'ɔ xixi ña kee yu'u nataa yó'o ka'mi ña ndi'i nɪvi yó'o. Ta saá ndi'i nɪvi na ndukú ke'e ña ɔn vá'a xí'in ɔvi nataa yó'o, ndixa kɪvj ndi'i nɪvi yó'o. ⁶ Ta ɔvi nataa yó'o kómí na ndee ña ɔn taxi na koon saɪi ndi'i kɪvj ña konj ñó'ó na ká'an ndoso na tɔ'on Ndios nɔɔ nɪvi. Ta kómí na ndee ña ndasa na ña nduu takuí ñi kua'a, ta kómí na ndee ña ke'e na ña xo'vi ní nɪvi xí'in ndi'i saá nɔɔ ña yo'vi ní. Ta kómí na ndee xí'in ndayí ke'e na saá, ndasaá yichí kóni mɪi na. ⁷ Tá kixaa kɪvj sandi'i ɔvi nataa yó'o ká'an ndoso na tɔ'on Ndios, ta saá ñii kiɬí tí ká'no ní, tí kɪni ní yɪyo káa, keta rí ɬixin yavi ká'no ña kóno ní. Ta ndaa rí nɔɔ ño'ɔ, ta kani tá'an rí xí'in ɔvi nataa yó'o. Ta kundedé rí nɔɔ na, ta ka'ni rí na. ⁸ Ta yíkí koñu ndíj na ɔvi ɬa yó'o kundoo ña yichí ká'no ña yá'a ma'ño ñoo ká'no Jerusalén. Ta ñoo ká'no yó'o kúu nɔɔ xa'ni na Jesucristo ɬa ɬaká'no nɔɔ yó, chí katakaa ndaa na ra nda'a tón cruz. Ta nɪvi na ɔn vá'a na táku ñoo ká'no yó'o, ñii kɪ'va yóo na ndátán njxiyo nɪvi na ɔn vá'a na xɪtakú ñoo Sodoma án ñoo Egipto kujya xina'a. ⁹ Ta unj kɪvj sava, ndi'i saá nɔɔ nɪvi ñoyívi, na kee ndi'i saá ñoo válí xí'in ñoo ná'no, na kúu na ká'an ndi'i saá nɔɔ tɔ'on, nayó'o kixaa na koto na yíkí koñu ndíj na ɔvi ɬa yó'o. Ta nachíño ɔn taxi na ndayí ña nduxun yíkí koñu nataa yó'o. ¹⁰ Ta ndi'i nɪvi kusij ini na xa'a ña njxi'j nataa yó'o, nda nakuíta na ká'an na viko, ta kixá'a na saní'i na ña'a nda'a natá'an na chí ndee ní kusij ini na xa'a ña njxi'j nataa yó'o. Saá chí kani sɪnj na ndí ɔvi naprofeta yó'o kúu na kómí kuachi xa'a ña njxo'vi ní ndi'i nɪvi ñoyívi. ¹¹ Ta ndí'i ya'a unj kɪvj sava, ta Ndios ɬí'vi ra ɬachj yu'u ra, ta kixaa ña kí'vi ña yíkí koñu ndíj na ɔvi ɬa yó'o, ta ɬatakú

na. Ta saá ñakuita na, ta ndi'i ñivi ñyji'ví ní na ña xini na ñayó'o. ¹² Ta saá natqa na ñatakú yó'o, xini sq'o na to'on ña kixi ñoyívi ñino, ta ndeé ní ñika'an ña xí'in na, káchí ña saá:

—Na'a ndó ndaa ndó yó'o —káchí ña.

Ta kixi ñii vjko yaa, ta xino nduu ña na, ta ndaa na, kuq'an na nda ñoyívi ñino. Ta ndi'i ñivi na kúu na sáa ini xini nayó'o, xini na ndasaá ndaa na chí ñoyívi ñino. ¹³ Ta mji hora yó'o, kixá'a ndeé ní táan, ta ñii tá'vi ñoq ña uxu tá'vi ña kúu ndi'i ñoo ká'no yó'o, ndi'i xa'a ña, ta uxá mil ñivi ñixi'j na. Ta ñivi na ñika'ku ñyji'ví ní na, ta kixá'a na kisa ká'no na Ndios ta yóo ñoyívi ñino.

¹⁴ Ta ñayó'o kúu ñaovj ñayq'vj ní ñixq'vj ñivi. Ta va'a kundaa ini ndó ndí kúmanj ká xo'vj na ñaunj, ta xa yatín ní vaxi ñaunj yó'o.

To'on yó'o ká'an xa'a ñaángel ñauxa ña tvi tón trompeta

¹⁵ Ta ñaángel ñauxa tvi ña tón trompeta, ta xini sq'o j to'on ña ká'an kuq'a ní na yóo ñoyívi ñino, ta xí'in ndi'i ndeé na káchí na, ká'an na saá:

Vitin Jesucristo, ña ta t'vi Ndios sakaku ñivi, kixá'a ra xá'nda chiño ra xí'in Ndios ñoq ñoyívi ñoq ño'q.

Ta ndi'i saá kvj ña vaxi ka'nda chiño ra ñoq ndi'i ñivi xí'in ndi'i ña kisa va'a ra,

káchí kuq'a ní to'on ña kixi ñoyívi ñino ña xini sq'o j. ¹⁶ Ta oko komj natqa xikuq'a na ndoo ñoq táyi ná'no tón to'q, tón yóo yatín ñoq yóo Ndios, xikuxití na, ta ñitondaa tá'ya na nda ñoq ño'q ña kisa to'q na Ndios, ¹⁷ ta ká'an na, káchí na saá:

Tata Ndios, ta Ká'no ñoq ndj kúu ún,

Taa ta kómí ndi'i ndeé ká'no kúu ún,

yó'o kúu ña ña ndixa táku vitin,

yó'o kúu ña ña xa táku nda kvj ñoq,

ta táku ká ún ndi'i saá kvj ña vaxi.

Xí'in ndi'i mji ndj táxi ndj ña táxa'vi ní ún,

saá chí xí'in ndi'i ndeé ká'no kómí ún,

xa kixá'a ún xá'nda chiño ún ñoq ndi'i ñivi xí'in ndi'i ña kisa va'a ún.

¹⁸ Kuq'a ní ñivi ndi'i xiiña ñoyívi yó'o sáa ní ini na xini na yó'o, Ndios.

Ta nayó'o ke'é na kuq'a ní ñoq ña on vá'a ña sasaq na ini ún.

Ta vitin xa kixaa kvj saxo'vj ún ñivi yó'o xa'a ña on vá'a ke'é na.

Ta vitin xa kixaa kvj ña kasa nani ún xa'a ndi'i ñivi na kúu na xa ñixi'j,

ta taxi ún ñava'a nda'a ña ña'naprofeta, na xikuu na kisa chiño ñoq ún xina'a.

Saá tuku taxi ún ñava'a nda'a ndi'i ñivi na kúu nayj chí kándixa na yó'o ta kisa ká'no na yó'o,

án ñivi válí kúu na, án ñivi ná'no kúu nayó'o, ta naki'in na ñava'a nda'a mji ún.

Ta sandi'ún xa'a ndi'i ñivi na kúu na sandi'i xa'a ndi'i ña kisa va'a ún ñoyívi ñoq ño'q, saá káchí naxikuq'a xí'in Ndios.

¹⁹ Ta saá ñanona ye'é ve'e ño'q ká'no ña yóo ñoyívi ñino ñoq yóo Ndios, ta xini j ini ve'e ño'q yó'o nákaa tón xaton yji. Tón yó'o ká'an xa'a ña chindú'u Ndios ndixa kasa ndivi ra xa'a ñaño ra na kúu na ndikon ña'a. Ta saá xini j kuq'a ní náye'e taxa, ta xini sq'o j ña ndeé ní ndá'yi savi, ta ndeé ní sisq, ndatán kuq'a ní ñivi ká'an, saá kúu. Ta ndeé ní kóon ñii, ta ndeé ní táan ñoq ño'q ñoyívi.

12

To'on yó'o ká'an xa'a ñii ñaña'a xí'in ñii tikoq na'a

¹ Ta saá xini j ñoyívi ñino ñii seña ña ká'no ní, chí xini j ñii ñaña'a, ndixin ní ña ño'q ká'no ña ye'e ndivi, ta tixin xa'a ña nákaa tiyqo tí ye'e ñoo, ta sijn ñayó'o kánoo ñii corona ña kómí uxu ovi kimi.

² Ta ño'q sa'ya ña, ta ndeé ní ndá'yi ña xí'in ña kí'vj ña, chí xa kóni kaku sa'ya ña. ³ Ta saá xini j ñoyívi ñino ink'a seña ká'no ní, ña kúu ñii kití tí ká'no ní, tí ñani dragón. Ndatán ná'a koq na'a, saá ná'a rí.

Tí kuá'a kúu rí, ta yjo ní kaa rí, ta uxá kúu sijn rí, ta uxu kúu ndjki rí, ta ñii ñii sijn rí kánoo corona. ⁴ Ta xí'in sji'ma rí sánoo rí ñii ña unj tá'vi kimi ña kúu ndi'i kimi tí yóo ñoyívi ñino, ta sákojo rí ndi'i tükimi tí sánoo rí yó'o nda ñoq ño'q. Ta tikoq na'a yó'o ñixaa rí, ta xikundichi rí yatín ñoq yóo ña'a ña ño'q sa'ya yó'o, ta ndati rí kaku sa'ya ña, ta xa yóo tí'va rí kaxi rí sa'ya ña. ⁵ Ta saá kaku sa'ya ña, ñii ñalo'o, ta tayó'o kuu ña ña ká'nda chiño xí'in ndi'i ndeé ká'no Ndios ñoq ñivi ndi'i saá ñoo ñoyívi chí kuni'í ra ñii kaa ña káni ña kuchiño sandi'ún xa'a ñivi na sáa ini xini ña'a. Ta kvj kaku sa'ya ña ñalo'o yó'o, ta naángel ñaki'in na ra nda'a ñaña'a yó'o, ta kánoo ra ñoq nda'a na kuano'o na xí'in ra ta ñaxaa na ñoq yóo Ndios, ña ta yóo ñoq táyi yji tón to'q ká'no. ⁶ Ta ñaña'a yó'o xino ña, kee ña kuq'an ña ñoq yóo yukú yichí, ta ñixaa ña ñoq xa kisa ndivi Ndios koo ña. Ta saá ñii mil ovi ciento unj siko kvj Ndios chindee ra ñaña'a yó'o, ña taxí ra ñaxixi nda'a ña.

⁷ Ta saá kixá'a yóo kuachi ká'no ñoyívi ñino. Naángel ká'no ña ñani Miguel, xí'in ndi'i naángel na ndoo xí'in ña, kixá'a na káni tá'an na xí'in tikoq na'a ta xí'in nima ndiva'a ña yóo xí'in rí. ⁸ Ta ñaángel Miguel xí'in naángel na ndoo xí'in mji ña,

kundeé na nõg tíkõõ na'á yó'o, ta kundeé na nõg ndi'i nímã ndiva'a ña yóo xí'in rí. Ta saá õn vása ní-xiyo kã ndayí xíkomi tíkõõ na'á ña koo kã rí ñoyívi nõno nõg yóo Ndios, ní nímã ndiva'a ña yóo xí'in rí õn kuchiño koo kã ña nõg yóo Ndios. ⁹ Ta naángel na yóo xí'in Ndios tãva na tíkõõ na'á xí'in ndi'i nímã ndiva'a ña yóo xí'in rí, ta sãkana na tíyó'o ta saá sãkana na ndi'i nímã ndiva'a ña yóo xí'in rí ndã ñoyívi nõg ño'õ. Ta tíkõõ na'á yó'o kúu tíkõõ yatã ní, ta inkã kivi rí kúu Satanás án ñanímã ndiva'a ká'no. Ta ñanímã ndiva'a ká'no yó'o kúu ña sándá'ví ndi'i nivi ñoyívi nõg ño'õ.

¹⁰ Ta saá xinjí sõ'õ j ñii tõi'on ña kõe ñoyívi nõno, ta ndeé ní ñikã'an ña, káchí ña saá:

—Xa kixaa kivi ña sakãku Ndios nivi na ndikõn ña'á. Vitin kixaa kivi ña Ndios saná'a ra ndí mji ra kómí ra ndi'i ndeé ká'no, ta vitin kixá'á ra ka'nda chiño ra nõg nivi ndi'i saá ñoyívi. Ta saá tuku Jesucristo, tã tã tí'vi Ndios sakãku nivi, vitin kómí ra ndayí ña xá'nda chiño ra nõg nivi ndi'i saá ñoyívi. Saá chi ñanímã ndiva'a ká'no, xa tãva na ña, ña kõe ña ñoyívi nõno. Ta mji ñanímã ndiva'a ká'no yó'o kúu ña ndivi ñoõ chíkã kuachí nõg Ndios satã nañani yó xí'in náki'vã yó na kúu na ndikõn Jesucristo. ¹¹ Ta vitin xa kundeé nayó'o nõg ñanímã ndiva'a ká'no. Saá chi ñii Ndikachi ña ñixitã kivi ñisõkõ xí'in mji rí, tãxi ña ndeé nda'ã na, ta saá tuku tõi'on ña ndixa ndãã ña ndakuijn na xa'ã Jesucristo, tãxi ña ndeé nda'ã na, ta xí'in õvi ndeé yó'o, kundeé na nõg ñandiva'a ká'no. Ta nivi yó'o, ndã lo'o õn vása ní-yí'ví na nõg ña ndixa ndãã ña ndakuijn na xa'ã ña kándixa na Ndios. ¹² Ta saá, jná kusij ini ndi'i ndó'õ, na kúu na táku ñoyívi nõno nõg yóo Ndios! ¡Ta ndá'ví ní nivi na táku nõg ño'õ! ¡Ta ndá'ví ní ndi'i kití tí táku tixin takuii mjni! Ndá'ví ní ndi'i nayó'o, chi xa nõg ñanímã ndiva'a ká'no Satanás, ta kixaa ña nõg ño'õ, ta kixaa ña nõg takuii mjni. Ndá'ví ní nivi, chi ndeé ní sãã ini ñanímã ndiva'a ká'no yó'o, chi xa xinjí ña ndí salo'o ní kivi kómí ña ndayí ña kuchiño kasa ndivi ña chiño vã'a —saá ñikã'an tõi'on ña xinjí sõ'õ, ña kiji ñoyívi nõno.

¹³ Tá tíkõõ na'á, tí kúu ñanímã ndiva'a ká'no, ñakoto rí ta kundãã ini rí ndí xa sãkana na rí ndã nõg ño'õ, ta kixá'á rí kuã'an rí satã ñãña'a, ñá kúu ña sãkã kãku sã'ya ñii tãlo'o. ¹⁴ Ta Ndios tãxi ra nda'ã ñãña'a yó'o õvi ndixin tãtãsin ká'no, ta saá ndãchi ñá kuã'an ña ndã yuku yichí, ta ñixaa ñá ñii xiiña ña xiká ní, nõg õn kõi yatin tíkõõ na'á. Ta yuku yichí yó'o Ndios unj kujyã sava chindeé ra ñãña'a yó'o, ña tãxi ra ñaxixi nda'ã ñá. ¹⁵ Ta saá tíkõõ na'á

kixá'á rí ndúxan rí kuã'ã ní takuii, ta takuii kuã'ã ní yó'o nduõ rá ñii yuta ká'no ní ña kuã'an rá satã ñãña'a, chi kóni tíkõõ na'á yó'o ña tani ñá ta ndi'i xa'ã ñá xí'in takuii yuta yó'o. ¹⁶ Ta mji ño'õ yichí chindeé ña ñãña'a yó'o, chi ñakuinã xí'in mji ña ñii yavi kó'õ nõg xijí ña ndi'i takuii yuta tá kõe yu'u tíkõõ na'á. ¹⁷ Ta saá kini ní kã ñisaa ini tíkõõ na'á xjini rí ñãña'a, ta kõe rí kuã'an rí kani tá'an rí xí'in nasa'ya ñani ñá. Ta nasa'ya ñani ñáyó'o kúu nivi na kisa ndivi ña xá'nda chiño Ndios, ta ni õn vása sãndakoo na ña kãndixa na tõi'on ña ndãã xa'ã Jesucristo.

13

Tõi'on yó'o kã'an ña xa'ã õvi kití ná'no ní tí yjyo ní kãa

¹ Ta saá yijí ñindichi j yu'u takuii mjni, ta xjini j inkã kití ká'no tí yjyo ní kãa, keta rí ini takuii mjni, ta uxã kúu sijní rí, ta yóo uxu ndikí sijní rí, ta kánóo ñii corona ñii ñii nõg ndikí sijní rí. Ta nõg ñii ñii sijní rí yóo kivi ña kúu tõi'on ña kãndiva'a xa'ã Ndios ña chíkãã nõno rí ñãtõi'o Ndios. ² Ndãtãn ná'a tĩndika'a saá ná'a rí. Ta ndãtãn ná'a xa'ã tĩso, saá ná'a xa'ã rí. Ta ndãtãn yóo yu'u tĩleón saá yóo yu'u rí. Ta tíkõõ na'á tãxi rí ndeé xí'in ndayí ká'no nda'ã tikití yjyo ní kãa yó'o, ta tãxi rí ña ka'nda chiño rí nõg kuã'ã ní nivi ñoyívi nõg ño'õ. ³ Ta ñii ña uxã sijní kómí tikití yjyo ní kãa yó'o, kini ní kónó tãkué'ẽ ña, chi ndãtãn kãa tí xa ñixijí, saá kãa rí. Ta saá ni, xa nduva'a sijní rí ña tãkué'ẽ, ta ndi'i nivi na táku ñoyívi nõg ño'õ, náka'nda ní ini na xini na tíyó'o, ta kixá'á na ndikõn na satã rí. ⁴ Ta saá kixá'á nivi kúxítí na nõg tíkõõ na'á ña kisa ká'no na rí, chi xa tãxi rí ndeé xí'in ndayí nda'ã tikití tí yjyo ní kãa. Saá tuku kixá'á nivi yó'o kisa ká'no na mji kití tí yjyo ní kãa, ta kã'an na xí'in tá'an na, káchí na saá:

—¿Yu kúu na kuchiño koo ndãtãn yóo tíyó'o? ¿Yu kúu na kuchiño kundichi nõg rí ta kani tá'an na xí'in rí? —káchí na.

⁵ Ta kití tí yjyo ní kãa ñaki'in rí ndayí ña kã'an rí tõi'on ña kisa ká'no xí'in mji rí, ta kãndiva'a rí xa'ã Ndios ña chíkãã nõno rí ñãtõi'o Ndios. Ta õvi sijkõ õvi yõõ xíkomi rí ndayí ña kã'an rí saá ta xíkomi rí ndayí ña ka'nda chiño rí nõg nivi. ⁶ Ta xí'in ndayí yó'o, ñakonã rí yu'u rí, ta kixá'á rí kã'an rí nina tõi'on ña õn vá'a xa'ã Ndios, ta kã'an rí tõi'on ndiva'a xa'ã kivi Ndios, ta kã'an rí tõi'on ndiva'a xa'ã nõg yóo Ndios, ta kã'an rí tõi'on ndiva'a xa'ã ndi'i nivi na táku ñoyívi nõno nõg yóo Ndios. ⁷ Ta ñaki'in rí ndayí ña kani tá'an rí xí'in nivi na ndikõn Ndios andã kundeé rí nõg na. Ta ñaki'in rí ndayí ña ka'nda chiño rí nõg

ndi'i saá nõq nõvi ñoyívi, na kúu na k̄ixi ndi'i saá ñoo nõq ño'õ, ta ká'an na ndi'i saá nõq t'õn. ⁸ Ta ndi'i nõvi na táku ñoyívi nõq ño'õ kasa ká'no na tikití t'í ȳyo ní káa yó'õ. Nayó'õ kúu nõvi na õn kqõ k̄iv̄j̄ ñiká'ȳj̄ nõq tutu ȳj̄j̄ ña kómí Ndikachi ñoyívi nõno. Ndikachi yó'õ kúu t'í n̄taxi xí'in m̄ji ña n̄xi'j̄ rí xa'a kuach̄i nõvi, ñii k̄i'va ndatán yóo ña ch̄itón̄j̄ Ndios nda k̄iv̄j̄ õn tã'an kã kasa v̄a'a ra ñoyívi. Ta nõq tutu ȳj̄j̄ ña kómí Ndikachi ñoyívi nõno, ñiká'ȳj̄ k̄iv̄j̄ ndi'i nõvi na kutakũ xí'in Ndios ndi'i saá k̄iv̄j̄ ña vaxi.

⁹ Ta ndó'õ, nõvi na yóo s̄õ'õ, chikaã s̄õ'õ ndó ña ká'an t'õn yó'õ. ¹⁰ Tá yóo nõvi na ch̄itón̄j̄ Ndios kundas̄j̄ na ini ve'e kã, ta nayó'õ x̄inj̄ ñó'õ kundas̄j̄ na ini ve'e kã. Tá yóo nõvi na xa'ni inkã nõvi xí'in espada s̄j̄jn, ta xí'in espada s̄j̄jn k̄iv̄j̄ na xá'ni yó'õ. Tõ'on yó'õ kóni kach̄i ndí nõvi na ndíkõn Ndios x̄inj̄ ñó'õ sakuá'á na kundee na xí'in ñayo'v̄j̄ xõ'v̄j̄ na, ta õn sandakoo na ña kándixa na Ndios.

¹¹ Ta saá x̄inj̄j̄ inkã kit̄j̄ t'í ȳyo ní káa, t̄iyó'õ k̄eta rí t̄ix̄in ño'õ. Yóo õv̄j̄ nd̄ik̄j̄ rí, ndatán yóo nd̄ik̄j̄ ndikachi saá yóo ña, ta ndatán yóo t'õn ña ká'an t̄ikqõ na'á, saá ká'an rí. ¹² T̄iyó'õ k̄isa chiño rí nõq kit̄j̄ t̄ingó t'í x̄ikomí ña kini ní kónó ña taku'é'e s̄j̄nj̄ rí, ta vitin xa nduva'a s̄j̄nj̄ rí. Ta t̄ingó yó'õ t̄axi rí ndaȳi nda'a kit̄j̄ t'í sakán k̄eta t̄ix̄in ño'õ, ta t̄iqv̄j̄ yó'õ k̄ixá'á rí xá'nda chiño rí nõq ndi'i nõvi na táku nõq ño'õ. Kách̄i rí ká'an rí ndí x̄inj̄ ñó'õ ndi'i nõvi kasa ká'no na kit̄j̄ t̄ingó t'í xa taku'é'e s̄j̄nj̄. ¹³ Kit̄j̄ t̄iqv̄j̄ ȳyo ní káa yó'õ, k̄e'è rí seña ná'no ní, tãnda t̄axi rí ndí nda ñoyívi s̄ikón k̄ee ño'õ x̄ix̄j̄, ta nõkqõ ña nda nõq ño'õ. Ta ndi'i nõvi x̄j̄to na ña k̄e'è rí saá. ¹⁴ Ta saá sandá'v̄i rí nõvi na táku ñoyívi nõq ño'õ xí'in ñaseña ná'no k̄e'è rí. Ta kit̄j̄ t̄ingó x̄inj̄ rí ndi'i ña k̄e'è t̄iqv̄j̄ yó'õ. Ta saá kit̄j̄ t̄iqv̄j̄ yó'õ xa'nda chiño rí nõq nõvi ña kasa v̄a'a na ñii na'á ká'no ña kundich̄i. Nayó'õ kúu ña na'á tikití t̄ingó, t'í kúu t'í kónó ní taku'é'e s̄j̄nj̄ xí'in espada s̄j̄jn ní, ta xa nduva'a rí. ¹⁵ Ta kit̄j̄ t̄iqv̄j̄ yó'õ na'k̄i'in rí ndaȳi ña kuchiño t̄axi rí t̄ach̄j̄ rí ña k̄i'vi ña na'á ká'no tikití t̄ingó, ña ñándich̄i. Ta na'á yó'õ na'k̄i'in ña t̄ach̄j̄ rí, ta saá k̄ixá'á ña ká'an ña, kách̄i ña saá:

—Nõvi na õn x̄inj̄ kuxití nõq̄j̄ ta kasa ká'no na ȳj̄j̄, k̄iv̄j̄ ndi'i nayó'õ —kách̄i na'á yó'õ.

¹⁶ Ta kit̄j̄ t̄iqv̄j̄ t'í ȳyo ní káa, xa'nda chiño rí ña k̄a'ȳj̄ ñii sello ñii ñii nõvi, án nõvi ná'no, án nõvi kuálí kúu na, án nõvi nakuíkã án nandá'v̄i kúu na, án namozo na õn v̄asa kómí ndaȳi sandakoo na ña k̄isa chiño na nõq napatrón na kúu na, án nõvi na kómí ndaȳi na'ax̄in chiño ña kasa chiño m̄ji kúu na. Saá chi ndi'i nõvi

x̄inj̄ ñó'õ kukomí na sello yó'õ nda'a kua'á na án ta'ya na. ¹⁷ Tá õn kqõ sello yó'õ kómí nda'a na án ta'ya na, ta nda ñii nõvi õn kuchiño na sata na ña x̄inj̄ ñó'õ na, ni õn kuchiño na s̄j̄kõ na ñakia'vi. Ta sello yó'õ kúu k̄iv̄j̄ kit̄j̄ t̄ingó, án número m̄ji t̄ingó yó'õ, t'í ȳyo ní káa. ¹⁸ Yo'v̄j̄ ní kundaa ini yó xa'a kit̄j̄ yó'õ, chi x̄inj̄ ñó'õ ní ñandich̄i v̄a'a s̄j̄nj̄ yó. Tá yóo nõvi na kúndaã ini, ta v̄a'a ndukú nayó'õ yu kúu ña kóni kach̄i número m̄ji kit̄j̄ t'í ȳyo ní káa yó'õ, chi número yó'õ ká'an ña xa'a ñii tã, ta número yó'õ kúu ñõq ciento õnj̄ s̄j̄kõ ñõq.

14

Tõ'on yó'õ ká'an ña xa'a ñii t'vi ká'no nõvi

na x̄ita yaa ȳj̄j̄ ña xa'a

¹ Ta saá x̄inj̄j̄ Ndikachi ñándich̄i rí nõq x̄j̄k̄j̄ ña naní Sion. Kua'a ní nõvi ndóo xí'in rí, ta ta'ya ndi'i nayó'õ ñiká'ȳj̄ ña xí'in sello Ndios, ña kúu k̄iv̄j̄ ra xí'in k̄iv̄j̄ Ndikachi. Nõvi yó'õ kúu ñii ciento õv̄j̄ s̄j̄kõ kq̄mj̄ mil.

² Ta saá x̄inj̄j̄ s̄õ'õj̄ ñii ña ndeé ní ní'j̄, ta káyi ña vaxi ña, k̄ee ña chí ñoyívi nõno. Ndatán ndeé ní ní'j̄ káyi taku'i kua'a ní, tá kóyo nõq s̄ikón ní, saá ndeé ní ní'j̄ ña, ta káyi ña. Ta ndatán ndeé ní ndá'yi s̄av̄j̄, saá yóo ña vaxi ña. Ta ndatán ndeé ní s̄isõ ña sáká'á na kua'a ní tón arpa, saá yóo ña s̄isõ. ³ Nan̄j̄vi kua'a ní yó'õ x̄ita na ñii yaa ȳj̄j̄ ña xa'a, nõq yóo yatin t̄aȳj̄ ȳj̄j̄ tón t'õ'õ ká'no nõq yóo Ndios. Ta m̄ji yó'õ yóo kq̄mj̄ ñatákũ xí'in õkõ kq̄mj̄ natãa x̄j̄kua'a. Õn kqõ kã nda ñii inkã na x̄inj̄ kuchiño kata yaa ȳj̄j̄ ña xa'a yó'õ. Ndasáa kuiti na kúu ñii ciento õv̄j̄ s̄j̄kõ kq̄mj̄ mil nõvi yó'õ kúu na t'va kata yaa ña xa'a yó'õ. Ndios xa sakaku ra nayó'õ nõq nõvi na õn v̄a'a ñoyívi nõq ño'õ, ta saá kuchiño na kutakũ na xí'in ra. ⁴ Nõvi yó'õ kúu na x̄j̄ndaa v̄a'a xí'in m̄ji ña n̄j̄-ke'è na ña õn v̄a'a án ñakini. Ta saá nandii kúu na, ta ndatán yóo natãa na õn v̄asa ní-tondaã nda ñii ña'a, saá yóo na. Ta ndi'i nayó'õ, xí'in ña ndino'õ ini na, ndíkõn na satã Ndikachi ndã mích̄i kua'an rí. Ta Ndikachi yó'õ kúu t'í xa ch̄a'vi xa'a nayó'õ xí'in nõvi rí ña ñix̄j̄ta. Ta ndatán yóo ñava'a ña kúu ñanqõ ña sókõ nõvi nda'a Ndios, saá yóo nõvi kua'a ní yó'õ. Saá chí nayó'õ ñisqõkõ xí'in m̄ji na ña kasa chiño na nõq Ndios ta nõq Ndikachi. ⁵ Ta saá nda ñii t'õ'õn ña vatá õn kqõ ní-ka'an na, ni õn kqõ nda ñii kuach̄i ndiso na nõq Ndios.

Tõ'on yó'õ ká'an ña xa'a t'õn ña ká'an ndoso õnj̄ naángel

⁶ Ta saá x̄inj̄j̄ ñii ñaángel ndách̄i ña m̄a'ñõ ñoyívi nõno, ta ñaángel yó'õ ká'an ndoso ña t'õ'õn v̄a'a nõq ndi'i saá nõvi na táku ndi'i saá x̄iña ñoyívi nõq ño'õ. Nõvi

yó'o kúu ndi'i saá nqo n̄vi, na ká'an ndi'i saá nqo t'ón, ta k̄xi na ndi'i saá ñoo ná'no xí'in ñoo válí ñoyívi. Ta t'ón va'a ña ká'an ñaángel ndá ñii k̄vi qn vása ndi'i xa'á ña, chí t'ón ña va'xi nqo Ndios kúu ña. ⁷ Ta xí'in ndi'i ndee, ñaángel ká'an ña, káchí ña saá:

—Kasa t'ó'ó ndó Ndios ta kasa ká'no ndó ra, chí xa k̄xaq̄ k̄vi ndí Ndios kasa nani ra xa'á kuq̄chi ndi'i n̄vi. Kasa ká'no ndó Ndios, t̄a t̄a k̄isa va'a ndi'i ñoyívi n̄no xí'in ñoyívi nqo ño'q kúu ra, ta k̄isa va'a ra takuí m̄ni xí'in ndi'i xiiña nqo káku takuí —káchí ñaángel.

⁸ Ta ink̄a ñaángel ñaov̄j ña ndik̄on s̄ata ñaángel yó'o, ndáchí ña ma'ñó ñoyívi n̄no, ta ká'an ña káchí ña saá:

—Vitin ñoo ká'no Babilonia xa ñakava ña, ta nd̄yu ña ñoo ndá'ví ní, ña qn koq̄ k̄a ndee kómí, chí ñayó'o kúu ya'vi ña xa'á ña sandá'ví ní ña n̄vi ñoyívi. Ndatán yóo ñña'á ñá k̄is̄in xí'in kuq̄'a ní nat̄a saá n̄xiyo ñoo ká'no Babilonia, chí n̄vi nañoo yó'o n̄taxi xí'in m̄ji na ña ke'é na kuq̄'a ní nqo ña qn va'a. Ta n̄vi na ñoo ká'no Babilonia yó'o ke'é na ndatán ke'é ñii ña'á ñá ndee ní ch̄u'u ndi'i n̄vi ñoyívi ña ko'o ní na vino xa'á ña saxiini rá na, ta ke'é na kuq̄'a ní nqo ña qn va'a, ñii k̄i'va ndatán ke'é m̄ji ñá —káchí ñaángel.

⁹ Ta ink̄a ñaángel ñaun̄j ndik̄on ña s̄ata ñaángel ñaov̄j, ndáchí ña ma'ñó ñoyívi n̄no, ta xí'in ndi'i ndee ña, n̄ka'án ña, káchí ña saá:

—Ndi'i n̄vi na kisa ká'no t̄ikit̄j t̄i ȳyo ní káa, ta kisa ká'no na ña'ná rí ña ñindichi, ta táxi na k̄a'ȳj sello t̄ikit̄j yó'o nda'á na án ta'ȳa na, ¹⁰ ta nayó'o yo'v̄j ní xo'v̄j na, chí ndixa s̄aq̄ ini Ndios xini ra ña qn va'a ke'é na, ta s̄axo'v̄j ra na xa'á ña qn va'a ke'é na. * Ta ndixa yo'v̄j xo'v̄j nayó'o xí'in ño'q xixi, ta xí'in ño'q ká'ndi ña ñani azufre. Ta ndi'i naángel xí'in Ndikachi koto na ña xo'v̄j nayó'o. ¹¹ Ta ndi'i saá k̄iv̄j ña va'xi, ndaa ñi'm̄a ño'q ña xixi nqo xo'v̄j ní n̄vi yó'o. Ta ni ndiví, ta ni ñoo qn kuchiño nakindée nan̄vi yó'o, na kúu na k̄isa ká'no kit̄j t̄i ȳyo ní káa, ta k̄isa ká'no na ña'ná rí, ta t̄axi na ta'ȳa na ña n̄ka'ȳj sello t̄ikit̄j yó'o —káchí ñaángel ñaun̄j, x̄inj̄ s̄o'oj̄.

¹² Ta saá ndi'i n̄vi na kándixa Jesucristo ta kisa ndivi na ña xá'nda chiño Ndios, x̄inj̄ ñó'ó kasa ndee xí'in m̄ji na ña kundee k̄a na xí'in ña yo'v̄j xo'v̄j na, ta qn sandakoo na yich̄i Ndios.

¹³ Ta saá x̄inj̄ s̄o'oj̄ t'ón ña k̄ixi ñoyívi n̄no, n̄ka'án ña xí'in̄j, káchí ña saá:

—Taa ún t'ón yó'o: “K̄iv̄j vitin ta ndi'i saá k̄iv̄j ña va'xi, ndi'i n̄vi na ndik̄on Jesucristo, táná k̄iv̄j na xa'á ña kándixa na ra, ta Ndios taxi ra ña kunakaq̄ ñas̄ij̄ ini nayó'o” —káchí t'ón ña x̄inj̄ s̄o'oj̄.

Ta saá n̄ka'án Ním̄a Ndios, káchí ña saá: —Ndixa saá yóo ña, chí k̄iv̄j xaq̄ n̄vi yó'o ñoyívi n̄no, ndixa nakindée na, chí xa kundiví chiño ke'é na ñoyívi nqo ño'q. Ta saá ni, Ndios náka'án ra ndi'i chiño va'a ña k̄isa ndivi na, ta saá ñoyívi n̄no naki'in na ña ya'vi na xa'á chiño va'a yó'o —saá káchí Ním̄a Ndios, x̄inj̄ s̄o'oj̄.

T'ón yó'o ká'an ña xa'á t̄a t̄a nakaya ña yóo ti'va nqo ño'q

¹⁴ Ta saá x̄itoj̄, ta x̄inj̄j̄ ñii v̄k̄o yaa, ta nqo v̄k̄o yaa yó'o, yóo ñii t̄a t̄a ndatán káa n̄vi saá káa ra. Ñii corona ñaoro kánoo s̄inj̄ tayó'o, ta ní'í ra ñii k̄a s̄inj̄ ña chikí'í nqo. Tá káa ñii ki'j̄ ká'no ní, saá káa ña. ¹⁵ Ta ink̄a ñaángel k̄eta ña nqo yóo Ndios ñoyívi n̄no. Ta xí'in ndi'i ndee ña, n̄ka'án ña xí'in t̄a yóo nqo v̄k̄o yaa yó'o, káchí ña saá:

—Vitin xí'in k̄a s̄inj̄ ní'ún, kixá'á ún ka'nda ún ndi'i ña xa yóo ti'va nakaya ún, chí vitin xa k̄ixaq̄ k̄iv̄j ña kixá'á ún nakaya ún ñayó'o nqo ño'q —káchí ñaángel xí'in ra.

¹⁶ Ta saá t̄a t̄a yóo nqo v̄k̄o yaa, k̄ixaq̄ ra nqo ño'q, ta kixá'á ra xí'in k̄a s̄inj̄ ní'í ra, xá'nda ra ndi'i ña xa yóo ti'va naki'in ra nqo ño'q.

¹⁷ Ta saá k̄eta ink̄a ñaángel nqo yóo Ndios ñoyívi n̄no, ta ní'í ña ink̄a k̄a s̄inj̄, ña chikí'í nqo. Tá káa ñii ki'j̄ ká'no ní, saá káa ña. ¹⁸ Ta ink̄a ñaángel k̄eta ña nqo yóo ñama ȳj̄ ña ñindichi nqo Ndios ñoyívi n̄no. Ta ñaángel yó'o kúu ña kómí ndaȳj̄ ña ka'nda chiño ña nqo ño'q xixi. Ta xí'in ndi'i ndee ña, n̄ka'án ña xí'in ñaángel ña ní'í k̄a s̄inj̄, káchí ña saá xí'in ña:

—Ta xí'in k̄a s̄inj̄ ní'ún, kixá'á ún ka'nda ún ndi'i tíuva, chí xa n̄x̄inj̄ rí.

¹⁹ Ta saá ñaángel yó'o nqo ña nqo ño'q, ta kixá'á ña xá'nda ña ndi'i tíuva. Ta t̄aan ña tíuva yó'o ñii xiiña nqo xa kuva'a ko'on rí, ta kundoso na rí ña kee ndut̄a rí. Ña kundoso na tíuva yó'o ká'an ña xa'á ña ndee ní xo'v̄j n̄vi na qn vása ní-xiin kándixa Ndios. Saá chí Ndios s̄aq̄ ini ra xini ra ña qn va'a ke'é n̄vi yó'o. ²⁰ Ta nqo x̄indoso na ndi'i tíuva yó'o kúu ña ñii xiiña ke'e s̄ata ñama ña x̄ino ndu ño ká'no. Ta ndi'i ndut̄a tá kee nqo x̄indoso na rí, nd̄yu rá kuq̄'a ní ñii kuá'á. Ndatán kuq̄'a ní takuí yuta tá kóno ní ta xino rá kuq̄'an

* **14:10** T'ón griego káchí ndí ña s̄aq̄ ini Ndios xini ra ña qn va'a ke'é n̄vi, ndatán yóo vino saá yóo ña. Ta ña yo'v̄j xo'v̄j n̄vi xa'á ña qn va'a ke'é na, ndatán yóo ña x̄inj̄ ñó'ó ko'o na vino yó'o, saá yóo ña. † **14:20** Uñj̄ ciento kilómetro kúu ñii mil ñj̄o ciento estadio, ña kúu k̄i'va x̄icho'on ñaño griego.

rá, saá kuá'an nji yó'o. Ta ña kuá'a ní nji yó'o sakutú ña ñii xiiña, ña kúu unj ciento kilómetro ñandiká.[†] Ta ñakónó nji yó'o, ta saá tá ñíndichi ñii tikuáyí ini nji yó'o, ta xáa ña ndá yu'u táyó'o.

15

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a uxá ñayov'vi ní xov'vi ñivi, tá xa yatin tondaa kivi sond'í

¹ Ta saá xini j ñoyivi ñino ñii seña ká'no ní, ta ñaka'nda ní ini xini j ña. Saá chi xini j uxá naángel na kómí ndayí ña taxi na uxá nqo ñayov'vi ní xov'vi ñivi, tá xa yatin tondaa kivi sond'í ñoyivi. Ta ndixa kundivi ña uxá yov'vi ní yó'o, ta saá yaa ña sáa ní ini Ndios xíni ra ña on vá'a ké'é ñivi.

² Ta saá xini j ñii xiiña, tá káa takuí mñi saá káa ña, ta nqo ña, ndatán yóo yé'e nqo yuyi yé'e, saá yóo ña. Ta kivi nátaxa ña, ndúu ña ndatán yóo ño'ó kuá'á ña xíxi. Ta yu'u takuí mñi yó'o yita kuá'a ní ñivi na kúu na xa kúndeé nqo kití t'í yíyo ní káa, ta ni on vása ní-kisa ká'no na na'ná ri ña ñíndichi, ni on vása ní-taxi na ka'yi tá'ya na xí'in sello ña kómí número tikití yó'o, ña ndátov'on xa'a ndasaá naní rí. Ta ñii ñii ñivi na kúndeé nqo kití yó'o, ní'i na tón arpa tón taxí Ndios nda'a na. ³ Ta nayó'o xíta na yaa yij ña kisa ká'no na Ndios xí'in Ndikachi. Ndatán yóo yaa yij ña xíta táMoisés, táa tá kisa chiño nqo Ndios kujya xina'á, saá yóo yaa xíta nayó'o, ta ká'an na, xíta na saá:

Tata Yivá yó Ndios, yó'ó kúu tá kómí ndi'i ndee.

Ta ná'no ní, ta va'a ní ndi'i chiño ña kisa ndivi ún.

Ta ña ndaa tá ña ndixa kúu yichí ún.

Ta ñii laá yó'ó kúu táRey tá xá'nda chiño nqo ndi'i ñoo ñoyivi.

⁴ Ndi'i ñivi xini ño'ó kasa to'ó na yó'ó, Tata Yivá yó Ndios,

ta xinj ño'ó kasa ká'no na yó'ó, chi ñii laá yó'ó kuiti kúu táa tayij ndino'o.

Ndi'i ñivi na kixi ndi'i saá ñoo kixaa na nqo ún, ta kasa ká'no na yó'ó,

chi kundaa ini na ndí yó'ó kúu tondaa, ta xí'in ña ndixa ndaa kisa nani ún xa'a kuachi,

saá xíta na ñoyivi ñino, xini sq'o j.

⁵ Ta saá xitoj ñoyivi ñino, ta xini j nanonq ve'e ño'ó ká'no. Ta ini ve'e ño'ó yó'o yóo ñii xiiña ñayij ní nqo yóo ñayij ña táxi naká'an ñivi ña ndixa Ndios kasa ndivi ra to'on ña chindú'u ra ñika'an ra kujya xina'á. ⁶ Ta mji xiiña yij ní yó'ó, kee uxá naángel. Ta kómí na ndayí ña taxi na uxá nqo ñayov'vi ní xov'vi ñivi ñoyivi kivi ña vaxi. Naángel yó'o ndixin na tikotqo ñalino ndii, ña yaa ní kúu ña, ta yé'e ní tikotqo yaa

yó'o. Ta ñii ñii naángel yó'o nó'ni kándiká na xí'in ñii ña kúu nina oro. ⁷ Ta saá ñii ñatá'an ña komj táku ña yóo yatin nqo táyij tón yij tón to'ó ká'no, táxi ña nda'a ñii ñii naángel yó'o ñii copa ñaoro. Ta ñii ñii copa yó'o chutú ña xí'in ña sáa ini Ndios, táa tá táku ndi'i saá kivi, chi ndixa Ndios saxov'vi ra ñivi xa'a ña on vá'a ké'é na. ⁸ Ta ini ve'e ño'ó ká'no chutú ña xí'in ñi'ma ña vaxi kana nqo yóo Ndios. Chi ñi'ma yó'o ká'an ña xa'a ndee ká'no Ndios, ta ká'an ña xa'a ñava'a livi yé'e kómí Ndios. Ta nda ñii ñivi, ta nda ñii naángel on vása kómí na ndayí kivi na ini ve'e ño'ó yó'o andá ná ndi'i ya'a ña uxá yov'vi ní xov'vi ñivi.

16

Tq'on yó'o ká'an ña xa'a uxá copa nqo ño'ó ña sáa ini Ndios

¹ Ta saá xini sq'o j to'on ña ndee ní ñika'an. Tq'on yó'o kixi ini ve'e ño'ó ká'no ñoyivi ñino, ta ñika'an ña xí'in uxá naángel, káchi ña saá:

—Kuá'an ndó ta nandiso ndee ndó nqo ñoyivi ño'ó ña uxá copa nqo ño'ó ña sáa ini Ndios.

² Ta saá ñaángel ñanqó kee ña kuá'an ña, ta nandiso ndee ña copa ní'i ña nqo ño'ó ñoyivi. Ta saá ndi'i ñivi na kómí sello tikití yíyo ní káa, na kúu na kisa ká'no na'ná tikití yó'o ña ñíndichi, ta ñii ñii ñivi yó'o, kaku ñii ndi'i tá'yí nqo koñu na. Ta ndi'i tá'yí yó'o kí'vi ní ña, ta kini ní káa ña.

³ Ta saá ñaángel ñaovj nandiso ndee ña copa ní'i ña nqo takuí mñi. Ta saá takuí yó'o nduy rá nina nij kuá'á. Ndatán yóo nij ñivi na xa'ni na xí'in ña kini ní satakúe'e na nayó'o, saá yóo ña. Ta saá nixi j ndi'i tiaká xí'in ndi'i kití t'í táku ini takuí mñi.

⁴ Ta saá ñaángel ñaovj nandiso ndee ña copa ní'i ña nqo takuí yuta xí'in ndi'i xiiña nqo káku takuí, ta takuí yó'o nduy rá nina nij kuá'á. ⁵ Ta xini sq'o j to'on ña ñika'an ñaángel ña kúu ña ndiso chiño xí'in takuí, ta káchi ña saá xí'in Ndios:

—Yó'ó kúu Ndios Táa táYij, ta yó'ó kúu táa tá xa táku andá kivi nqo, ta táku ún ndi'i saá kivi. Ta xí'in ñandaa kisa nani ún xa'a kuachi ñivi, ta ñika'an ún ndí xinj ño'ó xov'vi ñivi xa'a ña on vá'a ké'é na.

⁶ Saá chi ñivi on vá'a yó'o, xata na nij ñivi na kándixa yó'o Ndios, ta xa'ni ña'á na. Ta ñii kiva saá xata na nij naprofeta na kisa chiño nqo mji ún, ta xa'ni na nayó'o. Ta vitin mji ún táxi ún ña xov'vi ní na xa'a nij ñivi yó'o ña xata na, chi ña xov'vi na saá kúu ya'vi na xa'a ña xa'ni na ñivi na xindikon yó'o —káchi ñaángel xí'in Ndios.

⁷ Ta saá xini sq'o j inka to'on ña vaxi nqo ñíndichi ñama yij ña yóo ini ve'e ño'ó

Ndios ñoyívi ñino. Ta ñiká'ān ña káchí ña saá:

—Tata Ndios, yó'ó kúu Taa taKá'no ta kómí ndi'i ndee. Ta xí'in ñandaā, ta xí'in ñandixa kisa nani ún ndi'i kuachi ñivi —káchí tō'on ña xini sq'oj.

⁸ Ta saá ñaángel ñakomj ñandiso ndee ña copa ña ní'i ña sata ño'ó ká'no ña yé'e ndivi. Ta Ndios taxí ra ña kukomí ño'ó yé'e yó'ó ndee ña ndee ní ye'e ña, ta sandijj ña ñivi xí'in ka'ñj ña. ⁹ Ndi'i ñivi kini ní ndijj koñu na xí'in ka'ñj ño'ó yó'ó. Ta saá ka'ān na tō'on ndiva'a xa'ā Ndios, taa ta kómí ndayj ño'ó ña xó'vj na. Ta ñivi yó'ó nda lo'ó on vása ní-xiin na nandikó ini na ño'ó ña on vá'a ké'é na, ni on vása ní-xiin na kasa ká'no na Ndios.

¹⁰ Ta saá ñaángel ña'ōn ñandiso ndee ña copa ní'i ña ño'ó táyi ká'no ño'ó xá'nda chiño kitj tí yjyo ní káa. Ta ndi'i xiiña ño'ó xá'nda chiño rí kixaxā ña kúnaa ndi'i, ni on vása ka lo'ó tívi kuchíño koto ñivi. Ta ñivi na yóo ño'ó xá'nda chiño rí, ndee ní xó'vj na xí'in ña ká'ūn ní koñu na, tandra kixá'á na xáxi ndoso na ño'ó yáā mji na xí'in ña xó'vj na, chí on vása kúndee na xí'in ña ká'ūn ní koñu na. ¹¹ Ta saá ñiká'ān ka na tō'on ndiva'a xa'ā Ndios, chí ndee ní yo'vj xó'vj na xí'in ña ká'ūn ní ño'ó ñindijj koñu na, ta ndee ní ndó'ó na xí'in ño'ó kana ndj'i tá'yj koñu na. Ta saá ni, on vása ní-xiin na nandikó ini na, ni on vása ní-xiin na sandakoo na ña on vá'a ké'é na.

¹² Ta ñaángel ñajñō ñandiso ndee ña copa ní'i ña ño'ó takuii yuta ká'no, ñañí Éufrates, ta xandjkon ñyjchj ndi'i takuii yuta yó'ó. Ta saá ñakoo ndíkā ñii yichj ña kuchíño ya'a narey, na kixi chí ño'ó kána ño'ó.

¹³ Ta xini j kee ñii kitj yu'u tiko'ō na'á, ta kee ñii kitj yu'u kitj tí yjyo ní káa, ta kee ñii kitj yu'u taa taprofeta vatá. Ta ndatán ná'a tisa'va, saá ná'a ñii ñii unj kitj yó'ó. Ta kitj yó'ó kúu unj níma ndiva'a. ¹⁴ Ta unj níma ndiva'a yó'ó kómí ña ndee ña ke'é ña seña ná'no ní ña koni kuá'ā ní ñivi. Ta ñanímā ndiva'a yó'ó, kee ña kuá'ān ña ña kana ña ndi'i narey ñoyívi, ña nakutá'an na koo tí'va na xa'ā ña kani tá'an na ño'ó koo kuachi ká'no. Saá chí xa vaxi kivi ká'no ña chjndú'u Ndios ña kúndee ra ño'ó ndi'i ña on vá'a. Saá chí Ndios kúu Taa ta kómí ndi'i ndee. ¹⁵ Xa'ā ñayó'ó xini ñó'ó naká'ān ndó tō'on ña ñiká'ān Jesucristo xí'in ñivi na ndikōn ña'á, káchí ra saá xí'in na: “¡Koto ndó ví! Ndatán kixaxā ñii taku'ná ñii kivi j on vása ndátí ndó, saá koo kivi ndikó j ñoyívi ño'ó ño'ó. Ta ñivi na ndito koo tí'va na ña nakí'in na yj'j, ta ndixa Ndios taxi ra ña kunakaā ñasijj ní ini nayó'ó. Ta ñivi na ndito yó'ó

xini ñó'ó koo tí'va tiko'ō na ña kundixin na, ña on kuka'an ño'ó na yálá na kivi ndikó j”, káchí Jesucristo, ñiká'ān ra. ¹⁶ Ta unj ñanímā ndiva'a sanakutá'an ña ndi'i narey ña kani tá'an na ñii xiiña ña ñañí Armagedón, tō'on hebreo.

¹⁷ Ta saá ñaángel ñauxā ñandiso ndee ña copa ní'i ña ño'ó ndáchí tatchj kuá'ān ña. Ta ve'e ño'ó ká'no ñoyívi ñino ño'ó ñíndichi táyi yj'j tón tō'ó ká'no, kee tō'on ña ndee ní ká'ān, káchí ña saá:

—¡Vitin xa kundivi ndi'i ña! —káchí ña.

¹⁸ Ta xandjkon kee kuá'ā ní ña náye'e taxa, ta ndee ní ndá'yi savj, ta ndee ní síso ndatán kuá'ā ní ñivi ká'ān, saá kúu. Ta ndee ní kini yjyo táan ño'ó ñoyívi, ta nda ñii yichj on ta'ān taa saá nda kivi ño'ó ña kuvā'a ñoyívi tandra kivi vitin. ¹⁹ Ta ñoo Babilonia ña sākunaní ñivi “ñoó ká'no” ñitā'vj ña unj xiiña xí'in ña ñindiva ño'ó ño'ó xa'ā ña ñjtaan ní. Ta ndi'i ñoo ná'no ña yóo ñoyívi ndi'i xa'ā ndi'i ña. Ta Ndios on vása ní-ndoso ra ña yóo kuá'ā ní ña on vá'a ke'é ñivi ñoo ká'no Babilonia, ta saá ní ini ra xini ra ña on vá'a yó'ó. Ta saá Ndios taxí ra ña ndee ní xó'vj ñivi nañoo yó'ó xa'ā ña on vá'a ke'é na. ²⁰ Ta saá ndi'i xiiña ño'ó yichj ña ñañí isla, on ko'ō ka ña. Ta saá tuku ndj'i xa'ā ndi'i yukū ná'no xí'in yukū válí, ñakoyo ndi'i ñayó'ó, ta on ko'ō ka ña. ²¹ Ta nda ñoyívi ñino kōon ní ñii kaxin ña ná'no ta ve'e ní, ta ñii ñii ñayó'ó ve'e ña o'vj siko kilo án yá'a ka. Ta ñikoyo ña sata ñivi, ta ñivi na ñikaku ño'ó ñayó'ó, sata'vj chí'ña na Ndios chí ndee ní ñixō'vj na xí'in ñayō'vj yó'ó.

17

Tō'on yó'ó ká'ān ña xa'ā ña xō'vj ní ñoo Babilonia

¹ Ta saá ñii ñatá'an na uxā ñaángel na kúu na xini'i uxā copa kixaxā ña ño'oj, ta ñiká'ān ña xí'in j:

—Na'a, kixi unj xí'in j, ta saná'aj yó'ó ndasaá xō'vj ní ñivi nañoo Babilonia, chí ñoo Babilonia yóo ña ndatán yóo ñii ña'ā ká'no, ñá kí'vi kuachi xí'in kuá'ā ní taa. Ñoo ká'no yó'ó nákaā ña yatin ño'ó yóo kuá'ā ní yuta. ² Narey na xá'nda chiño ño'ó kuá'ā ní ñoo ná'no ñoyívi xa ndikōn na yichj ña sáná'a nañoo Babilonia yó'ó, ta saá ndi'i narey ke'é na kuá'ā ní ña on vá'a, ndatán karey ñivi ñoo yó'ó. Ta ña on vá'a ña chú'u nañoo yó'ó ke'é ñivi, ndatán yóo nduta vino tá sáxiini ñivi, saá yóo ña. Ta ndi'i ñivi ñoyívi kúsijj ní ini na ña xí'i na nduta vino yó'ó —káchí ñaángel xí'in j.

³ Ta saá Nímā Ndios sākundixin ní mji ña yj'j, ta ñii ñaángel ní'i ña yj'j ñixā'ān j xí'in ña nda ñii yukū yichj. Ta saá xini j ñii ñaña'a, yóso ña ñii kitj tí yjyo ní káa,

tí kuá'á kúu rí. Ndi'i xiiña sata ñii rí kómí ña kuá'a ní kivi ña kándiva'a xa'a Ndios ña chíkaa ñng ñato'ó ra. Ta tíyó'o, uxá kúu sijní rí, ta uxu kúu ndikí rí.

⁴ Ta ñaña'a yó'o ndíxin ñá tikoto ndí'í toón xí'in ña kuá'á. Ta kuá'a ní oro xí'in kuá'a ní yuu yé'e ña livi ña yá'ví ní, ndóo ndaa ña sata tikoto ndíxin ñá. Ta xí'in ñii nda'a ñá, ní'i ñá ñii copa ñaoro ña chutú xí'in kuá'a ní ngó ña on vá'a, ta chutú ña xí'in ndi'i ngó ña kúu kuachi kini ña njkí'vi ñá xí'in kuá'a ní natáa. ⁵ Ta ta'ya ñá njka'yi ña xí'in ñii kivi ña yo'vi kundaq ini yó, ta káchí ña saá: "Yí'í kúu ñoo Babilonia ká'no, chi ndatán yóo ñii ña'a ñá kúu si'í ndi'i ñaña'a ná on vá'a, ná k'ívi kuachi xí'in kuá'a ní taa, saá yóo i, ta tixin i kaku ndi'i ña on vá'a xí'in ña kini ña yóo ñoyívi ngó ño'o", saá káchí to'on ña njka'yi ta'ya ñaña'a yó'o. ⁶ Saá xito i, ta kundaq ini i ndi'í ñaña'a yó'o ñá xiiini ní kúu ñá, chi xa xí'i ñá ñii kuá'a ní njvi na xindikon Ndios, ta ñii yó'o kúu ña njxita kivi xa'ni na nayó'o xa'a ña kándixa na Jesucristo. Ta ñaka'nda ní ini i xa'a ña xini i ñaña'a yó'o. ⁷ Ta saá njka'an ñaáangel xí'in i, káchí ña saá:

—Ndachun ñaka'nda ní ini ún? Vitin kixá'á i ndato'on i xí'in ún yu kúu ña kóni kachí ñaña'a yó'o, ta yu kúu ña kóni kachí kití tí yijo ní káa, tí yóso ní, tí kómí uxá sijní xí'in uxu ndikí. ⁸ Kití yó'o tí yijo ní káa, tí xini ún vitin, kúu tí xitaku, ta vitin on koó ka rí. Ta saá ní, ñii kivi ña vaxi keta rí ngó yavi ña kóni ní, ta saá ko'on rí ngó ndi'i xa'a rí. Ta kivi keta rí ngó yavi yó'o, ta saá njvi na on koó kivi ní-ka'yi ngó tutu yíi ña kómí Ndios nda kivi tá kixá'á kúva'a ñoyívi, njvi yó'o naka'nda ní ini na, ña koto na kití tí yijo ní káa yó'o, chi xitaku rí ta on koó ka rí, ta ndikó rí kixaa rí ngó ño'o —káchí ñaáangel xí'in i.

⁹ Ta njka'an ka ñaáangel xí'in i, káchí ña saá:

—Ta ndixa xini ñó'ó ñandichí sijní njvi xa'a ña kundaq ini na yu kúu ña kóni kachí ña xini ún yó'o. Ta saá kundaq ini na ndi ña uxá sijní tí yijo ní káa kúu ña ká'an xa'a uxá xikí síkón ngó yóo ñoo Babilonia. ¹⁰ Saá tuku ká'an ña xa'a uxá narey. O'on narey yó'o xa ndí'í xa'a na, ta ñii tarey tixin na uxá yó'o xá'nda chiño ra vitin. Ta inka tarey on ta'an tondaa kivi kixá'á ka'nda chiño ra. Tá kivi kixá'á ka'nda chiño ra, ta saá salo'o ní kivi ka'nda chiño ra. ¹¹ Ta kití tí yijo ní káa, tí xitaku ta on koó ka rí vitin, tíyó'o ká'an ña xa'a taa ta kuu tarey taona. Ta tayó'o kuu ra ñii tatá'an na uxá narey, ta salo'o kivi ka'nda chiño ra, ta ndi'í xa'a ra.

¹² Ta ña uxu ndikí tí yijo ní káa, tí xini ún, ká'an ña xa'a uxu narey na on ta'an kixá'á ka'nda chiño. Ta kivi kixá'á na

ka'nda chiño na, ta kukomí na ndayi xí'in kití tí yijo ní káa ña kuchiño ka'nda chiño na ñii hora kuiti. ¹³ Ñii laá kuiti kúu ña kóni ndi'í uxu narey yó'o kasa ndivi na, chi ñii koo yu'ú ndi'í na ña taxi na ndayi xí'in ndee na nda'a kití tí yijo ní káa ña kasa ndivi rí ndi'í ña kóni rí. ¹⁴ Ndi'í narey yó'o kani tá'an na xí'in Ndikachi, ta Ndikachi kundeé rí ngó nayó'o, chi Ndikachi kúu ña ká'an xa'a Jesucristo, Taa taKá'no ní ka ngó ndi'í naná'no, ta kúu ra taRey ká'no ní ka, taa ta xá'nda chiño ngó ndi'í narey ñoyívi ngó ño'o. Ta njvi na yóo xí'in ra kúu na ñakaxin mji ra, ta kána ra na ña rundikon na ra. Ta njvi yó'o nda ñii kivi on sandakoo na yichí ra —káchí ñaáangel xí'in i.

¹⁵ Ta njka'an ka ñaáangel xí'in i, káchí ña saá:

—Ta takuii yuta tá xini ún ngó yóo ñaña'a ñá on vá'a, takuii yuta yó'o kúu ña ká'an xa'a kuá'a ní ñoo válí xí'in ñoo ná'no, ta ká'an ña xa'a kuá'a ní ngó njvi, xí'in kuá'a ní ngó to'on ña ká'an na. ¹⁶ Ta ña uxu ndikí ña xini ún ña kúu ña ká'an xa'a uxu narey, ñii kivi ña vaxi narey yó'o kusaq ini na koni na ñaña'a on vá'a yó'o. Ta ñii kiva saá kusaq ini kití tí yijo ní káa koni rí ñaña'a yó'o. Ta saá narey xí'in tikiti yó'o kindaa na ndi'í ña kómí ñá, ta sandakoo yalá na ñá, ta xaxi na koñu ñá. Ta koñu ñá ña ndgo ndaa ngó yikí ñá, ka'mi na ña xí'in ño'o xixi. ¹⁷ Saá ke'é na xí'in ñaña'a ñá on vá'a yó'o, chi Ndios chíkaa ra ini na ña kasa ndivi na ña chitóni ra. Ta ña chitóni Ndios kúu ña koo yu'ú narey ña taxi na ndayi nda'a tikiti tí yijo ní káa ña ka'nda chiño rí. Saá koo ña anda kundivi ndi'í to'on ña njka'an Ndios xa'a kití yó'o. ¹⁸ Ta ñaña'a ñá on vá'a ña xini ún, kúu ñá kóni kachí xa'a ñoo ká'no ní ña kúu ña xá'nda chiño ngó ndi'í narey ñoyívi ngó ño'o —káchí ñaáangel xí'in i.

18

To'on yó'o ndato'on ña ndasaá ndi'í xa'a ñoo Babilonia

¹ Ta ndí'í njya'a ñayó'o, ta saá xini i inka ñaáangel ña vaxi noo ñoyívi ñino. Ta ká'no ní ndayi kómí ña, ta ndee ní náye'e ña, ta ndi'í ñoyívi ngó ño'o ndee ní náye'e ña xí'in ña yé'e ñaáangel yó'o. ² Ta xí'in ndi'í ndee ña njka'an ña, káchí ña saá:

—¡Xa ñakava ñoo ká'no Babilonia, ta ndi'í xa'a ña! Ta vitin ndyu ña ndasaá kuiti ñoo ngó táku nima ndiva'a ta ndyu ña ve'e ngó nakutá'an ndi'í saá ngó nima ndiva'a. Ta ndyu ña ndasaá kuiti taja ndi'í kití tí kini tí ndáchí, ta tí kini ní kúu tí ndáchí yó'o, chi xaxi rí ndasaá kuiti ña kini án ña tá'yí. ³ Ta ndi'í saá njvi na táku ndi'í ñoo ñoyívi ngó ño'o, ndatán yóo njvi na xa

xí'í ní nduta vino ta saxiini rá na, saá yóo nayó'o. Chi nduta vino tá xí'í nivi yó'o kúu ña ká'án xa'á ndi'i nqo ña on vá'a ña kúsiij ini nivi ké'é na. Chi nañoo Babilonia ch'u na nivi ña naxi xi'in mji na nda'á ña on vá'a. Ta ndi'i narey ñoyívi kjsa ndivi na ndi'i saá nqo ña on vá'a, ñii k'i'va ndatán yóo ña on vá'a ké'é mji nañoo yó'o. Ta nivi na síkó ñakía'vi ndukuíká ní ká na xa'á ña ví'í ní sata nañoo yó'o, saá chi ñivi nañoo yó'o nda lo'o on vá'a ní-sandakoo na sata na ndi'i saá nqo ña livi ña kúu ña yá'ví ní, ña kúu ña kúsiij ní ini mji na —káchi ñaángel xí'in j xa'á nañoo Babilonia.

4 Ta saá xinj sq'o'j inká tq'on ña kixi ñoyívi njno, ta káchi ña saá:

—Ndó'ó, nañoo mji j, xinj ñó'ó kee ndó kq'on xiká ndó nqo ñoo ká'no ña on vá'a yó'o xa'á ña on ke'é ndó ña on vá'a ndatán yóo ña on vá'a ké'é nivi ñoo yó'o. Ta xinj ñó'ó kee ndó ñoo yó'o xa'á ña on xq'vj ndó, ndatán kini ní xq'vj nañoo yó'o xa'á ña on vá'a ké'é na. 5 Saá chi ña on vá'a ké'é na ñoo ká'no yó'o, ku'á'á ní kini xa'no ña, tãnda ñoyívi njno njxa'á ña. Ta Ndios on nandoso ra xa'á ndi'i ña on vá'a ké'é nayó'o. 6 Ta vitin va'a ná saxq'vj Ndios nañoo yó'o xa'á ndi'i ña on vá'a ké'é na xí'in ku'á'á ní nivi. Ndatán yóo ña on vá'a ké'é na, ta Ndios ná cha'vi ra na anda qvj yichj xa'á ñii ñii ña on vá'a yó'o. Xa xó'vj ku'á'á ní nivi xa'á ña on vá'a ké'é nañoo yó'o. Ta xa'á ñayó'o, ná taxi Ndios ña xq'vj mji nañoo yó'o anda qvj yichj xa'á ñii ñii ña xó'vj nivi xa'á na. 7 Saá chi nivi na on vá'a ñoo yó'o, ña'á ní nixiyo ini na, chi xjkomí na ndi'i nqo ñakuíká ña livi ña káchi ini mji na. Ta vitin va'a ná taxi Ndios ña ndeé ní yq'vj xq'vj na. Saá chi nañoo on vá'a yó'o, ña'á ní ini na, ta ndasaá kuiti kjsa ká'no xí'in mji na, ta xáni ini na, káchi na saá: "Mji yó kúu naná'no na xá'nda chiño nqo ndi'i nivi. Ta on vá'a yóo yó ndatán yóo ñii ña'á ndá'vi ñá nxi'j yij, chi ndá ñii k'vij on kóo ñayó'vj xq'vj yó, ní nda lo'o on kóo ña kuchuchú ini yó", saá xáni ini na ñoo ká'no on vá'a yó'o. 8 Ta saá ni, ñii k'vij ña va'xi nakutá'an ndi'i ña kini ní xq'vj nañoo yó'o, ta kixa'á ña kuaku na, kixa'á sqko kundo'o na, ta kixa'á nde'j ña xá'ni nivi, ta kqko na xí'in ño'q ña xíxj, ta saá k'vij nayó'o. Saá kundo'o na, chi tã tã tã nde'j kúu Ndios, tã tã xá'nda chiño nqo yó kúu ra, ta Ndios kasa nani ra xa'á ku'áchi nañoo on vá'a yó'o, ta saxq'vj ní ra na —káchi tq'on kixi ñoyívi njno xinj sq'o'j.

9 Ta narey ñoyívi nqo ño'q, na kúu na ñii káchi kjsa ndivi ña on vá'a xí'in nivi nañoo yó'o, ta va'a ní xjtaku na xí'in ndi'i ñakuíká xjkomí ñoo yó'o, narey yó'o kuchuchú ní ini na, ta kuaku ní na xa'á ña ndi'i xa'á ñoo yó'o. Saá chi koto na ndasaá

ví'í ká síkón ku'á'án ndaa ñi'má ña kée nqo ño'q xíxj k'vij kqko ñoo yó'o. 10 Ta narey yó'o xiká va'a nakuita na nqo yóo ñoo yó'o, saá chi kuyi'vi ní na k'vij koto na ña yq'vj ní xq'vj ña, ta ká'án na, káchi na saá:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ndá'ví ní yó'ó ñoo ká'no Babilonia! ¡Ñoo ndeé ní, ta ñoo ká'no ní xjkuu ún! ¡Ta ñii kama kuiti kixi ña yq'vj ní xq'vj ún! —saá ká'án narey ñoyívi k'vij va'xi.

11 Ta saá ndi'i nivi ñoyívi na kúu na síkó ñakía'vi, kuchuchú ní ini na, ta kuaku ní na, chi ndi'i xa'á ñoo yó'o. Saá chi on kóo ká nivi na sata nqo na. 12 On kóo ká nivi na sata ña kúu oro, ña kúu plata, ní on sata ká na ku'á'á ní yuu ña livi, ña náye'e, ña yá'ví ní. Ní on kóo ká nivi na sata tikqto va'a ña yá'ví ní ña kúu lino án sata. Ta on kóo ká nivi na sata tikqto va'a ña kúu ña ndi'í tqón án ña kuá'á. Ní on kóo ká nivi na sata tón vjtj va'a tón támi ní xá'an, ní on kóo ká nivi na sata inká ñakuíká ña kúu ña naní marfil, xí'in inká ña kúu mármol. Ní on kóo nivi na sata káa ña kúu hierro, án inká káa ña kúu bronze. 13 Ní on kóo ká nivi na sata ku'á'á ní canela, xí'in ku'á'á ní yuku ña yá'ví ña támi ní xá'an. Ta on kóo ká nivi na sata xuxa va'a, ní na sata nduta tá támi ní xá'an, tá naní mirra xí'in olíbano. Ní on kóo ká nivi na sata nduta vino, ní aceite, ní trigo, ní harina va'a. Ní on kóo ká nivi na sata kitj tí kúu sjndikj, ní tndikachi, ní tíkuáyí, ní on kóo ká nivi na sata tón carreta. Ní on kóo ká nivi na sata inká nivi ña kasa chiño na nqo nayó'o. 14 Ta xa'á ñayó'o, ndi'i nivi ñoyívi na síkó ñakía'vi, ká'án na xí'in ñoo Babilonia, káchi na saá:

—Ñoo Babilonia, on kóo ká ñakuíká ña ku'á'á ní xjkomí ún. Ndi'i ñava'a ña livi ña xjkusij ní ini mji ún xini ún, on kóo ká ña. Saá chi ndi'i xa'á ñakuíká yó'o nqo ún, nda ñii ká k'vij on kukomí ká on ñakuíká yó'o —saá ká'án nivi na síkó ñakía'vi xí'in ñoo Babilonia k'vij ña va'xi.

15 Ta nivi na síkó ñakía'vi yó'o, na xa ndukuíká ní kúu na, chi njsjko na ndi'i nqo ñakía'vi nda'á nivi nañoo Babilonia, ta nayó'o kuyi'vi ní na k'vij koto na ña yq'vj ní xq'vj ñoo yó'o. Ta saá nakuita xiká na, ta kuaku na, ta kuchuchú ní ká'án na, 16 káchi na saá:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ndá'ví ní yó'ó ñoo ká'no Babilonia! Va'a ní livi xjndixin ún tikqto yá'ví ní ña kúu lino, ña kúu tikqto kuá'á án tikqto ndi'í tqón. Ta sata tikqto yó'o xjndqo ndaa ku'á'á ní oro xí'in ku'á'á ní yuu ye'e ña livi ní, ta yá'ví ní. 17 ¡Ta ñii kama kuiti ndi'i xa'á ndi'i ñakuíká ún! —saá ká'án na síkó ñakía'vi xí'in ñoo Babilonia k'vij va'xi.

Ta saá ndi'i naná'no na kúu na xá'nda chiño nqo na káva tón barco, ta xí'in ndi'i nivi na ñó'ó ku'á'án ini tón barco, xí'in ndi'i

njvi na kisa chiño ini tón barco, xí'in ndi'i njvi na xinj ñó'ó tón barco ña ndíso nó ña síkó na, ndi'i njvi yó'o nakuita xíká ndi'i na nqo yóo ñoo Babilonia. ¹⁸ Kvjí koto na ndasaá ku'á'n ndaa ñi'má ña kée nqo xíxi ño'q ña xá'mi ñoo yó'o, ta ka'á'n na xí'in ndi'i ndee na, káchí na saá:

—Qn vása ní-xiyo inká ñoo ndatán njxiyo ñoo ká'no yó'o —káchí na.

¹⁹ Ta chiso na yaa sjnj na, chi kuchuchú ní ini na, ta kuaku ní na, ta chuchú ní ka'á'n na, káchí na saá:

—¡Ay! ¡Ay! ¡Ndá'vi ní ún ñoo ká'no Babilonia, xí'in ndi'i ñakuiká ún! Chi kjsa kuiká ní ún ndi'i njvi na kómí tón barco xí'in ndi'i njvi na njisikó ñakía'vi ña ndíso tón barco, tón xíká nqo takuí mjni. ¡Ta ñii kama kuiti kixi ña ndi'i xa'á ún! —káchí njvi yó'o xí'in ñoo ká'no Babilonia ñii kvj ña vaxi.

²⁰ Ta saá xinj sq'o j t'o'on ña njka'á'n ñii ñaángel, káchí ña saá:

—Ta vitin ndó'o na ndóo ñoyívi njno nqo yóo Ndios, ¡ná kusij ní ini ndó! Ta ndó'o naapóstol, na xjkuu na tjí'vi Ndios kjsa ndivi chiño ra, ta ndó'o naprofeta, na njka'á'n ndoso t'o'on Ndios, ta ndi'i inká ndó'o na kúu nayij chi ndíkõn ndó Ndios, ¡v'á' ná kusij ní ini ndi'i ndó!, chi Ndios kjsa ndivi ra ñandaa xa'á ndó. Saá chi kjsa nani ra xa'á ña qn vá'a ke'é njvi na ñoo ká'no yó'o xí'in ndó, ta saxo'vj ra na xa'á ña qn vá'a yó'o —káchí ñaángel.

²¹ Ta saá ñii ñaángel ña kómí ndee ká'no ní tjín ña ñii yuu ká'na véé ní, ña káa ndatán yóo yuu ña xinj ñó'ó njvi nqo ndikó na trigo, saá káa ña. Ta ndan'í ña yuu yó'o, ta sakana ña yuu yó'o ini takuí mjni, ta njka'á'n ñaángel, káchí ña saá:

—Ndatán ndee ní sakana j yuu yó'o ini takuí, saá koo ña ndee ní sakana Ndios yó'o ñoo Babilonia, ta qn koo ka ún ndá ñii kvj ñoyívi. ²² Ta ndá ñii kvj qn koo ka ña xíta njvi yaa sij ña konj sq'o njvi na xíká yichí ún, chi qn koo ka njvi na sáká'a arpa, ní njvi na tívi tilalí, ní njvi na tívi trompeta. Ta ndi'í saá xiiña ún, qn koo ka ndá ñii njvi na kisa chiño ndi'í saá nqo chiño, ní qn koo ka ña konj sq'o njvi ña ní'j ní yuu ña ndíko trigo. ²³ Ni qn koo ka ña náye'e tõqn, ní qn koo ka vikõ tondá'a ña sakusij ini njvi. Saá kundo'o yó'o ñoo Babilonia xa'á ña qn vá'a ke'é ún. Njvi na síkó ñakía'vi ña xjkomí ún xjkuu na naná'no ní ka, ta ñá'a ní njxiyo ini na. Ta yó'o ñoo ká'no Babilonia naquati tásín ún xa'á njvi na ndóo ndi'í saá xiiña ñoyívi nqo ño'q, ta xí'in ñayó'o sandá'ví ún na.

²⁴ Ta yó'o ñoo ká'no Babilonia kúu ña ndíso ku'achí, chi xa'ni ún ta xa'ta ún njj

naprofeta. Ta ñii kvj'va saá ke'é ún xí'in ku'á' ní njvi na kúu nayij xa'á ña ndíkõn na Ndios. Ta xa'ta ún ku'á' ní njj inká njvi, chi ndíso ún ku'achí xa'á ña xa'ni ún njvi ndi'í saá xiiña ñoyívi nqo ño'q —káchí ñaángel xí'in ñoo Babilonia.

19

T'o'on yó'o ká'á'n ña xa'á ña kisa ká'no na Ndios ñoyívi njno

¹ Ta ndi'í njya'a ñayó'o, ta saá xinj sq'o j ku'á' ní njvi, ká'á'n na xí'in ndi'í ndee na, ta káchí na saá:

¡Ná kasa ká'no ní yó Ndios!*
¡Ndios kúu taa tandee ní, taa tã sãkãku mji yó!

Ndi'í ñava'a ná'no ña livi ní ña yé'e yóo ña xí'in Ndios.

² Chi xí'in ñandaa ndixa Ndios kisa nani ra xa'á ku'achí.

Xa kjsa nani ra xa'á ku'achí na ñoo ká'no na ké'é ku'á' ní ña qn vá'a.

Chi nañoo yó'o ch'u na inká njvi ña ke'é na ku'á' ní nqo ña qn vá'a ñii kvj'va ndatán ke'é mji na,

ta xí'in ña qn vá'a ke'é na ñoo ká'no yó'o, kjsa kini na ndi'í saá xiiña ñoyívi nqo ño'q.

Ta nañoo yó'o xa'ni na ku'á' ní njvi na kándixa Ndios.

Ta xa'á ña qn vá'a yó'o, ká'á'n Ndios ndí xinj ñó'ó xo'vj ní na,

káchí ku'á' ní t'o'on ña xinj sq'o j.

³ Ta tuku xinj sq'o j t'o'on ña njka'á'n ku'á' ní njvi na ndóo ñoyívi njno, ta káchí na saá:

¡Ná kasa ká'no ní yó Ndios!
Saá chi ñi'má ña vaxi kana nqo xíxi ñoo ká'no qn vá'a yó'o,

ndi'í saá kvj ndáa ñi'má yó'o ñoyívi njno, ta ndá lo'o qn vása ndá'va ña,

káchí ku'á' ní t'o'on ña xinj sq'o j.

⁴ Ta xinj sq'o j t'o'on ña kixi yatin nqo yóo ná'no, xí'in komj ñatáku, na kúu na ndóo yatin nqo yóo Ndios, xikuxítí ndi'í na ndá njtondaa tá'yá na ndá nqo ño'q, ta kjsa t'o'ó na Ndios, taa tá yóo táyi yj tón t'o'ó ká'no. Ta njka'á'n na, káchí na saá:

—¡Saá ná koo ña! ¡Ná kasa ká'no ní yó Ndios! —káchí na.

⁵ Ta xinj sq'o j t'o'on ña kixi yatin nqo yóo táyi yj tón t'o'ó ká'no, ta njka'á'n ña, káchí ña saá:

¡Ná kasa ká'no ní yó Ndios, Taa tãKá'no nqo yó!

¡Ndi'í ndó'o na kisa chiño nqo ra, án nakuálí kúu ndó, án naná'no kúu ndó,

ndi'í ndó'o na kisa t'o'ó Ndios, ná kasa ká'no ní ndó ra!

káchí t'o'on ña xinj sq'o j.

* 19:1 T'o'on hebreo "aleluya" kóni káchí ña: Ná kasa ká'no yó Ndios.

6 Ta saá x̄inj s̄o'oj ña s̄iso, ndatán yóo t̄achj t̄o'on kuá'a ní n̄ivi ká'an na, ta ndatán yóo ña s̄iso káyi ní'j kóyo kuá'a ní takuúí námi síkón ní, ta ndatán yóo ña ndeé ní ní'j ndá'yi s̄avj, saá yóo t̄o'on ña x̄inj s̄o'oj, ta káchí na saá:

jNdi'i yó, ná kasa ká'no yó Ndios!
jChi vitin xa k̄jxá'á xá'nda chiño Ndios,
Taa t̄aKá'no n̄oq ndi'i ña yóo ñoyívi kúu ra, Taa t̄a kómí ndi'i ndeé ká'no kúu ra!

7 jNá kusij ní ini yó, ta ná kutú ñasij ini yó!

jNá chinóo síkón yó ñat̄o'ó Ndios!
Saá chi xa ñit̄ondaa k̄jvj ña k̄jxá'á viko ña tondá'a Ndikachi.†

Xa yóo ti'va ña'a ñá tondá'a x̄i'in Ndikachi, ta ndátí ñá ñá kixaa ȳij ñá ña nak'i'in ra ñá.‡

8 Ta ña'a ñá tondá'a yó'o xa ñaki'in ñá ndayí ña kundixin ñá tikot̄o yaa va'a, ña kúu ñalino, ña kúu ñandii ña náye'e táxa,

(chi ñalino yaa yó'o ká'an ña x̄a'a ñava'a ña kúu ñandaa ndino'o ke'é n̄ivi na ndik̄on Jesucristo), káchí t̄o'on ña x̄inj s̄o'oj.

T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'a viko ña tondá'a Ndikachi

9 Ta saá ñii ñaángel ñika'an ña x̄i'in j, káchí ña saá:

—Vitin taa ún t̄o'on yó'o, ña káchí saá: “Nákaa ñasij ini n̄ivi na kúu na k̄ana Ndios kixi na viko tondá'a Ndikachi” —káchí ñaángel x̄i'in j.

Ta tuku ñika'an ñaángel x̄i'in j, káchí ña saá:

—Ndi'i t̄o'on ña ñika'an j x̄i'in ún kúu t̄o'on ña ndaa ña k̄ixi n̄oq Ndios —káchí ñaángel x̄i'in j.

10 Ta ȳij x̄ikuxit̄ij n̄oq ñaángel ña kasa t̄o'oj ña, ta kama ñika'an ñaángel yó'o x̄i'in j:

—On ke'é ún saá, on kuxit̄i ún n̄oq j. Saá chi ndatán yóo m̄ij ún x̄i'in nañani ún na ndik̄on Jesucristo, saá yóo ȳij, chi ndi'i yó kisa chiño yó n̄oq Ndios, ta kándixa yó t̄o'on ña ndaa ña ñika'an Jesucristo, ta on sandakoo yó kándixa yó t̄o'on ra. Ta saá on vá'a kuxit̄i ún n̄oq j, chi x̄inj ñó'o ndasaá Ndios kuiti kasa ká'no yó. Chi t̄o'on ña s̄aná'a Jesucristo ñii kúu ña x̄i'in t̄o'on ña ñika'an naprofeta x̄ina'a, saá chi ndi'i t̄o'on yó'o kaaku ña n̄oq Níma Ndios —káchí ñaángel x̄i'in j.

T̄o'on yó'o ká'an ña x̄a'a taa t̄a yóso kuáyí tí yaa

11 Ta saá x̄inj ñoyívi ñino ñanona ña, ta yó'o x̄inj ñii kuáyí, tí yaa kúu rí. Ta t̄aa t̄a yóso rí ñani ra t̄aNdaa, t̄aa t̄a on vása sándakoo yichj Ndios. X̄i'in ñandaa xá'nda chiño ra, ta x̄i'in ñandaa káni tá'an ra x̄i'in ña on vá'a. 12 Ta nduchy n̄oq ra yé'e ní ña, ndatán yé'e ño'oj ña x̄ixj, saá yé'e nduchy n̄oq ra. Ta nándoso kuá'a ní corona s̄inj ra. Ta t̄a'ya ra ñika'yj ñii k̄jvj ra ña on vása kúchiño kundaa ini n̄ivi, ta ndasaá kuiti m̄ij ra x̄inj ra yukia kóni kachí k̄jvj yó'o. 13 Ta tikot̄o ña ndixin ra ñii ndaxin ndi'i ña x̄i'in ñii kuá'á. Ta inka k̄jvj tayó'o kúu “To'on Ndios.” 14 Ta natropa na vaxi x̄i'in ra, na kee ñoyívi ñino, ñii ñii nayó'o kómí na tíkuáyí yaa yóso na. Ndixin na tikot̄o va'a ña kúu lino ña yaa ní, ta ndii ní ña. 15 Ta yu'yu' t̄aa t̄a ñani T̄o'on Ndios keta ñii espada ña s̄ijn ní, ta x̄i'in espada yó'o kúchiño ra satakué'e ra n̄ivi na k̄ixi ndi'i ñoo, na kúu na on x̄jin kandixa ña'á. Ta ndakú ní ka'nda chiño ra n̄oq ndi'i nayó'o, chi ní'j ra ñii kaa ndatán yóo yit̄on kánj, ta x̄i'in kaa yó'o kúchiño sandi'i ra x̄a'a n̄ivi na sáa ini x̄ini ña'á. Ndátan ke'é n̄ivi na kó'ni tíuva x̄i'in ña x̄indos̄o na rí ña táva na ndut̄a rí ña nduu rá vino, saá ke'é ra x̄i'in n̄ivi na on vá'a yó'o. Chi ña x̄indos̄o ra tíuva yó'o ká'an ña x̄a'a ña yo'vi ní xo'vi n̄ivi yó'o chi ndixa sáa ní ini Ndios x̄ini ra ña on vá'a ke'é na, ta Ndios kúu Taa t̄a kómí ndi'i ndeé ká'no. 16 Ta t̄aa taká'no t̄a yóso kuáyí yaa, ndixin ra tikot̄o ká'no kánj, tandá s̄ikon ra tandá n̄oq s̄ij in ra ñika'yj k̄jvj ra, ña káchí saá: “TaRey ká'no n̄oq ndi'i narey. Taa t̄aKá'no n̄oq ndi'i naná'no”, káchí k̄jvj ña ñika'yj n̄oq tikot̄o ra.

17 Ta saá x̄inj ñii ñaángel ñindichi ña x̄indos̄o ña n̄oq ño'oj ká'no ña yé'e ndivi, ta x̄i'in ndi'i ndeé, ñaángel yó'o k̄ana ña tioko chée, t̄as̄in yá'a, x̄i'ña, x̄i'in ndi'i saá inka n̄oq kit̄j tí ndáchí n̄oq síkón, tí x̄axi koñu kúu rí, ta káchí ñaángel x̄i'in rí saá:

—Na'a ndó, kixi ndó nakutá'an ndó n̄oq kána viko ká'no ña k̄isa ndivi Ndios xa'a ndó. 18 Kixi ndó ta kaxi ndó koñu narey, kaxi ndó koñu naná'no n̄oq natropa x̄i'in koñu inka nat̄aa na kúu na téé ní, na xa'ni kuá'a ní n̄ivi n̄oq ñix̄yo kuachí. Ta kaxi ndó koñu tíkuáyí x̄i'in koñu nat̄aa na x̄iyoso rí, kaxi ndó koñu ndi'i saá n̄oq n̄ivi, na kúu naná'no, na kúu nakuálí, na kúu n̄ivi na kómí ndayí nakaxin chiño ña kasa chiño m̄ij na, ta na kúu namozo na on vása kómí ndayí sandakoo na ña kisa chiño na n̄oq napatrón na. Na'a ndó kaxi ndó koñu ndi'i nayó'o —káchí ñaángel x̄i'in kit̄j tí ndáchí.

† 19:7 Ndikachi yó'o ká'an ña x̄a'a Jesucristo. ‡ 19:7 Ña'a yó'o ñá tondá'a x̄i'in Ndikachi kóni kachí ña x̄a'a ndi'i n̄ivi na kándixa Jesucristo.

19 Ta saá xini tukuj kitj tí yjyo ní káa, xí'in narey na xá'nda chiño nõq nivi ñoyívi, xí'in natropa na ndíkõn saṭa nayó'o, naikutá'an na ta nõkooyu'ú ndi'i na ña kani tá'an na xí'in ṭa ṭaká'no ṭa yóso kuáyí yaa, ta kani tá'an na xí'in natropa na ndíkõn saṭa ṭayó'o. 20 Ta saá ṭa ṭaká'no ṭa yóso kuáyí yaa xí'in natropa ra ṭjin na tikitj tí yjyo ní káa, ta ṭjin na taprofeta vatá, ṭa ṭa sandá'ví nivi xí'in ña ke'é ra kuá'a ní ñaná'no ña nõka'nda ní ini nivi xini na. Chi nivi yó'o ṭaxi na ña nõka'yj sello tikitj ṭa'yá na, ta kjsa ká'no na na'ná tikitj tí yjyo ní káa yó'o. Ta saá xini j ndasaá ṭa ṭaká'no ṭa yóso kuáyí yaa sakana ra taprofeta vatá yó'o xí'in kitj tí yjyo ní káa, ta nõkooyu'ú taprofeta vatá xí'in kitj yó'o nõq ndiká ní nõq xixi ño'o xí'in ño'o ká'ndi ña naní azufre. 21 Ta ndi'i inka nivi na ndíkõn saṭa taprofeta vatá xí'in kitj tí yjyo ní káa, nõxi'j ndi'i na xí'in espada sijn ña keta yu'ú ṭa ṭa yóso kuáyí yaa, ta ndi'i kitj tí ndáchí kjaxá rí kaxi rí koñu na nõxi'j. Ta ndi'i kitj yó'o xaxi ná'ná rí koñu nivi nõxi'j, nda ni-nani ka ṭxin rí kutú ña.

20

Tõ'on yó'o ká'qn ña xa'q mil kujya ña ka'nda chiño Jesucristo

1 Ta saá xini j ñii ñaángel, vaçi noo ña ñoyívi njno, ta ní'i ña llave ña nakoná ña ye'é yavj kónó ní, ta ní'i ña ñii cadena ka ña ká'no. 2 Ta ñaángel yó'o ṭjin ña tikitj tí kúu koq na'á, ta tí kúu tikoq yatá, ta kúu rí nima ndiva'a ká'no nõq ndi'i nima ndiva'a, ta Satanás kúu kivi ñanimá ndiva'a ká'no yó'o. Ta ñaángel ña ní'i cadena ka, kaṭón ñanimá ndiva'a ká'no yó'o ña kuno'ni ñanimá yó'o ñii mil kujya. 3 Tá ndi'i kaṭón ñaángel ñanimá ndiva'a ká'no, ta sakana táku ña'á ña ini yavj ká'no ña kónó ní, ta nõkasi kútu ña ye'é yavj yó'o, ta chínóo ña sello saṭa ye'é yó'o, ña nda ñii nivi õn kuchiño na nakoná na ña. Ta saá ñanimá ndiva'a ká'no õn kuchiño ka ña sandá'ví ña nivi ñoyívi nõq ño'o, nda ndi'i ya'a ñii mil kujya. Nda saá Ndios taxi ra ña saña ñandiva'a ká'no yó'o ta ndá salo'o kuiti ko'õn ndiká ña.

4 Ta saá xini j kuá'a ní táy tón to'ó ná'no nõq ndóo ndi'i nivi na kómí ndayí kasa nani na xa'q kuachi. Ta xini j nima nivi na kúu na nõxi'j ña kaṅdoso na sijkõn na, chi xikuu na nivi na kándixa to'õn Ndios ta nõka'qn na ñandáa xa'q Jesucristo xí'in nivi. Ta nayó'o õn vása ní-kisa ká'no na kitj tí yjyo ní káa, ni õn vása ní-kisa ká'no na na'ná rí, ni õn vása ní-taxi na ña ka'yj sello rí ṭa'yá na, án nda'a na. Nima ndi'i nivi na nõxi'j yó'o kúu ña xini j, ta

saá nõatakú na ta kjaxá'á na xá'nda chiño na xí'in Jesucristo. Saá xa'nda chiño na xí'in ra ñii mil kujya. 5 Ta ña nõatakú nivi na nõxi'j yó'o naní ña "ñá nõõ nõatakú na nõxi'j." Ta inka nivi na kúu na xa nõxi'j õn vása ní-natakú yachj na, ṭanda ndi'j nija'a ñii mil kujya yó'o, andá saá nõatakú na. 6 Nivi na kúu nanõõ nõatakú, nákaa ñasij ní ini na, ta nivi nayij kúu na. Nayó'o õn vása kúchiño kivi na yichj õvi, chi ndeç ña xá'ni nivi nda lo'o õn vása kómí ña ndayí nõq nayó'o. Ta saá kutakú na ndi'i saá kivi ña vaçi, ta nduu na nasutu, na kasa chiño nõq Ndios ta nõq Jesucristo, ta ka'nda chiño na xí'in ra ñii mil kujya.

7 Tá ndi'j nija'a mil kujya yó'o, ta ñaángel ña tí'vi Ndios saña ñanimá ndiva'a ká'no ña kúu Satanás. 8 Ta nima ndiva'a yó'o keta ña ko'õn ndiká ña xa'q ña sandá'ví ña nivi na táku ndi'j saá ñoyívi, na kúu na saá ini xini Ndios, ta kúu na nañoõ Gog xí'in nañoõ Magog. Ña Satanás nakaya ña ndi'j nivi yó'o ña ko'õn na kani tá'an xí'in nivi na ndíkõn Ndios. Kuá'a ní nivi nakaya ña Satanás; ndatán kuá'a ní yoti ña yóo yu'ú mñi, saá koõ kuá'a ní nivi na nakutá'an ña kani tá'an na xí'in nivi na ndíkõn Ndios. 9 Nivi na ko'õn kani tá'an xí'in nañoõ Ndios kee na ndi'j saá xiiña nõq ño'o, ta nandika na ko'õn na ta xaq na ta kono nduu na ñoo ña kúu ña kí'vi ní ini Ndios xini ra. Ta saá Ndios taxi ra ña koqo ño'o xixi ña kee ñoyívi njno, ta ka'mí ña ndi'j nivi na saá ini xini Ndios, ta ndi'j xa'q nayó'o. 10 Ta saá naángel Ndios tiin na ñanimá ndiva'a ká'no, ña kúu ña sandá'ví nivi, ta sakana táku na ña nõq ndiká xixi ño'o xí'in ño'o ká'ndi ña naní azufre. Ta mji nõq xixi ño'o yó'o kúu nõq xa sakana na tikitj tí yjyo ní káa xí'in taprofeta vatá ṭa kjsa chiño nõq rí. Ta saá ndivj ñoõ xo'vi ní ndi'j nayó'o ndi'j saá kivi ña vaçi.

Tõ'on yó'o ká'qn ña ndi Ndios kasa nani ra xa'q kuachi nivi

11 Ta xini j ñii táy yij tón to'ó ká'no, tón yaa kúu nó, ta Ndios kúu ṭa ṭa yóo nõq táy yó'o. Ta ñoyívi nõq ño'o xí'in ñoyívi njno kee ña xino ña kuá'qn xiká ña nõq Ndios, ta nda ñii nivi õn kuchiño koto ka na ña. 12 Ta saá xini j ndi'j na nõxi'j, na xikuu naná'no xí'in na xikuu nandá'vi. Ta ndi'j nayó'o yita na yatin nõq yóo táy yij tón to'ó ká'no. Ta saá nanõnã kuá'a ní tutu nõq nõka'yj ña ke'é ndi'j nivi kivi xitakú na ñoyívi. Ta saá nanõnã inka tutu nõq nõka'yj kivi ndi'j nivi na kutakú xí'in Ndios ndi'j saá kivi ña vaçi. Ta saá Ndios kjsa nani ra xa'q kuachi ndi'j nivi na nõxi'j. Ñii kiva ndatán yóo ña ke'é nivi ña nõka'yj nõq tutu, saá yóo ña kjsa nani Ndios xa'q

na. ¹³ Ta saá x̄ini j takuií m̄ini n̄taxi rá ndi'i n̄vi na n̄xi'i ini takuií yó'o, ta k̄e nayó'o kuá'an na n̄o yóo Ndios. Saá tuku x̄ini j ndi'i n̄vi na n̄xi'i, na kúu na ndóo ñii xiíña n̄o n̄ani Hades, ta k̄e ndi'i nayó'o, ta kuá'an na n̄o yóo Ndios ña kasa nani ra xa'a kuáchi na. Ta Ndios k̄isa nani ra xa'a kuáchi ñii ñii nayó'o, ndatán yóo ña k̄e' e na. ¹⁴⁻¹⁵ Ta saá naáγγελ Ndios t̄in na ndeē ña xa'ni n̄vi, ta t̄in na ña n̄ani Hades, ta s̄akana na ñayó'o, n̄akoyó ña n̄o ndik̄a xixi ño'o ndi'i saá k̄ivi. Ta saá tuku naáγγελ Ndios t̄in na ndi'i n̄vi na ɔn k̄o k̄ivi n̄i-ka'yi n̄o tutu n̄o ñika'yi k̄ivi n̄vi na kutak̄u x̄i'in Ndios, ta s̄akana na n̄vi yó'o ña nakoyó na n̄o ndik̄a xixi ño'o. Ta ña kundo'o n̄vi yó'o n̄ani "ña k̄ivi na yich̄i ɔvi."

21

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'a

ndasaá nduxaá ñoyivi ñino x̄i'in ñoyivi ño'o

¹ Ta saá x̄ini j ndi nduxaá ñoyivi ñino x̄i'in ñoyivi ño'o, chi ɔn k̄o k̄a ñoyivi ñino ñanóo, ta ɔn k̄o k̄a ñoyivi ño'o ñanóo, ta saá tuku ɔn k̄o k̄a m̄ini takuií. ² Ta saá x̄ini j ñoo yi ña kúu ñoo Jerusalén ña xaá, vaxi noo ña ñoyivi ñino n̄o yóo Ndios. Livi ní káa ñoo yó'o, ndatán livi káa ñaña'a ña livi ní tikot̄o ndixin xa'a ña tonda'a ña, saá yóo ñoo, x̄ini j. ³ Ta saá x̄ini j s̄o'j tɔ'on ña k̄ixi n̄o yóo táyi yi tón tɔ'ó ká'no ñoyivi ñino, ta x̄i'in ndi'i ndeē ña ká'an ña, káchí ña saá:

—Ñoo yó'o kúu ñoo Ndios n̄o ndi'i saá k̄ivi ña vaxi kutak̄u ra x̄i'in n̄vi na ndik̄on ña'a, ta n̄vi yó'o kuu na naño Ndios. Ta m̄i Ndios kuu ra Ndios m̄i na, ta nda ñii k̄ivi ɔn sandakoo ra na. ⁴ Ndios yakón ra ña sanayaa ra nduta nduchy n̄o na xa'a ña x̄aku na. Ta nda ñii k̄a yich̄i ɔn k̄ivi k̄a na, ni ɔn kóo k̄a ña kuchuchú ini na, ni ɔn kóo k̄a ña kuaku na xa'a, ni ɔn kóo k̄a ña kuki'vi k̄a yi k̄i k̄oñu na, ta ndi'i ña n̄ix̄o'vi na tá yach̄i ɔn kóo k̄a ñayó'o.

⁵ Ta t̄a t̄a yóo táyi yi tón tɔ'ó ká'no n̄ika'an ra, káchí ra saá:

—Vitin yi'j ndasa xaá j ndi'i ña k̄uva'a tá yach̄i.

Ta tuku n̄ika'an ra x̄i'in j, káchí ra saá:
—Taa ún tɔ'on ña ká'an j x̄i'in ún chi tɔ'on ña ndaá ña ndixa kúu ña —káchí ra.

⁶ Ta tuku n̄ika'an ra x̄i'in j, káchí ra saá:

—Vitin xa k̄undivi ndi'i chiño ña ch̄itóni j kundivi ñoyivi n̄o ño'o. Ta yi'j, n̄ani j "Alfa x̄i'in Omega"* chi yi'j kúu t̄ano j, ta yi'j kúu t̄asond̄i' n̄o ndi'i ña yóo. Ta ndi'i n̄vi na yich̄i takuií, taxi s̄ij j takuií ko'o na. Ta takuií yó'o kómí rá ndeē

ñā taxi rá kutak̄u n̄vi ndi'i saá k̄ivi ña vaxi. ⁷ Ta ndi'i n̄vi na k̄undeē n̄o ña ɔn vá'a ta ɔn vása ní-sandakoo na yich̄i j, nayó'o naki'in na ndi'i ñava'a taxi j nda'a na. Ta ndi'i saá k̄ivi ña vaxi yi'j kuu Ndios m̄i na, ta nayó'o kuu nasa'ya m̄ij. ⁸ Ta n̄vi na sandakoo yich̄i j chi yi'vi na kot̄o x̄o'vi na xa'a j, ta n̄vi na ɔn vása kándixa yi'j, ta n̄vi na k̄e' e ndi'i saá n̄o ña ɔn vá'a ñakini, ta n̄vi na xa'ni ink̄a n̄vi, ta ndi'i t̄a t̄a k̄i'vi kuáchi x̄i'in ña'a ña ɔn s̄ivi ñásí'í ra kúu, án ndi'i ña'a ña k̄i'vi kuáchi x̄i'in t̄a t̄a ɔn s̄ivi yi'j ña kúu, ta n̄vi na nákuati tásin xa'a ink̄a n̄vi, ta n̄vi na kisa ká'no ñaidolo án ñaimagen ña ɔn s̄ivi Ndios ndino'o kúu, ta n̄vi na ká'an ñavatá, ndi'i n̄vi yó'o x̄ini ño'ó ko'ɔn na k̄oyó na n̄o ndik̄a n̄o xixi ño'o x̄i'in ño'ó ká'ndi ña n̄ani azufre. Ta ña x̄o'vi na ñayó'o n̄ani "ña n̄xi'i j na yich̄i ɔvi" —káchí Ndios, n̄ika'an ra x̄i'in j.

Tɔ'on yó'o ká'an ña xa'a ñoo Jerusalén ña xaá

⁹ Ta saá x̄ini j ñii ñatá'an na ux̄a naáγγελ na x̄ini'i ux̄a copa n̄o xiño'o ux̄a ñayó'vi ní n̄ix̄o'vi n̄vi na x̄itak̄u tá xa yatin k̄ixaa k̄ivi sond̄i'í ñoyivi. Ta ñaáγγελ yó'o k̄ixaa ña n̄o j, ta n̄ika'an ña x̄i'in j, káchí ña saá:

—Na'a, kixi ún n̄o j, ta saná'a j yó'o ñaña'a ña koo ñásí'í Ndikachi —káchí ñaáγγελ x̄i'in j.

¹⁰ Ta saá k̄ixaa Nima Ndios ta s̄akundixin ní m̄i ña yi'j, ta x̄ini'i ña yi'j n̄ix̄a'an j x̄i'in ña ñii yuk̄u ká'no ña sikón ní. Ta saná'a ña yi'j ñoo yi'j ña kúu Jerusalén ña xaá. Ta saá x̄ito j ndi nda ñoyivi ñino n̄o yóo Ndios vaxi noo ñoo yi'j yó'o ña kixaa ña nda ñoyivi n̄o ño'o. ¹¹ Ta ñoo yi'j ká'no yó'o livi ní yé'e táxa ña, chi ña yé'e táxa káku ña n̄o ña yé'e m̄i Ndios. Ta ndatán yé'e táxa yuu livi ña yá'vi ní, ña n̄ani jasse, saá yóo ña. Ta ndatán yóo yuyú yé'e ña táxi koto yó nda ink̄a tá'vi s̄ata ña, saá yóo yuu livi yó'o. ¹² Ñii ñama ká'no ní ta sikón ní ña, x̄ino nduu ña ñoo yi'j yó'o. Ta ñama yó'o kómí ña ux̄u ɔvi yé'e, ta ñii ñii yé'e ñindichi ñii ñaáγγελ, ta ñii ñii yé'e n̄ika'yi ña x̄i'in k̄ivi ñii na ux̄u ɔvi t̄a na x̄ikuu sa'ya t̄aIsrael kujya x̄ina'a, chi sa'ya ñani s̄ikuá t̄aIsrael yó'o ndu na ux̄u ɔvi ti'vi ná'no n̄vi na kúu n̄vi naño Israel. Ta yé'e ñanóo n̄ika'yi ña x̄i'in k̄ivi sa'ya t̄aIsrael t̄ano j, ta yé'e ña ɔvi n̄ika'yi ña x̄i'in k̄ivi sa'ya ra t̄a ɔvi, ta saá n̄ixaa n̄ika'yi k̄ivi ndi'i na ux̄u ɔvi sa'ya t̄aIsrael n̄o ña ux̄u ɔvi yé'e ña kómí ñama ña x̄ino nduu s̄ata ñoo yi'j ká'no yó'o. ¹³ Ta un̄i yé'e x̄ito ña chí n̄o kána ño'o, ta ink̄a un̄i yé'e x̄ito ña chí norte, ta ink̄a

* 21:6 "Alfa" kúu k̄ivi letra ñanóo alfabeto tɔ'on griego, ta "Omega" kúu k̄ivi letra sond̄i'í alfabeto yó'o.

uñi ye'é xito ña chí sur, ta inká uñi ye'é xito ña chí nõõ kua'án ketá ño'õ. ¹⁴ Ta uxu õvi xiiña xa'á namá ña xino nduu ñoo yji nõ'õ uxu õvi yuu ná'no. Ta ñii ñii ña uxu õvi yu'õ ña xí'in kivi ñii ndatá na xikuu uxu õvi naapótol na kisa chiño nõõ Ndikachi. Saá chi yuu ñanõõ ñika'yi ña xí'in kivi ñii taapótol, ta yuu ñaõvi ñika'yi ña xí'in kivi inká taapótol, ta saá ñaxá ñika'yi kivi ndi'i na uxu õvi naapótol nõõ ña uxu õvi yuu ña kuu ña nõ'õ xa'á namá yó'õ.

¹⁵ Ta ñaángel ña ñika'án xí'in j ni'i ña ñii ña ndatán káa yiton ndakú, ta nina oro kuu ña. Ta ñaángel xini nõ'õ ña ñayó'õ xa'á ña cho'on kiva ña ndasaá kuu kiva ña kómi ñoo yji ká'no. Ta cho'on kiva ña namá síkón ña xino nduu satá ñoo yó'õ, ta cho'on kiva ña ndi'i ye'é ña kómi namá yó'õ. ¹⁶ Ta komj kuu siñ ñoo yji ká'no yó'õ, ta ñii kuu kiva ña kómi ñii siñ ñoo yó'õ. Ñii kuu kiva ñandíka ña, xí'in ñakáni ña, ta xí'in ñasikón ña. Ta ñii siñ ña, ña kuu ñakáni ña xí'in ñandíka ña, ta xí'in ñasikón ña, kómi ñii siñ yó'õ õvi mil õvi ciento kilómetro.† ¹⁷ Ta saá cho'on kiva ñaángel ñandíka nõõ kuíkon namá ña xino nduu satá ñoo yji yó'õ, ta kómi ña ñii ciento õvi síkõ komj vaxi nda'á tãa. Chi ñakiva cho'on ñaángel yó'õ ñii kuu ña xí'in kiva ña cho'on ñivi.

¹⁸ Ta namá síkón kuvã'a ña xí'in nina yuu livi ña ye'é táxa, ña nanj jaspe. Ta mji ñoo yji ká'no kuvã'a ña xí'in nina mji oro. Ta ndatán yoo yuyu ye'é ña táxi koto yó ndá inká tá'vi satá ña, saá yoo oro yó'õ. ¹⁹ Ta ña uxu õvi yuu ná'no ña nõ'õ xa'á namá ña xino nduu satá ñoo yó'õ, kómi ña kua'á ní yuu ña livi ní, ta yá'ví ní. Yuu ká'no ñanõõ kómi ña yuu livi ña nanj jaspe ña kuu yuu ña ye'é táxa. Yuu ká'no ñaõvi kómi ña yuu livi ndi'i, ña nanj zafiro. Yuu ká'no ñaunj kómi ña yuu livi kuí ndi'i, ña nanj ágata. Yuu ká'no ñaõmji kómi ña yuu livi kuí, ña nanj esmeralda. ²⁰ Yuu ká'no ñaõ'on kómi ña yuu livi yá'á kuá'á ña nanj ónice. Yuu ká'no ñaunõõ kómi ña yuu livi kuá'á ña nanj cornalina án rubi. Yuu ká'no ñaunã kómi ña yuu livi kuáán yá'á ña nanj crisólito. Yuu ká'no ñaõã kómi ña yuu livi kuí kui'ya, ña nanj berilo. Yuu ká'no ñaun kómi ña yuu livi kuáán yaa ña nanj topacio. Yuu ká'no ñaunã kómi ña yuu livi kuí kuáán ña nanj crisopraso. Yuu ká'no ña uxu ñii kómi ña yuu livi ndi'i kuá'á, ña nanj jacinto. Yuu ká'no ña uxu õvi kómi ña yuu livi ndi'i ndino'õ, ña nanj amatista. ²¹ Ta ña uxu õvi ye'é ña kómi namá ña xino nduu satá ñoo yji, ñii ñii ye'é yó'õ kuvã'a ña xí'in ñii yuu

yaa ña livi ní, ña yá'ví ní, ña nanj perla. Uxu õvi kuu ye'é, ta uxu õvi kuu perla ná'no yó'õ. Ta yichj ká'no ñoo yó'õ, nina ñaoro kuu ña. Ta nõõ yichj yó'õ, ndatán yoo yuyu ye'é ña táxi koto yó ndá inká tá'vi satá ña, saá yoo ña.

²² Ta ñi-xini ndá ñii ve'e ño'õ ñoo yji ká'no yó'õ, chi ndatán yoo ve'e ño'õ ñoo yó'õ, saá yoo mji Ndios, Tãa tã kómi ndi'i ndee, xí'in Ndikachi tí yoo xí'in ra. ²³ Ta ñoo yji ká'no yó'õ õn vasa xini nõ'õ kã ña nandí ño'õ ye'é ká'no ña ye'e ndivi, ni õn vasa xini nõ'õ ña ye'e tíyõõ nõõ ñañoó, saá chi mji Ndios xí'in mji Ndikachi kuu na livi ní ká'no ye'é ñoo yó'õ. ²⁴ Ta ñivi na kixi ndi'i saá ñoo ñoyivi na kuu na kándixa Jesucristo, nayó'õ kuu na kutakú nõõ ye'é yó'õ. Ta ndi'i ñivi na xikuu narey ná'no na xikomí ndee xí'in ñakuiká, nayó'õ xaã na taxi na ñava'a xikomí na nda'á Ndios. ²⁵ Ta ndi'i saá kivi kuu nóna uxu õvi ye'é ña kómi namá ña xino nduu satá ñoo yó'õ. On nakasi kã na ye'é yó'õ, chi ndá ñii yichj õn koo kã nõõ naa, ndatán ñixijo ñoyivi yatá. ²⁶ Ta ñivi na kixi ndi'i saá xiiña ñoyivi, na kuu na xikomí ndee ná'no án na ñakivi kuã'á ní ñatõ'õ, nayó'õ xaã na ta taxi na ndi'i ndee xí'in ndi'i ñatõ'õ nda'á Ndios. ²⁷ Ta ndá ñii ña kuu ñakini, ni ñayakuaõ õn kuchiño kivi ña ñoo yji yó'õ. Ni ndá ñii ñivi na kuu na ké'é ñakini, ni ñivi na ká'án ñavatá, õn kuchiño kivi na ñoo yji yó'õ. Ndasaa kuiti ñivi na ñika'yi kivi nõõ tutu ña kómi Ndikachi kuu ñivi na kuchiño kivi ñoo yji yó'õ, chi nõõ tutu yó'õ yoo kivi ndi'i ñivi na kutakú xí'in Ndios ndi'i saá kivi ña vaxi.

22

¹ Ta saá ñaángel saná'a ña yji ñii yuta xí'in takuii ndii, ta takuii yó'õ kuu tá táxi ndee ña kutakú ñivi. Ta ndatán yoo ña náye'e táxa yuyu ye'é saá yoo ña náye'e takuii yuta yó'õ. Takuii yó'õ kuu tá káku mji nõõ yoo táyi yji tón to'õ ká'no nõõ xa'nda chiño Ndios xí'in Ndikachi, ² ta xino takuii yó'õ kua'án rá ma'ño yichj ká'no ña yoo ñoo yji ká'no. Ta õvi tá'vi saá yu'u yuta yó'õ yita yiton, ta kóon kuí'i nda'á nó. Ta ñivi na kaxi kuí'i yó'õ kutakú na ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta yiton yó'õ táxi nó kóon uxu õvi nõõ kuí'i nda'á nó, chi ñii ñii yoo táxi nó kóon kuí'i nda'á nó. Ta yukú nda'á yiton yó'õ va'a sanda'a ña ndi'i nõõ kué'e ñivi na kuu na kixi ndi'i saá ñoo. ³ Ta ndá ñii kã ña kómi chi'ña, õn koo kã ña ñoo yji yó'õ. Ta táyi tón to'õ ká'no Ndios xí'in Ndikachi kunakaã nõõ ñoo yji yó'õ, ta ndi'i ñivi na kuu na kisa chiño nõõ ra, nayó'õ kasa ká'no na ra. ⁴ Ta ndi'i ñivi yó'õ ndixa

† 21:16 Qvi mil õvi ciento kilómetro kuu uxu õvi mil estadio.

koto na nq̄ ra, ta ka'yi kivi ra ta'ya ñii ñii na. ⁵ Ta ñoo yji yó'o nda ñii kivi on kuñó k̄ ña, ta on vása koni ñó'ó k̄ ñivi ño'q va'a ña natoon na, ni on koni ñó'ó k̄ ña ño'q ká'no ña ñe ye'e ndivi, chi m̄i Ndios kúu taq̄ ta ye'e ñoo yji yó'o. Ta ñivi na yóo xí'in Ndios ka'nda chiño na xí'in ra ndi'i saá kivi ña v̄xi.

Tq'on yó'o ká'an ña xa yatin ní v̄xi kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o

⁶ Ta saá ñaángel ñika'an ña xí'in j, káchí ña saá:

—Tq'on yó'o kúu ña ndaá ña ndixa. M̄i Ndios, taKá'no nq̄ yó, ta kúu taq̄ ta ñika'an ini naprofeta kujya xina'á, vitin xa t̄'vi ra ñaángel m̄i ra ña ko'on ña taxi ña kundaa ini ñivi na kisa chiño nq̄ ra xa'a ña nama ní kundivi.

⁷ Ta ñika'an Jesucristo tq'on yó'o:
—¡Koo ti'va ndó! ¡Kama ní xaaj! Ta nákaa ñasij ní ini ñivi na kisa ndivi tq'on Ndios ña yóo nq̄ tutu yó'o —káchí ra.

⁸ Ta yj'i, taJuan, xini so'oj ta xini j xí'in nduchu nq̄j ndi' ñayó'o ña s̄nat̄ivi Ndios nq̄j. Tá ndi' ñiya'a ña xini so'oj ta xini j yó'o, ta saá xikuxit̄i nda nq̄ ño'q nq̄ ñindichi ñaángel, ña kúu ña saná'a ña xini j ta ña xini so'oj, chi kóni j kasa ká'no j ñaángel yó'o, ní kúu. ⁹ Ta ñika'an ñaángel xí'in j, káchí ña saá:

—On ke'é ún saá, on kuxit̄i ún nq̄j. Saá chi ndatán yóo m̄i ún xí'in nañani ún naprofeta xí'in ndi' ink̄ ñivi na kisa ndivi ña ká'an tq'on ña yóo nq̄ tutu yó'o, saá yóo yj'i. Chi ndi' yó kisa chiño yó nq̄ Ndios. Xa'a ñayó'o xini ñó'ó ndasaá kuiti Ndios kasa ká'no yó —káchí ñaángel xí'in j.

¹⁰ Ta tuku ñika'an ñaángel xí'in j, káchí ña saá:

—On chikaá se'é ún tq'on Ndios ña yóo nq̄ tutu yó'o ña ká'an xa'a ña kundivi, chi xa yatin ní v̄xi kivi ña kundivi ndi' ñayó'o. ¹¹ Ta vitin ñivi na ke'é ña on vá'a, ta nayó'o, va'a ná kundikon na ke'é k̄ ña ña on vá'a. Ta ñivi na ke'é ñakini, nayó'o, va'a ná kundikon na ke'é k̄ ña ñakini. Ta ñivi na ke'é ñava'a, ta nayó'o, va'a ná kundikon na ke'é k̄ ña ñava'a. Ta ñivi na nátaxi xí'in m̄i ña kasa ndivi na ña kóni Ndios, ta va'a nayó'o ná kundikon na kasa ndivi k̄ ña ndi' saá ña kóni Ndios —káchí ñaángel xí'in j.

¹² Ta ñika'an Jesucristo, káchí ra saá:

—¡Koo ti'va ndó! ¡Kama ní xaaj! Ta xí'in yj'i xaá ya'vi ña cha'vi j ñii ñii ñivi, ndatán yóo ña va'a án ña on vá'a ke'é ñivi yó'o. ¹³ Yj'i ñani j “Alfa xí'in Omega”, chi yj'i kúu tañó'q ta yj'i kúu tañó'q ndi' ña yóo ñoyívi. Kivi ñanqó kixá'á ñoyívi, ta yj'i kúu ta xa táku, tañda kixaa kivi sondí' ñoyívi, ta táku k̄ j —káchí Jesucristo.

ñayó'o kukomí na ndayí kaxi na kuji tí kóon nda'a yiton, ta kuji yó'o táxi kutaku na ndi' saá kivi ña v̄xi. Nayó'o kukomí na ndayí k̄'vi na ye'é ña kómí nama ña xino nduu sat̄ ñoo yji ká'no, ta saá kuchiño kutaku na ñoo yji yó'o. ¹⁵ Ta ñivi na kundoo ke'e sat̄ nama ña xino nduu ñoo yji, kúu ñivi na ke'é ña on vá'a ñakini, xí'in ñivi na kúu na nákuati tásin, ta nataa na k'vi kuachi xí'in náña'a ná on s̄vi nási' na kúu, án náña'a ná k'vi kuachi xí'in nataa na on s̄vi yji ná kúu, ndi' ñivi na xá'ni ink̄ ñivi, ta ñivi na kisa ká'no ña kúu idolo án ña kúu imagen ña on s̄vi Ndios ndino'o kúu, xí'in ñivi na kúsij ní ini ká'an ñavatá, ta nda lo'o on vása sándakoo na ña sándá'vi na ink̄ ñivi. Ndi' ñivi yó'o on kukomí na ndayí k̄'vi na kutaku na ñoo yji ká'no xí'in Ndios.

¹⁶ Ta tuku ñika'an Jesucristo, káchí ra saá:
—Yj'i, taJesus, xa ti'vi j ñaángel ña kisa chiño nq̄ j xaá ña ka'an ña ndi' tq'on yó'o xí'in ún. Saá chi kóni j ña ndato'on ún xí'in ndi' ñivi na kándixa yj'i ta nákatá'an na ñii ñii xiiña xa'a ña kisa ká'no na yj'i. Ta yj'i tuku ñani j “Tio'o nq̄ kaku yiton tón kúu tarey David.” Ta yj'i tuku ñani j “Taa sa'ya ñani sikuá tarey David.” Ta tuku ñani j “Kimi tí náye'e xitaan ní” † —káchí Jesucristo.

¹⁷ Ta Nima Ndios xí'in ñaña'a ña livi ní ña tonda'a xí'in Ndikachi, ká'an na káchí na saá:

—Na'a ndó kixi ndó nq̄ Ndios —káchí na.
Ta ndó'o na xini so'oj tq'on yó'o, saá tuku ka'an ndó kachí ndó xí'in ink̄ ñivi:
—Na'a ndó kixi ndó nq̄ Ndios —káchí ndó.
Ta ndó'o, ñivi na yichí takuii, va'a kixi ndó ko'o ndó takuii tá taxi kutaku ndó ndi' saá kivi. Va'a kixi ndi' ndó ko'o ndó takuii yó'o, chi takuii tá sáni' Ndios ndó'o kúu rá.

¹⁸ Ta yj'i taJuan, ndixa ká'an j xí'in ndó'o, ñivi na kúu na xini so'oj tq'on yó'o ña kúu tq'on ña ñika'an Nima Ndios ini j xa'a ña taa j ña nq̄ tutu yó'o. Ndixa ndátq'on j xí'in ndó, káchí j saá: Tá yóo ña na chinóo k̄ tq'on ña nasama na ña ká'an tq'on Ndios ña ñitaa j nq̄ tutu yó'o, ta Ndios chinóo k̄ ra ñayó'vi ní xo'vi ñivi na ke'é saá. Ndatán yóo ña ká'an tutu yó'o xa'a ñayó'vi ní xo'vi ñivi, ñii k̄'va saá

* 22:14 Ña nákata ñivi tikotq̄ na ká'an ña xa'a ña sándakoo ñivi ña ke'é na ña on vá'a. † 22:16 Ndi' kivi yó'o ká'an ña xa'a Cristo, taq̄ ta ti'vi Ndios ña sakaku ra ñivi.

xɔ'vi ní n̄vi yó'o. ¹⁹ Saá tuku tá yóo n̄vi na kindaa tɔ'on Ndios ña n̄taaj̄ nɔɔ tutu yó'o, ta Ndios kindaa ra ndayí ña kutakɔ nayó'o xí'in ra ndi'i saá k̄iv̄i ña vaxi. Ta saá tuku Ndios kindaa ra ndayí ña k̄i'vi nayó'o kutakɔ na ñoo ȳij̄ ká'no, ta kindaa ra nda'a nayó'o ndi'i ñava'a ña ká'an tutu yó'o xa'a.

²⁰ Taa t̄a k̄isa ndaa xa'a tɔ'on yó'o ká'an ra xí'in ndó, káchí ra saá:

—Ndixa kama ní ndikó̄j̄ —káchí ra.

Ta ndi'i n̄vi na kándixa ña ká'an ra káchí na saá:

—Saá ná koo ña. ¡Na'a, kixi ún, Tata Jesús, Taa t̄aKá'no nɔɔ yó!

²¹ Ta Jesucristo Taa t̄aKá'no nɔɔ yó, ná ke'é ra ñava'a ní xí'in ndi'i ndó'ó. Saá ná koo ña.